De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 20

bron
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 20. R. Wachtelaer-Debruyn, Antwerpen 1903

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244190301_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

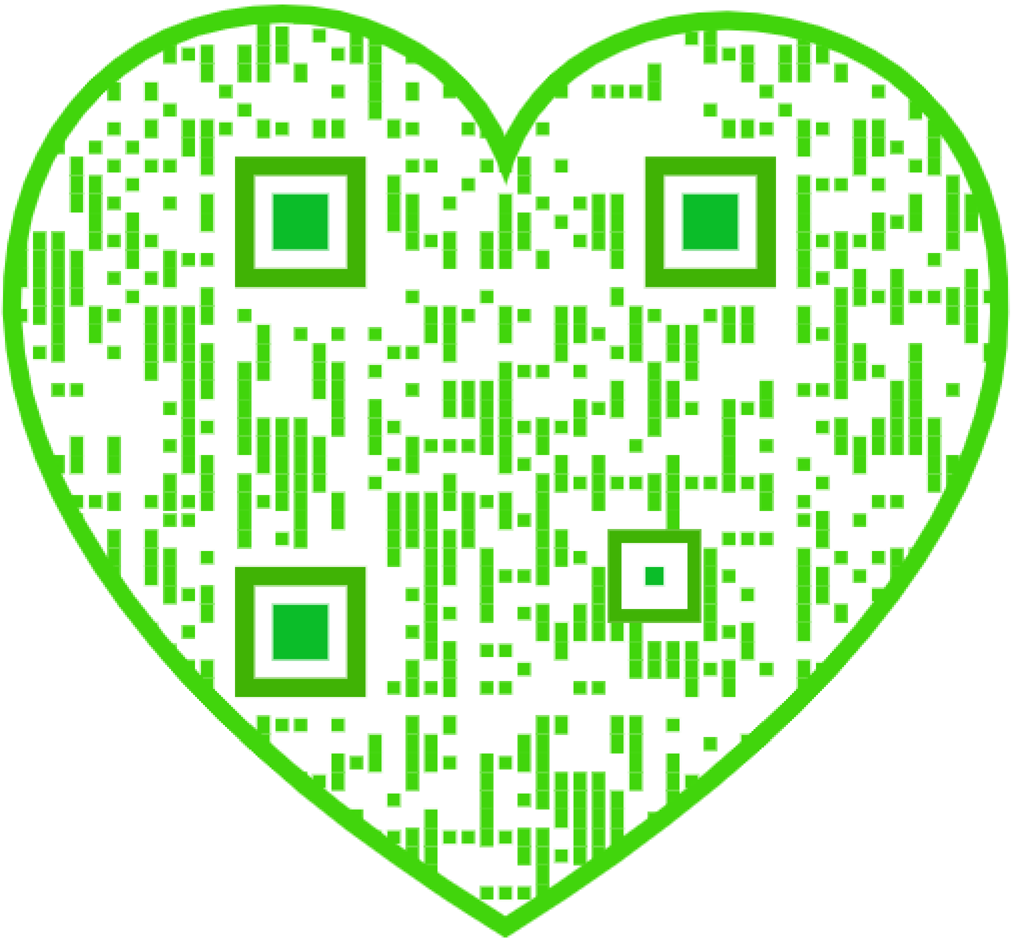

Bladwijzer.

Novellen, Verhalen, Schetsen, Humoresken.

	BLADZ.
Aan den lezer	1
Aan de deur des Hemels	364
Aan den arbeid	376
Adeline, door Gomarius Mes	30
Als maar eens..., door G. Bruna	415
Avondje (Een heerlijk), door D. Mooi	97
Bekeering (De) van Smithvitch, door Alb. S.	14
Dochter (De) van den kolenbrander	287, 299, 303, 311
Doopsel (Het) van een arme, door J. K	121
Ebbo, door Agatha de Haan	170, 175, 186
Een van de veertig, door K. Onel	21
Eenzaam, door B.A.v.V.t.V.	363
Felicitatie (Een verongelukte), door D. Mooi	78
Frans (De groote)	394, 400
Geen antwoord, door Alb. S.	388
Graaf Arthur, door Alb. S.	358
Heldinnenmoed, door Jenny	351, 359
Hoe mijnheer Governor bekeerd werd, door Nurbo	386
Hoe St. Timotheus in opstand kwam, door A.S.	202
IJsbloemen, door W.	46
Ismeria. Kerstlegende, door Henri	411
Jan van Arkel, door Albertine Smulders	94, 115, 118, 126, 134, 142, 150, 158, 165, 174, 182, 190, 197, 211, 218, 221, 230, 237, 246, 254
Kapel (In een verwoeste), door S.	257
Kinderhand (Een) wentelde den steen af	250
Klaasje, door Ravo	7, 11

Kleindochter (Een) van Asschepoester, door K. Onel	266, 271, 278
Mannen van weleer, door W.	138
Martelaar (Van een), door A.H.	122, 127
Met zijn dertienen aan tafel, door J.K.	50, 71
Mijn eerste betrekking, door Anna	390, 398
Moedertje (Het), door W.	38
Naar het buitenland, door V.S.	376
Opgesloten in een storm-vrijen kelder, door G.S.	110
Oude kleed (Het)	403, 418
Per viam crucis gaudens, door G. Bruna	382
Prinsesje, door Daniella.	286, 294, 302, 310, 318, 327, 334, 342, 349, 357
Schat (De), door Louise Stratenus,	2, 10, 18, 26, 35, 42, 49, 77
Sledetocht (Een in 't water gevallen)	24
Snuifpotje (Het glazen), door W.	202
Thabor en Calvarië, door Christine	108
Van één bloed, door J. Meijer	323, 331, 337, 347, 355, 362, 370
Van een koning, die geen koning was, door Béha	343
Van een ridder, die den duivel tot huisvrouw had, door Maria Viola	319
Van Sint Valerius en Sinte Caecilia, door E.P.H.	262, 274, 283
Verraad, door J.K.	259
Vier (De) armen, door J.K.	372, 378
Wat het oude doodboek vertelde	114
William's kostgangers, door Br. F.	367
Zoon (De) van den stadsomroeper, door G.S.	146

Levensschetsen.

	BLADZ.
Beets (Nicolaas)	117
Bogaerts (Henri)	31

Callier (Z.D.H. Mgr. A.J.)	309
D'Ursel (De hertog)	392
Gotti (Kardinaal)	16
Heyligers (Mgr. J. Th. A.)	17
Klaassen (Rector L.J.), door C.R. de Klerk	54
Kuyper (John A.), een Ned. burgemeester in de Ver. Staten	195
Leden van het H. College	249
Merry del Val (Kardinaal)	381
Parocchi (Z. Em. kard. Lucido Maria)	39
Riddermoed en priesterdeugd. (Deken L. Jongen), door J.P.v.d.C.	234
Vaughan (In memoriam kard. Herbert), door C. Schoemaker, Pr.	229
Vlekke (Jan Frederik)	195
Zampa (Prof. Dr. Rafael), door G. Vesters, Miss. v.h.H. Hart	91

Poëzie.

	BLADZ.
Aan Maria, door Dr. A. Smoor	154
Anna (Aan de H.), door Dr. A. Smoor	239
Avondgebed, door L.	286
Begraaf uw smart, door Elise van Esch	351
Bij 's Pausen stervenssponde, door C.R. de Klerk	248
Bij den dood van Z.H. Paus Leo XIII, door M.J. de Bie, O.P.	254
Communieliedje, door C.R. de Klerk	150
Consecratie, door E.P.H.	223
Dankbaarheid, door Dr. A. Smoor	406
Domine ne in furore, door Maria Viola	190
Eerste Juni, tweede Pinksterdag, door C.R. de Klerk	181

Feestdag van Petrus en Paulus, door Dr. A. Smoor	210
Gothentrouw, door Elise van Esch	176
Habemus pontificem, door Dr. A. Smoor	270
Herstel der Bisschoppelijke hiërarchie (Op het gouden feest van het), door C.R. de Klerk	58
Immensa Romanae pacis majestas, door Eduard Brom	87
Keizer Rudolf's schepter, door R.S.	303
Korte dagen, door Dr. A. Smoor	18
Laurentius (De H.), door Dr. A. Smoor	258
Lijdensklacht, door Dr. A. Smoor	101
Lijkklacht op Mgr. Dr. H.J.A.M. Schaepman, door C.R. de Klerk	25
Lumen in coelo, door Th. Asselbergs	74
Maria-Geboorte, door Dr. A. Smoor	288
Maria Magdalena, door Dr. A Smoor	111
Merel (De), door Adr. C. van Beek, Pr.	399
Naar buiten, door Meelij	163
Najaar, door Adr. C. van Beek, Pr.	384
O beeld, zoo vol aanminnigheid, door R.G.W.H. Greven, Ord. Praem.	99
O liefdrijk Hart, in liefde hoog verheven, door E.P.H	266
Oud-Tante, door R.S.	361
Op Z.H. Pius X, door C.R. de de Klerk	262
Pausfeest (Op 't zilveren) van Leo XIII, door C.R. de Klerk	67
Pius X (Aan den nieuwen Paus Z.H.), door M.J. de Bie, O.P.	270
Quarantania, door Dr. A. Smoor	94
Refugium peccatorum, door Poenitens	166
Regendagen, door Adr. C. van Beek, Pr.	399
Schaepman. (Ter uitvaart van Dr.), door Albertine Smulders.	90
Sneeuw (De), door Dr. A. Smoor	3
Spitter (De), door Dr. A. Smoor	119

Sprookjeskinderen, door R.S.	375
Tranen, door Elise van Esch	405
Trekvogels, door Adr. C.v. Beek, Pr.	386
Twee vaders, door Elise van Esch	80
Uw rijk kome! door Dr. A. Smoor	210
Vlekke (Jan Frederik), door Dr. A. Smoor	194
't Was jozef's moeder, die het eerst... door C.R. de Klerk	271
Weesjes A.B.C.-verdriet, door C.R. de Klerk	294
Winterbloemen, door Adr. C. van Beek, Pr	399
Winterblommen, door Dr. A. Smoor	34

Kunst.

	BLADZ.
Aanbidding (De) der koningen	407
Avond (Stille)	269
Gouda (Bij)	351
Bloemensier voor kerk en altaar, door J.J. Graaf	33
Gabriël (Paul J.C.)	307
Gastmaal (Het) van Herodes	277
Gedicht (Het jongste) van Z.H. Leo XIII	250
Gelijkenis (De) der blinden	383
Gevangenneming (De)	173
Goyen (Jan van), door Maria Viola	213, 226, 234
Hector	367
Houtveiling (De)	75
Huisgezin (Het) van Jan Steen	395
Huwelijksdag (De) - Het bezoek	93
Kooi (Naar)	40
Lentedag (Een)	157
Lezen - De bibliothecaris	289

Maria Magdalena (H.), door M.C. Nieuwbarn, O.P	324
Molen (De)	311
Na afloop van het feest	159
Naailes	347
October	334
Passie des Heeren (De). Op de schilderingen van Fra Angelico, door M.C. Nieuwbarn, O.P.	102
Prinsje (Het)	397
Schaduw (De) van het Leven, door Alb. Smulders	406
Scheveningen (Gezicht op)	50
Schilder (Naar den), door P. Raëskin	298
Voorjaar	149
Weezen (De)	113
Winter	45
Winterweer	413
Wijwaterbakjes van Th. Molkenboer	164
Zeven (De) vreugden van Maria	143
Zonder moeder	116

Godsdienst.

	BLADZ.
Anna (De legende der H.)	239
Antonius van Padua (De H.)	194
Bosch (De Zoete Lieve Vrouw van Den), door E.J., Pr.	410, 414
Herstel (Het) der Hiërarchie in Nederland	58
Januarius (Het feest van den H.) te Napels	38
Vaandel van de Congregatie der Derde Orde, gevestigd in de kerk der EE. PP. Capucijnen te 's-Hertogenbosch	288

Kijkjes in Nederland.

	BLADZ.
Amsterdam - Oud en Nieuw, door J.W. Helmer	3, 74, 319
Amsterdam (Het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis te), door G.	154
Amsterdam (De nieuwe Beurs te)	199
Arnhem (St.-Elisabethsgasthuis te), door S.	389
Hofstad (Uit de), door L.J.J. Hageraats, Pr.	295
Rotterdamsche kiekjes, door M.V.	314, 331
Waubach (De kruisweg te), door A.J.A. Flament	131
Zwolle (Het Dominicaner klooster te), door A.	41

Land- en Volkenkunde.

	BLADZ.
Assisië (Het 'Sacro Convento' en de Basiliek van Sint Franciscus te), door p. Cajetanus v. Poppel, M.C.	341
Doode Land (Het), door Pastoor Kaag	103, 365, 373
Eieren (Versierde) bij verschillend volken	127
Kantwerksters (De) van Brugge	28
Kantwerksters (De Mechelsche)	32
Kopenhagen (Schetsen uit), door G.E.J. Douwes	167, 205, 215, 226, 242
Riese	283
Rumenië (Merkwaardige rouw- en andere plechtigheden in)	163

Geschiedenis van den dag.

Bottemanne (In memoriam. Mgr. C.J.M.), door P.M. Bots	189
Gregorianen (Het zilveren feest der), door Maria Viola	325, 335
Groot en goed, door Mr. A.H.M. van Berckel	89
Herdenkingsplaat (Bij onze)	67
Katholiekendag (De) te Eindhoven	317
Kerk (Een) in feestgewaad	133
Klaver (Jacob), de ‘eeuwige’ van Kloosterburen	23
Kolping (De Ned. St.-Jozefsgezellen bij het standbeeld van vader), door J.R. van der Lans	330
Koninklijk bezoek (Van het) aan Amsterdam	195
Koninklijke trein (De)	210
Leo XIII †	246
Na vijftig jaren	61
Non omnis moriar, door C.R. de Klerk	254
Pausen jubelfeest (Ter herinnering aan 's)	119
Paus en Vaticaan (Van)	67
Piae memoriae Dr. H.J.A.M. Schaepman, door P.H.T. Braam	88
Schaepman's woon- en werkkamer, door Dr. Andreas Jansen	82
Schaepman en Rome. door G.W. van Heukelum	86
Strijd den goeden strijd, door p. J.V. de Groot, O.P.	82
Strijd (De) van twee vorstenhuizen	220
Tiara (De gouden) van het pauselijk jubilé	99
Uit een paar brieven, door J.C. Alberdingk Thijm, S.J.	83

Geschiedenis.

	BLADZ.
Haroen al Raschid's gezantschap voor Karel den Groote	337
Hebben onze voorouders hun ‘Kerstkindje’ niet heuschelijk gewiegd, door J.J. Graaf	181
Kaap (De) gewonnen en verloren	55
Moord (De) op hertog Jan zonder Vrees	19
Rudolf en Ottokar	183

Kennis der Natuur.

	BLADZ.
Bijen (Een dag bij de), door A.S.	161
Mieren (Een dag bij de), door A.S.	338
Spinnen (Een dag bij de), door Alb. S.	390

Wetenswaardig Allerlei.

College (Van het H.)	119
Edelwacht des Pausen (De)	70

Bij de Platen

	BLADZ.
	8, 16, 23, 56, 80, 100, 132, 140, 148, 156, 172, 180, 188, 203, 228, 244, 276, 300, 308, 316, 332, 348, 356, 364, 372, 380, 396, 404, 419

Alphabetische lijst der Gravures.

	BLADZ.
Aanbidding (De) der koningen	408
Afloop (Na) van het feest	160
Allerheiligen	357
Alchimist (De)	168
Amsterdam (De Doelen Brug, benevens het Ronddeel, de Reguliers Toren en de Munt te)	1
Amsterdam (Het oudste deel van), gezicht van het Koninklijk Paleis	8
Amsterdam (De Oude-Zijds-Voorburgwal te)	73
Amsterdam (De Prins-Hendrikkade te)	73
Amsterdam (De oude kerk te)	76
Amsterdam (Kloveniersburgwal te)	131
Amsterdam (Hoofd(administratie)gebouw van het O.-L.-Vrouwe Gasthuis te)	152
Amsterdam (Kinderzaal No. VII van het O.-L.-Vrouwe Gasthuis te)	152
Amsterdam (Directeur en assist.-geneesheeren van het O.-L.-Vrouwe Gasthuiste)	153
Amsterdam (De nieuwe Beurs te)	260
Amsterdam (Gezicht op den Schreierstoren te) in de 17de eeuw	320
Amsterdam (Gezicht op den Schreierstoren te) van thans	321
Anna (Viertal tableaux van de H.)	241
Antonelli (Kardinaal)	59
Antonius van Padua (De H.)	192
Arbeid (Aan den)	376
Assisië (Het ‘Sacro Convento’ en de Basiliek van Sint Franciscus te)	341
Assisische Basiliek (De drie boven elkaar gelegen kerken der) van binnen	344

Avond (Stille)	269
Avondgebed	285
Babbelaarsters	312
Bagneux (In de kerk te)	96
Bavo (De kathedraal van St.) in rouw	197
Beek (Mgr. A. van)	64
Beets (Nicolaas)	107
Beweening	105
Bezoek (Het)	97
Bibliothecaris (De)	292
Bijen (Een dag bij de)	161-162-163
Boerenhuizen	213
Boermans (Mgr. A.H.)	66
Bogaerts (Henri)	32
Bosch (De Zoete LieveVrouw van den)	409
Bosch (Vier geschiedenis-tafereelen op het raam harer genadekapel in den St. Jan te 's-)	412
Bosch (De St. Jan van Den) van binnen	412
Bottemanne (Mgr. C.J.M.)	63, 189
Breda (De St. Barbara, kathedrale kerk van het bisdom)	66
Broere (Mgr. C.)	58
Brouwer (Mgr. A.J.)	392
Brugge (Hofje te)	28
Brugge (Gentsche straat te)	28
Brugge (Armenwijk te)	28
Brugge (Het klooster ‘Jerusalem’ te)	29
Brugge (Een kant-atelier te)	29
Bruggesche (Jonge) kantwerkster	29
Bruggesche Amateur-kantwerkster	29
Bruiloft (Gouden)	5
Callier (Z.D.H. Mgr. A.J.)	309
Capecelatro (Z. Em. Alfonso)	252
Ceylon (Angstige oogenblikken bij een olifantenjacht op)	308

Christus (Verheerlijkte)	109
Cisterciënsers (Paters), na volbrachten landarbeid op weg huiswaarts	132
Cramer (Dr. J.W.)	58
Dankelman (Mgr. B.)	387
Doode-Zee (De)	373
Dordrecht (Gezicht op) van uit Papendrecht	216
Drehmanns (Mgr, J.H.H.)	66
D'Ursel (De hertog)	393
Edelhert	417
Eieren (Versierde)	129
Elisabeth van Oostenrijk (Het gedenkteeken voor keizerin) te Meran in Tirol	201
Elisabethsgasthuis (Sint) te Arnhem.	389
Elisabethsgasthuis (Eetzaal voor het dienstpersoneel in het Sint) te Arnhem	392
Elisabethsgasthuis (Trap in het Sint) te Arnhem	396
‘En het werd stil’	401
Ferrata (Z. Em. Domenico)	249
Frans I (Gevangenneming van) bij Pavia	416
Gabriël (Paul J.C.)	307
Ganzenhoedster	360
Gedenkpenning (Voor- en keerzijde)	60
Geldverlegenheid (In)	388
Gelijkenis (De) der blinden	385
Genk (Mgr. J. van)	64
Gevangenneming (De)	173
Godschalk (Mgr. A.)	63
Golgotha	104
Gothentrouw	176
Gotti (Z. Em. kardinaal Girolamo)	16, 249
Gouda (Bij)	349
Gregorius-dag (Redenaars, dirigenten en organist van den zilveren)	326

Grootmoeder (Uit bij)	348
Haag (Den) Markt - De Prinsengracht	296
Haag (Het koninklijk paleis in Den)	329
Haarlem (De St. Bavo, kathedrale kerk van het bisdom)	64
Habsburg (Koning Rudolf van) bij het lijk van Ottokar van Boheme	184
Habsburg (Keizer Rudolf van) bij zijn kroning te Aken in 1273	394
Handreiking (Grootmoeders)	49
Haroen al Raschid's gezantschap voor Karel den Groote te Aken	336
Hector	368
Helder (Z.K.H. de Prins in Den).	276
Herodes (Het gastmaal van)	277
Hertogenbosch (De St. Jan, kathedrale kerk van het bisdom 's-)	61
Heyligers (Mgr. J. Th. A.)	17
Hoe de majoor een voorbeeld stelde en - een flater beging	177
Hondenprofessor Taffary (Drie lessen van den Parijschen)	380
Hoogwaardigheidsbekleeders (De) bij den H. Stoel	272
Hooydonk (Mgr. J. van)	64
Hopman (Bij den) thuis	169
Houtveiling (De)	76
Hova-kindertjes op de Bascule	180
Huiswaarts (Na de jacht)	384
Huwelijksdag (De)	93
IJsvermaak	404
Intocht (De) van H.M. de Koningin en Z.K.H. den Prins der Nederlanden binnen Amsterdam	193
Ives (Op de pier van St.-)	77
Jan (Hertog) zonder Vrees van Bourgondië op de brug bij Montereau	20

door de volgelingen van den dauphijn vermoord	
Januarius (De processie van het H. Bloed van den H.) te Napels	37
Jericho (Langs den weg naar)	365
Jericho (De herberg Khan-hadrour, langs den weg naar)	366
Jerusalem (De gebouwen van) 's tempel tijdens Christus' leven	112
Jerusalem (De tempelplaats te) met haar gebouwen in onzen tijd	112
Jonge (Deken L.)	236
Jordaan (De)	374
Kaapstad (Het hijschen van de Engelsche vlag te) in 1795	56
Kantwerkster (De Mechelsche)	32
Kensington-paleis (Het) in zijn besten tijd	369
Katholiekendag te Eindhoven (Dagelijksch bestuur van het uitvoerend comité van den)	318
Katholiekendag te Eindhoven Voorzitters der vijf afdeelingen	321
Katholiekendag te Eindhoven Vier leden der voormalige permanente commissie	322
Katholiekendagen in het bisdom 's-Hertogenbosch (Commissie van advies voor de)	320
Kerstdag	405
Kerstwiegje (Gothiek)	181
Klaassen (Rector L.J.)	55
Klaver (Jacob)	23
Kolping (Onthulling van het standbeeld van vader) te Keulen	329
Koninklijk paar (Bezoek van het) aan ‘Artis’	195
Koninklijk paar Het bijwonen van den wedstrijd der Roei- en Zeilvereeniging ‘de Hoop’	196
Koninklijk paar te St. Pieter in Limburg	243

Koninklijk paar (Het) te Maastricht	273
Koninklijk paar (Het) te Venlo	273
Koninklijk paar (Het) te Groningen	276
Koninklijk paar (Het) op de tentoonstelling te Groningen	276
Kooi (Naar)	40
Kopenhagen (Gezichten op)	206, 212, 217, 228
Kostuumfeest (Van het historisch) aan het Russische hof	165
Kruisdraging	101
Kuypers (Joh. A.)	195
Landes (Een schilderachtig tooneel in de)	141
Landschap	216
Landschap (In den Polder)	224
Landschap (Zandheuvels)	224
Landschap I.	232
Landschap II.	233
Lapponi (Dr.), lijfarts des Pausen	92
Leeuwenpaar (Spelend)	237
Lentedag (Een)	159
Leo XIII (Zijne Heiligheid Paus)	68
Leo XIII (Leden der Edelwacht van Z.H.)	69
Leo XIII (Geheime antichambre der audiëntiezaal van Z.H.)	71
Leo XIII (Het geboortehuis van Z.H.) te Carpineto	72
Leo XIII (De gouden tiara, jubilé-geschenk der katholieke wereld aan Z.H.)	100
Leo XIII (Z.H. Paus)	245
Leo XIII (Z.H.) ontvangt de H. Teerspijze	248
Leo XIII (Laatste oogenblikken van Z.H.)	254
Leo XIII (Verschillende portretten van Z.H.)	256, 257
Leo XIII (Doodsbed van Z.H.)	260
Leo XIII Urn, waarin de edele deelen des H. Vaders gesloten zijn	260

Leo XIII (Het lijk van Z.H.) z.g. gekist	264
Leo XIII (Voorloopige bijzetting in den St. Pieter van het lijk van Z.H.)	265
Leo XIII (Joachim Pecci, later)	267
Leo XIII (Het lijk van Z.H.) op het praalgraf	268
Leyten (Mgr. P.)	64
Lezen	289
Lurasco (C.F.)	60
Maas (Gezicht op de) voor Dordrecht	233
Macchi (Z. Em. kardinaal Luigi)	121
Macedonië en oud Servië (Typen uit)	145
Machnow (De Russische reus Feodor) in het Museum voor Land- en Volkenkunde te Berlijn	204
Mafalda (Prinses) van Italië	244
Maria Antoinette (De laatste dag van)	45
Maria Magdalena (H)	324
Meer (Nicolaes van der)	297
Merry del Val (Z. Em. kardinaal)	381
Mieren (Een dag bij de)	338, 339, 340
Moeder (Zonder)	116
Molen (De)	313
Naailes	345
Naherfst	400
Napoleon en de oude garde	353
Netto (Z. Em. kardinaal Joseph Sebastiaan)	121
Nieuwbarn (P. fr. M.C.) O.P.	318
Nijmegen (Gezicht op)	225
Nispen van Sevenaer (Jhr. J.A.C.A. van)	59
Noordbrabantsche priesters, op	31
Augustus jl. geridderd	323
October	333
Ontmoeting	393
Ontsnapping (Een gevaarlijke)	301

Oogenblik (Een historisch)	153
Ook eens probeeren	156
Oplossing van de sociale kwestie	300
Oreglia (Z. Em. kardinaal Luigi) di Santo Stefano	121, 249
Ouderkerk a/d Amstel (Bloemenstanders in de parochiekerk van)	33, 36, 36
Oud-Tante (Bij)	361
Paredis (Mgr. J.A.)	65
Paniek (Een)	21
Parocchi (Z. Em. kard. Lucido Maria)	40
Pausen jubelfeest ('s). De H. Vader, op de ‘Sedia gestatoria’ gezeten, zegent de geloovigen	120
‘Aanbieding der tiara en der gouden sleutels	124
'De H. Vader begeeft zich, in den draagstoel gezeten, naar de zaal der zaligverklaringen	124
Pausfeest (Het priesterkoor in de kerk der EE. PP. Redemptoristen te Rotterdam op 't jongste)	133
Pausfeest (Het ruim der kerk van de EE. PP. Redemptoristen te Rotterdam op 't jongste)	140
Pausen (De plechtige herdenking van het zilveren jubilé des) en van den v f-en-twintigsten verjaardag van het herstel der Bisschoppelijke hiërarchie in Schotland, gevierd in de pro-kathedraal te Edinburg	144
Pausen jubilee (De gouverneur van Curaçao op weg naar de kathedraal ter viering van 's)	148
Pieterskerk (Het inwendige der St.-) met het hoofdaltaar	70
Pius IX (Z.H. Paus)	59
Pius X (Zijne Heiligheid Paus	261
Pius X (Margherita Sarto-Sanson, de overleden moeder van Z.H.)	280

Pius X (Riese, met de parochieke k, waar Z.H. zijne eerste H.M. is opdroeg)	280
Pius X (Riese. De herberg ‘de Twee Zwaarden’ van den zwager van Z.H.) Giovanni Paroli	280
Pius X (Riese. Geboortehuis van Z.H.)	281
Pius X (Riese. Eenige familieleden van Z.H.)	281
Pius X (Castelfranco, zeven kilometer van Riese waar Z.H.) het gymnasium bezocht [twee platen]	284
Poesen (Musiceerende)	332
Poppenkast in Mantsjoerije	188
Praeludium	12
Priesters, op 31 Aug. jl. geridderd	356
Prinsje (Het)	307
Provence (Binnenhuis in)	188
Rampolla (Z. Em. Mariano del Tindaro)	252
Ridderslag	4
Riviergezicht	232
Roermond (De H. Christophorus, kathedrale kerk van het bisdom)	65
Roodhuiden (Een zonderlinge plechtigheid van)	137
Rotterdamsche kiekjes	314, 316
Rusland (De vier dochtertjes van het keizerlijk paar van)	172
Salisbury (Lord)	299
Sarto (Z. Em. Giuseppe)	252
Schaepman (Dr. A.C.M.)	367
Schaepman (Mgr. A.J.)	62
Schaepman (Mgr. Dr. H.J.A.M.)	25, 82
Schaepman 's geboortehuis te Tubbergen	82
Schaepman als 17jarig seminarist	82
Schaepman op 27jarigen leeftijd	83
Schaepman op 35jarigen leeftijd	83
Schaepman 's woonhuis te Arnhem	83

Schaepman 's woon- en werkkamer in het groot-seminarie ‘Rijsenburg’	84
Schaepman Kloostergebouwen en kapel der eerw. zusters Franciscanessen in de via Giusti te Rome	85, 85
Schaepman (Handschrift van Mgr. Dr.)	86
Schaepman (Mgr. Dr.) 's stoffelijk overschot rustende in de *chapelle ardente*	87
Schaepman (Uitvaartdienst voor Mgr. Dr.)	88
Schaepman (Gezicht op de lijkstoet van Mgr. Dr.) in Rome's straten	89
Schaepman (De lijkwagen, waarmee Mgr. Dr.) 's stoffelijk overschot vervoerd werd	89
Schaepman Ingang in het *Campo Santo* te Rome	90
Schaepman (Het *Campo Santo* te Rome, waar Mgr. Dr.) z.g. rust	91
Scheveningen (Gezicht op)	53
School (De) gaat uit	305
Schmeitz (Pastoor Pascal)	326
Senanque (De laatste plechtige processie om de Cisterciënser-abdij van) in Frankrijk	125
Servië (De koningin-weduwe Nathalie van)	220
Servië (Koningin Draga en koning Alexander van)	220
Servië (Peter I Karageorgewitsj, de nieuwe koning van)	220
Servië Het koninklijk paleis te Belgrado	221
Sicking (Dr L.J.)	319
Sledetocat (Een in 't water gevallen)	24
Smits (Mgr. J.A.)	58
Snickers (Mgr. P.M.)	62
Son (Minister J.B. van)	58
Spinnen (Een dag bij de)	390, 291, 292
Spreewald (Winterleven in het)	13
Sprookjeskinderen	377

Svampa (Z. Em. Domenico)	249
Sweens (Prof. Alex.)	319
Thijm (Prof. Dr. J.A. Alberdingk)	60
Thorbecke (Minister J.R.)	59
Trein (De vier rijtuigen van den nieuwen koninklijken)	208
Trein (Slaapkamer van H.M. en Zijgang van den koninklijken)	209
Utrecht (De St. Catharina, metropolitaankerk van het aartsbisdom)	62
Vaandel van de Congregatie der Derde Orde, te 's-Hertogenbosch	288
Vaarwel	328
Vaders (Twee)	80
Vannutelli (Z. Em. Serafino)	252
Vaughan (Z. Em. Kardinaal)	229
Verrijzenis	108
Verstoppertje	372
Ven (Mgr. W. van de)	63
Visscheisweduwe	352
Vlekke (Jan Frederik)	193
Vogel (De) gevlogen	9
Vogelsvangen in Engeland	136
Vooght (Cornelia)	297
Voorjaar	149
Vree (Mgr. F.J. van)	63
Wapenzaal (In de)	364
Warme maronen	420
Wasch (Groote)	240
Waubach (Veertiende kruisweg-statie in de kerk te)	132
Weesjes A.B.C.-verdriet	203
Weezen (De)	113
Wetering (Mgr. H. van de)	62, 326
Wijwaterbakjes van Th. Molkenboer	164
Willem III (Z.M. Koning)	60

Wilmer (Mgr. G.P.)	63
Winter	44
Winterweer	413
Woud in den herfst	185
Zampa (Prof. Dr. Rafael)	92
Zeehonden (De jacht op)	52
Zwijsen (Mgr. J.)	62
Zwolle (Dominicaner kerk en klooster te)	41
Zwolle (Dominicanerklooster te) [drie plat.]	48

Bij No. 40 kunstbl. 18. Pius X.

Bij No. 49 kunstbl. 19. Het huisgezin van Jan Steen.

[Nummer 1]

Aan den Lezer.

Het eerste nummer van den nieuwen jaargang biedt ons een ongezochte gelegenheid, ons een oogenblik met onze lezers te onderhouden: met de oude, om hun onzen dank te betuigen voor hun onverflauwde belangstelling; met de nieuwe, om hen als waarde gasten welkom te heeten.

de Doelen Brug, benevens het Rondeel, de Reguliers Tooren en de Munt, te Amsterdam.

Voegt ons - het min welluidende spreekwoord indachtig, dat van eigen lof gewaagt - zelfprijzing niet, wel mogen wij met voldoening constateeren, dat met het voortdurend verbreeden van onzen lezerskring de toeneming van het aantal medewerkers - kundige geestelijken en begaafde leeken - gelijken tred houdt. Twee factoren, die niet kunnen worden gemist, om ons tijdschrift tot steeds hoogeren bloei te brengen.

Het groot aantal medewerkers op verschillend gebied waarborgt frischheid, levendigheid, kleur; een hoog abonnentencijfer stelt ons in staat tot het aanbrengen van verbeteringen en verfraaiingen, tot het bevredigen der hoogere eischen, die men gaandeweg aan een geïllustreerd tijdschrift is gaan stellen.

Maar dit neemt niet weg, of liever, het volgt uit hetgeen wij boven zeiden, dat ons doel geen ander is dan de *Illustratie* te doen zijn en blijven het geliefkoosde tijdschrift van het katholieke Nederlandsche volk.

Indien hiervoor nog bewijs noodig was, wordt dit geleverd door hetgeen het prospectus voor dezen jaargang toezegt en dit eerste nummer geeft. Men vindt daarin de oude spreuk gehuldigd, dat verscheidenheid behaagt, en we houden ons overtuigd, dat zoodoende al de lezers iets meer bijzonder passends voor hun smaak zullen vinden en niemand onvoldaan zal blijven.

Sterk door het vereerend vertrouwen van het lezend publiek, waardoor wij als het ware worden gedragen, nemen wij de slechts een oogenblik onderbroken taak weer op en hopen in den nieuwen jaargang menig aangenaam uur van genot en verpoozing met onze lezers te slijten.

DE REDACTIE.

De Schat.
Oorspronkelijke novelle van
Louise Stratenus.

Het onaanzienlijke Belgische visschersdorpje werd al sedert twee dagen geteisterd door een woesten Novemberstorm. De meeste hutten hadden, hoe laag ook bij den grond gebouwd, schade geleden; maar dat was nog niets in vergelijking van de kerk, waarvan de bijna gereed zijnde toren was afgewaaid, nadat de arme bevolking jaren lang gespaard had om hem opnieuw te laten herstellen, en ook waren twee der pinkjes van de visschersvloot van ankers en touwen weggeslagen en voorgoed verloren gegaan. In tijden had men zulk een aaneenschakeling van rampen niet beleefd.

Het was echter niet daaraan, dat Martha Landschoot dacht, nu zij bij haar olielampje aan den eenzamen haard was gegezeten. Zij hoorde niets van het geloei der Noordzee, van het gehuil van den wind. De storm zou weder bedaren, maar wat haar bezighield zou niet voorbijgaan. Zij peinsde over hare verlatenheid en bittere armoede. Na den dood harer moeder, nu reeds tien jaren geleden, was alle vreugde uit haar leven verdwenen. In heel den omtrek had men geen moediger, braver ziel gekend dan de altoos opgeruimde visschersvrouw. Zij was een voorbeeld geweest voor al de dorpsbewoners; want ieder wist dat zij harder dan een der overigen had moeten worstelen om het bestaan, en waar *zij* ten slotte had overwonnen, behoefde niemand te wanhopen.

Zij was slechts elf maanden getrouwd geweest, en verheugde zich juist in het bezit van baar eersteling, toen haar man op een winternacht koû vatte en een bloedspuwing kreeg. Hij herstelde wel, in zooverre dat hij weer uit kon gaan, maar van zwaar werk was voor hem geen sprake meer. Hij weende dagelijks als een kind over zijn onmacht, maar dat maakte de zaak niet beter. Zijn spaarpenningen raakten op, en de dokter had gezegd, dat, wilde hij in leven blijven, hij vooral veel melk en eieren gebruiken moest.

De jonge vrouw zag in, dat weeklagen niet zou baten. Zij dacht lang en ernstig na, vertrouwde hem op een morgen hun zuigeling toe, trok haar Zondagsche kleeren aan en begaf zich te voet naar een kapelletje, drie uur verder op de kust, waarvan men haar verteld had, dat niemand, die daar bad, onverhoord wegging. Zij bracht er langen tijd in gebed verzonken door en toen zij wederkeerde, straalde haar gelaat van een gloed, dien men daar zelfs in haar zonnigste dagen tevergeefs op gezocht zou hebben. Zij verklaarde, dat God haar zelf het redmiddel had aangewezen, om voortaan in het brood der haren te voorzien.

Van hetgeen zij nog overhielden, kocht zij een kruiwagen en allerlei ellengoed, waarmede zij nu dagelijks acht uur in den omtrek rondventte. Het was een zware taak; want zij ging door weer en wind, des zomers in de brandende hitte, over de zandige wegen, waar geen enkele boom verrees, die haar wat lommer kon aanbieden; des winters door sneeuw en hageljacht, met den fellen noordenwind in het gelaat. Doch niets kon haar weerhouden of ontmoedigen; zij was overtuigd, dat God haar daartoe geroepen had en dat Hij Zijn engelen voor haar uitzond, om haar den weg te bereiden.

De menschen zagen haar gaarne komen, dat wakkere vrouwtje, dat maar altijd glimlachte, of het zweet van haar voorhoofd gutste, of haar leden van koude waren

verstijfd. Men had altijd een kopje koffie en een goed woord voor haar over; geen wonder ook; want zij bracht zonneschijn mede overal waar zij zich vertoonde, en men kocht met vreugde van haar. Na verloop van een jaar werd er een tweede kleintje geboren, wat haar voor twee weken thuishield; maar zij kende reeds geen zorgen meer; vader bleef op de kinderen passen en netten en zeilen verstellen voor de andere visschers, en zij had reeds '*poelies*' kunnen koopen, die eieren legden voor hem. Het volgende jaar kocht zij een '*zwientje*', en zoo kwam er jaarlijks wat meer rijkdom in de hut; er kwamen ook meer kinderen; maar zij zeide ernstig: 'Een mond meer om te eten, een mond meer om te bidden,' en blijmoedig zette zij haar kleinhandel voort.

Toen kwam er een dag, waarop zij een eigen huisje konden bouwen. Zij liet het aannemen en verhuurde zich bij den metselaar tot het aandragen van steenen; daarna hervatte zij haar gewone taak. Intusschen was een naburig dorp in een druk bezochte badplaats herschapen, en na tien jaar van dezen arbeid, had zij genoeg bijeen om zes badkoetsjes te laten timmeren, die zij zelf verfde met fraaie witte en blauwe strepen. Zij pachtte een staanplaats en voortaan ging zij elken zomer, dag aan dag, in den vroegen morgen daarheen, gewapend met eenige boterhammen en een keteltje koude koffie, en stond zij onder aan de trap, die naar den zeedijk leidde, de badgasten op te wachten, om hen te vragen, of zij hen bedienen mocht. Voor ieder bad kreeg zij vijftien centen, de badadministratie vijf stuivers. Dat was zeker niet veel; want zij moest er ook de handdoeken voor leveren; maar niet ieder had een badpak, zij verhuurde er dus ook; zij had tevens een bergplaats, waar zij het speelgoed der kinderen bewaarde, en haar vaste klanten gaven haar, aan het eind van het seizoen, een rijksdaalder of meer. Op alles wat zij ondernam rustte zegen. Des winters maakte of verstelde zij de badcostuums en ging zij nog tweemaal per week met haar waren rond. Er heerschte welvaart aan haar haardstede en zelfs werd haar man, dank zij de rust, die hij zoolang genoten had, en het versterkende voedsel, dat zij altijd zorg droeg hem toe te dienen, veel gezonder. De acht kinderen groeiden als kooltjes.

Maar op een dag kwam er een eind aan al dat geluk. Vrouw Landschoot werd plotseling ziek, zij moest een operatie ondergaan en bezweek daaronder. Het was nu aan den ontroostbaren vader om het brood te verdienen voor zijn kroost. Hij deed zeer zeker zijn best; hij ook ging des zomers de badkoetsjes verhuren; maar hij was niet gewoon met rijke lieden om te gaan. Zij zagen zijn verlegenheid voor norschheid aan en waar de concurrenten zooveel voorkomender waren, gingen zij liever tot hen. De zaak verliep. De oudste dochter, die haar nog had kunnen redden, trouwde reeds heel vroeg, en zoo moesten ten slotte de koetsjes verkocht worden. Landschoot verdiende nu eenig geld met het dragen der manden vol garnalen naar het naastbij gelegen station, vanwaar zij naar Parijs verzonden werden, na reeds op de pinkjes te zijn gekookt. Zijn kruiwagen kwam hem daarbij goed te pas; de jongens gingen de korven van de binnenloopende schuiten halen; maar hoe hij ook sloofde, het was niet winstgevend genoeg voor zulk een talrijk gezin en *poelies* en *zwientjes* verdwenen en een voor een werden alle schatten uit huis verkocht. Na verloop van eenige jaren moest er zelfs een hypotheek op de woning worden genomen. Eindelijk, toen men geen steen van het huis meer zijn eigendom kon noemen, stierf vader. De jongens verdienden nu hun eigen brood op zee; zij waren getrouwd en konden daarvan dus niets afstaan; de meisjes waren deels gehuwd, deels naar Gent en Brugge getrokken, om daar in rijke diensten te gaan; alleen Martha, de jongste dochter, was overgebleven, om voor den ouden man te zorgen. Zij ook had hem, gedurende zijn ziekte, alleen opgepast en ten slotte de oogen toegedrukt, en nu was hij den vorigen dag, in wind

en regen, naar zijn laatste rustplaats gedragen en zat zij daar verlaten aan denzelfden haard, waar vroeger zooveel geluk had geheerscht.

Het huis zou verkocht worden zonder dat daarvan een penning aan de kinderen kwam; meubels bleven er niet veel meer over, en die moesten nog onder acht broeders en zusters worden verdeeld. Wat zou zij beginnen, nu de armoede haar van alle kanten tegengrijnsde? Naar de stad gaan dienen, zooals de anderen? Ja, dat was wel het eenvoudigste; doch Martha had haar dorpje zoo innig lief; zij kon zich het leven niet voorstellen ver van de duinen en van de zee. En dan, zoo onder wildvreemden, zij die altijd schuw van aard was geweest! Het kwam haar als een schrikbeeld voor. Ook had zij nog een andere reden, die haar aan hare geboorteplaats ketende. Louis Delmer, de jonge visscherszoon, had haar van liefde gesproken en zij was van ganscher harte aan hem gehecht; maar de mooie knaap met het door de zon verbrand gelaat en de schitterende tanden, verdiende nog lang niet genoeg om op te trouwen en hoe goed hij ook mocht zijn, hij was vroolijk en zorgeloos en de blonde Martha voorzag, dat, als zij zich eenmaal verwijderde, hij haar al spoedig vergeten zou.

Daarom zat zij daar in smartelijk gepeins verzonken, niet wetende, wat te doen en slechts wenschende dat er een wonder mocht geschieden, dat haar op eenmaal rijk maakte.

Plotseling werd er hevig op de deur gebonsd.

Zij schrikte wakker uit haar sombere droomen en ging opendoen.

Op den drempel der woning stond een visscher met zijn zuidwester op.

‘Martha,’ zei hij haastig: ‘Ge moet ons helpen. Er is een schip gestrand; de reddingboot heeft maar vijf man kunnen opnemen; de rest is verdronken. Vier matrozen werden hier en daar ondergebracht; maar voor den vijfde heeft niemand plaats. Het is een heer; hij zal nergens beter wezen dan hier, al geloof ik ook nooit, dat hij er weer boven op komt. Wilt gij voor hem zorgen?’

‘Goed,’ antwoordde zij aanstonds: ‘het groote bed is leêg.’

‘Dan ga ik de anderen roepen!’ sprak de man: ‘Ik liep op een draf vooruit. Zij zullen hem zoo dadelijk binnen brengen.’

‘Een heer! Een rijke misschien, die mij ruim voor mijn moeite zal beloonen,’ mompelde het meisje, zoodra hij weêr verdwenen was: ‘Zou dat het wonder zijn?’

Zij twijfelde er wel eenigszins aan; want zoo zij naar een wonder verlangd had, zij had er niet om gebeden, zooals eenmaal haar moeder. Zij was daartoe te zeer door het ongeluk verbitterd geweest; maar toch, men kon nooit weten; misschien had de goede God zich harer toch herinnerd, al had zij Hem ook om niets gevraagd, en zij haastte zich het vuur te doen herleven, ging kruiken halen, vulde den grooten moor en hing dien aan den ketting, om spoedig warm water te hebben, en maakte het bed op, waar vader in gestorven was.

Juist was zij daarmede gereed gekomen, toen de visscher terugkeerde met vier mannen der reddingboot, die den drenkeling binnen droegen. Ja, het was een heer, dat kon men dadelijk zien aan zijn doorweekte kleederen en aan den zegelring, die blonk aan de zwaar afhangende hand. Naar het uiterlijk te oordeelen, moest hij vijftig of zestig jaar oud zijn; hij had reeds grijs haar.

Martha hielp de visschers hem ontkleeden en te bed leggen.

‘Was er maar een dokter hier!’ bromde een der mannen: ‘maar die laten ons des winters in den steek. Wij zullen het maar zelf moeten beproeven hem weêr bij te brengen.’

Het jonge meisje had daarvan meer verstand dan zij; eens had zij gezien, hoe een geneesheer dat aanlegde met een badgast,

die zich te ver in zee had gewaagd. Zij was dus ijverig met het bewegen van armen en beenen bezig, en wreef het verstijfde lichaam met warme doeken.

‘Gij kunt het verder wel alleen af, dunkt mij,’ zeide een der visschers, na haar een poos aan het werk te hebben gezien.

‘O, best!’ luidde het antwoord.

‘Goed; dan ga ik naar huis; wij ook zijn koud tot op merg en been toe. Het heeft niet veel gescheeld, of wij hadden er zelf het leven bij gelaten. Goeden nacht; als gij ons noodig hebt, weet gij waar ons te vinden.’

Hij ging heen en de anderen volgden zijn voorbeeld, zonder dat het jonge meisje hen trachtte te weerhouden. Er flikkerde zelfs een lichtstraal van vreugde in haar oog. Als zij er in slaagde den bewustelooze te redden, dan zou zij nu immers de eenige wezen, die hij bij zijn ontwaken zag, de eenige of althans de eerste, die hij zou willen beloonen.

Meer dan een uur lang scheen het alsof al haar moeite tot niets zou dienen. Hij haalde nog wel adem, maar het was als het gereutel des doods, en ieder oogenblik vreesde zij, dat de levensgeesten zouden worden uitgedoofd, zonder dat hij tot bezinning was gekomen. Toch ging zij zonder ophouden met haar zorgen voort en eindelijk, toen hij den mond een weinig verder opende, greep zij zijn tong en haalde deze geheel naar voren. Wat zij gehoopt had geschiedde: over zijn lippen golfde een stroom van binnengekregen water.

Dat verlichtte hem blijkbaar; want het gereutel hield op, de ledematen bewogen zich krampachtig en langzaam en met moeite sloeg hij de oogen op.

‘Waar ben ik?’ stamelde hij in het Fransch.

Als alle Vlamingen der kust, kende Martha die taal. Zij antwoordde dus verheugd:

‘In een visscherswoning, mijnheer, en veilig en wel. Ik zal u wat verwarmends te drinken geven.’

Zij goot een scheutje brandewijn op een tinnen lepel en wist hem het vocht bijna druppelsgewijze te doen innemen. Martha's brandewijn was zeer zeker niet van de eerste qualiteit; de flesch had lang opengestaan, want hij had nog voor den ouden Landschoot gediend, als hij koud of doornat thuis kwam; maar toch was er nog kracht genoeg in overgebleven, om den vreemdeling goed te doen. Hij haalde diep adem en fluisterde:

‘Den dokter!’

‘Die zullen wij morgenochtend halen mijnheer,’ sprak het jonge meisje geruststellend, ‘maar dan zijt gij al lang weer beter. Ik ben zoo goed als een dokter, in gevallen als dit. Gij begrijpt, die komen hier meer voor.’

De schipbreukeling was een oogenblik stil. Martha overtuigde zich nog eens of de kruiken wel warm genoeg waren gebleven, legde hem een mosterdpap op de maag en bleef hem toen met gespannen aandacht aanstaren.

Hij was blijkbaar tot het volle bewustzijn teruggekeerd, maar zijn uiterlijk wilde haar niet bevallen. Er lag iets onbeschrijfelijks in die geen seconde van haar afgewende oogen, iets dat zij ook in den blik van haar vader gelezen had, kort voor diens dood, en over het bleek gelaat gleden zonderlinge schaduwen, zonder dat zij zich verklaren kon, wat ze daar op te voorschijn riep. Het waren de vleugelen van den voor haar onzichtbaren doodsengel, die over hem heenstreken. Martha wist dat niet; maar toch voelde zij instinctmatig, dat het einde van den onbekende nabij was.

Hijzelf scheen het te vreezen; want plotseling hernam hij:

‘Is hier geen burgemeester?’

‘Jawel, mijnheer,’ antwoordde het visschersmeisje; ‘maar hij woont drie uur van hier, op een ander dorp.’

‘Een pastoor dan?’ klonk het met moeite.

‘Die is er wel, maar doodziek op het oogenblik. Hij vatte koude, toen hij verleden week des nachts “Ons Heer” aan een stervende ging brengen. Ik kan echter een buurman gaan roepen en hem vragen voor u naar Blankenberghe te gaan, en een priester van daar te halen.’

‘Hij zou te laat komen,’ mompelde de zieke, met iets als wanhoop in de oogen. Weer bleef hij een minuut sprakeloos, en toen op eens hernam hij: ‘Het heeft zoo moeten zijn, ik zal geen man van vertrouwen te spreken krijgen voor mijn dood. Kom hier, kind, en houd de lamp vlak bij uw gelaat. Ik moet u goed kunnen zien.’

Martha geloofde niet anders, of hij was ijlhoofdig geworden; maar zij gevoelde te veel medelijden met hem, om zich tegen zijn wensch te verzetten, en nam het licht van de tafel op, om het ter hoogte van haar hoofd te brengen.

(*Wordt vervolgd*.)

De sneeuw.

Gevallen is er versche sneeuw,
Zoo helder, helder-wit,
Dat 'k te vergeefs aan 't peinzen zit
Om iets te vinden, dat nabij
Haar blanke witheid komt.
Wat wit is hier benêen,
Heb 'k nagezien en opgesomd
Het een bij 't ander, neen,
Er valt niet aan te twijflen, al
Die wittighêen, te zaam
Genomen zelfs, zijn niet bekwaam
Om naar het enkel witte van de sneeuw
Te doen. En wordt er iet
Gevonden, dat zoo sneeuwwit ziet
Als sneeuw, dan is het ver van hier.
Helaas! hoe kort van duur
Is 't schoone wit, want reeds een uur
Nadat 't gevallen is, zoo mooi, zoo rein,
Houdt 't op vlekloos sneeuwwit te zijn.
Waarom dan toch blijft op onze aard’
Het witste wit zoo kort gespaard?

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Amsterdam - Oud en Nieuw, door J.W. Helmer.

I.

Amsterdam - een groote stad,
Slooterdijck - een watergat,
Osdorp - een crayennest,

Hallefwegen is het best.

Dit rijmpje heb ik eens, met het bekende sierlijke vederschrift geschreven, gevonden op het schutblad van een ouden Statenbijbel; een wel wat vreemde plaats voor het bewaren van dergelijke poëzie, maar die toch door den dichter van den lofzang op Halfweg waarschijnlijk niet zonder bedoeling werd uitgekozen. De schrijver blijkt in elk geval hoogelijk ingenomen te zijn geweest met zijn bakermat; want dat hij tusschen Amsterdam en Haarlem geboren is op het smalle landstrookje, hetwelk het Y scheidde van het voormalige Haarlemmermeer, is duidelijk; anders had hij zijn dorpje niet zóó hoog kunnen verheffen boven de beide aangrenzende, die toch inderdaad veel fraaier gelegen zijn, en zelfs boven de stad, zonder welke er van geen Halfweg sprake is.

Het kenmerkende van het dichtje schijnt mij echter de kwade noot, waarmee Amsterdam zoo maar botweg in een hoek wordt gezet, het verwijt.... dat het groot was! Inderdaad is dit een euvel, waaraan het zich al heel spoedig na zijn opkomst en eerste ontwikkeling heeft schuldig gemaakt en waarvan het nooit met ernst getracht heeft zich te beteren! Zijn grootte, zijn onevenredige uitzetting, zijn stoffelijk en geestelijk overwicht, zijn politieke macht, al deze dingen zijn den Kennemers, Friezen, Stichtschen en Gelderschen, benevens ‘anderen ouden ende suspecten vyanden’ in den Graventijd, onder de Republiek en ook nog na de Fransche overheersching een doorn in het oog geweest. Men droeg en draagt nog. de ‘groote stad’ niet die volle genegenheid toe, welke andere volken voor hunne voornaamste aglomeratie plegen te koesteren, omdat zij voelen, dat daarin hun hoofd, hun hart en hun maag steken; een genegenheid, die zich openbaart door een hartelijke belangstelling in hare lotgevallen, een gereede tegemoetkoming aan hare met den tijd klimmende behoeften.

Tengevolge van dien zekeren tegenstand is Amsterdam in den zonderlingen toestand geraakt, de hoofdstad des lands te heeten zonder het te zijn; Regeering noch Hof is er gevestigd en zelfs het provinciaal bestuur mocht er niet zetelen; alleen als men het volstrekt niet laten kon, heeft men het reduit onzer nationaliteit tot centraal punt van eenige bestuursbemoeiing uitverkoren. En het is wel opmerkelijk, dat ook de kerkelijke autoriteiten in deze de burgerlijke getrouw hebben nagevolgd.

Nu wordt die geringschatting door de bewoners van Amsterdam over het algemeen niet bijzonder betreurd; de oude poorters versmaadden al dat gouvernementeel en diplomatiek gedoe; zij leerden zich in dat gemis schikken, zich er naar gedragen. Fier staken zij het hoofd omhoog en aanvaardden hun isolement, hun aanhoorigheid als een voordeel, hetwelk hun stad noopte op eigen wieken te drijven, haar eigen kracht tot de hoogste ontwikkeling te brengen en *zij* wisten daardoor Amsterdam te maken tot het centrum der Nederlandsche beschaving, die de vreemde elementen in zich opnam, ze verwerkte en opslorpte zonder dat de stad en haar bevolking er hun eigen karakter bij verloren. Daardoor heeft zelfs in de tweede helft der vorige eeuw Amsterdam zijn bevolking zien verdubbelen, hoewel de gemiddelde tijd daarvoor in Europa op een geheele eeuw berekend wordt; een vooruitgang, die alleen kan worden verklaard door de groote aantrekkelijkheid van het

Landjuweel, dat over 't aardrijk straalt,
Het Capitool der vrijgevochten Staten,

schoon daaromheen eertijds blokhuizen moesten worden gebouwd, ter bescherming tegen eigen stamgenooten, die de rijke keizerinne, zooals Vondel zich uitdrukte, gaarne ‘in den slaap onthoofd’ hadden.

Thans, nu die Halfwegsche ideeën wat zijn gewijzigd, zal men weinig Nederlanders ontmoeten, die Amsterdam niet een goede woonplaats vinden; men leeft er, zeggen ze, vrij en gemakkelijk; er heerscht een in kleinere plaatsen onbekende ruime verdraagzaamheid en de oude drassige, maar uitmuntend gedraineerde bodem is er gezond; men vindt er bevrediging voor alle eischen van het geestelijk en stoffelijk leven. Wie er eenmaal als provinciaal of vreemdeling is ingeburgerd heeft geen overlast meer van heimwee naar zijn gouwe of zathe, leert er zijn tongval af, raakt als Groot Mokumer met het Jordaansch en Kattenburgsch vertrouwd en krijgt, na de familie buiten nog eens te hebben bezocht, het zalige gevoel van 'thuis komen', als 's avonds door het waggonraampje van verre de helle gloed wordt gezien van het stadslicht, dat tegen den dampigen hemel opkaatst. Maar men moet toch Amsterdammer zijn, om de stad waarlijk lief te hebben.

DE RIDDERSLAG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. BLAIR LEIGHTON.

GOUDEN BRUILOFT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AUGUSTINE DE CONINCK.

Hoe Amsterdam werd wat het thans is, leert een groot en mooi geschiedverhaal, dat met een legende aanvangt. De een houdt deze voor volle waarheid, de ander voor louter verdichting. In de vijftiende eeuw meende men, dat de eerste bewoners echte, onvervalschte Batavieren, ruwe jagers, geweest zijn, en men schold ‘die van Aemstelredamme’ voor Baat-houwers. De verbeelding der minstreelen, die op de adellijke kasteelen de vaderlandsche gebeurtenissen verhaalden, sprak in den regel van een ander begin.

Daar brak, zoo luidde de sproke, op zekeren dag een geweldige storm los over de Noordzee, waarbij duizenden Noorsche en Friesche vaartuigen vergingen. Een dezer koggen, bemand met twee visschers, raakte op de Zuiderzee verdwaald en dreigde tegen de zuiderkust bij de uitwatering van den Amstel, waar de Schreierstoren staat, te pletter te worden geslagen. In hun angst smeekten de schipbreukelingen den H. Olof om hulp en raakten al biddend in slaap. Toen zij weer bijkwamen, gewekt door hun trouwen hond, lag hun vaartuig op een moerassig, maar droog stuk land, ter plaatse waar nu de protestantsche Oudezijdskapel staat, in den hoek, die gevormd wordt bij den samenloop van Zeedijk en Warmoesstraat. Beide visschers hadden denzelfden droom gehad, waarin de H. Olof hun verschenen was en hun had bevolen, te blijven waar zij waren en er te zijner eer een kapel te stichten, waarin hij als de beschermheilige der visschers en schippers wenschte vereerd en aangeroepen te worden. De oudere geschiedschrijvers hebben deze legende veelal als basis van hun verhaal genomen, waartegen de lateren evenwel bezwaar hebben gemaakt. Zoo wordt door deze beweerd, dat het, nu ja, wel eerst visschers kunnen geweest zijn, die zich aan de monding van den Amstel hebben gevestigd, maar aan hen zou bezwaarlijk het bedijken van het land kunnen worden toegeschreven. Dit moet gedaan zijn door mannen van krachtiger initiatief en meer financieel beleid, dus door handelaars en zeevaarders. Hoe dit zij, in 1170 was de vestiging aan den Amstel nog zoo onbeduidend, dat zij verre achterstond bij die aan den Diem en aan de Vecht. Osdorpers en Slotenaars, Aalsmeerders en Zaandammers, worden in de allereerste berichten als de naaste buren van de Kennemers beschreven en toen dezen, geteisterd door een geweldige overstrooming, hulp moesten zoeken, gingen zij naar Diemen. Witkamp hecht nog al waarde aan deze bijzonderheid, maar het is niet onmogelijk, dat ‘die van Aemstelredamme’ ook toen reeds bij de geburen in een niet te best blaadje stonden, hetzij dan uit jaloezie of omdat zij het er naar hadden gemaakt. In elk geval, visschers of zeevaarders, de eerste Amsterdammers worden door Vondel gekarakteriseerd als een volk dat

> ....Koortsen haalt op 't land en lucht schept op de vloeden,
> Stuurlieden, grijs van kop, die liever rijst en zinkt
> In 't bedde van de zee, dan in de pluimen stinkt.

Van de bewoners van Amsterdam in de veertiende eeuw, wordt door een tijdgenoot verhaald:

‘hoewel dat ze in arbeyt ende sorchvuldicheyt om winst ende profijt te doen, zeer neerstich, gierich, ende vernuftich zijn, so syn se nochtans in hun huyshouden, teringe ende gebouw, so in 't gemeen, als particulier, slecht (eenvoudig) oncostelyck ende niet magnifyck; nochtans syn se totten armen seer carityf (mild) ende hebben tot alle tyden hunne Princen ende Lantsheeren seer toegedaan ende getrou geweest.’

Men ziet, daar waren nog al elementen in dat volk, die zijn toekomstige welvaart en grootheid konden bevorderen. Vondel laat de stad zelve verhalen hoe zij in de eerste helft der zeventiende eeuw tot zoo hooge macht is gekomen, als hij Scriverius aldus vertaalt:

Vraagt iemand, wat mij maakt de beurs van 't Kristenrijk?
   Waarom de Hanze-steên mij als haar speelnoot zetten?
Waarom ik, Zeegodin, de vlag voor niemand strijk
   En Op- en Ondergang gehoorzaamt mijne wetten?
Aanschouw de Kroon, daar ik mijn vlechten mee vercier,
   En hoe mijn kruin rechtop de starren gaat doordringen.
Ik zwets, als andren, niet van harseloos laurier
   'k Geef reên en klaar bescheid op onversierde dingen.

Dan verder verhalend, hoe de Vlamingen hun Brugge zagen te gronde gaan, doordien zij zich mengden in de dynastieke en politieke kibbelarijen dier dagen, terwijl Amsterdam eenvoudig, zonder meer, den wettigen Vorst des lands trouw bleef, eindigt de Stedemaagd aldus:

Mij wordt bevolen 't hoofd te water uit te beuren;
De Koning kroont mijn pruik met heilig diamant,
En spreekt: 'k Maak u Voogdes te water en te land.'

Er ligt in deze regelen voor de huidige Amsterdammers nog een schoone les. De politieke tinnegieterij, waaraan zij zich veel meer dan vroeger overgeven, brengt geen voordeel aan; de tijd daaraan besteed kan heel wat nuttiger gebruikt worden.

Wat lang niet van alle groote steden kan gezegd worden is, dat men den aanleg en den verderen voortbouw van Amsterdam met een weinig oplettendheid ook nu op de plaats zelve gemakkelijk kan nagaan. De vreemde bezoeker, die zich daartoe aangespoord gevoelt, vindt daarin een bron van genot en van eerbied voor het kloeke geslacht van varens- en handelsgasten, die op zoo'n onherbergzamen uithoek der aarde een stad durfden bouwen.

't Moet er ongeveer hebben uitgezien als in het tegenwoordige Naardermeer tusschen Weesp en Bussum. De zee speelde er met het land en heerschte er als de wilde wolf. Steeds dieper drong zij het land in, herschiep het Flevo in een zoutwaterplas, verziltte de gronden achter den duinrand en schoot, bij het stuiten op den hoogen heigrond van Gooiland, met een vijf mijlen lange golf westwaarts het land in, links en rechts alles wegvretend en het land vermodderend tot een moeras.

Wij hebben in onze schooljaren de kaarten nog gezien, waarop het Y als een dreigenden arm stond afgeteekend, het Y dat eenmaal een der meest beroemde reeden der wereld zou worden. De zee kon er, vóór de afdamming bij Schellingswoude, bij hoogen vloed geweldig stijgen. Dan overspoelden vaak de golven de hooge, zware stads- en polderdijken, dan galmden de noodklokken over den Amstel, en haar klaagstemmen drongen diep het land in, waar men rivier en wetering afsloot met deuren en boomen. Soms konden de dijken geen weerstand meer bieden en vormden zich daarachter kolken en braken, zooals men er nog zien kan tusschen Sloterdijk en Halfweg.

In breede, kalme golven slingerde de Amstel zijne wateren, uit Rijn- en Amstelland vergaard, met bevallige wendingen naar de zeegolf op, en zóó vereenigd werden aan de samenvloeiingen van beide stroomen tallooze eilanden, nessen en dellen gevormd, wier weelderige plantengroei eeuwen en eeuwen achter elkaar de veenlaag vormde, waaronder de aderen zand en klei bedekt werden. Hier pluimde het hooge riet langs

de oevers, die door lage wilgen werden vastgehouden. De liese en plompe vervulden de stille watergronden van hun weelderige vegetatie en maakten de streek tot een paradijs voor het gevederde en geschubde waterwild, dat er broed- en paaiplaatsen vond en voedsel in overvloed.

In dien poel schoot de stad

.... op Pluto's borst, haar wortels door 't moeras.

Op een der hierbijgaande photogrammen, genomen van het Paleis op den Dam, heeft men een fraai gezicht op het eerste en oudste deel van de stad. Het Damrak, zijnde de voornaamste uitmonding van den Amstel en door oude Amsterdammers nog altijd ‘Het Water’ genoemd, was bij de opname nog geheel open en voor de Oude Brugsteeg ligt nog de houten wipbrug, welke eenvoudige lichte getimmerten onze oude steden zooveel bekoorlijks en schilderachtigs gaven. Deze brug verving den eersten dam, dien de oorspronkelijke bewoners in den Amstel hebben gelegd en die door de Kennemers is doorgestoken.

Daar de vernielde waterkeering niet meer te herstellen viel, bouwde men een tweede hooger op de rivier en deze is er nog en heet: de Dam. Zij bestaat gedeeltelijk uit een reusachtig gemetseld gewelf, een overkluizing van den stroom, die er onderdoor zijn weg vervolgt. Zelfs na de demping van het halve Damrak mocht die doorstrooming, krachtens een oud contract met Amstelland, niet worden gestopt, zoodat de nieuwe- zoowel als de oude Beurs liggen boven een breed riool, dat zijn ingang heeft aan het Rokin en een uitweg vindt nabij den achtergevel van de nieuwe Beurs. Links en rechts van dien dam werden de oevers opgehoogd en zoo ontstonden de Kerkstraete (Warmoesstraat) en de Nieuwendijk, die door tal van stegen en sloppen met ‘Het Water’ gemeenschap hadden. Merkwaardig is, dat men aan de oude zijde de huizen met den achtergevel aan het water zette en aan de nieuwe zijde een breede kade vrij liet; dat men rechts de schepen en schuiten deed laden en lossen onmiddellijk in de huizen der handelaars, en links daarvoor steigers bezigde. De rechteroever diende dan ook meer voor den opslag en de linker voor het transito naar het achterland, voor welk doel al heel spoedig het bovendamsche deel der rivier noodig bleek, dat Binnen-water of Rak-in (Rokin) genoemd werd.

Op dit tweede, meer bochtige riviervak, geeft het andere photogram een kijkje. Het Sophiaplein op den voorgrond is even zeer ondermijnd als een deel van den Dam; het dient namelijk tot overkluizing voor de uitmonding van den Singel, die zich daar achter de Kalverstraat om langs den Munttoren in de rivier stort. Zulke overdekte waterloopen heeten te Amsterdam ‘sluizen’ en een reusachtig exemplaar er van kan men bewonderen in de Torensluis over denzelfden Singel. Een andere, die vroeger dit gewelf nog in breedte overtrof was de Donkere Sluis, gelegen over den thans gedempten Nieuwe-Zijds-Voorburgwal; deze besloeg ongeveer den afstand van de Granenstraat tot aan den hoek van het nieuwe Postkantoor; het gevaarte liep evenwel over een smaller vaarwater dan de Singel en was ook minder hoog.

Op dit eerste en belangrijkste deel der stad kom ik nog wel nader terug. Thans nog slechts een enkel woord over de derde gravure, waarop de toeschouwer precies in tegenovergestelde richting uitkijkt als op de vorige. Hier is de Doelenbrug echter nog een ouderwetsche boog; trouwens de geheele afbeelding is er een van ouden datum. Zeker is ze daarom ook heel wat fraaier; zij werd niet door lichtdruk naar de natuur, maar naar een der schoone koperetsen genomen, waaraan de oude historieboeken van Amsterdam zoo rijk zijn. Hoe heeft hier de artist met gevoel en met liefde gewerkt! Zoo goed als geheel natuurgetrouw, heeft hij toch zijn stadsgezicht

gemaakt tot een kunstwerk vol licht en leven. Die rijke gevel van het oude Rondeel, waar thans het *Hotel de l'Europe* staat, mocht daartoe dan ook wel uitlokken, evenals de mooie huizenrij aan de overzijde, de oude Kistenmakersgracht en het statige blok op de Muntsluis. Vergis ik mij niet, dan waren het niet deze, welke voor eenige jaren door de gemeente zijn afgebroken, maar had men te doen met een nieuwere generatie; op de oude had men geen advertenties kunnen schilderen

en derhalve had er ook geen beroemde muur van Oostmeijer kunnen staan, die, toen den gemeentelijken sloopers het hart in de schoenen was gezonken, door een aantal kabouters in den nacht tegen den grond werd geworpen. Dat de ets oud is bewijst ook het hoekhuis van het Rokin, hetwelk een veel ouderen stijl verraadt dan dat hetwelk er later, blijkens de photographie, voor in de plaats is gekomen en dat ook niet van vandaag of gisteren is geweest. Het vervallen kroegje is nu weer door Berlage in een forscher gevel veranderd.

(*Wordt vervolgd*.)

Klaasje,
door Ravo.

Wie Klaasje was? Geen man natuurlijk, dat zegt reeds het verkleinwoord, maar 'n mannetje, en ook geen groot mannetje, want in zulke gevallen wordt ook het kleinste mannetje een man. 'n Doodgewoon mannetje was dus mijn Klaasje, zoo uiterlijk als innerlijk, maar toch typisch en de moeite van de uitbeelding waard.

Hoewel men zich van de meeste volwassenen moeilijk kan voorstellen, hoe ze er als kind hebben uitgezien, wijl het daartoe niet voldoende is, zich alleen alles in verkleinden vorm te denken, bij Klaasje was dit een besliste onmogelijkheid. Als hij zoo vóór me stond, vier voet hoog, met zijn donker getint, meestal stoppelig gezicht, te mannelijk voor het onbeduidende, zakkerige, asthmatisch-piepende rompje op de kleine, kromme, doorzakkende beentjes - de belichaamde hulpbehoevendheid -, heb ik mijn verbeeldingskracht wel eens geweld aangedaan, maar steeds tevergeefs. Toch was hij jong, was hij kind geweest, althans dat beweerde hij, en men moest het wel gelooven, wanneer hij met matlichtende oogen verhaalde van de genoegens van het weeshuis. Ach ja, de genoegens van het weeshuis! Want Klaasje was al op zeer jeugdigen leeftijd wees geworden; hij had zijn ouders niet gekend, althans geen herinnering eraan behouden, en had derhalve geen vergelijking kunnen maken tusschen het eigen tehuis en het weeshuis. Maar wèl kon hij dat tusschen dat en zijn later bestaan, en dan lag het maar al te zeer voor de hand, dat het weeshuis hem in ver verleden toelachte als een paradijs, waaruit hij maar al te vroeg was verjaagd geworden.

‘Ziet-u, meneer,’ zei Klaasje, als die tijd ter sprake kwam, en dan zette hij een gezicht in beproefde overeenstemming met 't geen volgen zou - ‘ziet-u, toen ik uit het weeshuis kwam, was ik niet zonder, ojee nee, mijn ouwers hadden me nog 'n aardig duitje nagelaten. Ik had toen zestienhonderd gulden, maar door mijn eigen goejigheid, ziet-u, ben ik daar gauw af geraakt.... want ik had 'n neef, ziet-u, die had 'n sigaren-zaak en daar had-ie geld in noodig en.... wat kon ik doen, meneer?.... 't was zoo'n goeje jongen, als ik bij hem kwam, kreeg ik altijd een lekkere sigaar, en ik dacht, onder ons gezeid, dat z'n zaak goed ging, maar dat liep falikant mis, meneer, en Klaasie was z'n centen kwijt,.... ik heb er nooit 'n rooje cent van teruggezien, meneer.’

't Spreekt van zelf, dat na die openbaring van de wijze, waarop Klaasje zijn geld verloren had, ik me gedwongen voelde, hem te zeggen: ‘Maar Klaasje, dat was dan toch ook al heel onvoorzichtig van je, om zóó, zonder eenige zekerheid, met je geld om te springen.’ Bedenkend echter, dat dit Klaasje, die berusting had gevonden in

het bewustzijn van zijn ‘goejigheid’, zijn berusting weer kon ontrooven, hield ik de opmerking terug en liet het bij een: ‘Zoo, zoo, Klaasje, dat was wel jammer, jongen.’

‘Of het jammer was, meneer?! Nou, of 't; want wat zou ik ze nou mooi kunnen gebruiken, meneer, om me in 'n gesticht te koopen, meneer....’

Klaasje vergat, dat hij in een tijdperk van meer dan dertig jaren, hem scheidend van zijn heengaan uit het weeshuis, duizend en één kansen zou hebben gehad, om het slachtoffer te worden van zijn ‘goejigheid’, zoo hij niet zelf zijn kapitaaltje successievelijk had opgegeten, wat in zijn toestand hoogst waarschijnlijk het geval zou zijn geweest.

‘Want, ziet-u, - ging hij, terwijl die gedachte door mijn brein schoot, voort - in St. Jacob[1)] kan ik niet komen vóór mijn 60ste jaar, en ik ben nog maar 56, en in 't St.-Elisabethsgesticht, waar ik docht voor niks te zullen worden opgenomen, dat 's mis geloopen -, daar nemen ze voorloopig alleen betalenden op.’

Weeshuis en oude-mannenhuis, - twee sterren in Klaasje's bewolkt bestaan, de vriendelijk-rustige ster van het verleden en de flonkerende ster der toekomst! En daartusschen een lange reeks van jaren, waarin het arme kereltje leefde *au jour le jour,* niet als onbezorgd vroolijk Fransje, maar in de letterlijke, meest enge beteekenis van leven van de hand in den tand. Verder dan den horizont van één dag reikte zijn blik niet. Tusschen dezen en het oudemannenhuis lag een onafzienbare klove.

Het epitheton ‘arm’, zooeven als aanhangsel van het woord ‘kereltje’ gebruikt, dient evenwel te worden opgevat in betrekkelijken zin. Van mijn standpunt bekeken was Klaasje een doodarm, beklagenswaardig wezen; zelf beschouwde hij zich intusschen volstrekt niet als arm, geloof ik. Wanneer hij van eenige goede menschen - ‘weldoeners’ noemde Klaasje ze altijd - op den eersten der maand hun vaste bijdrage in zijn onderhoud ontving en zijn asthma het hem niet te benauwd maakte, dan was Klaasje op zijn manier rijk. Kreeg hij, omdat de 1ste op een Zondag of op een heiligendag viel, bij zijn verschijnen van een of meer dienstbaren van zijn ‘weldoeners’ de boodschap, den volgenden dag of na een paar dagen terug te komen, dan wierp die teleurstelling een schaduw over zijn bescheiden geluk. En werd hem dat - wat wel eens gebeurde - in vinnigen meidenvorm gezegd, dan scheen hij zich pijnlijk te herinneren den korten tijd, waarin hij, bezitter van zestienhonderd gulden, in eigen oogen een Croesus was geweest. Dan kon hij me met 'n ietsje verontwaardiging - heusch niet te veel! - aanzien en met eenige verheffing van stem vragen: ‘Vind-u dat nou wel mooi, meneer, om 'n mensch zoo af te grauwen - nee, 't is niks geen aardige meid, hoor, en ze is zelf toch ook dienstbaar, zeg ik maar.... foei!’

Dáár en in het al of niet vrijblijven van asthma-aanvallen lag het criterium van Klaasje's geluk, - geen buitensporige voorwaarden, niet waar?

Overigens duurde zijn zich ongelukkig of minder gelukkig voelen niet lang, althans wat zijn ervaringen met vrouwelijke dienstboden betrof. Als een soort van autohypnose, om in zijn evenwicht terug te komen, liet hij op zich inwerken de gedachte aan lieflijker dienstbodenbeelden. - ‘Neen, dan is die jonge meid van mevrouw S.... een heel andere,... ziet-u, als het koud is, dan krijg ik wel 'reis een kommetje koffie van haar, meneer.... mooi, vind u niet?.... want dat hoeft ze toch niet te doen!’ - Na zulk een ontboezeming was Klaasje weer verzoend met het leven; al zijn denkkracht bleef een paar minuten behaaglijk saamgetrokken op het visioen van een kom dampende koffie, en hij zegende in zijn hart zijn weldoenster uit de tweede hand.

1) Het katholieke oude-mannen- en -vrouwenhuis te Amsterdam voor kosteloos verpleegden.

‘Wel, Klaasje, waar leef je toch eigenlijk van?’ vroeg ik hem eens, nadat hij me met eenigszins bedrukt gezicht had meegedeeld, dat door een van zijn weldoeners de maandelijksche bijdrage was ingetrokken, en ik hem verblijd had met het vooruitzicht, dat de ex-weldoener een plaatvervanger zou krijgen.

‘Dat zal ik u zeggen, meneer; u kan wel begrijpen, dat ik van dat beetje geld geen warm eten kan koopen.... En daar houd ik zooveel van! Als ik zoo 's middags bij den weg loop en ik ruik dan de etenslucht in de keukens, dan kan ik er raar van worden.... Maar koopen, nee, dat zit er niet an - bij die woorden lacht Klaasje als had hij een geestigheid gezegd, en hij begrijpt wellicht niet eens, waarom ook ik niet lach -, ‘nee, ik haal bij den bakker brood, en dan neem ik in een schaftkelder een kop koffie van drie cent.... 'n groote kom.... en wat 'n goeje koffie, meneer,.... ik wou, dat u ze 'reis proefde....’

‘Zoo, Klaasje, dus warm eten krijg je nooit in je maag?’

‘Dat 's te zeggen, meneer, 's winters wel.... ziet-u, dan krijg ik wel bonnetjes van mijnheer B.... voor de spijskokerij van Vincentius, meneer,.... ziet-u, best eten, meneer, dat beloof ik u.... En dan koop ik ook wel bonnetjes.... want die kan je koopen, meneer, niet op de Beurs, dat begrijpt meneer wel’ - andermaal lacht Klaasje, en nu lach ik mee -, ...‘maar 't gaat toch precies zooals ze op de Beurs 'n effekkie verkoopen. Dat heb ik wel 'reis gezien, alleen maken ze der zoo'n lawaai niet bij, want wat is me dat 'n lawaai op de Beurs, meneer!’

‘En met hoeveel moet je het in den zomer klaar spelen?’

‘Ja, laat ik 'reis kijken,.... mijn huur heb ik vrij, ziet-u, van meneer N...., die onlangs gestorven is, en van wien ik elke maand 'n rijksdaalder kreeg, behalve de huur - dat was 'n slag, meneer, toen die kwam te vallen, God hebbe zijn goeje ziel!.... en dan krijg ik bij mevrouw A. een gulden in de maand, bij mijnheer G.... ook 'n gulden,.... bij mevrouw C. twee kwartjes, bij mevrouw F. veertig cent, en een enkelen keer, als Paschen. of Pinksteren, of Kerstmis in de maand valt, 'n dubbeltje meer; van juffrouw V. veertig cent en van mijnheer F. ook veertig cent....’

‘Is dat alles?’

‘Ja, mijnheer, ten minste als ik geen boodschappen doe, want die doe ik wel 'reis bij menschen, die me kennen, en ook pas ik wel 'reis op, als ze naar de komedie benne....’

‘Dus je vaste inkomsten zijn *f* 3.70 per maand?’

‘Ja, meneer, dat zal wel.’

‘Maar hoe kan je daarmeê uit, man? Dat is niet meer dan twaalf centen per dag....’

‘Wel, meneer, dat mot wel, en dat gaat ook wel, als het mòt, ziet-u,’ zegt Klaasje met den nadruk op ‘mot’, en wederom lacht hij, als meent hij aanspraak te mogen maken op bewondering mijnerzijds voor dat kunststukje van sobere levenswijze. Maar spoedig verstijft die lach tot een grijns, nu hij mijn meewarigen blik op hem ziet gevestigd. Nu eerst schijnt hij vaag te begrijpen het tragische in het feit, dat in Amsterdam menschen zijn, die van twaalf centen per dag moeten leven. - Brood en koffie, koffie en brood, - dat is het onveranderlijk zomer-menu van Klaasje, slechts zelden opgeluisterd door een paar schijfjes worst of een reepje spek, wanneer hij een extraatje gehad heeft, of afgewisseld door 'n kliekje warm eten, dat hij hier of daar oploopt.

‘En hoe maak je het met je kleeren?’ informeerde ik verder.

‘Och, meneer, die krijg ik nog wel 'reis, maar meestal passen ze me niet, omdat ik niet groot van stuk ben, meneer.... laatst kreeg ik een broek van 'n meneer, die wel

'n hoofd grooter is dan u.... en u is ook niet van de kleinsten...., maar dat is niks, dan snij ik maar stukken van de broekspijpen en naai ik er zelf een zoom aan....

ik heb net zoo'n broek aan, die was me wel twee handbreedten te lang, en nou zit-ie me als geschilderd.... hij is eigenlijk te mooi voor dat slikkerige weer, maar als 'n mensch niks anders heit, dan mot-ie wel.... in tijd van nood eet 'n mensch korstjes van pasteien.... En mijn petten koop ik in den Jodenhoek, daar zijn ze 't goedkoopst.... 35 cent.... 't is te geef.... en wat 'n mooie pet, kijk u maar.'

Ik moest inderdaad erkennen, dat het een koopje was.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

De ridderslag. -

Wanneer we van het middeleeuwsche ridderwezen hooren, dan denken we ons een Godfried van Bouillon, een Bayard, den ridder zonder vrees of blaam, een keizer Maximiliaan als type van den ridder vroom en vroed, dapper en nobel.

Het oudste deel van Amsterdam, gezicht van het Koninklijk Paleis.

Ridder was het kort begrip van alle goede en edele hoedanigheden. De ridder moest het Christendom verbreiden en beschermen, den godsdienst en zijn bedienaren voorstaan, de weduwen, weezen en alle weerloozen in zijn hoede nemen en alle onrecht wreken. Ridder werd men niet door hooge geboorte alleen; tot de ridderlijke waardigheid werd men met zorg opgeleid, den ridderslag moest men verdienen, en bewijzen van moed en deugd moest men hebben afgelegd aleer men de eere van het ridderschap werd waardig gekeurd. Zelfs koningen en keizers waren er trotsch op, in de gelederen der ridderschap te worden opgenomen.

Onze fraaie gravure, naar een schilderij van den Engelschen schilder Blair Leighton, geeft zulk een plechtige opneming in de orde der ridderschap te zien. Stil-devoot is het beeld van den ridder in den eenvoudigen maliënkolder, koninklijk de houding der vorstin, die met het plat van het zwaard den schouder van den dapperen jonkman aanraakt onder het uitspreken der sacramenteele woorden: ‘In den naam van God, den H. Michaël en St. Joris, sla ik u tot ridder.’

Gezicht op het Rokin, van het Sofiaplein of de oude Muntsluis te Amsterdam.

Gouden bruiloft. -

In feestelijken tooi en feestelijke stemming zitten de beide oudjes naast elkaar, die een halve eeuw lang lief en leed met elkander hebben gedragen.

Vanzelf denken ze thans terug aan de dagen, toen ze elkaar voor het eerst leerden kennen, aan den dag, waarop ze voor 's Heeren altaar elkander eeuwige trouw zwoeren. Het was toen wel een mooie, gelukkige tijd!

Maar niet mooier of gelukkiger dan de dag van heden, nu het hun gegeven is een zoo zeldzaam voorrecht te vieren, en dat te vieren in de jeugdstemming, waarin beiden blijkbaar verkeeren.

De oude man biedt als een jonge galant haar zijn hulde aan, en zij aanvaardt die met een dankbaar, tevreden en gelukkig gemoed, blijkende uit het zachte, vriendelijk gerimpelde gezicht.

Brave oudjes, nog menig jaartje van gelukkig samenzijn en stil geluk zij u toegewenscht!

[Nummer 2]

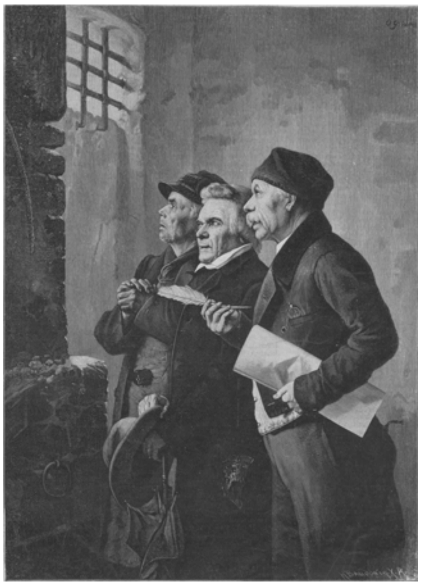

DE VOGEL GEVLOGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN OTTO GOLDMANN.

De Schat. Oorspronkelijke novelle van Louise Stratenus. (*Vervolg*.)

De man zag haar doordringend en onderzoekend aan. Blijkbaar voldaan, zei hij daarop kortaf:

'Zet de lamp weer neer en kom vlak bij mij. Het spreken kost mij moeite, en gij moet goed verstaan, wat ik u te zeggen heb.'

Andermaal gehoorzaamde het jonge meisje. Een oogwenk later lag zij naast het bed geknield.

'Gelooft gij in God?' vroeg de onbekende.

Martha keek even verbaasd als verontwaardigd op; maar zij bedaarde spoedig: hij *moest* wel ijlen, dat hij aan zoo iets kon twijfelen! Men antwoordde niet op dergelijke dingen, dacht zij; alleen nam zij het kruisje, dat zij om den hals droeg, en kuste het.

'Genoeg!' klonk het weer. 'Gij zijt gelukkiger dan ik; maar ik vertrouw geen mensch, die niet gelooft, en ik *moet* u vertrouwen; er is niemand anders, wien ik het opdragen kan.... Meisje,' ging hij voort, zich geweld aandoende, om zijn laatste krachten bijeen te verzamelen, 'in de voering van mijn jas zit een portefeuille genaaid; daarin bevindt zich geld, veel geld; ik heb het verdiend in de Koloniën. Gij zult het er uitnemen, en.... maar zweer mij eerst, dat gij stipt mijn bevelen zult opvolgen.'

'O, mijnheer, zoo waar ik hoop, dat God mijn ziel genadig zal zijn!'

'Goed! Dit stelt mij gerust. Gij zult dus het geld nemen; het is bankpapier, en gij zult aan mijn familie schrijven, of anders aan den burgemeester vragen dat voor u te doen, dat het in uw handen is. Zij zullen u antwoorden, en het waarschijnlijk komen halen, of melden hoe gij het hun opzenden moet.'

'Ik zal het doen, mijnheer, heel zeker. Maar hun adres?'

'Het adres? Geef hier een potlood en papier.'

Martha stond haastig op, om het gevraagde te zoeken; maar aan schrijfbehoeften was de hut niet rijk. Zij wist stellig en vast dat er nog ergens papier moest liggen, maar waar? Zij opende elke lade der oude commode, die haar fraaiste meubel uitmaakte, woelde met gejaagde hand tusschen de vele voorwerpen, welke zij bevatte, en eindelijk, ja, daar had zij wat zij zocht. Doch er waren zeker tien minuten met die bezigheid verloren gegaan en toen zij weder naar de legerstede terugkeerde, ontstelde zij van de verandering, welke er in dien tusschentijd in het uiterlijk van den vreemdeling ontstaan was. De schaduwen speelden thans over een waskleurig gelaat, de mond bewoog zich krampachtig, zonder iets anders dan onverstaanbare klanken uit te brengen, alleen de oogen hadden hunne macht behouden en staarden haar met schrikwekkende uitdrukking aan, als wilden zij haar gebieden hun taal te verstaan.

'Het adres, mijnheer, het adres!' riep zij uit, er thans niet meer aan twijfelende of hij ging sterven.

De onbekende wendde hopelooze pogingen aan, om zijn verlamde tong uit haar boeien te bevrijden. Hij bracht slechts een akelig gerochel voort. Toen opeens flikkerde er weer iets in zijn blik; langzaam, met groote moeite, hief hij de eene hand op, bracht haar naar de andere, en Martha strak aanziende, wees hij haar op den zegelring.

'Ja, ja,' stamelde zij, om hem gerust te stellen.

Zwaar viel de hand weer neer; het gereutel nam toe en het jonge meisje begon te bidden voor de heenvliedende ziel.

Een half uur later was de jongste strijd gestreden. De schipbreukeling had zijn geheim mede in het graf genomen.

Het was reeds laat, toen het visschersmeisje hem de oogen sloot; maar zij dacht er nog niet aan zich ter ruste te begeven.

'Eerst de ring!' prevelde zij. 'Hij had daarmede iets voor. Ik moet hem bewaren. Misschien wilde hij mij dien wel ten geschenke geven; het zou toch heel natuurlijk zijn geweest, dat hij mij iets voor mijn zorgen gaf; maar neen, daar scheen hij niet aan te denken. Hij dacht alleen aan de zijnen. Mogelijk hoopte hij dat zij hem zouden herkennen daaraan. Arme man, wat moet hij hebben geleden, toen hij niets meer zeggen kon!'

Voorzichtig en vol eerbied nam zij den ring van de doode hand en borg hem zorgvuldig weg in een der laden. Daarna nam zij zijn jas op, betastte die en vond waarlijk iets tusschen de voering en het laken zitten.

'Hij was dus toch bij zijn verstand!' mompelde zij, naar een schaar zoekende.

De voering was spoedig losgetornd. Zij was slechts vastgenaaid met groote, ongelijke steken, blijkbaar door de ongeoefende vingeren van den overledene zelf. De portefeuille, welke zij er uit te voorschijn haalde, was van fijn, zwart leder en bevatte niets anders dan zorgvuldig opgevouwen bankbiljetten, dertien in getal. Martha bekeek ze vol ontzag en nieuwsgierigheid. Was het mogelijk dat die leelijke papiertjes zooveel geld vertegenwoordigden? De letters daarop afgedrukt zeiden haar niets; zij vormden woorden van een haar onbekende taal; maar zij las de cijfers en die verstond zij: 1000, 2000, 3000. Zouden dat franken moeten verbeelden?

En op eens, terwijl zij voor den schat gebogen zat, bij het onzekere licht van het lampje, werd het haar wonderlijk te moede. Duizenden hield zij in haar kloppende vingeren, en zij.... zij zou den Hemel hebben gedankt, als zij slechts een paar goudstukken had bezeten. Van een weinigje geld hing haar gansche toekomst af, ja, zelfs de vraag, of zij ooit de vrouw van Louis Delmer zou worden. En hier was een fortuin en niemand wist er van, de eigenaar was gestorven, zonder haar te kunnen zeggen, wien het toebehooren moest; als.... als zij slechts één van die kleurlooze briefjes afnam, dan zou zij voor haar leven lang zijn geborgen, als haar moeder kunnen doen, badhuisjes koopen en een staanplaats huren, en gelukkig zijn met Louis!

Hij zelfs behoefde het nooit te weten. Geen sterveling wist iets van haar geheim en zij kon zwijgen. Zij behoefde slechts naar de stad te gaan en daar het geld te wisselen. Als men haar vroeg hoe zij er aan kwam, kon zij zeggen dat de vreemdeling het haar vóór zijn dood gegeven had. Dat zou heel natuurlijk klinken; men is immers dankbaar jegens degenen, die u tot het laatst toe hebben bijgestaan....

Het was een groote bekoring. De verleider van het menschdom fluisterde voort aan het oor van het kind, en meer dan eens dreigde zij voor zijn stem, voor zijn zoete beloften te bezwijken; maar op eens wierp zij zich op de knieën neer en stamelde:

'.... En verlos ons van den booze!'

Toen werd het onmiddellijk stil in haar ziel. Bleek van den strijd, maar thans volkomen bedaard, bad zij geruimen tijd voort. De doode had gelijk gehad, al mocht hij zelf ook met zijn God hebben gebroken: voor zulk een verleiding zou een ongeloovige bezweken zijn.

Den volgenden morgen vroegtijdig begaf Martha zich op weg, om te vragen waar de geredde matrozen onder dak waren gebracht. Een hunner was reeds bezweken; twee anderen wisten niets van den overleden passagier af; maar de vierde, die weer op had kunnen staan, zeide:

'Ik zal mogelijk wel kunnen zeggen wie het is, als ik hem gezien heb. Ik zal medekomen.'

Martha knikte hem stilzwijgend toe en wachtte tot hij zich daartoe gereed had gemaakt, hem intusschen peinzend aanstarende.

'Zijn gezicht staat mij niet aan,' dacht zij, 'ik moet op mijn hoede wezen.'

Zij werd al spoedig in dit besluit versterkt; want eenmaal buiten gekomen, keerde de zeeman zich haastig naar haar toe en vroeg:

'Heeft hij je goed voor je moeite beloond?'

'Hij had er den tijd niet toe,' antwoordde zij kortaf.

'Hm!' klonk het, terwijl hij haar een zijdelingschen blik toewierp: 'Hij had toch wel een portemonnaie bij zich?'

'Misschien wel. Ik heb zijn zakken niet nagekeken.'

'Dan raad ik je aan dat terstond te doen, voordat de overheid er zich mede belast en er uit te nemen wat je toekomt. Het is geen pretje een lijk in huis te hebben, en het komt je eerlijk toe.'

'Neen,' zei het jonge meisje beslist, 'want ik heb het niet van hem gekregen.'

'O! ben je van die kracht!' lachte de matroos: 'Nu, vergeef mij dat ik het zeg; maar dan ben je een uilskuiken. Een werkman is zijn loon waard, en je hebt je natuurlijk uitgesloofd, om hem weer bij te brengen.'

'Dat zou ik ook voor een arme hebben gedaan,' klonk het dapper: 'Wij behoeven er dus niet verder over te spreken. Zeg mij liever waar het schip van daan kwam.'

'Van Amerika. Wij waren op weg naar Frankrijk, waar het schip thuis behoorde; maar voordat wij Havre konden bereiken, kwam er een storm opzetten, die masten en alles wegsloeg en de machine onklaar maakte. Van dat oogenblik af dobberden wij rond, zonder meer naar een haven te kunnen sturen. Wat hier op de kust gebeurde, hadden wij al vier en twintig uur verwacht; het is een wonder, dat nog een onzer aan den dans ontsnapte.'

'Waren er veel passagiers aan boord?'

'Elf of twaalf. De meesten hadden wij reeds aan wal gezet; maar die in het noorden van Frankrijk zijn moesten, gingen tot het eind der reis mede. O! ze zijn er gauw genoeg bij geweest! Ze sprongen als wilden in de eenige sloep, die ons over was gebleven, en verloren alle voorzichtigheid uit het oog. Wij zagen de boot kantelen, zonder een hand daarnaar uit te kunnen steken.'

'Maar die mijnheer moet er dus niet bij zijn geweest?'

'Ik weet het niet. Het gebeurde hier alles vlakbij, en hij kan zich misschien een oogenblik boven water hebben gehouden, tot de reddingboot hem opnam. Van den aanvang af, had de kapitein al geen schik in de reis. Hij zei dat wij den duivel aan boord hadden.'

'Den duivel?' herhaalde het meisje verschrikt; want sedert den afgeloopen nacht boezemde de vorst der duisternis haar grooter schrik in dan ooit. Zij had zoo duidelijk zijn nabijheid en heilooze macht gevoeld.

'Ja,' verzekerde de zeeman, 'het spreekt van zelf, dat hij zoo iets niet aan mij vertelde; maar ik hoorde het toch. De kapitein en de eerste stuurman waren beste vrienden. Zij kwamen uit hetzelfde dorp en deelden al hun lief en leed met elkander. Nu dan, op een avond, dat ik maar niet kon begrijpen waar mijn pijp gebleven was

en daarnaar in alle hoeken en gaten omkeek, kwam ik dicht bij die twee, die met elkander op dek stonden te praten. Zij zagen mij niet, want het was geweldig donker; maar ik herkende ze aan hun stem, al zou ik geen oogenblik lust hebben ge-

voeld voor luistervink te spelen, indien ik niet toevallig dit woord van den kapitein opgevangen had.

'Je moogt mij uitlachen zooveel als je wilt, Charles; maar ik heb mij nog nooit zoo ongerust gevoeld in mijn heele loopbaan op zee. Wij hebben den duivel aan boord, zeg ik je.'

'En wat antwoordde de stuurman daarop?' vroeg het meisje vol belangstelling.

Hij lachte hardop; maar zijn lach beviel mij niet. Hij klonk zoo gedwongen, dat ik zeker ben dat hij daarmede slechts probeerde den kapitein gerust te stellen.

'Gij ziet de zaak te somber in,' zei hij: 'Omdat het verleden van dien man ons nu toevallig bekend is, moet gij u niet verbeelden, dat wij tot hiertoe alleen engelen hebben overgevoerd. Gij weet even goed als ik, dat Amerika de wijkplaats uitmaakt van alle mogelijke spitsboeven. Men zou wat moois hooren, als iemand ons plotseling de levensgeschiedenis vertellen kon van al degenen, die na daar jaren te hebben doorgebracht, naar Europa wederkeeren. Op de tien zoudt gij er minstens drie vinden, die achter de tralies thuishoorden.'

'Dat kan zijn,' antwoordde de kapitein: 'maar zoo slecht als deze man geloof ik niet dat er velen zijn, al mogen zijn daden ook niet strafbaar voor de wet wezen. Ik ontwijk hem waar ik maar kan, want ik voel mijn handen jeuken, als hij mij toespreekt. Dat het slecht met hem af zal loopen, staat voor mij vast. Daar waar de maatschappij hem ongemoeid laat, zal God hem kastijden, daar ben ik overtuigd van, en daarom zal ik den Hemel danken, als hij van boord is gegaan.'

'Ik hoorde verder niets meer,' hernam de matroos, die zich gestreeld voelde Martha's groote oogen met zulk een uitdrukking van spanning op zich gevestigd te zien, 'want de kapitein en de stuurman begonnen op en neêr te loopen en ik kon ze moeilijk nasluipen. Daar ware wat al te veel gewaagd geweest.'

'En wist gij niet van wien zij spraken?' klonk het nieuwsgierig.

'Neen; maar daarna wilde ik het volstrekt te weten komen en begon ik al de passagiers aandachtig gade te slaan. Ik had al spoedig mijn vermoedens; want, wat men ook zeggen moge of niet, een mensch, die meer dan anderen op het geweten heeft, ziet er ook geheel anders uit en er was er één onder al die heeren, die wanneer men onverwacht op hem afkwam, over het geheele lijf kon sidderen en je een blik toewerpen, die je door merg en been drong. Maar ik wist pas zeker dat ik mij niet vergist had, toen ik hem twee dagen later den kapitein zag aanspreken en bemerkte, dat deze, anders de vriendelijkheid in persoon, bijna lomp tegen hem was en na kortaf te hebben geantwoord, hem den rug toekeerde.

Zij waren nu aan Martha's huisje gekomen, en voor het oogenblik was de onheilspellende passagier vergeten. Zij waren binnengetreden. De kleederen van den doode lagen nog op denzelfden stoel, waar men ze op had uitgespreid, toen men hem ontkleed had, en hij zelf rustte op het bed, het gelaat overdekt met een laken. Eerbiedig sloeg het jonge meisje dat om tot op de hoogte van de borst, maar op hetzelfde oogenblik ontstelde zij, want haar metgezel slaakte een luiden kreet en trad een pas achteruit.

'Dat is hij! Hij zelf!' riep hij verschrikt.

'Wie, hij?' stotterde Martha.

'De duivel aan boord!' bromde de zeeman: 'De kapitein had gelijk, Gods hand heeft hem getroffen!'

Het visschersmeisje rilde en dankte den Hemel dat zij dit niet vroeger geweten had. De aanblik van het lijk joeg haar nu op eens schrik aan. Zou hij ongeluk brengen over deze woning, zooals hij dat gedaan had over het schip?

(*Wordt vervolgd.*)

Klaasje,
door Ravo.
(*Slot.*)

Doorgaans zag ik Klaasje nogal eens bij me verschijnen, om rapport uit te brengen van zijn stand van zaken, den stoffelijken en den moreelen, welke laatste zich regelde naar het al of niet vrijblijven van asthma-aanvallen.

Eens echter waren er bijna drie maanden voorbijgegaan zonder dat hij was komen opdagen. Eindelijk - tot mijn blijdschap, want ik miste hem op mijn program en was beginnen te vreezen, dat mijn vriend Klaasje het had afgelegd - boodschapte mijn dienstbode: ‘Daar is dat kleine mannetje weer, meneer, waar u gisteren nog naar gevraagd hebt.’

Waarlijk, daar was-ie weer, maar *quantum mutatus ab illo!* Niet zoozeer in zijn plunje, ofschoon ook die van eenigen welstand getuigde - ten minste de pet was nieuw - als wel in zijn houding. Want tot nu toe had ik Klaasje nooit anders gekend dan in licht gebogen houding, vanwege het asthma en de onderdanigheid, en nu stond hij zoo waar rechtop. En in zijn oogen, verbeeldde ik mij, speelde een ongewoon licht. Er moest iets bijzonders met hem gebeurd wezen, dat stond vast. Klaasje hield me dienaangaande niet lang in het duister. Hij had inmiddels geërfd en was kapitalist geworden! Maar laat ik liever onzen dialoog hier afschrijven.

‘Wel, wel, waar heb je al dien tijd gezeten, Klaasje?.... Een buitenlandsche reis gemaakt?....’

‘Nou, meneer, nou neemt u toch een loopje met Klaasje.... Nee, dat niet,.... maar het had er toch van kunnen komen,’ ging hij lachend voort.

‘Hoezoo? Heb je dan uit de loterij getrokken?’

‘God bewaar me, meneer, daar heb ik mijn geld te lief voor, om in de loterij te speulen...., en als je daarin winnen zou, dat brengt toch geen geluk an,.... nee, maar ik heb in dien tijd een erfenis gehad, wat zeit-u?’

‘Wat ik zeg? Dat ik me daarover oprecht verheug, vent.... En hoe is dat in zijn werk gegaan? Stond je dan niet moederziel alleen op de wereld? Had je dan nog vriend en maag?’

‘Ja, meneer, ziet-u, er leefde nog eenouwere broer van mijn vader.... die heit indertijd een uitdragerij gehad.... en och, zooals het gaat in de wereld, zoolang ze nog gezond en in de wereld benne, dan willen ze wel 'reis d'r arme familie niet kennen, maar teugen den tijd, dat ze doodgaan dan denken ze d'r wel 'reis anders over.... 'n paar dagen vóór zijn dood heit-i me laten roepen, en hij was zoo vrindelijk, meneer, dat ik er bijna verlegen onder werd. 't Was Klaasje voor en Klaasje na, en hoe ik het maakte,.... ja...., dat vroeg-ie, en veel vijven en zessen meer.... enfein de goeje man is twee dagen later doodgegaan, en hij had verordonneerd, dat ik meê met de begraffenis most.... ze benne me komen afhalen in 'n mooie rouwkoes.... wat zeit-u? - Klaasje glom - en ik mocht 'n zwart pak huren en 'n hoogen zijje met 'n band er omheen,.... dat had-ie allemaal zoo beschreven, ziet-u....’

‘Sapperloot, Klaasje, wat zal jij 'n kranige rouwdrager zijn geweest.... 't Kan me waarachtig spijten, dat ik je niet in pontificaal heb kunnen zien.’

‘Maar zien zal u me tòch, meneer.’

‘Zoo?! Zijn dan dat pak en die hooge zijje je eigendom geworden?’

‘Dat niet, meneer, maar ik heb me erin uit laten pottreteeren, ziet-u....’

‘Maar, Klaasje, nog ijdel op je ouden dag?’

‘Och, meneer, als men het jong niet heeft kennen zijn, dan is het zoo'n wonder niet, dat het eruit komt op den ouwen dag, als 'n mensch er de kans toe heit, want het zit toch zoo'n beetje in alle menschen - philosofeerde Klaasje -, ééns is toch niet te veel in 'n mensch zijn leven.... Maar om nou nog 'reis terug te komme op het petret, uwes krijgt er ook een van me.... als u het ten minste hebben wil, ziet-u.’

‘Nou, heel graag, maar vertel me eens, is die erfenis meegevallen?.... Loopt ze in de duizenden, of minstens in de honderden?....’

‘Gut nee, meneer, 't was heelemaal maar zeventig gulden, maar als 'n mensch meer dan dertig jaren lang nooit een tientje in zijn handen heit gehad, dan ben je met zeventig gulden rijk, zeg ik maar. En dan.... - Klaasje frommelde geheimzinnig met de hand aan zijn vest - ....kijkt u 'reis hier, dàt heb ik ook geërfd.’

Bij die woorden haalde Klaasje uit een groezelig zeemleeren zakje een gouden horloge te voorschijn, een van die dunne cylinders, met fraai geciseleerde dubbele kast, zooals onze vaders die droegen.

‘Wat zeit-u daarvan?’ vroeg Klaasje triomfantelijk, en nu tintelde zijn donker oog werkelijk, ‘had u dat wel van me gedacht?....’

‘Neen, Klaasje, daar sta ik perplex van.... Zoo zie je, Klaasje, dat iemand nooit weet, wat hem overkomen kan vóór zijn dood.... En 't is 'n mooi horloge ook....’

‘Nou, of 't,.... 'n achttien-karaats, wat zeit-u, want ik heb het laten takseeren, ziet-u.... en precies loopen als het doet, daar hebt u geen begrip van, meneer.... 't loopt om zoo te zeggen nog akkerater dan de klok van den Dam, want die wil wel 'reis voor of achter zijn.’ - Onwillekeurig glimlachte ik over het goed vertrouwen van Klaasje op zijn horloge. - ‘Ja, lacht u maar om me.... en dat voor 'n horlozie, dat meer dan vijftig jaren oud is,.... of dat 'n best werk mot wezen!...’

Klaasje zond me zijn portret in gehuurd rouwgewaad per post. Hij hield van.... grootdoen. Ter gelegenheid van Nieuwjaar en wanneer ik jarig was kreeg ik altijd, behalve een mondelingen gelukwensch, een brief. Ik had hem trouwens ééns mijn compliment gemaakt over zijn schrift en zijn stijl.

Helaas, ook voor Klaasje bleek de Tarpejische rots niet ver van het Kapitool te liggen. Wederom gingen een paar maanden heen, voordat me een nieuw bezoek van Klaasje werd aangekondigd.

Ik schrok van het uiterlijk van het ventje. Bleek en ontdaan, met iets schuws in de oogen, dieper gebogen dan vóór zijn fortuin, - deed hij veeleer denken aan den berouwvol terugkeerenden verloren zoon dan aan den gelukkigen erfgenaam van zeventig gulden en van een achttien-karaats-, onfeilbaar-precies loopend gouden cylinderhorloge.

‘Mijn hemel, wat is er met je gebeurd?’ vroeg ik deelnemend.

‘Och, meneer!....’ Verder kwam Klaasje voor het oogenblik niet, want tranen welden in zijn oogen, en zijn stem stokte.

Ik liet hem eenigszins tot bedaren komen, voordat ik verder naar zijn wedervaren informeerde, en toen vernam ik een geschiedenis, plat-alledaagsch, weinig tragisch, zoo ze een gewoon mensch had gegolden, maar van diep-tragische beteekenis nu Klaasje er het slachtoffer van was geweest.

‘O, meneer, 't is toch zu'k gemeen tuig!’ begon Klaasje, plotseling uit zijn toestand van diepe neerslachtigheid in dien van gloeiende verontwaardiging overslaande. ‘Verbeeld u, meneer, gisterenavond, om 'n uur of halfelf - ik had een booschap gedaan voor juffrouw Van Zomeren, ziet-u, en ze had me 'n dubbeltje gegeven, 't goeie mensch - was ik op de Lauriergracht, en terwijl ik daar zoo loop, zie ik 'n stuk of wat van die opgeschoten jongens op 'n hoopie staan.... Ik vertrouwde dat zaakie wel niet veul, want, ziet u, er is zooveel schuim bij den

PRAELUDIUM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JACQUES WAGREZ.

WINTERLEVEN IN HET SPREEWALD, NAAR HET LEVEN GETEEKEND DOOR GEORGE KOCH.

weg, meneer.... maar wat kon ik doen.... ziet u, ik ben niet sterk, maar ik schaam me toch om bang te zijn...., en al was ik gaan loopen, ze hadden me toch gauw ingehaald.... enfein, ik loop deur en zeg nog fatsoendelik teugen ze: ‘goejen avond,’ maar ik had die woorden nog niet goed uit mijn mond, of daar werd een der jongens kwazie teugen me an gesmeten.... ik val, de jongen en nog een paar anderen vallen bovenop me, ze grijpen me in de borst, ik krijg 'n slag op m'n kop, met 'n steen, geloof ik, en toen ik weer tot m'n eigen kwam en ik naar mijn horlozie tastte, toen.... toen was het weg, meneer,.... gestolen, met m'n portemenee, met twee gulden erin, meneer!’ - Andermaal trillen tranen in Klaasje's stem, en hij ziet me aan met een blik, die welsprekender zijn smart vertolkt dan woorden dat zouden kunnen.

‘En wat heb je toen gedaan, Klaasje?’ vroeg ik, want ik miste den moed, om te trachten hem te troosten.

‘Wat ik gedaan heb?.... Ik ben natuurlijk naar m'n huis gesukkeld, en toen zag ik pas, dat ik heelemaal vol bloed zat, meneer.... ze hadden me 'n gat in m'n hoofd geslagen,.... zoo'n tuig!.... de appetheker is er nog bij te pas motte komen voor 'n hechtpleister.... en m'n goed hadden ze ook stukgetrokken, die smakkerds!....’

‘En heb je het er maar bij gelaten?.... Heb je het niet aangegeven bij de politie?’

‘De pelesie, zeit-u, meneer?.... Wat zou die eran hebben kunnen doen, met uwe's permissie?.... Ik ken immers dat tuig niet,.... dat zou me niks dan last bezorgen.... en dan,.... en dan, misschien zouwen ze nog wel denken, dat ik het horlozie gestolen had, en zou ik zelf motten bewijzen, dat ik er eerlijk an gekommen was, en ziet-u, meneer, dat zou me nog meer hinderen, van diefstal verdacht te worden, dan dat ik mijn horlozie kwijt ben.... en dat gaat me toch aan mijn hart, meneer, dat kan u wel begrijpen....’

Of ik het begreep?! Hoe kort was het geleden, dat ik Klaasje als een blij kind vóór me had gezien? Drong zich de tegenstelling thans niet scherp aan mij op? Ik besefte inderdaad ten volle de grootte van Klaasje's verlies, en het deed me pijn, dat ik niets kon doen, om zijn leed te verzachten. Ja, toch iets, althans voor zoover een halfsleetsch jasje en een dito broek Klaasje eenige vergoeding konden schenken voor zijn gehavende en gescheurde plunje.

‘Dat 's 'n korte vreugd geweest, meneer,’ zuchtte het arme ventje nog,.... ‘en ik was er nog wel zoo uit mêe!.... Maar och, ik zal maar denken, dat het zoo heit motten zijn voor m'n bestwil. Want eerlijk gezeid, was ik wel 'n beetje...., hoe zal ik het zeggen?.... 'n beetje hoovaardig geworden op m'n horlozie, en kon ik niet meer zoo goed bidden als vroeger, want telkens was 't, of ik het hoorde tikken, en dan docht ik wel 'reis meer aan het horlozie dan aan Onzen Lieven Heer, en dat mag toch eigenlijk niet.’

En meen nu niet, lezer, dan dit aanstellerij was van Klaasje tegenover me, een soort van paradeeren met christelijke gelatenheid, die hij niet bezat, maar waarmeê hij - nu eenmaal aan de zaak niets meer te veranderen was - zijn voordeel meende te kunnen doen. Klaasje was werkelijk een kinderlijk-vroom manneke. Wanneer hij me zei, dat hij geen dag liet voorbijgaan zonder dat hij God bad, zijn weldoeners te zegenen, dan was dat geen phrase, maar een volkomen vertrouwbare verklaring. En als hij b.v. bij het uitgaan van de kerk na de Nachtmis op het Kerstfeest mij eensklaps op zij schoot en me zijn ‘Zalig Kerstfeest’ toevoegde, dan meende hij dat oprecht, zonder speculatie op mijn beurs. Wèl echter was Klaasje dan gelukkig te maken met een handdruk. Ik maak me zelfs sterk, dat, ware hem bij wenschgelegenheden de

keus gelaten tusschen een handdruk van een ‘weldoener’ en een kwartje, hij ongetwijfeld den eersten zou hebben gekozen. Klaasje beschouwde blijkbaar die behoefte om ‘menschen boven hem’ een hand te geven als een onbetwistbaar bewijs van zijn nette ‘komaf,’ van zijn afstamming uit ouders, die hem zestien honderd gulden hadden nagelaten, plus een eerlijken naam.... En volgde dan na den handdruk de vraag: ‘'n Sigaar, Klaasje?’ dan was hij den koning te rijk. Want één passie had Klaasje: hij was 'n hartstochtelijk rooker. Aangenomen, dat hij een misdadiger had *kunnen* worden, dan zou hij het, bij gemis aan tabak, zijn geworden om één sigaar.

Of Klaasje zijn hartewensch, in een oudemannenhuis te eindigen wat hij in het weeshuis begonnen was, vervuld zag? Neen, toen hij de grens van 't geen hem het beloofde land toescheen was genaderd, kort voordat hij zijn zestigste jaar had bereikt, maakte het asthma, zijn kwelgeest van de wieg tot het graf, een einde aan zijn aardsche leven. Hij had het altijd wel gezegd, dat dàt zijn dood zou zijn, maar toch had hij zóó gehoopt, ten minste nog enkele jaren, zonder zorg zelfs voor den dag van heden, als verpleegde te zullen mogen slijten en elken dag de bel te zullen hooren roepen: ‘Klaasje 't is tijd voor het warme eten’..., enfin, God wilde het zoo, en dan was het hem ook goed. ‘Zeker zal het in den Hemel nog wèl zoo pleizierig als in “Sint Jacob” zijn,’ voegde hij me bij mijn laatste bezoek met een flauwen glimlach toe. Want dat hij zoo regelrecht naar den Hemel ging, dat stond in zijn kinderlijk vertrouwen vast. Behalve zijn kortstondige ‘hoovaardigheid’ op zijn horloge, die hem verstrooid had doen zijn in het gebed, geloof ik ook niet, dat Klaasje iets op zijn kerfstok had, en die hoovaardij had hij met het verlies van zijn schat uitgeboet. De deur des Hemels kon dus niet lang voor den stakkerd, die in dubbelen zin een zwerveling op aarde was geweest, gesloten blijven.

Evenals voor Keesje het diaconiemannetje uit Beets' Camera, was voor Klaasje altijd een schrikbeeld geweest, dat hij van den arme zou begraven worden. En dat behoefde hij nu, gelukkig, ‘als kind van fesoenlijke ouders’ niet. Dat was zijn laatste confidentie aan mij.

‘U zult wel 'reis gedacht hebben: wat heit Klaasje toch met de zeventig gulden van zijn erfenis uitgevoerd?.... Dat zal ik u zeggen, meneer. Als de nood 'reis aan den man kwam - want vóór een poosje heb ik een weldoener van veertig cent verloren, ziet u - heb ik m'n kapitaal moeten aanspreken. Een kleine veertig gulden heb ik nou nog, en die wou ik besteed hebben voor m'n begraffenis, ziet u.... Mijn doodshemd ligt al een paar jaar klaar, en nu wou ik u vragen, of uwes daarvoor zorgen wou. Blijft er nog wat over, dan kan u daarvoor misschien wel een of twee H. Missen laten lezen voor mijn ziel, want 'n mensch kon het toch er niet 'reis weten, of hij ze niet noodig zal hebben, en securigheid kan nooit geen kwaad, wat zeit u? Ziezoo, - aldus eindigde hij, hijgend - nou heb ik ook bij u alles zuiver opgebiecht en kan ik gerust zijn. Klaasje heit wel niet van zijn centen kunnen leven, maar hij heit ten minste de sattefactie, dat hij na zijn dood niemand 'n cent kosten zal. Daar heb ik alle dagen 'n Weesgegroetje voor gebid, dat ik niet van den arme zou worden begraven, en Onze Lieve Heertje heeft, zooals u ziet, mijn gebed verhoord.’

De bekeering van Smithvitch.

Ik ontmoette professor Smithvitch voor het eerst te Bern. Eigenlijk heette hij niet Smithvitch, maar het was toch iets, dat op ‘vitch’ eindigde en daar ik de eerste lettergreep niet kon uitspreken en nog minder onthouden, noemde ik hem maar Smithvitch ‘tout court.’ Zooals gij wel begrijpt, was hij een Rus, en de knapste dokter,

dien ik ooit ontmoette. Ik logeerde in een hotel te Bern en kreeg daar diphteritis. De Russische dokter logeerde in het zelfde hotel en terwijl ik in ijlende koorts lag, riep de hotelhouder zijn hulp in.

Smithvitch practiseerde niet. Hij hield zich voornamelijk met de chemie bezig, had verscheidene werken daarover geschreven en was een half dozijn keeren bijna in de lucht gevlogen. Toch was hij verbazend knap in de geneeskunde en toen hij die diphteritus aanpakte, moest zij het onderspit delven. Later vertelde men mij, dat er vier dokters consult over mij gehouden en mij eenparig hadden opgegeven. Toen kwam Smithvitch en, zooals ik zeide, hij hielp mij er netjes door.

Natuurlijk was ik den man zeer dankbaar en daarbij mocht ik hem ook gaarne lijden. Na mijn ziekte bleef ik nog wel twee maanden te Bern en sprak Smithvitch dagelijks. Wij werden zoo vertrouwelijk met elkaar als broers, zou ik haast zeggen, maar iedereen weet, dat broers nooit vertrouwelijk zijn. Hij was een eenvoudig, openhartig man en vertelde mij alles. Het bleek mij spoedig, dat hij anarchist of nihilist of een ander soort welmeenend (?) moordenaar was en uit Rusland had moeten vluchten. Hij en zijn zuster kwamen naar Bern, waar de meeste Russische anarchisten heengaan, als zij het in Rusland niet meer uit kunnen houden. Ik geloof, dat zij in gemeenschap staan met de Zwitsersche hotelhouders, want men kan ze beiden wel vijanden der menschheid noemen.

Smithvitch en zijn zuster, die zooals men mij vertelde een aardig meisje was, brachten al hun tijd in hun laboratorium door. Smithvitch had een fonkelnieuw ontploffingsmiddel uitgevonden, dat uitstekend moest zijn om menschen in de lucht te doen vliegen.

Hij wilde zijn uitvinding voortdurend verbeteren, maar hij had allerlei ongelukken. Er ontstond een ontploffing, die zijn zuster in zooveel stukjes deed vliegen, dat het niet meer de moeite waard was ze bijeen te zoeken. Toen kreeg hij twee Russische meisjes, die te Bern studeerden, om hem te helpen. Die werden óók door een ontploffing gedood en de professor moest ze laten begraven.

Toen wilde hij, dat zijn moeder uit Rusland zou overkomen om hem te helpen, maar zij weigerde en schreef hem, zooals hij mij vertelde, dat zij op haar leeftijd niet gek genoeg meer was hem bij zijn gevaarlijk werk te komen helpen om haar leven te verliezen. Dit kwetste hem. Hij zeide, dat het een blijk was van haar gemis aan moederlijke teederheid en dat het bewees, hoe zelfs een moeder zelfzuchtig kòn zijn.

Toen ik hem zeide, hoe het mij verwonderde: dat hij niet al het werk zelf deed, zeide hij, zijn nieuwe uitvinding was zóó ontplofbaar, dat hij zeker het leven zou verliezen wanneer hij bij alle proeven tegenwoordig was.

Intusschen, na het ongeluk met de twee Russische meisjes kwam de Bernsche politie tusschenbeide en verwittigde hem, dat, wanneer hij nog meer personen in de lucht deed vliegen, men hem uit Zwitserland zou verwijderen. Maar hij was bijna gereed en deed nu zelf het overige; toen ik kennis met hem maakte, was het middel klaar om gebruikt te worden.

Wanneer men professor Smithvitch hoorde praten over zijn toeleg om keizers en koningen om te brengen, zou men hem voor een eeuwig bloeddorstig wreedaard hebben gehouden en toch deed hij soms als de teerhartigste man, die er rondliep. Hij voorzag al de uitgehongerde katten in Bern van voedsel en hielp al de armen in zijn wijk met zijn kunde zonder er iets voor te rekenen. Ik heb hem een kat zien verplegen, die van een huis was gevallen en zoo goed als dood was, zoo

voorzichtig en zorgvuldig als een moeder haar kind zou helpen.

Hij had veel geld en gaf het weg aan iedereen, die in nood verkeerde. Hij kon geen leugen vertellen al had hij het ook gewild en buiten zijn anarchisme bezat hij geen enkele ondeugd.

Ofschoon hij anarchist was, heb ik zelden zoo'n van-huis-uit goedaardig man gezien.

Toen ik Bern verliet, nam ik afscheid van hem en ik zeide dat hij mijn huis in Mulwaukee, wanneer hij daar ooit kwam, als het zijne kon beschouwen. Hij omhelsde mij aan het station en stond met zijn zakdoek te wuiven, terwijl de tranen hem over de wangen liepen, toen ik wegreed. Het speet mij, dat ik hem niet meer zou zien, want ofschoon ik zijn theorieën verafschuwde, hield ik van den man en zal altijd van hem houden.

De tweede maal, dat ik professor Smithvitch ontmoette, was te Parijs, waar ik letterlijk op straat tegen hem aanliep, want hij liep met zijn hoofd naar beneden en wij bonsden tegen elkander. Ik wilde juist iets minder vriendelijks zeggen, toen hij mij en ik hem herkende en wij drukten zoolang elkander de hand, dat de voorbijgangers ons beiden voor krankzinnig hielden. Hij vertelde mij, dat hij uit Zwitserland verdreven was, omdat zij hem altijd verdachten nog meer meisjes in de lucht te willen doen vliegen; ik ging mee naar zijn kamer en vernam, hoe hij steeds dezelfde plannen had. Hij had een groote samenzwering op touw gezet tegen den czaar en ik zou binnen een maand groot nieuws hooren. Zijn goedhartig gelaat straalde van genoegen, terwijl hij dit vertelde.

Ik kwam dikwijls bij hem en interesseerde mij sterk voor een bom, die hij mij liet zien. Zij zag er uit als een stuk steenkool, maar was verbazend gevaarlijk en ontplofte, als zij in hoogere temperatuur kwam. Zijn plan was ze op een schip tusschen de kolen te smokkelen, zoodat, wanneer ze in den vuurhaard kwam de gansche stoomboot in splinters zou vliegen.

Ik vond het een duivelsche uitvinding maar ik wist, dat het nutteloos was met den professor te redeneeren en zoo nam ik het besluit de bom te stelen, vóór zij schaden kon. De professor bewaarde ze in een kast, die niet eens op slot was, dus ging het gemakkelijk genoeg, maar, opdat hij er niets van zou merken, nam ik een stuk steenkool en gaf het met mijn mes denzelfden vorm als de bom. De eerste gelegenheid de beste verwisselde ik de twee stukken, nam de bom mede en gooide die in de rivier. De professor bemerkte er niets van en ik had de blijde overtuiging een onschuldige stoomboot gered te hebben.

Een paar dagen later kreeg de professor een aanmaning van de politie om Frankrijk te verlaten. Zij zeiden eenvoudig, dat zij hem niet noodig hadden en dat hij heen kon gaan of naar de gevangenis vertrekken. Ik nam de gelegenheid waar om den goeden, ouden anarchist van zijn dwaling te overtuigen. Ik stelde hem voor met mij mee te gaan naar Amerika, waar zijn groote kennis als scheikundige gewaardeerd zou worden en waar geen keizers of koningen waren, die zijns inziens vermoord moesten worden. Hij stemde toe. Hij zei, dat Amerika een goed land was en hij daar zijn bommen-zaak niet zou voortzetten.

Ik nam dus plaatsen voor ons op de *Touraine,* die binnen twee dagen zou vertrekken, de professor en ik pakten onze bagage om naar Havre te gaan.

Den avond vóór wij Parijs verlieten liep ik nog even bij den professor aan en zag er een verdacht uitzienden Rus, die juist vertrok met een pakje onder zijn arm. Hij

sloop mij voorbij en het trok mijn opmerkzaamheid, dat Smithvitch bijzonder goed geluimd was. Hij vertelde mij waarom. Hij wilde zijn vertrek uit Frankrijk vieren door een Fransche stoomboot in de lucht te doen vliegen.

'Die man,' zei hij, 'die daar heenging, is een beste kerel en een overtuigd anarchist. Hij heeft de bom meegenomen en zal die op de *Gascogne* verbergen, die een week na ons uit Havre naar New-York gaat. Die stoomboot, mijn vriend, zal nooit aankomen; de Fransche minister is aan boord en wanneer het bekend wordt, dat zij door toedoen der anarchisten is gezonken, zal dat onze zaak ten goede komen.'

Ik wist wel, dat de bom een onschuldig stuk steenkool was, maar ik zeide het hem niet. Ik trachtte hem te overtuigen van het kwaad om zooveel menschen te doen omkomen, die hem nooit iets hadden gedaan, maar hij zeide, dat in vergelijking met de groote zaak der anarchie een menschenleven van geen belang was en dat geen dwaze gewetensbezwaren hem zouden weerhouden zijn plicht te doen. Toen ik zag, dat mijn overredingskracht niet baatte, zei ik niets meer en wij vertrokken met den sneltrein naar Havre om den volgenden dag aan boord te gaan.

Smithvitch was in de beste luim. Hij stond naast mij op het dek en sprak over de schoonheid der zee en over het geluk, dat hij in Amerika hoopte te vinden, waar niemand achtervolgd wordt 'die de tyrannen haat'.

Ik sprak met hem mee, maar plotseling brak hij zijn gesprek af en vroeg:

'Vriend, waarom staat op de mutsen der bemanning *Gascogne?* De boot heet toch de *Touraine?*"

Nu zag ik ook, dat de sloepen en reddingsboeien denzelfden naam droegen en ik vroeg aan den hofmeester wat dit beteekende.

'Dit is de *Gascogne,* mijnheer. Wij zijn in de plaats van de *Touraine* vertrokken, die in het droogdok moest blijven en de volgende week pas uitvaart.'

Toen ik den professor dit vertelde, werd hij zoo wit als een doek.

'Breng mij naar beneden,' zei hij met zwakke stem, 'en geef mij wat brandewijn.'

Ik deed wat hij mij vroeg en nadat hij eenige minuten op de bank had gelegen en wat brandewijn gedronken, kwam hij bij, ging rechtop zitten en zeide:

'Vriend, wij zijn allen verloren.'

'Wat bedoelt u?' vroeg ik.

'Weet ge niet, dat ik vertelde, hoe mijn bom op de *Gascogne* verborgen is? Ik dacht, dat zij pas een week later zou weggaan en dat wij met de *Touraine* zouden varen. Zij hebben de datums van de twee booten verwisseld en nu zijn wij op de *Gascoigne* en die vreeselijke bom is tusschen de kolen; ieder oogenblik kan zij in het vuur gegooid worden en dan springen wij in de lucht.'

'Maar,' zei ik, 'tegenover de groote zaak der anarchie is een menschenleven van geen belang. Dat hebt gij mij altijd voorgehouden en ofschoon ik er niet zoo over denk, moest ge heel blij zijn, dat door uw toedoen dit schip met zes- of zevenhonderd menschen vergaan zal.'

Maar de professor was er niets blij mee. Hij zei alleen, dat ik niet scheen te begrijpen, dat wij allen zouden verdrinken. Daarop sprong hij op en rende het dek op, alsof hij plotseling gek was geworden.

Ik dacht, dat hij misschien overboord wilde springen om niet met de stoomboot te zinken. Dat zou juist iets voor een anarchist zijn. Ik holde hem dus achterna, maar zag spoedig, dat hij niet aan zelfmoord dacht. Hij ging recht op den kapitein af en bood hem zooveel geld hij maar wilde, wanneer hij hem aan land deed brengen.

'Kapitein,' zei hij, 'zet mij in 's hemelsnaam aan land. Ik wil u betalen wat gij vraagt, ik wil twintigduizend franks geven, wanneer ge me dadelijk aan land zet.'

‘Wat heeft uw vriend?’ vroeg de kapitein, dien ik goed kende. ‘Is hij al zeeziek?’

‘Ik denk, dat hij iets vergeten heeft,’ zei ik. ‘Hij schijnt ten minste absoluut terug te willen.’

‘Ik geef dertigduizend franks,’ gilde de professor. ‘Dertigduizend franks, veertigduizend franks, maar zet mij dan dadelijk aan land.’

‘Indien u mij al het geld van de wereld gaf, zou ik het nog niet kunnen doen,’ zei de kapitein. ‘Dit schip heeft de mail aan boord en is geen plezierjacht.’ Daarop ging hij weg en een oogenblik later zag ik hem op de brug, waar Smithvitch hem natuurlijk niet volgen kon.

‘Ga met mij mee naar het salon,’ zei ik tot Smitvitch, ‘en neem een glas wijn. Ge kunt er niets aan doen of ge moet aan den kapitein vertellen, dat ge een bom aan boord hebt gebracht en dat gaat ook niet; daarbij loopt ge nog kans, dat hij u niet zou gelooven.

‘Maar wij zullen verdrinken,’ zei Smithvitch. ‘Ik wil niet sterven; ik kan zoo'n vreeselijken dood niet sterven.’

‘'t Is nu te laat om er spijt van te hebben. Drink nu kalm een glas wijn zooals ik. Misschien springt de bom wel niet.’

Dit wond den professor nog meer op, want hij was zeker van zijn uitvinding. Hij verzekerde mij, dat ze zeker zou ontploffen op het oogenblik, dat ze in het vuur kwam. ‘En dit,’ zei hij op wanhopigen toon, ‘is het einde van al mijn werken en zwoegen. Den dood op het schavot zou ik niet vreezen, maar te verdrinken is vreeselijk. Ik wil niet. Ik wil niet sterven door een domme vergissing.’

‘Ik denk, dat het niets zal helpen of ge niet wilt’, zei ik. ‘Ik zou mijn rekening met de andere wereld maar in orde maken. Neem dan een glas wijn en ga slapen. Misschien is alles al voorbij, vóór ge wakker wordt.’

Maar Smithvitch wilde geen wijn. Hij gaf het op om er met mij over te spreken, maar ging een reddingsboei halen, die hij in een krant pakte. Hij ging nergens meer heen zonder die reddingsboei onder zijn arm, zoodat iedereen hem voor een zonderling hield.

Daarbij was hij niet te bewegen om te gaan slapen. Hij zei, dat hij niet slapend wilde verdrinken, en zoodoende bleef hij vijf dagen en nachten wakker. Hij zat 's nachts op den rand van zijn bed en ging om de vijf minuten op het dek. Den derden nacht begon hij te bidden. Hij had altijd gezegd, dat hij niet aan een andere wereld geloofde, maar nu hij aan boord van een schip was, dat ieder oogenblik kon zinken, veranderde hij van meening.

Toen dit eenige dagen duurde en het schip niet in de lucht vloog, meende hij, dat het nu niet lang meer kon duren. Hij vroeg mij of er ook kans was om in de booten te komen, maar ik overtuigde hem, dat het schip veel te snel zou zinken. Den anderen dag zeide hij mij, dat niemand het recht had zijn evenmensch in de lucht te doen vliegen. Hij zei, tot de overtuiging te zijn gekomen, dat de doodsangst, dien hij onderging en de zekerheid, dat hij verdrinken zou een rechtvaardige straf waren voor zijn anarchistische bemoeiingen. Ik was bijna op het punt hem de waarheid te zeggen, toen hij dit zei, maar ik dacht, dat een paar angstige dagen méér hem nog dieper zouden overtuigen en hem voor altijd genezen.

Den zesden dag na onze afvaart vond ik 's middags om twee uur den professor op den grond van het salon liggen, vast in slaap. Hij zag er zoo akelig uit, dat ik bijna spijt kreeg, maar ik vond toch, dat hij de les wel verdiend had. Hij sliep als een man, die vijf dagen en vijf nachten gewaakt heeft. Ik liet hem rustig doorslapen en toen hij wakker werd, waren wij in het gezicht van Sandy Hook.

Toen wij in New-York kwamen, bracht ik Smithvitch naar een hotel en bleef een week om hem op te passen, voor ik naar huis ging. Hij was te zwak om erg blij te zijn over zijn ontsnapping, maar ik zag tot mijn vreugde dat hij bij zijn nieuwe

overtuiging bleef en toen hij zei een brief te zullen schrijven naar de Stoomboot-Maatschappij om te waarschuwen, dat er een bom tusschen de kolen lag, wist ik, dat hij voor goed bekeerd was. Ik zeide hem dus vaarwel en gaf den portier van het hotel een brief, waarin ik hem de gansche waarheid vertelde.

Hij antwoordde mij nooit en kwam mij ook nooit bezoeken. Ik neem hem dit niet kwalijk. De doodsangst, dien ik hem aan boord lijden deed, was wel voor zijn bestwil, maar 't was toch heel erg en ik begrijp wel, dat hij het mij niet vergeven kon. In ieder geval had ik hem werkelijk bekeerd en, in plaats van bommen te maken, spreekt en schrijft hij tegen het anarchisme, zoodat zijn vroegere bondgenooten hem een verrader noemen en ook hem in de lucht willen doen vliegen, zoo goed als den eersten keizer den besten.

Z. EM. KARDINAAL GIROLAMO GOTTI, Algemeen Prefect der Congregatie 'de Propaganda Fide.'

Dit is de bekeeringsgeschiedenis van Smithvitch, en ik wil best weten dat ik erg trotsch ben op het aandeel, dat ik er in gehad heb.

Naar W. L. Alden.
ALB. S.

Kardinaal Gotti.

Zijn Eminentie kardinaal Girolamo Maria Gotti, in de maand Juli van het vorig jaar als opvolger van wijlen kardinaal Ledochowsky tot prefect der Propaganda benoemd, werd den 29sten Maart 1834 te Genua uit arme ouders geboren.

Op zestienjarigen leeftijd trad hij in de orde der Ongeschoeide Karmelieten, waar hij spoedig uitmuntte door zijn zacht karakter, zijn schranderen geest en zijn hartstocht voor de studie. Hij volbracht zijn noviciaat in het bekende klooster van den Berg Karmel te Loano, waar hij, nog maar vijf en twintig jaar oud, den leerstoel der wijsbegeerte bezette. Daarna was hij geruimen tijd leeraar in de wiskunde in het marine-college te Genua, werd in 1871 tot algemeen procurator der Karmelieten benoemd, en in 1880 met algemeene stemmen tot generaal der Orde. Als zoodanig bewees hij zoo uitstekende diensten, dat hij, hoewel de statuten der orde het bekleeden van het ambt van generaal slechts voor acht jaar toestaan, na het verstrijken van dien termijn door een pauselijke bul in zijn ambt werd bevestigd.

Te Rome was Gotti consultor van het H. Officie, lid van de Congregatie der Propaganda en van die der Bisschoppen en Regulieren.

Den 22sten Maart 1895 benoemde de H. Vader hem tot titulair-aartsbisschop van Petra en zond hem kort daarop als apostolisch internuntius en buitengewoon gezant van den H. Stoel bij de Braziliaansche regeering naar Rio de Janeiro.

Den 29sten November van hetzelfde jaar werd Mgr. Gotti tot kardinaal gecreëerd van den titel van S. Maria della Scala en bekleed met de waardigheid van prefect der H. Congregatie van de Bisschoppen en Regulieren. Met het beste gevolg vervulde hij achtereenvolgens zeer gewichtige zendingen in den Libanon, in Oostenrijk en Frankrijk.

Toen de betreurde kardinaal Mieceslaus Ledochowsky, prefect der Propaganda, overleed, kwam de naam van kardinaal Gotti niet voor onder die, welke als vermoedelijke opvolgers van kardinaal Ledochowsky werden genoemd; aan kardinaal Gotti, een kloosterling, en nog wel van de Ongeschoeide Karmelieten, had niemand gedacht voor het opengevallen ambt, een der hoogste waardigheden in de Kerk. Maar het scherpe oog des Pausen had de buitengewone hoedanigheden van Mgr. Gotti ontdekt, en hem bekleedde de H. Vader met de prefectuur der Propaganda.

Maken wij ten slotte nog melding van een bijzondere omstandigheid, waarin, twee of drie jaar geleden, de twee kardinalen, die thans, de een, Z. Em. Mgr. Gotti, als algemeen prefect, de ander, Z. Em. Mgr. Agliardi, als prefect der Economie, de Congregatie der Propaganda besturen, op een plechtig oogenblik te zamen waren.

In dien tijd werd kardinaal Agliardi door een ernstige ziekte aangetast. In gevaar van sterven zijnde, vroeg hij als laatsten troost, in de Congregatie van den Karmel te worden opgenomen. Z. Em. Mgr. Gotti, omtrent het verlangen van den hoogen lijder ingelicht, haastte zich - het was tien uur in den avond - naar de sponde van Mgr. Agliardi en volbracht de plechtigheid, hem eigenhandig het heilig scapulier omhangend.

Thans arbeiden zij beiden, zij aan zij, aan het bestuur der eeuwenoude instelling, die in haar naam en haar werkkring de heerlijke zending der Kerk vereenigt: de uitbreiding van het Godsrijk op aarde.

Kardinaal Gotti leidt te Rome in het klooster der Karmelieten een eenvoudig en streng leven, en men acht het niet onmogelijk, dat hij eenmaal de opvolger zal worden van Z.H. Leo XIII.

Bij de Platen.

De vogel gevlogen -

De vogel was gevlogen, - de vogel, dien het zooveel moeite, waakzaamheid en volharding had gekost te vangen. De burgemeester was opgetogen geweest over het veldwachterlijke heldenfeit: ha, eindelijk had men den brutalen oplichter in handen. Ditmaal zou hij zijn gerechte straf niet ontgaan. Voor den nacht zou hij in het arrestantenhok in het raadhuis worden opgesloten, om morgen al in de vroegte naar de stad overgebracht en in handen der justitie gesteld te worden.

Dien nacht sliepen burgemeester en veldwachter en al de dorpelingen - natuurlijk reeds van het heuglijk feit op de hoogte - gerust, te gerust.

Welk een ontgoocheling den volgenden morgen, toen de hoogste plaatselijke autoriteiten, gezamenlijk naar het raadhuis getogen, het nest ledig en den vogel gevlogen vonden!

Die ontgoocheling, maar meer nog verbazing, bewondering zelfs, voor zóóveel handigheid als de uitbreker aan den dag had gelegd, ligt op het gezicht der dorpsnotabelen duidelijk te lezen. De burgemeester, in het midden, maakt nog, betrekkelijk, het draaglijkst figuur, de secretaris met zijn ganzepen ziet er niet bepaald snugger uit, maar de derde man met open mond en in elkaar geslagen handen is gewoon perplex. ‘Neen maar, zoo'n gewiekste kerel!....’

Het is voor den beschouwer een koddig tafereel, maar men moet zich in de situatie verplaatsen, om ten volle de gewaarwordingen te kunnen beseffen, die de in gewone omstandigheden zoo kalme zielen dezer dorpsgrootheden op dit moment beroeren.

Praeludium. -

We zijn in de zestiende eeuw, in het kunstrijk Florence. Voor het fraai gebeeldhouwd orgel in de kapel eener vorstelijke familie is de zoon des huizes gezeten en speelt langzaam en plechtig de inleiding tot het geestelijk lied, dat de beide jonkvrouwen aan zijn zijde zullen voordragen. De slanke, in het witte, met leliën doorweven gewaad, leliën in de blonde lokken, is zijn bruid; de donkere met den breeden haarband zijn zuster. Als echte kinderen van het muzikale Zuiden bezitten ze heldere, welluidende zangstemmen; het klankvolle altgeluid der zwartharige jonkvrouw en de reine sopraan der blonde vormen een verrukkelijke harmonie met de statige tonen van het orgel, bespeeld door de vaardige vingeren des edelmans. Heden is het slechts repetitie, maar als op den aanstaanden Lieve-Vrouwe-feestdag het gansche hofgezin met onderhoorigen zich in den kleinen tempel verzameld heeft, zal het heerlijk gezang der jonkvrouwen tot inniger godsvrucht tot de Koningin der Maagden opwekken.

Winterleven in het Spreewald. -

Het Spreewald is een eigenaardige landstreek en herbergt een eigenaardig slag van menschen. Het landschap is een zeven vierkante mijlen groote laagvlakte, door tallooze waterstroompjes doorsneden, en de bevolking bestaat uit Wenden, die tot dusver hun nationale zelfstandigheid hebben weten te behouden.

Bijna alle jaren treedt in den herfst de Spree buiten haar oevers en zet het aangrenzende land uren ver onder water. Het Spreewald ziet er dan uit als een groot meer, en bedekt nu de vorst de watervlakte met een ijsvloer, dan begint voor de ‘Spreewäldler’ een nieuw, opgewekt leven.

Zulk een winterleven in het Spreewald stelt de teekenaar onzer gravure ons voor oogen. Jong en oud, kinderen en grijsaards, ziet men op de gladde baan. Maar niet enkel de ‘inboorlingen’ doen aan deze gezonde sport, uit Berlijn, Dresden en andere steden komt men toegesneld, om van het ijsvermaak te genieten. Wendensche jongemannen en -dochters in hun schilderachtige kleederdracht wisselen af met elegante dames en heeren in de modernste winterkleeding. Ook bruilofts- of begrafenisstoeten trekken op schaatsen en in sleden voorbij, en eveneens de brievenpost bedient zich van de vlugge ijzers. De winter met koude en ijs is voor de bevolking van het Spreewald hèt seizoen.

[Nummer 3]

Mgr. J. Th. A. Heyligers.

In den vroegen morgen van den 3den Januari overleed plotseling Mgr. Joannes Theodorus Augustinus Heyligers, pastoor der St.-Jacobus-parochie en deken van 's-Gravenhage, kanunniktheologaal van het kapittel van het bisdom Haarlem, geheim kamerheer en huisprelaat van Z.H. den Paus, - in waardigheid een der hoogste, in deugd een der vroomste, aan verdiensten een der rijkste priesters uit de Haarlemsche diocese.

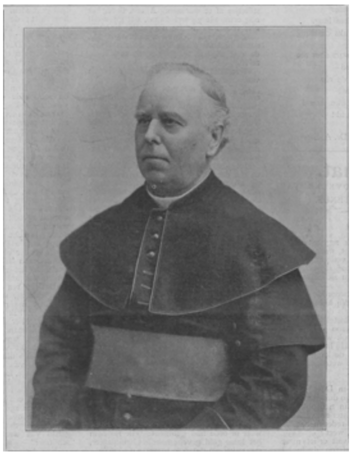

MGR. J. TH. A. HEYLIGERS, KANUNNIK, DEKEN EN PASTOOR TE 'S-GRAVENHAGE.
† 3 Januari 1903.

Den 4den October 1832 werd de hoogeerwaarde heer Heyligers te Woudrichem in Noord-Brabant geboren, ontving den 15den Augustus 1860 de H. Priesterwijding en was achtereenvolgens te Leiden en te Haarlem als kapelaan in de zielzorg werkzaam. In 1872 werd Mgr. Heyligers benoemd tot pastoor te Kwadendamme, in 1881 tot pastoor en deken te Beverwijk, in 1889 tot dezelfde waardigheid in de residentie, als opvolger van wijlen Mgr. G.F. Drabbe.

Deze namen en cijfers teekenen den weg, door den hoogeerw. heer Heyligers afgelegd, maar zij zeggen ons niet, met hoeveel ijver en geestdrift hij zich aan zijn herderlijk ambt wijdde, in hoe ruimen zin hij dit opvatte, hoe hij, mijdend feesten en ceremonieele bezoeken, tot zijn laatste levensdagen de trouwe wachter is geweest in de kerk, aan het altaar, op den preekstoel, aan het ziekbed van allen, die zijn hulp noodig hadden.

Kon het anders, dat deze man naar Gods hart een ijveraar was voor het katholieke onderwijs? Op zijn voorstel werd de Cajetanus-vereeniging gesticht, om de gelden bijeen te brengen, die de zeereerwaarde pastoors der residentie zich hadden verbonden aan de St.-Vincentius-Vereeniging uit te keeren voor het onderwijs der arme kinderen. Door zijn toedoen brachten de eerwaarde Zusters van Tilburg de thans bloeiende R.K. Noormaalschool en Kweekschool voor onderwijzeressen tot stand.

Mgr. Heyligers ook stichtte den 'Vriendenkring van het Allerheiligste Sacrament,' terwijl hij mede zich wijdde aan het jongste katholieke liefdewerk, het stationswerk tot redding en bewaring der deugd van het meisje.

De voortreffelijke diensten, door pastoor Heyligers aan de zaak der Kerk bewezen, vonden in 1892 hun erkenning in zijn benoeming tot kanunnik en een jaar later in zijn verheffing tot geheim kamerheer van Z.H. den Paus. Bij gelegenheid van zijn veertigjarig priesterjubilé, in 1900, verleende de H. Vader hem de hooge waardigheid van huisprelaat, terwijl H.M. de Koningin door de toekenning van het ridderkruis der orde van Oranie-Nassau bewees, dat ook de burgerlijke overheid de verdiensten van den hooggeplaatsten en toch zoo bescheiden geestelijke wist te waardeeren en te eeren.

Bij de lijkbaar van dezen man van de daad zou een lofredenaar een gemakkelijke en dankbare taak hebben gehad. Maar, geheel in overeenstemming met zijn stillen en bescheiden levenswandel, had Mgr. Heyligers den wensch uitgesproken, dat geen lijkrede zou worden gehouden: in zijn nederigheid vreesde hij den lof der menschen.

Deze wensch werd door den hoogeerwaarden heer Mgr. Spoorman, deken van Delft, die na de plechtige H. Mis van Requiem een korte toespraak hield, geeerbiedigd. Maar niet verzwegen mocht worden voor de geloovigen, dat Z.D.H. Mgr. Bottemanne, Bisschop van Haarlem, pas van een ongesteldheid hersteld en met het oog op het gure jaargetijde verhinderd de uitvaart van zijn 'hoogvereerden vriend' bij te wonen, geschreven had: 'Het bisdom verliest in dien voortreffelijken priester een uitstekend voorbeeld in deugd en heiligheid voor geestelijken en leeken; het bisdom verwierf een heilig voorspreker te meer in den Hemel.'

Dat was de schoonste lofspraak op den hoogeerwaarden overledene, wiens nagedachtenis niet enkel in de residentie, maar ook in wijden kring daarbuiten in eere en in zegening zal blijven.

Korte dagen.

Korte dagen zijn het, die
   We thans beleven,
Nauw is koers gezet, of, zie!
   De zon haar steven
Richt al naar het Westen toe.
Is zij soms het varen moe?

Ook geen lichtsleep trekt ze na
   Zich, lijk somwijlen,
Door het luchtzog; maar zoodra
   Zij om kan zeilen,
Laat zij al wat achter is
In bemiste duisternis.

Morgen en avond zijn een span
   Maar van elkander;
Donker is 't voortaan! Zoo van-
   Uit de een in de ander
Duisternis ging 't weken lang.
Zonne, steek weer fluks de stang

Van uw lichtschip dwars door zee
   En laat uw standerd
Vonken waaien naar de rêe
   En vlam! Veranderd
Zij de mist van 't grauwe strand
In een laaien lentebrand!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

De Schat.
Oorspronkelijke novelle van
Louise Stratenus.
(*Vervolg*.)

‘Maar dan kunt gij ook zeggen wie hij was, waar zijn familie woont, waar hij heenging?’ sprak Martha, na verloop van een oogenblik zwijgens, waarin zij al haar geestkracht had aangewend, om zichzelve weer meester te worden.

‘Niets van dat al!’ antwoordde de matroos hoofdschuddend. ‘Wij hooren zulke dingen nooit anders dan als de passagiers wat spraakzaam en toeschietelijk zijn van aard; maar deze hier was zoo gesloten als een bus, en daar zal hij ook wel zijn redenen voor gehad hebben. Hij liet niets omtrent zijn plannen los en de kapitein, die meer van hem scheen te weten, liet zich natuurlijk niets ontvallen.’

‘Maar hoe heette hij?’

‘Ze noemden hem Lucien Duval; maar dat zegt nog niets. Er zijn duizenden Duvals in Frankrijk en hij kan zich ook heel best verscholen hebben achter een valschen naam, als hij daartoe zijn redenen had.’

‘En dat is alles wat gij weet?’

‘Alles. Maar misschien valt er iets meer te vernemen uit brieven of zoo, die hij bij zich kan hebben gehad. Zijn koffers en kisten zijn natuurlijk met het schip gezonken en daarvan komt niets meer terecht; maar zijn zakken zullen toch niet leêg geweest zijn. Wij kunnen dat wel dadelijk onderzoeken. Ik begrijp niet, dat gij het nog niet hebt gedaan.’

‘Ik.... ik had het ook zoo druk,’ zei Martha met onzekere stem, niet willende bekennen aan welke verleiding zij had blootgestaan en hoe deze haar half versuft had gelaten, nauwelijks in staat aan iets anders te denken.

De zeeman greep het eerst naar de jas, waarvan de voering reeds zorgvuldig dichtgenaaid was. Hij was overtuigd, dat de overledene wel een zakboek bij zich gedragen zou hebben; maar hetzij dat hij dat bij de schipbreuk verloren had, hetzij dat hij het voorzichtiger had geacht nooit eenige papieren bij zich te hebben, die iets omtrent zijn levensgeschiedenis konden meededen, al het zoeken bleef vergeefsch. Een zakdoek, een gouden horloge en ketting, een gouden knijpbrilletje, een potlood en een sigarenkoker, ziedaar alles wat men vond. Een portemonnaie zelfs was er niet te ontdekken, in de vestzakjes staken een paar goudstukken en wat klein geld, meer niet.

‘Wat moet ik beginnen?’ mompelde het meisje verslagen.

‘Wel, dat is heel eenvoudig,’ klonk het antwoord. ‘De visscher, bij wien ik onder dak werd gebracht, zeide mij, dat men naar den burgemeester was gereden en dat hij spoedig hier zou zijn. Dan heeft de lijkschouwing plaats op het gemeentehuis, waar de dooden heen worden gedragen, en van daar gaan zij naar het kerkhof. Gij hebt dus niets anders te doen, dan maar stilletjes af te wachten. Alleen, ik zeg het nog eens, zijt gij wel dwaas, dat gij u-zelf niet voor uwe moeite uitbetaalt. Een van deze goudstukken komt u rechtmatig toe, dat is niet meer dan billijk, en als gij dan de rest afgeeft, zijt gij nog de eerlijkheid zelve.’

‘Neen, dat doe ik niet,’ verklaarde Martha vastberaden.

‘Nu,’ zei de matroos, die er zijn eigenaardige begrippen omtrent eerlijkheid op nahield: ‘als gij rijk genoeg zijt om het te kunnen missen, dan is het mij ook goed. Valt hier nog wat voor mij te verrichten? Niet? Dan ga ik er van door; want ik moet je bekennen, dat ik liefst zoo kort mogelijk in het gezelschap van dien weerwolf blijf, al is hij ook dood.’

Het jonge meisje knikte hem toe, ten teeken dat hij kon gaan, en andermaal bleef zij alleen met het stoffelijk overschot van den man, dien een zoo geheimzinnige sluier scheen te hebben omgeven. Zij trad op de legerstede toe, om het laken opnieuw over het hoofd te trekken, maar bleef een oogenblik met het grove katoen in handen op zijn gelaat staren.

Het was strak, er speelde geen glimlach op; maar toch was het niet verwrongen, had het niets angstwekkends. Het waren zelfs fraaie, regelmatige trekken, waar zij op nederblikte. Als de onbekende waarlijk zoo slecht was geweest als men hem geloofde, dan moest hij nog schuldiger geweest zijn dan een gewone boef; want God had hem blijkbaar alles geschonken wat iemand behoeft, om zich een baan door het leven te breken. Dat hooge voorhoofd getuigde van schranderheid, die mond bezat al de kenteekenen van ijzeren wilskracht, die fijne, ofschoon gespierde handen spraken van beschaving. Martha gaf zich half onbestemd van dit alles rekenschap en bedacht met een zucht hoeveel moeilijker het was goed te blijven in haar stand, als men geen uitweg meer voor zich zag en de verleiding aan het oor fluisterde.

‘De burgemeester zal komen,’ sprak zij tot zichzelve, nadat zij eindelijk het laken weer in orde had gebracht: ‘Ik zal hem het losse geld geven; maar het bankpapier, moet ik hem dat ook toevertrouwen?’

Hij was een vriendelijk mensch, die burgervader. Men hield van hem in de twee gemeenten, die hij bestuurde; want hij had voor ieder steeds een goed woord over en het was reeds een pleizier zijn vroolijk gelaat te zien; maar bij oogenblikken kon zijn lach heel gedwongen schijnen, en de oude visschers voorspelden dikwijls hoofdschuddend, dat het nog eens slecht met hem afloopen zou. Hij sloeg geen der wedrennen te Ostende over, en, ofschoon hij niet rijk was, liet hij nooit na mee te wedden. Of hij daarbij verloor of won, wisten de eenvoudige luitjes niet te vertellen; maar het was en bleef toch altijd een gevaarlijke zaak, waarmee de meesten ten onder gingen.

Martha had dit meermalen gehoord en zij durfde hem niets zeggen van de bankbiljetten, die in haar oogen een schat vertegenwoordigden. De doode mocht geweest zijn wie hij wilde; in zijn stervensuur had hij op haar vertrouwd, dat was haar voldoende om voorzichtig te werk te gaan. Niemand, neen, niemand mocht het weten, dat zij die papieren bezat, zij zou afwachten tot de familie zelve het geld kwam halen.

II.

De burgemeester was in bijzonder goede stemming dien dag; hij had den vorigen avond bericht ontvangen een aardig sommetje te hebben verdiend met het opjagen der koopsom van een huis, en hij was een en al lof voor de mannen der reddingboot en ook voor Martha, die hij op den schouder klopte en wie hij een tweefrankstuk voor haar moeite gaf.

Zij overhandigde hem alles wat de matroos in de kleederen van den schipbreukeling had gevonden. Den ring echter toonde zij hem niet; de stervende had er zoo welsprekend op gewezen, dat zij van oordeel was, dat hij bij het bankpapier behoorde.

‘Lucien Duval,’ herhaalde de burgemeester, toen zij hem de woorden van den zeeman overbracht, ‘ik zal dien naam aan mijn collega's in Frankrijk opgeven. Waarschijnlijk is er wel de een of ander onder hen, die hem zal weten thuis te brengen en zoodoende de nagelaten betrekkingen verwittigen kan van hun verlies.’

‘Zou ik u iets mogen vragen, mijnheer?’ zei het meisje aarzelend.

‘Zeker, kindlief.’

‘Als de familie u schrijven mocht, zou ik het zoo graag hooren. Zij zullen er toch zeker wel op gesteld zijn, dat ik hun vertel hoe hij gestorven is.’

‘Goed, goed! Ik zal het u laten weten,’ klonk het glimlachend en terwijl hij zich verwijderde, om zijn orders betreffende de lijkschouwing te gaan geven, dacht hij: ‘Vrouwen zijn toch altijd even slim, al worden zij ook maar op zulk een door de wereld vergeten visschersdorp geboren en groot gebracht. Dat kleine, blonde meisje hoopt natuurlijk nog wat van de dankbaarheid der bloedverwanten te trekken.’

Intusschen bekeek Martha met peinzenden blik het zilverstuk, dat hij in haar handen had achtergelaten.

‘Dat is ten minste eerlijk verdiend,’ mompelde zij, ‘maar veel verder brengen doet het mij niet en ik *moet* een besluit nemen. Zal ik voorgoed het dorp verlaten of niet? Hier is geen werk voor mij te vinden; niemand kan mij gebruiken, ze zijn allen even arm als ik en een vrouw kan niet mee uit varen gaan, al zou zij zich ook nog zoo flink houden.’

De deur van het hutje werd opengerukt en een jonge, forschgebouwde visscher trad binnen. Zijn door de zon verbrand gelaat was opvallend schoon; als hij sprak liet zijn mond een dubbele rij hagelwitte tanden zien en zijn donkerbruine oogen schitterden van overmoed.

'Wel, Martha,' zei hij, 'je hebt het druk gehad van nacht. Is er niets op overgeschoten?'

'Een tweefrankstuk, Louis,' gaf zij ten antwoord, hem met liefdevollen blik aanziende. 'De burgemeester gaf mij dien voor mijn moeite.'

'Dat is al heel slecht betaald,' hernam hij, 'maar, kleintje,' en hier werd zijn stem heel vleiend, 'je zoudt er mij toch een grooten dienst mee kunnen bewijzen. Het zou maar een voorschot zijn, zie je.'

'Heb je dan geld noodig?' vroeg zij met verbaasde uitdrukking, want daarom had hij haar nog nooit gevraagd.

'Ja, het is ellendig genoeg te zeggen,' bromde hij, zich op een stoel neerwerpend,

'maar je weet, ik ben jong en dan past men zoo niet op de dubbeltjes. Mijn loon is daarbij karig genoeg, er schiet niet veel van over. Maar ik heb een buitenkansje te wachten. Herinner je je nog dien schilder, die hier verleden zomer uren achtereen, en dat weken lang, op den zeebreker aan het werk was?'

'Mijnheer Chevalier? Zeker. Ik dacht dat hij tooveren kon, toen hij het water en de lucht en de pinkjes zoo goed op een stuk doek kon overbrengen, maar zijn vrouw vertelde mij, dat het heel eenvoudig was, dat men dat kon leeren doen.'

'Nu, hij heeft mij geschreven bij hem te Brussel te komen voor eenige dagen; want hij wil mijn portret schilderen. Ik krijg vijftig franken daarvoor.'

'Vijftig franken!' herhaalde Martha verrukt. 'Dat is me een som! Zouden wij daarop niet kunnen trouwen?'

'Hm! misschien wel, maar dan toch tegen den zomer pas, als ik wat meer verdien,' zei hij zonder veel geestdrift. 'De groote kunst is nu maar, om naar Brussel te komen; want die rijke lieden begrijpen niet, dat een arme drommel geen reisgeld heeft en ik moet er al morgen zijn. Zou je me je twee franks niet willen leenen daarvoor?'

Zonder te aarzelen haalde zij het geldstuk uit haar zak te voorschijn en overhandigde hem dat. Daarna sloeg zij, gelukkig als zij was dat zij hem had kunnen helpen, de armen om zijn hals en zeide:

'Je komt toch spoedig terug, niet waar? En je zult de vijftig franken niet verkwisten, Louis? Denk eens aan, je zoudt er twee badkoetsjes voor kunnen koopen en dan kon ik als moeder doen en geld verdienen voor het huishouden, even goed als jij. En misschien konden wij dan wel dit huisje huren, en zou alles zoo goed en zoo gelukkig zijn.'

Hij omhelsde haar, zonder haar uit dien blijden waan wakker te schudden; maar al had hij haar ook lief, zijn hoofd was thans van geheel andere gedachten vervuld. Nog eenmaal in staat te zijn zich naar de hoofdstad te begeven, had altijd een zijner hoogste geluksdroomen uitgemaakt, en nu werd die verwezenlijkt, zou hij er nog geld kunnen verdienen ook. Het was haast te mooi om het te kunnen gelooven.

'Wanneer ga je?' vroeg het meisje, wier oogen zich met tranen vulden, bij het denkbeeld aan het naderend afscheid.

'Morgenochtend met den eersten trein. Ik heb het nog eerst met den baas klaar te spelen, en dan mijn goed, dat er verre van prachtig uitziet.'

'Breng mij dit maar. Ik zal het verstellen en als je iets te wasschen en te strijken hebt, zal ik het ook doen.'

'Je bent een schat; ik ga den rommel dadelijk halen.'

Heel den verderen dag was zij met het zorgen voor Delmer's kleederen bezig. Men kwam intusschen het lijk weghalen en daarna ruimde zij alles in het hutje op. Toen Louis dien avond zijn zaakjes kwam halen, was alles gereed.

'Kom gauw terug,' fluisterde zij nog eenmaal bij het afscheid nemen, 'je weet, ik ben zelf heel arm en kan het hier niet lang meer volhouden; maar als je de vijftig franken mee terugbrengt, zal ik misschien wel nieuwen moed vatten en toch nog het een of ander te doen vinden.'

Hij stelde haar gerust en vertrok; dien avond was zij waarlijk vol verwachtingen voor de toekomst; maar den volgenden dag kwam een van haar zwagers met een kar, om het erfdeel der broeders en zusters weg te halen. Men wist wel dat dit slechts uit de meubeltjes bestond, doch ieder het zijne en Martha moest nog heel tevreden zijn,

dat men haar een bed, een tafel en twee stoelen liet. Dat was al heel royaal van de anderen!

Hoe naakt grijnsde het eens zoo gezellige vertrek haar tegen, toen alles daaruit weggedragen was! Het jonge meisje had slechts den tijd gehad de latafel leeg te maken en ongemerkt de kleine portefeuille en den ring bij zich te steken. Zij telde haar laatst overgebleven duitjes na. Al wat zij nog bezat bepaalde zich tot vijf en dertig stuivers. Daarmee zou ze niet ver komen, dat wist zij maar al te goed. Zij zou er niet eens mee kunnen wachten tot de terugkomst van haar Louis. Wat zou zij aanvangen?

Na veel gebeden en nagedacht te hebben, besloot zij den volgenden dag het heele dorp af te gaan, om te vragen of er niet hier of daar wat arbeid was te vinden.

Volkomen teleurgesteld zag zij zich niet in die hoop. Een der visschersvrouwen, de moeder van een talrijk gezin, was ziek. Als zij het huis in orde wilde houden, en wasschen en koken en op de kleine kinderen passen, kon zij mede eten. Van loon echter kon geen sprake zijn; daarvoor had men zelf al te veel moeite om rond te komen; maar aangezien het Martha slechts te doen was om voort te bestaan tot Louis zou wederkeeren, nam zij dat aanbod als een uitkomst aan en kweet zich van haar taak met een ijver, die de zieke over haar onmacht troostte.

'Ge moest naar de stad gaan dienen, meiske,' zei zij, terwijl Martha aan de waschtobbe stond. 'Dan zoudt ge dadelijk in een flinken dienst terecht kunnen komen. Ik heb dat vroeger ook gedaan en ik had honderd franken op mijn spaarboekje, toen ik trouwde.'

'Ja, ja, maar Louis?' zuchtte Martha.

'Louis zou je wel trouw blijven, en als hij dat niet deed, was hij je ook niet waard,' verzekerde de zieke.

Martha antwoordde niet. Zij had daaromtrent haar eigenaardige begrippen. Het was gemakkelijker, dacht zij, voor een man om een meisje te vergeten, dan voor dat meisje zich over zijn verlies te troosten. Was het al geen wonder, dat hij juist haar uitgekozen had, terwijl er zooveel anderen waren, die in haar plaats zouden willen zijn?

Twee weken bleef zij in deze betrekking. Toen was de visschersvrouw hersteld en Louis keerde nog altijd niet weder.

Ander werk was voor haar op het dorp niet te vinden. Zij moest dus wel van haar kapitaaltje leven en, ofschoon zij geen ander voedsel gebruikte dan wat brood, de stuivers verdwenen toch een voor een op schrikbarend snelle wijze.

Eindelijk hield zij er nog slechts zes over en begreep zij, dat er iets moest worden gedaan. Hongerig en verkleumd, want er stond geen boom in den heelen omtrek, zoodat er ook nergens hout te sprokkelen viel, begaf zij zich naar den burgemeester, op een morgen, dat hij zich op het kleine raadhuis bevond. Bij haar binnentreden keek hij van zijn papieren op en riep uit:

'Gij komt mij zeker over de familie van den schipbreukeling spreken. Nu, daar hebt gij geen geluk mee, kindlief. Ofschoon ik overal heen geschreven heb, is er niemand, die zich Lucien Duval schijnt te herinneren. Ik denk niet, dat wij nog ooit van betrekkingen van hem zullen hooren.'

Zij antwoordde hem, dat hij zich vergiste omtrent het doel harer komst en dat zij hem alleen om raad kwam vragen.

Nadat hij haar verhaal had aangehoord, zei hij:

'Op dien knaap te wachten, dat is een groote dwaasheid. Gij begrijpt toch wel, dat hij daarginds werk gevonden heeft, of hij zou al lang terug zijn. De hoofdstad laat

zoo gauw geen flinke, stevige kerels als hij weer los. Zoek uw eigen weg, meisje. Er is vooral gebrek aan goede dienstboden. Mijn vrouw zit op het oogenblik zonder eenige hulp. Als gij wilt, kunt gij dadelijk meekomen. Zij zal dolblij zijn iemand zooals gij te vinden. Bij ons verdient gij, behalve kost en inwoning, twintig franken in de maand.'

Twintig franken! Dat was een heele som; zij zou ze ter zijde kunnen leggen voor een badkoetsje! Maar Louis dan, als hij wederkeerde en haar niet vond? Neen, neen, dat mocht niet gebeuren. Maar toch....

(*Wordt vervolgd.*)

De moord op hertog Jan zonder Vrees.

Het was in het begin der vijftiende eeuw een treurige tijd voor Frankrijk. In naam voerde een waanzinnige koning, Karel VI, het bewind, terwijl zijn ooms, de hertogen van Bourgondië en Berry, en zijn jongere broeder, de hertog van Orleans, elkaar het regentschap betwistten. Bourgondië en Orleans waren de twee machtigste tegenstanders: de eerste vond steun bij de burgerij, de laatste bij den Franschen adel. En bij de binnenlandsche twisten kwam nog de oorlog met Engeland, die, hoewel jaren slap gevoerd, toch de verwarring en de ellende nog vergrootte.

Toen in 1404 de hertog van Bourgondië, Philips de Stoute, overleed, nam de vijandschap geen einde, want Philips' zoon, Jan zonder Vrees, trad in het voetspoor zijns vaders, plaatste zich aan het hoofd der burgerij en zette de oude veete met den hertog van Orleans voort.

In 1407 kwam er door bemiddeling der koninklijke prinsen een schijnbare verzoening tot stand. Hiervan maakte de hertog van Bourgondië gebruik om zijn mededinger door sluipmoordenaars om het leven te laten brengen.

Deze moord verwekte nieuwe verbittering en nieuwen strijd. De aanhangers van het Huis Orleans vonden een vermetel aanvoerder in den graaf van Armagnac. De adel hield grootendeels de zijde der Armagnacs; de steden, met Parijs aan het hoofd, waren op de hand van hertog Jan.

De graaf van Armagnac werd tot connétable van Frankrijk benoemd, en met hem verbond zich Karel, de jongste zoon des konings, die na den dood van zijn vier oudere broeders dauphijn was geworden.

Middelerwijl hadden de Engelschen met meer nadruk den oorlog hervat en brachten in 1415 bij Azincourt het Fransche leger een geduchte nederlaag toe, haast even bloedig als die bij Crécy en Poitiers.

Na deze nederlaag brak met verdubbelde hevigheid de burgeroorlog weer uit. De connétable maakte zich door zijn willekeurige handelingen bij het volk zoo gehaat, dat de hertog van Bourgondië de kans schoon achtte om hem het bewind te onttrekken. In 1418 nam hij Parijs in. De aanhangers van Armagnac werden in de gevangenis geworpen en door de verbitterde bevolking bij honderden vermoord. De graaf van Armagnac zelf viel als een slachtoffer der volkswoede, terwijl de dauphijn zelf door den prévôt van Parijs, Tanneguy du Chastel, eerst in de Bastille, daarna te Melun in veiligheid werd gebracht. Slechts met veel moeite gelukte het Jan zonder Vrees, aan den moordlust van het gepeupel paal en perk te stellen.

Intusschen had de koning van Engeland, onder begunstiging van de binnenlandsche verdeeldheid, den oorlog voortgezet en in het voorjaar van 1419 bijna geheel

Normandië veroverd. Met het oog hierop was hertog Jan bereid, zich met den dauphijn, die thans als het hoofd der Armagnacs of koningspartij gold, te verzoenen. Er zou een samenkomst tusschen beiden plaats hebben, en wel te Montereau op de Yonnebrug, die de stad met den burcht verbond. De brug werd door twee sterke staketsels aan beide zijden afgezet, nadat het slot aan den hertog was overgegeven. Van verschillende zijden naderden de dauphijn en de hertog, ieder door tien ridders vergezeld, de brug. Zoo groot was de we-

derkeerige argwaan, dat de dauphijn en Jan zonder Vrees eer zij de brug opgingen op hun vorstenwoord zwoeren, elkaar niet te zullen aanvallen.

De hertog vond bij zijn aankomst op de brug den dauphijn er reeds en begroette den prins op de eerbiedigste wijze met een kniebuiging. Op dit oogenblik hief de prévôt Tanneguy du Chastel zijn strijdbijl op en bracht daarmee Jan zonder Vrees een wonde in het aangezicht toe. Nu drongen ook de andere moordenaars nader, om aan Bourgondië te vergelden wat het eens tegen Orleans misdaan had. Zij doodden den hertog en ook den heer de Navaches, die een poging deed om zijn vorst te verdedigen.

HERTOG JAN ZONDER VREES VAN BOURGONDIË OP DE BRUG BIJ MONTEREAU DOOR DE VOLGELINGEN VAN DEN DAUPHIJN VERMOORD (1419).
Naar een teekening van EDM. BRÜNING.

Deze moord, den 10den September 1419 gepleegd, verwijdde natuurlijk de kloof, die men door de samenkomst had willen overbruggen, en had voor gevolg, dat Bourgondië de bondgenoot werd van Engeland.

Een van de veertig. Den Franschman naverteld, door K. Onel.

‘Eensklaps trad de markies binnen, lijkbleek, en regelrecht op zijn echtgenoote toetredende, zei hij, terwijl hij haar met zijn blikken verpletterde: ‘Mevrouw, 't is nutteloos te ontkennen: 'k weet *alles*!’

Toen Theobald zoo ver met zijn lectuur gevorderd was, schoof hij met een gebaar van moeheid het boek van zich, en met beide ellebogen op de tafel leunende en het hoofd tusschen de handen, dacht hij na.

In de kleine kamer, die hij bewoonde op de vijfde verdieping van een huis in de rue de Clichy, trad het schemerlicht van den avond door het wijdgeopende venster binnen; zachtjes sloop het naar binnen, langzaam, als bezwangerd met den frisschen geur der hooge boomen van een tuin, ingesloten door de hooge huizen: een lieflijk plekje, als een stuk van het veld, verdwaald in dezen rumoerigen hoek der groote stad; waar de zwaluwen, als scholieren van den goeden God elkaar achternazaten in de heldere lucht, maar waar niettemin ook het dof gebrom van omnibussen en rijtuigen doordrong met al het gedruisch van de geweldige metropolis.

EEN PANIEK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. GAUDEFROY.

Maar noch de frischheid van den avond, noch het gerucht van de straat waren in staat de verwarde mijmering van Theobald te onderbreken.

Dit had zoo een goede vijf minuten geduurd, toen de jonge man langzaam de

handen van zijn aangezicht liet glijden en zijn groot hoofd met verwarden haardos en oogen, zwaar van vermoeienis, naar het venster keerde.

Een oogenblik zat hij zoo, onbeweeglijk en droevig, tot zijn onbestemde blik op het opengeslagen boek viel. Het was een dier alledaagsche boeken, waarvan de gehavende omslag getuigt van lange zwerftochten door de loges der Parijsche concierges en van langdurige rust in het stof der leesbibliotheken.

Theobald beschouwde het echter met een soort van teederheid, bladerde er in, betastte het, keerde het om, lief koosde het met de hand. Eindelijk sloot hij het en verviel weer in zijn mijmering, terwijl hij van tijd tot tijd mompelde: ‘Wanneer, o mijn God! zal ik ook zoo kunnen schrijven!’

Anatole Pierre Marie Theobald Combirous, dien ik nog niet aan mijn lezers heb voorgesteld, had niets van een romanheld. Hij bezat niets van dat kenmerkende, dat den soldaat, den kunstenaar, den diplomaat verraadt. Het was een jong mensch, zooals wij er dagelijks honderden ontmoeten, en het eigenaardigste van zijn gelaat was juist, dat het niets eigenaardigs had. Laat ik er bijvoegen, op gevaar af, dat ik de belangstelling in mijn held nog meer verminder, dat de laatste afstammeling van het geslacht Combirous van Montauban.... kruideniersbediende was.

Overigens was het een brave jongen, dien de natuur met een beminnelijk karakter begiftigd had. Kruidenierszoon en zelf kruidenier, bezat hij al de eigenschappen om, na een verblijf van eenige maanden, te Parijs uit te munten in een vak, waarvan zijn vader een sieraad was geweest ten platten lande. Maar helaas! Theobald, als zooveel anderen, gevoelde zich voor een hoogere bestemming geroepen, en ziedaar, wat zoo dikwijls een mijmerende uitdrukking gaf aan zijn anders lang niet romanesk gelaat. Toch zou de eerste de beste voorbijganger er een goede inborst op gelezen hebben.

Zijn ouders te Montauban bezaten een klein vermogen, door noeste vlijt verworven, en de reputatie van onovertroffen eerlijkheid. Zij hadden hun eenigen zoon aan het gymnasium laten studeeren, en al heel spoedig was deze gerangschikt onder de leerlingen, die uitmuntten in het maken van een opstel. Niemand overtrof hem weldra in het opzeggen in één adem van vier of vijf bladzijden Latijn of Grieksch, die hij niet begreep; dit laatste vermeerderde natuurlijk de moeilijkheid nog en maakte het kunststuk tot een waren tour de force.

Aangemoedigd door de verdiende toejuichingen en de vleiende loftuitingen, die zijn schreden vergezelden, maakte de jonge Theobald snelle vorderingen. Hij bepaalde zich niet meer tot de klassieken; verre van daar! Op 15jarigen leeftijd telde ons jeugdig genie, doorkneed in het Grieksch en Latijn, zijn letterkundige producten in het Fransch bij dozijnen. 't Was een heele stapel oden naar Horatius of Jean Baptist Rousseau, herdersdichten à la Virgilius, cantaten, puntdichten, vertalingen op rijm, en als een compilatie van dat alles een treurspel in vijf bedrijven: ‘De dood van Nero!’

Dat alles was weggesloten in een koffertje met stevig slot. Dat alles moest later dienen, als hij zijn voorloopige studiën voleindigd had om te Parijs in de rechten te gaan studeeren.

Helaas, Theobald had gewikt, maar God had beschikt! Er zijn schepen vergaan in het gezicht van de haven en treinen gederailleerd bij het binnenstoomen van het station. Dit werd ook Theobald's lot: hij zakte voor zijn examen. Zoo moest hij dan vaarwel zeggen aan al zijn stoute verwachtingen: drie jaren aan de hoogeschool, sensatiewekkende opvoeringen zijner werken in de Comédie Française, zijn vaste

medewerking aan de ‘Revue des Deux Mondes’; afzien van den scherpen geur der laurieren, van de schitterende stralen van den roem.

De faculteit der letteren was streng geweest voor dezen Pindarus der nieuwere tijden, gelijk zijn leermeester hem twee jaren te voren genoemd had. Vader Combirous was bobs, neen verontwaardigd, stekelig zelfs. 't Was toch waarlijk al te erg: Mijnheer jaren lang laten studeeren aan de beste school in den omtrek, met de afstammelingen der eerste familiën, jaren lang zijn beurs geduchte aderlatingen doen ondergaan; en waartoe? Om zich door zoo'n jongen zulk een vernedering te zien bereiden.

Vier en twintig uren na den treurigen afloop hadden papa en mama Combirous besloten, dat hun zoon den volgenden dag naar Parijs zou vertrekken, niet meer om daar gouden aren in te zamelen op het veld der litteratuur, of een plaats te veroveren in het Panthéon, maar om als eenvoudig leerling in het vak van koloniale waren in dienst te treden bij zijn oom Bersagnac, kruidenier in de rue de Clichy.

Gij zult begrijpen, waarde lezer, met welk een hartsbeklemming de ongelukkige Theobald op dezen avond, die over zijn lot besliste, al zijn lang gekoesterde droomen in rook zag opgaan. Maar weerspannig zijn? Hij dacht er niet aan! En den volgenden morgen vluchtte de eerste trein, in duizelingwekkende vaart met zijn nieuwe prooi weg.

Zijn aankomst in de stad scheen hem vergoeding te zullen schenken voor zooveel teleurstelling. Zijn oom Bersagnac ontving hem met open armen, koos voor hem op de vijfde verdieping van het huis, waarvan hij de beneden-verdieping bewoonde, een prettige en vroolijke kamer, en de jonge juffrouw Bersagnac, een aardige brunette van achttien lentes, toonde hem met een beminnelijken glimlach een rij allerwitste tanden, uitermate geschikt om een gansche reeks nieuwe oden, chansonnetten, enz. uit te lokken. Theobald ging dan ook 's avonds naar zijn kamer, zeer tevreden over den afgeloopen dag, en bracht zijn eersten nacht te Parijs door in een geheele serie van gouden droomen, waarin de spotzieke lach van zijn nichtje ronddartelde, als een vlinder aan den lentehemel.

Maar men ziet zoo maar niet opeens af van den roem, van de vereering zijner tijdgenooten, van de ovaties der menigte. Allen, die na een onrustigen nacht, in droomen van roem en eer doorgebracht, ontwaakt zijn met den kreet op de lippen: ‘Ook *ik* zal eenmaal een groot man zijn;’ - allen, die na het lezen van een strofe van Victor Hugo, of een bladzijde van Chateaubriand gedacht hebben: ‘Waarom zou ik dat ook niet kunnen doen?’ - zij allen zullen het den armen Theobald vergeven, dat hij zoo maar niet op eenmaal kon breken met zijn illusies en verwachtingen.

Hij had het fameuse koffertje meegenomen, en als hij geheel alleen was, verre van de alledaagsche gezichten zijner collega's, verre van het bolle, blozende, joviale gelaat zijns ooms, verre van de zachte, maar spotachtige oogen zijner nicht Mathilde, dan spreidde hij zijn handschriften voor zich uit, herlas met luide stem het een of ander zijner gedichten, om ten slotte met wellust in zijn ‘Dood van Nero’ te bladeren.

‘Waarom,’ zei hij eens, ‘zou ik al deze schatten renteloos laten liggen? Ik moet aan den wil mijns vaders gehoorzamen. Goed, ik zal dan kruidenier zijn! Maar het winkelierschap is niet bepaald onvereenigbaar met de letterkunde, en Mercurius zal het mij niet euvel duiden, als ik in den hoek van zijn tempel een altaartje opricht voor zijn collega Apollo.’

Daarop deed hij de ronde bij de verschillende Parijsche uitgevers, die hem van den grootsten tot den kleinsten verzekerden, dat de poëzie tot alles leidt, als men er maar niet van moet leven; hij presenteerde zijn treurspel aan de Comédie Française, en ontving het manuscript met een vriendelijk schrijven terug. Ontmoediging maakte

zich van hem meester, en in één dier vele uren van levensmoeheid vonden wij hem met het hoofd in de handen, peinzende, met duizend verschillende gedachten in zijn afgetobd brein, terwijl de schemering zachtjes door het wijdgeopende venster naar binnen sloop.

't Was een schoone, heerlijke zomerdag. Een talrijke menigte beweegt zich over den Pont des Arts te Parijs. Niet de vroolijke, gesticuleerende, luidruchtige groepjes, die op dagen van volksfeesten de straten van Parijs vullen, maar een ernstige schare waardige, welopgevoede menschen; een schare van gekleede jassen met onberispelijk glanzende cylinderhoeden, een schare van lieden met gedistingeerd gelaat, welverzorgden baard en keurig geganteerde handen. Te midden van deze talrijke vertegenwoordigers der sterke sekse bespeurt men eenige dames in donkerkleurig toilet met stemmigen hoed.

Talrijke equipages volgen de kade der Seine, de paarden hinniken, gegalonneerde koetsiers zitten in het volle besef hunner waardigheid stijf op den bok, en eenige versleten rokken met groene palmen versierd, die magere en afgetobde lichamen inhouden, banen zich met moeite een weg tot aan het cordon politieagenten, die het paleis Mazarin omringen. Het is een receptiedag aan de Académie Française.

En nu, waarde lezer, indien ik u zeide, dat de gelukkige sterveling, wiens intrede onder den koepel der Académie zulk een uitgelezen schare samenbrengt in den omtrek van den Pont des Arts, voor u geen onbekende is; dat de illustre schrijver, dien negen-en-dertig Onsterfelijken waardig gekeurd hebben in hun onsterfelijkheid te deelen, op de allerbescheidenste wijze begonnen is; dat deze groote man zijn loopbaan aanving (zult gij het gelooven, toekomstige eeuw?) met aan burgermenschen, als gij en ik, zeep en kaarsen te verkoopen; dat hij een oom Bersagnac, een nicht Mathilde heeft gehad, en zelf antwoordde op den naam van....

Zeg niet: ‘Dat is onwaarschijnlijk, onmogelijk!’ - Alles komt hier beneden op zijn tijd! Dring liever met mij door in de eivolle zaal, waar plotseling het diepste stilzwijgen heerscht. Wat dunkt u, die gedistingeerde mijnheer, die daar voor een vergadering, welke aan zijn lippen hangt, juist een waarlijk academische redevoering begint, is dat Theobald niet? de goede, oprechte Theobald, dien gij hier zeker niet verwacht hadt?

Hij is het zelf, in eigen persoon, en niemand in geheel Frankrijk is zoo verwonderd als hij zelf, zich op dat podium te bevinden, gekleed in dien rok met groene palmen, de groote man van het oogenblik.

Theobald was lid van de Académie Française, een der veertig Onsterfelijken.

Hoe was dat in zijn werk gegaan? Hoe was dat grove metaal veranderd in goud van het zuiverste gehalte? En door welke onverwachte reeks van wondervolle gebeurtenissen was de voormalige kruideniersbediende er toe gekomen, tusschen twee peters in het groen als hij, de trappen van het paleis Mazarin te bestijgen? Als men den nieuwen Onsterfelijke er over ondervraagd had, zou hij ongetwijfeld geantwoord hebben, dat de zaak te wondervol was, om verklaarbaar te zijn.

Zijn rede was een waar meesterstuk. Naar aloud gebruik weidde het nieuwe academielid in den breede uit over de deugden en verdiensten van zijn voorganger. De Onsterfelijke, belast met het beantwoorden van onzen Theobald, wist behendig de traditioneele druppelen azijn te mengen in den godendrank, waarmee hij zijn verheven collega laafde.

Eindelijk was de plechtigheid geëindigd, de zaal werd ledig, de soldaten presenteerden het geweer, en de nieuwe académicien baande zich met moeite een weg door de talrijke schare naar een weelderig rijtuig, dat hem wachtte. Want hij *bezat* een équipage, en terwijl hij behaaglijk wegzonk in de mollige kussens, en droomerig staarde op de deftige en onplooibare ruggen van den koetsier en den palfrenier op den bok, herinnerde hij zich onwillekeurig den tijd, toen hij, met een voorschoot om de lendenen en een pet op het thans gelauwerde hoofd, pruimen en krenten afwoog en elken klant op een vriendelijk 'asjeblief' en 'dank je wel' onthaalde.

Vreemde zaak! Wat was die tijd reeds lang en lang voorbij! Theobald vermaakte zich, zonder dat hij er in slaagde, met het optellen van die lange reeks van jaren, die zijn komst te Parijs scheidden van zijn intrede in de Académie. En toch deze zoo oude herinneringen kwamen met een verwonderlijke juistheid en helderheid in zijn geheugen terug. Die gezellige maaltijden in de huiskamer in de rue Clichy, zijn droefgeestige mijmeringen in de aardige kamer vijf hoog, waar met de schemering de geur der hooge boomen binnendrong, het vroolijk gekweel der zwaluwen en het doffe gedruisch der straat; vervolgens het goedhartig-blozende gelaat van oom Bersagnac, en bovenal de aardige, schalksche glimlach van zijn nichtje, al die tooneelen en gezichten van vroeger dagen defileerden voor zijn oogen met zulk een schijn van werkelijkheid, dat men zou gezegd hebben, dat het pas gisteren gebeurd was.

Vooral Mathilde! Het was den nieuwen Onsterfelijke, of hij, bij elke omwenteling der wielen, uit de menigte rondom hem het frissche, ondeugende gelaat zag te voorschijn komen, hem toelachende als weleer. 'O! die gelukkige tijd!' zuchtte hij.

Eenige oogenblikken later zit onze Theobald weggedoken in een grooten fauteuil, laat zijn verstrooiden blik dwalen over de schilderijen van beroemde meesters aan den wand en over die tallooze kleinigheden, die van zijn salon een museum maakten, en mijmert voort. Met snellen pas en opgeheven hoofd had hij de anti-chambre doorloopen, waar reeds tal van bezoekers verzameld waren, om hem geluk te wenschen en zijn steun te verzoeken; op een blad had hij de kaartjes gevonden van den directeur van de 'Revue des Deux Mondes' en van den administrateur der Comédie Française.

Nu glimlacht hij, want hij ziet met gewettigden trots, op een kast van rozenhout, op een in het oog vallende plaats, het bekende koffertje staan, dat de handschriften van de werken zijner jeugd bevat, en hij kan niet zonder aandoening denken aan dezen 'Dood van Nero'; met aandoening, maar ook met toorn; want deze zelfde 'Dood van Nero', aanvankelijk door alle theaters van Parijs geweigerd, wordt dezen avond voor de honderdste maal opgevoerd op de beroemde planken van Molière's huis.

Een binnentredende bediende wekte hem uit zijn mijmering en bood hem op een kostbaar blad een sierlijke enveloppe aan, waarop een wapen prijkte. De académicien had een oogenblik van wrevel.

'Altijd weer die prinses,' dacht hij, terwijl hij den brief nam en den knecht wegzond.

Het was inderdaad een 'billet' van zijn hoogadellijke buurvrouw, prinses Gerska, een blonde Poolsche, die er niet tegen opzag ruiterlijk haar bewondering voor den genialen schrijver uit te spreken. 'Altijd zij!' dacht hij weer, knorrig het geparfumeerde blad in elkander frommelende. 'Alweer die bleeke wangen en blauwe oogen! Zij verveelt mij! Zij verbittert mij! O, Mathilde, mijn lieve kleine nicht, met je donkere

schalksche oogen en je kersroode lippen! Heeft grootheid en aanzien mij voor altijd van je gescheiden? En kan de roem het geluk vervangen?'

En onze académicien bemerkte thans met gesloten oogen duidelijk de bruine japon, die de bevallige gestalte van Mathilde omhulde; hij zag weer dat schoone voorhoofd, dat hij zoo dikwijls in den droom schroomvallig gekust had, die wangen, fluweelzacht als lenterozen, dien blik, even rein en helder als op den dag, waarop hij haar voor de eerste maal gezien had.

Het visioen werd zoo duidelijk, de herinnering zoo levendig, dat het den schrijver was, of haar frissche adem over zijn brandend voorhoofd zweefde. Hij wilde zich oprichten, maar.... een onbekende macht hield hem aan zijn fauteuil gekluisterd. Weldra parelden groote zweetdruppels op de slapen van onzen held; hij bewoog zich koortsachtig en opende den mond, zonder een woord te kunnen uitbrengen, tot plotseling zijn lippen, de boeien als 't ware slakende, dit woord lieten glippen: 'Mathilde! Mathilde! vergeef mij!'

Droomde hij of hield de zinsbegoocheling hem, wakende, *nog* gevangen? Duidelijk hoorde hij een stem - en wel degelijk de stem zijner nicht - die hem antwoordde: 'Ja, ja, ik vergeef u van harte!'

Een vreemde, wonderlijke verwarring, waarin waarheid en bedrog, droom en werkelijkheid, elkander op wanhopige wijze omkneld hielden, bracht terzelfdertijd zijn arm hoofd geheel in de war. De académicien vroeg zich af, of hij krankzinnig werd! Zijn oogen openden zich van tijd tot tijd ten halve, en in die korte oogenblikken verstomde het gemompel der stemmen in de antichambre, de kostelijke draperiëen, de beelden, het brons en kristal, de schilderijen aan den wand, alles hulde zich in een steeds dichter wordenden nevel en verdween eindelijk geheel en al.

JACOB KLAVER.

Toch zag Theobald, thans met open oogen, nog altijd de gestalte van den knecht, dien hij daar straks had weggezonden. Wat? Was die daar nog altijd? Toornig strekte Theobald de hand naar hem uit en greep hem bij den kraag.

'Nu, nu! heb je haast gedaan?' riep de knecht achteruitgaande.

Het doorluchtig lid der Académie Française, met recht ten hoogste verbolgen, sprong op en wreef zich de oogen uit. Hij bevond zich weer in zijn kleine kamer in de rue de Clichy, voor de tafel gezeten, waarop nog altijd het boek met gelen omslag lag.

Toen hij zich daarop omwendde, bemerkte hij oom Bersagnac en zijn nicht, die hem lachend aanzagen. 'Te drommel!' zei de eerste, 'wat heb jij een onrustigen slaap!' En Mathilde voegde er bij: 'Wij wachtten al een half uur met het eten op je, en toen wij je niet zagen komen....'

'Ho! ho!' zei Theobald, 'dat is toch waarlijk al te sterk!'

Hij dacht een oogenblik na. Zich vervolgens oprichtende met een inspanning, die duidelijk aantoonde, welk een langen veelbewogen tijd hij in een uur doorleefd had, riep hij uit:

'Welnu, met de hand op het hart moet ik zeggen: ik vind het beter zóó!'

‘Wat vindt ge beter?’ vroeg de oom.

‘Dat zal ik u na het eten wel eens vertellen,’ was het antwoord.

‘Mooi!’ zei Mathilde op haar beurt, ‘en dan moet je mij ook eens zeggen, wat ik je vergeven moet!’

Jacob Klaver,
De ‘eeuwige’ van Kloosterburen.

> Deur 'n bril zie ik goed nog de printen,
> Maor lezen - dâ geet zoo nie meer,

zegt het Grootje bij *B. van Meurs* in haar aardige lofrede op de ‘*Illestraosie*’, - helaas, vader Klaver zal het moeten hooren uit den mond zijner kinderen, dat zijn portret zoowaar in de ‘Illustratie’ staat, zien zal hij het niet, de goede blindeman.

Maar laten we hopen, dat de gedachte aan het feit, dat duizenden deze week op het gegroefde gelaat van den honderdjarigen grijsaard starend, een goed woord van hem zullen zeggen en hem in stilte een zoo gezegend mogelijken ouden dag toebidden, - laten we hopen, dat deze gedachte hem goeddoen zal en misschien even zijn donkere rimpels met een glimlach verhelderen.

't Was een goed denkbeeld van Kloosterburen's ingezetenen om den 15den December van het vorige jaar, den datum van Klaver's ‘vereeuwing’, voor den blinden jubilaris tot een waren feestdag te maken. Heel het dorp vlagde en het fanfare-corps der plaatselijke vereeniging ‘St. Willibrord’ bracht een serenade. Natuurlijk ontbrak het evenmin aan cadeaux; H.M. de Koningin zond *ƒ* 50 ten geschenke.

Klaver werd tijdens den Belgischen opstand voor de schutterij opgeroepen, doch heeft geen deel aan den strijd genomen, daar deze bij zijn komst beslist was. Als veteraan geniet hij een pensioen van *ƒ* 20 per maand. Twee, bij hem inwonende, ongehuwde kinderen verzorgen hem.

Den betrekkelijk zeer kranigen, sterken en gezonden grijsaard nog vele gelukkige dagen!

Bij de Platen.

Een paniek. -

Jachttafereelen hebben wij in den loop der jaren al een menigte gegeven, maar dat, wat dit nummer bevat, brengt er een nieuw element in, - *la note gaie* zou de Franschman het noemen.

Een drietal boerenmeisjes bevinden zich op een smal, heel primitief bruggetje, als plotseling een hoop jachthonden onder luid geblaf komen aansnellen, het pijlsnel wegschietende wild achterna.

Tijd om aan den een of den anderen kant van het bruggetje af te komen, is er niet meer. Vliegensvlug zijn de honden genaderd en holderdebolder gaat het over de brug. De meisjes drukken zich zoo dicht mogelijk tegen de leuning, ten einde zoo de honden langs zich te laten voorbijschieten. Twee der meisjes weten op deze manier op de been te blijven, maar het derde wordt door de vlugge viervoeters ten onderste boven geloopen en meet languit den grond. Doch voor de honden, die nog komen moeten, vormt deze levende borstwering geen hinderpaal. Met een wip zijn ze er overheen en zetten dan de dolle jacht voort.

Is er de heele stoet over, dan komt het meisje wel weer overeind. En zoo zou het kleine avontuur voor haar niet veel te beduiden hebben, ware het niet, dat door den schok de mand haar ontglipt was en de inhoud daarvan nu in het water wordt uitgestort.

Dit is het jammere van het geval. Maar we mogen verwachten, dat de op den achtergrond opdoemende jagers haar voor het verlies ruimschoots schadeloos zullen stellen, zoodat van het avontuur niets zal overblijven dan een grappige herinnering.

Een leuk tooneeltje geeft de gravure in ieder geval te zien, en de Fransche schilder Gaudefroy heeft het tot in de kleinste bijzonderheden frisch en levendig weergegeven.

Een in 't water gevallen sledetocht. Naar teekeningen van Joh. Bahr.

De bankier Zilverman organiseert een grootsche sledetocht naar zijn op een uur afstands gelegen villa.

Bankier: ‘Johan, als de paarden gevoêrd zijn en wij terug kunnen rijden, waarschuw je me. Begrepen?’

Johan: ‘Om u te dienen, mijnheer Zilverman.’

‘Mijnheer Zilverman, ik kom u zeggen....’
‘Goed, Johan, maar we zijn pas hier. Kom over een uur maar eens terug.’

‘Mijnheer Zilverman.... ik....’
‘Zie je dan voor den drommel niet, hoe mijn gasten zich amuseeren? De eerste twee uur laat je je niet meer zien. Verstaan?’

‘Mijnheer Zilverman, ik moet u zeggen....’
‘Nu is 't genoeg, - de deur uit, en wacht tot ik je roep!’

‘Nu kan het mij niets meer schelen, mijnheer Zilverman - maar ik moet het u toch zeggen: Sedert twee uur hebben we het prachtigste -

dooiweer!’

[Nummer 4]

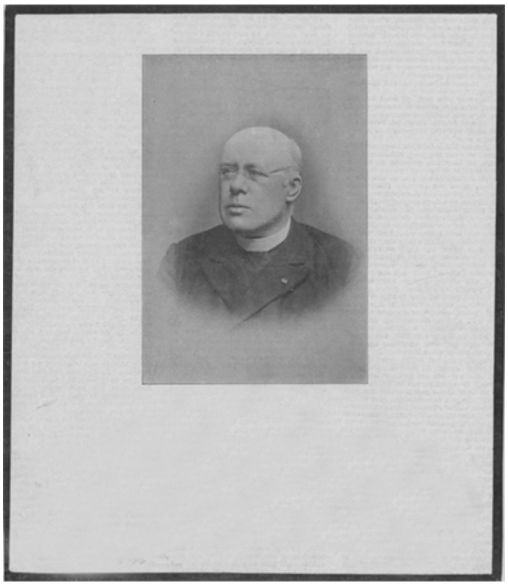

MGR. DR. H.J.A.M. SCHAEPMAN, † 21 Januari 1903.

Lijkklacht op
Mgr. Dr. H.J.A.M. Schaepman.

Vader in Rome, hef Uw heil'ge handen
En houd ze zeeg'nend naar Zijn uitgang heen,
Ween met Uw kind'ren in de Nederlanden,
Hooger dan Hij liefde U te Rome geen.

Laat onzen Doode, Vader, niet alleen,
Gij, Gode 't naaste, draag onze offeranden
Zijn ziele toe en onze rouwgebeên, -
Mét U Zijn geest nóg leeft door Liefde's banden.

Spreek heil'ge woorden, dat Zijn droeve tombe
Hem licht zij als 't in donk're catacombe

Dag was zoo menig, die in Rome viel,
Wier Roomsche geur nu trekke omhoog Zijn ziel;

Sint Petrus hoed' Hem voor gevangkenisse,
Dat Hij geen uur Gods Dag en Aanschijn misse.

SINT-AGNES-*namiddag* 1903.
C.R. DE KLERK.

De Schat.
Oorspronkelijke novelle van
Louise Stratenus.
(*Vervolg.*)

‘Burgemeester,’ zei Martha aarzelend ‘ik kan onmogelijk voor goed het dorp verlaten; maar als mevrouw mij misschien als noodhulp gebruiken kon; als ik alle avonden naar huis terug kon gaan....’

‘En dien eindeloozen weg te voet afleggen, kind?’ vroeg hij, haar verbaasd aanziende. ‘Ik dacht waarlijk dat gij wijzer waart. Denk eens aan wat dat zou zijn, zoo elken avond door weer en wind, en dan des ochtends! Gij zoudt zoo goed als in den nacht moeten opstaan, om in tijds op uw post te wezen! Neen, dat gaat niet.’

‘Het is maar drie uren te voet,’ hernam Martha, in heel hare onwijsheid; maar met heel de kracht harer liefde tevens, ‘en ik zou het heel goed kunnen doen, mijnheer de burgemeester, als mevrouw mij ten minste zou kunnen gebruiken.’

Haar toehoorder haalde lachend de schouders op.

‘Nu, voor mijn part, gij moet het zelf weten. Wat mijn vrouw er van zeggen zal, kan ik u niet vertellen; maar gij zult het zelf kunnen hooren, als gij om twaalf uur hier terug wilt zijn, dan neem ik u in mijn rijtuigje mee.’

Mevrouw Molembeke, de burgemeestersvrouw, was een nog jong, luchthartig wezentje, dat haar man geloofde, als hij haar vertelde dat hij den een of anderen dag even rijk als Rothschild zou zijn, en zich de wereldsche zaken niet aantrok. Haar eenige ramp was gebrek aan dienstpersoneel. Des zomers kon zij hulp genoeg krijgen; maar in den winter wilde men niet naar zulk een afgelegen plaats komen en moest zij zich behelpen met een zestigjarige visschersweduwe, die half blind, maar toch nog de eenige was, die haar een weinig ter zijde kon staan. Zelf een hand uit te steken, dat had zij nooit geleerd en het huishouden werd dan ook deerlijk verwaarloosd.

Martha's aanbod werd met een luid gejubel van blijdschap door haar begroet. Wel poogde zij het jonge meisje over te halen voor goed bij haar te blijven en van haar dwaas voornemen af te zien; maar toen zij haar onwrikbaar vond in haar besluit, nam zij haar als dagmeisje aan, haar vijf franken per week belovende, zoolang zij haar noodig zou hebben; want zij behield zich het recht voor naar een vaste hulp te blijven uitzien.

Van dien dag af begon voor Martha een nieuw leven. Zij stond des nachts om half vier op, om een half uur later haar woning te verlaten; om halfzeven kwam zij in haar dienst aan, arbeidde den ganschen dag met onvermoeiden ijver en om halfacht mocht zij weer huiswaarts gaan.

Het ware onder alle omstandigheden een zware taak geweest voor een vrouw, dag aan dag zes uren te moeten loopen, behalve nog de dertien uren arbeids in huis; hier aan de kust eischte het een dubbele inspanning van krachten, door den fellen wind, die nu eens dreigde haar op te nemen en van den weg af te slingeren, dan weer haar vlak in het gelaat woei en haar terug scheen te willen drijven. Ook deed het opstuivende duinzand haar pijn aan de oogen en was het 's avonds laat, zoowel als in den vroegen wintermorgen ijzingwekkend somber en doodsch op dat eenzame pad. Zij droeg dan een lantaarntje, om haar schreden bij te lichten, maar dat flikkerende schijnsel deed de enkele voorwerpen, die zij aanschouwde, zoo

spookachtig uitkomen, dat zij meestal maar liep te bidden, dat God en Zijne Heiligen zich over haar ontfermen mochten.

Toch was zij nauwelijks aangekomen, of zij lachte om haar vrees. Men zou ook spoedig de lente te gemoet gaan; elken ochtend was het reeds spoediger licht, elken avond wat later donker, en het voorjaar eenmaal in het land, dan zou die wandeling kinderspel wezen, dacht zij.

Haar meesteres was uiterst tevreden over haar. Zij verklaarde nooit betere dienstbode gehad te hebben. En Martha was ook zoo eerlijk, zei zij, dat zij haar gerust de heele huishouding over kon laten en zelf gansche dagen naar de stad gaan, zonder zich te bekommeren over wat er in haar afwezigheid gebeurde. Eén ding slechts hinderde mevrouw Molembeke: dat het meisje zoo hardnekkig weigeren bleef voor goed en geheel en al bij haar te komen. Het zou niet alleen goedkooper voor haar zelve zijn geweest, maar zij zag ook zeer goed in, dat het visscherskind te veel van haar krachten vorderde.

‘Waarom wilt gij het toch eigenlijk niet doen?’ vroeg zij op een morgen. ‘Gij zijt nu twee maanden bij ons, en zoudt levenslang hier kunnen blijven. Gij verdient nu wel wat meer, maar daarvoor moet gij ook huur betalen en denk eens aan wat gij niet aan schoenen en kleeren verslijt, op zulke lange tochten door regen en sneeuwjacht.’

‘Ik heb het oude huisje voor weinig geld kunnen huren,’ antwoordde Martha ontwijkend.

‘Maar het is toch niet uit liefde voor de ouderlijke woning, dat gij zoo stijfhoofdig blijft,’ lachte de burgemeestersvrouw.

‘Neen,’ sprak het jonge meisje langzaam en met een peinzende uitdrukking in de groote oogen, ‘het is voor Louis Delmer. Hij zal terugkomen, den een of anderen dag, hij heeft het beloofd, en elken avond als ik in het dorp kom, ga ik langs de herberg, om te vragen of de andere jongens hem nog niet hebben gezien. Als hij terugkeert moet hij mij vinden.’

‘Zouden ze hem niet kunnen zeggen, waar ge zijt?’ vroeg het luchthartige vrouwtje. haar even verbaasd aanziende, alsof zij een haar onbekend dier ware geweest; want zulk een hondentrouw was iets, dat zij nimmer in haar vroolijk leven ontmoet had.

‘Ze mochten het eens vergeten,’ klonk het hoofdschuddend. ‘Ze hebben andere dingen aan het hoofd, en Louis zou te trotsch zijn, om er hen naar te vragen, als hij zich verbeeldde, dat ik vertrokken was, omdat ik het wachten moe werd.’

‘Dan had hij zijn verdiende loon,’ meende de meesteres.

‘O! zeg dat niet, mevrouw!’ riep het blonde meisje uit. ‘Hij wordt natuurlijk in de stad teruggehouden. Mijnheer Chevalier, de schilder, maakt zijn portret en dat zal zeker zoo gauw niet afkomen als hij had gedacht; maar terugkeeren zal hij stellig en veel hebben overgespaard ook, om ons huishoudentje van op te zetten. Wat zal hij verwonderd opkijken, wanneer ik hem vertel, dat ik van mijn kant ook wat overgehouden heb! Dan kunnen wij zoo maar in het oude huis trekken en zal alles verder wel goed gaan.’

Mevrouw Molembeke aarzelde even. Zij had er een flauw begrip van, dat zij zich bevond tegenover een groot, een heilig gevoel, te verheven om volkomen door haar te worden verstaan en dat het wreedheid zou zijn dat met haar wereldwijsheid te verstoren; maar was het niet zonde en jammer, dat zulk een lief, mooi meisje haar levenskrachten uitputte ter wille van een knaap, die haar te Brussel voorzeker al lang vergeten had? Zij geloofde niet aan portretten, die maandenlang een en hetzelfde model vereischten. Neen, zij *moest* Martha de oogen openen; het zou een weldaad zijn.

‘Luister eens, kind,’ zei zij, ‘we moeten als verstandige menschen samen praten. Hebt gij op uw dorpje nooit gezien dat een jongen een meisje vergat, al had hij ook beloofd haar te zullen trouwen?’

‘Ja, zeker, mevrouw,’ gaf Martha bedaard ten antwoord: ‘Verleden jaar gebeurde dat nog met Euphémie Paternôtre; maar Euphémie had ook veel schuld daaraan. Zij wilde des zomers altijd naar de badplaats en kwam daar dan van thuis met allerlei dwaze denkbeelden in het hoofd. Als het meisje trouw blijft, dan zal de man haar niet verlaten.’

‘Ohé!’ lachte het burgemeestersvrouwtje ongeloovig. ‘Je kent het leven nog niet. Ik zeg je dan, dat als Euphémie het hoofd reeds verloor op onze stille badplaats, een stad als Brussel nog veel meer invloed heeft op jonge mannen. Wees wijzer, kind, en kom voor goed bij mij inwonen. Dien bruidegom van u ziet gij toch in de eerste jaren niet weer.’

Er kwam een smartelijke uitdrukking op het kinderlijk gelaat harer toehoorster; maar toch antwoordde deze bedaard:

‘Ik wil geen kwaad van hem gelooven, en zal blijven wachten tot hij komt.’

‘Ook al moest gij daarbij oud worden?’

‘Ja, mevrouw.’

‘Welnu, Marie,’ vroeg de burgemeester dien middag bij de koffie, ‘hebt ge haar overtuigd?’

‘Ik zou eerder een rots aan het wankelen kunnen brengen,’ sprak de jonge vrouw half spottend, half ernstig. ‘Het is vreemd, Eugène, ik begrijp er niets van. Ik heb toch veel van u gehouden, toen gij pas met mij waart verloofd. Het was heerlijk samen roeitochtjes te maken en naar het Casino te gaan; maar lang op u te wachten, neen, daar had ik geen geduld toe gehad, en gij?’

‘Ik ook niet, en het is maar goed ook; zulke diepe gevoelens lijden toch op de een of andere zijde schipbreuk, dat kan niet anders. Hoe luchtiger men alles opneemt, hoe wijzer,’ zei hij, en hij herinnerde zich opeens, dat het den volgenden dag haar geboortedag was en hij nog vergeten had iets daarvoor te koopen. Zij was er toch zoo op gesteld. Maar kan men ook aan *alles* denken?

Martha bleef dus haar dagelijksche tochten voortzetten. Men was nu in het eind van Januari en zij had reeds tachtig franken opgespaard, want er kwamen veel gasten bij hare meesters en zij ontving van hen alleen reeds genoeg om haar huishuur te betalen. De groote zilverstukken had zij voor papieren geld ingewisseld en zij droeg haar schat altijd bij zich, dat was het veiligst, dacht zij.

Op een avond, dat zij reeds twee uur voortgeloopen had op weg naar huis, zag zij voor zich uit over de sneeuw een hooge, mannelijke gestalte naderen. Haar hart begon luid te kloppen; want Louis was ook zoo groot als die man, wiens gelaat zij in de duisternis nog niet kon onderscheiden. Zou hij dan toch waarlijk teruggekeerd zijn, eindelijk, eindelijk?

‘Martha!’ riep een forsche stem.

Zij slaakte een jubelkreet en snelde op hem toe. Zij had zich dus niet bedrogen! O! hoe vurig dankte zij God, dat zij zich door niets had laten bewegen van haar geboortedorp te gaan! Wat had hij wel van haar moeten denken, als hij haar niet spoedig had gevonden?

Hij omhelsde haar en arm in arm liepen zij naar het dorp terug.

‘Wat is het goed van je, mij te gemoet te zijn gekomen!’ riep zij uit. ‘Ze hebben je dus verteld waar ik was?’

‘Ja. Ik kwam van middag aan en ging dadelijk naar je zoeken; maar ze zeiden mij, dat het toch nergens toe diende, want dat je pas van avond thuiskomen zoudt. Het is me een eindje zoo elken dag.’

‘Moeder liep ook wel heel den dag met haar waren rond, toen zij jong was,’ klonk het moedig, ‘en ik moest toch wel een middel vinden om op je te kunnen wachten. O, Louis! en nu blijf je voorgoed hier?’

‘Dat heb ik niet gezegd,’ sprak hij, het hoofd afwendende, om haar niet in het gelaat te zien, ‘het is hier maar hard werken, je leven lang, voor een armzalig korstje brood, en als men ziek wordt of oud, je hebt het aan je vader gezien, dan halen ze nog een voor een al je kleine eigendom-

men, de vruchten van al je zwoegen en sloven, weg.'

'Maar wij zijn beiden sterk en gezond en kunnen nog jaren lang voor onzen ouden dag zorgen,' zei zij opgewekt.

'En er behoeft maar een ongeluk te gebeuren, zooals met Steven Delpaire, en men is voor goed aan den bedelstaf.'

'Maar wat wil je dan?' vroeg zij, met onbestemde vrees.

'Ik ben niet voor niets in de hoofdstad geweest,' hernam Louis. 'Daar verdienen de menschen geld als water, ten minste als ze werken willen, en ik zou wel dwaas zijn, als ik me hier weer aftobben ging. Neen, Martha, ik moet voorgoed naar Brussel terug. Tegen dat ik oud ben, heb ik dan mijne schaapjes op droog, en zeg ik niet dat ik mijne dagen niet op ons dorp zal komen eindigen; maar dan ook in een villa, zooals die van den burgemeester, die ik zelf zal laten bouwen.'

'Heb je dan zulk een mooien post gevonden?' en zij blikte bewonderend naar hem op.

'Gevonden? Ja, maar hebben is nog een tweede zaak. Men biedt mij aan een winkeltje over te nemen, een prachtige zaak; ik zal er rijk bij worden, Martha, en ben ik dat eenmaal, dan kom ik terug om je te trouwen.'

'Hier zou dat dadelijk kunnen,' verzekerde zij, 'ik heb goed gespaard en jij natuurlijk ook?'

'Neen, dat is juist het leelijke van de historie. Al dadelijk zag ik in, dat ik daar blijven moest, en toen ik bij mijnheer Chevalier klaar was gekomen, bleef ik naar de een of andere plaatsing uitzien. Je begrijpt, dat daarbij het verdiende geld opraakte; ik ben zelfs in schulden gekomen, in de herberg, waar ik sliep en at; maar dat is niets, als ik maar den winkel krijg, zal ik spoedig kunnen afbetalen. Alleen maar, je moet me helpen, Martha.'

'Je weet wel, dat ik het gaarne doe; maar waarmee?'

'Je hebt geld verdiend; je moet mij dat voorschieten,' klonk het onvast, alsof hij zich toch over zijn daad schaamde.

'Het was voor ons huishoudentje,' mompelde het meisje bedroefd.

'En zie je dan niet in, dat het daarvoor toch zal dienen?' vroeg hij snel. 'Als de winkel eenmaal goed loopt, kom ik je stellig halen, en dan zal het mij niet aan geld ontbreken, om meubels te koopen. Je helpt mij den voet in den stijgbeugel zetten; dat is alles waard. Ik ben al overgekomen, om een paar dingen te verkoopen, die hier nog van mij stonden, en ik kreeg er vijftig franken voor, maar dat is lang niet genoeg.'

'Ik heb er maar tachtig,' sprak zij aarzelend.

'Dat is ook al niet veel; maar misschien zal de tegenwoordige eigenaar van den winkel daarmee wel genoegen nemen, als ik hem de rest per maandelijksche termijnen afdoe. Geef je spaarduitjes maar hier, Martha, en je zult me een grooten dienst bewijzen.'

'Maar....' zeide zij stotterend, 'zouden wij niet dadelijk kunnen trouwen? In een winkel hoort toch ook een vrouw. Ik zal alles even netjes voor je houden; mijn meesters zijn heel tevreden over mij en ik kan goed koken ook voor je....'

'Ik weet nog niet hoe ik het met den winkelier schikken zal,' antwoordde Louis onwillig, 'als alles goed gaat, ja dan zeker; maar ik moet eerst nog weg, om alles in orde te brengen. Daarna kom ik terug.'

'En dan neem je mij mede, niet waar?'

'Zeker, dat beloof ik je.'

Hij vergezelde haar naar huis en Martha was zoo gelukkig door de vooruitzichten, welke hij plotseling voor haar geopend had en meer nog over het feit, dat hij waàrlijk terug was gekeerd, dat zij geen oogenblik om haar geld treurde of bedacht, dat hij haar nog altijd iets schuldig was.

Zoodra zij de visscherswoning bereikt hadden, stak zij een lampje op, legde een knappend vuur aan, waar zij koffie op kookte, en maakte zich toen gereed hem haar spaarpenningen te geven. Zij had zich daartoe afgewend, om haar keurslijf open te haken, weinig vermoedende, dat Louis haar geen oogenblik uit het oog verloor. Hij, die niet in staat was zich eenig denkbeeld van haar edelmoedigheid te vormen, vreesde dat zij iets van het geld achterhouden zou, dat zij misschien meer bezat dan zij had willen bekennen. Toen zij dan ook de lederen portefeuille opende, waarin zij haar vier briefjes van twintig franken bij den schat van den schipbreukeling geborgen had, stond hij plotseling aan haar zijde.

‘Wat zijn dat voor briefjes?’ vroeg hij driftig, ziende hoe zij een losgewoeld biljet met het cijfer *duizend* er op weer dichtvouwde.

‘Dat is geen geld van mij,’ antwoordde zij, schijnbaar bedaard.

‘Gij wilt mij bedriegen!’ riep hij uit. ‘Gij bezit meer dan gij zegt, en laat mij maar aan mijne zorgen over.’

Dat verwijt trof haar zoo diep, dat zij hem de waarheid niet langer kon verzwijgen. Zij vertelde hem hoe de doode haar die som had toevertrouwd. Vreezende, dat hij haar niet zou gelooven, toonde zij hem den ring, en hij, hij hoorde haar zwijgend aan, met gefronsde wenkbrauwen, slechts naar het middel zoekende, haar over te halen hem die papieren af te staan.

Niet altijd was hij slecht geweest. Zoolang hij op zijn dorpje vertoefd had, hard werkende, maar zonder zorgen voor zijn dagelijksch brood, had men geen eerlijker jongen kunnen vinden; maar zijn verblijf in de groote stad was zijn ondergang geworden; daar had hij verleidingen leeren kennen, waar het eenvoudige visschersvolk aan de kust zelfs niet van droomde. Lang weerstand geboden had hij niet. Hij vroeg zich nog slechts af, hoe hij zoolang tevreden had kunnen zijn met het doodsche leven op zee en dorstte thans naar geld, waarvoor alles te koop scheen, alles, tot zelfs geluk. En Martha bezat een fortuin! Hij was wijs geworden in de laatste maanden en verstond de waarde van duizend pond sterling, die elk der bankbriefjes vertegenwoordigde. O! zoo zij hem dat geld afstond, wat kon hij er dan niet mee beginnen! Het zou rijkdom beteekenen voor hem, geen arbeid voor den broode meer. Hij zou altijd genoeg hebben, altijd, altijd plezier kunnen maken!

‘Ik vind je al heel dom!’ zei hij eindelijk.

‘Dom?’ herhaalde zij, zonder te begrijpen. ‘Had ik het geld misschien aan mijnheer pastoor te bewaren moeten geven? Daar heb ik dikwijls genoeg over gedacht, Louis; maar, zie je, hij sukkelt zoo met zijn gezondheid; ze noemen hem een “man van den dag” en wat zou er gebeuren, als hij eens plotseling te sterven kwam? Neen, dan is het nog veiliger geborgen bij mij.’

‘Heel *on*veilig juist,’ sprak Delmer, hopende haar vrees aan te jagen. ‘Denk eens aan, je legt 's ochtends en 's avonds dien langen afstand heel alleen in het stikdonker af. Hoe licht zou de een of ander, die het op den schat voorzien had, je niet kunnen opwachten en aanvallen! En wat begint een vrouw tegen een sterken kerel?’

‘Niet veel; maar er is niemand, die weet, dat ik zooveel geld in bewaring heb. Nooit heb ik het aan een sterveling bekend, zelfs niet aan den burgemeester. Waarom zouden ze mij dan aanvallen?’

‘Hm! het kan uitlekken, men weet zelf niet hoe. Wees verstandig, Martha, luister naar goeden raad. Zooveel geld behoort niet in vrouwenhanden, dat is al te veel gewaagd; je kunt er het leven bij verspelen en, al werd je maar bestolen, dan zou je immers toch al radeloos zijn. Je weet hoe goed ik het altijd met je gemeend heb, je bent immers mijn meisje, en ik laat dit niet langer toe. Ik ben een man en zal den schat onder alle omstandigheden weten te verdedigen. Geef hem mij te bewaren.’

‘Dat zou ik zeker willen, Louis; maar ik mag niet.’

‘Wantrouw je mij soms?’

‘Neen, maar de doode heeft mij de papieren gegeven om er op te passen, en ik heb het recht niet ze aan een ander af te staan. Ik moet wachten tot zijn familie ze komt halen.’

‘Zijn familie!’ spotte de jonge man, wiens flikkerende blik onafgebroken op de kleine portefeuille in haar handen rustte. ‘Je begrijpt toch, dat die ook schatrijk is en zich niet om een paar armzalige bankbriefjes bekommert, anders was zij al lang hier geweest; maar het is haar de moeite van de reis niet eens waard. Martha,’ en hier werd zijn stem zacht en teeder, ‘met dat geld - o! maar bij wijze van voorschot - kunnen wij dadelijk gelukkig worden, behoeven wij niet langer te wachten. Wij trouwen dan over drie weken en ik kan te Brussel komen in welke zaak ik maar wil. Het zal een goudmijn worden, en binnen het jaar hebben wij weer de heele som bijeen....’

‘Meen je, dat wij daaraan zouden raken?’ vroeg het meisje, hem somber aanziende.

‘O! maar voor een poosje, om onze eigen zaken te beginnen, Martha.’

‘Nooit!’ riep zij vol geestkracht uit; maar vreezende hem gekrenkt te hebben, ging zij zachtjes voort: ‘Denk je niet, Louis, dat die verzoeking ook bij mij is opgekomen? O! ik hoop vurig nooit weer uren te beleven als dien eersten nacht, toen ik pas die som in mijn bezit had. Geld wordt een groote verleiding voor arme menschen, als er geen sterveling is, die er van weet, dat zij het in bewaring hebben; maar ik heb gebeden, dat God de bekoring weg zou nemen en toen kwam het alles tot bedaren in mij en nu zou ik liever sterven, dan het vertrouwen schenden, door dien stervende in mij gesteld. Zullen wij samen bidden, Louis? Dan gaat ook bij u alle gedachte daaraan voorbij.’

‘Bidden?’ riep hij op ruwen toon. ‘Dat zal zeker mijn ledige zakken vullen.’

‘Zij zijn niet leeg,’ sprak Martha met zacht verwijt. ‘Ik gaf u alles wat ik had.’

‘Dat is een leugen!’ klonk het nog driftiger. ‘Een aalmoes hebt gij mij geschonken; wat beteekenen tachtig franken, als men er honderdduizend bezit? Het is een schande; gij hebt mij nooit liefgehad, of gij zoudt vertrouwen in mij stellen en me helpen fortuin te maken. Begrijpt gij dan niet, zottin, dat die man geen familie meer bezat? Zijn bloedverwanten zijn zeker gestorven in zijn afwezigheid, anders waren zij al lang hier komen opdagen. Dat geld behoort niemand toe. Wilt gij mij dan laten verhongeren, terwijl gij mij rijk zoudt kunnen maken met een enkelen wenk van je hand?’

‘Honger behoef je niet te lijden, Louis,’ antwoordde zij, het bleek gelaat verwrongen van de pijn, welke zijn woorden haar veroorzaakten. ‘Op ons dorp is werk in overvloed voor je, en je hebt thans geld genoeg om zelfs te Brussel je geluk te beproeven; maar zelfs al had ik je niets kunnen geven, o, zie je dan niet in, dat er iets is, dat veel meer waarde heeft dan de grootste som: in vrede met den goeden God te leven, zijn ziel vrij te houden van een doodzonde en altijd eerlijk te zijn? Onze ouders waren brave, vrome lieden; zij zouden zich omkeeren in hun graf, als zij wisten dat wij gestolen hadden; en ik, Louis, ik doorleefde het niet.’

‘Maak mij geen leugens wijs!’ riep hij verwoed uit. ‘Je bent nog slechter dan ik; want je bent schijnheilig. Je wilt dat geld voor je zelve alleen bewaren, dat is de heele zaak; maar verbeeld je niet, dat ik nog langer iets van je weten wil. Ik heb je nu leeren kennen en ik keer je den rug toe. Het ga je goed met je gestolen schat.

Pas maar op, dat ze je niet vermoorden, zooals ze het vroeg of laat alle gierigaards doen!'

Met een driftigen ruk had hij de deur geopend en hij was verdwenen in de duisternis.

Het jonge meisje zonk als vernietigd op een stoel neer en bleef geruimen tijd ineengedoken zitten, met saamgewrongen handen en een wereld van droefheid in de ziel. Toen scheen er eensklaps een akelige gedachte bij haar op te komen en zocht zij naar de portefeuille, die zij weder tusschen haar kleederen gestoken had.

'Tot hiertoe liep ik geen gevaar!' mompelde zij: 'maar nu...? Hij was buiten zich zelven en dan weet een mensch niet meer wat hij zegt. Het zou best kunnen zijn, dat hij regelrecht naar de herberg gegaan was en het daar verteld had en daar kan men altijd zeker zijn Pierre Lambert te vinden, dien dronkaard, die tegen niets op zou zien, als hij maar geld vond, om zijn leven lang aan jenever te komen zonder te moeten werken. Neen, het geld is niet veilig meer bij mij; ik moet het ergens verbergen. Maar waar?'

Zij peinsde een oogenblik en hernam toen: 'Ik weet wat. Ik zal een steen onder het bed losmaken en de briefjes daaronder leggen. Er is nog een stukje stopverf in huis, zoodat ik hem weêr dicht kan maken ook en daar zal niemand het geld zoeken.

Onmiddellijk begaf zij zich aan het werk. Een der oude vloersteenen was reeds zoo goed als los, zoodat het haar niet moeilijk viel hem weg te nemen; maar uit vrees dat hij boven de anderen uitsteken zou, nam zij de bankbiljetten uit de portefeuille, streek ze heel glad, vouwde er toen een papier overheen, en bedekte dat alles zorgvuldig met den vierkanten steen, dien zij daarna goed vastmaakte. Zij had dit zoo handig gedaan, dat zij moest tellen de hoeveelste het was, van den muur af; anders had zijzelve hem niet weergevonden.

(*Wordt vervolgd.*)

De kantwerksters van Brugge.

HOFJE TE BRUGGE.
Oude vrouwen, op de binnenplaats bezig met grover kantwerk.

GENTSCHE STRAAT TE BRUGGE.
Kantwerksters, vóór de deur van haar huis gezellig samenburend. Aardig oud geveltje op den achtergrond.

ARMENWIJK TE BRUGGE.
Arme vrouwen, den ganschen dag zittend vóór een kussen of raam, volgeprikt met spelden, in 'de ateliers der open lucht.'

Sinds Rodenbach's wegsleepende beschrijvingen schijnt Brugge ons als een droomstad, een soort van geestenstad, verloren in Noordsche nevelen.

Toch doet Brugge met zijn kleine witte, roodgedakte huizen, met zijn schaduwrijke boomen en zijn rozenbouquetten, zich spiegelend in de grachten, waarin zwanen statig voortglijden, ons eerder denken aan Italiaansche steden, stralend in zonnegloed en kleurenpracht.

Gelijk Venetië is Brugge een onttroonde koningin.

Doch, kent het niet meer de glorie en den rijkdom van voorheen, het heeft ten minste de schoonheid behouden, welke geen tijd kon doen verbloeien. Die onwederstaanbare bekoring gaat uit van de kunstschatten, welke zich vertoonen bij elke schrede, niet misvormd gelijk elders door modernen wansmaak, maar geplaatst in de omlijsting van het verleden.

Onder de vele tradities, welke de eeuwen, als door een wonder, hebben geëerbiedigd, leeft ook voort de kant.

De klosjes-kant, in het Vlaamsche land meer algemeen 'speldenwerk'[1)] genaamd, stamt uit de XIe eeuw, doch dit handwerk kwam eigenlijk pas tot ontwikkeling tegen de XIVe eeuw. Brugge werd reeds spoedig een der hoofdzetels van de kantfabricatie. Daar vervaardigde men de fraaie kantsoort, bekend als Duchesse de Bruges, plaatselijk Duchesse of Brugsche kant genoemd, ook wel 'bloemwerk', en welke nog ten huidigen dage gewild is.

De rijkdom der stad was toen ongehoord, de luister harer feesten ongeëvenaard. Toen Philips de Schoone Brugge bezocht in 1300, kon koningin Johanna van Navarre, de Vlaamsche vrouwen aanschouwend, bedekt

1) Het volk spreekt van 'spellewerk.'

met borduursels en juweelen, met nalaten uit te roepen: ‘Ik verbeeldde mij hier alleen koningin te zijn, doch ik zie duizenden koninginnen om mij henen!’

HET KLOOSTER ‘JERUSALEM’ TE BRUGGE.
Kweekschool van de bekwaamste kantwerksters. 't Getiktak der ‘kloskens’ gaat op de maat van een gezongen gebed.

JONGE BRUGGESCHE KANTWERKSTER
in nationale dracht.

BRUGGESCHE AMATEUR-KANTWERKSTER,
arbeidend aan een hoogst fijne kant ‘Duchesse de Bruges’ of eenvoudig Brugsche kant genoemd.

EEN KANT-ATELIER TE BRUGGE.
Kunstenaressen, die kanten weven, bestemd voor Europeesche hoven.

Thans worstelt Brugge tegen den ondergang door te werken ten behoeve der buitenlandsche luxe. De industrie der echte kant bloeit er nog, ondanks de geweldige mededinging van fabriekswerk. De werkelijk elegante vrouwen zullen immer deze fijne weefsels, wonderen van bekwaamheid zoo veler ervaren werksters, verkiezen boven de voortbrengselen der machine. In de stad zelve zijn zevenduizend kantwerksters, of, gelijk het in den volksmond luidt, 'spellewerksters.' Onder dezen zijn kunste-

naressen, die de fijne Valenciennes, zoogenaamde Valencijnsche kant en ook de Duchesse kant kunnen maken en de antieke kanten reproduceeren volgens oude teekeningen. De werksters van minderen rang vervaardigen in groote hoeveelheid grovere linnenkanten, in den handel ‘torchons’ geheeten, in Vlaanderen ‘stropkant’ genoemd en ook goedkoope Valencijnsche kant.

Wanneer men de arme buurten doorkruist, grenzende aan de oude wallen, ziet men alom ateliers in de open lucht, waar vrouwen, meisjes en kinderen, gebogen over het kussen of werkraam, volgeprikt met spelden, in koortsachtigen ijver de klosjes hanteeren. Noch zang, noch gepraat wordt daar gehoord; op geen vrouwenbijeenkomst is het zóó stil. Geen wonder, het komt op een kleinigheid aan en het werk vraagt alle aandacht. Een enkele vergissing is voldoende om den arbeid van een geheelen dag vruchteloos te maken. Te meer is men bezorgd, dat het werk weer moet uitgehaald worden, wegens het karige loon.

't Is bijna ongelooflijk, dat de vrouwen, die prachtstukken maken, door elegante Parijsche en New-Yorksche dames met goud betaald, slechts anderhalve frank per dag ontvangen. Twee franken is het hoogste loon, waarop slechts weinigen aanspraak kunnen maken. Duizenden Vlaamsche werksters ontvangen slechts vijftig of zestig centiemen voor 10 of 11 uren arbeids. De winst is voor den handelaar en bovenal voor de tusschenpersonen en agenten, waar de kantwerksters, onbekend als zij zijn met maatschappelijke toestanden, niet buiten kunnen.

Tot het leeren van kantmaken is vooral noodig, dat men zich houdt aan de grondregels. 't Eerste begrip is niet zoo moeilijk. Ook zijn er in de Belgische samenleving vele jonge meisjes, die uit liefhebberij het speldenwerk beoefenen.

Het model der kant wordt eerst door de patroonwerkster geprikt op het perkament, dat den arbeidsters tot leiding dient en in het gebruik den naam ‘fransijntje’ draagt. Het is steeds groen gekleurd om de oogen zooveel mogelijk te sparen. De patroonwerkster volgt de teekening (het oorspronkelijke ontwerp) dat haar is voorgelegd door den fabrikant of door de geestelijke congregatie, die de opdracht heeft gegeven. Enkele van deze ontwerpen zijn zeer oud en van groote waarde. De nieuwere teekeningen worden door den fabrikant of door een bijzonderen teekenaar ontworpen.

Een koopvrouw zei eens heel naïef: ‘Dat is nogal gemakkelijk om een model te maken. Men neemt iets van 't eene en iets van 't andere, juist als bij het componeeren van een muziekstuk.’

De patroonwerkster nu drukt volgens haar monster, of wel volgens de teekening, in het perkament een menigte speldenprikken, welke gaatjes later de steunpunten van het garen aanwijzen. Wanneer op alle de spelden gestoken zijn, is de teekening gereproduceerd. Daar een kantwerk uit meerdere gelijke patronen bestaat, wordt het inprikken dezer patronen zooveel malen herhaald, totdat het perkament, dat de rol zal moeten omvangen, geheel volgeprikt is. Door de steunpunten van één patroon te tellen, zal de kantwerkster weten, hoeveel klosjesparen moeten gebruikt worden.

Er zijn zóó bewerkelijke kanten, dat zij het gebruik van twaalf tot vijftienhonderd klosjes te gelijk vereischen. Doch voor de gewone soorten is het getal veel kleiner.

Zien wij nu verder waarin het werk bestaat. Nadat het perkament met de ingeprikte teekening op de aan het kussen bevestigde rol is vastgehecht, plant de kantwerkster diep in het kussen een groote speld. Zij bevestigt daaraan met garen een aantal klosjes en drukt vervolgens de speld niet ver van de eerste lijnen dier geprikte teekening.

Zij doet hetzelfde met een tweede speld, welke zij op gelijke hoogte der eerste steekt, dan met een derde en zoo verder. Daarna, het patroon dat vóór haar ligt, geheel in zich opnemend, beweegt en verwisselt zij de klosjes (deze behandeling noemen de Vlaamsche speldenwerksters ‘slag, halven slag en overslag’) volgens de aanwijzing van het ontwerp, kruist de draden en bij de steunpunten houdt zij ze met spelden tegen. Zóó verplaatst zij de spelden bij het voortwerken van patroon tot patroon en, naarmate zij vooruitkomt, draait zij de rol en kan aldus ongestoord voortgaan, totdat zij de gewenschte lengte heeft.

Zóó vormen zich langzaam aan onder hare vlugge vingeren de bekoorlijke arabesken, de golvende lijnen, de weergalooze bloemen, welke wij bewonderen op de blanke schouders en op de gewaden der mode-koninginnen.

Sommige kanten worden zonder klosjes en kussen gemaakt, doch geheel met de naald; zulke kant heet in Vlaanderen ‘naaldenwerk’, in tegenstelling met het reeds genoemde speldenwerk. De Brugsche voortbrengselen behooren niet tot deze soort.

Aanschouwend de wonderbare draadarabesken, waarvan het geheel is als een gedicht vol afwisselende en bekoorlijke rhythmen, vraagt men onwillekeurig naar het geheim van zooveel kennis.

Toen hieromtrent een geachte Brugsche kantwerkster ondervraagd werd, antwoordde de vrome vrouw - velen verlaten haar werkkussen slechts om ter kerke te gaan - met haar zangerig accent: ‘Ik heb het reeds lang geleden geleerd, toen ik in 't klooster was. Het zijn de zusters die het kantmaken onderrichten aan de kinderen, dat maakt hier een deel uit van het onderwijs. O! het bezoek aan een kantschool is zoo hoogst merkwaardig.’

En waarlijk, door een bezoek, b.v. aan het klooster ‘Jerusalem’, zal men deze woorden bevestigd zien.

't Is een zeldzaam schouwspel, die schare blondgelokte meisjes, met den ijver der nijvere mieren de lichte houten klosjes verwisselend, onder het waakzaam toezicht der kloosterzusters, terwijl onafgebroken het in koor herhaalde gebed tusschen de witte muren oprijst.

De leerlingen, door de zusters gevormd, bereiken spoedig een hoogen graad van bekwaamheid, vooral door den leefregel, waaraan zij zich onderwerpen. Velen wonen in het klooster lang nog na hare schooljaren en worden kunstenaressen, dank zij den goeden raadgevingen en den zeldzamen modellen, welke de kerken aan de kloosters hebben nagelaten sinds onheuglijke tijden.

Laat ons hopen, dat in de schoone stad Brugge, waar door de openbare macht alle kunsten worden bevorderd, behalve - 't is ongelooflijk - die der kantbewerking, kunstbeschermers zullen opstaan, die den maatschappelijken toestand der kantwerksters verbeteren, aldus nog meer dezen in staat stellend, in de meesterstukken harer feeënvingeren den glans der reine poëzie harer zielen te doen doorschijnen.

En, mocht ooit de edele kantindustrie ook in Nederland ingang vinden, dat zij er dan bloeie met Brugge's poëzie, zonder Brugge's armoe!

Adeline,
door
Gomarius Mes.

Daar was eens een reuzin, die Adeline heette. Zij werd op een zeeboot geboren, want heur vader was koning op den oceaan, die een schip kommandeerde, bijna zoo groot als de ark van Noë. Bang kende hij niet. Voor geen storm of onweer bleef hij aan

den wal. Als het uur gekomen was om onder zeil te gaan, dan stoof hij zeewaarts als een vogel. Adeline was zijn volmaakt evenbeeld. Ook zij was onbevreesd en vermetel zonder eind.

Hoor eens, hoe groot onze Adeline was. Wanneer zij zich uitrekte, stak zij heur hand zoo hoog in de lucht als het haantje van den toren. Heur hoofdhaar was zoo dik als de biezen in de veenplassen. Wanneer haar mondje openging, geleek het een droogdok, waarin het grootste oorlogsschip van Duitschland wel dokken kon. Haar beenen waren zoo lang als een telefoonpaal, en voeten had ze, zoo breed en zoo lang, dat er wel drie ossenhuiden noodig waren om een zool van de Zondagsche bottientjes te repareeren. En dan die groote teen van Adeline! Daarin had ze net zooveel kracht als vroeger David de harpspeler in zijn vuist. Luister maar eens. Adeline kon zich uitrekken en kleiner maken, net wanneer ze dat wilde. Als ze nu zoo in elkaar gevouwen lag en de matrozen van vaders schip dat zagen, dan riepen die zeebonken wel eens plagend en ondeugend: ‘Vleermuis, vleermuis!’

Zoodra Adeline dat scheldwoord hoorde, werd ze kittelig, boos, ja zoo boos, dat ze eenige jaren geleden met dien grooten teen op een kist lucifers trapte, die dadelijk in brand vloog en het grootste pakhuis van de stad in assche legde.

Toen Adeline nog jong was, liet de zeekoning zijn kind wel eens voor de verandering aan wal spelen.

Op zekeren dag zag de reuzin een boer ploegen in den polder. Ze dacht, dat het speelgoed was, pakte de drie ossen, den ploeg en het boertje in heur boezelaar, en bracht dat alles bij vader Reus aan boord, terwijl ze schudde van 't lachen.

‘Maar kind,’ riep de zeekoning in verbazing uit, ‘wat heb je nou in je schort?’

‘Wel, vadertje!’ gaf Adeline giegelend ten antwoord, ‘ik heb ginder in het tuintje wat levende poppetjes gevonden om mee te spelen!’

‘Foei, meid!’ bromde de zeekoning in den baard, ‘breng dat boeltje maar gauw terug. Dat 's geen speelgoed, dat 's een boer met zijn ploeg en ossen. Als die kereltjes niet ploegen, zaaien, poten, planten en maaien op hun akkers, dan krijgen de reuzen en reuzinnen zooals ik en jij geen brood en pannekoeken meer te eten. De boer is immers de man, dien Onze Lieve Heer heeft aangewezen om te zorgen voor het brood.’

Later zou Adeline gaan trouwen, niet met een spoorweg- of oliekoning, ook niet met een kanonnen- of boterprins, maar met een Engelschen scheepskapitein, die haren en baard had net zoo rood als een kreeft.

Volgens oud gebruik gingen de jongelui, de roode kapitein en Adeline de reuzin, samen naar den pastoor van de hoofdkerk te Londen. De eerbiedwaardige herder ontving het vreemde paar hartelijk in de groote zaal, en ondervraagde beiden den catechismus. Adeline kende alles in de puntjes, van a tot z, maar de Engelschman, och arme! wist er geen sikkepitje van. Op sommige vragen gaf de roode sinjeur in 't geheel geen antwoord, op andere zoo'n onbehouwen, zoo'n driedeksch verkeerd, dat Adeline op haar zakdoek moest bijten om het niet uit te proesten van lachen.

Het ergste kwam nog achteraan.

De pastoor, die bemerkte, dat de kapitein van het katholiek geloof zoo goed als niets wist, begon vooraan en vroeg, of hij wel kon bidden. En de roode man begon: ‘Onze Vader, van den kwaden, amen!’ en bij het Wees Gegroet: ‘Heilige Maria, onzen dood, amen.’

‘Maar, vriend!’ bemerkte de grijze priester, ‘dat is geen gebed.’

‘Ja, eerwaarde!’ gaf de lompe zeebonk op zijn plat Engelsch ten antwoord, ‘ik ken wol de wiis maar niet de weurde.’[1] Toen de aanstaande bruid dat hoorde, werd ze van boosheid zoo rood als een

1) Ik ken wel de wijs, maar niet de woorden.

kalkoen, duwde den rooden kapitein toe: ‘Neen, frik! liever nooit geen manneke dan zoo'n kachel!’ en stoof met haar driemaster den oceaan op van heb-ik-jou-daar.

Van trouwen heeft de reuzin nooit meer gesproken. Uit dankbaarheid gaf ze later aan den pastoor een groote klok, die nog elken avond uren ver te hooren is.

Na den dood van den zeekoning werd Adeline kommandant van het prachtig zeekasteel en zeilde op zekeren dag uit nieuwsgierigheid naar een lief plekje aan de Schelde, waar nu Antwerpen ligt, en waar destijds eenige visschers en eenvoudige boertjes woonden.

Tusschen twee boomen, - eiken waren het, groote, dikke, prachtige eiken waren het, die stellig een afstammeling van Methusalem daar eens geplant had, - tusschen twee boomen lag ze in een hangmat en rookte zulke geurige tabak en sigaretten, dat de boeren en visschers uit den omtrek kwamen toegeloopen en vroegen:

‘Zeg, Adeline, wat riekt er toch zoo heerlijk?’

‘Dat is tabak, ventjes!’

‘Waar haalt ge die tabak van daan?’

‘Uit den vreemde. Bouwt schepen en gaat naar verre landen, daar vindt ge tabak en sigaren, die aangenaam zijn en u rijk zullen maken.’

En na ieder een geurig rookstokje aangeboden te hebben, trokken boeren en visschers vroolijk naar huis, en konden niet uitgepraat komen over dien geurigen tabak en die fijne sigaren.

Den volgenden dag zat Adeline onder den boom te eten.

Op het eind van den maaltijd bracht de zwarte knecht een schoteltje rijst met suiker en kaneel, en een mandje sinaasappels.

De jongens en meisjes, die van school naar huis gingen, kregen dezen geur in den neus, kwamen naar Adeline en vroegen haar:

‘Zeg, Adeline, wat riekt er toch zoo heerlijk?’

‘Dat is rijst met suiker en kaneel, dat zijn sinaasappels, broekkies!’

‘Waar haalt ge dat lekkers vandaan?’

‘Uit den vreemde. Bouwt schepen en gaat naar verre landen, daar vindt ge rijst, suiker, kaneel, en sinaasappels, die heerlijk zijn en u rijk zullen maken.’

En na elk kind een bordje met rijst, overstrooid met suiker en kaneel, en daarna nog een zoeten, geurigen sinaasappel aangeboden te hebben, gingen de jeugdige en jolige klanten dolvroolijk naar school en konden niet uitgepraat komen over die lekkere rijst en die heerlijke sinaasappels.

Een paar dagen later dronk Adeline met haar gasten aan den oever zulke geurige koffie en thee, dat de boeren en de visschers uit den omtrek hun vrouwen naar de reuzin zonden om te vragen:

‘Zeg, Adeline, wat riekt er toch zoo heerlijk?’

‘Dat is koffie en thee, vrouwtjes!’

‘Waar haalt ge die koffie en thee vandaan?’

‘Uit den vreemde. Zegt aan uw mannekes, dat ze schepen bouwen en naar verre landen gaan, daar vindt ge koffie en thee, die aangenaam is en u rijk zal maken.’

En na ieder een geurigen kop koffie met suiker en room aangeboden te hebben, gingen boerinnen en visschersvrouwen vroolijk en opgekwikt naar huis en konden niet uitgebabbeld komen over die fijne koffie.

In de week daarop, zat Adeline weer aan den zoom van het water. 't Was wel zonnig weer, doch een scherpe wind blies door het hout en de biezen. 't Liep naar

den herfst. De reuzin zat in een gouden stoel met elpenbeen (olifantstand) ingelegd. Haar voeten rustten op een zilveren schabel, waarop een kussen van het fijnste fluweel, omstikt met gouden bloemen en zilveren blaadjes. Op haar hoofd prijkte een hoed met veer en bloemen, zooals er alleen in een paradijs te vinden waren. Aan haar vingers schitterden ringen en aan de polsen zulke rijke armbanden, dat de edelgesteenten alleen in staat waren een groote kerk in de Kerstmis te verlichten. Haar voeten staken in goudlakensche muilen, die zooveel diamanten en paarlen droegen, als er sterren te zien zijn in den vriezenden nacht van Oudejaarsavond. Om haar schouders blonk een mantel met langen sleep, gevoerd met hermelijn, en een rand er omheen, die stijf stond van gouden eikels, roode en blauwe flonkersteenen. Zij schonk heur gasten fonkelenden wijn in bekers van zilver en kristal: rooden, witten en schuimenden wijn. Bij het dansen klonk muziek, zoo liefelijk en meesleepend, zoo hippelend en trippelend, dat men wel dansen of huppelen moest, al had men nooit voor de viool gestaan. Op gouden schalen diende men rond gebakjes, taart en vruchten, zoo geurig en fijn, dat de jongelingen en maagden uit den omtrek kwamen toeloopen en vragen:

'Zeg, Adeline, hoe heeten al die heerlijkheden?'

'Dat is zijde, hermelijn en edelgesteente, dat zijn armbanden en ringen, dat is wijn en dat zijn harpen, die aangenaam zijn en u vroolijk maken, kindertjes.'

'Waar haalt gij die zijde, hermelijn, edelgesteente, wijn en harpen vandaan?'

'Uit den vreemde. Bouwt schepen en gaat naar verre landen. Daar vindt gij al de heerlijkheden om u elegant te kleeden, smakelijk te eten, heerlijk te drinken, om u op te vroolijken en 't leven te veraangenamen.'

En nadat zij ieder der jongelui een armband of ring, een sjaal of mantel, een beker wijn met taartjes had aangeboden, gingen maagden en jongemannen vroolijk naar hut en naar huis.

En hetgeen de bejaarde boeren en visschers niet aandurfden, hetgeen de moeders van boer en visscher met belangstelling zoo gaarne zouden zien gebeuren, dat deden de gezonde en frissche en krachtige mannen, vol ijver en geestdrift, bij dag en bij nacht.

Zij bouwden schepen, gaven ze de namen van hun moeders en bruiden, staken met gebolde zeilen de zeeën over, trokken naar verre landen, haalden wol, tabak, sigaren, koffie, thee, rijst, krenten en kruiden, koetsjoek en gummi, zijde en palmolie, en stapelden al die schatten aan den breeden zoom van de drukke Schelde te Antwerpen.

Toen de menschen al die pakken en zakken, kisten en tonnen hadden gesorteerd, kwam Adeline dit alles met groote vreugde en belangstelling in oogenschouw nemen. Maar met bezorgdheid had zij de oude mannen hijgend, blazend en zweetend, voor en achter de vele en gebrekkige vrachtkarretjes en sleetjes zien trekken en duwen.

Tot de dappere en kranige zeelieden zei Adeline. 'Gij moet uw havens zoo uitdiepen en verbreeden, dat de grootste schepen der wereld als notedoppen daarin ronddrijven. Gij moet pakhuizen bouwen, zoo hoog en zoo ruim, dat de aangebrachte waren van alle windstreken daar maandenlang kunnen bewaard blijven. Gij moet droogdokken maken en zulk fijn en scherp licht aanbrengen, dat alle schepen, die hersteld moeten worden, bij dag en nacht voort kunnen werken. Die oude mannetjes voor karren en sleeën zijn geen honden of ezels. Dat beulen en sjouwen past niet aan menschen. Daar zijn dieren en stoomtuigen voor. Komt bij mij aan boord. Daar heb ik paarden en lichters om van te watertanden. Vooral mijn paardjes zijn sterk, ieder trekt honderd zakken graan of honderd tonnen olie. Bezorg ze goed en ze zullen met uw havens,

met uw dokken en pakhuizen, met uw werven en lichters, de roem worden van de stad aan de Schelde.'

Toen alles na jaren en jaren gebouwd, getimmerd en gegraven was, verscheen Adeline op een praalwagen: rijk, hoog, tusschen groen en bloemen, met een troon zooals koning Salomon in een gestoelte zat, toen de koningin van Saba bij hem ten eten kwam. Daar stonden voor dien statiewagen vier paarden, twee zwarte en twee kastanjebruin, bijkans zoo hoog en breed als olifanten en met pooten als pilaren.

Plechtig en vol statie reed Adeline langs de feestelijk versierde dokken en werven, kaden en markten van de heele stad, net alsof zij de koningin was van de zee en van al het land aan de zee.

Duizenden en duizenden schepelingen, visschers en boeren keken uit mast en ra, uit dak en venster, verbaasd en met eerbied naar den gouden wagen van Adeline. Man en kind, allen groetten haar met hoeden en petten, geen vrouw in heel Antwerpen, of zij wuifde met haar zakdoek. Aan het gejubel en 't gejuich scheen geen einde te komen.

Doch geen vreugdefeest, of er valt een schaduw over.

Een troep dronkaards, die vroeger wegens slecht gedrag van hun vaders schip waren weggejaagd, kwam zwaaiend en zwijmelend uit een jeneverhol, strooide handenvol geld onder de straatbengels om Adeline achterna te schreeuwen en uit te jouwen: 'Vleermuis, vleermuis, vleermuis!'

De vreemdelingen, die dit hoorden, wisten niet beter of het was een hulde of soort van juichkreet, die Adeline moest gelden.

In een oogenblik riepen allen, jong en oud, vreemdeling en inwoner uit alle macht: 'Vleermuis, vleermuis!' De heele stad daverde van het scheldwoord.

Dat was te veel, zelfs voor de reuzin. Zij stapte aan het eerste dok het beste uit den praalwagen, blies even op den zilveren hoorn, om haar jacht te doen naderen, ging aan boord, liet de zeilen hijschen en stoof langs de breede Schelde en de gouwen van 't lief Zeeland de Noordzee op. En toen Antwerpen met zijn prachtigen Lieve Vrouwetoren in dikken nevel voor haar oogen wegdook, riep zij op de kommandobrug met opgeheven armen en groote, dikke tranen in de oogen: 'O, heerlijk Antwerpen, dat ik zoo bemind heb, is dit nu het loon voor al mijn weldaden?'

Zoodra men in de stad de vergissing hoorde en de verguizing begreep, vlogen jachten en snelvarende booten als de wind haar achterna. 't Was te laat! Adeline was weg en bleef weg, en geen sterveling heeft haar meer gezien, noch te land noch ter zee.

Henri Bogaerts.

Is, bij zijn overlijden, aan den vindingrijken geest en de rustelooze werkkracht van den heer Henri Bogaerts door de katholieke pers welverdiende hulde gebracht, - voor ons bestaat er een geheel bijzondere reden, om aan de nagedachtenis van dezen schranderen denker en noesten werker een woord van erkentelijke waardeering te wijden.

De heer Bogaerts toch is de oprichter geweest van de *Katholieke Illustratie* en heeft de hechte grondslagen gelegd, waarop anderen na hem hebben voortgebouwd. Voor de oprichting van zulk een tijdschrift in dien tijd was durf noodig, maar niet alleen durf: ook de gave om kundige medewerkers te kiezen, energie om het ondernomen werk krachtig voort te zetten, vindingrijkheid in het aanbrengen van telkens nieuwe verbeteringen, kennis der middelen tot een doeltreffende exploitatie.

Dit alles was den heer Bogaerts in hooge mate eigen en verklaarde het weergaloos succes, dat hij in steeds toenemende mate met zijn uitgave bereikte.

Nog maar twee en twintig jaar oud, begon de heer Bogaerts in 1864 te 's-Hertogenbosch zijn loopbaan als boekhandelaaruitgever door de voor dien tijd bloeiende zaak van den heer P.N. Verhoeven, drukker en boekhandelaar van Z.H. den Paus, over

te nemen. Tot die zaak behoorde de uitgave der *Leesbibliotheek voor Christelijke Huisgezinnen,* die door Bogaerts' toedoen een nieuwe vlucht nam en haar abonnenten-cijfer aanmerkelijk zag toenemen; - behoorde de uitgave van verscheidene ascetische werken, waarvan hij de oplage en den omzet met duizenden exemplaren wist te vermeerderen. Aan de bestaande uitgaven voegde de ondernemende uitgever weldra nieuwe toe. Een der eerste was een werkje van Mgr. de Ségur: *Korte en gemeenzame antwoorden op bedenkingen tegen den Godsdienst,* waarvan 30.000 exemplaren werden gedrukt, die in korten tijd waren verkocht.

Spoedig ook rijpte bij den heer Bogaerts het denkbeeld, een geïllustreerd weekblad te stichten, dat door zijn tekst- en plateninhoud een welkome vriend zou worden in ieder katholiek gezin. In 1867 kocht hij een ruim pand, dat hem gelegenheid bood zijn drukkerij uit te breiden, en in hetzelfde jaar verscheen het eerste nummer van de *Katholieke Illustratie,* met als program dezen sprekenden ondertitel: ‘Zondagslectuur voor het Katholieke Nederlandsche volk.’

Het succes dezer uitgave overtrof de stoutste verwachting, zelfs die van den heer Bogaerts. De eerste jaargang, die, voordat nummer 26 verschenen was, reeds 20.000 inteekenaren telde, moest, teneinde aan alle aanvragen te kunnen voldoen, voor de eerste helft worden herdrukt, en van den tweeden jaargang bedroeg de oplage 40.000 exemplaren.

HENRI BOGAERTS, † 22 December 1902.

DE MECHELSCHE KANTWERKSTER.
Naar de schilderij van ALEXANDER STRUYS.

Mocht deze of gene, die dit ongehoorde succes niet heeft meegemaakt, moeite hebben aan de juistheid daarvan te gelooven, dan verwijzen wij hem naar Kruseman's

Bouwstoffen voor de geschiedenis van den boekhandel, waarin men omtrent de *Katholieke Illustratie* o.m. leest: 'In zich zelf alleszins aanbevelenswaardig wat platen en inhoud betreft, vooral ook wat de dade lijke behandeling van de gemengde gebeurtenissen van den dag aangaat, maakte dit weekblad een voor ons land voorbeeldeloozen opgang. Het bracht het getal zijner inteekenaren tot op een wisselend cijfer van 25.000 tot 30.000. Het gaf tevens aanleiding tot de stichting van een groote werkplaats, waar, behalve een drukkerij, te gelijk een inrichting was voor houtgraveerwerk en allerlei teruggaaf van prenten volgens de nieuwste vindingen.'

Het xylographisch atelier van den heer Bogaerts, aan het hoofd waarvan hij den heer Walter plaatste, verkreeg een welverdiende vermaardheid, en de meeste kunstenaars in ons land, die thans nog de houtgraveerkunst beoefenen, hebben in die school hun opleiding genoten.

Behalve van de *Katholieke Illustratie* was de heer Bogaerts de oprichter van het *Huisgezin,* dat reeds met den eersten jaargang zijn lezers bij duizenden telde; van het geestige en pittige *Dompertje van den Ouden Valentijn* en van de *Katholieke Missiën,* en deed hij verscheidene belangrijke werken verschijnen, waarvan wij alleen noemen een goede bewerking van Michaud's *Geschiedenis der Kruistochten,* opgeluisterd door honderd keurige gravures van den eenigen Gustave Doré.

Ook al bepalen wij ons tot Bogaerts' verdiensten als uitgever, dan nog zijn deze groot genoeg om hem aanspraak te geven op de hulde van allen, die de beteekenis der katholieke pers in onzen tijd beseffen. En zij geven hem een bijzondere aanspraak op de waardeering van ons, die in dankbare en steeds levendige herinnering zullen houden wat de heer Bogaerts voor de *Katholieke Illustratie* heeft gedaan en geweest is.

De Mechelsche kantwerkster.
Naar de schilderij van Alexander Struys.

Bij het voorafgaande, geestig geïllustreerde, opstel over de kantwerksters van Brugge, sluit zich dit huiselijke tooneeltje in de woning eener Mechelsche kunstzuster gevoeglijk aan.

Het eenvoudige vrouwke, dat daar in bescheiden, door een tikje zelfbewustzijn verlevendigde, houding het deskundig oordeel van haar pastoor staat af te wachten, is wezenlijk een kunstenares in het edele, doch inspannende handwerk, over welks eigenaardigheden wij met nauwkeurige volledigheid werden ingelicht in het voorgaande opstel, voor de *Katholieke Illustratie* bewerkt door een Amsterdamsche Amateurkantwerkster, die de redactie met haar vriendelijke en buitengewoon vakkundige assistentie vereerde.

Onze plaat geeft een aardig kijkje op het eenvoudige, aan arbeid en godsvrucht gewijde, leven der kantwerkster. Uit het raam van haar schamel bovenkamertje ziet ze uit op de stemmige oude stad met haar kerken en torens, waartusschen die der St.-Rombouts-kerk krachtig en stoer tegen de zonnige lucht staat. Het raam is wijd open, licht en lentewind hebben met vogelgefluit en klokkengelui vrij toegang. De waardige pastoor blijkt niet op te zien tegen het lastige trappenklimmen; hij is een liet hebber van het schoone handwerk en bezit een kennis van kant, die menige elegante koopster hem benijden zou.

De eenvoud, waarmee dit vredig geval is afgebeeld, getuigt van den goeden smaak des Vlaamschen kunstenaars, wiens werk op de laatstgehouden drie jaar lijksche tentoonstelling te Gent de eereplaats innam.

[Nummer 5]

Bloemensier voor kerk en altaar.

Er zal in hetgeen hier aan de aandacht der lezers bescheidenlijk wordt voorgesteld, niet zoo zeer antwoord gegeven worden op de vraag: welke bloemensier gepast, welke minder waardig is. Reeds een paar malen[1)] heb ik beproefd, dat antwoord te geven, door de bloemen van Gods heerlijke natuur dringend aan te bevelen, en op te komen tegen het wel gemakkelijk, maar toch bijna altijd[2)] zoo onedel, gebruik van gemaakte bloemen.

BLOEMENSTANDERDS IN DE PAROCHIEKERK VAN OUDERKERK A/D AMSTEL.
Plaat 1.

Er blijft namelijk de vraag te beantwoorden: *hoe* we met natuurlijke bloemen *het best* sieren zullen.

Doch ook bij de beantwoording van deze vraag zal ik mij niet begeven op het wijde veld van smaak en grillige mode, maar alleen die wijze van sieren behandelen, welke wel als de meest gebruikelijke voorkomt, doch waarop naar mijne meening veel is af te wijzen.

Wat bedoel ik hier met *de meest gebruikelijke wijze van bloemensier?* - Deze dat

1) *Het Gildeboek* (v. S. Bernulphus) 1881, III bl. 85-96. *De Katholiek* 1886 D. 89, bl. 249; 1887 D. 91, bl. 125.
2) '*Bijna* altijd'; omdat niet afgekeurd kan worden eene soort van gemaakte bloemen, die in het *Caeremoniale episcoporum* (Lib. I, Cap. XII, N. 12) als bruikbaar wordt aangegeven. Doch deze bloemen, zooals ze in het laatst der middeleeuwen en nog in de 17e eeuw vervaardigd werden en zelfs hier en daar nog bewaard gebleven zijn, waren zeer fijn en kunstig uit zijde met goud- en zilverdraad vervaardigd, hadden een gestyleerden vorm, en derhalve geen bestemming om natuurlijke bloemen door nabootsing te vervangen. Ze mogen daarom wegens voortreffelijkheid van stof en maaksel niet op ééne lijn geplaatst worden met de armzalige makelij onzer fabrieken van kunstbloemen.

men altaar of heiligebeeld omzet en omringt met bloemen en heesters, maar daarbij steeds verborgen wil houden, op wat wijze al die heerlijkheid in elkaar zit. Immers, voor zoover de bloemensier niet rust op altaartrede, op retabel of kaarsenbank of op voetstuk van het beeld, zweven de overige planten eigenlijk gezegd in de lucht; want heel de verdere stellage wordt met zorg voor de biddende of feestvierende blikken verborgen gehouden. In deze manier nu van sieren bestaat zoogezegd de geheele kunst onzer bloemisten. Kunt ge het meeste geld besteden, welnu, dan krijgt ge wel het fijnste en keurigste; maar de manier zelve blijft onverbiddelijk dezelfde. Bergen zal men u opbouwen van heesters en bloemen; het altaar zal als uit een bosch oprijzen, van alle zijden tot benauwens toe met bloemen en groen omzet; het beeld van den feestheilige zal zelf menigmaal *zweven* tusschen het groen, wijl het voetstuk ook al schuilgaat achter den pronk, die er omheen groeit en bloeit.

Tegen deze wijze nu van bloemensier is, dunkt mij, drieërlei bedenking te maken. Vooreerst is ze zeer eentonig, vervolgens in strijd met de gezonde begrippen van bouw en samenstel en ten derde menigmaal hinderlijk aan de inachtneming der rubrieken of voorschriften van den eeredienst.

Ik wil nu in dit opstel beschrijven, hoe ik getracht heb, de bloemensier op zulk eene wijze aan te brengen, dat ze vooreerst gemak geeft voor afwisseling, dat ze vervolgens van gezond samenstel is, en dat ze ten laatste geen overtreden der kerkgebruiken veroorzaakt.

Aan den kaarsenluchter of -standerd heb ik de inrichting ontleend van een *bloemenstanderd*. Bij dezen zijn 1°. de armen verzetbaar: dit geeft gelegenheid tot verandering, blijft 2°. de bouw zichtbaar en strekt te gelijk tot sieraad, en staat 3°. het kerkmeubel geheel vrij van de altaartafel en dus aan geenerlei ceremonie in den weg.

De houten kolom is achtzijdig en rust op een drievoet, waaraan echter ook een vierde voet kan worden toegevoegd. Een driezijdig voetstuk zal doorgaans voldoende zijn, wijl de bloemen wel zelden anders dan in een halven cirkel geplaatst zullen worden. Aan de kolom zijn op gelijke afstanden van 30 centimeter ijzeren krammen ingevoegd, waarin de armen worden aangehaakt, terwijl hun onderste deel steun vindt op eene ijzeren pin, die in de kolom gaat. Volgen de armen (naar de hoogte) onmiddellijk op elkaar, dan kan ook altijd de bovenste nog steun vinden op den onderste. In hoogte zijn dus alle armen gelijk, maar in lengte verschillen ze; en zoo kunnen aan den bloemenstanderd verschillende vormen gegeven worden, gelijk de platen het uitwijzen.

De armen worden aan elkaar verbonden door ijzeren platen, van zulk eene grootte als de kring, die zich vormt, het vereischt. Deze platen, die niet breeder behoeven te zijn dan voldoende is om een bloempot te dragen, vatten door ingesnedene en omgebogene lipjes de armen vast.

Het verdere samenstel vormen zinken platen, die langer of korter naar de grootte der ijzeren, op deze gelegd worden, en een schuin opstaande zijde hebben; zij bedekken de bloempotten.[3)]

De houten standerd is bij mij van een krachtig roode kleur, met goud en zwart op snijkanten en vellingen. De ijzeren platen zijn zwart geverfd, de zinken bladgroen,

3) Op plaat 2 worden de verschillende onderdeelen van het samenstel afzonderlijk vertoond.

doch verlevendigd door een roomwitte teekening, die ik ontleend heb aan modellen voor borduurwerk.[4)]

Zoo is nu vooreerst afwisseling in vorm mogelijk gemaakt. De piramide-vorm staat afgebeeld[5)] op plaat 3. Men kan echter naar verkiezing een of meer rondten weglaten, wanneer de voorraad van bloemen kleiner is, of wanneer men aan de piramide een vlugger aanzien geven wil. Men is tot die uitlating natuurlijk verplicht, wanneer men den omgekeerden vorm verkiest, op plaat 1 afgebeeld. Plaat 2 vertoont den peervorm: zeer smal van onderen, het breedst midden in, en dan weer versmald bovenaan; een vorm zeer gepast, wanneer men een beeld te versieren heeft. Men kan ook het beeld zelf op het toppunt van den bloemenstanderd plaatsen, en, wanneer men dan de versiering als geheel vrijstaand behandelen wil, armen aanhangen aan alle acht zijden, zoodat de bloemensier volkomen rond staat. Is soms aan de eene zijde eens altaars minder plaats (gelijk mij in de Meimaand aan het Maria-altaar overkomt) dan kunnen aldaar de kortere armen gebruikt worden.

Dat vervolgens het geheele samenstel zichtbaar blijft, geeft ten tweede niet alleen voldoening aan de eischen, welke voor een wélbedachten bouw gesteld mogen worden, maar strekt ook tot sieraad bovendien, wijl de kleurige beschildering niet weinig bijdraagt tot verlevendiging van het geheel, zoodat bijv. op blz. 33 de vorm der omgekeerde piramide eenigermate het aanzien geeft als waren er drie bloemenmanden boven elkaar aangebracht.

Eindelijk, het altaar blijft geheel vrij; en dit is van bijzonder gewicht ten aanzien van de voorgeschrevene rubrieken of kerkgebruiken. Hoe menigmaal toch ziet men het altaar zóózeer met bloemen en heesters omzet, dat het aan diaken, subdiaken, misdienaars hoogst moeilijk, zoo niet onmogelijk is, zich aan de zijde des altaars dáár te plaatsen waar de rubrieken het voorschrijven. Zoo behoort ook de altaartafel niet slechts van boven maar ook ter zijde bewierookt te worden: menigmaal onmogelijk uit te voeren wegens al het lommer waaruit het altaar oprijst, als een ridderburcht uit een bergwoud.

En niet slechts ter zijde, maar ook bovenop moet de altaartafel, bepaaldelijk vlak vóór het H. Tabernakel, van bloemen vrij blijven. Dit laatste is uitdrukkelijk bij decreet van de Congregatie der Riten dd. 22 Januari 1701 voorgeschreven.[6)] En men begrijpt gemakkelijk de reden; dat het namelijk ongepast is, het hoogheilig verblijf van O.H. onder Sacramenteele gedaante aan de blikken der geloovigen te onttrekken. En al is het nu waar, dat in onze Loven het H. Sacrament plechtig ter aanbidding

4) *Modèles de broderie,* genre moyen-âge. Bruges-Lille, Soc. S. Augustin.

5) De platen zijn vervaardigd naar photographieën, die in mijne kerk genomen zijn door den heer A. Greiner van Amsterdam.

6) Het decreet luidt als volgt:
Supplicante humiliter in S.R.C.P. Juvenale Visitatore Generali Congregationis Camaldulensium Montis Coronae infrascripta dubia declarari:
.... 1°. An ante ostiolum Tabernaculi SSmi Sacramenti retineri possit vas florum, vel quid simile, quod praedictum occupet ostiolum cum Imagine Domini nostri in eodem insculpta?

Et S.R.C. censuit respondendum:
Ad 10 Negative: posse tamen in humiliori et decentiori loco.
Et ita respondit et declaravit. Die 22 Januarii 1701.
Dit decreet is in de laatste en gezaghebbende *Collectio authentica* van het jaar 1898 opgenomen onder N. 2067, en luidt vertaald:
Mag men vóór de tabernakeldeur van het H.H. Sacrament eene bloemenvaas of iets dergelijks laten staan, hetwelk gezegde deur geheel bedekt met eene afbeelding onzes Heeren, die er op aangebracht is?
Antwoord: Neen; het kan echter op eene lagere en meer voegzame plaats.

uitgesteld is op den troon boven het tabernakel, dan is dit nog geen reden, waarom het tabernakel zelf, waarin immers altijd de ciborie toch aanwezig blijft, iets van zijne waardigheid en verhevenheid zou mogen inboeten, Daar komt bij, dat bloemvazen vóór het tabernakel geplaatst, doorgaans bij uitstelling en wegsluiting van het H. Sacrament in den weg staan, en er, wijl ze vaak bovenmate groot zijn, menigmaal kostershanden aan te pas moeten komen om ze weg te ruimen.

De opmerkzame lezer zal hier zeggen, dat ik met de behandeling van dit laatste punt eigenlijk, gemeenzaam gezegd, mijn boekje te buiten ga. Dit is wel waar, want inderdaad heeft de bloemenstanderd met de bloemenvaas die vóór het tabernakel geplaatst wordt, al weinig uitstaan. Toch deed ik het met opzet; en zie hier waarom. Het eerste gedeelte van dit opstel is vooral gericht tot de geestelijkheid, bij wie de leiding berusten moet van de bloemensier; het laatste gedeelte meer bijzonder tot de leeken onder de lezers. En nergens beter dan in de kolommen der *Illustratie* kan ik hen bereiken. Zij namelijk zijn het doorgaans, die niet schromen, hunne (zeggen we liever: hare) bloemenmand onzen Heer in Zijn Liefdegeheim aan te bieden, en daarmee eene schoone en keurige hulde denken te brengen. Zoo hoog loffelijk nu deze bedoeling ook zij, moet er toch beleefdelijk gewaarschuwd worden, dat in zake van kerkgebruik en versiering nimmer iets waarlijk schoon of stichtend genoemd mag worden wat door de Kerk zelve wordt afgekeurd. En zoo zal, naar ik vertrouw, de lezer nu toch wel willen toegeven, dat mijn overloopje van den bloemenstanderd naar de altaar-bloemenvaas nog zoo heel steil niet was.

Laat mij eindigen met te verklaren, dat ik met afbeelding en beschrijving slechts den weg heb trachten te wijzen, langs welken men tot eene meer passende bloemensier zal kunnen geraken. Wie zich met de vervaardiging onzer kerksieraden bezighouden, mogen, dat is mijn innige wensch, andere vormen, en van edeler stof, uitdenken en ontwerpen, die geschikter, smaakvoller en prachtiger zullen zijn.

Ouderkerk a/d *Amstel*.
J.J. GRAAF.

Winterblommen.

Zuiver-kristallijnen blommen,
Wel zoo fraai als ooit gebloeid
Buiten hebben in den tuin,
Zijn op 't venster uitgekommen
Dezen nacht en saamgegroeid.
Gaarne zie ik die kristallen
Groot en klein met regelmaat,
Lijk als varens, op de ruit
Van mijn kamer. Ze bevallen
Beter dan 't geblomt, dat staat
Te broeien in de warme kassen.
't Is een loover fijner nog
Dan er blinkt op 't priesterkleed
Bij den dienst der hoogste klassen
In de kerk. Welk kunst'naar toch
Heeft zich-zelf hier overtroffen?
Met zijn ruw-vereelte hand
Heeft de winterreus de ruit
Vol geklad. Hoe schoon! 'k Moet stoffen
Over wat hij bracht tot stand.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

De Schat.
Oorspronkelijke novelle van
Louise Stratenus.
(*Vervolg*.)

Den volgenden dag zag Martha niets van Louis. Hij scheen nog altijd boos op haar, dacht zij, anders had hij haar toch allicht afgehaald, om haar een eindje op haar langen tocht te vergezellen; maar zij was er bijna blijde om; want zij had zoozeer gevreesd, dat hij opnieuw zou beproeven haar te overreden, en waar haar eigen hart in het spel kwam, viel het dubbel zwaar den goeden strijd vol te houden.

Toen zij dien avond huiswaarts keerde, bleek het maar al te zeer, dat hare voorzorgen niet overbodig waren geweest. Het was stikdonker; zij zag alleen eenige schreden voor zich uit, dank zij het licht der kleine lantaarn, en op eens, zonder dat zij er het minst op verdacht was geweest, of ook maar het gelaat van den aanrander kon onderscheiden, werd zij van achteren aangegrepen en op den grond geworpen. In het volgende oogenblik had men haar keurslijf opengerukt en zocht een forsche hand naar de daar zoolang verborgen gelden.

'Bestolen!' bromde eene stem, die zij maar al te goed herkende, terwijl de dader achteruit week: 'Waar is het bankpapier? Ik wil het weten!' Het jonge meisje was in het eerste oogenblik zoo goed als verstijfd geweest van schrik; maar de vreeselijke ontdekking, dat Delmer tot zulk een laaghartige daad in staat had kunnen wezen, vervulde haar met een smart, die haar al haar geestkracht wederschonk.

Zij sprong overeind en zonder meer de geringste vrees te gevoelen, trad zij zelve tot vlak bij hem.

'Heb je dat kunnen doen, Louis?' zeide zij met gebroken stem: 'dat moet in een oogenblik van waanzin geweest zijn. Beloof mij, neen zweer mij, dat het je een les voor het heele leven zal wezen, dan vergeef ik het je met mijn gansche hart, en zal ik het vergeten ook.'

'Ik bekommer mij wat om je vergiffenis!' riep hij dreigend: 'het is het geld, dat ik hebben wil, en je zult me zeggen waar het is. Liever dan het te verliezen zou ik je dooden.'

'Doe het dan!' sprak zij somber, terwijl zij de armen voor de borst kruiste: 'God zal mijn ziel genadig zijn, want Hij weet, dat ik voor mijn plicht zal vallen, en het sterven zelf kan mij zooveel pijn niet doen als te weten, dat je een misdadiger hebt kunnen worden; maar je zeggen waar het geld is, dat nooit, nooit, nooit! Versta je mij?'

Ja, hij verstond haar maar al te goed. Hij zag, dat het haar een heilige ernst was en haar onverschrokkenheid verlamde zijn reeds opgeheven hand. Wat zou het trouwens baten, of hij al een ongeluk beging? Hij gevoelde thans, dat zij toch niet zou spreken.

Met een vloek snelde hij weg, de richting van zijn geboortedorp uit. Martha nam weenend haar lantaarntje weer op en liep huiswaarts, maar wat langzamer dan anders, want de val had hare ledematen gekneusd en déed haar hoofd duizelen.

Toen zij eindelijk aankwam, wachtte haar een nieuwe schrik. Men was haar woning binnengedrongen en had daar alles omvergehaald. De reden viel niet ver te zoeken. Op tafel lag de ledige portefeuille.

‘Hij is mij vóór geweest!’ prevelde zij wanhopig: ‘Maar de steen is ongeschonden. Hij heeft niets ontdekt!’

Den volgenden morgen stond zij slechts met groote moeite op. Haar gansche lichaam deed pijn en haar lust in den arbeid was verdwenen, nu zij haar levensdoel verloren had. Louis Delmer was voortaan dood voor haar, dat begreep zij wel. Hij zou naar de groote stad terugkeeren en nooit anders meer dan met wrok aan haar terugdenken. Waarom zou zij zich dan nog langer uitputten met die zware tochten? Waarom niet gehoor geven aan den wijzen raad harer meesteres en voorgoed bij haar in dienst treden? Zij zou daar zoolang kunnen blijven als zij zelf maar wilde, een spaarpotje maken voor haar ouden dag en misschien, heel vele jaren later, toch nog terug kunnen keeren tot het ouderlijk huis en daar leven tot het eind harer dagen toe.

Ja, dat was de wijste partij; maar nu zij geheel alleen op de wereld stond, nu er geen sterveling meer was, die haar lief had, hechtte zij ook dubbel aan het plekje, waar zij eenmaal zoo gelukkig was geweest.

‘Later, later!’ zei zij tot zichzelve: ‘nu nog niet!’

Wederom verstreken er maanden, en nog altijd zette zij haar tochten voort, zonder er toe te kunnen komen den huur van het hutje op te zeggen. Zij bracht nu veiligheidshalve haar loon naar het postkantoor op een spaarboekje, en toen het zomer werd en haar meesteres verklaarde thans een vaste dienstbode te kunnen krijgen, zoodat zij kiezen of deelen moest, kon zij het offer niet brengen en besloot zij hare spaarpenningen op te nemen en zich daarvoor twee badkoetsjes en de noodige badpakjes aan te schaffen. Mevrouw Molembeke was haar eerste klant.

Zij kreeg er nog een groot aantal meer. Niet dat zij, als eertijds haar moeder, de badgasten glimlachend te gemoet kon gaan; zij was daartoe te ernstig geworden; maar het schilderachtige gezichtje, met de groote, droefgeestige oogen, trok de aandacht, en zij was daarbij zoo beleefd, zoo ijverig, dat zij elken avond een menigte kaartjes naar den badmeester kon brengen en tegen geld inruilen.

Ook werd zij dien zomer tweemaal ten huwelijk gevraagd; doch zij sloeg beide keeren het aanzoek af. Zij had geen liefde meer weg te schenken. Zonder dat zij het zich bekennen wilde, hing haar hart nog altijd aan het verleden en rees nu en dan de vraag bij haar op, of Louis niet tot inkeer zou komen. Hij moest bij rijp nadenken toch wel inzien hoe slecht hij gehandeld had, en berouw gevoelen. Dan zou hij zijne ziel willen ontlasten van de zonde, die daarop drukte, en na vergiffenis ontvangen te hebben van God, ook Martha vragen te vergeten wat hij gedaan had, toen de verleiding hem te sterk was geworden. Haar nog liefhebben zou hij wel niet, dat begreep zij; maar hij zou zich toch met haar wenschen te verzoenen, weer een eerlijk man willen zijn in haar oog.

Ook was het mogelijk, dat het hem te Brussel tegenliep. Zij kon zich niet goed voorstellen hoe hij, die aan de kust niets anders dan het zeevaren en de vischvangst had geleerd, op eens in zaken zou kunnen slagen. Als hij eens doodarm en ontgoocheld wederkwam, om weer uit wanhoop het oude ambacht aan te pakken, dan wilde zij er toch wezen, om hem bij te staan, hem het noodige voor te kunnen schieten, om zich weer in de visscherskleeren te steken. Zij had anders toch geen rust.

‘Martha,’ zei Pierre tegen het einde van den zomer, toen hij op een Zondag naar de badplaats kijken kwam: ‘Ik ben heden voor acht dagen naar Brussel geweest. Het is daar een mooie stad, dat kan ik je vertellen.’

‘Wel mogelijk,’ sprak het jonge meisje kortaf, hopende dat hij zijn weg zou vervolgen.

‘Ik heb er ook nog iemand ontmoet, die erg naar je gevraagd heeft,’ ging hij lachend voort: ‘Oude liefde roest niet, zoo het schijnt. Ben je niet nieuwsgierig te weten wien ik bedoel?’

‘Neen,’ gaf zij ten antwoord: ‘want ik kan het wel raden.’

‘Hm! Ik dacht dat het je plezier zou hebben gedaan; maar ik zie, dat ik me vergist heb. Ja, zoo zijn de vrouwen, men verbeeldt zich dat zij zich dood zullen treuren om je en het kan ze al niets meer schelen of je leeft of sterft. Nu, dan mag Delmer's voorbeeld je wel beschamen; hij moest nog alles van je weten: of je getrouwd waart, of dat er een kaper op de kust was, of je nog altijd bij den burgemeester diende, of je het oude huisje nog hadt en ik weet niet wat al meer. Toen ik weer weg ging, want ik had den dag bij hem doorgebracht, gaf hij mij een boodschap voor je mede.’

‘Laat hooren!’

‘Hij zei het mij wel driemaal voor. Hoe was het ook weer? Ja, nu weet ik het weer precies: Zeg aan Martha dat, als zij zich bedacht heeft en zij wil verstandig genoeg zijn, om te doen wat ik haar het laatst vroeg, ik dadelijk over zal komen en haar trouwen.’ Wat moet ik hem antwoorden als ik weer naar Brussel ga?’

‘Dat ik nooit zal doen wat hij verlangt,’ klonk het kortaf, en reeds wilde zij zich van den zendbode afwenden, toen zij plotseling op geheel veranderden toon aan hem vroeg: ‘Gaat het hem goed daarginds?’

‘Goed is het woord niet,’ lachte Pierre: ‘hij heeft dagen, zegt hij, dat hij niet weet hoe aan een stuk droog brood te komen; maar de kansen verkeeren, en dan op eens weer wint hij genoeg, om er een week feest van te vieren. Ik denk er hard over er ook voor goed heen te gaan.’

‘Loopt zijn winkel dan zoo ongeregeld?’

‘Een winkel? Dien heeft hij nooit gehad. Hij speelt kaart en parieert bij de wedrennen. Ziedaar wat hij doet. Het is een jolig leventje, al gaat alles daarbij ook niet altijd voor den wind.’

De teedere uitdrukking, welke een oogenblik op Martha's gelaat was gekomen, verdween geheel en al. Haar trekken verkregen zelfs iets hards en zij liet Pierre verder ongestoord voortpraten over de heerlijkheden der hoofdstad, zonder meer acht op zijn woorden te slaan. Hij bemerkte dit ten slotte en droop af, vastbesloten haar voortaan links te laten liggen.

‘Het heeft haar geen goed gedaan, onder de groote lui te verkeeren,’ bromde hij de trap naar den dijk opgaande: ‘Het is haar in het hoofd geslagen en zij verbeeldt zich nu ook een voorname juffer te zijn. Zij heeft zeker ook een spaarboekje als haar moeder, en vindt iedereen nu te min voor zich, zelfs Louis; maar zij zal haar leven lang ongetrouwd blijven, al zamelt zij ook nog zooveel bijeen. Flinke jongens willen geen nuf hebben; dat zal haar welverdiende straf zijn.’

Toen het badseizoen om was, hield Martha een netto-winst van achthonderd franks over. Zij huurde een loodsje, waar zij haar koetsjes voor den winter bergen kon, en keerde naar haar dorpje terug, waar zij zich bezighield met het maken van badcostuums voor het volgende jaar. Zij ging ook naar de winkels, om te vragen of zij daarvoor geen pakjes kon maken, want zij, zag wel in dat, zoo zij er niets bij verdiende in de acht maanden, die nu zouden volgen voordat er weer leven aan de kust kwam, zij zekerlijk al het gewonnene zou opteren. De magazijnen hadden echter haar eigen arbeidsters; men kon haar daar niet gebruiken.

‘Om het even,’ dacht zij, moedig als altijd: ‘Ik behoef ook niet rijk te worden; als ik 's zomers maar genoeg verdienen kan, om het verdere jaar van te bestaan, dan heb ik geen reden van klagen.’

Het was haar ook wel lief, zoo stilletjes van haar huisje te kunnen genieten, eens een poosje uit te rusten van den zwaren arbeid, en zij behoefde daarom niet leeg te zitten: er was op het dorp altijd wel de een of ander, wien zij van dienst kon zijn, ouden van dagen, wier woning zij op kon gaan knappen, voor wie zij koken mocht; een kraamvrouw, wier kindje zij kon verzorgen; weesjes, wier kleertjes zij verstelde.

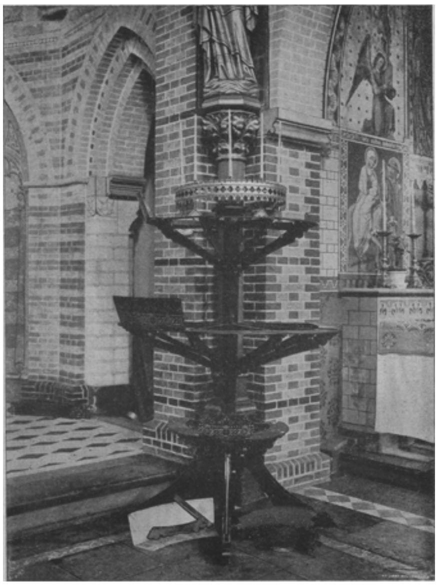

BLOEMENSTANDERDS IN DE PAROCHIEKERK VAN OUDERKERK a/d AMSTEL.
Plaat 2.

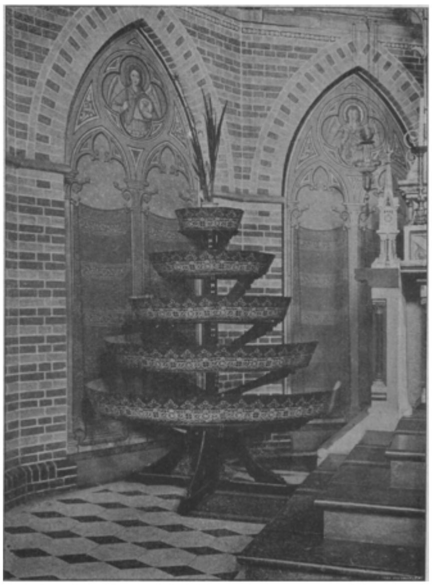

BLOEMENSTANDERDS IN DE PAROCHIEKERK VAN OUDERKERK a/d AMSTEL.
Plaat 3.

DE PROCESSIE VAN HET H. BLOED VAN DEN H. JANUARIUS TE NAPELS.
Naar een teekening van A. MINARDI.

Zij had het eigenlijk altijd even druk en meer en meer werd haar ziel vervuld van een stillen vrede. In haar vrije uren maakte zij kant voor een altaarkleed, dat zoo schoon moest worden als het arme kerkje er nog nooit een bezeten had.

(*Wordt vervolgd.*)

Het feest van den H. Januarius te Napels.

Een ieder heeft wel eens van het wonder van den H. Januarius gelezen, en in den 12den jaargang heeft de *Illustratie* bij een afbeelding van dat wonder een uitvoerige beschrijving door een ooggetuige gegeven.

Het wonder bestaat hierin, dat tweemaal in het jaar - den 19den September, den feestdag van den Heilige, en op den eersten Zaterdag in Mei, wanneer de overbrenging zijner relieken naar Napels gevierd wordt - het in een fleschje bewaarde en gestolde bloed van den H. Januarius vloeibaar wordt.

Onder de regeering van keizer Diocletius werd de Heilige veroordeeld om voor de wilde dieren geworpen te worden, maar, toen deze hem geen leed deden, onthoofd. De onthoofding geschiedde in het amphitheater van Pozzuoli. Een vrouw ving het bloed van den Heilige in een fleschje op, en in 314, toen aan de vervolging tegen de Christenen een einde was gekomen, werd het lichaam van den H. Januarius met het kostbare fleschje naar Napels overgebracht.

De herinnering aan deze overbrenging wordt iederen eersten Zaterdag in Mei gevierd. Reeds vroeg in den morgen beweegt zich een ontzaglijke menschenmenigte door de oude nauwe en eindelooze straten. Uit alle wijken, de voornaamste zoowel als de armoedigste, stroomt de Napolitaansche bevolking naar den dom. De gelukkigen, die hier een plaatsje kunnen veroveren, zijn van treffende tooneelen getuige. In de kapel van den H. Januarius bidden een menigte vrouwen uit het volk hardop, in afwachting van het vastgestelde uur, waarop de kardinaal wordt afgehaald en de historische processie gevormd.

De deputatie van den H. Januarius, die het overige volk voorafgaat, bestaat uit twaalf leden, behoorende tot de hoogste aristocratie der stad: prinsen, hertogen en graven. Onder de ruime gewelven der Kerk stijgen de plechtige gezangen omhoog, en de nu eens klagende, dan geestdriftige rhythmus beweegt zich als een melodieuze golf. Ziehier een strophe van het lied, dat in het Napolitaansche dialect door de menigte gezongen wordt:

Sia laudato San Gennaro,
quanta grazia che ci fa;
cu lu sangu e cu la testa
ca ci libera d'a tempesta.[1)]

De kardinaal ontvangt de deputatie in de groote Gele Zaal van het aartsbisschoppelijk paleis. De kamerdienaren van den hoogen prelaat, de ceremoniemeesters, de concierges van de gemeente en de Provinciale Staten, de hooge waardigheidsbekleeders der Curie, allen in rijke gewaden, dragen tot den luister der ontvangst bij.

1) Wees geloofd, H. Januarius, die ons zooveel gunsten bewijst, wiens bloed en hoofd ons van stormen vrijwaart.

Wanneer de deputatie naar de domkerk terugkeert, wordt het beeld van den H. Januarius in feesttooi gestoken en met den rijken purperen en gouden mantel bedekt. Op het hoofd wordt de met edelgesteenten bezaaide mijter geplaatst, en de Heilige omhangen met de rijke halsketen, een geschenk van wijlen koning Humbert.

Als de plechtigheid der kleeding ten einde is, wordt de processie gevormd, met de patriciërs aan het hoofd, en verlaat zij den dom, voorafgegaan door een afdeeling der burgerwacht, de congregatie der edelen en den burgemeester of die hem vervangt. De weg leidt naar de historische kerk der H. Clara. Gedurende den tocht laten van de met zijden en fluweelen tapijten in levendige kleuren behangen balkons de jongens en meisjes van iederen rang een regen van bloemen op het beeld van den H. Januarius neerdalen.

Het is een hoogst schilderachtig tafereel: de rozen vallen met duizenden neer, terwijl het koor der gebeden ten Hemel stijgt. Een ontelbare menigte verdringt zich in de straten, en bij het voorbijtrekken van het beeld vallen allen, mannen en vrouwen, grijsaards en kinderen op den grond, dien zij bijna met het hoofd aanraken.

Is de processie in de kerk van de H. Clara gekomen, dan wordt de lofzang *Deus tuorum militum* aangeheven. Het oogenblik is plechtig: het wonder der bloedvloeiing zal worden vernieuwd. Op het hoofdaltaar staat het beeld van den H. Januarius, terwijl daarnaast een priester het fleschje met den kostbaren inhoud omhoogheft. De geestelijken beginnen te bidden, terwijl de menigte met luider stem antwoordt. Aller oogen zijn met spanning op het fleschje gericht, tot een geestelijke door met een doek te wuiven het sein geeft, dat de H. Januarius het gebed zijner vereerders verhoord heeft en het gestolde bloed in vloeibaren toestand is overgegaan.

Dan barsten allen in gejuich los, overtuigd, dat de voorspraak van den Heilige de goede stad Napels voor rampen zal bewaren.

Het moedertje.

In een hemelhoog vlieringkamertje, tusschen pannen en leien daken en rookende schoorsteenen, daar woont ze - het moedertje.

Het moedertje! De buren hebben haar dezen naam, waarop zij trotsch is, gegeven. Het is een jonge, reine menschenbloem, ontsproten uit den moerasgrond van het proletariaat, en toch is ze zoo goed en zoo dapper, nauwelijks den kinderschoenen ontwassen, en toch zoo heldhaftig van hart, en zoo wakker de handen roerend, heur jongere broertje en zusje een moeder en ook voor - haar vader.

Haar vader! Een werkman is 't, niet beter en niet slechter vroegerdan honderdduizend van zijne genooten; de harde strijd om het bestaan heeft vroeg zijn haar gebleekt en zijn gemoed verbitterd. Wanneer glans en rijkom hem onder de oogen komen, balt hij de vuist in zijn broekzak, en misleidt zich vaak omtrent zijn ellendigen toestand in jenever, dien Lethe-stroom van den vierden stand.

Vroeger, toen zijn vrouw nog leefde, was het anders. Toen was hij een der nuchtersten en arbeidzaamsten, toen gloeide ook in zijn borst die Prometheus-vonk, die ook de armen en minder bedeelden hoog boven de ellende huns levens verheft.

Maar zij stierf, juist toen hem het derde kind geboren werd. En al haar zorgen en al haar bemoeiingen schonk zij tot erfdeel aan haar eerstgeborene. En deze aanvaardde de erfenis met de blijdschap der hoop van haar zestien jaren. Zóó werd zij het moedertje.

Met heldere oogen lacht zij het leven toe, als ondervond zij volstrekt niet de zwaarte er van. Zij zingt met den kanarievogel, die in zijn kooitje boven de zinken dakgoot

hangt, des morgens om het hardst, en haar wangen bloeien gelijk de bloemen voor het venster. De kanarie en de bloemen zijn ook de eenige weelde, welke zij zich veroorlooft en die zij, behalve de zorgen en bemoeiingen van haar moeder geërfd heeft.

Maar ook menigmaal weent zij, in de stilte van den nacht, als zij de stommelende voetstappen van haar vader op de trap hoort, en hij dan over den drempel struikelt met glazige oogen en halfgeopenden, naar jenever riekenden mond. Want zij is meestal nog op en zit over haar werk gebogen: zij naait geweefde borstrokken, voor zoover de verzorging van het kleine huishouden en de verpleging van broertje en zusje haar daartoe tijd laten. Geen woord komt over haar lippen en geen traan welt op in heur oog, zoo lang de beschonkene in de kamer rondzeilt; maar als zijn ronkende, zware en ongeregelde ademhaling, uit het vertrek achter, tot haar doordringt, dan legt zij het jong gezichtje in de handen en schreit het drukkende leed van haar hart....

En dan was het op een Zaterdagavond in Juli. De schemering van den langen dag was overgegaan in duisternis. Een van sterren fonkelende, door de maan verhelderde lucht spreidde zich uit over de groote stad. En de lucht was zoo zwoel. Het moedertje was op de vensterbank geklommen en leunde het bruinharig hoofdje tegen het raamkozijn. Alles was zoo stil.... zoo stil! Slechts uit de diepte klonk gedempt het lawaai van de straat naar boven. De ‘kleinen’ sliepen reeds in het lichtlooze kamertje, ook de kanarie knikte, met den kop in de opgeblazen veeren gedoken, slapend op zijn stokje. Het maanlicht overgoot de daken met zilveren glinstering, en de grillige, reusachtige schaduwen der schoorsteenen teekenden zich daarop af. En het was zoo stil... zoo stil!

Het meisje sliep niet, maar droomde. Waarvan? Misschien van datgene, wat andere jonge meisjes in dezen heerlijken Juli-nacht droomden? Misschien ook van toekomst, welke des te gelukkiger zal zijn, hoe droeviger het tegenwoordige is en het verledene was.

Daar krimpt zij even van schrik ineen. Met voorovergebogen lichaam en halfgeopenden mond luistert zij, naar de kamer het hoofd keerend. En dan vliegt er als het ware een zonneschijntje over haar gelaat. 's Vaders voetstap op de trap! Zij springt van haar zitplaats af. Die goede vader! Bijna geen enkelen Zaterdagavond kwam hij zóó vroeg thuis.

Daar is hij reeds aan de deur. Zij maakt deze vlug voor hem open en heft haar armen op, om den binnenkomende te omhelzen.... maar zij laat ze weder zakken en treedt ter zijde: wel was hij vroeger thuis gekomen, maar gelijk reeds zoo dikwijls - dronken!

Met moeite schuifelt hij de kamer in.

‘Nog zoo donker? Men kan geen hand voor de oogen zien - neen, laat 't nou maar - wat ik je te zeggen heb, kan je wel in 't donker hooren - ja, dat kan je....’

't Is alsof een klemmende, ijzeren ring zich om het hart van het meisje legt. Een onverklaarbaar bang-worden maakt zich van haar meester. Zij perst de dunne vingers in elkaar. Zij weet niet hoe het komt, maar heden voor 't eerst krijgt zij vrees voor haar vader.

En weder die schorre, kortademige stem.

‘Waar zit je eigenlijk?.... Ik zie heelemaal niet, naar welken kant ik moet spreken....’

‘Hier ben ik, vaderlief!’

‘O, zoo.... nou ja.... zie je, ik ben hier maar gekomen, om dadelijk weer heen te gaan. Het spreekt van zelf, dat ik terstond weer weg moet.... Wat zeg je?’

‘Ik zeg niets, vaderlief!’

‘Je hebt ook niets te zeggen - versta je?.... Maar *ik* wil je wat zeggen.... namelijk....’

Het volgende sterft weg in een onduidelijk gemompel. Het meisje haalt moeilijk adem. En dan een schielijk uitgestooten woord:

‘Geld!’

Zij brengt de bevende hand naar heur voorhoofd: geld? Wat is dàt nu? Vader heeft toch zijn weekloon.... Zij zegt hem dit.

Hij begint te lachen. Maar die lach klinkt verschrikkelijk.

‘Dat 's al weg - fuut! Eerst hebben wij heel gezellig zitten kruisjassen - ik, de rooie, lange Frits en.... nou - toen begon er een met dat bl.... spelletje: “dit 's voor mij en dàt voor jou”.... en toen.... heb ik al.... geld wil ik, geld moet ik hebben - geld!’

Hij sist dat woord tusschen zijn opeengeklemde tanden uit. Zóó dronken is hij niet, om niet zijn verlies te weten - zijn heele weekloon! Zeven dagen geslaafd en gezwoegd, en het loon van deze zeven dagen in een kwartier naar de zakken van anderen zien verhuisd! Hij moet het terug hebben.... terug! Maar daartoe behoort geld - en hij heeft niets!

Hij tracht een overredenden, vleienden toon in zijn stem te leggen.

‘Toe, wees nu verstandig. Ik wil immers niets anders, dan mijn geld terughebben. Maar daartoe - daartoe moet ik eerst weer wat hebben en jij - nou ja - jij hebt wat.’

Er schoten heete tranen in haar oogen.

‘Maar dat mag ik u niet geven, vader - ik mag niet! U kon ook dàt nog verliezen en dan - dan moesten wij hongerlijden!’

De woede stijgt in hem op - de woede op dat meisje, hetwelk hem belet zijn geld terug te winnen. Is hij haar vader, of is hij het niet? Heeft hij dus niet te bevelen en zij te gehoorzamen?

En gelijk het blazen van een hongerig oofdier hijgt hij opnieuw:

‘Het geld - het geld!’

Daar is zij bij hem en hangt aan zijn hals met haar dunne armen, en de reine adem van haar mond vermengt zich met de jeneverlucht van den zijnen.

‘Lieve, beste vader, ik gehoorzaam u niet, omdat ik niet mag!.... Goede, lieve.... ach, ik mag immers niet!’

Wellicht, dat de klank harer stem indrnk op hem zou gemaakt hebben, als hij niet doof ware geweest door woede en toorn. Wellicht, dat de angstige blik van die heldere meisjesoogen vol tranen hem roeren zouden, als hij ze kon zien: maar de duisternis is zijn bondgenoot.

Hij schudt die lichte gestalte van zich af en pakt met ijzeren greep haar polsgewricht.

‘Het geld - geef mij het geld!’

Gelijk de laatste ademtocht eener stervende klonk het van haar lippen:

‘Ik mag niet!’

Bijna tegelijkertijd weerklinken de schrille kreet van woede eens razenden en de angstige gil van een meisje - op 't zelfde oogenblik een doffe val. De beschonkene heeft het meisje ijlings van zich afgeslingerd.

En nu is het weder stil - doodstil.

***

Ik heb niet veel meer te vertellen van het moedertje. In hetgeen zij deed was zij dezelfde gebleven, die zij vroeger geweest was, en toch in de wijze, waarop zij het deed, eene andere geworden. Haar handen waren steeds vlijtig bezig, gelijk voorheen, maar de gelukkige opgeruimdheid was van haar geweken - verdwenen.

Urenlang kon zij nu vaak in de ruimte staren, met een zonderlingen, wezenloozen blik. De rozen op haar wangen waren uitgebloeid, evenals de bloemen voor het

venster, sedert zij ze niet meer verzorgde. En op zekeren morgen lag ook de kanarie dood in zijn kooitje - hij had in geen acht dagen eten gehad.

Men haar vader had er sedert dien avond een verandering plaats gegrepen: van een bejaard man was hij een oud man geworden. Hij dronk ook niet meer. Het scheen, alsof hij een eerbiedigen schroom voor zijn kind had. Nooit was er tusschen hen over dien bewusten avond een woord gerept. Hij zag haar al stiller en bleeker worden. En dat knaagde aan zijn levensrust. Als zij maar éénmaal het woord tot hem richten - slechts eenmaal het woord tot hem richten - slechts eenmaal weer een liedje neuriën wilde! Als zij maar een enkelen keer weer eens lachte!

En de zomer kwam en ging. De herfst toog door 't land en de dorre bladeren vielen van de boomen. Het moedertje lag op heur ziekbed, zoo stil en zoo wit - óók een verwelkt blad van den boom des levens. De dokter was er geweest, had haar onderzocht en zijn hoofd geschud, en haar toen opnieuw onderzocht en daarna den ouden man mee voor de deur genomen.

‘Het is een raadselachtig verschijnsel met je dochter; men weet niet recht, wat er van te denken.... Vertel mij eens.... heeft zij wellicht, 't zij lang of kort geleden, een zwaren val gedaan.... maar man, wat scheelt je?’

Deze leunt met aschgrauw gelaat tegen den wand en haalt angstig en benauwd adem, gelijk iemand, die dreigt te stikken.

‘Laat maar - dokter - 't gaat al over. En mijn kind?....’

De geneesheer haalde zijn schouders op en schudde hem toen eensklaps zoo warm en hartelijk de hand. Alsdan ging hij heen.

En ook de andere ging naar zijn slaapkamertje, waar hij zich met het gezicht op 't bed in de kussens wierp en zich vervloekte. En eindelijk vond hij tranen - hij weende - weende, als een kind....

Drie dagen daarna. Hij knielt voor het ziekbed en houdt met zijn armen, de daarin liggende, bijna tot een schim vermagerde gestalte omklemd. De kleinen heeft hij naar een medelijdende buurvrouw gebracht. Wat weten die ook van sterven!

Maar hij - hij weet het! Wanneer men met zijn hartebloed weer mocht goed maken, wat men in zinneloozen hartstocht heeft misdaan, hoe zou hij het willen, maar een ijzige hand, tusschen hem en zijn kind, veroordeelt hem, om met, aan 't harte knagende, gewetensvroeging een ellendig leven voort te zetten!

En op zijn grijs, ordeloos haar rust een heel lichte, vermagerde, doorschijnende hand. Slechts vel en been. Maar o, die hand drukt zoo ijselijk zwaar op hem!

En over sidderende, wasbleeke lippen dringen zich zachte, ontfermende, vergevende woorden. Maar elk daarvan verscheurt hem het hart.

‘Gij zult leven, vader.... ge moet leven.... u weet wel... voor wie.... en u zult ze goed en braaf maken!....’

Laat in den namiddag omgaf de dalende herfstzon het gelukzalig gelaat eener jeugdige doode met gouden stralen.

***

Tusschen eindelooze rijen van graven een eenvoudig heuveltje. Geen marmeren zerk, geen pralende gedenksteen siert het. Maar in de lente en des zomers sieren geurige bloemen het graf.... van moedertje.

W.

Kardinaal Lucido Maria Parocchi.

‘Moet ik dan werkelijk allen, die mij gekozen hebben, overleven?’ - Deze woorden moet Z.H. de Paus hebben gesproken, toen hem het overlijden van kardinaal Parocchi werd meegedeeld.

En inderdaad, er ligt iets aangrijpends in het feit, dat de H. Vader achtereenvolgens al de leden van het H. College, die vijf en twintig jaar geleden tot zijn verkiezing hebben meegewerkt, zich ziet ontvallen. Zoovelen, jonger en schijnbaar krachtiger dan hij, zijn hem voorgegaan; de drie-en-negentigjarige Paus houdt nog het roer van St. Petrus' scheepje omklemd, omgeven door kardinalen, op één uitzondering na, allen door hem gekozen.

Het is een zeldzaam, een eenig feit in de geschiedenis der Kerk. Toen Pius IX na een twee-en-dertigjarige regeering overleed, weren er nog vier kardinalen over, door Gregorius XVI gecreëerd; thans, na een vijf-en-twintigjarige regeering van Leo XIII, staat eenzaam kardinaal Oreglia di Santo Stefano als de eenig overblijvende, door Leo's voorganger tot het kardinalaat verheven.

Kardinaal Lucido Maria Parocchi, den 15den Januari jl. overleden, was den 13den Augustus 1833 te Mantua uit arme ouders - zijn vader was molenaar - geboren. Na schitterende studiën aan de Gregoriaansche universiteit te Rome werd hij in 1856 priester gewijd, doctoreerde in 1857 in de godgeleerdheid en het Kerkelijke recht, was eenigen tijd leeraar aan het seminarie zijner geboortestad, nam er daarna de herderlijke bediening waar en werd in 1875 door Pius IX tot bisschop van Pavia, in 1877 tot aartsbisschop van Bologna benoemd.

In het consistorie van den 21sten Juni van hetzelfde jaar bekleedde de H. Vader hem met het purper. Den nieuwen kardinaal van de orde der priesters werd de titelkerk van den H. Sixtus toegewezen, welke hij, in 1884 tot vicaris van Zijne Heiligheid benoemd, verwisselde voor die van het H. Kruis van Jerusalem. In 1889 werd Z. Em. Mgr. Parocchi opgenomen in de orde der kardinaal-bisschoppen en bestuurde in die waardigheid een der zes suburbicaire bisdommen van Rome, dat van Albano, hetwelk hij in 1896, toen hij wegens wankelende gezondheid zijn ontslag nam als vicaris van Zijne Heiligheid, verwisselde voor dat van Porto en Santa Rufina, het diocees, dat gewoonlijk door den sub-decanus van het H. College - tot welke waardigheid kardinaal Parocchi was verheven - wordt bestuurd, evenals Ostia-Velletri door den kardinaal-deken.

Kardinaal Parocchi was een werker, een geleerde en een man van kinderlijke vroomheid. Als pastoor in zijn geboorteplaats hield hij conferenties en publiceerde welsprekende geschriften tegen het protestantisme en rationalisme. Als kardinaal bevorderde hij den bloei der katholieke pers, ijverde voor profane en gewijde wetenschappen, zal als president der Pauselijke Universiteit de theologische conferenties voor en nam een werkzaam aandeel aan de discussie. Zijn groote kennis en scherpzinnigheid deed hem door den H. Vader aanwijzen als voorzitter der commissie van Bijbelstudie, een paar jaar geleden in het leven geroepen.

Ondanks zijn omvangrijken werkkring besteedde hij veel tijd aan gebed en overweging, leefde voortdurend in nauwe vereeniging met God en bezat vooral een bijzondere devotie voor de H. Maagd. Een onzer landgenooten, te Rome verblijvend, deelt ons mee, dat hij den kardinaal den 8sten December van het vorig jaar het laatst gezien heeft in de kerk van Onze Lieve Vrouw van het H. Hart, waar Z. Em. ieder jaar op dien feestdag de H. Mis kwam opdragen als protector van de Congregatie der Missionarissen van het H. Hart. Na de H. Communie hield Z. Em. nog staande,

zonder den minsten steun, een korte toespraak tot de vergaderde geloovigen en drukte hun vooral op het hart, Maria te beminnen als het zekerste onderpand van een heilig en rein leven. Zijn stem was zwak en trilde van innige aandoening; zijn diep weggezonken oogen straalden nog een laatste flikkering uit, wat hij zei was het testament eens stervenden.

Tot hooge waardigheden werd kardinaal Parocchi geroepen: hij was sub-decanus van het H. College en vice-kanselier der H. Kerk. Geen wonder dat een man als hij, schrander en geleerd, eenvoudig en zacht, maar toch doortastend, gerekend werd onder de *papabili,* hen die geacht worden kans te hebben op de pauselijke waardigheid.

Hooger waardigheid is hem thans, naar wij mogen hopen, in den Hemel beschoren als loon voor den arbeid, heel het lange, vruchtbare en werkzame leven door, in den dienst van God en van de Kerk verricht.

Als een herinnering en hulde aan den doorluchtigen doode hebben wij in dit nummer zijn beeltenis opgenomen, die van goedheid en eenvoud, maar tevens van wilskracht getuigt, en waarop het lijden, dat hem sinds jaren ondermijnde, reeds zijn stempel had gedrukt in den pijnlijken trek op het gelaat.

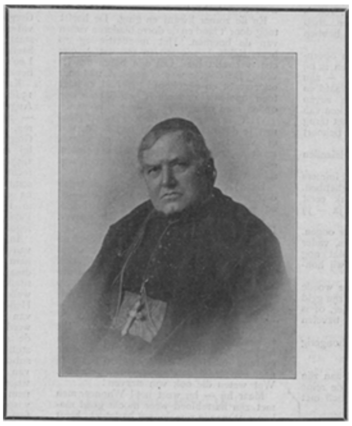

Z. EM. KARDINAAL LUCIDO MARIA PAROCCHI.
sub-decanus van het H. College, † 15 januari 1903.

Naar kooi.
Naar de schilderij van Termeulen.

Het is slapenstijd, de schaapjes gaan naar kooi; den korten, kouden winterdag hebben ze rondgedoold over de heide, snuffelend in de sneeuw onder het geboomte naar een grasje, een sprietje groen voedsel voor hun hongerige maag. Nu is de vurige zonnebol gezonken achter de witte kim; ver over de heide vaagt nog haar laatste glans ros en gulden aan de bleeke lucht.

De stille, wijde hei wordt somber.

Behoedzaam drijft de zorgende herder zijn kudde samen, geholpen door zijn trouwen hond; dan verdwijnt stil en gewillig de blatende schaar in de geopende schuurdeur. De hond ziet het oplettend aan; 't lijkt wel of hij ze een voor een naar binnen kijken wil. Dan sluit de herder de kooi dicht en, met zijn hond op de hielen, gaat ook hij over de eenzame heide huiswaarts om er te rusten tot de wakkere gezel met luidruchtig gekef den baas wekken komt voor de nieuwe dagtaak.

De schilderij is van onzen landgenoot Termeulen, wiens *Witte Paard* onze lezers zich uit een voorgaanden

'Illustratie'-jaargang wellicht herinneren. Hij behoort tot degenen, die in een deel van hun werk de sobere schoonheid der schapen-stukken van onzen in dit genre onovertroffen Anton Mauve trachten nabij te komen.

NAAR KOOI, NAAR DE SCHILDERIJ VAN TERMEULEN.

[Nummer 6]

Het
Dominicaner klooster
Te Zwolle.

Door den bloei, waarin de Orde van Sint Dominicus, gelijk alle andere religieuze vereenigingen, sinds het herstel der bisschoppelijke hiërarchie, zich mocht verheugen, werd reeds lang de behoefte gevoeld, om naast het studiehuis te Huissen, gesticht in 1857, een tweede afdeeling voor de fraters-studenten elders te vestigen. Onmogelijk toch kon het moederhuis voldoende huisvesting verschaffen aan de vele jongelieden, die in de Orde wenschten te worden opgenomen en aldaar hunne studien moesten voltrekken. Om voorloopig in dien nood te voorzien, werd dankbaar gebruik gemaakt van de gastvrijheid der kloosters te Nijmegen en te Langenboom, maar aller hoop en streven bleef toch gericht op een nieuw te bouwen studiehuis.

DOMINICANER KERK EN KLOOSTER TE ZWOLLE.

Eindelijk, na jaren van geduldig vertrouwen op Gods Voorzienigheid, ging de vurig gekoesterde wensch in vervulling, en wel op een wijze, zooals men nooit had durven hopen Een klooster zou er gebouwd worden te Zwolle, een klooster, waarbij rekening moest gehouden worden met de aloude Dominicaansche traditiën en met de gerieflijkheden, welke de tegenwoordige tijd aan alle groote inrichtingen voorschrijft.

De bekoorlijkheid van den ouden tijd in harmonie met de eischen van den nieuwen, dàt was het ideaal, hetwelk den begaafden architect J. Kayser van Maastricht ter verwezenlijking werd voorgesteld. Met eere is deze zware taak door hem volbracht, zooals iedereen, die den statigen bouw ziet en binnentreedt, erkennen moet.

In strenge, sobere lijnen, zonder overtollig sieraad, rijst de gevel uit de zware hardsteenen basementen omhoog, alleen gebroken door de twee traptorens, die als twee kloeke schildwachten de kloosterpoort flankeeren. Volgens den middeleeuwschen kloosterbouw zijn alle vensters, in tegen-

stelling met de hooge, lichte vensters onzer moderne, religieuze gestichten, van beperkte afmeting, in hardsteenen omlijsting en door hardsteenen stijlen verdeeld. Breede banden van diezelfde steen wisselen over geheel het gebouw de levendig gekleurde baksteen af en geven aan het geheel een ernstig en grootsch aanzien. Men gevoelt het, men staat hier voor een gebouw, dat breekt met den lossen zwier der ‘paleizen, uit het slik dezer werreld, die zoo dwerrelt’; dat iedereen verkondigt: ‘eeuwig gaat voor oogenblik.’

Nog meer wordt men door dien indruk overmeesterd, wanneer de broeder-portier, in zijn schilderachtig kloosterkleed, den bezoeker in het fraai gewelfd voorportaal binnenlaat, waar het kruisbeeld aan den muur treffend predikt: ‘Alzoo heeft God de wereld liefgehad.’ Allereerst komt men nu in het hospice of het gastenkwartier, gelijk de verschillende spreekkamers, elkander in kloosterlijken eenvoud evenarend, genoegzaam aanduiden. Vervolgens wordt de slotdeur geopend en treedt men in het *claustrum,* het heiligdom des kloosters.

Welk een verrassende en indrukwekkende aanblik! Boog aan boog welft zich de statige kloostergang links en rechts voort, en omsluit een grooten, vierkanten binnenhof. In tegenstelling met de galerijen der Zuidelijke kloosters, die wegens milder klimaat open zijn, is deze gang gesloten door groote gothische boogramen, die een ruim gezicht gunnen op de bloemperken, heesters en het jeugdig groen van den hof. Vrij valt het zonnelicht door de vensters en speelt langs graden en colonnetten, ja, zelfs al te vrij, want voor de stemmigheid der plaats dient het door kathedraalglas te worden getemperd. De kloostergang immers is een plaats van hoogen ernst, van stilte, van gebed. In vroeger tijden was zij de laatste rustplaats der kloosterbroeders, zoodat de levenden dagelijks voortschreden over de graven hunner dierbare overledenen. Vandaar moesten allen het *De Profundis* bidden, zoo dikwijls zij deze gewijde plaats betraden - een voorschrift, dat ook thans nog uit piëteit jegens de overledenen onderhouden wordt. In plaats der grafzerken, die het *Memento mori* den voorbijgangers toeriepen, zijn hier in den vloer medaillons aangebracht, waarop de wisselingen van het menschelijk leven en den jaarkring de vergankelijkheid prediken, en de zinnebeelden der hoofdzonden tot zelfbeheersching aanmanen. Bovendien is deze gang, gelijk de Italiaansche kloosters zoo treffend leeren, gewijd aan het *Mysterium Crucis,* het Geheim des Kruises. Het is waar, men staart hier niet verrukt op de innig gevoelde fresco's, waarmede Fra Angelico zijn kloostergang opluisterde, maar een eenvoudige kruisweg herinnert toch aan de grootsche idee van het religi euze leven: ‘Zoo iemand na Mij wil komen, die verloochene zichzelven, neme zijn kruis op en volge Mij na.’ Zoo stemt dit *claustrum* iedereen tot vrome overpeinzing en gebed. Met recht leest men dan ook in het *St. Bernulphusgilde,* 1900, blz. 35: ‘De kloostergang diende niet alleen tot verbinding der verschillende lokalen, maar was tevens een wandelpad, een plaats voor privaat gebed en meditatie, waar de religieuzen den tijd verbrachten niet gewijd aan koorzang, gemeenschappelijk gebed of arbeid binnen en buiten. Zij was, weer volgens Viollet-le-Duc, na de kerk de belangrijkste partij der abdijen [en der kloosters]; haar meest monumentaal karakter bevestigt dit gevoelen.’

Door de kloostergang voortschrijdend, komt men eerst aan het natuurkundig kabinet, dat den vreemdeling misschien verrast, maar den ingewijde doet denken aan Albertus Magnus, die de hoogste bespiegeling met proefnemingen op het gebied der chemie en mechanica vereenigde. Het is dus geheel volgens de historische lijn,

wanneer wij hier verscheidene instrumenten, o.a. ook voor de Röntgen-stralen, verzameld zien, om de jeugdige kloosterlingen bij de studie in de natuurkunde te dienen. - Vervolgens treedt men den refter of de eetzaal binnen, een lokaal, dat van vrij groote afmeting zijn moet, omdat men naar kloostergebruik alleen langs de muurzijde ter tafel aanzit. Daardoor kan men des te aandachtiger den voorlezer volgen, die op een katheder, in 't midden geplaatst, tijdens den maaltijd de geestelijke lezing houdt. Den weg vervolgend, komt men aan de kapittelzaal, die door haar spitsboogvensters en haar stemmig gestoelte tot ingetogenheid wekt; daarna werpt men ter loops een blik in de ruime sacristy, om het koor binnen te gaan, waar in dubbele rij de koorbanken langs den muur staan geschaard.

Gelijk de Godslamp, het eeuwige licht, op deze gewijde plaats voor het Heilige der Heiligen onafgebroken brandt, zoo worden hier dag aan dag de kerkelijke getijden door de kloosterlingen deels gereciteerd, deels gezongen. Treffend ruischen door de hooge gewelven de eenvoudige en toch zoo rijk afwisselende akkoorden van den 13de-eeuwschen zang, streng methodisch uitgevoerd volgens de architype, op last van den Generaal Humbertus van Romano in 1254 uitgegeven en thans nog te Rome bewaard. Volgens een voorschrift, dat van de eerste dagen der Orde dagteekent, trekken elken avond onder het aanheffen van het roerend *Salve Regina* de religieuzen processiegewijs uit het koor en scharen zich, eerbiedig knielend, rondom het altaar, om Maria, de reine Moedermaagd, te vereeren en zich onder de hoede hunner Beschermster te stellen. Het is de avondgroet, gebracht aan de *Stella maris,* de Sterre der zee. Men moet inderdaad weinig begrip hebben van de kerkelijke liturgie, en geringe vatbaarheid voor hoogere indrukken, om door deze plechtigheid niet te worden getroffen. Geen wonder, dat de heilige Ordestichters in het koorgebed de zoetste vertroosting vonden.

Van het koor als door een voorhangsel gescheiden, strekt zich de volkskerk uit, bestaande uit een transept en drie beuken. Hardsteenen kolommen, waarvan de kapiteelen door kunstenaarshanden met liefde en zorg zijn gebeeldhouwd, dragen het trotsche gewelf, dat zich in stoute bogen hoog verheft. Het oog verlustigt zich in het volgen der strenge lijnen, die zich tot bundels vereenigen of wederom uitstralen, scherp getrokken door den kleurigen profielsteen.

Al derft de kerk nagenoeg elk sieraad, al draagt het vurenhout der meubelen niet bij om den indruk te verhoogen, toch laat het zich nu reeds aanzien, dat wanneer eenmaal door de milddadigheid der geloovigen in de behoeften dezer kerk is voorzien, ieder bezoeker, aanstonds getroffen, zeggen zal: ‘Hier is het Huis Gods, de deur des Hemels.’

Door het Dominicaner-klooster te Zwolle heeft de heer Kayser een werk geleverd, waarvan men, bij het onvolmaakte, dat elk menschenwerk aankleeft, het monumentaal karakter niet kan ontkennen. Hij heeft bewezen, dat op zijn werk niet toepasselijk is, wat de bekende Huijsmans van de moderne kloosters zoo geestig zegt:

‘Un fait est certain, c'est que presque tous les cloîtres édifiés à notre époque sont, au point de vue de l'art, absolument nuls; les galeries ont l'air d'être en cartonpâte, les colonnes ressemblent à des rouleaux de bois passés au lait de chaux, les voûtes sont en papier mâché et, quant aux ornaments, mieux vaut, pour ne pas s'irriter, les négliger; tout cela sent la construction moderne, si prétentieuse et si tâtive, si peu résistante et si truquée.’ (*De Tout* blz. 254.)

De Orde van den H. Dominicus zij gelukgewenscht met deze stichting, die van kunstzin, doorzicht en ondernemingsgeest getuigt. Mogen de zegeningen, die Z.D.H.

Mgr. H. van de Wetering bij de consecratie den 19den Augustus ll. heeft afgebeden, in rijke mate over dit nieuwe Godshuis nederdalen.

A.

De Schat.
Oorspronkelijke novelle van
Louise Stratenus.
(*Vervolg*.)

Tegen November kwam de burgemeester Martha vragen, of zij weder op de oude voorwaarden bij zijn vrouw in dienst wilde treden. Het stadsmeisje, dàt haar vervangen had, wilde den winter niet overblijven aan de kust. Zij weigerde vriendelijk, doch beslist; het was niet meer noodig dagelijks dien langen weg af te leggen en zij had wel gevoeld, dat het eigenlijk haar krachten te boven was gegaan.

'Dat spijt mij geducht,' zei Molembeke: 'Wij hadden het beiden even gàarne gehad; maar als gij wilt, kunt gij u nog tot de volgende week bedenken. Dan gaat mijn vrouw naar Gent en zal zij meteen naar een dienstbode uitzien.'

Den volgenden avond zat het jonge meisje bij haar kookkacheltje te naaien, toen er aan de deur werd geklopt. Het was al niet vroeg meer en zij had niemand te wachten, zoodat de grendel voor de deur geschoven was. Zij ging opendoen.

Op den drempel herkende zij Louis, die haastig binnentrad, na daarbuiten nog een blik om zich heen te hebben geworpen.

'Gij moet mij redden!' was zijn eerste woord, op gesmoorden toon gesproken.

Zij staarde hem sprakeloos aan. Aan welke raadselachtige ontroering was hij toch ter prooi, dat hij zelfs geen groet voor haar over had gehad en daar bevend voor haar stond, het voorhoofd bedekt met dikke zweetdroppels?

'Wat is u overkomen?' vroeg zij eindelijk.

'Ik word opgespoord, achterna gezeten als een wild beest,' antwoordde hij bitter, 'en dat voor een ellendige duizend franks.'

'Hebt gij schulden?' stamelde zij ontsteld.

'Schulden?' herhaalde hij met een spotlach. 'Daar zou wel wat op te vinden zijn, die hebben de meesten te Brussel. Neen, Martha, gij moet mij redden; gij alleen kunt het. Ze zullen eieren kiezen voor hun geld, als ik hun de som onmiddellijk terugbreng.'

'Maar wat is er dan toch gebeurd?'

'Begrijpt gij het nog niet?' riep hij driftig, haar bij den arm schuddend. 'Moet ik het dan in volle woorden zeggen? Zijt gij niet voldaan, voordat gij mij vernederd hebt? Ik ben radeloos geweest door geldgebrek en toen kwam de verzoeking. Ik wist waar ik duizend franken vinden kon, wanneer men uit zou zijn.... en ik heb ze genomen.'

'Breng ze dan terug!' sprak het jonge meisje, zich doodsbleek losmakende.

'Alsof ik hier zou zijn, domoor, als ik dat nog kon!' bromde hij. 'Denk je soms dat men zich voor zijn plezier door de politie achterna laat zitten? Neen, ik had gedacht, o! heel zeker gedacht, het geld weer op zijn plaats terug te kunnen brengen, voordat er gevaar voor ontdekking bestond. Ik had een berekening uitgevonden het met de kaarten te winnen; maar ik weet niet wat er aan gehaperd heeft; ik raakte alles kwijt en houd niets meer dan een paar ellendige zilverstukken over. Je moet mij redden, of ik kom in de gevangenis.'

‘Louis,’ zeide zij, heel ernstig, ‘ben je zeker, dat de bestolene geen medelijden zal hebben, dat hij niet tevreden zal zijn, als

je hem belooft aan den arbeid te zullen gaan en langzaam je schuld af te betalen?'

'Je kent dien man niet; het is geen brave dokter of zoo iemand, die voldaan zou zijn met de gedachte een mensch weer uit het ongeluk te kunnen opheffen; maar een *bookmaker,* die zijn geld alle dagen van zijn leven noodig heeft, en geen ontferming zal kennen. Martha, je hebt geld, ik weet het, ook al wil je dan niet aan dien schat komen, en je hebt toch vroeger van mij gehouden; ik ben wanhopig, red mij!'

Zij zag hem peinzend aan. Ja, zij had hem lief gehad, innig lief, in de dagen toen hij nog voor niemand de oogen behoefde neer te slaan. Nu was dat voorbij; zij kon geen dief beminnen; maar hij bleef als het ware haar jeugd; zij dankte hem haar zoetste herinneringen, al was het dan tevens ook haar diepste smart, en hem naar de gevangenis te laten gaan was meer dan zij kon dragen.

'Ik heb maar achthonderd franks,' zei zij aarzelend.

'Dat is al een uitkomst!' riep Delmer uit. 'Hij zal er zeker genoegen mee nemen, als ik het overige later bijpassen wil.'

'Ik ben bereid ze te geven op één voorwaarde,' hernam zij, 'maar anders ook niet, en ik heb het recht die te stellen; want geef ik dat geld, dan houd ik zelf ook niets meer over; zal ik weer, zooals vroeger, in dienst moeten gaan.'

'Spreek, spreek! Wat wil je?'

'Dat je mij zweren zult hier terug te komen en je verdere leven lang weer op de vischvangst te gaan. Och, Louis, de groote steden zijn niet voor menschen van de kust. Ze spannen je allerlei valstrikken en men is er in gevangen voordat men het zelf weet.'

'Allemaal dwaasheid! Daar alleen kan men rijk worden!' riep hij uit.

'Neen; maar wel ten gronde gaan zooals jij. Hier alleen kun je weer een eerlijk man worden, je brood verdienen, zonder vervolgd te worden door voortdurenden angst en gewetenswroeging, terugkeeren tot God. Wil je mij zweren dat te doen, dan zul je er mij later voor zegenen.'

'Ja, ja!' spotte hij. 'Ik ken je. Het is je maar te doen om mijn vrouw te worden! Als ik eenmaal hier terug was, zou je denken, dat ik van zelf weer met je verkeeren ging. Zoo zijn de vrouwen; daar hebben zij nog wel wat voor over. Maar als het daar op aankomt, kan ik je toch wel trouwen en naar Brussel met je gaan.'

'Je vrouw worden, dat in der eeuwigheid niet meer!' antwoordde zij hooghartig. 'Al vroeg je er mij ook op je knieën om. Ik mag heel weinig beteekenen, maar voor een dief ben ik te goed.'

'Pas op!' sprak hij dreigend. 'Je kunt een wanhopige spoedig buiten zichzelven drijven!'

'O! Ik vrees je niet. Je wilt, zooals altijd mijn geld, en een doode kan dat niet geven!' klonk het minachtend. 'Wil je dien eed afleggen of niet? Je kunt mij vermoorden, zoo je verkiest; maar op geen andere voorwaarde help ik je.'

'Nu dan; ik beloof je bij al wat mij heilig is, als je mij het geld geeft, hier terug te komen,' sprak hij, na een korte aarzeling.

'Voor altijd?'

'Ja, voor altijd. En nu, waar is het geld?'

'Ik kan het pas morgenochtend krijgen. Het staat op de spaarbank.'

Delmer slaakte een vloek en wierp zich ontmoedigd op een stoel neer.

'Het zal te laat zijn, morgen,' mompelde hij.

‘Luister,’ hernam Martha, ‘ik ken den man niet, dien je hebt bestolen; maar ik denk wel, zooals jij, dat hij, liever nog dan je op te laten sluiten, kans zal hebben zijn geld terug te zien. Ik zal een briefje schrijven, waarin ik beloof morgen achthonderd franks te sturen, als hij je vrijlaat. Je gaat dadelijk naar de stad en brengt hem dat briefje en zegt, dat hij je bij zich houden kan tot de som er is. Zou dat niet helpen?’

‘Ja, ik geloof het wel,’ zei Delmer. ‘Dat is een goede inval. Schrijf het dadelijk. Om halftien gaat er nog een trein. Ik zal dan mijn adres opschrijven.’

‘Neen, het adres van dien mijnheer. Ik stuur het geld aan hem; maar niet voordat hij mij getelegrapheerd heeft, dat hij in de schikking toestemt.’

Met inspanning, want in de schrijfkunst had zij het niet ver gebracht, stelde zij het epistel op, waarbij zij den benadeelde smeekte zich edelmoedig te betoonen en hem zelfs beloofde er voor in te staan, dat Louis, tot zijn geregeld visschersleven teruggekeerd, zich ook van zijn overige schuld zou kwijten. Toen zij hem dit schrijven overhandigde, las hij het over en vertrok toen in allerijl, vergetende haar ook maar te bedanken.

‘Denk aan je eed!’ riep zij hem achterna.

Den volgenden dag seinde de bookmaker haar, dat hij Delmer zou sparen, indien zij haar belofte hield. Zij ging dus het geld opnemen en verzond het. Daarna begaf zij zich tot mevrouw Molembeke en zei haar, dat zij op haar weigering terugkwam en haar voorstel aannam.

Andermaal begonnen thans haar lange tochten. Zij moest toch wel leven en haar huisje was de laatste vreugde, die zij overhield, zij kon er niet van scheiden.

Louis Delmer was inderdaad teruggekeerd, maar voor altijd voor het eenvoudige visschersleven bedorven. Op zee volbracht hij vrij goed zijn taak, bevreesd anders afgedankt te zullen worden en des Zondags geen geld te zullen hebben om naar Gent of Brugge te gaan; maar hij was een ontevredene geworden, die slechts schold op de rijken en op het dorp, waar men levend dood was.

Al spoedig bedacht hij, dat, nu hij toch niet te Brussel kon zijn, hij maar wijs zou doen Martha te trouwen. Aan het eind van den winter, zou zij weer heel wat hebben overgespaard en den volgenden zomer zou zij weer goed geld verdienen. Er zat de aard van haar moeder in; de man, die haar tot vrouw kreeg, zou zich evenmin dood behoeven te werken, als haar vader dat had gedaan, en hij wachtte haar op zekeren avond op, om haar te vragen de oude banden maar weer aan te knoopen. Zij konden dan tegen Juni in het huwelijk treden.

‘Heb ik je niet gezegd, dat het onmogelijk is?’ antwoordde het visschersmeisje. ‘Ik behoef niet meer te herhalen waarom, maar alles is voorgoed tusschen ons uit. Werk stilletjes voort, tot je dien heer af betaald hebt; daarna kan je rondkijken naar een vrouw; er zijn hier brave meisjes genoeg.’

‘Afbetalen?’ bromde hij. ‘Denk je dat ik dat doe? En zelf hongerlijden? Neen, hij moet tevreden wezen met wat hij opgestoken heeft. Maar dat kun je niet meenen, Martha, dat je mij heelemaal vergeten hebt?’

‘Ik heb je niet vergeten, daarvoor heb je wel gezorgd; maar ik heb je niet lief meer en nooit kan ik je vrouw worden,’ klonk het zoo beslist, dat hij wel in moest zien dat het haar ernst was.

Hij kwam niet meer op zijn aanzoek terug; maar begon haar te haten om haar weigering. Was hij niet veel te goed voor zulk een dom schepsel, hij, de mooiste jongen van de kust? Hij zou haar wel to onen, dat hij zich wist te troosten over haar ontrouw. Zij had het zelf gezegd, er waren meisjes genoeg. Hij zou er een uitkiezen, in wier schaduw zij niet kon staan!

Martha had gelijk gehad: haar liefde voor hem was zoo onherroepelijk dood, dat het haar zelfs geen pijn deed, toen zij hem den volgenden Zondag langs het huis haars meesters komen zag met de aardige Jeanne de Keijzer aan den arm. Zij vroeg zich slechts meewarig af, hoe die twee ooit durfden hopen iets anders dan armoede te gemoet te gaan; want Jeanne had den naam even lui als mooi te wezen en veel te veel geld te besteden aan opschik.

In het begin van Januari, op een avond dat zij, bezweet van den arbeid - want het was Zaterdag en zij had nog alles voor den Zondag gereed willen krijgen - door een felle sneeuwjacht huiswaarts keerde, vatte Martha een zware kou. Den volgenden morgen had zij koorts, zij gevoelde zich ziek; maar zonder haar zou mevrouw Molembeke dien dag geen raad weten. Er kwamen vrienden over, en in heel den omtrek was voor het oogenblik geen hulp te vinden. Plichtgetrouw als altijd, stond zij op, kleedde zich aan en strompelde den straatweg op.

Tegen den avond moest zij zich echter gewonnen geven en vragen of de burgemeestersvrouw den volgenden dag om een plaatsvervangster naar de stad telegrapheeren wilde. Zij kon nauwelijks meer op haar beenen staan. Toch wilde zij naar huis en mevrouw Molembeke poogde niet haar daarvan te weerhouden; zij was er niet op ingericht, om een zieke te verplegen, dacht zij, en dat Martha iets onder de leden had, daaraan behoefde men niet te twijfelen. De jonge vrouw meende al heel barmhartig te zijn, door van haar man te verkrijgen, dat het meisje met zijn jachtwagentje naar haar eigen woning zou worden gebracht. Klappertandend kwam Martha daar aan. Verscheidene dagen had zij een hevige koorts, die steeds op onrustbarende wijze toenam, tot de geneesheer, door een buurvrouw geroepen, verklaarde, dat het een longontsteking was.

De lieden waren vriendelijk en goed voor haar; om beurten kwam men naar haar omzien en haar de voorgeschreven geneesmiddelen ingeven; maar des nachts was zij alleen, en dan deed de koorts allerlei schrikbeelden voor haar oprijzen, kroop zij soms op handen en voeten voor de deur, om er den grendel voor te trekken. Telkens was het haar alsof Louis binnensluipen zou, en haar het geheim afpersen waar de schat verborgen lag. Zij was niet persoonlijk bang voor hem, o, neen; hij kon slechts haar lichaam dooden, hij vermocht hare onsterfelijke ziel geen letsel toe te brengen; maar zij vreesde dat hij gebruik zou maken van een oogenblik, waarop de koorts haar deed ijlen; dan zeide men dingen, die men niet herroepen kon, en o! zij zou het zichzelve nooit vergeven, indien zij hem, zelfs onbewust, de bergplaats aangewezen had.

Maar de ziekte week ten slotte; dat jonge, krachtige gestel was niet op eenmaal gesloopt, en terwijl zij daar aan haar venstertje zat, in den ouden leuningstoel, - haar toegezonden door den pastoor, wien het een groot offer geweest was, al zeide hij er ook niemand iets van, afstand te doen van dat eenige voorwerp van weelde, den eenigen zetel, waarop zijn stramme leden nog wat rust konden vinden, - droomde zij reeds van den tijd, waarop zij weer haar bezigheden bij de burgemeestersvrouw hervatten zou. Wat waren het voor dwazen, dacht zij, die over arbeid klaagden? Het was zulk een geluk, het schonk zulk een zoete voldoening, te werken en nu en dan een woordje van lof te ontvangen voor zijn ijver. *Dat* was het hoogste loon. De weken verliepen echter, zonder dat Martha's krachten anders dan op bijna onmerkbare wijze weer bijkwamen. Wel beproefde zij dagelijks een beetje meer uit te voeren dan den vorigen dag, eerst slechts met het loopen door het vertrek, daarna met het in orde brengen van haar huisje; maar het wilde niet goed gaan. Zij bleef hoesten, *leelijk* hoesten, zeiden de buren, en de dokter schreef nog altijd geneesmiddelen voor.

Al hetgeen zij de eerste wintermaand in haar dienst gebeurd had, was reeds op;

zij moest een harer badkoetsjes verkoopen, om voort te leven tot zij weer volkomen gezond zou zijn. Dat viel haar heel hard; maar moedig als zij was, zei zij tot zichzelve, dat zij de schade wel zou inhalen, als zij maar weer arbeiden kon. In het laatst van Maart waagde zij zich voor het eerst weer buiten. De geneesheer had het wel verboden, maar zij geloofde hem al te zwaartillend. Hij behandelde ook meestal rijke dames, die allen tijd hadden te herstellen van haar ziekten en had geen begrip van hetgeen er voor een arm meisje te verrichten viel.

Tegen April kwam mevrouw Molembeke eens naar haar kijken. Zij herkende haar bij den eersten oogopslag niet, zoozeer was zij vermagerd, zoo onheilspellend glinsterden haar groote, thans diep ingezonken oogen.

‘Ik kwam mij overtuigen, of gij reeds bij ons terug zoudt kunnen komen,’ zeide zij, ‘maar ik zie....’

‘O, ja, mevrouw, ja, ja, ik kan heel goed!’ riep Martha vol verlangen uit. ‘Misschien mag ik dan de eerste maand bij u blijven slapen; daarna zal ik weer heelemaal sterk zijn.’

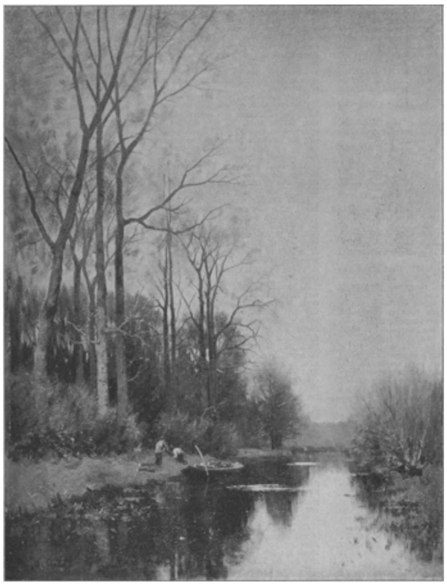

WINTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRED. DU CHATTEL.

‘In elk geval kan ik u pas over veertien dagen gebruiken,’ hernam de jonge vrouw, haar niet alle hoop willende ontnemen. ‘Ik kan mijn tegenwoordige hulp maar niet in eens op straat zetten. Het is een goed kind; maar niemand heb ik zoo gaarne als u.’

‘Ik dank mevrouw duizendmaal,’ zei het jonge meisje met een blos van vreugde, ‘zoodra mevrouw mij gebruiken kan, zal ik gereed zijn.’

Dat was zij ook, toen twee weken later het jachtwagentje haar kwam afhalen, ofschoon alleen reeds het in orde brengen harer kleeren haar doodelijk had uitgeput; maar blijdschap en hoop schenen haar nieuwe krachten te verleenen; zij wilde niet, dat men haar ontzien zou bij eenig werk, en al parelde het koude zweet haar onder den arbeid op het voorhoofd, haar oogen schitterden nog slechts te meer en zij herhaalde slechts, als zocht zij zich zelve van de waarheid harer woorden te overtuigen: ‘Het gaat aldoor beter! Spoedig zal ik weer de oude zijn!’

Op een avond, nadat zij den ganschen

middag aan de waschtobbe had gestaan, schelde haar meesteres haar. Zij begreep er niets van, dat het theewater nog niet binnen was gebracht. Martha was anders toch steeds zoo stipt op haar tijd! Er volgde geen antwoord.

'Zou zij uit zijn?' mompelde mevrouw Molembeke. 'Ik moet eens gaan zien!'

Zij liep naar de keuken, maar nauwelijks had zij den drempel overschreden, of zij deinsde met een kreet van schrik terug. Op een der matten stoelen zat het jonge meisje als versuft, haar gansche kleedje overdekt met bloed. Een donker vlekje op de witte lippen zeide genoegzaam wat er voorgevallen was.

'Martha!' riep de burgemeestersvrouw ontsteld, 'hebt ge een bloedspuwing gehad?'

De arme dienstbode knikte even. Ja, het was zoo en zij had opeens al haar luchtkasteelen van genezing en hernieuwde krachten in puin zien storten. Zij wist wat dit beteekende, zij had het te vaak bij anderen gezien, om zich nog eenige illusie te kunnen maken.

(*Wordt vervolgd.*)

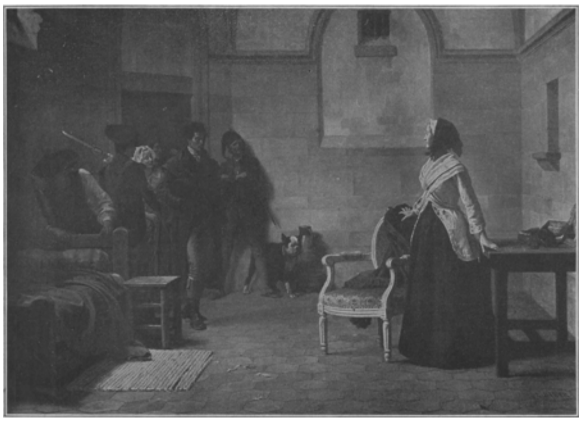

DE LAATSTE DAG VAN MARIE ANTOINETTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. BAALDER.

Winter.
Naar de schilderij van Fred. du Chattel.

Februari: Sprokkelmaand, zegt de almanak. De beide mannetjes op onze plaat zijn dan ook druk bezig met in stukken gezaagde stammen in hun boot te laden, om ze langs het kalme water te vervoeren.

't Is een fraai en stemmig landschap, 't kan wel ergens in het boschrijk Utrecht zijn, met die hooge, statige boomen ter linker- en het lage hakhout ter rechterzij. 't Ziet er echt wintersch uit, maar er is reeds een lichtende helderheid in de atmosfeer, een blijde spiegeling in het water, die aan het geheel iets stralends geeft en ver-

wachtingen wekt van vogelengezang en zonnige lente.

Fred. du Chattel behoort al niet meer tot de jongere Nederlandsche kunstbroeders; maar op de tentoonstellingen onzer schildersgenootschappen is hij nog steeds een trouwe en graag-geziene gast. Zijn fraai geschilderde landschappen, altoos keurig en smaakvol van onderwerp, behagelijk van kleur en vaardig van penseeling, maken in hun deftig gouden lijsten een goed effect tegen de wanden onzer expositiezalen. Ze geven Holland op zijn mooist, niet het onaanzienlijke en aan leeken weinig opvallende mooi, dat sommige schilders zoeken in de meest primitieve hoekjes van ons mooie land, maar de meer geciviliseerde en algemeen gewaardeerde schoonheid van boschpaden en villawegen en dorpslaantjes in de welvarende streken van ons vaderland.

En de natuurliefhebber, die oog heeft voor mooie punten en schilderachtige plekjes, ze misschien zelf op de wandeling wel gekiekt heeft met zijn handcamera, houdt veel van zoo'n fraaie Du Chattel, die zijn herinnering aan genoten natuurschoon op hem sympatieke wijze levendig houdt.

De laatste dagen van Marie Antoinette.

Het onschuldigste en meest beklagenswaardige slachtoffer van de Fransche revolutie was Marie Antoinette, de ongelukkige koningin van een verdwaasd volk, de echtgenoote van den zwakken en te weinig mannelijken Lodewijk XVI.

Wij behoeven haar geschiedenis, haar droevig martelaarschap, niet van één dag, maar van drie jaren, niet te verhalen: ieder kent het.

Bij den aanvang van het schijn-proces tegen den koning, in Januari 1793, werd zij van hem gescheiden, en slechts éénmaal, kort vóór zijn terechtstelling, zag zij hem terug. In Juni ontnam men haar ook heur beide kinderen, en den 2den Augustus bracht men haar naar een eenzaam, ellendig vertrek in de Conciergerie over.

Den 13den October werd zij voor de revolutionnaire rechtbank gedaagd, waar men haar niet enkel van verraad, maar ook van andere schandelijke misdaden betichtte. Met vrijmoedigheid en waardigheid verdedigde zij zich, maar het mocht niet baten: haar dood was besloten, en den 16den October des morgens om vier uur werd zij ter dood veroordeeld. Hoewel uitgeput van lichaam en afgemat van geest, behield zij op weg naar de gerechtsplaats haar moed en vastberadenheid, en des middags om één uur viel haar hoofd onder het mes der guillotine.

Onze fraaie gravure stelt het oogenblik voor, waarop men de ongelukkige vorstin komt halen voor haar laatsten gang. De afgezant van het revolutionnaire comité is getroffen door de edele, fiere majesteit der koningin, maar het opdringende grauw in de deuropening dreigt en jouwt haar uit, en weerzinwekkend vooral zijn de brutale cipier tegen den muur en de vrouw uit het volk, die bloeddorstig een sabel zwaait.

Majesteit spreekt uit houding en blik van Marie Antoinette, en zoo, als een koningin, als een waardige dochter van Maria Theresia, zou zij de treden van het schavot bestijgen.

IJsbloemen.

Het was in de jaren van tachtig der vijftiende eeuw, dus bijna 425 jaar geleden.

Over de ijsvelden van Groenland lag reeds sedert maanden de pool-nacht uitgespreid. Meer dan twaalf weken geleden was de zon, welke tot nu toe slechts heel weinig boven de oppervlakte der zee rondom de aarde gewandeld had, ondergegaan, en het zou zeker nog wel vijf weken duren, eer men haar weer voor het eerst kon aanschouwen.

Verplaatst u naar de Vestrigybt (westelijke streek) der laagte, niet ver van de zee en van de duizenden en nog eens duizenden klippen, waartusschen het ijs, hoog als muren, stond, dicht bij Gardar in de nabijheid van Brattahlid. In beschutte ligging tegen de glooiing van een heuvel of hoogte stak hier en daar uit het glinsterend veld een lage kegel omhoog, geheel met sneeuw en ijs bedekt.... de armzalige woning van een daar te lande geboren gezin; de maan, welke hier in het hooge Noorden een eigenaardige lichtsterkte schijnt te bezitten, overgoot ze met haar koud, helder licht, evenals de andere, die, klein in getal, ver in den omtrek nog zichtbaar waren.

Drie in dikke pelzen gekleede gestalten traden uit de woning en gleden op een soort van sneeuwschoenen voort; een dichte nevel omgaf hen, voornamelijk hunne hoofden - de grimmige koude verandert immers het minste ademtochtje, de geringste uitwaseming onmiddellijk tot ijs; hun ademhaling klonk luide, gelijk een schel geratel door de ijzige nachtlucht.

Weldra klonk van verre een gedruisch en ginder, naast een vooruitspringende rots, op een halve mijl afstands, verschenen ook menschen, drie, vier kleine groepen. Zij allen hadden klaarblijkelijk eén doel: een klein, donker huis, dat op een verhooging van den grond stond, doch beschut werd door twee reusachtige, met ijs bedekte rotswanden, en hetwelk juist voor de ijlings zich voortspoedende gestalten opdoemde.

Een kwartier-uur later was het kleine, uit steenen opgetrokken huis vol menschen. Dof brandden de lampen, welker licht gevoed werd door zeehondentraan; een dichte damp omhulde de vergadering, bestaande uit mannen en vrouwen, die, dicht opeen gedrongen, zwijgend hier wachtten.

Vooraan in dit lokaal bevond zich een armzalig steenen altaar met kruisbeeld, waarop een klein, oud kistje stond.

Thans trad een oude, voorovergebogen man naar voren; er hingen ijskegels aan zijn baard, uit zijn oogen scheen het licht geweken, want hij werd behoedzaam door een jongeling geleid. Zich naast het altaar plaatsende, begon hij:

'In den naam des Vaders, en des Zoons en des H. Geestes. Amen.'

'De heilige dag is weder aangebroken, geloofd zij God...'

'Geloofd zij God!' riepen de vergaderden.

'De heilige dag, waarop Gods Zoon is mensch geworden, een klein Kind in den stal, Dat ons allen verlost heeft van de zonde en den toorn Gods, geloofd zij God!'

'Geloofd zij God!'

'Geen mensch mag dit vergeten, iedereen moet dezen dag heilig houden, want het is de heilige dag. En iedereen moet God prijzen en God volgen. Er mag onder ons geen boosheid heerschen, geen haat en nijd, geen leugen en geen slechte gedachte, en wie kwaad gedaan heeft, moet het laten en God bidden: "ontferm u mijner, neem mijne zonden weg!"'

'Ontferm u, neem weg mijne zonden!' klonk het uit het koor der vergadering.

'En nu wil ik, de oudste onder u lieden, verkondigen, wat God gedaan heeft.' Uit het geheugen sprak of liever zong nu op hoogen toon de grijsaard de woorden van het evangelie volgens den H. Lucas voor de vergadering, waarin het wonder van den heiligen Kerstnacht wordt meegedeeld: het trekken van Maria en Jozef naar Bethlehem, het afwijzen in de stad, het kiezen van den stal tot schuilplaats, de geboorte

van den Zoon Gods uit de Maagd Maria, het verkondigen der blijde boodschap aan de herders, en de eerste aanbidding van het goddelijk Kind in de kribbe door menschen op aarde.

'God zij geprezen, geloofd zij Jesus Christus,' aldus sloot de vergadering deze verkondiging des evangelies.

Alsnu ging de grijsaard vóór het altaar staan en wees met de hand op het kleine lage kistje.

'Het is lang, zeer lang geleden,' zei hij toen, 'vele, vele malen is de zon ondergegaan en tegen den zomer teruggekomen, dat er hier godsgezanten waren, die ons gesproken hebben van God en ons alles van Hem openbaarden. Zij leerden ons braaf te zijn en God te behagen, en zij hebben de zonden vergeven en God voor ons een heilige offerande opgedragen, en het land was gelukkig. Doch toen kwamen de Skalanders en doodden onze priesters, allen op twee na, verwoestten de kerken, roofden onze honden, ons huisraad en onze levensmiddelen en vermoordden velen. En één priester, die er nog was, heeft ons vermaand, trouw te blijven, wat wij hem hebben beloofd. Maar hij werd levensmoede en ziekelijk en stierf; gij allen weet, dat hij hier naast begraven ligt. En de Skalanders kwamen nogmaals en namen alles mee, wat de priester had achtergelaten. Slechts één ding niet, namelijk den doek, waarop de H. Offerande voltrokken werd. Voor de laatste maal heeft de man Gods hem op het altaar gelegd en daarop heeft gerust het Lichaam des Heeren Jesus Christus, van den Zoon Gods, als offerande; gelijk het Goddelijk Kind in den stal gelegen heeft op de windsels, welke Maria, Zijne heilige Moeder, voor Hem bereidde. Dien doek heeft God ons gelaten: een groot heiligdom, ter gedachtenis en vermaning, dat wij getrouw in den Geloove moeten blijven, tot God ons weder Zijne priesters zendt. En die heilige doek is bij ons gebleven, en toen de laatste priester gestorven was, heeft men het corporale zorgvuldig achter slot gebracht, het bewaard als den kostbaarsten schat. En op het hoogfeest van Kerstmis, op den heiligen dag, waarop Jesus Christus geboren is, heeft telkenmale de oudste van ons den heiligen doek te voorschijn gehaald en den volke vertoond en allen hebben hem gezien en Jesus Christus beloofd, Hem te beminnen en aan Hem te gelooven en zij hebben gebeden, dat Jesus Christus hun hunne zonden moge vergeven en hen zalig maken. En nog altijd is er geen Godsgezant in 't land gekomen. Wij zijn door de menschen vergeten. Daarom neem ik thans, de oudste, den heiligen doek uit het kistje, opdat gij hem allen kunt zien. Knielt neder!'

De geheele vergadering wierp zich op den vloer neder.

En de grijsaard deed het kistje open en nam vervolgens, met beide handen vol eerbied aanvattend, daaruit een oud, halfvergaan corporale, toonde het den aanwezigen, legde het daarna op het altaar en knielde zelve er voor neder.

En allen zagen het armzalige, verkleurde stuk linnen weefsel, waarop meer dan vijftig aar geleden, voor de laatste maal de heilige Hostie na de consecratie had gerust; het waarachtige Lichaam van onzen Heer en Zaligmaker Jesus Christus, waarlijk een heilige reliquie van dit Lichaam, evengoed, alsof een der windselen daar had gelegen, waarin de H. Maagd te Bethlehem eens het Kindje Jesus had gewikkeld.

En zwijgend, met tranen in de oogen, die rood waren door de felle koude, knielend in heilige liefde en eerbied, baden de verlaten Groenlanders, en de genade Gods hernieuwde hun geloof, staalde hun hoop, versterkte hun liefde; Gods genade wekte wonderen van volmaakt berouw over de bedreven zonden en goede voornemens, om aan de H. Kerk trouw te blijven en den Zaligmaker niet te verlaten; de genade Gods werkte onzichtbaar met groote macht en rijken zegen in de zielen der arme, vergeten wilden, wier geloof niet door een

halve eeuw zonder priester aan het wankelen kon worden gebracht. En menigeen, wiens geweten bezwaard was, beleed voor God zijn zonden en beloofde voortaan dubbel zoo trouw te zijn en dubbel zoo vast te gelooven.

Een schouwspel voor engelen!

Verwende en verweekelijkte menschen zouden zeer zeker hier niet gepast hebben, in deze bittere armoede, in deze grimmige koude, welke alle begrip te boven gaat, onder deze half-wilde menschen, in deze atmosfeer, die vervuld is van traanreuk en andere uitwasemingen, in dit stuk land op den aardbol, dicht bij de Noordpool met al haar verschrikkingen, van alle menschelijke gemakken verstoken...

Doch het betreft hier immers zielen, niet het lichaam en het uitwendige. En dan zal ongetwijfeld Gods oog en de blik van heel het hemelrijk met heilige blijdschap gerust hebben op het schouwspel in dat lage, met walm vervulde kerkje, en op deze armoedige, erbarmelijke Kertmisviering in het ijzigste Noorden der aarde.

Maar buiten, in de arctische wereld, was het middelerwijl óók Kerstmis geworden. De lucht stond als het ware in blauw- en groen-gloeiende vlammen, juist naar het Noorden heen. Hoog boven aan, waar de poolster zich om den nimmer ondergaanden Grooten Beer draait, schittert in onmetelijke grootschheid en pracht het Noorderlicht - een reusachtige kroon van licht - aan den hemel en zendt millioenen stralen uit over heel het ijsgebied. De aarde, dat wil zeggen de sneeuw- en ijsvelden, de glooiingen en afgronden, de zee, zoo ver het oog reikt... alles was door deze pracht verheerlijkt, en mee overgoten. Het ijs flonkerde, flikkerde, glinsterde en vlamde in alle kleuren van den regenboog, als millioenen van diamanten en brillanten, de sneeuwvelden lichtten tooverachtig met verblindende felheid, de zee verscheen in een blauw licht, de sterren aan het firmament, voor zooverre zij door het Noorderlicht niet in luister werden overtroffen, stonden in onuitsprekelijke helderheid, grootte en scherpe omlijning aan het uitspansel, en zelfs de bijna volle maan stond ginds boven de zee, en in den dampkring werd haar beeltenis wel zesmaal teruggekaatst, zoodat het scheen alsof er aan den nachtelijken hemel zeven manen te gelijk stonden, alsof er van het uitspansel zeven reusachtige godslampen afhingen. De donkerblauwe middernachtelijke hemel, de oogverblindende witte ijsvlakten en sneeuwvelden van Groenland en de stralende luister van het Noorderlicht, van den arctischen hemel en van de maan uit de poolstreek vormden een geheel van bovenaardsche pracht en heerlijkheid, nooit door eenig menschelijk oog aanschouwd.

En er lag een oneindig, diep, heilig zwijgen over land en zee uitgespreid.

Dàt was de verlichting der kribbe in den Kerstnacht, een verlichting, welke God zelf tot stand bracht in het verafgelegen, ijzige Groenland, ter eere van Zijn Zoon. De wereldberoemde ‘Girandola,’ de grootsche illuminatie, welke voorheen op groote feesten van den Engelenburcht te Rome werd ontstoken en duizenden vreemdelingen tot zich lokte - het is mat niets tegenover dit hemelsche vuurwerk, de verlichting van het geheele uitspansel.

Of de arme Groenlanders zelve iets van deze pracht des hemels zagen, valt te betwijfelen. Zij baden gemeenschappelijk in het oude, verlaten kerkje, dat God hun weer een priester mocht zenden na een halve eeuw van wachten en verlangen.

***

Het was in Rome, in een der oude, vorstelijke paleizen. Er werd een groot feest gegeven met gala-diner, tooneeluitvoering en nieuwe muziek; de bloem des adels was er vertegenwoordigd, men had juist zoo even den kardinaal, een bloedverwant van den huize, naar zijn eereplaats geleid. Alles baadde zich in vreugde.

Een echter - hij scheen onopgemerkt te blijven - paste niet in den kring. Het was een schoon jongeling, in de dracht der edellieden: Giulio Attavanti. Wel zat ook hij in de rij der gasten aan tafel, wel maakte ook hij zijn op- en aanmerkingen en stiet van tijd tot tijd een haast woesten lach uit, doch een onuitsprekelijke droefgeestigheid en lusteloosheid lag als een onzichtbare last op hem.

Nu en dan vloog een steelsche blik naar gindschen hoek der zaal, waar, met het gelaat juist naar hem toegekeerd, een dame zat, die met uitgezochte behaagzucht haren tafelbuur plaagde en met hem blikken en woorden wisselde. Wanneer haar blik toevallig dien van Giulio Attavanti ontmoette, dan wendde zij met niet weer te geven onverschilligheid en minachtende koelheid het fraaie, als uit marmer gebeitelde, hoofd ter zijde en onderhield zich des te ijveriger met den ander.

Hij was nochtans niet onopgemerkt gebleven. De kardinaal en hij, die naast Zijn Eminentie zat - het was de beroemde geleerde Pico de Mirandola - keken van tijd tot tijd naar Giulio en fluisterden dan met elkaar.

De maaltijd was afgeloopen; men verspreidde zich.

Giulio naderde de dame, terwijl haar cavalier door iemand anders aangesproken werd.

‘Schoone Maddalena....’ begon hij, terwijl hij smeekend haar in 't gelaat trachtte te zien. Zij had wel de oogen op hem gevestigd, maar zóó starend, zóó levenloos, alsof zij hem in 't geheel niet zag.

‘Edele Donna, sta mij slechts één woordje toe....’ begon Giulio weder en trad nader.

Zij keek ijskoud over hem heen, keerde zich vervolgens, zonder een woord te spreken, van hem af en wendde zich tot haar vorigen partner.

Giulio werd doodsbleek, onwillekeurig balden zich zijn vuisten en toen hij achteruit trad, wankelde hij, gelijk een beschonkene.

‘Alles weg, alles.... alles!’ mompelde hij, ‘*vale vita!*’ (Vaarwel, leven!)

En met een uitdrukking van de vreeselijkste zielefoltering snelde hij naar de ballustrade van het balkon, dat, naar den Tiber gekeerd, scherp afstak tegen den nachtelijken hemel.

Er legde zich een hand op zijn arm.

Pico de Mirandola was het.

‘Giulio, de kardinaal wenscht u te spreken; kom mede,’ zei hij met die minzaamheid, welke van hem spreekwoordelijk was geworden. En Giulio moest volgen. In een boekvertrek der loggia zaten weldra de kardinaal, de dame des huizes en haar dochter, Mirandola en nu ook Giulio. Hij zat daar als vastgeschroefd, moest zich beheerschen en medekeuvelen.

‘Giulio, hebt ge de duizendjarige doode Romeinsche óók gezien, die men dezer dagen heeft opgegraven?’ vroeg de gastvrouw.

Van deze buitengewone gebeurtenis kwam men op andere, vervolgens op de boetpredikers, die destijds allerwegen opstonden, daarna op den beroemden Savonarola en zijn voorspelling, toen op het verval der zeden, op de vreeselijke zonden der eeuw en al het nadeel, dat zij aanrichtten, en hoe dat nog zou eindigen.

‘Wij, Romeinen, moesten aan allen het voorbeeld geven van geloof en godsvrucht,’ meende de dame des huizes, ‘wij hebben immers de grootste heiligdommen in ons midden.’

De kardinaal knikte veelbeteekenend en ernstig.

Alsdan zei hij: ‘Juist in den laatsten tijd is er voor ons, Romeinen, gelegenheid te over geweest, om te denken aan de bedreigingen, welke de Zaligmaker eens tegen Korazin en Bethsaida deed hooren. Een buitengewone aanleiding....’

‘Och, toe, heerneef, Eminentie, vertel ons dat eens!’ smeekte de gastvrouw.

En de kardinaal begon: ‘Twee dagen geleden waren wij bij den Heiligen Vader. Na de beraadslaging volgden wij hem naar de bibliotheek. En daar verhaalde de Paus ons, dat er dezer dagen een schrijven was aangekomen van het uiterste Noorden, uit Groenland, van de aldaar wonende Christenen. Dezen zijn het overschot dergenen, die aan de slavernij der Skalanders ontvlucht en weer naar hun geboortegrond teruggekeerd zijn. Bijna al hun kerken zijn verwoest, hun priesters reeds sedert lang uitgestorven, zij zijn zonder bisschop, zonder Sacramenten, zonder herders en leeraars sedert meer dan vijftig jaren. Herhaaldelijk hebben zij zich tot Rome gewend om hulp, doch het schijnt wel, dat zij afgesneden moeten zijn van de wereld. De zee rondom het strand is zóó tot ijs versteven en als met kristallen muren omgeven, dat er sedert tachtig jaren geen schip het land kon aandoen. Sommigen hunner zijn weder tot het heidendom vervallen, maar de overigen hebben, alhoewel geheel en al verlaten, toch nog vastgehouden aan het aloude Geloof. Tot opwekking en instandhouding daarvan bezitten zij enkel nog maar een altaardoek, een corporale, waarop de laatste priester, lange, lange jaren geleden, het laatste heilige Misoffer heeft opgedragen. Dezen doek stellen zij jaarlijks op een bijzonderen dag ten toon, vereeren hem openlijk en bidden daarbij God, dat Hij hun toch weer een priester gelieve te zenden. Dit hebben die arme lieden al treurend den Paus meegedeeld en hun smeekingen hernieuwd, daarbij de verzekering herhalend, trouw te volharden als kinderen Gods en der heilige Kerk....’

Er klonk een diepe zucht door het vertrek... Giulio verborg zijn hoofd in de handen.

De kardinaal eindigde zijn verhaal aldus: ‘Toen Zijne Heiligheid ons dien brief had meegedeeld, sloeg hij op zijn borst en zei: “O, hoe nietig zijn wij voor God in vergelijk met deze arme wilden! O, Heer, treed niet met ons in het gerecht wegens de talrijke genaden, welke wij verkwistten!” En ons allen werden de oogen daarbij vochtig door ontroering en van schuldbesef tegenover deze Poolmenschen.’

‘Men zou, evenals de joden, zijn kleederen scheuren,’ klonk het diep-ernstig uit den mond van Mirandola, ‘men zou het luide willen uitschreeuwen van hartzeer en verdriet over zich zelven en heel het volk, dat zich christelijk noemt en in menig opzicht niet dan heidensch is.... Schamen moeten wij ons, ja, schamen!.... wij zijnde lucht niet waard, die wij inademen, niet een stukje brood waard in onze ijzige koelheid van geloof, in ons akelige zelfzucht. En die verwijderde, ongeletterde, halve wilden verrichten zulke heldendaden des geloofs.... Zij zijn de grootste belijders onzer eeuw.... O, o, o!....’

Met verbazing had Giulio deze uitbarsting van gevoel des beroemden gasts aangehoord, die reeds in deze dagen toebereidselen maakte, zich geheel en al uit de wereld terug te trekken. In hem zelf doemde vaag een groote, reusachtige wereld vol zelfkennis op.

‘Zal het verzoek der Groenlanders verhooring vinden? Zullen zij weer een zielzorger krijgen?’

‘Ja, waarde nicht,’ klonk het antwoord van den kardinaal; ‘de heilige Vader heeft ons meegedeeld, dat hij terstond pater Matthias van de orde van den H. Benedictus tot bisschop van Gardar - dat is de titel van Groenland - heeft benoemd. Dat is een man, die blaakt van zielenijver en opoffering; over eenige weken zal hij vertrekken, dat wil zeggen, eerst naar Noorwegen, en dan, als de zee wat meer ijsvrij wordt, naar Groenland. Hij zal ook eenige priesters en medehelpers meenemen en kijkt al naar dezulken uit.’

Eenige dagen daarna stond Giulio Atta-

vanti voor den nieuwen bisschop van Groenland, pater Matthias O.S.B., en gaf zich aan.... als medehelper voor de missie in Groenland. Openhartig vertelde hij zijn levensloop. De schoone, aanzienlijke Maddalena de Tori was met hem zoo goed als verloofd; eensklaps had zij de verkeering met hem afgebroken en haar gunst aan een ander, een onwaardige, geschonken. Giulio had in de overmaat van zijn verdriet zich aanvankelijk het leven willen benemen, daar dit hem ondragelijk scheen. Thans, zoo zeide hij, had God hem een licht en een uitweg getoond: een licht en een onderrichting door het voorbeeld der arme eilandbewoners aan de Noordpool en een vingerwijzing, om het leven, dat voor hem te Rome geen waarde meer bezat, aan het heil der zielen van deze arme menschen te wijden - ten minste, als hij zulks nog waardig was.

DOMINICANER KLOOSTER TE ZWOLLE.
Kloostergang. Oostzijde.

De bisschop stelde hem ernstig op de proef; hij twijfelde geenszins aan zijn wil en karakter, 'maar,' zeide hij, 'gij kent de vreeselijke ontberingen, de opofferingen niet, welke u daar wachten. Denk aan de ontzettende koude, denk aan den eindeloozen nacht, denk aan den walgingwekkenden, slechten kost, denk aan de verpeste hutten en holen van de daar wonende menschen.'

'Het zijn Christenen,' sprak Giulio, 'en de genade van God, die almachtig is, zal mij helpen. En bovendien - ik wilde immers mij zelven vernietigen...'

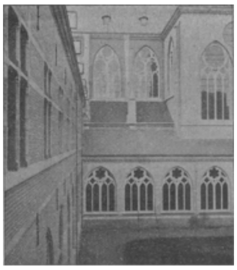

DOMINICANER KLOOSTER TE ZWOLLE.
Binnenhof.

'Welaan, breng God dan een offer, dat u een onuitsprekelijk groot loon, een eeuwig leven van gelukzaligheid en niets minder dan de heilige marteltroon zal brengen. Want het leven aan de Noordpool is een langzaam martelaarschap, weet het wel!'

Giulio breidde zijn armen naar den hemel uit. 'O menschgeworden God,' zoo bad hij, 'stort Gij uit Uw hart liefde in het mijne. Gij, Die óók alles bij den Vader hebt verlaten, opdat ik waardig worde, iets voor Uw rijk te doen.'

DOMINICANER KLOOSTER TE ZWOLLE.
Kloostergang. Westzijde.

En bisschop Matthias omhelsde en zegende hem als zijn missiegenoot.

Weinige weken daarna had het vertrek plaats. Giulio scheidde welgemoed van Italiës schoonheden. Voor hem was alles dood, wat niet uit God was. Hij zag zijn geboortegrond voor de laatste maal. Na een lange, moeilijke reis is hij met bisschop Matthias eindelijk in Groenland aangekomen, in het land van eeuwige sneeuw en eeuwig ijs. Daar heeft hij gewerkt, daar ligt zijn gebeente ergens in een vergeten graf te verbleeken tot de opstanding in den jongsten dag.

(Vrij naar Kümmel.)

W.

[Nummer 7]

De Schat.
Oorspronkelijke novelle van
Louise Stratenus.
(*Vervolg*.)

'Martha, ge zijt erg ziek en moet dus onmiddellijk naar bed!' kermde het zelfzuchtige vrouwtje. 'Och, lieve deugd, wat zal ik beginnen? Al geen hulp voor het oogenblik en dan nog iemand te moeten verplegen.'

'Als ik mocht worden weggebracht,' fluisterde Martha kuchend, 'dan zou het veel beter zijn.'

'Weggebracht?' herhaalde haar meesteres haastig, 'ja, dat zou de beste oplossing wezen! De stad is zoo ver, al zoudt gij natuurlijk nergens zoo goed verzorgd kunnen worden als in het hospitaal.'

'Neen, naar huis,' stamelde het meisje.

'Dat is een uitstekend denkbeeld!' klonk het verheugd. 'Gij zijt toch altijd een verstandig kind. Zieken zijn steeds het meest op hun gemak in eigen woning, en de buren zullen u oppassen; armen zijn goed voor elkaar. Blijf stil zitten waar gij zijt; ik zal dadelijk laten inspannen en zelf uw kleeren bijeenpakken; men moet elkander helpen in de wereld, zeg ik maar.'

Zij snelde heen, doodsbang, dat Martha den tijd zou hebben een tweede bloedspuwing te krijgen, waardoor zij niet meer te vervoeren zou zijn. Reeds een kwartier later stond het rijtuig voor en was zijzelve gekleed en gereed, om het meisje te vergezellen. Men moest iets overhebben voor zijn evenmensch; men had altijd benijders, die er anders maar kwaad over zouden spreken; en zij trachtte waarlijk zoo vriendelijk mogelijk te zijn, het Martha te vergeven, dat zij haar zulk een 'koopje' had bezorgd, door terug te keeren in haar dienst, terwijl zij toch zeer goed zelf gevoeld moest hebben, dat zij nog niet genezen was. Zij liet haar tegen de kussens van het wagentje aanleunen, en toen zij eindelijk aangekomen was, bracht zij haar zelve te bed, stak het lampje op, liet den koetsier vuur aanmaken en gaf haar ten slotte een gulden.

'Dat is om het een en ander voor te koopen,' hernam zij, met een zucht van verlichting, dat haar taak afgeloopen was. 'Ik zal nu nog even de buren waarschuwen en dan is alles gereed.'

De zieke dankte haar met tranen in de oogen. Zij was aan zoo weinig liefde gewoon, dat zij niet begreep hoe men zooveel voor haar over kon hebben.

Eerst den volgenden dag kwam de dokter. Hij verklaarde, dat er voor het oogenblik geen levensgevaar bestond; maar het zou een zaak van langen duur zijn; zij moest vooral geduld hebben, zich goed versterken, en veel verwachten van het naderende lenteweer.

GROOTMOEDERS HANDREIKING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JEANNE RAVIER.

Toen het voorjaar aanbrak, na vele we-

ken van guren Noordenwind, kon Martha zich nog wel weer naar buiten sleepen, om zich daar wat te zitten koesteren in de lentezon; maar van arbeid was geen sprake meer en dag op dag verdween er iets van haar spaarduitjes, zonder dat zij meer durfde hopen dien zomer nog aan het strand werkzaam te kunnen zijn.

De geneesheer had gelijk gehad; het was een langdurig lijden, nu eens onderbroken door een vleugje van beterschap, dan weer verergerd door sluipkoortsen. Het schoone seizoen bracht haar geen genezing, integendeel, de hitte deed haar slechts kwaad. Zij vond eerst tegen den avond een weinig verademing, en nog altijd nam de inhoud van haar beursje af, tegen den herfst had zij al lang haar tweede koetsje moeten verkoopen. Alleen de opbrengst daarvan bleef haar nog over, en zij had het reeds met groot verlies van de hand gedaan.

Toen zij eindelijk, omstreeks half December, inzag, dat zij spoedig geen penning meer over zou houden, begreep zij, dat de burgemeester, die haar in den aanvang nu en dan eens had bezocht, gelijk had gehad en dat zij er toe moest besluiten in het ziekenhuis der stad te gaan sterven. Dat vooruitzicht was haar zoo bitter geweest, dat zij het altijd, tot daartoe, als een spookbeeld van zich af had geweerd, dat de familie Molembeke boos was geworden over hare 'halsstarrigheid' en niets meer van haar wilde weten. Zij maakte er hun geen verwijt van; hoe konden zij ook vermoeden, dat heel haar hart aan dit huisje was gehecht, waar zij haar gelukkige kinderjaren had gesleten en de eenige ware liefde had gekend, welke haar ooit te beurt gevallen was!

Zij deelde thans, onderworpen aan Gods wil, haar besluit aan den dokter mee. Zij was nu reeds weken achtereen bedlegerig geweest en het baatte niet zich tegen de kracht der omstandigheden te verzetten. Hij hoorde haar hoofdschuddend aan.

'Dan zult gij nog wat moeten wachten,' zei hij, 'er is op het oogenblik geen plaats, maar ik zal de noodige maatregelen nemen voor den tijd, waarop er een bed openkomt.'

Toen die tijd aanbrak, was zij niet meer te vervoeren.

En nu begon de armoede. De huishuur kon niet worden voldaan; zij hield geen penning meer over, en moest leven van wat melk, die de buren haar brachten. Te vergeefs klopte de dokter bij den burgemeester aan om hulp.

'Mijn vrouw wil niets meer van haar weten,' zei hij. 'Het meisje houdt er nukken en kuren op na, alsof zij een geboren prinses ware. Ik had alles voor haar in het hospitaal in orde gebracht, verleden voorjaar, en het ging al lastig genoeg, omdat zij niet tot de gemeente behoorde; maar eindelijk kreeg ik het toch gedaan en toen wilde de dame niet.'

'Maar zij wist niet, dat gij u die moeite hadt gegeven en hoopte nog op den invloed van de zomerlucht.'

'Gekheid! Als men eenmaal een bloedspuwing gehad heeft, weet men ook waar het op staat.'

'Kan zij geen onderstand uit de armenkas krijgen?' hield de geneesheer aan.

'De armenkas?' herhaalde Molembeke, 'die is zoo goed als leeg; maar ik wil er wel eens over spreken met den gemeenteraad.'

Deze bestond uit visschers. Zij zouden de zaak in overweging nemen; want waarlijk de kas bevatte bijna niets, dus moest elke hulp weer op de gemeenteleden drukken en de tijden waren erbarmelijk slecht!

Het geval werd dien avond in de herberg besproken. Louis Delmer, die er bij zat, riep plotseling uit:

'Martha Landschoot onderstand ontvangen? Zijt gij allen dan stapelgek?'

'Gelooft gij dan soms, dat zij er buiten kan?' vroeg een oude visscher, hem bestraffend aanziende.

'Of ik het geloof? Neen, mannen, ik doe beter, ik *weet* het. Als Martha zich arm houdt, dan speelt zij maar comedie. Zij is gierig, zeg ik u, en zou haar ziel voor geld verkoopen. Hebt gij dan niet gezien hoe zij spaarde en maar altijd door geld naar de spaarbank bracht? Zij is rijk. Met eigen oogen heb ik het gezien, dat zij duizenden aan bankpapier had liggen.'

Alle aanwezigen verdrongen zich om hem heen. Dat was ongehoord! Hunne vrouwen hadden zich al menig offertje getroost om haar te helpen. De vorige week had men nog pas onder elkaar de achterstallige huursom bijeengebracht. Zou de zieke dan hen allen bedrogen hebben?

Alleen de oude visscher twijfelde nog.

'Waar zou zij zooveel geld vandaan gehaald hebben?' bromde hij, 'ik kan het niet gelooven.'

'Bij mijne ziel en zaligheid, het is waar!' verzekerde Louis. 'Waar zij het vandaan kreeg, ja, vrienden, dat heeft ze mij natuurlijk niet gezegd; maar misschien zou er toch wel een verklaring voor dat geheim zijn te vinden.'

'Wat bedoel je?' vroeg men nieuwsgierig.

'Ja, dat durf ik maar zoo ronduit niet zeggen; de zaak is niet bewezen....' mompelde de jonge man boosaardig.

'Maar ge bent immers onder vrienden, en wie zou je daar iets over kunnen doen? Het meiske zeker niet; zij zal er niet van hooren.'

(*Wordt vervolgd.*)

Gezicht op Scheveningen.
Naar de schilderij van Sam Verveer, in het Stedelijk Museum te Amsterdam.

De familie Verveer is, evenals die der Marissen en Bisschoppen, een schildersfamilic. Onze lezers herinneren zich wellicht uit een vorigen 'Illustratie'-jaargang het humoristisch opgevatte visscherstafereel *Invaliden der Zee,* van Elchanon Verveer, den dertien jaar jongeren broeder en leerling van Sam. Beiden geboren in de hofstad, zochten zij de stof hunner schilderingen bij voorkeur in het zeedorp. Met hun schetsboek trokken ze er op uit om karakteristieke buurtjes, wemelend van bezige figuurtjes in de eigenaardige kleedij der dorpelingen, op te zoeken en het visschersvolk in zijn dagelijksch bedrijf af te beelden.

Wat de Verveers deden hadden reeds onze zee- en strandgezichten schilderende zeventiend'eeuwers gedaan; en wie twee eeuwen later, na hen kwamen: Jozef Israëls, Mesdag, Jaap Maris, Mauve, Blommers en anderen deden eveneens: zonder zijn zeeschilders zou Holland kunstrijk Holland niet zijn.

Maar het groote verschil ligt in de wijze waarop het geschiedt, en deze is bij geen enkelen kunstenaar gelijk. Wel hebben de schilders van eenzelfden tijd noodzakelijk eenige overeenkomst in de manier waarop zij de natuur - in de beteekenis van af te beelden stof - aanzien en dus ook weergeven, en dientengevolge is er een kenmerkend

onderscheid waar te nemen tusschen schilderingen der zeventiend'eeuwsche school en die der hedendaagsche. Maar ook deze laatste kan men weer in twee groepen verdeden, waarvan dan de oudere de Romantieke genoemd wordt, onder haar volgelingen vindt men o.a. den onzen lezers bekenden Ph. Sadée en de beide Verveers.

Deze kunstenaars hebben allen een groote en beminnelijke liefde voor het onderwerp, den litterairen inhoud hunner schilderingen: ze hebben hun vreugde aan oude, vervallen dorpswoningen, verweerde torens, eigenaardige kleederdrachten, typige oude-menschen-tronies, blinkende harnassen en andere antieke voorwerpen; zoo mogelijk maken ze van de laatste een verzameling, waarmee ze zich omringen en met welker afbeeldingen zij hun schilderijen vullen. Hun verbeelding kent geen schoonheid dan die van het verouderde leven, en hun penseel geen waardiger onderwerpen dan die, waarbij fragmenten van dat leven verwerkt worden tot een bevallig en kleurenrijk gegroepeerd tafereel.

Zoo was Sam Verveer. Hij teekende raak en vaardig, hij kleurde effectvol en naar de wijze waarop de menschen van zijn tijd het mooi vonden: met vele niet onharmonisch naast elkaêr gezette, kleurige kleurtjes.

En nu mogen wij al meer houden van de kunst onzer latere tijdgenooten, wier machtige liefde voor de schoonheid der wereld hun doeken doordavert, wier ingehouden ontroering rilt in de teere schakeeringen hunner wijd wazende verschieten, toch waardeeren wij in het te goeder trouw gegevene der ouderen hun beminnelijke, ietwat weemoedig getinte genegenheid voor de uitverkoren stof en niet licht vervelen wij ons bij de soms wat avontuurlijke en zéér gedétailleerde verhalen, die hun vlijtig en nauwgezet bearbeide paneelen ons doen van lang reeds verdwenen of met hen wegstervend mooi.

Sam Verveer overleed in zijn geboortestad in 1876; de kunstenaars zijn sedert veranderd; Scheveningen, zooals hij het drie jaar vóór zijn dood schilderde, heeft eveneens zijn eigenaardig karakter verloren; het vervallen gedoetje, waarin zijn visschersmannekes en vrouwkes zich zoo op hun gemak gevoelen, heeft moeten plaats maken voor moderne hotels, waar des zomers de wereld-aristocratie haar intrek neemt. Alleen de oude kerk staat nog en als in vroeger dagen vereenigt zich daar het vrome visschersvolk om Gods bescherming af te smeeken voor de dierbaren op de wilde zee.

Met zijn dertienen aan tafel.
Humoreske door J.K.

Nu ik al vanaf vijf uur 's middags klaar sta om tegen halfzeven uit dineeren te gaan, kan ik niet beter doen dan nog eens onderzoekend in den spiegel te kijken hoe ik er uitzie. 't Schikt wezenlijk nog al: mijn haar zit keurig, vooral die vlok van voren, mijn gekleede jas past onberispelijk en mijn das kleurt me goed; mijn broek valt prachtig in twee rechte gestreken plooien, werkelijk ik ben over me zelf tevreden. Nu nog mijn handschoenen, gewoonlijk heb ik 8½, maar nu voor de gelegenheid 8, oppassen dat ze niet scheuren; had ik ze eigenlijk maar niet kleiner genomen: je krijgt zulke roode geperste vingers, als je ze uitdoet. Maar 't is voornamelijk om bij 't binnenkomen een goed figuur te maken, want, - vandaag eet ik voor 't eerst bij de ouders van mijn aanstaande, van mijn Klaartje, mijn allerliefste Klara, waar ik dol veel van houâ en die binnenkort mijn vrouwtje zal worden. Nog twee maanden, 61 dagen, 1.464 uren, 87.840 minuten, - mijn vrienden moesten me eens hooren - dan zijn we getrouwd. En mooi dat Klaartje is: blond haar, blank voorhoofd, zwarte oogen

en een allerliefst neusje, van haar frisch mondje met de prachtige tanden praat ik niet eens, dat begrijpt iedereen. Ook is ze groot en slank, maar toch met kleine handjes en voetjes.

'tIs nu een paar maanden geleden, dat ik haar voor 't eerst zag, 's Maandags aan het strand. Zien en haar beminnen daar was maar één dag voor noodig; alle pogingen in het werk stellen om aan haar ouders voorgesteld te worden, nam meer dagen in beslag. Maar 't gelukte me toch vóór het einde van die week, dank zij een oud vriend mijner familie, die de beste inlichtingen over me gaf betreffende

moraliteit, positie, familie enz. Hij wist hun te vertellen, dat ik *f* 2000 rente had en er voorloopig *f* 3000, met kans op meer, bij verdiende, dat ik dertig jaar en wees was, en dat mijn chef van het bankierskantoor, waarop ik werkte, zich zeer tevreden over me uitliet. Zelf zagen ze, dat ik wel juist geen Adonis, maar toch flink gebouwd was, er goed uitzag en over een gezonden eetlust beschikte. En toen mijn stem in de zaak werd gevraagd, verstoutte ik mij om te beweren, dat ik geloofde, al de goede eigenschappen te bezitten, vereischt om een goed echtgenoot te worden, en dat ik dus meende Klara gelukkig te kunnen maken en de ouders tevreden te stellen.

Mijn aanzoek werd dan ook gunstig opgenomen. Ik ben in de wolken en elken dag mag ik van zeven tot tien uur aankomen, vandaag wat vroeger, omdat vanavond de officieele voorstelling aan haar familieleden zal plaats hebben. Is 't dan te verwonderen, dat ik me met buitengewone zorg aankleed en voortdurend in den spiegel kijk, niet om me met schoonheid te vleien of naar ijdelheid te streven, maar alleen om te zien of er niets aan mijn toilet ontbreekt. Want zoo'n eerste keer, en al die critische blikken! Ik heb er nu al het land aan.

Zegt het rijmpje niet:

Hij die naar een meisje vrijt,
Moet 't doen met naarstigheid,
Maar ook de moeder moet hij paaien,
Zelfs 't hondje moet hij aaien.

Daarom wat lekkers meenemen voor Smousje, het schoothondje van mevrouw; een mormel van een beest, waarvoor ik de grootste flauwiteiten bega, dat ik aanhaal, en met lieve woordjes toespreek, maar dat ik net zoo graag zou willen uitschelden. Alleen door een hoop zoetigheden wordt het in bedwang gehouden, want zonder dat laat het mij altijd zijn leelijke gele tanden zien. 't Is dan ook geen gewone hond meer, maar een wandelende suikerpot, bukkende onder het gewicht van al de lekkernijen, waarmee men hem volstopt. De tranen, die voortdurend uit zijn oogen druipen en in zijn haren blijven hangen, lijken dan ook wel gestolten suikerdroppels.

En omdat ik nu zoo goed met dat lieve dier op kan schieten en mijn schoonmoeder alle mooie eigenschappen toekent aan hem, die de liefde van Smousje heeft kunnen winnen, heb ik het voorrecht mogen smaken in haar kring te worden opgenomen, als biedende genoegzamen waarborg voor het geluk harer dochter! Eigenlijk heb ik dus veel aan het beest te danken, maar 't vernedert me in mijn eigen oogen en ik heb 't een eeuwigen haat gezworen, dien ik bij tijd en gelegenheid wel koelen zal.

't Is kwart voor zes; nu ga ik weg en neem een rijtuig. Onderweg koop ik een bouquet voor Klaartje: witte seringen en rozen. Eventjes zes uur sta ik voor haar huis met kloppend hart; 't is ook twee dagen geleden, sinds ik haar zag. Ik bel, de deur gaat open en ik treed binnen. Onderwijl ik mijn jas uittrek, houdt de meid mijn bloemen vast en ruikt er flink aan; hoogst onbescheiden. Zij schijnt mijn ontevreden blik te begrijpen, want ze wordt vuurrood, als ze mij den ruiker teruggeeft en de deur van het salon opent. Gelukkig zijn er nog geen gasten; mevrouw en Klaartje zijn alleen. Eerbiedig groet ik schoonmama en ga dan mijn bruidje begroeten, die piano speelt en net doet, alsof ze mij niet ziet, maar 't niet lang volhoudt, als ik stilletjes achter haar aansluip, haar hoofdje tusschen mijn handen neem en haar dwing me aan te zien. Een oogenblikje fluisteren we met elkaar, tot dat Klaartje me opmerkzaam maakt op het ernstige gezicht van haar moeder. Ja werkelijk, ze ziet er anders nooit

zoo somber uit; wat zou ze hebben? Smousje is niet ziek, want die ligt op zijn kussentje rustig te slapen; zou mijnheer gespeculeerd hebben? Wat zit ze toch op een papier te turen? Daar zul je 't hebben!

Een anonieme brief natuurlijk, waarin de een of andere welwillende vriend, zich beroepende op de vriendschap en de achting, die hij de familie toedraagt, vertelt, dat ik een speler, een gelukzoeker, een ellendeling ben. Ze roept me bij zich en zenuwachtig lachend kom ik naar haar toe, vol angst over wat me wachten zal.

Met een tragisch gebaar reikt ze mij den brief over: ‘Gelooft ge niet aan het noodlot,’ zegt ze, terwijl ze wanhopig de zoldering bekijkt, ‘lees dan dit even.’ En vol bange vrees begin ik:

‘Lieve Eugenie,

‘Ik moet je mijn verontschuldigingen voor mijn man aanbieden, want zoo juist krijg ik bericht, dat hij opgehouden is en tot zijn spijt niet bij het diner tegenwoordig kan zijn. Ik kom dus zonder Willem en hoop maar, dat wij je niet in ongelegenheid brengen.

Je liefhebbende nicht ANASTASIA.’

‘Nu, wat zou dat?’ vraag ik verwonderd en opgelucht.

‘Wat dat zou,’ weeklaagt mijn schoonmoeder, ‘wat dat zou? Maar dan zullen we met ons dertienen aàn tafel zijn.’

Op het hooren van dat getal, staat ook Klaartje plotseling op en laat daardoor haar handen zwaar op de toetsen neervallen, wat juist geen harmonisch geluid geeft en Smousje - wiens fijn gehoor beleedigd wordt - erbarmelijk doet janken.

‘Met dertien aan tafel,’ zegt mevrouw met een grafstem, ‘en dat nog wel op een verlovingsdiner, voorspelt de grootste rampen: iemand van ons zal voor het einde van het jaar sterven, als we dat ongeluksgetal niet veranderen.’

‘Laten we dan twee personen aan een apart tafeltje zetten,’ waag ik te opperen, hopende, dat Klaartje en ik het dan zullen zijn.

‘Dat geeft immers niets, want dan blijven er toch dertien gasten; help me zoeken naar iemand anders, strakjes komen de menschen en dan is 't te laat. Die vervelende Willem ook....’ En zonder aan haar kunstig opgebouwd kapsel te denken, woelt ze zenuwachtig door het haar, zoodat ze, als ze daar lang mee doorgaat, er precies als Smousje uit zal zien. 't Kan haar schijnbaar niets schelen, zoolang dat menschenetende getal voor haar geest spookt.

‘Wat zal ik doen, wat zal ik doen,’ herhaalt ze telkens, ‘wie vindt men nog in een half uur tijds?’

‘Kom, mevrouw, wind u niet zoo erg op, is er niemand in de buurt, dien ik op 't laatste oogenblik nog kan vragen, een vriend, een goeden kennis? Ik neem een rijtuig, leg hem het geval uit en breng hem mee.’

‘Je bent heel vriendelijk, Alfred, laat me even denken. O ja, ik weet iemand - naar mijnheer Grimfield kan je gaan, die gaat tegen halfzeven in rok aan tafel, als Engelschman. Wees zoo beleefd mogelijk, tracht hem in 's Hemels naam over te halen, want hij moet en zal komen. Hij woont hier niet ver vandaan, in de ....straat, No. 12.’

‘Maar als hij eens niet thuis mocht zijn, wat dan?’

‘Dan breng je den eersten den besten vriend mee, dien je tegenkomt.’

Ik neem een rijtuig en rijd naar het opgegeven adres. ‘Mijnheer thuis?’ vraag ik den knecht. ‘Ja wel, mijnheer, maar mijnheer is ziek.’ - ‘En toch moet ik hem even

spreken, ik ken mijnheer zelf niet, maar kom namens mevrouw Raansdeel, om hem over een dringende zaak te spreken.'

'Dat zal moeilijk gaan, want mijnheer is werkelijk ernstig ongesteld, de dokter heeft hem een bad van twee uur voorgeschreven en hij zal er nu juist een kwartier in zijn.'

'Dat treft ongelukkig. Ik kwam mijnheer nog al vragen of hij bij mevrouw Raansdeel kwam eten.'

'Dat zou dan ook niet te best gaan, want mijnheer moet een zeer strenge kuur volgen en mag volstrekt niets gebruiken dan heel slappe kost.'

''t Spijt me, maar ik zie, dat 't niet anders gaat, spreek er maar niet met mijnheer over.'

Ik sta weer buiten, stap in 't rijtuig en zeg den koetsier weer langzaam terug te rijden. Wat moet ik doen? Noodzakelijk moet er een veertiende man zijn, maar waar die te vinden? 't Is al vijf minuten voor halfzeven, juist genoeg tijd om terug te keeren. Alle heiligen des Hemels roep ik aan, om me toch een vriend, een kennis, een mensch, wie dan ook, als het ten minste iemand fatsoenlijks is, te laten tegenkomen. Ik hang met mijn hoofd uit het raampje, in de hoop een bekend gezicht te ontmoeten, maar ik krijg er alleen een stijven nek van, zonder eenig ander resultaat. Die dwaze ideeën van mijn schoonmoeder ook, voorloopig zal ik me onderwerpen, maar later zal ik niet zoo gek zijn me te laten uitsturen om een veertienden gast op te visschen.

Het rijtuig houdt stil, we zijn er. En terwijl ik heel langzaam met den koetsier afreken, werp ik rechts en links nog een laatsten wanhopigen blik in het rond, vast besloten om den eersten den besten net gekleeden heer aan te klampen en dien te bezweren een ongelukkig gezin van den ondergang en van een zekeren dood te redden.

Vergis ik me of heb ik dat joviale gezicht meer gezien? Goddank, we zijn gered, en met een zucht van verlichting ga ik naar een klein heertje toe, dat vroolijk en zelfvoldaan aan komt stappen. Als die me niet goedschiks wil volgen, dan gebruik ik geweld. Hij heeft toevallig ook een gekleede jas aan, 't kan niet beter; handschoenen zie ik wel niet, maar die zullen wel in zijn zakken zitten. En daarenboven ik geloof zeker, dat ik hem ergens ontmoet heb. Luidruchtig schud ik hem de hand: 'Wel, hoe gaat 't, hoe gaat 't? Wat ben ik blij, dat ik u weer eens tegenkom.'

'Te veel eer, mijnheer,' antwoordt het mannetje met een verschrikkelijk provinciaal accent, 'heeft u mij noodig? Dan kan ik u nog juist van dienst zijn, want ik ben op weg naar een patiënt.'

Een dokter, denk ik bij me zelf, uitstekend! 'Jawel, mijn waarde heer, mijnheer van....'

'Van Ommelen, om u te dienen.'

'Ja, ja, ik herinner mij uw naam heel goed. Ik voel me uitstekend, ik heb een verbazenden honger en u?'

'Als u er een hebt als ik, is 't geweldig, ik ben beroemd om mijn gezonden eetlust, dat verzeker ik u.'

'Dat treft dan heel goed, dokter, doet u mij een genoegen en kom met mij bij intieme vrienden dineeren, ik zal u gaarne als mijn vriend voorstellen.'

'Ja, ziet u, dat gaat toch zoo maar niet; wat moet ik op uwe vriendelijke uitnoodiging antwoorden? Ik ben toch een onbekende voor uw vrienden.'

'Dat maakt niets uit, als ik u voorstel als den beroemden dokter Van Ommelen, zal men u zeker gastvrij ontvangen.'

‘Nu, dan neem ik 't gaarne aan, mijn toilet is in orde, want met een zwarte das en gekleede jas, die ik altijd ter wille van mijn patiënten draag, kan ik me overal vertoonen. Ik heb een drukke cliëntèle, waaronder vele deftige families. Vooral door mijnheer Bremer ben ik bekend geworden.’

‘Ja, ja, ik herinner me, dat ik u bij hem ontmoet heb. Hoe gaat 't met hem? Is hij al lang onder uw behandeling?’

‘Twee jaren, mijnheer. En ik kan gerust zeggen, dat hij zijn herstel aan mij te dan-

ken heeft. Als hij mij niet geroepen had, zou hij nu niet kunnen loopen.'

'Maar dat is buitengewoon, en niets liever doe ik, dan u aan mijn aanstaande familie voorstellen. Ik ga binnenkort trouwen, ik kom in een groote familie, waaronder vele menschen op jaren, die uw zorgen zeker zullen behoeven. Uw goed gesternte heeft u hierheen gevoerd. Ik beloof u vast een menigte goede patiënten. Wij hebben elkaar slechts weinig ontmoet, maar dat heeft geen invloed op de vriendschap, die ik u toedraag en die op de achting voor uw kunde en wetenschap gegrond is. Maar laten we nu naar binnen gaan.'

De goede man wordt onder die loftuitingen van rood paars, hij drukt mijn handen ontstuimig tusschen de zijne, tot ze kraken. Ik heb ze nooit van zulke grootte en grofte gezien, de natuur heeft zeker daar in breedte aangevuld, wat zij aan zijn persoon in lengte te kort deed. Niettegenstaande deze bijzonderheid, die hem alle distinctie ontneemt, heeft hij een goed voorkomen en komt bij de Bremers in huis, die heel lastig op 't punt van kennissen zijn. Hij is dokter en daarenboven heb ik niets anders kunnen krijgen, men mag dus tevreden zijn.

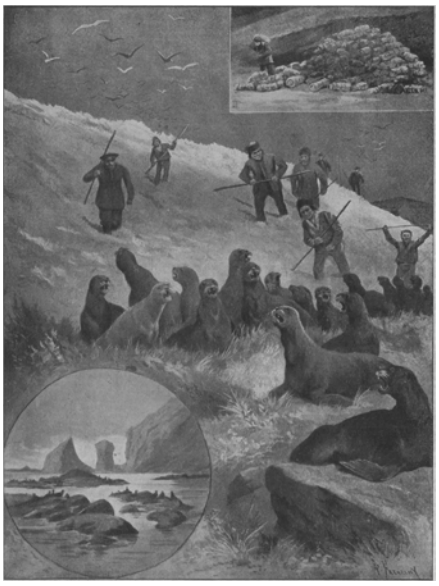

DE JACHT OP ZEEHONDEN, NAAR TEEKENINGEN VAN P. FRENZENY.
I. Robbenjagers drijven een troep zeehonden landwaarts. - II. Gezouten Robbenvellen gereed voor verscheping. - III. Copper-eiland in de Behringzee.

Van Ommelen zoekt in zijn zakken en haalt er drie paar handschoenen uit: witte, zwarte en bruine. ''t Hangt van mijn bezoekers af,' zegt hij, slim lachend en trekt de witte aan, waarbij zijn handen nog grooter schijnen. 'Als 't diner afgeloopen is, moet ik weg naar een patiënt,' vervolgt hij.

'Vrijheid, blijheid,' verzeker ik hem. 'Wij stellen 't al ten zeerste op prijs, dat u twee nuttige uren, zoo kostbaar voor de lijdende menschheid, voor ons op wilt offeren. Volg mij dokter en ik beloof u, dat u waardig en volgens uw rang ontvangen zult worden.'

Wij worden aangediend. De gasten, die allen reeds aanwezig zijn, denken zeker, dat de bruidegom ook niet erg verlangend is naar zijn bruidje, door zoo slecht op zijn tijd te passen. Met mijn warm gezicht en opgewonden kleur ben ik overtuigd een ongunstigen indruk te maken, ik, die me nog al zooveel van mijn eerste optreden had voorgesteld. Ik ga recht op mijn schoonmoeder af, die me pijnlijk onderzoekend aankijkt en zeker bij zich zelf denkt: Wat is dat voor een sinjeur, die daar mee komt? Ik laat haar echter geen tijd die gedachte uit te spreken, maar stel haar dokter Van Ommelen als een ouden kennis van mij voor. De naam klinkt, en vergoedt wat aan zijn persoon te kort schiet. Mevrouw antwoordt dan ook met een minzaam lachje:

Stedelijk Museum Amsterdam
GEZICHT OP SCHEVENINGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN SAM VERVEER.

'Ik vind het heel vriendelijk van u, dat u eenige oogenblikken uw ernstige bezigheden laat rusten om aan een eenvoudig maal deel te nemen. 't Is niet officieel, u ziet, wij zijn onder ons.'

Alle kaarsen zijn aangestoken, alle lam-

pen branden, overal schitterende verlichting, de dames in groot toilet, de heeren in rok; mijn hemel, wat zal 't dan zijn, als 't *niet* onder ons is? De voorstelling begint. Eerst de broer van mijnheer Raansdeel en zijn vrouw: gegoede burgers, die zich in niets van het gewone soort menschen onderscheiden; - een oude tante, doof als een kwartel, maar flink in de duitjes, en die dus als toekomstige erftante door iedereen gevleid wordt, met wie ieder wanhopige pogingen aanwendt om een geregeld gesprek te voeren, wat niemand gelukt en steeds tot vernieuwden naijver aanleiding geeft. Dan, van mevrouws kant, een oude heer: een gepensionneerde majoor met een lintje, een driftig, maar een goed man. Volgt een nicht en een neef, de neef is notaris, de nicht kwaadspreekster, met haar dicht opeengeknepen lippen ziet zij er boosaardig uit. De band tusschen hen is een sukkel van een jongen, die bloost, als men hem toespreekt, niets zegt, maar om alles lacht. Dan de zuster van mevrouw, tante Charlotte, een vrouw van een jaar of veertig, met een gunstig lief gelaat en een droevige uitdrukking in de vriendelijke oogen. Ik vind, dat Klaartje op haar lijkt. Zij is weduwe zonder kinderen; al haar liefde geldt nu mijn meisje, die haar die genegenheid wel vergoedt. Alleen ontbreekt nog nicht Anastasia, de vrouw van den lieven Willem, die ons zoo in den steek heeft gelaten. 't Schijnt haar gewoonte te zijn na de soep te komen, zoodat we - zonder op haar te wachten - naar de eetkamer gaan, 't is toch al over den tijd.

Ook hier overal bloemen en lampjes, de tafel keurig versierd met zilver en kristal. Van Ommelen leidt de gastvrouw op, die hem verzekert, dat 't, o zoo'n eenvoudig maal zal zijn en hem verzoekt plaats te nemen tusschen den majoor en de doove tante. ‘Zij is wel wat hardhoorend, maar ze begrijpt toch alles heel goed, als u duidelijk en vooral langzaam spreekt. Mij kan ze ten minste uitstekend verstaan,’ zei ze, met een triomfeerenden blik om haar heen.

Van Ommelen, die reeds twee nieuwe patiënten in het verschiet ziet, haast zich om de aangeduide plaats in bezit te nemen en struikelt zoodoende over Smousje, die altijd achter zijn meesteres loopt. Het dier begint erbarmelijk te janken en er ontstaat algemeene opschudding. Mevrouw stoot wanhoopskreten uit, neemt den gewonde in haar armen, kust hem en werpt vernietigende blikken op den armen dokter, die niet weet waar hij zich bergen zal.

‘Vrouw, waarom sluit je den hond niet op, als we gasten hebben, dan zullen er zulke dingen niet meer voorkomen, iedereen is er stil van.’

‘Antoon, me dunkt dat moest je maar aan mij overlaten! Dat arme beestje, mijn lief hondje. Haal liever wat koud water, dan kan ik hem een verbandje aanleggen.’

Ieder loopt en draaft om het gevraagde te halen en onderwijl wordt de soep in de de borden koud. - De hond, eindelijk verbonden, wordt op zijn kussentje gelegd en gewaardigt zich om stil te zijn en in te dommelen, nadat hij eerst de fijnste stukjes van de dessertschaaltjes heeft gekregen.

Alles gaat nu weer zijn gewonen gang, de gasten zijn gezeten en de soep wordt bijna stilzwijgend genuttigd.

Daar wordt gescheld, iedereen kijkt op en heeft 't dus gehoord; wel een bewijs, hoe geanimeerd het gesprek is. 't Zal nicht Anastasia zijn, neen, de meid brengt een telegram:

‘Heb geteld, zullen met dertien zijn. Kom na tafel.
ANASTASIA.’

Mevrouw wordt zoo wit als een doek en haar man, die altijd het tegenovergestelde van haar doet, zoo rood als de wijn, dien hij bezig is in te schenken. Klaartje zelfs schuift onrustig op haar stoel en ik werp boosaardige blikken naar Van Ommelen, die met verbazende snelheid zijn soep naar binnen werkt en er een stevig glas wijn bij drinkt. Met zijn knippende oogjes en smakkende lippen, schijnt hij te willen zeggen: 'Nu, dat smaakt me hoor, uitstekend!' 't Kan hem niets schelen of hij de eerste of de dertiende is, en alleen hij en de doove tante blijven kalm.

't Was waarachtig wel de moeite waard om me zoo in het zweet te loopen voor een veertienden gast, die achteraf toch nog de dertiende wordt; wat is mijn aanstaande familie vervelend bijgeloovig. Ze behoeven mij niet zoo verwijtend aan te zien, alsof ik 't helpen kon. Heeft mevrouw me dan niet zelf gezegd, dat ik zorgen moest, dat er een gast met me meekwam, al was 't ook tegen wil en dank? Laat ze zich liever op haar nicht Anastasia kwaad maken. Ik kan voor mijn fatsoen toch niet tegen Van Ommelen zeggen, dat hij nu wel weg kan gaan, want dat wij hem niet meer noodig hebben.

En nu hij me zoo verbazend dwars zit, lijkt hij me wel tienmaal burgerlijker toe, wat een handen, net klauwen! Wat eet hij ongemanierd en neen maar, wat een drinkebroer, 't eene glas na 't andere. Wat is 't eigenlijk ook voor een man, die zoo maar komt eten bij menschen, die hij volstrekt niet kent. 't Kan nooit iets bijzonders zijn. Hoe heb ik zoo iemand kunnen inviteeren en als mijn goeden vriend hier binnenbrengen?

Wat is de mensch toch veranderlijk! Als iemand ons van dienst kan zijn, heeft hij alle goede eigenschappen, maar niet zoodra wordt hij ons onnut, of we noemen hem een indringer en bedrieger en we stooten hem uit. De eeuwige comedie, die zich onder de laagste zoo goed als in de eerste rangen en standen der maatschappij afspeelt.

Iedereen heeft nu het loffelijke voornemen opgevat om de vroolijkheid er weer in te brengen en langzamerhand wordt de stemming beter, want het maal is goed en de wijnen uitstekend. Alleen de gastvrouw blijft er somber uitzien en doet net alsof er geen Van Ommelen bestaat, de man, die Smousje op zijn pootjes trapte, en schuld is van het ongeluksgetal. Maar het voorwerp van haar afkeer heeft geen oog voor die bewolkte lucht of gist er de ware reden niet van, al diens attentie is slechts op één ding gericht: zijn bord vullen en leegen, zich links naar zijn buurman, den majoor, wenden om zijn glas te laten inschenken, naar rechts om met de doove erftante te klinken, en dan den wijn in zijn keelgat te doen verdwijnen. Hij is hier gekomen om te eten en dien plicht vervult hij met nauwgezetheid. - Tante denkt, dat hij de bruidegom is, want ik hoor haar tegen de nicht van buiten zeggen: 'Ze hebben mij verteld, dat hij een knappe jongen is, maar dat vind ik in 't geheel niet, hij is eerder leelijk. Maar als Klaartje van hem houdt, is 't mij goed, want dat is toch het voornaamste.'

'U vergist u,' mengt zich de dame met de dunne lippen in 't gesprek, 'de aanstaande zit naast Klara; vindt u ook niet, dat die twee wel wat gauw van trouwen spreken. De moeder moest toch bedenken, dat op alle verlovingen nog geen trouwpartijen volgen?'

'Ja, ja,' knikt de doove, 'rijden daar ben ik erg voor; ik laat me ten minste overal per rijtuig brengen. Als je zoo'n beetje begint te sukkelen, valt 't loopenwat moeilijk.'

In het geheel niet afgeschrikt, draait zich de strenge dame naar haar anderen buurman, den broer van den gastheer: 'Bent u ook niet van mijn gevoelen, mijnheer?'

‘Neen, mevrouw, ik zie er volstrekt geen kwaad in, wanneer twee jonge menschen, die elkander echt liefhebben, naar spoedige vereeniging haken. En al zou het engagement afgaan, wat ik niet hoop, wat hebben ze dan nog misdaan?’

De notarisvrouw kijkt mij spijtig aan, ik kan wel merken, dat ze me niet uit kan staan, - nu omgekeerd ook, hoor! Misschien had ze wel gehoopt, dat haar onnoozele zoon mijn Klaartje zou trouwen. Zoo'n slechten smaak zou ze toch wel nooit gehad hebben.

Nu zijn we aan het dessert, ik begin ruimer te ademen; nog een kwartiertje en Van Ommelen gaat er van door, zooals hij mij beloofd heeft. Iedereen spreekt met zijn buurman of buurvrouw, en ik vind ruimschoots gelegenheid om mij alleen met mijn meisje bezig te houden en haar handje nu en dan verstolen te drukken. Ik voel me nu en dan ook echt gelukkig, ondanks de sombere blikken van mijn schoonmoeder en de nijdige van de magere tante. Opeens wordt mijn aandacht getrokken door de stem van den majoor.

‘Wat drommel, mijnheer Van Ommelen, ik zeg u, dat ik ze niet heb, ik heb de gaten van de kogels er voor in de plaats.’

‘En ik, mijnheer, verklaar u nadrukkelijk, dat u ze wel hebt; ik heb er ontdekt bij menschen, die er niet aan wilden gelooven en die evenals u, doorboorde voeten hadden. Men sprak er reeds van om den voet te amputeeren, maar dan kwam ik aangesneld met mijn instrumententasch. Ik maak een lichte insnijding, neem zoodoende de oorzaak van de kwaal weg en vertoon het corpus delicti aan de bewonderde en opgetogen vrienden, die het ziekbed omringen, die me eenparig, den grooten, den bekwamen, den onovertreffelijken Van Ommelen uitroepen. Als ik gewild had, zou ik verschillende malen gedecoreerd zijn geweest, want tusschen mijn handen heb ik ontelbare malen de voeten gehouden van hooge personen, maar ik ben onafhankelijk en niet verlangend naar roem en grootheid. Ik laat aan hen hun eerzucht en hun lintjes. Voor mij zijn alle voeten gelijk. Maar dat wil ik zeggen: iedereen heeft ze, de doove mejuffrouw, gij, majoor, het heele geachte gezelschap in één woord, en daarom staat me toe, vriendelijke gastheer en gastvrouw, die me zoo welwillend onder uw midden opnaamt, dat ik een enkel woordje spreke.’

Van Ommelen staat op, tikt aan zijn glas en zegt, na zijn oogen afgewischt te hebben met bewogen stem: ‘Hooggeachte familie en dischgenooten, die mij zoo gastvrij een plaats aan uw welvoorzienen disch inruimdet, nooit zal ik de gezellige uren vergeten, die ik bij u mocht doorbrengen. Daarom hebt gij recht op mijn erkentelijkheid en toewijding; weest verzekerd, dat ik te allen tijde, overdag of in 't midden van den nacht, voor u zal klaar staan om uw lijden te verzachten. Hier zijn mijn kaartjes. Mijn adres zult ge er op vinden, en nu hef ik dit glas op om te drinken op de vernietiging van al uwe likdoorns!’

Hij strooit zijn kaartjes over de tafel, drinkt zijn glas in één teug leeg en is verdwenen, voordat wij van onze verbazing bekomen zijn.

(*Wordt vervolgd.*)

Rector L.J. Klaassen

De bescheiden, geleerde en vrome Priester, die sinds vijf en twintig jaar met zooveel schrander beleid en wijze vaderliefde het leeraarsambt bekleedt aan de Latijnsche School te Gemert, de man, die er altijd bepaald schuw van was de publieke aandacht op zich te trekken en zich genoemd te zien in de pers, heeft Goddank niet kunnen

voorkomen, dat een courant als de *Staatscourant* zijn naam vermeldde op zijn zilveren feest en hem den volke voorstelde met geridderde borst.

Rector Klaassen Ridder in de orde van Oranje Nassau, - we stelden er prijs op zijn portret te geven in de *Belgische Illustratie* en we mochten er in slagen het *eerste* en *eenige,* dat er van Z.Eerw. Zeergel. genomen was - een amateurphotographie wel te verstaan, waarop hij met zijn eerw. medehelper, den Conrector,

aan een tafel zit - machtig te worden.

De zilveren Jubilaris van 29 Januari jl. moge het ons ten goede houden, dat we het niet waagden te wachten, tot hij ons zélf zijn buste zond, met het ridderkruis op de borst, en gebruik maakten van ons ten dienste staande technische middelen om het bovengenoemde amateur-kiekje te doen bijwerken tot de hier gereproduceerde sprekend-gelijkende beeltenis.

Hij moge bedenken, dat het de plicht is van een redactie als de onze het *honor cui honor* allereerst in practijk te brengen jegens mannen, met een voor Kerk en Staat zóó heilrijk leven als dat van den Gemertschen Rector. Meer dan 140 oudleerlingen, die nu tot de seculiere of reguliere geestelijkheid behooren, en het goede zaad, door hun wijzen en talentvollen Meester uitgestrooid in hun hoofden en harten, nu doen gedijen tot glorie van Gods Naam, niet enkel in Nederland, maar ook in Oost en West, in Amerika, Afrika en Australië, - zij stemmen ons bij met een hartelijk 'Bravo!', waar we dit schrijven.

RECTOR L.J. KLAASSEN.

Rector Klaassen werd geboren te Grave den 15den Mei 1845, werd leerling van 'Ruwenberg' om later over te gaan naar Tilburg, waar hij in het Moederhuis der Eerw. Fraters zijne *humaniora* doorliep. In 1862 begon hij de Wijsbegeerte in het Seminarie te Haaren, doch moest reeds spoedig zijn studiën voor een paar jaar onderbreken wegens een ziekte, die hem den dood nabij bracht. Dientengevolge werd hij eerst in 1870 priester gewijd. Na een korte assistentie te Middelbeers en te Oploo, zag hij zich benoemd tot kapelaan te Boekel, alwaar hij den 8sten Januari 1878 van den Minister van Binnenlandsche Zaken zijn aanstelling ontving als conrector aan het gymnasium te Gemert. Den 6den September 1880 werd hij rector. In die waardigheid leidde hij in 1887 de viering van het 300-jarig bestaan der school en bouwde hij in 1891 het nieuwe gymnasium. Moge de even beminnelijke als eerbiedwaardige Rector nog lange jaren zijn weldadigen arbeid vrucht zien dragen en ook in het nieuw gebouw den roem der aloude School gestadig zien wassen!

C.R. DE KLERK.

De Kaap gewonnen en verloren.

Heel de vijftiende eeuw door togen de Portugeezen op ontdekkingsreizen uit. Steeds verder drongen zij naar het Zuiden door, achtereenvolgens heel de westkust van Afrika ontdekkend.

In den zomer van het jaar 1486 verliet Bartholomeus Diaz met een klein eskader van drie schepen Portugal, om den zeeweg naar Indië, reeds een eeuw lang het doelwit van alle zeevaarders, te vinden. Nadat hij eerst aanhoudend de kust gevolgd was, dwong onstuimig weer hem, in volle zee te sturen. Hier werd hij door een vreeselijken storm overvallen, die de schepen drie dagen lang met groote snelheid in zuidelijke richting voortdreef.

Toen de storm had uitgewoed, trachtte men het land weer te bereiken en stuurde daarom oostwaarts. Maar nadat men reeds lang in die richting gezeild had, lag nog altijd de onmetelijke zee voor hen, ofschoon men naar Diaz' berekening reeds lang de westkust van Afrika had moeten bereiken. Men begreep thans, dat men de zuidpunt van Afrika had omgezeild. zette noordwaarts koers en bereikte weldra weer het vasteland. Verder langs de kust zeilend, ontdekte Diaz de zuidelijke punt van Afrika, waaraan hij, ter herinnering aan de heftige stormen, die zijn eskader bij de heenreis hadden beloopen, den naam van Stormkaap gaf, - een naam, door den koning van Portugal in den vriendelijker naam van Kaap de Goede Hoop veranderd.

Maar al was Kaap de Goede Hoop ontdekt, het duurde lang eer men er aan dacht, daar een kolonie te vestigen. De rijke Indische kusten waren verleidelijker dan de kale, dorre steppen van Zuid-Afrika. De Kaap was meer dan een eeuw enkel een poststation: de vloten, die van Europa kwamen, legden daar hun brieven onder gemerkte steenen neer voor de schepen, die uit Indië terugkeerden, en omgekeerd. Zoo was de Kaap een rustpunt, een ‘halfweghuis’ geworden op den tocht naar Indië.

Eerst in 1652 legde Jan van Riebeek, die de waarde der Kaap voor de scheepvaart begreep, de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie plannen voor tot het stichten eener vestiging aan de Tafelbaai. De Compagnie nam het voorstel aan en zond Van Riebeek met drie schepen uit, om de Kaap in bezit te nemen. Van Riebeek had honderd man onder zijn bevelen, bouwde een fort op de plaats van het tegenwoordige Kaapstad en legde zich vooral op het aankweeken der voortbrenselen van den bodem toe.

Langzamerhand zetten zich volksplanters aan de Kaap neer, boeren en handwerkslieden uit Holland en Fransche Hugenoten, die de stamvaders werden van de tegenwoordige Boeren. Anderhalve eeuw bleven de kolonisten aan de Oost-Indische Compagnie onderworpen, die geen zachte meester was, maar een onduldbare tirannie over de Kaapsche Boeren uitoefende, allen vrijen handel verbood en de Boeren dwong, hun koopwaren aan de Hollandsche kooplieden voor vaste prijzen af te staan.

In 1795 stortte met de oude Republiek ook de Oost-Indische Compagnie ineen. Na het uitroepen der Bataafsche Republiek zond de regeering van Engeland brieven, door den prins van Oranje onderteekend, naar de Hollandsche koloniën, waarin den landvoogden werd bevolen, de koloniën onder bescherming van Engelands wapenen te stellen. In de meeste kolonien slaagde de toeleg door middel van de brieven niet, wel in de Kaap de Goede Hoop. Een Engelsche vloot bracht drie regimenten onder bevel van sir Alured Clarke naar de Kaap over, waar de Britsche vlag werd geheschen en in een proclamatie het land tot een gebied der Engelsche Kroon werd verklaard.

In 1796 deed de viceadmiraal Lucas, door de bewindvoerders der Bataafsche Republiek gezonden, een poging om Kaap de Goede Hoop te hernemen, maar in Augustus van hetzelfde jaar moest hij zijn vloot aan de Engelschen overgeven.

Wat admiraal Lucas niet vermocht, dat bewerkte de vrede van Amiens in 1802, waarbij bepaald werd, dat Engeland alle veroverde koloniën, met uitzondering alleen van Ceylon, aan de Republiek teruggaf.

Dit bezit was evenwel niet van langen duur. Reeds in 1803 verklaarde Napoleon weer den oorlog aan Engeland, dat zich dadelijk weer op de herovering der pas teruggegeven bezittingen toelegde, die het allengs alle, behalve Java en een paar andere, in zijn bezit kreeg. Zoo bezweek in 1806 de Kaap de Goede Hoop. In 1814 kreeg Nederland alle koloniën terug, die het den 1sten Januari 1803 had bezeten, maar Kaap de Goede Hoop, Demerary, Essequibo en Berbice (het tegenwoordige Britsch Guyana) bleven voor ons land voorgoed verloren.

Veel Boeren konden het echter met het Britsche bewind slecht vinden en trokken reeds in 1815 de Oranjerivier over, ten einde aan de Engelsche heerschappij te ontkomen. Deze ‘trek’ werd door meer andere gevolgd, die de oorzaak waren van de stichting der Zuid-Afrikaansche Republieken, aan wier zelfstandigheid het vorig jaar na een hardnekkig verzet door Engeland een einde werd gemaakt.

Maar nog leeft de hoop, dat de gewezen republieken niet de Kaapkolonie eenmaal een vereenigd en vrij Zuid-Afrika zullen vormen. En deze hoop wordt gekoesterd door allen, die getuigen zijn geweest van den heldhaftigen strijd, door het Hollandsche element tegen de Engelsche overmacht gevoerd.

Bij de Platen.

Grootmoeders handreiking. -

Een aardig, huiselijk tafereeltje, waarin vooral onze lezeressen belang zullen stellen.

In de kleine meid vindt grootmoeder een gewillige en dienstvaardige hulp bij allerlei bezigheden, waarbij de oude dame een handreiking noodig heeft. Ook nu er een streng garen zal worden opgewonden, is kleindochtertje aanstonds bereid die op te houden.

Doch, evenals zoo vaak de geest gewillig, maar het vleesch zwak is, zoo is ook hier het kind wel van goeden wil, maar nog te speelsch om heel geduldig draad voor draad te laten afwikkelen. Ze heeft een deel van de streng laten schieten, waardoor het garen in de war raakte, zoodat grootmoeder de grootste moeite van de wereld heeft, om het weer in crde te brengen.

Dat moment is hier weergegeven: grootmoeder, wier oogen niet zoo heel scherp meer zijn, doet haar best om de goede 'doorsteek'-plaats te vinden; en kleindochtertje kijkt belangstellend toe, blij dat die goede grootmoeder haar onachtzaamheid zoo heel boos niet opneemt.

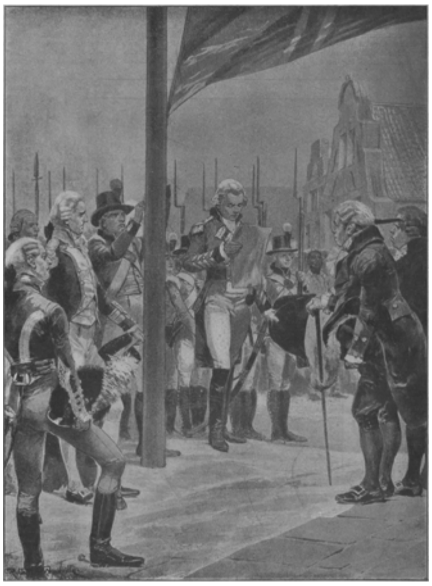

HET HIJSCHEN DER ENGELSCHE VLAG TE KAAPSTAD IN 1795, NAAR EEN TEEKENING VAN R. CATON WOODVILLE.

De jacht op zeehonden. -

De zeehond of rob met zijn ronden, gladden kop, cilindervormig lijf en zeer korten staart, is geen bijzonder fraai dier. Maar zijn vel is zeer gezocht, en daarom wordt er ijverig jacht op hem gemaakt.

Reeds in 1799 werd er een Russisch-Amerikaansche maatschappij opgericht, die de robbenvangst ten doel had en het monopolie dezer jacht bezat tot 1868, toen Alaska door de Vereenigde Staten van Rusland werd gekocht.

De robbenvangers, tuk op winst, legden bij hun jacht zooveel ijver aan den dag, dat deze diersoort met uitsterven bedreigd werd, weshalve maatregelen werden genomen, om aan de onverstandige vangst, die zelfs de jonge dieren niet ontzag, paal en perk te stellen.

Leven de robben in groote troepen in alle zeeën van den aardbol, het veelvuldigst komen zij in de Noordelijke IJszee, bij de Behringstraat en Kamtjatka, voor, daar zij aan de koude streken boven de gematigde en warme de voorkeur geven.

De groote afbeelding op onze plaat vertoont een troep gevangen robben, die door de robbenvangers landwaarts worden gedreven. Dit is een heele karwei, want op het land beweegt de zeehond zich zeer moeilijk, terwijl bovendien alleen vrees voor de lange, zware stokken der drijvers de dieren tot voortgaan kan nopen.

De kleinere afbeelding in den rechterbovenhoek geeft een verzameling gezouten robbenvellen te zien, die voor verscheping gereed zijn; terwijl ten slotte de afbeelding in den linkerbenedenhoek het rotsige Copper-eiland in de Behringzee voorstelt, waar de zeehonden zich volkomen in hun element gevoelen.

[Nummer 8]

Op het Gouden Feest
Van het herstel der Bisschoppelijke hiërarchie.
4 Maart 1903.

Den zielen, die het Geestelijk Geweste
Van Sticht-en-Ommeland, dat God hier vestte,
Zijn onderhoorig, vrij in vrede's vreugd,
Nu 't eerst verleden heugt;

En juublend, wijl, na laatste dwinglandije,
Een gouden tijd de heil'ge Heerschappije
Er bloeide in zon van Gods genadig oog,
Rijst nu de lof omhoog:

O Willibrordus, zonder zwaard gekomen
Om 't lage land te winnen voor hoog Romen
En 't ras, dat zich Romeinschen cijns ontvocht,
Te zien aan 't Roomsch verknocht;

O Benedictus' Zoon, die benedijdde
Woest woud en duin, dat duiv'lendienst zich wijdde.
Eer, and're Paulus, trotsend storm en zee,
Ge ons bracht het Teeken mee,

Waarvan Gij wist, hoe het met diep afgrijzen
Bejegenden Athene's dwaze wijzen,
Nadat tot vloekhout Sion's heil'ge Stad
Het opgeheven had,
Maar dat der Dietsche landen heerlijkste eere
Ge U-zelven droomde', toen Uw hooge Heere
Ze U wees te wekken met Apostelstem
Tot 't Nieuw Jerusalem:

De Stede Gods, die heeft haar hart in Rome,
Haar ziel, waar t luidt ‘Dat ons Uw Rijk toekome,
Haar Hoofd Omhoog, - de wond're Wereldstad,
Die Jesus' Erf omvat...

't Leenheerlijk hoofd zijt Gij dier Godsvasallen,
Die na U kwamen, Stede-gronders allen
En Kerke-bouwers, voerend 't Stichtsche Leen
Tot 's Heden's heerlijkheên.

O! kom dan nu en breng een blij geruchte
En gouden schijn in deze grauwe luchte
Langs dak en trans, waar's Heeren Teeken rijst,
Dat Uw triomfen prijst;

Laat onze ziel U zien dit feest bekleeden
Met hemelsche stoflage en heerlijkheden
Van alwien de eeuwen door Uw Stichtsche Staf
Tot God geleide gaf,

En zegenen de vijf doorluchte hoofden,
Uw vorsten, die vazallentrouw beloofden,
Wier werken stadig in 't Gewijd Gewest
Gods Stede vaster vest!

C.R. DE KLERK.

Het herstel der Hiërarchie in Nederland.

Uit de vaderlandsche geschiedenis weet gij, lezer, dat de stormen der reformatie maar zeer weinig van de glorie der oude Moederkerk hebben gespaard. De kerkelijke hiërarchie of het bisschoppelijk bestuur lag weldra omver gehaald. Nadat de herders verslagen waren, verstrooiden zich de schapen en werden grootendeels de prooi der dwaling. Van de eertijds zoo bloeiende Nederlandsche Kerk bleef slechts een droevige Missie over.

Maar altijd herinnerde men zich de vroegere grootheid. Altijd verlangde men hersteld te zien, hetgeen de hervorming had verwoest. Wat heeft men verlangd, gebeden en gewerkt, om dra weder, zooals een oude schrijver zegt, ‘onder ons de bisschoppelijke waardigheid (te) mogen smaken.’

Onder de republiek kon daarvan nauwelijks sprake zijn. Maar toen in 1795 ook ten onzent de vrijheidszon herrees, vroeg en kreeg de katholieke geestelijkheid verlof ‘een bisschop te kiezen.’ De ongunst der tijden liet echter de uitvoering niet toe.

Tijdens de Bataafsche Republiek, die den katholieken niet ongunstig gestemd was, verzuchtte hij, die onze Kerk alleen kon organiseeren, de roemrijke Pius VII, onder de ijzeren vuist des geweldenaars.

De regeering van dengoedgezindenkoning Lodewijk Napoleon wilde de hiërarchie herstellen door middel eener organisatiecommissie, die echter niet slaagde. Nog minder mocht men van zijn tyrannieken broeder, Napoleon I, verwachten. Onwettige huurlingen drongen onder hem Christus' schaapstal binnen.

Veel was men door het onvermoeide streven naar een bisschoppelijk bestuur wel niet gevorderd; maar de vrijheidsideeën hadden toch een kentering gebracht in de openbare meening omtrent de eertijds vervolgde en vertrapte Moederkerk. Deze gunstige stemming rees natuurlijk nog hooger, toen het katholieke België met Holland onder één schepter werd vereenigd. Verheugd zagen de katholieken een blijde toekomst te gemoet.

Helaas, ook thans bleek die toekomst slechts fata-morgana of ijdele luchtspiegeling te zijn. Het heerlijke luchtbeeld verdween allengs, de droeve werkelijkheid bleef achter: sarrende decreten, die den stempel droegen van een Van Maanen en Van Ghert; het noodlottige collegium philosophicum; het concordaat van 1827, dat des te meer teleurstelde, omdat het aanvankelijk de geestdrift der katholieken ten top voerde en later slechts ten halve werd uitgevoerd.

Na de droevige scheiding van Noord en Zuid kon Holland voorloopig niets verwachten. Met de troonsbestijging van Willem II eerst herleefde de hoop. En zij bleek niet ijdel. Het lag niet aan den zoo welwillenden en ridderlijken vorst, dat de volledige organisatie in 1841 niet tot stand kwam. De geweldige tegenkanting van het grootste deel der natie dwong den Koning en den pauselijken zaakgelastigde terug te deinzen. Enkel kon men aan Noord-Brabant en Limburg apostolische vicarissen geven met bisschoppelijke wijding.

De Hollandsche katholieken waren over zoo groote teleurstelling droef te moede. De aartspriesters oordeelden hun toestand ondraaglijk. Den moed echter verloren zij niet. Werken, zwoegen en strijden alleen kon den donkeren gezichteinder verhelderen.

Krachtiger dan te voren moest de emancipatie-arbeid hervat; getoond, dat men geen niet-volk verkoos te blijven.

Wel hadden de tijdschriften: *Mengelingen voor Roomsch-Catholijken, Kerkelijke Bibliotheek, De Christelijke Mentor* beurtelings hun stem verheven; wel verdedigde *De Godsdienstvriend,* onder het bestuur van den wakkeren Le Sage ten Broek, moedig de rechten der katholieken; maar het prestige van geleerdheid had aan al die tijdschriften ontbroken. Tot dien tijd mocht een wetenschappelijke behandeling der katholieke onderwerpen zeldzaam heeten.

De Katholiek, opgericht in 1842, ondernam het, tot aanvulling dezer leemte het zijne bij te dragen. Reeds de namen der voornaamste medewerkers: Broere, Borret, Van Vree, Pluym, Wennikendonk en Wensing gaven de verzekering, dat de protestanten met *De Katholiek* moesten rekening houden. Werkelijk ondervond *De Katholiek*, dat hem de toegang bij andersdenkenden niet werd geweigerd en daarom durfde hij ‘zich vleijen, iets te zullen bijdragen tot het verwerven van een billijker oordeel over zijne Kerk en hetgeen haar betreft.’ Dat dit geschiedde, is niet een der geringste verdienste van *De Katholiek.*

MGR. C. BROERE.

Niet minder heeft het dagblad *De Tijd* tot de katholieke emancipatie bijgedragen. Reeds waren de *Noord-Brabander* en *Catholieke Stemmen* voorgegaan op den weg van den plicht, der verdediging van Roomsche belangen. Lang reeds werkte de *Speccator* onder J.A. Alberdingk Thijm en Dr. J.W. Cramer in de hoofdstad aan ‘de veredeling, de verchristelijking van de kunst in hare verschillende manifestatiën.’ Doch liever wilde men met open vizier in 't strijdperk treden ‘ter verheerlijking der Kerk, ter bestrijding harer vijanden en ter verwerving dier godsdienstige rechten en vrijheden, waarvan de katholieken van Nederland, ondanks hun emancipatie in 1798, zoo lang verstoken waren gebleven.’ Hoe echter was dit mogelijk bij ontstentenis van een dagblad aan die taak gewijd? ‘De halve bevolking,’ zoo klaagt de voortreffelijke J.B. van Son, ‘het katholieke Nederland, meer dan een millioen Nederlandsche burgers hebben niet één orgaan, waar regelmatig hunne belangen in voorgesteld, ontwikkeld, toegelicht, aangedrongen en tot een constitutioneel resultaat gevoerd worden.’

Den eersten Januari 1846 verscheen te Amsterdam het eerste nummer van het dagblad *Nederland* onder directie van den bekenden Dr. Wap. Wijl het zich evenwel nagenoeg kleurloos vertoonde, trachtte Dr. Cramer met eenige aanzienlijke katholieken het over te nemen, hetgeen mislukte. *Nederland* rekte zijn leven niet lang en daalde reeds in April 1846 ten grave.

Spoedig was het vergeten, toen de zeereerw. heer J.A. Smits *De Tijd* naar Amsterdam had overgebracht. Reeds sedert 17 Juni 1845 bestond het blad te 's-Hertogenbosch. Het leidde er echter een kwijnend bestaan en zou zonder eenigen twijfel *Nederland* zijn gevolgd, indien geen redding was aangeboden door den edelmoedigen P. van Cranenburgh, die het naar Amsterdam riep en krachtdadig ondersteunde. Te Amsterdam moest het blad beginnen den 1sten Juli 1846 onder den titel *De Avond-Post*. Zoo was bij prospectus aangekondigd. Daar merkt men echter, dat er reeds een *Avond-Post* te Utrecht bestaat; en spoedig wordt het nog niet geboren kind herdoopt in *De Tijd, Noord-Hollandsche Courant*. De tweede titel was

noodig, om het blad te onderscheiden van een te Amsterdam bestaand tijdschrift *De Tijd*.[1)]

MGR. J.A. SMITS.

Onder dien dubbelen titel verscheen *De Tijd* den 2den Juli 1846 voor de eerste maal in de hoofdstad en drukte zijn strekking aldus uit: 'Wij willen handhaving en versterking van het koninklijk gezag; wij willen eerbied voor de wet, en onderwerping aan de gestelde machten; wij willen gelijkheid voor de wet van elke godsdienstige gezindheid zonder onderscheid, niet slechts in de letter der wet, maar in de daad; wij willen de loyale uitvoering en ontwikkeling der vrijheden, welke de Grondwet gewaarborgd heeft; eindelijk wij willen orde en bezuiniging in het bestuur waar die mogelijk is. Wie zich met ons verstaat tot dat doel, dien geven wij de hand, onverschillig welke geloofsbelijdenis hij zij toegedaan. Want nogmaals, ons blad is niet gericht tegen andersdenkenden.'

Met die fiere verklaring aan het hoofd ging *De Tijd* zijn grootsche taak beginnen. Dat het spreekwoord: *alle begin is moeilijk*, ook bij de eerste nummers van *De Tijd* bevestigd werd, toonen de volgende kurieuze bijzonderheden.

DR. J.W. CRAMER.

Tot groote ergernis van den redacteur, den zeereerw. heer J.A. Smits, was het eerste nummer twaalf uren te laat afgedrukt en verzonden. Om nu het tweede nummer tijdig gereed te hebben, nam de meesterknecht der drukkerij er in op het twee dagen oude nieuws, dat voor het eerste nummer te veel gezet was. Men kan zich de verontwaardiging denken van den redacteur, die het eerst merkte, toen het te laat was. Voor het derde nummer was alles, hoofdartikel, versche nieuwstijdingen enz. bij tijds gezet. Er kon dus een presentabel nummer op zijn tijd worden afgedrukt en ter post gedaan. Zoo dacht men. Maar daar laat de knecht, die een vorm van de zetterij naar de drukkerij brengt, dien uit zijn hand vallen-en alles ligt in pastei! Redacteur Smits hoort den slag, verneemt wat er gaande is, verliest het hoofd, drukt Dr. J.W. Cramer, die sedert dit derde nummer zijn medewerking aan *De Tijd* begon, de hand en roept hem toe, dat nu alles onredbaar verloren is en hij den volgenden dag naar Noord-Brabant terugkeert. Dr. Cramer laat hem gaan, vliegt naar boven, brengt orde in de verwarring, jaagt iederen werkman naar zijn letterkast, en belooft in opwekkende woorden aan

1) Toen dit tijdschrift den 1sten Januari 1869 te niet ging, liet *De Tijd* zijn tweeden titel weg.

elken zetter f 5, zoo binnen het uur de in pastei gevallen vorm gerekonstrueerd is. Onder gejuich gaat men aan het werk; allen doen wonderen van vlugheid. Binnen het uur waren de drukkers aan hunne persen. Het eerst afgedrukte exemplaar was natuurlijk voor den redacteur Smits, die nu niets haastigers te doen had dan zijn koffers weer te laten wegbrengen.

De Tijd heeft zijn werk uitmuntend gedaan. Dr. Cramer was een scherpzinnig opmerker, een veelzijdig en vaardig polemist, die daarbij te rade ging bij Prof. Broere, president Van Vree, Prof. Pluym en Prof. Van Kints. De eerste wegwijzer en gids van *De Tijd* was echter de zoo bij uitstek met practischen zin begaafde Smits, die met vaste hand voor *De Tijd* de gedragslijn afbakende en de verdienste heeft, te hebben ingezien en verkondigd, door welke gedachte de katholieken van Nederland destijds bezield moesten zijn. *De Tijd* had dan ook de eer, dat zijn gedragslijn op de bespreking te Tilburg den 7den en 8sten April 1853 door den zeker bevoegden oud-minister J.B. van Son alleszins werd goedgekeurd.

Er kwam nu allengs leven in het katholieke kamp. Een aantal uitmuntende priesters zijn er reeds genoemd. De machtigste persoonlijkheid dier dagen, de bisschop van Gerra, J. Zwijsen, treedt op het tooneel; in Limburg steekt Mgr. Paredis niet enkel door zijn waardigheid, maar door zijn practisch verstand en groote werkkracht, boven allen uit. In de leekenwereld onderscheiden zich weldra beleidvolle en krachtige uitvoerders der katholieke beginselen. Tot deze phalanx, om slechts enkelen te noemen, behoorden: Van Son, Mutsaers, baron van Hugenpoth tot Aerdt, graaf Duchatel, Dr. J.W. Cramer, J.A. Alberdingk Thijm, ‘de gepantserde ridder,’ Van Nispen, Luyben en anderen, die hen ondersteunden. Dezen sloten zich altijd hechter aan elkaar: er werd overlegd, gewerkt, gezwoegd en gestreden. Een der eerste overwinningen had men hoofdzakelijk aan het beleid van J.B. van Son en aan de welwillendheid van Willem II te danken: het placet verdween in Januari 1847 uit het ontwerp van den X titel van het wetboek van strafrecht, en werd er, trots het hevigst verzet van sommige ministers en der Tweede Kamer, niet meer in opgenomen. Dat gaf moed.

MINISTER J.B. VAN SON.

Terwijl nu Mgr. Joannes Zwijsen *ad interim* tot zaakgelastigde van den H. Stoel bij het Nederlandsche hof te 's-Gravenhage en tot vice-superior der Hollandsche missie werd aangesteld, toen reeds Thorbecke's gunstige herziening der Grondwet in het verschiet lag, begon de adresbeweging naar Rome om het herstel der hiërarchie in Nederland.

MINISTER J.R. THORBECKE.

Voorop gingen 91 deftige katholieke leeken, die in het najaar van 1847 een adres onderteekenden op verzoek van een comité, waartoe behoorden baron Hugenpoth

van Aerdt, de oud-minister H. van Sonsbeeck en Ch. van der Horst, oud-secretaris van eeredienst. Baron van Brienen van de groote Lindt zou het adres te Rome steunen.[1)]

Hen volgden in Mei 1848 de aartspriesters en dekens der Hollandsche missie. Reeds den 10den Juli werd hun adres allervriendelijkst beantwoord: ‘De H. Vader zal het in overweging nemen en naar zijn wijsheid, zooals het hem in den Heer nuttig toeschijnt, beslissen.’

Het derde adres ging uit van het zoogenaamde *Komitee* te Amsterdam, waarvan destijds president was J.W. van Romunde en secretaris Dr. J.W. Cramer. Deze laatste, die naar de getuigenis van J.A. Alberdingk Thijm ‘bijna even goed Fransch als Hollandsch schreef,’ stelde het adres en richtte het onmiddellijk aan Pius IX te Gaëta, om den H. Vader in zijn ballingschap te troosten en ten slotte aan het verlangen der Nederlanders naar het herstel der hiërarchie te herinneren. Een heerlijke breve, dateerend van 30 Maart 1849, beloonde hun ijver.

In April 1850 boden zelfs de katholieke leden der Tweede Kamer een adres aan, waarvan het Kamerlid Jhr. Van Nispen vermoedelijk de steller was. Zij verzekeren den H. Vader, dat de Nederlandsche Kerk zich vrij en onafhankelijk van de regeering kan organiseeren.

JHR. J.A.C.A. VAN NISPEN VAN SEVENAER.

Twee adressen werden onderteekend in de lente van 1851. Dat der Apostolische Vicarissen en Aartspriesters der Nederlandsche Kerk en een ander, dat uitging van het reeds genoemde *Komitee* te Amsterdam. Het eerste, geredigeerd door president Van Vree van Warmond, bereikte de eeuwige stad den 27sten April. Het werd ‘door den secretaris der propaganda, (Mgr.) Barnabò aan Z.H. aangeboden *en zeer gunstig* ontvangen.’ Het tweede adres moest onderteekend worden door een groot gedeelte van Neerlands katholieken. De redactie ervan pleit voor het talent en de vaardige pen van Dr. Cramer; het inzamelen van onderteekeningen in het heele land voor zijn ijver en werkkracht. Mgr. Barnabò zeide later aan C.F. Lurasco van Amsterdam, dat in deze suppliek zich ‘de algemeene wensch der Hollandsche geloovigen had uitgesproken.’ Voeg bij deze zes adressen nog het verzoekschrift van Mgr. Van Hooydonk, die voor zijn geestelijkheid en volk een bisschopszetel vraagt te Breda; en dat der Limburgsche dekens, die de oprichting van een bisdom Roermond en J.A. Paredis tot bisschop verzoeken, en gij hebt de smeekbede van het katholieke Nederland, die als één machtige stem te Rome aan den Voet van Petrus' Stoel weerklinkt en een gunstig onthaal vindt bij den H. Vader.

Z.H. PAUS PIUS IX.

Het eerste gevolg was, dat er een onderhandeling werd aangeknoopt tusschen het Hof van Rome en de Nederlandsche regeering. En de uitslag hiervan? Het concordaat van 1827 en de verbintenissen van 1841 zouden door het feit zelf van het herstel der hiërarchie ophouden verplichtend te zijn. Het is hier genoeg op de onderhandeling,

1) In 1849 drongen dezelfde heeren nog eens te Rome [a]an.

waarbij kardinaal Antonelli, de internuntius Belgrado en H. van Sonsbeeck, minister van Buitenlandsche Zaken, zich zeer verdienstelijk maakten, te hebben gewezen. Den 16den October 1852 werd de diplomatieke correspondentie gesloten. Voorgoed kon men thans aan de organisatie gaan denken; of liever reeds lang te voren had men er aan gedacht. Tegen half December 1852 lagen de voorbereidende stukken voor de beslissende vergaderingen gereed.

KARDINAAL ANTONELLI.

'Heden,' aldus Mgr. Zwijsen den 1sten Januari 1853 aan Van Vree, 'ontving ik een brief uit Rome, waarin men mij meldt, dat den 20sten in de vergadering der Kardinalen de organisatie favorablement is gedecideerd en den 21sten daaropvolgende door Z.H. is goedgekeurd.'

Reeds den 18den October, dus twee dagen na het sluiten der onderhandelingen met de regeering, hield Belgrado een krachtige pleitrede voor de candidaten der toekomstige zetels: Mgr. Joannes Zwijsen, Mgr. J. van Hooydonk en Mgr. J.A. Paredis en Jacobus van Vree. De drie eersten hadden reeds sedert 12 jaren de bisschoppelijke wijding ontvangen en bestuurden de vicariaten 's-Hertogenbosch, Breda en Roermond; de laatste stond aan het hoofd van het met roem bekende seminarie van Warmond. 'Mgr. Zwijsen,' zoo lezen we in de dépêche van Belgrado, 'verdient onder elk opzicht aan het hoofd te staan der Nederlandsche Kerk.' President Van Vree heet er 'achtenswaardig, vroom, geleerd en algemeen gezien.'

Voor dezen laatste legde ook Mgr. Zwijsen zijn invloed in de schaal. 'Mijn streven,' zoo schrijft hij wat later, 'om UEw. in Holland als bisschop benoemd te zien, zal dan vervuld worden. Jammer maar, dat de geheele missie, met uitzondering van een klein gedeelte, niet onder UEw. bestuur gebracht is. Dit was voor de Catholyke zaak in Holland wenschelijk, ja zeer nuttig geweest, en dan had ik *hier altijd* kunnen verblijven. Dan ik houde mij overtuigd, dat het God aldus wil en laat alles verder aan Hem over.'

Men ziet, dat Mgr. Zwijsen ongaarne Noord-Brabant verliet. Zelfs bracht hij zijn bezwaren te Rome in en wees op de hachelijke taak, twee bisdommen te besturen, het aartsbisdom Utrecht te moeten organiseeren zonder middelen.

Het hielp echter niets. Einde Februari ontving Mgr. Zwijsen bericht, dat hij het aartsbisdom en het bisdom 's-Bosch tegelijkertijd zou beheeren. ‘Ll. Vrijdag heb ik bericht ontvangen uit Rome,’ schrijft hij 28 Febr., ‘dat Z.H. mijn geopperde bezwaren tegen het plan mijner benoeming, als titularis van Utrecht, in overweging heeft genomen, doch dezelve niet van genoegzaam gewicht heeft geoordeeld, om aan m[ij]n verlangen te voldoen. De stukken kunnen iederen dag hier aankomen,’ voegde hij ten slotte er bij.

Het duurde echter nog langer, dan Mgr. Zwijsen vermoedde. Eerst Zaterdag den 12den Maart was de breve, die het herstel der hiërarchie besliste, gereed. Haastig spoedde zich nu C.F. Lurasco, destijds te Rome vertoevend om zijn vrienden van daaruit op de hoogte te houden, Maandag den 14den naar Mgr. Barnabò. Deze echter had alle exemplaren der breve ingetrokken. Wat was er gebeurd? Toen het eerste exemplaar aan Z.H. ter lezing werd aangeboden, stiet Pius IX op een paar woorden, die men in Holland wellicht wat scherp kon vinden. Onder geen enkele voorwaarde mochten ze blijven. Eén exemplaar was er intusschen Zaterdags te voren reeds afgegeven aan de Nederlandsche legatie, met aanbeveling echter, om de afzending er van tot Maandag uit te stellen. Met afspraak van Mgr. Barnabò haastte zich Lurasco, om de verzending naar Nederland te voorkomen. Het was echter te laat. Want reeds Zaterdag had graaf Van Liedekerke het stuk zoo haastig mogelijk verzonden. Door zijn correspondentie en vooral door de gecorrigeerde breve zou de gezant de vergissing herstellen.

C.F. LURASCO.

Den 18den Maart lag de breve opnieuw gereed. Door het ongunstige weder echter tusschen Cività Vecchia en Marseille vertraagd, kwam ze eerst den 4den April bij Mgr. Belgrado te 's-Gravenhage aan.

Met de breve, die de hiërarchie in Nederland herstelde, kwam ook de benoeming der nieuwe Kerkvoogden aan: Joannes Zwijsen, aartsbisschop van Utrecht en administrator van het bisdom 's-Hertogenbosch; Franciscus Jacobus van Vree, bisschop van Haarlem; Joannes van Hooydonk, bisschop van Breda, en Joannes Augustinus Paredis, bisschop van Roermond.

Daar stond de Nederlandsche Kerk herrezen op het machtwoord van Pius IX. Zedig en bescheiden, maar tevens onverschrokken stond zij te midden der stormen, die, als op een gegeven teeken, haar verrijzenis volgden. Zij was zich bewust van haar kracht in Hem, die door één woord storm en golven bedaarde. Diezelfde zedige bescheidenheid en moedige fierheid deelde zich mee aan Neerlands katholieken. Want ofschoon de innigste vreugde aller harten doorstroomde, blijdschap en dankbaarheid tintelden op ieders gelaat en menige traan van erkentelijkheid gestort werd, geen enkele juichtoon ging er op, die zelfs in het minste grievend kon schijnen voor andersdenkende medeburgers; men beschouwde het herstel volstrekt niet als

een overwinning over vijanden behaald, men vierde ze niet met tergende tropeeën en zegeliederen.

God bracht men dank ‘in de eerste plaats en bovenal, die de Heer en de Leider is der volken, zoowel als van den bijzonderen mensch, dat Hij... de vervulling geschonken heeft van zoo veeljarige wenschen, die in dagelijksche gebeden aan den voet van Zijnen hemeltroon zijn neergelegd.’

Met geestdrift klonk het Willem III, wiens regeering door de weldaad van het herstel is gekenmerkt, te gemoet: ‘Aanvaard, o koning! benevens onze hulde, deze uitdrukking onzer erkentelijkheid!’

Z.M. KONING WILLEM III.

Innig en vurig was de dankzegging, die er opwelde uit het hart des katholieken volks voor Pius IX. Op het voorbeeld der bisschoppen, die hun gemoed uitstortten in een gezamenlijk schrijven aan den Paus, legden ook de katholieken een dankadres voor den troon Zijner Heiligheid neer. Reeds den 6den April 1853 kon Dr. J.W. Cramer aan C.F. Lurasco te Rome berichten, dat hij het adres had voltooid. Een commissie zou zich vormen bestaande uit: Dr. Cramer, graaf Duchastel, Jhr. Dommer van Poldersveldt, Van Rijckevorsel en J.A. Alberdingk Thijm. Door hare bemiddeling moest het stuk, dat intusschen den 20sten Mei door Mgr. Zwijsen en Mgr. Van Vree was goedgekeurd, in geheel Nederland ter onderteekening worden aangeboden. Het groote werk kwam echter op Dr. Cramer neer. Den 10den Juni was deze zoo ver in zijn arbeid gevorderd, dat hij zeventig adressen kon opzenden aan Mgr. Belgrado; de nog volgende zouden afzonderlijk naar Rome vertrekken. Den 13den Juli had Frans Lurasco het geluk, ter aanbieding van het adres tot den H. Vader te worden toegelaten. Allerminzaamst werd hij ontvangen. ‘In zeer liefdevolle bewoordingen’ gaf Pius IX ‘zijn hooge tevredenheid’ te kennen, schonk zijn zegen aan allen, die het adres hadden onderteekend en in 't bijzonder aan Dr. Cramer en die hem hadden gesteund.

PROF. DR. J.A. ALBERDINGK THIJM.

Geen wonder, dat Pius IX diep getroffen werd, toen Lurasco het roerend adres voorlas: ‘Non, Très-Saint Père,’ zoo heet het daar onder meer, ‘la langue humaine ne suffit pas pour exprimer pleinement 1es sentiments de sainte allégresse et d'eternelle reconnaissance, dont les catholiques néerlandais se sentent pénétrés du jour qu'ils ont appris que leurs voeux les plus ardents ont été exaucés, et que l'Eglise catholique dans les Pays-Bas jouira à l'avenir de tous les bienfaits, qui sous la protection du Très-Haut, découleront infailliblement de son organisation normale.’

Nauwelijks had de ‘Herstelling van de geregelde Kerk-ordening’ haar beslag, of men dacht aan de vereeuwiging van het groote feit door een gedenkpenning. De Katholieke Vereeniging *Recht voor Allen* te Amsterdam gaf den stoot. De commissie van uitvoering werkte vooral door de heeren Dr. J.W. Cramer, als voorzitter, en J.A. Alberdingk Thijm, als secretaris. Onder directie des laatsten werd de gedenkpenning

geteekend door Louis Royer en daarna vervaardigd door Leopold Wiener. Uitmuntend werk moest er onder de hand van dit beroemde drietal ontstaan.

GEDENKPENNING (Voorzijde).

Een treffend zinnebeeld bood de opwekking van het dochtertje van Jaïrus: De pijpers en de schare meenden, dat het dochtertje dood was. De bisdommen van Nederland, zoo dacht men, zijn vernietigd. Doch Jesus kwam en zeide: Deze jonge maagd is niet dood, maar zij slaapt. En zij hebben Hem bespot. En het dochtertje bij de hand nemend, zeide Hij tot haar: *Talitha cumi*, 't geen beteekent: Ik zeg u, jonge maagd, sta op. Aldus heeft Christus, in Zijn barmhartigheid, het Nederlandsch episcopaat, dat geslapen had, maar niet dood was, doen herrijzen.

De keerzijde van den gedenkpenning draagt de wapens van het aartsbisdom en de vier bisdommen, met het opschrift:

ANNO R.S. CI□ I□ CCCLIII PIO IX PONT. MAX. SER. REG. WILHELMI III AN. V EPISCOPALI HIERARCHIA SINGULARI DEI BENEFICIO NEERLANDIAE RESTITUTA CIVES CATHOLICI GRATULANTUR.

GEDENKPENNING (Keerzijde).

In het jaar des herwonnen heils 1853, onder het pausschap van Pius IX, in het vijfde jaar der regeering van den doorluchtigen koning Willem III verheugen zich de katholieken in de door Gods bijzondere gunst herstelde bisschoppelijke hiërarchie.

P. ALBERS, S.J.

DE ST. JAN, KATHEDRALE KERK VAN HET BISDOM 'S-HERTOGENBOSCH.

Na vijftig jaren.

I.

Dit is de dag, door den Heer gemaakt. -
Laten wij ons verheugen en blijde zijn.
Want heden vatte Jesus het dochtertje van
Jaïrus bij de hand en riep, zeggende:
'Meisje, sta op!'

Toen Jesus in het huis van Jaïrus, den overste der synagoog te Capharnaum, gekomen was en de treurpijpers gezien had en het misbaar makend volk, zeide Hij: 'Gaat weg! want het meisje is niet dood, maar het slaapt.' En toen het volk uitgezet was, ging Hij binnen en vatte hare hand en het meisje stond op. En de mare hiervan ging uit door geheel het land.

Thans leven wij in het jaar O.H. 1903. En nu jubelen wij om eene opgewekte doode? Ja - Het dochtertje van Rome, onze Vaderlandsche Kerk, was dood in de Bisschoppelijke hiërarchie en is vijftig jaar geleden ten leven opgewekt. Onze vreugde zij daarom allen bekend:

Werken Gods, wilt met ons zingen
Voor den Schepper aller dingen,
Zingen tot Jehova's eer;
Looft den Heer.

4 Maart 1853 bracht vrijheid, blijheid. Z.H. Paus Pius IX herstelde in ons Nederland de Bisschoppelijke Hiërarchie.

4 Maart 1903 is dus de vijftigste gedenkdag dier groote gebeurtenis. Als we nu nog de onuitsprekelijke weldaden van ditzelfde gezegende jaar aan onzen aandachtigen geest voorstellen:

1903. 65ste verjaardag der Priesterwijding - 60ste verjaardag der Bisschopswijding - 50ste verjaardag der creatie tot Kardinaal - 25ste verjaardag der Pauskeuze van Z.H. Paus Leo XIII, dan jubileeren wij dubbel. Wij juichen in woord en daad, omdat wij juist in dit jaar de vijftigste verjaring vieren van den dag, waarop de hiërarchische

band tusschen Paus en Bisschoppen in Nederland openlijk werd vernieuwd. 't Is heden de dag, door den Heer gemaakt.

Onze feestvreugde is meer innig dan luidruchtig, zij stemt tot overwegen.

Hiërarchie. - Hiërarchie is heilige macht en wel zulk een heilige macht, die door meerdere aan elkander ondergeschikten wordt uitgeoefend. En omdat er nu eene dubbele heilige macht te onderscheiden valt, zoo is er ook eene tweevoudige hiërarchie.

Daar is in de H. Kerk Ordesmacht en Rechtsmacht. Ordesmacht ontstaat uit de verschillende Heilige Orden, namelijk uit de vier mindere Orden en uit de Heilige Orden van Subdiakonaat, Diakonaat en Priesterschap. Ordesmacht is de macht, krachtens welke Levieten en Priesters hunne heilige handelingen verrichten en de H.H. Sacramenten aan de geloovigen toedienen. Die macht was ook vóór 1853 in onze Nederlandsche Kerk. Alleen waren er geruimen tijd geen Bisschoppen, die de volheid van het Priesterschap bezaten en konden gebruiken.

Daar is in de R.K. Kerk ook rechtsmacht of jurisdictie. Rechtsmacht is de heilige macht om recht te spreken over een onderdaan. Ook de Rechtsmacht bestaat uit vele orden, namelijk het Pausschap, de waardigheden van Kardinaal, Patriarch, Primaat, Aartsbisschop, Bisschop en mindere waardigheden, b.v. Generaal van een kloosterorde, Abt, Vicaris-Generaal enz. Vóór 1853 ontbrak voor een gedeelte die rechtsmacht in onze dierbare Vaderlandsche Kerk. Daar waren geen Bisschoppen, die recht spraken over priesters en geloovigen.

De Bisschoppen? De Bisschoppen bekleeden de plaats der Apostelen en zijn door den H. Geest gesteld om de Kerk Gods te besturen. Zij besturen haar op die wijze, dat iedere Bisschop het hem door den Paus aangewezen deel der Kerk waarneemt (Bisdom, Diocees of Kerspel geheeten). Overeenkomstig de kerkelijke instelling is in lateren tijd bij de uitbreiding der Kerk ook onder de Bisschoppen een zekere rangorde ontstaan, zoodat sommige Bisschoppen in eenige door het kerkelijk recht vastgestelde gevallen aan het rechtsgebied van een anderen Bisschop onderworpen zijn.

Indien aan een Bisschop de Bisdommen van eenig gewesten op gezegde wijze onderworpen zijn, heet deze *Patriarch*. Strekt zich het rechtsgebied van een Bisschop over alle Bisdommen en Aartsbisdommen van één rijk uit, dan wordt hij *Primaat* genoemd. Strekt het zich alleen tot eenige bisdommen van het rijk uit, dan wordt hij *Aartsbisschop* en de Bisschoppen, die onder hem staan, *Suffraganen* of eenvoudig *Bisschoppen* genoemd. Omdat men in ons land slechts vijf Bisdommen heeft en daaronder maar één *Aartsbisdom* en niet meerdere Aartsbisdommen, daarom spreekt men van den Aartsbisschop en de Bisschoppen van Nederland. Een Bisschop, die tot hulp van een anderen Bisschop is benoemd, om namelijk in diens plaats de heilige wijdingen toe te dienen, bekomt den naam van *Wijbisschop*.

De Bisschoppen deelen ook in het bestuur der Kerk, daar zij somtijds vergaderen, ten einde over het algemeene welzijn der Kerk te beraadslagen en in gemeenschap met den Paus beslissingen en maatregelen te nemen. Zulke vergaderingen, met den Paus aan het hoofd, heeten algemeene Kerkvergaderingen in tegenstelling met die, welke door de Bisschoppen van een enkel rijk of een Kerkelijke provincie gehouden en nationale of *provinciale* Kerkvergaderingen genoemd worden. Nog zijn er *Diocesaan*-vergaderingen of synoden, die een Diocesaanbisschop met zijn onderhoorige geestelijkheid houdt. De eerste provinciale Kerkvergadering, waarbij heilrijke wetten voor onze Kerkprovincie tot stand kwamen, werd gehouden van 25 September tot 4 October 1865 in de Kathedrale Kerk van St. Jan te 's-Hertogenbosch.

Tijdens het jaar 1867 werden weer voor het eerst de synoden gehouden in de verschillende Bisdommen.

Dit alles is een kalm overzicht van de wel-geordende Kerkelijke Maatschappij, welke wij sinds vijftig jaren ook in ons vaderland weer bezitten zonder strijd, een bezit, waaraan ook ouden van dagen ge-

woon zijn geraakt; maar is de zegenrijke bestendiging van dat geestelijk goed, dat heerlijk bezit, om welks gemis onze vaderen schreiden, geen dagelijkschen dank waard, en vooral heden geen hooggestemden vreugde-toon?

DE ST. CATHARINA, METROPOLITAANKERK VAN HET AARTSBISDOM UTRECHT.

Weet ge 't nog, dat uw hart als een stille tempel was, waar de kaarsen nog brandden op het Altaar, waar de wierookwalmen der Offerande nog omhoog stegen.... na Uwe eerste H. Communie. Wat waren wij blijde, kleine Communiekinderen, toen we in Engelreine woning het Kindje van Bethlehem ontvingen! Herinneren we ons nog het: 'Ik geloof' - 'Ik verzaak,' bezworen bij het H. Doopsel, plechtig herhaald op den gelukkigsten dag van ons leven. De Bisschoppen hebben onze priesters gewijd, die voor ons de H. Offerande opdragen, H.H. Sacramenten toedienen en door woord en voorbeeld ons den weg ten Hemel toonen. Wie hebben onze vaders, ons, onze kinderen gevormd om het geloof in woord en daad standvastig te belijden? Wie hebben Mgr. Hamer een voorbeeld van moed en onverschrokkenheid gegeven? Dat zij opstaan van hunne tronen de Maagden, Martelaren, Belijders, die nu voor eeuwig juichen in den hemel om te eeren de gezanten in Gods plaats. Zij hebben hen gehoord en zoo Christus gehoord en Hem, Die Christus gezonden heeft.

Volk van Neerland, priesterscharen
En bedienaars der altaren,
Samen offrend daaglijks weer;
Looft den Heer.

Zaalge vaadren en getrouwen,
Die met needrig handenvouwen
Gode dient als zij weleer;
Looft den Heer.

II.

Wie U hoort, hoort Mij en wie U versmaadt, versmaadt Mij, Want zie Ik ben met U tot aan de voleinding der eeuwen.

In 1853 werd Nederland verdeeld in één Aartsbisdom, dat van Utrecht, en vier onderhoorige Bisdommen, die van Haarlem, 's-Hertogenbosch, Breda en Roermond.

1. HET AARTSBISDOM werd achtereenvolgens bestuurd door:

Mgr. Joannes Zwijsen, eersten Aartsbisschop van Utrecht na het herstel der Bisschoppelijke Hiërarchie in ons vaderland. - Benoemd tot Aartsbisschop van Utrecht bij Breve van 4 Maart 1853. - Was vóór dien tijd Apostolisch-Vicaris van

's-Hertogenbosch en Bisschop van Gerra i.p.i.[1] Op zijn verzoek van het bestuur over het Aartsbisdom ontheven bij Breve van 4 Februari 1868. - Wapenspreuk: *Mansuete et fortiter*.

MGR. J. ZWIJSEN.

Mgr. Andreas Ignatius Schaepman, tweeden Aartsbisschop van Utrecht na het herstel der Hiërarchie. - Z.D.H. was geboren te Zwolle 4 Sept. 1815. - priester gewijd te Oegstgeest door Mgr. van Wijcker sloot 10 Maart 1838 - kapelaan te Zwolle 23 Maart 1838 - pastoor te Ommerschans 4 Augustus 1843 - pastoor te Assen 13 October 1846 - pastoor te Zwolle (H. Michaël) 31 December 1854 - eerste president van het pas opgerichte Groot-Seminarie te Rijsenburg 20 September 1857 - Vicaris-Generaal van Mgr. Zwijsen, 8 Mei 1858 - Proost van het Metropolitaan Kapittel 8 December 1858 - Plebaan van St. Catharina te Utrecht 31 Maart 1860 - Coadjutor van Mgr. Zwijsen en Bisschop van Hesebon i.p.i. benoemd 3 Juli 1860, geconsacreerd te Rijsenburg 21 Augustus 1860 - Aartsbisschop van Utrecht benoemd 4 Februari 1868, heeft bezit genomen van zijn zetel 9 Maart 1868 - woonde het Vaticaansche Concilie bij (werd daar gekozen tot lid der Deputatio de fide) van November 1869 tot Juli 1870 - overleden in de Aartsbisschoppelijke woning te Utrecht 19 September 1882.

MGR. A.I. SCHAEPMAN.

Zijn lijk rust in den Aartsbisschoppelijken grafkelder op het R.K. kerkhof te Utrecht. Wapenspreuk: *In simplicitate et sollicitudine*.

MGR. P.M. SNICKERS.

Mgr. Petrus Mathias Snickers, geboren te Rotterdam 11 April 1816 - priester gewijd door Mgr. van Wijckersloot te Oegstgeest 27 Maart 1841 - kapelaan te Poeldijk April 1841 - kapelaan te Pijnakker 25 juni 1843 - kapelaan te Amsterdam (H. Willibrordus buiten de Veste) 19 Dec. 1843 - kapelaan te Haarlem 6 Maart 1846 - kapelaan te Overveen 12 Augustus 1846 - pastoor te Lutjebroek 30 October 1848 - pastoor te Scheveningen 31 Augustus 1853. - Regent van het Klein Seminarie 'Hageveld' te Voorhout 10 September 1861 - Kanunnik van het Kathedraal Kapittel van Haarlem 13 October 1861 -President van het Groot Seminarie te Warmond 17 Maart 1869 - Vicaris-Generaal van Mgr. Wilmer 8 October 1874. - Gedurende het interregnum na den dood van Mgr. Wilmer Vicaris Capitulaar van het Bisdom Haarlem 3 Januari 1877 - Bisschop van Haarlem gepreconiseerd 25 Juni 1877, geconsacreerd 2 September 1877 - Aartsbisschop van Utrecht 3 April 1883 - Overleden in de Aartsbisschoppelijke woning te Utrecht 2 April 1895; rust in den

1) Bisschop i. p.i. = Bisschop in partibus infidelium, Bisschop zonder Diocees. d.w.z. een Bisschop, die een Diocees heeft dat hij niet bestuurt.

Bisschoppelijken Grafkelder op het R.K. kerkhof te Utrecht. Wapenspreuk: *Laboris non honoris*.

MGR. H. VAN DE WETERING.

Mgr. Henricus van de Wetering, geboren te Hoogland 26 November 1850 - priester gewijd te Utrecht door Mgr. Schaep-

man 15 Augustus 1874 - kapelaan te Zutfen 18 Januari 1875 - secretaris van het Aartsbisdom 31 December 1881 - pastoor te Hilversum 3 Juni 1892 - Coadjutor van Mgr. Snickers en titulair-Bisschop van Gaza benoemd 8 Februari 1895 en geconsacreerd 24 Maart 1895. - Aartsbisschop van Utrecht benoemd 11 Juli 1895; neemt bezit van zijn zetel 7 Augustus 1895; gepreconiseerd in het Consistorie van 2 December 1895.

Wapenspreuk: *Per viam Crucis gaudens*. (Blijde op den weg van het Kruis.)

De beide Seminariën voor het Aartsbisdom zijn: Het Groot-Seminarie 'Rijsenburg' te Driebergen - Het Klein-Seminarie te Culemborg (Kuilenburg).

De Metropolitaankerk is die van de H. Catharina. De kerk, die in 1528 gebouwd is, werd bij de Reformatie door de Protestanten in gebruik genomen. In 1816 werd zij bestemd voor de godsdienstoefening der katholieke militairen en in 1840 geheel aan de katholieken teruggegeven. Zij is geconsacreerd 22 Augustus 1842, na het herstel der Hiërarchie tot kathedraal verheven en waardig gerestaureerd.

MGR F.J. VAN VREE.

HET BISDOM VAN HAARLEM bestuurden:

Mgr. Franciscus Jacobus van Vree, geboren te Rhenoy 1807 - Bisschop geconsacreerd te Haaren 15 Mei 1853 - gestorven 31 Januari 1861.

Mgr. Gerardus Petrus Wilmer, geboren te Boxtel 1800 - Bisschop geconsacreerd te Haaren 23 Juni 1861 - gestorven 1 Januari 1877.

Mgr. Petrus Mathias Snickers, geboren te Rotterdam 11 April 1816 - Bisschop geconsacreerd te Warmond 2 September 1877 - Aartsbisschop van Utrecht 3 April 1883.

Mgr. Caspar Joseph Martinus Bottemanne, geboren te Alkmaar 14 Augustus 1823 - priester gewijd 15 Augustus 1846 - Bisschop van Haarlem benoemd 10 Augustus 1883, geconsacreerd te Warmond 30 September 1883.

Wapenspreuk *Omnia in caritate*. (Alles in liefde.)

De beide seminariën voor het Bisdom Haarlem zijn: het Groot-Seminarie Warmond en het Klein-Seminarie 'Hageveld' te Voorhout.

De Kathedrale Kerk van Haarlem is de nieuwe St. Bavo, waarvan de symboliek ontworpen werd door Mgr. A.J. Callier en welker bouw eenige jaren geleden onder den kunstvaardigen architect J. Th. Cuypers en den bekwamen hoofdopzichter Jan Stuyt begonnen, in den loop der tijden zal voltooid worden.

MGR. G.P. WILMER.

3. HET BISDOM VAN 'S-HERTOGENBOSCH bestuurden:

MGR. C.J.M. BOTTEMANNE.

Mgr. Joannes Zwijsen, geboren 28 Augustus 1794 te Driel in Gelderland, als Bisschop van Gerra geconsacreerd te Tilburg 17 April 1842 - Internuntius ad interim en Vice-Superior der Hollandsche Missie 15 Sept. 1847 - Vicaris-Apostolicus 15 October 1851 - Aartsbisschop van Utrecht benoemd en Apostolisch Bestuurder van het Bisdom 's-Hertogenbosch 4 Maart 1853. Op verzoek van het bestuur over het Aartsbisdom ontheven en benoemd tot Bisschop van 's-Hertogenbosch met titel van Aartsbisschop 4 Februari 1868 - gestorven 16 October 1877. Coadjutor[1] Mgr. Joannes Philibertus Deppen - geboren te Bokstel 12 Mei 1808 - Bisschop i.p.i. en coadjutor van den Bisschop benoemd 15 November 1853 - geconsacreerd 2 April 1854 - gestorven 1 Juni 1877.

Mgr. Adrianus Godschalk, geboren te Den Dungen, 1 Aug. 1819 - Bisschop van 's-Hertogenbosch 8 Januari 1878 - overleden te 's-Hertogenbosch 3 Januari 1892.

Mgr. Wilhelmus van de Ven, geboren te Schijndel 12 Mei 1834 - benoemd tot bisschop van 's-Hertogenbosch 27 Mei 1892.

Wapenspreuk: *Sub tutela Matris*. (Onder bescherming der Moeder.)

De beide seminariën voor dit Bisdom zijn: Het Groot-Seminarie te Haaren en het Klein-Seminarie te St.-Michiels-Gestel.

De groote en beroemde St.-Janskerk, de kathedraal van 's-Hertogenbosch, werd gebouwd vanaf 1420 tot 1520 en hersteld vanaf 1860.

MGR. A. GODSCHALK.

4. Het Bisdom van Breda bestuurden.

Mgr. Joannes van Hooydonk, geboren te Ulvenhout (Ginneken) 2 Augustus 1782 - Bisschop van Breda 4 Maart 1853; te voren Bisschop i.p.i. - deed afstand van zijn Bisschoppelijken zetel 11 Oct. 1867 - gestorven 22 April 1868.

Mgr. Joannes van Genk, geboren te Prinsenhage 9 September 1803 - benoemd tot Apostolisch Bestuurder van het Diocees 11 October 1867 - Bisschop van Breda geworden 25 April 1868 - gestorven 10 Maart 1874.

Mgr. Henricus van Beek, geboren te Amsterdam 24 Maart 1816 - benoemd tot Bisschop van Breda 19 Juni 1874 - geconsacreerd te Warmond 2 Augustus 1874 - gestorven 14 October 1884.

Mgr. Petrus Leyten, geboren te Heusdenhout (Ginneken) 16 Juli 1834 - Bisschop van Breda benoemd 29 April 1885 - geconsacreerd in de kathedrale kerk van Breda 29 Juni 1885.

De beide seminariën voor het Bisdom Breda zijn: Groot-Seminarie te Hoeven - Klein-Seminarie te Ypelaar.

Kathedrale kerk is de kerk van St. Barbara. In 1866 werd begonnen met den bouw dezer kerk. Zij werd ingezegend in 1869 en plechtig ingewijd in 1876. Krachtens Pauselijk Rescript werd zij in 1876 als Kathedraal in bezit genomen.

Wapenspreuk: *In te, Domine, Speravi*. (Op U, o Heer, heb ik gehoopt.)

5. Het Bisdom van Roermond.

Eerste Bisschop was *Mgr. Joannes Augustinus Paredis*, geboren te Bree 28 Aug. 1795 - tot Bisschop van Roermond benoemd 4 Maart 1853, na een tijd lang Bisschop

1) Helper van Mgr. Zwijsen voor 's-Hertogenbosch.

i.p.i. en Apostolisch bestuurder van Limburg geweest te zijn - gestorven 18 Juni 1886.

Mgr. Antonius Hubertus Boermans, geboren te Venlo, den 15den December 1815 - Bisschop i.p.i. en Coadjutor van den Bisschop met recht van opvolging 5 Mei 1885 - op den bisschoppelijken zetel verheven 18 Juni 1886 - gestorven 1901.

Mgr. Josephus Henricus Hubertus Drehmanns, geboren 16 April 1843 - Bisschop van Phacusa, geconsacreerd 27 Juli 1889. - Bisschop van Roermond 3 Febr. 1901.

Wapenspreuk: *Cum Christo laboro*. (Ik arbeid met Christus.)

De beide seminariën zijn het Groot-Seminarie te Roermond en het Klein-Seminarie te Rolduc.

De St.-Christophoruskerk te Roermond, die in 1410 herbouwd, in 1472 en 1492 vergroot is, werd den 7den Juni 1853 opnieuw tot kathedraal verheven; met de restauratie is een begin gemaakt.

Met vreugde gedenken wij onze Overheden, die ons Gods woord verkondigd hebben. Hun wandel beschouwend, willen wij hun voorbeeld volgen.

MGR. W. VAN DE VEN.

III.

> De werken, die zij deden, leggen getuigenis voor hen af.
> Daarom zal hun aandenken in zegening zijn en zal overvloedig goed met hun nageslacht blijven.

Sedert de Reformatie der zestiende eeuw waren Nederlands Katholieken wel éen schaapstal als altijd, doch de kudde werd aangevallen door vele wolven, die in herders -, in schaapskleederen kwamen en de kudden roofden, ja somwijlen doodden.

Niet de geregelde H. Macht, geen onafhankelijk Bestuur hield een wakend en beschermend toezicht op onzen schaapstal. Zeker Apostolische Vicarii, Apostolische Nuntii en onder hen verschillende Aartspriesters, regeerden onze Kerkprovincie. Doch zoovele vreemde machten hadden invloed tegenover de hunne. Wij leefden geen zelfstandig leven. En bovendien hoe-

velen zijn er in die droeve dagen gestorven zonder het H. Sacrament des Vormsels te hebben ontvangen? Alleen de Bisschop toch kan het H. Vormsel geldig toedienen. Welke moeite voor ons land om de mindere orden en hoogere H.H. Wijdingen en zoovele andere Bisschoppelijke bedieningen te ontvangen! Vreemde bisschoppen, vooral de Bisschop van Keulen en later de in ons land wonende Bisschoppen *in partibus infidelium* en onder hen weer in het bijzonder onmiddellijk voor het herstel der Hiërarchie Mgr. van Curium, dienden de H.H. Wijdingen toe.

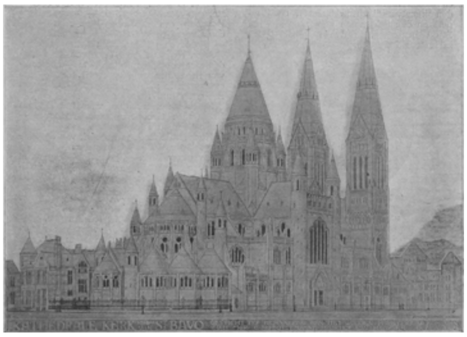

DE ST. BAVO, KATHEDRALE KERK VAN HET BISDOM HAARLEM.

Gelukkig gaf reeds de regeering van koning Willem I hoop, dat een geordend bisschoppelijk bestuur in ons land zou worden hersteld. Door de Belgische omwenteling van 1830 kwam echter de Roomsche Kwestie op den achtergrond. Wel waren reeds vooral in het zuiden van ons land, in Noord-Brabant en Limburg, Bisschoppen, doch zonder een Diocees van ons land. - i.p.i.

MGR. J. VAN HOOYDONK.

De Grondwet, in November 1848 door Nederland aangenomen, regelde de verhouding van de Kerkgenootschappen op veel vrijzinniger wijze dan dit tot nog toe het geval was geweest. De liberale partij verlangde scheiding van Kerk en Staat en wilde dus aan de R.K. Kerk haar eigen bestuur laten. Met goedvinden van het Ministerie Thorbecke werd onderhandeld vooral tusschen Carolus Belgrado, destijds Pauselijk internuntius, en Van Sonsbeeck, minister van Buitenlandsche Zaken. Beiden deelden wederzijds hunne bevindingen mede. Zoo werd dan in 1853 op den 4den Maart met goedkeuring der regeering in ons land de bisschoppelijke Hiërarchie hersteld door Paus Pius IX. Naar de gewoonte van den Pauselijken Stoel hield Pius IX, z.g., den 10den Maart 1853 een allocutie tot het College van Kardinalen. In deze toespraak deed de Paus mededeeling van hetgeen merkwaardigs voor het beheer der Roomsch Katholieke Kerk was geschied.

MGR. J. VAN GENK.

‘Glorie aan God; Vrede op aarde; Gezegend zij die komen in den Naam des Heeren.’ Zoo werden de eerste Bisschoppen in 1853, na dat lange tijdperk van scheiden begroet.

Gebroken was alle vreemde overheersching over Gods Kerk. Een onafhankelijk bestaan voerde zij thans. Wel trachtte de duivel nog eenmaal het zelfstandig leven der R.K. Kerk te kwetsen. Een Aprilbeweging verwekte de satan in 1853. Een vlaag van hartstochten verzette zich heftig, razend tegen de getroffen maatregelen. Stormachtig in haar ontstaan, snel in haar verloop, herinnerde de beweging aan vroegeren tijd van woeste vervolging, een burgeroorlog dreigde. Doch de edele trouw van koning Willem III, koning van alle Nederlanders, het voorzichtig beleid van zijne Staatslieden bezwoeren den strijd.

MGR. A. VAN BEEK.

Wij behielden ons dierbaar Episcopaat.

Aan het hoofd van het Herstelde Nederlandsche Episcopaat stond in 1853 als Aartsbisschop van Utrecht, Joannes Zwijsen, die ons volgenderwijze wordt geschilderd. Deze groote Kerkvoogd, die later den stoel van 's-Hertogenbosch zou gaan bekleeden, was geschapen, om de Hiërarchie in Nederland te vestigen.

Aan een ijzeren wil paarde hij een groote kalmte; aan kloeke voortvarendheid bezadigd overleg; aan groote scherpzinnigheid besliste kracht; aan stouten moed voorzichtig beleid. De kennis van menschen en zaken hem van nature eigen was door de ondervinding gescherpt en had hem zachtmoedig gemaakt, geduldig en volhardend. Een man van kinderlijke vroomheid en apostolische wijsheid, een echte vorst der Kerk. Met zijn Sufragaan-Bisschoppen heeft hij den toestand der Kerk in Nederland op de voortreffelijkste wijze geordend naar de behoeften van het volk, naar de eischen der Historie, naar de wijze voorschriften van het Kerkelijk Recht.

***

In de tweede helft der vorige eeuw, uit godsdienstig oogpunt niet zelden een tijd van achteruitgang en ontkerstening, waar zij onder stoffelijk en wetenschappelijk opzicht een periode van vooruitgang en verlichting was, vroeg het onderwijs aller gestadige aandacht.

Onze kerkvorsten, van den beginne af overtuigd, dat weten alléén niet 't ‘alheilmiddel’ is voor den mensch, maar dat de vreeze des Heeren voor alle tijden de hoogste wijsheid blijft, maakten zich op tot den oversaagden strijd voor het katholiek onderwijs. Hun kloeke mandement in '68 gaf het sein. En de gevolgen?

MGR. P. LEYTEN.

In 1857 werd bij de wet het oprichten van vrije scholen onder sommige bepalingen volledig toegestaan; - sinds 1889 werd het Bijzonder Onderwijs door den Staat gesubsidieerd. Volledige organisatiën van R.K. Onderwijzers werden onder aanbeveling en bescherming van het Nederlandsche Episcopaat gevormd. R.K.

opleidingsscholen voor onderwijzers en onderwijzeressen werden opgericht in alle Bisdommen; pensioenfondsen en kassen tot tijdelijken steun van onderwijs en onderwijzers kregen hun beslag. De hooge zedelijke roeping der opvoeders van de jeugd werd erkend o.a. door de instelling van retraites.

Het gedrag onzer Bisschoppen is een levend getuigenis der Katholieke stellingen, dat het Onderwijs moet doortrokken zijn van het R.K. Geloof en van de Katholieke beginselen; dat de R.K. School op de eerste plaats het eeuwig doel van den mensch moet beoogen en dat dus alles aan dat doel moet dienstbaar gemaakt worden.

[Nummer 9]

Na vijftig jaren. [Vervolg van nummer 8, p. 64.]

Daardoor behoeft het onderwijs volstrekt niet te lijden, integendeel. Nooit mag de school onttrokken zijn aan het kerkelijk gezag. Vandaar het onvermoeid streven van het Episcopaat tot voortdurende verheffing van het onderwijs. Een wanklank in zulk een harmonisch samenwerken is de taal van den ondankbare, die het onderwijs afkeurt, omdat het katholiek is of omdat het niet op de hoogte van onzen tijd zou wezen. - Onze bijzondere scholen maken het zich waarlijk niet gemakkelijker dan de openbare; dat geeft iedereen toe, die er een weinigje van op de hoogte is, ook de mannen van het officiëele staatstoezicht erkenden dit meer dan eens in vleiende bewoordingen.

Met grooten lof moeten hier herdacht worden de Congregatiën, die zich aan het onderwijs hebben gewijd en onvermoeid in een heilige tucht levend zich geheel geven aan de kleinen.

DE ST. CHRISTOPHORUS, KATHEDRALE KERK VAN HET BISDOM ROERMOND.

De pers werd op voorbeeld en onder aansporen der Bisschoppen aangewend als een sterke macht in den goeden strijd. Dagen weekbladen, tijdschriften, boekwerken naderen huldigend de Bisschopszetels en verdringen elkander om goedkeuring en aanbeveling der kerkelijke Overheid. Hier namen te noemen schijnt even ondoenlijk als onnoodig: de namen zijn *legio* en iederen lezer bekend. Vermelding verdient echter, dat in 1894 door de verschillende toenmalige Professoren der H. Schriftuur en eenige andere Zeereerw. deskundigen eene Hollandsche Bijbelvertaling der Heilige Boeken van het Oude Verbond werd begonnen met de kerkelijke goedkeuring. Z.H. Paus Leo XIII zegende hun werk en schreef den moedigen ondernemers: ‘Wij wenschen van harte, dat het begonnen werk in ruime mate aan uwe landgenooten ten goede moge komen.’ Volgens belofte nadert het groote werk zijne voltooiing.

MGR. J.A. PAREDIS.

Met de pers dankt de christelijke kunst waardeering, invloed en ontwikkeling naast God aan Zijne Apostolische dienaren. Hoeveel eenvoudige en rijke kerken zijn monumenten van kunstminnend geloof en sprekende bewijzen van innige en oprechte godsvrucht? Op meerdere plaatsen besteedde de kunst al haar talenten om de woning van den Herder onder duizenden te kenmerken.

In den hoogen hemel zal de H. Paus Gregorius de Groote met instemming en welgevallen naar de zuiver-kerkelijke tonen van zijn Gregoriaanschen Zang in zoovele tempels, kerkjes en kapellen luisteren.

Het jaar 1876 bracht aan Nederland de eerste aflevering van het *St. Gregoriusblad*, onder redactie van Mgr. M.J.A. Lans, president van het Groot Seminarie te Warmond.

Wetenschappen en letteren vonden gedurende de laatste vijftig jaar waardige beoefenaars, die door een openbaar of vertrouwelijk woord van hunnen Bisschop werden gesterkt om in den moeielijken tijd en strijd de katholieke beginselen hoog te houden. Te jong ontviel in 1860 den voorsten rijen onzer hedendaagsche schrijvers de Warmondsche hoogleeraar Corn. Broere. Hetzelfde geldt van den gevierden Amsterdamschen hoogleeraar in de Aesthetica Jos. Alb. Alberdingk Thijm (1820-1889). Nog zeer onlangs ontviel aan ons Vaderland, aan ons Roomsch Volk, aan onze Kerk de bezielde en bezielende dichter-politicus Mgr. Dr. H.J.A.M. Schaepman. Van de levende hooghouders van wetenschap, letteren en kunst zij het ons geoorloofd te zwijgen.

Als laatste lofredenaars op den gezegen-

den Kromstaf, doch volstrekt niet als minste, naderen eene tevredene menigte van Christelijke werklieden, die in Volksbond, Jongelingen-, Gezellenvereenigingen, Kruisverbond voor zich zelven en hunne gezinnen onschatbaar heil vonden. Mgr. G.W. Konings behartigt voorbeeldig de belangen van den werkman in den Ned. R.K. Volksbond, gesticht 4 Maart 1888.

MGR. A.H. BOERMANS.

Ten slotte jubelen de Heilige Kinderen der ware Kerk om strijd. Zoovelen, die in Missiën als van Pater Bernard bekeering erlangden, zich vervolmaakten door devotie tot de H. Maagd en godsvrucht voor het Allerh. Hart van Jesus en voor het Allerh. Sacrament in de stille Aanbiddingsuren. Congregatiën en vrome vereenigingen behoeden de jeugd voor allerlei gevaren en bieden aan rijperen leeftijd welkome gelegenheid om te volharden op den goeden weg. Wie beseft de onschatbare weldaad, nog schuilend in de herhaalde roepingen tot den geestelijken stand en het religieuze leven? En moge ook bij den geestelijken strijd het ongeloof in ons vaderland groeien en sterker worden, moeten we al zuchtend den godvruchtigen dichter nazingen, St. Willibrord, onzen eersten Bisschop ter eere:

Ach! elfmaal ging een eeuwkring rond,
Sinds gij hier satans rijk verwont;
En nu, ach meer dan 't half geslacht
Zonk weer terug in 's vijands macht.

MGR. J.H.H. DREHMANNS.

Hoopvol, door ons jubileerend Episcopaat voorgegaan, willen we onzen grooten vaderlandschen Apostel St. Willibrordus blijven bidden:

Geliefde Vader en Patroon,
Zie Neerland aan, uw roem en kroon,
Bid, Willibrord, bid bij den Heer,
Dat al, wie dwaalt, eens wederkeer!

Ach, voer hen met Uw trouw gezin,
Ach, voer ook hen Uw glorie in!
O gij, die 't Kruis hier hebt geplant,
Bid voor Uw dierbaar Nederland.

G.V.D. BOOGAARD, R.K. Pr.
Seminarie 'Hageveld.'

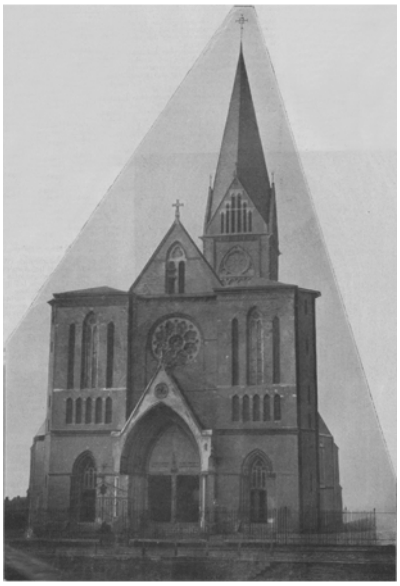
DE ST. BARBARA, KATHEDRALE KERK VAN HET BISDOM BREDA.

Bij onze Herinneringsplaat.

De fraaie, naar een waterverf-teekening van Th. Molkenboer bij de Amsterdamsche firma Iepenbuur en Van Seldam gekleurdrukte plaat, welke met deze *Illustratie*-aflevering verzonden wordt, zal onzen abonné's ongetwijfeld een welkome herinnering zijn aan het Gouden Feest van het herstel der Bisschoppelijke hiërarchie, 't welk katholiek Nederland deze maand vieren mag.

Als iedere goede ‘gedenckprint,’ zooals onze voorvaderen zeiden, heeft ook deze haar geestelijke kern: de idee, welke eraan ten grondslag ligt, die den inhoud bepaalde en de algemeene verdeeling ervan regelde. Wij vinden alzoo binnen de oppervlakte van het bedrukte carton de hoofdvoorstelling, omsloten door een ter linkeren onderzijde breeden, ter rechter- en bovenzijde smallen, rijk-geornamenteerden rand.

Uit deze hoofd-voorstelling treedt ons de statig-archaïsche gestalte tegen van Neêrlands eersten Bisschop, Sint Willibrord, als verpersoonlijkend het Bisschoppelijk Gezag in deze landen. Zijn eerbiedwaardige figuur beheerscht de gansche omgeving: hij, in de Geschiedenis des Vaderlands met den eerenaam van *Apostel van Nederland* aangeduid, is de stichter van den Bisschoppelijken zetel, vanwaar nog heden ten dage de Aartsbisschoppelijke zorgen zich uitstrekken over de geheele kerkprovincie. Op zijn rechterhand draagt hij een kerk, symbool zijner stichtingsdaad, de linker houdt den herderlijken staf, welks stooten de wonderbare bron aan zijn voeten ontspringen deden.

Achter dit beeld van het verleden rijst, tegen Neêrlands blauwwolkigen hemel, de oude kathedraal van Sint Jan: het eenige bisschoppelijke bedehuis van ons land, welks gewijde muren heugenis dragen van verre en glorieuze tijden, toen de zonen van hetzelfde vaderland één waren in het oude Geloof; van voorbijgegane verdrukking en ontluistering, die zij, sterk en hecht als ze waren, doorstonden; van zegenrijk herstel en hernieuwde eere, toen weer een Nederlandsche bisschop den vredegroet brengen kwam aan het in hun veilige schuts saâmgestroomde, dankbare volk. En rond dit eerbiedwaardig heiligdom rijzen torens, rank en slank, en kleurt blij in het licht van Neêrlands zonnige luchten een gewemel van daken, met fleurig boomengroen hier en daar; één vredestad: Roomsch Nederland in rust van veilig-bloeiend Roomsch leven onder de oude hoede van Sint Willibrord's staf.

Dit gedeelte der plaat omvat de hoofdidee; in den rand ter linkerzij de medaillonportretten van drie Nederlandsche bisschoppen, die op den zetel des Heiligen heerschten: van Frederic Schenck van Toutenburg, (1560-1580) den laatsten bestuurder der Nederlandsche kerkprovincie vóór de verdrukking, afsluiter van het tijdvak, dat met Sint Willibrord begon; Mgr. Zwijsen, 1853-1877) den eersten bisschop na het herstel, voortzetter der Roomsche traditie; Mgr. Van de Wetering, den tegenwoordigen aartsbisschop, onder wiens opperbestuur wij dit jubeltij vieren mogen. Tusschen de medaillons de wapens der met Mgr. Zwijsen gelijktijdig benoemde kerkvorsten: Mgrs. Van Vree (1853-1861), Van Hooydonk (1853-1867), en Paredis (1853-1886).

De onderrand bevat, behalve het opschrift, de wapens der vijf Nederlandsche bisdommen.

Moge deze met zooveel zorg en toewijding ontworpen en uitgevoerde plaat onzen abonné's een blijvende herinnering zijn aan het heuglijke feit in de historie der katholieke Kerk van Nederland.

Op 't Zilveren Pausschap van Leo XIII.
Bij ons portret van den H. Vader in dit nummer.

Zie, hoe de jaren hebben uitgeschreven
Op 't bleek gelaat van dit grijs edel hoofd
In groeven diep om oogen onverdoofd,
Om mond wilvast, als in glimlach versteven,

Al last en pijn van 't zilv'ren Pausenleven
En denk, hoe 't nooit de Gods-vreugd heeft geroofd
Uit 's Grijzen hart, schoon klagend, nauw geloofd:
‘Och! of te sterven me eind'lijk waar' gegeven!’(1)

Dies huldig vroom dien aardschen Hemelheilig'
Met zang, die zacht van weelde en weemoed ruischt:

O grijze Petrus, in uw ziel gekruist,
Góds Zegen dragend in úw handen veilig,

Uw zegen geve ons: met gelaten lach,
Als Gij, te zeeg'nen rouw- en jubeldag.

C.R. DE KLERK.

Van Paus en Vaticaan.

I.

Toen Z.H. Pius IX in Juni 1877 zijn gouden bisschopsfeest vierde, dwong - zooals dr. O'Reilly verhaalt - kardinaal Pecci's ‘wankelende gezondheid’ hem, gedurende dien zomer in Rome te verblijven.

Toen den 20sten Februari van het volgende jaar kardinaal Pecci door het Conclaaf tot opvolger van Pius IX was gekozen, werd de opmerking gemaakt, dat dit slechts een kortstondig Pontificaat zou geven.

Hoeveel jaren levens konden den achten-zestigjarigen Grijsaard, wien een reuzenlast op de schouderen werd gelegd: het veelomvattende opperbestuur der Kerk in zóó bange tijden, beschoren zijn?

Naar m e n s c h e l ijk e berekening niet vele.

G o d beschikte anders. Wat slechts een enkelen Paus vóór hem is gegeven geweest, was in Zijn ondoorgrondelijke wijsheid en goedheid ook weggelegd voor den tengeren en ascetischen Opperpriester, die thans een kwarteeuw met vaste hand het Scheepje van Petrus gestuurd heeft over de onstuimige en hoog opgestuwde wateren.

‘Altoos vermeerderaar des rijks’ was een der titels van de keizers van het Heilige Roomsche Rijk.

‘Altoos vermeerderaar der Kerk’ mag men Leo XIII noemen, die meer dan tweehonderd nieuwe bisdommen, apostolische vicariaten en prefecturen heeft opgericht, missionarissen heeft uitgezonden naar alle landen der wereld en nieuwen luister heeft geschonken aan de oude, eerbiedwaardige Kerken in het Oosten.

(1) ‘*Taedet me vivere*.’

Dit alles geeft reden tot juichen en dankbaarheid, nu wij het zilveren jubilé van een Pontificaat mogen vieren, even rijk aan groote daden en gewichtige gebeurtenissen, als het ongemeen lang van duur is geweest.

Maar de dankbaarheid en blijdschap over zoo groot een voorrecht, als de Kerk in deze benarde tijden ten deel viel, mogen ons niet doen vergeten, dat de H. Vader thans ook een kwarteeuw een Gevangene is geweest in het Vaticaan, belemmerd in zijn vrijheid, in de volle uitoefening zijner rechtsmacht, zijner verhevene apostolische waardigheid.

Deze overweging moge onze liefde jegens den Opperherder verdubbelen, - verdubbelen ook de vurigheid van ons gebed voor der Paus en de Kerk, wier vreugde over

ZIJNE HEILIGHEID PAUS LEO XIII.

LEDEN DER EDELWACHT VAN ZIJNE HEILIGHEID.

dezen dag, door alle geloovigen in eerbiedige spanning te gemoet gezien, met zoo bitteren alsem is gemengd.

II.

De naam Carpineto wekt de herinnering aan de plek, waar, drie en negentig jaren geleden, de H. Vader geboren werd.

Het is een oud bergstadje tusschen Rome en Napels, in de nabijheid van Velletri. De hooge ligging van Carpineto en de moeilijkheid om het uit de vallei van Latium te bereiken, zijn oorzaak, dat het door slechts weinige reizigers bezocht wordt. De spoorweg, die langs de oostelijke zijde der Volscische bergketen loopt, laat den hoogen bergtop met zijn weinige stadjes en gehuchten veraf liggen.

HET INWENDIGE DER ST.-PIETERSKERK MET HET HOOFDALTAAR.

Omstreeks een mijl van het hoogste punt ligt tegen de glooiende groene vlakte, tusschen twee hooge hellingen, het landhuis der Pecci's te midden van rijzige kastanjeboomen. Deze ligging deed den H. Vader eens schertsend spreken van een adelaarsnest, hoog boven den grond geplaatst, tusschen twee reusachtige rotsen.

De middeleeuwsche straten slingeren zich schilderachtig over den oneffen grond, en het duurt lang eer men voor een massief vijftiendeeeuwsch gebouw aankomt, waar den 2den Maart 1810 Joachim Vincent Pecci het levenslicht aanschouwde.

Het geslacht der Pecci's stamde uit Siëna, en in de kathedraal dier plaats wijst men nog de grafmonumenten aan van sommige leden dier oudadellijke familie. Onder Paus Clemens VII kwam een tak der Pecci's in de Kerkelijke Staten en vestigde zich te Carpineto. Onder deze Pecci's hebben verscheidenen zich in wereldlijk en geestelijk ambt een groot en naam verworven, maar de luister van die namen werd dof gestraald door den glans, die van het *Lumen in Coelo* uitging.

De vader van Leo XIII was graaf Domenico Lodovico Pecci, kolonel in dienst van Napoleon I en door de Fransche regeering tot burgemeester van Carpineto benoemd. Zijn moeder was Anna Prosperi Buzi, de dochter van een adellijk geslacht uit Cora, een oude stad der Volscen. Daar Carpineto tot het diocees Anagni behoorde, welks bisschop, Mgr. Joachim Fori, een warm vriend der familie Pecci was, werd de prelaat uitgenoodigd, het knaapje te doopen, dat naar den bisschop den naam Joachim ontving, en dien van Vincentius op bijzonder verzoek der gravin, die een groote devotie had voor den grooten Dominicaan, den H. Vincentius Ferrieri. De gravin noemde hem altijd Vincent, maar toen de goede moeder hem in 1824 ontnomen was, en vooral sedert 1830 nam hij en behield uitsluitend den naam van Joachim.

Het oude huis der Pecci's te Carpineto bewaart nog de herinnering aan de ouders des Pausen door de portretten van den graaf en van de gravin, in de groote zaal van het paleis opgehangen.

Maar ook aan den H. Vader zelf bezit diens geboortehuis een kostbaar aandenken in den eersten brief, door Z.H. als Paus aan zijne broeders gericht. Dit schrijven, in een omlijsting achter glas bewaard, is van den volgenden inhoud:

Uit het Vaticaan.

20 Februari 1878.

Geliefde Broeders,

Ik deel U mede, dat het H. College in de keuze van dezen voormiddag mijn geringen persoon op den Stoel van den H. Petrus heeft verheven. Mijn eerste brief is deze, dien ik aan de familie schrijf, welke ik, alle geluk over haar afsmeekend, in liefde den apostolischen zegen schenk.

Bidt den Heer voor mij.

LEO P.P. XIII.

In een der kamers van het paleis vindt men dit opschrift: ‘Hier werd Vincentius Joachim Pecci, zoon van Lodovico en Anna Prosperi, den 2den Maart 1810 geboren.’

III.

Wie tot een audiëntie bij den H. Vader wordt toegelaten, komt door de vestibule, waar Zwitsers de wacht houden, in de zaal der *Bussolanti*, waar de leeken hun hoed moeten achterlaten. Na deze zaal doorloopt men een reeks antichambres. De eerste wordt door gendarmes bewaakt: hier wachten de secretarissen der kardinalen op de terugkomst hunner meesters. De tweede is aan de hoede der Palatijnsche wacht toevertrouwd. Wanneer men rechts afslaat, komt de bezoeker door een derde zaal, met kostbare tapijten versierd, in een vierde, waar leden der edelwacht den dienst verrichten. In een vijfde vertrek, de eere-antichambre genoemd, verheft zich de pauselijke troon: wanneer men tot een particuliere audiëntie is toegelaten, wacht men in deze zaal, en hier ook ontvangt de Paus de groote pelgrimstochten, neemt Z.H. met Nieuwjaar en bij gelegenheid van den verjaardag zijner kroning de gelukwenschen van de kardinalen en prelaten in ontvangst, en worden met de Vasten en den Advent de predikaties voor het pauselijk hof gehouden.

Twee eerekamerheeren, de een in het paars, de andere met kap en degen, nemen den dienst in deze antichambre waar. Voor een deur achter in de zaal bevindt zich een lid der edelwacht; deze deur geeft toegang tot de geheime antichambre, waar alleen de prelaten, die minstens geheim kamerheer zijn, en de kardinalen worden toegelaten. Heeft men deze kamer bereikt, dan behoeft men slechts één drempel meer te overschrijden, om zich aan de voeten des Pausen te bevinden.

Van deze geheime antichambre, waarin de gewone stervelingen nooit een voet hebben gezet, geven wij in dit nummer een afbeelding.

IV.

Wat willen wij nog nieuws zeggen van de St.-Pieterskerk, dien reuzendom, waaraan de namen van kunstlievende Pausen als Julius II, Leo X, Clemens VII, de namen van kunstenaars als Bramante, Michel Angelo, Rafael, Maderna, Guido Reni en anderen voor eeuwig verbonden zijn?

De afbeelding hiernevens geeft een blik op het inwendige der kerk met het beroemde hoofdaltaar, opgericht boven het graf van den Prins dér Apostelen, als de Confessie van St. Pieter bekend.

Dit hoofdaltaar is het werk van Lorenzo Bernini, die het overhuifde met een bronzen baldakijn ter hoogte van negen en twintig meter. De gedraaide kolommen, een nabootsing van de albasten zuilen, die de oorspronkelijke Confessie omgaven, dragen een troonhemel, waarvan de afmetingen in overeenstemming zijn met het reusachtige van het geheele kerkgebouw.

Van Bernini is ook de kolonnade, die zich in den vorm eener ellips voor de basiliek uit strekt en - evenals de Kerk zelf - de armen uitsteekt om de wereld te omhelzen.

De Edelwacht des Pausen.

Ter gelegenheid van het zilveren Pausjubilé des H. Vaders is er een wijziging gebracht in de uniform der edelwacht: het wambuis is korter geworden en heeft de klassieke plooien verloren, terwijl ook de rijke zilveren tressen, die de borst bedekten, verdwenen zijn.

Oudtijds bestond de edelwacht, die men de lijfwacht des Pausen kon noemen, uit een uitgelezen korps, dat den naam droeg van *cavallegieri* (lichte ruiterij). Bij het Vaticaan, rechts van de groote zuilengang, die het St.-Pietersplein in een wijden kring omsluit, was een oude poort, Porta Cavalleggieri geheeten naar de plek, waar de oude garde haar kwartieren had.

Een *motu proprio* van Benedictus XIV van 1744 reorganiseerde het korps en stelde de sterkte der edelwacht op negentig man vast. De gebeurtenissen op het einde der achttiende eeuw hadden ten gevolge, dat ook dit korps werd ontbonden, hetwelk

echter door Pius VII in 1800 werd gereorganiseerd naar het model der Spaansche edelwacht en den naam kreeg van *guardia nobile pontificia*. In 1810, toen Pius VII door den geweldenaar Napoleon als een gevangene uit het Vaticaan werd weggevoerd, werd de edelwacht voor de tweede maal ontbonden, maar na de Restauratie bij decreet van den kardinaal-staatssecretaris Consalvi weer hersteld. In het jaar 1815 vroeg een jeugdig patriciër uit Sinigaglia, graaf Giovanni Maria Mastai, als lid der edelwacht te worden aangenomen, maar werd wegens zijn zwak gestel afgewezen. Deze afgewezene droeg een en dertig jaar later den naam van Pius IX en zou vier en dertig jaar lang den Stoel van Petrus bekleeden....

De edelwacht, twee en zeventig man sterk en in twee compagnieën verdeeld, werd door Leo XIII in één compagnie vereenigd met twee commandanten, die den graad hebben van luitenant-generaal, een luitenant en een onder-luitenant met den graad van generaal-majoor, zeven *esenti* met den graad van kolonel, en acht en vijftig manschappen met den graad van kapitein, luitenant of onder-luitenant.

De leden der edelwacht hebben, evenals de oude kabinetkoeriers, het recht, aan de prelaten buiten Italië het bericht hunner verheffing tot het kardinaalpurper te gaan overbrengen en hun de roode bonnet te overhandigen. Aan de commandanten der eerewacht wordt bij hun benoeming de hoogste pauselijke onderscheiding, de Christus-orde, toegekend.

Om lid der edelwacht te kunnen worden moet men in den ouden Kerkdijken Staat geboren zijn, niet minder dan 21 en niet meer dan 25 jaar tellen, een bewijs van goed gedrag overleggen, afgegeven door de kerkelijke overheid van het diocees, waarin men woont, een adellijken titel voeren, sedert minstens vijftig jaar in den Kerkdijken Staat erkend, het bewijs leveren, dat men een kapitaal van minstens 20.000 lire bezit, een gezond gestel hebben en minstens 1.72 meter lang zijn.

De bevorderingen in het korps geschieden naar ancienneteit; alleen de benoeming van den *capitano comandante* verblijft aan den Paus. De leden der edelwacht, die in het huwelijk willen treden, moeten daartoe toestemming ontvangen van den commandant en bewijzen, dat de aanstaande echtgenoote over een voldoenden bruidschat beschikt.

Aan het pauselijk hof heeft de commandant der edelwacht den graad van geheim kamerheer *partecipante* met kap en degen; de twee hoogsten in rang na hem die van geheim-kamerheeren *sopranumerari*.

GEHEIME ANTICHAMBRE DER AUDIËNTIEZAAL VAN ZIJNE HEILIGHEID.

De tegenwoordige kapitein-commandant der edelwacht is prins Camillo Rospigliosi; de tweede commandant, die den titel voert van *vessillifero ereditario di Santa Romana Chiesa* (erfelijk standaarddrager der H. Roomsche Kerk) is de markies Francesco Montoro.

Met zijn dertienen aan tafel.
Humoreske door J.K.
(*Vervolg en slot.*)

Ik krijg een onbedaarlijken lachlust, maar weet me nog met moeite goed te houden, als ik de woedende gezichten rondom mij heen zie. Zoo'n onbeschaamde, een likdoornsnijder, waarom heeft hij dat niet eerder gezegd, dat is al te bar en dergelijke uitroepingen kruisen elkander heen en weer. De schuld van alles krijg ik natuurlijk, die hem binnengeloodst heb en nog wel als mijn vriend voorstelde, zooals de scherpe notarisvrouw opmerkt. Ik kan 't niet langer uithouden om voor de schuld van alles gehouden te worden en vertel zooals het gegaan is, de heele geschiedenis van A tot Z. Ik schets de vertwijfeling mijner schoonmoeder, de moeite, die ik deed een veertienden gast te vinden, mijn mislukte pogingen en eindelijk mijn ontmoeting met Van Ommelen, dien ik voor een dokter hield en die mij vertelde, dat hij bij Bremer aan huis kwam, wat ik genoegzaam waarborg vond om hem hier te introduceeren.

Nu lacht men zelfs weer en langzamerhand zie ik de adreskaartjes in verschillende zakken verdwijnen. ''t Is altijd sekuur 't adres van zoo iemand te bezitten.' Het schijnt dus waar te zijn, dat bijna iedereen likdoorns heeft.

Het diner loopt zonder stoornissen nu verder rustig af. Na tafel komen nog eenige gasten, waaronder nicht Anastasia, de stichtster van zooveel onheil, die door mevrouw Raansdeel met verwijten wordt overladen. 'Dat is nog mooier,' verdedigt deze zich, 'ik deed 't nog al, om je den angst van met dertienen aan tafel te zitten te besparen, want zelf kan 't mij in het geheel niet schelen.' Nu discht zij een lange reeks verhalen op van diners en partijtjes, die zij meemaakte en waar de gasten ook uit dertien menschen bestonden en waarvan er nog niemand gestorven is. 'En ik leef ook nog, zooals je ziet,' besluit zij haar lange rede.

Trotsch op dat onomstootbaar bewijs, komt zij zegevierend naar mij toe, drukt me heel vriendelijk de hand en begint een lofspraak op Klaartje, waar ik natuurlijk mee instem. We scheiden dus als de beste vrienden.

Den volgenden avond, als ik weer mijn opwachting kom maken, vind ik Klaartje aan 't borduuren, mijnheer aan de krant en zijn vrouw met een lijdend gezicht in een leuningstoel aan 't niets doen. Langzaam staat ze op, komt naar me toe en zegt: 'Ach, beste Alfred, ik dacht, dat ik vannacht dood ging.'

'Maar wat scheelt er dan aan, mevrouw?' vraag ik, terwijl ik haar zachtjes in den stoel terugduw, 'u ziet er werkelijk bleek uit.'

'Ja, dat kan ook niet anders, wij waren toch gisteren met ons dertienen aan tafel en ik voel 't, er zal een ongeluk van komen, een van ons zal sterven.'

'Dat is nog al natuurlijk, wij moeten allemaal eens dood, maar kom, laten wij nu die sombere gedachten uit ons hoofd zetten en van het tegenwoordige genieten,

zonder ons door allerlei muizenissen voor de toekomst te plagen. Als u nu daarmee begint, kunnen wij allen weer vroolijk en gelukkig zijn.'

Maar hoe wij ook met haar praten, het geeft niets, ze blijft in haar kwijnende rol volharden.

'Beste kinderen, ik ben nu nog te zeer onder den indruk om vroolijk te zijn,' zegt zij, 'maar dat komt van zelf, als gij mij iets beloven wilt. Stel uw trouwen uit tot het volgend jaar, twee maanden maar, dat is toch zooveel niet. Dan is ten minste het noodlottige jaar om, waarin de dood zijn slachtoffer kan opeischen.'

'Maar waar denkt u aan, mevrouw, ons huwelijk uitstellen om eene belachelijke bijgeloovigheid, het geluk uwer kinderen daaraan opofferen? Neen, dat zal niet gebeuren....' En woedend loop ik heen en weer.

HET GEBOORTEHUIS VAN ZIJNE HEILIGHEID TE CARPINETO.

'Maar wat zijn nu twee maandjes? Die zijn gauw genoeg voorbij. En als dan niemand van ons gestorven is, kan ik weer gerust zijn en met een vroolijk hart de bruiloft bijwonen. Nu geef ik mijn toestemming niet. Ik lijd onder dien angst. Ik kan er niets aan doen en als gij niet wilt toegeven, zult ge me een heel groot verdriet veroorzaken en...' tranen met tuiten.

Mijnheer zegt niets, zeker bij ondervinding wetende, dat 't onnut is in zulke dingen tusschenbeide te komen en Klaartje begint van den weeromstuit ook te huilen.

't Is om dol te worden. Gelukkig komt tante Charlotte binnen, wie ik het heele geval vertel en die erg met mij te doen heeft. 'Geef voorloopig toe,' fluistert zij mij in 't oor, 'zij is nu wat overspannen, ik heb wel eens meer zulke scènes bijgewoond. Alles komt wel terecht.'

Ik doe dus in vredesnaam een wanhopige poging om met een vriendelijk gezicht te zeggen: 'Mevrouw, blijf u dan maar niet langer bedroefd. Ik zal doen zooals u het verlangt, hoewel 't mij heel hard valt dit te beloven, want 't zijn twee gelukkige maanden, die u mij onthoudt, maar ik wil u geen verdriet doen, dat zou Klaartje toch ook niet graag zien.'

En nu is alles weer in orde, er wordt omhelsd van alle kanten; dat is nog het eenige goede van den avond. Tegen halfelf ga ik naar huis, onderweg de bijgeloovigheid met al haar aanhangsters verwenschend.

Een maand gaat voorbij en mevrouw Raansdeel blijft onverzettelijk. Tweemaal in de week kom ik er eten en 's Zondags blijf ik den heelen dag. Dat is natuurlijk heerlijk, te heerlijk zelfs, want ik verlang hoe langer hoe meer Klaartje mijn vrouw te kunnen noemen. Hoe meer ik haar zie, des te liever vind ik haar en des te onuitstaanbaarder haar moeder, ja ik - die anders geen bloeddorstige natuur heb - zou haast zoo ver komen, om naar den dood van de notarisvrouw te verlangen; dan

was de geschiedenis ten minste uit, een vervelend mensch minder op de wereld, mijn schoonmama kalmer, en wij gelukkig. Maar noch de magere kwaadspreekster, noch de oude doove tante, noch een van ons allen denken er aan om op te stappen, zelfs is er niet eens iemand ziek van de familie.

Op een avond maakt mevrouw Raansdeel ons heelemaal van streek door de volgende merkwaardige gedachte ten beste te geven: ‘Ik weet niet recht,’ zegt ze, ‘of het noodlot bezworen is als dit jaar om is, ik heb wel eens gehoord, dat we dan alleen gerust kunnen zijn, als er twaalf maanden verloopen zijn na den datum waarop het middagmaal plaats vond. I October was ons diner, vóór 1 October van het volgende jaar dus kunnen wij door het noodlot getroffen worden. Ik weet niet of 't niet beter zou zijn, als we daar rekening mee hielden.’

Dat zou nog mooier zijn, ik word er koud van en Klaartje houdt met moeite haar tranen terug. Dat mankeerde er nog maar aan om met huilen en bedreigingen ons net zoo lang te plagen, tot dat we onzen trouwdag een jaar zouden uitstellen. Maar dat verzeker ik hun, nu zal ik van geen toegeven weten.

Op mijn kamer gekomen, moeten mijn meubels 't ontgelden, mijn stoelen, die me bij 't driftig op en neer loopen hinderen, smijt ik op zij en in mijn bed krijgt mijn kussen er van langs, alsof dat 't helpen kon. Maar 't doet me goed en stemt me kalmer, ik kan ten minste eens rustig nadenken, hoe ik 't moet aanleggen om mijn schoonmoeder van het onrechtvaardige van zoo'n besluit te overtuigen. Daar krijg ik een lumineus idee, groote goedheid, dat ik daar niet eerder aan gedacht heb! Laat nu iedereen maar bij mij komen, die een schoonmoeder heeft, die bang is om met dertienen aan tafel te zitten, ik heb een middel, dat onfeilbaar zal werken

Den volgenden ochtend sta ik vroeg op, ontbijt in de haast en vlieg naar mijn vriend N., redacteur van de krant, die mijn aanstaande familie ook leest. Hij is nog in zijn bed, maar ik schud hem gauw wakker en of hij wil of niet, hij moet mij aanhooren. Na een half uur verlaat ik opgewekt zijn huis, want met vereende krachten zal de list gelukken.

's Avonds mijn gewoon bezoek aan de familie De dames handwerken, mijnheer leest de krant Na iedereen begroet te hebben, ga ik naast Klaartje zitten.

‘Wel, mijnheer, veel nieuws van avond?’

‘Eigenlijk niet veel bijzonders. Politiek en nog eens politiek.’

‘En in het gemengd nieuws?’

‘Dat lees ik nooit, dat kan mij niets schelen’

‘Och dat moet u niet zeggen, daaronder kan soms wel eens een aardig stukje voorkomen. Mag ik de dames niet wat voorlezen, terwijl ze werken?’

‘Ja, dat is goed,’ zegt Klaartje, ‘maar wil je dan eerst voor mij een glas limonade halen?’

Uitstekend! Ik ga de kamer uit met de krant, die ik onderweg gauw in mijn zak moffel, en haal uit de provisiekast het gevraagde. Voordat ik binnenkom, heb ik een ander exemplaar uit mijn jas gehaald, dat, behalve het nieuws van de vorige, nog een extra artikeltje behelst, door mijn vriend den redacteur alleen ten gerieve van mijn schoonmoeder opgesteld.

Ik begin dus aan het allerlei, de meest spannende feiten uitzoekende. Bij het omslaan van het blad doe ik alsof mijn oog opeens door iets bijzonders getroffen wordt, en roep ik met goed geveinsde verbazing uit: ‘Hoe is 't mogelijk! zou het dan toch waar zijn?’ ‘Wat dan? wat dan?’ roepen ze om mij heen. ‘Hoor maar: ‘Gisteren heeft men een geacht en origineel man begraven, die bij verschillende menschen zeer gezien was. De overledene was nl. een likdoornsnijder, mijnheer Van Ommelen

geheeten, een specialiteit in zijn vak. Hij stierf onder het uitoefenen van zijn beroep. Men denkt aan een beroerte, daar hij van te voren een flinken maaltijd had genomen. Mevrouw De G., die hij juist onder handen had, was zoo verschrikt door het gebeurde, dat men in allerijl een dokter moest halen om te voorkomen, dat er een tweede sterfgeval plaats had. Aan de goede zorgen van dokter B. is het slechts te danken dat dit onheil voorkomen werd.'

Mevrouw Raansdeel staat zenuwachtig op, neemt me het blad uit de handen en leest zelf nog eens het fameuse bericht over. 'Ziet ge nu wel,' roept ze triomfeerend uit, 'dat dertien een ongeluksgetal is. Het spijt me voor dien armen Van Ommelen, maar ik ben blij, dat wat gebeuren moest, óns niet getroffen heeft. Ik herleef; kinderen, wat ben ik gelukkig.' 'Behoeft ons huwelijk nu niet uitgesteld te worden?' vraag ik hoopvol.

'Neen, de schuld is afgedaan, het noodlot heeft een onzer gasten getroffen. Nu kunnen we den trouwdag vaststellen.'

Drie weken later vierden wij bruiloft.

[Nummer 10]

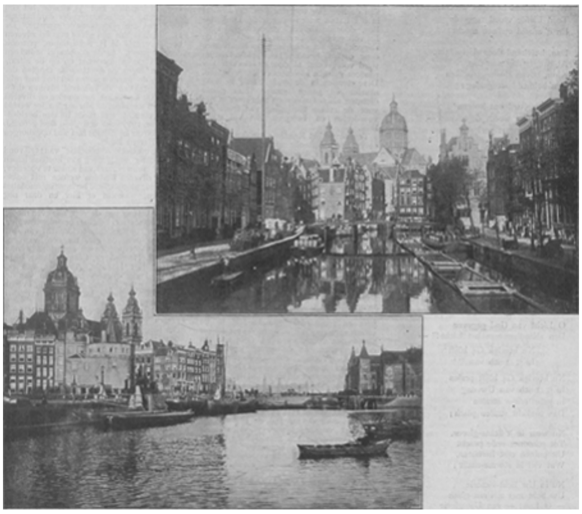

DE OUDE-ZIJDS-VOORBURGWAL TE AMSTERDAM.
DE PRINS-HENDRIKKADE TE AMSTERDAM.

Lumen in Coelo.

'Et facta est lux.' Gen. I, 3.

O Licht aan de aard' gegeven,
Ontgloeid aan 's Vaders Licht,
Tot 'Hemellicht' geheven
In 't donkerst tijdsgewricht!...

Hoe zuchtten droef de dagen,
Van 's Heeren eeuwe-dag,
In nachte-boei geslagen
Als gansch een wereld lag!

Als vierden vrij de orkanen
De al-brijzelende macht,
Of had een heir Titanen
De hellepoort verkracht;

En weer tot Chaos keerde,
Wat Wijsheid heerlijks wrocht,
Toen Liefde vroed regeerde
En d' arbeid ord'nen mocht!

Dan, huiv'rend door de luchten,
Al banger dag aan dag,
Klom boven storm-geruchten
Een helmend weegeklag:

'O Heere, wil ons hooren!
Staag feller woedt de orkaan -
In nachte-zwart verloren
Uw Jongeren vergaan...

'Zend, "Vader van de lichten",
Weer uit Uw lichtheraut,
En storme-duister zwichte
Voor vrede zonne-goud!'

Daar luwen plots de vlagen,
De nacht-boei valt ontwricht -
Der dagen zegewagen
Bestijgt het 'Hemellicht.'

In Leo, Paus van Rome,
Of klonk een 'Fiat' Gods,
Was weer het licht gekomen:
Het Licht op Petrus' rots.

O Licht van God gegeven
Den 'Kind'ren van het Licht!' -
Hoe houdt tot U geheven
De Wereld 't oog gericht:

Nu heerlijk Gij blijft pralen

In 't zenith van Uw dag
In jubel reiner stralen
Dan zonlicht stralen plach;

Nu weer in 't lichte-gloren,
Tot schooner orde pracht
Uit puinen rijst herboren,
Wat viel in storme-nacht;

Nu in Uw licht-victorie
Uw licht met zilv'ren glans
- O Leo! - van Uw glorie
Omkringt een Halon-krans:

Een Halon, die zal pralen,
Hoog lichtende in haar gloor
- Moge ook het Licht eens dalen -
De komende eeuwen door!

TH. ASSELBERGS.
Seminarie 'Ypelaar.'

Amsterdam - Oud en Nieuw, door J.W. Helmer.

II.

De allereerste geruchten van den stedebouw der Amstelveste maken gewag, behalve van de Oude Zijdskapel, van het Raadhuis, dat daarnevens stond, als onder de schutse van St. Olof. Daar hielden de hoofden der gemeenschap vergadering. Het waren de onderzaten, de pachters, de vrije koopers van den grond, die in leen-eigendom behoorde aan de heeren van Amstel, tevens bezitters van het water.

Deze gemeenteraad droeg den naam van de 'buyck' des volks, zooals wij thans zouden spreken van het hoofd of het hart. De 'buyck' oefende de uitvoerende macht uit van het gemeenebest. Zij waakte voor de belangen van heer en landzaat en was belast met de overzetting en de uitlegging van de heerlijke voorschriften, die meestal in het Latijn waren opgesteld. De vertaling, door de 'buyck' gegeven, was voor het volk geldig, ook omdat het wist, dat de 'buyck' bij het ontcijferen der handvesten door onpartijdige en bekwame adviseurs werd voorgelicht, nl. door de 'clerken' der rondom gelegen kloosters en kerspelhuizen. Deze stonden in de oude Stede in hoog aanzien en gaven gaarne hun goede diensten als notarissen en schrijvers in ruil voor de ruime toedeeling van stoffelijke voordeelen en bewijzen van volgzaamheid.

Tegenover het Raadhuis aan den rechteroever der riviermonding bouwden aan de overzijde, meer landwaarts in, de heeren van Amstel hun nieuw kasteel, nadat hun stamhuis onder Ouderkerk door de Kennemers was verwoest. In het midden der zestiende eeuw, toen ook dit kasteel nog slechts leefde in de herinnering der ouden, stiet men ter hoogte van de Dirk van Hasseltsteeg achter den Nieuwendijk bij het graven diep in den grond op een 'schrickelyck geveert' van gemetselde steen, waarin men algemeen een der fundamenten herkende van het voormalige kasteel van Amstel.

Het eerste groote bouwwerk echter, dat ons uit de vroegste tijden overbleef, is de Oude Kerk, eigenlijk een telkens vergroote kapel, maar die bij de volbouwing een tamelijk goed geheel vormde. Daarin kreeg de H. Nicolaas als beschermer van schippers en zeevaarders zijn aandeel in de vrome vereering der heiligen, die tot dusver alleen den Noordschen St. Olof was ten deel gevallen. In de eerste kapel, die van O.L. Vrouw, werd alleen dienst gedaan door de geestelijkheid van Ouderkerk, onder wier bestuur de buurt aan den Amstel stond. De eerste pastoor van de St. Nicolaas, nadat deze een kerspelhuis of parochiekerk werd, was heer Wouter van Drongelen, die in 1334 benoemd werd. Hij was een man van zijn tijd, die begreep, dat het niet verstandig was, de ontluikende stad langer een eigen geestelijk bestuur te onthouden. Weldra begonnen de handelaars, de werklieden in verschillende bedrijven en de leden der stadsweer of schutterij, ieder voor zich een eigen kapel te bouwen. Heer Van Drongelen en zijne helpers, die onder de jurisdictie stonden van den Bisschop van Utrecht, hadden bij het volk grooten invloed en de Amsterdammers gaven gaarne gevolg aan hun verlangen, om de St. Nicolaas te verrijken en te versieren. Haar glanspunt bereikte zij in het midden der zestiende eeuw, toen zij het uiterlijk had van den prachtigen tempel, op een der hierbijgaande gravuren afgebeeld. De mooie, geestige toren rees ongeveer ter hoogte van 68 Meter uit het maaiveld en de tempeldaken staken trotsch uit boven het omliggend welig boomgroen van kerkhof en burgwallen; later heeft zij, door de leelijke aanbouwsels in de winkelhoeken, veel van haar uiterlijk schoon verloren.

De maren hebben rondom de oude St. Nicolaas een netwerk geweven van onderaardsche kelders en dwaalgangen, met allerlei geheime deuren en verborgen gewelven. Onder de huizen aan de Warmoesstraat, in één waarvan de fameuze Hertog van Alva zijn hoofdkwartier moet hebben gehad en waarin hij misschien wel krijgs- en bloedraad hield, treft men inderdaad zware metselwerken aan; voor zoover ik die gezien heb, maakten zij echter den indruk, als stonden zij vroeger in de open lucht en dienden zij wellicht als waterkeeringen of borstweren, kerkhof- en tuinmuren.

Toen de St. Nicolaas in 1578 door de burgerlijke overheid, die toen niet meer 'buyck' heette, maar bestond uit 'mijne heeren van het Stadthuis', volgens het gebruik dier dagen, aan de gerechte eigenaars ontnomen en aan de aanhangers der nieuwe leer gegeven werd, stonden rond het hooge koor 12 kapellen met 33 altaren, het een al prachtiger en schitterender dan het andere, met een rijkgebouwde sacristie. De H. Nicolaas had zijn groot massief zilveren beeld evenals de H. Sebastianus, patroon der schutterij. In de doopkapel stond een zwaar koperen doopvont en op de altaartrappen lagen de kostbaarste tapijten der wereld; de wanden waren bekleed met rijke schilderstukken en kunstvol zilveren drijfwerk. De kerkschat van gouden en zilveren vaten en sieraden, uit alle oorden der wereld bijeengebracht, was reeds bij den beeldenstorm in 1566 voor een goed deel geroofd, voor zoover hij althans niet was opgeborgen in de IJzeren kapel.

Bij de officieele 'confiscatie' van 1578 vond men echter nog genoeg aan kostbaarheden om de nieuwlichters van smeer te voorzien; uit de zilveren beelden werden met onbeschaamde plechtigheid herinneringsmedaljes geslagen, waarvan er hier en daar nog aanwezig zijn.

Van belang zijn de niet alle even mooie, maar meestal zeer kostbare grafmonumenten, die later, tijdens de wereldmacht van Amsterdam over de zee, ter eere van zijn groote vlootvoogden en zeehelden werden gesticht. Heemskerk, Cornelis Jansz, bijgenaamd Het Haantje, Abraham van der Hulst, Izaak Sweers en Willem

van der Zaan kregen er hun mausoleum, evenals voorname regenten, kunstenaars, krijgshelden en predikanten.

Van de heel gebleven gebrandschilderde ramen getuigen die, welke de Boodschap des Engels, Maria Bezoeking, de Geboorte des Heeren en den Dood van Maria voorstellen, nog van de oude bestemming der kerk. Later hebben de bezitters van het gebouw er nog eenige gekleurde vensters aan toegevoegd, ter eere van burgemeesters en regenten, die er geld voor over hadden om hun wapen of hun emblema's in de kerk te vereeuwigen.

Eén gebeurtenis van groot nationaal belang, het sluiten van den Munsterschen vrede, is afgebeeld boven het grootkoor. Het aldaar geplaatste raam stelt koning Philips II voor, afstand doende van zijn recht op de zeven Nederlandsche provinciën. Het prachtige groote orgel en het oude, maar zeer mooie klokkenspel in den toren, tot zelfs het uurwerk, getuigen nog van de royale, flinke wijze, waarop ook de nieuwe eigenaren den ouden St. Nicolaas hebben onderhouden, hoewel ze hem overigens inwendig door leelijk timmerwerk hebben verknoeid en bedorven. Al die pracht en rijkdom ging voor de oude parochianen verloren.

Het onderschrift van het Vredesraam:

Filippus tekent met zijn handen
Het Vreeverbond met Zeven Landen
En staat zijn recht en tytels af,
Dit tuygt het zegel, dat hij gaf,

moet in hun oog een bespotting zijn geweest. Het 'Vreeverbond', mêe door hen bevochten, konden zij slechts vieren, als zij er lust in hadden, in hun armelijke kerkjes, waarvan er één, vlak in de buurt, te vinden is op het eindje O.Z. Voorburgwal, hierbij in photo opgenomen; het bevindt zich links van den toeschouwer, voorbij de Lange Niezel (aldus genoemd naar een lies-delle) op den hoek van de Heintje-hoeksteeg, die juist buiten het photo viel.

Deze kerk was in den mond des volks bekend als 'Het Haantje' en zij, die er kwamen, heetten te kerken bij 'Ons Lieven Heer op solder', tot de laatste pastoor van deze tweede St.-Nicolaaskerk aan dezen, voor weinige jaren nog bestaanden en, den vromen zin der Katholieken in de hoofdstad geheel onwaardigen, toestand een einde maakte en aan de Oude Teertuinen door Bleys een nieuwen, rijken tempel deed bouwen.

Dit schoone, kostbare bouwwerk, door velen nog hardnekkig 'Het Haantje' genoemd, door anderen als Kathedraal betiteld, beheerscht aan dat gedeelte der Prins-Hendrikkade den geheelen omtrek en geeft aan het noorderfront der stad een cachet, dat thans over de geheele wereld bekend is, ook door de duizenden en millioenen prenten en briefkaarten, die er van verspreid worden. Het effect van den fraaien koepel en de bevallige fronttorentjes is op bijgaande reproducties slechts weinig te bespeuren.

Over het kerkje van 'Ons Lieven Heer op solder,' thans een museum, waarin de vereeniging *Amstelkring* haar collectie Amsterdamsche oudheden op kerkelijkhistorisch gebied bewaart, kan men elders genoeg bijzonderheden vinden, evenals over de oude schuurkerkjes onzer voorvaderen in het algemeen. Echter moet men niet denken, dat 'Het Haantje' de minste is geweest of de meest typische in hare soort. In Amsterdam toch getuigt het wonen op een zolder nog niet van de hoogste armoede. Wil men er van iemand zeggen, dat hij zoo ongeveer aan den rand van de dakloosheid staat, dan zegt men, dat hij woont in het 'hiete-bieten-gangetje,' waarbij dan nog soms gevoegd wordt, dat er 'een netje met kokende sneeuwballen' uithangt. De oorsprong van deze volksaardigheid heb ik nooit kunnen uitvorschen; alleen weet ik, dat het een euphemistische term is, waarmede een woonoord wordt aangeduid, waar men slechts varkenskotjes kan vinden.

Was het oude Haantje als kerk ten minste nog aan de straat gelegen, daar waren nog veel nederiger Godshuizen in de rijkste, machtigste koopstad der wereld. Zij werden aangelegd in de dagen, toen de papen hunne 'superstitiën' nog niet openlijk mochten vieren en de heeren van het Stadhuis slechts oogluikend vermochten toe te laten, dat er gebeden, gezongen en orgel gespeeld werd ver van de straat in inpandige loodsen en schuren. Het laatste specimen van zulk een totaal verborgen kerk was de 'Posthoorn,' gelegen aan het uiteinde der tegenwoordige groote en volkrijke parochie van O.L. Vr. Onbevlekt Ontvangen.

De 'Posthoorn'-kerk was te vinden aan de Brouwersgracht tusschen Prinsen- en Keizersgracht.

Let op, hier is een nauwelijks zichtbaar scheurtje tusschen twee huizen; dat is de gang, die de parochianen er heen voert. Het plaveisel is zindelijk en goed onderhouden en de gang is met een zware houten deur van de straat gescheiden. Aan het einde van het scheurtje bevindt zich een kleine open plaats, links van den binnenkomenden bezet met lage huisjes, waarin de koster woont en ook eenige vrome dochters en oude wijfjes, die zich belasten met het godsdienst-onderricht der jeugd. Bovendien

vervullen dezen het ambt van klopje. Immers op vrij ongeregelde tijden komt er slechts een priester. Dan eens arriveert hij op een lading melkvaten van een braven boer uit Sloten of Osdorp; dan weer reist hij als voerman op een vracht hooi of onder de dekplanken van een schip. Liefst komt hij aan bij de Haarlemmerpoort. Daar woont meester Harmen Connelisz. op den molen 'de Kraai' aan de Bullebak. Hij is een betrouwbaar man en zijn knecht loopt voor een paar oortjes graag even bij de klopjes aan om te zeggen, dat Z. Eerwaarde op den molen zit en tegen schemer uit een praampje met turf in de Brouwersgracht voor het 'Posthoorn'-gangetje zal afstappen. De oude Geerte, die de boodschap ontvangt, terwijl ze juist wat oud, rafelig altaargerei zit te verstellen, verzekert molenaars Dries, dat ze de deur op de klink zal zetten en dat mijnheer pastoor dus zóó maar heeft binnen te vallen. Zij deelt terstond de tijding mee aan de bewoners en bewoonsters der overige kerkhuisjes en allen vervullen de hun opgelegde taak. Koster, die het vak van schoenmaker vervult, reinigt zich gauw de handen met wat olie en zeep en haalt dan al de potten met goudsbloemen en anjelieren uit de vensters der klopjes; want daarmee moet het altaar worden getooid, wijl men morgen O.H. Hemelvaart viert en dan moet men kunnen zien, dat het feest is in de kerk! God, welk een armoede! Daar aan uw rechterhand is een deurtje, dat toegang geeft tot de gewijde plaats. Deze is niet meer dan een stal en al is het in latere jaren ook uitgebreid, verbeterd en opgeknapt, het blijft een verholen verblijf, een plaats van geheime samenkomst. Later heeft men er gaandeweg stukken open terrein bijgetrokken en een drietal galerijen er in getimmerd, maar alles was zoo nat, dat de muren met biezen matten moesten bekleed worden, omdat niets er op hield.

Als pastoor op het vastgestelde oogenblik binnen is en zijn intrek neemt bij de oude Geerte, die eens een adellijke jonkvrouw was, maar beroofd werd van al hare erfgoederen, neemt het kloppen een aanvang. Overal verspreiden zich de wijfjes, langs straat en gracht en dijk. In de voorname buurten wonen slechts enkele harer klanten; de besten zitten op den Haarlemmerdijk, waar de onafhankelijke poorters de klopjes brutaalweg in hun werkplaatsen en winkels durven ontvangen. Beneden aan den dijk, in de nieuwe Vinkenstraat, is nog meer te doen; op de westelijke eilanden zitten de papen niet dik op elkaar, maar in den Jordaan des te meer. Doch daar klopt de een den andere en weldra weet heel de buurt, hoe laat er van den avond gelegenheid is tot biechten, hoe vroeg morgen de H.H. Missen zijn en wanneer men kinderen kan laten doopen of over huwelijken komen spreken. Onderwijl zit de pastoor zijn gebeden te verrichten bij het roode schijnsel van Geerte's koperen olielamp, ook genaamd 'snotneusje'. Als zij terugkomt brengt ze allerlei geschenken mee De bakker heeft gezorgd voor een ris geboterde bollen met sas; Michel uit het 'Varken zonder hoofd' zendt een paar versche witvel-beulingen en de kastelein uit de 'Blauwe druif' heeft in Geerte's tasch een kruik bier geschoven, opdat mijnheer pastoor zal weten, dat hij in Amsterdam, de rijkste stad ter wereld, is!

En zóó komen dan des avonds de vrije Nederlanders te biechten bij 'Ons Lieven Heer in het gangetje' en den volgenden dag vieren zij in die barak, waarvan de overblijfselen ook nu nog te zien zijn, het feest van O.H. Hemelvaart, om dan weer te wachten op een volgende gelegenheid, tot er een priester uit Noord-of Zuid-Holland zich over hen ontfermt.

Tusschen de huidige toestanden en de dagen van weleer, welk een verschil!

(*Wordt vervolgd.*)

De houtveiling.

Naar een waterverf-schilderij van Anton Mauve.

Precies, zóó was ze: de houtveiling van Hildebrand[1]; het ventje, hoog op den houtstapel gezeten, heeft zooeven de veilconditiën voorgelezen ‘met verschrikkelijke bedreigingen tegen degenen, die niet contant, dat is binnen zes weken, betalen; de gaten niet behoorlijk dichten of bij het rooien honden in het bosch meebrengen.’ En rond den veiler ‘de drukte,’ waarvan Hildebrand zoo'n humoristisch getint tafereel weet op te hangen, de gesprekken en plagerijen, die we altijd weer met pleizier herlezen, als:

‘Zoo, Jeepie, mot jij ook een parrekie hebben?’

‘Nou jae, jongen, ik kom maer 'reis kaiken!’

‘Nou, der binnen zware parken genog bai; maer der is ook 'en partij, die sluw[2] binnen, hoor!’

‘Jae,’ zeit een derde, die plan heeft er verscheidene te koopen, ‘en eer je ze thuis hebbe!’

‘Zoo, Jan Spitter, een paar nieuwe hutten[3] der op anëtrokken,’ zegt een vierde, tot den bezitter van dien naam, die zin in het eigen park eiken heeft, waar deze nota van neemt. ‘Nou, dat geet er op los, hoorje! Jan Spitter zel 't ons allemael te kwaed maken.’

‘Erg mooi weertje,’ merkt een vijfde aan, die verrast wordt in het opkijken naar een boekeboom, daar hij het ophout van berekent. ‘Erg mooi weertje, maer der hangt nog veul wind an de lucht; ik mocht liever laien dat 'et wat droogde.’

‘Dat mocht ik net, broer,’ antwoordt een oud boertje, zijn pijp in de tonteldoos stekende en in een oogenblik de lucht met sterkriekende wolken benevelende.

‘Daer bennen der nog zatter uit de stad ook, zie ik wel,’ merkt een armoedige boer aan, vreezende dat de steelui hem zullen overbluffen.

‘Kaik hai met zijn gepoeste laarsies,’ zegt een jonge kerel met een bloedroode wollen das om, die het met gemelde steelui luchtiger opneemt. - ‘Zoo, bakkertje, je mot zeker weer een vaifie plokken?’

‘De bakker zet een verlegen gezicht en neemt voor, zich te houden alsof hij het niet gehoord heeft; maar bedenkt zich, haalt zijn tabaksdoos uit, steekt met een echte bakkersgulzigheid zijn aandeel er uit in de bleeke kaken, en antwoordt geestiglijk: ‘Motje *mijn* hebben?’

Toch heeft onze schilder nog meer gezien dan dit tafereeltje van echt-Hollandsch buitenleven: hij zag ook nog den wasem van bleek-glimmend winterlicht om den donkeren menschendrom, den vaal-groenen glans op de schamele stammetjes, de dunne grijs-witte dooisneeuw waar de takjes doorheen steken, de schemerige boschdiepte met het zwartig gerag van fijne takjes en rechte dennestammetjes, waartegen het dof-blauw eener eenvoudige boerekiel zoo'n prachtig kleureffect maakt. Wien is het niet eens gebeurd, als hij ging onder bleeke nevellucht langs een besneeuwden weg, waar terzijde ook wat kreupelhout stond, zwartig-vaal en roest-bruin, met hier en daar nog een enkel rossig-geel achtergebleven blad, dat in de verte een manneke naderde, gebogen onder zijn takkebos, en het plotseling was of het doodsche landschap levendiger werd, de effen lucht doorzichtig-lichter, nu in al dat gedekte grijs en doffe bruin het blauwe vlakje van 's mans kiel zoo vroolijk meekleuren kwam?

1) ‘Camera Obscura’: 's Winters buiten.
2) Schraal.
3) Klompen.

Zulke kleurverrassingen wist Anton Mauve met nimmer falend fijn artistiek inzicht aan te wenden in zijn landschappen. Hij zette er geen praal van rijk-geschakeerde dames-kleedij in, om het stemmig geheel wat leven te verleenen, maar het met den

DE HOUTVEILING, NAAR EEN WATERVERF-SCHILDERIJ VAN ANTON MAUVE.

DE OUDE KERK TE AMSTERDAM.

natuur-eenvoud strookende blauw eener boerekiel, het heldere wit van een mutsje, het glinster-groen van een oud, overgroeid rietdak, het dof-groen van een dennenboschje was hem het middel om een heerlijkheid van kleur-harmonie te scheppen, welker ingetogen schoonheid de werken van dien te vroeg ontslapene maken tot een onsterfelijke vreugde voor gevoelige aanschouwers.

De Schat.
Oorspronkelijke novelle van
Louise Stratenus.
(*Vervolg en slot.*)

'En ik,' sprak de oude visscher, een vuistslag op de tafel toebrengende, die de glazen deed rinkelen, 'ik zeg, dat wij hem niet aan moeten hooren; het is een gemeene streek; het kind is stervende, zij kan zich niet verdedigen, en Louis heeft nog wel verkeering met haar gehad! Hij moest de laatste zijn, om haar van iets leelijks te betichten.'

De jonge man wierp hem een donkeren blik toe. Wat de grijsaard daar zeide, verweet zijn geweten hem ook. Hij was zich zelven volkomen bewust van het laaghartige zijner handelwijze. Martha was niet alleen eenmaal met hem verloofd geweest, zij had hem de grootste geldelijke offers gebracht en zelfs nu nog, in al haar armoede, drong zij er niet op aan, dat hij haar iets daarvan terug zou geven. Geen vrouw ter wereld had zich edelmoediger tegenover een man kunnen gedragen; maar toch haatte hij haar met een onverzoenlijken haat, beschouwde hij haar als de oorzaak van al zijn ellende en wilde hij dat zij daarvoor boeten zou.

OP DE PIER VAN ST. IVES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JACQUES SCHENKER.

Hij had Jeanne getrouwd en was zoo ongelukkig met haar, als twee zelfzuchtige, hartelooze wezens het elkander slechts kunnen maken. Zij verkwistte het geld aan lintjes en strikjes, hij zelf aan drank, en daar het loon toch al niet hoog was, heerschte er voortdurend armoede in hunne woning. O! dat hij slechts te Brussel had mogen blijven. Daar zou hij nooit dat dwaze huwelijk hebben gesloten; daar had hij kunnen voortspelen, tot de kans hem eindelijk wel gunstig zou zijn geweest; daar zou hij een rijk man zijn geworden, terwijl hij zich hier in het zweet zijns aanschijns moest afbeulen, en toch altijd gebrek had. En wie was van dat alles de schuld? Wie anders dan Martha, met haar bespottelijke begrippen omtrent eer en deugd, die hem had

laten zweren terug te zullen keeren naar dit akelige oord? O! maar hij zou zich wreken op haar; nog vóór haar dood zou zij het ondervinden, welk een onverzoenlijk vijand zij in hem bezat.

Na slechts een oogwenk geaarzeld te hebben, antwoordde hij:

'Het is juist omdat ik met haar verkeerde, dat ik haar beter ken dan wie ook. Heb ik niet zelf met haar gebroken? Zoo iets gebeurt niet dikwijls op ons dorp, onze jongens zijn trouw aan hun meisjes; maar ik wilde geen slechte vrouw trouwen, alles liever dan dat!'

'Martha Landschoot is nooit een slechte deern geweest,' sprak een der andere visschers, die van oordeel was, dat hij te ver ging.

‘Je neemt het verkeerd op, baas Vermeire,’ zei Louis haastig. ‘Ik heb niet gezegd, dat zij naar andere mannen omkeek; neen, dat deed zij niet, dat geloof ik gaarne; maar zij had haar ziel aan den geldduivel verkocht, en dat maakt iemand hard en slecht, dat verzeker ik je.’

‘Voordat je mij zoo iets wijsmaakt,’ hernam de grijsaard, die het eerste partij voor de zieke had gekozen, ‘moet je mij nog eerst verklaren, hoe zij aan bankpapier gekomen zou zijn. Anders houd ik je voor een ellendigen leugenaar. Wij weten allen, dat zij een spaarzaam meisje was; maar dat was een deugd in haar, zij werkte er hard genoeg voor. Ik zal nooit de lange tochten vergeten, dag aan dag door het arme kind afgelegd. Ze legde haar loon op zijde, daar had zij het recht toe; maar wij wisten waar het geld bleef, hoe zij er haar koetsjes voor kocht, die nu, helaas! al lang in andere handen zijn verdwenen.’

‘Gij wilt weten waar zij haar rijkdom van daan heeft?’ vroeg Delmer langzaam: ‘Zij heeft het mij niet gezegd; maar ik ben evenmin dom als gij. De bankbiljetten, die ik zag, waren met Engelsche woorden bedrukt, en gij zult u nog herinneren dat de schipbreukeling, die bij haar in huis stierf, uit Amerika kwam.’

De mannen staarden hem allen met open mond aan, niet wetende wat zij er van gelooven moesten.

‘Zoudt gij willen beweren, dat zij den doode bestolen had?’ bromde de oude visscher.

‘Dat zeg ik niet. Die man had blijkbaar kind noch kraai op de wereld en toen hij voelde dat hij sterven ging, kan hij haar best uit dankbaarheid alles hebben gegeven wat hij bij zich droeg; maar dan heeft hij natuurlijk ook bedoeld, dat zij het met de jongens van de reddingboot zou deelen, en het is en blijft een schande, dat zij dit niet deed. Baas Visser, ik vraag je, als zij niet slecht gehandeld had, waarom behoefde zij het dan voor ieder te verbergen, dat zij zoo rijk was?’

Dat werkte. De bemanning der reddingboot was aanwezig en de gedachte bestolen te zijn steeg hun als wijn naar het hoofd. Zelfs de oude visscher begon nu te twijfelen aan Martha's onschuld. Men leefde in zulk een booze wereld; gouddorst had al zoo menigeen ten val gebracht. Wie weet of ook hier dat meisje niet voor de verleiding was bezweken?

Maar het werd nog erger, toen de vrouwen van het geval hoorden. Zij geloofden Delmer's lasterpraatjes terstond en verklaarden geen hand meer naar de zieke uit te willen steken. Was het niet hemeltergend, te denken, dat zij zich door vreemden, ja door arme stakkerds onderhouden liet, terwijl zij zelve rijk was? Niet alleen verklaarde men haar thans algemeen dood, maar niemand ging haar ook meer verzorgen en zij zou den hongerdood gestorven zijn, indien de pastoor haar niet wat voedsel door zijn dienstbode had laten brengen.

Van vuur was in de hut geen sprake meer. De jonge lijderes lag op haar legerstede te klappertanden van de koude; de felle noordenwind en sneeuw drongen door het venster binnen, waarvan men de ruiten had ingegooid, en terwijl zij omkwam van armoede, hoorde zij op een avond voor haar deur schreeuwen:

‘Gierigaard! Het geld van den doode heb je ons onthouden en nu doe je nog of je gebrek lijdt!’

Toen eerst begreep zij waarom zij van allen verlaten was en ook wie haar had verraden.

Maar reeds was zij zoozeer van de aarde los, dat geen toorn haar meer vervulde; zij vouwde de uitgeteerde handen en zij fluisterde met betraande oogen:

‘Heer Jesus, ik neem den lijdensbeker uit Uw gezegende handen aan, uit liefde tot U. Gij weet dat zij dwalen! Vergeef het hun!’

Maar toen de pastoor den volgenden dag naar haar kwam kijken, zich verontschuldigend, dat hij in geen vier en twintig uren iets gezonden had, omdat hij waarlijk niets te geven had gehad, antwoordde zij met zwakke stem:

‘Wat water slechts, mijnheer pastoor; ik kom om van den dorst; maar het zal spoedig voorbij zijn en het is mij zoo goed daarbinnen. Geef mij een beetje te drinken, wilt gij? Dan moet ik u iets toevertrouwen. Het is hoog tijd.’

Hij haastte zich een glas water te halen en toen zij gedronken had, hernam zij:

‘Het is voor het geld.... het geld van den doode.’

‘Kind!’ riep de grijsaard smartelijk uit: ‘is het dan waar wat zij zeggen?’

‘Ja, ik heb het geld,’ zeide zij, hem met haar eerlijken blik aanziende; ‘hij vertrouwde het mij toe, om het te bewaren tot zijn familie zou komen. Ik heb er nooit aangeraakt, mijnheer pastoor, ofschoon de verzoeking, vooral in de laatste dagen met dien vreeselijken honger, soms groot is geweest. Hier is de ring, dien de familie zal herkennen, en het geld ligt verborgen onder den vijfden steen van de kast af, op de vierde rij, onder mijn bed. Als ik dood ben, wilt gij het dan komen halen? En wilt gij zien of gij de familie niet vinden kunt? Het ligt er ongeschonden, zooals hij het achterliet.’

De oude geestelijke weende, toen hij beloofde wat zij hem vroeg. Zonder haar daarvan iets te zeggen, zond hij zijn dienstbode naar de stad, om zijn horloge, zijn eenig kleinood, te verkoopen, opdat hij Martha nog eenig voedsel zou kunnen verschaften; maar voordat zij wederkeerde, was het visschersmeisje reeds gestorven.... van gebrek, op den haar toevertrouwden schat. Zij was in eenzaamheid bezweken, hoog lag de sneeuw door de gebroken ruiten op tafel opgehoopt; de winterstorm huilde in den vuurloozen haard; maar het gelaat der doode was als dat van een engel. Zij glimlachte zooals zij dat nooit tijdens haar leven had gedaan.

Van haar terugkeerende, na tot de droevige ontdekking te zijn gekomen, dat zijn liefderijke hulp hier niet meer baten kon, begaf de pastoor zich regelrecht naar een oord, dat hij nooit te voren had betreden: de herberg. Het was reeds avond en daar zaten de visschers bijeen. Verstomd van verbazing over zijn onverwachte verschijning, rezen zij van hunne stoelen overeind.

‘Mannen,’ sprak hij op strengen toon, ‘ik kom u een bericht brengen, waarbij menig uwer zich op de borst mag slaan. Martha Landschoot is heden van armoede omgekomen.’

‘Mijnheer pastoor weet zeker niet van....’ stotterde een der aanwezigen.

‘Van het geld?’ viel de geestelijke hem in de rede. ‘Ik weet er alles van, want ik draag het hier op mijn borst. Het was Martha door den stervenden schipbreukeling toevertrouwd, om het eenmaal aan zijn familie te overhandigen en liever stierf zij van gebrek, dan er aan te raken. Wie uwer, die u tot haar rechters opgeworpen hebt, zou dien moed gehad hebben, zou zoo eerlijk zijn geweest?’

‘Wij kunnen het niet helpen,’ waagde een visscher het te zeggen. ‘Louis Delmer maakte het ons wijs; waar is hij, de ellendige leugenaar?’

‘Hij heeft gedaan op mijn schuit! Hij kan elders werk zoeken, de schelm!’ riep Delmer's patroon toornig.

Men omsingelde den schuldige en zijn leven was op dat oogenblik niet veel waard.

‘Ik kan het niet helpen!’ schreeuwde hij, ‘laat mij los! Zij dreef mij ook tot wanhoop; ik wist, dat zij het geld had, en zij wilde mij niet helpen, toen ik een rijk man worden kon!’

‘Dus wilde *jij* haar dwingen te stelen? En dat was je wraak! Wacht maar!’

Doch de geestelijke trad tusschenbeide.

‘Laat hem aan God over!’ sprak hij met kracht, ‘Hij zal als rechter optreden voor dien man, Hij alleen!’

Toen liet men hem gaan, als een zwart schaap, dat voor altijd uit de kudde wordt verdreven.

Den volgenden morgen had de pastoor een lang gesprek met den burgemeester, om de middelen te beramen tot het opsporen der familie van Lucien Duval.

‘Dat meisje was, alles wel beschouwd, dus een heldin,’ zeide Molembeeke peinzend, toen het gesprek ten einde liep.

‘Neen; zij was eenvoudig een geloovige,’ antwoordde de geestelijke, ‘een kind van God.’

Een verongelukte felicitatie.
Humoreske door D. Mooi.

Julius Roomboter was de gelukkige bruidegom en zijn bruid heette 1° Alida Schaepkens in de registers van den Burgerlijken Stand, 2° Aaltje bij papa, 3° Lida bij mama en 4° Adèle bij haar aanbidder.

Het was de 4de Juli en den 7den vierde zij haar verjaardag. Als de goedgunstige lezer nu in het oog houdt, eerstens dat Julius niet zonder een mooien bloemenmand wilde verschijnen, vervolgens dat in ieder minnaar een dichter schuilt en eindelijk dat alle beroemde weerprofeten het prachtige weer der laatste veertien dagen als bestendig voorspelden, dan zal het hem niet verwonderen, dat onder zulke omstandigheden het volgende gedicht geboren werd:

Aan Adèle, mijn eenige.

Achttien volle jaren jaagt
Uwe boezem t' dezen dage;
Juist zooveel als rozen draagt
Dit geschenk der Julidagen.

Hier zou hij zijn korf met rozen aanbieden.

Niet vergeefs ten rozentijd
Traadt Gij, Liefelijke, in 't leven:
Zijn blij- en aanvalligheid
Heeft de Juli U gegeven!

Uw gemoed heeft tegenspoed
Met gelatenheid gedragen
't Bleef bestendig, zonnig, goed -
Juist als 't weer der laatste dagen!

Met deze ontboezeming zijner Muze was Julius erg ingenomen: vooral de laatste twee regels vond hij onbetaalbaar. Elkeen, die met de bezwaarlijkheden en weerbarstigheden van maat en rijm een beetje vertrouwd is, zal hem die ingenomenheid grootmoedig vergeven; te meer nog, als hij bedenkt, dat sommige

wendingen en uitdrukkingen den toets van Julius' zelfcritiek maar amper doorstonden. Zoo, bijvoorbeeld, was zijn smaak genoeg gekuischt om zijn Adèle *niet* aanvallig te vinden, in de gewone beteekenis des woords. Hare bekoorlijkheid ging meer uit van hare goede eigenschappen, zoo van hart als van beurs. Een goede ziel was zij en de eenige dochter van papa Schaepkens, die van zijn leven zooveel schaapjes voor export had geslacht, dat hij zijn schaapjes op het droge had in een prachtig stalletje, ik bedoel een allerliefste villa, te Hilversum. Zie, in dit geval was het maar een heele kleine dichterlijke vrijheid haar 'aanvallig' te noemen, ook al stonden haar oogen een klein tikje schuins en al was zij een beetje hoog in de schouders. Ergdenkende lezers zullen hier tusschen de regels willen lezen, dat haar rug heuvelachtig gewelfd was, maar ik kan u op mijn woord verzekeren, dat er geen spoor van heuvel te vinden was. Ietwat loensche oogen, ietwat opgetrokken schouders - *voilà tout!*

Ook de blijheid van haar gemoed moest niet in letterlijken zin worden opgevat. 't Was meer een innerlijke, die geen be-

hoefte had aan uitdrukking naar buiten, hetzij door een schertsend woord of door een gullen lach of door een vroolijk wijsje. Papa Schaepkens vond haar dan ook 'een erge stille, mankeliekige piepmuis' en hij plaagde haar dikwijls met haar 'huilebalkengezicht', als zij met devoten ernst zat te luisteren naar de dichterlijke ontboezemingen van haar aanstaande. De oude heer vond dat 'allemaal maar larie' en verstoorde het genot der lectuur herhaaldelijk door zijn wel niet boos bedoelde, maar toch kwetsende opmerkingen, die soms kant noch wal raakten. Neen! hoe goed Julius ook dacht over zijn schoonvader *in spe* - in poëtische aangelegenheden kende hij hem geen gezag toe; trouwens de goede man kon zijn eigen moedertaal nog niet eens spraakkunstig juist spreken, laat staan schrijven. Dan was hij, Julius Roomboter, een andere kerel!

In den namiddag van den 6den ging hij naar Van Amersfoort, den bloemist, die al wat tot zijn vak behoorde uitstekend verstond - voor zoover ten minste zijn hardhoorigheid het 'verstaan' niet belemmerde. Hem bestelde onze dichter een korfje met achttien rozen en bediedde met zwierigen armzwaai, hoe ongeveer de vorm van het zinrijk geschenk behoorde te zijn.

''t Zal een heele baas worden, mijnheer Roomboter', antwoordde de doove tuinier, terwijl hij zich achter het oor krabde.

'Als het maar netjes en smaakvol is.'

'Daaraan zal het niet mankeeren. U zult er plezier van hebben.'

'Dus denk er aan, precies acht uur stadstijd aan het station'. (Dat was nog tien minuten voordat de trein naar Hilversum vertrok - dus vroeg genoeg.)

'Best, mijnheer Roomboter; u kunt gerust zijn.'

Julius wilde namelijk den trein van even over achten nemen, dan was hij nog tijdig genoeg voor het ontbijt bij zijn Adèle. Dat zou een heerlijke dag worden! Hij verkneukelde zich reeds in het genot van morgen! En dan zijn gedicht! Ditmaal was het toch werkelijk iets moois en 't moest zelfs op papa Schaepkens indruk maken, daarvoor zou hij zorgen! Bij het aanbieden van zijn bloemstuk zou hij zijn vers voorlezen en door den juisten nadruk heel fijntjes de geestige toespelingen op zijn bruid onderstrepen. Maar zijn voornaamste geschenk, waarvan hij zich ook de meeste voldoening beloofde, was een kostbare nécessaire, welke direct van de fabriek te Amsterdam aan het adres van mejuffr. Adèle Schaepkens zou worden afgezonden. Het was nommer 19 uit den kataloog en bevatte een verborgen speeluurwerk, dat het beroemde zangerige liedje van Tartalini speelde:

> Een bloempje bloeit er
>   Zedig en kleen;
> Een bijtje spoeit er
>   Telkens weer heen.

Pittig en fijntjes, niet waar?

't Was nog nauwelijks goed donker, toen Julius zijn slaapkamer opzocht en den wekker op zes uur stelde. Zich met behagen nog eens alles voor den geest halend, werden langzamerhand zijn ideeën àl vager. Zijn gedachten begonnen dooreen te dwarrelen als sneeuwvlokken, wier kringelenden loop men niet volgen kan. Beelden en voorstellingen vervloeiden tot een grauw mengelmoes, waarin alleen Adèle en de bloemkorf en het nécessaire nog eenigszins herkenbare omtrekken hadden. Doch ook deze lijnen doezelden allengs weg en droomend ging hij in tot het ondoorvorschte

gebied van Klaas Vaak, waar hij echter wel driemaal over de grenzen werd gejaagd door de gedachte: ‘heb ik me niet verslapen?’ Toen hij voor de vierde maal tot het rijk der werkelijkheid terugkeerde, was niet de gedachte: ‘is 't al te laat?’ evenmin zijn wekker de oorzaak, neen! een Maartsche bui knikkerde kletsende regendroppen en ketsende hagelsteenen tegen de rinkelende glasruiten. Het alarmsignaal der brandweer had hem kwalijk heviger doen schrikken. Een blik op den wekker - zeven uur! Een blik naar buiten - de hemel één inktvlak. Op eens was het of een draaiorgel in zijn hoofd begon te deunen:

't Bleef bestendig, zonnig, goed,
Juist als 't weer der laatste dagen.

Doch hij had geen minuut te verliezen en mocht waarlijk nog van geluk spreken, de stakkerd, dat hij niet te laat aan 't station was. Een nieuwe ramp: waar bleef nu Van Amersfoort?... Zenuwachtig liep hij uit de wachtkamer weer naar buiten - geen bloemist te zien; weer terug naar de wachtkamer - geen spoor te ontdekken! Zou de doove kwartel *spoortijd* verstaan hebben?.... Hij ijlde naar 't perron en zag ginds aan 't einde den lang gezochte. Dat was Goddank een steen van zijn hart! Indien nu maar de rozen keurig en smaakvol....

‘Alle goede geesten, staat mij bij!’ kreet de ongelukkige, toen hij de reusachtige bloemenmand gewaar werd. ‘Ongeluksvogel, wil je mij rampzalig maken?’ bulderde hij (want hij moest het geratel van den binnenstoomenden trein overschreeuwen om zich den dooven bloemist verstaanbaai te maken) ‘dat zijn er wel honderd.’

‘Neen, mijnheer! Maar tachtig, juist zooals u besteld hebt.’

Wat kon Julius beter doen dan de rozen aannemen en instappen? Daar lag nu zijn gedicht in 't water! 't Mooiste, dat hij ooit gemaakt had! Wat bleef er over van die fijne toespelingen, die zooveel lieten denken? ‘Snert!’ siste het tusschen zijn tanden - een plebejisch woord, dat hij niet zou gebruikt hebben, als hij niet van opgewondenheid compleet buiten zich zelven was geweest,

Maar wacht! Een ingeving! Als hij eens een nieuw versje maakte? Hij had wel is waar slechts twintig minuten tijd; maar het moest: zijn goede naam als dichter was er mee gemoeid! En met een ‘genadige Muze, sta mij bij!’ greep hij zakboekje en potlood en arbeidde met kloppende hersenen. Het lukte! Na een kwartier stond daar zijn gedicht met groote letters, die op het papier waggelden als matrozen, die pas aan wal stappen.

'k Hoop, dat dit geschenk behaagt!
Moogt Ge eens zooveel jaren dragen,

begon het en ging vervolgens door tot aan de twee laatste regels van het derde couplet, die veranderd werden in:

Zegen daal op U als 'n vloed -
Juist als 't reeg'nen t' dezen dage!

Leuk gevonden, nietwaar? Ja, een dichter moet allerlei omstandigheden naar zijn believen tot één poëtisch geheel kunnen kneden, anders is hij dien eeretitel.... Hier brak Julius' gedachtengang af. Zijn geest huppelde van blijde verwachting, want juist bemerkte hij, hoe de lucht zich opklaarde en hoe de zon reeds half door de wolken gluurde. Zou hij toch zijn eerste gedicht kunnen gebruiken? Het was te hopen, want al was het tweede nogal aardig gevonden, het eerste was toch fijner gevoeld en juister gestyleerd. En dan, het tweede kon hij ook niet overschrijven in het net; daartoe

ontbrak zoowel tijd als gelegenheid - gevolg: hij zou zich tot voorlezen moeten bepalen.

Zijn boezem zwol van hope! Doch allengskens slonk hij weer tot het gewone volume, hoe meer de villa in zicht kwam, de zon speelde weer krijgertje achter donkere regenwolken.

Aan de deur werd hij ontvangen door moeder en dochter - maar 't was er naar! Van hartelijkheid geen zweem, laat staan een vriendelijk woord. Het stuursche gezicht van mevrouw was als 't ware een photographie van de dreigende buien buiten. En Adèle? De blik uit haar roodbekreten oogen stak een angel in zijn hart.

‘Mama! Adèle! Wat is er toch? Een ongeluk?’

‘Ja, een ongeluk, mijnheer Roomboter. Kom u maar eens mee!’

In de huiskamer zat papa en.... lachte! 't Was datzelfde breed-goedmoedige lachje, dat hem zoo dikwijls had geërgerd, omdat het altijd zoo scherp contrasteerde met wat hij zelf juist op zoo'n oogenblik voelde.

‘Maar mijn hemel, wat is er toch ge....’

‘Julius! Hoe heb je me zoo iets kunnen sturen?’

‘Hoe dat? Bevalt de nécessaire niet?’

‘Hoor nou zoo'n leuken voke-typhus!’ grinnikte de oude heer. ‘ik hou wel van zoo'n doedeldeuntje. Maar die twee zijn in de razie!’

‘Julius!’ kreet de bruid.

‘Foei! schaam je!’ siste schoonmama.

‘Hoe is 't mogelijk?’ steunde de bruidegom, ‘'t is toch het beroemde liedje:

> ‘Een bloempje bloeit er’?

‘Ja, beroemd is het,’ lachte de oude heer, ‘vooral bij de straatjongens. En *ik* mag het mopje ook wel!’ Daarbij drukte hij op de mechaniek en daar ging het ding: tingting-ting, tingting-ting enz.

> ‘Adèle, Adèle,
> Niemand, die op je oogjes let,
> Niemand, die op je bocheltje let,
> Met de kermis heeft iedereen pret!’

Daar stond de arme Julius nu, verstomd, ontzet, aan den grond genageld! Een beeld der jammerlijkste onbeholpenheid.

‘Maar,’ stotterde hij na een minuut van pijnlijk zwijgen, ‘liefste Adèle, geloof me, dat is een vergissing, een fatale vergissing. Ik heb nommer 19 besteld:

> ‘Een bloempje bloeit er’

Kijk maar, hier is de kataloog.’

‘Ja, dat komt uit,’ bekende ze onder snikken, ‘en *dit* is nommer 18.... Als het maar niet met opzet gebeurd is.’

Het was wel niet mooi van Aaltje zoo te denken, maar ze was ook zoo zielsbedroefd, dat we haar woorden niet al te nauwkeurig willen afwegen.

‘Schatje-lief, hoe heb je toch maar een oogenblik kunnen denken, dat.... Je begrijpt toch wel: dat *moet* een vergissing, een misverstand zijn. Ik heb er wel voor honderd gulden spijt van! En toch ben ik zoo onschuldig als een pasgeboren kind. - Vandaag nog zal ik naar de fabriek schrijven om te ruilen.’

Ondanks zijn pleidooi en ondanks het voortdurend ginnegappen van papa, wilde het met de stemming maar niet vlotten. De zon, die sedert een halve minuut een

waterig schijntje in de huiskamer wierp, deed Julius het koene plan opvatten zijn *eerste* gedicht voor te dragen. En wel op staanden voet! De zon mocht anders....

'Liefste Adèle, we willen ons dezen schoonen dag niet door een misverstand laten vergallen. De heerlijke Julinatuur zou het ons kwalijk nemen. Ik voor mij vind de Julidagen de schoonste van het jaar. En in deze stemming heb ik van morgen in der haast een paar strophen gedicht, die.... Een oogenblikje, asjeblieft!'

Hij snelde uit de huiskamer naar de vestibule waar hij, van wege de zonderlinge ontvangst, zijn reusachtig bloemstuk had laten staan. Dadelijk was hij terug en bood met een sierlijke buiging zijn 'gedicht in rozentaal' aan. Een langgerekt 'ah' uit den mond van moeder en dochter bewees, dat het getroffen was. En innerlijk al genietend van zijn aanstaanden triomf vouwde Julius een groot blad uiteen en declameerde:

Aan Adèle, mijn eenige.

Achttien volle jaren jaagt
Uwe boezem t' dezen dage
Juist zooveel als rozen draagt -

‘Neen, dat is een vergissing,’ onderbrak hij zich zelf. ‘Ik had er achttien besteld en de doove tuinier heeft tachtig verstaan - dat kan *ik* natuurlijk niet helpen.’

Juist zooveel als rozen draagt
Dit geschenk der Julidagen.

Papa Schaepkens' gezicht glansde van genoegen. De barometer der twee vrouwengezichten zonk daarentegen onrustbarend snel. Maar Julius lette daar niet op. Al zijn aandacht werd in beslag genomen door de dreigende regenbuien. Daarom las hij haastig verder:

Niet vergeefs ten rozentijd
Traadt Gij, Liefelijke, in 't leven.
Zijn blij- en aanvalligheid
Heeft de juli u gegeven,

Uw gemoed heeft tegenspoed
Met gelatenheid gedragen.

‘Da's nonsens! 't Wurm heit nooit gevoeld, wat tegenspoed is.’ De dichter lette niet op deze grofheid, maar haastte zich - dikke regendroppen patsten weer tegen de ramen - naar het einde:

't Bleef bestendig, zonnig, goed,
juist als 't weer der laatste dagen.

‘Neen ik vergis me: ik bedoel:

Juist als 'treeg'nen....

‘Pardon, ik wil zeggen....’

De oude heer Schaepkens schudde van 't lachen - maar zijn luidruchtig ‘hahaha’ en het zenuwachtig snikken van Adèle werd overstemd door de bitse bemerking, die mama den ongelukkigen poëet toesnauwde:

‘Mijnheer Roomboter, zulke steken onder en boven water behoeft Lida van u niet af te wachten.’

‘Hahaha! Zoo'n verzenmaker! Hahaha!’

‘Mijnheer Roomboter,’ spotte tergend mama, ‘zoudt u niet een schijntje van verklaring willen geven?’

‘Ik heb - ik ben’ - stotterde hij, ‘een vergissing - het noodlot - ik wilde dat andere - neen, van morgen was het mooi weer - ik bedoel - integendeel - Heeregrut waar zijn mijn zinnen!’

‘Hahaha! Hahaha’ bulderde papa maar door, dat de tranen hem over de wangen liepen, ‘sjongens, sjongens da's een mop. Hahaha! Hoort eens kinderen, met de verzenficasies zijn we klaar! Nou komt een broodje met ham aan de beurt; 'k heb er appetijt van gekregen. Geeft mekaar een flinken zoen, je bent immers in de bruidsdagen. Na het ontbijt zal Julius wel verder gaan uitleggen. Die verzenmakers zijn allemaal een beetje van Lotje getikt:

Juist als 't weer in deze dagen!’

Met horten en stooten, voortdurend door zijn eigen lachen onderbroken, bracht de oude heer zijn redevoering ten einde. Zijn onbedaarlijke vroolijkheid werkte op het laatst aanstekelijk - zoodat (en dit is de hoofdzaak!) Julius een genadig gehoor vond voor zijn nadere verklaring.

Twee vaders.
Naar het Duitsch van H. Freimuth.
Door
Elise van Esch.

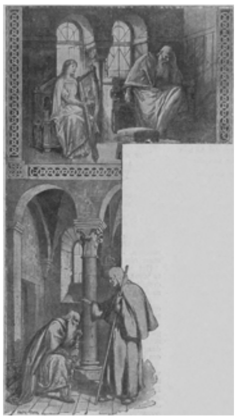

Er klinkt eene harpe op den Hammersteijn,
Bij 't tokk'len zingt zachtkens een maagdelijn.

't Wil zingen met lieflijken toovermond
Heur vader, den slotvoogd, het hart gezond.

‘Genoeg, al genoeg, mijn aanminnig kind,
'k Blijf doof voor uw zang, 'k hoor alleen den wind.

‘Zoet-streelenden klank heeft uw mondje rood, -
Doch 't zingt mij 't verouderde leed niet dood.

‘Bevallig, ja, tooit u 't fluweelen kleed, -
Ach, waar het van ijzer en staal gesmeed!

‘'k Zie vlijtig u zorgen voor hof en haard, -
Hanteerdet gij liever de speer en 't zwaard!

‘Ik wilde te paard trokt gij uit ten strijd, -
Een voorrecht, dat 'k nu aan mijn knechts benijd!

‘Vergrijsd is mijn haar sedert jaren al, -
En geen zoon, die mijn wapens ooit dragen zal!’

Daar klopt aan de slotpoort om herberg ân
In 't kleed van den pelgrim een oude man.
‘Treed binnen, - klinkt eerlijk uw naam - en zeg,
Waarheen is uw gang, en vanwaar uw weg?’

‘Vanwaar dat ik kom?... Ik kom van een troon;
Dan lag ik gekneveld, - nu ben ik ontvloôn.

‘Niet slecht is de klank van mijn naam, want weet,
Dat ik keizer Hendrik sinds jaren heet.

‘En werwaarts ik ga met den pelgrimsstaf? -
Ik zoek, waar het Gode behaagt,... een graf.’

Geknield hoort de slotvoogd die woorden aan:
‘Mijn keizer, wie heeft u dit aangedaan?’

En de pelgrim snikt bevend op fluistertoon:
‘Dat God hem eens rechte! Dit deed... mijn zoon.’

Er klinkt een harpe op den Hammersteijn,
Bij 't tokk'len zingt zachtkens een maagdelijn.

Twee grijzen nu luisteren, droef te moe
En de oogen vol tranen al droomend toe.

Maar troostend klinkt dan uit des keizers mond:
‘Mijn trouwe, vanwaar toch die hartewond?
‘Uw deel was geen rijksland of keizerskroon, -
Geloof me, 't is beter, - gij hebt... geen zoon.’

Bij de Platen.

Op de pier van St. Ives. -

Afgaande op den naam, zou men meenen, een visschersdorp van Bretagne voor zich te zien. In werkelijkheid is het een plaatsje in Cornwallis. Veel onderscheid maakt het intusschen niet, want Bretagne en Cornwallis vertoonen ongeveer hetzelfde karakter en de menschen zijn er nagenoeg van hetzelfde slag.

Aan het uiterste einde van den langen rotsarm, dien Zuid-Engeland ver in den Atlantischen Oceaan uitstrekt, in de nabijheid van Kaap Landsend, ligt het stadje St. Ives in een wjld-romantische bergstreek. Aan deze kust landden reeds de oude Phoeniciërs, om er tin en koper te halen. En tegenwoordig nog delven de bewoners van St. Ives tin- en kopererts uit de oude mijnen; - naast visscherij en scheepvaart is bergbouw hun eenige bezigheid.

Ten westen van St. Ives ligt Landsend, de granieten kaap, die naar het woord van een Engelsch dichter, als een leeuwenklauw in de branding der zee slaat. Daarachter, meer naar het Zuiden, ligt Engelands Eden, de Mountsbay. Het zachte zeeklimaat heeft hier het aanzijn gegeven aan een plantengroei, die aan Zuid-Italië herinnert en des te verrassender is in de rotsige omgeving. Is men de palmtuinen van Penzance voorbij, dan komt men langs schilderachtige rotspartijen en heidevelden in moerassig broekland.

Wat onze afbeelding te zien geeft is een stukje der typische kust met haar druk visschersvertier en een groep dicht op elkaar gedrongen huisjes. Voor ons, Nederlanders, die van zee en strand houden, is zulk een gezicht altijd interessant.

[Nummer 11]

MGR. DR. H.J.A.M. SCHAEPMAN.

Strijdt den goeden strijd!

Bij de graven onzer groote dooden, storten wij gebeden, gelijk onze vaderen in het geloof, die de marmerplaten der catacombenissen teekenden met het bedemerk, bewaard in ons smeeken voor de zielen om licht en vrede en het Paradijs.

En van de graven, die wij zegenen, dragen wij de herinnering mede aan edele, groote daden. Eene herinnering, die het leven niet doet stilstaan, maar het opwekt en bemoedigt tot plichtsbetrachting en reiner bedoelen.

Onze groote dooden blijven ons voorgaan. Zij roepen ons tot de daad.

Mgr. Dr. Schaepman hebben wij dankbaarheid getoond door lijkklacht en gebeden. Zijn naam is verheerlijkt wijd en zijd. Nu moge deze groote doode leven in daden zijner Nederlandsche geloofsgenooten, en in een adeldom van werken, opstrevende

> in een toon, waar al wie 't Kruis belijden
> Meê samenstemmen: 't één: ‘Gelooven, hopen, strijden!’

De machtige stem, die nooit geklonken heeft tégen het heilige, het recht, de eer, maar tallooze malen voor God en Godsdienst, voor Volk en Vaderland; de vorstengave van het woord, waarin zooveel heerlijke gedachten uit de bovennatuurlijke en de natuurlijke orde werden belichaamd; de wegsleepende kracht van den redenaar en den schrijver Dr. Schaepman - wie geeft ze ons weder? De in Christus ontslapen strijder zelf. Hoe? Door te herleven en voort te leven in het katholieke Nederland, dat hij heeft liefgehad. Dat thans een schare van jongemannen uitga, sterk door het stalen geloof, waarmede deze betreurde Christenman bergen wist te verzetten; bezield als zijn stout en mannelijk hart, bevend van verrukking voor roomsche idealen; volhardend en trouw, gelijk zijn geheele bestaan een rots was in den stroom des tijds, steunend op Christus, die niet vergaat, terwijl met den stroom des tijds vergaat, wat van den tijd is.

Zoovelen zongen het den dichter na:

> Een vorstelijke gave is 't menschlijk woord, een. vonk
> Der eeuwge majesteit, die langs den chaos blonk.

Niet het nastamelen dier verzen is de levende daad. Alleen wanneer onder priesters en onder leeken de wakkeren zich vermenigvuldigen, die toonen te beseffen, welk eene gave Gods en welk eene gave voor onze eeuw, voor alle standen, voor de misleiden het woord is; wanneer overal met overtuiging en kracht, met licht en gloed de taal zal worden gesproken, die onze tijdgenooten begrijpen, gevoelen, beminnen; wanneer de vraagstukken van den dag kundige, moedige, krachtige apostelen zullen vinden, en trouwe mannen, die geordend en eendrachtig samenwerken, om de waarheid te doen zegepralen in beslissende dagen; dan alleen zullen wij den verwoestenden dood overwinnen, en triomfbogen bouwen, waaronder de schimmen onzer vereerde voorgangers en ook de heldhaftige geest van hem, dien wij allen bewonderen, met ons zullen heentrekken naar het heiligdom van recht en vrede, naar eene heldere toekomst van levensvernieuwing in Christus, die de wereld overwint.

Het gesproken woord is nochtans niet de volle wapenrusting. Gebonden aan het vermogen der losse klanken, is ras haar ijl bestaan vervlogen. Zoo beschouwde het de man, die zoo diep den adeldom gevoeld heeft van het goede strijden. En in zijn eerste geestdrift zong hij met jongelingsvuur:

De Pers! Wie roemt haar niet des geestes eêlste vinding,
Haar, ongekende macht voor geest- en stofverbinding,
Haar, in des menschen hand, de schoonste vorstenstaf?

Hij zag tegelijkertijd, dat deze gekroonde macht een strijd van vernieling kon voeren, en dat hare bezieling de adem kon worden van het kwaad.

SCHAEPMAN'S GEBOORTEHUIS TE TUBBERGEN.

Hoe vurig wenschte hij daarom, deze moderne kracht dienstbaar te zien aan den God der wijsheid, die voor allen is des levens bron! Helaas! de schrijfstift ontgleed zijne hand, die moede nederviel op onverwelkbare bladeren. Wij hebben aan te vullen, wat onvoltooid bleef. Eén man, hoeveel zijn arbeidzame geest ook mocht omspannen, is voor het reuzenwerk nooit sterk genoeg. Op elk gebied zijn paden aan te leggen of te effenen. Onze vaderlandsche letterkunde, de geschiedenis, alle wetenschappen; dagbladen en tijdschriften; de pers der studiewereld en der werkmanskringen, alles moet zich gestadig vernieuwen, en opbloeien en uitschieten in breeder twijgen; alles rijpen tot overvloediger vruchten van hoogeren lust.

SCHAEPMAN ALS 17-JARIG SEMINARIST.

Mgr. Schaepman heeft ruim zijn aandeel gehad in het leven der katholieke pers. Als dichter en prozaschrijver; voor de fraaie letteren en de kunst; in tijdschrift' en dagblad; tot verdediging zijner overtuigingen omtrent staatkunde en wetenschap. Gelijk het werk aller groote mannen zal ook het zijne gewogen worden in de weegschaal der nakomelingschap. Als daad is zijn geschreven woord voor ons eene bezieling. Uit eene betere wereld roept hij ons toe: *Arbeidt veel en onder God*. O! katholiek Nederland, versta den vollen zin der edele roepstem. Zal de ridderlijke naam, sedert de eerste tijdingen uit Rome omtrent den naderenden dood, alleen weerklonken hebben, als een prikkel voor dommelaars? Velen der onzen werken met toewijding, met opgewektheid, met geheel hun ziel; velen steunen met sympathie en stoffelijke middelen de mannen, die werken. Maar wie doet het indifferentisme opspringen? Een oogenblik poogt het zich op te richten; keert zich om en zinkt dieper in slaap.

Zij echter, die waken, arbeiden voort, tot het avond wordt. En zij zullen hun geweten rein houden, door te blijven in den dienst van Hem, tot Wien de

onvergetelijke strijder en werkman zich wendde met stervend oog, biddend: ‘Kom, Heere Jesus, kom!’

p. J.V. DE GROOT,
Ord. Praed.

Schaepman's woon- en werkkamer.

Na afloop der plechtige uitvaart van Mgr. Dr. Schaepman in de kapel van het Seminarie te Rijsenburg bracht ik met eenige andere vrienden en vereerders van den grooten doode nog een kort bezoek aan zijne woon- en werkkamer. 't Was, helaas, ons laatste bezoek. Want die kamer kan niet als een Museum-Schaepman gelaten worden gelijk zij was, toen haar bewoner haar verliet, om in de Eeuwige Stad de eeuwige rust in te gaan, maar moet ontruimd worden. Reeds is men met dat diep weemoedige werk begonnen.

Dertig jaren ongeveer heeft Schaepman die kamer bewoond. Gedurende haast al dien tijd had ik het voorrecht - 't is wel geen onbescheidenheid het te zeggen -

tot zijne vrienden, ruim veertien jaren lang, tot zijne ambtgenooten in het Seminarie te behooren. Bij de groote behoefte, welke 'onze doctor' had aan gezellig verkeer, vooral des avonds, waarbij nog kwam, dat hij dan niet gaarne zijne kamer verliet, is het begrijpelijk, dat ik -en met mij vooral ons beider collega Dr. P.H.J. Th. Brouwer, thans vicaris-generaal van Z.D.H. den Aartsbisschop - ontelbare uren op die kamer heb doorgebracht. Zoo knoopen zich voor mij als voor weinige anderen tallooze kostelijke herinneringen aan haar vast.

SCHAEPMAN OP 27-JARIGEN LEEFTIJD.

Nergens heeft Schaepman zich gedurende zijn veelbewogen leven zoo te huis gevoeld als in het Seminarie en op die kamer. De kamers, welke hij geruimen tijd te 's-Gravenhage had in de Papenstraat, zelfs het eigen huis, hetwelk hij daarna in de Schoolstraat betrok, hielden hem zelden of nooit langer dan volstrekt noodig was. En zoo dikwerf hij uit het druk gewoel van het openbaar leven terugkeerde naar het rustige Seminarie en zijne kamer betrad, kwam steeds een hartgrondig 'Goddank' van zijn lippen. Daar kon hij het best werken en heeft hij het meest gewerkt, maar ook daar alleen vond hij steeds de zoo noodige rust en verpoozing.

Van den eersten dag af dat hij zijne kamer in het Seminarie ging bewonen - een ruim en hoog, nagenoeg vierkant vertrek, met twee hooge en breede vensters, uitzicht gevend op het weiland vóór het Seminarie en den lommerrijken straatweg van Utrecht naar Arnhem - verkreeg zij haar eigenaardig cachet, dat in hoofdzaak al de dertig jaren lang onveranderd is gebleven. Met die kamer hadden de kamers zijner collega's enkel dit gemeen, dat ook zij eene aanzienlijke boekerij bevatten. Maar Schaepman's bibliotheek was toch op zich zelf weer eenig door veelzijdigheid en rijkdom, vooral door rijkdom aan prachtwerken, voor welke de doctor, gelijk bekend is, een groote voorliefde koesterde. 't Is ongeloofelijk, hoe groot zijne behoefte aan steeds nieuwe boeken was. In een oogwenk zag hij wat een boek voor hem gewichtigs bevatte, en tienmaal vlugger dan ieder ander las hij elk boek, dat hij lezen wilde en lezen moest, en desniettemin evenveel maal beter dan ieder ander. Van een éénmaal gelezen belangrijk werk wist hij nog jaren later gewichtige plaatsen zoo goed als woordelijk aan te halen. Zoo op iemand dan vindt op Schaepman het woord van Vondel toepassing:

> Al wat in boeken steekt is in dat hoofd gevaren.

Hoe reusachtig dan ook de boekenkast was, welke den geheelen muur achter zijn werktafel besloeg, van hoe respectabelen omvang de vier andere, geplaatst aan weerszijden van en tusschen de vensters, alsmede aan den muur daartegenover - alleen de vierde muur bleef van zoodanige kasten vrij - zij konden den steeds aangroeienden schat van boeken reeds jaren lang niet meer bergen. Eerst de slaapkamer, daarna een kamer daarnaast, eindelijk, reeds voor vele jaren, de zolder moesten den overvloed opnemen. Als weldra de firma Martinus Nijhof de lijst van Schaepman's boekerij uitgeeft, dan zal deze zelf een monument zijn van zijn geestelijk

‘Verdauungsvermögen’, van zijne zeldzame belezenheid en van de veelzijdigheid van zijn genie.

SCHAEPMAN'S WOONHUIS TE ARNHEM.

Wat naast die zeldzame boekerij aan Schaepman's kamer haar eigenaardig karakter gaf was wel vooreerst en bovenal de afwezigheid van het modern-weelderige en weekelijke. Geen behangsel, maar grijs getinte muren, geen kostbare gordijnen en overgordijnen, geen prachtig vloerkleed, geen glinsterende meubelstukken. Vóór de groote boekenkast stond vroeger een doodeenvoudige, groote, stevige en stugge, platte werktafel. Eerst bij gelegenheid van het zilveren priesterfeest van hun leermeester vervingen zijne oud-leerlingen die door eene monumentale, met snijwerk en beslag rijk versierde schrijftafel, voorzien van kasten en laden. Bij de ongelooflijk uitgebreide briefwisseling van haar bezitter bewezen hem deze laatste goede diensten. Vóór de schrijftafel stond zijn hoogst eenvoudige gothische houten werkstoel, aan weerszijden een gemakkelijke zetel, waarvan die aan de rechterzijde gewoonlijk den doctor opnam, als hij ging zitten lezen of keuvelen. De andere alsmede de overige zetels en stoelen lagen gewoonlijk vol boeken, tijdschriften, dagbladen enz, en moesten, als er bezoekers kwamen, eerst ontruimd worden. Hetzelfde was meestal het geval met de tafel en den eenvoudigen divan achter haar in den linkerhoek tegenover de schrijftafel. Op het klein tafeltje in den hoek bij de deur stonden de groote en kleine drinkbekers, welke de steeds gastvrije en joviale doctor zoo gaarne voor zijn vrienden vulde.

SCHAEPMAN OP 35-JARIGEN LEEFTIJD.

Eenvoudig en degelijk wat de meubels betreft, vertoonde Schaepman's kamer echter een kwistigen rijkdom aan versieringen, kunstwerken en voorwerpen van allerlei aard, die haar bewoner kenmerkten in zijn geloof en godsvrucht, zijn kunstopvatting en zijn kunstgevoel, zijn bewondering van geniale menschen, zijn dankbaarheid jegens zijne leermeesters en oude vrienden, zijn gezonden humor, zijn snakerigheid en joligheid, zijn geheele leven en streven. Ik kan hier slechts het allervoornaamste noemen. Van vele touchante bijzonderheden verbiedt discretie te gewagen. Voor Schaepman's vast en levendig christelijk geloof schijnt mij bijzonder kenmerkend de plaats, welke hij aan zijn forsch houten kruisbeeld had gegeven. Het stond op zijn schrijftafel, en wel links van zijne zitplaats, aan die zijde dus, vanwaar hij het daglicht moest ontvangen. Voor hem was de Gekruisigde in waarheid het

Licht der wereld. Algemeen bekend is, wat kinderlijke vereering hij koesterde voor de allerzaligste Moedermaagd. Men zal zich herinneren hoe hij bij de viering van zijn zilveren priesterfeest al de talrijke kransen en bloemen, welke hij ontving, neerlegde op het aan Haar gewijde altaar in de kapel, aan de voeten van haar beeld. Haar beeltenis maakte dan ook het alles beheerschende middenstuk uit van de hoogst origineele decoratie van den eenigen muur zijner kamer, die niet met boeken beschanst was. 't Was een afgietsel in gips van een prachtwerk van Luca della Robbia, voorstellend de Maagdelijke Moeder met haar Kind, waarboven God de Vader met de Duif in de wolken. Het verhief zich op een bruin-roode draperie tegelijk met de zes medaillons, die het omringden, afgietsels van Mengelberg's Wijze en Dwaze Maagden

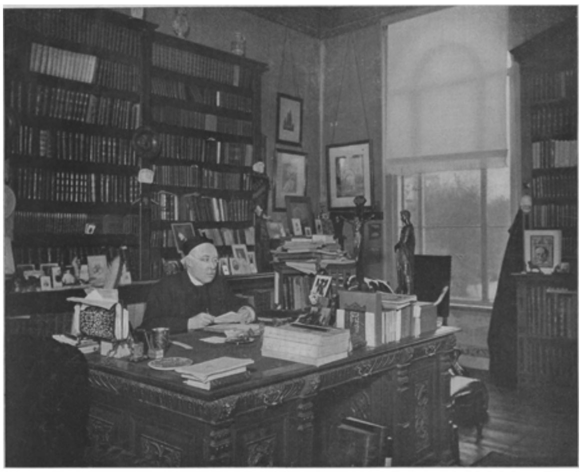

SCHAEPMAN'S WOON- EN WERKKAMER IN HET GROOT-SEMINARIE 'RIJSENBURG.'

aan het noordelijk portaal van den Keulschen dom. Aan genoemde sculptuurwerken was Schaepman bijzonder gehecht. Levendig herinner ik mij zijn verontwaardiging, toen hij eens van een vacantiereis terugkeerend bevond, dat de al te ijverige dienstmaagd zich bijzonder verdienstelijk meende te hebben gemaakt door ze alle te witten.

Rondom het middenstuk en voorts aan al de overige muurvlakken, voor zooverre zij niet door boeken bedekt werden, hingen, niet in vervelende symmetrie, maar in konterbonte rangschikking, andere kleinere sculptuur-werken, gravures, etsen, chromo's zonder tal, waaronder vooral reproducties van meesterwerken van Rafaël, Rembrandt en Dürer de aandacht trokken. In den loop der jaren kwam er nog al eens verandering in dit alles; sommige voorwerpen verdwenen, om voor andere, welke de doctor ten geschenke kreeg, plaats te maken. Maar vele handhaafden steeds hun oude plek, o.a. het prachtig portret, door Gaillard geëtst, van Dom Guéranger, met zijn machtig, hooggewelfd voorhoofd en zijn zoo klare en ernstig blikkende oogen, alsmede de fijne Fransche ets, van ik weet niet wie, Napoleon I te paard voorstellend.

Naast en tusschen de sculpturen, gravures, etsen enz., welke een min of meer vaste en blijvende plaats verkregen hadden, zag men steeds een grooter of geringer aantal losjes opgehangen en vastgehechte prenten, welke na korter of langer tijd verdwenen of door andere van soortgelijken aard bedekt werden. Het waren prenten van den dag, goede reclameplaten of caricaturen en portretten van tijdgenooten, zooals zij b.v. door 'de Groene' als bijvoegsels worden uitgegeven. Aan geestige spotprenten had de doctor steeds bijzondere pret, niet het minst, als zij hem zelf of zijn medestanders betroffen. Meestal was de geheele deur met caricaturen bedekt. Zoo heb ik daar tien jaren en wellicht langer een door het Italiaansche blaadje *La Frusta* (de Zweep) uitgegeven caricatuur van Bismarck als 'Kulturkampfer' zien hangen, welke ik tijdens mijn verblijf te Rome aan Schaepman gezonden had. Zoo heeft het ook zeer lang geduurd, eer de bekende plaat van Braakensiek: Mr. Levy, als kleine doopeling door de Nederlandsch-hervormde-synode, in bakercostuum, ten doop gehouden en door Ds. Bronsveld gedoopt, onder een andere verdween. In den jongsten tijd kregen vooral de geestigste prenten, welke betrekking hadden op den krijg tusschen de Engelschen en de heldhaftige Boeren, aan welke Schaepman in zijn magistrale rede bij de onthulling van het monument van den bisschop-martelaar te Nijmegen nog zoo heerlijke woorden wijdde, eene plaats op de deur: 'De Overgang over de Toegela' hing daar nog bij mijn laatste bezoek.

KLOOSTERKAPEL DER EERW. ZUSTERS FRANCISCANESSEN IN DE VIA GIUSTI TE ROME.

Passend meen ik deze vluchtige beschrijving van Schaepman's kamer te kunnen eindigen door nog te gewagen van eenige dingen, die eene sprekende openbaring zijn van hetgeen in Schaepman's karakter wel het meest aantrok, te weten de kinderlijkheid van zijn gemoed. En dan verdient op de eerste plaats genoemd te worden de kamerklok, welke hij op zijn zilveren priesterfeest ten geschenke kreeg van zijne in Engeland wonende oud-leerlingen. 't Is een pendule van sierlijken en kloeken vorm met een sonoor, om het kwartier slaand repeteer-slagwerk. Ik durf zeggen, dat de groote doctor nooit aan eenig geschenk meer en meer blijvende pret had dan aan dit. ‘Die klok spoort mij tot werken aan,’ zeide hij herhaaldelijk. Met de vreugd van een kind nam hij het uurwerk dikwerf voor zich en liet het zijn melodische slagen herhalen. Het gevolg daarvan was, dat het slagwerk eindelijk in het ongereede geraakte, wat hem geweldig hinderde. Daarom ontbood hij kort voor zijn dood, bij zeer beleefd briefje ‘den Heer Haak, uurwerkkundige’ van Utrecht, om de zaak in orde te brengen. Maar de klok kon op zijne kamer niet hersteld worden; de heer Haak nam haar mede naar zijne werkplaats, en daar stond zij nog, toen de laatste ure van haar bezitter sloeg.

KLOOSTERGEBOUWEN DER EERW. ZUSTERS FRANCISCANESSEN IN DE VIA GIUSTI TE ROME.

Het echt kinderlijke van Schaepman's ziel openbaarde zich nog op zeer treffen-

de wijze aan wie waarnam, hoe hij steeds aan het manipuleeren was met de portretten en portretjes van zijne oudste en van zijne jongste vrienden. Dankbaar jegens ieder, die hem goeds deed, dankbaar voor elke, ook de kleinste attentie, koesterde hij boven alles eene kinderlijke erkentelijkheid en piëteit jegens de oudere menschen, zoo dooden als levenden, die voor hem, den jongere, goed waren of geweest waren, hem door hunne belangstellende liefde en vaderlijke vingerwijzingen verplicht hadden. Van hen moest hij de portretten steeds voor of om zich hebben. En aangezien bij het klimmen zijner jaren het aantal dier portretten steeds grooter werd, was hij steeds bezig ze opnieuw te rangschikken. Zoo had hij altijd voor of om zich de portretten - sommige, die zich niet achter glas bevonden, waren geheel vergeeld - van zijn doorluchtigen oom, onzen tweeden aartsbisschop na het herstel der hiërarchie, Mgr. Schaepman, van Mgr. Van Beek, bisschop van Breda, die hem zoo hoog waardeerde, van Broere, van Potgieter, van Alberdingk Thijm, van Mgr. Smits, den eersten redacteur van ‘De Tijd’, van Karel van Nispen, van deken Brouwer van Arnhem, van wijlen mijn oom deken Jansen van Groningen, om slechts enkele te noemen. Maar naast en tusschen deze ouden stonden steeds talrijke vertegenwoordigers van de blijde jeugd, portretten van kinderen uit gezinnen, in welke Schaepman veel verkeerde, van kinderen, van welke sommige het benijdenswaardige voorrecht hadden, zijn petekinderen te zijn, maar die allen eenvoudig dol op den doctor waren. En geen wonder. Want als kindervriend was de geniale man weergaloos. Hoe hij met de kleinen spelen kon, vooral in de rol van ‘leeuw’! Ik bedrieg mij wel niet, zoo ik meen, dat hij begonnen is voor zijn kleine lievelingen als ‘leeuw’ op te treden, sedert hij eens - 't kan een twintig jaar geleden zijn - in ‘Artis’ de oude leeuwen met hunne jongen had zien spelen. Weken lang was hij er vol van, en het was koddig te zien en te hooren, hoe hij 't gespartel en gegrons van de oude en de jonge leeuwen trachtte na te bootsen. Maar hoe dit zij, met zijn kinderhart wist Schaepman kinderharten te stelen en kinderharten te verblijden als geen ander. En met wat verknochtheid de door hem bevoorrechte kinderen, ook als zij tot menschen opgroeiden, aan hem hingen, daarvan zou ik heel wat kunnen vertellen, zoo ik daarover spreken mocht. Maar één, en wel het meest treffende voorbeeld behoef ik niet te verhalen, daar het algemeen bekend geworden is; ik herinner er slechts aan. Aan Schaepman's lijdens- en sterfbed stond - de jonge Maurits van Vollenhoven, de eenige zoon van Mevrouw van Vollenhoven-van de Poll, de weldadige en beminnelijke bewoonster van het Huis Sparrendaal en als zoodanig de buurvrouw van het Seminarie. In haar gastvrije woning heeft Dr. Schaepman vele jaren verkeerd, veel genoten, veel rust en verpoozing gevonden. Maurits was van kindsbeen af zijn lieveling, de doctor was ook voor Maurits ‘de leeuw.’ Zoodra de noodlottige tijding van Schaepman's bedenkelijken toestand uit Rome kwam, was Maurits niet meer te houden. Hij snelde naar de Eeuwige Stad. Den stervende was de troost van hem aan zijne zijde te zien, een zoete tijdelijke belooning voor de liefde aan het kind bewezen; den gestorvene kan het eeuwige loon niet ontgaan, dat weggelegd is voor hen, die gaarne klein werden met de kleinen.

Bunnik.
Dr. ANDREAS JANSEN.

Schaepman en Rome.

In October 1868 vertrok de jeugdige dichter van ‘De Paus’ naar Rome en den 5den November schreef hij ons zijnen eersten brief. Wij deelen daaruit eenige regelen mede, welke nu vooral merkwaardig zijn, omdat zij de uiting zijn zijner eerste liefde en bewondering voor de Eeuwige Stad, hem tot aan zijnen dood bijgebleven.

‘Rome, het eeuwige Rome is al geheel en al mijn lievelingstad. Ik ken niets wat er mêe in vergelijking komen kan. Het bemeestert u zoo geheel, het slaat zoo volkomen al uw trotsche ideen nêer, dat gij in het eerst niet weet wat naam aan deze werkelijke idealiteit te geven. Praktische menschen noemen mij een geestdrijver, een idealist, omdat ik bij de bronze statue van St. Pieter niet zien wil naar het oude wijf, dat op den grond neergehurkt zit, haar keel schraapt en het effect van dat schrapen in vloeibare substantie op den bodem stort. Maar wat maakt dit aan iemand, die oogen heeft om naar boven te zien? Zoolang er in Rome menschen wonen zal het wel geen aardsch Paradijs wezen, maar het maakt ook niet de minste pretentie het te zijn. Anders met die aardsche menschen, die zich als Paradijswezens beschouwen.

‘Rome is toch waarlijk wel een eeuwige stad. Er ontbreekt hier niets. Waarheid, heiligheid en schoonheid stralen nergens zóó heerlijk in een punt te samen. Altijd suppleert het een het andere. - Van kunstkritiek is ook in strikten zin geen spraak, want het lelijkste in form is dikwijls het heiligste in wezen. Ik ben zoo gelukkig nog geen mijner idealen in Rome te niet te zien gaan.

‘De Paus is het schoonste van Rome. Ik ben in de Sixtijnsche kapel op Allerheiligen en gisteren in St. Carolus op den Corso geweest en altijd is die verschijning nieuw en grootsch. Verneem nu mijne audientie. -’

G.W. VAN HEUKELUM.

Uit een paar brieven.

Bij al wat in de laatst verloopen maand over Mgr. Dr. Schaepman geschreven en gesproken is - de grootsche Lijkrede van heel het katholieke volk van Nederland - zal het velen niet onwelkom zijn ook eens iets van den ‘dokter’ zelven te vernemen over - zich zelven.

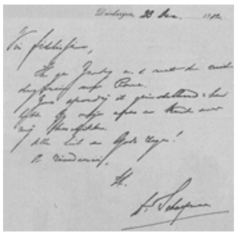

HANDSCHRIFT VAN MGR. DR. SCHAEPMAN: Afscheidsgroet bij zijn laatste vertrek naar Rome aan Mgr. Van Heukelum.

Dr. Schaepman was allerminst een ‘zelfbespiegelaar,’ zooals hij dat noemde, in den ongunstigen zin des woords. ‘Dan,’ zoo luidt het b.v. in een brief van 26 Maart '82 - ‘ik schrijf niet gaarne over mij zelven - dan voeg ik er nog bij: ik ben geen asceet, maar ik heb uit de I m i t a t i o een ding bewaard, dat iedere dag levens mij dieper inprent: ‘*Qui bene seipsum cognoscit, sibi ipsi vilescit, nec laudibus delectatur*

humanis'[1]. Eigen lof zal men dan ook vergeefs in zijne brieven zoeken. Wat wij er uit willen opdelven, is een stukje eigen-geschiedenis, bij een groot man altijd belangrijk, en, naar het uitgedrukt verlangen der geëerde redactie van dit tijdschrift, iets, waaruit eenigermate de verhouding blijke, waarin hij, in den aanvang zijner letterkundige loopbaan, zelf zich plaatste tégenover dengene, aan wien deze brieven gericht zijn: Jos. Alb. Alberdingk Thijm.

De geregelde briefwisseling dagteekent van December 1866, toen Schaepman aan mijn vader het handschrift van zijn eerste grooter gedicht 'De Paus' had gezonden en dit op het einde dierzelfde maand verschenen was. Het werd uitgegeven, gelijk men weet, zonder den naam van den dichter; maar de 'Jesuïeten', die oolijkerts, hadden er de lucht van; zij fluisterden, dat de schrijver niemand anders dan hun oudleerling Herman Schaepman, toen subdiaken te Rijzenburg, kon zijn en Thijm schijnt toen dezen gevraagd te hebben, of hij niet kon gissen, wie wel onder de Jesuïeten met heiligschennende hand den sluier van dit persgeheim, zelfs Mgr. den Aartsbisschop zorgvuldig verborgen gehouden, kon hebben opgelicht.

Hij antwoordt (13 Januari '67):

'Wie die Paters Jesuïeten geweest zijn, kan ik moeielijk gissen. Ik zal u zeggen in hoever ik met die Eerw. Heeren in verbinding sta.

'Op het Klein-Seminarie Culemborgh heb ik mijn *humaniora* afgemaakt. Na het verlaten van dit Seminarie ben ik in briefwisseling gebleven met den E.P.J.B. van Meurs[1], wiens laatste brief mij in Augustus ll. uit Groningen geworden is. In Februari en Maart van het verloopen jaar noodigde mij de eerw. P. Koets[2], een oude vriend mijner familie, door een mijner broers, toen op het Gymn. te Katwijk, uit, hem eenige kleinere stukjes toe te zenden, die ZijnEerw. dan wilde recenseeren en later, zoo ze geschikt werden bevonden, aan U, als Redacteur

1) 'Wie zichzelven goed kent, wordt gering in zijn eigen oog en heeft geen behagen in den lof der menschen.' (Nav. v. Chr. B.I. h. 2. vert. Peters.)
1) Niet te verwisselen met den dichter van 'Kriekende Kriekske' enz., Bern. v Meurs.
2) P. Koets stierf in Februari van het volgend jaar. Dr. S. heeft hem in een zijner *Wachter's* een zeer sympathiek *in memoriam* gewijd.

Immensa Romanae pacis majestas![1]

Rust, strijder, in majestueusen vrede
   Van 't nieuw Roomsch wereldrijk, welks schuts gij waart;
   In hart en middenpunt, in heilige aard
Van Rome, rust, naar de eigen zielebede!

Bij palmgeruisch zing' sluimerzang u mede
   Der oude burgren schimmenheir, dat vaart
   Gewiekt nabij, ter rustplaats zalig staart
Van hem, die zóó hù Roomsche deugd belede!

   Zinge óók u 't sluimerlied van heilge rust
't Gebed der burgren, levend nog verbonden
   In eenheid en 's rijks hoogen vrede-lust!

   't Gebed zij grootscher Eenheid heerlijkst blijk....
Laat Plinius d'Oud-Roomschen vreê verkonden,
   Méér straalt de Godsvreê van 't Nieuw-Roomsche rijk!

EDUARD BROM.

Uit een paar brieven. [Vervolg van p. 86.]

van den *Volks-Almanak*, wilde toezenden. In 't begin der maand Mei voldeed ik aan dat vleiend verzoek. In September jl. sprak ik den E.P. Koets en verzocht hem mij met U in kennis te brengen. Deze dacht het toen beter nog eenigen tijd te wachten en meende, dat het goed zou zijn dat alles tot na de priesterwijding uit te stellen. - De beloofde recensie heb ik nog niet ontvangen.

‘Ziedaar mijn geheele geschiedenis, eenvoudig als zij is. 't Was ook mijn plan om vóór Augustus aanstaanden niet tot U te gaan, maar de tijdsomstandigheden, en vooral de zeer natuurlijke behoefte aan steun en leiding, deden mij van inzicht veranderen. Hier op 't Seminarie achtte niemand zich “bevoegd beoordeelaar.” Pater Koets schreef niet, en ik moest toch weten of het mij toeleggen op litterarische vorming nuttig of nutteloos was?’ - En zoo had de twee en twintigjarige zich geadresseerd te Amsterdam, met het pakket, welks inzage zulk een openbaring was voor Alb. Thijm.[1]

Beklemd door tijd en ruimte, laten wij alle beschouwing en toepassing dezer ‘eenvoudige geschiedenis’ den lezers over, en haasten ons naar een fragment, gedateerd uit Utrecht, 21 Juni '68, bij gelegenheid van Schaepman's benoeming tot lid der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden.

‘Waarde Vriend!

‘Ik ontving gisteren het bericht mijner keuze tot lid der Nederl. Maatschappij van Letterkunde. Hoewel ik hoor, dat Prof. De Vries mij tot peter heeft verstrekt, geloof ik toch dat ik op de eerste plaats aan U mijn hartelijken dank moet brengen.

1) ‘Ontzaglijke majesteit van Rome's vrede.’ PLINIUS.
1) Verg. de in *De Tijd* van 3 Febr. ll. overgenomen ‘Herinnering’, door mej. C. Alb. Thijm. Dit speelt dus einde Nov. 1866 en het manuscript was dat van *De Raus*.

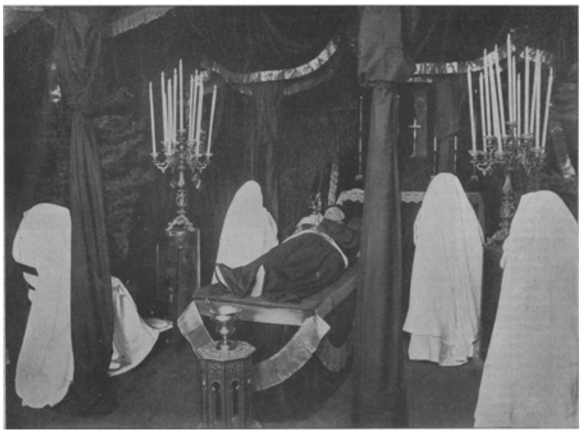

MGR. DR. SCHAEPMAN'S STOFFELIJK OVERSCHOT RUSTENDE IN DE *chapelle ardente*.

Ik ben er blij meê, en ook Monseigneur is het zeer aangenaam - wat mij bizonder veel genoegen doet. Om als auteur goed te kunnen optreden, geloof ik, dat men eenigszins 'personne publique', in zekere mate 'anerkannt' moet zijn, en als zoodanig beschouw ik alle dergelijke onderscheidingen slechts als vermeerdering der middelen, mij geschonken om te arbeiden ter eere Gods en onzer H. Moederkerk.

'Ik weet niet hoe het komt, dat ik aan U denkende, altijd een vaderschap des geestes in het hoofd krijg en mij als uw geestes-zoon durf beschouwen. Vandaar ook de sympathie, die ik voor U gevoeld heb vóór ik nog op eenige wijze uwe kennis mocht maken[1]. - Want, dit is waar, - en mijne studiegenooten kunnen het bevestigen - dat ik altijd bekend stond als de halsstarrigste verdediger van den redacteur der *Dietsche Warande* en den *Katholieken Volksalmanak*, Dat is later niet verminderd, eer vermeerderd. Gij moogt het willen gelooven of niet; maar gij weet, dat ik geen vriend ben van vriendschaps-betuigingen; doch als mij het hart tot spreken dringt, dan spreek ik de waarheid.

'Het "hoe" en "waarom" van dit alles doet niets ter zake. Van de diepst gewortelde gevoelens geeft men zich niet zoo dadelijk rekenschap.'

Laat mij mogen sluiten - ter voorkoming van licht te raden bedenkingen - met eenige regelen uit den bovenaangehaalden brief van 26 Maart '82, toen de hitte van den strijd over: 'het schouwtooneel: iets edels of iets ijdels?' haar toppunt had bereikt.

'Dankbaarheid en vereering houden geen kasboek, maar ik meen toch te mogen zeggen, dat niemand meer dan ik Uw naam hoog hield. Ik heb er altijd eer op gedragen de Uwe te zijn - onnoodig als 't voor Uw naam en faam mocht wezen. Maar met dat al kan ik geen afstand doen van mijn eigen oordeel of mij gevangen geven opieder Uwer uitspraken. Niet omdat ik het niet *wil*, maar omdat ik het niet *mag*.'

Ziedaar edele mannentaal! Maar die tevens bewijst, hoe, bij somtijds 'diepgaand meeningsverschil', de harten der beide Roomsche ridders en warme vaderlanders vereenigd zijn gebleven ten einde toe.

J.C. ALBERDINGK THIJM, S.J.

Amsterdam, 20 Februari.

Piae memoriae
Dr. H.J.A.M. Schaepman.

Welke schatten van verstand en hart waren aan Vaderland en Kerk in Nederland in dr. Schaepman door God geschonken! Zijn heengaan van ons, ginds te Rome, in de Stad der Pausen, de stad zijner liefde, heeft getoond hoe diep zijn naam in de woelige bedding van het Nederlandsche volksleven was gedrongen. Een koninklijke hulde heeft het Vaderland gegeven aan zijn grooten zoon, aan den koninklijken geest, eene gave Gods bij uitstek.

Zulk een algemeene rouw is er niet gedragen bij menschenheugenis, als om dezen katholieken priester in het meerendeels niet-katholieke Nederland, als om dezen altijd vaardigen strijder met de hooge wapenspreuk: *Credo, pugno*, met den smetteloozen wapendos van oprechtheid en wetenschap.

1) De eerste ontmoeting had plaats 2 Mei 1867 bij 'C.L. v. Langenhuysen.'

Het was een stout devies, dat hij zich nam, dit *Credo pugno*, die belofte om een geheel leven te wijden aan het strijdende belijden der goddelijke waarheid, niet in de verborgenheden van binnenkamers en in den bewonderenden kring van gelijkgezinden, maar op de groote marktplaats des levens, op het openbare tournooiveld der geesten. Ieder weet hoe hij zijne wapenspreuk heeft gestand gedaan, hoe hij de belofte zijner jonge jaren heeft ingelost. Maar wie meet en weegt den ontzaglijken arbeid, dien hem het zich eigen maken van de wetenschap, welke hij de zijne mocht noemen, evenzeer als de hem van God geschonken talenten, heeft gekost? Ware hij een kamergeleerde geweest, hij had met eenig recht trotsch kunnen zijn op de veelzijdigheid zijner kennis evenals op zijn schat van geschriften en de parelen zijner dichtkunst, meester als hij was als schrijver en dichter beiden.

Maar de rustige rust, waarom de geleerden gewoon zijn te vragen, was dezen denker niet gegund. De uren, die hij aan de wetenschap wijdde, moesten uitgezuinigd worden op de drokte van het openbaar leven, op den arbeid, dien het professoraat in kerkelijke geschiedenis, de eischen van de Volksvertegenwoordiging, de beslommeringen der politiek gedurig van hem vorderden. Zijn kloeke wil kwam hem te hulp. Met elk oogenblik wist hij te woekeren. Waar men hem ook aantrof, boeken en papieren waren voortdurend zijne gezellen en uit den gezelligsten vriendenkring, waarvan hij steeds de ziel was, trok hij zich als zonder overgang in zijn arbeid terug. Een gewoon man zou zijn dag wél besteed achten, wanneer hij zich door de correspondentie had heengeslagen, die onzen doctor overal en altijd op den voet volgde.

UITVAARTDIENST VOOR MGR. DR. SCHAEPMAN
in de kloosterkapel in de Via Giusti te Rome.

En zoo als hij immer was, deze kleine veertig jaren lang, in de volle kracht van zijn grooten geest, met een hart vol liefde voor Christus en Kerk en Paus, aan wie hij zijn rijk leven gewijd had, voor het Vaderland ook, dat hij trouw en met vreugde diende, is onze doctor van ons heengegaan, ons ook in zijn schoonen dood een voorbeeld stellende van Christelijke en priesterlijke berusting, maar hier op zoo velerlei gebied en zoo menig arbeidsveld eene plaats openlatend, in wier vervulling God alleen kan voorzien.

P.H.T. BRAAM.

Yselmuiden, 11 Febr. 1903.

Groot en goed.

Aan de groeve van dezen doode staan vrienden en vijanden eendrachtig hand aan hand, treurend over het verlies dat door allen geleden is.

DE LIJKWAGEN, WAARMEE MGR. DR. SCHAEPMAN'S STOFFELIJK OVERSCHOT VERVOERD WERD.

In de eerste rij *par droit de naissance* de katholieken, ook zij, die gemeend hadden den Staatsman gedurende zijn leven niet steeds te mogen steunen. Naast hen, op weinige uitzonderingen na, alle politieke en godsdienstige richtingen met haar schakeeringen. Schier geen blad, hoe onbeduidend ook, of zijn kolommen bevatten de aandoenlijke bijzonderheden, waarmede daar over de Bergen, onder de schaduw van St. Pieter, gepaard ging het afsterven van den machtigen Priester-Staatsman-Dichter-Schrijver-Redenaar, die gedurende zijn geheel, naar onze menschelijke opvatting te vroeg afgesneden leven, getoond had, dat een ultramontaansch hart met groote warmte voor het vaderland kan kloppen. Als ware de afgestorvene de telg van een regeerend vorstenhuis, kwamen de ge zanten van vreemde mogendheden bij onze ministers bezoeken van rouwbeklag afleggen. De deelneming was algemeen, in de woning van den werkman niet minder dan in het huis of paleis van de grooten dezer aarde. Immers, hij, die in het grove kleed van Sint Franciscus, aan de aarde is toevertrouwd, was een populair man in den waren zin van het woord, niet zoozeer, omdat *Uilenspiegel, Weekblad, Spectator* en wat dies meer zij, zijn portret, al of niet tot caricatuur gemaakt, tot vervelens toe onder de massa wierpen, maar vooral, omdat hij een goed mensch is geweest, die waar te helpen was tijd noch moeite spaarde, ten koste van zijn door de verraderlijke suikerziekte reeds lang ondermijnd lichaam. Men moge zeggen, en ik zeg het na, de Priester in de R.K. Kerk is verplicht alles voor allen te zijn; maar, als men is Dichter, gevierd gelijk niet een, Staatsman, die ook door Ministers van andere richting in de belangrijkste staatsaangelegenheden wordt geraadpleegd, niet zelden gevolgd; Redenaar, aan wiens lippen duizenden hoorders van de meest uiteenloopende richtingen hangen; Schrijver, wiens pen alom in den lande en daarbuiten verzocht en gevreesd wordt; als men dat alles en veel meer zijnde, zich uitslooft, zelfs reizen maakt, om aan een armen drommel een postje van zes gulden per week bij een kruidenier te bezorgen, of om een arm gezin onder dak te brengen, - ik ken meerdere van die gevallen -, zie, dan durf ik zeggen: zulk een Priester vindt zijn weêrga niet. Zou een hart, zelf gloeiend en anderen ontgloeiend van al wat edel is en goed, kunnen hebben toebehoord aan een mensch, die niet goed is?

GEZICHT OP DEN LIJKSTOET IN ROME'S STRATEN.

Natuur en waarheid leidden dan ook zijn doen en laten. Van gemaaktheid, van die immer zoete lievigheid, waarmee de wereld zoo veel op heeft, bij hem geen sprake; *il nommait un chat un chat et Rolin un fripon*, zoo noodig zonder er doekjes om te winden, zelfs al gold het zijn vrienden of geestverwanten. De waarheid klinkt helaas, maar zelden zoet in de ooren. Meer ook voor zeeman, dan voor diplomaat was hij in de wieg gelegd. Banale complimentjes kwamen nooit over zijn lippen. Als hij een uwer daden of woorden prees, wees

Ter Uitvaart van Dr. Schaepman.

'De geweldigen nemen Het in.'

Ontsluit uw zonnelichte zalen,
Doe uwe perlen poorten op
En laat van uwen hoogen top
Den rooden koningsstandaard pralen;
Op luchte, schitterblanke schachten,
Met hel en blij bazuingeluid,
Zend, Sion, zend uw heil'ge wachten.
De Kampioen van Christus' Bruid,
Die 't wapen smetloos heeft gedragen,
Hij, sterke Vechter, stoute Held,
Die in den drang van 't krijgsgeweld
Niet wist van wijken of versagen,
Die reeds zoolang zijn trouwe knechten
- Zijn ridderlijke daden - zond
Om uwe sterkte te bevechten,
Als Overwinnaar tot u komt.
En 't witte leger der gebeden,
Dat den robijn van Christus' bloed
Op helm en lanspunt fonklen doet,
Omgeeft en begeleidt zijn schreden.
Ontsluit uw zonnelichte zalen!
....
Is onze rouwe diep en groot:
Hoe blijft zijn leven ons tegenstralen
En wat is schooner dan zijn dood!

ALBERTINE SMULDERS.

Groot en goed. [Vervolg van p. 89.]

INGANG VAN HET *Campo Santo* TE ROME.

verzekerd, dat het dubbel en dwars verdiend was. Veinzen, hoe nuttig en voordeelig soms, was hem geheel vreemd. Vandaar miste hij, wellicht te veel, de hoffelijkheid, Windthorst in hooge mate eigen, om de onbeteekenende gesprekken van onbeteekenende personen aan te hooren met een belangstelling, alsof nieuwe gezichtspunten omtrent het hoogste in Kerk en Staat geopend werden. IJdeltuiten, gelijk wij doorgaans zijn, hinderde dit ons wel eens. Zij echter, die het voorrecht hadden den Dokter van nabij te kennen, wisten, dat, als hier van een gebrek kon gesproken worden, het een gevolg was van in zich uitstekende eigenschappen des

harten, konden zich dus gemakkelijk over dit min aangenaam gevoel heen zetten; maar, indien hij ook op dit punt meer op Windthorst had geleken, er zoude in zijn dagboek menige droevige bladzijde minder te schrijven zijn geweest. Hem door menschen aangedaan leed, droeg hij met schier bovenmenschelijke kracht. Slechts, als na rijp beraad verdediging, niet ter wille van eigen persoon, maar ter wille van de voorgestane zaak, hem noodzakelijk toescheen, greep hij naar zijn scherpe pen. Terwijl anders, ook in den regel bij gedichten, het geschrevene, gelijk het uit zijn brein voortkwam, rechtstreeks naar de drukkerij kon gaan, herlas hij dan herhaaldelijk zijn handschrift, om alle krenkende woorden zooveel mogelijk te verzachten of te schrappen.

Zoo was hij steeds, zelfs in den felsten, meest persoonlijken strijd, een goed mensch! Eenmaal slechts heb ik tranen in zijn oogen gezien. Terwijl hij met de grootste inspanning van kracht bezig was in een hoogst moeilijke aangelegenheid voor een geestelijke orde bij een liberale regeering - ik meen bij Van Houten -faciliteiten te verkrijgen, had een lid dier orde een artikel in 't licht gezonden, waardoor twijfel aan 's Doctor's waren katholieken zin kon rijzen. ‘Van dien man en onder deze omstandigheden had ik anders mogen verwachten,’ zoo sprak hij; ‘maar de man heeft zeker gedacht zijn politieke onafhankelijkheid te moeten tooilen.’ Den volgenden dag ging de Doctor opnieuw naar den Minister en won het pleit, waarvan de orde nog de vruchten plukt. De wraak van een groot man, die tevens een goed mensch is!

Waar hij de schoonste gaven van zijn hart ten toon spreidde, het was niet in 's Lands vergaderzaal, niet op de katheders, die soms hoorbaar zuchtten onder de slagen zijner welsprekendheid, niet in de kabinetten der ministers, waar maar al te vaak slechts koele berekening aan het woord is, ook niet aan de feestmalen, al trok ook daar de jovialiteit, het gemak van zijn omgang aller harten tot hem, en heeft hij daarmede op velerlei gebied, ook op dat der zedelijkheid - ik heb het bijgewoond - onberekenbaar nut gesticht, meer dan het geval zou zijn geweest als hij, gelijk sommigen liever gezien hadden, teruggetrokken geleefd had: neen, het was in den meer intiemen kring, waar hij zich schier geheel kon geven, en vooral in de aan duizenden welbekende studeerkamer in het Groot-Seminarie van Rijsenburg.

Vier malen daags kwam de post. Voor den brievenbesteller moet 's Doctors dood een ware opluchting zijn geweest. Ik maak mij niet aan overdrijving schuldig, als ik zeg, dat bijna iedere post minstens tien brieven aanbracht van den meest uiteenloopenden inhoud, uit alle deelen des lands. Een geheel of bijna geheel onbekende zou gaarne zijn familielid of vriend ergens als notaris, ontvanger, klerk, wisselwachter, postbode of iets dergelijks geplaatst zien en dringt den Doctor als eersten rangs plicht op het hart, geen moeite te sparen om dien mensch te doen slagen, waartoe de alvermogende natuurlijk in staat is. Een tweede brief vraagt, niet zonder ergernis in den toon, hoe het komt dat de juridische

moeielijkheden, waarin de een of andere vereeniging verkeert en die den Doctor een paar dagen te voren zijn meegedeeld, nog niet zijn opgelost. In een derden brief deelt het vrouwelijk hoofd eener school mede, hoe zij door de onderwijswet te willen ontduiken - op dit gebied willen zelfs Eerw. Zusters soms al te slim zijn - erin geloopen is, en verzoekt zij per ommegaande bericht hoe te handelen. Een vierde brief verlangt advies over opgestelde statuten eener vereeniging, stichting, ja naamlooze vennootschap (ik zou haast zeggen *risum teneatis!*) En zoo voorts, en zoo voorts, tot in oneindige variëteit. Weinig brieven bleven onbeantwoord, schoon alleen de avonduren daaraan besteed konden worden. Is het wonder, dat soms het antwoord zich langer dan lief was liet wachten? Zoo maar eenigszins mogelijk werd aan den hartewensch der solliciteerende papa's enz. voldaan. De Doctor ging, vooral in de laatste jaren, onder den druk van het bijwerk, gelijk hij het noemde, wel eens gebukt. Maar de lieden, die het toch zoo goed meenden, geheel teleurstellen, wilde hij niet. Alles voor allen zijn, desnoods ten koste van zijn gezondheid, ziedaar de leus, waaraan hij wellicht te zeer getrouw is geweest!

Tot aan het einde zijns levens heeft de goedheid, welke voor het offer van zich zelven niet terugdeinst, hem niet verlaten. De voorlaatste maal dat hij in 't openbaar optrad, was bij gelegenheid van de onthulling van het Mgr. Hamer-monument te Nijmegen, op 28 September jl. Hij was toen reeds zeer krank ën het weder zeer ongunstig. Men kon niet zonder droefheid en angst aanzien, dat het hem buitengewone inspanning kostte zich in de open lucht, terwijl de regen in stroomen naast hem neêrviel, verstaanbaar te maken. Zeker had hij alle reden gehad, die zware taak zich van de schouders te schuiven. Maar het was hem bekend, dat zijn mederedenaar had afgeschreven, en daarom wilde hij het Nijmeegsche Hamer-comité niet in den steek laten. Zijn geneesheer mocht hem zeggen: ‘Ik ontraad u daarheen te gaan, want het kan uw laatste uittocht zijn.’ ‘Welnu,’ zou hij hebben geantwoord, ‘dan zal mijn laatste openbare daad zijn de verheerlijking van een Nederlandschen Heilige!’ Wel niet geheel precies is de voorspelling van den geneesheer uitgekomen, nog eenmaal te Eindhoven is hij opgetreden, in de Leo-Vereeniging, meen ik. Maar als zeker mogen wij veronderstellen, dat de groote Nederlandsche Martelaar, wiens lof hij kort vóór zijn dood in zoo schoone woorden verkondigde, aan de poort des Hemels zal gestaan hebben om hem binnen te leiden ter plaatse, waar goedheid des harten, offervaardigheid, trouwe plichtsbetrachting haar eeuwig loon vinden!

Mr. A.H.M. VAN BERCKEL.
Hees bij Nijmegen, Jan. 1903.

HET *Campo Santo* TE ROME, HET KERKHOF, WAAR MGR. DR. SCHAEPMAN, Z.G., RUST.

Prof. Dr. Rafael Zampa.

Het zal den lezers der *Belgische Illustratie* voorzeker aangenaam zijn kennis te maken met het afbeeldsel van den man, die Mgr. Dr. Schaepman, z.g., gedurende diens laatste ziekte tot aan den doodsnik behandeld heeft met een bekwaamheid en een toewijding, welke hem recht geven op de dankbare erkentelijkheid van Nederland, dat zooveel in zijn doorluchtigen zoon heeft verloren. Het welgelijkend portret zal iedereen die het beschouwt, voor den persoon innemen. De sneeuwwitte, nog welvoorziene haardos wijst op een lang leven, dat er echter nog verre van is zijn laatste vruchten afgeworpen te hebben; de zachte trekken en goedig uitziende, tevens levendige oogen geven de edele ziel en den verheven geest weer, die bij nadere kennismaking steeds meer en meer op den voorgrond treden.

Prof. Dr. Raffaello Zampa, in 1836 te Forli, in de Romagna, geboren, deed zijn voorbereidende studiën voor de geneeskunde te Bologna en te Florence, terwijl hij zijn aanvullingsstudies te Parijs, Londen en Berlijn voltooide. Hij bekleedde een leerstoel aan de Universiteit te Bologna en heeft sinds twintig jaren van staatswege het toezicht over de openbare gezondheid met den titel van opper-provinciaal geneesheer der provincie Rome. Lid van verschillende binnen- en buitenlandsche geneeskundige genootschappen, o.a. van de *Société française a'hygiène* en het *Anthropologisch Genootschap* te Berlijn, heeft Dr. Zampa zich een roep van bekwaamheid verworven, welke aan zijn groote verdiensten op medisch gebied beantwoordt. Deze kunde staven zijn tallooze min of meer uitgebreide verhandelingen en studies over de meest verscheidene ziekten en ziektenverschijnselen, in Italiaansche, Fransche en Duitsche tijdschriften verspreid, en vele afzonderlijke uitgaven, waarvan niet weinige tot strekking hadden verbetering te brengen in de wetgeving betreffende de openbare hygiène. Ook aan land- en volkenkunde en geschiedenis wijdde Dr. Zampa ernstige studie en gaf daarover degelijke werken in 't licht, welke zijn grondige en veelzijdige kennis aan den dag brengen. Zijn laatste arbeid is een groot historisch werk *Les Gaulois d'Italie*, dat ook aan gene zijde der Alpen grooten lof mocht inoog-

sten. Doch, al was het dat Prof. Zampa aan de wetenschap en daardoor aan de menschheid niet zulke uitstekende diensten had bewezen, in Nederland zou zijn naam toch met eerbied en erkentelijkheid genoemd worden, omdat hij degene is, die onzen grooten en diepbetreurden landgenoot meer dan twee weken ter zijde stond en alles aanwendde wat in zijn vermogen was, om het kostbare leven te redden of ten minste het naderend einde te vertragen. Niets smartte hem zoozeer als de onmacht, waarin hij zich bevond, den dreigenden slag van het dierbare hoofd af te wenden.

DR. LAPPONI, LIJFARTS DES PAUSEN.

Den 2den Januari was Mgr. Schaepman uit het *Hôtel de Russie* naar het stille klooster der Eerw. Zusters Franciscanessen in de Via Giusti getrokken, dewijl hem daar een zorgvuldiger verpleging kon geworden. Twee dagen later, Zondag 4 Jan., werd Dr. Zampa voor het eerst bij den nieuwaangekomene ontboden. De dokter stond, zooals hij zelf verhaalde, verslagen op het gezicht van die vervallen gestalte, welke hij, hadde hij van elders niet beter geweten, aan een persoon van zeventig jaren zou toegekend hebben. Reeds bij Mgr.'s vorig bezoek aan Rome had de geneesheer met hem kennis gemaakt, doch zeer veel had hij sindsdien aan den zieke verloren. De forsche lichaamsbouw was gebroken, het sterke gestel was door een leven van onverpoosde werkzaamheid ondermijnd, en de hartkwaal, alhoewel sedert geruimen tijd bestaande, was de laatste maanden bedenkelijk in hevigheid toegenomen. Dr. Zampa zag onmiddellijk het ernstige van den toestand in en waarschuwde den Nederlandschen priester, die in hetzelfde klooster verblijf hield, dat men zich op alles moest voorbereid houden.

Eenige dagen na dit eerste bezoek verergerde de kwaal zoozeer, dat de geneesheer, die den lijder geen twee uur levens meer toedacht, het noodzakelijk oordeelde hem de laatste H.H. Sacramenten te doen toedienen, welke Mgr. met engelachtige godsvrucht ontving. Den ganschen nacht bracht de dokter aan de stervenssponde door, vol bewondering voor de heerlijke gesteltenis van den kranke, wiens smarten bijwijlen zoo hevig waren, dat hem de noodkreet ontsnapte: ‘Heer, bespoedig het einde.’ Die nacht, een ware lijdensnacht, zou echter niet de laatste zijn.

De ziekte scheen, tegen alle menschelijke berekeningen in, met haar prooi te spelen, en haar het leven nog te willen schenken. Toch was Dr. Zampa vanaf het eerste oogenblik de meening toegedaan geweest, dat Mgr. Schaepman plotseling, zonder voorafgaande waarschuwing, zou worden weggerukt. Den vooravond van diens overlijden was de dokter tot tien uur bij het ziekbed gebleven en verwijderde zich toen, daar er evenmin als de vorige nachten onmiddellijk gevaar te voorzien was. Hij zou zijn doorluchtigen patiënt niet meer in leven terugzien. Eenige uren later werd Mgr. Schaepman onverwachts en schier zonder stervenssmart van de aarde weggenomen.

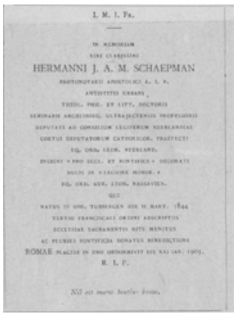
I. M. I. Fr.

HERMANNI J. A. M. SCHAEPMAN

R. I. P.

BIDPRENTJE VAN MGR. DR. SCHAEPMAN, Z.G.

Men moet den achtbaren grijsaard over Mgr. hooren spreken met een innigheid en hoogachting, welke hem zelven niet minder dan zijn patiënt tot eer strekken. Mgr. Schaepman was, wat men noemt, een uiterst goede, een gemakkelijke zieke; hij leende zich gewillig tot 's dokters behandeling, volgde stiptelijk diens voorschriften op en stelde in hem een kinderlijk vertrouwen. Hij ondervroeg hem soms omtrent zijn toestand en, wel merkende, dat hem de volle waarheid niet werd ontvouwd, verzocht hij hem geen verzachtende uitdrukkingen te gebruiken, maar hem onbewimpeld te zeggen waarop het stond. Als de geneesheer hem verzekerde, dat hij hem nog wel zou opknappen, doch tevens te verstaan gaf, dat van zijn vroegere drukkende bezigheden voortaan geen sprake meer kon zijn, speelde een droeve glimlach om de bleeke lippen: hij, de reus van den arbeid, leven en niet meer naar genoegen werken kunnen, dat scheen ondraaglijk. Zijn goed humeur verliet hem niet; altijd had hij te praten en te schertsen. Vooral bewonderde Dr. Zampa Mgr. Schaepman's verheven ziel en machtigen geest. Vol lof ook was hij voor diens teedere, grondige godsvrucht, welke hem zoo gaarne al het aardsche vergeten en over hemelsche zaken spreken deed, dat rotsvaste geloof en die weergalooze liefde voor Kerk en Paus.

PROF. DR. RAFAEL ZAMPA.

Dr. Zampa is nog geheel vol van herinneringen aan zijn hoogeerwaarden patiënt. Met zichtbare voldoening vertelde hij de volgende bijzonderheid, tevens een staaltje van Mgr. Schaepman's vriendelijke erkentelijkheid jegens zijn lijfarts en van zijn ijver tot het laatste toe om de glorie van zijn dierbaar vaderland hoog te houden. Bij een der bezoeken van den geneesheer beloofde de zieke hem een fraai exemplaar eener nieuwe uitgave van de *Navolging van Christus*.

‘De Navolging van Christus volgens Gersenius,’ antwoordde de dokter, ‘mijn hartelijken dank, Monseigneur.’

‘Neen, u vergist zich,’ hervatte Mgr. Schaepman op levendigen toon, ‘de Navolging *is niet* van Gersenius; het is thans onwederlegbaar bewezen, dat dit heerlijke boekje door onzen Thomas à Kempis werd geschreven.’

Dr. Zampa lachte hartelijk bij deze herinnering en voegde er bij: ‘Het verwachte geschenk kwam te laat aan, om mij door Mgr. zelven ter hand gesteld te worden, doch eenigen zijner Nederlandsche vrienden hebben het mij in zijn naam gebracht en ik heb er aanstonds den naam van den vriendelijken gever in geschreven, alsmede den datum, waarop het mij werd toegezegd: het bekleedt een eereplaats onder alle souvenirs, welke mij dierbaar zijn.’

Dr. Zampa werd, zoolang de toestand van Mgr. Schaepman onmiddellijk gevaar opleverde, bijgestaan door den kundigen pauselijken lijfarts Dr. Lapponi, met wien hij meermalen consult hield; in de laatste dagen echter, toen de onverwachts ingetreden beterschap aanhield, bleef de wetenschappelijke behandeling op hem alleen rusten, terwijl de eerw. heeren Blom en Hoogveld, wier onverpoosde toewijding hij niet genoeg kon bewonderen, zijn wenken getrouw opvolgden en zijn bemoeiingen steunden.

Al is het den bekwamen geneesheer niet mogen gelukken, het voor Nederland zoo kostbare leven te behouden, het gevoel van achting en erkentelijkheid, dat de landgenooten van den overledene bezielt, zal er niet minder om zijn en allen zullen hem volgaarne de hulde bewijzen, welke hem, om zijn diensten in den persoon van Mgr. Schaepman den lande bewezen, toekomt.

G. VESTERS,
Rome, 10 Febr. 1903.
Miss. van het H. Hart.

TEKST: Strijdt den goeden strijd! door Prof. J.V. de Groot, O.P. - Schaepman's woon- en werkkamer, door Mgr. Dr. Andreas Jansen. - Schaepman en Rome, (brief-fragment en handschrift van den Overledene), bezorgd door Mgr G.W. van Heukelum. - 'Immensa Romanae pacis majestas!' door Eduard Brom. - Uit een paar brieven door J.C. Alberdingk Thijm, S.J. - 'Piae memoriae' Dr. H.J.A.M. Schaepman, door Pastoor P.H.T. Braam. - Ter uitvaart van Dr. Schaepman, door Albertine Smulders. - Groot en goed, door Mr. A.H.M. van Berckel. - Prof. Dr. Rafael Zampa, door G. Vesters, Miss. van het H. Hart. PLATEN: Mgr. Dr. H.J.A.M. Schaepman. - Schaepman's geboortehuis te Tubbergen. - Schaepman als 17-jarig Seminarist. - Schaepman op 27-jarigen leeftijd. - Schaepman op 35-jarigen leeftijd. - Schaepman's woonhuis te Arnhem. - Schaepman's woonen werkkamer in het Groot-Seminarie 'Rijsenburg.' - Kloostergebouwen der Eerw. Zusters Franciscanessen in de Via Giusti te Rome. - Kloosterkapel der Eerw. Zusters Franciscanessen in de Via Giusti te Rome. - Handschrift van Mgr. Dr. Schaepman: Afscheidsgroet bij zijn laatste vertrek naar Rome aan Mgr. Van Heukelum. - Mgr. Dr. Schaepman's stoffelijk overschot, rustende in de *chapelle ardente*. - Uitvaartdienst voor Mgr. Dr. Schaepman in de kloosterkapel in de Via Giusti te Rome. - Gezicht op den lijkstoet in Rome's straten. - De lijkwagen, waarmee Mgr. Dr. Schaepman's stoffelijk overschot vervoerd werd. - Ingang van het *Campo Santo* te Rome. - Het *Campo Santo* te Rome het kerkhof, waar Mgr. Dr. Schaepman, z.g., rust. - Dr. Lapponi, lijfarts des Pausen. - Bidprentje van Mgr. Dr. Schaepman, z.g. - Prof. Dr. Rafael Zampa.

[Nummer 12]

De huwelijksdag - Het bezoek.
Naar schilderijen van Chr. Bisschop.

Hinlopensche binnenhuizen,- die moeten van Chr. Bisschop zijn - zegt aanstonds een kunstkundig platenkijker. En terecht: behalve de oudere Bisschop beoefent geen onzer schilders dit eigenaardig en in zekeren zin effectvol genre.

Het Hinlopensch visschersleven in zijn karakteristieke omlijsting van fraai bewerkte oude meubelen, kunstvolle voorwerpen van dagelijksch gebruik en fleurige kleederdrachten heeft dezen kleurenpracht-lievenden Fries al menig schilderij geïnspireerd, dat op tentoonstellingen door schitterend koloriet aller aandacht tot zich trok.

Geen wonder, dat Bisschop's werken den toeschouwer boeien: de kleuren, hoe krachtig en hel geschakeerd ook, zijn nimmer onharmonisch, bont of schril; de teekening is van een weldoordachte zekerheid, die aan de door velen zoo hoog gewaardeerde, scherp-omlijnde duidelijkheid der voorstelling zeer bevorderlijk is; de onderwerpen zijn, óók voor wie niet állereerst naar litteraire beteekenis in een schilderstuk zoekt, altoos interessant en met een fijnheid van smaak voorgedragen, die de gedachte aan ziellooze prenterigheid buitensluit.

Toch is er iets kils in Bisschop's binnenhuizen, een prachtvolle strakheid en nietuit-de-plooi-komende kalmte, die wijzen op een gemoedskilheid, welke onzen Hollandschen schilders gewoonlijk vreemd is en een zéér frappant contrast oplevert met den intiemen eenvoud der figuur- en binnenhuisschilders, die Jozef Israëls als hun meester huldigen. Maar al is de innigheid onzer liefde voor dien van het leven hevig bewogene, onder wiens vaal-gedempte verven en aarzelende lijnen deernis weent met het lot der misdeelden van 's Levens vreugd - tòch hebben wij eerbied voor Bisschop's eerlijk en fraai uitgesproken voorkeur en is zijn begeerte naar schitterkleuren-weelde en feest van zonnelicht, zij ze ook wat vreemd aan de ingetogenheid van ons Hollandsch gevoel, onze respectvolle bewondering waardig.

DE HUWELIJKSDAG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHR. BISSCHOP.

Den liefhebbers van fantaseeren bieden Bisschop's werken steeds onderhoudende stof; zie maar weer deze twee tafereeltjes: op het eene, *De Huwelijksdag* geheeten, is een jonge Hinloper bruidegom bezig zich voor de plechtigheid te kleeden; het porseleinen scheerbekken, het kleedingstuk, dat hulpvaardige handen voor hem afschuieren, de aangerechte bruiloftsdisch, de jonge muzikant, die nog eens voor de laatste maal den vroolijken rondedans repeteert, waarin straks, naar oud gebruik, de bruidegom zijn, door de gezamenlijke bruiloftsgasten weerhouden, bruid zal buitmaken en wegvoeren uit den woeligen kring - alles teekent den toestand met volkomen duidelijkheid.

En wat een genot voor den schilder, die kleurige feestkleedij, het glanzende tin op den schitterend wit gedekten disch tegen het dof-bruin der oud-eiken meubelen, hier en daar door strepen glimlicht verlevendigd! En het geestige, blank-omhuifde kopje van het Friezinnetje, zorgzaam bezig met de toebereidselen, zooals ze daar staat in halflicht, fijn en teer van toon.

Op de andere plaat is de vroolijke bruidegom een gelukkig vader, die der bezoekster vol trots zijn eerstgeborene toont. De moeder zit, zwak en fietsjes, in een met kussens gevulden armstoel; de witte reflecties geven aan het bleeke kopje iets mats en kwijnends; de teere hand rust op een antieke tafel, die een lust voor de oogen is als alles wat dit Hinloper binnenhuisje stoffeert. Pracht van kleedij, tot in de kleinste bijzonderheden naar de oude dracht, en huisraad, zoo rijk-versierd en tevens geriefelijk, als onze nieuwste kunstnijverheid het niet schooner bedenken kan. Daar is b.v. de wieg: een ongeëvenaard pronkstuk van houtsneekunst; op de paneelen zijn gansche tafereelen aangebracht, welke men meestal ontleende aan de bijbelsche geschiedenis; het snijwerk aan randen en onderstel is prachtig van uitvoering en het mag een hooge zeldzaamheid heeten, als een onzer moderne weeldebabys een wieg heeft, gelijkwaardig in schoonheid aan deze oude Hinloper kunststukken.

Bisschop bezit in zijn woning - villa Frisia, aan den Van Stolkweg te 's-Gravenhage - een uitgebreide en terecht beroemde collectie van mooi, oud goed, grootendeels door hem bijeengebracht op zijn studiereizen, die hij, als jonggezel, met eenige kunstmakkers maakte door Friesland en Noord-Brabant. Daar zat onder de boeren menig mooi antiek stuk: meubelen, huisgerief, pronkporselein enz., en de jonge schilders, die meer oog voor de schoonheid dezer dingen hadden dan hun op zielloos modegoed gespitste tijdgenooten, kochten, tegen betrekkelijk geringen prijs, op, wat ze krijgen konden en meubelden er hun ateliers en hun woningen mee. Handige kunstkoopers deden er, toen later het mooie, oude goed mode werd, hun voordeel mee en maakten enorme winsten, vooral aan buitenlandsche, rijke liefhebbers, en als er nu en dan nog eens - zooals onlangs van den overleden Rotterdamschen kunstschilder Jan Striening - zoo'n antiek meubilair onder den hamer komt, is dit een gebeurtenis in de kunstwereld en worden er prijzen gemaakt voor de deftige meubelstukken onzer plattelandsfamiliën en het oud porselein, dat eertijds een boerenschouw sierde, waarvoor de vroegere eigenaars zich - gelijk men wel eens zegt - in hun graf omkeeren zouden van verbazing.

Bisschop voelt zich heelemaal thuis tusschen zijn antieke meubelen en oudmodischen opschik, en weet van hun edele vormen en mooie, diepe kleuren prachtig partij te trekken voor zijn altoos voorname en aantrekkelijke doeken.

Quarantania.[1)]

Uit den Jordaan de Geest ter woestenije
Heenleidt den Heer. Geen Jerichosche palm,
Hoog in de lucht gestoken en den halm
Der tarwe licht beschaâuwend, hier gedije;
Maar naakte heuvlen tegen rosse luchten,
Ruw afgebrokkeld steen over den grond
En rotsen diep gescheurd, waarin nooit zond
Heur licht de zon en hagedissen vluchten
Bij ongewone stappen. Hier te leven,
Te boeten en te bidden zoekt de ziel
Des Kluizenaars, waarop 't behagen viel
Des Vaders en de Duif kwam zweven.
Hier veertig lange dagen, lange nachten
Zij van de wereld in den omgang rust
Met God en op geen ander voedsel is belust
Dan needrig boeteplegen, hoog betrachten.

Niet eerder nijpt de honger Zijne leden,
Of Satan, die den Godsprofeet beloert
In de eenzaamheid, de schaamteloosheid voert
Ten top en gaat met Hem in 't strijdperk treden.
'Zijt gij de Zoon van God, spreek tot de steenen,'
Zoo vangt hij aan, 'verander hen in brood!'
'Geen brood alleen voorziet in 's menschen nood,
'Maar ieder woord van God kan dit verleenen,'
Antwoordt hem Jesus. - Op de platte tinne
Des gulden tempels in de heilge stad
Plaatst hij den Boeteling en stout hervat:
'Zijt gij de Zoon van God, ge kunt slechts winnen
'Met u te storten naar omlaag; geschreven
'Van Hem staat immers, hoe dat God beval
'Zijn Englen Hem te dragen in Zijn val,
'Opdat geen kei Zijn voeten aanstoot geve!'
'Wacht u den Heer, uw Meester, te beproeven,'
Is 't woord, dat als een zwaard den duivel slaat
In 't aangezicht. Maar driester hij bestaat,
Den Heer ter bergkruin voerend, hoog te snoeven,
Terwijl hij Hem den bloei der koninkrijken
Van de aarde toont en uitstalt al de pracht
Van hun paleizen: 'Zie, aanschouw mijn macht!
'Indien ge aanbiddend uwe knie wilt strijken
'Voor mijne Majesteit, zij u die glorie!'
Verbolgen Jesus roept: 'Satan, ga heen!
'Aanbid en dien uw God, maar Hem alleen!
'Zegt de Schriftuur.' De hemel kraait victorie

Nu weemlen Englen in de woestenije
En maken aan den Overwinnaar hof;
De harde rotsen galmen van den lof,
Die zingt en klinkt uit kelen en schalmeien.
Een Cherubijn komt door de lucht geschoten
En op een schotel van gezuiverd goud

1) De woestijn, waarin de Zaligmaker veertig dagen doorbracht, strekt zich, volgens de overlevering, uit tusschen Jericho en Jeruzalem en wordt Quarantania genoemd. Verschillende heuveltoppen verheffen zich uit de dorre vlakte, de hoogste 700 meter boven den waterspiegel. De talrijke grotten aan de hellingen werden in vroegere tijden bewoond door kluizenaars, die, naar Jesus' voorbeeld, hun leven in boetvaardigheid sleten.

Een goddelijke spijze draagt en houdt,
Door aardschgezinde tongen niet genoten,
Aan de van 't hongeren verbleekte lippen
Des moeden Boeteplegers.
Iederen nacht,
In de eerste tijden, bij de plek, waar Jesus bracht
Zijn offer van gebed en boete, stippen
Van fonklend licht over de toppen dwaalden
Der zwarte heuvelen. 't Waren aan God
Gewijde monniken, die uit hun grot
Lofzingend in des Heeren strijdperk daalden.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Jan van Arkel. Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.

I.

Zij was een blond, lieftallig kind.
ALB. THIJM.

‘Ik heb u niets meer te zeggen, vrouw moeder.’

De edelvrouw hief zich plotseling uit haar zetel, terwijl haar een gloeiend rood over 't gelaat vloog; zij wilde driftig beginnen te spreken, maar na een blik op het kalme, ernstige gelaat van den man tegenover haar, bezon zij zich en zette zich weder in haar stoel.

Haar levenszomer was lang voorbij, maar toch was zij nog eene schoone, statige vrouw. Vooral zooals zij daar neerzat, fier rechtop, 't hoofd trotsch naar achteren geworpen, zoodat de haarwrong 't bontgestikte tapijt, dat over de hooge leuning van haar zetel hing, aanraakte. Boven 't wit zijden onderkleed droeg zij een gewaad van hel-rood sameet, dat door een kostbaren gordel werd opgehouden; de rijke kleedij, de vele sieraden, maar vooral het tooisel van 't haar, dat zij niet, zooals de meeste vrouwen van haar leeftijd, met den hoofddoek bedekte, maar in een zijden met paarlen doorstikt net had opgebonden, alles deed wel blijken, dat de gewezene Vrouwe van Voorne, de weduwe van Heer Henrik, nog te levenslustig was om feestmaal en spel te wisselen tegen den arbeid en de stilte van 't vrouwenvertrek.

Vriendelijk en zachtmoedig leek zij niet, vrouw Aleid, of wel ze was tot het uiterste geprikkeld: toornig fonkelden de donkere oogen onder de hoog-opgetrokken wenkbrauwbogen, zij beet zich op de lippen om het beven daarvan te verbergen en de blanke handen, waaraan ‘de vingerlinc van goude’ glinsterde, klemde zij zoo vast ineen, als mocht zij anders vergeten, dat haar zoon tegenover haar Heer van Voorne en Burchtgraaf van Zeeland was en zij hem niet meer als een knaap kon tuchtigen.

‘Uw toon is niet zeer passend, Aelbert. Men zou zeggen de leenheer, die zijn vazal ontslaat, in stede de zoon, die tot de moeder spreekt.’

‘'t Doet mij leed, moeder, zoo mijn toon u mishaagt. Mij dacht, dat ik mij passend heb gedragen. Dat ge zóó kort over mijn voortreffelijken vader rouwdet, dat ge zóó spoedig uwe hand wilt reiken aan den Heer van Veere, dit grieft mij meer dan ik

zeggen kan. Maar ge zijt mijne moeder en het voegt mij niet uwe handelingen te gispen. Alleen in dit ééne verzet ik mij tegen u: Ermgaard blijft hier onder mijne bescherming.”

‘En wààrom zoudt ge mijn dochtertje van mij scheiden? Wie kan haar beter beschermen dan hare moeder?’

‘Hare moeder gaat nog andere plichten op zich nemen. Heer Wolfaert heeft óók eene dochter; Ermgaard is zoo een zacht en wonderlijk kind, moeder, zij zou zonder liefde niet kunnen leven; zij is aan mij gehecht en aan Katharina, zij is gewend vrij en frank hier rond te dwalen, laat haar op den Burcht, waar zij geboren is.’

Maar schoon deze woorden zacht en overredend werden gesproken, vrouwe Aleid voelde maar te zeer waarop haar zoon doelde.

‘Hoe durft gij te zeggen, dat Ermgaard geen liefde zou vinden, wanneer ze met mij naar Veere trok?’ zei ze. ‘Denkt gij, dat ik Wolfaerts dochter méér zou beminnen dan mijne eigene, of dat mijn toekomstige echtgenoot mijn kind niet met evenveel liefde zal ontvangen als hij het mij doet?’

Over 't bleeke, donkere gelaat van den burchtgraaf vloog even een spottend lachje.

'Misschien, moeder, wanneer jonker Floris wat minder jaren telde. 't Zou Wolfaert van Borselen wel goed lijken het geslacht Voorne dubbel met het zijne te verbinden.'

Nu rees vrouwe Aleid zoo driftig en haastig op, dat 't fraai gestikte kussen van haar zetel gleed. 'Jonker,' sprak ze, in haar drift vergetende, dat Aelberts jonkerschap ver achter hem lag, 'dat is ten tweede male vandaag, dat gij mij beleedigt, door te zinspelen, dat alléén staatkunde heer Wolfaert van Borselen tot dit huwelijk drijft.'

'Laat ons niet meer twisten, moeder; ik heb u mijne meening daarover gezegd. Mannen zien vaak scherper in zulke zaken dan vrouwen, maar gij hebt mijne raadgevingen niet gevraagd en niet gewild. Ik heb heer Wolfaert leeren kennen en, ik meen ook leeren doorzien.'

'Ik begrijp niet, wat u tot al die boosaardige toespelingen aanzet. Gij kunt er trotsch op gaan, dat zulk een edelman zich met ons geslacht verbindt en wat hebt ge op zijn karakter, wat op zijn persoon aan te merken? Is hij niet rijk en machtig, de rijkste en machtigste wel in gansch den omtrek, kunt gij iets afdingen op zijne dapperheid in den strijd en wie vertoont zich met zooveel vorstelijke pracht bij 't wapenspel?'

Weer gleed dat spottende lachje over Aelberts trekken. Hij bladerde in de perkamenten, die naast hem op den lezenaar lagen en zeide halfluid iets, dat zijne moeder niet verstond.

'Wat voor schoone spreuken haalt gij aan, heer burchtgraaf? Zal ik weer naar Salomon's lessen moeten luisteren? Wees dan zoo goed ze voor mij te vertalen, ik versta geen Latijn, zooals uwe wijze Katharina.'

''t Is geen Latijn, moeder, maar goed Dietsch wat hier geschreven staat en die 't schreef is een wijs man,' en een blad nemende, las hij met zachte stem:

Ware dan jemand die begherde
Man te prise naer sine werde:
Doe wech erve, eere ende parure.
Besie sine sede ende sinen sin
Of 't hi sulke wijsheit hevet in,
Dat men ne groot heten mach.

'Dat kan zeer schoon zijn,' zei de geërgerde vrouw, 'maar mij scheen het beter toe, wanneer gij in de Schrift laast en het vierde gebod overwoogt, aleer gij zulke zedelessen verkondigt.'

'Misschien is het juist, wijl ik het vierde gebod goed wil betrachten, dat ik zulke dingen zeg, moeder.'

Vrouw Aleid zag haar zoon strak aan, als was de bedoeling zijner woorden haar niet geheel duidelijk, maar zij was niet scherpzinnig en schoon zij soms met groote waardigheid haar gezag wilde doen gelden, vreesde zij inderdaad haar verstandigen, ernstigen zoon, die nooit den eerbied uit het oog verloor, maar hare lichtzinnigheid toch wel met heusche woorden durfde gispen, die onverzettelijk was, wanneer hare grillen met zijn rechtvaardigheidsgevoel in botsing kwamen. Zij wist ook, dat Wolfaert van Borselen in geenen deele vijandschap verlangde met Aelbert van Voorne, burchtgraaf van Zeeland, den gunsteling van Floris V, den bijzonderen vriend en raadsman van diens neef Floris.

Waarom haar toekomstige gemaal er zoo op gewezen had, dat zij in minne van den Burcht zou vertrekken, had zij wel niet begrepen, misschien rekende zij hem dit

als groote zachtheid en goedertierenheid toe, maar tegen zijn wensch mocht zij zich niet kanten, dus, wetende, dat zij toch Aelberts eisch zou moeten inwilligen, stelde zij er zich mede tevreden, de gegriefde en beleedigde moeder te spelen en verliet statig het vertrek. Eer zij den voorhang oplichtte, wierp zij nog een blik op haar zoon, maar deze staarde in gepeins vóór zich uit en de majestueuze gebaren zijner moeder schenen niet den minsten indruk op hem te maken.

Graaf Aelbert bleef alleen achter in het ruime vertrek. Nu hij opstaat en zich naar het venster begeeft, valt het dadelijk op, dat hij wel groot, maar niet zeer forsch van bouw is. 't Bleeke gelaat met de fijn-besneden trekken doet eerder aan een geleerde dan aan een krijger denken. Aelbert dan ook, hoewel hij niet voor een eerlijken strijd terugschrikte en meermalen zijn vijanden de kracht van zijn arm had doen voelen, had den vrede lief en was een groot minnaar en beschermer van wetenschap en kunst. Niet enkel tot sieraad diende de fraai gebeeldhouwde standaard, die op drie gedraaide pootjes rustte en 't kastje met schrijfgereedschap droeg: zoowel 't Dietsch als 't Latijn schreef graaf Aelbert sierlijk en meer dan één der handschriften, welke op tafel en lezenaar lagen en die berijmde kronieken, sproken of leerdichten inhielden, was door den schrijver versierd met een opdracht aan den burchtgraaf van Zeeland. Floris V, die zelf zulk een groot minnaar van wetenschap en kunst was, stelde de wijsheid van den heer van Voorne zeer hoog.

Nauwelijks had zijne moeder het voorhang achter zich laten vallen of de onverschillige, kalme gelaatsuitdrukking des graven veranderde en zijn voorhoofd rimpelde zich.

Aelbert telde toen ongeveer vijf-en-dertig jaar; wel had men hem, doordat hij zoo bleek en ernstig was, licht ouder gegeven, toch mocht hij, die daar met gekruiste armen aan 't venster staat, een schoon en welgemaakt man heeten. Hij was bloot-hoofds, want zijn muts van bont met kort opgeslagen rand en in 't midden een knop van robijnen, lag naast den zetel, dien hij verlaten had, en zijn donker haar viel hem in korte, glinsterende krullen langs 't gelaat. Hij droeg nauwsluitende hozen van gele zijde en zijn bliaut[1)], die even tot de knieën reikte, was van dezelfde kleur en stoffe. Zijn sercout[2)] was van laken en prachtig donkerrood van kleur. Als eenig sieraad droeg hij een fraai bewerkten gordel, waarin een dolk met verguld gevest stak.

Van uit het hooge venster van zijn Burcht had graaf Aelbert dien zomeravond een heerlijk uitzicht over 't bloeiende akkerland, dat aan den noordkant ingesloten werd door een smalle duinenreeks: over die blonde toppen zag de graaf van zijn standplaats de zee, wier gladde oppervlakte wel vloeibaar zilver geleek, waarover enkele visschersvaartuigen met witte zeilen als groote, blanke vogels heenstreken. Wendde men den blik een weinig meer naar rechts, dan zou men, als vreemdeling, verwonderd kunnen zijn, dat hier de zee hare ‘eindeloosheid’ miste, daar men zeer goed de kust aan de overzijde onderscheiden kon. Dat breede water was dan ook niet de Noordzee maar de mond der Maas, want de Burcht van Voorne was op een hoogen heuvel gebouwd in den noord-oostelijken hoek van 't Land van Voorne, juist daar, waar de Maas in zee stroomt.

't Land van Voorne was altijd een heerlijkheid op zichzélf geweest, over welker bezit de graven van Holland en Vlaanderen steeds geoorloogd hadden. Maar sinds 1140, toen Dirk VI, graaf van Holland en Zeeland er zijnen jongeren zoon Pelgrim mede beleende en deze stamvader van het machtige huis van Voorne werd, hadden

1) Korte rok.
2) Overkleed.

de heeren van dat huis in onafgebroken linie er over geregeerd, fier in hun wapen Holland's leeuw voerende en zich, als verwant aan den regeerenden vorst, op zulke vrijheden en privelegiën beroepende, dat daar niet velen onder Holland's edelen waren, die zich met hen durfden meten.

Zij bezaten het gansche land van Oosten West-Voorne, benevens nog menige heerlijkheid, zooals Heemsvliet, Abbenbrouck en anderen; de heerlijkheid, die meer landwaarts in uit zwaren kleigrond bestond met vele poelen en meren, had een nijvere en welvarende bevolking; wel twintig bloeiende dorpen hieven heinde en verre hunne torenspitsen en Brielle, de machtige stad, was in hare opkomst.

Wolfaert van Borselen mocht dan al een rijk en machtig ridder zijn, hij moest bij den Heer van Voorne toch verre achterstaan en wèl mocht hij het zich een eer rekenen door huwelijk met hem vermaagschapt te worden, waar zelfs een zoon uit het edelste huis van Holland, Willem van Brederode, 't niet beneden zich had geacht eene jonkvrouw van Voorne te huwen. Dan, slechts kort was Hildegonde, heer Aelberts zuster, Willems gade geweest; hij was gestorven en de weduwe bewoonde den burcht nabij Haarlem met haar jongen zoon, die eens Dirk de Goedertierene zou heeten.

De burchtgraaf stond nog in gedachten, toen het tapijt, dat den ingang bedekte, weder werd opgelicht en toegang gaf aan twee personen; 't was des graven huisvrouw Katharina van Teylingen en de eerbiedwaardige grijsaard, die haar vergezelde en het kleed der kanunniken droeg, was de parochiepaap[1] van Brielle, heer Henrik van Cats.

'Wij hopen u niet te storen, Aelbert,' zeide de gravin, wier stem even zacht was als haar gelaat, 'maar wij beiden hadden u zeer gewichtige dingen te zeggen en we vertrouwen, dat gij naar ons kunt luisteren.'

'Mijne vrouw, die voor u en voor haar zelve verschooning verzoekt voor dit bezoek, ziedaar wat hoofsch mag heeten!' zeide Aelbert lachende tot den kanunnik. 'Zoudt ge mij niet voor een tyran houden, vader Henrik?' en al sprekende, geleidde hij zijn gast naar den grooten zetel, waarachter in plaats van leuning tusschen twee kolommen een tapijt gespannen was, met Voorne's wapen, den leeuw van Holland, prijkende.

'Ik weet beter, heer graaf, maar mevrouw schijnt nog aan uwe goedertierenheid te twijfelen,' zei de geestelijke schertsende en beide mannen lachten om de verlegenheid der gravin, die vergeefs trachtte zich eene houding te geven.

Katharina van Teylingen was eene schoone en uitmuntende vrouw: zacht en vriendelijk van inborst, huiselijk, vroom en bijzonder weldadig voor de armen, want door hare bemoeiingen vooral had heer Henrik het nieuwe Gasthuis aan de Zuidpoort kunnen stichten. Zooals wij reeds van vrouwe Aleid hoorden, was zij zeer ontwikkeld en sprak en schreef het Latijn even als het Waalsch en Dietsch, maar bij al die uitstekende hoedanigheden bezat zij nog eene deugd, die, al te hoog opgevoerd, tot een gebrek geworden was, dat gansch haar karakter schade deed. Zij was zeer nederig en bescheiden, te zeer, want allengs was hare bescheidenheid in zoo groote blooheid ontaard, dat zij zich zelve voortdurend mistrouwde en nooit handelend durfde optreden.

Die groote zwakheid toonde zij ook bij het opvoeden van haar zoon Gerard, dien zij zelve onderwees, en 't was wijl heer Aelbert de gevolgen eener *te* zachte opvoeding duchtte, dat hij, hoewel ongaarne, graaf Floris ter wille was, die reeds herhaalde malen had aangeboden den jonker als schildknaap mede te nemen naar het hof te 's-Gravenhage. 't Was nu reeds eenige maanden geleden, dat de jonge Gerard den Burcht van Voorne had verlaten en dit afscheid had zijne moeder menige traan gekost.

1) Pastoor.

Gravin Katharina had zich naast haar gemaal op een der lagere zetels neergezet; zij droeg een eenvoudig huiskleed van fijn linnen met rozeroode boordsels, de gordel was een rood met goud doorweven koord, waaraan eene kostbare tasch, de 'aelmoes-nier' hing, en bij deze edelvrouwe droeg ze dien naam zeker met eere. De burchtgraaf vroeg den kanunnik wat gewichtige

zaken hij hem had mede te deelen en het bleek, dat heer Aelbrecht inlichting én raad moest geven in verschillende dingen, die op het nieuwe gasthuis betrekking hadden, maar, ofschoon de graaf steeds de grootste belangstelling voor de stichting zijner vrouw toonde, gaf hij nu slechts halve antwoorden. Een paar maal was hij reeds opgestaan om met groote stappen het vertrek op en neer te loopen en eindelijk brak hij het gesprek plotseling af door te vragen of Ermgaard naar buiten was gegaan.

'Neen,' zeide Katharina, verwonderd over de ongedurigheid van den zoo kalmen man, 'Ermgaard was daar even nog in mijne vertrekken; wilt gij, dat ik haar Lier brengen zal?'

'Straks. Ik wilde u beiden eerst spreken, vóór zij komt. Gij duidt het mij niet ten kwade, vader, zoo ik later nog eens terugkom op de verbeteringen, die in het gasthuis aangebracht moeten worden. Ik heb ernstiger zaken aan het hoofd en daarin moet ik ook uwen raad hebben: mijne vrouw moeder gaat den burcht verlaten om de gemalin te worden van Borselen, den heer van Veere.'

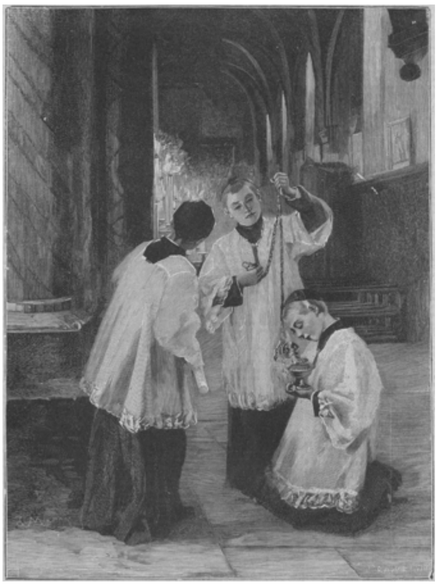

IN DE KERK TE BAGNEUX, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MARIE FRANKLIN.

Aan de gravin en den kanunnik ontsnapte gelijktijdig een kreet van verbazing. Katharina veroorzaakte het nieuws nu juist geene groote droefheid, want zelfs haar, die zoo zachtaardig en onderdanig was, had het dikwijls moeite gekost den huiselijken vrede te bewaren met de grillige en heerschzuchtige Vrouwe, maar zij zag den bezorgden trek op het gelaat van haar gemaal en duchtte voor zich zelve het heengaan van Ermgaard, die zij hartelijk liefhad. Wat den geestelijke betrof, hij kende ook te goed

het karakter van heer Henriks weduwe om te denken, dat de bezorgdheid van den zoon het vertrek der moeder gold. Met wat hij hier en daar reeds vernomen had, begreep hij opeens, waarom de burchtgraaf dit huwelijk zoo ongaarne zag. Met eene vrijmoedigheid, die zijn leeftijd en stand, benevens de groote vriendschap, die heer Aelbert hem toedroeg, veroorloofden, uitte hij ook zijne gedachten, toen hij langzaam zei:

‘'t Is den vriend van graaf Floris, wien deze verbintenis mishaagt.’

Aelbert hief verrast het hoofd op en zag den kanunnik aan.

‘Hoe, gij weet?...’ riep hij uit, ‘en gij hebt mij daar nooit iets van gezegd.’

‘Ik ken een spreuk,’ zei Henrik van Cats met een fijn lachje, ‘en die daar naar handelt, handelt wèl:

Wat ghi hoort ende wat ghi siet,
Swighet al stil ende segget niet.’

‘Zeer waar, zeer waar, vader Henrik, wij doen ook maar het wijste om te zwijgen en te wachten. Maar, gij begrijpt nu ook, dat ik de toekomst met bezorgdheid te gemoet zie. Verontrust u niet, lieve Katharina,’ vervolgde Aelbert tot zijne vrouw, die hem verschrikt aanstaarde, ‘'t zijn staatkundige geschillen, die ik vrees en waarin ik den heer van Veere betrokken denk; gij weet wel, dat ik in deze onrustige tijden steeds vol zorg ben voor onzen graaf Floris.’

(*Wordt vervolgd.*)

HET BEZOEK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHR. BISSCHOP.

Een heerlijk avondje.
Humoreske door D. Mooi.

Van beroep was hij boekbinder, van neiging boekenverslinder. Alles, wat in zijn drukbeklante boekbinderij werd gebracht om er een nieuw jasje voor te maken, alles las hij: brochures, boekjes, tijdschriften, kwartijnen en folianten, novellen en romans, rijp en groen, geleerd en alledaagsch, dicht en ondicht. Of een geschrift handelde over de waarde en samenstelling van kippenmest of over de duistere diepzinnigheden

van Kant's metaphysica: hij las het ten einde, al verstond hij er ook maar één procent van, of minder.

Slechts éénmaal had hij op 't punt gestaan het op te geven; dat was bij de ‘Leerredenen van ds. Klos’, waarvan hij geen drie bladzijden had kunnen lezen zonder in te dommelen. ‘Maar ik kreeg ze wel klein!’ blufte hij aan de stamtafel, ‘'s middags voor mijn dutje en 's avonds op bed! En 't zou al buitengewoon raar moeten loopen, als ik een boek niet uit zou lezen!’

'Wedden, wedden!' had het van een paar kanten geklonken, maar niemand dorst. Tot dat opeens de redacteur van *Het Stadsnieuws* de weddenschap aannam en... glansrijk won. Hij gaf hem namelijk ter inbinding: 'Jaarcijfers voor het koninkrijk der Nederlanden', een boek, dat bijna uitsluitend uit cijfers bestaat.

Tengevolge van dat vele lezen zag het er in zijn brein een beetje confuus uit; maar overigens was het een man uit duizenden, een bovenste-beste vent, een echte goedbloed. Geen wonder, dat ondanks zijn boekenmanie al zijn vrienden, in de eerste plaats zijn tafelgenooten in de soos, ofte wel 'stambroeders', hem gaarne mochten lijden. Dat hij om zijn leeswoede en 'schrijverolatrie' - want een schrijver, inzonderheid een auteur van romans en novellen, vereerde hij als een halfgod - nogal eens in 't ootje werd genomen, spreekt van zelfs voor ieder, die de costuymen aan de 'kletstafel' kent. Zoo noemde men hem bij voorbeeld nooit bij zijn eerlijken vadersnaam 'Boterbuik', maar altijd met 'boekenvreter', 'boekenhengst' of iets dergelijks.

Dezen heer Boterbuik nu, hebben zijn vrienden eens - 't is al jaren geleden, ik geloof in 1867 - een 'heerlijk avondje' bezorgd.

Martens, de kaashandelaar, introduceerde zekeren avond een kennis uit Den Haag, die aan de stambroeders werd voorgesteld als 'mijnheer Winkler.' Boterbuik was nog niet present. - Zou men niet een grapje kunnen hebben? Als hem bij zijn komst Winkler eens werd voorgesteld als een beroemd schrijver, bij voorbeeld als 'de oude heer Smits?' Deze stribbelde, ondanks jubelend bravo-geroep, tegen en zou zich in spijt van allen aandrang niet tot die rol geleend hebben, indien niet allen hem ten stelligste verzekerd hadden, dat de persoon in kwestie een echte goedsul was, die een grapje kon verdragen.

Juist trad deze binnen. Onmiddellijk nam Martens hem geheimzinnig ter zijde en fluisterde hém toe:

'Boekenwurm, ik feliciteer je! De oude heer Smits, de schrijver, je weet wel, was voor zaken bij me. Ik heb hem meegetroond naar de soos, om *jou* een genoegen te doen. Is dat geen 'bof?'

'Beste Martens, dat is een daàd, die ik nimmer zal vergeten. De oude heer Smits! Heerlijk! Denk eens aan, Martens; vroeger in Arnhem heeft hij mijn zusters nog privaatles in het Duitsch gegeven. Stel me voor asjeblieft, hoe eer hoe liever!'

Met stralende oogen schreed hij op de beroemdheid toe. Martens stelde voor:

'Mijnheer Boekenbuik - pardon, Boterhoek - ach ik....'

'Boterbuik,' verbeterde deze zelf.

'Mijnheer Smits,' voltooide Martens, die de eerste de beste gelegenheid waarnam om den pseudo-Smits in 't oor te fluisteren:

'Je hebt vroeger in Arnhem nog privaatles gegeven aan zijn zusters; pas op! Boekenhengst, kom jij hier zitten naast mijnheer Smits.'

'Als de oude heer Smits zoo vriendelijk is het te veroorloven, zeer gaarne!'

'Het zal me een genoegen wezen.'

De andere heeren sloten zich nauwer aaneen, mengden zich aanvankelijk nu en dan, fatsoenshalve, in het 'interessante' gesprek van het tweetal, doch lieten allengs aan beiden het gebied der litteratuur geheel vrij.

Hoewel mijnheer Winkler volstrekt niet dom was en over het algemeen goed onderlegd, zoo was hij op het stuk van letterkunde toch heel zwak. Hij las liever een opstel over moderne kaasbereiding dan over moderne poëtiek. Wel kende hij eenige

namen van beroemde auteurs en de titels van sommige romans of novellen; ook had hij wel eens uit louter verveling een boek van Hofdijk, van Van Lennep of Beets ter hand genomen. Maar hij had de ongelukkige kwaal boeken en schrijvers, titéls en namen dooreen te haspelen, zoodat bij voorbeeld Jan Faessen de auteur werd van den historischen roman 'Lodewijk Mulder' of Beets de schrijver van zeker boek 'Hildebrand.' Zoo was het hem ook onmogelijk Cremer en den ouden heer Smits uit elkander te houden. Hij voelde zich dan ook volstrekt niet op zijn gemak, toen Boterbuik naar allerlei intieme bijzonderheden begon te vorschen, bij voorbeeld, wat zijn gevoelen was omtrent 'Klaasje Zevenster.' Netelige vraag! Hij had wel eens van 'Klaasje Zevenster' iets gehoord of gelezen, maar wist niet meer, of het de schuilnaam van een schrijver of de titel van een roman was. Hij meende zich handig uit de verlegenheid te redden met het antwoord:

'Ik heb nog nooit het genoegen gehad met hem kennis te maken.'

'Met *hèm?*' en Boterbuik zette groote oogen op, 'Klàasje is toch een *zij?* Ik bedoel den roman van Van Lennep.'

'Juist! Precies! - Dat bedoel ik ook - ik wilde zeggen - met dien roman heb ik nooit kennis gemaakt.'

Zoo werden hem meer vragen gesteld, die den letterkundigen naam van den ouden heer Smits leelijk in gevaar brachten. Winkler voelde, dat hij zich op glad ijs had gewaagd en poogde daarom herhaaldelijk aan den vasten wal te komen door nu eens Martens dan weer een der anderen in het gesprek te betrekken. Hij werd echter telkens weer naar het gevaarlijke terrein teruggesleurd door Boterbuik, die onuitputtetijk was in het opstellen van honderden belangrijke vragen. Eén ding was nog al gelukkig: de 'boekomaan' was gauw tevreden en liet zich met algemeenheden paaien. Toch had Winkler een benauwd kwartiertje en hij voelde een pak van zijn hart vallen, toen Boterbuik opstond om zich voor een oogenblik te verwijderen. Deze schoot op Martens af en bedankte hem duizendmaal voor den heerlijken avond, dien hij hem bezorgd had.

''t Is een door en door interessant mensch. Maar 't is toch verwonderlijk, dat men zich zoo kan vergissen. Ik had me den ouden heer Smits voorgesteld als een grijsaard, misschien wel om dat "oude heer", en nu zie ik, dat zijn levenszon nog in het zenith staat.'

(Als Boterbuik warm werd, sprak hij dikwijls boekentaal.)

'Houd je plaats warm, Boekenbuik! Zoo'n gelegenheid komt nooit weerom!'

'Wees gerust, Martens! Als ik een vergelijking mag gebruiken zou ik zeggen: als een bloedzuiger hecht ik me vast.'

Winkler had de kans benut en zich bij de anderen aangesloten met het vaste voornemen zich niet meer met vragen van letterkundigen aard in te laten. Toen Boterbuik zich weer in zijn onmiddellijke nabijheid nestelde, stelde hij dezen dan ook vriendelijk, maar beslist voor, de litteratuur te laten rusten, omdat deze stof de andere heeren klaarblijkelijk minder bekoorde. Morgen, zoo hij het veroorloofde, zou hij hem gaarne een kort bezoek brengen. Deze belofte, gegeven om te worden gebroken, was het kluitje. waarmee hij zijn lastigen buurman in het riet wou sturen.

In de wolken over de eer van zulk een bezoek, nam Boterbuik in diepe dankbaarheid het aanbod aan. Alleen veroorloofde hij zich nog éene vraag:

'Mijnheer Smits, u heet immers eigenlijk Mark Prager Lindo?'

Nu eerst schoot het Winkler te binnen, dat Smits, de oude heer Smits, maar een schuilnaam was en haastig antwoordde hij:

‘Zeker, zeker! Of eigenlijk....’ ‘Winkler’ zou hij er bijgevoegd hebben, als hij zich niet tijdig op de lippen had gebeten.

Ach! had hij dit ‘of eigenlijk....’ ook maar ingeslikt! Nu brandde Boterbuik van nieuwsgierigheid en gejaagd vroeg hij:

‘Of eigenlijk?... Hoe heet u dan eigenlijk?’

Er was niet aan te ontkomen; antwoorden *moest* hij. Zou hij niet liever zeggen, dat alles maar een grap was? Dan blameerde hij zich zelven! Hij moest, in 's hemelsnaam, zijn rol verder spelen. Maar hoe zich dan te redden?

‘Of eigenlijk?...’ drong Boterbuik weer aan.

‘Ja, ziet u, eigenlijk heet ik... eigenlijk...’

‘Heet u eigenlijk Eigenlijk?’

‘Pardon, ik was nog niet... Eigenlijk heet ik Smits.’

‘Hoe is 't mogelijk! Alle boeken geven dien naam op als pseudoniem van Mark Prager Lindo.’

Terwijl den ongelukkigen Winkler het angstzweet uitbrak, antwoordde hij met een zuurzoet glimlachje:

‘De boeken zijn niet op de hoogte.’

‘Hoe is 't mogelijk! De boeken niet op de hoogte! Hoe komt dat toch?’

‘Ik zal het u zeggen,’ antwoordde Winkler, wien een idee door de hersenen flitste. ‘Mijn vader, den ouden heer Smits, heb ik nooit gekend; hij stierf nog voor mijn geboorte. Later huwde mijn moeder met Mark Prager Lindo en sedert dien word ik ook zoo genoemd.’

Een en al verbazing, luisterde Boterbuik naar deze onthullingen, dat was een brokje naar zijn mond!

De andere heeren hadden zich al lang weer tot een groepje aaneengesloten en zoo was Winkler dus ten tweede male overgeleverd aan de genade van den boekengek, die, van den hak op den tak springend, nu over zijn zusters begon. Gelukkig was hij op dit thema voorbereid. Het leverde dan ook geen moeilijkheden op, totdat zijn tyran hervatte:

‘Weet u nog? U woonde destijds in de Schoolsteeg bij de weduwe... te drommel, hoe heette ze ook... de weduwe... die korte dikke?...’

‘U bedoelt juffrouw... wacht eens... juffrouw... De naam wil me niet invallen. 't Is ook al zooveel jaren geleden.’

‘Ja, negen-en-twintig!’ antwoordde zijn kwelgeest met verbluffende zekerheid.

Inderhaast berekende Winkler, hoe oud hij voor negen-en-twintig jaar was: - elf! Hij kreeg er kippenvel van. Gelukkig sprong Boterbuik weer op een anderen tak:

‘Dat is me een voorrecht, een genot, een eer, zoo amicaal met een beroemd schrijver te mogen spreken! Al sedert jaren is dat mijn vurigste wensch geweest! Ik zal het mijn leven lang niet vergeten. Uwe werken ken ik wel van buiten. Ik heb namelijk de vier eerste jaargangen van den *Nederlandschen Spectator* en uw vertalingen van Walter Scott ingebonden. Ik begrijp niet, hoe legt u dat toch aan telkens iets nieuws voort te brengen? Die wonderbare, bonte mengeling van allerlei personen in ‘Brieven en Uitboezemingen’, ‘Familie van ons’, ‘Clementine...’

‘Fabriekskinderen,’ vulde Winkler-Smits aan, die toch ook een van zijn werken wilde noemen.

‘Hoe?... “Fabriekski nderen?...” Is dat niet... is dat niet van Cremer?’

Winkler kleurde als een bellefleur. Hij had den ouden heer Smits weer met Cremer verward. Zeggen, dat hij zich vergist had? 't Ging niet! Hoe kan immers een schrijver ook maar één oogenblik denken, dat het boek van een ander *zijn* werk is? Bekennen,

hoe de vork aan den steel zat? Dan sloeg hij een erbarmelijk figuur en maakte jammerlijk fiasco! Hij *moest* dus volhouden, dat hij, de oude heer Smits, ‘Fabriekskinderen’ geschreven had. Meesmuilend - o! wat kostte 't hem een moeite zijn lippen tot een lachje te plooien! - hernam hij:

‘Van Cremer... zeker... van Cremer... Ten minste, zoo staat er op het titelblad! En tòch is het *mijn* werk!... Met Cremer afgesproken, begrijpt u... een leuk idéetje, een grap, begrijpt u... om de critiek te verschalken... begrijpt u?...’

‘Jawel, jawel,’ knikte hij, terwijl zijn opengesperde oogen en gespitste ooren gulzig de revelaties van Winkler's lippen schenen in te zuigen. Wat een heerlijk avondje! Die Martens was toch een goede vent! Alle goden! Zulke geheimen had

hij in de schrijverswereld niet vermoed En nu werd hij in de mysteriën ingewijd door een der grootmeesters, door den ouden heer Smits!

‘Dus ook “Fabriekskinderen” is een werk van u?! Om u de waarheid te zeggen, 't klinkt wel zonderling, maar ik heb altijd zoo'n instinctief gevoel gehad, dat het niet van Cremer was, niet *kòn* zijn. Niet, dat ik Cremer's talent onderschat, de hemel beware mij! - U houdt hem toch ook voor een onzer beste schrijvers, niet waar? - Ja, ja, dat dacht ik wel. - Om weer op ons à propos te komen, waar haalt u 't toch allemaal vandaan? Eenige romans, een reeks novellen, een serie opstellen, eenige “Afdrukken van Indrukken” en 't heerlijkste in mijn oog “Losse Schetsen.” Dat is het prachtigste boek, dat ik van mijn leven gelezen heb!’

‘U overdrijft wel een beetje!’

‘Volstrekt niet! Ik meen het. In geen enkel boek heb ik datzelfde gezonde realisme gevonden, dat gekuischte realisme, realistisch en toch geïdealiseerd; of hoe zal ik mijn gedachten juist uitdrukken?! Zulke schetsen zijn immers naar het leven? Ze *moeten* wel, niet waar? - Dat dacht ik wel. Als ik niet indiscreet ben: waar hebt u dat alles beleefd?’

Winkler, die er geen flauw vermoeden van had, dat de volle titel was: ‘Losse Schetsen in en om Parijs’ en die juist bedacht, dat Cremer (dien hij op dit oogenblik weer met den ouden heer Smits verwisselde) Betuwsche Novellen geschreven had, antwoordde:

‘In de Betuwe.’

‘In de Betuwe?... Verbazend! Maar... het zijn toch schetsen ‘in en om Parijs?’

Den armen Winkler stond het angstzweet op het voorhoofd. Duizenden sterretjes dansten hem voor de oogen. Honderdmaal liever zat hij op de Mooker heide dan hier bij dezen kwelduivel! - Welke uitvlucht nu verzonnen? Onzeker stotterde hij:

‘Jawel, in en om Parijs... daar speelt het verhaal ook... dat wil zeggen... daarheen is het tooneel verplaatst... Men doet dat meer... U begrijpt... Sommige redenen, die... die ik niet... die voor de hand liggen. - Wat dunkt u, zouden wij ons niet liever bij de andere heeren...’

‘Dus het tooneel wordt dikwijls verlegd. En wat u geschreven hebt is alles trouw naar de natuur?’

‘Ja!’ zuchtte het slachtoffer, ‘'t is alles precies zoo gebeurd... dat wil zeggen... juist, zooals het er staat... juist, zooals het gebeurd is.’

‘Dus de familie Kobalt en die handige Langhorst zijn menschen van vleesch en bloed?’

‘Ja,’ steunde Winkler, die meende, dat het personen waren uit ‘Losse Schetsen.’

‘En Clementine's vader heeft zich werkelijk valsche bankjes in de hand laten stoppen?’

‘O! ik zou u wel sterker staaltjes kunnen vertellen. Maar we moeten ook aan het gezelschap denken, vindt u niet?’

‘Nog sterker staaltjes?... Bij voorbeeld?...’

‘Een ander maal, waarde heer Boterbuik! De andere heeren moeten mij wel zeer onbeleefd vinden.’

‘O! wat dat betreft kunt u gerust zijn; de fraaie letteren boezemen hun geen belangstelling in. Zie maar, ze beginnen kaart te spelen. Maar *ik* stel zeer veel belang in de belletrie met ap- en dependentie. Dus... het tooneel wordt dikwijls verlegd?

Dat is ook natuurlijk; 't spreekt van zelf. En dat beginsel heeft u natuurlijk ook in andere werken toegepast, niet waar?'

'Ja,' knikte Winkler.

'Bij voorbeeld in?...' martelde zijn onbarmhartige beul.

'In... in... mijn... gedichten. Maar... excuseer mij, mijn tijd is beperkt' en tegelijk stond hij alvast op.

'Pardon, één oogenblikje bid ik u. Ik heb nooit geweten, dat u ook gedichten hebt uitgegeven.'

Hemelsche goedheid! wat voor een blun der had hij nu weer gemaakt? Half wezenloos zonk hij in zijn stoel terug en staarde met groote, angstige oogen naar Boterbuik, die onmeedoogend vervolgde:

'Tot mijn groote schande moet ik bekennen, dat ik die niet gelezen heb, niet ken! Zou ik mogen vragen, onder welken titel de verzameling verschenen is?'

'Onder... onder verschillende titels.'

Hij ademde wat ruimer! God zij dank! Als deze boekenbolleboos niet met zijn gedichten bekend was, dan behoefde hij bij het opgeven der titels ook niet ongerust te zijn; vooral niet, als hij zorgde zich tot algemeenheden te beperken. Hij noemde daarom 'Dichterlijke Verhalen', 'Korenbloemen', 'Nieuwe Gedichten', namen, waarmee meer dan één dichter zijn geesteskinderen gedoopt heeft. Eilacy, het ongeluk vervolgde hem hardnekkig; en zoo wilde het geval, dat hij juist drie titels opgaf, waaronder Beets zijn gedichten uitgegeven had.

'Zonderbaar! Wonderbaar!' riép Boterbuik uit. 'Korenbloemen', 'Nieuwe Gedichten', 'Dichterlijke Verhalen!' Merkwaardig!... Onbegrijpelijk!... Juist zoo heeten sommige werken van Nicolaas Beets!'

't Was Winkler of hij door den grond zonk. Alles draaide hem voor de oogen. Hij wilde glimlachen - zijn gezicht vertrok zich tot een akeligen grijns. Hakkend, hortend kwam het van zijn lippen:

'Maar hebt u dan nooit gehoord, dat Beets een pseudoniem is? *mijn* pseudoniem *als dichter?*'

De nieuwheid dezer versche onthulling maakte op den boekenmensch een overweldigenden indruk.

'Hoe is het menschenmogelijk?!.... Dat zijn openbaringen, mijnheer Beets, pardon... Cremer, neen... Smits bedoel ik. Openbaringen, verklaar ik u! Of liever: revelaties. Onthullingen mag ik wel zeggen! Dat zijn, om me zoo uit te drukken, mededeelingen! Mededeelingen van vèrstrekkende *portée!* Zoudt u me willen veroorloven deze goudmijn van bijzonderheden te ontginnen? de schatten uwer revelaties gemeengoed te maken?'

'Indien u dat genoegen doet, mijnentwegen. Maar daar slaat het reeds negen uur! Ik moet noodzakelijk...'

'Ach, mijn waarde heer Smits, blijf, bid ik u, nog een uurtje!'

'Onmogelijk, beste Boterbuik! Ik heb nog een afspraak. - Is mijnheer Martens niet meer hier?' vroég hij, want zijn oogen hadden hem vergeefs gezocht.

'Die heeft zich even verwijderd,' antwoordde een der heeren.

'Dan wacht u nog wel een oogenblikje,' drong Boterbuik aan, die zijn bloedzuigersarbeid nog een wijle wilde voortzetten.

''t Spijt me zeer! Uw aangename conversatie heeft den tijd doen vliegen! Ik heb mij dus een kwartier verlaat en heb dus geen minuut te verliezen. - Doe s.v.p. mijn beleefde groeten aan mijnheer Martens. - Zeer aangenaam geweest, mijnheer Boterbuik. Ik heb de eer! - 'n avond, heeren!'

Boterbuik begeleidde met veel plichtplegingen den gast tot aan de deur.

‘Boekenbok! Boekengek! Boekenvraat! Boekenbuik!’ klonk het door elkaar. ‘Hoe vin-je 'm?’

‘Hemelsche goedheid! wat een man! wat een schrijver, zeg ik! - Wat een mensch! - Dat is wel de heerlijkste avond van mijn leven! Zulk een beroemd man en toch zoo eenvoudig, zoo bescheiden! - Hij heeft met me zitten praten of we elkander al jaren kenden, of ik zijn intiemste vriend was! - En dingen, die hij verteld heeft! - Compleet onmogelijk, ongelooflijk, zou je zeggen, en tòch waar; ik heb ze uit zijn eigen mond. - “Le Saltimbanque”, om maar iets te noemen, is niet van hèm, kende hij niet eens! - Groote goden van den Olymp! wat een man! wat een schrijver! - Denkt maar eens aan, Beets, de beroemde Beets, de dichter Beets bestaat niet! - is maar een pseudoniem voor Smits, of eigenlijk Mark Prager Lindo - of neen! allereigenlijkst toch weer Smits. Daar steekt ook weer een geheim achter. “Onzin!” zul je zeggen. Geen onzin! Ik heb het uit zijn bloedeigen mond!’

Op dezen toon zou de opgewonden enthousiast nog langer georeerd hebben, als niet Martens juist ware binnengekomen. Deze, zijn gast missend, viel uit zijn rol en vroeg:

‘Waar is mijnheer Winkler gebleven?’

‘Winkler?’ vroeg Boterbuik, die dezen naam voor het eerst hoorde.

De geheele groep grinnekte, terwijl Martens haastig verbeterde:

‘De oude heer Smits, meen ik. Winkler is de naam der firma: ze doet in kaas.’

Wellicht - indien de stambroeders niet zoo onbedaarlijk gelachen hadden - wellicht zou de uitvlucht hebben gebaat - maar nu?! Op eens schoot het den armen boekenwurm te binnen, dat de oude heer Smits sinds een paar jaren inspecteur was bij het lager onderwijs. En zoo'n man zou tevens firmant zijn in den kaashandel Winkler? Dat was hem toch te sterk!

‘Martens,’ trilde het van zijn lippen, ‘dat zal ik nooit vergeten!’

De kronijken beweren, dat hij dien nacht door zware droomen gekweld werd, zoodat hij den volgenden dag geheel van streek was en geen enkel boek ter hand nam.

O beeld, zoo vol aanminnigheid.

Gelijk een vrome kloosterbroer penseelt
Zijn roode en gouden letters fijn,
Dat ze om zijn liefste heilge zijn:
Symbolen-loovers, die zijn vroomheid teelt;

Zoo vlocht mijn liefde ook om uw dierbaar beeld
Figuren tot een kleurfestijn,
Wier blanke en blauwe en gouden schijn,
Zoo heerlijk-licht, uw beeltenis omspeelt.

En iedren dag kom ik weerom,
En blijf er staren, stil en stom,
Op 't heilig kunstwerk van mijn liefdevroom.

O beeld, zoo vol aanminnigheid,
Met bloemen van mijn liefde omspreid!
De liefste heilge van mijn kinderdroom!....

R.G.W.H. GREVEN,
Heeswijk.

Ord. Praem.

De gouden tiara van het Pauselijk Jubilé.

In 1898 werd een internationaal comité gevormd, dat zich ten doel stelde, bij den aanvang der twintigste eeuw een plechtige hulde te brengen aan den Christus, Koning der eeuwen, en aan Zijn Plaatsbekleeder op aarde. Het meende, dat den H. Vader geen waardiger geschenk kon worden aangeboden dan een kostbare tiara, het zinnebeeld der pauselijke en tevens der koninklijke macht.

Den 20sten Februari jl., den vijf-en-twintigsten verjaardag der Pauskeuze van Zijne

Heiligheid, werd den H. Vader de *triregno* uit naam der katholieke wereld aangeboden door den kardinaal-vicaris, Z. Em. Mgr. Respighi.

Deze driekroon, vervaardigd door Agosto Milani te Bologna, is even kostbaar om de artistieke bewerking als om het edele metaal, en te moeilijker was de taak van den artiest, daar de tiara licht van gewicht en tevens imposant van voorkomen moest zijn.

De *triregno* is van zilver en bedekt met kunstig gedreven olijftakken. Bovenop een kleinen aardbol verheft zich het kruis, onder de globe is de zilveren plaat met stervormige openingen voorzien en daaraan een kalot van witte zijde bevestigd. Deze bewerking *à jour* is geschied ten einde het gewicht der tiara te verminderen, die nauwelijks een kilogram bedraagt, terwijl ze een hoogte heeft van drie decimeter.

De symbolische drie kronen zijn van gedegen goud. De band der onderste draagt het opschrift: *Maximus in terris divino jure sacerdos* (Opperpriester op aarde naar den wil Gods); der middelste: *Nescius errandi fidei morumque Magister* (Onfeilbaré Leeraar in zaken van geloof en zedenleer); der bovenste: *Omne regis Christi pastorum Pastor ovile* (Herder der herders, weidt gij alle schapen des Heilands).

Tusschen de middelste kroon en de beide andere zijn twee platen, bedekt met een zeer fijne versiering van ineengestrengelde olijftakken. De onderste bevat in kleine vierkantjes zes medaljons van niëllo. Vier daarvan stellen den eersten Paus, den H. Petrus, den tegenwoordigen Paus, Leo XIII, den anderen Paus, die zijn zilveren jubilé bereikte, Pius IX, en een engelenfiguur voor. De beide andere medaljons dragen een opschrift; het eene: *Leoni XIII annum XXV sacri Principatus feliciter complenti* (aan Leo XIII bij de gelukkige voleinding van zijn vijf-en-twintigste regeeringsjaar), het andere: *X Cal. Mart. anno MDCCCCIII collata catholicorum stipe* (den 20sten Februari 1903 uit de bijdragen der katholieken geschonken).

DE GOUDEN TIARA, JUBILÉ-GESCHENK DER KATHOLIEKE WERELD AAN Z.H. LEO XIII.

De bovenste plaat heeft twee medaljons: het eene, aan den voorkant, stelt den goeden Herder voor; het andere, aan den achterkant, het kruis als zinnebeeld van het comité der wereldhulde.

Bij de Platen.

In de kerk te Bagneux. -

Op den Parijzer Salon van het vorig jaar hebben maar weinig schilderstukken zoozeer de aandacht getrokken als dat met bovenstaand onderschrift, hetwelk wij in dit nummer reproduceeren.

Het lijkt een eenvoudige, oude kerk, die te Bagneux. Maar heden wordt er een bijzonder plechtige Dienst opgedragen, te oordeelen naar de groote toebereidselen, die de koorknapen maken. Met het wierookvat worden achter een der breede, massieve kolommen proefnemingen gedaan, en een der knapen blaast op de kooltjes vuur, ten einde de doovende massa wat aan te wakkeren.

De andere knaap houdt het oog op het in waslicht badende altaar gericht, om te zien, of de koster nog niet het sein zal geven, dat de geestelijke de sacristie zal verlaten en het dus tijd is zich bij hem te voegen.

Het is een eenvoudig tooneeltje, dat de Fransche kunstenares heeft geschilderd zonder eenige pretentie en zonder gezochtheid. Maar het is knap gedaan, en het succes, dat zij met dit doek behaalde, was wel verdiend.

[Nummer 13-14]

Lijdensklacht.

Nu draagt de Heiland weer het Kruis
   Den harden Kruisberg op,
Het gloeiend hoofd gedoornenkroond,
   Door heeten drop
Van bloed, dat uit de doornen perlend
   Besproeit zijn sporen.
De Kerk, zijn Bruid, volgt Hem
   Met angstig hartgeklop
En heeft welhaast van rouwgeschrei
   Heur stem verloren.
‘Och, wil niet weenen over mij’
   - Zijn lijdensklachte luidt -
‘O neen, maar over hen, die Gij
   Gebaard hebt uit
Uw schoot! Die mijne en uwe smarten
   Lichtzinnig smaden!
Indien men dus het levend groen verscheurt
   En voeten werpt ten buit,
Wat zal er dan geworden van
   De dorre bladen?’
Verdwaalde zielen, hoort gij niet
   De klacht dier liefdebeê?
Het hoogste lijden zich vergeet
   In eindloos wee
Om u! Och, slaat de borst ootmoedig
   Voor iedre zonde,
Die Hem èn Kruis èn Kroon
   Bij elke schreê
Steeds zwaarder wegen doet aldoor
   De lijdensstonde!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

‘Galleria antica e moderna’, Florence.
Naar een phot. van Braun, Clement & Co., Dornach, Parijs, New-York.
KRUISDRAGING. NAAR EEN FRESCO VAN FRA ANGELICO.

De Passie des Heeren. Op de schilderingen van Fra Angelico. (1387-1455.)

Met het ‘Lijden des Heeren’ hebben wij een der innigste zielemotieven genoemd van den gewijden kunstenaar uit Fiesole, van *Fra Angelico,* ook in het bizonder het voortdurend weerkeerende, immer kunstelijk behandelde thema in 's meesters heiligdom, in zijn klooster *San Marco* te Florence.

De tijd heeft veel veranderd! Al hebben evenwel vele kleuren iets van hare fijne tonaliteit moeten inboeten, al zijn enkele meesterwerken door onzaakkundige pogingen tot retouche zeer verzwakt, in dien weergaloozen tempel der christelijke kunst spreekt nog alles van 's meesters warme geloofsbezieling, van zijne beden in kleuren tot den ‘Koning des Lijdens’ of den ‘Man van Smarten’. Zelfs de roof der Italiaansche regeering, die het klooster tot staatsmuseum verklaarde, heeft het eigenaardig karakter aan het gebouw niet kunnen onttrekken, daar nog alles doet terugdenken aan den tijd, toen daar de Dominikaner monniken rondgingen door de kruisgangen, samenkwamen in de kapittelzaal, woonden in die kleine, zoo spaarzaam verlichte cellekens.

Angelico's even heerlijke als vrome freskoos[1)] wekken op tot een rustig en heilig denken, gevoelen en genieten; zij stemmen in het woelige Florence tot een kalm, weldadig inkeeren tot het edelste, wat er bloeit in het hart van iederen aanschouwer. De werken, daar ten toon gebleven, ontleenen nog immer een hoogere wijding aan de omgeving zelve, waar de religieuzen uit de schoonheid der vormen de bekoorlijkheid der deugden wisten te lezen. Zoo had Fra Angelico het ook beoogd; maar daardoor gevoelen wij ook, dat zij uitteraard onder een valschen dag worden gebracht, nu het oordeel bijkans uitsluitend op de artistieke waarde wordt gericht, met voorbijzien van doel en omstandigheden, die aan motief en uitbeelding die bepaalde vormen gaven.

Hoe de meester de eer zou hebben afgewezen om zijne geschilderde kontemplaties, zijn opwaarts stijgenden liefdelust en liefdeleed in openbare musea te pronk te stellen! Behouden Angelico's schilderingen steeds en overal hare wondere schoonheid, zij worden toch het best in kerken en kloosters begrepen; men leert haar dan op eigen en volle waarde schatten en den schilder eeren, maar liefhebben nog meer.

Het *San-Marco-klooster* is een schakel in de geschiedenis. Het behoort tot die stichtingen, welke een wijd uitgaanden invloed hebben doen gelden op godsdienstig

1) De *Nieuwe Wet* wordt in beeld gebracht in de handeling van het stuk. De *Oude Wet* is voorgesteld door de voorzeggingen. In den boog der breede bandlijst vinden wij profeten met hunne banderollen: Daniël, Zacharias, Jacob, David, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Job. Op zinrijke wijs komen die voorzeggingen op 't tableau tot vervulling. De onderlijst der omraming geeft in medaillons prachtige typen van heiligen-figuren, Angelico's ordebroeders voorstellend. In het midden, den stam van den genealogischen boom, werd St. Dominicus geteekend; naar links zien wij: Paus Benedictus IX, kardinaal Joh. Dominici, Petrus della Palude, Albertus Magnus, Raymundus van Pennafort, Chiaro da Sesto, Vincentius Ferr., Bernardus Mart. Aan de rechterzijde werden afgebeeld: Paus Innocentius V, Kardinaal Hugo de Saint-Cher, Paulus Pilastri, Antoninus, Jordanus van Saxen, Nicolaus della Palia, Remigius, Buoninsegna Mart.

of maatschappelijk leven, op wetenschap of kunst, somwijlen op staatkundige verhoudingen. Gelijk de kloosters van Premonstreit, Hildesheim, Fulda, Monte Casino, Canterbury en zoo vele andere, in zeer uiteenloopende wijze en richting, de groote centra vormden eener rondom verbreide beschaving, zoo heeft San Marco te Florence een zeer opmerkelijk aandeel in de christelijke kunstscholen van die en latere tijden gekend. Het heeft dit in de groote hoofdzaak door den zeer vruchtbaren meesterarbeid van Fra Angelico gewonnen. Niet talrijk zijn evenwel de onmiddellijk aan te wijzen leerlingen van den maestro uit Fiesole; zijn invloed is niettemin van krachtig werkenden aard geweest. Wat Perugrino was voor de Umbriërs, Duccio voor die van Sienna, Bellini voor de Venetianen, dit werd Angelico niet juist voor een school, maar voor vele meesters van toenmalige en latere richtingen.

***

Fra Giovanni - gelijk Angelico eigenlijk heette - had in de eerste tijden na het stichten van zijn klooster niet naar werk om te zien. Het oude klooster der Silvestraner-monniken was door de onbekrompen mildheid van Cosimo de Medici en door den arbeid van den genialen kunstenaar Michelozzo Michelozzi tot een toonbeeld van architektuur vernieuwd of opgebouwd. In de negen jaren (1436-1445), waarin de schilder in dit konvent verblijf hield, werden gangen en portalen, zalen en cellen, muurvlakken en zolderingen onverpoosd bemaald met eenige breed behandelde wandschilderingen of meestentijds met kleinere, lichte stemmings-groepjes, alle van 's meesters hooge en vrome inspiratie het kenmerk dragend. Reeds bij den ingang bekoort ons zijn zinrijke kunst. Als lunet boven de deur van het gastenverblijf vinden wij den vreemdeling, in den persoon van den Zaligmaker, tot binnentreden uitgenoodigd; boven een andere zien wij ‘Christus' verrijzenis’ (blz. 108), want de opstanding tot een eeuwig leven wachten de religieuzen in hun klooster af; weer boven een derde deur legt Petrus Martelaar den vinger op den mond, tot stilzwijgen vermanend; wij zijn namelijk in de sakristie der kapel. De andere deurnissen bevatten den Ordestichter St. Dominicus en diens geleerdsten navolger St. Thomas van Aquine. Maar daar in de verte, aan het eind der eerste kruisgang, blijft het oog langen tijd rusten op de uitvoerige muurschildering van den Goddelijken Lijder; aan den kruisvoet knielt St. Dominicus terneder, in de vervoering der heiligste liefde den balk omspannend, het betraande oog vol weedom ten Hemel heffend, overwegend het eindelooze mysterie van der liefde wreedsten offerdood. Dit motief wordt tot de diepzinnigste meditatie op het groote, mystieke kruistafereel (blz. 104), dat den geheelen voorwand der kapittelzaal bedekt. Stijgen wij naar de bovengangen, dan wijst ons de ‘Annunciatie’ (Blijde Boodschap) op Christus' Verlossingswerk, de heilige verwachting van iederen mensch. In de cellen - waartoe deze gangen toegang verleenen - leefden eertijds de kloosterbroeders van San Marco; daar vindt men, grootendeels van Angelico's hand, een reeks van freskoos, in uitvoering fijn en teer als penteekeningen met motieven, zacht-klagend of vreugdevol-jubelend als middeleeuwsche liederen van hemelsche minne. Florence is overrijk aan zijne werken; want buiten dit San-Marco-klooster worden er nog vele kleinoodiën zijner kunst bewaard in de Galleria antica e moderna, in het Pittimuzeum en in vele kerken en paleizen.

Naar ouden, goeden trant biedt de *Belgische Illustratie* haren lezers in het ‘Lijdensnummer’ eenige platen aan, beeldende 's Heeren Passie en Verrijzenis. Gaarne

steunen wij haar streven, door een korte verklaring te voegen bij eenige openbaringen der ‘gedachte-kunst’ van Fra Angelico

In San Marco bloeide een voorbeeldige devotie tot het lijden des Heeren. Wellicht dankte dit het klooster aan den krachtdadigen invloed van zijn toongevenden overste *Joh. Dominici;* het zou zelfs vóór alle andere konventen een eigen kruisofficie als koorgebed hebben bezeten. Onder dien invloed arbeidde onze schilder. Zijn eigen hart zou hem evenwel tot veraanschouwelijking dier heilige smarte-poëzie hebben geleid, want Angelico beminde zoo vurig het goddelijke liefdegeheim, het lijden en den dood van den Zaligmaker. De kruisiging vinden wij dan ook op allerlei wijzen gemaald; reeds zeventien keeren in San Marco alleen! Als praeludium tot de meer uitgewerkte komposities, vermelden wij de 35 kleine tableautjes van het geheele leven des Zaligmakers (Gall. ant. e mod.). In San Marco ziet men een klein celle-stukje: ‘de Heiland gaande naar Calvarië.’ Geheel alleen, door allen verlaten, door vrienden en zelfs door de soldaten, torst de Christus zijn zwaren last; alleen St. Dominicus knielt neder op dien lijdensweg en Maria volgt, onder het zwaarste moederleed, haar goddelijk Kind. Een breedere en meer uitvoerige uitwerking dier ‘Kruisdraging’ toont blz. 101. Het is een illustratie, in den geest van Giotto's leerling, Gerini, op St. Lucas' woorden: ‘En Hem volgde een groote schare van het volk, ook van vrouwen, welke Hem beklaagden en beweenden.’ Vele krijgslieden, in eenigszins antieken tooi, begeleiden met de heilige vrouwen den Heiland, welke ongebogen - volgens den trant der voorstellingen van de oudere meesters - den zwaren kruisbalk naar Calvarië opsleept. Christus ziet om naar Zijne H. Moeder om haar te sterken, die met en om Hem het roerendste zielelijden doorleeft. Die tocht naar den Golgotha brengt ons tot ‘Golgotha’ (blz. 104), en hier zijn wij in San Marco's kapittelzaal, een der kostbaarste schatkameren der christelijke schoonheid.

Stervend en gestorven aan het kruishout, is de Zaligmaker - zietdaar het hoofddenkbeeld - de ‘Christus regnans’, die den dood lijdend het geestelijk leven aan het al hergeeft. Fra Angelico schilderde hier geen Calvarië-stuk in den bespiegelenden geest van Giotto, Masaccio, Montegna of der andere oude Italiaansche meesters, ook behoort zijn werk niet tot de historiëele stukken als door Rogier van der Weyden, de Van Eycks en anderen werden geteekend, nog minder tot de realistische richting van lateren, als van Antoon van Dijck of Rubens. Het schetst het vreeselijke drama van den kruisdood niet als geschiedkundig feit, maar kontempleert zijn wereldhervormende beteekenis. Men gevoelt dan ook niet het allermeest een menschelijke medesmart met het felle doodslijden van den stervenden Heiland. De voorstelling is bovenal als een algemeene aanbidding van den God van goedheid bedoeld, biedend een mystisch huldebetoon van de geheele menschheid aan Hem, Die door Zijn goddelijken verzoeningsdood het rijk der liefde stichtte op de fundamenten van dat der vrees, aan het eenig Middelpunt der Oude en Nieuwe Wet[1)]; het is: Christus stervend, de liefde leerende tot het Kruis!

't Is dood nu al: God zelve stierf
de dood! Wie dierve er, ach,
schier leven, in droefheid van
dien al te droeven dag?
Geen woord en zij gesproken meer:
ons Heere hangt en bloedt,
gekropen zij ter kruise nu,

1) Freskoos (Ital. al fresco) zijn schilderingen, die op de natte kalk worden uitgevoerd; volgens een onnauwkeurige bepaling: muurschilderingen.

gebiddaagd en geboet![2]

Links van het door het kruis in tweeën gedeeld tafereel, bevindt zich, zoo dicht mogelijk bij den kruisbalk, de droeve Moeder des Heeren; haar volgt een schare van vrienden des Zaligmakers. Bijkans machteloos, zacht-klagend haar moederlijke smart, wordt Maria staande gehouden door de boetvaardige Maria Magdalena. Joan-

2) Lentemaand van Guido Gezelle.

nes Baptist, de schutspatroon van Florence en St. Marcus, die van het klooster, vormen den eerestoet met Laurentius, Cosmas en Damianus, de naamheiligen der Medici, schenkers van het kunstwerk. De rechterzijde van het tableau beeldt het kloosterlijk leven uit. Men houde hier in het oog, dat de vrome schilder bijna uitsluitend, en in San Marco vooral, tot stichting zijner Dominikaansche medebroeders arbeidde en voor hen de algemeene geloofswaarheden tot een partikuliere beteekenis beperkt.

Op symbolische wijs bracht Fra Angelico hier de grondvesters der orden onder het Kruis te zaam. Hoe verscheiden die stichtingen ook zijn mogen in kleed en levenswijze, allen hebben van dezelfde goddelijke lichtzon één straal opgevangen en zenden dien weer uit in doel en arbeid hunner orden. St. Dominicus - een heerlijk geteekende figuur - stelt zijn eigene orde en het ordesleven in het algemeen onder de schutse van Jesus' Kruis. De H.H. stichters Basilius, de vader der Oostersche monniken, Hieronymus, Augustinus, Franciscus, Benedictus, diens geestelijke zonen Bernardus, Romualdus en Joannes Gualbertus, allen op onderscheidene en zeer individueele wijs getypeerd, zij volbrengen vol hoogen eerbied de doodswake bij hun gestorven Meester. In al die nuanceeringen van staande, knielende, gebogene, weenende of overwegende figuren, in alle die trekken van weemoedige droefheid en bitter zieleleed, bij eenigen verinnigd tot een aangrijpende smartevervoering, blijft de meester trouw aan de zelfbeheerschte majesteit en rustige ziele-overweging, die van het gekozen motief het eigenlijke wezen is. ‘Zoolang er een schilderkunst bestaat,’ zegt een Duitsch kunsthistoricus[1], ‘zal men die gestalten bewonderen om de tot dusver nog nooit bereikte intensiviteit der uitdrukking. Kontrasten van overgeving, smart, overweging zullen wel nergens gelijk hier tot één geheel te zamen werken.’ De overweging, ‘schouwingh’ werd in de middeleeuwen niet enkel door den kloosterling, maar ook door den godsdienstigen leek zeer vaak beoefend, gelijk deze ook op meer innige wijs met de waarheden zijner geloofsleer en met haren diepen zin en waarde voor het leven ten volle vertrouwd was. Gelijk hij kinderlijk-eenvoudig en met het vurigst vertrouwen wist te bidden, gelijk hij met stichting de godsdienstige, dramatische voorstellingen aanschouwde - in een meer beperkten zin als b.v. het passie-spel te Oberammergau - zoo dichtte of hoorde hij voordragen de religieuze zangen en vrome legenden, zoo overwoog hij ook de beelden en schilderingen op altaarbladen en muurvakken. Waarin ook in die dagen gebrek aan ontwikkeling was, niet in het inwendige zieleleven, want ‘die stadighe ghedenckenisse - aldus ten onzent in het sermoen eens tijdgenoots[2] van Fra Angelico - deser passien, maect van enen ongheleerden enen seer wel gheleerden en den onconstighen (onkundigen) ende den ongheleerden doetse opwassen in meisters; meisters seg ic niet der consten die opblaest, mer der minnen, die stichtet. Want dese passie is een boec des levens, in welker men vijnt al dat totter salicheit noot is. Dit boec leert van allen dingen ende men gevoelt dattet overbestort is mit honichvloyender zueticheit. Mer opdat men dat boec des crucen leren mach, daertoe en behoeft men gheen constige ende meisterlike bedudinge, mer puer ende eenvoudige ynnicheit; want als men dit boec opluuct ende ontslutet, so werden geleert ende gevoedet die gedachten der oetmoedigher, mer die homoedighe, hovaerdighe menschen sellen ledich ende vastende wech gaen.’ Een

1) Jacob Burckhardt. ‘Der Cicerone.’
2) Waarschijnlijk van Jan van Schoonhoven, die in 1431 stierf.

geheel ander, meer tragisch karakter toonen de drie of vier pietà-schilderingen[1)], die wij van Fra Angelico bezitten.

De Christus was gestorven; met heiligen eerbied is het goddelijk lichaam van het kruishout afgelaten en zal weldra worden nedergelegd in het nieuwe graf. De trouwe, aanhankelijke vrienden Nicodemus en Jozef van Arimathea hebben hun kostbare taak volbracht en in onderling gesprek over het wondervolle lijden des Verlossers zijn zij neergeknield, de eereplaats latend aan 's Heeren troostelooze Moeder, Maria. Zij heeft alles met Hem doorstaan; zij leed de pijnen mee en thans lijdt zij die nogmaals over, nu zij de felle kwetsuren ziet, die men haar God en Kind heeft geslagen. Gestorven is Hij, en zij heeft niet mogen sterven voor Hem; zij moet leven nog vele, verre jaren het bange, lange leven, gescheiden van haàr Zoon. Zoolang mogelijk zal zij althans zijn goddelijk lichaam bezitten en gelijk weleer, doet zij het heilig hoofd rusten tegen haar moederharte en met de teederste liefde kust zij nog eenmaal, voor het laatst, het lieve gelaat van haar Kind en dan zal men Hem opnemen en scheiden van haar af en men zal het doodskoude lichaam verbergen achter dien zwaren, wreeden spelonksteen van het graf.

De smart van Maria is zoo innig doorleefd; het is geen teere verkwijning, geen neerslaande zwakheid, het is het Revende moederhart, brekend bij den dood van het geliefdste Kind. Droeve Moeder, hoe zijt gij, Juda's uitverkorene bruid, geworden tot de Mater Dolorosa, tot de Moeder aller Smarten! Hoe zou uw hart bezwijken, vaneengereten door uw onuitspreekbaar liefdewee, zoo uw ziel geen kracht had gesmeekt van uw afgestreden, uw gestorven Kind, in Wien uw ziele kracht tot de heiligste onderwerping put. Hoe werdt gij toen, o aller Moeder, het flonkerend licht der redding, de ‘sterre der hoop’ voor allen, die in lijdensdruk oog en hart naar u wendden om voorspraak bij uw goddelijken Zoon.

St. Joannes en eene der vrouwen hebben - geheel naar de oude school van Giotto - de handen van den Heiland opgeheven; Maria Jacobi aanschouwt met verwondering en mededoogen 's Heeren diepe kruiswonden en Maria Magdàlena, de vurige bekeerlinge, volgt haar Redder ook na Diens dood; nog immer acht zij zich onwaardig om naderbij te worden geduld en weet zich gelukkig, zoo zij slechts 's Heeren voeten kussen mag in harer liefde matelooze dankbaarheid.

De ‘Verheerlijkte Christus’ (blz. 109) is een lunette - de vorm geeft het reeds aan - boven een der deuren en wel van de eerste gang uit San Marco. De Christus is verrezen uit den doode; de lijdenskwetsuren zijn alle geheeld, want verheerlijkt is het lichaam van den Godmensch, het draagt geene teekenen van zwakheid meer. De vijf kruiswonden zijn behouden, blijvend de glorieuze bewijzen van betoonde, goddelijke liefde en kracht; de spotkroon van doornen - weleer door den Man van Smarten gedragen - werd omgloried door den driestraligen nimbus der goddelijke volkomenheid. Christus verrees en welhaast zullen Zijne vrienden en de vrome vrouwen (blz. 108) komen en zoeken naar zijn gestorven lichaam, ‘dragende[2)] de specerijen, welke zij bereid hadden. En ingegaan zijnde, vonden zij het lichaam des Heeren niet. En in het graf tredende, zagen zij een jongeling, omhangen met een wit kleed en zij werden verbaasd. Hij zeide tot haar: Verschrikt niet; gij zoekt Jezus van Nazareth, die gekruist is; Hij is verrezen, Hij is hier niet, ziet de plaats, daar zij Hem gelegd hebben.’

1) De Pietà-voorstellingen (Maria S.S. della Pietà; Notre Dame de Piété; Onze Lieve Vrouw van Smarten) omvatten de Kruisaflating, Grafdraging en Graflegging en waren gewoonlijk illustraties van Bonaventura's Contemplatio Vitae.
2) St. Thomas en St. Lucas.

De sterk belichte schildering, de vredevolle stemming van het geheele tableau, de lichtere opvatting en afteekening toonen een karakter geheel verschillend van de motieven, die vooraf zijn gegaan. De bloemen zijn weer opengegaan, de fijne, teere, geheel in details bewerkte bloemen van Fra Angelico, dezelfde die er geuren en fleuren in de stukken zijner wondere Paradijzen; ook de palmen, de vredeboden zijn weer opgebloeid voor de grafspelonk. Verrezen ten hemel, liet de Christus Zijn Engel achter en met hem de zekerheid Zijner opstanding en der vervulling Zijner beloften.

'Opgestaan, ben ik nog te midden van u,' zoo luidt het troostwoord, dat Fra Angelico den Christus doet spreken tot de geloovigen.

Nog vele jaren arbeidde de vrome kunstenaar in zijn geliefd klooster te Florence, tot hij in 1445 aan den wensch van Paus Eugenius IV gehoor gaf en in Rome zijn kostbaren arbeid voortzette. Nog tien jaren gaf hij daar en in Orviëto de meest artistieke blijken van een onverzwakte, zelfs verhoogde kunstkracht en stierf in de stad der Pausen in 1455. Zijn waarschijnlijke beeltenis werd gehouwen op den steen, welke zijn graf bedekt in de kerk zijner broeders, S. Maria sopra Minerva.

M.C. NIEUWBARN, O.P.
Nijmegen.

Het Doode Land.
Door
Pastoor Kaag.

Israël's en islam's heiligdom.

Daar is in Jerusalem een plek gronds, die voor den Israëliet de heiligste der wereld is en waàr hij toch zijn voet niet zetten mag. Die plek is de vlak gemaakte heuveltop van den Moriah, den heuvel van Jerusalem, die in het oosten ligt. Door een doolhof van stegen, die somberder worden bij het naderen van den heuvel, komt men van den noordkant opklimmende eindelijk op het langwerpig vierkant waar eenmaal de groote Tempel van Salomon stond. Of er nog iets is overgebleven van dien reuzenbouw? Aan den zuid-westelijken kant onder aan den Moriah staat nog een muurbrok, waarvan men zegt, dat het een overblijfsel is van Salomon's werk. Ook staan er nog kolommen van marmer hier en daar verspreid, waarvan oudheidkenners het getuigenis afleggen, dat ze van Israël's Tempel zijn. Het voorspellend woord van den Zaligmaker heeft zijn waarheid op deze brokstukken geschreven in onverdelgbaar schrift.

Zoo vele jaren als Christus' tijd verwijderd is van onzen tijd, zijn van Christus de jaren verwijderd waarin de Moriah gewijd werd tot een heiligen berg. Want hier op den Moriah zou de op God vertrouwende vader van het Israëlietische volk slachten Izaäk, zijn eenigen zoon, zooals God hem bevolen had ter beproeving zijner deugd. Maar hier ook kwam de afgezant van God Abraham's hand weerhouden, die reeds opgeheven was voor den doodelijken slag. Hier ook werd Abraham verkoren tot de vader van dat uitverkoren volk, waaruit de Eeuwige Vader zou laten geboren worden zijn Eenigen Zoon, die den naam van Jesus dragen zou.

Deze plek gronds was door koning David uitgekozen om gemaakt te worden tot de H. plaats, waar de Ark des Verbonds in een grootschen tempel zou worden

neergezet. Maar niet David - zoo had God het bepaald - zou dezen tempel bouwen, omdat zijne handen te veel met bloed be-

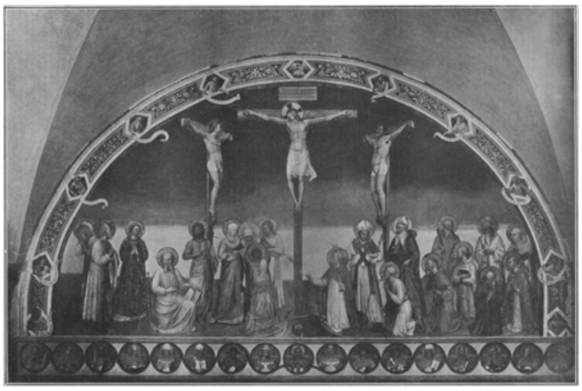

Klooster 'San Marco', Florence.
Naar een phot. van Braun, Clement & Co., Dornach, Parijs, New-York.
GOLGOTHA. NAAR EEN FRESCO VAN FRA ANGELICO.

'Galleria antica e moderna', Florence.
Naar een phot. van Braun, Clement & Co., Dornach, Parijs, New-York.
BEWEENING. NAAR EEN FRESCO VAN FRA ANGELICO.

vlekt waren. Zijn zoon, koning Salomon, zou aan dien tempel geven zijnen grooten naam.

Uit de diepten ten zuiden en ten westen stegen muren van 600 voet hoogte op. De oneffenheden van den Moriah werden aangevuld; en zoo werd die uitgebreide en hoog gelegen vlakte geboren, die in het westen en in het oosten bijna 500 meters en in het noorden en het zuiden, met een klein verschil, ongeveer 300 meters breedte had. Het was dus een langwerpig vierkant, waarvan de oost- en westzijden de langste waren. Honderdvijftig duizend werklieden met zes-en-dertig honderd opzichters onder de leiding van Hiram-Abi, die slechts van moederszijde aan het Israëlietische volk vermaagschapt was, werkten aan den tempelbouw gedurende zeven jaren.

Vierhonderd en twintig jaren later werd deze tempelbouw onder koning Nabuchodonosor in de asch gelegd.

Weer verrees na twee-en-vijftig jaren een nieuwe tempel, die in luister slechts eene schaduw van den vorigen was, maar gedurende vijf eeuwen staan bleef.

Twintig jaren vóór onze tijdrekening, dus twintig jaren voor de geboorte van Christus, herbouwde koning Herodes dezen tempel en maakte er dus den tempel van, die de hooge eer genoot betreden te worden door den Zoon der menschen, die ook de Zoon was van God.

Van dezen tempel zullen wij eene beschrijving geven naar het plan daarvan opgebouwd in het klein door den beken den stadsbouwmeester van Jerusalem, door den onlangs overleden heer Dr. Schick.

Alle begrip van kerk, zooals wij, westerlingen, dat gewoon zijn te hebben, moet ver van onzen geest verwijderd blijven, als wij ons een goed denkbeeld van den Jerusalemschen Tempel vormen willen. De Tempel te Jerusalem bestond uit eene vereeniging van gebouwen, die wel alle op een of andere wijze met den eeredienst in verband stonden, maar toch alle voor zich zelve eene verschillende bestemming hadden en te zamen door een muur aan alle zijden waren afgesloten; zoodat alles in een langwerpig vierkant besloten was. Het langwerpige gedeelte van dit vierkant ligt van het noorden naar het zuiden; terwijl het kortste en breedste gedeelte van het oosten naar het westen ging.

Binnen dit langwerpig vierkant wàs wederom een bijna hieraan gelijkvormig vierkant, dat gemaakt werd door eene aan de vier zijden omgaande zuilengang, die aan den zuidkant een dubbele rij van monoliethen - zuilen met schachten uit éen stuk - had, honderd-twee-en-zestig in getal. Ook dit langwerpig vierkant omsloot wederom een ander vierkant van denzelfden vorm, dat een paar meters hooger gelegen was en van het voorgaande gescheiden aan den noord-oost- en zuidkant door aaneengesloten gebouwen, terwijl aan den westkant door een muur de scheiding voltrokken werd. De open ruimte gelegen tusschen dit laatste langwerpig vierkant en het voorgaande werd de *Voorhof der Heidenen* genoemd, omdat de toegang daartoe voor alle vreemdelingen open stond. De gang met dubbele zuilen werd *de portiek van Salomon* geheeten.

Op bepaalde afstanden stonden aan den buitenkant der gebouwen, die het meer inwendige langwerpig vierkant afsloten op het platvorm, dat men langs twaalf stoeptreden bereiken kon, pilaren, waarop ook in de Grieksche taal geschreven stond, dat deze hoogte langs deze treden te beklimmen verboden was aan allen, die niet waren van Abraham's geslacht.

Dit laatste vierkant was wederom verdeeld in twee andere vierkanten, die van elkander gescheiden waren, ook door gebouwen en een groote poort, de poort van Nicanor genaamd. Van deze twee vierkanten was het eerste voor de Israëlieten bestemd, terwijl een gedeelte er van was afgezonderd voor hunne vrouwen. Ook deze beide vierkanten hebben zuilengangen aan alle zijden. Voor de rijkversierde poort van Nicanor liggen eenige treden, die voeren naar het wederom hooger gelegen tweede vierkant, naar den voorhof der priesters, waarbinnen recht voor u uit, het eigenlijke tempelgebouw omhoog rijst.

Binnen dit voorhof der priesters stonden tien metalen waschbekkens op koperen stellingen met wielen geplaatst. Hier ook was het groote koperen waschvat, dat gedragen werd door twaalf koperen ossen, vijf meters in doorsnede had en twee-en-een-halven meter diep was. Het droeg den naam van *de koperen zee*. Ook het *Brandofferaltaar* stond binnen dit vierkant.

Het eigenlijke tempelgebouw, waarbinnen *het Heilige* en *het Heilige der Heiligen* gelegen zijn en dat met een dak gedekt is, staat wederom eenige treden hooger dan het voorhof der priesters, zoodat bij het naderen van het Heiligdom met elke afdeeling de bodem hooger gelegen is.

Een zwaar gordijn achter de poort opgehangen belette het binnenste te zien, waar het réukoffer-altaar, de gouden zevenarmige kandelaar en in Salomon's tijd ook de tafel met de toonbrooden stonden. In den achtergrond van deze kleine ruimte was wederom een deur, waarin een rijk en zwaar gordijn naar beneden hing om het *Heilige der Heiligen* ook aan het oog der priesters te onttrekken. Slechts eenmaal in het jaar, op den grooten Verzoendag, mocht alleen de Hoogepriester daar binnengaan. Ten tijde van Salomon stond daar de Ark des Verbonds; ten tijde van Christus was ledig deze plaats.

Hier van deze tempelplaats ging het geestelijk leven van alle Israëlieten uit. Hier waren de hoogere scholen, hier vergaderden de wetgeleerden en de leden van den Hoogen Raad. Hier, binnen deze zuilengangen leefden de Israëlieten hun Israëlietisch leven gelijk te Rome op het Forum door de Romeinen het Romeinsch leven geleid werd. Hier was het centrum van het godsdienstig, politiek, sociaal en wetenschappelijk leven der Israëlieten in Christus' tijd. Hier verschijnt de zachtmoedige Christus, als Hij voor de eerste maal binnen deze zuilgangen komt met een dik touw in de hand, om daaruit te verdrijven alles wat niet thuis behoorde in de omgeving van dat Heiligdom. Hier herhaalt Hij, voordat Hij sterven gaat, datzélfde bedrijf in Zijn laatste levensweek. Hier schenkt Hij vergiffenis aan de overspelige vrouw, door huichelaars met booze bedoelingen voor Hem gebracht. Hier laat Hij den blindgeborene zien, die voor Hem nedervalt en Hem als den Messias aanbidt. Hier.... hier.... hier brengt Hij dagen bij dagen door, wordt Hij bestookt, begluurd van alle kanten door hen, die, aan wit-bepleisterde graven gelijk, mooi zijn van buiten maar van binnen vol zijn van bederf en stank, die oogen hebben en niet zien en in een dom conservatisme land en volk ten verderve voeren, omdat zij den rechten tijd van ommekeer niet begrepen hebben.

Van dezen Tempel had de Zaligmaker voorspeld, dat hij tot den grond toe zou worden verwoest en dat de eene steen ervan niet op den anderen blijven zou. Zeven-en-dertig jaren later ging deze profetie in vervulling bij het veroveren van Jerusalem door Titus, den veldheer der Romeinen; en tot den dag van heden straalt de halve maan boven de plaats waar eenmaal de offerdieren der Israëlieten geslacht werden ter eere van den éénen, waren God.

Eenzaam en verlaten ligt de Moriah nu; en de gebouwen en brokstukken van gebouwen, over de vlakte van den Moriah verspreid, leggen getuigenis af in steen, dat eeuwen en eeuwen daarover zijn heengegaan en in die eeuwen Heidenen, Christenen en Mohammedanen daar de heerschers waren, die van hun korter of langer beheer de overblijfselen hebben achterge laten, terwijl alleen de Israëlieten daarvan spoorloos verdreven zijn.

Zooals nu het plein op den Moriah met zijne gebouwen en brokstukken ervan zich uitspreidt voor onze oogen, denken wij onmiddellijk aan een plaats, waarin een vorig jaar een tentoonstelling gehouden werd, waarvan nog een Moorsche kiosk van blauwe tegels, Mohammedaansche waterbekkens, gothieke boogmuren, Byzantijnsche kolommen en enkele cypressen zijn blijven staan, 't Is een verlaten huis, ten deele in puin gevallen, waarin nog een enkel meubel van vorige grootheid en rijkdom de herinnering bewaart.

Van dat alles kijkt het meest een achtkantig gebouw, met blauwe, gele en andere tegels bekleed en door een zwarten koepel gedekt, u in stille majesteit aan.

Het is het heiligdom der Mohammedanen. Na de Kaäba te Mekka kent de Mohammedaan geen grooter heiligdom; en het is nog geen vijftig jaren geleden, dat om dit heiligdom deze vlakte van den Moriah door geen Christen mocht betreden worden.

Op een oneffen, een weinig verhoogden bodem - drie meters boven het overige gedeelte der vlakte uit - ligt de moskee van Omar, waartoe men kan opklimmen langs acht breede trappen van marmer. Op deze zelfde plaats, een weinig meer naar het westen, stond eenmaal de Tabernakel van Israël. Deze verhoogde bodem is geplaveid met mooie vloertegels van donkere kleur.

De moskee is van indruk-makende majesteit en opgetrokken in een achthoek, waarvan elke hoek een breedte heeft van bijna twintig-en-een-halven meter. Van het dak af tot de onderste zijden der vensters is zij versierd met porseleinen tegels in blauwe en geel-witte kleuren; van hier tot den grond is ze bedekt met platen van marmer. Omhoog waar het dak begint, loopt een soort van fries, die door Arabische letters gevormd wordt; het zijn spreuken uit den Koran.

Vier hoeken van dit acht-hoekig gebouw, naar de vier windstreken gekeerd, hebben een vierkante poort met een halfcirkelvormige boog er boven en zes vensters in den vorm van een spitsboog. De vier overige hoeken, waarin geen poorten zijn, hebben zeven vensters van denzelfden vorm. Bij de restauratie van den westelijken kant is het gebleken, dat ook deze vensters eertijds in den vorm van een halven cirkel waren opgetrokken.

Alleen voor de poort van den zuidkant is een portiek met acht kolommen, die verbonden zijn aan elkaar.

Elke poort heeft twee deuren van hout, die met koperen platen beslagen zijn en sloten hebben van bewonderenswaardige kunstvaardigheid.

De ellipsvormige koepel, die op dezen achtkant staat, is van hout en met lood bedekt, maar bijna zwart van kleur. Daar boven staat de halve maan in glanzend goud.

Van binnen is dit gebouw drie-en-vijftig meters in doorsnede breed, terwijl het verdeeld is in twee omgangen en een rondte in het midden onder den koepel. De *eerste* omgang, achthoekig, gelijk de buitenwand van het gebouw, wordt van de tweede afgescheiden door acht pijlers, die met elkaar verbonden worden door twee kolommen tusschen twee pijlers. De schachten dezer kolommen zijn van éen stuk marmer maar verschillend in kleur, in vorm en hoogte. Zij zijn ongetwijfeld

overblijfselen van een vorigen bouw. Ook de kapiteelen zijn onderscheiden in vorm en komen èn uit het laat-Romeinsche tijdperk èn uit den eérsten Byzantijnschen tijd voort. In één daarvan was blijkbaar eenmaal een kruis gehakt. Omdat deze kolommen niet alle even hoog zijn, heeft men, om tot eene geregelde hoogte van zes meters te komen, boven de kapiteelen zware Byzantijnsche imposten gemaakt, waarop de bogen rus-

ten, die met platen van marmer bedekt zijn. Daarboven zijn heerlijke mozaïeken, die rijk zijn van vorm en kleur. En dat alles is afgesloten door een breeden blauwen band, waarop spreuken van den Koran in gouden letters geschreven staan.

De *tweede* omgang is rond en wordt van de groote rondte onder den koepel afgescheiden door acht groote pijlers en twaalf kolommen met schachten uit één stuk. Ze zijn van hoogen ouderdom. Omdat deze kolommen van dezelfde grootte zijn, rusten hier de bogen onmiddellijk op de kapiteelen. Tusschen die bogen en den koepel is een tamboer rijk met mozaïeken versierd, die door guirlandes in twee deelen worden verdeeld. In het bovenste gedeelte van deze twee zijn zestien vensters ingebracht. Deze mozaïeken zijn gemaakt van stukjes glas en laten manden met druiven en korenaren zien. Ze komen zeker voort uit den tijd van den Griekschen keizer Justiniaan, omdat met deze druiven en korenaren ontwijfelbaar op het H. Sacrament des Altaars gezinspeeld wordt.

Het middelste gedeelte van dezen bouw, de koepel-zelf, is van binnen ruim elf meters hoog en slechts twintig meters breed. Terwijl hij van buiten den ellipsvorm heeft, is hij van binnen rood en blauw van kleur. In de kleine vensters omhoog zijn kleine ruitjes van verschillende kleuren, die van binnen een tooverachtig licht laten vallen op de vergulde kapiteelen en de rondbogen door breede banden van wit en donker marmer afgedeeld in op elkander volgende lagen.

Onder dezen koepel ligt de kruin van een natuurlijke rots, die door een houten balustrade in verschillende kleuren wordt afgesloten. Voor deze balustrade loopt tusschen de kolommen en pijlers een hek, dat vier deuren heeft, zoodat men tusschen de balustrade en dit hek kan loopen om de natuurlijke rots, die in het midden ligt en bijna achttien meter lang en dertien-en-een-halven meter breed is.

De Israëlieten zijn terecht overtuigd, dat op dit gedeelte rots Abraham eenmaal zijn eenigen zoon Izaäk slachten wilde op Gods bevel.

De Mohammedanen vertellen, dat onder deze rots tweemalen in de week de zielen der afgestorvenen bijeenkomen om te bidden, dat op den jongsten dag de Koäba van Mekka zal verplaatst worden naar hier, waar God zal zitten ten troon om dé wereld te oordeelen, dat Mohammed-zelf hier gebeden heeft en, op zijn gevleugeld paard gezeten, van hier uit ten hemel is opgestegen, dat de rots bij dit feit gesproken en Omar gegroet heeft en met Mohammed willende opstijgen, door den Engel Gabriël weerhouden werd met zijne hand. Vandaar de handdruk in de rots en het gat in den koepel. De handdruk is van den Engel en het gat in den koepel van Mohammed, die er door ten hemel voer.

Maar de verstandige oudheidkundigen zeggen u, dat eenmaal op deze plaats de dieren geslacht werden als offer ter eere van Israël's God, en men daarom in deze rots afvoerwegen vindt langs waar de overblijfselen der dieren met het afspoelend water naar buiten stroomden, naar omlaag, naar de vallei waarin de Cedron loopt.

Toen de kruisvaarders Jerusalem innamen, stond deze moskee reeds op deze zelfde plaats. De indruk ervan was overweldigend op hen. En zij wisten niet beter te doen dan ze te herscheppen in een Christentempel: de naakte rots werd met marmeren platen belegd en daarop een altaar gebouwd. Ook door hen werd het ijzeren hek in de rondte geplaatst, dat duidelijk in teekening en bewerking zijn Fransche afkomst verraadt.

Hier ook werd die groote orde van strijders gesticht, die hunnen naam ontleenden aan dezen tempel en Tempelridders werden genoemd, terwijl deze koepel in hun wapenschild stond.

Deze zelfde Tempelridders bouwden ook in Europa in verschillende steden, zooals te Londen, te Laon, te Metz enz., kerken met denzelfden koepelvorm.

't Is ook deze tempel, dien men te Milaan ziet op Rafaëls schilderij van de verloving der Allerheiligste Maagd.

Helaas! na de kruistochten werd de christen-kerk nogmaals een moskee en bléef dat tot op den dag van heden toe.

Wat is hier op den Moriah alles geweldig oud! En wat is bij zoodanig een ouderdom vergeleken de ouderdom der voorwerpen in onze musea van vaderlandsche historie bijeengebracht! Eenmaal zag ik in ons Rijksmuseum te Amsterdam hoe goede, eenvoudige Hollanders uit piëteit sprekend met gedektè stem, aan elkander eerbiediglijk toonden de voorwerpen van onze overwintering op Nova-Zembla, daar bijeenverzameld achter glas. Met welk een piëteit - gij kunt het u denken - ziet men dan niet hier te Jerusalem, maar vooral op den Moriah naar heele gebouwen, wier deelen, hier vreedzaam bij elkaar gebracht tot voltooiing en versiering, eenmaal door eeuwen gescheiden en door kunstenaars van verschillende volken gemaakt waren! Hier wordt niet het leven van den mensch maar het leven van volkeren klein en kort gemaakt. Hier meer dan elders klinkt het zwartgallige: ‘IJdelheid der ijdelheden en alles is ijdelheid,’ van den grooten, wijzen bouwheer, die deze plek tot woonplaats koos voor hem en zijn God. Want hiér aan den zuidkant van dit plein bouwde eenmaal koning Salomon, zijn koninklijk paleis. Van dit alles echter is geen steen gebleven.

Ongeveer terzelfder plaatse liet eenmaal de Grieksche keizer Justinianus boven zware gewelven een grooten tempel bouwen, een basiliek, onder den titel van Mari□'s Opdracht in den Tempel. Door een aardbeving werd deze basiliek grootendeels verwoest in het jaar 770. Een Kalief herbouwde haar eenige jaren later en gaf aan dezen geheelen herbouw den naam van *El-Aska*, gelijk de moskee eenmaal werd genoemd, die door Omar I onmiddellijk daarnaast gebouwd werd. Omdat ze de moskee was, die in die dagen het verst van Mekka verwijderd lag, droeg zij dezen naam: *De verst-verwijderde*. Voor deze moskee, die den ouden basiliek-vorm behouden heeft, is een portiek met zeven bogen, rustend op zeven kolommen, die blijkbaar eenmaal stonden in andère gebouwen van den vorigen tijd. En daar deze kolommen en kapiteelen met vele andere uit het inwendige der moskee geheel gelijkvormig zijn aan die, welke in den laatsten tijd vooral teruggevonden worden tusschen de overblijfselen eener basiliek, door keizerin Eudoxia gebouwd boven de plaats waar de H. Stephanusgesteenigd werd, besluit men niet ten onrechte, dat ze van deze laatste basiliek afkomstig zijn.

De tegenwoordige moskee is van het noorden tot het zuiden tachtig meters lang en vijftig meters breed, terwijl ze door zes rijen van kolommen verdeeld wordt in zeven schepen. De hout-constructie van het dak op het middenschip en het dwarspand is van beide hetzelfde, terwijl die boven de zijbeuken geheel anders is. Het moet duidelijk zijn, dat de eerste het oudste is. De tamboer, die den koepel draagt aan het einde van het middenschip en in het midden van het dwarspand, is van binnen met heerlijke mozaïeken versierd, terwijl de houten koepel, van buiten met lood bekleed, van binnen met stuc en schilderingen versierd is. In eenige vensters van den koepel zijn gekleurde glazen aan die van Omar's moskee gelijk. Aan den westkant is het dwarspand veel langer en breeder dan aan den oostkant, zoodat het dwarspand aan den westkant door een rij kolommen in twee beuken verdeeld wordt. En wanneer

men nu bedenkt, dat dit dwarspand van het oosten naar het westen loopt en ook de oude basilieken georiënteerd waren, d.i. ook van het oosten naar het westen liepen, ziet men met reden in dit dwarspand een overblijfsel van de basiliek eenmaal door Justinianus gebouwd. Ten tijde der kruisvaarders was dit dwarspand de wapenzaal der Tempelridders.

Omdat deze tegenwoordige moskee aan den zuidelijken kant van den Moriah gebouwd is, waar eenmaal Salomon zijn vorstelijk verblijf had, zijn onder deze Moskee niet alleen, maar ook aan de zijden ervan diepliggende gewelven te zien, die dertig meter lager dan het plaveisel van den Moriah liggen, waarvan het eene gedeelte uitloopt op de *Dubbele Poort*, door welke de bewoners van den Ofél eertijds opstegen tot den Moriah en het andere gedeelte - 83 meter lang van het oosten naar het Westen en 60 meter van het zuiden naar het noorden, met een hoogte van 9 meter - dat gedragen wordt door 84 pijlers in zes rijen verdeeld, waardoor zes breede gangen ontstaan, in de zesde gang heeft de *Enkele Poort*. Aan de pijlers zijn nog de ijzeren ringen te zien waaraan de kruisvaarders eenmaal hunne pàarden vastbonden, toen hier de paarden hunne stallen hadden. Hier ook was ten tijde van Salomon de *Paarden-Poort* gelegen. Aan den westkant van dezen onderbouw heeft men een anderen, die dertien meters lang en zestien meters breed is. Hier is de *Driedubbele Poort*.

Deze drie poorten aan den zuidkant van de Tempel-plaats moeten duidelijk maken, dat het oude Jebus - een versterking door David gebouwd, niet op den Sion maar op den Ofel te zoeken is, omdat deze versterking door deze poorten gemeenschap met den Tempel had.

Wanneer wij langs een steenen trap in den zuid-oostelijken hoek van de Tempelplaats naar boven klimmen, waar het blauwe gewelf des hemels, door geen pijlers gedragen, ons dekt, gaan wij langs den oostkant van den muur der Tempelplaats naar een gebouw, dat bijna recht achter de groote Moskee van Omar gelegen is aan den oostkant. Twee buitengewoon zware kolommen - elke kolom is uit eén stuk - verdeelen dit gebouw in twee ruimten, waarvan de muren versierd zijn met pilasters, waarboven een rijk gebeeldhouwde fries loopt, terwijl alles verlicht wordt door de vensters uit de twee koepels, die alles bekronen. Aan den oostkant van deze ruimten is een dubbele poort, die echter toegemetseld en in den buitenmuur aan den oostkant zichtbaar is.

Deze poort wordt de *Gulden Poort* genoemd en de Muzelmannen vertellen van haar, dat eenmaal door haar een christen-veroveraar op een Vrijdag de stad zal binnengaan en Jerusalem wederom aan den Muzelman ontnemen zal. Door deze poort droeg eenmaal keizer Heraclius het ware Kruis op zijne schouders binnen de H. Stad. Om die reden was deze poort ten tijde der kruisvaarders op het feest van Kruisverheffing geopend. Ook op Palmzondag was zij in die dagen open, omdat men geloofde, dat door deze poort de Zaligmaker zijn plechtigen intocht gehouden had binnen de H. Stad. Maar in latere jaren is men tot de ontdekking gekomen, dat deze gulden poort het werk is van den Griekschen keizer Justiniaan en dat de poort waardoor de Zaligmaker, op de ezelin gezeten, de stad binnenreed, een andere was, die wel in de nabijheid van deze lag, maar nu voorgoed verdwenen is.

Wij zouden nog over vele kleinere overblijfselen spreken kunnen, maar van een plaats als deze, waar de historie van eeuwen de indrukken van hare voetstappen heeft achtergelaten, kan alleen het groote onze aandacht vasthouden voor langeren tijd. Wij verlaten daarom deze vlakte van den Moriah, waarvan aan den noord-westelijken kant onder koning Herodes een gedeelte ingenomen werd door den burgt *Antonia*,

waarbij ook het paleis van den landvoogd Pilatus stond. Daar in dé nabijheid van den Tempel, waar eeuwen lang, door Gods

bizondere inwerking, alleen de ware God werd aangeroepen, terwijl de heele wereld aan den dienst der afgoden verslaafd was, werd de ware God van hemel en aarde, uit liefde voor de menschen zelf mensch geworden, beneden een moordenaar als Barrabbas gesteld en door zijn eigen volk verstooten met den wensch, dat Zijn bloed zou komen over hen die daar riepen: *Kruisig hem!* niet alleen maar ook over hunne kinderen en de kinderen van dezen tot aan het verste nageslacht. Daar, in de nabijheid van dien Tempel, waar van het eerste Israëlietische volk het hart was, waaruit het godsdienstig, maatschappelijk en politiek leven van Israël gevoed en onderhouden werd eeuwen lang, werd de Heer van leven en dood veroordeeld tot den schandelijken en smaadvollen slavendood, omdat zijn eigen vrije volk liever de slaaf van den Romeinschen keizer dan de dienaar van eenen, waren koning wilde wezen. Is het te verwonderen, dat de Christus dan ook van hier uit zijn kruisgang begint, altijd voortloopend, beladen met zijn kruis, terwijl zijn rug gekeerd blijft naar deze tempelplaats, totdat Hij verheven op zijn kruis, met zijn waren titel, voor 't eerst in 't openbaar erkend, boven zijn hoofd op het kruis vastgespijkerd, als de Groote Koning der eeuwen, heel de wereld verzoenend met God, sterft op zijn kruis met zijn stervende oogen voor het laatst naar het westen ziende en met den rug gekeerd naar den Tempel en de stad, die voortaan niet meer *zijn* Tempel noch *zijne* Stad zullen zijn?

Voortaan zal niet meer de hooge, breede Moriah, het middelpunt zijn van het volk, maar de lage smalle Golgotha zal het middelpunt der geschiedenis van heel de wereld zijn. Wij danken en loven u, o God, omdat uw bloed gekomen is *over* ons niet alleen maar *in* ons, om ons te maken tot *uwe* kinderen, die eenmaal den Hemel hopen te erven van U.

Klooster 'San Marco', Florence.
VERRIJZENIS. NAAR EEN FRESCO VAN FRA ANGELICO.

Thabor en Calvarië, door Christine.

In die dagen leidde Jesus drie Zijner leerlingen, Petrus, Joannes en Jacobus, op een hoogen berg. En Hij werd voor hen van gedaante veranderd; Zijn gelaat blonk als de zon, Zijne kleederen werden wit als sneeuw. Hun verscheen Mozes en Elias met Hem sprekende. En ziet, er overschaduwde hen een lichte wolk en een stem klonk

uit de wolk, zeggende: ‘Deze is Mijn welbeminde Zoon, in Wien ik Mijn welbehagen heb gesteld, hoort Hem!’

De leerlingen vielen met het aangezicht ter aarde en vreesden zeer. Maar Jesus naderde hen en zei: ‘Vreest niet.’ En de oogen opslaande, zagen zij niemand dan Jesus alleen....

Maar aan den gezichtseinder zweefde nog de lichte wolk in al haar blankheid, de zonnestralen kleurden haar omtrekken met gouden glans, een rozenroode gloed doortintelde haar. Was die wolk zich bewust een oogenblik gediend te hebben tot troon voor de opperste Majesteit van God? Waren het de stralen van Gods oneindige glorie, die haar dien glans en gloed verleenden?

De wolk dreef verder en verder, gedragen op de vleugelen der winden en bereikte verre landen.

Op zekeren morgen zweefde zij over een uitgestrekte vlakte. In het midden daarvan was een groote stad gebouwd; paleizen, het een al weelderiger dan het ander, verhieven zich daar en omringden een tempel versierd met vergulde torens, blinkend in de stralen der zon.

Daarheen trok een lange stoet; vooraan de herauten, die hun bazuinen lieten weerschallen. Hen volgden knapen en meisjes in witte kleederen, het hoofd getooid met kransen van rozen; zij zongen een lied ter eere van Jupiter, den god der goden.... den duivel! En daar kwamen de priesters in plechtgewaden, dragende de teekenen hunner waardigheid, maar hun gelaat droeg de teekenen hunner schande, want de zonde, de schandelijkste, besmeurde hun ziel. In hun midden op een gouden draagbaar voerden zij mede het beeld der wellustgodin, Venus. Dan volgden vrouwen en mannen, het hoofd omkranst met wingerdblâren, zwaaiende in dierlijke dronkenschap, zingend en schreeuwend hun lied ter eere van Bacchus, den god van den wijn. Luider en luider klonken hun kreten, hun wanklanken overstemden het gejammer der ongelukkigen, die aan ketens werden voortgesleurd, om als offers te vallen op het altaar aan den duivel gewijd.

De wolk aanschouwde dit alles en ver wonderde zich. Had dan niet zoo kort geleden die stem weerklonken: ‘Deze is Mijn welbeminde Zoon!’ Was die goddelijke stem dan niet doorgėdrongen tot de harten der menschen? Waarom dan die offers, den vorst der duisternis gewijd? God toch vraagt geen menschenoffers!

En de wolk verduisterde; droefheid deed den zachten rozengloed verbleeken, hare omtrekken weerkaatsten niet meer de stralen der zon, want ook de zon verborg zich om dat heidensche feest niet te aanschouwen. De wolk dreef verder en verder; overal aanschouwde zij de ondankbaarheid der menschen. De weldaden, van Gods Vaderhand ontvangen, werden den duivel toegeschreven; door zonden op zonden te stapelen meenden de menschen hun goden te behagen.

Klooster ‘San Marco’, Florence.
Naar een phot. van Braun, Clement & Co., Dornach, Parijs, New-York.
VERHEERLIJKTE CHRISTUS. NAAR EEN FRESCO VAN FRA ANGELICO.

De duivel triomfeerde!

De wolk, verontwaardigd over zooveel schandelijke misdaden, over zooveel snoode ondankbaarheid, werd al donkerder en donkerder. Bliksems van Gods toorn

verzamelden zich in haar schoot, gereed de schuldigen te treffen, maar nog was de tijd daartoe niet gekomen. God is lankmoedig, Hij wil den dood des zondaars niet, maar dat hij zich bekeere en leve! De stem, die op Thabor had geklonken, moest eerst over de geheele aarde weergalmen, maar dan zou niet de bliksem van het Godsgericht op de aarde nederschieten om te treffen en te vernietigen, die in de afgoden den duivel dienden. Neen, Gods goedheid zou als een milde regen over het aardrijk nederdalen om de harten te verteederen en de genade zou tot stand brengen, dat allerwege dat woord zou worden gehoord: 'Deze is Mijn welbeminde Zoon, in Wien Ik Mijn welbehagen heb. Hoort Hem!'

Maar nog was die tijd verre. De wolk, zwart en onheilspellend, dreef op de wieken der winden en bewoog zich voort over het aardrijk. Tot ze eindelijk overschaduwde een anderen berg, Calvarië. Ze aanschouwde daar een ander tafereel. Zie, was dat niet dezelfde Man, die eens op Thabor verheerlijkt was geworden, die nu, aan een schandhout geklonken, uit duizend wonden bloedend, in ondraaglijke smarten, den geest ging geven? Ja, Hij was het, Gods welbeminde Zoon, maar verlaten door Zijn Hemelschen Vader, beladen met de schanddaden van de geheele menschheid en voor die ondankbaren lijdend en stervend. En zij, die snoodaards, zij bespotten Hem in Zijn smart, zij hoonen en lasteren Hem, die Zijn leven voor hen geeft. Maar hoe? Zal dan de bliksem van Gods toorn niet uit de wolk neerschieten om die zondaars te verpletteren? Nu is het juiste oogenblik om te straffen, de misdaden der menschen hebben haar toppunt bereikt!

Maar, daar klinkt weder een stem, zacht, als gebroken door de smart, door de benauwdheid des doods: 'Vader, vergeef het hun, ze weten niet, wat ze doen!' En dan: 'Vader, in Uwe handen beveel ik mijnen geest!' En het hoofd buigende, sterft Hij...

Het werd lichter, de dikke duisternis, die iedereen met ontzetting had geslagen,

loste zich allengs op. De wolk trok verder en langzamerhand viel zij in zachten, weldadigen regen over de aarde neer, het jonge groen ontknopte, de bloemen ontloken, alles ademde leven en wasdom.

Langzamerhand verbreidde zich de stem, eens op Thabor gehoord; al verduisterden soms donkere wolken de heerlijkheid, die eens daar straalde, Gods almacht verdrijft ze, en eens zal Hij wederkeeren, de welbeminde Zoon Gods, gezeten op de wolken des hemels, vol van macht en majesteit, om te oordeelen de levenden en dooden. Gelukkig hij, die Zijn stem gehoord heeft én naar Zijn wet geleefd.

Opgesloten in een 'storm-vrijen kelder.'
Naar het Engelsch door G.S.

Op een van die heerlijke, stille morgens, die men alleen in de tropische landen aantreft, sprong ik uit bed, juist toen de groote, roode zon opsteeg boven het prachtige landschap, dat ver zich naar alle kanten uitstrekte. Na mij met meer zorg dan gewoonlijk gekleed te hebben, ging ik in de warande om mijn morgenkoffie te drinken.

Ik was goed gemutst, want ik had het zóó geregeld, dat ik een rijtoertje zou maken naar, en den dag doorbrengen te *Paradijs* - een plantage, mooi gelegen in de bergen.

Judy, mijn zwarte dienstmeid, kwam spoedig met mijn koffie aan. Zij was een zeer oude vrouw, een wonderlijke reputatie onder de negers genietend, om haar profetischen geest. Dezen morgen was haar gelaat buitengewoon ernstig, zoo zelfs, dat ik glimlachende vroeg, waarom zij er toch zoo droevig uitzag op zulk een prachtigen morgen.

Tot mijn verwondering vroeg Judy mij ernstig, toch eens naar den barometer te kijken, er aanstonds als haar overtuiging bij voegende, dat een orkaan het eiland bedreigde.

'Welnu, ik zal eens naar het glas zien, zoodra ik mijn koffie op heb; maar mijn bezoek aan *Paradijs* uitstellen - daar komt niets van in.'

De oude vrouw ging weg. Toen ik mijn koffie ophad, stapte ik even naar buiten om naar den barometer te zien. Hij stond op 30° en, zooals ik al gezegd heb, de morgen was prachtig. Wetende, dat er te *Paradijs* een lieve familie op mij wachtte, lachte ik om Judy's vrees en besloot te vertrekken.

Op dit oogenblik kwam mijn vriend met veel beweging de kamer uitgeloopen.

'Hoe staat het glas, Tom? Judy zegt, dat we storm krijgen en zij heeft altijd gelijk.'

'Nonsens,' antwoordde ik. 'Het glas staat zoo vast als een rots. En dat Judy het altijd goed heeft, is ook allemaal klets.'

'Ach!.... Maar ik verzeker u, dat het niet zóó is. Ik heb vier orkanen bijgewoond en Judy had ze alle voorspeld. Het kan zijn, dat we het vandaag niet krijgen, maar men kan meer op haar dan op den barometer rekenen. Daarom, als ge mijn raad wilt volgen, stel uw uitstapje naar de Gordons uit.'

'Dwaasheid!' riep ik uit. 'Ik heb mijn woord gegeven en zal het houden ook. Ik wil u niet meetrekken, als ge bang zijt, maar ge moet niet denken, dat ge mij bang maakt.'

'Och, mijn goede jongen,' antwoordde mijn vriend, 'als ge eens ondervonden hebt, wat een West-Indische orkaan beteekent, zult ge er voor een tweeden keer genoeg

van hebben. Daarenboven is er geen kwader plaats op het heele eiland dan dat *Paradijs* van Gordon. De wind komt dan tusschen die twee bergen en maakt de vallei als gek.'

Mijn vriends raad maakte toch wel eenigen indruk op mij, want ik bemerkte, dat hij het werkelijk meende; maar, om nog eens de waarheid te zeggen, daar was een zekere juffrouw Gordon te *Paradijs*, van wie ik erg veel hield, en niets minder dan de werkelijke tegenwoordigheid van den wervelwind had mij kunnen weerhouden. Daarbij komt, dat ik goed gezond en opgeruimd was. Ik kon het denkbeeld niet verdragen, dat ik, die in alle deelen der aarde rondgezworven had, zou afgeschrikt worden door de voorspellingen van een oude negerin. Daarom opstijgende, met een zwarten jongen als gids bij mij, begon ik mijn reisje.

Ik reed vlug voort, want de vroege bries van een tropischen morgen is nogal frisch. Het natuurtooneel, dat zich aan mij vertoonde, was bekoorlijk schoon. Ofschoon erg slecht, was de weg toch prachtig woest, schilderachtig. Hij volgde den loop van een diepe geul, waarvan de zijden, die ieder oogenblik steiler en steiler werden, bedekt waren met een groenen en weelderigen plàntengroei, bestaande uit boschjes en kruipplanten, met wonderbaar schoone bloemen.

Na dit ravijn een eindweegs gevolgd te hebben, kwam ik eindelijk in het open veld, een heerlijke vlakte. Aan beide kanten verhieven zich hooge bergen, wier toppen, nu en dan zichtbaar in de wolken, het uitspansel schenen te raken. Deze bergen waren geheel met groen bekleed, terwijl ginds een grasvallei met grillige hellingen zich tot den rand van de zee uitstrekte. Ik had zelden iets zoo grootsch gezien. Ik was als betooverd. Nergens ter wereld wordt de verbeelding zoo krachtig aangegrepen als door het natuurschoon der tropen.

Heel ver was ik niet gegaan, toen ik eensklaps bemerkte, dat het voorgevoel van de oude Judy niet zonder beteekenis was. Want een schitterend, ofschoon onheilspellend tooneel vertoonde zich voor mij. Een vreeselijke bank van zwarte wolken was, om zoo te spreken, uit den boezem van den oceaan opgerezen en hing bijna onbeweeglijk aan den verren horizon. Twijfelend keek ik er naar, toen zij eensklaps in beweging scheen te komen, als onder den drang van een hevigen wind. Bij massa's rolden de zwarte dampen naar voren en verspreidden zich dwars door de lucht. Het was een vreemd en grootsch schouwspel; de eene helft van de lucht was zwart als de nacht, de andere helft helder en schitterend zonder een wolkje om haar kalme stilte te verbreken. Het contrast bereikte het toppunt, toen eensklaps uit het duistere gevaarte bliksemstraal na bliksemstraal in de zee neersloeg en de donder, schor rommelend in de verte, door de bergen werd herhaald, van klip tot klip en van rots tot rots weerklinkend.

Overweldigd door de grootschheid van het schouwspel, had ik eenige minuten mijn paard ingehouden. Doch nu joeg ik weer voort, daar zoowel mijn paard als mijn gids de noodzakelijkheid van krachtsinspanning schenen te begrijpen. Het was een wedren met den storm. Maar vóór ik de plantage van mijn vriend kon bereiken, vlogen de wolken reeds boven mij heen en de wind huilde in de lucht, alsof nu reeds de orkaan woedde - ofschoon er beneden geen tochtje was waar te nemen. Geen blad ritselde, geen rimpeltje plooide de kalme zee.

Paradijs kwam nu in 't gezicht. Het was zijn naam wel waard, want een schoonere ligging heb ik nooit gezien. Toen ik het huis bereikte, begon het te regenen. Ik sprong van mijn paard en vloog de stoep op en de zaal binnen. Ik werd hartelijk begroet door mijnheer Gordon en zijn beide dochters.

'Ik ben zeer blij, dat ge gekomen zijt,' zei de gastheer, 'ofschoon wij u niet verwachtten. Maar hoe komt het, dat Jack niet is meegekomen?'

‘Hij wilde niet komen, omdat de oude Judy voorspeld had, dat we storm zouden krijgen. Ik lachte haar uit, maar ik geloof, dat ik er verkeerd aan deed.’

‘Ongetwijfeld,’ zei de planter beslist. ‘Dat oudje heeft het nooit mis. De barometer is gezakt als een stuk lood. Laten we maar dadelijk ons ontbijt nemen, anders krijgen we niets. Hier zijn mevrouw Seuter en haar dochters. Gij kent haar, meen ik.’

Gedurende het ontbijt nam de wind in hevigheid toe, en tegen den tijd, dat we geëindigd hadden, was de orkaan voorgoed begonnen. Zoodra de heer Gordon zich hiervan overtuigd had, begon hij terstond voorbereidselen te maken om den storm te weerstaan. Ramen en deuren werden in haast maar stevig gebarricadeerd en lichte stukken van waarde werden tegelijk met een hoeveelheid etenswaren door een valdeur in een kelder neergelaten, die uitsluitend gebouwd was om een plaats van veiligheid te zijn gedurende orkanen. Nauwelijks was dit gedaan, of de veldarbeiders en de geheele bevolking van het dorp kwam toegesneld om beschutting en gezelschap te zoeken bij hun meester en zijn huisgezin.

Intusschen werd de geheele lucht zoo zwart als de nacht, terwijl de wolken bijna tot op de oppervlakte der zee neerdaalden, die nu door den storm tot de wildste woede werd opgezweept. Elk oogenblik vlogen er loodkleurige bliksemflitsen uit de wolken, terwijl de donder in verschrikkelijk gekraak boven ons losbarstte, in de naburige bergen weergalmend en het huis tot op zijn fundeering schuddende. De regen scheen als in watervallen neer te storten. Het was alsof de sluizen des hemels geopend werden en de eeuwige wateren op ons neerstroomden. Om het vreeselijke van het schouwspel nog te vergrooten, werd het langzamerhand pikdonker; ieder oogenblik nam de wind in hevigheid toe.

Omstreeks elf uur werd het geraas van den storm uiterst schrikwekkend en nog scheen het elk oogenblik sterker en sterker te moeten worden. Totdat het tot zulk een overweldigend gebulder aangroeide, dat de sterkste inspanning van de menschelijke stem zelfs op den kortsten afstand geheel en al onhoorbaar was.

Het gebouw begon nu door kraken ons te waarschuwen, dat het tijd was, om beneden een plaats van grootere veiligheid te zoeken. Met dit doel werden de negers uit hunne gevoelloosheid gewekt en gaf men hun door teekenen te kennen, naar beneden te gaan. Het huis was nu niet veel meer dan een schommelend schip. Een regen van spaanders en pannen viel ieder oogenblik door het dak.

Weldra was ieder, met uitzondering van den heer Gordon, in veiligheid beneden - zijn dochters en ik waren de laatsten. Een hevig gekraak kondigde ons aan, dat er iets was ingestort, en ik vloog terug om te zien of mijn gastheer eenig ongeluk was overkomen. Toen ik weer in de kamer kwam, vond ik hem ongedeerd. Maar een plotseling openen der wolken en een breede straal van licht legden mij een ongewoon schouwspel bloot. De lucht was vol met allerhande projectielen - boomtakken, groote steenen, balken en al wat maar beweegbaar was - en dat alles werd met razenden spoed voortgedreven.

Eensklaps voelden wij een hevigen schok; mijn hart rilde, want ik verwachtte, dat het heele huis op ons zou neerkomen. De wolken sloten zich weer en duisternis bedekte weer de aarde. De bliksemstralen, het geloei van den wind en het gekraak van den donder vormden een afgrijselijke verwarring, die het hart ontstelde en den geest verlamde. Slechts zeer flauw herinner ik mij, wat daarna gebeurde, totdat de heer Gordon en ik ons op de ladder bevonden om af te dalen. Ook weet ik nog, dat, vóór wij het valluik dicht deden, het schudden van de muren ons genoegzaam zeide, dat zij het niet veel langer konden volhouden.

Eenmaal in den kelder zijnde, hadden

wij het betrekkelijk rustig en konden wij met elkander spreken. Na het overweldigend geraas, waardoor wij een uur lang omringd geweest waren, was het een, door geen woorden weer te geven genot, het geluid onzer eigen stemmen te hooren en onze gedachten door woorden uit te drukken.

Nu kwam er een vreeselijke knal, gevolgd door een rollend gekraak boven ons, dat de aarde deed schudden onder ons.

‘Daar gaat het huis,’ zei de heer Gordon bedaard. ‘Ik verwachtte wel, dat het 't niet lang meer kon volhouden.’

Deze tijding veroorzaakte bij de negers een menigte van treurige weeklachten. Met een gillenden uitroep van schrik vloog een jonge negerin op, schreeuwende, dat zij haar kindje slapend had achtergelaten in de hut bij de plantage. Slechts met moeite werd zij door hare gezellen teruggehouden van het idee om het kind te gaan zoeken; ten laatste zonk zij op den grond neer, bitter klagend over het verlies van haar lieveling.

Tot hiertoe was mijn geest zoo bezig geweest met de dingen boven ons, dat ik geen tijd had gehad de bijzonderheden van het ondervloersche tooneel op te nemen. Wij waren in een grooten, donkeren kelder samengepakt, slechts flauw verlicht door de zwakke stralen van twee kaarsen en een lamp, die aan het plafond hing. Daar was juist genoeg licht, om alles, wat buiten den kleinen straal dezer lichten lag, een vreemden, haast duivelachtigen aanblik te geven. In de verte schenen de negers, van wie de meesten op den grond waren neergehurkt, de levende verpersoonlijking van geesten der duisternis, op hun veroordeeling wachtende. Op den achtergrond stond een oude neger, lang en spookachtig, als een kwade geest op zijn slachtoffers te staren.

Meer dan een uur verkeerden wij in het onzekere omtrent wat er boven ons omging. Al wat wij wisten was, dat de storm aanmerkelijk verminderd was. Ten laatste kon ik het niet langer houden en, op de ladder geklommen, beproefde ik het luik te openen om te zien, hoe het er boven

Maria Magdalena.

In schemerlicht Maria Magdaleen
Al schreiend staat. Helaas! de schat verdween,
Waarom in de eerste vroegte ze is gekomen,
De zinnen vol van teedre bezigheên,
Na rusteloozen nacht van liefdedroomen.

Herhaalde malen schouwt zij rond en neigt
Het hoofd in Jesus' graf; maar droever hijgt
Heur minnend rouwgekreun. Opeens sneeuwwitte
Gestalten schit'ren in de cel; zij zwijgt.
Terwijl ze aan hoofd- en voeteneinde zitten.

Bij 't opgevouwde lijnwaad: ‘Eedle Vrouw
‘Zeg, spreken ze, de reden van Uw rouw!’
En snikkend: ‘Ach, men heeft mij weggenomen
‘Mijn Meester, en 'k weet niet waar men Hem hoû!’
Waarop een vlug gefrom van kleederzoomen
Naar buiten weder trekt heur aandacht, schier
Verdoofd van smart. ‘O Vrouw, wat zoekt Gij hier

‘En waarom vult Gij 't graf met Uwe klachten?’
‘Ach, Heer,’ ze meende 't was de hovenier,
‘Zijn 't Uwe handen, die Hem henenbrachten?

‘Waar? Dat ik Hem ontvoere, och, zeg het mij!’
En met een zacht gebaar de Vreemdling zei:
‘Maria!’ Dan heur wazige oogen blonken;
Ze erkent het stemgeluid vol medelij,
Dat haar weleer vergeving heeft geschonken.

‘Rabboni!’ Verder spreken kan zij niet
En valt Hem voor den voet, dien ze begiet
En wascht met tranen en hare lokken drogen.
Beweegloos zij het opperste geniet
Van zaligheid extatisch-ingetogen.

‘Laat af, Maria, 't is nu scheidenstijd!
‘Ik ga tot Hem, die is gebenedijd
‘Alle eeuwen, Mijn en aller Vader henen;
‘Verkond Mijn Broedren wat Ik heb gezeid!’
Toen is Hij ijlings in de lucht verdwenen.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Opgesloten in een ‘storm-vrijen kelder.’ Naar het Engelsch door G.S. [Vervolg van p. 111.]

den grond wel uitzag. Ik deed de klink los en trachtte het luik op te lichten. Maar mijn kracht was hiertoe niet toereikend. Ik riep den heer Gordon en een van de negers; maar onze vereenigde krachten konden het luik niet in beweging brengen. En na herhaalde pogingen werden wij ten laatste genoodzaakt het werk op te geven. Het werd nu duidelijk, dat de puinhoopen van het huis op ons gevallen waren en dat wij opgesloten zouden zijn, tot dat er hulp van boven kon verkregen worden.

Onze toestand was in geenen deele benijdenswaardig, want wij wisten niet, wanneer - zoo ooit - wij zouden geholpen worden, en onze voorraad voedsel was zeer gering. Maar dit - ontzettende gewaarwording - was nog het ergste niet. Er kwam, terwijl wij daar zaten, een geheimzinnig gerommel plotseling uit de aarde op. Er verliepen eenige oogenblikken en toen werd het geraas sterker en scheen dichter en dichter bij te komen. Toen het ons bereikte, scheen meteen de grond onder onze voeten op te rijzen; de muren scheurden en de ladder, die naar het luik leidde, brak in stukken en viel onder de negers, wier wanhoopskreten de ruimte vervulden. Het was een oogenblik van algemeenen doodsangst. Volkomen radeloos stonden wij daar; wij verwachtten niets anders, dan dat de aarde zich ging openen en ons inzwelgen.

De aardbeving was nauwelijks voorbij, of een ander gevaar grijnsde ons aan. Door een der scheuren in den muur vloeide snel water binnen. De vloer van den kelder was weldra eenige duimen hoog met water bedekt. In den beginne schenen noch mevrouw Séuter - de zenuwachtigste van allen - noch de negers het gevaar in te zien, maar, toen het water spoedig, spoedig in hoogte toenam, begon die dame haar gevaar te beseffen.

‘Maar hoe,’ riep zij verschrikt uit, ‘zullen we hier allen moeten verdrinken! Kunnen wij niet ontsnappen? Kunt gij geen enkel middel, geen enkel plan bedenken, om uit deze vreeselijke plaats te komen?’ vroeg zij mij.

‘Geen enkel,’ antwoordde ik.

Het gelaat van de oude dame werd aschgrauw en dan hief zij hare armen op en schreeuwde en gilde:

‘Ik kan, ik wil niet sterven! Wil niemand mij dan redden? Ik wil alles geven. Ik zal een ieder uwer rijk maken,’ vervolgde zij, zich tot de ineenkrimpende negers wendende. Maar haar kreten bleven onbeantwoord door de verschrikte zwarten.

Het zou in andere omstandigheden een studie zijn geweest, de gelaatstrekken der aanwezigen gade te slaan, veranderend naar gelang het water rees. De langzame overgang van vrees naar schrik, van schrik tot dé wildste wanhoop, zou zelfs den lachlust ten top gevoerd hebben, ware onze toestand niet zoo buitengewoon vreeselijk geweest. Terwijl allen huilden en weeklaagden, bleven toch de beide dochters van den heer Gordon volkomen kalm. Ofschoon het water reeds

boven de knieën geklommen was, begaf haar toch de moed niet, zelfs niet voor één oogenblik. In haar gelaat kon men gelatenheid en geduld, sterke, lijdzame kracht lezen. De tegenstelling tusschen haar kalmte en de woeste wanhoop van mevrouw Seuter en de negers was wel opmerkenswaardig. Het was wel een tijd om ieders moed op de proef te stellen. Ik wist, dat het den heer Gordon niet aan moed ontbrak, maar toch scheen zelfs zijn kracht hem te begeven. Zijn blik was woest. De zenuwen van zijn mond trokken en beefden, en nu en dan mompelde hij iets, dat ik niet verstaan kon.

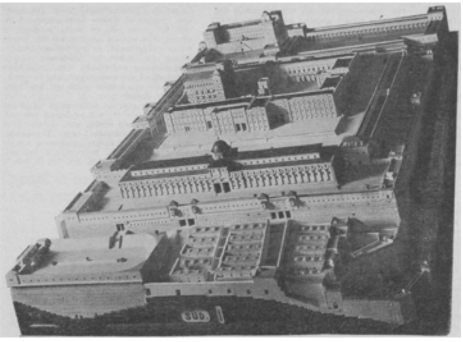

DE GEBOUWEN VAN JERUSALEM'S TEMPEL TIJDENS CHRISTUS' LEVEN.
Gereconstrueerd door den bouwmeester Dr. SCHICK te Jerusalem.

Duim na duim steeg het water, tot dat het aan mijn vest reikte. De eene knoop verdween na den anderen, daar iedere minuut onze verraderlijke vijand op ons won. Toch wilde ik nog niet alle hoop opgeven. Intusschen was er nog geen woord geuit door, geen kreet ontsnapt aan den heer Gordon of zijn heldhaftige dochters. Mevrouw Seuter had opgehouden te schreeuwen, want zij had een langen neger overgehaald haar op zijn schouders te nemen, waar zij met groote en duidelijke tevredenheid een der kaarsen vastklemde. Zij was als in een paradijs; zij zag niet in, dat het verlangen naar levensbehoud even sterk was in den neger als in haar zelve, en dat op het oogenblik, waarop het water hoog genoeg gestegen zou zijn, om zijn leven in gevaar te brengen, hij haar zonder aarzelen aan haar lot zou overlaten.

Neen, daar was geen hulp, geen uitkomst voor ons, en al wat wij konden doen was, het naderen van dien vreeselijken dood, die ons langzaam maar zeker bekroop, met kalmte af te wachten. Een tijd van grootere spanning kan men zich niet verbeelden. Ik heb veel doorgemaakt, maar zoo iets nooit. Men mag dapper zijn, als het bloed kookt en de hitte van het gevecht meewerkt, maar onverschrokken te staan bij het zien, hoe de wreede vernietiger ieder oogenblik duim bij duim nader en nader komt, vraagt een heel ander soort van moed.

Het water had nu bijna onze oksels bereikt; ik voelde meer en meer mijn kracht wegzinken. Ik wilde hard roepen, om hulp schreeuwen. Het was toch zóó verschrikkelijk op deze wijze evenals ratten in een kelder te verdrinken, dat ik er met walg en afschuw van terugdeinsde.

Juist toen ik alle hoop begon op te geven, kwam nog eens het hol gerommel der aardbeving en het walgend gevoel van den schok. De heele plaats schudde, het water kwam in beroering en - den Hemel zij dank - zakte gedeeltelijk weg. Een tijdje kon ik mijn eigen oogen niet gelooven; ik verwachtte het weer te zien rijzen. Tot mijn groote vreugde bevond ik echter, dat het vlug daalde. Het was een oogenblik van algemeene opbeuring, ofschoon wij nog geenszins buiten gevaar waren. Wij waren

gered van een oogenblikkelijken dood, dat is waar, maar hoe zouden wij uit onze levende graftombe bevrijd worden? Hoe konden wij onzen toestand aan anderen bekend maken?

Gedurende verscheidene uren bleven wij in die positie - een gedeelte van den tijd daarenboven in een afgrijselijke duisternis, want het licht ging uit en wij hadden geen ander om het te vervangen. Ik weet niet of ik of iemand anders sliep. Wat ik wel weet, is, dat we allen na een tijdje in een staat van gevoelloosheid schenen te zijn, want er werd geen woord geuit. Eéns meende ik mijn zinnen te verliezen, want mijn brein werd vol van vreemde onaardsche gezichten. Uit dien toestand werd ik eensklaps opgewekt door harde kreten.

‘Wat is er,’ vroeg ik. ‘Wat scheelt er aan?’

‘Het water komt weer binnen. Hoort ge het niet?’ riep mevrouw Seuter jammerend.

Ik luisterde. Zeker, daar was een geraas - maar het klonk niet als van water. Toen hield het op. Ik voelde om mij heen; maar mijn zinnen waren zóó verbijsterd, dat ik niet kon zeggen, of het water rees of niet, of dat er eigenlijk wel water was. Ik luisterde nog eens. Zeer zeker, daar waren geluiden.... Zij kwamen van boven. Eerst onduidelijk, maar ieder oogenblik werden zij duidelijker en ten laatste kon ik de slagen van houweelen en het geschrap van schoppen onderscheiden. Dit geluid was vermengd met het geroep van menschelijke stemmen.

Hulp was nabij. Eenige minuten later werd - onuitsprekelijke vreugde - het luik geopend en het zonlicht viel op ons neer.

Ik zal niet beproeven onze gevoelens te schetsen, noch de wilde vreugde der negers, boven en beneden. Ook kan ik geen juist denkbeeld geven van de wijze, waarop mevrouw Seuter zich gedroeg, zóó woest waren haar uitlatingen van vreugde. Alleen weet ik, dat de heer Gordon en zijn twee dochters in hun vervoering mij omhelsden en dat ik dit zeer prettig vond.

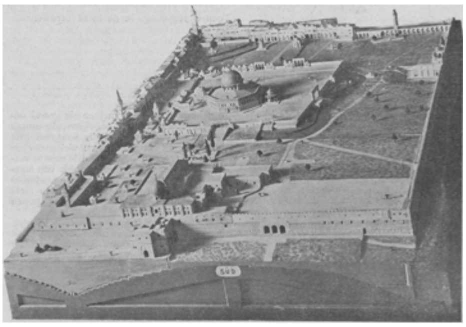

DE TEMPELPLAATS TE JERUSALEM MET HARE GEBOUWEN IN ONZEN TIJD.

Onze volkomen bevrijding werd nog eenigen tijd uitgesteld door gebrek aan een ladder. Terwijl men er een zocht, waren

de negers en het andere volk boven ons zeer verlangend te weten, of wij allen behouden waren. Wij stelden hen spoedig hieromtrent gerust.

De jonge negerin, wier weeklachten over haar kind zoo hartverscheurend geweest waren, begon nu te roepen om nieuws omtrent haar kleine. En hoe vreemd het u ook moge voorkomen, wáár is het, dat te midden der verwoesting in het negerdorp, het kind geheel ongedeerd gevonden werd en eenige minuten nadat wij boven waren gekomen, was het in de armen van zijn moeder.

Het tooneel der verwoesting, dat onze blikken trof, toen wij den kelder verlaten hadden, is met geen mogelijkheid te beschrijven. De geheele aanblik van het land was, om zoo te zeggen, volkomen veranderd. Waar gisteren alles groen was en weelderig, was nu alles dor en zwart. Planten, huizen, dieren, alles was verdwenen. Zoo'n wonderbare herschepping in zoo'n korten tijd had ik nooit gezien.

Paradijs zelf was een massa puin en de suikerfabriek had veel geleden.

Onze bevrijding hadden wij te danken aan een troep werklieden, die een half uur ver van het huis aan een baai, waar de heer Gordon een aanlegplaats had, werkten. Ofschoon deze lieden waren blootgesteld geweest aan de volle woede van den storm, waren zij er toch ongedeerd afgekomen en vertrokken bij het aanbreken van den dag om hun meester te zoeken.

DE WEEZEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN THÉRÈSE SCHWARTZE.

Meer dan vier-en-twintig uren waren wij in den kelder opgesloten geweest - zeker de langste dag en nacht, die ik ooit heb doorgebracht.

De weezen.
Naar een schilderij van Thérèse Schwartze.

Ze zijn wel lief, de twee weeskinderen van Thérèse Schwartze, nu niet in de zoo vaak door haar geschilderde, degelijke gestichtsdracht, maar in de sobere plunje der arme verstootelingen, voor wie geen gastvrij tehuis zijn deuren wijd opent, maar de morsige straten eener groote stad het terrein zijn, waar zij hun schamel stukje brood met bedelen of een bijna daarmee gelijkstaande negotie winnen moeten.

En toch - zielsdiep medelijden wekken ze niet, zooals ze daar staan, de beide

zusjes, de jongste tegén de oudere aangeleund, die beschermend haar welgevormde handen legt om de schouders van het kind. Hun kleeding is armelijk, maar het doekje is met onmiskenbare koketterie om het blonde hoofd der oudste heengeslagen; de sjaal, die haar schouders beschut tegen al te scherpen wind, laat met bevallige zedigheid een klein deel van den blanken hals bloot, waartegen een tuiltje lentebloemen verlokkend kleurt. De uitdrukking van het gezichtje met de groote droom-oogen en levenslustigen mond doet evenmin aan diepe verslagenheid en harde ontbering denken als het nuffig pruillipje der kleine zus.

Er is iets sentimenteel-poseerends in de beide figuurtjes, een romaneske voornaamheid, die minder aan het werkelijke leven met zijn ten hemel schreiende ellende dan aan het valsch vertoon eener theaterwereld verwant schijnt en waarvoor het ons, nuchtere, n□ar levenswaarheid hakende Hollanders, onmogelijk is tot meegevoel bewogen te worden.

Dit alles neemt niet weg, dat mejuffrouw Schwartze van haar twee modelletjes een fraai en bevallig schilderij gemaakt heeft, die van haar schildersbegaafdheid een gunstig getuigenis aflegt.

Wat het oude doodboek vertelde.

Middernacht! Van den nabij gelegen kerktoren sloeg de klok, langzaam, dralend. Hoe huilde de ruwe herfststorm om de oude pastorie! Hij deed de vensters en blinden schudden en blies door de spleten der ramen. Zelfs de half doove Spits op de mat voor het slaapvertrek van zijn heer knorde, als hij het huilen van den wind vernam.

Bekommerd leunde ik tegen het schrijfbureau van den pastoor en dacht na over lang vervlogen tijden. Op zijn ouden dag leeft men alleen van herinnering en weet zelfs in zorgen en lijden van vroegere dagen nog iets aangenaams te ontdekken. Zoo gaat het den menschen, zoo ook ons boeken. Ik ben namelijk het oude doodboek van het dorp. Versleten is mijn gewàad, en de naam op mijn rug toont nog alleen de sporen van zijn vroegere goudglanzende schoonheid.

Het is een treurig gevoel, zich spoedig overtollig te weten, doch dubbel smartte het mij onlangs, toen zelfs een gedachteloos muisje aan mijn voeten begon te knagen. De wonde was bloedeloos, maar ze ontging niet den oogen van het oude Liesje, de zuster van den pastoor: den volgenden nacht werd Mietje, haar lieve poes, bij ons in de kamer opgesloten. Zij streek een paar maal vleiend haar kopje langs mij heen, alsof zij wilde zeggen: die onbeschaamde muis, die zoo oneerbiedig jegens u gehandeld heeft, zal ik spoedig krijgen. Ik kon het brave beestje niet danken, want wij boeken mogen alleen spreken bij nacht, als geen ander levend wezen tegenwoordig is.

Dikwijls had ik met een beetje nijd in het hart naar de vele trotsche boeken in de bibliotheek van mijn heer gekeken, die wel klein van gestalte, maar veel beter gekleed waren dan ik. Wat voor vrome en geleerde dingen moeten zij inhouden, dat de pastoor dikwijls urenlang daarin leest. Gebedenboeken zijn het niet, want onder het lezen rookt hij zijn groote, lange pijp. Ik hoor wel de collega's in de boekenkast menigmaal des nachts fluisteren, maar mijn gehoor is afgenomen en ik versta alles niet meer. Sommige spreken over de geheimen van ons heilig geloof, andere roepen hardop: ‘Beminde Christenen!’ Er zijn er zelfs een aantal met prachtige banden bij, die weten alle Pausen op de rij af op te noemen. Heel geleerde boeken spreken alleen Latijn.

Mijn voorouders hebben dit ook verstaan, ik ken maar één zin, doch een mooien, '*Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*. Het is een heilige en heilzame gedachte, voor de overledenen te bidden, opdat zij van hun zonden ontslagen worden.' Werd deze vermaning maar meer opgevolgd! Vele dooden worden zoo spoedig vergeten! Zoo zal het ook mij gaan. Vergeten! Hoe pijnlijk doet dit woordje het hart aan! Peinzend verdiepte ik mij in treurige gedachten, tot eindelijk een smartelijke zucht mij ontsnapte - een beetje lijm was onder mijn lederen rug losgesprongen.

'Wel, oude doodgraver, weer zoo treurig?' vroeg het steeds vroolijke trouwboek naast mij, 'wees toch niet zoo treurig, de goede God zorgt voor al Zijn schepselen.'

'En Zijn genade ontbreekt niemand van zijn jeugd af,' zei met zijn diepe stem ernstig het doopboek.

'Wie zou dat beter inzien dan ik?' antwoordde ik. 'O, indien ik wilde vertellen!'

'Gij doet hét o zoo graag,' onderbrak mij, als altijd, het trouwboek. 'Hoort, hoe buiten de wind huilt, dan is het gezellig praten op een veilige plaats. Gij moogt ons wel eens doen griezelen.'

'Praat zoo lichtzinnig niét,' antwoordde ik bestraffend, 'nog kort geleden heeft de pastoor in zijn preek mij den machtigsten boetprediker genoemd. Ja, indien de menschen vaker in het doodboek wilden lezen, dan zouden zij geheel anders leven! Maar vandaag, lieve broeders, heb ik u iets anders te vertellen, dat mij reeds lang op het hart lag....

Ik stam uit het jaar 1848. Ook onze goede boeren lieten zich door de moderne denkbeelden aansteken en morden tegen schout en houtvester, tegen drost en hertog. De oude pastoor schudde vaak het hoofd over zijn veranderde parochianen. Wel scholden zij niet op hem en den godsdienst, maar anders bijna op alles ter wereld. Daar gaf hun de goede God een duidelijke waarschuwing in hun al te aardsch streven: de hoofdman der burgerwacht, Egner, niet de ijverigste Christen, stierf - plotseling! Zijn naam was de eerste in het jonge doodboek.

Godlof! de bijvoeging: 'plotseling gestorven!' beleefde ik niet dikwijls, maar met angst las ik eenige malen de opmerking: 'ontving bewusteloos het H. Oliesel.' Des te meer verheugd was ik, als er bijgeschreven werd: 'Voorzien van de H.H. Sacramenten', of zelfs: 'Meermalen gesterkt door de genademiddelen der H. Kerk, stierf hij een stichtenden dood.' Het geluk, dat ik dan ondervond, kan ik u niet beschrijven.

Ook de oude pastoor, die zoo menigeen op een christelijken dood had voorbereid, stierf ten slotte. Dertig priesters stonden rondom zijn graf. Hoe droevig was ik gestemd, toen de deken zijn naam inschreef, en meer nog, toen het oude Liesje, van de pastorie afscheid nemend, eerst nogmaals den naam haars broeders in het doodboek zocht.'

'Ja, het goede Liesje,' praatte onbezorgd het trouwboek, dat nooit op de stemming mijner ziel wist in te gaan. 'Een beetje bijgeloovig was zij altijd; na den dood van den pastoor vergat zij niet, zijn bijenkorven omver te werpen, opdat het volk geen kwaad zou geschieden.'

'Daarover heb ik zoo mijn eigen gedachten', antwoordde ik kalm. 'Is het echter geen bijgeloof, dat uw bruidsparen op Vrijdag niet willen trouwen, om van andere zoogenaamde gebruiken niet te spreken?'

'Ach, wat,' meende het trouwboek verlegen, 'mijnheer pastoor heeft den verloofden dikwijls genoeg gezegd, dat, indien zij op Vrijdag, den Lijdensdag onzes Heeren, geen vroolijke bruiloften wilden vieren, dit zeer vroom en christelijk gedacht is.'

Het was mij te treurig te moede, om met het trouwboek te redetwisten, ik vertelde daarom verder:

‘Na den dood van den pastoor kwam een droevige tijd. Wegens den kultuurkamp bleef zijn plaats onbezet. De grijze bisschop leefde ver van zijn diocees in ballingschap. Hier in Waldenberg konden geestelijken uit den omtrek alleen in het geheim, voor het aanbreken van den dag, met gesloten kerkdeuren des Zondags Mis lezen. Spoedig vertoonde zich een Judas in de gemeente. Eenige malen werden vreemde priesters verraden en gestraft; er konden toen geen priesters meer te Waldenberg komen en de inwoners moesten nu op den dag des Heeren elders heengaan om de Mis bij te wonen, en zij deden dit met prijzenswaardigen ijver.

De nieuwgeborenen te doopen leverde geen moeilijkheid op, maar menige zieke en stervende verlangde angstig naar de vertroostingen van onzen heiligen godsdienst. Doch slechts met listen en allerlei voorzorgsmaatregelen kon den stervenden het Allerheiligste gebracht worden, want op zulke dagen verliet de gendarme onder duizend voorwendsels het dorp niet.

De verdenking, den verklikker te spelen, viel in het begin op den ouden houtvester, die in de herberg zoo luide tegen Jesuïeten en rijksvijanden uitvoer, maar daarna meer en meer op den burgemeester Egner. Deze rijke houthandelaar was een trotsch, eerzuchtig man, de zoon van den kapitein der burgerwacht ten jare 48. Met onverbiddelijke strengheid regeerde hij zijn boeren; de eerzucht maakte hem tot verrader zijner Kerk en tot beul zijner eenige dochter Maria.’

‘Dat was een kind van de H. Moeder Gods,’ riep ijverig het doopboek uit. ‘Haar naam werd als de eerste op den grooten feestdag der Onbevlekte Maagd, 1854, bij mij ingeschreven. Hoe verheugd was ik, toen ik het kind persoonlijk leerde kennen, nadat ik in stilte dikwijls daarom gebeden had. Maria had juist haar eerste heilige Communie gedaan en bestelde bij mijnheer pastoor een H. Mis voor haar vroeg gestorven moeder. Den hemel in het oog, daarom ook in het hart!’

‘De hemel is voor degenen, die aan hem denken,’ zei ik met overtuiging.

‘Zeker, goed doodboek,’ zei hartelijk het doopboek, ‘daarom begreep ook haar koude vader nooit het hart van zijn kind. Wie nooit godsdienstig was, weet niet, wat een teedere ziel is.’

‘Ja, die koppige dorpsmonarch,’ bromde het trouwboek, ‘wilde ook niets weten van den flinken zoon van den Lindeboer, die het blauwoogige meisje zoo graag zag. En een rijksvijand was Frans waarlijk niet, hij had immers uit Frankrijk het IJzeren Kruis meegebracht. Wat zouden de vroegere huzaar en de blonde Maria een mooi paar geweest zijn.’

‘Van Frans wil ik geen kwaad zeggèn,’ antwoordde het doopboek, ‘maar ik weet zeker, dat Maria geen aardschen bruidegom verlangde. Maar gij zijt en blijft het huwelijksregister, een wereldsch ding!’

Het klonk trotsch en uit de hoogte.

‘Wereldsch ding?’ zei het trouwboek toornig, ‘ik ben even kerksch als gij! Het huwelijk is ook een Sacrament en al is het ook het laatste, zoo is het toch niet minder van belang en zeker ouder dan het eerste. Brave jongelieden treden met vertrouwen op God in hun nieuwen staat. Zendt de Hemel hun een kruis, dan dragen zij het met tweeën, dan valt het lichter.... Daarom, geachte medebroeder,’ aldus besloot het trouwboek zijn pleidooi, ‘ik verzoek u nogmaals, niet aan mijn belangrijkheid en kerkschgezindheid te twijfelen. De dood is waarlijk geen Sacrament.’

Dit moest scherts beteekenen en mij gelden. Maar - het doopboek zweeg gekrenkt - ik blijf steeds ernstig zooals het een doodboek behoort. Ik vervolgde daarom:

‘Op een kouden, helderen winterdag zat in de herberg *de Leeuw* een vroolijk jachtgezelschap om den landraad der naburige districtsstad. Ook burgemeester Egner was

er bij en had het hoogste woord. Daar rolde over het kerkplein in groote haast een wagen, die voor de pastorie stilhield. Egner bemerkte met verwondering hoe de jonge Lindeboer zichtbaar ontroerd aanbelde en spoedig daarop met den ouden deken in den wagen stapte.

Een grijnslach kwam op het door den wijn rood geworden gezicht van den houthandelaar. ‘Die vrome boer wil mijn eenige dochter trouwen,’ mompelde hij, ‘maar daar zal ik toch een stokje voor steken.’

Hij fluisterde den landraad toe, dat de paap zeker een zieke te Waldenberg wilde bedienen en in strijd met de wet handelen. Hij verzocht hem den gendarme mee te geven, om den paap op heeterdaad te betrappen.

De protestantsche ambtenaar was in het begin onaangenaam getroffen en weerde af met de woorden: ‘Och, men moet ook niet alles zien! Laat den ouden heer toch met rust!’ Daarna echter, als vreesde hij als ambtenaar te veel te hebben gezegd, gaf hij toe aan het verlangen van zijn ondergeschikte.’

‘Inderdaad, zoo zijn alle Pilatusbroeders! Zij handelen anders dan zij denken,’ zei bitter het trouwboek, dat tot mijn verbazing opmerkzaam mijn woorden volgde.

‘Gij hebt gelijk,’ zei ik toestemmend, ‘doch luister nu verder. Snel ijlde de burgemeester met den gendarme naar Waldenberg. Verwenschingen en vloeken kwamen op de lippen van den eerzuchtigen verrader. Voor zijn huis vond hij een groote menschenmassa. Ook zijn naam hoorde Egner noemen. Driftig rukte hij de deur zijner woning open, doch als door den bliksem getroffen bleef hij staan voor de wijdgeopende kamerdeur zijner dochter. Hij slaakte een kreet, - Maria, zijn eenig kind lag op het sterfbed! Bleek was het gelaat, de witte lippen door een bloedig schuim omgeven, de oogen reeds bijna gebroken. Een bekken, half met bloed gevuld, stond naast haar bed. De grijze deken had de zieke de laatste HH. Sacramenten toegediend en bad juist voor het tafeltje, met het kruis en de kaarsen er op, de gebeden der stervenden voor de ziel, die op het punt stond, de groote reis naar de eeuwigheid te ondernemen. Eenige vrouwen knielden snikkend in het halfdonker, naast haar de jonge Lindeboer, de oogen zonder tranen, doch angstig op de stervende gericht.

‘Mijn kind! mijn kind!’ schreeuwde buiten zich zelf van smart de burgemeestér, en viel voor het bed op de knieën.

‘Vergiffenis! vergiffenis!’

Een straal van geluk gleed over het gelaat zijner dochter. ‘Vader!’ fluisterde zij blijde. Doch nu kwam de dood met rassche schreden. Haar oogen zochten den rouwmoedige, tastend grepen haar handen naar de zijne, daarna zonk zij terug, een laatste lange, bange ademtocht; Maria ging heen naar haar moeder, en een heilige Engel droeg haar zuivere ziel naar den Schepper omhoog!

Als een ander mensch stond de burgemeester op en dankte den grijzen deken met een innigen handdruk. Gewetenswroegingen zijn de tuchtiging der natuur, maar alleen het berouw is de verzoening. Sedert dien dag kon elke priester ongehinderd de zielszorg in Waldenberg uitoefenen.

Maar de anders zoo snoevende houtvester voer in de herberg niet meer uit tegen de Jesuïeten. Eenige maanden later wierp een longontsteking hem neer, en juist de burgemeester was het, die een bij den deken op bezoek vertoevenden vreemden geestelijke riep, om den ouden jager in zijn sterfuur bij te staan. Nog goed kan ik mij den geestelijke met de dikke brillenglazen en zijn fijnen glimlach voorstellen, toen

hij naast den naam van den doode schreef: ‘Oprecht met God verzoend, stierf hij rouwmoedig en gelaten. P.W.,S.J.’

‘Ja, ik moet thans nog lachen,’ zei het trouwboek goed geluimd, ‘dat de barsche groenrok voor de eerste en voor de laatste maal een levenden Jesuïet gezien heeft.’

‘Deze gebeurtenis maakte ook op Egner den diepsten indruk. Nu gaf hij zijn gemeentenaren het beste voorbeeld en toen na eenige jaren onze tegenwoordige pastoor zijn intocht in Waldenberg hield, begroette hem de burgemeester aan den ingang van het dorp en beloofde hem gehoorzaamheid en trouw. Weinige dagen later bezocht hij den pastoor en bekende hem met evenveel openhartigheid als berouw, hoe de goede God hem van den verkeerden weg had teruggebracht. Terwijl gij, lieve broeders, zacht sliept, hoorde ik woord voor woord hetgeen hij zei.

Toen zijn ambtstijd om was, weigerde Egner vrijwillig, opnieuw gekozen te worden maar wendde al zijn invloed aan, dat de jonge Lindeboer, wien hij met vaderlijke liefde was genegen, zijn opvolger werd. Gij zelf weet, hoe deze brave man de rechterhand van den pastoor is.

‘Heden nu scheidde de oude burgemeester uit dit leven, hij stierf een christelijken dood. Ware boete voor vroegere zonden weegt bij God vaak meer dan onaangevochten onschuld.

Waarom, ik u dit alles zoo uitvoerig verteld heb, lieve broeders? Het is niet de babbelzucht van den ouden dag. Sedert weken reeds droeg ik den geheimen angst, dien ik niet wilde bekennen. Doch thans wordt het geheim openbaar, morgen is het gedaan met mij: Egner is de laatste naam geweest, dien men heeft ingeschreven. Morgen ga ik naar het archief der pastorie! Bewaart een trouw aandenken aan mij!’

Met stokkende en bevende stem had het doodboek de laatste woorden gesproken. Tevergeefs trachtten de andere het te troosten. De schemering daalde neer over de aarde - de pastoor trad de kamer binnen en knielde op zijn bidstoel - toen verstomden de boeken van den pastoor.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw,
door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

‘Och, Aelbert, dat ge Gerard toch terug liet komen!’

‘Kom, kom, mijne lieve, voor den jongen behoeft ge u waarlijk niet bevreesd te maken. Maar 't is hierover niet, dat ik spreken wilde; ik heb mijne moeder gezegd er op te staan, dat Ermgaard hier zou blijven onder onze hoede.’

‘De Lieve Vrouwe zij geprezen! Wanneer ook zij ware heengegaan, had ik mij zeer bedroefd.’

‘En wat zegt vader Henrik er van? Dunkt het hem wèl gedaan?’

‘Ja, 't zal het beste zijn, het kind hier te houden. Ermgaard zou slecht aarden in het prachtlievende slot van Veere, zonder u en hare lieve zuster Katharina, zonder hare minne ginds in 't dorp, die zij zoo trouw bezoekt, zonder alles wat haar groot zag worden. En wij weten het wel, heer Aelbert, hier is de moeder niet de geschikte leidsvrouwe; Ermgaard, hoe zacht en lieftallig ook, is toch een moeilijk te doorgronden karakter en hare moeder kent haar het minst van allen.’

‘Ik heb wel eens gedacht,’ zeide Katharina, ‘dat Ermgaard ons zou kunnen verlaten voor het convent der kloostervrouwen van Sint-Aechten.’

De kanunnik schudde zijn grijs hoofd. ‘Ik geloof het niet,’ sprak hij. ‘Ermgaard is droefgeestig en teruggetrokken, zij weet zelve nog niet waarheen zij wil. Zulke hartjes als het hare zijn als diepe waters. 't Is een kostelijk kleinood, dat ge bewaart, heer Aelbert, draag er goed zorg voor.’

‘Onze oudste dochter!’ zeide Katharina teeder. ‘Geloof mij, vader, we hebben haar zoo lief als was zij dit werkelijk. En gij weet niet wat zorgzaam moedertje zij voor Aelbert en Elisabeth is. Henrik is tegenwoordig meer met de paarden en honden dan in de vrouwenvertrekken; sinds Gerard naar 's-Gravenhage ging, droomt hij ook al om schildknaap te worden. Wanneer heer Floris dàt zou wenschen, ik weigerde het; 't is al genoeg, dat hij mijn oudsten zoon mij roofde.’

‘Laat graaf Floris niet hooren, dat ge zóó spreekt; 't lijkt of hij ons Gerard heimelijk ontstal en gij moogt zeker den graaf wel ter wille zijn, die zijne nicht zoo vereerend onderscheidde in 't privilege, dat hij Brielle gaf. Ge weet natuurlijk, vader Henrik, dat onze beminde graaf in dien tijd hier op 't slot het handvest teekende, waarbij Brielle tolvrijdom kreeg, maar hebt gij het stuk ooit gelezen?’

Vader Henrik antwoordde ontkennend, waarop Katharina opstond om het schrijven te halen, en toen zij het vertrek verlaten had, wendde Aelbert zich snel tot den parochiepaap.

‘Ik bemerk, dat ook u de geruchten omtrent den heer van Veere ter oore kwamen. De Vlamingen worden weer onrustig en ik ben bijna zeker, dat Wolfaert van Borselen daar de hand in heeft. Let op, vader, spoedig zal hij de verklaarde vijand van graaf Floris zijn. Begrijpt gij, hoe het mij tegenstaat, dat die man zich met mijn geslacht verbindt. Zoolang ik leef, zal Voorne wel pal staan voor 's graven recht; maar, als ik kwam te vallen, wie zal de leidsman van mijn zoon zijn?’

‘Wat sombere gedachten, heer burcht-graaf. Wij willen God en Zijne lieve Heiligen bidden, dat Hij u nog jaren voor ons behoude en jonker Gerard evenveel wijsheid geve als zijn heer vader.’

Aelbert glimlachte droefgeestig, maar zeide niets meer, want Katharina trad weer binnen met het perkament, waaraan de groote grafelijke zegels hingen. Zij overhandigde het heer Henrik, die het openvouwde.

Het handvest luidde aldus:

‘Wij, Floris, graaf van Holland, maken bekend aan allen, die deze tegenwoordige zullen zien, dat wij lettende op de vroomheid van Aelbert, heer van Voorne, onzen geliefden en getrouwen, en daarbij inwilligende het ootmoedig verzoek der Edele Vrouwe, Vrouwe Katharina de Durby[1)], Vrouwe van Voorne, onze geliefde bloedverwante, zijne huisvrouw, goed gedacht en toegestaan hebben, de goederen van zijne ingezetenen in den Brielle, hetzij die hem zelfs in eigendom toekomen, hetzij hem gemeen zijnde met anderen, vervoerd worden, of in wat schip dezelve zouden mogen liggen, als ze maar verdeeld liggen of zij dezelve met eenig vast merk van andere goederen zouden kunnen onderscheiden, van alle vordering en betaling van onze tollen, van nu af ten eeuwige dage, te eximeeren, uit te zonderen en te bevrijden, alle list en bedrog in deze 't eenemaal buiten gesloten zijnde. En wij belasten alle Tollenaren, wie zij in den tijd zouden mogen zijn, dat ze de voorn. ingezetenen van den Brielle met hunne goederen vrij laten doortrekken op de voorn. wijze. En over zulks zijn de voorn, ingezetenen van den Brielle gehouden ons en onze Huisvrouw, in 't komen en henen gaan met eene kogge of □ndere schepen te

1) Katharina van Teylingen werd ook aldus genoemd.

voeren en te geleiden over de Maas, wanneer zulks van hen door ons zal geëischt zijn.

'Gegeven ten huize van den voornoemden Heer van Voorne, den tweeden vierdag na Lucie (Lichtmis) in 't jaar des Heeren 1280.'

'Zoolang de stad Brielle bestaat, zal ook

Katharina de Durby met dankbaarheid worden genoemd,' zeide heer Henrik, de burchtvrouwe het perkament weder gevende. 'En nu verwijt gij nog uwe huisvrouw, heer graaf, dat zij niet in hare waardigheid durft optreden.'

'Graaf Floris schrijft ook "ootmoedig verzoek"; onze beminde neef ziet gaarne zachte en smeekende vrouwen, niet waar, Katharina?'

De vrouwe van Voorne bloosde weer en speelde met hare gordeltasch. 'Zoudt gij Ermgaard het huwelijk harer moeder niet nu mededeelen?' zeide zij verlegen. 'Wellicht dat vader Henrik haar nog een troostend woordje zeggen kan.'

'Goed, waar is zij?'

'In mijn vertrek met de kinderen; zal ik hen roepen?'

'Neen, laten we liever medegaan om ook de kinderen te zien.'

(*Wordt vervolgd.*)

Zonder moeder.
Naar de schilderij van Mevr. Cate Bisschop-Swift.

Toen de Friesche schilder Chr. Bisschop, bekend om zijn Marker binnenhuizen, in de hofstad zijn atelier had gevestigd en er een goede reputatie genoot, behoorde tot zijn leerlingen zekere miss Cate Swift, een niet onverdienstelijk schilderende Engelsche jonge dame, die, vergezeld van een oudere bloedverwante, de schoone Hollandsche schilderijen in musea en particuliere verzamelingen bestudeeren kwam. Zijn leerlinge in de eigenlijke beteekenis was ze niet: toen zij het vaderland verliet, had haar familie haar verboden in den vreemde op een atelier te gaan werken, maar, daar de kunst van den Haagschen meester haar buitengewoon aantrok en zij van diens leiding groote verwachtingen koesterde voor haar vorderingen, was men overeengekomen, dat Bisschop, wanneer zij in gezelschap harer begeleidster op het museum zat te copieeren, haar met goede wenken en aanwijzingen zou ter zijde staan. Meester en leerling konden het best met elkander vinden; de laatste voelde zich volkomen thuis in het vreemde land en begon er tegen op te zien huiswaarts te keeren en haar Hollandsche vrienden te verlaten. Toen dan ook Bisschop bij de verwante aanzoek deed om de hand der jonge dame, wachtte hem een gunstig onthaal, daar deze hem had leeren achten als een degelijk en ernstig man van deftige afkomst en algemeen geëerd, zoowel in den kring zijner kunstbroeders als in de omgeving des Konings, waar men meermalen zijn raad inriep voor de kunstoefeningen van vorstelijke familieleden.

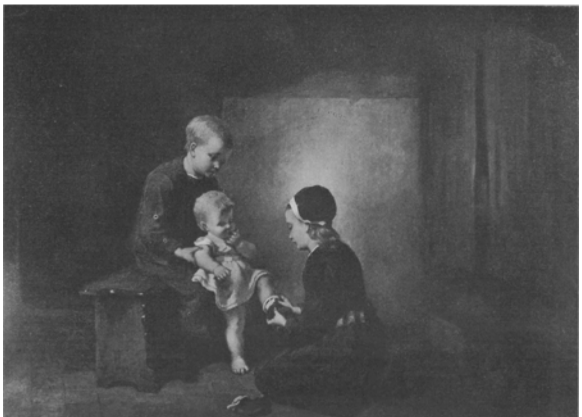

ZONDER MOEDER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MEVR. KATE BISSCHOP-SWIFT.

Van dien tijd af werkten Bisschop en zijn vrouw samen in hun fraaie en artistiek ingerichte villa *Frisia*, waar ieder zijn eigen atelier heeft; hij om zijn Marker binnenhuizen en stillevens te schilderen, zij om haar huiselijke tafereeltjes te voltooien, die zijn als zoovele onderhoudende verhalen, waarin haar vriendelijk en kalm gemoed zich uitspreekt. Onze plaat is er een aardig staal van: *Zonder Moeder* noemde de schilderes het doek, waarop broertje en zusje bezig zijn het kleine, blondlokkige dikkertje naar bed te helpen. Zij doet het kousjes en schoentjes uit, terwijl broer den tegenspartelenden deugniet vasthoudt om haar het onvermijdelijke avondwerkje te vergemakkelijken. Zusje, zelf nog zoo jong, beseft reeds al den ernst van den toestand: moeder is dood, en nu moet ze voor kleinen broer een moedertje zijn en hem al de zorgen wijden, die moeder zoo lief waren. Groote broer weet haar ijver te waardeeren en helpt wat hij kan om haar taak te verlichten.

Als vader straks thuiskomt, vindt hij den dreumes rustig sluimerend in de hooge bedstee en de beide grooten hem wachtend met het avondmaal.

[Nummer 15]

Nicolaas Beets.

'Nog tien jaren, nog twintig (of vraag ik te veel?)' had de vijf-en-vijftigjarige Beets geschreven. De geestige dichter van het *Kriekende Kriekske* koos die woorden tot motto boven het Betuwsch liedje, waarmee hij den 13den September 1894 acht dichtjes in hetzelfde zangerige dialect den tachtig-jarigen grijsaard toewijdde:

't Was nie te veul gevraogd, o neen!
Vraog nòg maor t i e n , wès nie verlegen,
Ge bint de liev'ling van Gods zegen;
En vraog die ook veur mien meteen,
Dan stuur 'k oe, aon 'en snoer geregen,
Weer dichtjes toe, gen a c h t maor n e g e n ,
Veur iellek tiental jaoren één.

Wie wenschte niet van harte èn voor den bezongene èn voor den zanger èn... voor eigen letterkundig genot, dat Pater Van Meurs het volgend jaar ook zijn tuiltje van n e g e n had mogen aanbieden? Helaas! de dood heeft een streep gehaald door de berekening der hoop, welker vervulling heel Nederland zoo gaarne gezien had: Beets is ten grave gedragen in zijn 89ste levens-jaar te Utrecht, de stad, die gedurende een halve eeuw hem onder hare burgers tellen mocht en vanwaar hij eens 'Holland' toezong:

Zoet Holland, lieflijk Holland,
nu leef ik in het Sticht
Door leiding van Gods goedheid
en nooit betreurden plicht;
'k Zie daar den graf kuil gapen,
Waarin ik zacht zal slapen,
Als op den Stichtschen akker
mijn dagwerk is verricht.

Er zijn in de letterkundige geschiedenis van ons vaderland weinig mannen geweest, die hun 'dagwerk' van zoo-véél glorie en zóóveel zonnig geluk beschenen zagen als Beets, als Hildebrand. 'Soli Deo gloria!' begon zijn woord van dank op de hulde hem gebracht den 13den September 1884 in Tivoli, waar men den zeventigjarige zijn marmeren borstbeeld aanbood en zooveel andere bewijzen gaf van Neerlands grootgaan op dien grooten zoon; 'God alleen de glorie!' - en waarlijk, zoo schoon als de daad dier opdracht was, zoo wáar was de inhoud, want er wás eer en glorie overvloedig. 'Laat mij,' sprak hij toen verder, 'daarmede [met de liefde, mij bewezen] ten grave gaan. Ik ben 70 jaar oud geworden, maar heb onder de menschen, op aarde niets heerlijkers bevonden dan de liefde.' Schoon uitgesproken bijna negentien jaren vóór zijn dood, men zou zich die woorden gemakkelijk kunnen denken als Beets' testamentairen dank aan het volk, welks hart hij met de *Camera Obscura* zóó eens voor altijd veroverd had, dat het voortaan met blijde belangstelling aanvaardde al wat in dichtvorm als 't ware de auto-biographie behelsde van zijn Hildebrand op lateren leeftijd.

Gij hebt mijn kunst steeds naar mijn zucht geschat,
Den broeder in den dichter lief gehad,

zong hij in de jongelingsjaren zijne zuster toe. Als ge het woord ‘broeder’ verandert in ‘zielsvriend’, dan kunt ge beide veizen in den mond leggen van den dankbaren Beets, afscheid nemend van zijn dierbaar volk.

Naar een phot. van J. Schumaker, photograaf te Utrecht.
NICOLAAS BEETS, † 13 Maart 1903.

Of Beets in de stilte van zijn binnenkamer zich door de fluisterende stem der Muze de onsterfelijkheid heeft hooren profeteeren, weet niemand; maar de *vox populi,* dat is de stem der duizenden en nog eens duizenden heeft Hildebrand een halve eeuw lang bij zijn leven de onsterfelijkheid toegezegd, neen toegeroepen, toegelachen en toegejubeld. Er is, algemeen gesproken, in tegenwoordigen roem wel geen zeker bewijs te vinden voor toekomstigen, maar als er in dit geval iets is wat heel dicht een zeker bewijs nabijkomt, dan is het dat om zoo te zeggen vooruitloopend-proefondervindelijk bewijs van Hildebrand's éenige populariteit.

Wie twijfelt er aan, zij ook in het rijk der letteren de stem des volks niet immer eensluidend met de godinnestem der schoone Muze, of vele tijden ná ons zal er een publiek wezen, dat Hildebrand's humor en rake typen, zijn ‘Familie Kegge’, zijn ‘Familie Stastok’, zijn Nurks, zijn Bruis onvergetelijk roemt en dankbaar gewaagt van den gunstigen keer, welken die ééne man met dat ééne boek in onze vaderlandsche litteratuur teweegbracht.

De dagbladen brachten uitvoerige levensberichten van den grooten overledene, wij kunnen ons derhalve gevoeglijk bepalen tot aanstipping van eenige data.

Nicolaas Beets, de zoon van den Haarlemschen scheikundige Martinus Nicolaas Beets en van Maria Elisabeth de Waal Malefijt, werd geboren den 13den September 1814. Daags voor zijn verjaardag in 1833 ingeschreven als student in de theologie te Leiden, promoveerde hij er den 11den Maart 1839, hetzelfde jaar der eerste uitgave van zijn beroemde *Camera Obscura*. Den 3den September 1840 huwde hij een kleindochter van Van der Palm, jonkvrouw Aleidé van Foreest, en vestigde hij zich te Heemstede als predikant. Den 11den Juni 1854 werd Beets in de Evangelie-bediening bevestigd te Utrecht. Nog geen twee jaar later verloor hij er zijn eerste gade. Den 20sten October 1859 hertrouwde hij met dezer zuster, jonkvrouw Jacoba Elisabeth.

In 1887 verscheen *Na vijftig jaar,* Noodige en overbodige opheldering van de Camera Obscura

van Hildebrand, een commentaar vol geest en pit, maar die toch niet haalde bij het gecommentarieerde oorspronkelijke werk van den genialen vijf-en-twintigjarigen student. Een *Camera Obscura* kon Beets zelf maar ééns schrijven, ééns, maar 't was genoeg om hem na zijn dood te doen voort-leven in het hart van zijn dankbare volk.

Het jaar 1903 heeft ons twee groote mannen ontnomen, die elkander vierden bij hun leven: Schaepman en Beets; de dood des eersten sloeg in ons hart een wijde wonde, de dood des laatsten, minder pijnlijk, liet er een aandoenlijke leegte.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

Katharina ging de beide mannen voor naar het vrouwenvertrek, dat in een ander gedeelte van den burcht was gelegen. Op het einde der 13de eeuw waren de burchten niet meer die sombere, geweldige vestingen, waar men alleen op tegenweer bedacht was en die zoo uit- als inwendig alle gerief en schoonheid misten. Vertrek en meubels moesten wel in overeenstemming zijn met de rijke kleedij dier dagen en wie een blik in deze vrouwenkamer wierp kon zich overtuigen met wat weelde, met wat kunstzin vooral de edelen zich omringen.

De balken van de zoldering zijn gebeeldhouwd, beschilderd en verguld, de vensters zijn van gekleurd glas en beschermd door luiken, met snijwerk versierd, evenals de lambrizeeringen, die ware kunstwerken kunnen heeten. Zij vormen een geheel met de vaste banken, die in de vensternissen staan en die van tapijten en kussens voorzien zijn. De vloer bestaat uit kleine gebakken en geëmailleerde tegels, waarop hier en daar een tapijt ligt. De schouw is zeer groot; de verwarming geschiedt door houtblokken op metalen schragen gestapeld, die van en tot elkander kunnen geschoven worden. In de schouwe staan kleine bankjes, tafeltjes om een licht of iets anders op te plaatsen; er is ook een raampje in, waardoor men naar buiten kan zien, terwijl men zich warmt. Boven de schouwe is Voorne's wapen geschilderd: een gele leeuw op een rood veld.

Tegenover de schouwe, maar een weinig naar rechts staat, het bed, zoodat tusschen dit laatste en den muur een klein gangetje is; aan 't einde daarvan staat de prachtige leunzetel der burchtvrouwe en eenige kleine bankjes of tabouretten zijn langs den wand geschaard; 't bed is zeer groot met een troonhemel en zwaar zijden gordijnen.

Aan de andere zijde van het vertrek staat een dressoor, een soort buffet maar 't welk alleen dient om sierlijk gedreven voorwerpen van goud en zilver te pronk te zetten. De meeste van deze fraaie vazen en schotels waren door Floris V bij zijn bezoeken op den burcht aan zijne lieve nichte vereerd. Tegen den anderen muur, over dit dressoor, staan groote kasten tot berging der kleederen en een vaste bank, waarop gewoonlijk de dienstbaren, die wachten moeten, nederzitten. In het midden van 't vertrek bevinden zich nog bankjes en kleine verplaatsbare tafels, en in een der diepe vensternissen staan bloemen en een kooi met vreemde vogels.

Behalve twee verschillende uitgangen is in dit vertrek nog een derde deur, evenals de beide andere, laag en smal en achter tapijten verscholen; die deur voert naar het torentje, waar de gravin haar bijzonder intiem vertrekje had. Daar bewaart zij haar spinnewiel en vele dierbare schatten, daar hangt haar luit, daar staat het sierlijk bewerkte koffertje, waarin allerlei oorkonden en handschriften bewaard blijven.

Gravin Katharina schoof intusschen den voorhang ter zijde en wenkte toen, dat de beide mannen stil zouden blijven staan en toezien. In het vertrek was niemand dan Ermgaard en de kinderen van Aelbert, zij hadden den rug naar de deur gekeerd en bemerkten niets van de bezoekers. Ermgaard zat in een ruimen zetel, dicht bij de schouwe; over dien stoel, die zooals de andere met kussens bedekt was, viel nog in ruime plooien een stuk zilverachtige stof; op de uiteinden daarvan, die op den grond sleepten, stond een voetkussen dat Aelbert, den jongsten der beide knapen, tot zitplaats diende. Men kon van Ermgaard niet zeggen, als van Katharina, dat zij eene bijzondere schoone vrouw was, maar het reine meisjesgelaat had iets ongemeen liefelijks. Droeg Katharina haar prachtig bruin haar opgestoken onder de huive, die hoofd, wangen en hals bedekte, hare rosblonde vlechten vielen op den rug en waren met zijde omstrikt. Zij droeg sluier noch huive, maar een zijden band, die over 't voorhoofd en de kin heenging; haar huiskleed was als dat van Katharina van linnen vervaardigd, daarover viel een overkleed van zachte blauwe stof en aan den gouden gordel hing behalve de tasch nog een kleine fraai bewerkte dolk.

Zij had de kleine Elisabeth op haren schoot en scheen den kinderen sproken te vertellen, want zij vleiden beiden tegelijk, dat zij verder zoude gaan.

‘Ik zal u nog iets schoons vertellen, wat vader Jan vanmorgen in de kapel verhaalde; Henrik heeft het reeds gehoord,’ zeide zij, hare heldere, grijze oogen op den knaap richtende, die bij de schouwe stond.

‘Ge weet heel goed, Ermgaard, dat ik vanochtend niet in de kapel maar op jacht was en dat moeder daar reeds over gekeven heeft. Ge behoeft er niet nog eens over te beginnen.’

‘Nu, Henrik, ge weet ook, dat wanneer een ridder al recht voor zijne meening uit moet komen, hij ook hoffelijk moet zijn voor de vrouwen en in haar gezelschap niet zoo uitvallen. Zie Elisabeth eens kijken, zij denkt, dat ge vechten gaat.’

De kleine ridder bromde iets; liefst was hij boos weggeloopen, maar al wilde hij in alles den jonker spelen, hij hield evenveel als de beide andere kinderen van Ermgaard's vertellingen.

‘Kom, vertel liever,’ zeide Aelbert, die met zijn vaders naam ook diens kalme natuur scheen geërfd te hebben.

Nu verhaalde Ermgaard het volgende exempel.

‘Daar waren in een klooster ver van hier twee kleine monnikjes. Vóór de boosheid der wereld hen kon deren, hadden hunne ouders hen bij de goede vaders gebracht, en zoo klein zij waren, zij droegen het grauwe habijt, en van al wat daar buiten de kloostermuren gebeurde wisten zij niets, maar met Jesus en de lieve Heiligen waren zij zoo vertrouwelijk als met vader en moeder.

En nu gebeurde het, dat zij den abt hoorden preeken over de woorden van de Schrift: ‘Waar twee of meer in Mijnen Naam vergaderd zijn, daar ben Ik in hun midden,’ en het eene monnikje zeide tot het andere:

‘Zoudt ge niet gaarne willen, dat de kleine Jesus kwam en met ons speelde?’ en de andere zeide:

‘Ja, zeker, maar hoe moet Hij bij ons komen, de Hemel is zoo heel ver van hier.’ De eerste zeide weer:

‘Heeft onze vader vanmorgen niet gezegd, dat waar twee over Jesus spraken of tot Hem baden, Hij in hun midden was, en zijn wij niet getweeën?

Laat ons morgen in den boomgaard gaan en over Jesus spreken, misschien komt Hij en speelt met ons.’

Zoo gingen zij den volgenden morgen in den boomgaard en namen een kussen uit de kapel mede, opdat, wanneer de kleine Jesus kwam, Hij niet in het natte gras behoefde te zitten en zij zetten zich onder den appelboom en tusschen hen beiden legden zij het kussen. Toen spraken zij over Jesus en hoe blijde zij zouden zijn, wanneer Hij kwam. Maar zij zagen niets. Toch kwamen zij daar iederen dag weer terug en speelden, dat Jesus bij hen was en dat spel beviel hun zoo wel, dat zij aan geen ander spel meer dachten en zij den ganschen dag blijde waren. En de broeders vroegen den abt: zouden zij eens gaan zien wat de kleine monnikjes maar altijd achter in den boomgaard deden, vanwaar zij zoo vroolijk terug kwamen, daar moest wat achter steken, en de abt, die de kinderen zeer lief had en hen niet gaarne streng behandeld zag, zeide, dat hij het zelf zoude onderzoeken.

Zoo ging de abt op een schoonen morgen achter in den boomgaard, waar 't heel stil was. De vogeltjes floten maar zachtjes in de takken en al de boomen waren sneeuwwit van bloesem. En daar zag hij onder den appelboom de twee monnikjes zitten in hun grauw habijt en hunne blonde gezichtjes straalden van vreugde. Maar tusschen hen in zat een Kind in een kleedje, veel blanker dan de bloesems, en Zijn haar was zoo glinsterend als de zonneschijn. En de monnikjes gaven Het de bloemen, die rondom groeiden en Het streelde hen met Zijne kleine handjes. De abt stond vol eerbied en durfde niet nader komen, want hij zag wel wie dit Kind was. En toen hij neder wilde knielen, hoorden de monnikjes hem en zagen om en vol schrik trokken zij het mooie kussen van het gras weg, want zij waren bang, dat de abt hen daarover bekijven zou. En de abt zag hoe het Kindeke in het gras viel en toen opeens verdween.’

Dat heeft broeder Jan verteld; is het niet mooi?’

‘Ermgaard kan het heel schoon navertellen,’ zeide Heer Henrik, met den graaf en de gravin binnentredende. De verwarring van het klein gezelschap was haast even groot als van de monnikjes, toen zij den abt zagen, maar dat was spoedig voorbij. Nadat de kinderen bij Heer Henrik waren geweest om zijnen zegen te ontvangen, riep Katharina ze tot zich in een der vensternissen, terwijl Henrik van Cats en Aelbert zich bij Ermgaard nederzetten om haar de verandering mede te deelen, die op den burcht zou plaats grijpen.

II.

> Daar bleef een somber waas van leed Haar eigen.
> ALB. THIJM.

Eenige jaren waren voorbijgegaan: woelige, bloedige jaren. Heer Aelbert had wèl gezien, toen hij Wolfaert van Borselen mistrouwde in diens gevoelens jegens den wettigen heer en souverein. Tweemaal had Zeeland sinds weergalmd van 't krijgsrumoer; tweemaal hadden de Vlamingen gepoogd het te overmeesteren en van Borselen had met de vijanden van zijn land gemeene zaak gemaakt om den graaf, dien hij haatte, afbreuk te doen. Doch in October van het jaar 1295 had graaf Floris eene glansrijke overwinning op 't Vlaamsche leger behaald; al wat niet gevlucht was werd neergestooten of verdronk in zee, zoodat Gwyde, Vlaanderen's graaf, vooreerst het denkbeeld opgaf van Zeeland te bemachtigen. Wolfaert's broeder was vóór dien

laatsten strijd door Floris in genade aangenomen en hij streed toen ook aan de zijde des graven, maar Wolfaert zelf was uit het land gevlucht.

Die van Voorne hadden weinig van het

krijgsgeweld te lijden gehad; reeds vóór den eersten inval der Vlamingen was Aelbert van Voorne gestorven en in de abdij te Loosduinen begraven. Diep was de rouw op den Burcht en in den ganschen omtrek over den edelen man, over den wijzen en rechtvaardigen meester.

Ook graaf Floris had den trouwen vriend betreurd en met innige deelneming getracht de smart der weduwe te verlichten. Hij stelde haar aan als heerschende Vrouwe van Voorne, als voogdesse over haar oudsten zoon en beschonk haar met het slot Teylingen als blijvend erfgoed. Jonker Geraerdt zou tijdens zijne minderjarigheid nog aan 's Graven hof blijven; hij en de jonker van Avenues, de zoon van graaf Jan, waren lijfknapen van den graaf geworden en volgden hem overal.

Maar over den Burcht was groote stilte gekomen: had men dan ook al geene vijandelijke benden onder de muren gezien, er was die jaren ook geen spel, geen feestmaaltijd, geen vroolijk rumoer van ridders en wapenknechten. Vrouwe Katharina had zorgen genoeg met het bestuur der heerlijkheid en van hare liefdadige instellingen; Costijn van Renesse, de vriend van graaf Floris, die sindseenigen tijd hertrouwd was met hare schoonzuster Hildegonda, was haar een getrouw raadsman en wist de zwakke, steeds weifelende vrouw naar zijn goeddunken te leiden.

De twee knapen bezochten de klooster-school en Elisabeth werd opgevoed in de abdij van Loosduinen, waar de geleerde kloostervrouwen haar alles onderwezen wat eene adellijke jonkvrouwe betaamde, en het was Vrouwe Katharina een troost te weten, dat één zijner dierbaren dagelijks kwam bidden op Heer Aelberts graf.

(*Wordt vervolgd.*)

De spitter.

De spitter met gekromden rug
Staat op den akker; zonder vlug
Te zijn, steekt hij geregeld aan
Zijn spa de vette lenden door
Des moedergronds, die laat begaan
Gewillig na de vorst, schoon vóór
Een dag of wat hij nog, tot steen
Verhard niet om te woelen scheen.
Des spitters spieren iedre klot,[1)]
Die hij het onderst boven keert,
Al kreunend kraken doet. 't Gebod
Van werken draagt hij, aangeleerd
Van jongs. En klagen kent hij niet.
'De Man hierboven,' denkt hij, 'ziet
Mij op den grond gebukt en zal
Mijn stram geworden leden dra
Verjongen eeuwig.' Met dat al
Hij de van 't delven gladde spa
Nu met den voet de vore inwringt,
Dan op de kluiten slaat. Ze blinkt
Als spiegelglas. Daar 't half perceel
Bijna ligt open, hij wat staat

1) *Klot,* gewestelijk voor *kluit*; vgl. Eng. *clod.*

Te *schoften* leunend op den steel
Van zijne schop. De kerkklok slaat
Daar ginder; tien uur telt hij. 'Kom,
En pijpken opgestoken om
Met nieuwen moed weer aan den gang
Te tijgen.' En terwijl de rook
In zware witte lijnen lang-
zaam door den *houtkant* glijdt,
Komt hem de zonne zeegnen; ook
De kraai een 'goeden morgen' krijt.

St. Charles,
Dr. A. SMOOR.

Ter herinnering aan 's Pausen jubelfeest.

Op grootsche en geestdriftige wijze heeft de katholieke wereld het zilveren Pausfeest van den H. Vader gevierd. Natuurlijk werd te Rome zelf, het middelpunt der Christenheid en de zetelplaats van den door-luchtigen Opperpriester, het zeldzame jubilé op de meest indrukwekkende wijze herdacht. De tienduizenden, welke van die geheel eenige betooging van hulde en vereering getuigen zijn geweest, zullen daar-aan een onuitwischbare herinnering bewaren, heel hun leven door.

Wie dat voorrecht niet mochten smaken hebben toch met gretige belangstelling de uitvoerige verslàgen gelezen, door de dagbladen van de grootsche plechtigheden gegeven. Met niet minder belangstelling zeker zullen zij de afbeeldingen in dit nummer beschouwen, welke eenige der treffendste momenten uit die onvergetelijke dagen weergeven.

Het Pauselijk Jubelfeest werd den 20sten Februari, den dag der Pauskeuze, geopend met een plechtige H. Mis, in den reuzendom van St. Pieter door den staatssecretaris van den H. Vader, kardinaal Rampolla, opgedragen.

Des middags werd een groote audiëntie gegeven in de zaal der Zaligverklaringen. De H. Vader werd uit zijn particuliere vertrekken daarheen gebracht in zijn draag-stoel, de gala-*portantina,* omgeven door het eeregeleide van *guardie nobili* en kamerheeren en gevolgd door kardinalen en prelaten. In den draagstoel werd Zijne Heiligheid door de zalen en *cortili* (binnenhoven) van zijn paleis naar de zaal vervoerd, waar de plechtige receptie zou gehouden worden. Op den drempel van de Zaal der Zaligverklaringen nam de H. Vader plaats op de *sedia gestatoria* en deed zoo, door geestdriftige toejuichingen begroet, zijn intrede, de hand in een gebaar van zegening geheven.

Te midden der zesduizend aanwezigen besteeg de Paus zijn troon, aan de rechterhand zijn bloedverwanten, aan de linker het buitengewone Spaansche gezantschap.

Toen Zijne Heiligheid gezeten was, bood de kardinaal-vicaris, Z. Em. Pietro Respighi, uit naam van het geheele episcopaat en der gansche katholieke wereld, den Paus de kostbare tiara aan, gedragen door Mgr. Radini Tedeschi, den ijverigen voorzitter der commissie voor deze grootsche jubilégave.

Nog meer geschenken werden den H. Vader aangeboden, onder anderen twee gouden sleutels, zinnebeelden der pauselijke macht, overhandigd door Z. Em. kardinaal Giulio Boschi, aartsbisschop van Ferrara.

Had de viering van den 20sten Februari, hoewel door duizenden bijgewoond, nog in min of meer beperkten kring plaats, de groote plechtigheid geschiedde den 3den

Maart, den verjaardag der kroning, in de St. Pieter en werd bijgewoond door 60.000 geloovigen.

Een gejuich, gelijk aan het gieren van een orkaan, bruiste onder de gewelven van den grootsten dom ter wereld, toen de H. Vader, voorafgegaan door vijf en veertig kardinalen en de generaals der kloosterorden, verscheen. Omhangen met een wit-zijden, met goud bestikte pluviale, den *treregno* op het hoofd, ontroerd de menschenzee ter rechter- en linkerzijde zegenend, geleek de H. Vader een bovenaardsche verschijning. De geestdrift der tienduizenden steeg tot de hoogste vervoering, in twintig talen juichte men den Opperpriester toe, men schreide van dankbaarheid en ontroering...

De 3de Maart 1903 zal voor ieder katholiek hart een onvergetelijke dag blijven, een dag zooals er in de geschiedenis der Kerk en der Pausen maar weinige zijn geweest.

Van het Heilig College.

Bestaat het H. College van kardinalen, dat geroepen is den Paus in het algemeen bestuur der Kerk ter zijde te staan, wanneer het voltallig is uit zeventig leden, men onderscheidt drie orden van kardinalen: die der kardinaal-bisschoppen, der kardinaal-priesters en der kardinaal-diakens, een verdeeling, die den drievoudigen oorsprong van het H. College aanwijst.

Bij een concilie, in 769 onder Stephanus III te Rome gehouden, ziet men voor het eerst melding gemaakt van de kardinaal-bisschoppen. Zoo werden de bestuurders der suburbicaire diocesen, d.w.z. der in de nabijheid van Rome gelegen bisdommen genoemd, wien men den naam gaf van *hebdomadarii,* daar zij, den H. Vader in diens bisschopsambt bijstaande, beurtelings een week op het Lateraan, het middelpunt van het pauselijk bestuur, doorbrachten. Zij waren ten getale van zeven, en de titularis van den zetel van Ostia had sedert St. Augustinus' tijd het voorrecht, den tot de pauselijke waardigheid verkoren priester tot bisschop te wijden.

Sixtus V stelde het aantal suburbicaire bisdommen op zes vast: Ostia en Velletri, Porto en Santa Rufina, Sabina, Albano, Palestrina en Frascati. De kardinaal-bisschoppen, die tot den raad des Pausen behooren, behoeven niet in hun diocesen te verblijven; zij mogen integendeel Rome niet zonder toestemming des Pausen verlaten.

Reeds in oude tijden had men in de Eeuwige Stad parochiën, die den naam van *tituli* (titels) droegen: onder Paus Gregorius waren er vijf en twintig. De priesters aan het hoofd dezer titels droegen den naam van k□rdinaal. En evenals de kardinaal-bisschoppen in de basiliek van Lateranen, de kathedraal des Pausen, officieerden, zoo verrichtten de kardinaal-priesters de kerkelijke diensten in St. Pieter, St. Paulus, St. Laurentius en St. Maria de Meerdere, de bijzondere kathedralen der vier patriarchen in het Oosten. Het aantal kardinaal-priesters werd door Callixtus II op acht en twintig, door Sixtus V op vijftig gebracht.

In de zevende eeuw wordt melding gemaakt van diaconieën, als hoedanig liefdadige instellingen werden aangeduid, waaraan een kapel verbonden was. De diaken, die aan het hoofd der liefdadige instelling stond, heette kardinaal-diaken. In de mid-deleeuwen waren er zestien; Sixtus V stelde hun getal op veertien.

Werd men in de middeleeuwen kardinaal doordat men pastoor was van een *titulus* of voorzitter van een diaconie, thans is het juist omgekeerd: de Paus noodigt hen, die hij tot kardinaal creëert, uit, bezit te nemen van een titelkerk of van een diaconie.

De oudsten, in jaren van benoeming, der drie orden van kardinalen dragen den titel van deken.

Deken van de orde der kardinaal-bisschoppen, tevens deken van het geheele H. College, is sedert 1896 Zijne Eminentie Luigi Oreglia di Santo Stefano, den 9den Juli 1828 geboren en in het consistorie van den 22sten December 1873 door Z.H. Pius IX tot kardinaal gecreëerd. Kardinaal Oreglia, de eenig overgeblevene der door Pius IX tot het purper verhevenen, is bisschop van Ostia en Velletri, camerlengo der H. Roomsche Kerk, aartskanselier der Romeinsche Universiteit, prefect der H. Congregatie van het Ceremonieel en lid van een aantal andere Congregaties.

Deken of *Primo Prete* (eerste priester) van de orde der kardinaal-priesters is Z.Em. Joseph Sebastiaan Netto, patriarch van Lissabon, den 8sten Februari 1841 geboren en in 1884 door Z.H. Paus Leo XIII tot kardinaal gecreëerd van den titel der H.H. Twaalf Apostelen.

Deken of *Primo Diacono* (eerste Diaken) van de orde der kardinaal-diakens is Z.Em. Luigi Macchi, den 3den Maart 1832 geboren, in 1889 tot kardinaal gecreëerd, diaken van S. Maria in *Via Lata,* secretaris der Breven van Zijne Heiligheid, grootkanselier der Pauselijke ridderorden en apostolisch administrator der abdij van Subiaco.

'S PAUSEN JUBELFEEST: De H. Vader, op de 'Sedia gestatoria' gezeten, zegent de geloovigen.

De dekens der drie orden van kardinalen treden vooral op den voorgrond, wanneer de H. Vader het tijdelijke met het eeuwige heeft gewisseld en de Pauselijke souvereiniteit tijdelijk op het H. College, in Conclaaf vergaderd, is overgegaan.

Dit op den voorgrond treden is evenzeer, zoo niet in nog meerdere mate, het geval bij den kardinaal-camerlengo der H. Roomsche Kerk, die, in gewone tijden voorzitter der Apostolische Rekenkamer, bij het ledig staan van den H. Stoel als bestuurder van de tijdelijke aangelegenheden der Kerk optreedt en alles voor de verkiezing van een nieuwen Paus te regelen heeft.

Werd het gewichtige ambt van camerlengo bij het overlijden van Pius IX door den tegenwoordigen Paus bekleed, thans is de deken van het H. College, kardinaal Oreglia, tevens camerlengo.

Zoodra de H. Vader overleden is, begeeft zich de kardinaal-camerlengo in paars gewaad, ten teeken van rouw, vergezeld door den majordomus en andere leden der *Famiglia Pontificia,* naar de sterfkamer om den dood des Pausen vast te stellen.

Zoo naderde den 7den Februari 1878 de kardinaal-camerlengo Joachim Pecci het sterfbed van den ontslapen Pius IX. De witte sluier, die het gelaat des Pausen bedekte, werd opgelicht. 'Giovanni! Giovan-

ni! Giovanni!' riep de camerlengo en tikte driemaal met een zilveren hamer op het voorhoofd des dooden. De mond des Pausen bleef stom. 'De Paus is waarlijk dood,' zei de camerlengo tot de omstaanders, waarop de *De Profundis* weerklonk. Nu schoof de *maestro di camera,* Mgr. Macchi, thans deken der kardinaal-diakens, den visschersring van den vinger van Pius IX en stelde dien den camerlengo ter hand, ten bewijze, dat op dezen het bestuur der Kerk was overgegaan. Hierna maakte een protonotarius een proces-verbaal op, dat door hem werd voorgelezen.

In de zorg om alles voor de Pauskeuze te regelen wordt de camerlengo bijgestaan door de dekens der drie orden van kardinalen, die terstond na den dood des Pausen door den camerlengo worden bijeengeroepen.

De deken van het H. College vraagt aan den gekozen Paus, of hij de benoeming aanneemt, en steekt hem, na bevestigend antwoord, den visschersring aan den vinger. De deken der kardinaal-diakens maakt daarna de keuze aan de buitenwereld bekend; hij ook is het, die bij de plechtige kroning de tiara op het hoofd des Pausen plaatst.

Bij het overlijden van Pius IX was de deken van het H. College Z. Em. kardinaal Amat, die in zijn ziekbed het Conclaaf bijwoonde (hij overleed den 30sten Maart van hetzelfde jaar) en in zijn verschillende functiën vervangen werd door den *subdecanus* kardinaal Di Pietro. Deken van de orde der kardinaal-priesters was toen kardinaal Schwarzenberg, aartsbisschop van Praag; deken van de orde der kardinaaldiakens kardinaal Caterini.

Het doopsel van een arme.

'Verlang je nu werkelijk, vrouw, dat ik in dit slechte weer uitga? Overal ligt sneeuw, die nog heel versch is.'

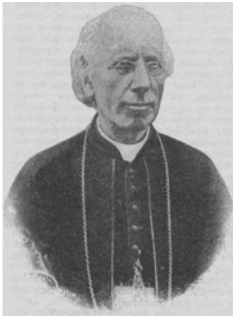

Z. EM. KARDINAAL LUIGI OREGLIA DI SANTO STEFANO,
Deken van het H. College en Camerlengo der H. Roomsche Kerk.

'Was 't soms ooit een bezwaar voor je, vroeger, toen we nog niet getrouwd waren - om midden in den winter den berg af te komen, om me op te zoeken?'

'In de open vlakten tusschen de bergen zal ze wel voeten hoog liggen, want 't waait sterk,' antwoordde hij, als had hij haar laatste gezegde niet verstaan.

'Als de brigadier Gottfried Basth je hoorde, Louis, dan zou die zeggen - en gelijk hebben ook - dàt de Elzassers bang voor sneeuw zijn.'

De jonge man haalde driftig de schouders op, als om die beschuldiging te tarten.

'Daarenboven,' ging zij voort, "t is noodzakelijk, je bent even goed katholiek als ik en je zoudt daarom niet willen hebben, dat ons kleintje langer zonder doopsel bleef. 't Is nu al acht dagen oud. Kom, neem hem mee naar het dorp, haal den peter en de meter om hem ten doop te houden en vraag den koster de klokken te luiden.

O, wat spijt 't mij, dat ik ze niet zal hooren, als ze zullen verkondigen, dat ons kindje gedoopt is.'

Haar stem klonk rustig, maar vol ingehouden verlangen uit het massief notenhouten bed, dat achter in de kamer tegen den muur stond. Nu en dan sloot ze haar oogen voor het vroolijke zonnelicht, dat de kleine vensterruitjes deed schitteren. Haar loshangend haar omgaf als met een donkere lijst haar frisch blozend boerinnegezicht, bekoorlijk om zijn jeugd en gezondheid, bekoorlijk vooral om de bruine, zeer zachte oogen, die een tevreden, gelukkige ziel weerspiegelden.

Zij wist, dat ze bemind werd en dat men haar gewoonlijk toegaf.

Zij had - onder meerderen die om hare hand aanhielden - den jachtopziener van een rijken ijzerhandelaar uit Straatsburg gekozen, een echten Elzasser, van een krachtig, onvermengd ras, zooals men er maar zelden meer ziet. De Duitsche administratie had hem verlof gegeven het toezicht uit te oefenen over de particuliere eigendommen van de steeds verdachte grensprovincie, wier voornaamste bewoners ambtenaren uit het Noorden van het rijk zijn.

Z. EM. KARDINAAL JOSEPH SEBASTIAAN NETTO,
Deken van de orde der kardinaal-priesters.

Z. EM. KARDINAAL LUIGI MACCHI,
Deken van de orde der kardinaal-diakens.

Wel hing Louis Schmidt niet van de veldwachters of de gendarmen van de streek af, maar hij moest ze toch ontzien, hen groeten, hun zelfs - als 't toeval het noodzakelijk maakte - een onderkomen in zijn huis verschaffen, want er behoefde maar een politierapport ingediend te worden, en hij was zijn betrekking kwijt en dus ook de bevoegdheid om procesverbaal op te maken tegen stroopers en vernielers van boomen en jonge aanplantingen en tevens de vergunning van op den top der bergen, hoog boven de beuken- en eikenbosschen, te mogen wonen.

Er was moed noodig voor een jonge vrouw om dat huisje - waaromheen donkere dennen ruischten en dat geen andere buren kende dan de wolken, de sneeuw en den wind - te betrekken. Menig meisje zou in haar plaats teruggeschrikt zijn voor de lange, sombere wintermaanden en met heimwee, misschien wel met boos humeur, terug hebben verlangd naar de genoegens en afwisselingen van het dorp. Maar zij had met blijdschap haar man, dien zij lief had, naar boven gevolgd en zich nooit beklaagd, iets wat haar een bijzonder overwicht op hem verleende.

Dezen keer echter scheen hij, tegen zijn gewoonte, niet veel lust te hebben haar raad te volgen.

Hij was een magere man met diepliggende oogen onder de borstelige wenkbrauwen, met een bruin, verweerd gelaat, waarvan het jeugdige alleen bestond in den

blonden, naar boven gedraaiden snor, die hem 't voorkomen van een jong krijgsman gaf.

Hij zat aan het voeteneinde van het bed op een lage bank en keek nu naar zijn vrouw, dan naar het venster van waaruit men een zacht glooiende vlakte bemerkte, met mooie, witte sneeuw als in bruidstooi gedekt, omgord door een dubbele rij donkere dennen, wier takken, willig buigend onder hun schitterenden last, sombere schaduwen afwierpen op het blanke kleed aan hun voeten; een grillige tegenstelling met het lichtgewemel rondom hen.

‘Als wij niet zoo arm waren,’ zei hij, de stilte onderbrekend, ‘zou ik me een slede aanschaffen.’

‘Wat zou je er mee willen doen?’

‘Wel ik zou het kind er in zetten, Rosalie; hoe wilt je hebben dat ik 't draag? Ik kan er niet zoo goed mee terecht als jij, en daarenboven ligt de sneeuw zoo hoog.’

‘Ben jij nu een man? voor zoo'n kleinigheid vervaard?’ En ze begon zachtjes te lachen, terwijl ze de dekens over haar gezicht trok. ‘Weet je wat ik je aan zou raden? De kleine in je weitasch te doen; die is groot en ruina genoeg en lekker warm om in te slapen, hij zal niets geen hinder van de kou hebben en zich net zoo plezierig voelen als in zijn wiegje. Als hij wakker wordt, geef je hem zijn fleschje, dat ik met stroo zal omwikkelen.’

Daartegen kon de man niets inbrengen; hij stond op en nam van den muur de groote lederen tasch, die voornamelijk gebruikt werd, om, in 't goede jaargetijde - als de weg tusschen het dorp en zijn woning makkelijk begaanbaar was - hun provisie: groenten, aardappelen en brood in te bergen.

Een kwartiertje later sloot hij de deur van het boschwachtershuisje en richtte zijn schreden in de richting van het dal. De sneeuw was zoo zacht, dat zijn voeten er in wegzonken. Alles was wit zoover zijn oog zien kon, zelfs de bergen voorbij den Rijn, heel in de verte, leken wel groote suikerbrooden met fijn schitterend schuim bestrooid, in de zon als kristal fonkelend. Weldra was hij in 't woud, waar de boomen - roerloos en onbewegelijk als zuilen - neergedrukt stonden onder hun last. Rondom was 't een stilte als van den dood, geen spoor van eenig levend wezen. 't Was moeilijk zijn weg te vinden, want tot op een heel kleinen afstand kon hij maar zien. Bij 't dieper indringen verdwenen ook de schaduwen, waarnaar hij zich gewoonlijk richtte, daar de zon schuil ging en de hemel van blauw grijs werd en al lager en lager kwam, alsof hij met de sneeuw samensmolt.

De opzichter had om zijn rechterschouder den zak - waarin zijn kind als in een warm nestje sliep - vastgegespt en bevoelde telkens voorzichtig met zijn met ijzer beslagen stok den grond, alvorens zijn voet er op neer te zetten. Toch stiet hij dikwijls tegen groote wortels en scherpe steenen of zakte tot aan de knie, ja, soms tot aan zijn middel in onzichtbare kuilen.

Na het dennenbosch wachtte hem een rotsachtige helling van zachten, licht afbrokkelenden steen, waarover een weg liep, die soms steil naar beneden kronkelde en naar een beukenbosch heenleidde.

Eenig spoor te herkennen was onmogelijk. Hij kende de vele gevaren, die hem dreigden, daar in dien nauwen doorgang, vol van de sneeuw, die de wind er 's nachts naar toe had gedreven. Toch ging hij er moedig in, denkende aan den terugtocht, die wellicht nog zwaarder zou zijn. Nauwelijks had hij echter een dertigtal schreden gedaan of hij gleed met beide voeten uit, een kreet uitstootende, die alleen door een

doodsch klinkende echo beantwoord werd. Instinctmatig greep hij naar zijn tasch, die hij met beide armen beschuttend vast tegen zijn borst drukte, en voelde zich toen plotseling, met een duizelingwekkende snelheid, in een ijskouden, stikdonkeren nacht afglijden, tot stikkens toe benauwd in de sneeuwmassa, waarin hij begraven werd, gewond door puntige steenen waarover zijn lichaam heenschuurde, zijn de ooren vol van een dof, zwaar geluid, alsof er een hamer tegen zijn hersenen aanklopte, die altijd maar harder en harder bonsde in zijn vaart naar den afgrond.

De helderheid en tegenwoordigheid van geest zijn soms verbazend in doodsgevaar. Niet alleen begreep hij het gevaar, waar hij zich duidelijk rekenschap van gaf, maar hij zag ook tot in de kleinste bijzonderheden de kamer waarin zijn vrouw lag, bleek, luisterend of hij al met hun kind terugkeerde, - de huizen van het dorp, zijn moeder, zijn vader, zijn vroegere speelkameraden, ja zelfs een rooden haan, dien hij als kind getemd had, hoorde hij nu duidelijk, in dat oogenblik van schrikkelijken angst kraaien. Een schok en hij lagstil tegen een boom, verdoofd en versuft, zijn ledematen àls gebroken, zijn schouders, zijn lendenen, zijn beenen vol bloedige schrammen.

Gelukkig, de tasch - die zijn armen nog omsloten - had haar kostbaren inhoud bewaard, alleen de flesch melk was er uitgegleden. Die rolde nu verder de helling af, met een wervelwind van sneeuw, als de rookpluimen van een trein verstuivend.

‘Zoo, kleintje,’ zei de vader, ‘daar zijn wij gelukkig afgekomen, huil maar niet. Nu zijn we er bijna, want dat laatste eind ging al heel gauw. En nu vooruit!’

Moeizaam stond hij op en ging door het beukenbosch met het kind, dat zich zelf in slaap had geschreid.

Hij vorderde bijna niet en pas na een uur ontwaarde hij in de blankheid rondom hem een groote, donkere vlek: de hoeve van Fracquet, het eerste huis van het dal.

Eenzaam en vlak bij de grens, boerderij en tegelijkertijd herberg, was 't een geschikte plaats voor smokkelhandel, die er ook heimelijk gedreven werd.

Door en door koud en vermoeid wilde hij er toch binnengaan om uit te rusten en zijn kleeren bij het haardvuur te drogen. Hij ging de drie treden van ruw uitgehouwen dennenhout op en klopte.

De waardin, een van het echte Elzasser type, vriendelijk van gemoed, maar wat kortaf in 't spreken, deed de deur op een kier open, stak haar hoofd door de opening en vroeg tot groote verwondering van Schmidt, die niet begreep waarom hij niet werd binnengelaten:

‘Wat komt gij hier doen, Schmidt, wie heeft je zoo toegetakeld? Praat zachtjes.’ Hij vertelde haar waarom hij naar het dorp ging en wat er onderweg met hem gebeurd was, waarop zij half schertsend, half ernstig ten antwoord gaf:

‘Sinds een paar uur zit hier de brigadier Gottfried Barth, hij is zoo goed als dronken en ik kan hem niet wegkrijgen. Die zou wel peter van je zoon willen zijn, als je hem vroeg. Maar als ge werkelijk te moe zijt om verder te gaan, kunt ge gerust binnenkomen.’

In de halfdonkere gelagkamer zag hij den man zitten in zijn uniform van Duitsch boschwachter: grijs met groene boordsels, en niet gestemd voor zulk een ontmoeting, beduidde hij de vrouw, dat hij maar liever buiten zou blijven, dronk een glas brandewijn en hervatte zijn tocht door de sneeuw.

Toen hij aan de kleine pastorie van het dorp kwam, was hij zoo door en door moe, dat hij nog juist de kracht had om naar de warme keuken te strompelen, waar hij op een bank neerzeeg en in een vasten slaap viel.

Na een uur of twee werd hij wakker. Dat had hem goed gedaan en verkwikt ging hij naar de kerk om den pastoor te zoeken. Daar buiten zag hij tot zijn groote

verwondering uit verschillende huizen vrienden en bekenden komen, eenige notabelen zelfs, die als echte Elzassers nog het kleurige vest met de stalen knoopen droegen. Hoogst verrast bleef hij staan om te zien, hoe zij zich in het portaal voor de kerk schaarden, hoe de koster, heen en weer gaande met een brandende kaars, op de huishoudster van den pastoor wachtte, die dan ook eindelijk verscheen, plechtig, vol statige waardigheid met zijn zoon op haar arm. Zoo mooi had zijn kleintje er nog nooit uitgezien als nu in het geplooide kanten mutsje, de witte jurk en de wollen sokjes, die een vriendelijke vrouw den jonggeborene had geschonken. Daarachter kwamen de verschillende familieleden, die hem uitnoodigden binnen te gaan, waar de jonge meisjes, met den zwarten Zondagschen strik op haar muts, tweemaal zoo groot als haar lachend gelaat, hem reeds opwachtten.

De pastoor, op wiens open, vierkant gelaat men duidelijk het genoegen las, iemand een onverwacht geluk verschaft te hebben, schudde hem bewogen de hand:

‘Ik heb je willen bedanken, Louis Schmidt, voor het schoone voorbeeld, dat ge ons gegegeven hebt, waardoor ge ons in staat stelden hulde te brengen aan zooveel geloof en moed, en wij hopen allen, dat gij die bewijzen van bewondering en vriendschap zult willen aannemen. Hoor nu eens of dat geen muziek is!’

Alsof de zoon van den rijksten man uit het dorp ten doop werd gehouden, zoo heerlijk begonnen de klokken te luiden en zoo vroolijk en opgewekt klonk 't carillon, dat de musschen er van opschrikten en zich verbeeldend, dat Paschen in 't land was, op de strooien daken begonnen te kwetteren.

De doopplechtigheid was indrukwekkend en bij het einde er van gleden de tranen hem over de gebruinde wangen.

‘'t Is veel te mooi voor zulke arme menschen als wij,’ zei hij, ‘'t eenigste wat mij spijt is, dat mijn vrouw al dien luister niet zien kan.’

Maar 't stond geschreven, dat op dien dag ten minste de verlangens der menschen verwezenlijkt zouden worden. Toen hij den terugtocht aanvaardde, stonden twee flinke koorknapen gereed hem te vergezellen. De eene, groot en sterk, reikte hem lachend de lederen tasch over, die van onder tot boven met bloeiende roode rozen versierd was, even fijn als die waar-van men bij groote feesten de guirlandes vlocht voor het hoogaltaar; de andere toonde hem zijn zakken, die zoo vol geladen waren, dat ze aan alle kanten uitpuilden.

Zeker voorraad voor onderweg, dacht de boschwachter. Dat had hij mis, want daarin waren twee klokjes met houten handsvat geborgen, die, als men ze luidde, helder als glas weerklonken.

En zoo togen ze op weg, door de zacht glanzende sneeuw, geleid en verlicht door een schitterenden sterrenhemel, om eindelijk als drie vermoeide reizigers den zoom van het dennenbosch te bereiken.

Toen gebeurde 't dat Rosalie, in de stilte van den nacht, het zilveren klokkengeluid hoorde, dat dichter en dichter tot haar opklonk, totdat 't bij haar deur ophield en zij haar kind, dat haar nu dubbel dierbaar was, terugzag in de tasch vol rozen, door een onbekende vriendenhand versierd. En haar oogen vol van tevredenheid en dankbaar geluk zagen vol liefde haar man aan.

(*Naar R. Bazin.*)

J.K.

Van een martelaar.
A°. D°. 107.

‘Vooruit, mannen! Nog een paar krachtige slagen, en wij zijn in de haven van Smyrna! Ziet, hoe de geweldige berg Sepylus reeds zijne schaduw over ons begint uit te spreiden! Let op die rots! Rechts, haalt krachtig de riemen aan! Links, haalt in, haalt in!’

Nauwelijks heeft de kapitein dit bevel gegeven, of daar vliegt het tot aan den rand met koren bevrachte en door de sterke armen van zestig, in twee rijen zittende roeiers voortbewogen vaartuig pijlsnel om het gevaarlijke voorgebergte heen en zet in een ommezien den geheelen waterspiegel der van land omsloten golf in deinende beweging.

En daar ligt Smyrna! Beschenen door de eerste stralen der opgaande zon, die zich zelve nog achter de hooge bergketen van den Sepylus verbergt, rijst zij op in Oostersche schoonheid. Grieksch, Romeinsch en Aziatisch tegelijk, vereenigt de trotsche zeestad mèt den phantastischen luister der Oosterlingen alle bekoring van klassieke schoonheid en keizerlijke grootheid. Flauw doorschenen van de weerkaatsing van het in het water zich spiegelend zonnelicht en gekroond met talrijke wit marmeren beelden, breken tusschen palmboomen en cactus- en myrteboschjes de zuilenhallen door van den tempel, toegewijd aan de godin Cybele. De geur van Citroen- en oranjeappelboomen zweeft over het water aan, en zoo groote stilte heerscht er, dat men van den berg, waarop de tempel staat, het loeien kan hooren van het offerdier, dat straks als morgenoffer voor het beeld der godin zal worden gedood.

Terwijl de zeelieden bezig zijn, het vaartuig aan een grooten ijzeren ring vast te leggen, ligt een der meevarenden, die reeds na korten sluimer bij het aanbreken van den dag van zijn leger is opgestaan, onder in het scheepsruim op zijne knieën in gebed verzonken. Het is duidelijk, hij is een gevangene. Dat zeggen ons de ijzeren ketenen, waarmede hij aan twee sterke soldaten is vastgeboeid. En dezen zijn niet zijn eenige bewakers; acht anderen[1)], die voor hunne makkers in ruwheid en wreedheid niet onderdoen, liggen daar slapende neder in verschillende hoeken van het schip en zullen hem, ieder op zijn beurt wel in bewaring nemen en mishandelen. Maar waarom zulk een angstvallige bewaking? Waarom deze overdreven gestrengheid jegen een zwakken, afgeleefden grijsaard? Ja, hij is wel een kostbare buit, Ignatius, de bisschop van Antiochië, 'die,' zooals het in het bevelschrift van Trajanus heet, 'door soldaten naar het groote Rome moet gevoerd worden, als spijs der wilde dieren, tot een schouwspel voor het volk.' Ignatius is op weg naar het einddoel van zijn vurigst verlangen. Luister slechts naar het gebed, dat zijne lippen prevelen, en gij zult weten, of hij den weg, die hem naar den marteldood leidt, zich langer wenscht of korter.

'O mijne gekruisigde Liefde, die mij tot U roept! Toen Gij aan het kruis geslagen werdt, zagen hemel, aarde en hel toe. Ik begeer niet, dit reeds nu te zien, maar ik smacht er naar, U hier beneden nog eenmaal te genieten. Schenk mij dat Brood, hetwelk het geneesmiddel ter onsterflijkheid, het tegengift van den eeuwigen dood en de kiem van het eindelooze leven met U en in U is! Ik ken geen aardsch verlangen meer, sinds Gij, mijne Liefde, gekruisigd zijt! O, geef, dat ik mij met U, Brood Gods, voede, voordat ik zelf, uw tarwekorrel, door de tanden der leeuwen vermaald, tot een brood worde voor uw hemelsch gastmaal!'

'Hoor nu eens,' bromt Thraso, een der bewakers, zich tot zijn makker Clodius wendende, 'zoo jammert hij reeds van den vroegen morgen af. Waarom ook moeten wij dezen ouden dwaas bewaken? Alsof het nog niet vervelend genoeg is in een schip te zitten opgesloten, dat maar niet van zijn plaats komt.'

1) 'Van Syrië tot Rome strijd ik met wilde dieren te water en te land, bij dag en bij nacht; want ik ben gekluisterd aan tien luipaarden, d.i. aan een troep soldaten, die ruwer worden naarmate men ze vriendelijker bejegent, maar door hunne smadelijke bejegening zal ik winnen.' S. Ignatii Epistola ad Romanos IV

'Och kom,' antwoordt Clodius, die wat menschelijker is dan zijn makker, 'laat hem in zich zelven spreken, zooveel hij wil. Laten wij de dobbelsteenen nemen en spelen, totdat wij aan land mogen gaan. Ge zult zien, dat wij vandaag vrijaf krijgen, want de kapitein is goed geluimd, nu hij den storm van den afgeloopen nacht zoo gelukkig ontkomen is, terwijl de oude daar maar altijd door gebeden prevelde. Bij Zeus! het had weinig gescheeld, of alles was verloren geweest, en ik zit er nog over na te denken, hoe het mogelijk was, dat de storm zoo spoedig tot bedaren kwam. - Nu, opgepast, Thraso!' voegt hij er aan toe, terwijl hij de dobbelsteenen in zijn grove hand schudt, 'wie verliest geeft een maat Chioswijn, en die moet lang niet slecht wezen, ten minste zoo verzekert Bibulus, die....'

Bij deze woorden valt de blik van den ruwen soldaat op het gelaat van zijn gevangene, wiens zacht oog met lieflijke opgetogen uitdrukking in het ijle - zoo ten minste kwam het Clodius voor - heenstaar-de en verried, dat zijne ziel tot eene andere wereld was opgevoerd. Maar waarheen toch, of op wat staarde hij? Zijn geest was klaarblijkelijk in zaligende aanschouwing van een geliefd voorwerp verzonken.

Een gedachte, snel als bliksemlicht, vliegt door de ziel van den Romeinschen soldaat: Zou er dan toch een hemel wezen, een beter oord, verhevener dan de Olymp!

'Maar werp dan toch!' roept Thraso ongeduldig en ontevreden uit, 'waarom werpt ge dan niet? Bij Mars! Ik heb geen lust nog langer te wachten. Gij hebt gewonnen, ik zal de maat Chioswijn wel betalen. Er is mij niets aan gelegen - en aan hem daar ook niet,' voegt hij er aan toe met een minachtenden blik op den Heilige, wiens lippen zich nog altijd zachtkens bewegen.

Thraso was vooral op hem vertoornd en het was te voorzien, dat hij het den gevangene op dezelfde ruwe wijze zou gaan toonen, waaraan de martelaar reeds zoo menig edelgesteente in zijne kroon te danken had. Clodius trachtte dit echter op zijne manier te voorkomen.

'Och,' zeide hij, 'laat den oude nu maar met rust, Thraso. Wij zouden ook niet lachen, als wij op het punt stonden voor de leeuwen te worden geworpen. Geloof mij vrij, dat het niet alles is, daar te Rome te staan in dat groote renperk, waarvan de grond door het bloed dergenen gedrenkt is, die te voren daar stonden, terwijl negenduizend paar oogen begeerig toeschouwen, om toch goed te zien, hoe men in stukken gescheurd wordt. Daar staat men hulpeloos en verlaten en luistert met kloppend hart naar iets, dat, bij Hercules! geen muziek is - naar het knarsen der roestige hengsels, als de bewaker de deuren der kooi opent om een uitgehongerd wild dier uit de woestijnen van Numidië los te laten. Een gebrul, twee sprongen dwars door de arena, en - 't is gebeurd. - Ik dank er voor! Als men mij een zwaard in de hand geven en mij tegenover een gladiator stellen zou, ja, dan zou ik nog wel eens mijn best willen doen. Wij zijn zes jaren lang strijdmakkers geweest, Thraso, en wij hebben nu hier dan daar naast elkander gevochten. Zaagt gij mij ooit bevreesd, als er te strijden viel tegen Daciërs, Scythen of Pannoniërs? Dat is eerlijk werk! Maar zulk een wild dier met zijn breeden kop, zoo dik als twee stierenkoppen, met tanden, die langer zijn dan de punt van mijn speer, zulk een wild dier, dat je met een enkelen slag van zijn klauw den schedel verplettert, zooals ik een vlieg met mijn duim dooddruk, ik zeg het je, dat is eene heel andere zaak. - Hoe denkt gij er over, vader? Zoudt ge niet liever met het blanke staal dan met leeuwen en tijgers te doen hebben?'

De martelaar had bemerkt, dat zijn fluisteren den vertoornden Thraso ergerde, en zette daarom zija gebed in stilte voort. Geheel verzonken in Hem, voor Wien hij leed en nog meer moest lijden, waren hem de ruwe grappen, zooeven gesproken, geheel en al ontgaan. Zooals de lichtė, zuivere zon niet besmet wordt door de onreine

moerassen, waarop zij met haar rein oog nederziet, zoo laten ook de den Heilige omringende dingen en klanken van heidensche goddeloosheid geen spoor in zijne smettelooze ziel achter.

Ignatius is geheel en al in beschouwing verslonden. Want al nader komt het uur, waarop hij nog grootere gelijkvormigheid met zijnen goddelijken Meester zal mogen verwerven. Reeds bevangen hem geheim- nisvolle aandoeningen en het is hem, of hij reeds Christus' wonden in zijne ziel draagt.

‘O wonderbare, eerbiedwekkende gelijkenis van den lijdenden leerling met zijn gekruisigden Meester! Rees toen wellicht voor zijn geest het beeld van zijn teergeliefden leermeester, Joannes den Apostel? Ruischte toen wellicht door zijne ziel de klank dier onvergetelijke woorden; God is liefde, en wie in de liefde blijft, blijft in God en God in hem?....’

‘Zeg, oude, hoort ge mij niet?’ begint Clodius opnieuw. ‘Ze hebben mij gezegd, dat voorkomendheid een ook den Christenen uitdrukkelijk voorgeschreven plicht is. Ik wil weten of gij liever door het zwaard dan door de tanden der wilde dieren gedood wordt.’

Ignatius laat zijn blik op Clodius rusten. Hoe hemelsch is de schoonheid van dezen grijsaard! Hij is een man van meer dan tachtig jaren; zijn golvend haar, zijn lange baard zijn wit als sneeuw; maar in den helderen, tintelenden glans dier oogen ligt iets, dat de harten verovert en onweer-staanbaar tot zich trekt. Geen wonder, dat, gelijk ons een vrome overlevering verhaalt, die oogen op het liefderijke gelaat gestaard hebben van den Zoon Gods, toen Hij Ignatius als kind in de armen nam.

Langzaam en als met nadenken geeft de martelaar het gevraagde antwoord op de hem zoo ruw gesteldė vraag.

‘Dicht bij het zwaard, dicht bij God,’ zegt hij met vaste stem, maar toch op zachten, liefdevollen toon.

‘Dat had ik wel gedacht!’ lacht Thraso. ‘Ge hebt toch maar liever een zachteren dood. Liever door het zwaard dan door de leeuwen afgemaakt, is het niet? Nu, dat is nog al begrijpelijk; mijne keuze zou ook wel zoo zijn.’

Maar als hoort Ignatius die woorden niet, gaat hij met van hemelsche liefde trillende stem voort:

‘Te midden der wilde dieren toch omgeven van God!’

‘Zeg eens, mannen!’ roept opeens de kapitein door het luik van het voordek in het scheepsruim; ‘komt boven en brengt den gevangene mede! Gij kunt voor eenige uren aan land gaan en hij ook. Iemand heeft nog al moeite voor hem gedaan; hier is een bevelschrift van den praetor, of van den hoogepriester, weet ik het! - Genoeg, hij mag een zekeren Polycarpus hier in Smyrna gaan bezoeken.’

‘Nu, Thraso, eene goede maat van den besten Chios, hoort ge?’ roept Clodius zijn makker na, terwijl zij met hunnen gevangene langs de krakende ladder naar het dek klimmen.

‘Heilige vader,’ roept schier op hetzelfde oogenblik de priester Theosebius, die op het schip is gekomen, terwijl de grijze Ignatius zijn uitgeput lichaam langs de sporten van de ladder voortsleept. ‘Sta mij toe in den naam des Heeren deze handen te kussen, die ik om wille van onze hoop geboeid zie! - En hier is Pyrrhus, een godvreezende diaken van onze Kerk, zegen hem! Wil ook onzen geliefden broeder Epitropus zegenen, die de gunst vraagt, u voor deze weinige uren gastvrijheid te mogen verleenen. - In zijn huis plegen wij ons op iederen dag des Heeren te vereenigen, om de H. Geheimen te vieren,’ voegt hij er met zachte stem aan toe, zoodat de,

in de nabijheid zich bevindende heidenen het niet hooren.

‘Deze jongeling hier,’ gaat hij voort, ‘is Attalus, zijn neef en onze broeder in den Heer. Wij zijn gezonden om u den groet te brengen van onzen vader Polycarpus, die zelf niet kon komen om u hier te Smyrna te begroeten. Bid den Heer voor ons allen en voor de kerken van Azië krachtens de verdiensten, die gij u door uw lijden om wille des gekruisigden Verlossers verworven hebt.’

Bij deze woorden knielt hij met zijne gezellen, en eene menigte Christenen, die zich op de haven hebben verzameld, eerbiedig neder, terwijl Ignatius in den naam van zijn goddelijken Meester de handen zegenend omhoog heft.

‘Ziet eens, ziet eens!’ schreeuwt Thraso onder spottend gelach der vele roeiers en soldaten. ‘Ja, ja, dat zijn de ware lieden, om een ouden bidbroeder of eenen ezelskop of zoo iets te aanbidden als het maar nieuw is en ongewoon!’

Ignatius heeft intusschen het schip verlaten en gaat langzaam voortschrijdend naar het huis van Epitropus, terwijl hij steunt op de armen van hen, die het een benijdenswaardig voorrecht achten, een Heilige op weg naar den marteldood te mogen begeleiden.

'S PAUSEN JUBELFEEST: Aanbieding der tiara en der gouden sleutels.

‘Wat bedoelde toch zoo even die ruwe mensch, toen hij van een ezelskop sprak?’ vraagt de catechumeen Dionysius aan Pyrrhus, de Christenen volgende, die den H. Ignatius in de stad vergezellen. ‘Gij aanbidt toch geen ezelskop? En ook van mij zult gij toch wel niet verwachten, dat ik zoo iets ooit zou doen, wanneer ik gedoopt zal zijn?’

‘Gij moet bedenken, mijn kind,’ antwoordt de diaken, ‘dat de heilige geheimen, waarvan gij reeds veel weet en spoedig nog meer zult te weten komen, zoo onnaspeurlijk zijn en voor de ongeloovigen zoo zorgvuldig worden verborgen, dat zij er hoogstens naar kunnen raden. Daarom is het gemakkelijk te begrijpen, dat zij tot de wonderlijkste veronderstellingen komen. Als gij eenmaal het geluk hebt, het H. Doopsel te ontvangen, dan zult gij met nog duidelijker kennis dan vroeger den eenen waren God en Hem alleen aanbidden. Heb ik u niet gezegd, dat het in het eerste gebod heet: ‘Gij zult geen vreemde goden voor Mijne oogen hebben?’

(*Wordt vervolgd.*)

A.H.

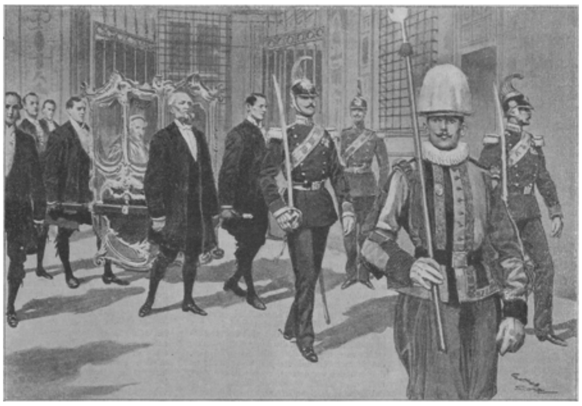

'S PAUSEN JUBELFEEST: De H. Vader begeeft zich, in den draagstoel gezeten, naar de Zaal der Zaligverklaringen

[Nummer 16]

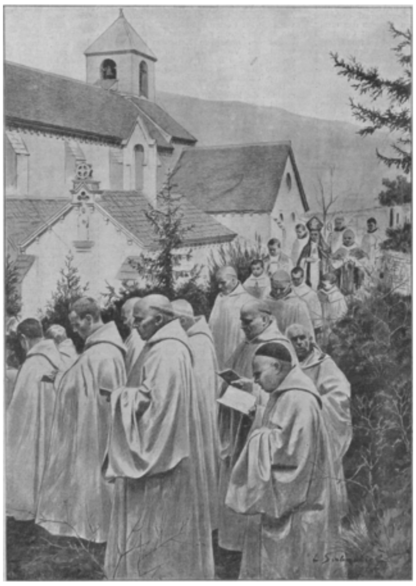

DE LAATSTE PLECHTIGE PROCESSIE OM DE CISTERCIËNSER-ABDIJ VAN SENANQUE IN FRANKRIJK.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw,
door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

Zoo was Ermgaard uren en dagen lang geheel alleen en aan zich zelve overgelaten in den grooten, geweldigen Burcht. Als meisje reeds stil en droomend, toen het in 't slot vaak druk en vroolijk kon zijn, was zij, die de minstreelen 'Voorne's luister' roemden, zoo stil en droefgeestig geworden, alsof een geheime smart haar kwijnen deed. De kinderen, die zij liefhad en met wie zij nog eens onbekommerd dartelen kon, waren heen. Wel hield zij zich dagen lang bezig met de handschriften van den overleden burchtgraaf, en kende zij meer sproken en liederen dan menig zanger, wel was zij in het Sint Catharijne gasthuis den armen eene lieve troosteresse, maar 't was of hare lippen den glimlach hadden verleerd, of uit het nog zoo jonge hart alle hoop op levensvreugde verdwenen was.

'Vrouwenkuren,' bromde de oude hofmeester, nadat hij vergeefs beproefd had, haar met allerlei artsenijen te genezen; 'feest en dans en spel, dàt zou de beste medicijn zijn. Een ridder, die haar wat zoete woordekens influistert - bij Sint Jacob, dat zou wel kleur brengen op hare bleeke wangen!'

Wellicht dacht Katharina ook zoo; toen de tijden rustiger werden en vrouwe Aleid telkens boden zond om hare dochter bij zich te nooden, had zij Ermgaard gaarne doen gaan, want in het slot te Veere hield heer Wolfaert een vroolijk hof, maar Costijn van Renesse kantte er zich heftig tegen. Hij vreesde te zeer, dat een der oproerige edelen, - en vrienden van graaf Floris zou zij er niet ontmoeten - Voorne's dochter voor zich winnen mocht. Hij liet haar dan op zijn burcht Moermont, die in Renesse op Schouwen lag, komen; de vroolijke en prachtlievende Hildegonde, die 't meeste naar de moeder aardde, schoon zij alle heerschzucht miste, zou de ernstige gedachten van haar zusterke wel verjagen.

Ermgaard was langen tijd te Renesse, waar iedere dag een feestdag leek. Soms, wanneer Hildegonde haar stralend van levenslust zag terugkeeren van de jacht of met gloeiende wangen en glinsterende oogen naar de sproken der minstreelen luisteren, meende zij, dat Ermgaard spoedig haar schuwe teruggetrokkenheid zou laten varen en 't was haar en heur gemaal niet ongevallig, dat Jan, de zoon van Costijn uit zijn eerste huwelijk met Margarete van Vernenburg, Ermgaard's kleuren droeg en haar altijd als trouw ridder ter zijde was. Maar Ermgaard verlangde te midden der woelige feestmaaltijden naar heur stille kamer op den verlaten Burcht, naar hare eenzame tochten in 't duin, waar de honden hare eenige makkers waren, naar de boekerij met de veelgelezen handschriften, waar broeder Jan haar leerde 't perkament met kunstige letters te versieren. En haar zwervend verlangen, dat haar eerst tot het slot van Renesse had aangetrokken, alsof 't geluk waarvan zij droomde, er te vinden was, riep haar nu naar huis. Dáár ten minste kon zij peinzend neerzitten zonder dat Hildegonde, jonker Jan of een der andere ridders en vrouwen haar vragend of spottend aanstaarden. Dat hare zuster haar telkens weer zeide of zij nu toch waarlijk de zwarte wijle der kloostervrouwen wilde aannemen, verdroot haar ook. Soms, wanneer zij in de slotkapel neerknielde, vroeg zij zich zelve af, of God dit werkelijk van haar

wenschte, of haar afkeer van de ijdele, woelige vermaken om haar heen ook Zijne vingerwijzing wezen kon; voor al de hoofsche dienstbetooningen van ridders en knapen, voor al jonker Jan's zoete vleitaal had zij niets dan een glimlach over, - wilde God haar zóó toonen, dat zij Hem slechts zou toebehooren? Maar daar kwamen andere dagen, wanneer ze uitreed ter valkenjacht, waar ze niet, als zoovele edelvrouwen, haar hakkenei door een schildknaap bij den teugel deed leiden, maar zelf mende en soms met den jagermeester aan de spits der ruiters was - dagen, waarop zij voelde, dat zij zich nooit zou kunnen voegen in de stilte van studie en gebed, en dan gebeurde 't wel, na den avondmaaltijd, dat zij niet weigerde, wanneer men haar een lied verzocht en zij bij haar luit haar verlangen naar 't onbestemde geluk zoo simpel en schoon weergaf, dat ridders en vrouwen zich verbaasden hoe de stille, vrome Ermgaard zóó zingen kon.

Dan, tot hare vreugde, is nu haar verblijf op 't slot Moermont ten einde en keert zij naar Voorne terug. Wel zal zij hare rustige eenzaamheid er niet spoedig terugvinden, want Costijn met zijne gade, jonker Jan en hun gevolg zullen haar vergezellen, terwijl een bode van Katharina bericht bracht, dat Vrouwe Aleid en hare stiefdochter op den Burcht verwacht worden. Na zoo lange jaren zal het dus weer feest zijn op 't huis van Voorne.

De vrouwen en de oude Premonstreiter monnik, die Ermgaard naar Schouwen vergezeld heeft, doen de reis in den grooten beschilderden reiswagen, die meer dan tien personen kan bevatten. Men stijgt er van achteren in en de stevige houten overkapping, waarover eene blauwe stoffe is gespannen, beschut tegen regen en zomerhitte.

Daarbinnen maakte men het zich met kussens en tapijten zoo gemakkelijk mogelijk. De meeste ridders, wien de zware wagen te langzaam gaat, zijn vooruitgereden; slechts een klein geleide van wapenknechten blijft met jonker Jan en eenige edelknapen achter om tot geleide en bescherming te strekken. Afleiding is er genoeg; wanneer de vrouwen elkander niets meer te vertellen hebben, verhaalt de oude monnik wonderlijke exempelen of men vermaakt zich met het landschap te bewonderen; in een dorp of een abdij wordt afgespannen en overnacht en dan weer moet men uitstijgen om over hot water gevoerd te worden.

't Land was in rust; soms ontmoette men een ridder met zijn gevolg, soms doortrekkende kooplieden, maar niemand die hen hinder deed, tot op een morgen, toen men een dorp verliet niet ver meer van Voorne gelegen, Ermgaard bemerkte, dat de knechten hunne wapens gereed hielden en een nauwer kring om den wagen sloten. Zij verhaalde het Hildegonde, die dadelijk 't gordijn van een der kleine boogvormige vensters wegsloeg en jonker Jan wenkte nader te komen.

De jonker kwam naast den wagen rijden en Hildegonde vroeg wat er te vreezen was.

‘Op 't oogenblik niets,’ zeide hij op geruststelleuden toon, ‘maar wij moeten alleen op onze hoede zijn. Men heeft van der Lee in deze streken gezien.’

‘Van der Lee!’ riep Hildegonde vol ontsteltenis en liep tot de andere vrouwen om het haar mede te deelen.

Ermgaard, die aan 't venstertje gezeten was, wendde zich verbaasd tot jonker Jan.

‘Wie is die van der Lee, daar Hildegonde zooveel vreeze voor heeft, neef Jan? een roover?’

‘Een roover, lieve nicht? veel erger, een duivel!’ zeide de jonker, die het niet ondienstig achtte, dat het meisje zijne bescherming zou waardeeren. ‘Maar ge behoeft

niet te vreezen, geen vijand kan er zich op beroemen, dat hij Jan van Renesse wijken zag.'

'Een duivei zou anders geen goede portuur zijn voor den dollen jonker van Renesse,' zeide de schalke Sophia van der Goude, een jonkvrouw van Ermgaard's leeftijd, die ook naderbij was gekomen. 'De goede vader heeft ons zoo juist verhaald, hoe die alleen verdreven worden door vasten en gebed.'

Jonker Jan zag haar boos aan en wendde zich weer tot Ermgaard.

'Ge wilt toch niet zeggen, nicht, dat ge nooit de geschiedenis vernam van Folperd en Pelgrim van der Lee?'

'Ik hoorde die namen zelfs nooit noemen.'

'Hoe kan dat zijn? Zeker toch hebt ge wel het ridderlijk geslacht van Arkel hooren noemen?'

'O ja, Geraerdt van Voorne, die edelknaap is bij onzen lieven graaf, zag de ridders dikwijls aan het hof en is altijd vol van hunne daden. Hij heeft mij verhaald van den sterken Jan, den vader van den tegenwoordigen heer van Arkel, en wanneer wij te Gorinchem komen, waar heer Jan hem en ons heeft genood, zou hij mij de poort wijzen, waaraan die sterke ridder zich optrok met zijn geharnast paard tusschen de knieën geklemd.'

Jan van Renesse zag voor zich uit en scheen van der Lee gansch te vergeten.

'Nicht Ermgaard,' zeide hij opeens, het meisje strak aanziende, 'gij hebt wel veel eerbied voor graaf Floris?'

Zij zag verbaasd tot hem op, begreep niet wel wat hij met die vraag bedoelde, maar voelde als bij ingeving dat *zijn* eerbied voor den graaf niet overgroot was en zij vergat hare schroomvalligheid nu het gold een harer helden te verdedigen.

'Zeker ik heb eerbied voor onzen graaf,' zei ze ernstig, 'nooit zag ik een Heer, zoo edel en ridderlijk als hij; wanneer ik een man was zou ik voor hem in den dood gaan. Ik weet wel,' vervolgde zij haastig, toen zij het spotlachje om zijne lippen zag, 'ik weet wel, dat ik weinig ervaring heb, maar mijn broeder Aelbert, die even wijs als goed was, kon hem nooit genoeg prijzen en wie zegt meer lof van hem dan uw heer vader? Wanneer hij op den Burcht te Voorne komt en zoo zacht en minzaam met ons kan kouten, verwonder ik mij, dat die eenvoudige ridder onze landsheer is en met ijzeren hand de misbruiken uitroeit en de poorters beschermt. Maar, jonker Jan, hoe kunt ge u bij 's graven vijanden scharen, daar uw vader zijn grootste vriend is?'

De jonker van Renesse gaf zoo hevigen ruk aan de teugels, dat zijn paard begon te steigeren. 'Wie spreekt er van vijanden,' zeide hij op geraakten toon, toen hij het dier tot kalmte had gebracht, 'ik doe u eene eenvoudige vraag, jonkvrouw, en gij antwoordt met verdachtmakingen. Heeft heer Aelbert u nimmer geleerd, dat vrouwen zich niet met krijgszaken moeten bemoeien?'

Maar toen Ermgaard zich van 't venstertje wilde verwijderen, had hij spijt van zijne onhandigheid. Hij reed dichter aan den wagen en bad haar te blijven.

'Vergeef mijn boozen toon, Ermgaard, ge weet, ik ben driftig, ik weet ook niet waarom wij hierover spraken. Ik zou u de geschiedenis van den ridder van der Lee, heer van Haestrecht en Leerdam vertellen, den bittersten vijand van Jan den Sterke. Mag ik het doen?'

Niet dan ongaarne zette Ermgaard het gesprek voort, maar zij wilde Hildegonde's stiefzoon niet grieven, en terwijl de wagen stapvoets den stijgenden weg opreed deed jonker Jan zijn verhaal.

‘Folperd van der Lee van Leerdam en Haestrecht, die nu haast vijftien jaar geleden een vreeselijken dood vond, had zijn ziel aan den duivel verkocht. Ik zeide u, dat zijn zoon Pelgrim een duivel was maar waarlijk, zoo de Booze in menschengedaante verscheen, kon hij niet meer en vreeselijker misdrijven doen dan heer Folperd. In zijn eigen heerlijkheid was zijn naam een vloek geworden en 't gan-

sche land vreesde den wreeden heer van Haestrecht, want hij vertoonde zich overal en schiep er vermaak in dáár te verschijnen waar men hem 't minst verwachtte en schrik en vreeze rond zich te verspreiden. Hij haatte alle menschen, maar bovenal die hem niet vreesden, en zijn bitterste vijand was Jan van Arkel, over wiens kracht en dapperheid men wonderen vertelde. De eenige reden van zijn vinnigen haat was, dat hij van Arkel's roem benijdde en daar kwam bij, dat hij aan de van Arkel's vermaagschapt was en zoo hij kinderloos kwam te overlijden zijne goederen aan van Arkel vervielen. In 't laatste van zijn leven werd hem pas een zoon geboren, Pelgrim, de man, dien wij hier vreezen te ontmoeten.

‘Folperd had al zeer dikwijls gepoogd van Arkel te overmeesteren, doch 't mislukte hem altijd. Toen dacht hij een duivelsch plan uit; hij kocht den koster om van de Arkelsche kerk, om met Kerstnacht, wanneer Arkel met al de zijnen de Misse kwam bijwonen, alle deuren te sluiten en dan de klok te luiden; de koster liet zich hiervoor vinden, ofschoon hij wel begrijpen moest, dat heer Folperd iets ijselijks in zijn schild voerde. Arkel kwam met zijn gevolg doch zonder zijne vrouw ter Misse, maar in de kerk zijnde, overviel hem eene plotselinge onpasselijkheid en, zonder dat de koster het zag, begaf hij zich naar buiten.

‘De koster sloot de deuren en klepte de klok. Folperd, die met zijne mannen in hinderlaag lag, schoot toe en stak de kerk aan vier kanten in brand. Denk eens, hoe vreeselijk, allen verbrandden, alleen ontkwam een jong knechtje, dat, door Folperd zelf, door een venster werd geholpen. Hoe de wreedaard er toe kwam, zich over dit kind te ontfermen, kon men niet denken, misschien trof hem zijn gejammer, misschien dacht hij aan den zoon, die hem toen juist geboren was. Men vertelt, dat dit knechtje hem overal volgde en 't eenige wezen was, dat zich aan hem hechtte.

‘Folperd begreep wel, dat hij na deze daad nergens veilig was en hij vluchtte naar Duitschland. Maar zijne booze wraakzucht liet hem geen rust en na een wijl kwam hij in stilte terug en stak in den nacht vóór Hemelvaartsdag de dijken door in de Nederweert.

‘Dat was de laatste van zijne misdaden. Kort daarna, toen hij op zijn slot te Haestrecht in overdaad en dronkenschap met zijne booze gezellen feestte, voerde hem de duivel ten aanschouwen van allen weg. Een vreeselijke stank doordrong het gansche slot en op de plaats, waar de booze Folperd had gestaan, lagen twee druppelen bloed.’

‘Wat vreeselijk verhaal,’ zeide Ermgaard huiverend, ‘en wat is van den zoon geworden?’

‘Ik zeide u reeds, lieve nicht, dat dit juist de man is, dien wij vreezen hier te ontmoeten. Hij ook heeft manschap met den duivel gedaan en is nog grooter monster dan zijn vader, zooals men zegt. Al wat hij onderneemt, gelukt hem op wonderlijke wijze, en dat zijne ondernemingen niet veel goeds zijn, kunt gij denken. Ik zag hem nooit en, in trouwe, ik zou niet rouwig zijn, wanneer zijn pad het onze kruiste, zoo ons maar geene vrouwen vergezelden. Bij Sint Jan, mijn patroon, ik mocht wel zien of het zwaard van een Christenridder niet bestand was tegen die duivelskunsten.’

‘En ik zal alle lieve Heiligen danken, wanneer wij Voorne bereiken zonder dien boozen man te hebben ontmoet. Op mijn paardje zou ik nog kunnen vluchten, maar wat zouden wij in dezen reiswagen kunnen doen. Ik wilde, dat uw schildknaap mijn hakkenei niet had medegenomen.’

‘Foei! is de jonkvrouw van Voorne bevreesd? en dat onder mijn geleide? Vreezen is hier aan de kracht van mijn arm twijfelen, Ermgaard.’

‘Hoe zoudt gij en uwe luttele mannen ons kunnen verdedigen, wanneer wij werkelijk werden aangevallen? Ja, ik ben bevreesd, omdat ik hier als opgesloten zit.... Zie, zie, jonker Jan! daar komt een ruiter om de kromming van den weg gereden!’

‘En wat zou dat? Een eenzaam ruiter! Een ridder, die zonder wapenknechten gelieft te reizen. Denkt ge soms, dat Pelgrim van der Lee zich zonder zijne bende zou vertoonen?’

‘Maar die kan op een afstand volgen of in hinderlaag liggen. O! had ik slechts mijn paard,’ en driftig stampte haar voetje op den grond van den reiswagen.

(*Wordt vervolgd.*)

Versierde eieren bij verschillende volken.

Onze suikerbakkers weten zeker heel mooie en vooral bij de jeugd zeer geliefde eieren van suiker en chocolade te vervaardigen, maar onder artistiek oogpunt kunnen ze toch niet halen bij de versieringskunst, vooral door de Oostersche volken op natuurlijke eieren toegepast.

Zoo is de Koptische kerk te Kaïro met struisvogeleieren versierd. Voor het hoogaltaar hangen zes zilveren lampen en boven elk van deze een struisenei. De Grieken hangen in hun kerken heele guirlandes van versierde eieren op.

In Mohammedaansche landen vindt men dergelijke eieren eveneens, bij voorbeeld in de grafmoskee Kait Bey te Kaïro. Daar hangen ze voor het altaar in een metalen omhulsel aan een zilveren draad van het gewelf af. Ook op andere plaatsen hangen ze aan een zijden draad of aan een houten staafje naar beneden.

In het Oosten zijn de struisvogeleieren in hun natuurlijken vorm of versierd een zeer gezocht handelsartikel. Het groote struisenpark te Matarieh bij Kaïro levert er een massa, maar er komen er vele uit Somali-land en uit Soedan.

Zulk een ei uit Soedan bevindt zich in het *Museum of Art* te Detroit. Het is licht roomkleurig en met ingekraste, ruw uitgevoerde voorstellingen van menschen en dieren bedrukt. De figuren zijn wit en zwart geschilderd (Fig. 1).

Een lichtbruin gekleurd Egyptisch ei uit dezelfde verzameling vertoont allerlei Nijltafereelen. Een ander, door een kunstenaar te Kaïro uitgevoerd, (Fig. 2) bevat verschillende figuren, die gelijken op de onlangs in graven ontdekte schilderijen. Aan beide uiteinden is het in natuurkleur gehouden ei met krullen en ornamentale lijnen versierd.

De parel der verzameling is een met Koran-spreuken bedekt ei uit Soedan, waarbij het schrift gesneden is in den vorm van edelgesteenten (Fig. 3).

Buitengewoon is de vaardigheid der Japanners op dit gebied. Op de eieren wordt een dun laagje lak gebracht, waarin dan de omtrekken der figuren fijn worden uitgevoerd. Zulk een door een Japanner kunstvaardig behandeld ei is dat van een emoe, den Australischen struis (Fig. 4), dat van nature een donkerblauwe kleur heeft. De figuren zijn evenals in een camee uitgesneden en vertoonen heel de kleurengamma van donkerblauw tot bijna wit. Een berg met watervallen en stukken landschap vormt den achtergrond, terwijl zich op den voorgrond een Japansche vrouw in de oude kleederdracht bevindt. Het is in één woord een kunstwerk, waarvan de afbeelding slechts een flauw denkbeeld kan geven.

Een kraanvogelei is met wilde bloemen en gras, als bas-relief in goud uitgevoerd, versierd (Fig. 5). Weer een ander rust op een onderstel van lakwerk en is met bloemen, bladeren en wortels versierd, waartusschen vogels fladderen (Fig. 6)

Een Noord-Afrikaansch ei (Fig. 7) toont aan beide uiteinden spreuken uit den Ko ran; op de overige oppervlakte zijn verschillende figuren gestoken, als een Nijlboot met zeilen, de drie groote piramiden, een scarabee met uitgespreide vleugels, alsmede de kroon van Opper- en Neder-Egypte. Het ei is voorzichtig doorboord, van een koord tot ophangen voorzien en onderaan met een kwast versierd.

Ook Zuid-Amerika kent de artistieke versiering van eieren. De reeds genoemde verzameling bevat een struisvogelei uit Argentinië. Daarop is in een omlijsting met arabesken een rijdende *gaucho* afgebeeld, die een meisje achter zich op het paard heeft (Fig. 8).

Een ander Zuid-Amerikaansch ei vertoont aan den eenen kant het wapen van Argentinië - twee omstrengelde handen en daarachter een staf met de vrijheidsmuts, daarboven de opgaande zon - van den anderen kant een zeegevecht, aan de uiteinden krullen en meetkundige figuren, waaruit eenige bergtoppen in de hoogte steken (Fig. 9). De figuren op deze Zuid-Amerikaansche eieren zijn tamelijk diep ingegrift.

Zooals men uit deze korte aanteekeningen en de bijgevoegde afbeeldingen ziet, is de kunst, eieren kunstig te versieren, over een groot deel der aarde verbreid. Maar niet enkel algemeen verbreid, ook zeer oud reeds is deze kunst en haar beoefening, want te allen tijde heeft men den mooien en regelmatigen vorm van het ei bijzonder geëigend gevonden voor decoratieve versieringen.

Van een martelaar.
A°. D°. 107.
(*Slot.*)

‘Maar wat zou hij dan bedoelen?’ dringt Dionysius onstuimig bij zijn gezel aan. ‘Hoe komt hij dan aan zulk een zonderlingen inval?’

‘Zijt gij dan vergeten, wat in den brief van den H. Judas staat, die nog laatst op den dag des Heeren in de bijeenkomst der Christenen voorgelezen werd? Daarin spreekt de Apostel over sommige lieden, die lasteren wat zij niet kennen. En dit doen ook deze menschen en vele anderen.’

‘Maar waarom laat men ze dan in eene zoo groote onwetendheid? Waarom onderricht men ze niet beter? - Kom eens hier, man!’ roept hij tot Thraso, die op eenigen afstand van hem verwijderd is. ‘Kom eens hier; ik moet eens met u spreken; het gaat over den ezelskop, begrijpt ge?’

Pyrrhus vat haastig den jongeling bij den arm en trekt hem terug. ‘Neen, neen,’ zegt hij, den vertoornden jongen man tot kalmte brengend, ‘wilt gij dan ons allen in het verderf storten? De keizer laat de Christenvervolgingen wel niet meer met de vroegere gestrengheid woeden; maar het bevel, dat allen, die zich openlijk Christen belijden, de doodstraf moeten ondergaan, is nog van volle kracht. Zijt gij bereid te sterven, mijn zoon?’

‘En gij zeidet mij onlangs, dat zij, die als martelaar sterven, in hun eigen bloed gedoopt worden en geen ander Doopsel noodig hebben om den Hemel binnen te gaan,’ bracht Dionysius een weinig ontstemd er tegen in, terwijl hij zijnen leermeester met tegenzin volgde.

‘Juist, maar dat wil zeggen, als zij geroepen zijn, als martelaar te sterven,’ antwoordt Pyrrhus ernstig; ‘want als God iets van ons menschen verlangt, dan geeft

Hij ons ook de genade, die wij daartoe noodig hebben. Zonder die genade kunt gij zelfs niet uwe doopbeloften afleggen, en nog veel minder de smarten en pijnen van het martelaarschap doorstaan; zonder die genade kan men geen Christen worden of in zijn heilig Geloof volharden. - Maar

DE PLECHTIGE HERDENKING VAN HET ZILVEREN JUBELÉ DES PAUSEN EN VAN DEN VIJF-EN-TWINTIGSTEN VERJAARDAG VAN HET HERSTEL DER BISSCHOPPELIJKE HIËRARCHIE IN SCHOTLAND, GEVIERD IN DE PRO-KATHEDRAAL TE EDINBURG.

Fig. 1. Struisvogelei uit Soedan.

Fig. 2. Ei uit Kaïro met oud-Egyptische figuren.

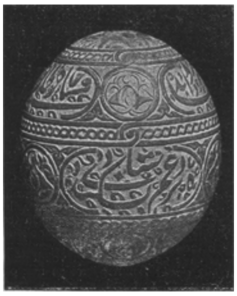

Fig. 3. Struisvogelei met Koran-spreuken.

Fig. 4. Australisch emoe-ei met Japansch relief-werk.

Fig. 5. Kraanvogelei met basrelief-versiering.

Fig. 6. Kraanvogelei met Japansche bloemversiering.

Fig. 7. Ei uit Noord-Afrika.

Fig. 8. Zuid-Amerikaansch ei met gaucho.

Fig. 9. Zuid-Amerikaansch ei met het wapen van Argentinië.

laten wij ons wat haasten, opdat wij niet te laat bij het H. Offer komen. Gij weet, dat ik van te voren nog het een en ander op het altaar in gereedheid moet brengen. Zie eens, hoe ver de heilige vader Ignatius en de anderen ons vooruit zijn! - En zeg mij nu eens,' fluisterde hij, terwijl hij zijn hand op den schouder van den jongeling liet rusten, 'voeldet gij u werkelijk geroepen als leermeester van dien soldaat op te treden, of was het trotschheid en ergernis over de beschimping ons aangedaan?'

Dionysius kleurde beschaamd. Maar toen hij eenige oogenblikken zwijgend naast Pyrrhus was voortgegaan, zeide hij lachende: 'Natuurlijk, tot tijdverdrijf mogen zulke gewichtige zaken niet dienen. Ook wil ik wel toegeven, dat die uitroep mijn trots prikkelde. Maar ik wilde toch ook dien man beter inlichten,' riep hij levendig met schitterende oogen uit. 'En vondt ge dat dan niet goed? Zoudt gij u dan niet over de bekeering van een mensch verheugd hebben?'

'Zeker, mijn zoon; hoe kunt gij nu daaraan twijfelen? Iedere ziel toch is van onschatbare waarde; overigens weet gij, dat wij iederen dag voor de bekeering der ongeloovigen bidden, en dat geschiedt vooral bij het vieren der heilige Geheimen, waarbij gij nog niet wordt toegelaten.'

'Maar waarom doet men dan geen pogingen om hen te bekeeren?'

'Ik zal ze zeker in het werk stellen, als er maar hoop is, iets goeds tot stand te brengen.'

'En gij zegt mij toch, dat men alles moet hopen.'

'Terecht; alle goeds, wanneer en hoe God het ook wil. Intusschen mogen wij maar niet bij iedere gelegenheid op wonderen rekenen, mijn zoon; dat zou geen hoop wezen, maar vermetelheid.'

'Nu, wij zouden toch eerst Gods bijstand kunnen vragen en dan onze pogingen in het werk stellen.'

'De groote vraag is deze: Zijn wij er toe geroepen?'

Dionysius dacht een oogenblik na. Toen zeide hij op zachten toon:

'Vergeef mij, eerwaardige vader; want, hoewel ik zoo even een weinig ontstemd was, zal ik toch niet vergeten hoeveel eerbied ik u, mijn goeden leermeester, verschuldigd ben; - maar zou men het niet gebrek aan zielenijver kunnen noemen?'

'Neen,' antwoordde Pyrrhus vol vuur, 'daarvoor moge de Heer ons bewaren! Gij leest iederen dag Homerus, mijn Dionysius, en gij kent zijne werken beter dan de H. Schrift; zeg mij, hoe lang lagen de Grieken voor Troje's muren?'

'Hoe lang? Tien jaren.'

'Maar waarom zoo lang? Was er hun niets aan gelegen de stad in te nemen?'

'Er was hun integendeel zeer veel aan gelegen; want daarom alleen waren zij van verre er heen gekomen.'

'Goed; maar waarom bestormden zij Troje dan maar niet dadelijk?'

'Omdat zij het niet konden.'

'Juist; maar waarom konden zij het dan niet?'

'De stad was van buitengewoon sterke vestingwerken voorzien; diepe, breede grachten omgaven haar van alle kanten, en hare muren, hooger dan de hoogste stormladders, werden door de belegerden met de grootste hardnekkigheid verdedigd. Bovendien al die wachttorens en al die krijgswerktuigen, waarmede men steenen op de vijanden slingerde. Kortom, de Trojanen waren even vast besloten, Troje te behouden, als de Grieken het in te nemen. Daarom bleef hun, om de stad te

overmeesteren, geen ander middel over dan geduldig eene gunstige gelegenheid af te wachten.'

'En dat is dezelfde reden,' zeide Pyrrhus vriendelijk maar ernstig, 'waarom de Kerk ons niet toestaat, overal rond te gaan en van iedereen, dien wij op weg ontmoeten, een bekeerling te trachten te maken, ofschoon wij ieder oogenblik bereid zijn, ons leven te geven, om allen voor Christus te winnen.'

'Maar ik zie niet in, waarom het zoo moeilijk is een ongeloovige te bekeeren. Als de waarheid eenmaal de waarheid is....'

'De waarheid is de waarheid,' onderbrak Pyrrhus hem, 'maar de menschelijke wil is ook de menschelijke wil, en hij heeft het gevaarvolle recht aan de waarheid te kunnen wederstaan, zoodat het verstand ze niet erkent, of minstens niet in die mate, om tot volle overtuiging te geraken. Onze goddelijke Heiland sprak eens van menschen, die oogen hebben en niet zien, ooren en niet hooren, zoodat het nutteloos is, hun de waarheid te verkondigen. Dan moet men wachten tot God hun Zijne bijzondere genade schenkt. Ons voornaamste wapen tegen het ongeloof is het gebed. Redetwisten prikkelt; maar wie bidt, overwint ten slotte.'

Daarop gingen zij stilzwijgend naast elkander voort.

***

In het huis van Epitropus was men intusschen druk bezig om alles voor de plechtige viering van het H. Misoffer in gereedheid te brengen. Stel u echter dit huis niet voor als een bisschoppelijk paleis of een prachtvol verblijf van een rijken patriciër. Wat de H. Paulus vroeger aan de Christenen der weelderige stad Corinthe had geschreven, gold evenzeer voor het rijke, handeldrijvende Smyrna: 'niet vele machtigen, niet vele aanzienlijken'[1)] ontvingen de genade der roeping tot het Christelijk Geloof te midden van het heerschende heidendom, dat hen haatte en bekampte.

Epitropus was in de oogen der wereld maar een eenvoudig koopman en wanneer hij zich op het marktplein vertoonde, ontweken de meesten hem, omdat hij deel uitmaakte van de verafschuwde 'sekte' der Christenen.

Maar het christelijk Geloof schonk hem hiervoor overvloedigen troost. Zijne vrouw Glaucis had reeds voor hem het Christendom omhelsd; al zijne kinderen maakten deel uit van de gemeenschap der geloovigen, en zijn huis deed eenigermate als hoofdkerk van Smyrna dienst; want in zijn huis was het, waar de H. Polycarpus, omgeven van zijne priesters en diakens, in eene groote, hooger gelegen ruimte, die geheel voor dit doel was ingericht, de heilige Geheimen vierde.

Alles is reeds voor het H. Offer gereed. Men wacht nog slechts op de komst van den H. Ignatius; want het bericht, dat de groote bisschop van Antiochië, als gevangene om Christus' wille op zijn weg naar het martelaarschap, ook te Smyrna zal moeten vertoeven, was reeds van uit de naburige steden hier doorgedrongen. De vergadering in het huis van Epitropus gelijkt daarom meer op eene synode dan op eene plechtige bijeenkomst. Vier bisschoppen, omgeven van hunne priesters, staan gereed den grooten bisschop en martelaar te begroeten en hem hunne vereering te betuigen.

Daar is op de eerste plaats Polycarpus, de bisschop van Smyrna's Kerk. Ofschoon niet zoo hoog bejaard als de eerbiedwaardige grijsaard Ignatius, dien hij zoo teeder in God bemint, is hij toch weleer zijn medeleerling geweest. Hij zat met hem aan de voeten van den grooten apostel en evangelist Joannes, 'den leerling, dien de Heer beminde.' Wel mag men dus van deze beide mannen zeggen, dat zij de hemelsche

1) Cor. 1. 26.

wijsheid leerden uit den mond van hem, die bij het laatste Avondmaal aan de borst van het menschgeworden Woord, de eeuwige Wijsheid, heeft mogen rusten. Polycarpus heeft zijn vriend en gezel wel vele jaren overleefd, maar de martelkroon is ook hem niet ontgaan. Zestig jaar later zal hij zijnen medebroeder volgen en door den marteldood in den Hemel weder met hem worden vereenigd.

Ook de naburige kerken van Azië zijn bij deze plechtigheid in Smyrna vertegen woordigd: Onesimus, bisschop van Ephese, Damasus van Magnesia en Polybius van Tralles, nemen naar ouderdom of duur van hun heilig ambt de hun toekomende plaatsen in. Men kan de bisschoppen dadelijk herkennen aan hunne witte, met goud bestikte stolen, wier uiteinden kruiselings over de borst gelegd zijn. Ook bejegenen de geloovigen hen met bijzonderen eerbied; want ieder, die na het uitspreken van het herkenningsteeken: ‘Het Lam, dat voor ons is geslachtofferd’ door de bij de deuren wakende wachters is binnengelaten, knielt eerbiedig voor de bisschoppen neder, kust hunne handen en vraagt hunnen zegen. Polycarpus, hun eigen bisschop, wordt het eerst gegroet en daarna de andere bisschoppen.

Intusschen hebben de diakens, geholpen door de onder hen staande lectoren en acolythen, de laatste voorbereidingen tot de heilige plechtigheid gereed.

Opeens verneemt men van buiten voor de deuren een gedempt, verward gedruisch. Pyrrhus treedt binnen en nadert met vlugge schreden zijn bisschop Polycarpus, die in gedachten verzonken op zijnen staf leunt. Nadat zij zacht eenige woorden met elkander hebben gewisseld, geeft Polycarpus zijnen ambtbroeders een teeken, waarop de vier bisschoppen, gevolgd door alle aanwezige priesters en diakens, in plechtig gevolg naar den uitgang voortschrijden. Schier tegelijkertijd treedt de grijze Ignatius, steunende op den arm van dengene, die hem van de haven hierheen geleidde, wankelend de zaal binnen. Men ziet, hoe de last der jaren hem neerbuigt, hoe de ontberingen zijne lichamelijke krachten hebben verzwakt; maar de geest van den heiligen grijsaard heeft al zijne frischheid en opgewektheid behouden, en juist nu is hij nog opgewekter, daar hij zich staan voelt op den drempel van het eeuwige Leven.

En nu zie, met welk eene liefde en eerbied de gemeente van Smyrna den heiligen martelaar ontvangt; hoe eerst Polycarpus en daarna de andere bisschoppen hem den broederkus op de bleeke, ingevallen wangen drukken; hoe daarna de priesters en geloovigen hem omringen en zich gelukkig achten zijne bevende handen met hunne lippen te mogen aanraken en met hunne tranen te besproeien! Zie, hoe de schitterende glans zijner oogen, waarin mannekracht noch aardsche schoonheid licht, aller harten ontvonkt en in hemelsche begeestering ontvlamt!

Nu ontstaat er een broederlijke wedijver tusschen Ignatius en Polycarpus, wie van hen het allerheiligste Offer moet opdragen; elk wil de geringste zijn. Alleen vreest Polycarpus, dat de heilige grijsaard door de smartvolle reis en de vele mishandelingen te zwak is om zich nog meer te vermoeien. Maar nauwelijks bemerkt Ignatius, waarom zijn vriend zoo bezorgd voor hem is, of hij vordert voor zich het voorrecht op. Men geleidt hem naar het altaar en het heilig Offer begint.

Lang na het einde der heilige handeling knielt de grijze martelaar in vurig gebed nog aan den voet van het altaar. Hoe dankt hij den Goddelijken Verlosser, dat hij Hem nog eenmaal in het Allerheiligste Sacrament heeft mogen ontvangen! Wellicht is dit zijne laatste Communie, zijn laatste Teerspijze, ‘voordat hij lijde’, en ongetwijfeld heeft hij ze met het bitter lijden van zijnen goddelijken Meester en met diens laatste Avondmaal vereenigd, dat de Heer, in den nacht waarin hij verraden werd, met zijne jongeren vierde. Maar wie zal vermoeden, wat er in dit uur der

innigste vereeniging met zijne gekruisigde Liefde in het hart van den opgetogen martelaar omging!

Als Ignatius geruimen tijd in geestverrukking heeft doorgebracht, nadert men

hem en roept hem zacht tot de werkelijkheid terug. Uitgeput en krachteloos ligt hij daar neder; dringend heeft hij rust en verkwikking van noode.... Behoedzaam geleidt men hem naar het platte dak van het huis, en door de frissche zeelucht verkwikt, keeren langzamerhand zijne geestkracht en opgewektheid terug, terwijl de aanwezigen als om strijd hem hunne diensten aanbieden.

Eene over het dak uitgespannen tent beschut Ignatius en zijne vrienden tegen de zonnestralen, die in Klein-Azië zelfs in den wintertijd soms nog hevig branden, maar belet niet het heerlijk vergezicht op de golf, de haven, de bergen in den omtrek, de bekoorlijke dalen met hunne olijvendreven. Aan de eene zijde verheft zich de Sipylus, aan welks westelijken voet de prachtige stad Smyrna zich amphitheaters-gewijze omhoog heft; aan de andere fonkelt en glinstert de waterspiegel der uitgestrekte golf in de stralen van een onbewolkte zon, en het zachte suizen der licht bewogen morgenlucht, die af en toe over het dak heenstrijkt en, onder de tent spelend, de wangen van den heiligen grijsaard verkoelt, is als het ruischen van engelenwiek....

Dadelen, gerstenbrood, tonijn en Chioswijn worden hem ter verkwikking aangeboden. Een weinig voedsel neemt Ignatius ten laatste onder den drang zijner vrienden; want van zijne jeugd af had hij zich aan een leven van versterving gewoon gemaakt. Epitropus en zijne vrouw begrijpen, dat hij reeds den hemel toebehoort; daarom dienen zij hem knielende, hoezeer de ootmoedige martelaar zich tegen deze onderscheiding verzet.

In eerbiedig zwijgen wacht de vergadering der geloovigen verlangend, dat de Heilige nog eenige woorden ter onderrichting en vermaning tot hen zal spreken.

Onderwijl is er een schrijven gekomen van den scheepskapitein en aan den deurbewaker van Epitropus overhandigd. Daarin wordt gemeld, dat het schip, waarmede Ignatius is gekomen, lek is bevonden en daarom voor meerdere dagen ter herstelling op de werf moet blijven. De kapitein verzekert, dat hij den godsdienst van Ignatius haat en veracht, maar niettemin er voor uitkomt, het volste vertrouwen te stellen in zijn persoon. Hij is overtuigd, dat de martelaar, wat hij eenmaal beloofd heeft, tot iederen prijs gestand zal doen en daarom is hem diens eerewoord voldoende, dat hij het huis van Epitropus niet eerder zal verlaten, dan wanneer hij hem zelf zal komen halen.

Dat is voor allen, Ignatius uitgezonderd, een blijde, vreugdevolle tijding. Zoo zal hij dan toch nog eenige dagen in hun midden vertoeven; hen door de zalige opgewektheid van zijn hemelsch aangezicht opbeuren en hen door woord en voorbeeld in het goede versterken. Maar voor den zoo hartstochtelijk naar den Hemel verlangenden martelaar is het een zwaar offer, nu hij zich op den weg van het lijden, dat hem voor altijd met God moet vereenigen, ziet opgehouden en tot staan gebracht. Hij kent nog maar één wensch, zijn vurige begeerte: 'dat hij wonen mag in het Huis des Heeren al de dagen zijns levens' en den langen dag der eeuwigheid, 'dat hij het welbehagen des Heeren mag aanschouwen en Zijnen tempel bezoeken.'[1] Rome en de leeuwen, en dan - het Paradijs met de koren der engelen en heiligen!

'Het zal dus nog wel eenige tijd duren, voordat gij tegenover de wilde dieren te Rome zult staan,' fluistert Attalus, terwijl hij, bij den heilige nederknielend, met medelijden die zwakke, uitgeteerde gestalte beschouwt, 'o, ik huiver bij de gedachte, dat straks deze zwakke ledematen door hunne tanden worden vaneengereten en die

1) Ps. XXVI: 4.

zilveren lokken, met bloed besmeurd, ronddwarrelende in de arena, met voeten getreden worden.'

Met vaderlijk welbehagen staart Ignatius op den jongeling en meer tot zich zelven dan tot Attalus zegt hij langzaam:

'Ik weet, wat mij tot heil verstrekt, en daarom vraag ik naar het zichtbare, noch naar het onzichtbare, als ik maar aan Jesus Christus deelachtig word. Dan begin ik eerst Zijn ware leerling te zijn. Ja, als ik Christus geniet, vrees ik noch vuur, noch kruis, noch scharen van wilde dieren, noch verbrijzeling mijner ledematen, noch verstrooiing van mijn lichaam of welke kwellingen ook, die de woede van den vijand vermag uit te denken. Ik verlang naar Hem, die voor ons stierf en weder verrees.'[1)]

De jongeling was onder deze woorden van heilige huivering bevangen en zweeg. Hem was het, als was eene echo van dat lofgezang, dat de koren der martelaren voor den troon van het Lam zingen, tot zijne ooren doorgedrongen, en als had hij hunne robijnenkronen van verre zien glinsteren in de lucht. Die woorden kon hij niet meer vergeten. Zij bleven in zijn hart onuitwischbaar geschreven; zij spoorden hem aan tot menige edele daad; zij leerden hem voor Christus te lijden en gaven hem eindelijk de kracht heldhaftig weg te schenken wat hem het dierbaarste op aarde was. Want zestig jaren later onderging zijn zoon Germanicus aan de zijde van den H. Polycarpus den marteldood in het amphitheater te Smyrna en won de onsterfelijkheid.

Naar een amateurs-opname van
A.J.W. DE VEER.
KLOVENIERSBURGWAL TE AMSTERDAM: Kiekje op de gezonken Venloosche boot.

'Ik koester nog eene hoop,' begint Attalus opnieuw; 'ik kan niet gelooven, dat zelfs de grimmigste leeuw het wagen zal u aan te vallen. Neen, hij zal zich voor u nederbuigen en uwe voeten lekken. Hij zal zijn ruigen kop voor u op het zand nedervlijen, opdat gij hem zult streelen.'

'O, dat ik toch spoedig den leeuwen als een spijs worde voorgeworpen,' jubelt Ignatius opgetogen. 'Bid Christus voor mij, dat ik door dit lichaam een offer Gods moge zijn. Dat men de leeuwen streele, om te eerder nog mijn leven te doen eindigen. En mochten zij, bevreesd, als voor sommigen van ons, terugwijken, dan zal ik hen aanzetten mij toch te verscheuren.'[2)]

Polycarpus is nader getreden. In plotselinge begeestering grijpt Ignatius de hand van zijn vriend, wijst hem op den berg Sipylus, die straalt in den vollen gloed der middagzon.... Het is als staat geheel de berg in vlammen.... Bedekt met als van goud en vuur doorvlamde olijvenboschjes en noteboomen, ligt hij daar voor hunne oogen als een reuzige brandstapel.... Maar waarom speelt er een beteekenisvolle glimlach om den mond van den heiligen grijsaard, terwijl hij zijnen vriend aanstaart? Is de geest der profetie over hem gekomen? Ziet hij reeds van verre den dag, waarop Polycarpus omwille van het Geloof midden in de arena staat, terwijl Joden en Heidenen wedijveren in het aansleepen van houtblokken voor zijn brandstapel? Ziet

1) S. Ignatii Epistola ad Romanos IV.
2) S. Ignatii Epistola ad Romanos III, IV.

hij, hoe uit de gapende borstwonde Polycarpus' ziel ten Hemel stijgt? Hoe de laaiende vlammen het lichaam van den Heilige niet aangrijpen, terwijl zij zich over hem welven als zwellende zeilen van een schip, totdat het amphitheater gansch van een den martelaar ontstroomenden hemelgeur vervuld is?

Lang staren de twee Heiligen in verrukking op het heerlijk vergezicht. Dan buigt Ignatius zich voorover en fluistert zachtkens Polycarpus toe:

'De een door de leeuwen, de ander door de vlammen; beiden als martelaar, naar God omhoog!....'

(Naar W. ANDERDON, S.J.)

A.H.

De kruisweg te Waubach.

In de kerk te Waubach - in het zuiden van Limburg - reeds aan 's Heeren lijden herinnerend door de wonderbare reliek van het H. Kruis, afkomstig uit de aloude Augustijnen-abdij Rolduc, is dit lijden den geloovigen opnieuw, thans door de gewijde kunst, op godvruchtige en aanschouwelijke wijze in voortdurende herinnering gebracht door een nieuwen Kruisweg, die de schoone gothieke kerk tot opluistering verstrekt. Beeldhouw- en schilderkunst wedijveren hier met elkaar, of liever stemmen samen in zachte harmonie van lijnen en kleuren.

Innige godsvrucht spreekt uit deze veertien statiën. Ik heb hier vooral de laatste

statie, het volheerlijk einde van den langen lijdensweg, op het oog.

De kalme rust, waarover reeds het licht der naderende Verrijzenis zijn glanzen schijnt te spreiden, stemt tot bewondering en godsvrucht. De strijd des grooten Lijders is volstreden: kalmte op het gelaat van den Godmensch; teedere, Hem verheerlijkende en dienend eerende zorg - niet verhinderd door de diepe smart om het aanschouwde en meegeledene groote lijdenstreurspel - kenschetst's Heeren lieveling Joannes en den thans niet meer bevreesden Nikodemus, die hun Meester de laatste eere bewijzen.... Diens graf is reeds vol eere en glorie!

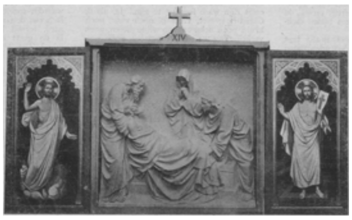

VEERTIENDE KRUISWEG-STATIE IN DE KERK TE WAUBACH.

De H. Maagd, de handen saamgevouwen, met smart, maar ook bewondering voor den grooten Verwinnaar van lijden en dood, haar Zoon, op het schoon, zedig gelaat!

In overeenstemming daarmede breekt de glorie der opstanding reeds door op het schilderwerk, dat de paneelen ter weerszijden van deze statie te aanschouwen geven: de verrijzenis van den Eerstgeborene onder de dooden.

PATERS CISTERCIËNSERS, NA VOLBRACHTEN LANDARBEID OP WEG HUISWAARTS.

Deze Kruisweg, een werk, dat de firma Kästelijn en Kühnen te Sittard wederom eer aandoet, onderscheidt zich door deze eigenaardigheid, dat elk der fraaie statiën in witten Migné-steen gebeeldhouwd, met geschilderde paneelen kan gesloten worden, die, als ze openstaan, aan elke statie den vorm van een triptiek geven en waarop de kunstenaar zich geheel van het werk des beeldhouwers doordrongen toonde. Ze zijn dan ook geheel in overeenstemming met de tafereelen van het lijden, die de verschillende statiën te aanschouwen geven, aangebracht. De groepen en de teekening van alle geschilderde beelden zijn eigen ontwerp van de kunstlievende firma, wat de waarde en de verdiensten niet weinig verhoogt.

A.J.A. FLAMENT.

Maastricht.

Bij de Platen.

De Cisterciënsers van Sénanque. -

Het Fransche ministerie en de Fransche Kamermeerderheid hebben niet veel minder dan beulswerk verricht door de mannen- en vrouwen-congregaties bij dozijnen op te heffen. Enkel om aan hun anti-clericale dweepzucht te voldoen, geen rekening houdende met verdiensten in het verleden en de diensten van heden, hebben zij, het schoone woord vrijheid misbruikend, duizenden kloosterlingen uit het land verbannen, dat toch ook hùn vaderland is.

Tot de kloosters, die door hun bewoners zijn verlaten, behoort ook dat van Sénanqúe, in verre tijden gesticht en door de eeuwen en de revolutie heen tot op onze dagen in stand gebleven.

In het departement Vaucluse, in een woest Alpenlandschap gelegen, had de abdij van Sénanque in de twaalfde eeuw Alsaur, bisschep van Cavaillon, tot stichter. Zij dagteekent van 1148 en is misschien het eenige klooster in Frankrijk, dat, zoo oud, zoo goed aan den tand des tijds weerstand heeft geboden. De buitengewoon goed geconserveerde kloostergebouwen en kerk vertoonen een merkwaardig specimen van Cisterciënser architectuur: aan eenvoud en strengheid van lijnen, massieve hechtheid van muren, lichte rankheid van kolonnetten en sierlijke fijnheid van het beeldhouwwerk der kapiteelen parend.

De Congregatie der Onbevlekte Ontvangenis van Sénanqgue behoort tot de orde der Cisterciënsers, hervormd door den H. Bernardus. Haar leden hebben de oorspronkelijke regels van Citeaux in al hun strengheid aangenomen, staan des morgens om drie uur op om in het koor de metten en lauden te gaan zingen, verdeelen den dag tusschen gebed, studie en handenarbeid, en begeven zich des winters om acht uur, des zomers om halfnegen te ruste.

Dit alles behoorde eigenlijk in den verleden tijd te worden gezegd, want de monniken, die vreedzaam hun akkers bebouwden, hun kudden hoedden, stil mediteerden en baden, zijn thans uit hun huis verdreven.

Het is niet de eerste maal, dat de Congregatie slachtoffer werd van willekeur en dwingelandij. In den revolutie-tijd verdreven, werd zij in 1854 hersteld door pater Barnouin, die, eerst prior, in 1869 tot de waardigheid van abt werd verheven.

Als een herinnering aan de thans verlaten abdij - stom maar welsprekend getuigenis tegen het anti-clericale Frankrijk van tegenwoordig - nemen wij in dit nummer een naar een photographie vervaardigde afbeelding op van de laatste plechtige processie, in Mei van het vorig jaar om de kloostergebouwen gehouden. Het is een treffende aanblik, den abt dom Léonce, met mijter en staf, te midden zijner kloosterlingen, bejaarde en jonge, te zien voortschrijden.

Frankrijk zal door het verdrijven zijner edelste zonen en dochteren - mannen van studie en wetenschap en engelen van liefde - er niet grooter op worden!

Een dubbel jubilé in Schotland -

Herdacht het katholieke Nederland den 3den Maart het zilveren Paus-jubilé van den H. Vader, den 4den Maart het gouden feest van het herstel der Bisschoppelijke Hiërarchie, - de katholieke Schotten, die ook den feestdag des Pausen niet ongemerkt

lieten voorbijgaan, vierden den 4den Maart den zilveren gedenkdag van het herstel der oude Schotsche Kerk.

Den dag na zijn kroning, voltooide Leo XIII het werk, dat de dood Pius IX Verhinderd had te voleinden: hij vaardigde de bulle *Ex supremo Apostolatus Apice* uit, waarbij de katholieke hiërarchie in Schotland werd hersteld. Dit werk van herstel scheen, gelijk hij zich in keurig Latijn uitdrukte, een gelukkig voorteeken, om de uitoefening van het Opperherderschap mede te beginnen, 'dat Wij met vrees en beven te midden der tegenwoordige rampen op Ons genomen hebben.'

Degeschiedenis van den ouden zetel van den H. Andreas in herinnering brengend, zei Leo XIII dat het hem een buitengewone voldoening was, 'dezen uit het graf te doen verrijzen en in zijn metropolitaanrang te herstellen onder den titel van den zetel van Edinburg.'

In zijn eerste consistoriale allocutie zinspeelde de Paus nog eens op het herstel der Schotsche hiërarchie. 'Wij vertrouwen,' zei de H. Vader, 'dat dit door den H. Stoel volbrachte werk overvloedige vruchten zal voortbrengen, en dat door de voorspraak en tusschenkomst der patroonheiligen van Schotland de bergen van dat land vrede zullen ademen en de heuvelen rechtvaardigheid.'

Het zilveren feest van het herstel der hiërarchie en tevens het zilveren jubilé des Pausen, die zijn regeering met deze handeling begon, zijn op indrukwekkende wijs gevierd in de pro-kathedraal der H. Maria te Edinburg. De aartsbisschop van St. Andrews en Edinburg, Mgr. J.A. Smith, droeg de H. Mis op, daarbij geassisteerd door het geheele Schotsche Episcopaat, en een talrijke schare geloovigen vulde de ruime beuken der statige hoofdkerk van Schotland

[Nummer 17]

Een kerk in feestgewaad.

Er zullen er onder onze lezers, die de prachtig versierde kerk op bijgaande platen bekijken, zeker gevonden worden, die weten, dat het die der paters Redemptoristen te Rotterdam is; en wie ze nooit in werkelijkheid zag, heeft er wel van gelezen, waar er, 't zij in St. Gregoriusblad, Thijm's Jaarboekje of courant, sprake was van kerkmuziekuitvoeringen. Het Sint Alphonsus-koor - welks banier we ter rechterzijde van het hoogaltaar tusschen die der gilden vinden opgesteld - behoort, met dat der Utrechtsche kathedraal en der Amsterdamsche St. Maria-Magdalena-kerk tot die, welke terecht een goeden naam hebben als uitvoerders van echt-kerkelijke gezangen, en zoo verkreeg de kerk een meer algemeene bekendheid dan onder gewone omstandigheden het geval zou zijn.

Een afbeelding er van, genomen op het zeldzame moment, dat ze, ter gelegenheid van 's Pausen jubelgetij, in feestgewaad is, moge onzen lezers niet onwelkom zijn.

Gelijk meermalen het oor des vromen en gevoeligen hoorders er te gast ging, zoo genoot onlangs het oog van een feesttooi zoo rijk en smaakvol, dat er onder de vele bewonderaars maar één roep was over de kunstvaardigheid van den vromen en vrijgevigen decorateur, die ze geheel belangloos had aangebracht.

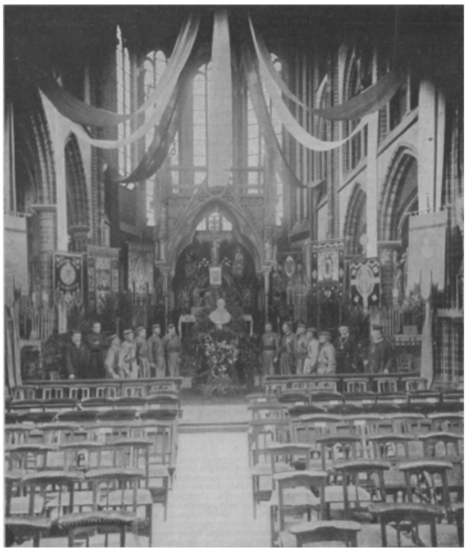

HET PRIESTERKOOR VAN DE KERK DER E.E. P.P. REDEMPTORISTEN TE ROTTERDAM OP 'T JONGSTE PAUSFEEST.

Een onzer platen gunt een kijkje op een groot deel der kerk, het andere omvat meer

speciaal het feestelijke priesterkoor, waarin, links en rechts van eene op een waren bloemenheuvel verheven Pausbuste, leden van het Nederlandsch-Belgisch Zouavencomité in hun fantastische uniform de eerewacht bij het Allerheiligste betrokken hebben, Dat zoo aanstonds onder klaroengeschal ter aanbidding zal worden uitgesteld. Want de zouaven zijn, evenals de leden van den R.K. Volksbond, door de feestvierende Aartsbroederschap der H. Familie (afd. mannen) uitgenoodigd op dezen plechtigen avond haar gast te zijn; het grijs-en-rood der zouavenkleedij, de kleuren en het goud der gildevanen, die tusschen groen en bloemen zijn opgesteld, het feestelijk-militair vertoon der eerbewijzen, welke de Paussoldaten met hun wapens brengen, verleent aan de plechtigheid van het door den HEw. Deken op te dragen Lof een zeer eigenaardig karakter. Zoo wordt den jubileerenden Vader hulde gebracht met dankgebed en feestrede en gezang.

't Was een schoone avond en zeker voor de aanwezigen een onvergetelijke; de klank der gezangen en geestdriftige woorden is vergaan, maar van het ongemeen-prachtige feestvertoon zijn foto's genomen, die ons gelegenheid gaven onzen lezers een der zeer bekende kerken van ons land in feestgewaad te doen bewonderen.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

De jonker van Renesse zag verbaasd. Hij bemerkte wel, dat het haar ernst was, en dat zij, op haar vlug paardje gezeten, niet zou schromen den reiswagen en haar geleide achter zich te laten om dwars door veld en duinen op den Burcht aan te rijden. 't Was niet enkel vrees, die haar beheerschte. De bevallige, maar beschroomde en onbeduidende jonkvrouw, waarvoor hij Ermgaard had gehouden, zou in angst om zijne hulp hebben gesmeekt. Deze Ermgaard vertrouwde op zich zelve en op haar paard, zij had roekeloozen moed, maar ook wilskracht, zij deed hem aan de dappere burchtvrouwen denken, die tijdens de kruistochten zich zelven tegen den vijand wisten te beschermen, maar ofschoon zijne bewondering voor haar toenam, begreep hij toch opeens, dat hij niets van haar te hopen had. Nooit had zij, tijdens haar verblijf te Renesse, zoo onbeschroomd naar hem geluisterd en met hem gesproken; nooit had hij haar uit hare stille teruggetrokkenheid kunnen lokken, maar nu doorzag hij plotseling, dat dit niet enkel uit schroomvalligheid was, maar wijl hij haar mishaagde. Nu wist hij, dat niemands invloed deze vrouw zou kunnen dwingen tot een huwelijk met hem, wanneer hij zelf haar niet kon winnen.

Intusschen was de ruiter dichterbij gekomen. Hij reed zoo kalm en zijne gansche houding was zoo vreedzaam, dat de kleine troep en zelfs de vrouwen niet meer aan gevaar dachten.

Zijn prachtig zwart paard trok Ermgaard's aandacht en zij bleef aan het venstertje staan om hem voorbij te zien rijden. Zeker was de eenzame man geen eenvoudig wapenknecht of schildknaap, al mocht men zijne wapenrusting noch die van zijn

paard kostbaar noemen. Hij droeg het gevlochten maliehemd en daarover den wapenrok; van zijn helm, waarboven een pluim wapperde, was 't vizier neergelaten, maar wat zijne verschijning zoo opmerkelijk maakte; zijne gansche uitrusting was even koolzwart als zijn ros. Tegen de blauwe zomerlucht stak die zwarte gestalte scherp af, toen hij heel langzaam nader kwam, door de helmgaten van het vizier den kleinen troep aandachtig beschouwende. Hij kwam vlak voorbij den wagen gereden en zag Ermgaard strak aan, zij merkte op hoe 't eenig blinkend sieraad, wat hij droeg, een klein zilveren fluitje was, dat om zijn hals hing en hoe op de zwartzijden wapenrok geen wapen of ander teeken prijkte.

Jan van Renesse had bij de nadering des ruiters, om op alles voorbereid te zijn, zijn schildknaap aan de spits der wapenknechten doen rijden en hem waakzaamheid aanbevolen, zelf dekte hij de achterhoede.

De vreemde ridder was hun reeds een eind voorbij, toen hij plotseling, als bedacht hij zich, terugkeerde en Jan van Renesse ter zijde reed.

'Met uw oorlof, jonker van Renesse,' zeide hij met groote hoffelijkheid, 'uit het kleine geleide, waarmede gij uwe vrouwen hebt omringd, durf ik opmaken, dat gij al te zeer op uwe dapperheid vertrouwt of onkundig zijt van de onveiligheid dezer streken.'

'Uwe bezorgdheid is treffend, heer ridder,' antwoordde Renesse spottend, 'maar, indien ge mij kent, weet ge ook, dat eene onveilige streek mij niet bevreesd maakt.'

'Uw antwoord op mijne heusche waarschuwing zou een dorper passen, jonker; gij kondt wel begrijpen, dat die niet u gold, maar, haar die onder uwe bescherming staan. En wijl ik de vrouwen wensch te beschermen, wil ik er u op wijzen, dat ge een boogschot verder op de bende van Van der Lee zult stuiten, die zeer talrijk is en waarvan ge weet, dat zij geen genade geeft.'

'Gij, die u voor uw naam en wapen te schamen lijkt, zijt dan in goede verstandhouding met dien gevloekte, dat ge ongehinderd hebt kunnen doortrekken!'

'Ja, ik had een vrijgeleide,' zeide de vreemde ridder, op wien de kwetsende woorden van Renesse niet den minsten indruk schenen te maken, 'en wat mijn naam en wapen betreft,' ging hij op denzelfden kalmen toon voort, 'ze zijn die van een man, die geen beleediging ongewroken laat, maar alles ter gelegener tijde. Wilt gij, dat mijn vrijgeleide ook u diene, jonker van Renesse?'

'Neen, dat wil ik niet,' riep Renesse in woedende drift, 'mijn zwaard zal mijn vrijgeleide zijn.'

'Dan zal het zonder uw wil geschieden,' en met die woorden reed de zwarte ruiter snel naar den reiswagen, tot aan het venstertje, waarvoor Ermgaard gezeten was met Sophia van der Goude.

'Jonkvrouwen,' zeide hij, terwijl zij verbaasd opzagen, 'misschien zult gij zoo straks den weg versperd vinden door gewapenden. Wanneer gij echter dit toont, zal niemand van de uwen gehinderd worden,' en hij reikte Ermgaard een zwartzijden sjerp over, terwijl den teugel wendende, om heen te gaan.

'Mogen wij niet weten, wie ons dezen dienst bewijst?' vroeg Sophia van der Goude: zij had juist tegen Ermgaard over den geheimzinnigen ruiter gesproken zonder te weten, dat hij nog in de achterhoede toefde.

'Ongetwijfeld!' zeide de ridder, met opzet hare bedoeling niet begrijpende; hij sloeg zijn vizier op en de beide meisjes zagen even een heel jong, vriendelijk gelaat, met kinderlijke, blauwe oogen, die haar lachend aanstaarden; 't volgend oogenblik, vóórdat jonker Jan den wagen bereikte, had de ruiter zijn vizier neergelaten en was langs een zijweg heengedraafd.

Schoon Renesse met veel booze woorden eischte, dat men de sjerp van den ridder zou wegwerpen en indien er zich gevaar mócht voordoen, alleen zou vertrouwen op het kleine geleide, weigerden zijne stiefmoeder, de jonkvrouwen en de oude geestelijke eenparig hem ter wille te zijn. Toornig verklaarde hij, dat de eenzame ruiter een goddeloos booswicht moest wezen, die met Pelgrim van der Lee heulde, toen de weg, die hier smaller en van weerszijden dicht begroeid was, zich als bij tooverslag met wapenknechten vulde, die den reiswagen en de ruiters aan alle kanten omringden. 't Was meest voetvolk, maar op een sein kwamen uit dwarspaden en over het veld ruiters aanrennen. Tegenweer willen bieden ware eenvoudig dwaasheid geweest, ofschoon Renesse zijn zwaard trok en op hoogen toon vroeg, wat deze aanval beteekende.

‘Het beteekent,’ zeide de hoofdman, een reusachtig krijger, met een woest en wreed uiterlijk, ‘dat al wat gij meevoert onze buit is. De vrouwen zijn onze gevangenen en gij, ridder, kunt met uwe gezellen kiezen tusschen neergestooten te worden of zonder paarden en wapens verder te reizen.’

‘Dorper,’ kreet Renesse en hief zijn zwaard op, ‘denkt ge den jonker van Renesse zoo te kunnen smaden?’

De man in het lederen wambuis hief even de hand omhoog en in een oogenblik, vóór hij zich kon verdedigen, was jonker Jan van achteren aangevallen, van 't paard gerukt en gekneveld.

De vrouwen riepen intusschen tot de wapenknechten, die brutaal door de venstertjes naar binnen gluurden, om het hoofd der bende tot haar te brengen, want dat zij vrijgeleide hadden.

Eindelijk boodschapte een der knechten het aan den reusachtigen kerel, die woest lachend, spotte met Renesse's onmachtige woede. Hij zag verbaasd op, maar naderde toch den wagen, waar Ermgaard hem de zwarte sjerp overreikte. Hij ontvouwde die en bekeek ze zorgvuldig, daarna boog hij met ruwe onderdanigheid, en ze teruggevende zeide hij:

‘Zooals mijn meester beveelt.’

Een oogenblik later was de gansche bende verdwenen, zonder eenige schade te doen, juist als ware het een vreeselijke droom geweest; alléen stond Renesse nog met gebonden armen op den weg en zijn eigen knechten moesten hem losbinden.

Zonder een woord te spreken, besteeg hij zijn paard en reed voort, den stoet vooruit.

Nog geheel onder den indruk van het doorgestane gevaar, spraken de vrouwen binnen den wagen allen te gelijk over de wonderlijke ontsnapping. Men bezichtigde nu met opmerkzaamheid de sjerp, waarop in een der hoeken, met roode zijde, een hollend paard was geborduurd. Men verdiepte zich in gissingen, wie de ruiter toch mocht zijn, die hen van de woeste bende had bevrijd, en was het er over eens, na de beschrijving, die Sophia van hem gaf, dat hij onmogelijk in betrekking met de roovers kon staan, doch op een of andere wijze een gunstigen invloed op hen uitoefende. Ermgaard zweeg: zij alleen had de woorden van den hoofdman verstaan: ‘Zooals mijn meester beveelt,’ - zij alleen wist zeker, dat de zwarte ridder niemand anders zijn kon dan de beruchte Pelgrim van der Lee, en zij voelde toch in haars harten binnenste eene onverklaarbare neiging om den jonkman te verdedigen, wiens vroolijke, kinderlijke oogen zij nog zag schitteren. Dat kon de blik niet zijn van een door den duivel beheerschten woesteling.

Heel langzaam schommelde de wagen nu over een mul zandpad, dat door de duinen naar 't zeestrand leidde. Men trok langs Ruckanje, waar de bewoners deels ter zee gingen om te visschen, deels de ‘zoutneringe’ uitoefenden, eene wijze om zout te

winnen, waarbij uit gedolven aarde met zeewater besproeid het zout gekookt wérd, 't welke men fel-barnen noemde en dat later verboden werd, daar de grond er onder leed.

Nu kwam ook spoedig de groote, hooge

heuvel in 't gezicht, waarop de Burcht was gebouwd en weldra reed het troepje ruiters en de wagen den glooienden weg op naar boven. Lustig bliezen de mannen hunne horens, wat spoedig van de tinnen met luid geschal werd beantwoord. De poortwachter opende de groote poort, die toegang gaf tot den voorhof, eene zeer groote uitgestrektheid, waar zich de boomgaard en moestuinen bevonden, waar ook een ruime kapel stond, aan Sint Pancras gewijd, voor al de onderhoorigen en omwoners, die er dagelijks ter Misse kwamen. De poort werd beschermd door twee kleine torens, terwijl de groote, machtige slottoren den ganschen voorhof beheerschte en beschermde. De breede gracht scheidde voorhof en slot en over de gracht was slechts één brug geworpen.

't Gezelschap ging over deze brug langs de poorten en wachterswoningen de overwelfde gang door, waarboven de zaal voor de krijgers was, die in dagen van strijd dit gedeelte van het slot moesten verdedigen. Door die gang kwam men in den binnenhof van den Burcht. Hier stegen de ruiters af en de vrouwen verlieten den reiswagen.

Uit de gebouwen ter rechterzijde, waar de dienstbaren waren gehuisvest, kwamen knechten en maagden aangeloopen om den wagen te ontpakken en den gasten in alles van dienst te zijn. De stalmeester liet zijne mannen de wagens uitspannen, de paarden afwrijven, voederen en naar de stallen brengen.

Katharina van Voorne kwam zelve, in hare blijdschap over Ermgaard's terugkeer, de reizigers op 't binnenplein te gemoet. Links van het binnenhof bevonden zich de kelders en magazijnen en daarboven de groote zaal, die haar licht van buiten kreeg, want een kleine, sierlijke kapel was er voor gebouwd, zóó, dat de kasteelbewoners uit de zaal in de kapel konden komen; de burchtvrouw voerde hare gasten thans rechtuit, naar 't eigenlijke woonhuis, langs de groote trap naar hare vertrekken.

Maar voor men het binnenhof had verlaten klonk weer van buiten horengeschal, dat spoedig van den toren terugschetterde, en niet lang behoefde men te wachten om den reisstoet der vrouwe van Veere te zien binnentrekken. Vrouwe Aleid reisde, zooals men wel kon verwachten, in hoogen staat. Zij liet eenen reiswagen, gelijk de vrouwe van Renesse had gebruikt, aan hare kamervrouwen over, zij zelve en hare stiefdochter lagen, in met pelswerk gesierde mantels gehuld, in een soort draagkoets, die voor en achter met paarden bespannen was. Die draagkoets van gesneden hout, fraai beschilderd en verguld, was van roodzijden gordijnen voorzien, die met het zachte weder half waren opgeslagen; ook de coverture der paarden was van roode zijde, evenals de bliaut der jonge knapen, die ze bij den toom leidden, en overal was 't wapen van Borselen op gestikt. Aan de coverture hingen gouden belletjes en ook 't zijden hoofdstel was met goud en gesteenten bewerkt.

En ofschoon zij een veel verderen tocht hadden afgelegd - gedeeltelijk over zee - was ook het reisgewaad der ridders in het gevolg van vrouwe Aleid lang zoo eenvoudig niet als dat der vrouwe van Renesse. Zonder twijfel had vrouwe Aleid gewild, dat men in de laatste pleisterplaats zich met alle staatsie kleeden zou, om die van Voorne te verbazen door haren rijkdom en pracht.

‘Heer van der Lee zou hier een rijkeren buit hebben gevonden,’ fluisterde Sophia van der Goude tot Ermgaard, en ondeugend voegde zij er bij: ‘maar aan die bitse, trotsche jonkvrouwe van Borselen zou de zwarte ridder nooit vrijgeleide hebben gegeven.’

Wolfaert van Borselen vergezelde zijne gade niet, evenmin als zijn zoon, maar zijn broeder, heer Floris, was medegekomen met Jan, heer van Cruiningen, heer Kerving van Reimerswale, wiens burcht in de stad Reimerswale gelegen was, Anthony van Arnemuiden, Claes de Vriese, heer van Oosteinde, en nog andere Zeeuwsche jonkers, die weer allen hunne knapen en knechten medebrachten; de ridders en knapen, die met Costijn van Renesse vooruit waren gereden, kwamen ook de nieuw-aangekomenen begroeten, zoodat het gansche binnenhof gevuld was met eene bonte menigte, tusschen wier kleurige gewaden de helmen der wapenknechten en de lanspunten glinsterden. Paarden hinnikten en deden hun tuig rinkelen, de stalmeésters en knapen riepen elkaar toe, de ridders begroetten elkaar met luide kreten, die van Renesse verhaalden van den vijandelijken aanval; zulk een rumoer was het in den hof, dat de Burcht wel geleek op een dier betooverde kasteelen, waar de kruisvaarders van verhaalden, die opéén door 't horengeschal van den torenwachter uit den tooverslaap ontwaakt waren.

Hoewel vrouwe Aleid de plechtige statigheid eener vorstinne ten toon spreidde, was hare begroeting van Ermgaard en Hildegonde toch zeer vriendelijk, en allergoedertierenst ontving zij Katharina, die zij nimmer had kunnen dulden; haar eerste vraag gold jonker Geraerdt en ze liet levendige spijt blijken, toen Katharina mededeelde, dat hij niet zou kunnen komen. Een bode had zijn schrijven gebracht, dat hij graaf Floris op eene jachtpartij moest vergezellen.

De burchtvrouw voerde de gasten nu met zich naar binnen; de dienstknechten brachten water in een gouden bekken, benevens fijne dwalen, opdat men zich van 't stof der wegen zou kunnen reinigen; men ontdeed zich van mantel en reismuts. Nu waren ook de wagens, die de kleederen en sieraden bevatten, binnen komen rollen en vrouwe Aleid's eerste zorg was, zich naar de waarderobe te spoeden, om te zien of hare kostbare gewaden met de uiterste zorg in de langs den wand geschaarde kasten werden nedergelegd. Aan de kamervrouwen, die midden in 't vertrek, in de daartoe afgeschoten ruimte, op zeer lage bankjes, aan den arbeid waren, gaf zij hare bevelen om een gescheurden mantelzoom te herstellen, een losgeraakte parel weder vast te hechten. Machteld, de niet schoone en zeer trotsche erfdochter van Veere, volgde hare stiefmoeder, terwijl Ermgaard in de rustige vreugde van weer thuis te zijn, Sophia haar vogels en bloemen deed bewonderen.

De zonne was intusschen lang in zee gezonken, men verzamelde zich in 't groote vertrek, waar wij, jaren geleden, heer Aelbert zagen; de waskaarsen op de bronzen kroonluchters waren ontstoken, twee lange, smalle tafels werden binnengebracht en op schragen gesteld. Op banken zette men zich aan tafel; aan de eene de ridders en edelvrouwen, aan de andere de schildknapen en kamerjoffers. 't Fijne ammelaken was met bloemen bestrooid en keur van spijzen werd opgedragen, maar de meesten waren te vermoeid van de reis om het avondmaal lang te rekken en ieder verlangde naar rust om den volgenden dag zich geheel aan de vreugde te kunnen wijden. 't Gesprek liep bijna uitsluitend over het reisavontuur, dat dien van Renesse was overkomen, en de vroolijke Sophia van der Goude spaarde geen geestigheden aan jonker Jan, die ten slotte hare vriendelijke schalkheid niet kon weerstaan en, haar toedrinkende, zijne boosheid vergat.

Men verdiepte zich in gissingen over den zwarten ridder, maar niemand kon begrijpen wiens naam de reizigers als dien van hun redder moesten zegenen. De slotkapelaan zeide tot Ermgaard, dàt Sint Michaël wellicht haar onder zijne bescherming had genomen en Sophia juichte zijne woorden toe en verklaarde met geestdrift, dat de schoone ruiter in zijn zwart wapenkleed haar dadelijk aan het

kerkvenster had doen denken in de abdij van Middelburg, waar de aartsengel den draak verslaat.

En men begreep niet, waarom Ermgaard over dat gesprek verstoord was en bloosde. Hildegonde boog zich tot Katharina en zeide fluisterend hoe Ermgaard steeds zoo vreemd bleef en hoe zij hoopte, dat Sophia's dartelheid haar levenslustiger zoude maken.

Spoedig daarop scheidde men voor den nacht. Nog enkele ridders bleven in de zaal om zich bij den beker en de worptafelen te vermaken, maar weldra hadden allen de rust gezocht.

Over de zachtruischende zee glijdt het maanlicht; 't glinstert ook op de smalle vensters der torenkamer, waar Ermgaard knielt voor 't beeld der Lieve Vrouwe en met halfluide stemme haar gebed spreekt:

> Ic gruete di Maria,
> Gracien vol, onse here metti si,
> Voer alle wive ghebenedijt si di,
> Die vrocht uwes lichamen
> Es ghebenedijt. Amen!

En zij bidt voor den ‘zwarten ridder’, voor den knaap met de vriendelijke oogen, die Sint Michaël gelijkt - voor den ongelukkige, die zijnen God verzaakte om den booze; voor hem, wiens gevloekten naam zij niet durft uitspreken.

III.

> Mannen zijn loser dan die wint - Hun scone clagen vrouwen verblint, Want si sijn goedertiere.
> MAERLANT.

't Was nog heel vroeg in den morgen. De lucht was zoo hoog en zoo teer blauw, als we enkel haar zien in schoone najaarsdagen. Over de zee hing nog een lichte nevel, zoo doorzichtig als den sluier, die eene jonkvrouw om hare lokken windt en achter het duin rees de guldene zon. Aan de bremstruiken en eikenboschjes, aan de glinsterende abeelen en den dooreengewarden sleedoorn fonkelden de dauwdroppels als juweelen aan een koningsmantel. De kieviten streken schreeuwend over de duintoppen en witte vluchten meeuwen dreven landwaarts. In de verte schalde soms een horen: een jager, die vroeg op het pad was.

Reeds is op den Burcht alles vol leven en beweging, het binnenhof vol knechten, die de paarden, honden en valken in gereedheid brengen voor de jacht. Uit de keukens, die tusschen den grooten slottoren en de zaal gelegen zijn, hoort men allerlei geluiden, want daar zijn velen bezig om voor den maaltijd te zorgen. De vreemde ridders en knapen zijn meest bij de paarden te vinden of wel zij vermaken zich met de verdedigingswerken te bezichtigen, voor zoover de oude meier het dienstig en voorzichtig acht, die te laten zien.

In den slottuin, waar de teere, slanke berk reeds zijne bladeren om zich heen gaat strooien, waar de linde een gouden zonnevlek lijkt, en de braamstruiken, die zich langs de helling slingeren, rood zijn als bloed, kunt ge de vrouwen en jonkvrouwen vinden, die ieder voor zich langs het pad wandelen of op haren saamgevouwen mantel neerzitten onder de boomen. Men hoort geen ander gedruisch dan de lichte voetstappen, 't ritselen van een vallend blad, een gekraak in de twijgen, waar zich

een eekhoorn aan de noten te goed doet, en 't helder geroep van een vink. Geen woord wordt gesproken, want de vrouwen zeggen haar morgengebed en ieder van haar draagt het Latijnsche getijdenboek met zich; zelfs Sophia van der Goude's beweeglijk gezichtje is nu ernstig en kalm.

Als 't gebed geëindigd is, blijven de jonkvrouwen nog achter om bloemruikers te plukken, hoewel 't naseizoen den rijken bloemenschat van den zomer niet meer geven kan, terwijl de oudere matronen vast voorgaan naar de slotkapel, waar zich spoedig ook de ridders en knapen verzamelen om de Misse te hooren.

(*Wordt vervolgd*.)

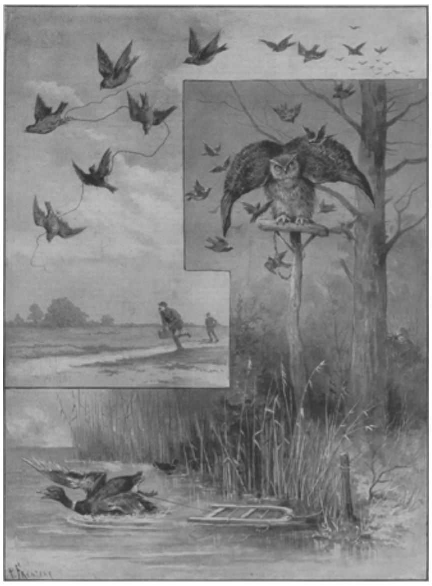

VOGELS VANGEN IN ENGELAND, NAAR TEEKENINGEN VAN P. FRENZENY.
I. De niet lijm bestreken draad. II. De uil als lokvogel. III. Een val voor wilde eenden.

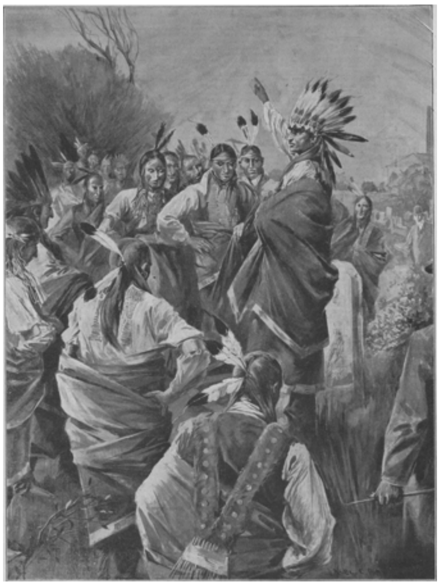

EEN ZONDERLINGE PLECHTIGHEID VAN ROODHUIDEN: Indianen bij hét graf van een makker.
Naar een teekening van ALEX. BALL.

Mannen van weleer.
Naar Pater Louis Coloma.

I.

En zij waren groot in hunne heldendaden en kort in hunne verslagen.

Den 8sten April 1579 was er in het kamp der troepen, welke onder de muren van Maastricht en op beide oevers der Maas legerden, een buitengewone opgewondenheid te bespeuren. Duitschers, Bourgondiërs, Ieren, Italianen en Spanjaarden roerden zich allerwegen in hunne kwartieren met die stelselmatige bedrijvigheid, die gemeenschappelijk handelen en □lgemeene toewijding aan eene zaak bewijst. De lichte ruiterij sleepte takken en onkruid van de oevers aan; eenigen bonden bossen rijshout bijeen, waarmede zij de grachten vulden, anderen vlochten schanskorven, om de artillerie te dekken, weder anderen stopten wol en hop in zakken, om schansen op te werpen, of voerden op hunne door ossen getrokken affuiten de kanonnen aan, welke bressen in de muren moesten schieten, kortom, iedereen maakte zich gereed tot de bestorming, die, na eene belegering van drie maanden, den volgenden dag bij zonsopgang zoude ondernomen worden. Een ruiter, door verscheidene anderen gevolgd, bezocht, dravend op zijn bruin, de verschillende kwartieren en regelde alles, terwijl hij elkeen aanmoedigde; hij droeg geen wapens hoegenaamd, alleen een blauwe, met marterbont afgezette overjas, met een muts van dezelfde stof op het hoofd. Het was Alexander Farnese, hertog van Parma en Piacensa, gouverneur-generaal der Nederlanden in naam zijner katholieke majesteit Philips II, den wijzen koning.

Op den achtergrond verhieven zich de zwarte muren van Maastricht, die ongelukkige stad, welke onder den drievoudigen geesel van oorlog, hongersnood en wetteloosheid destijds zooveel had te lijden. De protestantsche bezetting had de katholieke kerken en bedehuizen geplunderd, de heiligenbeelden vernield en eenige er van naar die bastions gesleept, waar het geweervuur en het geschut der artillerie het meest te duchten waren. Een zeer schoon en groot beeld, voorstellende de Moedermaagd met het Goddelijk Kind op den arm, hadden zij geplaatst op de batterij, welke het dichtst bij de loopgraven van het katholieke leger lag, en de soldaten, met kerkelijke gewaden bekleed, bootsten spottenderwijs de ceremonies van den katholieken eeredienst na. Zij dreven de vermetelheid zelfs zóó ver, dat zij met den priesterlijken tooi omhangen, op de rollaag van den muur heen en weer liepen. Een heiligschennende uitdaging, welke in het katholieke leger dien heiligen toorn opriep, die steeds de vader van grootsche daden is; dien heiligen toorn, welke de laffe onverschilligheid van onzen tijd niet begrijpt en dien zij daarom uitkrijt als onverdraagzaamheid en dweepzucht; dien heiligen toorn, welken de Geest der waarheid billijkt en aanbeveelt met de woorden: *Irascimini et nolite peccare* - wordt gram, maar zondigt niet!

De tromroffel, waardoor aan de katholieke soldaten het uur werd aangekondigd, waarop zij zich in hunne kwartieren moesten terugtrekken, was reeds weggestorven: met de invallende duisternis traden zij bij een tweede signaal in hunne tenten, en thans was het niet meer geoorloofd, het kamp te verlaten, zonder aan de wacht het wachtwoord van den dag te geven.

Inmiddels had in een der kwartieren, waar de beroemde Spaansche regimenten kampeerden, een destijds gewoon, doch heden ten dage zonderling schouwspel plaats, hetwelk meer dan éen rekruut van onzen tijd een spottenden glimlach zou hebben ontlokt. Op een open plek, door een kring van tenten omringd, zag men een dicht opeengepakte menigte soldeniers; sommigen zaten, anderen stonden. In het midden stond een man, klein van gestalte en zwak van uitzicht op een trommel, waarover een plank gelegd was; hij droeg de toga der leden van het gezelschap van Jesus, hief een kruisbeeld omhoog, verkondigde aan de gevreesde soldaten het goddelijk woord en bereidde ze ter dood, terwijl hij hun den weg ter zegepraal toonde.

En deze schaar van strijdlustige mannen, van wie er velen verwilderd en onuitsprekelijk ruw waren, die navolgers van de Machabeeërs, welke allen moedig, doch waarvan er maar weinigen deugdzaam waren, luisterden met gebogen hoofden naar de ernstige waarheden, terwijl er meer dan één traan over de doorploegde wangen biggelde en in de grijze baarden verloren ging, en meer dan een pantserhandschoen op de stalen wapenrusting sloeg, waarachter een rouwmoedig hart klopte. Want de meest op den voorgrond tredende trek van dien tijd, welke door den éen hoogelijk geprezen en door den ander zoo deerlijk gesmaad wordt, was het oprechte geloof, dat in elks borst leefde, was de onwrikbare achting voor het priesterschap, was een gevestigde moraal, welke nog niet goed en kwaad dooreengehaspeld had. Daarom ook wisten zij, die slecht handelden, dat zij slecht handelden; zij vreesden de openlijke blaam, en deze overtuiging, deze vrees opende de deur voor het schaamtegevoel, dat in 's menschen geest de nederigheid en het berouw verwekt, dat vergiffenis afsmeekt en verkrijgt en beterschap waarborgt.

Vele officieren en soldaten verwijderden zich uit den kring en wendden zich naar de verschillende tenten, die zich van de andere onderscheidden, doordien zij met een kruis prijkten; zij gingen, om aan de door den hertog ontboden afgezanten van het Gezelschap van Jesus hunne biecht te spreken.

Een jonge ridder van voornaam uiterlijk had juist zooeven op een der beide schipbruggen, welke de verbinding tusschen het leger op beide oevers der rivier uitmaakten, op wacht gestaan. Hij droeg de net kleedende rood-gele uniform van een infanterie-regiment en liet door het ontbreken van wapenrusting erkennen, dat zijn rang die eens vaandrigs was. Jong, overmoedig en lichtzinnig, had hij zich verscheidene vermaningen op den hals gehaald van de Jesuïeten-missionàrissen, die hem daardoor tegen zich ingenomen hadden. Desniettegenstaande hield hij zich op bij een groep ruiters, die, op blokken hout staande, naar het woord Gods luisterden.

De zon, die voor menigeen van deze helden niet meer zou schijnen, was reeds ondergegaan, en de muren van Maastricht nàmen allengskens het voorkomen aan van een reusachtige, groote vlek, welke tegen den bleek- en rood-gekleurden horizont afstak. De protestanten hadden twee houtmijten op den muur aangestoken, aan weerskanten van het Moedergodsbeeld, dat op de rollaag te zien was. Bij den rossen vuurgloed werd het heilige beeld, dat aan de afvallige stad den rug toekeerde en aan de Spanjaards den goddelijken Zoon toonde, duidelijk zichtbaar, alsof Zijne Moeder van Hem de bescherming van het geloof afsmeekte, hetwelk Hij aan het kruis tot zulk een duren prijs gekocht had.

De Jesuïet keerde zich naar den muur en wees met den vinger naar het beeld.

‘Bezit gij lieden den moed, dat vrij te koopen?’ vroeg hij eenvoudig. ‘Doet het en wij zullen aan de voeten er van voor de inneming van Maastricht ons dankgebed storten.’

Toen de vaandrig dat hoorde, wierp hij zijn ijzeren handschoen ter aarde en riep met een aanmatiging, welke eerder voortsproot uit zijn overgeërfden hoogmoed dan uit zijn jeugdige vermetelheid:

'Nooit wil ik weder een voet op Castilischen grond zetten, als deze Juan Fernandez niet meent, dat het gemakkelijker is, een bolwerk te bestormen dan een absolutie toe te dienen!'

Deze woorden kwamen den Jesuïet ter oore; met opgeheven kruis stapte hij van den trommel en keerde zich naar de groep ruiters. Zijn kleine gestalte scheen gegroeid, de deemoedige uitdrukking verdwenen, en beiden maakten plaats voor een indrukwekkende houding, welke ietwat bovennatuurlijks had.

'Kent gij mij?' riep hij den aanmatigenden vaandrig toe en greep hem bij den arm.

'Ja,' antwoordde deze beteuterd.

'Weet ge, dat ik een priester ben?'

'Ja.'

'Kniel dan aan mijne voeten en kus deze hand, die in Christus' Naam zegent en vergeeft.'

En terwijl Juan Fernandez dit zegde, klonk zijne stem zóó verpletterend en machtig, dat de ridder, door de kracht er van overweldigd, langzaam zijn hoofd ontblootte, zijn knie boog en de hand kuste, welke de Jesuïet hem toestak.

Allen rondom bewaarden het diepste stilzwijgen; de ridder was weder opgestaan. Alsnu wierp pater Juan Fernandez zich voor zijne voeten neder en boog zijn voorhoofd in het stof.

'Gij hebt den dienaar Gods voldoening geschonken, heer ridder,' zeide hij. 'De mensch.... de geringe Juan Fernandez is het niet waard, dat hij u de voeten kust... vertrap hem, heer Alvar de Mirabal; trap hem, want gij treedt dan toch maar op een omhulsel van ellende.'

De ridder brak in snikken uit. Op 't zelfde oogenblik gaf de trommelslager het tweede signaal, de kring ontbond zich en langzaam begaven de soldeniers zich naar hunne tenten.

Twee uren daarna heerschte er in het kamp een doodsche stilte, slechts van tijd tot tijd onderbroken door het roepen der schildwachten. Daarop trad een man, in een langen, zwarten mantel gehuld, uit de tent van pater Juan Fernandez; het was de vaandrig Alvar de Mirabal, die bij den Jesuïet gebiecht en vervolgens op zijne knieën gezworen had, òf bij de bestorming te vallen, of het door de protestanten ontheiligde beeld der Moeder Gods te veroveren.

II.

De vijandelijke artillerie was vroeger aan het werk dan de katholieke. Ternauwernood daagde de morgen, toen een van de Sint-Pieterspoort afgeschoten kartets vijf soldaten in de loopgraven zwaar verwondde en den sergeant-majoor Pello Paez levenloos ter aarde strekte; de kartetskogel drong hem tusschen punthelm en vizier en kwam bij het linkeroog weder te voorschijn. Hij was dien dag het eerste offer, waarop een menigte andere volgden.

In het hertogelijke kamp werd alarm geblazen en de krijgslieden snelden in de reeds te voren bepaalde orde op hunne posten. Zij hadden zes bastions opgeworpen van dezelfde hoogte als die der verdedigers van de vesting, en daarop achten-veertig zware kanonnen verdeeld. Zij moesten een bres in het middelstuk van den muur schieten, welke het fort van Sint Antoon met dat van Sint Pieter verbond. Er liep een

mijn van deze loopgraven tot aan den rand der gracht, ging daar onder door verder en bevatte een enormen voorraad kruit in de onderaardsche gangen van de Sint-Servatiuspoort. Deze mijn moest springen, zoodra de batterijen den middel-sten muur zouden hebben doorgebroken, om aldus de aandacht der belegerden tusschen de beide bressen te verdeelen. Op het teeken der ontploffing zouden vier regimenten Spaansche soldeniers door de poort van Sint Antoon en Sint Pieter, drie Waalsche en vier Spaansche regimenten door de poort van Sint Servaas aanvallen. De rest der troepen moest bovendien op de afmatting van den vijand wachten, om op een tweede teeken dat

gedeelte der vésting te bestormen, hetwelk wegens zijn lagere ligging en de droogte der grachten gemakkelijker met stormladders kon genomen worden.

Dáár hadden de Nederlanders het beeld der Heilige Maagd naar beneden gehaald en geplaatst op den smallen rand, welke onder de schietgaten van den vestingmuur tegenover de gracht van het katholieke legerkamp lag. Daarin stond de vaandrig Alvar de Mirabal bedaard en zonder iets te zeggen, ietwat bleek, en wachtte met kwalijk verborgen ongeduld op het teeken van den aanval. Hij had zijn rondas afgelegd en zijn zwaard afgegord, droeg nog slechts twee pistolen in zijn gordel en in zijn eene hand had hij een zoogenaamden Vlaamschen springstok of pols. Aan den beslagring van zulk een stok bevindt zich een groot stuk hout, om te verhinderen, dat men te diep in de modder zakt. Het is tegelijkertijd een wapen en een gereedschap of werktuig, om over grachten en slooten te springen.

Het beschieten der muren had veel tijd in beslag genomen, want de belegerden waren fluks bij de hand, om de schade te herstellen onder leiding van een Franschen ingenieur Sebastiaan Tapin en van den Spaanschen overlooper Manzano, een deserteur, die later zijne trouweloosheid duur moest boeten, daar hij den dood vond der spitsroeden.

Alexander Farnese reed op een kleine verhevenheid van het binnenste kamp op een Friesch paard, dat het begin van den slag in den neus krijgend, ongeduldig met de voorhoeven trappelde; hij droeg een vergulde wapenrusting en was omgeven door Don Pedro de Toledo, Carlos van Mansfeldt, Lope de Figuerra en verscheidene heeren uit het kamp, die zijne bevelen overbrachten en volvoerden. De kanonnen der batterijen kraakten gelijk het rollen van den donder; ongeveer tegen den middag onderscheidde men in den kruitdamp den wijdgapenden muur, men zag duidelijk een toren waggelen en naar den kant van de gracht overhellen. Alexander gaf een teeken en honderden trommels roffelden tegelijkertijd. Daarop heerschte een plechtige stilte; de kanonnen verstomden, de zwaarden neigden zich, de lansen werden naar den grond gestrekt, de vanen, welke twee werelden omvatten, kusten ootmoedig het stof, en die geharnaste mannen, wier moed sterker was dan het pantser, dat hen omhulde, die wilde tijgers, welke vol verlangen er op wachtten zich op hunnen buit te werpen, bogen gedurende eenige minuten de knieën en smeekten hulp af van den Heer der heerscharen; want dit, zoo zegt Bernardino de Mendoza, eischt het gebruik, hetwelk de Christenen, en vooral de Spanjaarden, steeds in eere hielden, alvorens den strijd te beginnen.

En wederom gaf Alexander een teeken en er weerklonk tegelijkertijd een vreeselijk salvo en een ontzettende ontploffing, terwijl de muur en de poort van Sint Servaas plotseling verdwenen, gelijk de decoratie in een tooverpantomime.

De mijn was gesprongen en de bestorming begon.

Daar ontwaarde men een man, die uit de loopgraven van het katholieke leger tot aan de batterij van het kasteel door de lucht scheen te vliegen; men zag, hoe hij een oogenblik op den rand der glooiing wankelde, waarop het beeld der H. Maagd troonde, hoe hij zich vervolgens een flinken zet gaf en daarop den polsstok vallen liet, waarvan hij zich had bediend, om dien geweldigen sprong te kunnen maken.

Nu was hij alleen, zonder wapens, onder zijne voeten een aanmerkelijke afgrond en boven zijn hoofd een groot aantal vijanden, die, nadat zij zich eenigszins van hunnen schrik hadden hersteld, hunne musketten op hem richtten. De krijgsman weifelde geen oogenblik; hij greep het beeld, dat groot en zwaar was, liet zich van

de hoogte der batterij op den vestingwal naar beneden vallen en bereikte, het beeld krampachtig omklemmend, de grachten van het kamp. Alsdan richtte hij zich op, uit verscheidene wonden bloedende, en terwijl hij een beukelaar opraapte en een hellebaard zwaaide, welke hij hier onbeheerd zag liggen, riep hij met donderende stem den soldaten, die zich gelijk een vreeselijke lawine tegen de muren van Maastricht voortwentelden, luide toe: 'Santiago! Maagd Maria!'

Deze held was de vaandrig de Mirabal, dié zijnen eed gestand gedaan had.

III.

Inmiddels streden belegeraars en belegerden aan beide bressen met gelijken moed en gelijke verbittering. In de bres van den muur werd de vreeselijke bestorming der Walen, die de voorhoede vormden, door een buitengewoon sterke versperring van kettingen, spits-toegehakte balken, welke als door tooverslag ontstaan was, en een met spijkers en stukken ijzer gevulde buitengracht tegengehouden. Eindelijk werden de bressen, na een groot bloedbad aan beide kanten, met ondersteuning der vier in den rug aanvallende regimenten genomen, en er begon een strijd op de borstwering van den muur van man tegen man.

Aan de muurbres van de Sint Servaaspoort was een felle strijd ontbrand; de verdedigers kwamen ijlings toegeloopen, om de bres te stoppen, ondersteund door drieduizend vrouwen, die in drie kolonnes gedeeld, aarde en hout aanbrachten en op de Duitschers en de zwarte ruiters pekkransen, steenen en kokend water slingerden. Dezen van hunnen kant vulden de grachten met takkenbossen, zand en puin, dat van den ineengestorten toren was afgevallen, en bereidden zich een weg tot den aanval. Er sneuvelden velen aan beide zijden, zonder dat een der partijen week, de lijken stapelden zich op voor de bres, waardoor de toegang voor de katholieke soldaten werd bemoeilijkt en de verdediging voor de protestanten gemakkelijk werd gemaakt.

De hertog van Parma beval daarop aan de rest van het leger, door de poort der citadel aan te tasten; woedend vielen 1500 man van de voorhoede daarop aan, en het gelukte hun, de gracht te nemen, alvorens de belegerden ook maar een enkel schot konden doen. Velen beklommen den muur en een ritmeester der zwarte ruiters slaagde er zelfs in, om een blauw vaandel met het beeld van Christus daarop te bevestigen; dit vaandel was gelijk aan dat, hetwelk Pius V aan Don Juan d'Austria gedurende den slag van Lepanto had gezonden. Terzelfder tijd werden zij, die aan beide muurbressen streden, aangemoedigd door den kreet: 'Zege! Santiago! De poort van het kasteel is gewonnen!'

Daar weerklonk een vreeselijke ontploffing, heviger dan het kraken van honderd donderslagen, en door de lucht vlogen menschen, steenen, wapens, ladders, zand, menschelijke ledematen verward dooreen, en vielen zwaar in de grachten in een wolk van stof en rook, welke heel het ijselijke schouwspel in een huiveringwekkende duisternis hulde. De verdedigers hadden een mijn laten springen, welke heimelijk onder de poort van het kasteel zonder andere hulp dan die der drieduizend vrouwen gelegd was, en op die wijze de schitterende voorhoede vernietigd, die uit de bloem des legers gevormd was.

Daar stierven Fabio Farnese, een neef van den hertog van Parma, de graaf van San Georgio, de markies Malaspina, de graaf de Mondeglio, verder vijf-en-veertig uitstekende hoofd officieren en meer dan tweeduizend soldeniers van alle naties.

De overwinning was onmogelijk geworden en Alexander Farnese beval voor dien dag de belegering te staken.

Dienzelfden dag bezocht Alexander de kwartieren, sprak den soldaten moed toe, troostte de gewonden en deelde veel geld ter ondersteuning uit met die vrijgevigheid en minzaamheid, welke hij van zijn voorzaten, zijn oom en van zijn geliefden vriend Don Juan d'Austria scheen geërfd té hebben. In een verborgen hoek van het Spaansche kamp hadden de soldaten het door Mirabal geredde beeld der H. Maagd Maria op een affuit geplaatst, hetwelk zij met een op dé Néderlanders veroverd vaandel bedekt hadden. Alexander vroeg, wat dat beteekende en daarop verhaalde men hem de heldendaad van den vaandrig en het tooneel, dat zich den vorigen avond tusschen hem en pater Juan Fernandez had afgespeeld.

‘Reik mij die lans aan,’ zeide de hertog tot een page, die achter een ruiter stapte en een lans uit verguld ijzer droeg, welke in dien tijd het teeken der hoofdmannen of kapiteins der Spaansche infanterie was. En haar zelf den vaandrig overgevend, zeide hij:

‘Neem en aanvaard haar, heer Alvar de Mirabal: wie zulke heldendaden volbrengt, verdient wel het bevel over een regiment te voeren.’

Alexander vroeg daarop naar pater Juan Fernandez, doch deze verscheen niet. Iedereen had gezien, hoe hij, ondersteund door de andere priesters, in de oogenblikken van het grootste gevaar den gewonden en stervenden gedurende de belegering te hulp snelde; later zag men hem nog eenmaal in de groote tent, welke voor de gekwetsten in het midden van het kamp was opgeslagen, bij denzelfden arbeid, doch na dien tijd had niemand hem meer gezien. Alleen een oude soldaat vertelde, dat de Jesuïet hem ongeveer een half uur geleden omstandig had uitgevraagd over de nauwkeurige ligging van de poort der citadel, waar zoo vele gewonden zonder eenige hulp versmachtten; daarop zag hij hem de tent binnengaan, smart- en klaagkreten uitstootend.

‘Kijkt, kijkt.... ik zie hem.... daar is hij!’ riepen eensklaps vele stemmen dooreen.

En zij, die iets hooger stonden, konden pater Don Fernandez zien, hoe hij de grachten van het kamp doorwaadde en geheel alleen, bedaard, zonder eenige vrees, ongewapend en met een om den hals hangend kruisbeeld, naar de gracht van de burchtpoort stapte. De Nederlanders zagen hem van den muur naderen en schoten op hem. Doch de Jesuïet schreed koelbloedig verder zonder zijn gang te bespoedigen of te vertragen. De verdedigers stieten een woedend gebrul uit en de katholieken zagen met ingehouden adem hem verder gaan, want zij gisten zijne heroieke bedoeling. Toen hij aan de gracht kwam, kraakte een musket-salvo en de Jesuïet viel levenloos op den rand der gracht, rolde naar beneden en bleef onbeweeglijk op een hoop lijken liggen.

De schaduwen van den nacht spreidden allengskens hare donkere vleugelen over dat veld van ramp, en toen kon men zien, dat de heldhaftige ziel van den Jesuïet haar zwak lichaam niet had verlaten; voorzichtig hief hij het hoofd van het hoofdkussen van lijken, waarop het gelegen had op en luisterde oplettend, of er zich in het kamp der protestanten iets bewoog. Maar daar was niets te hooren. Alsdan richtte hij zich schielijk op en rekte zijne ledematen uit, die door het uren lang onbeweeglijk liggen verstijfd waren. Hij had zich dood gehouden, om aldus de schoten te ontgaan. Dan begon hij, in het donker rondtastend, elk verstijfd lichaam te betasten en zeide daarbij met zachte stem:

‘Mijn broeder, leeft ge nog?.... Ik ben pater Fernandez en kom om uwe biecht te aanhooren, opdat uwe ziel gered worde.’

Dikwijls ontving hij geen antwoord; maar dan bewees een zucht, een gereutel, dat er nog leven was in het lichaam, hetwelk allerpijnlijkst leed. Dan stapte de Jesuïet

in die richting en herhaalde fluisterend zijn vraag; een tweede zucht antwoordde en dan ruimde hij in 't donker de lijken weg en bracht zijn oor aan de lippen van den stervende, hoorde diens schuldbekentenis aan, gaf hem de absolutie en opende voor hem de poorten des hemels.

Zoo doorzocht en doorliep hij die geheele gracht van het begin tot het einde en nam van twee-en-veertig stervenden de biecht af. Nadat hij zijn taak, even ijselijk als verheven, volvoerd had, klauterde hij, alvorens het begon te dagen, met moeite tegen de glooiing van de gracht naar boven en keerde bloedend, met stof bedekt, doodelijk vermoeid, uitgeput en niet in staat nog langer het kruisbeeld omhoog te houden, in het kamp terug.

De voorposten aan de grachten ontvingen hem met vreugdekreten en geestdrift; het gejubel drong ook tot den hertog van Parma door. Deze steeg op hetzelfde oogenblik te paard, om de verandering der batterijen te bezichtigen, welke de tweede beschieting der veste zou ondernemen. Hij keerde zich om, ten einde pater Fernandez persoonlijk te ontvangen, en sprong van zijn witten hengst, toen hij hem in een groep officieren en soldaten ontdekte, die hem juichend omringden. Alexander Farnese vatte met zijne door het strijden vermoeide hand de door het zegenen vermoeide en bracht die met eerbied aan zijne lippen, alsdan geleidde hij hem tot zijn eigen paard en zeide tot hem:

'Stijg op, pater Juan Fernandez en begeef u naar mijn tent, waar gij alles zult vinden, wat gij behoeft.'

En tot den jongen kapitein de Mirabal zich keerend, voegde hij er bij: 'Houd hem den stijgbeugel, Alvar de Mirabal, en beken, dat het ditmaal een grootere heldendaad was, een absolutie toe te dienen dan een bastion te bestormen!'

HET RUIM VAN DE KERK DER E.E. P.P. REDEMPTORISTEN TE ROTTERDAM OP 'T JONGSTE PAUSFEEST.

W.

Bij de Platen.

Vogels vangen in Engeland. -

De fraaie afbeelding in dit nummer, naar teekeningen van den Engelschen artiest Frenzeny, geeft enkele van de manieren weer, waarvan men zich in Engeland bedient om vogels te vangen.

De eerste is al heel eenvoudig. Een met lijm bestreken draad wordt aan een gevangen vogel vastgemaakt, die, bij de nadering van een heele vlucht kameraden, wordt vrijgelaten en niets haastigers te doen heeft dan zich bij zijn makkers te voegen. Voor dezen is dit hun ongeluk. Niet zoodra komen zij met den verraderlijken draad in aanraking, of zij kleven er aan vast, en door hun zwaarte moeten zij dalen en worden zoodoende een gemakkelijke prooi voor den vogelaar.

Bij een tweede manier speelt de uil een rol of liever een dubbele rol, al is het dan ook een lijdzame. Sommige vogels kleven ook hier aan de lijm vast, andere worden geschoten door den jager die zich aan den voet van den boom in postuur heeft gezet.

Bij de derde manier, welke op de wilde-eendenvangst is ingericht, gebruikt men een val, voorzien van strikken, waarin de zwemvogels verward raken en zoo al zeer gemakkelijk door den jager die rustig de operatie zit af te kijken, worden buit gemaakt.

Een Indiaansche plechtigheid. -

De Roodhuiden, van wie wij allen in onze jonge jaren *haarsträubende* verhalen hebben gelezen en waarvan de meesten onzer toch allicht eenige exemplaren hebben gezien, sterven langzamerhand uit. De blanke bevolking van Amerika is reeds meer dan twee eeuwen bezig hen te verdringen, en niet zooveel tijd zal meer noodig zijn, om van dit uitstervend ras een uitgestorven ras te maken.

Niet sympathiek zijn de Roodhuiden met hun koperroode kleur, hun sluik, zwart haar, hun breed gelaat met scherp geteekende trekken, en voor het Christendom slechts zelden toegankelijk.

Een eigenaardige plechtigheid stelt onze afbeelding op blz. 137 voor. We zien daarop een aantal Indianen, behoorende tot Buffalo Bill's vermaarden troep, die te Olympia voorstellingen heeft gegeven en in de buurt het graf bezocht van een voor tien jaar te Brompton begraven makker. Bij dit graf heffen de Roodhuiden een klaagzang aan, waarbij hun opperhoofd, kenbaar aan zijn omvangrijke vederversiering, den toon aangeeft.

Het is een zonderling gezicht, en men heeft eenige moeite zich voor te stellen, dat een dergelijke ceremonie nog in onzen tijd in een beschaafd land kan plaats vinden.

[Nummer 18]

EEN SCHILDERACHTIG TOONEEL IN DE LANDES: Boeren en boerinnen op stelten marktwaarts. Naar een teekening van P. FRENZENY.

Jan van Arkel. Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.

(*Vervolg*.)

De slotkapel van Voorne was van bouw en versiering veel kostbaarder en fraaier dan de kapel van Sint Pancras buiten de muren. Zooals reeds even aangestipt werd, had zij twee verdiepingen; de bovenste daarvan, die in onmiddellijke verbinding met het slot stond, werd hoofdzakelijk gebruikt door de burchtvrouw en haar gezin. De zoldering was azuurblauw waarop engelen in witte kleederen gemaaid waren, die bandelieren vasthielden met Latijnsche spreuken. De wanden waren versierd met het wapen van 't geslacht van Voorne, met dat van vrouwe Aleid en vrouwe Katharina. De altaartafel rustte op vier kleine kolommen van marmer en 't verplaatsbare altaarblad was van gedreven koper en smeltwerk. Bovenaan was de Christus afgebeeld, in de eene hand het Evangelieboek, terwijl de andere zegenend was opgeheven en daaronder waren de beeltenissen der twaalf Apostelen. Boven het altaarblad verhief zich een slanke, sierlijk bewerkte koperen zuil, door een zittend Maria-beeld gekroond; aan het loofwerk, dat uit die zuil ontsproot en dat door een engelenfiguur ondersteund werd, hing aan zilveren kettingen het zwevende tabernakel: een afdakje van zilver, door wit-zijden gordijntjes omsloten en waarin een zilveren duif, de eigenlijke ciborie, rustte.

De stille Mis werd dezen morgen niet gelezen door den slotkapelaan, maar door den parochiepaap van Brielle, den opvolger van heer Henrik van Cats.

Na de Mis kwam men bijeen in 't slot, waar men het ontbijt gebruikte, dat hoofdzakelijk bestond in brood en kleine gebraden vogels, die in zilveren schalen werden opgediend en waarvan ieder nam naar zijn begeeren.

Daarop werden de worptafelen en het schaakspel gebracht, maar de jongere ridders en jonkvrouwen gaven er de voorkeur aan zich buiten te gaan vermeien, de paarden en hakkeneien werden voorgebracht, de ridders zetten de vrouwen te paard en sprongen zelf in 't zadel zonder den stijgbeugel te raken. Spoedig draafden de paarden langs het strand, om dan een mullen duinweg in te stappen; op Ermgaard's voorstel zou men naar het dorp Rugghe rijden om daar in den heerlijken kloostertuin der Regulieren te rusten en kransen te vlechten voor het feestmaal.

Gastvrij werd de kloostertuin voor de gasten ontsloten, hun werd wijn en vruchten aangeboden, en van de fraaie bloemen, die 't late jaargetijde hier nog gaf, werden onder vroolijken kout kransen gevlochten.

‘Mij dacht,’ zeide de jonkvrouw van Borselen, ‘terwijl we nu zoo ijverig bezig zijn, mocht ons daar wel iemand eene sproke vertellen of een lied voorzingen. Herbergt uw klooster geen enkelen minnezanger, goede vader?’

‘Neen, jonkvrouwe, daar zijn thans geene vreemden in ons convent,’ antwoordde de goedige monnik, wien tot taak was gesteld de gasten te bedienen, ‘maar zoo ge al geenen minnezanger hier kunt hooren, daar is meer dan één der broeders, die u een schoon lied of stichtend exempel kan verhalen, doch nu zijn allen aan de studie en aan den arbeid, en het uur der ontspanning is nog ver.’

'Wie van u allen wil ons dan den tijd korten?' vroeg Sophia, 'de jonker van Renesse is buiten mededinging, want die heeft ons gisteren op onzen tocht zoo vreeselijke verhalen gedaan, dat ik er bang van ben geworden,' maar meteen lachte zij Jan van Renesse vriendelijk toe.

'Ik wil u wel een verhaal doen, dat ik van een ouden kruisvaarder gehoord heb,' zeide Kerving van Reimerswale, ''t is heel niet vreeselijk, maar ik betwijfel, of ik zoo goed verteller ben als jonker Jan.'

Met luid gejuich werd zijn voorstel begroet, heer Kerving plaatste zich voor de steenen banken, waarop men gezeten was, en met een sierlijke beweging den zoom van zijn mantel over den schouder werpende, begon hij aldus:

'Daar was, kort voor dezen tijd, een jonkman, kloek van geest en hij bezat groote rijkdommen; en hij zond zijne knechten uit naar vele en vreemde landen om daar komenschap te doen.[1] Zoo gebeurde 't ook, dat zijne boden in 't Oosten kwamen en daar handelden zij met eenen heiden, die bovenmate rijk was, maar ook mild en eerlijk en getrouw in zijnen handel. Als de boden weer naar huis waren gekomen, verhaalden zij hun heer van den heiden en prezen hem, en hunnen heer gaf hun velerlei geschenken mede, om die den vreemden heiden aan te bieden. Maar toen zij van de reize terugkeerden, zoo brachten zij hunnen heer vele gaven van des heidens wege, en die waren zoo schoon en kostbaar, dat het den Christen verwonderde en hij zelf naar Oostland toog om den heiden te zien. De heiden ontving hem met groote eer en blijdschap en hield hem langen tijd te gast, en de Christen zag, dat hij een goed man was, eerbaar van zeden en mild voor alle menschen. Toen de jonge Christen weer naar zijn land wilde trekken, geleidde hem de heiden in zijne schatkamer en toonde hem daar allerheerlijkste kostbaarheden en juweelen en wilde, dat hij die met zich zoude nemen. Maar de Christen bleef halsstarrig weigeren iets van den schat te ontvangen. Toen leidde hij hem eindelijk in de binnenste kamer van zijn huis en toonde hem daar zeven allerschoonste jonkvrouwen, die allen edel van geboorte waren, en die hij naar heidensche wijze ter bekwamer tijd dacht te trouwen. Hij zeide nu tot den Christen: 'Kies u dan uit dezen eene huisvrouw.' En de jonge man werd door de schoonheid en zedigheid van eene dezer jonkvrouwen zoo opgetogen, dat hij die uitkoos om met zich te nemen. De heiden zeide hem: 'Mijn vriend, ik heb u de keus gelaten, en gij hebt haar genomen die ik lief had boven de anderen. Ik zal mij niet beklagen en gij zult ondervinden, wat ik u gegeven heb.' En hij schonk de bruid nog kostbare gaven en gaf ze den Christen, die naar zijn land toog en de jonkvrouw daar liet doopen en tot zijne huisvrouw nam met groote plechtigheid. En hij zag hoe zij eene vrouw was van buitengewone deugd. Zijne rijkdommen vermeerderden en hij werd de eerste man in zijne stad.

'Maar de heiden overdacht gestadig, wat hij in die maagd verloren had, en meer dan men kan gelooven werd hij door droefheid bevangen. En zijn geest werd bezwaard, hij achtte niet meer wat hij deed en van dag tot dag, van jaar tot jaar verminderde zijn geld, totdat hij ten laatste in groote armoede viel en als een dwaas werd hij door zijne vrienden ellendig uit het land verdreven.

'Toen kwam hem zijn verre vriend in de gedachte, die zoo groote weldaad van hem had ontvangen, en hij kon niet gelooven, dat die hem versmaden zou in zijn verdriet. Hij trok dan op reis, kwam voor de stad, waar zijn vriend woonde, klopte aan zijn poort en noemde zijnen naam. Maar de knecht vergat den naam, en hij werd niet toegelaten, wat hem bedroefde tot den dood toe. Als 't nu avond werd, zocht hij eene schuilplaats op het kerkhof. In de stilheid van den nacht kwam er een

1) Handel te drijven.

moordenaar, die op iemand wachtte, welke daar langs ging, en toen zijn vijand kwam, doodde hij dien en ging heen. Den volgenden morgen vond men den doode en bij hem den onbekenden heiden. Men greep hem en bracht hem voor de edelen en het volk; hij werd van den moord beschuldigd en ter dood verwezen en hij kon zich niet rechtvaardigen. Maar zijn vriend, hem lang aanziende, herkende hem en stond verslagen; toen hij dan weggeleid zou worden, riep hij luide: ‘Die man is onschuldig, ik heb den moord gedaan.’ Al 't volk werd van droefheid bevangen, toen hij neerbukte om onthoofd te worden; maar die den doodslag werkelijk gedaan had en tusschen de menigte stond, berouwde het, dat zoo een edel en onschuldig man voor hem zou sterven en hij sprong naar voren en riep: ‘Zij zijn beiden onschuldig, de een en de ander. Ik ben de moordenaar.’ De rechters verbaasden zich zeer en na de zaak onderzocht te hebben, lieten zij de onschuldigen vrij en den schuldige schonken zij vergiffenis.

‘De Christen ontving zijnen vriend met veel vreugde en hij bekeerde hem tot het geloof en dwong hem de helft te nemen van al zijn goed.

‘En toen de heiden gedoopt was, nam hij zich eene edele jonkvrouw, de nicht van zijnen vriend, tot gade.

‘Aldus verhaalde mij de oude kruisvaarder.’

Met opmerkzaamheid had men toegeluisterd; reeds lang hadden de jonkvrouwen de kransen in haren schoot laten rusten en staarden, half gebogen, den spreker onafgebroken aan, maar ook de jonkers hadden geen woord verloren en heer Kerving kon zich wel gestreeld voelen, want den ganschen terugweg besprak men zijn verhaal en zulk een voorbeeld van trouwe en vriendschap kon men niet genoeg prijzen.

Maar de heer van Oosteinde, Claes de Vriese, een recht woest ruiter en speler, naar wiens zin men nu lang genoeg bij de vertelling had verwijld, zette de andere jonkers tot een wedloop aan over de breede heirbaan, aan Kerving van Reimerswale de eer latende de jonkvrouwen te begeleiden, toch keerde ook Renesse spoedig terug en nam zijne plaats naast Sophia wederom in, ‘uit vrees,’ zooals hij lachend verklaarde, ‘dat wederom een schoone ruiter vrijgeleide zou komen aanbieden.’

Hij kon nu zelf met de vernedering, die hij den vorigen dag had ondergaan, schertsen, maar alsof hij Ermgaard voor alles aansprakelijk stelde, met haar had hij geen vriendelijk woord meer gewisseld; om de jonkvrouwe van Borselen te believen, verhaalde hij nog eens in korte trekken Van der Lee's booze avonturen en de bitterheid, waarmede hij over den zoon sprak, joeg Ermgaard het bloed naar de wangen en deed haar den teugel korten, zoodat zij met heer Kerving eenige passen achterbleef.

Deze had gezien met hoeveel belangstelling zij naar zijne woorden had geluisterd en bemoeide zich nu ijverig om haar ook den verderen weg te verstrooien, want hij schreef hare ernst en stilheid toe aan een heimelijk verdriet en hem deerden die zachte, bleeke wangen en droevige oogen.

‘Jonker Jan hoorde ik daar den heer van Arkel noemen,’ zeide hij, ‘den sterken reus, die alleen meer waard was dan eene gansche bende, maar weet ge wel, dat de tegenwoordige jonker van Arkel naar zijnen grootvader aardt?’

‘Als mijn neef, jonker Geraerdt over hem sprak, roemde die ook zijne kracht. Maar hij is toch niet zoo een reus als Jan de Sterke, is hij wel?’

‘Neen, dat niet; zijn neef Hugo Botterman is veel forscher en stoerder, maar hij beschikt toch over buitengewone kracht en hij is moedig als een leeuw, daarbij, wat zelden voorkomt, is hij zoo zachtaardig als edel van hart. Niet alsof een sterk ridder steeds een wreedaard moest zijn, maar toch ziet men niet veel, dat zij, die groot gaan

op hunnen lichaamsbouw, zacht en medelijdend zijn voor zwakken en kleinen.' Heer Kerving zeide dit met groote

overtuiging, want hij zelf was zeer zwak en tenger en werd daarom dikwijls door zijne gezellen bespot.

'Ik reed eens met hem, nu vijf jaar geleden, van een tournooi,' ging hij voort, niet moede den afwezigen vriend te prijzen, 'toen wij een jong koomen[1] ontmoetten, een kleinen knaap nog, die schreide, wijl oudere kramers hem verjaagd hadden en hij nu niets had verkocht. Arkel kocht hem zijne gansche mars af en liet hem die toen behouden, onder beding, dat hij voor de helft zou deelen in zijne winste. De ernst, waarmede hij met den jongen onderhandelde, zoodat deze gansch niet aan eene aalmoes dacht, heeft mij Arkel toen voor goed tot vriend gemaakt.'

'En hoorde hij nog iets van zijnen beschermeling?'

'Ja, denk eens, dat de knaap na een jaar terugkwam en hem de helft van de winste wilde geven. Arkel zeide hem even ernstig daar verder handel mede te drijven. Sinds heeft hij hem uit het oog verloren.'

'Waarlijk een edel man!' zeide Ermgaard; nu bereikte men den Burcht en 't was niet ver meer van den noen.

Door 't geschal op den horen werden al de gasten ten maaltijd geroepen.

Ofschoon dit feestmaal veel minder luisterrijk was, dan de maaltijden, die daar vroeger werden gehouden, toen heer Aelbrecht leefde en graaf Floris dikwijls zijn gast was, bood toch de groote zale een kostelijken aanblik. Aan de wanden hingen als versiering een rijke schat van wapenen, voor de vensters hingen gordijnen van purperen stoffe, die nu aan de beweegbare roeden ter zijde waren geslagen en 't zonlicht glinsterde op de zachtgetinte ruitjes der hooge vensters. Heerlijke tapijten waar gansche geschiedenissen in waren geweven, vielen voor de ingangen neder. Ook zag men aan den wand den stamboom van het huis Voorne met schitterende kleuren op hout geschilderd. Aan het einde der zaal zat de burchtvrouwe en regeerende gravinne Katharina op een verhoogden zetel, waarboven een baldakijn gespannen was. Aan de tafel, die voor haar was neergezet, spijsden mede hare schoonmoeder, vrouwe Aleid, heer Costijn van Renesse met zijne gade, de jonkvrouwe van Borselen en heer Floris. Achter de burchtvrouwe stond een prachtig gebeeldhouwd dressoor, met zilveren en gouden schalen en bekers.

Aan beide zijden der zaal stonden de tafels voor de gasten, de ridders en jonkvrouwen, die wij reeds ontmoetten, nog andere edelen uit den omtrek en verder hunne vrouwen en schildknapen, voor zoo ver die door hooge geboorte daartoe gerechtigd waren. Aan de tafel der burchtvrouwe dienden alleen adellijke knapen, die de gerechten aanboden en den wijn schonken. Voor 't gansche feestmaal zorgden de hofmeester en zijne onderhoorigen. Op den vloer, op 't fijne pellen, dat de tafels bedekte, om de schotels en bekers, overal waren frissche bloemen gestrooid. Op twee groote buffetten werd het vleesch gesneden en de gerechten gediend, die van daar aan de gasten werden aangeboden. Slechts aan eene zijde van de tafel zetten de gasten zich neer, de andere bleef vrij voor de bediening.

Katharina vertoonde zich nog steeds, ook op dit feest, in haar wit weduwenkleed, met den eigenaardigen hoofddoek, die de zware vlechten slechts even vermoeden deed, maar om 't hoofd draagt zij toch een gouden haarband, en haar gordel, een geschenk van graaf Floris, glinstert van juweelen, die zich met zachtglanzende paarlen afwisselen. De gordel is met gouden spangen en haken, die dieren voorstellen, gesloten en over het slot ligt eene ronde, uit éénen enkelen smaragd gemaakte gesp met een

1) Koopman.

gouden arend op eenen achtergrond van smeltwerk. De gordel sloot op zijde, maar in 't midden prijkte een robijn, waaraan men wonderlijke kracht toeschreef.

Vrouwe Aleid schijnt evenmin als vroeger er toe te kunnen overgaan, haar lokken met de huive te bedekken, al hebben de jaren sinds ook zilver gemengd door het glanzende zwart; haar overkleed is van dat kostbare, uit zijde en gouddraad geweven doek, dat in Bagdad vervaardigd wordt, en de ondermouw word bedekt door een overmouw, die wijd en lang boven den elleboog nedervalt. De rijk met sabel bezette mantel, die door een enkelen edelsteen wordt vastgehouden en de naar een kroon zweemende haarband zouden wèl passen aan eene koningsvrouwe. Hare schitterende kleedij komt nog des te feller uit daar ze naast Costijn van Renesse zit, wiens waarlijk rijke gewaad toch zoo stemmig van tint is. Hij draagt een sorcoet van zwart fluweel met pelswerk gevoerd, een groote kanten kraag valt over het kleed, dat aan de zijden en de mouwen gespleten is en daar even een glanzende purperen stoffe doet zien. Al de jongere gasten, mannen en vrouwen, dragen bloemkransen om 't hoofd. Wel hebben heilige monniken die weelde veroordeeld en tegen den tooi van rozen gepredikt en geschreven, maar de kanunniken, die hier in hun wit kleed met zwarten mantel tusschen de gasten aanzitten, oordeelen er blijkbaar niet zoo gestreng over.

Daar was niemand, die de gasten te nooden hoefde om den keurigen en stevigen spijzen eer aan te doen. 't Vleesch van wilde ossen en herten, van lammeren en kalveren, gebraden en gezoden, liet zich goed smaken met de moesgroenten en pekelvruchten en de zwaar zilveren bekers werden door de schenkers telkens weer gevuld met Hamburgsch en Duisburgsch bier. Maar de jonkvrouwen verlangen reeds naar 't nagerecht, niet alleen om al die zoete kruiden uit Vlaanderen aangevoerd, tragien, zukersrozaet, aenysconfijt, mandren, dyacitren, niet zoozeer om den wijn van Sente Jan, maar wijl dan de abelspelers en sprookzangers binnenkomen.

Een der kamervrouwen heeft Sophia toegefluisterd, dat er zooeven een nieuw minstreel is aangekomen, een zeer schoon jonkman, en als men dus, nu 't eerste gedeelte van den maaltijd is afgeloopen, aan de lagere tafel ook wel met groote aandacht toeluistert, naar wat de binnengetreden zangers al spelende voorstellen, is de nieuwsgierigheid toch al te groot voor wat volgen zal, want in deze streken reizen de minstreelen niet zoo veelvuldig en deze sprookzeggers heeft men meer gehoord.

Maar de ouderen luisteren met gespannen aandacht en ook vooral den kanunniken behaagt het schoone spel van *Barlaam en Josophat*, dat verhaalt hoe een Oostersche koningszoon, door zijn vader gevangen wordt gehouden, daar de zieners bij zijne geboorte hebben voorspeld, dat hij Christen zal worden. Toch baat de vaderlijke gestrengheid niet, want juist door deze eenzaamheid gaat prins Josophat naar de waarheid verlangen en den priesterkluizenaar Barlaam, die als juwelier aan 's konings hof komt, leert en doopt hem. Dan komt de vader in grooten toorn en stelt allerlei verleiding in 't werk om den zoon afvallig te maken. Maar de jonge Christen overwint alle bekoringen. Ten einde raad, deelt de vader zijn rijk met hem, en hoopt, dat de zoon aldus het Christendom zal vergeten. Maar Josophat regeert als een echt christenvorst en bekeert zijn vader.

En nu hebben de spelers niets meer te doen dan de luide toejuichingen in ontvangst te nemen en wat hun misschien nog wel zoo lief is, ook de beurs, die Vrouwe Katharina, den oudste, een achtbaar grijsaard, toereikt.

Na de lange stilte is er nu groot rumoer in de zale en bijna onopgemerkt treedt de jonge minstreel binnen. Waarlijk een schoone knaap: in dien korten blauwen lijfrok, het midden omgordeld van een zwart lederen, met ronde zilverplaatjes versierden lijfriem, de roode achterovergeslagen kap, waarvan de zeer lange punt hem tot bijna

op de hielen afhangt. Hij draagt witte hozen en zwart lederen schoeisel met koorden boven den voet. Hij is zoo rank en slank als een opgeschoten berk en 't golvend blond haar zou met de helderblauwe oogen hem een haast vrouwelijk aanzien geven, ware 't niet dat om den vasten mond en op gansch dat jonge gelaat een trek van onverzettelijke wilskracht lag. Met groote vrijmoedigheid schrijdt hij de zale door tot vóór den zetel der burchtvrouwe.

(*Wordt vervolgd.*)

De Zeven Vreugden van Maria.
Naar de schilderij van Hans Memlinck.

Het is 1480 en een vijftal jaren ongeveer geleden, dat meester Hans Memlinck in de welvarende koopstad Brugge poorterrechten verkregen heeft. Hoe kort ook de duur van zijn verblijf moge wezen, toch heeft zijn kunst hem reeds een vermaardheid verworven, welke voor die van den nu sinds tien jaren gestorven Rogier van der Weijden niet behoeft onder te doen. Als portretschilder overtreft hij hem reeds verre, en het aantal vermogende poorters, die in de werkplaats van meester Hans voor hun conterfeitsel zitten komen, is dan ook niet gering. Ook geestelijke en burgerlijke corporaties zijn den kloeken kunstenaar zeer genegen: aan het Sint Jans-hospitaal der stad heeft hij het vorig jaar twee altaarstukken, van 's Heeren Geboorte en van Sinte Catharina's verloving, afgeleverd en thans is hem wederom een schoone opdracht gegund: voor den welhebbenden meester-leerlooier Pieter Bultine moet hij een altaarstuk maken; de meester en zijn eerzame huisvrouw Catharina hebben, toen hun eenige zoon in doodelijke koortsen lag, Onze Lieve Vrouw de gelofte gedaan, haar een altaarwerk te wijden en nu de jongeling gelukkig hersteld is, heeft meester Pieter zich naar Memlinck's werkplaats begeven om met den kunstenaar te overleggen.

Juist had deze een klein paneel gereed van de Passie onzes Heeren, hem besteld door een Italiaansch verzamelaar, en onze Pieter, dit ziende, was aanstonds besloten: op een ongeveer tweemaal zoo groot, 1.80 M. lange en 0.80 M. breede altaartafel zou meester Hans Maria's Zeven Vreugden afbeelden, en deze, geplaatst op het gildeouter der leerlooiers in de Maria-kerk, zou tot in lengte van dagen de broeders opwekken tot vreugdige overweging der Mysteriën van Maria's Goddelijk Moederschap.

Dit was juist een opdracht naar Memlinck's hart: wat deed hij liever dan in schilderingen het reine leven zijner Moeder verheerlijken? En was niet het, op kleiner schaal een grooter aantal tafereelen bevattende, pas voltooide werk als een waardevolle vóórstudie tot dezen nieuwen arbeid te beschouwen, die, bij grooter paneelruimte, hem beter gelegenheid liet de gebeurtenissen klaar en naar weloverwogen regelmaat te rangschikken?

Zoo ging hij dan haastig aan den gang: in het midden van het paneel, vóóraan, de Aanbidding van den jong-Geborene door de H. drie Koningen, als het vreugdefeit bij uitnemendheid, de licht-kern van heilige blijdschap, waarin de weelden van het Goddelijk Moederschap zich als 't ware concentreeren, haar hoogste bekroning vinden. Links en rechts daarvan drie gelukstafereelen; eerst: het nederig Maagdeke, in haar bidcel, van weelde wankelend bij de groetenis van den Godsgezant; lager: de blijde Geboorte-boodschap, door een Engel verkondigd in den blauw-gouden starren-nacht, waar droomerige herders hun

witte kudden weiden; dan de jonge, gelukzalige Moeder in den donkeren stal en het kleine Kindje slapend in de vouwen van haar kleed. Zij ligt verzonken in weenenszoete verrukking en ziet den witten Engel niet, die stil uit den lichten Hemel is neergewiekt om zijn Koning te aanbidden op aarde; buiten nadert voorzichtig en bevreesd door een poortopening een der herders, steunend op zijn staf; zijn gezel, wiens bovenhoofd even zichtbaar is, komt achter hem; zij willen den kleinen Herder zien, Hem hun geloof en liefde belijden met van blijdschap stamelenden mond. Van achter de rotsen nadert reeds de statige stoet der kroondragers uit het Oosten. Van heel ver zijn ze gekomen, van vreemde steden; uit hun blank-marmeren paleizen en burchten van arduin zijn ze scheep gegaan op hun vloten en de van goud en edelsteen fonkelende zeekasteelen hebben koers gezet naar het verre Westen, de blanke zeilen bollend, de wit-en-gouden wimpels uitwaaiend boven het zilverige water. Tusschen ruig-donkere rotsen en hoog-gekanteelde torens voeren ze door bij nacht, met boven zich den donker-dreigenden hemel, waar, stil en feilloos, de wonderstar wenken bleef; langs wazig-blauwe bergen en zacht-groenende landen bij dag, als, gelijk een zon in den dagglans, de vreemde star blonk tot waar haar licht neerstraalde over Jerusalem, de heilige stad. Toen hebben zij hun schepen verlaten en zijn te paard gestegen; met wuivende lanswimpels in een wolk van goudstof reed de stoet de rotsen langs, vóórop de koningen, en een drom van vazallen en dienaren in wit en purper en schitterend harnas, in hemelblauw en hel-geel, rijdt achteraan, meedragend de geschenken voor den kleinen, vreemden Koning. Vroolijk wimpelen de witte drakenvanen, de blanke tulbanden staan hel-wit boven de zwarte gezichten, het goud der gewaden fonkelt in 't nachtdonker. Daar stijgt de Moorenkoning van zijn melkwit ros, de gouden halsklokjes van het dier klingelen, de gulden sporen rinkelen, de gewaden, stijf van goud en edelsteen, kraken in 't gaan - de vorsten naderen den stal, knielen voor het Goddelijke Wicht, kussen Zijn klein handje, offeren hun gaven. Rondom staat het gevolg, komen nog aangereden: rijksgrooten en Oostersche prinsen, allen begeerig den pas-Geborene te zien. De dienaren sluipen naderbij, gluren door een ruit, of staan aan den ingang van den stal, terwijl anderen, afwachtend, de paarden vasthouden en drinken laten uit de beek, die aan beide zijden het

BINNENHUISJE IN PROVENCE, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN MICHEL LÉVY.

Servische boer uit Gostivar.

Christelijke Servische jongemeisjes uit Prizren.

Servische vrouw uit Boekovo.

TYPEN UIT MACEDONIË EN OUD-SERVIË, NAAR SCHETSEN VAN F. SCHLEGEL.TYPEN UIT MACEDONIË EN OUD-SERVIË, NAAR SCHETSEN VAN F. SCHLEGEL.

Mohammedaansche Albanees uit Prizren.

TYPEN UIT MACEDONIË EN OUD-SERVIË, NAAR SCHETSEN VAN F. SCHLEGEL.TYPEN UIT MACEDONIË EN OUD-SERVIË, NAAR SCHETSEN VAN F. SCHLEGEL.

Aanbiddingstafereel scheidt van de andere.

Sint Josef staat achter in den stal, bij de dieren, nederig toeschouwer, zich geen aandeel waardig achtend in het grootsch vertoon: een kleine Vorst, genadig ontvangst verleenend aan Zijn koninklijke hovelingen. De Moeder heft met beide handen haar Kindje ter aanbidding, de lucht in het stalleke is geurig van wierook, het fonkelt er rondom van het goud der offergaven; geen weelde-lach beweegt haar ingetogen gelaat, de oogleden houdt ze omlaag, deemoedig, eer noch hulde willende voor zich; maar als plotseling hoog op den nok van het bouwvallig rietdak, een kleine vogel, ontwaakt van den Kerstnachtglans, zijn blijdschap schalt in den lichten nacht, rilt een verrukking door haar ziel en voelt ze haar oogen vochtig worden onder de geloken leden.

De koningen zijn wederom te paard gestegen en met vliegende vanen heengereden, langs de rotsen, naar het zilver-blanke water, waar de koningsvloot wacht. En de koninklijke Hoogepriester, Wiens trouwe vazallen zij nu zijn, heeft vrijwillig verzaakt aan kronegoud en wierookgeur: een doornenkroon drukt Zijn hoofd, en de bittere edik, lavend Zijn dorre lippen, doet aan het mirre-offer der Wijzen Zijn bedroefde Moeder denken. Straks zal zij voor het laatst Zijn heilige leden vereeren, omdat men Hem te rusten legt in het rotsgraf, achter den zwaren zerk, waarbij zwijgende Romeinen wacht-houden.

Ginds langs den weg nadert de treurende Moeder met de vrouwen het graf; en daar, in Josef's hof, de plotselinge heerlijkheid: Jesus verrezen, en aan Zijn voeten Magdalena, de zondares.

Veertig dagen heeft de heilige blijdschap duren mogen; hebben Zijn verheerlijkte wonden den weg licht gemaakt waar Zijn voeten traden en heeft Maria's van eerbied bevende mond den zoom Zijns kleeds mogen kussen. Toen is Hij opgevaren tot Zijn Vader: hoog op den berg is Hij hun ontstegen in nevelen van glans. En als van Zijn wit gewaad de blinkend zilveren zoomen zijn weggewuifd achter de nachtwolken, is Maria huiswaarts gegaan, zwaar leunend op den arm van den leerling, dien Jesus liefhad; een oude vrouw nu en kinderlooze moeder, die eens haar God liefkoozen mocht met kuische lippen, Zijn zoete kinderstem stamelen hooren en de blankheid beturen Zijner zachte ledekens. Geen zinnen-vreugd heeft nu de wereld meer voor haar; slechts éenmaal nog, naar Jesus' belofte, zal de Bruidegom tot haar komen, nu niet in de vreugde der Goddelijke bevruchting, maar als de hooge Trooster, Wiens bijzijn lafenis is voor de lijdende ziel. Roerloos gezeten tusschen de deemoedig neergezonken of in verrukking opgerezen leerlingen, laat zij den heiligen Geest haar ziel overschaduwen, de vingeren biddend, het boek des gebeds op haar schoot. Nu is zij bereid te beiden met heilig geduld de laatste van God afgebeden blijdschap voor haar verstorven leven: de smartelijk-zoete pijn, waarin het lichaam zich ontglippen voelt de ziel, zalig in de extase harer Hemelvaart.

Beschouwen we nu Memlinck's arbeid nog eens aandachtig, dan zien we, behalve de zeven hoofdtafereelen, den achtergrond - in vogelvluchtperspectief - verlevendigd door een groot aantal kleinere voorstellingen en losse figuren; ter rechterzijde naast het sterfbed van Maria: Jesus, Zijn Moeder haar aanstaande ten-hemel-opneming verkondigend; links daarvan, de Hemelvaart des Heeren; aan de andere zijde van het

paneel de moord der Onnoozelen, bovendien overal tusschen de rotsen en langs de wegen rijdende krijgers, Romeinen, fragmenten van den Driekoningen-optocht.

Vooraan, links, knielt meester Pieter met zijn zoon; door een tralievenster aanbidden hun vrome oogen het Mysterie der Mensch-wording. Het gelaat van den vader is dat van een in veel levensleed gerijpt man, die al zijn bekommernissen wegbidden komt aan de voeten van het Jesus-kind. De zoon is nog jong: er is een gespannen aandachtsglans in zijn donkere oogen en het bidgebaar zijner handen is meer werktuigelijk dan de smeekhouding van 's vaders saamgelegde vingeren.

Rechts knielt de moeder met haar naïef-blijmoedig gezicht kuisch en blank onder den Vlaamschen hoofdsluier; zij heeft niet, als man en zoon, den blik gewend naar de heilige gebeurtenissen; het is of ze weet, dat ze geschilderd wordt - heuchlijk feit in haar leven - in de haar gemeenzame houding van rustig gebed en nu alvast geniet van het heerlijk bewustzijn, dat zij haar mans gildebroeders tot in lengte van dagen het schoone schouwspel harer godsvrucht laten zal.

Want het is geen geestelijke hoogmoed op eigen deugden, die dit echtpaar beweegt zich te doen afbeelden op de door hen geschonken outer-schilderij, maar daad van zuivere devotie, openlijke belijdenis van vurig geloof, stichtend voorbeeld voor kinderen en nakomelingschap, dat nog heden de ziel ontroert van wie, in het licht van hetzelfde Geloof, eigen daden onzuiver ziet en waardeloos van onheilige zelfzucht naast de eenvoudige meening dezer nederigen.

Tot heden wordt dit wonderwerk van harmonische samenstelling en schier volmaakte uitvoering bewaard in het Museum van oude kunst te München; op de in den loop der tijden verloren geraakte omraming las men:

‘In het jaar 1480 werd dit werk geschonken aan het looiersgilde door heer Pieter Bultine, zoon van Joost, leerlooier en koopman; en zijn huisvrouw Catharina, dochter van Godfried van Riebeke. De gildebroeders zullen na iedere H. Mis een Miserere en De Profundis bidden voor alle overleden leden.’

In de oude gildenregisters staat het vermeld als ‘een scone tafel van Onser liever Vrouwen’ en nog tot in de 18de eeuw was onder de broeders de overlevering bewaard gebleven, dat meester Hans Memlinck de maker was.

De zoon van den stadsomroeper.

I.

Zonder twijfel is het een groote onderscheiding een vader te hebben, die stadsomroeper is. Dit wordt voor 'n kind nog grootscher, zoo hij een Fransche jongen is en in de prettige stad Laumont woont.

De uniform zelve mag wellicht, wat de kleur betreft, niet zijn wat het zijn kon. Zij is minder dan die van den gendarme en mag zeker niet in één adem genoemd worden met het kostuum van den kerksuisse. Maar door de zindelijkheid en netheid van een zich zelf-respecteerend man zooals Jules Trillot (om niets te zeggen van madame Trillot, een buitengewoon begaafde waschvrouw), zag het officieel kostuum er magnifiek en respectabel uit.

Het is echter niet de uniform, die den openbaren omroeper maakt. Het is de trom. Het slagbord van den Hollandschen omroeper draagt ver genoeg, maar het heeft bij lange niet de oorverdoovende kracht van de Fransche trom

Zenuwachtige oude dames in Laumont dachten soms, dat het Duitsche leger in de stad was, wanneer Jules Trillot 's morgens om acht uur zijn roffel begon als een voorspel tot de belangwekkende mededeeling, dat er 's avonds een promenade-concert zou plaats hebben in de rue S. Eustache. Zoo kolossaal was de kracht van de trom.

Jules' oudste zoon, Henri, die bij de Broeders school ging, voelde zijn jeugdigen boezem van kinderlijken trots zwellen, als hij het zoo gemeenzame rat-a-tat-tat in de verte hoorde en wist, dat zijn vader weer het bericht van een stedelijke aangelegenheid aan een belangstellende menigte ging bekend maken.

Henri was nog maar twaalf jaren oud, doch lang voor zijn jaren. Menige jongere schoolkameraad keek met een soort ontzag naar hem op, als naar iemand, die het voorrecht had den stadsomroeper *papa* te noemen en, wat nog meer was, werkelijk te wonen en te slapen onder hetzelfde dak als die zielroerende trom.

Wij willen ons best doen om eerlijk te zijn ten opzichte van Henri. Want hij was toch een heel goede jongen. Iederen morgen diende hij twee Missen - niet zelden zelfs drie. Waren andere koorknapen al eens te laat, zelfs voor de Mis van mijnheer pastoor, Henri nooit. Op hem kon men *rekenen*, en als dat geen hechte deugd is, wel - wat is dan deugd? Ook zijn antwoorden kende hij goed, en dat is meer dan men van sommigen zeggen kan, die het groote voorrecht genieten bij het Heilig Offer te dienen. Zeker, hij hield wel wat veel van bellen, ten minste volgens mijn smaak. Maar, enfin, mijnheer pastoor hield ook van veel bellen.

Ook kan ik niet ontkennen, dat Henri wel wat erg draaide, als hij op de altaartrede was geknield; maar al wat jong is draait graag; het is alsof zij er voor gemaakt zijn - zoo natuurlijk is die gewoonte in katjes, hondjes, lammetjes en kinderen.

Men behoefde niet lang in Laumont te wonen om te weten, dat Henri een heele heer was en bijna zoo algemeen bekend als zijn trommelende vader. Het was Henri, die het water droeg bij het *Asperges;* het was Henri, die op zijn post was bij het doopen, trouwen en begraven. Mijnheer pastoor zei, dat de jongen een geboren ceremoniemeester was en, niettegenstaande zijn neiging tot draaien, was Henri's buiging zoo volmaakt als die van een Spaansch hoveling.

Dat Henri priester zou worden, daarvan hield men zich te Laumont zoo vast overtuigd als van het naderen van een vasten feestdag. Als kind was hij toegewijd aan Onze Lieve Vrouw en van zijn achtste jaar was hij nimmer teruggekomen van zijn besluit om een apostel van het Kruis te worden.

Vroegt gij Broeder Overste, of Henri vlug was met leeren, dan bleef de goede man altijd voor een poosje sprakeloos, terwijl hij zijn bewondering voor den jongen door stomme gebaren uitdrukte. Als de goede Broeder eindelijk woorden gevonden had, bevatten zij meer superlatieven dan ik noodig acht hier neer te schrijven, doch hij eindigde altijd met de verklaring, dat, ‘als er geen kardinaalshoed voor Henri ligt te wachten, wel dan....’ Het gebaar, waarmede hij besloot, drukte diep medelijden uit met het Heilig College der Kardinalen.

Misschien was het ondoordacht van mij, deze woorden te herhalen voor den oudsten kapelaan van mijnheer pastoor. Zijn antwoord toch deed mij ontstellen.

‘Een hoed veronderstelt een hoofd,’ zei hij bijna grimmig.

‘Dit is juist, wat Henri klaarblijkelijk bezit,’ bracht ik bij.

‘Hij zal het verliezen, vóór hij een-en-twintig is.’

‘Hoe!’ riep ik uit.

‘Door de guillotine!’

Later hoorde ik, dat deze mijnheer de kapelaan een humorist was en in Franschen humor schuilt soms wat sarcasme.

II.

Van uit zijn zitkamer had de pastoor het uitzicht op het pleintje vóór de kerk. De trappen voor de groote deur aan den westkant vielen goed onder zijn gezichtsbereik

en de ijverige pastoor zag daar meer dan iemand kon denken - veel, wat goed en ook wel een weinig, wat minder goed was.

Het was erg warm. De pastoor had zijn beide ramen wijd open, toen ik hem eens op een Zondagmiddag, onmiddellijk na de Vespers, een bezoek bracht. Hij zag er een weinig afgemat uit, terwijl hij zoo half in de kamer, half op het ijzeren balkon zat, waarop de groote ramen openstonden.

'Ze gaan niet graag gauw uiteen,' zei hij met een glimlach, terwijl hij naar de menigte beneden wees. 'Ik zie hen wel graag zóó. Zondag is een goede dag om elkander te feliciteeren enz.'

Ik stemde met hem in. Als een groote familie, door den gemeenschappelijken band des geloofs vereenigd, stond daar de menigte. In Laumont toch, zoowel als in menige andere Fransche provinciestad, was de Kerk nog alles.

Langzamerhand ging de schare uiteen en het geroezemoes daarbuiten nam meer en meer af. De pastoor en ik praatten over velerhande zaken. Weldra bleef er nog maar een groep koorknapen voor de groote kerk over.

'Leelijke dief! Vuile ezel! Tweebeenig varken op klompen!'

Deze smadelijke woorden, in een hoog, schel sopraangeluid gesproken, drongen door het open venster binnen met een schokkende duidelijkheid. Een oogenblik later werden zij gevolgd door den klank van een, twee, drie slagen, als van een vlakke hand, die op een vleezige wang neerviel. Een weeklacht galmde over het marktplein.

Nieuwsgierig stond ik op en stapte naar het balkon. Een kleine, erg armoedig gekleede jongen leunde tegen een der kerkbeeren, luid weenende. Dicht bij hem stond Henri met gebalde vuisten en een gezicht wit van drift. Eenige kleine jongens stonden verschrikt te kijken en een grootere onderhield Henri over zijn gedrag.

'Maar de zoon van een varken behoort zijn vuile voeten uit mijn schoenen te houden,' riep de vertoornde Henri uit.

'Het was bij ongeluk,' antwoordde de grootere jongen, 'geheel bij ongeluk! Is het te veronderstellen, dat de kleine Jules het met opzet zou doen?'

Ik kwam in de kamer terug. De pastoor liep op en neer met een uitdrukking van smart en angst op zijn anders zoo kalm gelaat.

'Ik ben blij, dat gij hier zijt,' sprak hij. 'Gij wilt wel zoo goed zijn mij te raden. Over enkele minuten komt Henri bij mij. Het gaat er om, of hij over een veertien dagen naar het klein-seminarie zal gaan. Maar zoo iets is, vrees ik, onmogelijk.'

'Het is slechts een voorbijgaande opwelling van drift,' opperde ik.

'Helaas! neen. Hij haat dien Jules, dat arme kind. In den laatsten tijd ben ik menigmaal getuige geweest van zulke tooneelen - en dan altijd, als Henri meende, dat ik niet in den omtrek was. Gewoonlijk ga ik na de Vespers naar de Vereeniging. Vandaag was ik te moe.'

'Maar ik hoor zoo veel goeds van Henri,' waagde ik te zeggen.

'Zonder twijfel, dat mag ook zóó. Hij is heel knap, en broeder Franciscus loopt met hem weg. De andere broeders, in 't bijzonder zij, die voor de tucht der school staan, deelen de meening van den overste niet. Mijn eigen collega's weigeren over Henri te spreken.'

Ik dacht aan de voorspelling van den oudsten kapelaan en zweeg.

Toen eenige minuten later Henri in de zitkamer van den pastoor verscheen, ontving de goede oude priester hem zeer vriendelijk en, tot mijn verwondering, begon hij de

goede hoedanigheden van den jongen op te sommen. Toen de goede man met die lijst geëindigd had, vatte hij ze nog eens aldus samen:

'En in een priester Gods verwachten wij die hoedanigheden. Geleerdheid - o, ja, zooveel mogelijk; werkzaamheid - stiptheid - eerbied aan het altaar - zindelijkheid van persoon - geregeldheid - een verstandige waardeering van de kerkelijke plechtigheden - ja, ja, dat alles, dat alles, mijn kind. Het is goed, het is uitstekend, het is onmisbaar. Maar het is niet het eenige.'

De pastoor zweeg voor een oogenblik. Henri stond midden in de kamer als een rekruut bij een parade, maar met neergeslagen oogen.

'In een priester Gods,' hernam de pastoor, en zijn stem was nog vriendelijker dan te voren, 'in een priester Gods zoeken wij nederigheid, liefde, medelijden met de armen en zwakken, zelfbeheersching, het afwezig zijn van die hevige passies, die zoo ver kunnen gaan, dat zij van onze mooie aarde een hel maken.'

De pastoor hield weer op en zag Henri oplettend aan. De jongen was erg bleek en zijn hoofd boog nog dieper.

'Verlies den moed niet, mijn kind,' ging de kalme stem voort. 'Daar is geen geestelijke ziekte, welke Gods genade niet genezen kan, welke ook onze geaardheid moge zijn, hoe hevig ook onze hartstochten mogen wezen. Het is nu Augustus. Aanstaande Kerstmis moogt gij weer terugkomen. Ik weet zeker, dat gij u in dien tusschentijd zult beteren; maar u naar het seminarie zenden na gezien te hebben, wat zoo even gebeurd is en wat ik reeds zoo dikwijls te voren gezien heb - kan en wil ik niet.'

De jongen antwoordde niets, toen hij de kamer uitging, doch terwijl hij de trap afging, drongen zijn snikken tot ons door en de pastoor zelf was ontroerd.

'Het is een bittere teleurstelling voor hem,' hernam de pastoor na een tijdje, 'en een harde les. Ik moet onmiddellijk zijn moeder spreken. Arme ziel, zij is eigenlijk geen medelijden waard. Zij is heel onverstandig geweest. Henri heeft verschillende jongere broertjes en zusjes en zij heeft hem den baas laten spelen over hen. Alles en een ieder moet wijken voor Henri. Alles in voedsel en kleeding is goed genoeg voor de andere kinderen; niets te goed voor Henri. Zijn broertjes en zusjes loopen op klompen; Henri niet. Zij dragen eenvoudige kieltjes; Henri moet een pak naar de mode hebben. Het harde brood is voor de kinderen, het gebak voor Henri. En zoo voort, en zoo voort.'

Ik nam afscheid en mijnheer pastoor ging Henri's ouders opzoeken. 'De vader,' zei hij bij 't afscheid, 'is zoo mogelijk nog onverstandiger dan de moeder.'

III.

Lang vóór Kerstmis viel er te Laumont sneeuw - zij viel en bleef liggen. De hevige koude veroorzaakte ziekte en menige arme leed vreeselijk: jong en oud vonden het leven hard.

In het huis der Trillots was droefheid en rouw. De stadsomroeper lag op zijn doodsbed.

In gebroken woorden vertelde de pastoor mij de geschiedenis:

'Henri's vader is nooit sterk geweest en de winter was altijd een kwade tijd voor hem. De eene kou volgde de andere en zij zetten zich ten laatste vast tot er een longontsteking volgde. Hij is nauwelijks 'n veertien dagen ziek geweest.'

'En Henri?' vroeg ik.

‘Arm kind, arm kind! Ik vrees, dat hij van school zal moeten. Hij moet gaan werken; daar is niets aan te doen.’

Er gingen weken voorbij, eer ik den jongen weer zag. Hij diende mij de Mis niet meer en het was alsof hij voor altijd uit de omgeving van kerk en school verdwenen was. Later hoorde ik, dat hij op Zon- en Feestdagen een vroege Mis diende.

Begin Januari ontmoetten wij elkander toevallig op een met sneeuw bedekten dorpsweg. Zonder zijn oogen op te heffen nam hij zijn pet af en zou zonder een woord te spreken zijn voorbijgegaan, hadde ik hem niet aangesproken. Ik had gehoord, dat hij op een boerderij werkte dicht bij Bois de Laumont.

Henri was erg veranderd - veranderd in alle opzichten. Een ruwe, grove mantel hing om zijn schouders en zijn klompen waren van de minste soort. Smartelijk vertrok hij zijn gezicht, toen ik begon te praten, en het duurde eenigen tijd, vóór hij mij aankeek. Hij zag er erg mager en bleek, uitgemergeld en koud uit. Om hem niet te laten staan, keerde ik terug en wandelde met hem op, terwijl ik mijn best deed om hem door bemoedigende woorden wat op te beuren. Tranen en snikken waren zijn eenig antwoord. Toen ik afscheid van hem nam, legde ik een twee-frankstuk in zijn verkleumde hand en toen hij me daarbij aankeek, zag ik, dat zijn blik vol dankbaarheid was.

‘Geef mij ook uw zegen, eerwaarde,’ zei hij met bevende stem, terwijl hij op de sneeuw neerknielde, ‘en bid voor mij.’

Drie maanden gingen voorbij, voordat ik hem weer ontmoette. Bij den eersten blik zag ik, dat hij gelukkiger was. Zijn baas was zeer goed voor hem geweest, zeide hij, en de korte winterdagen hadden minder werk en langer rust gebracht.

‘En dan - en dan -’ zulk een blijde glimlach van geluk kwam over zijn gelaat, dat ik verwonderd was en nieuwsgierig naar wat er zou komen. ‘Maar, natuurlijk eerwaarde, gij weet het reeds. Zeker heeft mijnheer pastoor het u al verteld! O, die goede kapelaan!’

Ik stond verlegen, maar Henri verklaarde mij alles. Dien geheelen droeven winter had de oudste collega van den pastoor (de priester, die de voorspelling omtrent Henri en de guillotine gedaan had) driemaal per week de boerderij bezocht, waar Henri werkte, en de lange en kostbare avonden benut om den jongen inzijn studies voort te helpen.

‘Hoe prachtig van hem!’ riep Henri vervoerd uit, ‘te meer,’ ging hij verder, terwijl de glimlach van zijn gelaat verdween, ‘te meer, omdat hij mij beter kent dan de pastoor. Ach, ja, het was mijnheer de kapelaan, die in werkelijkheid wist, wat een nare jongen ik was, omdat hij mij meer te huis, in school en bij het spelen zag. Ook ben ik meer dan eens brutaal tegenover hem geweest en hij wist zoo goed, hoe trotsch en driftig ik was. Ik dacht altijd bij mij zelf: ik moet mijn best doen om mijnheer pastoor te behagen; den kapelaan, dat komt er niet op aan. Eerwaarde, ik was zoo verkeerd, zoo vol bedrog! God wist het en zond mij een geduchte straf over.’

Henri's kastijding had nog niet opgehouden. Dien geheelen heeten zomer, welke op dien bitter kouden winter volgde, moest de jongen werken en zwoegen op het schaduwlooze veld. Toen September aanbrak, was zijn gezicht zoo bruin als de vallende beukenbladeren.

‘Henri is nu een jaar ouder in leeftijd,’ zei mij de kapelaan, ‘maar in karakter is hij weer een klein kind geworden - een goed, verstandig kind. Zijn meester zendt

voortdurend verslag van hem in bij den pastoor en het luidt altijd, dat Henri nederig is, gehoorzaam, hard werkt en slechts verlangt zijn moeder te helpen.'

'Is het mogelijk, dat hij nog priester zou worden?'

'Aanstaande week gaat hij naar het klein seminarie. Hij weet het nog niet. Goede menschen hebben zich aangeboden, om beiden, Henri en zijn moeder te helpen.'

'En wat omtrent de guillotine?' vroeg ik 'n beetje ondeugend.

'O!' riep de kapelaan uit met een veelbeteekenend gebaar, 'in *ons* land is er nog altijd kans op den marteldood....'

G.S.

Bij de Platen.

Een schilderachtig tooneel in de Landes.

Iedereen heeft wel eens gehoord van de Landes, die zich in het zuidwesten van Frankrijk dicht bij de zee uitstrekken en met haar hooge duinen, zoute plassen, heidevelden en moerassen, hier en daar afgewisseld door een stukje weiland en door met denneboomen begroeide plekjes, tot de minst bekoorlijke streken van Europa behooren.

De Landes hebben een oppervlakte ongeveer zoo groot als de provincies Noord-Brabant en Zeeland en zijn uit den aard der zaak slechts zeer schraal bevolkt.

De kustmeren, waaronder dat van Arcachon het meest bekende is, liggen lager dan de spiegel der zee gedurende de ebbe. Daarachter strekken zich de duinen uit; achter de dorre duinen ligt eerst een groene strook en dan een groot woud van zeedennen en wilgen. De onvruchtbaarheid der heidevelden, die zich hierachter tot een onafzienbare vlakte uitstrekken, is vooral gelegen in den aard van den grond, die uit hard kwartszand bestaat. Bruine heidegewassen, brem en mos bedekken er den bodem.

Gedurende vier maanden van het jaar zijn deze steppen voor een groot deel met water bedekt en is overigens de grond zoo moerassig, dat de bewoners, vrouwelijke zoowel als mannelijke, zich van groote stelten bedienen, wanneer ze zich met hun waren ter markt begeven. Verwonderlijk is de behendigheid, waarmee zij op die hooge houten gevaarten voortstappen, - een behendigheid, die de knapste acrobaat hier niet zou verbeteren en welke alleen door voortdurende oefening van jongsaf is te verkrijgen.

Een binnenhuisje in Provence. -

Ook Provence ligt, evenals de Landes, betrekkelijk afgelegen; ook Provence heeft veel water en heideveld; maar de Rhône maakt het land vruchtbaar, het klimaat is er beter, zoodat de wijnstok en zuidelijke vruchten er tieren; bovendien brengen mijnbouw, nijverheid en handel er vertier en welvaart.

Van welvaart - niet van rijkdom en weelde - getuigt ook het Provençaalsch binnenhuisje, dat onze gravure te zien geeft, - getuigen vooral de bewoners, inzonderheid de dikkerd met zijn volumineuze slaapmuts op, die genoeglijk zijn pijp zit te rooken en zich koestert aan de weldoende kachelwarmte.

Het is een typisch tooneeltje dat drietal, niet zoo erg veel verschillend van wat men ook bij ons op het platteland kan opmerken. Alleen zùlke mutsen zullen hier zoetjesaan wel rariteiten worden, - overdag ten minste.

Typen uit Macedonië en Oud-Servië. -

De reis, op het einde van het vorig jaar door den Russischen minister van Buitenlandsche Zaken, graaf Lamsdorff, naar de hoven van Bulgarije, Servië en Oostenrijk ondernomen, had ten doel, den vrede en de rust op het Balkan-Schiereiland

te handhaven. Servië en Bulgarije werd op het hart gedrukt, zich te onthouden van het aanmoedigen der Macedonische troebelen, en met Oostenrijk werd afgesproken, dat de beide groote mogendheden, die bij de gebeurtenissen in den Balkan het meeste belang hebben, geen heropening van de netelige Oostersche kwestie zouden dulden.

DE GOUVERNEUR VAN CURAÇAO, JHR. DE JONG VAN BEEK EN DONK, OP WEG NAAR DE KATHEDRAAL TOT BIJWONING VAN HET 'TE DEUM' TER VIERING VAN 'S PAUSEN JUBILE.

Het uitstapje en de bemoeiingen van den Russischen diplomaat hebben intusschen niet kunnen voorkomen, dat het in den Balkan voortdurend gist, dat moord, brandstichting en plundering er aan de orde van den dag zijn, en dat ieder oogenblik een nieuwe uitbarsting van den politieken vulkaan te wachten is.

Nu dus de Oostersche kwestie weer een *question brûlante* is geworden, zullen de lezers ongetwijfeld met belangstelling kennis maken met eenige typen uit de streken, die het brandpunt zijn der beweging: Macedonië en Oud-Servië, waar de christelijke bevolking van allerlei nationaliteit en geloof in voortdurende botsing is met den erfvijand, den gehaten Turk.

In Oud-Servië, de streek, begrensd door Bulgarije, Servië, Bosnië, Montenegro en het Turksche gewest Albanië, ligt de oude vesting Prizren, een stad van 50.000 zielen, met de meest bonte bevolking. Daar wonen Turken, katholieke en Mohammedaansche Albaneezen, christelijke en Mohammedaansche Serviërs, Zinzaren en Zigeuners. Van dit volkenmengelmoes geeft onze afbeelding een Mohammedaanschen Albanees en jonge, christelijke Servische meisjes in Zondagskleedij te zien. De bazaar van Prizren telt 1500 afdeelingen, waar bijzonder mooie handwerken van zilverdraad en prachtige wapens te zien zijn. Prizren is ook voor den geschiedkundige van groote beteekenis, daar het eenmaal de zetel der Servische koningen was. Ten zuidoosten van Prizren ligt een slotruïne, die in den volksmond Dusanovgrad (slot van Dusan) genoemd wordt en door czaar Stephanus Dusan omstreeks 1340 moet gebouwd zijn.

Een zeer zonderlinge dracht hebben de vrouwen van Boekovo, een dorp in de nabijheid der aanzienlijke stad Monastir, waar in de oudheid de stad Herakleia Lynkestis stond, wier bouwvallen thans nog bij Boekovo te zien zijn.

Verder vertoont onze afbeelding een Servischen boer uit Gostivar, een dier stugge, stoere mannen, wier voorouders nooit anders dan strijd met den Turk gekend hebben: nu eens overwinnaar, dan weer overwonnene. Ook het tegenwoordig geslacht verlangt naar den strijd met de gehate Mohammedanen, en al de diplomatie der Russische en Oostenrijksche staatslieden zal op den duur niet kunnen verhoeden, dat de strijd opnieuw ontbrandt.

Het Pausfeest op Curaçao. -

Met buitengewonen luister is op Curaçao het zilveren regeeringsjubilé van den H. Vader gevierd. Daar is inderdaad de 3de Maart een feestdag in den vollen zin van het woord geweest voor de geheele bevolking van het eiland.

Daags te voren reden in den namiddag herauten de stad rond, om met klaroengeschal het feest aan te kondigen, terwijl de klokken vroolijk beierden en overal, ook van de openbare gebouwen, de vlag werd uitgestoken.

Op den feestdag droeg de apostolische vicaris, Z.D.H. Mgr. J.J. van Baars, in de kathedraal een Pontificale Hoogmis op, waaronder de zeereerwaarde pater M.V. Zwijsen, rector van het Colegio Santo Tomás, een keurige feestrede hield.

Na afloop der H. Mis begeleidden herauten en eerewacht de feestcommissie, die zich naar het paleis van den gouverneur, Jhr. De Jong van Beek en Donk, begaf, om dezen naar de kathedraal te geleiden, tot bijwoning van het *Te Deum*.

De afbeelding op deze bladzijde stelt den gouverneur, vergezeld van zijn adjudant, den eersten luitenant Zimmerman, voor, op weg naar de kathedraal, waar ook leden van den Kolonialen Raad, van het Hof van Justitie en andere autoriteiten, benevens vertegenwoordigers van de Nederlandsche, Duitsche en Fransche marine aanwezig waren.

Na het *Te Deum* verleende Monseigneur een audiëntie, waarop de gouverneur en de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur hun hartelijke gelukwenschen aanboden, waarvoor Monseigneur, ten zeerste geroerd, dank betuigde.

In den namiddag en avond was er een allegorische optocht, uitvoering eener feestcantate, een Pontificaal Lof in de Rozenkranskerk, gehouden door Mgr. Van Baars, fakkeloptocht en illuminatie. In één woord, Curaçao heeft het Pausfeest gevierd op zoo schitterende wijze, als wellicht nergens elders werd bereikt.

[Nummer 19]

Voorjaar.
Naar de schilderij van Louis van Soest.

VOORJAAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LOUIS VAN SOEST.

Louis van Soest is een onzer jongere schilders, maar die reeds door menig mooi werk getoond heeft, dat hij er wezen mag na de grooten, die nu eenmaal tot het verleden behooren. Want Jacob Maris, naast Israëls de meester der nieuwe Hollandsche school, is dood; zijn broeder Willem werkt nog wel, maar de oude glorie ging over. Mauve en Roelofs rusten reeds lang onder het levende groen, dat ze zoo liefhadden, en voor Gabriël gaat, helaas, ook langzamerhand de ure slaan, om palet en penseelen te leggen uit de immer-bezige handen, en het volk der Zuidhollandsche polders, dat zijn karakteristieke gestalte zoo goed kende, zal hem wellicht niet meer zien dwalen langs vaart en veld. Een nieuw schildersgeslacht is in opkomst, niet groot als zijn voorgangers, niet breed en forsch en hóóg-uit als zij, maar met een

tintelenden lust naar verfijning in de vingeren, met een trek naar het subtiele en teedere, het moeizaam overwogene en welbedachte, met een zielsdrang naar verdieping, strakker bepeinzing van wat de anderen weergaven in onbevangener volheid van heviger schildersdrift.

Ook uit hùn kunstbeginsel kan schoonheid komen, dit bewijzen er niet weinigen onder onze jongere tijdgenooten en Van Soest is onder hen niet de minste.

Meest wordt hij getrokken door het zacht-droomerige in de natuur, die hij met liefdevolle oplettendheid bestudeert, en afbeeldt met een tot in bijzonderheden zichtbare zorg, welke aan zijn schilderingen het karakter van distinctie en poëzie-rijke fijnheid verleent, door kunstkenners terecht gewaardeerd.

Zoo is het hier gereproduceerde stukje: langs een zonbeschenen beukendreef drijft een herder zijn kudde heidewaarts; 't is lente, de boomen zijn nog sober in 't blad; maar over den weg ligt zonneglans en we kunnen ons verbeelden, hoe de beesten blij-blatend mée-genieten van de nieuwe lente.

Communieliedje.

Hoe viert April nu norsch en nijdig
Zijn winternukken al te ontijdig:
't Groen dorpje ligt met sneeuw bestrooid,
Waar Anna zich ten Hoogtij tooit.

Maar Anna kan het weer niet deren,
Wat kan ze op aarde meer begeeren
Dan 't blij gevoel, dat in haar ziel
Gods zon en lach en lente viel.

Wit als de vlokjes, die er vlogen,
Blinkt Anna's hart in Jesus' oogen,
Hij daalt er met Zijn liefde neer
En wekt er hemelsch lenteweer.

L., 19 *April* 1903.
C.R. DE KLERK.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.
(*Vervolg.*)

Even beroert de schoone minstreel de snaren van 't kleine psalterium, dat hij draagt, als om de aandacht tot zich te trekken en nu rusten ook alle oogen met welwillende belangstelling op hem, maar bij twee der aanwezigen wekte zijn aanblik levendiger ontroering. Ermgaard is doodsbleek achter in haar zetel gezonken en Sophia van der Goude heeft zich half opgericht en zou zeker een kreet hebben geslaakt, zoo Ermgaard niet waarschuwend den vinger op de lippen had gelegd. Nu ziet zij alleen ter sluiks

rond of ook iemand hare verwarring bemerkt heeft, maar het schijnt dat geen der gasten er acht op heeft geslagen.

De minstreel intusschen heeft zachte tonen als voorspel doen hooren en nu klinkt een ongemeen liefelijke stem, die op verhalende wijze aanvangt:

In een prieel quam ik gegaen
Aldaer ic bloemkens scone vont staen.
Daer pluctic minen lieve saen[1)]
Van violetten desen hoet.
  Steet hi mi wale?
  Dragh ickem wale?
  Dunckt hi u goet?

't Is een samenspraak tusschen jonker en jonkvrouwe, zijn lied, en verwonderlijk zacht heeft hij in 't eerste vers eene vrouwenstem nagezongen. Costijn van Renesse buigt zich lachende over tafel om Ermgaard aan te zien, de eenige jonkvrouw, die om 't hoofd een krans van violetten draagt. Zij beproeft onbevangen naar den minstreel te luisteren, maar in angst grijpt haar kleine hand de plooien van 't kleed samen, als hij, haar aanziende, op innigen toon verder zingt:

  Joncvrouwe! dien hoet
  Die staat u wale.
Wel overcuussche, schoone smale,[2)]
  Gheeft mi den hoet
  Soe doedi wale:
  Gheeft mi den hoet.

En den zacht-plagenden toon der jonkvrouw nabootsende, gaat hij voort:

Ic en wille[3)]; hi is soe fijn!
Den hoet sal draghen mijn minnekijn.
Dat ghi mi bidt heeft mi onmare,
Te biddene sone hebdi ghene spoet.
  Steet hi mi wale?
  Dragh ickem wale?
  Dunckt hi u goet?

De krans brandde Ermgaard op het hoofd: zij begreep den toeleg van den vermetelen ridder, die naar zangers wijze als prijs van zijn lied voor zich den krans zou afbidden. Wat moest zij doen? Wel moest zoodanige stoutheid, die alles trotseerde, hare bewondering afdwingen, maar zij dacht aan alles wat Renesse van den boozen man en zijn vader had verteld, zij herinnerde zich, wat met de kerk te Arkel gebeurd was, - wie stond er borg voor, dat niet een dusdanig vreeselijk plan den jonkman naar hier voerde. Maar wat, indien zij opstond en den gasten toeriep: ‘Die minstreel is Pelgrim van der Lee! Wapen!’ Hoe zouden zich alle handen naar één keeren, die daar stond zonder schild of zwaard, wiens trouwhartig en vriendelijk gelaat al wat men van hem zeide scheen te weerspreken.

En als antwoord op hare gedachten klonken teeder en smeekend de woorden van den jonker:

Gerechte minne is een scerp swaert,
Dat God den jonghelinge heeft gebaert.

1) Voor mijnen liefste.
2) Maagd.
3) Ik doe het niet.

Dat ic u bidde heeft u onmare?
Te biddene sone hebbic ghene spoet?
    Wel overcuusche, schoone smale,
    Gheeft mi den hoet!
    So doedi wale
    Gheeft mi den hoet!

De minstreel streek langs de snaren van de harp en weifelend zegt hij de tegenwerping der jonkvrouw:

Jonchere, u woerden syn ongetrouwe,

om dan met hoogheid het antwoord te geven

Si en sijn niet[4], wel scone joncvrouwe!

Iedereen hing aan zijne lippen, zoo schoon lied, zoo schoone stemme hoorde men maar zelden; alleen Renesse fronst in gepeins de wenkbrauwen en mompelt: ‘Die stem, wàar heb ik die meer gehoord?....’

Dat Ermgaard zoo zichtbaar verward is. verwondert niemand: door een zoo schoonen minstreel te worden toegezongen, zou iedere zedige jonkvrouw doen blozen, en dan de beschroomde dochter van Voorne! Dat haar en haar alleen des jonkmans lied geldt, is duidelijk genoeg, nu hij vóór haar zetel de knie ter aarde buigt en zoo de laatste strophe zingt:

Ghenade joncvrouwe, hoe 't mi vergaet,
Ghi sijt mijn troest, mijn toeverlaat,
Ghenade lief, al doer oetmoet!
Ik blive hier doet[1], maar hebbe dien hoet!’

De jonkvrouw van Voorne alleen weet hoe van toepassing die woorden zijn, hoe zij waarlijk leven en dood van den knielenden jonkman in handen heeft, maar zich geweld aandoende om kalm te blijven, neemt zij op 't aansporend geroep der aanzittenden den krans van violetten uit hare lokken en kroont er 't blonde haar van den minstreel mede. Hij kust hare handen en zonder haar meer aan te zien, zonder een woord te spreken of acht te geven op 't gejuich der gasten, die nog een lied verlangen, verlaat hij de zaal, en wanneer de dienaars hem gaan zoeken, is hij verdwenen.

Na den maaltijd trok men zich in de vertrekken terug om ter ruste te gaan en intusschen werden honden, paarden en valken reeds in gereedheid gebracht voor de jacht.

Ermgaard kon niet rusten door vreeze en Sophia van der Goude niet van opwinding, deze kon niet begrijpen, hoe Ermgaard zoo diep verslagen was, wijl de geheimzinnige zwarte ruiter het kasteel was binnengedrongen. Zij vond het dwaasheid van Ermgaard om zich zóó angstig te maken; maar Ermgaard durfde haar niet in vertrouwen nemen, zij durfde niemand te zeggen, wat zij wist, en dat zij de vreeze alleen moest dragen, maakte die nog des te zwaarder.

Niemand had den minstreel de poort zien verlaten, dus moest hij nog binnen de muren zijn en zoo hij met booze oogmerken was gekomen, - wat dan? Toen men dus uitreed ter valkenjacht, nam Ermgaard aan dit, haar geliefkoosd vermaak, geen deel

4) Dat zijn zij niet.
1) Dood.

en bleef om den Burcht te doorzoeken, Van der Lee op te sporen en, wanneer hij op haar smeeken niet wilde vertrekken, hem te dreigen zijn naam bekend te maken.

Zij doorzocht alle vertrekken, gangen, geheime hoekjes en sluipplaatsen van het slot, maar vond niets, alleen de dienstbaren zagen verbaasd op, de jonkvrouwe zoo rond te zien dwalen. Eindelijk gaf zij hare vruchtelooze nasporingen op en begaf zich naar den slottuin, om daar tot kalmte te komen en te rusten. Bij den vijver stond een steenen bank onder een wilderozenboschje, dat tusschen de gelende bladeren zijn najaarstooi, de purperen bottels, droeg en tot haar allergrootste verbazing zat op die bank de minstreel en tokkelde rustig zijn snaartuig, alsof de schoone, rustige omgeving hem tot zingen lokte. Bij Ermgaard's naderen stond hij op, nam de muts van de lokken en boog zich diep.

‘Ik hoopte u hier te zullen ontmoeten, schoone jonkvrouw van Voorne,’ zeide hij, op haar toetredende, daar zij onthutst staan bleef, ‘vergun, dat ik u dank voor het loon, hetwelk gij uw zanger hebt willen schenken.’

‘Heer ridder....’

Hij hief zijne oogen tot haar op en lachte vriendelijk.

‘Ge hebt mij herkend?’

‘Ja, ik heb u herkend en ik zou u moeten danken voor hetgeen gij gisteren voor ons deed, maar ik kan het niet. Wat komt gij hier zoeken, heer Van der Lee, en hoe durft ge het wagen in deze vermomming binnen te dringen, waarom hebt ge mij gedwongen u te kronen, u, dien 't gansche land vloekt?’

Voor een oogenblik kwam een booze trek over 't jonge, schoone gelaat, maar zoo vluchtig als 't wolkje, dat langs de maan drijft en aanstonds helder opklaart.

‘Wanneer men u zooveel van mij verhaalde, jonkvrouw, dan zult ge ook wel weten, dat Pelgrim van der Lee àlles wa-

gen durft - en wat ik kwam zoeken? Wat anders dan u, die mij de engel toeschijnt door God gezonden om mij te redden.'

't Groote medelijden, dat zij gevoeld had, toen die blonde jongen de vreeselijke booswicht bleek te zijn, overweldigde haar nu. Zij liet toe, dat hij hare handen kuste, dat hij haar naar de bank geleidde; hij zelf bleef voor haar staan, als wachtte hij een antwoord.

'Wat kan ik voor u doen?' zeide zij zacht. 'Ik bid u, ga heen, vóór iemand kome en u hier vinde. Daarboven heb ik u gespaard, ik heb niemand uwen naam genoemd, ge kunt vrijelijk uitgaan. Zoo ge waarlijk redding van God wenscht, dan zal Hij u die zeker schenken. Zoo ik daareven te hard over u gesproken heb, in waarheid, het zal mij gelukkig maken wanneer men uw naam eens zal zegenen.'

'O! ik wist wel, dat gij medelijden met mij hebben zoudt,' riep hij onstuimig. 'Wanneer ge wist, hoe diep rampzalig ik ben! Ja! mijn naam is een vloek, dat is de erfenis, die mijn vader mij gelaten heeft. Help mij, red mij! Alleen ben ik niet sterk genoeg om een nieuw leven te beginnen; ga met mij naar Haestrecht, wees mijne gade en maak, dat mijn naam gezegend zij.'

Bij de eerste woorden was Ermgaard haastig opgerezen, hij had haren mantel vast, zoodat ze niet heen kon gaan.

'Neen, neen,' zeide ze, hare handen uitstrekkende om hem af te weren, 'dat kan ik niet, dat wil ik niet. Ik heb medelijden met uwe droefheid, heer Van der Lee, op andere wijze zou ik u gaarne helpen, maar uwe gade durf ik niet worden.'

'Maar ik wil het, ik wil het!' Hoog had hij zich opgericht en balde de vuisten, als kampende met eenen aanval van heftige woede. Ja, dit was wel een man, die ten speelbal zijner driften was, al poogde hij voor het oogenblik zich te bedwingen. Ermgaard gevoelde nu alleen nog maar grooten angst en den wensch zoo spoedig mogelijk van zijn nabijheid bevrijd te worden. Maar dra had weder alle toorn en trots hem verlaten; hij wierp zich voor de bank op de knieën en brak los in onstuimig schreien.

'Ga heen!' zeide hij, haar mantel loslatende, 'ga heen, wat ik van u vraag is dwaasheid, ik ben een ellendeling, hoe zou ik op vergiffenis hopen. God verstoot mij evenals de menschen; ik ben geheel alleen en ik moet mijn eigen weg volgen, het is mijn vloek. Gij zijt de eenige, die Pelgrim van der Lee ooit om genade zaagt smeeken, en vol afgrijzen wijkt ge terug.'

Wat kon zij anders doen dan hem troosten, dan met zachte woorden hem tot andere gedachten pogen te brengen, maar toen hij hare vriendelijke stemme hoorde, dwong hij, als een koppig kind, weer den eenigen troost van haar af, dien zij hem niet kon geven, totdat ten slotte hem zijn toorn weer gansch overmeesterde; hij wierp zijn snaartuig tegen de boomen in stukken, hij zwoer zich op Renesse en op Voorne te wreken.

Wie weet, hoe verre hij zich door zijn booze drift had laten voeren, indien de dorre bladeren niet hadden geritseld onder naderende voetstappen, wat hem deed omzien; er trad een rijzig jonkman over het tuinpad in een zeer eenvoudigen wapenrok en reismuts. Hij kwam snel nader, maar toen de minstreel zich naar hem wendde, trad hij plotseling terug, als verbaasde hij zich op zijn aanblik; Ermgaard was van de bank gerezen, verheugd, dat zij Van der Lee's bijzijn zou kunnen ontvluchten, verschrikt, dat de binnentredende jonkman haar geheel vreemd was, niet wetende tot wien zich

te wenden, maar dra week haar angst, daar de nieuwgekomene forsch en hoog den minstreel aansprak.

'Heer van Haestrecht en Leerdam, het zou goed zijn, wanneer ge dezen Burcht zeer haastig wildet verlaten, uwe lieden daarbuiten wachten ongeduldig hun meester.'

Met een plotselinge beweging rukte de minstreel tusschen zijn kleed een dolk te voorschijn en sprong op den vreemde aan, maar deze trad eenvoudig een stap ter zijde en klemde de hand van den aanvaller in zulk een ijzeren greep, dat hij den dolk liet vallen.

'Hoe,' zeide hij, 'gij bespringt een ongewapend man? Ga heen, voor dat anderen u herkennen; ik wil u binnen de muren van dit slot niet bevechten. Licht is het een teeken der hemelsche erbarming, dat een uwer booze aanslagen mislukte.'

Als schaamde hij zich over zijn onridderlijkheid, bukte Van der Lee naar zijn dolk en slingerde dien in den vijver. Zonder den vreemde nog maar eenmaal aan te zien, wendde hij zich tot Ermgaard en zeide op doffen toon:

'Bij iedere booze daad, die door mij gedaan wordt, bij ieder nieuw misdrijf, dat ge van mij zult vernemen, kunt ge tot u zelve zeggen: ik had het kunnen voorkomen. Dit laat ik u als groet,' en hij verwijderde zich, Ermgaard bleek en schreiend achterlatende.

De vreemde naderde haar eerbiedig: 'Ge hebt niets te vreezen, jonkvrouw,' troostte hij, 'en ik sta u borg, dat Van der Lee u niet meer verontrusten zal, indien ge mij oorlof geeft uw beschermer te zijn. Er is nog eene oude veete tusschen hem en mij en de straf voor al zijne gruweldaden kan niet lang uitblijven.' En als Ermgaard verbaasd zijn eenvoudig gewaad bezag, voegde hij er lachende bij: 'Schijn ik u een te gering tegenstander voor Pelgrim, heer van Haestrecht, geloof mij, mijn wapen is beter dan 't zijne, schoon ik de ridderspoor nog niet mag dragen, en wat dit gewaad betreft, 't was beter ongemerkt hierheen te reizen. Er is droefheid in den lande, jonkvrouw!'

Van den toren klonk het sein, dat de jachtpartij terugkeerde.

'Hoor!' zeide hij, 'ik moet onbemerkt zien uit te gaan, ik wenschte Jan van Renesse en ook die van Borselen niet gaarne te ontmoeten. De jonker van Voorne is op den Burcht gekomen, jonkvrouwe, met treurige tijding. Onze graaf Floris is la en wreedaardiglijk vermoord.'

'Heilige Jonkvrouw! onze lieve graaf!'

'Ja, en Wolfaert van Borselen is mede schuldig aan dien moord.'

'Heer Wolfaert? en hij heeft zich in dit voorjaar plechtig met graaf Floris verzoend.'

'Des te meer schande, maar wie is er onder die moordenaars, die zijn eed niet heeft geschonden. Ook jonker Jan van Renesse moet in 't geheim zijn geweest, hoewel hij niet bij het feit tegenwoordig was. Het is vreeselijk voor heer Costijn, die een trouw en oprecht vriend van den graaf mocht heeten. Jonker Geraerdt zal hen niet vriendelijk ontvangen, hij was er bij, toen men den graaf gevangen nam, hij heeft al de edelen herkend, die deel uitmaakten van de eedgenooten, en is toen spoorslags naar Utrecht gereden, alwaar mijn - waar de heer van Arkel hem en den jonker van Avennes in bescherming nam en ze op zijn slot te Gorichem in veiligheid bracht. Den graaf kon niemand meer te hulp komen; toen 't volk oprukte om hem te bevrijden, hebben de oproerige edelen hem gedood. Hoor! daar rijdt men reeds over de brug! Vaarwel, jonkvrouwe, schrei niet zoo, wij zullen onzen graaf wreken en zijne nagedachtenis zal leven bij ieder, die rechtvaardigheid en vroomheid lief heeft.'

Reeds lang waren zijne voetstappen weggestorven, en Ermgaard zat nog op de bank; de handen voor 't gelaat, b[it]t[e]r schreiende. De gebeurtenissen van dien dag,

haar eigen angst en verdriet - alles werkte er toe mede, dat de treurige tijding haar in diepe verslagenheid bracht. Zoo dikwijls had zij den schoonen, krachtigen man hier in volle staatsie zien zetelen, de gravenkroon in 't blonde haar, zoo dikwijls had zij met geestdrift geluisterd naar zijne innemende woorden en 't was haar vreugde geweest, als jonker Geraerdt beschreef, hoe ‘der kaerelen God,’ gelijk de hooghartige edelen spottend zeiden, door zijn getrouw volk werd gehuldigd en op de handen gedragen. Nu was hij, de edele en stoute, laf verslagen en hare naaste verwanten waren schuldig aan zijn dood.

Had zij geweten, hoe wreed en bitter die dood was geweest, hare smart ware nog grooter geworden. Ter jacht rijdende en niets vermoedende was de graaf in een hinderlaag gelokt, door de oproerige edelen gevangen genomen en naar 't slot Muyden gebracht. Toen van alle zijden de Kennemers en Waterlanders kwamen aanzetten om hun geliefden heer te bevrijden, achtte men hem daar niet meer veilig. 't Plan was hem naar Engeland te voeren, maar eenmaal uit het slot zijnde, werd die toeleg al spoedig door de boeren ontdekt, die de eedgenooten insloten; toen dezen zagen, dat de graaf ontzet zou worden, hieuwen zij hem neer en 't aangesnelde volk vond den beminden heer, stervende, in 't water langs den weg.

Niet in alles was hij edel geweest, daar waren er onder de edelen, wier grieven met van alle recht waren ontbloot, maar in hoofdzaak waren die grieven slechts een dekmantel voor hunnen geprikkelden trots; zij haatten met doodelijken haat den heer, die het volk groot wilde maken en de wandaden van den adel niet ontzag; die aan 't einde van de eeuw staande, waarin voor zoovelen de gulden zonne der vrijheid was opgegaan, krachtig had geijverd, dat óók zijn volk zou wandelen in haar licht.

IV.

> Arkel houdt men d'oudst van Bataviers baronnen.
> KRONYK.

De winter was voorbijgegaan. In de zonnige voorjaarslucht wapperden de banieren van het Arkelsche hof bij Gorichem. Gorichem had zijn ontstaan aan de heeren van Arkel te danken. In 980 kocht Jan, heer van Arkel, Wolferen en hechtte dit aan zijn heerlijkheid. Bij zijn klein kasteelke bouwde hij een kerk en stelde die onder schutse van Sint Martijn en Sint Vincent, om die kerk heen stichtte hij de stad.

De vader van Jan de Sterke timmerde aan 't oosten buiten Gorichem, een keizerlijk paleis, het hof van Arkel, waartoe hij zijn kasteel te Arkel af liet breken.

Holland telde niet vele burchten zoo schoon als dit hof; het had zeven torens, een hooge en wijde zaal en een kostelijk versierde kapel. 't Middelste hof heeft vier torens en om beide hoven zijn grachten gegraven. Om 't buitenste hof is een groote cingelmuur met voorpoort. In dit hof staat een groote kerk, waar de dienaars van Arkel den dienst hooren. 't Hof van Arkel is beroemd om zijne schoone hoven en boomgaarden; langs de Steeg of Dalemseweg rijdt men er op aan door een laan van hooge, opgaande boomen.

Gorichem is in feestdos.

Wanneer men vanuit Gelderland langs de Burg- of Dalempoort, den zwaar versterkten, maar regelmatig en schoon gebouwden ingang der stad binnentreedt, voert een korte, houten brug tusschen de twee buitenste torens op de vaste steenen brug, die over de gracht is gemetseld. De brug overgaande gaat men twee groote en zware en twee ranke torens door, die haar dekken en verdedigen. De poort op zichzelf

is een krachtig vierkant gebouw, van binnen nogmaals links en rechts met een ranken toren bezet. Zie, de nauwe, bochtige straten, die door gebrek aan plaveisel den voetganger met zand bestuiven of bij regenachtig weder ware modderpoelen gelijken, zijn nu zorgvuldig aangeveegd, met wit zand en groene bladeren bestrooid. In de marktstraat, waar de rijke poorters

wonen, wapperen uit de hooge vensters schitterende tapijten van fluweel en zijde, van de ridderhuizingen waaien de banieren en banderollen, prijken de schilden, waarop zich vooral de roode liebaart van Holland, klimmende op het gouden veld, onderscheidt.

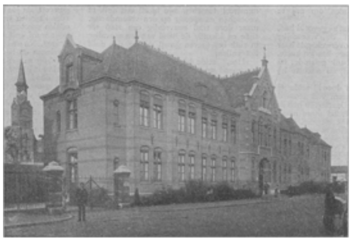

HOOFD- (ADMINISTRATIE) GEBOUW VAN HET ONZE LIEVE VROUWE GASTHUIS TE AMSTERDAM.

Jan van Avennes, graaf van Henegouwen, die als naaste bloedverwant de voogdij over den jongen Hollandschen graaf, Jan I, welke nog in Engeland toefde, zou waarnemen, kwam zijn goede stad Gorichem en meer bijzonder, zijn vromen, getrouwen vriend Arkel bezoeken. Er zijn groote feesten en schitterende maaltijden op het Hof en op Gorichem's vierkante markt zal ter eere van den hoogen bezoeker een tournooi worden gehouden door de saamgestroomde ridders en knapen.

Heer Jan van Arkel heeft nog een ander oogmerk dan louter gastvrijheid bij het nooden van al deze edelen. Niet alleen wil hij de Baanderheeren van Holland en Zeeland vaster binden met trouwe aan den Henegouwschen graaf, wien Floris zelf het bewind toevertrouwde, maar hij wil hen ook winnen voor een heirvaart tegen Vronen,

KINDERZAAL (NO. VII) VAN HET ONZE LIEVE VROUWE GASTHUIS TE AMSTERDAM.

Dr. H. Vervoort.
J.H. Poell.
H. Boshouwers.
J. Peet.
P.W.C.M. Busch.
Dr. A. Oidtmann Jr. Chirurg.
Dr. N.P. v. Spanje, Geneesheer-Directeur.
H. Damen.
DIRECTEUR EN ASSISTENT-GENEESHEEREN VAN HET ONZE LIEVE VROUWE GASTHUIS TE AMSTERDAM.

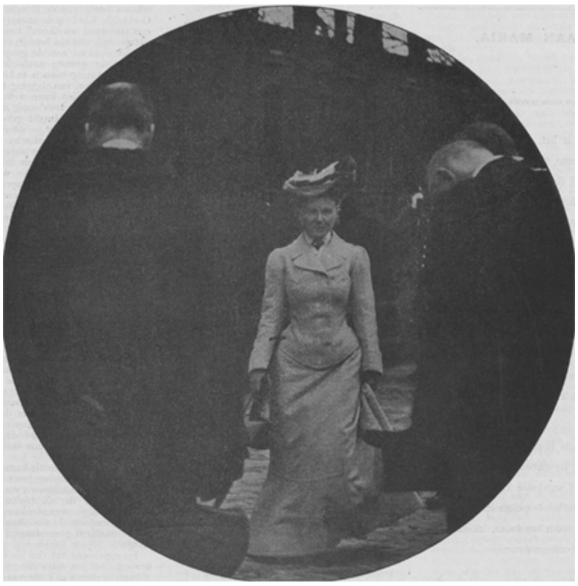

EEN HISTORISCH OOGENBLIK: Vertrek van H.M. de Koningin van Het Loo naar Den Haag ter onderteekening der nieuwe wetten. Naar een photographie.

de groote koopstad, waar de West-Friezen plegen te vergaderen, en die tegen den graaf in opstand is.

Daar zijn vele edellingen opgekomen, te velen om te noemen, van al de omringende kasteden, van zeer verre zelfs, maar ook velen uit oud en edel geslacht ontbreken, wijl zij den Henegouwer, die, naar den geest van Floris, toch het land op billijke wijze bestuurt, niet willen huldigen.

Borselen en met hem vele Zeeuwsche edelen zult ge vergeefs zoeken, evenals Jan van Renesse, die de verklaarde tegenstander des graven gebleken is.

Maar daar blijven vele vromen en getrouwen hun heer steunen en 't wapenfeest zal heerlijk zijn. Niet alleen edelen, maar ook poorters en dorpers zijn aangekomen en nu bij 't krieken van den dag vult een onafzienbare menigte de ruimte om de kampplaats en omliggende dreven. Een vroolijk gewoel is er alom. Kramers bieden hunne koopwaren en ververschingen aan, kookelers en bootsemakers doen van alle zijden schaterend gejuich opgaan.

De grond van de marktplaats is geëffend en omperkt, stevige hameien sluiten den toegang tot het krijt af. Hoogere en lagere, van hout getimmerde zitplaatsen, in verschillende vakken afgedeeld, omringen het. De zitplaats voor den graaf, omgeven van banieren en schilden, en omkleed met glinsterende stoffen, springt reeds van verre in 't oog; daar rijen zich de lagere zitplaatsen der vrouwen en ridders aan.

(*Wordt vervolgd.*)

Aan Maria.

‘Cum essem parvula, placui Altissimo.’[1)]

O, wat is het, dat ik daar
   Verneme, zoete Maagd?
Hebt gij door uw kleenheid aan
   Den hoogsten God behaagd?
Zijt gij, kinderlijk van zeden,
Daarom Hem in 't hart getreden?

Te hoogmoedig was ik, dat
   Ik zelf die waarheid vond.
Nederige Dienstmaagd, laat
   Eens zeggen nog uw mond,
Hoe den Heer gij mocht bevallen.
Wijl gij 't kleenste waart van allen.

Wel, niets is er, dat Hem raakt,
   Gelijk de onnoozelheid
Van het argelooze kind,
   Dat lachend spelemeit.
'k Was zoo'n argelooze, kleine
Maagd, onnoozel-reine.
En verliefd werd God op die
   Aanvalligheid weldra
Van Zijn dochterken; waarop

1) ‘Daar ik klein was, heb ik den Allerhoogste behaagd.’ Kerkel. Getijden.

Hij, gaande alleen te râ
Bij Zijn goedertierenheden,
Zelf tot mij kwam naar beneden.

In mijn schoot deed Hij, mijn God,
De zwakke menschheid aan,
Noemde mij Zijn moeder en
Zijn broeders u voortaan;
Mijn geringheid boven mate
Hij verhief tot aller bate.

'k Wou, o zoete Maagd, ook wel
Een kinderlijk gemoed
Dragen, dat den hoogsten God
Zijn schepsel lieven doet.
Hem zou 'k en ook u behagen
Verder al mijn levensdagen.

St. Charles, Mei 1903.
Dr. A. SMOOR.

Het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis te Amsterdam.

Wie in de laatste jaren Amsterdam - althans het oostelijk gedeelte der stad - niet bezocht heeft, staat verstomd over de veranderingen, die hier in betrekkelijk korten tijd hebben plaats gehad. Waar vóór een tien, vijftien jaren slechts weiland en, hier en daar, een landhuisje te zien was, is thans eene nieuwe stad verrezen, met eindeloos lange, dichtbevolkte straten en de bekende Amsterdamsche hemelhooge woningen.

Nog meer wordt de reiziger verrast, als hij daar te midden der volkrijke buurten een als 't ware ingebouwd dorp ontdekt, een complex van gebouwen, wier plaatsing en uiterlijke vorm geheel verschilt van de omliggende huizen. 't Is het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis.

Na twintig jaren van rusteloozen arbeid, van veel strijd en inspanning heeft het bestuur der R.K. Ziekenverpleging te Amsterdam met deze inrichting haar heerlijk werk bekroond. Ruim twee jaren werd aan den bouw besteed; in Mei 1896 werd de eerste heipaal den grond ingeslagen en in October 1898 werd het gasthuis, hoewel nog niet geheel en al afgewerkt, door den Bisschop van Haarlem ingewijd. - En nu, in 't vijfde jaar van zijn bestaan, is het voor iederen Amsterdammer een uitgemaakte zaak, dat het O.L.V. Gasthuis voor zijne stad eene onberekenbare weldaad is.

Wijl de Vereeniging der ‘R.K. Ziekenverpleging’ in deze maand haar 25jarig stichtings-feest viert, zal eene korte beschrijving van genoemd ziekenhuis hier niet misplaatst zijn[1]: uit hetgeen hier door katholieken tot stand werd gebracht, moge dan tevens blijken, tot wat grootsche dingen de katholieke liefdadigheid in staat is, als zij geleid wordt door waarlijk bovenmenschelijke energie en toewijding en gesteund door waren, christelijken weldadigheidszin.

Het terrein voor het O.L.V. Gasthuis uitgekozen beslaat een ruimte van 26.200 M^2. Van drie kanten ingesloten door de eerste Oosterparkstraat, de Kamperstraat en de

1) Voor het technische gedeelte is hier in hoofdzaak gevolgd de zakelijke beschrijving, die voor eenige jaren door den geneesheer-directeur Dr. Van Spanje in den ‘Tijd’ werd gegeven, 16 Oct. 1898.

Ruyschstraat, heeft het aan de oostzijde een uitstekende *prise d'air* in het ruime Oosterpark. Een ton gouds werd besteed alleen om dit terrein op te hoogen: nogmaals een halve ton verdween in den grond in den vorm van tallooze heipalen, die het geheel schragen. Het gasthuis zelf is gebouwd volgens het paviljoen-systeem, zóó dat de ziekenzalen met haar galerijen alle zooveel mogelijk naar het zuiden liggen, terwijl de dienstlokalen naar het noorden gekeerd zijn. De verschillende gebouwen zijn alle gelijkvloers, verbonden door overdekte, verwarmde gangen en van elkander gescheiden door binnentuintjes, die niet alleen bij goed weer den zieken tot verfrissching zijn, maar ook aan het geheel een aangenaam, vriendelijk uiterlijk geven. De geheele inrichting dan ook, hoewel met den grootsten eenvoud opgetrokken, draagt het karakter van zonnige gezelligheid.

***

Het hoofd- of administratiegebouw, aan de eerste Oosterparkstraat is in flinken stijl, met aangename architectonische lijnen opgetrokken. De hoofdingang, waarboven een schoon beeld van de Moeder Gods met het Goddelijk Kind op de armen den zieken als een troostend ‘welkom’ toespreekt, is geevenredigd, met zijn breede, openschuivende portiek-deuren aan de grootsche voorhal, die ruimte genoeg aanbiedt (81 M^2), om paard en rijtuig binnen te laten, zoodat de zieken zonder van ligging te veranderen, allergemakkelijkst kunnen worden binnengevoerd, en het voorloopig medisch onderzoek ondergaan. In dit gebouw bevinden zich - gelijkvloers - de operatie-kamer voor zoogenaamd septische operatiën, benevens de lokalen voor aangifte, het administratie-bureau, de ruime lokalen voor de poliklinieken met hunne wachtzalen en eindelijk de verschillende spreekkamers. In het rechtergedeelte voert een zeer ruime, hydraulisch-electrisch werkende lift, die groot genoeg is om de patiënten met bed of brancard omhoog te brengen, den bezoeker naar de eerste verdieping.

Daar bevindt zich vooreerst de groote operatie-kamer, aan de achterzijde van het gebouw gelegen: door reusachtige zijramen en een flinke glasbedekking van boven valt het noorderlicht ruimschoots in, zoodat het directe zonnelicht hier den operateur niet hinderlijk kan zijn. Alles is hier volgens de moderne eischen der wetenschap ingericht, terwijl een kostbaar instrumentarium, ten gebruike van den chirurg en de nieuwere machines voor electrische cauterisatie enz. aanwezig zijn. Naast deze zaal bevinden zich de lokalen met de ontsmettings-inrichtingen benevens rustkamers voor de geopereerden of ter voorbereiding der operaties, zoodat, wanneer de zieke per lift hier is binnengebracht, alles, wat in het belang van den lijder noodig is, kalm, volgens alle eischen en zoo liefdevol mogelijk kunne geschieden.

Tegenover de operatie-kamer bevindt zich de Röntgen-inrichting met de nieuwste, zeer kostbare machines voor het opwekken en toepassen der X-stralen; hiernaast de ruime, deftige regentenkamer en verder ter weerszijden de woonkamers der inwonende assistent-geneesheeren en van den Rector.

Teruggekeerd tot den hoofdingang verlaten wij door een verbindingsgang het administratie-gebouw en komen aan den eindeloos langen corridor, die aan weerszijden naar

de ziekenzalen voert. Wij zijn thans in het eigenlijke gasthuis, dat voor het oogenblik bestaat uit twee paviljoenen, ieder met vier zalen en twee barakken, die voorloopig zijn ingericht, om naderhand voor nieuwe paviljoenen plaats te maken,

Bij het binnentreden van zulk een ziekenzaal, die onder gewone omstandigheden twintig, maar bij grooteren toeloop dertig zieken bevatten kan, wordt de bezoeker aangenaam getroffen door de vriendelijke gezelligheid, die daar heerscht. In twee lange rijen van bedden, door een breed middenpad gescheiden, liggen zij voor u, de arme lijders. Wie kan zeggen, hoeveel leed daar wordt verduurd, want hier vooral komen bij lichamelijk lijden nog dikwijls zooveel ander verdriet en zorg kwellen.

En toch, hoeveel verzachting wacht hier den armen zieken. De geheele omgeving werkt daartoe mede. Door een tiental hooge ramen valt het daglicht met volle stroomen binnen: ieder zonnestraaltje heeft hier toegang en doet mee, om verkwikking en troost te brengen. Men kan het den lijdenden aanzien, dat zij zich hier, op hunne kraak-zindelijke bedden, te huis gevoelen en vergoeding vinden voor het gemis der dierbaren, van wie zij, God weet met hoeveel smart en onder hoeveel tranen, zijn losgerukt. Er ligt eene vredige rust over die lijdens-gezichten. Geen wonder: opgebeurd door een bemoedigend of berustingwekkend woord van den geneesheer, die hen dagelijks meermalen bezoekt; omringd door de zorgen hunner liefdevolle verpleegsters, vatten zij weer moed en vertrouwen of berusten ten minste met onderwerping in hun lot bij al het liefderijke, wat zij ondervinden.[1)]

En wanneer de toestand zorgelijker gaat worden en het tijd wordt, dat de zieke door de genademiddelen der H. Kerk wordt gesterkt, ook dan is het wanhopige, wat zoo dikwijls het ‘bedienen’ zoo drukkend maakt, voor een groot deel afwezig; het denkbeeld, dat zoo velen meebidden en meegevoelen, doet den armen lijders goed.

Zelfs de dood verliest hier veel van zijne verschrikking, ook voor de omliggenden: 't gaat alles zoo troostvol, zoo vol blijde verwachting op een betere toekomst. Hoeveel treffends zou hiervan kunnen verhaald worden; doch wij moeten verder.

't Behoeft geen uitleg, dat alles hier naar de nieuwste eischen is ingericht: de kribben met losse hoofd- en voetbladen en zijstukken, met patent spiraaldraad matrassen in ijzeren, uitneembare ramen; de doelmatige nachtkastjes bij ieder bed met uitneembare zij- en tusschenstukken en bedekt met een dikke, glazen plaat; de closets met ruime spoelinrichting; breede kokers, die het vuile linnengoed buitenaf naar de bergplaatsen beneden afvoeren; dat alles wijst op een breed opgevat beginsel van doelmatigheid en hygiënische reinheid.

Iedere zaal bezit bovendien dienstkamers voor de zusters, isolatie-vertrekken voor bijzondere zieken, ruime en gezellige dagverblijven voor herstellenden en eindelijk een zonnige, in het zuidwesten gelegen, overdekte wandelplaats; voeg hierbij de doelmatig ingerichte badkamers met ruime Fayence waschbekkens, met mengkranen voor warm- en koudwater-toevoer en een degelijk Fayence bad met regen- en straaldouches; dan bij iedere zaal een cel voor onrustige zieken, een laboratorium voor den dokter met microscopiseer-tafel en verdere medische instrumenten, eindelijk een keukentje met door stoom verwarmde waterketel en warm-tafel, waarop het eten voor de zieken, dat uit de hoofdkeuken wordt aangevoerd, warm wordt gehouden,

1) Een woord van hulde past hier aan de dames van de ‘Maria-Vereeniging’, die door het bezorgen van lectuur den langen ziekte-tijd weten te bekorten en de feestdagen van het jaar door uitdeeling van versnaperingen zoo echt feestelijk maken.

in één woord: alles, wat door de meesteischende hygiène en de geneeskundige wetenschap gevorderd wordt, is hier aanwezig.

De paviljoens en andere gebouwen worden verwarmd door stoom van lage drukking, die zijn warmte afgeeft door doelmatig geplaatste radiatoren of stoomkachels. De versche buitenlucht stroomt door een kopergaas-filter langs deze radiatoren de zaal binnen en wordt vervolgens afgevoerd door ventilatie-kanalen, die in verbinding staan met een koker, waaruit de lucht door een electrisch gedreven toestel wordt weggemalen.

De verlichting geschiedt door electriciteit, die ongeveer een achthonderdtal gloeilampen door de geheele inrichting voedt.

Zoodoende is noch warmte, noch licht in staat de atmosfeer te verontreinigen en gevoegd bij de ventilatie geeft dit aan de ziekenzalen een zuiverheid van lucht, die, zelfs des winters, als de ventilatie door de ramen niet meer doenlijk is, moeilijk kan verbeterd worden.

De bovenverdiepingen der paviljoens zijn, behalve door breede, hardsteenen trappen ook nog bereikbaar door electrisch-hydraulisch werkende liften, wat, vooral voor gebrekkelijke zieken, van onschatbare waarde is.

Zoo gaan in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis liefde en wetenschap zusterlijk hand aan hand om de arme lijders te helpen en te troosten.

***

Midden tusschen de zieken-paviljoens ligt het centraal-gebouw; het voorgedeelte daarvan wordt ingenomen door de apotheek benevens het laboratorium voor de zusterapothekeres, de kamers voor het dienstbodenpersoneel, de bewaarplaatsen en de kelders, terwijl het achterdeel de eigenlijke kookkeukens bevat, met nevenlokalen voor het bewaren van het servies, de bergplaatsen voor eetwaren en daaronder de reusachtige kelders voor proviand, enz. Ook in de ruime keuken geschiedt bijna alles met stoomverwarming; dáár staan de zes ontzaglijke stoom-kipketels, ieder met een inhoud van 150 liter; verder de warmtafels, stoomovens en de braadfornuizen.

Het achtergedeelte van het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis beslaat geheel het eerste gedeelte van de Ruyschstraat. Men vindt er vooreerst het lijkenhuis met ontvangen bijzetkamer; alles is daar zóó ingericht, dat de overledenen van daar uit op passende wijze kunnen worden uitgedragen voor hun laatsten gang; boven het lijkenhuis bevindt zich het groot laboratorium met zijne tallooze, kostbare instrumenten voor microscopische, bacteriologische, chemische en optische onderzoekingen. Ter linkerzijde komt men in de ruime stoomwasscherij, de droogzolders en de andere lokalen, die voor de reiniging en verdere bewerking van het gebruikte linnengoed zijn ingericht. Verder vindt men er het linnenhuis, drie verdiepingen hoog, waar de enorme voorraad goederen in tallooze kasten ligt opgehoopt; hier vooral zal de Hollandsche ‘huismoeder’ haar element vinden.

Aan het uiteinde van dit gedeelte staat het fabrieksgebouw met zijn reusachtigen schoorsteen; daar vindt men de groote stoomketels voor de warmte en de beweegkracht, daar ook de electrische installatie, bestaande uit twee groote dynamo-machines, benevens de verdere schakel-instrumenten en daarboven de electrische batterij, groot negentig elementen. Dit alles kan slechts vluchtig worden opgesomd, hoewel ieder onderdeel een afzonderlijke beschrijving meer dan waard is.

Het rechtergedeelte der gebouwen aan den achterkant wordt, behalve door het woonhuis van den geneesheer-directeur, ingenomen door het ruim, doelmatig ingerichte klooster, de verblijfplaats der liefdezusters; hier ook vinden wij flinke, doelmatig ingerichte, goed verlichte eeten recreatie-zalen, een vrijen, afgesloten kloostertuin met warande en, op de tweede verdieping, de slaapzalen, alles even hygiënisch ingericht.

Afgescheiden van de overige gebouwen staat de inrichting voor epidemische zieken. Dit gebouw, dat in 1902 voltooid werd, draagt het karakter van geheel de inrichting: hygiënische doelmatigheid en vriendelijke gezelligheid strijden ook hier om den voorrang; aan de strenge eischen van isolatie en desinfectie is hier vooral in alle opzichten voldaan.

Nog een laatste bezoek moeten wij brengen aan de fraaie kapel met haar elegant torentje, die in Romaansch-renaissance stijl is opgetrokken; door twee ingangen is zij verbonden met de mannen- en vrouwenafdeeling van het ziekenhuis. Twee rijen hardsteenen kolommen verdeelen haar in een ruim middenschip en, ter weerszijden, twee door steenen gewelven overdekte beuken. In den triumphboog, die het priesterkoor afscheidt van het overige deel, heeft de schilder, in modernen trant, den *Christus Consolator* afgebeeld, welk idee de beeldhouwer in meer idealen vorm heeft geuit in de tombe van het - rijk in marmer en koper uitgevoerde - altaar, dat vooral aan het voorgedeelte van de kapel een plechtig cachet geeft.

***

Groote offers heeft het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis, dat alleen voor onvermogende zieken openstaat, aan het katholieke Amsterdam gekost. De bouw alleen werd geraamd op één millioen veertig duizend gulden en de werkelijke onkosten zijn zeker niet beneden dat cijfer gebleven. De uitgaven voor exploitatie, verpleging der zieken, aankoop van instrumenten enz., bedroegen gedurende de eerste drie jaar, dat het Gasthuis bestond, meer dan een ton gouds per jaar.

Tot gedeeltelijke bestrijding dier enorme uitgaven dient voornamelijk de 'Gasthuispenning,' een liefdewerk, waaraan reeds gedurende jaren vele Amsterdamsche jongelingen hunne beste krachten wijden; vooral in de eerste jaren van zijn bestaan heeft dit werk wonderen verricht. Jammer dat in lateren tijd, vooral toen het Gasthuis eenmaal stond, de resultaten niet meer zoo schitterend waren als voorheen. Erkend moet ook worden, dat de gemeente Amsterdam de zieken, die daar kosteloos verpleegd worden, als hare stadsarmen beschouwt en in de onkosten hunner verpleging te gemoet komt.

Bij dit alles echter vraagt het Gasthuis door den enormen toeloop van zieken steeds meer uitbreiding en voltooiing en dus ook meerdere en grootere offers van Amsterdam's katholieken.

Die offers is echter het grootsche werk wel waard; want heerlijk zijn de vruchten door het Gasthuis reeds voortgebracht. Het eerste jaar, dat het zijne poorten opende, werden er 2013 onvermogenden verpleegd, terwijl 1730 'loopende' zieken van de kostelooze poliklinieken gebruik maakten; het volgende jaar waren deze cijfers reeds geklommen tot 2270 en 4192, dus meer dan verdubbeld; de winter van 1902-1903 zag het Gasthuis reeds vol; men kan zeggen, dat gemiddeld 400 zieken daar dagelijks verpleegd en gehuisvest werden.

Het omvangrijke verplegingswerk is toevertrouwd aan de Zusters der Congregatie van den H. Carolus Borromaeus te Maastricht; meer dan tachtig liefdezusters voeren die zware taak uit met ware opoffering en toewijding.

En dat ook hier de liefde geleid wordt en vergezeld gaat van de wetenschap, daarvoor staat borg het wakkere corps medici, bestaande uit den geneesheer-directeur, den chirurg en een zestal in- en uitwonende assistent-doctoren; voeg hierbij nog de specialiteiten voor neus-, keel- en oorziekten, voor oog- en huidziekten en men zal moeten erkennen, dat ook de medische verzorging der zieken in uitstekende handen is.

Het weinige, dat hier van het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis te Amsterdam gezegd is, moge volstaan om te bewijzen, tot wat grootsche dingen de Christelijke Charitas in staat is. Met trots dan ook mag het feestvierend bestuur der R.K. Ziekenverpleging op zijn heerlijken arbeid van vijf-en-twintig jaren neerzien. Van de Regenten en Dames-raadsvrouwen, die in den beginne het reuzenwerk op de schouders namen, zijn nog slechts drie in leven; zij zijn de gelukkige getuigen van het vele schoone en goede, gedurende de verloopen kwart-eeuw gesticht. Mogen de thans levende leden van het bestuur, die de zware taak van hunne voorgangers hebben overgenomen en voortgezet, als loon voor hun werk nog eenmaal het oogenblik beleven, dat het geheele Gasthuis, volgens het oorspronkelijke plan, voltooid wordt.

Amsterdam.
G.

Bij de Platen.

Een historisch oogenblik. -

In den vroegen morgen van Maandag den 6den April brak de tweede spoorwegstaking uit; de Tweede Kamer was bezig met de openbare behandeling der drie wetsontwerpen, naar aanleiding van de eerste spoorwegstaking ingediend; H.M. de Koningin vertoefde met haar gemaal op het paleis Het Loo.

Den eigen dag nog gaf Hare Majesteit, die per automobiel uit Den Haag een aantal stukken ter onderteekening had ontvangen, het voornemen te kennen, naar de residentie terug te keeren. Zij wenschte in Den Haag te zijn, om, wanneer de wetten door de beide Kamers waren aangenomen, die zonder vertraging te kunnen onderteekenen, opdat ze nog denzelfden dag in de *Staatscourant* konden worden afgekondigd.

OOK EENS PROBEEREN, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN A. RICCI.

Zonder eenige vrees aanvaardde H.M. de Koningin Dinsdag de reis van Het Loo naar Den Haag, waar zij door de bevolking, die de rustige kordaatheid harer vorstin bewonderde, met levendige toejuichingen werd ontvangen.

De afbeelding in dit nummer is naar een photo, genomen van het vertrek van H.M. uit Apeldoorn. De beide heeren op den voorgrond, die met een diepe buiging van Hare Majesteit afscheid nemen, zijn, de een ter rechterhand van de Koningin de burgemeester van Apeldoorn, de ander, aan haar linker, Harer Majesteit lijfarts dr. Pot.

Ook eens probeeren. -

Wij zijn in een schilders-atelier, waar de oude kamerdienaar voor een oogenblik de rol van schilder speelt.

De brave Jozef heeft al zooveel schilderijen zien afmaken, hij is zoo vertrouwd geworden met verven, palet en penseel, waarmee hij dagelijks zijn meester zoo luchtig en vlug ziet omgaan, dat hij - ‘niemand is groot voor zijn kamerdienaar’ - meent, dat schilderen nu zoo'n heele toer niet is.

Van de afwezigheid van zijn meester maakt hij gebruik, om ook eens een paar streken te doen. Palet en penseel hanteert hij onberispelijk - die kunst heeft hij den schilder allang afgekeken, - en zelf is hij over zijn werk wel voldaan ook, maar vermoedelijk zal die voldaanheid bij zijn meester, wanneer deze thuis komt, niet zoo groot zijn. En waarschijnlijk zal de artiest met een glimlach of een krachtig woord, al naar zijn temperament, den ouden getrouwe aan diens verstand brengen, dat hij bij zijn leest, *in casu* bij zijn kamerdienaarschap, moet blijven.

Voor den beschouwer is het intusschen een grappig gezicht, den braven dilettant, die zelf een kostelijk model is, zich met zooveel voldoening aan de edele schilderkunst te zien wijden.

[Nummer 20]

Een lentedag.
Naar de schilderij van Théophile de Bock.

't Was een echt schilderachtig plekje, waar onze Théophile de Bock op een mooien voorjaarsdag zijn veldezel neerzette, zijn wit zonnescherm wijd uitspreidde en palet en penseelen in gereedheid bracht om de schets voor een schilderij te beginnen. Prachtige boomen vol van lentegroen, welig gras, waaruit, aan den waterkant, twee zilverstammige berken oprankten - naar de zon-doorblonken lucht. Diep-donker in schaduw lag het slootje, met middenin een helle, schitterwitte lichtplek, waar de zon inviel en het levendige eendenvolkje, onder de hoede der zorgzame moedereend, kwakkend en waggelend te water ging.

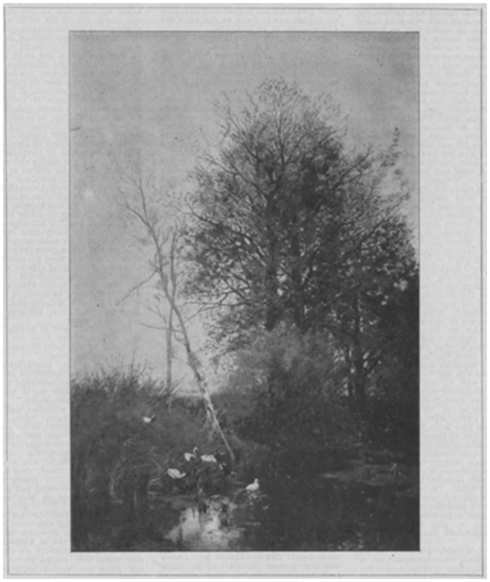

EEN LENTEDAG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN THÉOPHILE DE BOCK.

Let eens op, hoe donzig-blank dat zachtgevederd vogeltje ligt op het donkere water, met de kriewelende pootjes lichtkwinkelingen makend, waar het rap en dapper duikend en weer rijzend voortroeit

in het vertrouwelijke element; hoe dat andere, aan den kant, den hals rekt, en, heel achteraan, een nablijvertje schielijk komt aanschommelen door het hooge gras.

'T Is een bekoorlijk stukje, zooals De Bock er, vooral in vroeger tijd, vele maakte. Later legde hij zich meer toe op breedgeveegde tafereelen en forscher kleureffecten, waarvan enkele welgeslaagde foto's van tijd tot tijd in de *Illustratie* zullen gereproduceerd worden.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw,
door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

Op een der eerezetels, naast den heer van Arkel, zit Ermgaard van Voorne, die met jonker Geraerdt mede ten feest is gevaren. Wel is de winter lang en treurig geweest op den Burcht van Voorne; de vreeselijke dood van heer Floris, de medeplichtigheid der verwanten, dat alles heeft als een grauwe wolk alle levensvreugde overschaduwd. Mocht ook jonker Geraerdt met eigen hand wraak hebben genomen op eenigen der moordenaars, wat baate 't, het riep den doode niet terug. Maar de heer van Arkel, die zich den getrouwen schildknaap van graaf Floris had aangetrokken, wilde de aandacht van Jan van Avennes op hem vestigen. Voor Ermgaard inzonderheid is het een droevige, angstige tijd geweest; Van der Lee's laatste woorden hebben haar voortdurend voor den geest gestaan, want met boosaardigen toeleg zijn vooral Voorne's omstreken het tooneel zijner misdaden geweest en nauw ging er een week voorbij, dat geen geruchten van plundering en brandstichting, van roof en moord door Van der Lee's bende tot den Burcht doordrongen. Daarbij heeft men verscheidene malen op listige wijze getracht binnen den Burcht te komen en een paar keer is gepoogd Ermgaard, wanneer ze te paard of te voet zich naar de stad of naar 't Regulierenklooster waagde, in een hinderlaag te lokken. Maar wonderlijk genoeg zijn die aanslagen telkens verijdeld; een geheimzinnige macht scheen te waken, dat der jonkvrouw van Voorne geen leed geschiedde. Ermgaard zelve kon slechts gissen, wie de beschermer was, die altijd te goeder ure ingreep, maar die zich nooit vertoonde. ‘Sint Michaël,’ bleef de slotkapelaan zeggen, die niet wist, dat de reddende ruiter van hun tocht in den reiswagen nu aanvaller was geworden. In waarheid, toen Van der Lee zijn afscheidsgroet sprak, wist hij wel hoè het diepst te wonden: Ermgaard voelde zich schuldig aan ieder nieuw misdrijf en meer dan ooit vroeg zij zich af, of het niet het beste ware, zoo de zwarte wijle der nonnen van Sint Kathrijne hare leden omplooide.

Intusschen lijkt zij thans, hoe ernstig en bleek haar zacht gelaat moge wezen, niet veel op een zwart nonneke in dien lijfrok van helderblauw baragan met engsluitende mouwen van schitterende goudstof, terwijl om de golvende rosbruine lokken de gouden haarband blinkt. De oude ridder van Arkel, op 't slagveld nog koen genoeg, maar die in 't steekspel zijn plaats aan jongeren afstaat, beijvert zich, als hoofsch gastheer, haar op alles opmerkzaam te maken en beschouwt haar met blijkbaar welgevallen.

Wanneer Ermgaard's geestdrift om dit feest bij te wonen alleen ontsproten aan in de verwachting haar geheimzinnigen beschermer te zien, moet zij wel teleurgesteld zijn. Gisteren op den tornooi-avond heeft zij al de ridders en knapen, die aan het steekspel zouden deel nemen, het Hof van Arkel zien binnentrekken in hunne blinkende en glinsterende wapenrustingen, op hunne krachtige met rijk bestikte coverturen bedekte paarden gezeten. Bij het schetteren der klaroenen, bij 't wapperen van banieren en wimpels kwamen zij trotsch binnenrijden in den hof en van uit de vensters der woonvertrekken zagen de edelvrouwen dat schouwspel aan.

Hoewel zij hem maar éénsz zag, in de eenvoudige kleedij van een wapenknecht - want zij begrijpt wel, dat hij, die zoo te rechter tijd in den slottuin opdaagde en die beloofde over haar te zullen waken, haar kampioen moet zijn - zou zij hem toch herkend hebben te midden dier bonte schare; meer nog, ware hij er tegenwoordig geweest, hij zou wel gebeden hebben, in tornooi of youste haar kleuren te dragen, maar alleen Dodijn van Everinghe had haar dit verzocht en dien had zij het geweigerd.

Intusschen gaat het steekspel beginnen.

Een stoet van minstreels, met bazuinen en pauken, met trommen en schalmeien staat gereed om met krijgsmuziek en gezang de strijders aan te vuren en den roem der overwinnaars te verheerlijken.

De toegangen worden geopend en de ridders rijden het krijt binnen.

‘Zie,’ zegt de ridder van Arkel, Ermgaard de geharnaste ridders wijzende, die allen de gesloten tornooihelmen dragen en dus alleen aan 't wapenschild te herkennen zijn, ‘die daar op goud een rad van keel voert is de heer van Heusden; die groote kloeke ridder, drie balken voerende, beladen met een Sint Andries-kruis, is Van Wassenaer; de heer van Lynden, heer Dirk, voert schild van keel met gouden kruis en Hugo van Vianen voert drie zuilen van sabel op het zilveren veld.’

‘En wie is toch die ridder, die over het maliehemd heen den sierlijk uitgesneden lederen kolder draagt, waarop zijn wapen zoo kunstig is afgebeeld?’

‘Kent ge niet dien leeuw van sabel op veld van goud, met drie leliën van zilver? Dat is een landsman van u, jonkvrouwe, heer Willeman van Weldamme.’

‘Deert het u niet, heer van Arkel,’ zeide de edelvrouwe van Wassenaer, die naast Ermgaard was gezeten, ‘dat onder al die blazoenen de baren van Arkel ontbreken?’

‘Gewis, vrouwe!’ en heer Arkel's voorhoofd rimpelt zich lichtelijk, ‘zoo mijn zoon Jan niet naar Brabant was getogen en op onverklaarbare wijze toeven bleef, zou Arkel's wapen niet het minste wezen onder die bonte menigte;’ en als wilde hij liever op deze stoffe niet doorgaan, keert hij zich weer tot Ermgaard, zeggende:

‘Weet ge, wellieve jonkvrouwe, waarom boven de baren van Arkel zich de vleugels van een zwaan uitspreiden?’

‘Neen, heer, dat weet ik zeker niet.’

‘Zoo luister, want de roten[1] hebben zich nog niet verdeeld. Ge weet wel, dat de vier Heemskinderen - waarvan zulk een wijze jonkvrouw de schoone sproke vaak gelezen moet hebben, - kinderen waren van mijn voorvader Heyman van Arkel. Jan I was de zoon van Ridzaard, hij stichtte het slot en de kerk te Arkel, maar de Denen en Noormannen verwoestten alles. Daarom trok hij naar Frankrijk. Zijn kleinzoon Jan kwam naar Holland terug en zooals onze kronyk luidt:

...... Jan, de derde in 't getal
Doodt Brancian van Born, die hem verhindren wonde
Dat hij een stercke Burgt ter grenzen zetten sonde;
Hij vlucht naar Arkel, en ter Alme swemt een swaen

1) Partijen in den strijd.

Tot Arkel op den Dam, daar hij zich neer dee slaan;
De vleugels van dat dier neemt hij tot Hellem teeken
Gelijck tot desen dagh aan 't wapen is gebleken.'

'Zoo was een zwaan de leidsman van uw geslacht! Ziet men daarom in de vijvers van den slottuin zooveel van die dieren zwemmen?'

'Juist geraden, jonkvrouwe. Maar daar schallen de klaroenen, de bohorde[1] neemt een aanvang.'

't Is een schoon schouwspel, nu de beide partijen op elkaar inrennen. De grond dreunt bij den doffen donder der paarden; vast en onbeweeglijk in 't zadel, de glinsterende lans geveld, vliegen de ridders aan. Van beide kanten klinkt daverend het krijgsgeroep, helmen worden afgerukt, glaviën versplinteren op de blinkende schilden; ginds is er een van 't paard geworpen en wordt door zijne dienstknechten uit het krijt gesleept, daar dringt een ander, onstuimig zijn wapenkreet herhalende, op de tegenstanders in en doet ze haastig wijken. En 't is heerlijk, dat gefonkel van staal en van goud, dat geschitter van bontzijden wapenrokken en coverturen, die vliegende pennoenen en banderollen te zien in den stralenden zonneschijn. De edelvrouwen buigen zich over 't getimmerte harer zitplaatsen en volgen ademloos den strijd, volgen met de oogen dien blanken helm, dat met een welbekend blazoen versierd armschild, waarom zij zelven den met paarlen bestikten sluier hebben gewonden. Wankelde hij daar niet op zijn paard, is dat *zijn* glavie, die op het schild van zijn tegenstander in duizend stukken springt?.... En hare kreten van goedkeuring en aanmoediging, van vreeze en smart mengen zich in 't gedruisch van den strijd, de pauken dreunen, de bazuinen schetteren en de toejuichingen der menigte, om het krijt geschaard, donderen door de lucht.

Nu klinken de klaroenen, de krijtvaarders werpen hunne staven in 't strijdperk; de zege is beslist. 't Eerste gedeelte van het tornooi is afgeloopen, de youste, waarin de bekwaamheid der kampioenen meer bijzonder uitblinkt, gaat beginnen.

Paar aan paar rijden de kampioenen het krijt rond en voor de eereplaats des graven laten zij hunne glaviën zinken als hulde en groet. Geen der ridders of hij draagt aan helm of schild een sluier, een gordel of eenig ander vrouwelijk sieraad, het gunstbetoon zijner uitverkorene vrouwe.

'En wie draagt *uwe* kleuren, jonkvrouw Ermgaard?' vraagt de ridder van Arkel.

'Niemand, heer,' is het antwoord, maar schier op 't zelfde oogenblik omklemt zij met de handen de armleuningen van haar zetel en met oogen, groot van schrik, staart ze in 't strijdperk, want die ridder, die daar thans langs den graaf rijdt en de als goud fonkelende glavie zinken laat, draagt om zijn helm een verdorden krans violetten - en zij herkent ros en ruiter, zij herkent op 't schild hetzelfde wapenteeken, dat op de sjerp was gestikt: op het veld van sabel een hollend paard.

'Heer Arkel,' zegt ze haastig, 'zie, zie dien ridder, die daar nabij den graaf rijdt, nu wendt hij den helm hierheen, welk geslacht voert dat wapen?'

'Ik ken het niet,' klinkt het antwoord, 'een vreemdeling wellicht of een, die zijn wapen wisselde om onbekend te zijn, dat gebeurt meer. Zeker zag ik hem gisteren niet bij de wapenschouwing.'

'Men heeft mij wel eens gezegd, dat geen ridder, die een misdrijf beging, deel mag nemen aan een tornooi, is dit zoo?'

'Zonder twijfel, zoo dat misdrijf groot is; onze tornooiwetten zijn zeer gestreng. Wie zich aan ketterij, aan godslastering, aan verraad, aan moord, aan straatrooverij

1) Algemeene strijd der beide partijen, in tegenstelling met de youste, die van man tegen man was.

schuldig heeft gemaakt, dien is het verboden het tornooikrijt binnen te rijden. Aemstel of Van Borselen zult ge hier vergeefs zoeken,' zegt de heer van Arkel bitter.

Maar Van der Lee, die wel aan geen vorstenmoord, maar toch zeker aan al de andere opgesomde misdaden schuldig is, hij is er wèl en tart in 't gesloten helmvizier al de toeschouwers, die als één man zich tegen hem zouden keeren, wanneer zijn naam zou worden uitgeroepen. Hij

moet wel weten, wat schande en beschimping dengene treffen, die schaamteloos genoeg is, ondanks zijne misdrijven nog ten tornooie te komen; toch rijdt hij fier en rustig op zijn tegenstander in, en op zijn schild splinteren de glaviën, alsof zij van glas waren. Met een behendigen stoot heeft hij den heer van Heusden in de limiere van zijn helm getroffen en uit het zadel doen tuimelen, Dodijn van Everinghe heeft het tegen hem opgenomen, maar moet met ontwrichten arm het krijt verlaten en geen oogenblik wankelt hij in den zadel. De jonge Hugo Botterman, Gijsbert uyten Goy en Gielis van den Bosse, die hem allen overtreffen in forschheid van lichaamsbouw, moeten toch onderdoen voor zijne wondere vaardigheid. Spoedig zijn aller oogen maar alleen op dien ridder gevestigd; de edelvrouwen vragen elkaar, wie hij zijn kan, en die 't alleen weet, voelt bij iederen gelukkigen stoot zijner glavie, haar hart samenkrimpen, alsof die stoot haar hadde getroffen.

Indien hij overwinnaar was! Zou hij werkelijk de stoutheid hebben met ongedekten hoofde voor de gravin te verschijnen, die hem den gulden helmkrans toe moet reiken? Zou hij als gevierde held aanzitten aan 't feestmaal? Onder de ridders moesten er toch zeker zijn, die hem kenden en dan moest zij aanzien, hoe de ridder, die het teeken harer gunste draagt, met schande uit het krijt zal worden verwijderd. En zij begrijpt, wanneer dat gebeurt, dat hij wel zal zorgen, dat alle toeschouwers weten, wie hem dien krans van violetten heeft geschonken.

Weer schetteren de klaroenen, de kampvechters hebben den ridder met den omkransten helm verwinnaar verklaard, de edelvrouwen hebben hem toegejuicht, al hadden zij liever die eer aan den ridderlijken heer van Weldamme of den schoonen Gielis van den Bosse gegund. In ademlooze aandacht buigt ieder zich naar voren om beter in 't krijt te kunnen zien, wanneer de ridder zonder wapenschild zijn helm zal hebben afgenomen. Maar, zijn glavie in rust houdend, rijdt deze tot midden in de kampplaats en werpt met trotsche beweging zijn ijzeren handschoen in 't strijdperk.

Eene uitdaging! De reeds vermoeide kampvechters rillen van gewonden trots, de graaf fronst de wenkbrauwen bij deze aanmatigende hoogheid, de ridder van Arkel slaat als werktuigelijk de hand aan zijn zwaard. ‘Wie kan het zijn?’ mompelt hij. ‘Een Zeeuw of een Vlaming, die ons Hollanders tarten komt! De duivel hale den onbeschaamde.’

‘O! dat toch iemand hem overwinnen mocht!’ roept Ermgaard en de heer van Arkel rijst van zijn zitplaats en zegt: ‘Als dan niemand van de jongeren het wagen durft, zal *ik* gaan.’

Maar daar openen wapenknechten de hamei en in vollen ren komt een ridder binnenrijden. Hij is geheel in maliën gehuld, die op menige plaats door blanke wapenplaten zijn bedekt. De korte lederen kolder, fraai bestikt en versierd, sluit hem eng om 't lijf, over den maliënkolder heen. Zijne armen zijn ten deele met ijzeren stukken gedekt, zijne handen geheel door lederen handschoenen beschut. In plaats van den tornooihelm draagt hij maliënringkraag en ijzeren helmkap. Zoo komt hij het krijt binnenstuiven, de speer geveld, aan den arm het schild, waarop Arkel's wapen. Hij draagt de zilveren sporen, dus is hij nog geen ridder geslagen, maar op een uitdaging mag iedere edele den strijd opnemen. Nauwelijks heeft de menigte de forsche, jonge gestalte gezien, of een donder van toejuichingen klinkt hem tegen, maar nu zij 't schild herkennen en onder de helmkap de welbekende trekken van den geliefden jonker, rijst de geestdrift ten top. ‘Arkel!’ heeft zijn wapenkreet geklonken en duizenden stemmen herhalen het; daarop volgt eene ademlooze stilte.

De beide kampioenen staan tegenover elkaar en op het teeken van den erfmaarschalk geven zij hunnen rossen de sporen en stormen op elkaar in. In 't midden van 't krijt stooten zij op elkaar met zooveel kracht, dat beider glaviën op 't schild der tegenpartij in splinters vliegen. Arkel zit onwrikbaar, maar de ridder zonder wapenschild heeft even gewankeld in het zadel. Als in woede hierdoor ontstoken, trekt hij 't zwaard en houwt naar 't onbedekte gelaat van den jonker. Kreten van verontwaardiging gaan op, de krijtwaarders schieten toe om hunne staven tusschen de strijdenden te werpen, maar die 't dichtst bij zijn, hebben plotseling Arkel's gelaat zien veranderen en verbleeken van toorn. Met beide armen heeft hij den andere omvat; dat is de waardige erfgenaam van Jan den Sterke, die daar den geharnasten ridder van 't paard tilt, met zulk een ijzeren greep, dat de maliën den aangegrepene in 't lichaam dringen. Over zijn hoofd heen slingert hij den kampioen, die de tornooiwetten schond en dus geen ridderlijkheid waardig is, van zich af in 't strijdperk, waar hij met een doffen slag bewegingloos liggen blijft.

En nu klinkt tusschen het schetteren der klaroenen het 'heil den overwinnaar', nu vermengt zich met het geklink van pauken en schalmeien de jubelkreet van duizenden. De edelvrouwen werpen hare linten, handschoenen en bloemkransen den overwinnaar voor de voeten, die fier en rechtop, beweegloos in 't zadel zit, de oogen gericht naar den zetel zijns vaders. Ermgaard heeft bij den heeten tweestrijd haar hand gelegd in die van ridder van Arkel, onbewust steun bij hem zoekende; bij den eersten oogopslag had zij in den ruiter haar trouwen beschermer, den vreemdeling uit den slottuin, herkend en te midden van de algemeene geestdrift zit zij stil terneer, bleek, maar met vreugdetranen in de zachte oogen. De heer van Arkel is opgestaan en Ermgaard nog bij de hand houdende, wuift hij met de zwartfluweelen baret zijnen zoon toe.

Nu leidt de erf-maarschalk den gelukkigen kampioen tot den graaf, hij heeft de helmkap losgegespt van den maliën-halskraag, met ontbloot hoofd staat hij voor den grafelijken zetel, zijne lichtbruine haren krullen over zijne wapenrusting. Met gracelijke hoogheid ontvangt hij den gulden helmkrans uit de handen der gravinne en buigt hij dankend voor den bloemenregen, dien de vrouwen over hem doen neerdalen. Maar zijne wangen gloeien en zijne oogen glinsteren, als hij langs Ermgaard rijdt en de jonkvrouw van Voorne van den schildknaap naast haar de kroon van rooden meidoorn neemt en dien naar den jonker werpt. Hij bevestigt de bloemen met gelukkig gelaat aan zijn schild en de ridder van Arkel zegt lachende:

'Daar is tòch een, jonkvrouwe, die uwe kleuren draagt en wel in rood: een brandend harte!'

Dan, ginds in de tenten heeft men den overwonnene den zwaren tornooihelm afgenomen, de verdorde violettenkrans viel in 't zand en ook *die* is thans rood gekleurd - maar van bloed. De bewustelooze is herkend, als loopend vuur verbreidt zich het nieuws, dat de trotsche kamper, die door den jonker van Arkel is neergeveld, Pelgrim van der Lee is, de straatroover, de eerlooze. Hooger nog stijgt de roem van jonker Jan en de graaf laat hem wederom voor zich komen en deelt hem mede, dat het zijn wensch is, hem den volgenden dag met eigen hand tot ridder te slaan.

Licht meent de graaf, dat, als straks de heer van Arkel de edelen heeft opgewekt om mede te trekken ter heirvaart tegen Vronen, een stout ridder méer hem volgen zal, die den Henegouwer, welke hem tot ridder sloeg, met dubbele trouwe dienen zal.

Het tornooi is ten einde; terwijl het volk zich nog op de markt blijft vermaken bij de kokelers en kluchtspelers, trekt de grafelijke stoet terug naar 't hof van Arkel; in draagbaren volgen degenen, wier kneuzingen of wonden, bij 't spel bekomen, hun 't

loopen onmogelijk maken; onder de gewonden, die aldus meegevoerd worden, is ook de nog steeds bewustelooze Pelgrim van der Lee.

(*Wordt vervolgd.*)

Na afloop van het feest.
Naar de schilderij van Jan Stroebel.

Jan Stroebel is een deftig schilder; niet zoozeer om zijn afkomst - zijn vader beoefende het eerzame smidshandwerk - maar om het milieu, waaraan hij de onderwerpen zijner schilderijen ontleent. Zeventiend'eeuwsche regentenkamers, trappenhuizen, voorportalen, gestoffeerd met statige regenten, feestende krijgslieden of fraai gekleede dames zijn zijn lust en leven, een eigenaardigheid van voorkeur, die hij met de meeste figuur- en binnenhuisschilders van de eerste helft der vorige eeuw gemeen heeft.

Op zijn atelier in de hofstad bewaart hij behalve fraaie antieke voorwerpen, als kronen, luchters, lantarens, kroesen en bekers, lappen zijde, fluweel en brokaat, wapenen en harnachementen, die wij op zijn doeken vinden afgebeeld - een enorme collectie schetsen naar oude zalen, trappen, poortjes, gevels, bruggen, stadsgezichten, waarvan de origineelen meerendeels reeds onder sloopershanden gevallen zijn, maar die nog in wezen waren, toen Stroebel, als jong gezel, met een groepje kunstkameraads het land doortrok, het schetsboek onder den arm, den wandelstok in de hand. Overal waar ze mooie brokjes oud bouwwerk vonden, sloegen ze hun vouwstoelen uit, hun schetsboeken open en begonnen ijverig te copieeren; in antieke gebouwen trachten zij toegang te krijgen, wat den lustigen en knappen jongelui dan ook bijna altoos werd toegestaan. Want knap waren ze, die artisten van de oude, nu uitstervende, ietwat romantische garde, die schilderden op ateliers overdag en teekenden 's avonds op teekencolleges naar ‘'t gekleede standje’, zooals het gekleed model genoemd werd. Veel hadden ze zich geoefend, totdat ze met één oogopslag het karakter der dingen, het beloop der lijnen, de constructie der onderdeden in hun hoofd hadden en met vastheid en zekerheid het gansche gebouw, de trap, den gevel, op papier schrappen, de versieringen aangeven konden met enkele typeerende teekens, de rest aan hun geoefend geheugen overlatend. Het is, óók voor bewonderaars eener latere kunstverschijning, toch altijd interessant hun weergaloos vaardige en geestige schetsen te doorbladeren, die een zoo juist idee geven van het aspect der door hen geteekende, stijlvolle dingen. Naar deze vlugge notities zetten zij op het atelier hun schilderijen in elkaar, gestoffeerd met figuren, waarvoor ze de modellen met groote handigheid wisten op te scharrelen in de achterbuurten der stad. Dat dit geen gemakkelijk werk was, is licht te begrijpen voor wie bedenkt, dat de kop van den eersten den besten leeglooper zich juist niet leent om een zeventiend' eeuwsch vertrek luister bij te zetten. Een grappig geval weet een van Stroebel's vrienden daarvan te verhalen:

Stroebel, met de hem eigen vlugge en scherpe opmerkingsgave, had eens een interessant straattype ontdekt. Reeds lang had hij er zoo een gezocht voor zijn groote schilderij ‘Vondel voor Burgemeesteren,’ die op het Rijksmuseum hangt. Daar ziet hij op de markt een kerel rondslenteren met een echt Vondelgezicht: gelaatstrekken,

haar- en baardgroei, alles naar wensch; met een grooten, het gezicht half beschaduwenden slaphoed zou de gelijkenis volkomen zijn. Den man aanspreken en het eensworden is het werk van een oogenblik. Den volgenden ochtend stapt de pseudo-Vondel het atelier binnen, maar - jammerlijke teleurstelling! - er is niets ‘Vondeliaansch’ meer aan hem te bekennen. Wat was er geschied? Op aanraden van zijn wederhelft had het model zich netjes gemaakt; haar en baard waren kaal afgeknipt en daarmee de Vondel-gelijkenis verdwenen. Er zat nu voor den teleurgestelden schilder niets anders op dan het werk aan den wand te zetten en te wachten tot's mans physionomie weer in haar oorspronkelijken toestand hersteld zou zijn.

Het was wel een aardig kunstenaarsras, waartoe Stroebel behoorde; de meester is nu in zijn drie-en-tachtigste jaar en overleeft menigen kunstbroeder, die met hem jong was en jolig, gelijk het kunstenaars, naar hun opvatting, paste. Langzamerhand sterven zij uit: hun opvallende figuren, waarvan ieder voorbijganger op straat dadelijk vraagt: Wie is dat? worden zeldzaamheden; de tegenwoordige artisten versmaden - en terecht - de lange haren, de puntbaarden, de slaphoeden, losse strikdassen en slobkousen: eenvoudig en als gewone menschen gaan ze huns weegs. Maar er was toch wel iets aardig-naïefs in de meening dier ouden, dat ze hun innerlijk anders-zijn dan hun talentvolle tijdgenooten ook in hun uiterlijk moesten manifesteeren. Zij waren niet diep, zij peinsden niet met gedachten-zware hoofden en zoekensmoede zielen over een uitingswijze; ze waren minder met zichzelf bezig dan met de mooie dingen, die ze pieuselijk afbeeldden in hun schetsboeken en op hun schilderijen, beschenen door het effectvolste licht, dat hun geoefend penseel kon laten stralen over fraaie en edel-gestyleerde vormen. Ze waren vroolijk en luchtig van levensopvatting, enthousiast voor hun werk, dat ze beoefenden met kloeke en vlijtige gestaagheid. Moesten hun kunstvoortbrengselen ook het kenmerk van het geniale missen, hun eenvoudige liefde en ietwat weemoedige begeestering voor het leven van een schoonheidsrijk verleden raakt ons, menschen van gansch ander schoonheidsbegeeren, toch met een zachte en zeer oprechte genegenheid voor deze gemoedsvolle werkers.

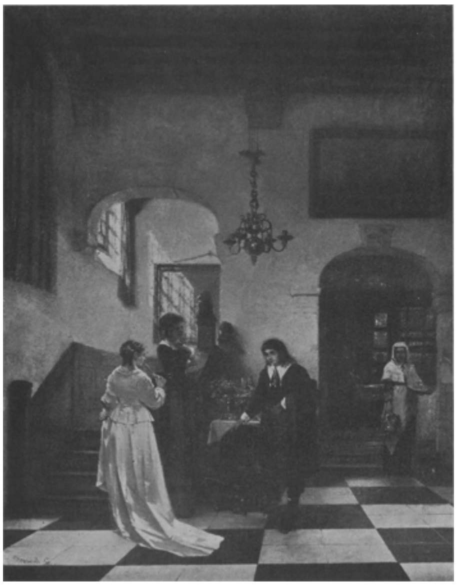

NA AFLOOP VAN HET FEEST, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN JAN STROEBEL.

Een dag bij de bijen.

Toen Apis, de kleine, nijvere bij, tegen den middag van een mooien zomerdag, den korf wilde binnengaan om het stuifmeel en den nectar, waarmede zij beladen was, weg te brengen en in het veld weer nieuwe te gaan halen, kwam een groote hommel statig de deur uit, duwde den schildwacht, die daar op post stond, ruw ter zijde en stootte bij ongeluk de beladene werkster bijna van den smallen rand af. Hij nam niet de minste notitie van de moeite, die zij had, om met haar vracht weer op het plankje te komen, maar vloog naar een naburige maluwplant, waar reeds enkele van zijn soort vóór hem waren aangekomen, om in de heerlijke zon hun middagdutje te doen.

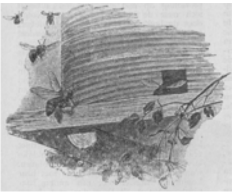

Apis ging met verscheidene van haar zusters, die ook zwaarbeladen kwamen aanvliegen, den korf binnen.

Wat ook Apis en de schildwacht tegenover den grooten nietsdoener mochten voelen, zij lieten niet blijken dat zij boos waren. De schildwacht nam eenvoudig zijn plaats aan de deur weer in en Apis ging met verscheidene van haar zusters, die ook zwaarbeladen kwamen aanvliegen, den korf binnen.

De bijenkorf stond in een grooten tuin, tusschen bloembedden; vlak b[ij], achter een muur groeiden er groenten, en mijlen in den omtrek waren boomgaarden en velden vol bloemen. 't Inwendige van den korf was verdeeld door prachtige wanden van was, waarin aan beide zijden zeshoekige cellen waren gemaakt; met meetkundige juistheid was er van de ruimte partij getrokken en alles was door de bijen zelf vervaardigd, sinds de Aprilzon haar uit haar winterslaap had gewekt.

De grootste natuurkundigen, die de bijen bestudeerd hebben - en er is heel wat over dit wondervolle beestje geschreven - hebben het geheim niet kunnen doorgronden, hoe de bij haar was maakt en hoe zij haar kunstige cellen bouwt, die een meetkundig wonder zijn, daar de hechtheid en sterkte er van juist bestaan in haar eigenaardigen bouw, haar eigen vorm en haar ligging tegenover de andere.

Reamur, die bijzonder belang stelde in de bouwkunst der bijen, gaf aan Koenig, den beroemden Duitschen meetkundige, dit vraagstuk op: om te berekenen welke zeshoekige cel met een pyramide tot basis, die uit drie gelijkvormige vlakken bestond, het minste materiaal vorderde. Koenig rekende dit uit en toen nam Maraldi, een ander groot geleerde, nauwkeurig de maat van een bijencel. 't Verschil was zeer onbeduidend, maar Maeterlinck zegt, dat de vergissing, zoo er al eene geweest is, door Maraldi werd begaan en niet door de bijen, daar het eene onmogelijkheid is een cel met de vereischte nauwkeurigheid te meten.

In den korf, waar Apis leefde, waren meer dan 100.000 dezer cellen gevuld met nieuwen honing en met stuifmeel en bijenbrood als voedsel voor de jongen; in zoowat 60.000 cellen was de komende generatie neergelegd: de larven en de poppen, terwijl in het heiligdom, in het diepste van den korf bij een geheimzinnig schemerlicht zes grootere cellen lagen, waarin zes poppen; daarvan zou één de toekomstige koningin zijn.

Al de bijen, die niet buiten bezig waren, zwermden over de wassen wanden, zoodat die geheel onzichtbaar waren, want de bevolking van den korf had nu haar hoogste punt bereikt. Er bevonden zich daarin een koningin, twee- of drieduizend hommels en 90.000 werksters, waaronder eeredames der koningin, voederhaalsters, kindermeisjes, kamermeisjes, bouwmeesteressen, wasmaaksters, metselaars, wanners, draagsters, capsulemaaksters, beeldhouwsters en amazonen van de lijfwacht.

En, ofschoon er 90.000 werksters waren en slechts twee- of drieduizend hommels, waren deze luiaards de eenige, die den voortgang van het werk hinderden. Sommige van hen bevonden zich voor de open honingvaten, hun kop er heelemaal ingedompeld en met haar lichaam den weg versperrend. Andere sliepen en hadden de beste plaatsjes daartoe uitgekozen, zonder op den last te letten, dien zij hun nijveren zusters aandeden, en anderen wandelden besluiteloos rond, alsof zij bij zichzelf overlegden of het wel de moeite waard was om buiten op een bloem te gaan slapen, terwijl men het net zoo goed in den korf kon doen, waar men den honing weer dadelijk bij de hand had, als men ontwaakte.

Grooter en sierlijker uitgedost dan de gewone bijen, met hun zwarte helmen en pluimen, gele vesten en prachtige mantels, deden de hommels juist, alsof de korf hen toehoorde en de werksters alleen bestonden om hen te dienen. Een tragisch lot wachtte hen echter. Eén slechts van hen allen zou gespaard blijven als metgezel voor de toekomstige koningin en ook hij zelfs zou de huwelijksreis niet overleven; de andere zouden onbarmhartig worden vermoord vóór het koude seizoen begon.

Apis legde zorgvuldig het roode stuifmeel, dat zij verzameld had, in den korf.

Apis, die dien morgen in de anjelieren had gewerkt, legde zorgvuldig het roode stuifmeel, dat zij verzameld had, in den korf; een andere bij, die geel stuifmeel van de lelie medebracht, legde dit weer op een andere plaats in de voorraadkamers, en zoo bracht weer een ander, die haar voorraad bij de witte klaver had gevonden het stuifmeel in de afdeeling voor die bloem bestemd, want de bijen brengen nooit stuifmeel van verschillende kleur en soort bij elkaar en een der duurste plichten van de huishouding is het juiste sorteeren van den oogst, naar het soort en naar de bloem, waarop hij verzameld is.

Behalve haar voorraad stuifmeel brengt iedere bij eene zekere hoeveelheid nectar binnen, dien zij van bloemen en planten heeft opgezogen en in haar honingzak tot honing verwerkt; deze wordt dadelijk in de daartoe bestemde vaten gebracht. Iedere minuut kwamen vijftig en meer kleine voederhaalsters binnen, maar geen enkele maal vergisten zij zich, als zij zich van haren buit ontlastten en geen oogenblik hielden zij zich op, nadat zij de provisiekamers bezocht hadden.

Even ijverig waren al de andere - de koningin het vlijtigste van alle. Er waren nog maar een paar honderd cellen open, waarin zij de eieren moest leggen, die den korf

weer zouden bevolken, en geduldig ging zij van de een tot de ander, eerst haar kop er instekend om zich te overtuigen, dat zij in orde waren om den kostbaren last te ontvangen.

Haar hofdames, wier aantal altijd van zes tot twaalf bedraagt, volgen haar van cel tot cel, voorzien haar regelmatig van honing en letten op iedere beweging; zij zorgen er vooral voor, dat zij niet meer dan één ei in een cel legt en verwijderen die te veel zijn. De koningin legt van twee tot zes eieren achter elkaar en wacht dan even; een gezonde koningin legt twee eieren per minuut, weken achtereen.

Deze eieren zijn 1/14 duim lang en 1/70 van een duim in diameter en professor Cheshire beweert, dat op sommige tijden een koningin twee- à drieduizend eieren kan leggen in vier en twintig uur. Hij berekent, dat zij zoodoende dagelijks tweemaal haar eigen gewicht aan eieren geeft.

Intusschen waren honderden bijen in de cellen bezig, waar de jongen lagen; dit werk wordt gewoonlijk door de jongere bijen gedaan, die nog niet sterk genoeg zijn om uit te vliegen of het zwaardere werk van den korf te doen. Als de jonge bij pas uit het ei komt, is zij een geelachtig wormpje, die in een halven cirkel gedraaid in haar cel ligt en alleen levensteekenen geeft door nu en dan tegen den wand der cel te krabben, als zij honger heeft.

De kleine verzorgsters passen haar trouw op; zij gaan in de cellen om ze te verzorgen en schoon te maken en voeden ze voortdurend met bijenbrood, dat gemaakt is van honing, stuifmeel en water, zij dienen dit toe op de punt van haar tong. Uren achtereen gaan deze kindermeisjes van cel tot cel, om de hulpelooze kleintjes te verzorgen, tot haar plaats weer door andere wordt vervangen.

Slechts vier dagen wordt de larve dus gevoed en in dien tijd neemt haar gewicht 1400 maal toe. Dan maakt de verzorgster de opening der cel met was dicht en laat de bewoonster alleen, om zich in haar cocon te spinnen, waarin zij van worm insect wordt en eindelijk, twintig dagen nadat zij als ei in de cel kwam, verbreekt zij de deur harer gevangenis en komt als een bleeke en spookachtige, maar toch volwassene bij te voorschijn.

Bij de zes koninklijke cellen houden weer andere de wacht over de prinsessen, die maar zestien dagen noodig hebben om

volwassen te zijn, terwijl dit bij de hommels weer vier en twintig dagen duurt. Groote zorg wordt besteed aan de voeding der koninklijke larven, want het verschil in voedsel en cellenbouw maakt haar tot haar hooge waardigheid bekwaam. Haar voedsel is speciaal bereide honing, in plaats van het bijenbrood, dat de andere larven eten.

Een koninklijke cel en het koninklijke voedsel zullen van een gewone larve een koningin maken, wanneer ze maar jong genoeg is. Inderdaad, wanneer er een ongeluk in een der koninklijke cellen gebeurt, dan nemen de verzorgsters snel een gewone larve, die niet ouder dan drie dagen is, brengen die in de koninklijke cel en voeden ze met het koninklijke voedsel, waardoor ze ook in koningin verandert.

De capsule-maaksters waren druk bezig met de honingpotten af te sluiten.

In al de afdeelingen van den korf heerschte dezelfde bedrijvigheid als in de kinderkamers. Dadelijk als een jonge bij uit haar cel ontsnapte, kwamen de kamermeisjes om die weer gereed te maken voor de ontvangst van een nieuw ei. Eene haalde de overblijfselen van den cocon er uit, een ander maakte ze verder schoon. De capsulemaaksters waren druk bezig met de honingpotten af te sluiten, de scheikundigen bereidden de verschillende soorten voedsel, naar gelang van den ouderdom der larven, dat haar door de voedsters gebracht werd.

Op den bodem van den korf was een afzonderlijk troepje met een buitengewoon werk bezig: een ongelukkige muis was door een toeval den vorigen dag in den korf gekomen en door de bijen doodgestoken. Daar het doode lichaam te groot was om het te verwijderen werd het geheel bedekt met was en een cementachtige stof, die de bijen uit het sap van zekere boomen vervaardigen. De eenige manier om het lijk onschadelijk te maken was het aldus hermetisch af te sluiten en de architecten en waswerksters waren ten volle voor hun taak berekend.

Het doode lichaam werd geheel bedekt met was en een cementachtige stof.

Het drukst bezig waren de wanners, die op verschillende plaatsen van den korf met groote hevigheid hun vleugels bewogen, om aldus de lucht overal op de gewenschte temperatuur te houden en alle vocht of stof van den honing te verwijderen.

Ook de schildwachten hadden hun werk, want hun plicht was niet alleen te waken, dat geen vijand den korf naderde, maar ook geen vreemde bij in den korf te laten, die honing kwam stelen, zooals dat wel eens gebeurde. Iedere bij, die het vliegplankje naderde, werd daarvoor aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen en ofschoon men een beladen vreemdelinge wel toeliet, die toch haar honing en stuifmeel binnen af moest geven, werd aan iedere onbeladen vreemdelinge de toegang ontzegd, en mocht ook niemand beladen naar buiten vliegen.

Ook de draagsters hadden haar werk, want er waren veel sterfgevallen in de familie en iedere doode werd naar buiten gebracht, zonder dat de andere werksters daar acht op sloegen, want de bij is geen sympathisch beest en let er volstrekt niet op, of een zuster naast haar doodgaat. Overal in den korf waren de kamermeisjes bezig om alle vuil en stof, dat de andere mochten achterlaten, weg te brengen.

Hoe wonderlijk de arbeidsverdeeling in den korf is, waardoor het netwerk der cellen tot stand komt, de verdeeling van den arbeid tusschen de voederhaalsters is nog wonderlijker. Iederen morgen, spoedig na zonsopgang, gaan boden uit, die waarschijnlijk bericht brengen over den toestand der honingdragende planten in de omgeving. Later, wanneer de zon de bloemen heeft ontsloten, stroomen de voederhaalsters uit den korf en zonder een oogenblik te aarzelen, alsof ieder haar bijzondere opdracht heeft, verspreiden zij zich over de verschillende bloemen.

Bij voorbeeld had Apis dien morgen, met een duizend harer zusters, zich regelrecht naar de anjelierbedden begeven, 3000 andere voederhaalsters gingen dadelijk naar de klavervelden en 5000 der sterkste waren naar een verwijderd boekweitveld gevlogen, terwijl de overige zich bij honderden en duizenden bezighielden met andere planten en bloemen.

In de lente, toen de velden nog kaal lagen en de vroege velden boschbloemen de eenige toevlucht der bijen waren, vlogen Apis en haar zusters veel verder uit om de viooltjes en de anemonen te bezoeken, maar zoodra de bloemen in de nabijheid zich ontsloten, werkten de bijen dáár, waar zij met minder werk meer voordeel behaalden.

't Was een merkwaardige dag in den korf; de meeste bijen hadden van arbeid verwisseld: die 's morgens in 't veld bezig waren geweest, werkten nu in den korf. De hommels sliepen nog altijd op de naburige bloemen of in een gemakkelijk hoekje van den korf, ofwel verdrongen zich rondom de honingvaten. Zooals wij reeds zeiden, was de korf op zijn hoogste bevolkingspunt en in de kinderkamers waren van 60 tot 70.000 toekomstige bewoonsters.

Vroeg in den namiddag hield de koningin plotseling op met eieren leggen en begaf zich naar de koninklijke cellen, gevolgd door de hofdames, die vlak bij haar bleven, maar haar bewegingen niet belemmerden. Er ontstond beweging in den ganschen korf, want al de gevleugelde bewoonsters wisten, dat de zestien dagen voorbij waren en er vóór den nacht een nieuwe koningin zou zijn. Dit beduidde, dat de meerderheid der inwoonsters den korf met zijn rijkdom van honing moest verlaten, om dien te ontruimen voor het komende geslacht en zelf een nieuwe woning te zoeken en met wintervoorraad te voorzien.

De koningin scheen de eenigste in den korf te zijn, die dit betreurde. Haar instinct zeide haar, dat indien zij de koninklijke larven doodde, zij in den korf kon blijven, want de bijen gaan niet heen met haar koningin, wanneer niet een andere haar plaats inneemt. 't Was dus met booze plannen, dat de koningin zich naar het heiligdom spoedde, maar haar eeredames waren edelmoediger dan zij en beletten haar tot de koninklijke cellen door te dringen, wat moeite zij ook deed haar cirkel te verbreken.

En nu speelde zich een treurspel af. In het bijenland heerscht het gebruik, dat de prinses, die het eerst haar cel verlaat, de andere koninklijke larven doodsteekt, opdat zij haar den troon niet zullen betwisten. Er kwamen nu dezen dag, wat meer gebeurt, twee prinsessen tegelijk uit en deze volgden de wetten van den korf en waren spoedig in heftig tweegevecht, terwijl de andere bijen zich rond haar schaarden en den afloop afwachtten. Toen de eene bezweek, doodde de overwinnares de andere vier larven met haar angel; de oude koningin werd door haar eeredames weggeleid en een nieuwe koningin heerschte in den korf.

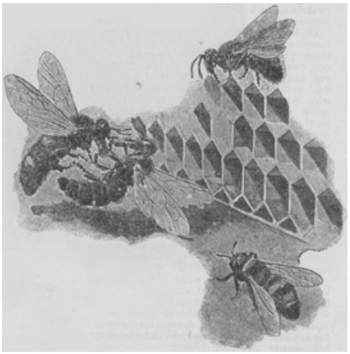

Twee prinsessen... waren spoedig in heftig tweegevecht.

Dien avond konden verscheidene van de voederhaalsters, die laat thuiskwamen, niet meer in den overvollen korf komen en velen

bezweken daar buiten van koude. Vroeg in den morgen verliet de oude koningin met al de werksters (behalve vijf à tienduizend, die de nieuwe generatie moesten verzorgen) den korf. Apis, die in den korf bleef, zag den anderen dag de bruidsreis van de nieuwe koningin, en zoodra zij in den korf terugkeerde, gingen de werkzaamheden weer gewoon door.

In de eerste koude dagen van den herfst komt een dag, dat de nijvere bijen zich op de luie hommels wreken. Voor deze uit hun slaap ontwaakt zijn, wordt het signaal gegeven en van alle kanten worden zij aangevallen.

De bijen bijten hun vleugels en voelsprieten af en dooden ze. De groote beesten kunnen geen weerstand bieden, zij hebben geen angel en kunnen zich niet verdedigen. Enkele ontsnappen om buiten van koude en ontbering te sterven, de andere vallen als offers niet zoozeer van de wraak als wel van de spaarzaamheid der bijen, want de wintervoorraad honing is voldoende, mits zonder den onverzadelijken eetlust der nutteloozе hommels. En honing is geld voor de bijen.

Hoewel de mensch en de bij van oudsher af met elkaar bekend zijn geweest, heeft toch pas in den laatsten tijd de eerste het werk van de laatste gemakkelijk gemaakt. De ijmker brengt tegenwoordig zijn bijen in korven, waar de cellen reeds gemaakt zijn en het nijvere beestje direct aan het werk kan gaan. De bij aanvaardt dezen toestand met wijsgeerige bedaardheid en de ijmker ziet zijn honingvoorraad verdubbeld.

(Naar het Engelsch van Frank Marshall White.)
A.S.

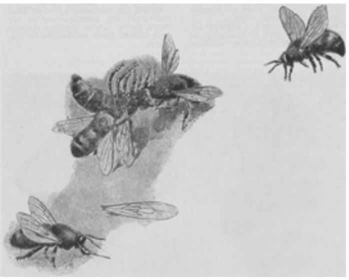

De bijen bijten den hommels vleugels en voelsprieten af en dooden ze.

Naar buiten!

Nu met geeuwtjes en gaapjes
Niet de uren geteld,
Stadsche school-aapjes,
Springt in 't veld,
Blij hupp'lend als schaapjes
De wei in gesneld!

Baadt een blos op je snoetjes
In wind, zon en plas,
Petjes en hoedjes
Smijt ze in 't gras! -
'k Wou 't Speelplicht, school-bloedjes,
Voor Leerplicht nu was!

Merkwaardige rouw- en andere plechtigheden in Rumenië.

Iemand, die lang in Rumenië gewoond heeft en er plezier in had de tallooze eigenaardige gewoonten en gebruiken van het land te bestudeeren door ze zooveel mogelijk zelf mee te maken, vertelt het volgende.

Niet al, wat vreemd is, is belachelijk. Ge moogt verwonderd opkijken, als ge hier na afloop der huwelijksinzegening den pope (priester der schismatieke kerk) met zijn koorknapen hand in hand met de jonggehuwden en hun ouders driemaal rondom een tafel ziet draaien, ge zult er niet om lachen, als ge weet, welke ernstige beteekenis die uitheemsche ceremonie heeft, namelijk den jeugdigen echtgenooten voor te houden, dat ze onafgebroken dag in dag uit *samen* door het leven hebben te wandelden, elkander steunend met wederzijdsche liefde en trouw.

Maar Rumeensche lijkplechtigheden zijn nagenoeg alle even bespottelijk. Zoodra er iemand sterft, achten de huisgenooten zich verplicht een vreeselijk misbaar te maken binnen en buiten het vertrek, waar de doode ligt. Luidruchtigheid en spektakel zijn onafscheidelijk aan elke begrafenis verbonden. Een boerin had haar man verloren en vergezelde hem luidkeels jammerend ter laatste rustplaats. Maar de weg naar het kerkhof was lang en de pope liep langzaam. ‘Zeg,’ zei ze tegen een vervaarlijk dikke boerin naast haar, ‘ik kan niet meer, ik ben òp, huil jij voor me tot aan het kerkhofhek, daar begin ik weer.’ Haar vriendin voldeed aanstonds aan haar verzoek en zette het op een schreeuwen zóó luid, dat ze wel aan een bijzonder geweldige smart ter prooi moest zijn - voor iemand, die niet beter wist, natuurlijk.

Dit is de gewone volgorde der eerbewijzen, welke men brengt aan het stoffelijk overschot des overledenen.

Op den sterfdag wordt het lijk gebaad en geparfumeerd. Is de doode een vrouw, dan trekt men haar ontzielde lichaam haar mooiste balkleed aan en laat heur haar opmaken door een kunstenaar in het kappersbedrijf, die het recht heeft een fabelachtige betaling voor zijn werk te eischen. Zóó legt men het lijk te pronk tot den volgenden dag, den dag van de ter-aardebestelling. Verschillende popen nemen het lijk op en leggen het in den lijkwagen. Het is toegedekt, als een slapende in een bed, maar dit doodsbed wordt schier onder bloemen begraven. Men rijdt het stapvoets twee, drie, soms vier uren lang de straten van Bucharest door, alvorens zich naar het kerkhof te begeven, waar de eigenlijke lijkdienst plaats heeft.

Voor den stoet uit wordt een groote koek gedragen, *kolive* geheeten, een koek met het portret van den gestorvene. Dan volgt de muziek. Bij deftige begrafenissen bestelt men militaire muziek, bij tweede en derde klas ‘uitvaarten’ stelt men zich tevreden met de goedkoopere der *lanthari*. Treurmarschen en volkswijzen worden door elkaar ten beste gegeven. Op de muziek volgen prelaten en popen, die soms wel ten getale van honderd aanwezig zijn. Zij praten, schertsen, lachen zonder eenige waardigheid, ja, het gebeurt, dat zij er niet tegen opzien in kroegen langs den weg, dien de stoet gaat, zich dronken te drinken. Achter de priesters volgt de leege baar, zij wordt gedragen door twee mannen, daartoe uitgenoodigd door de familie des overledenen. Een rijkdom van tapijten en goudborduursels ligt er soms op zoo'n baar ten toon; er zijn er, waaraan tweeduizend gulden is ten koste gelegd. Dan komt de wagen, door twee, vier of zes paarden getrokken al naar gelang de klasse der begrafenis. Onmiddellijk achter den wagen gaan de treurende bloedverwanten. De Rumeniërs zijn erg gesteld op pracht en praal bij dergelijke aangelegenheden, zij verkwisten er

schatten aan en 't gebeurt, dat behoeftige lui - men weet niet hoe - een heel sommetje hebben opgespaard om ze te besteden aan het lijk van een der hunnen.

Ik vergeet nooit het volgende geval, dat mij overkwam. Op een avond kwam een luid lamenteerende vrouw mij smeeken om wat geld om de ter-aarde-bestelling te kunnen betalen van haar zoo pas overleden dochter. Uit meelij met de arme moeder gaf ik haar iets, voldoende voor de begrafenis van een arm meisje, dacht me.

Groot was 's anderen daags mijn verbazing, toen ik langs mijn venster een sierlijken lijkwagen met vier paarden voorbij zag trekken en de treurmuziek hoorde van het fijnste corps uit Bucharest. Was dat ‘mijn’ begrafenispartij?... Wel zeker, de vrouw had bij al de bewoners van de wijk, waar ik woonde, denzelfden nood geklaagd met gunstig gevolg. Ik zou me niet meer laten beetnemen, zwoer ik als de raaf van de fabel.

Praallievend en luidruchtig is men ook bij doopplechtigheden. Behoort het kind tot een aristocratische familie, dan geschiedt het doopsel in het ouderlijke huis, het wordt in dat geval toegediend door een bisschop of ook vaak door den metropolitaan der Grieksch-schismatieke kerk in eigen persoon. De prelaat tooit zich voor die gelegenheid in rijk met zilver en goud versierd plechtgewaad. Een soort van tiaar op het hoofd, een kruis in de hand, treedt hij met zijn talrijk gevolg de woning binnen.

De meter (peters kent de Grieksche Kerk niet) houdt liet kind ten doop, zij reikt het naakt den prelaat, die het driemaal dompelt in een groot bad. Als bij ons, moet het water natuurlijk zijn, 's winters is eenige verwarming toegestaan. Ondertusschen heft het priesterlijk gevolg met luide galmen een overigens zeer schoonen en beteekenisvollen lofzang aan, een hunner houdt een reusachtige kaars, met bloemen en linten versierd, over den doopeling heen. Na afloop der plechtigheid, wordt de moeder binnengeroepen, die haar kind van de meter overneemt en het al de aanwezigen zien laat. De bloedverwanten omhelzen haar, de anderen kussen haar de hand. Daarna vloeit er wijn allerovervloedigst en men drinkt en zingt en musiceert op het heil van den kleine.

Wijwaterbakjes van Th. Molkenboer.

Er is niets moeilijker voor den kunstenaar dan dingen, die door hun aard en bestemming aangewezen zijn om in grooten getale vervaardigd te worden, toch iets kunstigs, iets moois bij te zetten, zóódat ze boven de gewone fabriek-matige producten staan.

Eén mooi ding maken is moeilijk, maar 't is mogelijk, als het talent daar is en de artist vrij wordt gelaten in al het bijkomende, dan ontstaat een schilderij, een beeld, een gedicht, één enkel en eenig ding, dat zeer schoon en waardevol kan zijn, maar dat slechts aan *een* mensch kan toebehooren, waarvan slechts *een* sterveling voortdurend genieten kan.

Zou een schilderstuk in meerdere exemplaren gereproduceerd moeten worden, dan had de kunstenaar voor *ieder* van die werken *evenveel* talent, toewijding en tijd noodig als voor het eerste. Besteedde hij die er niet aan, zijn tweede en derde en al de andere exemplaren zouden slechts namaak wezen, misschien niet geheel en al waardeloos, maar in ieder geval ver beneden het oorspronkelijk model staande.

Wat voor een schilderij - althans in het algemeen - zoo goed als onmogelijk is, dient een *kunstnijverheidsman* nochtans te beoogen, - en dat ondanks zich zelf, - want het doel en het wezen van de dingen, die hij maakt, brengen het nu eenmaal meê, dat ze in grooter aantal verkrijgbaar moeten zijn. Een meubelmaker, die in zijn heele leven slechts één stoel zijn werk zou mogen noemen, kan ongetwijfeld een man van de zeldzaamste begaafdheid zijn, nochtans zal niemand hoog opgeven van 's mans verdiensten als nijverheidsman.

De stoel is nu eenmaal een ding voor het gebruik bestemd, en het gebruik eischt meer dan één stoel, meerdere stoelen, meerdere kasten, tafels en alles wat we aan huisraad om ons hebben. Het leven stelt hier zijn eischen aan de kunst - of liever aan de nijverheid - en groot en schoon is deze, als ze, ondanks dien dwang haar door het leven opgelegd, waardig kan blijken en stijlvol, schoon en waar.

En dat kan, dat getuigen zoovele fraaie voorwerpen van kunstnijverheid uit vervlogen tijden, daarvan getuigen eveneens reeds zoovele goede voorbeelden uit onze dagen.

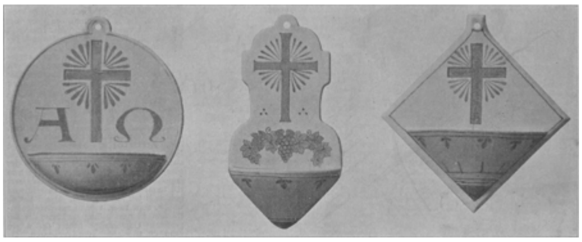

WIJWATERBAKJES VAN TH. MOLKENBOER.

Het eenige wat dan den weg wijst is een grondige kennis van het vak, waarin men werkt, en een evenzeer groote kennis van de eischen, die het gebruik aan de voorwerpen stelt.

De grondige kennis van de eischen der practijk geeft dan van zelf den meest geeigenden vorm, de goede vakkennis leidt dan tot de onberispelijke uitvoering, en de goede smaak doet de rest.

Nu is het meermalen gebleken, dat ondanks de veel-gelaakte machines en wat er meer aan materiaal bij de fabrikatie volstrekt noodzakelijk is, met het noodige gezond verstand en goeden smaak er altijd wel zoodanige vormen te bedenken zijn, zoodanige manier van fabrikatie te kiezen is, dat het, om 't zoo te zeggen, niet anders dan goed kan, dat een eenmaal in het eerste model aanwezige deugd, in elke reproductie, ondanks het misschien groote aantal, aanwezig is.

Denk eens aan drukwerken, stempels, matrijzen en wat dies meer zij - alles middelen om langs machinalen weg dingen te vervaardigen. En hoe mooi zijn niet dikwijls de resultaten, die men er mee krijgt. Het hangt er maar van af of men het schoone alléén in den vingerdruk van den artist, dan wel in de schrandere compositie, in het ontwerp, ziet.

De *main-d'oeuvre*, - zooals men dat noemt - gaat met machinale reproductie voor een groot deel verloren, maar de constructie, de compositie blijft. En, zoo die domineert, zoo die de hoofdfactor is, dan is aan de oordeelkundige reproductie van een mooi en goed voorwerp evenveel schoonheid als aan het model gewaarborgd.

Een kunstenaar, die blijk geeft op het gebied van fabrieks-productie ernstig naar volmaaktheid te streven, is de heer Th. Molkenboer, artistiek leider van de N.V. faïence-en-tegelfabriek ‘Holland’ te Utrecht.

Zoo beproefde hij onlangs zijne kunst aan de in onze huisgezinnen zoo onontbeerlijke wijwatersbakjes, voorwerpen, die tot nog toe, altoos import-artikelen, vooral uit Duitschland en België, door hun vorm en kleuren niet altijd even smaak-verbeterend waren. Integendeel, die kleine voorwerpen waren in den regel beneden de meest welwillende en minst eischende critiek. De heer Molkenboer ontwierp een drietal verschillende van deze voorwerpjes en slaagde er bij elk in, iets origineels, iets eenvoudigs, maar edels voort te brengen.

Ze zijn uitgevoerd in witte faïence, met doorschijnend lood-glazuur verglaasd en met frissche kleuren - meest blauw, groen en geel beschilderd. De hoofdvormen zijn uiterst eenvoudig, de décors zeer sober, maar ze maken een alleraangenaamsten indruk.

Ze zijn, zooals onze plaatjes op deze bladzijde laten zien, stemmig en zonder pretentie, vol gratie en toch nobel, en ze doen tegen een donker behang met heur frissche kleurtjes zoo levendig en zoo prettig, dat ze waarlijk verkwikkend zijn om aan te zien.

Ze hebben dit groote op die importartikelen voor, dat ze zonder pretentie zijn, dat ze niet meer willen schijnen dan ze zijn, eenvoudige, leuke, kleine dingen, zonder onnoodige krullen en zwaaien, zonder leelijk gemodelleerde Maria- of Heiligenbeeldjes, - recht en strak, maar gezellig, vriendelijk en frisch.

De firma Lindner te Venlo stelt ze, als groothandelaar, in alle winkels van religieuze artikelen verkrijgbaar tegen hoogst matige prijzen (*ƒ* 0.40 per stuk) - iets wat den lieven dingskes om hun deugd hopelijk een des te grooter debiet onder de katholieke Nederlanders verzekert.

En dat wenschen wij hun gaarne toe, want de heer Molkenboer verdient als ontwerper en de fabriek *Holland* in Utrecht als fabrikant in alle opzichten den dank van degenen, die naar de verlossing uit de slavernij van den wansmaak snakken.

[Nummer 21]

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

De horen heeft ten maaltijd geroepen en in de hooge zale zijn de gasten aan den disch gezeten. De tegenwoordigheid des graven en zijner gemalinne, het groote getal der aanzittenden, alles doet *dit* feest grootscher en luisterrijker zijn, dan de jachtfeesten, die men het vorig jaar te Voorne vierde. Nu de maaltijd na den afloop van het tornooi, dus tegen zonneondergang plaats heeft, is de door honderden wastoortsen verlichte zaal dubbel feestelijk om te zien. De uit koper fraai bewerkte wandluchters zijn alle ontstoken en daarenboven staat achter iederen gast een dienaar met brandend waslicht. Behalve met het gulden dischgeraad is de tafel versierd met een aantal kasteden met al hun toebehooren, en op den wimpel, die van de tinne wappert, leest men den naam van een stad uit het graafschap Holland en Zeeland, terwijl in 't midden een zwaan prijkt, blank en statig, ter herinnering, zooals jonker Jan Ermgaard doet opmerken, aan ‘den langgehalsden leydsman met zijn witten wapenroc’, die om zijn hals aan een gouden ring een schild met het blazoen van Henegouwen draagt.

En een prachtig gezicht is het ook, als de hoofdschotels, de reusachtige zilveren bladen, beladen met allerlei geurig ooft, met den jarigen os in peterselie en saffraan gebraden, met herte- en reebouten, met allerlei zee- en riviervisch, worden binnengebracht door ridders te paard, in volle wapenrusting, tot vóór de grafelijke zitplaats, om ze daar te overhandigen aan een ander edelman, die ze met een kniebuiging den grave aanbiedt.

Al die vorstelijke pracht en praal hebben de meesten onder de gasten meer aanschouwd, maar nu 't bovenste ammelaken is omgeslagen en 't nagerecht wordt opgedragen, komen er verrassingen, die zélfs Jan van Avenues, welke toch in Frankrijk ook menig luisterrijk feest bijwoonde, goedkeurend doen glimlachen. De olifant toch, die zoo statig de zaal komt binnenstappen, is zoo kunstig vervaardigd, dat men hem wel voor een levend beest kon aanzien; 't zwart-fluweelen kleed, dat hem dekt, is met gouden leeuwen gesierd en op zijn rug zit een schoon blond kind in een lang witzijden gewaad, het draagt op den rug lange vleugelen van wit en goud en op den band, die zijne lokken omsluit, leest men den naam Gabriël.

Wat is dat een zoetluidend liedeke, dat zijn heldere kinderstem voor de gravinne zingt, terwijl hij haar met welriekende bloemen bestrooit; men moet lachen om de dwaze deftigheid van het groote beest en te gelijk bijna weenen om den liefelijken zang van 't engelachtig kind.

Ermgaard - 't is wel te gissen - heeft haren zetel naast dien van jonker Jan van Arkel; zij spreken elkaar over heel gewone dingen, maar voelen zich wonderwel tevreden. Zoo Katharina van Teylingen nu Ermgaard kon zien, ze zou gelukkig zijn om hare gansch veranderde uitdrukking en ze zou misschien glimlachend zich de woorden van den hofmeester te binnen

De grootvorst-troonopvolger Michaël Alexandrowitsj.
VAN HET HISTORISCHE KOSTUUMFEEST AAN HET RUSSISCHE HOF: Klederdrachten uit den tijd van czaar Alexis Michaëlowitsj.

De grootvorstin Wladimir Maria Paulowna.
VAN HET HISTORISCHE KOSTUUMFEEST AAN HET RUSSISCHE HOF: Klederdrachten uit den tijd van czaar Alexis Michaëlowitsj.

hebben gebracht. Zoete woordekens schijnen dan toch de beste medicijn te zijn, zooals de oude man voorspelde! Maar de jonker van Arkel is er toch niet kwistig mede; hij overstelpt zijne dame niet met een keur van hoofsche taal, zooals de meeste ridders, vooral zij, die 's Graven hof bezochten; hij zelf is geen minnaar van ijdel en beuzelachtig gesnap, van fraaie geestigheden, waarbij 't hart koud blijft; hij heeft reeds te diep in die ernstige, heldere oogen gezien om niet te weten wat de jonkvrouw zou behagen, wie hij sinds den dag, dat hij Geraerdt van Voorne naar den Burcht voerde, zijne ridderdiensten heeft gewijd. Geen van beiden hebben zij daarover nog gesproken, een eerbiedige schroom houdt hem terug van 't geen hij zoo gaarne zeggen zou; - straks wanneer de tafels weggedragen zijn, wanneer de vlugge voeten zich reien ten dans, zal hij haar in den burchttuin voeren en in den maanlichten Meinacht zal hij haar bidden....

'Jonker,' en Ermgaard heeft hare hand op zijn arm gelegd, 'hoe droomt ge zoo? Uw lijfknaap heeft al eenige malen gepoogd u te naderen, maar de dienstknechten dringen hem terug. Zijn gelaat is zoo verschrikt, hij zal u iets ernstigs te melden hebben.'

Nu ziet de jonker ook zijn knaap en een luid: 'Hierheen, Ewout,' is genoeg dat men hem ruim baan geeft om tot den zetel zijns meesters te naderen. Maar de woorden, die hij jonker Jan influistert, doen dezen verbleeken, hij staat plotseling op en verlaat de feestzaal, wat in de algemeene, vreugdevolle opwinding ternauwernood bemerkt wordt.

Ermgaard tracht het angstig voorgevoel, dat haar bekruipt, terug te dringen, zij doet haar best schertsend te antwoorden op de plagende woorden, die Gielis van den Bosse, aan haar rechterzijde gezeten, haar toevoegt. Maar lang behoeft zij niet te duchten, dat iemand haren angst en verwarring bemerken zal, want nu is ridder van Arkel van zijn zetel gerezen en in gloeiende woorden spreekt hij over den heirtocht tegen de oproerige stad, hij doet beroep op riddereer en trouwe, hij zegt, hoe de beminde en diepbetreurde graaf Floris zijn wellieven neef Jan van Avenues de voogdij over zijne landen aanbeval, wetende, dat hij ze besturen zou naar zijn geest en welgevallen. En als nu graaf Jan zich verheft en vraagt, wie zijner vazallen hem volgen zal, dreunt slechts één kreet door de hechte gewelven der zale: 'Voor graaf Jan! Holland en Jan van Avennes!'

Graaf Jan reikte den heer van Arkel de hand. Wel heeft zijn trouwe manne hem goeden dienst gedaan!

Nog is 't geestdriftig gejuich niet bedaard, wanneer de jonker de feestzaal weder binnentreedt. Als hij zich naar zijn zetel begeeft, roept de graaf met luide stemme hem tot zich.

'Jonker,' zegt hij, 'uw heer vader en al deze edele heeren zijn besloten met ons ter heirvaart te trekken om Vronen te tuchtigen. Wij hebben ons de vreugde voorbehouden u zelf morgen tot ridder te slaan en, bij Sint Denys! geen kloeker ridder zullen wij onder onze wapenen tellen, zoo gij ook ons volgen zult en uw krachtigen arm verheffen wilt tegen de vijanden van uw heer.'

Bij 's graven woorden is het heel stil geworden, maar de juichkreet, die reeds wordt ingezet, daar men slechts wacht, dat Arkel zich toestemmend buigen zal, verstomt, nu zijn stem, vreemd ontroerd, door de zaal klinkt.

'Heer graaf, geen grooter eer zou mij ten deel kunnen vallen, dan door u tot ridder verheven, mijn eersten ridderplicht in uw dienst te vervullen. Maar gij zult mij geen

ridder slaan en ik zal niet mede optrekken naar Vronen. De man, dien ik heden in het tornooi versloeg, Pelgrim van der Lee, is stervende, en schoon de wetten mij mogen verontschuldigen, ik draag zijn dood, want hij was mijn vijand en in drift heb ik hem niet ontzien. Ik heb bij zijn sterfbed gestaan en bij 's Heeren kruis heb ik gezworen, dat ik tegen niemand meer 't zwaard zou verheffen dan tegen de ongeloovigen, tot ik op het Heilig Graf den ridderslag ontvangen zal hebben. Dit zal mijne boete zijn.'

Eene algemeene ontroering volgde op die woorden. In waarheid, zulke beloften werden meer gedaan en ook nagekomen, maar dan gold het grootere misdrijven, niet den zeer vergeeflijken doodslag van een booswicht, die alle wetten had geschonden. En thans, nu de roepstem van Paus Nicolaas IV tevergeefs weerklonk, nu geen der Christenvorsten zich opmaakte om Jerusalem te bevrijden, nu was de vervulling dezer belofte dubbel zwaar. Toch juichten allen den jongen edelman toe, die zijne ridderlijkheid op zoo hoogen prijs stelde, die niet de minste vlek op zijn oud, roemrijk wapenschild duldde, maar de heer van Arkel zag somber voor zich uit en Ermgaard was het alsof gansch de wereld koud en ledig werd en het geluk, dat haar daar even nog zoo hoopvol toelachte, in de verte verdween.

In 't late uur, toen men ter opperzale, bij de toortsen van gekleurde wasse, vroolijk danste, voerde jonker Jan de jonkvrouw van Voorne in den slottuin, onder den Meidoorn, welks bloesem, hem door Ermgaard geschonken, hij nog in de lokken droeg.

'Daareven,' zeide hij, 'hoopte ik u hier te vragen of gij mijne trouwe wildet aanvaarden, of ik uw beschermer zou mogen zijn, niet voor een korte pooze, niet tegen een enkel man, maar voor 't gansche leven en tegen al wat u zou kunnen smarten. Maar nu moet ik heen! En wie zegt, of ik nog zal wederkeeren. Mag ik uw woord wel vragen, nu ik u achterlaat, alleen en onbeschermd, nu ik u niets kan geven dan mijne verre gedachten, Ermgaard?'

Tot eenig antwoord legde zij haar hoofdje tegen zijne breede borst.

Van boven klonk uit de vensters der ridderzaal gejuich en de tonen van een psalterium; toen zong door den stillen, klaren nacht een heldere vrouwestem:

> De zonne is ondergegangen;
> De starren blinken zoo klaar.
> Ik wou, dat ik met mijn liefste,
> - Ver over de heiden -
> In eenigen boomgaard waar.
>
> De boomgaard is gesloten,
> En daar mag niemant in
> Dan de zoete vrouw nachtegale,
> - Ver over de heiden -
> Die vliegt er van boven in.
>
> Ik zal er vrouw nachtegael binden;
> Heur hoofd aan heur voetekens doen,
> Opdat zij niet meer moog klappen
> - Ver over de heiden -
> Wat twee zoete liefkens doen!

'Morgen trek ik af, Ermgaard.'

'Ik beloof u, bij de zoete Moeder der heiligheid, dat ik u getrouwelijk wachten zal.'

‘En ik zweer u, bij mijne heiligen Sint Maarten en Sint Jan, dat ik over een jaar wederkeer, wanneer de Meidoorn wederom bloesem draagt.’

‘En zoo gij niet moogt wederkeeren?’

‘Bid dan voor de rust mijner ziel. Maar ik zal komen! Te sterke banden trekken mij nu naar 't zoete vaderland.’

Reeds den anderen dag trokken weer een schare ridders ter poorte uit van het Arkelsche hof, maar thans niet ten vroolijk steekspel. Weer blies men de klinkende klaroenen, maar ontzagwekkend klonk nu haar stem, nu zij ten strijde riepen.

De landweer - de gewapende burgers der stad Gorichem - trok vooraan, de

Refugium peccatorum.

Leg op dit schuldig hoofd, Prinsesse mijn,
Heel even Uw gebenedijde handen -
Dan zal mijn groote smart geleden zijn,
Mijn heet verlangen niet zoo fel meer branden.

Op 't koele marmer knielend, wachte ik stil
De blijde komste mijner lieve Vrouwe:
Of Zij met wijze woorden stillen wil
Mijn angstig hart en mijner ziele rouwe;

Of niet één bede van Haar lippen zoet,
Eén liefdeblik uit Hare zacht-blauwe oogen
Mij redden zal van d' eeuw'gen vlammenvloed,

Haar blanke hand mijn tranen af zal drogen,
Haar stemme fluisteren, vol mededoogen:
Dat 'k eens mijn schuld zal hebben uitgeboet...

POENITENS.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw,
door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.) [Vervolg van p. 166.]

Sint Joris-baniere van het schuttersgilde wapperde hoog in de zoele voorjaarslucht, niet de banier der schuttebroeders van Sint Sebastiaan, met die der wevers, der volders en der visschers, allen, die in dagen van vrede zich oefenden met boog en speer, met schild en dagge, om in tijd van oorlog hun heer te volgen ter heirvaart. Ja, 't was wel schoon om te zien, schooner nog die drom van geharnaste ridders, met kleurigen wapenrok en fonkelend schild, maar van uit de bovenvertrekken zien geen vroolijke oogen op den stoet. Mogen daar sommige vrouwen den sluier nog wuiven ten laatsten groet, de meeste hebben het gelaat in de handen verborgen en laten de tranen vrij langs de wangen vloeien.

Hoevelen zullen er wederkeeren?

Ziet, de heer van Arkel schouwt nog eens om naar zijn heerlijk, keizerlijk huis, naar de hooge tinne, waar zijn banier wappert, - hij zal het nimmer weerzien.

En aan de andere zijde van Gorichem rijdt een eenzaam ruiter, door knaap en dienstknecht gevolgd, langs de Linge en houdt zijn ros in om óók nog eenmaal te staren op de stoute torens van den voorvaderlijken Burcht. En de hand aan het zwaard, zegt hij nogmaals tot zich zelf de woorden, die hij tot de geliefde sprak: dat hij zal wederkeeren, wanneer de Meidoorn weder bloesem draagt.

(*Wordt vervolgd.*)

Schetsen uit Kopenhagen,
door
G.F.J. Douwes.

I.
De heenreis.

Tot de hoofdsteden van Europa, die vooral in de laatste jaren des zomers door vele reizigers worden bezocht, behoort ook Kopenhagen.

Niet alleen om de fraaie stad zelf en hare mooie omgeving, of om de schoone omstreken, maar ook om een ander doel: de stad is thans een aantrekkingspunt voor geneeskundigen, die uit alle landen herwaarts komen, om '*Finsens medicinske Lysinstitut*' (lys = licht) te bezoeken en de nieuwe geneeswijze der lupus van dezen professor, wiens naam thans in de geneeskundige wereld zoo hoog staat aangeschreven, te zien en te bestudeeren.

Hoewel de stad op een eiland (Seeland) ligt en aan de Sond een uitstekende haven bezit, komen daar slechts betrekkelijk weinig reizigers aan; de zeeweg wordt veelal zoo kort mogelijk genomen.

De meestgevolgde routes zijn:

1. Van Berlijn over Neustrelitz, Rostock, Warnsmunde; van daar per boot in twee uur naar Gjedser (of Gedser) op het eiland Falster, verder over Nykjöbing en Roskilde naar Kopenhagen. - 2. Van Berlijn over Wittenberge, Ludwigslust, Hagenau, Hamburg, Kiel; van hier overtocht in 5-6 uur naar Korsör, en verder over Roskilde naar Kopenhagen. - 3. Van Hamburg over Altona, Elshorn, Neumunster, Sleeswijk, Flensburg, Vamdrup, Fredericia; vandaar in 20 min. over de Kleine Belt naar Strib op Funen, verder over Odensee naar Nyborg; vaart in 1 uur 20 min. over de Groote Belt naar Korsör, verder over Roskilde naar Kopenhagen. - 4. Van Stettin over Straalsund; overvaart naar Rugen, waarop spoor naar Sassnitz; overtocht in 4¼ uur naar Trelleborg, in Zweden, spoor naar Malmö; vaart in 1½ uur naar Kopenhagen. Van Stettin naar Kopenhagen wordt de zeereis in 14 uur gedaan. - 5. Van Lubeck, behalve over Hamburg enz., zeereis in 13½ uur naar Kopenhagen.

Van Nederland geschiedt de reis als volgt:

1. Van Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage enz. via Utrecht, Arnhem, Emmerik, Wesel, Haltern, Munster, Osnabrück, Bremen, Hamburg, Kiel; bootvaart Kiel - Korsör; verder Korsör, Roskilde, Kopenhagen.
2. Van Amsterdam enz. via Amersfoort, Apeldoorn, Deventer, Almelo, Oldenzaal, Salzbergen, Rheine, Osnabrück, enz. (Zie verder 1.)

Bij beide routes geschiedt de reis van Amsterdam naar Kopenhagen binnen 24 uur.

Schrijver dezes deed de reis van Amsterdam over zee met de *Etna*, een wel oud (1871), maar niet verouderd stoomschip der 'Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij', dat evenwel meer voor vrachtvaart dan voor vervoer van passagiers bestemd en ingericht is.

Donderdag 4 Juli, 's morgens om vier uur, vertrok het schip van Amsterdam en was om halfacht aan de groote schutsluis bij IJmuiden.

De kleppende klok, die de bewoners daar ter kerke riep, was als de afscheidsgroet van het vaderland; om halfnegen was de *Etna* in zee.

De zee! De wijde, woelige, wilde, woeste, de onbegrensde en onbeteugelde, de eeuwenoude en onveranderlijke, soms door een lichte koelte, meestal door sterken wind bewogene en vaak door stormen opgezweepte watermassa, die zelden door een onverschillig oog, maar steeds met opmerkzamen en belangstellenden, of vorschenden en bezorgden blik wordt gadegeslagen. Dat machtig water, door de zonnestralen hier lichtblauw en doorschijnend, daar donkerder getint en ginds meer grauwig, maar als geheel een onafzienbaar zilverveld van witgekuifde golven. Ziet, daar rollen zij ruischend aan, gaan voorbij, snellen voort, al voort en verliezen zich in de oneindige massa; andere komen, en weer andere, en nogmaals andere: weer dezelfde beweging, dezelfde loop en weg, tot zij zich vereenigen met de vorige. Zoo gaat het voort, immer voort, het beeld der eeuwige beweging en verandering, tot het schijnt te eindigen aan den horizon, de vereeniging van den onmetelijken hemelkoepel met den grenzeloozen oceaan.

De zee is schoon, altijd schoon: liefelijkschoon bij hare kalme golfbeweging of het heerlijk nachtelijk verschijnsel van het lichten der zee, als zij een vurige, lichtbewogen vlakte wordt; - verrukkend-schoon, bij op- en ondergang der zon, wanneer zij deels vloeiend goud en purper, deels lichter of donkerder getint wordt en zij de onnavolgbare kleurenmengeling van den oostelijken of westelijken hemel zoo prachtig op haren spiegel weerkaatst; - fantastisch schoon, als in de diepe stilte van den nacht het zilveren maanlicht aan den schier onbewolkten hemel haar

verheldert met zijn zachten glans, die bij het eigenaardig spel van licht en donker in de geheimzinnige verte in een halfduister overgaat; - ontzettend-schoon, als zij melkachtig-wit en de hemel onheilspellend-zwart wordt: de voorboden van den orkaan, wanneer de kokende, bruisende, schuimende, woedende massa, onder vreeselijk stormgeloei wordt opgezweept tot reusachtige baren, die doodelijken angst en schrik aanjagen en alles dreigen te vernielen en vernietigen.

De zee: het beeld van het groote en grootsche, het oneindige en eeuwige, het wonderbare en majestueuze en daardoor van haren Schepper, doch ook van het beweeglijke en veranderlijke, het geheimzinnige en wonderlijke, het onbestemde en onbetrouwbare en daardoor van het menschelijk hart; - de draagster en verzwelgster van zoovele moedige mannen, die zich met schatten en kostbaarheden aan haar toevertrouwen, een zoo gewillig lastdier, maar vernielend monster tevens; - de bewaarster van heerlijk voedsel voor den mensch, onder harden arbeid en aanhoudend gevaar verkregen, en daarom onderhoudster van het leven, doch ook oorzaak van veler vroegtijdigen en jammerlijken dood; - de natuurlijke scheiding van landen en volken, maar eveneens het middel voor hunne verbinding en vereeniging, en hierdoor de bron van veler voorspoed en geluk en van stijging der volkswelvaart; - het veld van den vreedzamen wedstrijd der natiën door handel en verkeer, daarentegen van verderf en dood in den gruwelijken oorlog; - het tooneel van heldendaden en volksgrootheid, maar ook van wreedheid en barbaarschheden.

De Noordzee is, daar zij verscheidene handeldrijvende staten begrenst, een der meest bevaren zeeën; maar hare oostelijke, zandige, langzaam-afhellende, havenlooze kusten zijn gevaarlijk: daarom blijven de schepen op een tamelijk verren afstand.

Zoo ook de *Etna*, die noordwaarts koers hield. De vaderlandsche kust, eerst nog van verre zichtbaar, verdween meer en meer en was ten laatste uit het oog verloren.

's Avonds zeven uur was Terschelling gepasseerd. Van den eilandengordel, die als een bolwerk het noorden van ons land tegen de woede der zee beschermt - vandaar het spreekwoord: 'Tessel is een deksel voor de Friesche kust!' - ziet men, evenals van de noordwestelijke kust van Duitschland, weinig of niets.

Den tweeden dag, ongeveer twaalf uur, was de *Etna* tegenover de zandige kust van Sleeswijk, die duidelijk zichtbaar was, en 's avonds negen uur zag men het eerste 'vuur' (vuur- of lichttoren) van Jutland. Het maakt een eigenaardigen indruk, als men over die wijde uitgestrektheid in het halfdonker niets anders ontwaart dan van zeer verre een enkel lichtend punt, dat voor den zeeman een wegwijzer en waarschuwing, voor den reiziger een verrassing is.

De koers van het schip, die steeds noordwaarts ten oosten was geweest, veranderde in een oostelijken, toen men 's nachts 'om den Noord' was gevaren in het Skagerrak, den 110 K.M. breeden zeeboezem tusschen de noordkust van Jutland, de zuidkust van Noorwegen en de westkust van Zweden. De beide laatste kusten hebben verscheidene goede havens, maar de Jutsche kust is wegens haar zandbanken gevaarlijk voor de scheepvaart, wat de namen 'Jernkysten' (ijzeren kust) en 'Jammerbocht' zeer juist aanduiden.

Hoewel langs die kust de zeestrooming een oostelijke richting heeft, bleef het schip om genoemde reden op een behoorlijken afstand en voer omstreek drie uur 's namiddags om Kaap Skagen - dat eigenlijk geen kaap, maar een landpunt is, want er zijn slechts geringe hoogten en geen bergen - in het Kattegat. Dit tweede der wateren ter verbinding van de Noord- met de Oostzee - tusschen de oostkust van Jutland, de westkust van Zweden en ten noorden der Deensche eilanden - is gevaarlijker voor den zeeman dan het voorgaande: deels om de betrekkelijk lage

kusten in het westen en zuiden, meer nog om de zeer steile en rotsachtige kusten van Zweden; de naam ‘Matrozenkerkhof’, aan dit water gegeven, spreekt hieromtrent duidelijk genoeg.

Het Kattegat heeft door drie zeeëngten gemeenschap met de Oostzee: de Kleine Belt, tusschen Jutland en het eiland Funende Groote Belt, tusschen de eilanden Funen en Seeland, en de Sond, tusschen Seeland en de Zweedsche provincie Schonen. Van deze drie wordt de Sond of Oeresund - die 67 K.M. lang en op de smalste plaats, tusschen Helsingborg in Zweden en Helsinggör (Elseneur) op Seeland, slechts 4 K.M. breed is - het meest bevaren, omdat zij de kortste en veiligste weg is.

Den vierden dag, 's morgens zes uur, voer de boot tusschen Helsingborg en Elseneur; het prachtig gezicht, dat men van verre op beide plaatsen had, vormde met de zee een schoon panorama. Een uur

later ontwaarde men de hooge rotsen van het Zweedsche eiland Hveen of Hoen, waar eens Tycho Brahe op zijn observatorium Stjerneborg den loop der sterren naspoorde. Om negen was Kopenhagen, het doel der reis, bereikt.

De tocht, die drie dagen en vijf uur had geduurd, was zeer voorspoedig, het weer gunstig, de zee prachtig geweest.

De eerste indruk, dien ik van de stad kreeg, was tweeërlei: aangenaam om het luiden der klokken, die de inwoners ter kerke riepen (het was Zondag); onaangenaam om den arbeid der werklieden aan de kaden, waar men niets van den rustdag bespeurde. Later vernam ik, dat die Zondagschennis ten twaalf ure ophield.

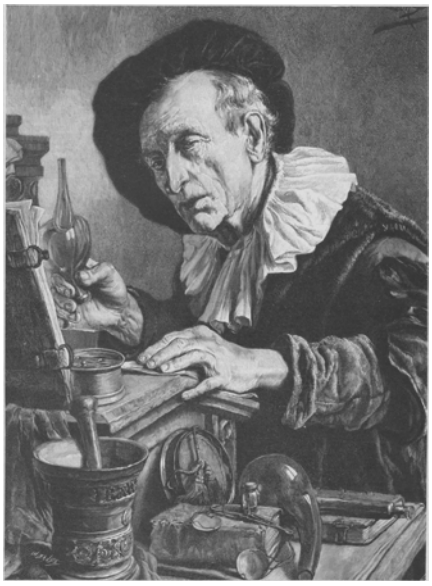

DE ALCHIMIST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LÉON BRUNIN.

II.
De stad.

Kopenhagen is een mooie, groote stad met breede straten en boulevards en vele schilderachtige punten; - schoone, ruime pleinen, waarop fraaie standbeelden, monumenten en fonteinen; - smaakvol aangelegde parken, met hoog en laag en waarin tal van beeldengroepen en statuën, met groote, eigenaardig-schoone openbare gebouwen, hooge huizen, sierlijke winkels, magazijnen en bazars en ruime hotels, waarvan vele met monumentale gevels; - tal van gothische, romaansche en in andere stijlen gebouwde kerken, waaronder met hooge, slanke of stompe torens.

Als hoofd- en hofstad, heeft zij onderscheidene vorstelijke paleizen en kasteden en verschillende regeeringsgebouwen; - als koopstad (Kopenhagen = Kjöbenhavn = koophaven) verscheidene handelsinrichtingen, - banken en verzekeringsmaatschappijen, verschillende consulaten, handels- en effectenbeurs; - als oorlogs-en koopvaardijhaven, uitstekende havenwerken, dokken, oorlogs- en marinewerf en verschillende inrichtingen voor alles, wat voor scheepsbouw, -uitrusting en -proviandeering wordt vereischt.

Hoewel als markt- en fabrieksstad van minder beteekenis, worden de groenten-, fruit-, bloem-, vee-, visch-, boter- en kaasmarkten, ook door buitenlieden, druk bezocht - en vindt men er verscheidene machine-, porselein-, terra-cotta-, papieren andere fabrieken, ijzer-, metaal- en bronsgieterijen, kalkbranderijen en alombekende bierbrouwerijen.

BIJ DEN HOPMAN THUIS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GRISON.

Voor wetenschap en kunst bezit zij onderscheidene musea en kabinetten, rijk en leerzaam door de verschillende kunstschatten, oud- en zeldzaamheden; kolossale bibliotheken, waarin kostbare en zeldzame boeken en handschriften; -een beroemde hoogeschool, academia, een polytechnische-, een metropolitaan-, een militaire-, een marine-, een veeartsenij- en een handelsschool; een observatorium, een laboratorium, een botanischen tuin, benevens tal van wetenschappelijke inrichtingen voor hooger- en middelbaar onderwijs; - kweek-, vak- en ambachtsscholen en een groot aantal lagere scholen.

Zoowel tot ondersteuning der lijdende menschheid en beoefening der weldadig-

heid als tot het verschaffen van vermaak en genot zijn er tal van gelegenheden.

Voor de eerste vindt men: vele hospitalen, ‘Finsens medicinske Lysinstitut’, een doofstommen- en blindeninstituut, een idioten-gesticht én verschillende gestichten voor lijdenden en ongelukkigen, armen en ouden van dagen; - voor de laatsten: schouwburgen, volkstheaters, een concertpaleis, circus, den vermaarden tuin *Tivoli*, een zoölogischen tuin, panopticum, speeltuinen, jachtclubs, onderscheidene gelegenheden voor sport en allerlei uitspanning.

Tot uitoefening der justitie zijn er gerechtshoven, tucht- en verbetcringshuizen en gevangenis; - voor krijgszaken: kazernes, arsenaal, geweerfabriek, citadel en bastion.

Ruime, frissche woningen; een voortreffelijke waterleiding, die uitstekend drinkwater oplevert; pneumatische afvoerbuizen voor faecaliën; openbare bad- en zwemplaatsen bevorderen de volksgezondheid.

Als moderne wereldstad heeft zij: asphaltbestrating; electrische verlichting van pleinen, hoofdwegen en straten, openbare gebouwen en winkels; brandweer, abatoir en crematorium; kiosken, inodores en kabinets voor toilet-maken; electrische en paardentrams en omnibussen naar alle deelen der stad en ver daarbuiten; stationneerende rijtuigen, ‘droschkens’ op de pleinen en verschillende punten; dienstmannen als gidsen en pakkendragers.

Voor handel en verkeer loopen spoorwegen naar het westen, noorden en zuiden des eilands, en heeft zij stoombootvaart naar de voornaamste havens van Europa, Amerika en Azië; - zij heeft door onderzeesche kabels telegraphische gemeenschap met alle deelen des rijks en der wereld en bezit stedelijke, intercommunale en internationale telephoonverbindingen.

Eindelijk de uitgestrekte en mooi aangelegde begraafplaatsen met hare talrijke praalgraven en monumenten, en het natuurschoon der boschrijke omstreken, nog verhoogd door de vele fraaie villa's en onderscheidene vorstelijke lustpaleizen.

Als metropool en koninklijke residentie is zij het vereenigingspunt van het hof en de hoogste staatsdienaren, de voornaamsten en de aanzienlijksten des lands, van ambtenaren en militairen, geleerden en kunstenaars; - de zetel van talrijke genootschappen, maatschappijen en instellingen voor kunsten en wetenschappen, voor muziek met vele zanggezelschappen en voor weldadigheid.

Met al het gewoel en de drukte eener menigte menschen, die in alle richtingen, meest haastig, zich voortbewegen; het geklingel der vele zich een weg banende fietsen; het geraas der voorbijrollende rijtuigen en der lange wagens, bevracht met materialen of koopwaren; het gesnor der gewiekte electrische trams en soms het ‘tuf-tuf’ eener rennende automobiel: zie daar de wereldstad *Kopenhagen*, met ruim een half millioen inwoners en druk bezocht door vreemdelingen.

Zij ligt op 55° 41′ N. Br. en 30° 14′ O.L. (Greenwich) op het eiland Seeland (Själland) aan een diepen arm van de Sond, die hier vier geogr. mijlen breed is en een prachtige haven vormt, welke 5000 schepen kan bevatten en tot station van de oorlogsvloot dient, en aan een nauwe zeestraat, die Seeland van Amager scheidt.

Binnen de boulevards, die in de plaats der gesloopte vestingwerken zijn aangelegd, bevat de oude stad een oppervlakte van 445 H.A.; maar het geheele stadsgebied met inbegrip der vroegere voorsteden, bedraagt 6500 H.A.

Hieruit blijkt, hoe ontzaglijk zij zich heeft uitgebreid, wat vooral in de laatste twintig jaar is geschied; en nog wordt hare uitgestrektheid naar verschillende zijden steeds grooter.

Ook de aanwas der bevolking is verbazend groot: telde zij in 1875 ongeveer 220.000 inwoners, thans is deze met het ingesloten Frederiksberg tot ruim een half millioen gestegen.

De stad, die op een effen bodem is gelegen, doch tegen overstroomingen beveiligd, wordt in vier hoofddeelen gesplitst, die echter een ondeelbaar geheel vormen: de *Oudstad*, de *Nieuwstad, Christiaanshaven* en de *voorsteden*.

De *Oudstad* of het westelijk gedeelte, begrensd door de Nörrevold- en Gothersgade (gade = kade = straat), werd na den hevigen brand van 1795, welke meer dan duizend huizen in de asch legde, schooner weer opgebouwd. Wanneer men opmerkzaam door eerstgenoemde straat gaat, kan men duidelijk het verschil tusschen de oude stad en het nieuwe deel zien: aan de eene zijde, waarop eenige nauwe en soms kromme straten uitloopen, nog vele oude en onaanzienlijke lagere huizen, wel hier en daar door nieuwe en mooier gebouwde afgewisseld; aan den anderen kant hooge en fraaie huizen en gebouwen, waaronder eenige wetenschappelijke inrichtingen.

Waar dit deel der stad zich vereenigt met het volgende zijn enkele nauwe, kromme straten met kleine, bouwvallige woningen in den laatsten tijd verdwenen en hebben plaats gemaakt voor een *City-kwartier* met moderne gebouwen, meest fraaie winkels en magazijnen.

De *Nieuwstad* in het oosten gelegen en volgens een door Christiaan IV (1588-1648) ontworpen plan gebouwd, is ook grootendeels vernieuwd en om haar breede straten, schoone pleinen en merkwaardige gebouwen het fraaiste en voornaamste gedeelte, de aristocratische wijk.

Christiaanshaven ligt op het eiland Amager of Amack, dat in 1618 door twee bruggen met de stad werd verbonden.

De drie belangrijkste *voorsteden* waren: *Vesterbro, Nörrebro* en *Osterbro* (bro = brug, dus zoo genoemd naar de bruggen, die over de wallen der vroegere vestingwerken lagen). Deze kenmerken zich door haar lange en breede rechthoekige straten met hare meestal eenvormige en hooge huizen. Eenige dier straten zijn zoo breed, dat er dubbele rails voor de electrische trams liggen en er aan weerszijden nog ruimte genoeg voor de rijtuigen overblijft, terwijl breede trottoirs voor de voetgangers zijn bestemd.

De hooge huizen, van helroode of gele baksteen opgetrokken, hebben meestal behalve de benedenwoning vier étages; men vindt er zelfs, die sous-terrein, huis, vier verdiepingen en nog dakkamers tellen.

Een vierde voorstad is *Sundby* (Sund = Sond, by = bu = stad, dus stad aan de Sond), de zuidelijke helft van Amager; deze is eenigszins anders aangelegd. De binnenstad is arm aan water. Vroeger *om*, thans *door* de stad liggen in een boog van het zuidwesten naar het noordoosten de drie ‘soën’ of zeeën, welke echter dien naam niet verdienen, èn omdat zij daarvoor te klein zijn, èn wijl zij zoet water bevatten. Zij hebben evenwel een tamelijke breedte (ongeveer als de Buiten-Amstel te Amsterdam) en vormen door de blanke zwanen, die op hare lichtgekuifde golven zich wiegelen, de ranke electrische bootjes, die met talrijke passagiers haar doorklieven, en haar breede oevers, hier met de grillige huizenrij, daar met de aardige tuintjes voor de woningen, ginds met de hooge, statige gebouwen, en door een rij forsche boomen belommerd, schoone, schilderachtige punten.

In het zuidoosten der stad wordt een deel door eenige binnenwateren, smalle kanalen, die met de Sond in verbinding staan, tot een eiland gevormd, dat door acht bruggen met de aangrenzende deelen is verbonden.

Dit deel, het *Slotsholm* (Slotseiland), doet door zijn hooge wallen en breede kaden, waarop groote en prachtige gebouwen staan, eenigszins aan de Hollandsche grachten denken, doch zij moeten daarvoor, vooral ook door het gemis der statige boomenrijen, onderdoen.

Een geheel bijzondere toestand is die van het met Kopenhagen vereenigd en toch gescheiden *Frederiksberg*.

Oorspronkelijk een dorp, in de nabijheid, ten westen der stad liggende, is het door de uitbreiding der laatste geheel ingesloten en vormt één geheel met haar; maar het heeft een eigen bestuur, administratie, belasting, politie, enz. en is dus officiëel van haar gescheiden. Een toestand, veel overeenkomende met dien van Hamburg en Altona en in ons land vroeger met Amsterdam en Nieuwer-Amstel, Rotterdam en Delftshaven en andere; doch gelijk bekend is, heeft men bij ons daaraan een einde gemaakt, door bij de wet het omliggend gebied en aangrenzende gemeenten geheel of gedeeltelijk bij de groote steden te voegen, waardoor veel eigenaardige, dikwijls vreemde toestanden ophielden.

Iets karakteristieks, zoowel in Frederiksberg als in sommige deelen der voorsteden en wat daaraan zoo'n vriendelijk aanzicht geeft, zijn het vele geboomte en de bloemperken, die men voor en tusschen de huizen aantreft en wat het eenvormige, het prozaïsche der lange rijen menschenpakhuizen wegneemt.

Die rijen hooge en lage boomen, die smaakvol aangelegde tuintjes maken in deze omgeving zoo'n aangenamen indruk. Evenals men bij het slechten der vestingwerken niet alles sloopte, maar eenige gedeelten spaarde voor parkaanleg, zoo heeft men bij de uitbreiding der stad de boomen en bosschages behouden, zooveel het slechts kon, en na bebouwing opnieuw groen en bloemen aangebracht.

(*Wordt vervolgd.*)

Ebbo,
door Agatha de Haan.

'n Pracht van 'n jongen, die kleine Ebbo.

'n Driest ventje; brutaal, overmoedig, zelfbewust, wild en driftig, dapper en sterk... en bang in 't donker.

Onder z'n makkertjes de eerste, z'n recht op het laatste woord onbetwistbaar achtend en steeds bereid het met zijn kleine stevige vuisten te bewijzen.

Ebbo was een koning onder zijn vrienden en hij werd als koning geëerd onder zijn vijanden.

Bij geschillen scheidsrechter, bij gevechten ‘opzichter!’ altijd haantje de voorste, mond en vuist steeds tot beschikking, was Ebbo een ventje van beteekenis. Hij liep in een week meer schrammen op, dan de andere jongens in een jaar; want waar is het en waar blijft het: ‘bij de rappe tong past een stevige rug.’

Nu, Eb kon er tegen en hij wist terug te geven ook.

Veel liefhebberijen had hij en boeken waren zijn vrienden, dat is te zeggen.... echte, gezonde jongensboeken vol tintelende schalkschheid en durf; leerboeken waren hem van jongsaf onsympathiek geweest en hij bewees dat iederen dag opnieuw.

‘'n Goeie kop!’ zei meester, want Ebbo was de eerste van zijn klas, al was hij niet ijverig en veel te speelsch om een voorbeeldig leerling te zijn.

‘Brutale rakker, maar 'n kereltje dat wat belooft,’ zeiden de oomes.

‘Wat 'n lieve jongen!’ streelden de tantes.

Ebbo liet zich alles aanleunen, want een rakker was hij. Een innemend kind was hij, met zijn goed ontwikkelde, kerngezonde lichaam en wakkere kijkers, waaruit de jeugd lachte; de stoute, ontembare jeugd van een flinken jongen.

Ebbo streed reeds voor waarheid en

recht en zijn kieltjes gaven maar al te dikwijls een ‘gescheurd verhaal’ van zijn avonturen; de flarden, die hij van zijn blouses overhield in dolle vacantiedagen, bracht hij met een zegevierend lachje in de naaimand; zij illustreerden zijn daden op schitterende wijze. Goedig was hij en rondborstig; zijn eerlijke jongensziel lag in zijn trouwhartige oogen; zijn ontwakende gedachten waren altijd op zijn lippen.

O wee, de gluiperds op school, Ebbo's vuist trof onverbiddelijk, wee den ‘klikspanen’; Ebbo wachtte niet om 'n hoekje, neen, midden op het pad wachtte hij den ‘strooppot’ op, om de hangende zaken met hem af te doen.

Stout en weerbarstig leek hij dus.

Maar hij had vele deugden, om welke hem steeds zijn jongensstreken vergeven werden.

Hij was week en gevoelig van hart en tranen kon hij niet zien zonder mee te schreien. Hij dweepte met roerende verhalen, treurige liederen en er was voor hem geen grooter genot dan in een schemeruurtje te luisteren naar een vertelling of een lied. En dan trok hij zich in het donkerste hoekje terug en boende zich de oogen, die vochtig werden, en zou zich doodgeschaamd hebben, als onverwachts de lamp zijn stemming was komen verraden.

Tranen.... een gruwel, een ergernis waren zij voor hem. Hij kon er niet tegen.

'n Heerlijk, 'n ideaal kind, die Ebbo.

Zij maakte toevallig met hem kennis en het eerste kwartier deed hen vrienden worden.

't Was op een voorjaarsmiddag.

Zij ging het pad, dat langs de jongensschool leidde, halfweg tusschen dorp en stad. 't Was een regenachtige dag en het drupte voortdurend; 'n lauwe regen, die glinsterend droop van de struiken, welke hun eerste teere blaadjes juist hadden opengevouwen. 't Was een stille weg op dat uur en de vlugge, haast rennende voetstapjes trokken haar aandacht al vóór zij het kind zag. Daar verscheen hij; een gehavend boek onder den arm, de pet achter op het hoofd hangend, hoogrood van den wilden loop. Hij verhelderde het gansche regenachtige landschap, zooveel leven en vuur ging er uit van hem. Vluchtig zag hij haar aan, terwijl hij zijn loop vertraagde.

Zij lachte onwillekeurig het ventje toe.

Strak werd zijn blik; een ernstige, onderzoekende kinderblik, die doordringt.

Zij voelde dit dadelijk en het nam haar voor hem in. Toen trok een glimlach om zijn frisschen mond en meteen flapte hij er uit:

‘Ik zal hem wel krijgen!’

‘Wie?’ vroeg zij belangstellend en trad wat naderbij.

‘Dien leelijken klikspaan!’ zei hij vlot.

Deze jongensrondheid veroverde haar.

‘Ga een eindje weg, zoo meteen komt hij hier langs en hij is laf genoeg om zich achter u te verschuilen,’ vroeg hij op zijn voortvarende manier; hij was met de vreemde jonge dame dadelijk heel vertrouwelijk en op zijn gemak. Lachende liep zij verder en toen zij nog weer eens omkeek naar het aantrekkelijke kind, zag zij hem rustig op het pad staan, den regen van zijn pet kloppend.

Zij kon er niet van scheiden, zij vond hem zoo aardig in zijn toorn en zij wilde wel eens zien, hoe zijn verontwaardiging zich luchten zou.

't Ventje moest wel hard geloopen hebben om den ander zóóver vooruit te zijn; of een waarschuwend voorgevoel, 'n onbestemde vrees moest de schreden van dien andere vertragen....

Het meisje hield zich tusschen het groen, maar zoo dat hij haar zien kon.

De kleine zondaar liet zich nog wachten.

‘Hij zal toch niet omgeloopen zijn,’ bromde 't kereltje, dat tegen een boom geleund stond.

Minuten vergingen, toen naderdén zachte schreden.

‘Dat is hij!’ knipoogde de wachtende vechtersbaas.

Voorzichtig keek zij uit.

Op den weg slofte een bleeke, magere knaap, scheef loopend naar zijn zware boekentasch, een bril op den neus en een gezichtje zoo wereldwijs en gerimpeld als van een ouden professor.

Toen hij dichterbij kwam, zag zij iets valsch en gluipends in dat gezicht en zij begreep, dat die flinke jongen daar den naderkomende niet kon uitstaan.

Wat zou er gebeuren?

Opeens kwam de mooie krullekop van zijn boom te voorschijn en posteerde zich midden op het pad met een zoo zekere en uitdagende houding, dat de ander bevend bleef staan.

‘Ik heb het je wel gezegd, daar ben ik nou!’ zoo opende de stouterd de vijandelijkheden.

De ander trippelde onrustig van den eenen voet op den anderen en zweeg laf.

‘Wat wou je nou?’ tartte de jeugdige durfal.

‘Laat me door,’ zei de ander, geniepig loerend achter zijn brilleglazen; blijkbaar zocht hij een kans om te ontsnappen.

‘Laf mormel! Heb je nou ook zooveel praats als straks, toen meester naast je stond?’ hoonde hij weer.

Nog zweeg de bangerd.

‘Kom maar op! Daar sta je nou met 't hart in je schoenen. Smerige klikspaan! Alle jongens zullen je doodzwijgen.’

Zijn bloeiend gezicht straalde van opwinding en werd buitengewoon welsprekend. Minachtend zag hij den andere aan en diens houding nabootsend, stak hij zijn vinger op.

‘Meester, ik weet het, Ebbo en Willem hebben het gedaan! Zeg jij morgen maar eens in de klas: Ebbo heeft me voor mijn klikken afgeranseld, hè?’

‘Laat me door!’

‘Nee, eerst luisteren, jij klikspaan!’

‘Je liegt, ik heb niet geklikt.’

‘Nee, verraden heb je; we zullen je Judas noemen!’

Hij trad dicht op het andere kind toe, dat z'n elleboog afwerend ophief en achterwaarts liep. De uitdager stiet hem tergend met zijn elleboog terug.

‘Begin eens!’

‘Begin jij 'ns!’

De kleine sterke vuisten deelden eenige fiksche slagen uit; in een oogenblik lag de klikspaan op den grond en de ander ranselde hem met de vlakke hand.

‘Je had al lang 'n beurt moeten hebben, hier.... meester, ik weet.... dit is voor mij en dat voor Wim!’

Weer verhief zich de vuist, maar het meisje greep die kastijdende vuist en zag den wraakzuchtige bestraffend aan.

‘Nu is 't genoeg, je mag hem niet mishandelen!’ zei ze.
De krullekop liet zijn vijand dadelijk los.
‘Hij is te akelig om hem meer te geven,’ zei hij verachtend.
De ander krabbelde op en wreef zich de bijzonder goed getroffen plekken.
‘Dit hang je om je nek en gaat er mee naar huis,’ zei de overwinnaar en haalde uit zijn zak een vel papier met een lus van touw ‘pasklaar’ gemaakt.
Gedwee liet de ander toe, dat hem het plakkaat op den rug werd gehangen, toen droop hij stilletjes af.
‘Klikspaan’ stond met groote letters op het papier.
Het meisje lachte hartelijk. Zij vond deze uitvinding van straf origineel en den kleinen uitvinder alleraardigst.
De kleine keek den verdwijnenden vijand nog een poos na met een onmiskenbare uitdrukking van minachting op zijn fier gezichtje. Toen raapte hij zijn boek uit den modder en sloeg het zoo goed mogelijk af.
‘Dag, juffrouw!’ zei hij, beleefd zijn pet afnemend.
‘Dag, kleine man; hoe heet je toch?’
‘Ebbo, Ebbo van der Wiel!’
‘En woon je niet in het witte huis op den hoek van de Annastraat?’
‘Juist, juffrouw!’
‘Nu, dag Ebbo! Ik ontmoet je nog wel eens.’
Zij ontmoette hem werkelijk dikwijls.
Ebbo was graag buiten en ook zij was veel in de natuur. Zij werden dikke vrienden en later bezochten zij elkaar. Hij was zoo trotsch op zijn vriendin, die een heusche volwassen dame was.
Zij kon prachtig pianospelen en lezen, nee maar.... en vertellen, zóó kon dat niemand anders op de heele wereld. Och, die eerzuchtige Ebbo bluftte zoo graag over zijn groote vriendin en als zij samen over straat gingen en zij ontmoetten eenige zijner schoolkennissen, dan vond zij het grappig te zien, hoe hij hun groet uit de hoogte beantwoordde.
Zij haalde hem dikwijls af en van haar leerde hij veel en vlug. Zij had een manier om hem alles op een aantrekkelijke wijze voor te houden en te verklaren. ‘Zij was een duidelijk meisje!’ zei Ebbo.
Met iederen dag werd hun vriendschap hechter en een heelen zomer deelden zij alle genoegens. 't Was een prachtige aanblik, het slanke meisje met haar zachte oogen en den wilden jeugdigen, woelwater bijeen te zien.
‘Je moet tante tegen de juffrouw zeggen,’ zei Ebbo's moeder.
En Ebbo noemde haar gehoorzaam zoo.
Maar onder elkaar flapte hij er wel eens oneerbiedig uit: ‘Zeg, Elsje, wat denk jij er van?’
En Elisabeth was het altijd met hem eens.
Toen kwam de herfst en nieuwe genoegens vonden zij samen uit. Hoe langer de avonden werden, hoe meer ze bijeen waren.
In de vriendelijke woning was het vroolijke meisje een welkome gast en ook zusje en broertjes hadden zich aan haar gehecht.
De nog jonge vrouw was veel alleen en dan vond zij het aangenaam, een beminnelijk, onderhoudend meisje bij zich te hebben.
Zoo kwam het einde van November.
De beide dames hadden het druk tot groot verdriet en groot vermaak der kinderen.

Er ging iets geheimzinnigs door het huis; er werd dikwijls gefluisterd en de dames verstopten telkens iets, als een der kleinen onverwachts binnenkwam. En dat zoeken en snuffelen om het verstopte stilletjes te bemachtigen gaf een leuke spanning.

Ook werken zij aan warme rokjes en kousen, er werden bouffanten en mutsen gekocht. Sint Nicolaas.... en er waren zooveel arme kinderen, die tevergeefs op den goeden ouden Sint zouden wachten, die zoo'n behoefte hadden aan warme kleeren. Dan beklaagden de dames zich, dat zij niet rijker waren; dat het niet in haar macht stond méér te doen, méér te geven.

Het is toch zoo heerlijk rijk te zijn. En vooral om wel te kúnnen doen.

Daarover spraken de beide vrouwen en het kind, de dartele Ebbo, liet zijn speelgoed liggen, zette zich aan de voeten van zijn moeder en zag met peinzende oogen op, in het gezicht zijner 'groote vriendin.'

Zijn gezichtje werd dan ernstig en, één aandacht, luisterde hij naar alles, wat zij bespraken, en in zijn warm, jong hartje welde vurig de begeerte op goed te zijn, goed te doen, te helpen die leden, te geven aan hen die gebrek hadden. Ach, wat zou hij graag rijk zijn.

'Treurig is het, dat het medelijden het meest woont bij hen die het minst te geven hebben,' zei het meisje eens, 'hoevelen zijn er, helaas, die op hun geldzak zitten en onbewogen de ellende van anderen aanzien. Ik vind dat misdadig. Zulke menschen missen het hoogste genot, dat der tevredenheid en zelfvoldoening. Want voldaan kan niemand zich voelen, die niet deed wat hij had kúnnen doen. Ach, mevrouw, toen ik gisteren bij Jansje was, in

dat akelige, koude kamertje, waar de arme vrouw op een oude jas lag te hoesten.... vreeselijk. En die beide arme kinderen, half gekleed; de jonge viel als een uitgehongerd dier op de boterhammen aan, die ik hem bracht. En weet u, mevrouw, wat het meisje zei? ‘'t Was maar het beste, dat wij dood waren, dan kreeg moeder misschien genoeg.’ Dat werd gezegd door een twaalfjarig meisje. Arm stumperdje, ik zag haar nog nooit lachen.’

‘Ja, die zieltjes zijn dikwijls oude, levensmoede menschen op een leeftijd, dat anderen stoeien en lachen.’

Ebbo werd bleek en hij keerde zijn hoofd af.

‘Ik heb zelf zoo weinig te geven en er zijn er zooveel. Zeker is het waar, dat alle nood niet te lenigen is, maar even waar is het, dat lang niet allen helpen, die helpen kúnnen. Waarom zijn juist zij traag, die het meest konden doen? Welk een heerlijk bewustzijn 's avonds te gaan slapen met de herinnering aan de blijde glimlachjes, die men op vermoeide, afgetobde gezichten heeft gewekt. Als een weldoende engel in stilte rond te gaan en zorgen te verlichten!’

‘Ja, in stiltje, Liesje. Die openbare liefdadigheid is niet voldoende, zij heeft te veel voor bijkomende dingen noodig, dat er te weinig voor de armen overblijft. En er zijn ook vele deuren, die zich sluiten voor de met zooveel vertoon gereikte aalmoes. Er is een armoede, die zich verbergt, en zij is het nijpendst.’

‘Als ik zulke ellende der binnenkamer zie, dan zou ik er om kunnen schreien, dat ik niet rijk ben; dan zou ik wenschen welsprekend te zijn, om alle rijken op te roepen en te overtuigen van hun plichten jegens de armen; dan bejammer ik het, maar een eenvoudig, onbeduidend menschenkind te zijn, dat alleen verlangen kan en niets doen.’

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Een historisch kostuumfeest aan het hof van den czaar. -

Eenigen tijd geleden werd aan het Russische hof een kostuumfeest georganiseerd, bij welke gelegenheid verscheidene leden der keizerlijke familie zich kleedden in de Russische dracht uit den tijd van czaar Alexis Michaëlowitsj, den tweeden vorst uit het huis Romanof en vader van Peter den Groote.

De czaar en de czarin hadden zich getooid met de rijke gewaden van czaar Alexis met hooge muts en staf en het historische kleed van Maria Iljinitsjna, de eerste gemalin van czaar Alexis. Even kostbare kostuums uit dien weelderigen tijd droegen de oom des keizers, grootvorst Alexis, opperbevelhebber der Russische vloot; grootvorstin Xenia, de oudste zuster van den czaar; de grootvorst-troonopvolger, Michaël Alexandrowitsj, de eenige broer van den czaar; en een tante des keizers, de grootvorstin Wladimir Maria Paulowna.

Van de beide laatsten vindt men in dit nummer afbeeldingen, die wel geschikt zijn, een denkbeeld te geven van den ongehoorden rijkdom, maar tevens van den goeden smaak der oud-Russische vorstelijke kleederdrachten. Zijn de gewaden van kostbaar bont en zijde, van goudlaken en kant op zich zelf reeds een feest voor de oogen, oogverblindend in den letterlijken zin van het woord zijn de paarlen, briljanten

en andere edelgesteenten, die u tegenflonkeren en de waarde van honderdduizenden guldens vertegenwoordigen.

Een historisch kostuumfeest aan het Russische hof, waar, meer dan elders, het verleden in eere wordt gehouden, lijkt van echt-Oostersche, sprookjesachtige pracht.

Van links naar rechts: de grootvorstinnetjes Tatiana, Anastasia, Olga en Maria.
DE VIER DOCHTERTJES VAN HET KEIZERLIJK PAAR VAN RUSLAND.

De vier dochtertjes van het czaren-paar. -

De afbeelding van het vriendelijke groepje, de vier dochtertjes van het keizerlijk paar van Rusland voorstellend, verplaatst ons niet naar het verleden, maar wijst eer op de toekomst.

Bij deze vier prinsesjes zouden de czaar en de czarin wel graag een stamhouder, een kroonprinsje, gezien hebben, maar tot dusver werd het huwelijk van czaar Nicolaas II met prinses Alice van Hessen niet met een zoon gezegend.

Ook zonder kroonprins is het intusschen een bevallig groepje, - bevallig vooral omdat het kinderen zijn als andere, onbewust van den rang, dien ze bekleeden en van de geweldige macht huns vaders. Voor deze kinderen zal de titel Russische grootvorstin nog niet veel meer dan een klank zijn.

De alchimist. -

We zijn in het laboratorium van een alchimist van voor een paar honderd jaar, omringd door retorten en kolven, vijzels en zware folianten. Zijn perkamenten gezicht en zijn grijphanden, die aan de klauwen van een roofvogel doen denken, verraden de zucht naar goud, die in hem leeft, en die, ondanks teleurstelling na teleurstelling, hem zijn nasporingen naar den ‘steen der wijzen’ doet voortzetten.

Reeds door de oude volken, Egyptenaren en Grieken, werd de alchimie, de kunst om goud te maken, beoefend. Ook de Arabieren waren er ijverige beoefenaars van, en in de middeleeuwen bloeide de goudmakerskunde onder lieden van allen stand.

Het beoogde doel is intusschen nooit bereikt, maar wel hebben de alchimisten door hun aanhoudend onderzoek, door het beproeven van allerlei vermengingen en hun proefnemingen zonder tal meer dan één ontdekking gedaan, waarvan sommige belangrijker en nuttiger waren dan de kunst om goud te maken. Zoo heeft de Hamburger alchimist Brandt den phosphorus, de alchimist Bötticher uit Dresden het porselein uitgevonden. Anderen hebben kwik- en antimonium-praeparaten ontdekt, waarmee de geneeskunde thans nog haar voordeel doet. Zoo heeft niet alleen de scheikunde, maar ook de technologie en de geneeskunde veel aan de alchimisten te danken gehad; doch dit alles belet niet, dat de alchimie zelf als wetenschap mislukt is te noemen en veel ellende over haar beoefenaars heeft gebracht.

Bij den hopman thuis. -

De zeventiende eeuw was een eeuw van onophoudelijke en langdurige oorlogen. Een oorlog, die thans in enkele maanden is beslist, duurde toen jaren en jaren. Ontzettende wreedheden werden toen gepleegd, vooral omdat de legers toen uit soldeniers bestonden, wien in den regel bij wijze van soldij een ingenomen stad of een veroverde landstreek te plunderen werd gegeven. Maar die ouderwetsche oorlogen hadden daarnaast ook iets gemoedelijks. In het najaar betrok men de winterkwartieren of dankte de soldaten af, om tegen het voorjaar met frisschen moed te beginnen.

De legerhoofden van allerlei rang brachten dan ook een groot gedeelte van den oorlog niet in het veld, maar in hun kasteelen en paleizen door; - vooral in Frankrijk waren de commando's bijna uitsluitend in handen van edellieden, die van vader op zoon de hooge rangen in het leger bekleedden.

Zoo vinden we een hopman van het Fransche leger in de schilderachtige kleedij van dien tijd, die zijn degen heeft afgegespt, den hoed met veeren achteloos op een stoel, de lederen handschoenen op de tafel heeft geworpen, met vioolspel en zang bezig, waarop hij de voorname gasten onthaalt, die blijkbaar met gespannen aandacht toeluisteren.

Niet uit de kleedij alleen, ook uit de stoffeering van het vertrek spreekt de weelde en het comfort van dien tijd.

[Nummer 22]

De gevangenneming.
Naar de schilderij van Herman ten Kate.

Onze Hollandsche schilders hebben van nature geen aanleg voor krijgstafereelen en soldateske voorstellingen. Hoe dit komt?

DE GEVANGENNEMING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HERMAN TEN KATE.

Daar zijn velerlei redenen voor; zeker is, dat de vereering, welke ons volk voor het militaire aan den dag legt, maar een zeer matige is, en het hooger roem draagt op zijn schranderen koopmansstand en eenvoudige burgerbevolking dan op de eenigszins opzichtig uitgedoste zonen van den heidenschen krijgsgod Mars.

Soldatenschilders zijn dan ook uitzonderingen; uit de zeventiende eeuw kennen we de Doelenstukken van Frans Hals en anderen; de ruitergevechten van zijn tijdgenoot Wouwerman, de binnenhuizen met kaartspelende krijgslieden of bij in zijde en fluweel gekleede, luitslaande en oesteretende dames bezoeken afleggende officieren van Metsu en zijn confraters; maar dat alles is paradevertoon, uitstalling van kleurige costuums en blinkende wapens, geen echt oorlogsleven.

Onze tijdgenooten doen ook niet veel aan dergelijke onderwerpen; we gaven in de *Illustratie* al eens een soldatenstuk van Hoynck van Papendrecht; dien is 't echter meer te doen om het effect van kranig en vlot geteekende manoeuvre-tooneeltjes: nabootsing van Franschen en Duitschers, wien het militairisme meer in het bloed zit; schilders van monumentaal-historische krijgstafereelen hebben we niet - en we kunnen er niet toe komen dit gemis hard te betreuren.

Er is echter een tijd geweest - omstreeks het midden der vorige eeuw - dat er in ons land heel wat zeventiend'eeuwsche krijgers gepenseeld werden; dat het mode was, zich dergelijke onderwerpen te kiezen. Niet dat toen de schilders plotseling hevige bewonderaars van oorlogen en krijgsbedrijf waren geworden, maar 't hoorde nu eenmaal zoo, voor zijn Hollandsche binnenhuizen weidscher stoflage aan te wenden dan die van breiende vrouwen en pap-etende kinderen. Men vond zijn eigen omgeving niet belangwekkend genoeg, wilde eens héél anders doen dan zijn voorgangers en met dien wil keerde men zich af van het heden, dat toch óók zijn belangrijkheid en schoonheid had, om zich allerlei voorstellingen te gaan maken van hoe 't er in vroeger eeuwen zou hebben uitgezien en dit af te beelden op schilderijen.

Daar was nu niets tegen geweest, wanneer men er in geslaagd ware zich een heel bijzonder fraaie voorstelling van dat verleden te maken; en een heel enkele maal gebeurde dit dan ook wel. Doch veelal geschiedde er heel iets anders. De schilders, die in de zeventiende eeuw leefden, - zooals Frans Hals b.v. - hadden maar rond zich te kijken en het geziene eerlijk en nauwgezet op het doek te brengen om een waarachtig beeld van hun tijd in lijn en kleur voor het nageslacht vast te leggen; maar de lieden van 1850 en daaromtrent moesten zich een fantasie-beeld droomen, dat ongelukkiglijk verre beneden het origineel bleef, om de eenvoudige reden, dat hun fantasieën en droomen in schoonheid niet haalden bij de schoone werkelijkheid van voorheen. Dit wisten ze natuurlijk niet, en daarom fantaseerden ze er maar op los, kleedden hun modellen in zeventiend' eeuwsche costumes, vergaten

niet hun koppen volgens zeventiend' eeuwsche haardracht te coiffeeren, haalden van hier en ginds oude meubelen bijeen en stelden zoo tafereelen samen, waarvan ze dachten, dat ze al heel sprekend op dien veel bewonderden tijd gelijken moesten maar die er in waarheid evenveel van verschilden als een tooneelgevecht van een echten veldslag.

Deze kunst noemt men de *Romantieke*, en menige moderne schilder onder de thans ouderen, als b.v. Jozef Israëls, heeft er in zijn jonge jaren te goeder trouw aan meegedaan en er nooit spijt van gehad; want ze hebben er een machtige oefening aan te danken in wat we de techniek der kunst noemen: het behandelen van verf en penseelen, het vlug en nauwkeurig teekenen, het ongedwongen groepeeren van een aantal figuren binnen het kader der schilderij en meer, dat hen, hoe ver zij dan ook later mogen zijn afgeweken van hun jeugdmanier, toch terdege is te pas gekomen.

Nu moge er in die zoogenaamde Romantieke kunst minder gevoelsechtheid leven - wat we dan toch als de eerste vereischte van een kunstwerk vergen - er valt veel technische knapheid, fraaiheid van kleurgave, vernuftige groepeering, een altijd belangwekkende vertooning van mooie oude dingen en een veelal onderhoudende voorstelling te waardeeren, welke laatste eigenschappen we dan ook vooral zullen in 't oog houden bij de bezichtiging dezer plaat naar Herman ten Kate.

Ze stelt een gevangenneming, natuurlijk zeventiend' eeuwsch, voor: in een boerenherberg hebben de beide officieren den vluchteling - waarschijnlijk een deserteur - gezocht en gevonden en den hen vergezellenden krijgsknecht bevel gegeven zich van hem meester te maken. Dat dit geen makkelijk en nog minder aangenaam werkje is valt niet te ontkennen: de man kan den beschonken woesteling, die zich met een vuurtang verweert, blijkbaar niet aan en kijkt hulpzoekend rond of niemand hem bijspringen zal. Maar de waard en zijn gasten zien het met leede oogen aan, dat een zoo goede klant en kameraad wordt ingerekend en als ze een hand dorsten uitsteken zou het zijn om hem te ontzetten. Ook de beide hoplieden blijven liever buiten gevecht; de een, op zijn bank gezeten, schijnt met woord en gebaar zijn ondergeschikte aan te moedigen en de ander rukt met veel vertoon zijn rapier uit de scheede en kijkt daarbij onrustbarend boos. Ten laatste zal de arrestant uit vrees voor de overmacht wel zwichten moeten en behoorlijk worden ingerekend. Maar de waardin kan, als de woelige troep vertrokken is, met een bedrukt gezicht haar gebroken vaatwerk opruimen; enkele scherven liggen al reeds op den grond en naar 't zich laat aanzien zal het bij één vernield stuk niet blijven.

Als we ons zoo met de hoofdzaak - de afgebeelde handeling - hebben beziggehouden, gaan we ook eens denken aan de mooie, heldere kleuren der oorspronkelijke schilderij; maar aangezien daarvan op een kleurlooze plaat niets te zien is, moeten we ons die er maar bij denken, allicht geholpen door herinnering aan geziene, soortgelijke schilderijen. In ieder geval kunnen we ons. de plaat wel voorstellen gekleurd met deftig blauw, hoog en warm rood, schitterend oranje; met zilverblinkenden metaalglans op de wapenen, en diep-bruin van eikenhouten meubelen. Dan waardeeren we toch den grooten eerbied van den schilder voor de fraaiheid dier oude dingen, stuk voor stuk geteekend en gekleurd met die nauwgezette toewijding en kennis van zaken, waardoor ze er kwamen uit te zien, zóó gloednieuw, alsof ze pas uit de handen van den vervaardiger gekomen waren. De figuren zijn, als behoort, ongemeen keurig en zorgvuldig opgepronkt en men zou 't ze niet aanzeggen, dat ze zich in een zoo periculeuzen toestand bevinden. Alles zit ze onberispelijk aan

het lijf, behalve bij den gevangene, wiens rechter ondermouw verraderlijk door de bovenkleeding komt heengluren; zijn haren hangen ook wat verward, precies zooals op de theaterplanken, waar 't ook maar uit gekheid gaat.

Maar het aardige, onderhoudende werk heeft niettemin als zoodanig waarde en de in 1891 te Den Haag overleden schilder was in zijn goede dagen een gezien man, die verscheidene jaren voorzitter van het voornaamste Amsterdamsche schildersge-nootschap is geweest en ook als directeur der Academie van Schoone Kunsten is opgetreden. Hij heeft ook menig boekwerk fraai - voor dien tijd - geïllustreerd en zijn werken zijn in onze musea opgenomen als karakteriseerend het streven van het toenmalige kunstenaarsgeslacht.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.

V.

> Arkel het stoutste.
> KRONYK.

Ptolomaïs was gevallen voor het kromzwaard der ongeloovigen.

Ptolomaïs, de wonderschoone stad van Syrië, waar de Christenen, uit de meeste steden van 't Heilige Land verdreven, een wijkplaats hadden gezocht, waar de vloten uit het Westen aankwamen om de schatten van Azië te ruilen tegen de voortbrengselen van Europa, waar de rijkdommen zich hadden opgestapeld, zoo dat de stad was geworden tot een schouwplaats van wonderlijke weelde. Voor wie haar aanschouwen mocht, werden de tooverachtige verhalen van Oostersche pracht een werkelijkheid. Hare blanke muren van arduinsteen, hare met bloemen bedekte terrassen, hare ruime pleinen, waar zijden gordijnen de al te heete zonnestralen temperden, hare havens, waar zich bijna alle volkeren der wereld in bont gewoel dooreenmengden - wie die het zag, en niet opgetogen stond van bewondering!

Tusschen de beide wallen, die de stad aan de oostzijde verdedigden, verhieven zich kasteelen en paleizen, die door de vorsten en edelen bewoond werden. Alleen tot luister en vermaak scheen Ptolomaïs te zijn opgebouwd; door hare witte, zonnige straten bewoog zich dagelijks een stoet van vorsten, gouden kronen dragende, met een talrijk gevolg, schitterende in zijde en edelgesteenten. Daar was de koning van Jerusalem, zijne broeders en zijn gezin, de vorsten van Galilea en Antiochië, de plaatsbekleder van den koning van Frankrijk, die van den koning van Cyprus, de hertog van Cesarea, de graven van Tripoli en Joppe, de heeren van Beyrout, Tyrus, Tiberias, Sidon, Helin, Aisur en nog zoovele anderen.

Maar de hoofdstad der Christenen was geen tempel van Christendeugd; zingenot en weelde heerschten binnen de veste, de vreemdelingen hadden er de ondeugden van alle volkeren overgebracht, onder de steden van het Oosten was Ptolomaïs bekend om de verwijfdheid en zedeloosheid harer inwoners. Daar was onder al die vreemdelingen ook geen recht en geen gezag, ieder volk had zijn eigen wijk en ieder souverein gaf een andere wet, zoodat de misdaad op de eene plaats vervolgd werd en iets verder beschermd. Iedere wijk had hare versterking, men twistte en

beoorloogde elkander en vergat den algemeenen vijand, wiens wrekende hand zwaar zou drukken op 't laatste bolwerk der Christenen.

Toen Tripoli was ingenomen, bedreigde de sultan ook Ptolomaïs, maar liet zich nog tot een vredesverdrag bewegen, totdat een twist buiten de stad, waarbij rijke burgers en Muzelmannen handgemeen werden, weder aanleiding gaf tot het uitbreken der vijandelijkheden. 't Baatte niet, dat Venetië op aandrang van den Paus een leger van zestienhonderd man zond ter versterking der benauwde stad, dat de koning van Cyprus met vijfhonderd krijgslieden ter hulp snelde, de vreeselijke oorlogswerktuigen der ongeloovigen verrezen onder de muren en niets kon Ptolomaïs meer redden. De verdeeldheid harer inwoners, de lafheid van velen, die vluchtten in 't uur van gevaar, verhaastte haar val; 't Muzelmansche leger naderde en van de muren zag men, hoe de zon op de gouden lansschilden scheen en ze oogverblindend deed schitteren. Het staal der gepolijste zwaarden geleek op de sterren, die in zomernachten aan het uitspansel flikkeren; toen de troepen zich met opgeheven lansen ontplooiden, meende men een zich voortbewegend bosch te zien; meer dan vierhonderdduizend strijders bedekten de vlakten en heuvelen.

Vergeefs toonde Willem van Clermont, de maarschalk der Hospitaalridders, den heldenmoed en de deugd van een echt christelijk ridder; zijn roemvolle dood kon de stad niet behouden, vergeefs bad de Patriarch, steeds tegenwoordig op de plek van gevaar, dat God hen met een bolwerk mocht omgeven, hetgeen de menschen niet vermochten te vernielen en hen wilde dekken met het schild van Zijn almacht. God ging het volk, dat Zijne geboden had veracht, overgeven in de macht zijner vijanden.

De Turken drongen de stad binnen en hare straten verfden zich met bloed, men liep over de lijken als over een brug. De overwinnaars maakten zich ook van de overige steden langs de kust meester, tot zelfs de grond, dien de Christenen betreden hadden, werd door de Muzelmannen omgewoeld, hunne woningen en tempels, de gedenkteekenen van dapperheid en godsvrucht, alles verging door het vuur en het zwaard.

God had zich in zijn gramschap afgewend van Zijn volk; al wat de kruistochten voor de Christenen hadden gewonnen, was weer verloren gegaan, de heiligen en engelen hadden Jerusalem en de zalige verblijven van Nazareth en Bethlehem verlaten, de Halve Maan heerschte weder over het Kruis. In de havens van Italië kwamen iederen dag nieuwe vluchtelingen uit Palestina aan, die bedelende voorttrokken en onder tranen verhaalden, wat vreeselijke rampen de Christenen in het Oosten hadden getroffen.

Paus Nicolaas IV poogde thans een nieuwen kruistocht samen te roepen; hij wekte de vorsten van Europa, die wèl het kruis hadden aangenomen, maar er niet aan schenen te denken om over zee te trekken, op, hunne beloften na te komen, hij zond zijne apostolische zendbrieven naar den Griekschen keizer Andronicus Paleologus, naar den keizer van Trebisonde en de koningen van Armenië, van Georgië en van Cyprus, en daar de Tartaren geweldige vijanden der Muzelmannen waren, gingen 's Pausen gezanten tot het hof van Argon om den Mongoolschen vorst den zegen des Opperherders te brengen en zijn machtigen bijstand in te roepen tegen de beheerschers van het Heilige Land.

Maar de Paus stierf zonder een christenleger bijeen te kunnen brengen, de vorsten hielden zich bezig met onderlinge twisten en nergens ontvlamde de oude geestdrift voor Gods heilige zaak.

Toen daar - waar men 't minst zou verwachten, dat de stem van den Paus gehoord zou worden - bij de Tartaren van Perzië eene beweging ontstond om hunne erfvijanden te bestrijden, en een Mongoolsch vorst de koningen van het Westen

aanspoorde, om Palestina aan den Muzelman te ontweldigen.

Argon, de vorst der Tartaren, was door den dood verrast, toen hij toebereidselen maakte tot een grooten tocht tegen de beheerschers van Syrië en Egypte. Zoo grooten schrik had de nadering van zijn komst verspreid, dat de ongeloovigen zijn dood toeschreven aan een mirakel van den profeet. Cazan, een zijner opvolgers, maakte zich gereed te volvoeren wat zijn voorganger niet had kunnen ten uitvoer brengen. In zijn leger woei de kruisvaan naast den keizerlijken standaard en de Christenen als zijne trouwste bondgenooten beschouwende, wachtte hij van hen de hulp om zijne plannen te volvoeren.

Cazan verliet Perzië aan de spits van een machtig leger; de koningen van Armenië en Georgië, de koning van Cyprus, de ridders van Sint Jan en van den Tempel, sloten zich bij hem aan en onder zijne vanen wilde zich ook de jonker van Arkel scharen om met het zwaard in de vuist Jerusalem binnen te dringen, zijne geloften te volbrengen en op Christus' graf, in Zijn dienst, den ridderslag te ontvangen.

In Italië sloot hij zich aan bij andere edelen, die te midden der algemeene lauwheid de vlammende geestdrift der oude kruisvaarders in zich voelden ontbranden en, als hij, op weg waren gegaan om Cazan hun zwaard aan te bieden.

Zoo bereikten hij en zijne gezellen het leger van den Mongoolschen vorst, wiens onderneming zeker eene kruistocht had kunnen heeten, wanneer een Christenbevelhebber aan de spits had gestaan. In de nabijheid van Emeso werd een groote veldslag geleverd; als een stormwind vielen de Tartaren, evenals hunne vijanden uit de woestijn van Scythië voortgekomen, op de Muzelmannen aan, het zwaard der Christenridders flikkerde en trof als een bliksemschicht, terwijl de leus hunner vaderen: ‘God wil het!’ langs de vlakte dreunde. De sultan van Egypte moest vluchten voor die geweldige schaar, die niet van wijken wist, en het beste deel, van zijn leger ging verloren. Ver, tot in de woestijn, zetten de Armenische ruiters de vluchtelingen na.

Cazan bewonderde den moed der Westersche ridders; zelf onversaagd krijgsman, eerde hij ook de dapperheid in anderen. De onstuimige moed van den jonker van Arkel, die overal aan de spits was en in 't gevaar ging als naar een feest, zijne vlugge behendigheid in 't hanteeren der wapenen, zijn mannelijke ernst bij zoo jeugdige jaren, verwierven hem de bijzondere vriendschap van den heldhaftigen en waarlijk deugdzamen Tartaar. Hij en Guy de Borémont, een jong Frankisch ridder, behoorden steeds tot het onmiddellijk gevolg van den vorst.

Guy de Borémont werd in den slag bij Emeso zwaar gewond; een vijandelijke pijl, die hem in den schouder trof, had hem achterover op 't paard doen zinken en hij ware onder de slagen van zijn tegenstander gevallen, zoo niet Arkel zijn geweldig zwaard had doen bliksemen en den bewustelooze in veiligheid had gebracht. In de tenten teruggekeerd, overviel den gekwetste de wondkoorts en de heelmeester verklaarde, dat er geen redding mogelijk was. Maar, schoon de jonge ridder in den strijd zoovele malen den dood onbevreesd voor oogen had, nu weigerde hij te gelooven aan zijn naderend einde; hoe Arkel hem smeekte den priester zijne zonden te belijden en zich als vroom Christen voor de eeuwige reize te bereiden, hij hield vol, dat zijn uur niet gekomen was en weigerde zich met ernstige gedachten bezig te houden.

Jonker Jan, die iederen dag zag hoe de krachten zijn vriend ontzonken, hoe de donkere, vroolijke oogen hun gloed verloren en 't jonge, schoone gelaat het onuitwischbare merk van den somberen Koning der Verschrikking droeg, deerde

het, dat de ridder zoo onvoorbcreid zou heengaan en 't deerde hem ook, dat hij weigeren bleef eenige boodschap te geven voor de lieven, die hij achterliet.

Om zijn vertrouwen te winnen verhaalde Arkel hem zijn eigen geschiedenis en wat schoone jonkvrouwe hij in 't zoete vaderland had achtergelaten. 't Was laat in den avond, de gordijnen van de tent waren opgeslagen, in den witten maannacht zag men heel in de verte de donkere schaduwen van Damascus, de wind woei de zoete lucht der granaat- en oranjetuinen naar binnen - de zieke wentelde zich onrustig op zijn leger en plotseling de hand van den jonker vattende, zeide hij:

‘Vriend, ook ik liet in mijn zoet Frankrijk mijne moeder en mijne wellieve vriendinne achter, maar het kan niet zijn, dat ik haar nimmer zal weerzien.’

‘Heer Guy,’ zeide Arkel, zich over hem buigende, ‘ik weet te wel, dat een Frankisch ridder en een soldaat van Christus den dood niet vreest; ge hebt den heelmeester reeds dikwijls hoo[re]n herhalen, dat hier geen redding mogelijk is, waarom wilt gij aan zijne verklaring geen geloof schenken en niet als vroom en trouw manne uwe rekening met den grooten Koning vereffenen?’

‘Omdat ik zeker weet, dat ik niet sterven zal. Het is mij geopenbaard.’

‘Mijn lieve vriend, alle openbaring komt niet van God.’

‘Zoudt ge denken, dat de booze vijand zoo groote macht heeft? Luister, ik ga u verhalen wat mij overkwam. Toen ik heentrok uit mijn land om de ongeloovigen te gaan bevechten, kwam ik door een vervaarlijk bosch en toen ik door een duister pad reed, hoorde ik dicht bij mij een vrouwenstem, die zong. Ik zeide tot mijne knechten: “Wie van u is er, die met mij durft te gaan om de vrouw te zien, die daar zingt?” Maar zij durfden niet en ontrieden het mij allen te zamen; toen ging ik alleen en vond onder een boom eene zwarte nonne staan, die haar hand ten hemel hield geheven en zong. Toen ik vroeg, wat zij daar deed, antwoordde zij mij: “Ik loof mijnen God.” Ik begreep nu, dat ik een gezicht had en het eene der heiligen moest zijn en ik zeide haar: “Ik bid u, zeg mij, wat zal er met mij gebeuren?” Zij zeide: “Ge hebt veel kwaad gedaan en zult nog veel kwaad doen, maar ge zult uwe vijanden overwinnen en ongedeerd terugkeeren uit den heiligen strijd.” Dus trok ik verblijd verder en dus weet ik ook, dat ik hier geenszins sterven zal.’

Arkel werd bewogen van droefheid ter wille van den jongeling.

‘Mijn broeder,’ zeide hij, ‘de wreede vijand neemt zoo dikwijls zulke listen te baat om ons te trekken in zijne heerschappij. Wie zegt u, dat het waarlijk een heilige was, die met u sprak. Veeleer is het een leugen des duivels, die, nu gij sterven gaat, u beletten wil uw ziel te redden. Doe wat men u bidt en laat mij den priester roepen.’

De ridder de Borémont gaf nu eindelijk toe; jonker Jan bracht den monnik bij hem, die de Christenen op den tocht vergezelde; hij biechtte en deed jonker Jan zijn testament en vaarwel voor zijne geliefden schrijven. In denzelfden nacht ontsliep hij en de jonker van Arkel deed hem vol rouwe in de schoone vlakte van Damascus begraven.

Den anderen dag reeds rukte het leger verder, Aleppo en Damascus, door hunne krijgsbedrijven verschrikt, openden hare poorten voor de overwinnaars, die in de heerlijke lusthoven de vermoeienissen der reis vergaten en zich van daar uit vaardig maakten om Jerusalem binnen te trekken.

Zij naderden nu de bergen van Judea, waarop Jerusalem gebouwd is. Zij zagen de blauwachtige toppen, waarop Gods vloek schijnt te rusten, want hunne dorre wildernissen, zonder lommer, zonder geurend kruid hebben geen andere bewoners dan het wilde zwijn en de gazelle, den arend en den gier. Het land, dat overvloeide

van melk en honing, lag daar in sombere naaktheid en 't was of de treurige klachten der profeten nog weerklonken door die onvruchtbare valleien.

Heel langzaam trok men door een nauwdal tusschen twee door zonnehitte verschroeide bergen. De weg was gemaakt door de bergstroomen, en ontzaglijke rotsblokken lagen er wild dooreengeslingerd; allerlei hindernissen moesten eerst worden weggeruimd voor het leger verder kon trekken. Een handvol vijanden had hier, in deze gevaarlijke bergengte, hen kunnen verslaan, maar geen enkele Muzelman vertoonde zich en ongestoord trok men verder en evenals de eerste kruisvaarders overnachtte men te Anatoth, waar een verfrisschende beek koelte en lafenis bracht voor de van vermoeienis uitgeputte troepen.

(*Wordt vervolgd.*)

Ebbo,
door Agatha de Haan.
(*Vervolg.*)

'O, Liesje, ga naar dien ouden rijken man, die kind noch kraai heeft en moederziel alleen een groote villa bewoont. Wat zou hij niet kunnen doen, die oude, uitgeleefde man, die niets meer van het leven te wachten heeft dan een rustig einde. Wie heeft wat aan zijn geld? Wie weet in wat onnutte zaken hij het steekt en het later zal vermaken aan instellingen van doode pracht, terwijl er zooveel levende ellende aan de poorten dier instellingen schreit en klaagt van gebrek. Alsof het noodzakelijke niet boven het schoone ging. Zeker, het is prijzenswaardig zijn bezittingen aan gebouwen van kunst en genot na te laten, maar er is nog wat beters te doen. Er is toch niets schooners, niets hoogers en heiligers te doen dan elkaar lief te hebben en te steunen door... daden. Dit blijft over, als het andere verzinkt; hulp, liefde, trouw.'

Doodstil zat Ebbo aan moeders knie, luisterend in een aandacht, die meeleefde met het gesprokene.

Er lag een plechtige uitdrukking op het kindergezicht, zijn oogleden trilden, in strijd met de tranen, die met alle geweld te voorschijn wilden komen.

Nauwelijks voelde hij de oogen zijner vriendin, of hij spande zich in om een onverschillig gezicht te zetten. Hij trok zelfs de lippen tot fluiten, maar het lukte hem niet. Toen draaide hij snel het hoofd af en sloeg het spel van zijn jonger broertje gade.

Terwijl de dames weer ijverig haakten en breiden, trok Ebbo het houten paardje voor zijn broertje heen en weer en herstelde het wiel van zijn wagentje, dat door een val leelijk gehavend was. Het kind zag niet op en scheen geheel verdiept in zijn werk. Maar plotseling vroeg hij met ontroerd stemmetje:

'Moe?'

'Wat is er, Ebbo?' vroeg zij vriendelijk terug.

'Is die man erg rijk?'

'Welke man, lieve schat?'

'Die oude heer, waar u van verteld hebt; u weet wel?'

'Ja, kind, heel rijk!'

'Woont hij in die villa met leeuwen op het hek?'

'Ja, vent!'

Ebbo trok rusteloos het paard heen en weer.

‘Niet doen!’ schreeuwde het kleinere jongske en stak beschermend de handjes uit naar zijn lievelingspaard. ‘Je maakt het heelemaal kapot,’ bromde het kereltje,

gebelgd door de onachtzaamheid van zijn broer.

De dames spraken weer over haar armen en ook over de bank van leening.

‘Het kindermeisje blijft even sukkelend,’ zei Ebbo's moeder, ‘het arme schepsel was geheel moedeloos. Een vader, die drinkt en een slordige moeder, die alles naar de bank van leening brengt. Ik ben wel gedwongen haar geld gedeeltelijk in te houden, anders krijgt zij geen kleeren aan haar lichaam. Laat die sterke, groote

Gothentrouw.
Naar het Duitsch van Felix Dahn, door Elise van Esch.

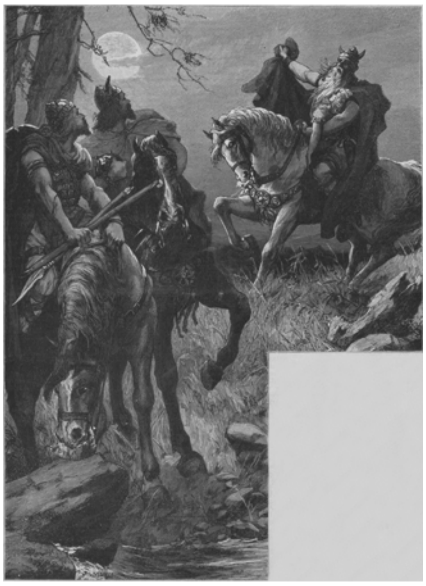

GOTHENTROUW, NAAR EEN TEEKENING VAN FERDINAND LEELE.

Theodimir, koning der Gothen, lag
Terneer met zijn leger na fellen slag.
Luid galmde der Hunnen victorie-schal,
De gieren omzweefden hun prooi in 't dal,
De maan scheen helder, de wind blies koud,
De wolven huilden in 't dennenwoud. -
Daar kwamen te paard over 't heideveld,
Ontwapend, drie krijgslieden aangesneld.
Dwars over den zadel droeg de een de lans
Zijns konings in tweeën gebroken thans;
De tweede zijn helm met de krone droeg,
Dien de aks van een Hun recht door midden sloeg;
De derde borg onder zijn mantel warm
Bedekt een geheim in zijn trouwen arm.
Zoo kwamen zij aan den Ister diep,
En de eerste hield stand met zijn ros en riep:
‘Een doorkliefde helm, een gebroken speer,
Van het rijk der Gothen bleef, ach, niets meer!’
De tweede sprak: ‘Komt, in den stillen vloed
Verzinken der Gothen wij 't laatste goed!
Wij springen het na van den oeverrand....
Wat draalt gij zoo lang, meester Hildebrand?’
- ‘En draagt van mijn koning gij helm en speer,

Mijn trouwe gezellen, ik draag veel meer!'
Op sloeg hij den mantel voorzichtig, zacht:
Ik draag hier der Gothen hope en kracht!
En kondt gij al redden zijn speer en kroon,
Ik heb mogen redden mijns konings zoon!
Ontwaak, knaap! - U groet en u huldig ik
Als koning der Gothen, - jong Diederik!

Ebbo,
door Agatha de Haan.
(*Vervolg*.) [Vervolg van p. 176.]

man werken. Laatst gaf ik het meisje een flinke schort en den volgenden morgen bracht haar moeder die naar den lommerd. Zij kreeg er zestig centen voor.'

'Moe!' begon Ebbo, die het gesprek gevolgd had.

'Ja, kind!'

'Wat is een lommerd, moe?'

'De bank van leening, jongen!'

'Kun je daar iets verkoopen?'

'Ja! Maar laat moe nu eerst de steken tellen!'

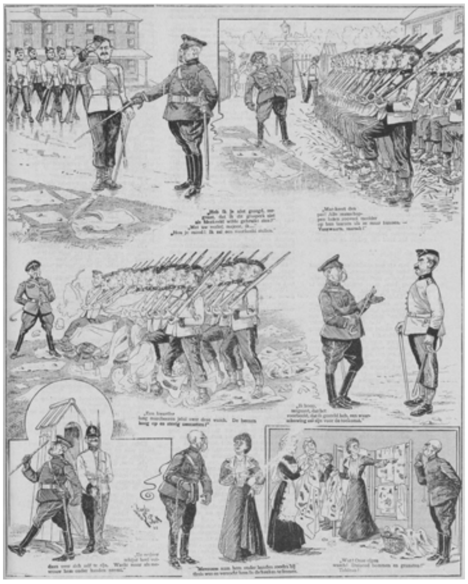

HOE DE MAJOOR EEN VOORBEELD STELDE EN - EEN FLATER BEGING, NAAR EEN TEEKENING VAN C.L. POTT.

Mevrouw haakte weer ijverig.

Ebbo zweeg, maar schoof ongeduldig naar zijn vriendin.

‘Kun je daar iets verkoopen, tante?’

‘Ja, vent, en dan kun je het later weer terugkoopen. Maar daar hebben veel menschen geen geld voor.’

‘En koopen ze daar van alles? Ook een fort?’

‘Een echt fort, Ebbo?’

‘He, tante! Nee, een soldatenfort, zooals ik van paatje gekregen heb, u weet wel, toen ik ziek was?’

Zij lachte om zijn inval, maar was dien een oogenblik later weer vergeten.

Ebbo echter begon met doozen te sleepen en pakte al de stukken van zijn fort uit ‘om ze netjes op te poetsen.’ Toen hij alles weer in orde had was het bedtijd en moest hij gaan slapen.

Hij ging gewillig, wat hij niet altijd deed.

‘Moe!’ zei hij, toen hij gebeden had en uitgekleed was, ‘had die arme jongen erg honger?’

‘Ja, lieveling, heel erg.’

Zij dekte hem zorgvuldig toe.

‘Misschien heeft hij niet eens een deken,’ zei de kleine jongen en rilde in zijn bedje.

Mevrouw wilde juist heengaan, toen zij weer zijn stem hoorde, gesmoord, van onder den deken.

‘Vraag je iets, Ebbo?’ vroeg zij bezorgd.

‘Nee, moe, ik was aan 't bidden!’

Hij sloot weer vroom de oogen, terwijl mevrouw heenging.

‘U moet me helpen, Onze Lieve Heer!’ eindigde het kind zijn gebed en sliep in.

***

Ebbo liep op een sukkeldrafje de straat uit met twee groote doozen.

Elisabeth, die juist uit een zijstraatje kwam, zag hem, maar zonder haar op te merken snelde hij verder.

‘Ebbo! Ebbo!’ riep zij hem na.

Hij hoorde haar niet eens, hij begon harder te loopen. Lachend keek Elisabeth hem na. Waar ging die kleine baas zoo vlug naar toe?.... Wat had hij toch onder den arm.... waren dat niet de doozen, waarin zijn fort gepakt was?

't Ventje ging naar de stad.... hij keek niet een enkele maal om.... blijkbaar was hij met hart en ziel bij zijn boodschap.

Het werd zoo vroeg donker en hij zou alleen den vrij langen weg terugmoeten.

Elisabeth dacht na.... zij had tijd genoeg....

Zij begon het jongske te volgen, zijn ijver interesseerde haar; het was gemakkelijk genoeg zijn kleine schreden bij te houden.

Telkens verwachtte zij, dat hij zou omzien, maar al nam hij nu en dan de doozen onder den anderen arm, hij stond niet stil en keek niet om.

Zoo ging het in een vaart langs den stillen landweg tusschen de bladerlooze eiken en de ritselende beuken door.

Aardig kereltje, zooals hij daar voortstapte in zijn met bont omzoomde winterjas. De stevige voeten zetten zich telkens zoo beslist en energiek neder, de ranke figuur ging zoo fiksch rechtop en de bruine krullebol lag zoo fier in den nek, ondanks wind en koude.

Het was een lust naar het kind te kijken.

Toen de eerste huizen bereikt waren, stapte het meisje wat vlugger aan, om hem in 't oog te kunnen houden. De eene straat na de andere ging hij door, zonder eenige aarzeling; eindelijk begon hij de opschriften van deuren en winkels te bekijken.

‘Wat zoekt hij toch?’ dacht Elisabeth belangstellend en nieuwsgierig.

Zij volgde hem al meer en meer dichterbij.

Opeens ging het kind op een forschen werkman af en vroeg hem iets, waarover de man blijkbaar pret had. Hij nam ten minste zijn pijp uit den mond en keek luid lachend op het keurig gekleede ventje neer. Wat hij zeide, verstond Elisabeth evenmin, als de woorden van het kind.

Toen nam de man het kind bij den arm en wees, hem druk pratend, een bepaalde richting aan.

Ebbo groette dankbaar met zijn petje, verplaatste zijn doozen met een vermoeide beweging in den anderen arm en stapte weer voort.

De werkman bleef hem eenige oogenblikken staan nakijken en ging eindelijk hoofdschuddend en in zichzelf lachend verder.

Elisabeth volgde hem weer, zij was nu heel dicht achter hem en toen het kind een winkel binnenging, keek zij even wat er op de ruiten stond.

‘Huis van verkoop met recht van wederinkoop!’

Zij schrikte en duwde snel de winkeldeur open, maar heel zacht, dat hij haar niet kon hooren.

Welk een tooneel!

Het meisje hield zich in de schaduw van de deur, er was nog geen licht ontstoken.

Ebbo stond midden voor de toonbank met zijn doozen nog onder den arm; op zijn sprekend gezichtje lag een wonderlijke uitdrukking. Verlegenheid en driestheid, zóózeer gemengd, dat het meisje niet raden kon, welke aandoening hem het meest beroerde.

Om hem heen een rommelige verzameling van kleedingstukken, gouden en zilveren voorwerpen, schilderijen en klokken, paraplu's, zooveel, alsof er een vergadering van professoren gehouden was.

Allerlei voorwerpen van nut en weelde waren daar bijeengebracht door 't gebrek; gebrek ook wel door eigen schuld, door luiheid en slordigheid, drankzucht en domheid, maar ook helaas wel gebrek door bitteren nood en rampspoed.

De ‘pandjesbaas’ stond achter de toonbank, achter het gordijn der étalage half verborgen; hij was juist bezig een doos met ringen een goede plaats te geven.

‘Wel, jongeheer?’ vroeg zijn onaangename stem.

Ebbo kreeg een schok. Hij trad dicht voor de toonbank.

‘Mijnheer! U koopt immers allerlei dingen, die men later weer kan terugkoopen?’ begon het kind onrustig.

‘Jawel!’ zei de stem weer van achter het gordijn.

De eigenaar der ‘zaak’ bleef voortdurend druk aan 't werk, hij scheen het voor zoo'n kind niet de moeite waard te vinden geheel te voorschijn te komen.

‘Ik wou u mijn fort verkoopen, pa zegt, dat het veel geld gekost heeft, en wat geeft u er voor en voor hoeveel kan ik het later weer terugkrijgen?’

‘'n Fort!’ zei de pandjesbaas gerekt en nieuwsgierig naderbijkomend, ‘laat eens zien, jongeheer.’

Gewillig zette het kind zijn doozen op den grond en begon het inderdaad zeer mooie fort ijverig uit te pakken. Nog merkte men het meisje niet op. Man en kind waren te druk met hun handel.

‘Ik neem dertien percent,’ zei de pandjesman, met slimme blikken het prachtige speelgoed bekijkend.

Ebbo vertoonde het eene stuk na het andere, een geheele batterij stond reeds op de toonbank; daarna nam hij de valbrug met beide handen op, zich omkeerend om het groote stuk voorzichtig neer te zetten zag hij opeens Elisabeth.

‘O tante!’ riep hij doodelijk verschrikt en liet de geheele brug uit de handen glippen.

‘Ik kan met zoo'n kleinen jongen geen zaken doen,’ zei de pandjesman, zich over z'n toonbank buigend om te zien, wie er nog meer in zijn winkel was. ‘Wie weet, men kan niet te voorzichtig zijn; misschien had die dreumes het fort wel gestolen.’

‘Wat doe je nu voor dwaasheden, Ebbo?’ vroeg Elisabeth bestraffend. ‘Stilletjes weg te loopen om je fort te gaan verkoopen, dat pa voor je meegebracht heeft uit Parijs. Foei! Pak het dadelijk weer in.’

Het kind greep haar handen.

‘Och, tante, ik.... het was voor Jans en voor dien jongen, die zoo'n honger had en geen pet en geen jas om naar school te gaan. Ik kan het later weer terugkrijgen en ik zou alles hebben opgespaard, wat ik kreeg.... Toe, tante, mag het nu? Mag het, tante? Mag 't?’

‘Nee, Eb! Heb je het aan moe gevraagd?’

‘Nee!’ zei hij verlegen.

‘Zei je, dat je naar de stad ging?’

‘Nee, tante!’ bekende hij met zijn aardige rondborstigheid, die hem zelf deed blozen en hem zoo beminnelijk maakte.

‘Pak je fort gauw weer in en vraag m'nheer excuus, dat je 't hem lastig hebt gemaakt.’

‘O, dat hindert niets, mevrouw, niemendal!’ zei de pandjesbaas, die inmiddels het licht had aangestoken en zich heel onderdanig voelde tegenover dat fijne gezicht met dien trotschen, voornamen blik.

‘Het spijt mij heel erg, m'nheer!’ verklaarde Ebbo prompt.

Elisabeth dacht in een opwelling van schalkschheid: ‘Dat is evengoed op den mislukten verkoop toepasselijk.’

‘Geef mij ook een doos, Ébbo!’

Zij namen er ieder een onder den arm, groetten den pandjesbaas en gingen heen.

‘Tante!’ begon Ebbo toen zij buiten waren. ‘Is u boos, tante?’

‘Nee, jongen, maar je moet nooit meer iets zoo in 't geheim doen, hoor!’

‘Nee, tante! Zult u 't aan moe vertellen?’

‘Dat zal er van afhangen! Moe zal niet boos zijn, al vertel ik het. Voortaan moet je eerst vragen!’

‘Tante.... hoe wist u, dat ik daar was?’ vroeg hij, erg nieuwsgierig naar haar verrassing; hij begreep er niets van.

Toen vertelde zij hem, hoe zij hem gevolgd had.

‘Wij zullen hard loopen,’ stelde hij voor, ‘het is al haast heelemaal donker.’

‘En als ik er nu niet geweest was, zou je heel alleen dien eenzamen weg hebben moeten gaan,’ zei ze verwijtend.

‘Ik ben niet bang, tante,’ lachte hij met zorgelooze dapperheid.

‘Nooit?’ vroeg zij plagend.
‘Ten minste niet buiten,’ zei hij openhartig.
‘O, jou held! Wij zullen de tram pakken, hè?’
‘Dat 's heerlijk, ik zit zoo graag in de tram!’
Zij waren bijna alleen in de tram, Ebbo keek eerst een poos met droomonde blikken in het licht, toen legde hij het hoofd tegen haar arm en was spoedig in rustigen slaap.
Met innige teederheid keek zij op het vredige gezichtje neer.
‘Jou heerlijk, nobel kind!’ dacht ze bewonderend.

***

Ebbo zag, dat moe met de linnenkast bezig was en vroeg:
‘Moe, mag ik een poos naar tante Lise?’
‘Ja, vent, ga maar!’
Ebbo greep z'n pet en jas van den kapstok en rende naar buiten.
't Zonnetje scheen en het kind sloeg den weg in naar ‘de groote villa, waar die rijke, oude heer woonde.’ Hij zou straks naar Lise gaan, eerst moest hij eens gaan zien, of hij den ouden heer niet te zien kon krijgen. Ebbo had een plan, een grootsch, een schitterend plan. Hij stapte er flink op los, langs de villa's en tuinen. Eindelijk kwam hij voor een bronzen hek, dat een breede oprijlaan moest afsluiten.
Het stond nu open, maar wat baatte dat; tegen den voorsten boom der laan hing een bordje met het nijdige opschrift:

VERBODEN TOEGANG.
Artikel 461 wetboek van strafrecht.

Het kind stak de handen in den zak en spitste de lippen om te fluiten. En hij

keek naar het bord met lang geen vriendelijken blik.

Zou hij nu al zijn mooie plannen moeten opgeven, omdat daar dat leelijk bordje hing? Hij zou toch zoo graag iets doen, zijn hartje klopte van begeeren om iets te kunnen geven aan de arme menschen. Dat reine, warme jongenshart kende nog niets dan zuivere gevoelens, het was nog niet ontwijd door baatzucht en berekening, het had nog geen teleurstellingen, geen ontgoochelingen geleden, het was nog frisch en teeder. Wat zou hij niet hebben willen en durven doen om de armen te helpen; hij zou beloofd hebben een nacht door te brengen op een kerkhof, en grooter opoffering was voor Ebbo niet uit te denken. Lang stond hij voor het bordje en herlas de booze woorden. Plannen makend en weer aarzelend, trippelde hij vóor het hek heen en weer.

Er kwam niemand en het was er zoo Stil; zou hij.... De ondernemende moed van den kleinen man ontwaakte geheel. Met een uitdagend gebaar wierp hij het hoofd in den nek en stapte de oprijlaan in: in zulk een bui was Ebbo in staat een wereld te tarten.

‘Kom!’ zoo bemoedigde hij al peinzend zichzelven, «hij is toch oud en zal mij niets doen. Ik ben niets bang; als er een tuinman komt, mag hij mij meenemen, dan kom ik meteen in het huis.’

't Heldje liep zonder verder aarzelen de laan ten einde, toen bleef hij weder staan en zag aandachtig rond. Het gebouw zag er niet onvriendelijk uit, maar doodsch, verlaten. Overal hingen de gordijnen stijf en recht voor de ramen; nergens een vriendelijk uitkijkje, nergens een venster met vogels en planten, nergens een menschelijk gezicht.

De groote grasperken waren nog frischgroen, de rozenperken waren voor de vorst gedekt met bladeren en stroo.

Ebbo overlegde weder eens.

Wat zou hij nu doen, hij was niet ontdekt en dus ook niet ‘opgebracht.’ Zou hij aanbellen en dien ouden heer te spreken vragen? Dat was een mooi plannetje. Spoorslags liep hij op het huis toe en ging het bordes op. Op de teenen staande, kon hij juist de bel bereiken. Hij gaf er een flinken ruk aan, het luidde als een stormklok daarbinnen.

'n Bescheiden belletje kende Ebbo nog niet. Het kereltje wachtte vol ongeduld en spanning. Wie zou hem opendoen? Wat zou hij zeggen?

Trage schreden sloften in de gang, Ebbo trachtte door de ruiten te kijken, wie er naderde.

Plof, met een slag viel de zware voordeur open, en tegenover Ebbo stond een oude huisknecht, die hem deed denken aan Methusalem's hooge jaren.

‘Wel, jongeheer?’ vroeg de oude.

Ebbo nam een houding aan.

‘Is m'nheer thuis?’

‘Nee, jongeheer, m'nheer is de stad uit!’

Ebbo zette een teleurgesteld gezicht.

‘Had je een boodschap?’ vroeg de oude man deelnemend.

‘Ik moet m'nheer spreken!’ zei Ebbo deftig.

‘Over 'n paar dagen zal m'nheer wel weer thuis zijn.’

En met dezen troost deed de oude de deur voor Ebbo's neus dicht.

Daar stond hij nu op het bordes met z'n mislukte onderneming.

Zoetjesaan sukkelde hij den tuin weer in; wat 'n tegenvallertje.
Hij zocht Elisabeth op en vroeg haar een sprookje te vertellen.
Zij deed het gewillig en daarna bracht zij hem naar huis.

***

Ebbo zat op pa's knie en trok hem aan zijn baard.
'Zeg, pa, mag ik een mooi velletje postpapier en een enveloppe?'
'Duivekaters, baas; wou je een brief gaan schrijven?'
Ebbo ergerde zich aan den vroolijken spotlach van zijn vader.
Hij was toch tien jaar en geen kind meer, dat nog geen brief kan schrijven. Er zijn wel kinderen, die een eigen krant hebben en er met naam en adres in staan en die in hun krant een heeleboel vertellen mogen. En van hem verwachtten ze niet eens een fatsoenlijken brief. Ebbo voelde zich bepaald neergezet.
'Toe, pa, geef me een velletje papier!' drong hij aan.
'Eerst een potje dammen samen, hé, Eb?'
'Hé ja, pa!'
Ebbo haalde bereidwillig het dambord en zette zich bij zijn vader aan een hoek van de tafel.
'Ik zal de zwarten maar nemen, hé pa? Zeg pa, zullen we eerst wolf en schaap spelen?'
'Goed, vent! Dan zal ik de schapen nemen.'
'En ik den wolf, net als laatst, toen heb ik 't u fijn afgewonnen. Wat ging dat leuk, hé, paatje?'
Vader en zoon begonnen hun spel, maar papa merkte al spoedig, dat Ebbo er ditmaal niet bij was met z'n gedachten; het kind speelde bijna werktuigelijk.
'Hé, jongen, wat scheelt je? Zie.... daar ben ik nu al bijna over het veld en ik heb je heelemaal ingesloten.'
Ebbo schrikte op en werd vuurrood van schaamte.
'Hoe dom,' stamelde hij verward, 'zullen wij nog eens overdoen, pa?'
'Ja! Maar let dan op. Je bent anders toch zoo'n baas in 't spel en vandaag zit je maar te soezen.'
'Ik zal beter doen, pa!' beloofde het kind berouwvol.
Het spel begon opnieuw, maar van Ebbo's kant was er alweer groot gebrek aan belangstelling.
'Slaap je?' vroeg papa verwonderd.
'Pa.... ik.... wat vroeg u mij, pa?'
'Wij zullen maar uitscheiden, Eb. Je hebt slaap; zóó slecht heb je nog nooit gespeeld.'
'Nee, pa!' zei Ebbo met overtuiging en bracht met verdachten ijver het bord weer op de plaats. 'Krijg ik nu het papier, pa?'
'Je bent lastig, dwingeland! Daar, een mooi vel met een enveloppe er bij!'
Ebbo haalde vlug pen en inkt en zette zich zoover mogelijk van zijn vader af. Er was nu op zijn gezicht geen spoor van verstrooidheid meer. Er lag een warme geestdrift op, die verkwikkend was om te zien. Diep ademhalend doopte hij zijn pen in en begon zijn werk.
Het was eenige oogenblikken stil in de prettige huiskamer; mijnheer las zijn nieuwsbladen, mevrouw ging heen en weer bij de theetafel. Het spirituslichtje

sputterde zoo welsprekend in die aangename stilte en het water in den bouilloir zong eentonige wijsjes, die zoo echt huiselijk klonken.

Ebbo schreef, en geheel zijn aandacht was bij het werk. Met fiksche hanepooten schreef hij den datum.

'Mijnheer!

'Ik ben gisterenmiddag aan uw prachtige villa geweest en daar heeft die oude knecht van u mij gezegd, dat u uit de stad was. Dat speet mij. erg. Ik wou u wat vragen; het is nu bijna Sinterklaas en er zijn in het dorp een heelen boel arme kinderen, die niets moois krijgen, omdat de ouders geen geld hebben en daarom krijgen zij zelfs niet eens wat lekkers. U bent schatrijk, zegt iedereen, en u hebt toch geen kinderen en daarom....'

Ebbo hield op en beet besluiteloos op zijn penhouder. Wat nu? Hoe zou hij het vragen? Zou die oude man ook boos worden?

Het schrijven van een 'smeekschrift' was toch een geducht werk.

Ebbo zag rood van inspanning, zijn oogen straalden echter van voldoening en opgewektheid.

Hij herlas vluchtig zijn meesterstuk. Prachtige villa.... die uitdrukking leek hem zeer gelukkig gekozen; daar zou die oude man schik in hebben. Huis.... dat was zoo gewoon. Maar hoe nu verder? Gelukkig dat niemand op hem lette.

'Daarom....'

Hè! Ebbo zuchtte geweldig diep. 't Was toch nog zoo gemakkelijk niet te verklaren wat hij wilde. Praten gaat veel gemakkelijker. Als hij tegenover den ouden heer had gestaan, zou het hem heel licht zijn gevallen duidelijk uit te leggen wat hij zoo graag wilde.

Maar de kleine ondernemende jongen bezat volharding. Nadat hij zijn penhouder eens flink had afgeknabbeld, ging hij voort:

'Daarom zou ik u willen vragen of u niet zoo goed zoudt willen zijn dien armen jongens met Sinterklaas wat geld te geven. Er zijn zelfs jongens in het dorp, die geen eten hebben en geen bed om op te slapen. En u hebt daar in uw groote villa zooveel bedden en zooveel eten.

'Ik zou heel graag willen, dat u het deed. U is toch al zoo oud en kunt immers alles alleen niet meer opmaken. En wij moeten immers altijd aan de armen wat geven; vooral de rijken, want daar zijn zij rijk voor. Ik hoop, dat u het niet zult vergeten, en ik zal dan heel blij zijn en alle menschen zullen veel van u gaan houden.

'U moet niet boos zijn, dat ik alleen maar "mijnheer" schrijf, ik ben pas tien jaar en heb nog geen verstand van opschriften. Zult u het zéker doen en het niet vergeten?'

'Ebbo! wat zit je toch zoo ernstig te pennen. Moet je een brief schrijven aan den minister-president?'

Ebbo lachte, gelukkig, omdat zijn moeilijke brief af was en in zijn kinderlijk blij geloof twijfelde hij geen oogenblik aan den goeden uitslag.

Hij lachte telkens in zichzelven en liet papa plagen zonder er op te antwoorden.

Met zijn mooiste letters, die echter nog lang niet mooi waren, schreef hij zijn naam onder den brief.

Dien ganschen avond stoeide Ebbo uitgelaten met zijn broertje en kleine zus en lachte tot hij in zijn bedje lag.

Hij had zijn brief zorgvuldig weggeborgen.

Den volgenden dag na schoolijd rende Ebbo het pad op met zijn 'kostelijken arbeid.' In een vaart liep hij naar de stille villa en stak den brief in de bus.

'Ziezoo; een postbode was ook al niet erg te vertrouwen; verbeeld je, dat hij zoo'n brief eens verloor,' dacht het manneke.

***

Ebbo hoorde niets van den uitslag; hij zag nooit 'den ouden rijken heer' en het kon best, dat zijn met inspanning geschreven brief reeds in de scheurmand lag. Hij sprak er evenwel met niemand over en toen Elisabeth hem eens meenam naar de zieke werkster, was het eerste wat hij aan het zoontje van Jans vroeg:

'Heb je soms wat gekregen?'

'Van wien zou ik wat krijgen,' vroeg het arme bleeke jongske verwonderd terug.

'Nou.... van den een of anderen rijken heer....'

'Dien ken ik niet,' zei het kind droefgeestig.

'Als zoo'n rijke, oude man eens van anderen hoorde, dat er gebrek was in het dorp, zou het toch kunnen gebeuren, dat hier ook opeens wat gebracht werd.'

Jans had het gesprek der beide kinderen verstaan. Zij zag het warmgekleede kind met een afgunstigen blik aan en toen haar eigen jongen in zijn versleten pakje. Tusschen twee hoestbuien merkte zij bitter op, dat zulke dingen 'alleen in de boeken gebeuren.'

'Zet het in de boeken, dan vinden de

menschen het mooi en kunnen er wel om schreien; maar de armoede, die zij alle dagen voor oogen hebben, laat ze koud; daar is geen moois aan,' meende de arme vrouw.

Elisabeth zweeg op dezen uitval.

'Alleen u, juffrouw, u en mevrouw Van der Wiel.... het doet me zoo goed, dat u zoo dikwijls naar me komt kijken. We zouden hier anders zoo ellendig verlaten zitten....'

***

'De oude, rijke heer' zat in zijn stille studeerkamer en had zijn folianten weggeschoven. Zijn oogen rustten met een eigenaardige uitdrukking op den brief van Ebbo.

HOVA-KINDERTJES OP DE BASCULE.

Verscheidene malen had hij het schrijven ter zijde gelegd en getracht zich weder te verdiepen in de geschiedenis van het verleden, zooals hij altijd deed, van 's morgens tot 's avonds.

Maar die brief stoorde zijn aandacht, trok telkens weer zijn blik en liet hem niet met rust. En dan greep hij er weer naar en herlas hem en vroeg zich af wat voor 'n jongen die Ebbo van der Wiel toch wel was.

Geen alledaagsch kind, dat ventje; ondernemend en toch zoo naïef.

Hij peinsde er lang over, vergat weder en begaf zich aan zijn studie.

Maar de bede van het vreemde kind Het hem niet los. 't Was hem telkens of het ventje naast hem stond en hem zeide: laat het verleden nu cens met rust en keer terug in het tegenwoordige; het is wel heel mooi, dat alles te weten, maar er is voor het heden ook wat noodig en het heden gaat vóór!

Eindelijk sloeg hij zijn boeken dicht, boog het hoofd in de handen en verzette zich niet meer tegen zijn gedachten, die weder naar het vreemde jongske terugkeerden. Welk een jeugdige durf, welk een heerlijk, blijmoedig vertrouwen. Een belangwekkend kereltje.... hoe aandoenlijk riep hij zijn hulp in.

Wat was het stil om hem heen, hij herinnerde zich niet, dat in de vertrekken van dit groote huis kinderlachjes hadden geklonken; zijn eigen kinderjaren was hij vergeten, 't Viel hem eensklaps op, dat het doodstil was in huis; jarenlang was 't even stil geweest en hij had 't niet geweten, omdat hij de stilte niet had gevoeld. Maar

nu.... de oude heer peinsde nog altijd; het was hem alsof 't prettig moest zijn dat kereltje eens bij zich te laten komen.

Hij dacht, overlegde....

Toen schelde hij zijn ouden knecht.

't Belletje trilde met zoo'n buitengewoon luiden en beslisten klank, dat de grijze bediende op een sukkeldrafje naar de studeerkamer liep, meenende, dat zijn meester een ongeluk had gekregen.

‘Gijsbertus!’

‘M'nheer?’

‘Ken jij è.... ken jij een familie Van der Wiel?’

‘Hier in 't dorp, meent m'nheer? Wel zeker, m'nheer!’

‘Wat zijn dat voor menschen?’

‘Zeer nette burgers, m'nheer. Erg gezien in 't dorp; maar geld hebben zij niet. Als m'heer dat soms bedoelt?’

‘Neen. Maar è, hebben zij kinderen?’

‘Drie geloof ik, twee jongens en een meisje. De oudste is een aardige bengel; hoe heet die ook weer....’ De oude bracht nadenkend de hand achter het oor. ‘Ebbo?’ ‘Ja, m'nheer, juist! Ebbo, zoo heet hij! Hij was immers dat ventje, van wien ik m'nheer een paar dagen geleden verteld heb, toen hij hier geweest was voor u!’

‘Waar wonen zij?’

‘In de Annastraat, juist om den hoek.’

‘'t Is goed, Gijs!’

Gijs slofte heen, doodbedaard.

De oude heer schoof onrustig op zijn stoel, greep naar zijn folianten, las een bladzijde en duwde het boek weer van zich af.

‘Ik ga hem opzoeken,’ nam hij eindelijk zijn besluit. Hij liet zich zijn pelsjas geven en wandelde naar het dorp.

't Was al schemerig, toen hij op den hoofdweg kwam. Dadelijk viel zijn blik op een aardigen jongen, die met groote oogen vol verlangen stond te kijken, strak, den kant uit, waar zijn huis lag tusschen de bladerlooze boomen.

Het kind merkte hem niet eens op, met zooveel aandacht staarde hij dien éénen kant uit. Opeens draaide het jongske zich om en liep snel weg, recht voor hem uit. Stevig zetten die vlugge voeten zich telkens op de keien, er was iets flinks in de houding van het manneke.

't Was Ebbo.

Hij was spoedig een heel eind voor den ouden heer uit en had reeds de Annastraat bereikt, toen de andere nog niet te zien was.

't Was diepe schemering, toen hij de huiskamer binnenkwam. Moe zat met zusje op den schoot in pa's grooten stoel en tante Lise was er ook, heerlijk.

Het licht danste in blauwe en gele vlammen achter de zacht knappende micaruitjes van de vulkachel.

‘Dag, moe! dag, tante Lies!’ riep hij op zijn onstuimige jongensmanier en gaf beiden een zoen.

Het theelichtje leek hem in dit oogenblik van thuiskomst nog tienmaal gezelliger dan anders.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Hova-kindertjes op de bascule. -

Het reusachtige eiland Madagaskar, nabij de oostkust van Afrika gelegen, is na een langjarigen strijd, waarbij de gebruikelijke Engelsche kuiperijen niet hebben ontbroken, thans in het rustig bezit van Frankrijk.

De Fransche regeering heeft door het instellen van ee.n krachtig, voortvarend bestuur en het verordenen van allerlei heilzame maatregelen veel gedaan, om de inlandsche bevolking op te heffen en de hulpbronnen van het tropische eiland tot volle ontwikkeling te brengen.

Ook voor de kinderen der Hova's, het toekomstige geslacht, is het Fransche bestuur in de weer. De verpleging der jeugdige spruitjes door hun ouders liet onder hygiënisch opzicht tot dusver nogal te wenschen over. Generaal Galiéni, de energieke gouverneur, heeft door zijn militaire artsen voor de verspreiding van betere denkbeelden betreffende verpleging, voeding, enz. doen zorgen, terwijl inlanders, die aanleg toonen te bezitten, voor geneesheer worden opgeleid.

Geen zeldzaamheid is het, dat de moeders worden uitgenoodigd met haar babies voor den militairen arts te verschijnen, die de kindertjes laat wegen, ten einde na te gaan, of de aanbevolen verplegingsmethode de gewenschte uitkomsten heeft opgeleverd.

Men mag het er voor houden, dat de moeders op den duur zullen inzien, dat de blanke vreemdeling het goed met haar en heur kleintjes meent en dat de toepassing van zijn voorschriften beiden tot voordeel strekt.

[Nummer 23]

Eerste Juni. Tweede Pinksterdag.

De Bruid van Jesus had Zijn hemelvaart
Met weenende oogen nagestaard.

Om God den Trooster bad haar weduwhart
En harer kind'ren weezensmart.

Pinksteren kwam, en alle leed geneest
Voor de' adem van den Heil'gen Geest.

Die heeft verheerlijkt alle ziele-smart
Gelijk de wond van Jesus' Hart.
De Bruid van Jesus viert die Hartkwetsuur
Nu dag aan dag in 't Offeruur

En 's avonds weer bij bede en lied en lof
Heeft lijdensglorie juichensstof.

En 't Godd'lijk Harte in liefde-vlammenbrand
Vuurtongen straalt naar allen kant:

'Klaag hier uw nood en dorheid van gemoed,
Ik deel u troost en Pinkstergloed!'

C.R. DE KLERK.

Hebben onze middeleeuwsche voorouders hun 'Kerstkindje' niet heuschelijk gewiegd?

Het komt mij voor, dat het antwoord op deze vraag eenigszins anders moet luiden dan het door *Joês a Leydis* in zijne *feuilletons*[1)], op het voetspoor van *Mgr. Klönne's Amstelodamensia*, indertijd gegeven is.

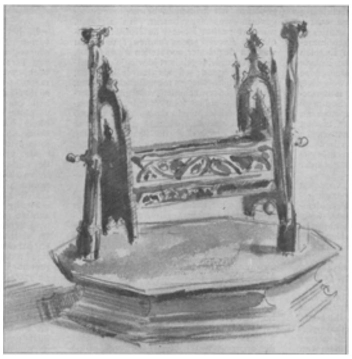

GOTHIEK KERSTWIEGJE, BEWAARD IN HET AARTSBISSCHOPPELIJK MUSEUM TE UTRECHT.

Beide schrijvers hebben gemeend, dat '*het Kindeken wiegen*', waarover in oude stukken spraak is, niets anders beteekent dan het Kerstkindjen eeren met zang of orgelspel, met andere woorden: *het zingen van Kerstliederen*.

Ik voor mij nu acht een bevestigend antwoord op de gestelde vraag niet te ontwijken, doch ben tegelijk van oordeel, dat we ons over dat wiegen in letterlijken zin, hoegenaamd niet behoeven te schamen of verlegen te maken.

Vooreerst dan, wanneer in oude Kerstliederen een refrein voorkomt dat van wiegen spreekt, b.v.:

> Joseph ging van Nazareth tot Bethlehem,
> En Maria de Moeder Maghet gingh met hem,
> Nu wieghen wij, nu wieghen wij dat alderbeste Kindeken,[2)]

of

> Daer quamen dry koninghen met een sterr.
> Nu wieghen wy, nu wieghen, nu wieghen al wy
> Uyt vremde landen, 't was zoo verr
> Nu wieghen al wy
> Doen waren sy bly enz.[2)]

dan duiden die woorden toch al te duidelijk eene handeling van wiegen aan, hetwelk met zingen gepaard ging.

Nog duidelijker wordt dit, als men Walich Sywaertsz leest, die in zijne '*Roomsche mysteriën ontdekt*,' a^{o}. 1604, of misschien reeds vroeger, de kerkgebruiken schilderde die hij te Amsterdam door aanschouwing of overlevering had leeren kennen: 'hoe men op Kerstdach een wiegken met een Beddeken daerinne, nae een cleyn kindeken liggende in de luyers gefatsoneert, op 't hoogh Autaer plachten te setteh: ende dat d' Ouders hare kinderen met een wiegken en een schel in de kercke leyden: ende als de Priester onder de Misse het Kindeken, op 't Autaer staand, begost te wiegen en te singen *Eia, Eia, Eia* enz. soo vinghen de kinderen voort mede aen elck zijne Kindeken te wiegen ende *Eia* te singen, maeckende daerbenevens een groot geluyt ende geclanck met haere schellen, dat de geheele kercke daervan vervult was.'

Deze beschrijving wordt voorts, naar ik bemerk, door latere schrijvers: Mauricius, Lelong, Schotel, Moll en Acquoy in letterlijken zin verstaan, alhoewel door Moll eenigszins weifelend.

Ja, maar, wordt gezegd[3)], Walich Sywaertsz heeft getracht, de gebruiken der H. Kerk in een bespottelijk daglicht te stellen, en de latere protestanten schreven hem eenvoudig na. Zeker, dat behoeft niet geheel ontkend te worden; maar we willen verder zien.

Als die protestantsche schrijvers ons dingen verteld hebben die in den middeleeuwschen tijd werkelijk gebeurd zijn, dan zou het toch waarlijk wel wonder wezen, dat er niet ergens zoo'n wiegje als antiquiteit bewaard ware gebleven. Welnu, dat is inderdaad het geval niet alleen, maar het is alreeds vóór eenige jaren met aanhalingen en afbeeldingen bewezen.

In 1890 heeft een Belgisch geleerde, de heer E.

Niffle-Anciaux in de *Annales de la Société archéologique de Namur* (Tome 18, Livr.[4]) eene studie geschreven onder den titel van: *Les Repos de Jésus et les Berceaux reliquaires*, en toegelicht met zes afbeeldingen in phototypie en enkele houtsneden in den tekst. Hij gaf die studie afzonderlijk uit in 1891, en deze werd beoordeeld in de *Revue de l'art Chrétien* 1891, p. 153 en 319. Nog weer verscheen zijne verhandeling in 1896 met een vermeerderd getal afbeeldingen. Zeer tot mijn leedwezen is het mij niet mogelijk geweest, deze laatste uitgaaf te bekomen, althans niet eene met de platen er in. Ik heb daardoor slechts de eerste uitgaaf der *Annales* gebruikt. Intusschen levert de studie van den heer Niffle-Anciaux overvloed van bewijzen, niet alleen voor het feit dat 'de kribbe sedert het begin der 13de eeuw algemeen in de kerken en ook in de huizen werd opgericht' 4), maar ook juist voor de waarheid, en hier komt het op aan, dat de kribben ook veelmalen *beweegbaar* waren *als wiegjes*, en zoo ook in den *letterlijken* zin gebruikt zijn geworden *om het Kindje te wiegen*.

Die kribben of wiegen, grooter of kleiner van afmeting, hadden eenen vorm waarvan de hiervoor afgebeelde een wel eenvoudig, maar alleraardigst type is. Onze middeleeuwsche werklieden wisten, met een kunstzin, dien we hun helaas slechts benijden kunnen, voor een zoo alledaagsch meubel als het wiegje van de kraamkamer, vormen te vinden even keurig van opvatting als verscheiden van uitvoering. Het is een lust, bij Niffle-Anciaux de platen te beschouwen. Ons afgebeeld wiegje wordt bewaard in het Aartsbisschoppelijk Museum te Utrecht; en een der gildebroeders van St. Bernulf heeft de groote goedheid gehad, het kunstvaardig en geestig schetsje te geven, waarnaar de afbeelding gemaakt is. Het meubeltje is gesneden uit eikenhout, verguld en gepolychromeerd, het geheel is hoog 40½ en breed 36 centimeter. Het eigenlijke wiegje, dat schommelt op twee koperen pinnen, heeft een inhoud van 5 bij 14 c.

Zoo zijn ook de wiegen of wiegjes, die de heer Niffle-Anciaux vermeldt, beschrijft of afbeeldt, meest van hout, veelkleurig beschilderd en verguld, sommige echter van metaal, zelfs van zilver. De stutjes of pilaartjes, waaraan ze hangen te schommelen, zijn vaak met beeldjes van Engelen of van de Driekoningen versierd. Enkele wiegjes hebben een onderstel, waarop ze zich bewegen evenals de tegenwoordige, maar dat ook wel in de lengte is aangebracht, als bij hobbelpaardjes. Sommige weder dragen nog het koord, waaraan om te wiegen getrokken werd; ja er bestaat zelfs nog een exemplaar, waarbij het wiegen gedaan moest worden door een beweegbaar poppetje. Nog weer andere echter zijn vast, en gelijken op rijk versierde gothieke ledikantjes.

De wiegjes werden gebruikt vooreerst in de huisgezinnen; dat kan men zich gereedelijk voorstellen; dan wiegden de kleintjes. Vervolgens bij de religieuzen, vrouwelijke natuurlijk het meest, in de kloostercellen maar ook in de kapellen. Dan wiegden onder gebed of zang de nonnen om de beurt, of anders bij voorkeur het jongste nonnetje. Te Brugge in de Benedictijner abdij van Ste. Godelieve bestaat het gebruik nog heden ten dage.[5]

Ook in de kerken was de Kribbe, vaak met beeldrijke omgeving, gelijk bij onze hedendaagsche 'stalletjes van Bethlehem,' op het hooge koor achter het altaar opgericht; dan kwamen de kinderen in rijen na elkander zingen en wiegen. Elders weer was de voorstelling van Bethlehem buiten het hooge koor opgesteld of in eene kapel.

Eene bijzondere vermelding waard is de versiering met bellen en schelletjes. Deze waren of wel aan de wiegjes zelve vastgehecht of wel in rijen opgehangen aan de vaststaande en stuttende deelen.

De schrijver der verhandeling zou geneigd zijn verband te zoeken tusschen deze schelletjes en de rinkelbellen of rammelaars der kleinen; hij vermeent echter, en mij dunkt met alle reden, dat dit alles zich voldoende verklaren laat door de middeleeuwsche zede, die er vermaak in vond, met gerinkel en geklingel de feestelijkheid te verhoogen, en die alzoo tuig van het rijpaard, kleeding en halsketen van den ridder met bellen sierde, die ze rinkelen deed aan drinkbekers en pooten der jachtvalken; die kruisen en reliekschrijnen, koorkappen en altaarbehangsels met schellen versierde. Ook Marnix van St. Aldegonde[6)] spreekt van ‘Beddekens en de Popkens met Bellekens ende Claeterspaenkens.’

Uit al het meegedeelde blijkt overtuigend, dat we hier slechts een nieuw bewijs hebben van den argeloos kinderlijken eenvoud, die onzen middeleeuwschen voorouders eigen was ook in hun openbaar godsdienstig leven. Dat dergelijke gewoonten ons thans niet meer smaken is te verklaren; maar we leeren toch, behoedzaam te zijn met twijfel en ongeloovigheid, en vooral niet te haastig in het geweer te snellen; want goed bezien is ook de geheele toedracht waarlijk nog niet eens zóó belachelijk.

Dat men ‘op Kerstdach een wiegken met een Beeldeke daerinne.... op 't hoogh Autaer plachten te set ten’, mag verstaan worden van eene kribbe of een ‘Stalleken van Bethlehem’, hetwelk achter het altaar of elders op het *presbyterium* werd opgericht, gelijk dat ook thans nog plaats heeft.

Ook thans spreekt men van ‘het hoogaltaar opgaan’ om aan te duiden, dat iemand het ‘hooge koor’ betreedt. ‘Hoogh-autaer’ behoeft dus niet striktelijk verstaan te worden van de eigenlijke altaartafel of *mensa altaris*. Maar zelfs ook, dat zoo'n kribje of wiegje van kleinen vorm, gelijk ons afgebeeld exemplaar, op het altaar-retabel (kaarsenbank) gestaan kan hebben, gelijk tegenwoordig beelden of beeldgroepen, is zeer goed denkbaar. Het zou waarlijk wel de moeite waard zijn, te onderzoeken, of er niet in het beroemde werk van den Frankforter pastoor Münzenberger[7)] voorbeelden voorkomen van gesneden altaren, in welke bij de voorstelling van Christus' geboorte het kribjen in beweegbaren wiegevorm was aangebracht. En als dan, wanneer na het Epistel de Notkersche sequentie *Eia recolamus laudibus*[8)] te zingen was, en de priester, zoo stellen we ons voor, die aanstemde, tegelijkertijd wiegje en schelletjes bewegend; en als dan de kinderen, die dergelijke wiegjes meegebracht hadden, met wiegen en schellen voortgingen: verschilt dan zulke feestvreugde, het eigenaardig middeleeuwsche daargelaten, wel zoo heel veel van die, welke nog heden onze *Gloria in excelsis* van den Paasch-Zaterdag kenmerkt? Bedenk hierbij, dat in sommige kerken ook juist bij het *Gloria* gewiegd en gescheld werd[9)]. Eene andere hymne, die het wiegen vergezelde, begon met: *Resonet in laudibus*.[10)]

Eindelijk, wat nu betreft de stoutigheid welke Dirck Swelingh[11)], de organist der Oude kerk te Amsterdam, zich voorgenomen had uit te halen, volgens afspraak met zijne Roomsche vrienden: dat bedrijf zal gewis wel niets anders geweest zijn dan het zingen der aloude Roomsche kerstliederen, begeleid door Swelinghs orgelspel. Maar dat het protestantsche Kerkbestuur die paapsche stoutigheid nog aanduidde met den naam van het ‘Kindeken wiegen,’ verklapt juist dit niet op verrassende wijze, hoe dat middeleeuwsche *heusche* wiegen er bij het volk nog inzat? Het volk trouwens noemt vaak de dingen met eenen naam die ons zegt wat het sterkst indruk op de zinnen maakt; vandaar ‘Driekoningen’ of ‘Dertiendag’, ‘Lichtmis’ en ‘Witte

Donderdag'; vandaar dat 'donkere metten' verbasterde in 'dommeldemet', naar het gedommel en gestommel (strepitus), dat in de Metten der Goede Week, ook thans nog, volgens de rubrieken gemaakt wordt.

Aan het slot reken ik mij nog verschuldigd, den opmerkzamen lezer uit te leggen, waarom de verhandeling van den heer Niffle-Anciaux den titel draagt van: 'Les Repos de Jésus et les *Berceaux reliquaires*.' De reden is, dat veel van die wiegjes, hetzij van den oorsprong af vervaardigd, hetzij in lateren tijd aangewend zijn voor reliekbewaarders en wel meer bijzonder voor overblijfselen van het hout der Kribbe van onzen Heer, of van gebeente der H.H. Onnoozele Kinderen. Toen eenmaal de kinderlijke zin der middeleeuwsche devotie geweken was, sprak het vanzelf, dat die kunstrijke en vaak kostbare meubeltjes tot een ander gebruik werden aangewend, en wel tot een dat aan het oorspronkelijke meest nabijkwam.

J.J. GRAAF.

Ouderkerk a/d *Amstel,*
4 Mei 1903.

Eindnoten:

1) 'Kerstnacht' in *De Tijd* van 24 Dec. 1899, en 'Kerstmis' in hetzelfde dagblad van 25 Dec. 1902.

'Amstelodamensia', door B.H. Klönne, Amst. 1894.

2) 'Kerstmis', t.a.p.
2) 'Kerstmis', t.a.p.
3) 'Amstelod.' bl. 254, J. a L. t.a.p.
4) J. a L. 'Kerstmis.'
5) Niffle-Anc. pag. 439-440.
6) Bij J. a L. 'Kerstnacht' t.a.p.
7) 'Zur Kentnnisz und Würdigung der mittelälterlichen Altäre Deutschlands.'
8) Prof. Moll. 'Kerkgeschied.' II iij, 213. meent in het *Eia* van Walich Sywaertsz deze Sequentie te herkennen.
9) Niffle-Anc. t.a.p., pag. 448.
10) N.-A. p. 447.
11) Door Mgr. Klönne werd t.a.p. het volgende medegedeeld uit de Protocollen der Oude Kerk: 'Dewijl de Organist van de Oude Kerk zich voorgenomen heeft het kindeken te wiegen en daartoe vele papisten genoodigd. Is goed gevonden den Heeren Kerkmeesteren te bidden dat hunedelen zulke superstitiën te weeren; En zijn daartoe gedeputeerd Ds. Basins en Frater Croon. Voor extract conform fol. 14, Protocol 8, en de vergadering werd gehouden 12 Januari 1645.'

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw,
door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

Bij het aanbreken van den morgen hervatten de kruisvaarders den tocht; zonder een oogenblik te toeven gingen zij het dal van Terebinthus door en doorwaadden de beek,

waar David de vijf keisteenen opraapte, waarmede hij Goliath doodde. Toen zij den laatsten berg beklommen hadden, die hen van Jerusalem scheidde, ontwaarden zij plotseling de Heilige Stad. ‘Jerusalem!’ klonk het als een zegekreet in de voorhoede en de Christen ridders vielen op de knieën in machtige ontroering.

Met vochtige oogen staarde Arkel naar de muren en torens, welke zijne voorvaderen hadden bestormd; hij strekte de armen uit naar de stad, die hij gezworen had te zullen binnentreden. Met verbazing en heilig ontzag aanschouwde hij die reusachtige massa van steenen tusschen rotsen opgestapeld. Binnen de muren ontwaarde hij slechts hier en daar eenige cypressen en palmen; de dorre velden, de steenachtige roode bodem, die wildernis van tot puinhoopen gevallen paleizen, alles ademde de grootheid van Jehova en de verschrikkingen van den dood.

Daags daarna beproefde men reeds de bestorming; in dicht opeengedrongen scharen vereenigd, gedekt met hunne schilden, die boven hunne hoofden een ondoordringbaar gewelf vormden, naderde het leger de wallen. Na een eersten aanval opende de stad reeds hare poorten, de belegerden waren verschrikt door de ontzaglijke Tartaarsche strijdmacht en de mare, die zich verspreidde, dat een reusachtig Christenleger in aantocht was om zich bij den Mongoolschen vorst aan te sluiten.

Arkel, die aan de spits der Westersche

soldaten de muren beklommen had, gedachtig aan de roemrijke overlevering van zijn geslacht, dat een Arkel altijd het eerste de vijandelijke torens beklom en die verfde met zijn bloed, mocht ook tot de eersten behooren, die Jerusalem binnentraden.

Cazan bezocht toen met de Christen ridders het Heilig Graf; zij betraden het oude heiligdom, door keizer Constantijn op die eerbiedwaardige plek gesticht, door de tijden heen verwoest en wederom opgebouwd en wederom verwoest, gedurende de heerschappij van een Christen koning met alle pracht versierd en door de Syriërs voor schatten gouds van de Turken gekocht, toen het zwaard der koningen het niet meer kon verdedigen.

Met innige godsvrucht knielden zij neer bij de eenvoudige marmeren graftombe, waar Jesus' lichaam eenmaal werd nedergelegd; en eerbiedig en vol ridderlijke geestdrift stonden zij voor het grafteeken der bevrijders van Jerusalem, de eenigen, die waardig waren hier te rusten en den jongsten dag te wachten, voor de zerken van Gotfried van Bouillon en zijn broeder Boudewijn.

En Arkel las met halfluide stem voor zijn gezellen het opschrift:

Hic jacet iuclytus dux Godefridus de Bulion,
qui totam istam terram acquisivit cultui christiano,
cujus anima regnet cum Christo. Amen.

En op de andere:

Rex Balduinis, Judas alter Machabeus,
Spes Patriae, vigor Ecclesiae, virtus utriusque,
Quem formidabant, cui dona tributa ferebaut
Cedar et Aegyptus, Dan ac homicida Damascus.
Proh dolor! In modico clauditur hoc tumulo.

Van Jerusalem uit zond Cazan gezanten naar den Paus en de souverein en van Europa om hun zijn bondgenootschap en het bezit van het Heilige Land aan te bieden. Wel mocht het verbazing wekken, dat een Mongoolsch vorst pogingen deed om den geest der kruistochten weder onder de Christenvorsten te doen herleven, dat de ongeloovige barbaren op de bergen van Judea de krijgers van het Westen wachtten om met hen de vijanden van Jesus Christus te bestrijden.

Intusschen, na de heiligdommen der stad Gods te hebben bezocht, maakte Jan van Arkel zich weder gereed tot den terugtocht; de maarschalk der ridders van Sint Jan zou hem op den laatsten morgen van zijn verblijf te Jerusalem tot ridder slaan.

Den avond te voren dus ving jonker Jan zijne ridderwake in de kerk van 't Heilig Graf aan; in volle wapenrusting, waarover de blanke wapenrok nederplooide, stond hij biddende bij zwaard en schild in den schemerduisteren koepel. De zilveren lampen brandden met twijfelachtig licht en in 't geheimzinnig halfdonker scheen het hem of de beeltenissen der twaalf apostelen, van Constantijn en Sint Helena uit hunne nissen traden en rond hem stonden in onbeweeglijk biddende houding tot de morgen zou gaan lichten.

In die lange wake herdacht hij met innige dankbaarheid door hoevele gevaren hij onverlet was gegaan om hier zijne gelofte te vervullen en zijn hart sprong van blijdschap op, wanneer hij zich zijn terugkeer voorstelde in zijn geliefd land als ridder, die de schelpen van den pelgrim naast het kruis van den Christussoldaat op zijnen mantel dragen mocht. Hij dacht aan Ermgaard en beloofde God telkens weder

trouw zijne ridderplichten te zullen vervullen, een goed heer te zijn in zijne staten, zoo hij slechts veilig mocht wederkeeren om haar als zijn bruid in de armen te sluiten. Had hij tot hiertoe zich uitsluitend met zijn eigen gevaarvolle ondernemingen beziggehouden, nu dacht hij ook aan de gevaren, die haar konden genaken - en wie was daar om haar te beschermen? Hij trilde van ongeduld om naar Holland te kunnen trekken, de uren, die hij daar nog moest doorbrengen, stil wachtende op den eersten dageraad, schenen hem plots van eindeloozen duur toe; wanneer hij zijne reize slechts kon beginnen, wanneer hij den afstand maar kon verminderen, die hem van 't zoete vaderland scheidde, dan meende hij, dat zijne onrust zou verminderen. Alsof niet weken en maanden nog moesten verloopen, voor hij Voorne's duinen kon wederzien, alsof, wanneer Ermgaard werkelijk in gevaar verkeerde, het iets kon baten, wanneer hij van zoo heel verre aantrok op zijn land en erfgoed! Hij trachtte zijn woelende gedachten te doen rusten in het gebed, maar zijne vrome innigheid, zijn dankbaar vertrouwen was verdwenen, en eerst toen de morgen de schaduwen van de ruime gewelven flauwer deed worden, kon hij rustig neerknielen om in vreugdevolle ontroering de heilige handeling af te wachten.

En nu met het daglicht de betoovering is verbroken en de gestalten der apostelen en heiligen in hunne nissen zijn teruggeweken, nadert hem een andere stoet, wel ernstig en plechtig, maar toch tot de aarde behoorende. De priester in plechtgewaad, de grootmeester van Sint Jan in zijn wijden mantel, zijne dienstknapen en enkele wapenmakkers.

Aan de altaartombe der Grafkapel draagt de priester, dezelfde monnik, die 't leger gevolgd heeft op zijn tocht, de Misse op en reikt den knape, die welhaast ridder zal zijn, het Lichaam des Heeren. Als dan de Misse ten einde is, keert hij zich tot hem en houdt hem de plichten voor, die een goed ridder schuldig is te doen.

‘Dat hij moet zijn grootmoedig in tegenspoeden, edel van bloede, onkreukbaar van eerlijkheid; oprecht in vriendelijkheid en onwankelbaar van deugd. Dat hij verplicht is om dagelijks met eerbiedig herdenken van 's Heeren lijden de heilige Misse te hooren. Dat hij voor het geloof zijn leven stoutmoedig moet wagen, de heilige Kerk en hare dienaren van alle geweld bevrijden, weduwen, onmondigen en weezen in hunne nooden bijstaan, onrechtvaardige oorlogen vermijden, onbehoorlijk krijgsloon van de hand wijzen, zich voor de verlossing van ieder onschuldig vervolgde in tweekamp begeven; geene leerscholen bezoeken dan alleen om ridderlijke oefeningen; den keizer of diens stedehouder in wereldlijke zaken ootmoedig gehoorzamen; den staat des Rijks ongeschonden in kracht laten blijven; geene leenroerige goederen daaraan vervreemden, en onberispelijk in deze wereld leven.’

‘Gij weet, beminde zoon,’ voegde de monnik er aan toe, ‘dat indien gij deze voorschriften naar uw vermogen vervult, gij hier op aarde tijdelijke eer, en na dit leven eeuwige rust in den hemel verdient.’

Daarop legde Arkel zijn hand op het Evangelieboek en op de vraag, of hij die plichten wilde vervullen, zwoer hij dit te doen bij den almachtigen God.

De grootmeester van Sint Jan naderde en sloeg den knielende lichtelijk met het ontbloote zwaard in den nek en zeide hem:

‘Ter eere van den almachtigen God verorder ik u tot ridder en neem u met vreugde in de broederschap op. Maar gedenk, dat de Heiland der wereld voor den Hoogepriester Annas om uwentwille een kinnebakslag ontvangen heeft, voor den stadhouder Pilatus bespot, gegeeseld en met doornen gekroond is, van den koning Herodes is belachen en met een spotkleed omhangen, en voor het gansche volk naakt en verwond aan het kruis is gehecht. Ik rade u dan, dat gij Zijnen smaad gedachtig

zijt en Zijn kruis op u neemt; en ik vermane u, dat gij zijn dood niet ongewroken laat.'

Nu zegende de priester zwaard en schild van den nieuwen ridder en hing het hem om den hals. De plechtigheid was afgeloopen en de ridder van Arkel, die, zonder het te weten, ook heer van Arkel mocht heeten, werd door zijne wapenmakkers omhelsd, waarna zij zich allen aan een vroolijk feestmaal vereenigden.

Denzelfden dag nog maakte de ridder van Arkel zich voor de terugreize gereed; nog eenmaal zette hij zich buiten Jerusalem neder om de stad te beschouwen; zijne rustplaats was de grot van Jeremias, bij de graven der koningen. Die grot is ruim en haar gewelf wordt door opeengestapelde steenen ondersteund; dáár, zegt men, heeft de profeet zijne klaagliederen doen hooren en 't was of die woorden van dertien eeuwen geleden, gezegd waren bij 't aanschouwen van dit, onder zijn eigen puinhoopen begraven Jerusalem, dat al den luister had verloren, welke haar tot koningin der steden had gekroond:

'De straten van Sion weenen, omdat daar niemand meer komt tot hare plechtigheden: hare poorten zijn vernield, hare priesters zuchten, hare maagden zijn mismaakt van droefheid, en zij is gedompeld in bitterheid.'

Vol droeve gedachten staarde Arkel voor zich uit; de zon zonk achter Jerusalem, verguldde hare wallen en de bergen van Judea; nu hij de Heilige Stad ging verlaten, ontwaakte ook in hem het vurig verlangen zijner vaderen, om haar den vroegeren luister te hergeven, en daar hij met zoovelen hoopte, dat nu de tijd daarvoor was aangebroken, dacht hij, wanneer hij ooit zou wederkeeren een Christen koninkrijk herrezen te zien, dat zijn schoonheid terug zou vinden onder het stralende kruis.

Maar geheel anders dan hij zich voorspiegelde zou de toekomst zijn. De vorsten van het Westen zouden doof blijven voor iedere roepende stem of zich uitputten in nuttelooze pogingen en de vaan des kruises zou binnen deze wallen niet meer worden aanschouwd!

Spoedig daarop nam Jan van Arkel afscheid van zijne wapenmakkers; door zijn wapenknecht en zijne knapen gevolgd vertrok hij naar Joppe, waar hij zich wilde inschepen. Aanvankelijk kon hij geen enkel schip vinden, dat naar het Westen vertrok, eindelijk vond hij een klein vaartuig, dat hem en eenige Italiaansche edelen naar Alexandrië kon voeren. De hemel was helder en de zon glinsterde op de zeilen, toen de kusten van 't Heilige Land langzaam voor hunne oogen verdwenen. Een voorspoedige wind bracht hen in vier dagen naar Alexandrië, waar zij een schip vonden, dat hen naar Tunis zou brengen. Geweldige stormen, die het schip voortdurend teisterden, dreven hen ver uit hun koers en dagen lang verwachtten zij niet anders dan hun graf te vinden in de golven. Eindelijk landden zij te Tunis zes weken na hun vertrek uit Alexandrië.

Acht en twintig jaar geleden had Tunis den dood van Frankrijks heiligen koning aanschouwd. De vader van een der Italiaansche edelen had den kruistocht van Lodewijk IX meegemaakt en de zoon verhaalde hoe zijn vader in de kapel van hun slot 'ter eere van God en mijn heere Sint Lodewijk' een altaar gesticht had. Geen wonder, dat de ridders, die zelf pas hadden meegestreden voor de Stad Gods met eerbiedige vereering de plaats bezochten waar de schoone ziel des konings de aarde verliet.

(*Wordt vervolgd.*)

Rudolf en Ottokar.

In Neder-Oostenrijk, op den linker Donauoever, ligt een uitgestrekte vlakte, welke naar de March, die haar doorsnijdt, den naam van Marchfeld heeft ontvangen. Op natuurschoon kan deze eentonige laagvlakte niet bogen, maar wel wekt zij in hooge mate geschiedkundige belangstelling als een der grootste slagvelden van Europa.

Hier hebben zich reeds de Romeinen met de Marcomannen en Quaden, de Franken van Karel den Groote met de Avaren, de

KONING RUDOLF VAN HABSBURG BIJ HET LIJK VAN OTTOKAR VAN BOHEME NA DEN SLAG OP HET MARCHFELD, NAAR EEN TEEKENING VAN A. ZICK.

Duitschers met de Magyaren en Mongolen gemeten. Hier streed Ottokar van Boheme tegen Bela van Hongarije en tegen Rudolf van Habsburg. Hier ook werden de gedenkwaardige veldslagen bij Aspern en Wagram door den Oostenrijkschen aartshertog Karel tegen Napoleon geleverd.

Den dapperen en rijken markgraaf Ottokar II, die in 1253 ook koning van Boheme werd, gelukte het in 1251, het hertogdom Oostenrijk machtig te worden, dat door den dood van den laatsten Babenberger, Frederik den Strijdbare, was opengevallen Het eveneens Babenbergsche Stiermarken, dat aan Hongarije was gekomen, verkreeg hij in 1260, nadat hij koning Bela IV van Hongarije op het Marchfeld verslagen had. De vier Alpenlanden, Oostenrijk, Stiermarken, Karinthië en Krain, vereenigde hij tot één rijk en werd zoodoende de machtigste en rijkste Duitsche vorst.

WOUD IN DEN HERFST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PETER PAUL MÜLLER.
Met toestemming van dr. E. Albert & Co., München.

Toen in 1272 de nàam-koning Richard van Cornwallis overleed en de Duitschers eenstemmig wenschten, dat weer een Duitsch koning den troon zou beklimmen, was het niet te verwonderen, dat Ottokar naar die eer dong. De keurvorsten vreesden evenwel zijn overmacht en kozen daarom den veel minder machtigen, maar niet minder dapperen Zwitserschen graaf Rudolf van Habsburg tot koning.

In 1274 hield koning Rudolf een Rijksdag te Neurenberg, waarop Ottokar, die den nieuwen Roomsch-koning weigerde te erkennen, niet verscheen. In deze vergadering namen de stenden het besluit, dat de koning al de

rijksbezittingen, die sedert den tijd van Frederik II vervreemd waren, weer aan de kroon zou brengen.

Door deze beslissing werd vooral de Boheemsche koning getroffen, die van al zijn Oostenrijksche bezittingen afstand zou moeten doen. Nadat hij, op den tweeden Rijksdag te Wurzburg en op den derden te Augsburg gedaagd, niet was verschenen, werd de rijksban over hem uitgesproken en hij van al zijn rijksleenen vervallen verklaard.

Ottokar, niet geneigd zich bij de besluiten van den Rijksdag neer te leggen, rustte zich tot den oorlog. Oudergewoonte toonden de Duitsche vorsten weinig bereidvaardigheid om hun koning ter zijde te staan, maar Rudolf liet zich hierdoor niet ontmoedigen. Met de beslistheid en voortvarendheid, die hem steeds kenmerkte, viel hij, eer Ottokar daarop verdacht was, Oostenrijk binnen en ontmoette hier slechts weinig tegenstand, daar de bevolking Ottokar's harde en wreede heerschappij reeds lang moede was. Rudolf maakte zoo snelle vorderingen, dat Ottokar, beducht bij een beslissende nederlaag alles te verliezen, zijn onderwerping aanbood, van de Oostenrijksche landen afstand deed en alleen Boheme en Moravië als leen van den Duitschen koning behield.

De overmoedige koning van Boheme, die nog kort geleden verklaard had, nooit of nimmer Rudolf van Habsburg als zijn leenheer te zullen erkennen, moest er thans wel toe overgaan, den koning knielend te huldigen en Boheme en Moravië als leen uit 's konings hand te ontvangen.

In zijn trots diep getroffen, besloot Ottokar met koninklijken luister voor Rudolf te verschijnen en daardoor den onbeduidenden graaf van Habsburg te beschamen. Deze, die dit vernomen had, besloot van de gelegenheid partij te trekken, om den trotschen vorst ten diepste te vernederen. ‘De koning van Boheme,’ zei hij, ‘heeft met zijn vrienden om mijn eenvoudig grijs wambuis gelachen; heden echter zal mijn grijs wambuis om hem lachen.’

In een eenvoudigen grijzen rok zat koning Rudolf op zijn zetel en ontving zoo de hulde van Ottokar, die in een purperen, van goud flonkerend gewaad voor hem lag. Met de woede in het hart verliet deze Weenen, vastbesloten, de eerste gelegenheid tot hernieuwing van den strijd aan te grijpen.

Reeds het volgende jaar verbrak Ottokar den vrede. Hij sloot een bondgenootschap met de vorsten van Silezië en Polen, terwijl Rudolf, zonder steun van het rijk, met de hulp van Hongarije, den Oostenrijkschen adel en de ridderschap uit Zwaben en den Elzas den oorlog begon.

Den 26sten Augustus 1278 kwam het op het Marchfeld bij Dürnkrut tot een beslissenden slag. Op den linkervleugel, waar de burggraaf van Neurenberg de stormvaan droeg, werd des morgens de strijd geopend, die langen tijd onbeslist bleef.

Koning Rudolf verkeerde een oogenblik in het grootste gevaar. Hij was van het paard gevallen, en de vijandelijke ruiterbenden stormden over hem heen. ‘De koning is dood!’ zoo weerklonk de jammerkreet door de gelederen der Duitschers. ‘De koning is dood!’ juichten de Bohemers. De Duitschers begonnen te wijken, de Bohemers hieven zegekreten aan, toen Rudolf eensklaps weer te paard op den vijand instormde. Hij had geen enkele wond bekomen, want zijn voortreffelijk schild had hem tegen de hoeven der paarden beschut.

Thans voerde Rudolfs veldoverste, Ulrich von Capellar, de achterhoede, die tot dusver buiten gevecht was gebleven, in den strijd. Ottokar liet hierop de achterhoede der Moraviërs oprukken, maar haar aanvoerder verliet met haar het slagveld.

Nog hield Ottokar stand, tot tegen zonsondergang zijn afgestreden leger in wilde vlucht uiteenstoof, waarbij duizenden in de golven der March den dood vonden. Ottokar vluchtte, maar werd ingehaald door eenige Stiermarksche ridders. De koning beloofde hun een rijke belooning, indien zij hem het leven lieten, maar een der ridders duwde hem toe: ‘Zooals gij eenmaal mijn neef hebt omgebracht, zoo breng ik op mijn beurt u om,’ en met deze woorden doorstak hij hem.

Onze gravure vertoont den overwinnaar bij het lijk van zijn tegenstander, wiens hoogmoed en toomelooze eerzucht de oorzaak waren van zijn treurig einde. De dag der zegepraal op het Marchfeld is de geboortedag van het Habsburgsche Oostenrijk geworden.

Ottokars jonge zoon Wenceslaus bleef, onder voogdij van den markgraaf Otto van Brandenburg, in het bezit van Boheme en Moravië, terwijl 's konings zonen Albrecht en Rudolf, met toestemming der keurvorsten, beleend werden met Oostenrijk, Stiermarken en Krain, en 's konings trouwe bondgenoot, graaf Meinhard van Tirol, met Karinthië.

Ebbo,
door Agatha de Haan.
(*Slot.*)

Ebbo stoeide wat met zijn zusje en toen...

‘Hé, Lise, toe speel nou eens wat voor me. En dan moet je me een sprookje vertellen.’

Het meisje zette zich gewillig aan de piano.

‘Zal ik de kaarsen aansteken, tante Lise?’ vroeg Ebbo volijverig.

‘Laat maar, ik ken jouw lievelingsliedjes alle van buiten.’

‘Weet je wat je zingen moet; eerst van die Hans en Liesel, die ruzie hadden, en dan van 't mooie Kniertje, dat kousen breide, en dan “Home, sweet home!” en dan....’

‘Maar, jongen, ben je dol! Wat verlang je wel van me?’ weerstreefde zij lachend.

‘En dan 't lied van Korner, gebed voor den slag, heet het, geloof ik, en dan...’

‘Muisjes.... van de muisjes!’ schreeuwde kleine broer, die dicht tegen moeder aangekropen was.

‘Ja, dan van de muisjes en daarna van 't kleine zusje, dat als engeltje de wacht hield bij broertje en dan....’

‘Stop!’ smeekte Elisabeth, ‘jullie maakt het te bar.’ Zij zong eerst het kleine lied van de muisjes, wier moeder door een stoute poes werd opgegeten.

Broertje schaterde van 't lachen over de avonturen der muizenfamilie, maar Ebbo zei diepzinnig, dat die arme muizenkinderen toch ook wel van hun moeder zouden gehouden hebben.

Daaraan had broertje niet gedacht. Maar de twee laatste regels van het lied waren dan ook zoo grappig. Bij dat:

> Een ondeugende kat had 't muisje gevat
> En het zoo maar den kop afgebeten!

Daarbij kon broertje onmogelijk zijn lachen inhouden, al was 't voor de muisjesweezen ook nog zoo treurig.

Daarna zong zij met haar wel niet schitterende, maar sympathieke stem ‘Home, sweet home.’ 't Klonk zoo innigen teeder, dat lied in de duistere, gezellige kamer, te midden der vriendelijke geluidjes van theelichtje en knetterend vuur.

Midden onder het zingen had de schel zachtkens geklonken. Terwijl de meid ging opendoen, stak Ebbo de kaarsen op de piano aan en ging dicht naast zijn tante op den grond zitten, zijn krullebol leunend op haar knie.

Elisabeth zong nog, terwijl de kamerdeur werd opengedaan, het flikkeren der kaarsen deed haar opzien.

Op den drempel stond een oude heer met den hoed in de hand; hij zag er deftig uit met zijn mooien pels, maar zijn bleek gezicht was vriendelijk, al lag er geen zweem van een glimlach in die trekken.

Mevrouw Van der Wiel stond verwonderd op.

‘Mevrouw, vergeef me, ik kom hier wel ongemanierd binnenvallen, maar uw dienstbode is er een beetje mee aan schuldig en mijn lust om het lieve lied te beluisteren verleidde me. Maar laat ik me eerst voorstellen.’

Hij noemde zijn naam en mevrouw verzocht hem plaats te nemen, terwijl Elisabeth de lamp opstak.

De oude heer zette zich recht op zijn gemak en terwijl hij zich tegenover de dames nogmaals verontschuldigde over zijn binnendringen, rustten zijn oogen met welgevallen en belangstelling op Ebbo, die zijn zusje zoet hield door haar moeders sleutelring voor te houden.

‘De brief van uw zoontje is de eigenlijke oorzaak mijner komst, mevrouw,’ verklaarde de oude heer.

Ebbo liet van verrassing den sleutelring vallen. Hij had er niet op gelet, wie de bezoeker was, en er geen flauw vermoeden van gehad, dat zoo iets zou hebben kunnen gebeuren.

‘De brief van mijn zoontje?’ vroeg mevrouw verbaasd.

‘Weet u daar niets van af? Dus de ondernemende snaak heeft heel in stilte gehandeld.’

Hij trok Ebbo's brief uit zijn borstzak en reikte hem haar beleefd toe.

Elisabeth las over haar schouder mede.

‘Kom eens hier, m'n kleine man,’ begon hij tot Ebbo.

Gehoorzaam kwam het kind voor hem staan.

‘Dus ben jij Ebbo?’ vroeg hij, afgemeten en ernstig. Hij wilde het kind eens op de proef stellen; dat fiksche voorkomen, die heldere kijkers met hun diepen blik en vrijmoedigen oogopslag trokken hem zeer aan.

‘Ja, mijnheer!’ zei de jongen beleefd.

‘Wel, wel, en heb jij mij dien brief geschreven?’

Een aardige glimlach trok om den frisschen mond van het kind, een glimlach van vertrouwen en bedeesdheid tegelijk.

Dat jonge hoofd sloeg zich zoo zelfbewust in den nek en toch was er niets aanmatigends in de houding van het kind. De bescheidenheid der jeugd tegenover den ouderdom lag als een beminnelijk waas over zijn heele wezen.

‘Dacht je, dat die brief indruk op mij zou maken?’

't Antwoord kenschetste Ebbo.

‘Ik ben nog erg jong en schrijf slecht, maar ik dacht toch, dat u het wel zou doen, ik zou 't zoo heel graag willen en het was voor u zoo gemakkelijk. Maar ik kon het veel beter denken dan zeggen.’

‘Je zoudt dus heel graag willen, dat ik er op inging, hm! En als ik dat nu eens niet doe?’

Ebbo keek hem ontsteld aan.

‘Dat meent u toch niet?’ vroeg hij angstig.

‘Als ik nu eens verklaar, dat ik met al de arme lui van 't dorp niets wil te maken hebben en mijn eten en mijn bedden alleen voor mij houd? Wat dan?’ vroeg de oude heer barsch.

Ebbo werd vuurrood.

‘Dan bent u een leelijke, gierige oude man!’ riep hij verontwaardigd en draaide hem den rug toe.

‘Leelijk,’ zei de bezoeker kalm, ‘dat is mogelijk, maar gierig niet, want je moogt een mooi Sinterklaas-geschenk van mij uitzoeken, omdat je me dien brief hebt geschreven.’

‘Dank u wel, 'k heb niets voor mij gevraagd,’ verklaarde Ebbo, ongenaakbaar trotsch.

De oogen van den ouden heer schitterden van genoegen.

‘Kom hier, je bent een brave kleine vent,’ zei hij hartelijk en nam de handen van het kind in de zijne.

Mevrouw Van der Wiel had er zóó verwonderd bijgestaan. Bij zijn boozen uitval had zij bestraffend het kind aangezien, maar nu moest zij er toch om lachen.

De oude heer legde zijn hand op den schouder van Ebbo en zag hem nadenkend aan.

‘Wat wil je worden, m'n jongen?’

‘Ik ga naar zee; ik wil zeekapitein worden en op een groot schip om de heele wereld varen. Niet waar, moe?’

‘Je hebt er ten minste altijd plan op gehad. Maar je bent nog maar zoo'n dreumes,’ zei ze plagend.

Ebbo sloeg geen acht op de laatste opmerking.

‘Dan breng ik voor moe een papegaai mee en voor Lise ook een. En-dan allemaal zeldzame dingen en vlinders uit Indië; wacht maar...’

Toen bedacht hij zich opeens; vertrouwelijk leunde hij tegen de knie van den ouden heer en zag naar hem op.

‘Voor u zal ik ook wat meebrengen,’ beloofde hij grootmoedig.

‘Goed, ventje; ik zal het onthouden. Maar ik ben al zoo oud, dus je moet het niet te lang uitstellen.’

Ebbo lachte. ‘Zoo oud bent u nog niet, u hebt nog geen kaal hoofd.’

‘Zoo, is dat je maatstaf, beste man? Wat zouden er vele jongemannen zich kunnen ergeren aan je kindermond!’

De oude heer voelde zich zoo behaagelijk in dezen kring; hij nam met genoegen een kop thee, verzocht Elisabeth iets voor hem te zingen en luisterde naar haar eenvoudige liederen met groot genot.

Al mocht men 't onbetamelijk vinden een eerste bezoek zoo te rekken... hij was een oud man, die wel een groot rijk huis bezat, maar daarom toch geen thuis had. Het was hem zoo goed hier, hij kon onmogelijk nu reeds weggaan.

Peinzend staarde de oude heer in 't licht, dat met sprongetjes danste achter de ruitjes van de vulkachel, en liet zich wiegen in droomen onder den invloed der oude liederen. Hij dacht terug aan dagen van vroeger, zoo lang, o zoo lang geleden; wat was zijn leven geweest? Een leven van studie en eenzaamheid. Nu was hij een geleerde, schoone kostelijke jaren had hij doorleefd en niet geweten, dat ze schoon en kostelijk waren; hij was weggedoken in zijn boeken, de deur der studiekluis sluitend voor het heden met al zijn belangen; niet vragend naar menschen, niet naar een hart, niets gevend en niets ontvangend, maar opgaand, verdwalend in een wereld, die lang in het niet verdwenen was.

Godin Geluk was de streng gesloten deur voorbijgegaan, omdat de man van wetenschap haar schuchter tikje niet had gehoord en in zijn boeken verloren was. En daarbuiten om hem heen hadden er zoovelen geleefd en waren verdwenen; zij hadden leed gekend, maar ook geluk. Hem hadden leed noch geluk gemoeid, hij luisterde toch niet naar hen en zij hadden hem aan zijn studie gelaten.

Niemand had iets gevoeld van zijn bestaan, niemand dankte hem iets en als hij óók heengegaan zou zijn, dan zou niemand zich om hem bekommeren. Hij zou vergeten zijn en niet betreurd.

Zijn geleerde boeken?... Zij zouden staan in een hoek van eenige wetenschappelijke bibliotheken, met stof bedekt. En zoo geen enkel oog er in drong zou niemand ze missen. Misschien zouden eenige koele woorden in de dagbladen staan over den gestorven geleerde; woorden, die geen gemis aan innig aandenken in eenig hart

vergoeden. En dan zou hij vergeten zijn en zijn leven ...ja, vermorst hebben aan dorre, droge studie.

Dit alles dacht de oude man, terwijl klagende oude wijsjes zijn oor streelden.

Hij dacht ook aan zijn boeken en zag opeens de eenzaamheid, de leegte van zijn huis. Vreemd, vroeger had hij het nooit gezien; zijn boeken, zijn studie vulden het. En nu drong zich een warme kinderhand in de zijne en trok hem weg van dit onvruchtbare werk. Het wees hem een anderen weg, alsof het hem eindelijk 't geluk nog wees.

‘Daar is het nog; ga er haastig heen, ge hebt niet veel tijd meer te verspillen.’

Toen Elisabeth zweeg, dankte hij haar met warmte; haar bescheiden kunst had in zijn oud hart een liefelijke aandoening gewekt; ach, het was geen onwil van hem geweest, dat hij niets gedaan had voor anderen, hij had niets van anderen geweten, hij was een offer van omstandigheden geweest.

Maar nu was hij opgeschrikt uit zijn diepen slaap en hij wilde nog wat doen vóor hij heenging.

Dan zouden er toch zijn, die hem gedenken wilden in genegenheid.

‘Mag ik nog wat blijven, mevrouwtje? Bedenk, dat het voor een eenzaam oud mensch een weldaad is in een gezin als dit te worden geduld. Dit plaatsje lijkt me zoo begeerlijk, verjaag me er niet van,’ smeekte hij, als een dwingend kind.

Mevrouw Van der Wiel was verstandig, fijngevoelig en beminnelijk; zij wist den juisten toon te kiezen, toen zij verzekerde, dat hij een prettig plaatsje gereed zou vinden, als hij haar het genoegen deed te willen komen.

‘Pas op, mevrouw,’ waarschuwde hij met ouderwetsche hoffelijkheid in gebaar en glimlach, verwen mij niet, u kunt nog last van mij hebben en berouw over uw goedheid. 't Is mij als iemand, die lang koude leed, en niet graag van den haard opstaat om weer naar buiten te gaan.’

‘Nu, dan poken wij den haard nog eens op te uwer eere.’

Zoo was hem een heerlijk verschiet geopend.

Terwijl mevrouw voor de kleintjes zorgde, door Elisabeth geholpen, hield de oude heer zich met Ebbo bezig.

‘U moet uw gewonen gang gaan, mevrouw, anders is het mij onmogelijk van uw grootmoedige vergunning gebruik te maken; ik zou een gevoel krijgen, alsof ik op iederen stoel in den weg zat,’ had hij gezegd, toen de kleintjes slaap kregen.

De dames deden naar zijn wensch en intusschen klom Ebbo vertrouwelijk op zijn knie.

‘Moet jij nog niet naar bed?’ vroeg hij.

Ebbo opende wijd zijn oogen.

‘Ik ben tien jaar,’ zei hij zelfbewust.

‘Een heele leeftijd!’

‘Hoe oud is u al?’

‘Ik... laat m's zien... acht en zestig.’

‘Hoe oud, wat zult u dan veel weten! Wat doet u altijd alleen in dat groote huis?’

‘Studeeren en lezen, mijn kind.’

‘Moet u nog leeren? Is u dan professor? Nou... maar als ik zoo oud ben en ik moet dan nog leeren, dan geef ik 't op. Als je het dan nog niet weet, dan weet je 't nooit,’ lachte Ebbo op zijn onbewimpelde jongensmanier.

‘Niemand is ooit te oud om te leeren, Ebbo.’

‘Dat kan wel zoo zijn, maar 't is toch saar! Als je dood bent, heb je er niets meer aan,’ verklaarde de jongen, met al de minachting van zijn jeugd voor ingespannen studie.

‘Hebt u kinderen?’ vroeg hij weer. Ebbo vroeg zoo graag.

‘Neen, jongenlief, ik heb niemand, geen vrouw en geen kinderen. Zie je, ik heb zoo lang gedacht aan mijn leeren, dat ik... 't geluk heb verzuimd.’

Er klaagde weemoed in de stem van den ouden man bij deze bekentenis.

Toen dwong hij zijn gedachten in een andere richting. Hij begon met het kind naar de armen te vragen, voor wie hij om hulp had gevraagd.

Dit was een onderwerp, waarover Ebbo nooit genoeg vragen en hooren kon; met al de heerlijke, koesterende geestdrift van zijn warm hartje verhaalde hij, wat hij gezien had, en wat hij wist van moeder en Elisabeth. Hij sprak vurig en voortvarend, maar met een vertrouwen, dat den ouden heer aangreep.

‘Jeugd, lieve goedige jeugd met eindelooze rij van idealen en plannen,’ mijmerde deze, luisterend naar de stem van het kind.

Zij maakten te zamen afspraakjes, de oude man en het kind, beiden even gelukkig, opgaande in hun voornemen, elkaar vragend en radend.

Mevrouw sloeg hen gade en toen zij haar lieveling in het stralend gezichtje keek, begreep zij dadelijk wat den ouden man zoozeer trok naar hem. De groep daar vóor haar, die twee zoo verschillend en verdiept in elkander, ontroerde haar.

Het kind besliste als een man, de man gaf toe als een gewillig kind. Zij werden één in wenschen en willen. Zij hadden nog maar één dag, maar die ééne dag was voldoende en zou goed besteed worden.

‘Is het nu naar je zin afgesproken, Ebbo?’ vroeg de oude heer, toen hij eindelijk vertrok.

Ebbo deed hem uitgeleide tot aan de deur.

Daar hief hij zich plotseling op de teenen en sloeg zijn armen om den schouder van zijn nieuwen vriend.

‘Ik dank u wel, ik dank u hartelijk, voor allemaal.’

Wat sliep Ebbo dien avond gelukkig in.

***

Den volgenden morgen kleedde hij zich in zijn Zondagspakje en kon niet ontbijten van spanning en plezier.

‘Neem je melk en eet je boterhammen op,’ verzocht moeder, maar Ebbo, al deed hij eerlijk zijn best, kon zijn gezonden eetlust heden niet opwekken.

Om tien uur rolde een rijtuig dreunend om den hoek der Annastraat en hield voor het huis stil. De oude heer stapte er uit en kwam binnen om te zien of zijn vriendje zich aan de afspraak gehouden had.

Toen reden zij weldra samen uit en gingen hun inkoopen doen, eerst in het dorp en later in de stad.

Ebbo had het nog nooit zoo druk gehad in zijn jonge leven als dezen morgen.

Hij werd een jongen van beteekenis, vond hij. Dikwijls stonden zij samen te overleggen en te twijfelen voor een of ander artikel, grepen naar dit, vroegen naar dat en konden nauwelijks keus maken, het oude en het jonge kind.

Maar eindelijk, na een drukken morgen gingen zij een deftig restaurant binnen om het tweede ontbijt te gebruiken; zij waren beiden hongerig geworden van zooveel werk.

Ebbo beet met zooveel graagte in alles, wat hem werd voorgezet, dat de oude heer lachend toekeek. Hij vond alles zoo lekker en verheugde zich in de blijde gedachte hoeveel kinderen hun honger zouden kunnen stillen en hoeveel ouders er gelukkig zouden zijn.... morgen.... heerlijk, St. Nicolaas!

Ook de oude man dacht er aan, hij was niet minder opgewekt dan het kind. Het was hem of de last van vele jaren van hem was weggenomen, alsof hij verjongd was door een of ander wonder.

Jarenlang had hij nauwelijks voor zich heen gezien; nauwelijks menschen en dingen opgemerkt en nu keek hij naar alles en iedereen met de belangstelling van een vreemdeling, zijn geleerd gesoes was verdreven door een krachtige vermaning; een kinderstem had hem wakker geroepen uit zijn gepeins en die kinderstem was hem lief geworden. Recht prettig en dankbaar voelde hij zich gestemd.

Ebbo vond het iets verrukkelijks naast zijn ‘professor’ in ‘een koffie huis te zitten, waar allemaal groote heeren en dames kwamen.’ Het was een feestdag voor hem. Voor hem kocht de oude heer niets, maar hij dacht er niet eens aan. Zijn stemming werd door geen enkel zelfzuchtig verlan-

gen gedrukt. Even vroolijk als bij het heengaan reed hij met zijn vriend naar huis. En nogmaals en telkens weer gaf hij uiting van zijn onstuimig gevoel van dankbaarheid.

Toen zij thuis waren, vond de oude heer gelegenheid eenige oogenblikken met mevrouw Van der Wiel te praten zonder dat Ebbo hen hoorde.

Als hij de afspraak gehoord had!....

‘U zult er dus wel voor zorgen, mevrouw,’ besloot de grijze bezoeker.

Ebbo reed met hem naar de villa.

Den ganschen dag kwamen er pakken en pakjes, die onder druk lachen en redeneeren in ontvangst genomen werden.

Dekens, kleederen, eet- en drinkwaren, speelgoed en snoeperijen.... en altijd kwam er meer.

POPPENKAST IN MANTSJOERIJE.

Wat weerde die kleine Ebbo zich; hij maakte zich bepaald verdienstelijk. Ook Gijsbertus en de huishoudster hadden de handen vol met het uitpakken en in 't rond uitstallen.

's Middags kwam mevrouw Van der Wiel met Elisabeth om naar wensch van den heer des huizes de verschillende dingen uit te zoeken en te verdeelen.

‘U, mevrouw, en de juffrouw kennen zeker de armsten in het dorp. Verdeel alles onder hen zooals het 't meest noodig is; ik weet niets van al de kinderen, ouden en zieken, die hulp noodig hebben. Ik sta met al deze artikelen als een blinde verlegen,’ zuchtte hij en keek met wanhoop naar den berg van allerlei goederen.

Zijn hulpeloosheid vermaakte de schalksche Elisabeth. Dadelijk begonnen zij te kiezen; alles werd onderstboven gehaald en Ebbo pleitte voor zijn geliefdste gunstelingen met groote overtuiging en welsprekendheid.

‘Er steekt een advocaat in dien jongen,’ dacht de oude heer.

Soms gaf het kind werkelijk zeer verstandige wenken. En de bengel vond het niet meer dan behoorlijk, als deze wenken werden opgevolgd.

Eindelijk werd alles in pakken saamgebonden en van adressen voorzien.

Dien ganschen avond werden er bij alle arme gezinnen in het dorp pakketten bezorgd; de naam van den schenker werd niet genoemd en op geen enkele vraag antwoord gegeven.

Dien avond ging werkelijk Sint Nicolaas rond.

In de huiskamer der Van der Wiels was het zoo gezellig. Eerst verscheen papa in het gewaad van Sint Nicolaas en deelde geschenken uit; de kinderen zagen meer dan één hartewensch vervuld.

Ook Elisabeth had voor aardige verrassingen gezorgd en ‘de oude rijke heer’ of zooals Ebbo hem thans noemde ‘oom professor!’ had een kist vol lekkernijen doen bezorgen.

Ebbo was nog met zijn broertje aan het ‘ruilhandeltje spelen’ en Elisabeth zat aan de piano; mama zette de mooiste glazen op tafel en ‘het rook zoo lekker,’ vond de kleine rakker, terwijl hij nu en dan peinzende blikken wierp naar papa en oom professor, die met ‘hun beien’ zoo geheimzinnig druk zaten te praten en zoo zacht, dat hij er niets van kon verstaan.

't Was toch niet mooi zoo te fluisteren.

Ebbo ruilde een hart van suiker tegen een leverworst van marsepijn en was daarover juist heel druk aan 't redeneeren, toen er luid werd gescheld aan de voordeur.

Oom professor staakte zijn gesprek en lachte Ebbo toe met een leuk lachje, waarachter een heele samenzwering verborgen was.

De meid sleepte een reusachtige doos de kamer in en gaf den heer Van der Wiel een brief.

Deze wierp een schijnbaar verwonderden blik op het adres.

‘Wat 'n doos!’ riep juist Ebbo bewonderend, terwijl hij voor de doos bleef staan en de handen op den rug vouwde.

‘Voor jou, Ebbo!’ zei papa, hem den brief gevend.

‘Voor mij?’ vroeg het kind, een kleur krijgend van verrassing. Hij draaide het couvert om en om en bekeek het met ongeloovige blikken.

‘Openmaken!’ kraaide broertje nieuwsgierig.

Ebbo deed het en vouw de bijna plechtig den brief open. Hij deed geen uitroep van verwondering hooren, maar boog het hoofd diep over het schrijven.

‘Beste Ebbo,

‘Je hebt gehandeld als een goede jongen en ik hoop van heeler harte, dat je ook in je later leven zoo flink zult blijven streven om de armen wel te doen. Nu ben je de blijdschap van je brave ouders en vrienden; doe je best dit te blijven, als je een man zult zijn geworden. Schaam je er nooit voor goed te zijn, er is niets beters te leeren dan goedheid en liefde voor allen, vooral voor hen, die arm en ongelukkig zijn.

‘Er ligt een schoon leven voor je, misbruik het nooit en blijf wat ge nu zijt.

‘Je hebt vele menschen recht gelukkig gemaakt door je goede gedachte. Sint Nicolaas houdt veel van je en wil daarom ook jou eens prettig verrassen. Open de doos en geniet een aangenamen avond.

‘Maar Ebbo, vergeet nooit wat van je gewenscht wordt in dezen brief.

SINT NICOLAAS.’

Ebbo vouwde, haast eerbiedig, zijn brief dicht. Zijn gezicht was zeer ernstig van uitdrukking.

‘Maak nu de doos toch eens open, Eb,’ ried zijn vader.

De kleine jongen glimlachte, een weinig verstrooid. Hij stak den brief in zijn zak en begon de touwen los te maken; bij iederen losgewerkten knoop kwam er meer spanning op zijn gezichtje en toen hij eindelijk het deksel er afgelicht had, schitterden zijn oogen en grepen zijn vingers haastig in het vloeipapier en de houtwol.

En uit het omhulsel kwam een schip te voorschijn, een driemaster, prachtig opgetuigd met vlaggen en wimpels.

Ebbo stond onbeweeglijk, de handen op den rug. Hij had geen woorden om zijn verrukking te schetsen.

De oude heer stond naast hem, aangedaan door de kinderlijke blijdschap, die hij las in de opgetogen blikken van zijn kleinen vriend; zelf even kinderlijk verheugd over de zoo goed geslaagde verrassing.

‘Wat 'n schip!’ riep Ebbo eindelijk, zenuwachtig lachend, ‘is dat voor mij?’

‘Ja!’

Nog even bleef hij staren op het mooie geschenk, zijn schip, toen keerde hij zich plotseling om en sloeg in sprakelooze dankbaarheid de armen om den hals van den ouden man.

‘Hoe moet ik u er voor bedanken?’ stamelde hij.

‘Door een beetje van een eenzamen ouden man te willen houden,’ zeide de geleerde zacht en hartelijk.

‘Maar dat doe ik al!’ riep het kind oprecht.

Bij de Platen.

Woud in den herfst. -

Niet alleen de sprokkelende vrouw en net uit zijn leger opgeschrikte en ijlings wegschietende haasje zeggen ons, dat dit een herfsttafereeltje is, het woud zelf getuigt er voor.

De boomen hebben reeds heelwat van hun weelderigen zomerschen bladerentooi laten vallen en den grond met een zacht tapijt bedekt, waarin de voet diep wegzakt.

Maar voor wat ze in de hoeveelheid aan loover hebben verloren, stelt de natuur ze schadeloos door de ongemeen fraaie tinten, waarmee de bladeren thans gekleurd zijn, van diep roodbruin tot hel goudgeel, waartegen de wit-geplekte stammen der slanke berkeboomen en het diepe groen van de knoestige olmenstammen verrassend afsteken.

Zoo heeft ieder jaargetijde zijn eigen mooi, maar het kleurenrijkst van alle is dat van den herfst.

Poppenkast in Mantsjoerije. -

Jan Klaassen is, met andere namen, een internationale figuur. Tot zelfs in Mantsjoerije treft men hem aan, en de Mongoolsche kindertjes zijn even verzot op zijn kluchtige vertooningen als onze kleinen. En de Mongoolsche poppenkast-vertooner heeft er even goed slag van, zijn jeugdig publiek, waarbij zich ook wel eens ouderen aansluiten, aangenaam bezig te houden en te doen schudden van 't lachen, als de knapste virtuoos hier dat vermag.

De menschen, groote en kleine, zijn in den grond overal dezelfde, of ze in Nederland of in China wonen, en men moet al een onuitstaanbare misanthroop zijn, om den zin voor het komische geheel te zijn kwijtgeraakt. Gelukkig wie over Jan-Klaassen-grappen nog eens hartelijk lachen kan!

[Nummer 24]

In memoriam.
Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid
Mgr. C.J.M. Bottemanne.

Bij de afbeelding van den pas-ontslapenen bisschop van Haarlem een woord van liefdevolle waardeering! Eene lijkrede mocht, volgens verlangen van den overledene, niet bij zijne pontifikale uitvaart gehouden; hoe eenvoudig-waar dient dan het bijschrift te wezen bij de schoone afbeelding, welke de *Belgische Illustratie* zoo ter rechter tijd nog eens te aanschouwen geeft aan onze betrokkene blikken.

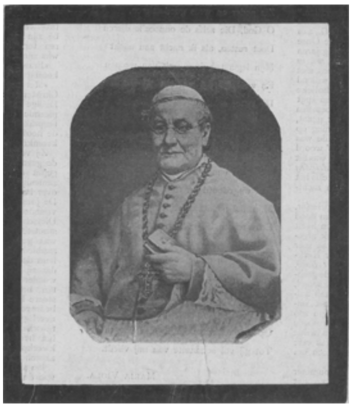

Z.D.H. MGR. CASPAR JOSEPH MARTINUS BOTTEMANNE,
Bisschop van Haarlem, † 22 Mei 1903.

Onder een zeer bijzondere omstandigheid beklom Mgr. Bottemanne, twintig jaren geleden, den bisschopszetel van Haarlem, nadat hem eerst verschillende bedieningen, beurtelings in de gewone zielzorg, en beurtelings aan het Groot-Seminarie Warmond, waren toevertrouwd geweest. Hierover hebben de dagbladen reeds genoeg geschreven. Maar bij de bisschopswijding en het aanvaarden van het bisschoppelijk bestuur door Mgr. Bottemanne, was dit voor ons, Nederlanders, iets ongewoons, dat de vorige bisschop van Haarlem, Mgr. P.M. Snickers, niet door den dood van zijn bisdom was losgemaakt, maar dat Zijn Hoogwaardigheid door Paus Leo tot aartsbisschop van Utrecht was verheven.

En zie, nu wij in deze treurige dagen van scheiding die beide hoogepriesters weer levendig voor de oogen onzer herinnering zien verrijzen, nu wil het ons toeschijnen, dat wij van hun beider allerdierbaarsten handel en wandel, een waar levensbeeld kunnen geven, door één enkel woord van St. Paulus hier te herdenken. ‘Alle hoogepriester,’ zegt St. Paulus aan de Hebreën[1] ‘uit de menschen genomen, wordt voor de menschen gesteld in de dingen, die God aangaan.’

Vestig, goede lezer, uw aandacht op de laatste woorden dezer uitspraak en ge ziet Monseigneur Snickers weêr. Ja, in de dingen, die God aangaan, was deze Hoogepriester met zulke altoosdurende toewijding gesteld, dat zijn leven schier geen gewoon menschenleven was. Slechts bij bidden en zwijgen, slechts bij arbeiden en dood-zijn voor eer, voor genoegen, ja, schier voor noodzakelijke verstrooiing, is deze wonder-baar-groote bisschop in de dingen gesteld geweest, die God aangaan. *Laboris,*

1) V. 1.

non honoris, was zelfs zijn wapenspreuk; zijn episcopaat zocht arbeid, arbeid en nog eens arbeid.

Maar wilt ge nu Monseigneur Bottemanne kennen, let dan, met mij, op den aanvang van de apostolische beschrijving van het bisschopsambt. Een hoogepriester wordt, door Gods goedheid, niet uit de Engelen genomen die geen aardsche miserie hebben gekend, ook niet uit de hemellingen, wier bestaan reeds door de zalige aanschouwing Gods wonderlijk is gesublimeerd, neen, elke hoogepriester wordt genomen uit de menschen, uit ons midden dus, mijn lezer, opdat hij het oude vers der Eneïden, op de meest Christelijke wijze zoude vervullen: *non ignarus mail, malis succurrere disco,* ik zelf met het leed niet onbekend, ik leer het leed te helpen. *Ut condelore possit,* zegt St. Paulus, opdat hij medelijden kunne hebben.

O ja, goede Monseigneur Bottemanne, *uit de menschen genomen,* zoo vertoondet gij u, toen gij twintig jaren geleden, rondborstig verklaardet, dat gij zelfs met zekere blijdschap een zóó troostend ambt, als het episcopaat, aanvaarddet. Wij mochten u dit luide hooren te kennen geven, toen gij als electus op reis waart, om in de Achelsche abdij uwe retraite voor de bisschopswijding te gaan houden en eenige uren in de Maasstad bij den hoogeerw. deken Taverne, zal. ged., waart afgestapt. En ook later hebt gij nog langen tijd zoo gesproken. ‘Ik ontmoette,’ zoo spraakt gij na uwe reizen naar Rome, ‘dikwerf bisschoppen uit het buitenland, wier gemoed zoo treurig was over de ellenden hunner bisdommen. Maar,’ zoo zeidet gij dan, gij die zoo hoog vereerd waart met uwe geestelijke kinderen, ‘ik heb aan de bisschoppen telkens gezegd: Neen, dat is bij mij zoo niet; in Holland houden de katholieken veel van hunne bisschoppen en de bisschoppen beminnen evenzoo hunne geloovigen.’

Uit de menschen genomen! Uw heilig ambt bracht u, gedurende de heilige vormreizen, dagen achtereen, als gast aan de pastorieën van de zeereerw. dekens, en ook aan de huiselijke tafel der zeereerw. heeren pastoors. Wie deed er meer dan gij, om alsdan toch maar vriendelijk en afdalend te zijn? Toen het gewicht van het episcopaat zelfs zwaarder voor u geworden was, zoowel door den meer dan zeventig-jarigen leeftijd, als door de toenemende kwestiën op sociaal gebied enz., toen bleef toch altoos nog de onschuldige vroolijkheid om uwe eerbiedwaardige persoonlijkheid rondzweven. Als de Hoogepriester eerst naar eisch getoond had in de dingen gesteld te zijn, die God aangaan; als de hooge gestalte met het nog zwarte hoofdhaar ons bij de pontificale functiën eerst aan dien Mozes had doen denken, van wien de H. Schrift vermeldt, dat de jaren tevergeefs zijn lichaamsluister zochten te rooven, dan waart gij verder de kerkvorst uit de menschen genomen, die naar eisch der Christendeugd van Eutrapedia, de onschuldige scherts wel durfdet uitlokken en zelfs terug-

geven. Wat Dr. H.J.A.M. Schaepman, roemrijker gedachtenis, zoo menschkundig in de lijkrede van Rijsenburgs president opmerkte: ‘Deze goede grijsaard beminde de jeugd en kon belang stellen in hun spel’, dat was mede op Haarlems bisschop toepasselijk, wanneer jeugd en spel slechts op tijd en in passende mate aan zijne oogen werden vertoond.

Uit de menschen genomen! O, hoe verdween zelfs die onschuldige vreugd, zoodra een lijdende zich tot dezen bisschop der goedheid wendde. Wij, die zelf in zulke omstandigheden hebben verkeerd, wij, die ook anderen als Christus' Kruisdragers in vrij groote mate kennen, wij zouden omtrent dezen bisschop mét reuzenkracht de lofspraak op keizer Titus willen uitbazuinen: *Honor et deliciae generis humani: hij was de eer en 't vergenoegen der geheele menschheid.* En voegt het niet, geheime vertrouwelijkheden te openbaren in tijdschriften, mag men zelfs van den bisschop uit de menschen genomen, niet van nabij verhalen, hoe hij, in den meest-letterlijken zin, weende met de weenenden, welnu, laten dan 's mans openbare geschriften ten minste spreken! Zóó sterk vroeg hij in den Vastenbrief van 1897 liefde, en wel toegevende, opofferende liefde van zijne diocesanen jegens andersgezinden, dat de organen van onze sterkste tegenstanders rondweg hebben geschreven: ‘Wij hadden gaarne gewild, dat zulke woorden het eerst van onze opperhoofden waren vernomen.’ ‘Houdt deze waarschuwingen,’ zoo schreef Mgr. Bottemanne, ‘bijzonder in het oog, mijne geliefden, wanneer gij zelven op onaangename en bittere wijze wordt aangevallen.’ En nog eens stond er verder: ‘Misschien mishaagt dergelijke bedaardheid, B.G., aan sommigen uwer,.... voor hen gelde Onze laatste opmerking: Gedurende vijftig jaren van ons priesterlijk leven hebben wij *in woorden, in geschriften, in daden* ons niet alleen bezadigd getoond, maar welwillend en liefderijk jegens onze on-katholieke landgenooten. Wij gevoelen er geen spijt over en, bij het klimmen der jaren, beseffen wij duidelijk de ijdelheid van het genot, dat men zoekt in eene overwinning op zijnen medebroeder.’ Zeker, de liefde was hier einde en begin en Sint Paulus' woord was geheel vervuld: deze bisschop was uit de menschen genomen, *opdat hij medelijden zoude hebben;* geen sterveling kon zelfs het beroep op zijn eigen voorbeeld van zachtmoedigheid te schande maken.

Geen wonder nu, dat de hoogepriester, die zóó opging in anderen, nog in den dood voor zich zelven alle die eerbewijzen heeft afgewezen, welke slechts gevoegelijk afgewezen konden worden. De man van zeer groote eruditie op het terrein der Kerkhistorie, de bouwheer van de *Sint Bavo,* de stichter van zoovele parochieën, de groote beschermheer van den R.K. Volksbond, de uitdeeler van geheele schatten aan aalmoezen, de hooggeëerde prelaat met onderscheidingen van paus en koningin zoo overvloedig begiftigd, hij ging in armoede henen als Christus op het Kruis en wilde geen lijkrede en geen begeleiding van eere bij zijne begrafenis, maar vroeg alleen om ‘veel gebeds’ voor zijne ziele.

Moge onze korte schets in dit nummer der *Illustratie* er iets toe bijdragen, dat onze lezers aan die vraag des stervenden in ruime mate voldoen. Dan zal voorzeker die overledene Hoogepriester, die hier op aarde reeds *omnia in caritate,* alles slechts in de liefde wilde stellen, zijne bezorgdheid voor ons in den hemel, in het volmaakte liefderijk, bij den Opperheer der Kerk blijven behouden. Zijn gebed zal ook de harten van Haarlems diocesanen, naar plicht en eere, straks weer keeren tot dien Vader in Christus, die, naar Rome's opdracht, den gevallenen staf van Monseigneur Bottemanne ter hand nemen zal, opdat de dingen, welke God aangaan, nimmer sterven, nimmer

ondergaan, noch onder den ernst des levens, noch onder de blijdschap van het ware Christenhart, maar dat zij bloeien onder de zorgen van iederen Hoogepriester, van eeuw tot eeuw en van geslacht tot geslacht.

LEIDEN Mei 1903.
P.M. BOTS,
R.K. Pr. en rustend rector.

Domine, ne in furore....[1)]

O Heer, wil in Uw toorn niet rechten
Den verst verlorene Uwer knechten,
En in Uw grimmigheid niet slaan
Wiens beenderen van vreeze beven:
In ballingschap den geest te geven
En schaamrood ten gericht te gaan.

Hoe lang nog, Heer, laat Gij mij kermen
Om redding? Daagt dan geen ontfermen
Zóó diep een val, als dien ik viel?
Wie zal in 't rijk des doods U loven,
Waar 't lijf, in schamel graf verschoven,
Verlaten ligt van de eigen ziel?

Zie neder en wees goedertieren,
O God, Die zelfs de onnooz'le dieren
Doet rusten, als ik nacht aan nacht
Mijn legersteê doorweek van weenen
En weerloos lig, wijl om mij henen
De laster schimpt en schaterlacht.

'k Ben afgezucht en ziek van zinnen
Mijn oogen, die Uw zon beminnen
En zoeken met hun blind gezicht,
Zijn uitgedoofd en rood beloopen;
Mijn ziel nochtans blijft op U hopen
En wachten Uw vertroostend licht.

Laat af van mij gewetenloozen,
Want God de Heer, Die uwen boozen
Toeleg en listen gansch doorziet,
Zal, heerlijk ten gericht gerezen,
Op mijne stem, mijn Bijstand wezen
Tot gij vol sc aamte van mij vliedt.

MARIA VIOLA.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

1) Aanvang van een der Boetpsalmen.

De Italiaan herhaalde hun wat hij van zijn vader honderden malen had gehoord: hoe de koning reeds worstelende met de doodelijke ziekte nog de hospitalen bezocht om de stervenden te troosten, nog zijne bevelen gaf aan de legeroversten, vóór zijn tent gezeten, zoo kalm en rustig als hij weleer recht sprak onder de eiken van Vincennes. Zelf verzocht hij om de laatste Sacramenten en hij antwoordde op de gebeden der stervenden met zoo machtige stem alsof hij zijne bevelen gaf op het slagveld.

Geknield ontving hij de Heilige Teerspijze en zijn einde voelende naderen, wilde hij sterven op het bed der boetvaardigheid. ‘Nooit,’ zeide de Italiaan, ‘zag men zulk een schouwspel; aan den horizon vertoonde zich de vloot van den Siciliaanschen koning, de heuvelen waren bedekt door het leger der Mooren. In 't kamp der Christenen heerschte de grootste stilte, alleen door tranen en zuchten onderbroken; gewonde en half stervende krijgers sleepten zich tot de koninklijke tent om hun meester nog eenmaal te aanschouwen. Tegen drie uur in den middag zeide de koning op luiden toon: “Heer, ik zal ingaan in Uw Huis en ik zal U aanbidden in Uwen Tempel,” en zijn ziel vloog opwaarts naar de heilige Woningen, die hij waardig was binnen te gaan. - Op 't zelfde oogenblik schetterden de klaroenen van het Siciliaansche kruisleger, hun vloot, zoo lang met ongeduld verbeid, was aangekomen en hunne juichende kreten vervulden de lucht. Niets antwoordde hen, in 's konings kamp heerschte eene doodsche stilte. Verschrikt komt Karel van Anjou naar de legerplaats en vindt de schildwachten met ter aarde gekeerde lans en in groote droefheid. Hij snelt naar de tent van zijn koninklijken broeder en kan alleen nog maar weenen bij zijn lijk, de trekken van Lodewijk waren ternauwernood veranderd, zoo kalm was zijn dood geweest.’

‘Frankrijk is wel gelukkig, dat het dien koning mocht bezitten,’ zeide Arkel.

‘Met zulk een aanvoerder zouden de Christenen zich thans voorgoed van het Heilige Land kunnen meester maken,’ meende een ander krijgsmakker, en lang bespraken zij de kansen voor Jerusalem om de hoofdstad te worden van een christelijk koninkrijk.

Zij verbleven eenige dagen te Tunis, want de gevaarvolle zeetocht had hen allen uitgeput en er werd besloten, dat men gezamenlijk verder zou reizen en dat Arkel over Italië naar zijn land zou terugkeeren. De jonge edellieden, die groote achting en vriendschap hadden gekregen voor den Dietschen ridder, die als dapperste en stoutste krijger in Cazan's leger bekend was geworden, wilden hem gastvrijheid aanbieden op hun burcht, nabij Padua, en hem de beroemde universiteit van die stad, die zij beiden bezocht hadden, doen bewonderen. Want zij, die zich Holland dachten bewoond door een ras van blonde, stoere barbaren, stonden verbaasd over de bedrevenheid, waarmede een zoon uit dit nevelig land zich van de Walsche en Latijnsche tale bediende, en zij dachten, dat het hem dienstig en lief zou zijn, deze kweekplaats der Latijnsche beschaving te aanschouwen.

Jan van Arkel stemde er in toe op voorwaarde, dat men zich op den doortocht nergens zou ophouden, want Kerstmis was reeds nabij en nog zou de reize lang en moeilijk zijn. En noch de rozen van Jericho, noch de granaatbloemen van Damascus konden hem de meie doen vergeten van zijn zoet vaderland en zijne belofte weder te zullen komen, wanneer hare bloesems ontloken.

VI.

‘Dien langgehalsden leydsman met zijn witten wapenrok.’
Kromyk.

Zou die jonge schilder in zijn wijden, donkeren mantel, met de gepluimde muts op 't hoofd, ook bepeinzen wat schoon

schilderij er zou worden uit de groep, die hij zoo droomend beziet. Licht zal hij zijne penseelen er niet aan wagen, misschien alleen den monnikskop willen afbeelden, wanneer hij een altaartafel met heiligen moet bemalen. Maar een ieder, die oog heeft voor lijn en kleur, moet wel verrast opzien, wanneer hij, na de kruisgangen doorwandeld te hebben, die langwerpige zaal binnentreedt met zoo bonte menigte gevuld. Op 't houten spreekgestoelte staat een tengere gestalte in het witte ordeskleed van Sint Dominicus gehuld; 't magere, fijn besneden gelaat met de tintelende oogen is geheel bezield door de geestdrift waarmede hij spreekt; op den lageren zetel van 't gestoelte zit de Licentiaat, een jongere kloosterling; hij heeft het perkamenten handschrift, de ‘Parva Naturalia’ van Albertus Magnus, waaruit hij daareven een hoofdstuk heeft voorgelezen, op den schoot liggen en, 't hoofd op de gevouwen handen rustende, staart hij peinzend voor zich uit, luisterend naar de stem des magisters. Geen wonder, dat de meester welsprekend wordt, nu hij zulke stoffe behandelt, geen wonder, dat zijn gehoor in de besneden banken langs den wand of op stroobossen op den grond gezeten, vol aandacht toeluistert naar de wijsheid van dien wonderlijken denker, die nu reeds vijftien jaren in zalige ruste is gegaan, maar wiens roem blijft voortleven, niet alleen hier, waar hij eens zelf de wijsbegeerte studeerde, maar in gansch de beschaafde wereld.

In dien wijden kring van toehoorders - edelen uit alle landen in rijke en bonte gewaden, kloosterlingen in 't witte, grauwe of zwarte ordeskleed, ridders van Sint Jan en van den Tempel, kooplieden en zeevaarders, in rijk geborduurden lijfrok met fluweelen schouderkap, of met bont gekraagden mantel en purperen met bont omzette muts - staat ook Jan van Arkel, opgetogen over 't geen hij om zich ziet, vol aandacht voor de heldere, duidelijke uitleggingen van den magister.

Nu de les geëindigd is en hij met zijne Italiaansche vrienden heenwandelt, steken dezen met verklaarbaren trots de loftrompet voor de jeugdige universiteitstad, voor hun geboorteplaats Padua.

‘Ge waart zoo opgetogen over de kennis van den magister, die de geschriften van Albertus verklaarde,’ zegt een hunner, ‘maar dan hadt gij den grooten meester zelf moeten hooren. Mijn leermeester, vader Antonio, heeft zijne lessen aan de universiteit van Keulen bijgewoond en daarover kan hij nooit genoeg verhalen. Padua gaat er groot op, dat Albertus hier ter schole ging; ge waart daareven zoo verbaasd over de schitterende menigte, die de lessen bijwoonde, maar, zooals vader Antonio zegt, in de les van Albertus Magnus of Albertus Teutonicus, zooals men hem ook wel noemde, vond men al de groote vinders en denkers van alle landen bijeen. Hij zag daar Thomas van Aquine en Thomas van Cantimpré, Vincent van Beauvais en den wijsgeer Bonaventura, den sterrekundige Jan van Scorobosco en Engelbrecht van Straatsburg, die 't groote orgel bouwde, allen heeft hij daar gekend. Vraag er vanavond den ouden vader na en hij zal u meer kunnen vertellen dan ik; 't doet hem goed over die lijden te spreken.’

‘Ja, hij heeft ons reeds heel wat wonderverhalen van meester Albertus verteld,’ zeide Lorenzo, de andere jonker, ‘weet ge niet, heer van Arkel, dat uw graaf Willem, de Roomsch-koning, nadat hij te Aken gekroond was, Albertus te Keulen bezocht? 't Was een heel koude winterdag en 't land lag diep onder de sneeuw, maar meester Albertus geleidde de hooge gasten naar den kloostertuin en daar geurden allerlei bloemen en fladderden bonte vogels en vlinders. Er sprongen fonteinen en onder boomen, vol zachtroode bloesems, was een feestdisch gedekt voor den verbaasden

koning en zijn gevolg. Toen vorst Willem was heengegaan, trad de winterkoude wederom in, die de kunst van Albertus in die uren had verdreven.'

'Maar, Lorenzo, hoe kan dat waar zijn, de heilige meester was toch geen toovenaar?'

'Ik weet ook niet, hoe het mogelijk is, maar ik verzeker u, dat het dus gebeurde. Vader Antonio verhaalde er bij, dat uw graaf in zijn land een klooster liet bouwen, hetwelk hij aan de orde van meester Albertus schonk, alleen uit dankbaarheid voor het schitterende onthaal te Keulen; ge kunt dus wel te weten komen, of ik waarheid sprak.'

'O,' zeide zijn broeder Pietro, 'meester Albertus moet nog veel wonderlijker zaken hebben verricht. Hij had na lange jaren arbeid, ik weet niet van welke stoffe, een menschelijk beeld vervaardigd, dat sprak en zich bewoog alsof het levend was; wanneer men den voorhang ophief, waarachter het stond, dan kwam het vanzelf aangeloopen en dat moet wonderbaar geweest zijn om te zien. Maar meester Albertus toonde het aan niemand en bewaarde het in eene afgelegene cel, waar hij er stil aan ging arbeiden. Thomas van Aquine, zijn trouwe en geliefde leerling, verwonderde er zich over, wat den meester in die geheime werkplaats bezighield, en cens, toen Albertus afwezig was, ging hij naar de celle en opende die. Nauwelijks heeft hij den voorhang opgeheven of daar ziet hij een reusachtig menschenbeeld, dat hem nadert en tot hem spreekt. Nu dacht Thomas niet anders of het was de booze vijand zelf en hij greep een stuk hout, waarmede hij op het kunstig beeld lossloeg, dat spoedig verbrijzeld ineenzakte. En meester Albertus was zulk een heilig en zachtmoedig man, dat hij niets anders zeide bij zijne thuiskomst dan: 'Broeder Thomas is een zonderling man; hij kan in één oogenblik vernielen wat mij dertig jaren arbeid gekost heeft.'

Jan van Arkel lachte. 'Die Thomas schijnt een moedig monnik te zijn geweest. Ge kunt zelf getuigen of ik mijn sporen niet wèl verdiend heb, maar toch, ik geloof, dat ik voor zulk eene verschijning op de vlucht geslagen zou zijn. Geen wonder, dat meester Albertus dat kunststuk zoo angstvallig verborgen hield. Hij had licht kans beloopen als toovenaar verbrand te worden; ik kan mij niet denken, hoe een mensch zoo kundig kan zijn. Maar zulk een heilig man zullen de engelen eerder geholpen hebben dan de duivelen.'

'Zonder twijfel. Maar van zijn kunde kunt ge u ook waarlijk geen denkbeeld maken en ik kan u er niet genoeg van vertellen. Hij heeft meer perkament beschreven dan tien andere meesters bij elkaar.'

Zij waren nu buiten de stad gekomen en gingen voort langs de bloemrijke oevers der Bachilione, toen Arkel plotseling opschrikte, want achter hem klonk een Hollandsch liedeke:

> Naar Oostland willen wij varen
> Naar Oostland willen wij mee....

't Liedeke, dat een lijfdeuntje geworden is van allen, die uit hun land naar andere streken trekken, en vóór hij verbaasd kon omzien, viel reeds een hand op zijn schouder en een spottende stem sprak in zijn oor:

'Aha, jonker van Arkel, ridder van Arkel, is de boetetocht volbracht? 't Is niet goed gedaan zoolang te marren op de terugreize. Zoo de schoone oogen in Holland, die zich blind schreien om uwe afwezigheid, konden zien, hoe ge jolijt viert in deze vroolijke stad, zouden zij zich licht keeren tot hem wien uwe gebeden hebben gezond gemaakt.'

Arkel, die zich reeds verwonderde in jonker Aert van Buren een landsman hier te ontmoeten, aanhoorde deze woorden met klimmende verbazing. Hij begreep er alleen uit, dat deze man, de vriend en gezel van Pelgrim van der Lee, ze hem met booze bedoeling toevoegde, maar de zin er van ontging hem.

‘Ik weet niet, waar ge op doelt, jonker van Buren,’ zeide hij hooghartig, ‘maar uw toon mishaagt mij.’

‘Zie, ootmoed hebt ge niet geleerd in de Heilige Stad,’ zei de andere met een boozen grimlach op zijn sluw gelaat. ‘Maar schoon ge mij als een dorper behandelt, wil ik u toch goed nieuws melden. De heer van Haestrecht en Leerdam is niet gestorven aan de gevolgen van uw moorddadigen en onridderlijken aanval. Dank zij den goeden zorgen der beminnelijke jonkvrouwe van Voorne is hij geheel hersteld en verkeert in goeden welstand. Ge ziet er niet naar, of dit nieuws u veel vreugde brengt!’

‘Ge spot, niet waar?’ zeide Arkel, zich met moeite beheerschende, ‘wat ge zegt, kan niet waar zijn.’

‘Ei, ziedaar een man, die uit groot berouw over een laffen manslag naar 't Land van Overzee trok en zijn land en zijn liefje verliet; nu men hem zegt, dat hij de misdaad niet beging, zou hij den boodschapper willen verscheuren. Een vroom ridder, inderdaad!’

‘Zwijg, leugenaar! 't Was in eerlijken strijd, dat ik hem neersloeg, terwijl hij de wetten van het tournooi schond. En dooden wilde ik hem zeker niet. Dat hij genezen was, zou mij zeker verheugen, indien....’

‘Indien uwe bruid hem niet verpleegd had, nietwaar? Wij begrijpen elkander wel. Ik zou u nog meer en nog beter nieuws kunnen melden, maar ge zult uwe thuisreize nu wel wat verhaasten en dan kunt ge het zelf gaan vernemen. En nu, gunstige vaart, heer Jan, en mocht gij vóór dien tijd Sinte Geerte minne met mij willen drinken, dan kunt ge mij vinden in de taveerne buiten de poort.’

Arkel beantwoordde zijne spottende buiging niet en voegde zich weder bij zijne gezellen. Aert van Buren ging met zijne knapen, die hem op een afstand wachtten, weder stadwaarts.

‘Ge hebt den ridder gezien, met wien ik sprak,’ zeide hij hun. ‘Denkt ge, dat ge hem herkennen zoudt, wanneer ge hem weerziet.’

‘Dat zou ik zeker,’ zeide een der knechten, een korte, vierkante Brabanter. ‘In geheel Padua vindt men geen tweeden man van zoo hooge en forsche gestalte.’

‘Daar is hij ook een Arkel voor,’ zei de ander, ‘hij aardt naar zijn grootvader.’

‘Ge kent hem dus,’ en men kon het jonker van Buren aanzien, dat dit hem niet al te welgevallig was. ‘Er is dus geen vrees, dat gij er den verkeerden man op aan zult zien. Luister dan. Die Arkel zal welhaast, licht vandaag nog, Padua verlaten; de landwegen hier zijn eenzaam en er huist boos volk; 't zou de eerste maal niet zijn, dat een reiziger met zoo klein geleide als waarmede deze ridder reist, verdween. Zou het wel?’

‘Een boos werk,’ gromde de Brabanter. ‘Die Arkel heeft de kracht van tien mannen en zijne knapen heeft hij wel dapperheid geleerd.’

‘Hij heeft vrienden onder de Italiaansche edelen en men kan hem niet doen verdwijnen als een eenvoudig koopman,’ zeide de ander.

‘Laffe broodeters!’ morde Van Buren, ‘denkt ge, dat ik mij met zulke bloodaards alleen wagen zou? Laat mij uitspreken. Gij beiden weet het beste waar ge tien lieden kunt vinden, die het handwerk verstaan. Verzuimt geen tijd, maar zorgt, dat ge de noodige knechten bijeen hebt; dat allen zich bij zonsondergang bevinden op den

grooten heirweg, twee uren van de stad. Gij, Joost, zoodra de mannen gevonden zijn, vat ge post omtrent het slot van den graaf di Tesco, waar Arkel verblijft. Houdt een paard gereed en zoodra ge hem naar buiten ziet rijden, komt ge het ons spoorslags boodschappen. Tegen zonsondergang zal ik ook op den heirweg zijn.

Laat het zijn bij het kruispad, waar het Christusbeeld staat; zoo - nu handelt snel en goed.'

Hij wendde zich om, weder naar de stadspoort, terwijl de knechten de buitentaveerne opzochten, waar zij zeker waren de luiden te vinden, die zij behoefden. Want het wemelde in de stad van allerlei schavuiten, inwoners en vreemdelingen, die voor geen booze of vuile daad terugschrikten, zoo maar een paar zilverstukken het loon was.

Jan van Arkel was, toen Aert van Buren hem verliet, op den weg blijven staan, de hand aan den dolk geslagen, als besluiteloos of hij zich ook op den spotter zou werpen. Toen de beide jonkers, die zich uit bescheidenheid hadden verwijderd, hem naderden, sloeg hij in 't geheel geen acht op hunne vragen, maar ijlde doldriftig hoe langer hoe sneller voort, zoodat zij moeite hadden hem bij te houden, onderwijl met zich zelf sprekende in 't Dietsch, waarvan zij niets verstonden.

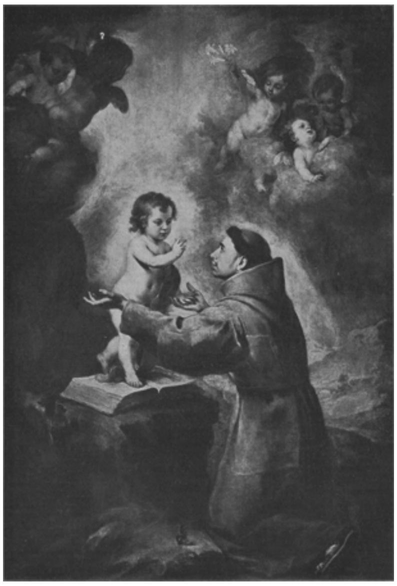

Ermitage-museum te St.-Petersburg.
Phot. van Braun, Clement & Co., Dornach, Parijs, New-York.
DE H. ANTONIUS VAN PADUA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MURILLO.

'Maar, lieve vriend,' zeide Lorenzo, 'bedaar toch, en laat ons hooren wat er gebeurd is. Hebt gij slechte tijding uit het vaderland?'

'Ja,' en nu bleef de ridder zoo plotseling staan, alsof hij vastgenageld was, 'en ik

moet hen, Lorenzo, vandaag nog, dadelijk....'

'Maar, mijn vriend....'

'Ja, ik ben u en uw heer vader recht dankbaar voor uwe gastvrijheid, maar ik heb geen rust meer. Ge weet wat moeilijke reize mij nog wacht en ik vrees, dat ik in Holland maar al te zeer noodig ben. Ik moet gaan.'

'Heer Jan, wacht dan nog luttele dagen; wij vergezellen u dan verscheidene dagreizen ver en wijl de wegen niet zeer veilig zijn, is een goed geleide niet te versmaden.'

'Nogmaals, ik ben u zeer dankbaar, maar ik zou u blootstellen aan gevaren, die ik zelf nog niet ken. Ik vermoed, dat ik vijanden heb, die geen eerlijken strijd zullen aangaan.'

'Te meer reden om met u te trekken.'

'Neen, neen, hier moet alleen snel gehandeld worden. Ben ik een dagreize ver, dan is 't gevaar al voorbij; men zal mijn vertrek zóó snel niet verwachten. Tracht mij niet te weerhouden, Lorenzo, het zou niet baten.'

''t Zij zoo, heer Jan, ik weet, dat gij uw eigen weg volgt. Zoudt gij ten minste niet den dag afwachten?'

'Neen, ik zal na het avondmaal opstijgen, in den morgen ben ik dan reeds vele uren van hier.'

***

JAN FREDERIK VLEKKE, † 14 Mei 1903.

Nog was de zon niet ondergegaan en had alleen maar iets van haren fellen gloed verloren, toen ridder Van Arkel met wapenknecht en knapen reeds den berg afdaalde, waarop het slot des graven di Tesco gelegen was. En schoon zijn drift hem naar Holland trok, viel het hem zwaar dit aardsch paradijs te verlaten. De lente was hier reeds gekomen, de oranjeboomen droegen hunne blanke wasachtige bloesems, de groene vlechten der vijgeboomen waren met rose bloemen doorstrengeld, de duiven zochten heur nest in de donkere cypressen en bij eene kromming van het dalende pad zag hij den witten burcht, zijne torens en Kanteelen heffen in de zonnige lucht; hij meende nog een doek te zien wuiven uit een der smalle vensters, 't was of hij weer de zoetvloeiende zegenwenschen hoorde van zijn vrienden en het ontroerde stemmetje der donkeroogige signora, die hem zeide: 'de Madonna sta u bij!'

DE INTOCHT VAN H.M. DE KONINGIN EN Z.K.H. DEN PRINS DER NEDERLANDEN BINNEN AMSTERDAM OP VRIJDAG 22 MEI.

Vader Antonio had hem gezegend en de oude graaf had hem een reliekhouder gegeven, dien hij om den hals kon hangen en waarin hij het stukje marmer bewaarde, dat hij van de graftombe des Heeren had medegebracht. 't Was een kostbaar gouden doosje, versierd met smeltwerk en edelgesteenten, een Moorsch kunstwerk,

maar de graaf had er zijn wapen op doen aanbrengen en de volgende woorden waren in den rand gegrift:

Includi gemmis lapis is te meretur et auro: marmor erat, sed in his marmore carior est.[1]

Op het pad gekomen, dat verderop naar den grooten heirweg voerde, hield de ridder nog eenmaal zijn ros in, keek opwaarts naar 't slot en ofschoon zijne vrienden hem nu niet meer, zelfs niet als zwart stipje, konden ontwaren, hief hij de hand ten groet. Daarop zette hij zich vast in den zadel en reed snel voort.

Geen kwartier later kwam Joost, de korte Brabanter, 't smalle bergpad op en verschool zich tusschen de struiken, hij had er eerder moeten zijn, maar de landwijn in de taveerne was bijzonder goed geweest, en de zon was nog niet achter den horizon verdwenen. Intusschen wachtte men aan den kruisweg den ganschen nacht te vergeefs op het afgesproken teeken.

Arkel verscheen niet aan het kruispad, en toen Aert van Buren den anderen dag nasporingen deed, moest hij vernemen, dat de ridder reeds het slot en de stad verlaten had. Woedend op zijne knechten en op zichzelf, dat zijn opzet zóó had gefaald, zwoer Aert, dat zijn vijand hem toch niet zou ontsnappen. Ook hij verliet Padua, van dorp tot dorp het spoor van Arkel volgende.

't Was niet zoo moeielijk hem te achterhalen, want hij trok met kleine dagreizen, daar hij zelf en zijne knapen zijn eigene paarden bereden, die een geschenk van Cazan waren. Arkel wilde de heerlijk schoone dieren niet al te zeer afmatten, terwijl Van Buren onderweg telkens van paarden wisselde en dus spoedig hem op de hielen kwam. Bij Verona gekomen, reden zij kort na elkander die stad binnen; de jonker van Buren poosde geen oogenblik, maar nam onverwijld zijn maatregelen. Ook hier waren welhaast eenige lieden gevonden, wier tasch zoo leeg was, dat zij geen middel ontzagen om die weer te vullen. De knechten van Aert van Buren hadden dikwijls deel uit gemaakt van des heeren Van der Lee's bende en wisten wel, waar zij zich ook bevonden, hoe hulp te vinden was bij hunne booze avonturen. Onder de Vaganten, die dolende scholiers en klerken, welke biddend en zingend alle landen doorkruisten, die voor de schoone wetenschappen naar Parijs trokken, voor de kennis der oude schrijvers naar Orleans, voor de rechtsgeleerdheid naar Bologna, voor de zwarte kunst naar Toledo, maar nergens, gelijk de vrome monnik Helinaud klaagt, goede zeden zochten, - onder hen waren er al te veel, die, het bedelen en stelen lang gewend, ook voor betaalden moord niet meer terugschrikten. Onder hen ook vonden Joost en zijne makkers gereede helpers.

(*Wordt vervolgd.*)

De H. Antonius van Padua.
Naar de schilderij van Murillo.

Murillo - we verhaalden het reeds in het laatste Kerstnummer der *Illustratie* - was een ijverig leerling der Franciscaner paters en als zoodanig een vurig vereerder van de Heiligen der Seraphijnsche orde. Den H. Antonius van Padua heeft hij meermalen

1) Deze steen verdient in goud en edelsteen gezet te worden. Eens was hij marmer, maar hier is hij meer dan marmer waard.

verheerlijkt met zijn rijkbegaafd penseel, en een dezer afbeeldingen, waarvan het origineel in het Ermitage-museum te St.-Petersburg bewaard wordt, zal onzen lezers op den feestdag des algemeen gevierden Heiligen ongetwijfeld welkom zijn.

De vrome overlevering is welbekend: Sint Antonius, overwegend de liefde van onzen Goddelijken Verlosser, Mensch-geworden in het lichaam der Maagd, ziet de wolken des hemels vaneen wijken en Gods Zoon zelven, in de gedaante van een aanminnig kind, tot hem komen.

Heerlijk onderwerp voor een schilder als Murillo, wiens ziel gloeide van liefde voor den wonderdoener van Padua, wiens penseel zoo zeldzaam-schoon de God-menschelijke kindergestalte van den Heiland vermocht weer te geven!

Zie: de Heilige, in zijn bruine ordesgewaad, versleten en zichtbaar hersteld, als ware de drager niet de zoon eens Portugeeschen edelmans, maar de armste zijner arme broeders, knielt op een ruw rotsblok. In de eenzaamheid, hem zoo lief, zoekt hij zijn God, overwegend de gewijde Schriften over de Mensch-wording van het Woord.

Het is stil in het verlaten landschap; geen reiziger kiest den moeilijken weg door de wildernis, over ruwe rotsen en scherpe steenblokken. Maar Antonius, het klooster uitgetreden, is er zoo heerlijk eenzaam, en als hij leest van het Kind, dat in den wit glanzenden nacht ter wereld kwam, van de engelen, die zoo wonderschoon zongen, dat wijd-om de lucht vol was van melodisch geluid, dan is het hem, of een zangerig zoemen van heel ver uit den blauwen hemel komt aangedreven; en hij heft het hoofd, en ziet een zacht blinken, hoog tusschen de donkere rotsen. Nu wordt het wijder en wijder, een wolk van goudlicht, zoo blinkend hel, dat ze weerkaatst op zijn bleek gelaat en een stralende glorie slaat om zijn geschoren monnikshoofd. Hij kan niet langer blikken in den lichtbrand en moet de oogen sluiten; maar de bevende handen houdt hij bewegeloos gestrekt naar het wonder, en een zacht Kinderhandje ligt warm in zijn sidderende rechter: het Kindje Jesus zelf is tot hem gekomen en zegent hem met Zijn opgeheven vingertjes, terwijl Het hem aanziet, zóó vertrouwelijk als een kind den verkoren vriend, maar met de eindelooze goedheid van een God, Die Zijn genade verleent.

Engelkinderen zweven aan op gulden wolken, zwaaien lelietakken, wachtend of het den kleinen Jesus behagen zal weer op te varen, den witten weg langs, ten open Hemel. Nog stralen de rotsen, nog klapwieken de kleine engelen, nog voelt Antonius de warme hand van het Kindje in de zijne, hemelmuziek streelt zijn verrukt gehoor - de Heilige blijft bewegeloos, de oogen wijd-open, de lippen stil, al de vermogens zijner zinnen op het Goddelijke gericht, sidderend van weelde, tot de kracht der gewaarwording bezwijkt en zijn bleeke hoofd neerzinkt op het heilige boek....

Des avonds van dien dag vonden hem zoo de monniken; toen zij het boek wilden sluiten, kuste Antonius met teedere godsvrucht de bladen, waar de voetjes van het Christuskind hadden gerust.

Jan Frederik Vlekke.
In memoriam.

Helaas, te vroeg ontvielt Gij, stoere Werker,
Aan 't volk! Gij, eigen kind des volks, gegroeid
Met 't volk tot één! Gij hebt U-zelf den Sterker'
Gevoeld, 't is waar, maar om U onvermoeid

Te wijden aan zijn heil. Held're Bemerker
Van looze kwalen, hebt Gij U geschoeid
Ten strijde en meer dan één aan weeën-kerker
Met eigen handen liefderijk ontboeid.

De hooge wijsheid Leo's diep-indachtig,
O kloeke Pauszoon, bracht Gij aan den staat
Der kleine luiden met de hoop ook baat.

Geen onzer sprak als Gij ter tale machtig,
‘Dewijl elk woord van U was eene daad.’[1)]
Uw kracht bezweek, Uw naam niet óndergaat!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

1) Woorden waarmee wijlen Dr. Schaepman, op eene vergadering te Utrecht, den Overledene kenschetste.

Jan Frederik Vlekke.

Het was op den 9den October 1898, op het eerste katholiek Congres tot bestrijding van het drankmisbruik. Eenige sprekers hadden reeds het woord gevoerd; de aandacht was niet weg, maar toch reeds eenigermate vermoeid. De groote zaal van het St.-Josephhuis te Utrecht gonsde van het geroezemoes, dat de pauze na een redevoering gewoonlijk meebrengt.

Een nieuwe spreker betrad het podium. Men schonk zijn persoon maar matige opmerkzaamheid. De meesten der honderden aanwezigen kenden hem niet; zijn naam, dien men op het programma had gelezen, zei hun weinig of niets. Men wist, dat na hem Dr. Schaepman zou spreken, en men uitte luide of voor zich den wensch, dat de onbekende het kort mocht maken, opdat men spoedig aan des Doctors eloquentie te gast zou kunnen gaan.

Voor een nog niet geheel tot rust gekomen zaal begon de spreker. Verrast keek men op. Wat een krachtige, klankrijke, metalen stem! Als bij tooverslag werd het blad-stil. Men luisterde met klimmende verbazing, met stijgende bewondering en ontroering, mét een geestdrift die keer op keer zich uiten moest, naar dat volle, machtige geluid, naar die kernachtige perioden, die niet over de hoofden heendaverden, maar insloegen.

Het was niet de stem met koper in haar klank, die het meest imponeerde; zelfs niet de inhoud der redevoering, frisch en verrassend van nieuwheid en oorspronkelijkheid; het was vooral het besef, dat wat deze stoere, robuste man zei met de meesleepende overtuiging van een apostel niet enkel de vrucht was van naarstige studie, maar de uitkomst van zelf opgedane ervaring, een stuk leven.

Toen de spreker ophield barstten onbedaarlijke toejuichingen los. Het succes van den dag, van het Congres was aan den man, die nooit succes zocht of najoeg.

Deze spreker, die in één keer onder de katholieke redenaars onzer dagen zijn plaats in het eerste gelid innam, was Jan Frederik Vlekke.

***

Deze herinnering kwam het eerst bij mij op, nu ik mij gereed maakte om aan het portret van den grooten doode, dat deze aflevering der *Illustratie* siert, een enkel woord tot geleide te geven.

Van het Utrechtsche Congres dagteekende Vlekke's bekendheid in ruimen kring.

In beperkten kring, als beambte eerst, als directeur daarna der Gastelsche suikerfabriek, had men hem reeds een kwarteeuw leeren kennen, waardeeren en hoogachten. Zijn werkkracht was weergaloos, zijn geest vindingrijk, zijn karakter edel, zijn hart van goud. Geen werkgever was hij, maar een patroon in den waren zin van het woord. De zedelijke en stoffelijke lotsverbetering zijner werklieden, die hem als een vader eerden, heeft hij nagestreefd op een wijze, die allen tot voorbeeld mag worden gesteld. De christelijk-sociale beginselen bracht hij in practijk lang voordat 's Pausen woord van de heuvelen der Eeuwige Stad had geklonken.

Zoo iemand dan was deze man bevoegd en gerechtigd, in het openbaar voor de verbreiding der groote sociale beginselen te ijveren, en men mag het alleen betreuren,

dat zijn bescheidenheid hem zoo lang weerhield in het licht te treden van den vollen dag.

Na het Utrechtsche Congres kon hij niet meer terug, en geen Katholiekendag, geen sociaal congres werd sindsdien in ons vaderland gehouden, of de heer Vlekke had er de hem aangewezen plaats.

Ook in het leger der drankbestrijders streed hij in het eerste gelid. Als alle sociologen was hij overtuigd, dat al hetgeen ten bate der arbeidende klasse werd verricht geen duurzame verbetering zou teweegbrengen, indien het niet gelukte, ons volk te maken tot een matig volk. Met hoeveel vuur kwam hij voor deze overtuiging op, hoe wist hij zijn gehoor mee te sleepen en - wat nog beter resultaat is - tot nadenken te stemmen, tot daden te prikkelen.

Bewonderenswaardig was de werkkracht en de arbeidslust van dezen man. Midden in zijn arbeid heeft de onverbiddelijke dood hem getroffen, niet verrast, want als goed Christen, als vroom-geloovig zoon der Kerk was de heer Vlekke iedere stonde tot den dood bereid.

Met een gevoel van weemoed staren we naar de leegte, door het heengaan van dezen noesten en onvermoeiden werker gelaten.

Van den Romeinschen keizer Septimus Severus wordt verhaald, dat hij, stervende, den officier van dienst, die het wachtwoord kwam vragen, ten antwoord gaf: *Laboremus!* laat ons werken.

Laboremus! dit roept ook Vlekke's edel voorbeeld ons toe. Laat ons werken, zooals hij gedaan heeft, die een zoo eervollen dood heeft gevonden op het veld van den arbeid.

En met mij zullen allen, die het voorrecht hadden den heer Vlekke persoonlijk te kennen, een eerbiedige herinnering bewaren aan den man, wiens goedheid en hulpvaardigheid tot de schoonste trekken van zijn nobel karakter behoorden.

J.V.

Van het koninklijk bezoek aan Amsterdam.

Het bezoek van H.M. de Koningin aan Amsterdam heeft de hoofdstad een feestweek bezorgd, die te meer werd op prijs gesteld, daar het vorig jaar wegens ongesteldheid van H.M. het koninklijk bezoek moest achterwege blijven en de troebelen in de eerste maanden des jaars een donkere schaduw over de stad hadden geworpen.

Het bezoek van Hare Majesteit heeft de nevelen weggevaagd, haar koninklijk woord heeft als een aanmoediging geklonken, haar zonnige aanwezigheid in zoo zonnige dagen is als een gelukkig voorteeken te beschouwen van nieuwen bloei voor de trotsche koopstad.

Ter herinnering aan dit bezoek geven wij in dit nummer een drietal welgeslaagde afbeeldingen.

De eerste stelt den intocht voor van H.M. de Koningin en Z.K.H. den Prins der Nederlanden op Vrijdag 22 Mei. Die tocht langs het Damrak, waar tal van vereenigingen met haar banieren zich tot een eerewacht hadden geschaard, met daarachter een innig-belangstellende en geestdriftig-juichende menigte, was een zegetocht.

De tweede afbeelding stelt het bezoek voor, Zaterdagmiddag door het koninklijk echtpaar gebracht aan den wedstrijd, uitgeschreven door de Roei- en Zeilvereeniging ‘De Hoop’. H.M. de Koningin en Z.K.H. de Prins betreden, door het bestuur der

vereeniging begeleid, het keurig versierde paviljoentje op het terras van het clubgebouw, van waar de vorstelijke personen een vrij uitzicht hebben op den Amstel.

De derde afbeelding ten slotte geeft het bezoek weer, door het koninklijk echtpaar, der traditie getrouw, des Zondags aan 'Artis' gebracht. De voorzitter van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap 'Natura Artis Magistra', de heer Beuker, begeleidt de Koningin, de directeur, dr. Kerbert, Prins Hendrik bij den gebruikelijken ommegang door den tuin.

Een Nederlandsch burgemeester in de Vereenigde Staten.

Wij twijfelen er niet aan, of onze lezers zullen met belangstelling kennis maken met een jeugdig Nederlander, die in de groote Republiek van overzee op waardige wijze de eer van onzen naam ophoudt.

Deze jeugdige Nederlander is de heer John A. Kuypers, burgemeester van De Pere, in den staat Wisconsin, die, in 1869 te Oeffelt in Noord-Brabant geboren, op 17jarigen leeftijd naar de Vereenigde Staten toog, een plaats kreeg op een drukkerij te De Pere, door studie en ijver zich omhoog werkte, en nu reeds dertien jaar redacteur en mede-eigenaar is van *De Volksstem,* een katholiek Hollandsch weekblad aldaar.

Ook nam de heer Kuypers een werkzaam aandeel aan het openbaar leven en werd, na vier jaar als lid van den gemeenteraad zitting te hebben gehad, in 1902 door de kiezers van De Pere met algemeene stemmen tot hun burgemeester gekozen.

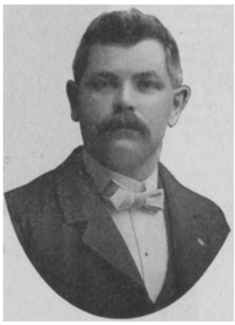

JOHN A. KUYPERS,
burgemeester van De Pere, in den staat Wisconsin.

Bij alles wat de goede zaak kan bevorderen staat de heer Kuypers vooraan. Zoo is hij het hoofd der plaatselijke afdeeling van de *Catholic Knights of Wisconsin,* secretaris der St.-Josephs-Vereeniging en van de *Catholic Order of Foresters,* die, op zijn aanstichting, het gouden jubilé des Pausen in heel den staat Wisconsin op luisterrijke wijze heeft gevierd.

De Pere, met vijf duizend inwoners, is een der oudste steden van Wisconsin en een der eerste missiestaties van de vroegste katholieke missionarissen. Een gedenkteeken wijst de plek aan, waar, 230 jaar geleden, de pater Jesuïet Claude Allouez het H. Misoffer opdroeg en een kerkje bouwde voor zijn bekeerlingen onder de Indianen.

De Pere heeft vier katholieke parochiën, waaronder twee Hollandsche. Werd deze stad vroeger reeds als het centrum der Nederlandsche en Vlaamsche katholieken in het noordwesten der Vereenigde Staten beschouwd, in nog meerdere mate is dit het geval, sedert de Premonstratenzers hier een priorij en noviciaat hebben opgericht, benevens een college, dat den 22sten April jl. door den bisschop van Greenbay, Mgr. Messmer, plechtig werd ingewijd.

BEZOEK VAN HET KONINKLIJK ECHTPAAR AAN 'ARTIS.'

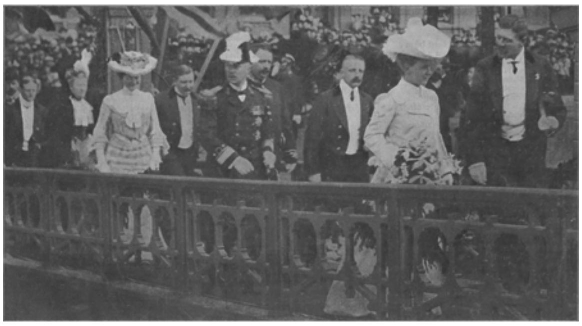

HET BIJWONEN VAN DEN WEDSTRIJD DER ROEI- EN ZEILVEREENIGING 'DE HOOP' DOOR H.M. DE KONINGIN EN PRINS HENDRIK.

[Nummer 25]

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw,
door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

Aert van Buren had nu goede voorzorgen genomen; hij reed Verona uit, een halve dagreize ver, en daar waar de weg door een eenzaam en begroeid ravijn leidde, stelde hij zijn bende op, door 't dicht struikgewas beschermd. Toen de rechte plaats gevonden was, sprak hij tot zijne knechten:

'Nu luistert, hier moeten wij elkaar niet misverstaan. Ik wensch niet te dooden, dan alleen uit noodweer; 't is mij alleen te doen dezen ridder onschadelijk te maken en hem te beletten vooreerst zijne reize voort te zetten. Slaat hem en zijne knechten neer en berooft ze van alles wat gij bij hen vindt; de paarden zijn aan mij, wat ge aan goud of kostbaars vindt, brengt ge mij ook, 't geld kunt ge verdeelen onder elkander. Nu, opgepast! Maakt geen gerucht en grijpt hem van achteren aan.'

't Was juist geen zachtere stemming, die Van Buren voor manslag terug deed schrikken, maar hij had bedacht, dat ook in de eenzaamheid soms de bladeren van 't woud tongen krijgen: Arkel had machtige vrienden in Italië en zoodra een gerucht naar Holland woei, dat door hem de heer van Arkel zijn dood had gevonden - en wel zulk een dood - dan zou 't hem niet geraden zijn daar ooit weer te komen. En Van Buren, die geen bijzondere veete tegen Arkel had en alleen in opdracht van Van der Lee handelde, schrikte terug voor zoodanige gevolgen.

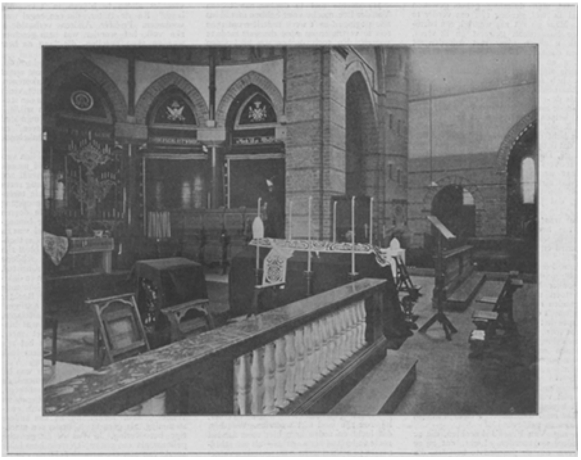

Phot. van Zwartzer & Co., Haarlem.
DE KATHEDRAAL VAN ST. BAVO IN ROUW VÓÓR DE UITVAART VAN Z.D.H. MGR. BOTTEMANNE, BISSCHOP VAN HAARLEM.

Zij behoefden niet lang te wachten voor Arkel kwam aangereden; de weg heette hier veilig en hij dacht er niet aan bijzondere voorzorgen te nemen, zijn reisgewaad was eenvoudig en niets kon de hebzucht van straatroovers opwekken; de bedekte bedreiging van den jonker Van Buren meende hij reeds lang ontweken te zijn. Mocht zijn overhaast vertrek ook op een vlucht gelijken, men wist genoeg, dat Arkel geen

vrees kende, doch een hinderlaag in een vreemd land mag zelfs de dapperste duchten. Maar gansch andere gedachten vervulden hem, terwijl hij langzaam voortreed op den koelen, schaduwvollen weg. Een licht gedruisch in 't lage hout deed hem opzien; op 't zelfde oogenblik uitte zijn knape, die achter hem reed, een luiden kreet, maar vóór hij 't hoofd had kunnen wenden, hoorde hij boven zich een dof suizen, hij voelde een stekende pijn en had nog een flauw bewustzijn, dat hij zich vast

hield aan de manen van zijn ros. Toen was 't hem op eens of hij buiten Gorichem in eene groene weide stond vol dotterbloemen, dichtbij moest een molen zijn, want hij hoorde 't water over 't rad stroomen, de houten afsluiting, waarop hij leunde, schokte heen en weer, zoodat hij nauwelijks op de been kon blijven, hij klemde er zich krampachtig aan vast, maar 't schokken werd zoo hevig, dat hij met hek en al omviel - toen werd alles duister.

Hij kwam tot zichzelf en 't eerste, waar hij zich van bewust werd, was weer het geruisch van stroomend water; hij sloeg de oogen op en zag, dat hij heel dicht aan een smal water lag, 't welk over rotspuin en gladde kiezelsteenen schuimend en bruisend voortschoot - dat was geen kalm vlietende molenbeek van zijn vaderland - en langzaam keerde de herinnering terug. Hij werd nu ook gewaar, dat het koele nat zijn hoofd bevochtigde, en opziende zag hij een knaap naast zich zitten, hem gansch onbekend, die een linnen doek in den stroom doopte en zoo hem de slapen verfrischte. Hij trachtte zich op te richten en vroeg toen den jongen hem te laten drinken.

Hij had zonder verder te denken in het Dietsch gesproken en toen de jongen hem in dezelfde taal antwoordde, viel hem dit pas op en hij verbaasde zich.

‘Ik wilde, dat ik u wat wijn kon geven, heer,’ zeide de jongen, die hem een dronk water gaf uit een tinnen beker, ‘maar dit water is alles waarmede ik uw lijden kan verlichten en ik was al blijde, toen ik zoo dicht in de nabijheid deze beek vond.’

‘Het lijden is zoo groot niet, vriend, een krijgsman valt niet bij den eersten stoot; wanneer ik hier in de schaduw nog even poos, tot mijn duizeling geheel geweken is, zal ik wèl genoeg zijn om verder te gaan. Maar gij zijt mij waarlijk een barmhartige Samaritaan geweest en ik vrees, dat ik u alleen maar met woorden zal kunnen danken. De roovers, die mij mijn paarden en geldtasch ontnamen, hebben mij zelfs mijn mantel niet gelaten.’

‘Ik heb zeer weinig aanspraak op uwe dankbaarheid, heer, want wèl werd ik, evenals de goede man uit de heilige Schriften, “door medelijden bewogen,” maar door u te helpen, delg ik slechts mijn schuld, want ik zelf was onder die u aanvielen.’

‘Ge hebt dan uw vergrijp zoo goed hersteld, dat ik op u niet kan toornen, maar hoe komt gij, Dietsche knaap, onder Italiaansche roovers?’

‘Daar waren meer Dietschen bij, heer, en 't was niet enkel straatroof. Licht weet ge zelf den toeleg van den aanval, zoo ik u zeg, dat jonker Van Buren aanvoerder was.’

‘Dus was *hij* het toch! Bij Sint Maarten, 't is hem dan gelukt mijne reis te vertragen, want hoe kom ik verder zonder paard en zonder geld? Waart ge zijn knape?’

‘Neen, heer, ik ben een Schütz.[1] Men betaalde mijn meester om de knechten van den jonker bij te staan in den overval. Maar toen men u uitplunderde, viel er een gouden reliekdoosje tusschen uwe kleederen uit; 't ontsnapte aan de anderen en ik raapte het op. Ik zag er uw wapen op en wist toen, dat het een Arkel was, dien wij neersloegen. Ik werd te Gorichem gewonnen en geboren en daar was geen trouwer wapenknecht in uws vaders dienst dan de mijn vader. Zoo haastig't mijmogelijk was, ben ik stil teruggekeerd naar de plek, waar ge gevallen waart; Godlof, dat de beek niet verre was; 't duurde lang vóór ge tot bezinning kwaamt.’

‘Maar mijn wapenknecht en mijn knape, waar zijn ze gebleven?’

‘Ik zag Van Buren's knechten, die ze gebonden wegvoerden. Licht, dat zij ze behoeven om de paarden te berijden, die zij meevoerden.’

1) Zwervend scholier, waarvan de Vagant of Bacchant meester was.

‘En om in Holland mijn dood te boodschappen. God help! ik doorzie het plan van die lafaards! Knaap, we moeten Straatsburg zien te bereiken, hoe dan ook, en we moeten het zoo snel mogelijk bereiken. Daar kunnen we scheep gaan en langs den Rijn in Holland komen.’

‘Ik heb wel meer gezworven, heer, zonder dat ik een zwarten groot in de tasch had en dat ik met een liedeke of een gebed bij goede lieden den kost moest halen, en dan moest ik nog alles wat mij gegeven werd, den meester afstaan, anders regende het slagen. En dan de malen, dat hij tot roof en diefstal ons dwong! Zoo ik uw dienstknaap mag zijn, heer, zal ik u eerlijk en trouw dienen.’

‘Goed gezegd, knaap, ik zal geen hard meester zijn. We zullen elkaar moeten helpen en als arme pelgrims voorttrekken. De Hemel sta ons bij, want ik *moet* spoedig Holland bereiken.’

‘Maar uw wond, heer - zoo gij u te veel inspant....’

‘Wanneer we eenmaal te Gorichem zijn, zullen we uitrusten, jongen; een Arkel is niet zoo spoedig verslagen.’

Schoon hij zoo luchthartig sprak, voelde de ridder zich zwak en flauw, toen zij opstonden om verder te gaan, en wanneer hij aan den grooten afstand dacht, dien zij moesten afleggen, zonder geld, zonder paarden of wagen, verviel hij bijna tot wanhoop. Gewis, hij had terug kunnen keeren naar Padua en de hulp zijner vrienden inroepen, die hem al te gaarne zouden bijstaan, maar daartegen kwam zijn trots in opstand en ook scheen de lange weg terug hem bezwaarlijk toe. Iedere voetstap, die hem dichter bij Holland bracht, was ten minste gewonnen.

Hij durfde niet te denken aan 't geen Van der Lee mocht voor hebben met aldus alle pogingen in 't werk te stellen om zijne reis te vertragen en zijne dienaars mede te voeren. En toch - hoe zou hij kunnen nalaten te denken, te droomen en te vreezen in de lange, eentonige en moeilijke dagen, die nu aanbraken. Als arme pelgrims riepen zij de liefdadigheid in langs de woningen, waar zij voorbijkwamen. De Schütz, die op wonderlijke wijze allerlei talen dooreenhaspelde, verhaalde, hoe die stoere, door de zon gebruinde krijger in Jerusalem had gevochten en door booze roovers alles verloren had.

't Was een heilige plicht de pelgrims bij te staan, en zoo voorzag men hen overal van voedsel en trokken zij nog tamelijk snel voort, soms een eind met een reiswagen mederijdende, soms zakten zij een eind de rivier af met dezen of genen medelijdenden schipper. 't Moeilijkste gedeelte van den weg, door uitgestrekte wouden en gevaarlijke bergpassen, deden zij met een karavaan van kooplieden en zoo bereikten zij eindelijk Freyburg.

Op een heerlijken lente-avond traden zij de poort van de oude stad binnen. 't Was de avond van een dier vroeg-warme Aprildagen, waarop het windje, vol geur van 't frissche groen, een liedeke schijnt te zingen van nieuw leven en nieuwe vreugde. De zonnestralen verguldden de geveltoppen en in de stille straten rook het naar viooltjes; kinderstemmen lachten in de verte, de lucht was zoo licht en zoo blauw, de duiven klepperden in de vensternissen. Alles was jong en schoon en vroolijk - en Jan van Arkel was verslagen van groote droefheid. De kooplieden waren een anderen weg gegaan, hij moest alleen met den knaap verder en de jagende drift, die hem wonden, vermoeienis en ontbering had doen vergeten, was plotseling van hem geweken. Hij voelde: hij kon niet verder, hij zou zijn land niet weerzien. Was het, dat lucht en zeden hem hier meer aan het zoete vaderland herinnerden - als een schrijnende pijn kwelde hem de smaad en vernedering, dat een Van Arkel aldus bedelend moest trekken van stad tot stad, in versleten gewaad, grauw van het stof der wegen.

Zij kwamen op het kerkplein. Heer Jan voelde zich te moede en ziek om verder te gaan, te veel door den tegenspoed verbitterd om weer nederig om een nachtverblijf te gaan smeeken; hij zeide tot den knaap, dat hij in het Godshuis zou gaan om er zijn gebed te zeggen en te rusten, dáár zou hij hem afwachten, wanneer hij goede lieden gevonden had, die hen van voedsel en onderkomen wilden voorzien.

‘Heer,’ zei de knaap, dien niets nog zijne vroolijke schalkschheid had doen verliezen, ‘waarom gebeurt nu ons niet, wat den priester uit Denemarken, Andreas, gebeurde, die evenals gij van Jerusalem kwam?’

‘Weet gij weer een wonderlijk verhaal om mij den tijd te korten?’ zei de ridder met een glimlach. ‘Waarlijk, gij zijt de beste gezel, dien een treurig man verlangen kan; tot droevige droomen laat ge mij niet lang tijd.’

‘Neen, heer, maar dit is een ware gebeurtenis. Andreas ging de Misse doen in Jerusalem en zijne gezellen weigerden met hem te gaan en trokken zonder hem vooruit. Toen Andreas nu de Misse had gedaan, ging hij achter zijne gezellen aan en bij de poort kwam er een, die op een paard zat en vroeg: “Hoe is dat, dat gij priester en pelgrim gansch alleen gaat?” En Andreas vertelde het hem. Toen zeide de ruiter: “Zit achter mij.” En hij zat achter op 't paard en viel in slaap, en toen hij tegen den avond ontwaakte en om zich heen zag, zeide zijn leidsman: “Kent ge deze stede niet?” En vol angst zeide Andreas: “Mijn heere, dit lijkt wel mijn kerk en dit het huis, waar ik in placht te wonen.” Toen sprak de ruiter: “Ge hebt wèl gezien. Loof den Heer, Wiens Sacrament gij hebt geëerd en ter Wiens wille gij niet vreesdet alléén te blijven in 't vreemde land.” En de ruiter, die een engel was, verdween. Priester Andreas verhaalde al zijn volk het wonder, wat hem geschied was, en zijne gezellen, die lang na hem kwamen, konden het getuigen.’

‘Waarlijk, knaap, zulk een engel zou ons wel te stade komen; maar de Heer werkt wonderen alleen voor Zijne uitverkorenen. Maar ga nu: zoo ge geen engel vindt, vindt ge allicht een goed mensch, die ons een stuk brood en een teug wijn schenken wil.’

‘Vrees niet, meester, ik zal mijn oud handwerk weer eens gaan beproeven,’ en de jongen verdween in een der kronkelende zijstraten.

De ridder bleef alleen op het bijna verlaten kerkplein. Gewis waren de meeste poorters aan 't avondmaal, dat overal zoo groote rust heerschte. Hoog en statig rezen in de zonnige avondlucht de vele torenspitsen der kathedraal. Van zonsopgang tot zonsondergang waren de wijde deuren voor ieder geopend, die er wilde binnentreden; hoe moede Jan van Arkel was en wat schoone kunstwerken hij op zijne tochten ook mocht aanschouwen, toch bleef zijn oog bewonderend hangen aan de schoone beeldengroep onder't hoofdportaal:Christus, omgeven van Zijn twaalf apostelen en daarboven in het tympaan, Christus komende om te oordeelen en als Hooge Rechter omgeven van gansch het leger der zaligen: de engelen en aartsengelen, de martelaren, maagden en profeten. Toen hij was binnengetreden, bewonderde hij niet meer, maar de machtige invloed, dien het zijn in deze hooge, stille ruimte op hem had, was grooter dan alle bewondering. Vermoeid, verbitterd, terneergeslagen was hij gekomen, gekrenkt in zijnen hoogmoed, de menschen verachtende - en zachtkens, terwijl hij de lange zuilengangen inging en opblikte naar het hoog boven hem zwevende gewelf, kwam hij in een andere stemming, als geraakte hij onder een machtige betoovering. 't Was of dit gansche gebouw als een psalm van steen hem luide sprak van zijn eigen nietigheid en van de oneindige glorie des Almachtigen. Wat kon er aan gelegen zijn, dat hij, al was hij dan duizendmaal een machtig ridder

in Holland, verloren ging in een vreemd land, verslagen door de ellende. Wanneer hij zijn lot ootmoedig aannam uit de hand van zijn hemelschen Koning, dan was het toch hetzelfde voor God, of hij hier een eenzamen dood vond of roemrijk gevallen was onder de muren van Jerusalem. En toen kwam in dien tempel, - in dat groote, rustige, onwankelbare en toch zoo ruime geheel, waar uit de vensters nog stroomen van licht daalden, terwijl in de verte de slagschaduwen reeds werden als een aanvangende schemering, - toen kwam weer vrede in zijn hart en rustige blijdschap.

Hij liep voort tot aan het koor en daar hij de deuren onder het jubé nog geopend vond, ging hij het heiligdom binnen en zette zich in een der hooge eiken banken, die voor de leden van het kapittel zijn bestemd. Het was nog niet langen tijd gebruikelijk om het koor aldus van het overige gedeelte der kathedraal af te sluiten. In het begin van de eeuw, toen men de kathedralen begon te bouwen, hadden deze gebouwen evenzeer eene burgerlijke bestemming als een godsdienstige bedoeling. De kathedraal was het monument der stad en verving het stadhuis; te allen tijde konden zich de burgers in de hoofdkerk vereenigen en over hunne zaken beraadslagen en zich zelfs in die groote ruimte aan eenig tijdverdrijf, spelen en mysteriën, overgeven.

De *cathedra,* de bisschoppelijke zetel, was daar gevestigd; zij was het handvest van de overeengekomen rechten tusschen de geestelijkheid en de gemeenten, maar vooral de rechterstoel, waarvoor alle gedingen werden beslist. Toen het koor, waar de godsdienstige plechtigheden met allen luister gevierd werden, nog niet was afgesloten, woonden de geestelijken die bij, staande of zittende op banken zonder leuningen, of knielende op den steenen vloer, het volk liep vrijelijk rond in de zijbeuken of het hoofdschip, soms zich met gansch andere dingen bemoeiend dan met de gewijde handelingen. Langs de muren der zijbeuken van het schip waren kooplieden gezeten, die kleine, godsdienstige voorwerpen verkochten op verplaatsbare uitstaltafeltjes.

Hoewel ongaarne, hadden de bisschoppen die misbruiken moeten toestaan, maar zoodra de tijden veranderden en het gebouw een uitsluitend godsdienstig karakter kon aannemen, werd hierin verandering gebracht en werd al dadelijk, om de heilige handelingen met meer ingetogenheid te doen plaats vinden, een afsluiting in steen voor en rondom het koor aangebracht.

Deze afsluiting hier was geheel versierd met tafereelen uit het Oude en Nieuwe Testament, met groote zorg beschilderd en verguld: de gave van vele burgers, wier namen in den wand waren geschreven.

Jan van Arkel wendde zich naar het hoogaltaar en sprak zijn gebed. Toen zat hij terneer en wachtte.

De jongen dwaalde intusschen door de stad, niet wetende waar aan te kloppen; al had hij het den ridder niet doen blijken, hij ook was vermoeid en toen hij langs een gracht kwam, scheen het frissche gras van de glooiing een al te zachte rustplaats om zich er niet even in neer te vlijen. Spoedig lag hij tusschen 't lage eikenhout, dat zijn bloedroode blaadjes al uit deed schieten en keek met loome belangstelling naar eene groote huizinge, vlak tegenover hem. 't Was een trotsch, krachtig gebouw, met gekanteelde zijmuren, vier verdiepingen hoog en uit donkerbruine, verglaasde baksteen opgemetseld. Een groote hof grensde er aan, door een zwaren muur beschermd, waarboven de boomtoppen uitstaken, die zacht wuifden in het avondwindje. Hij keek naar de deur met hare versiering van kunstig loofwerk, toen hij opeens opsprong en dichterbij trad om beter te zien. Neen, hij had zich niet vergist:

in de puntboog boven de deur prijkte een wapen: twee gekanteelde baren van keel op zilveren veld en daarboven spreidde een zwaan zijne vleugels uit. Geen twijfel! Arkels wapen! Wat beduidde het hier op deze huizinge, in dit vreemde land?

De jongen beraadde zich niet lang, allereerst moest hij de aandacht trekken van hen, die daar woonden. Zoo dikwijls had hij onderweg om zijnen tegenwoordigen meester aan brood te helpen, zijn oud bedrijf geoefend, dat hij daarvoor niet verlegen stond. Hij plaatste zich onder dat venster, waar hij kon vermoeden, dat het woonvertrek gelegen was, en weldra klonk zijne heldere, jonge stem:

Ons ghenaket die avondstar,
Die ons verlichtet alsoo claer;
Wel was haer doe;
Susa nina, susa noe
Jesus minne sprac Mariën toe.

Si sette dat Kint op haren scoot,
Si cussedet voor sijn mondekijn root;
Wel was haer doe
Susa nina, susa noe,
Jesus minne sprac Mariën toe.

Si sette dat Kint op haren enien,
Si sprac: groot eer moet dij geschien!
Wel was haer doe;
Susa nina, susa noe,
Jesus minne sprac Mariën toe.

Reeds bij de tweede strofe werd een der boogvensters opengeslagen en vertoonde zich eene aandachtig luisterende vrouw. Zij was nog zeer jong, maar droeg 't zachte blonde haar half verborgen onder de blanke huive; haar kleed, eenvoudig en zonder versiersels, was niettemin van prachtig Gentsch scharlaken vervaardigd, en tasch en sleutels aan den kunstigen gordel toonden wel, dat zij de huisvrouwe dezer deftige woning was. Toen de knaap zijn lied gezongen had, naderde hij het venster en hield zijn muts op; met eene lieven glimlach wierp zij er een zilverstuk in.

'Dat was een schoon lied, mijn jongen,' zeide zij, 'hoe komt ge zoo ver van uw land gezworven, want uwe tale verraadt u. Ge komt uit Holland, niet waar?'

'Ja, vrouwe, en ik zag boven uw poort het wapen van mijn heer, daarom waagde ik het te hopen, dat gij mij wel een aalmoes zoudt willen geven voor een lied.'

'Uw heer, zegt gij? Uw heer zou een Van Arkel zijn?'

'Ja, jonker Jan van Arkel, die op de terugreize is van Jerusalem, waar hij gestreden heeft tegen de ongeloovigen; maar, in Italië werd hij door roovers overvallen en nu moet hij zonder paard en zonder wapens als een arme pelgrim voorttrekken, en ik wanhoop er aan, of wij wel ooit ons land zullen bereiken.'

En de knaap, door vermoeienis en honger overmand, legde zijn hoofd tegen den deurstijl en snikte het opeens uit.

De poortersvrouw verdween van het venster en hij kon haar luide woorden hooren spreken tegen die binnen waren. Een oogenblik later werd de poort opengerukt en eenige dienaars kwamen naar buiten geloopen en zeiden den knaap, dat hij zou binnentreden. Spoedig bevond hij zich nu in 't zelfde huisvertrek, uit welks venster de vrouwe tot hem gesproken had, en diezelfde vrouwe kwam hem vriendelijk tegemoet en voerde hem met eenige troostende woorden naar een jong, rijzig man, die nu aan 't venster stond en hem nauwkeurig ondervroeg over alles wat met zijnen heer in betrekking stond. De jongen verhaalde alles wat hij wist en biechtte ook

eerlijk het aandeel op, dat hij zelf in den overval gehad had, tot zijn ondervrager zich levendig bewogen naar zijne huisvrouw keerde en uitriep: 'Geen twijfel, Elsa, hij is het en God zij gedankt, die hem in dit oogenblik tot mij voert!'

En in een oogwenk was gansch de huizing zoo vol beweging, alsof men een vorst wachtte; de poorter gaf naar alle kanten zijne bevelen en sprak dan weer opgewonden en vol blijdschap met zijne vrouw. Overal werden luchters en fakkels ontstoken en de dienstmaagden repten zich om 't ammelaken te spreiden.

(*Wordt vervolgd.*)

De Nieuwe Beurs te Amsterdam.

> Zie, boe Hollands Hoofd-gemeente
> Predikt in de stoere pracht
> Van haar trotsche Beurs-gesteente
> Manlijkheid en vroede kracht!

mocht er wel, met een variant op verzen uit de *Aya Sophia*[1)], gezongen worden van Amsterdam's nieuwe 'koopslot'.

Het beheerscht 't Damrak als het paleis den Dam.

Door zijn overweldigend zwaar, toch niet log gevaarte en zijn tartend-soberen, bijna drogen stijl maakt het op den komende van het Centraal-station plotseling een sterk-aanpakkenden indruk: het aangezicht van Amsterdam door dat ééne gebouw als het ware gansch veranderd, en gelukkig veranderd.

Van den Dam uit echter krijgt men den krachtigsten en meest blijvenden indruk.

Als in een uitdagende houding en als elk oogenblik gereed zich in beweging te zetten en een heel brok van de stad mee te verschuiven, zóó staat er dat kolossale front met zijn vierkanten, spitsloozen hoektoren.

't Geheel *staat* er niet zoo maar, het *treedt op:* 'Beidt uw tijd, gij allen, die geen goede woorden van mij zegt, omdat ik u vreemd schijn van structuur en gedaante, ik ben geen kerk, geen paleis, geen museum, geen station, geen concertgebouw en mijn hallen zijn geen balsalons, ik ben Amstels koopslot en Hollands hoofd-beurs en zóó behoor ik te zijn; niet ik zal anders wezen, maar gij zult anders denken! Beidt uw tijd!'

Waarlijk er is niet veel verbeeldingsvermogen toe noodig om dit karaktervolle werk van den bouwmeester H.P. Berlage, het zelfvertrouwen en het zelfbewustzijn in steen, aldus te hooren sermoenen. De hoofdgedachte van Berlage's kunst stemt met de Beurs-idee in Vondels poëzie:

> Hier zweet het koopmans brein, gepropt van vrachten, kielen,
> Papieren, wisselkansse, en munte, en beurskrackeel,
> En winninge, en verlies, elck grijpt naar 't beste deel
> In schipbreuck, havery, verzekert kist, en packen,
> En berght zijn have en 't lijf op masten en op wracken.

1) WEERGEBOORTE:

> 'En de vrijheid der gemeenten
> Predikt in de praal en pracht
> Van haar fiere raadsgesteenten
> Manlijkheid en vroede kracht.'

De Nieuwe Beurs van buiten om- en van binnen doorwandelend, komt u als een alleronmogelijkst sprookje voor den geest de historische herinnering, welke de zeventiend'eeuwsche dichter te pas bracht bij zijn lofzang op de beurs, door Hendrik de Keyzer gebouwd:

Daer nu de zuil 't gewelfsel stut,
Doock eertijts in zijn rieten hut
De visscher, die met list van fuicken
Den gaeusten Aemstelvisch bedroogh.

Maar zoo ééne stad een wondere wordingsgeschiedenis heeft dan Amsterdam en zoo één harer gebouwen dan haar Beurs. Lang ‘beursde’ men er zonder Beurs. Op het eind der vijftiende eeuw vindt men gewag gemaakt van ‘de oude sijde van Amstelredam en de Warmoesstraet, alwaer de coopluyden dagelicx bij den anderen komen.’ De bewoners der Warmoesstraat beklaagden zich ten laatste bij de stedelijke

overheid over den last en het ongerief, hun geregeld door de Beurs-looze beurzers veroorzaakt, vooral bij ongunstige weersgesteldheid, als wanneer de wandelende handel onder de luifels vluchtte. Dientengevolge besloot de Vroedschap de vergaderplaats voor de kooplui naar de Nieuwe brug te verleggen vlak bij het IJ. Bij slecht weer mocht gebruik gemaakt van de St. Olofskapelle. Maar er kwamen politiemaatregelen om onvoegzame dingen van de brug- of kerk-beurs te keeren. Kinderen en bedelaars, plakkers en vechtersbazen kregen straf en boete. Wie iemand verwondde kon er zeker van zijn, dat zijn rechterhand werd afgekapt. Lastigen bedelaars werd het ‘overste cleet’ afgenomen. Eerst in 1608 zou de eerste paal geslagen worden voor een, naar ons begrip, heusche Beurs. Hendrik de Keyzer was de ontwerper, zijn grondvorm was het *forum romanum;* hij arbeidde naar het model der Londensche en Antwerpsche beurzen en gaf ook de zijne de gedaante van een vierkant open middenvlak, ombouwd door breede galerijen, welke rustten op zes en veertig arduinsteenen pilaren. In 1825 dreigde deze Beurs het niet lang meer vol te zullen houden en nadat men in 1835 midden op den Dam een hulpbeurs had opgericht, viel

DE NIEUWE BEURS TE AMSTERDAM, GEZIEN VAN DEN DAM.

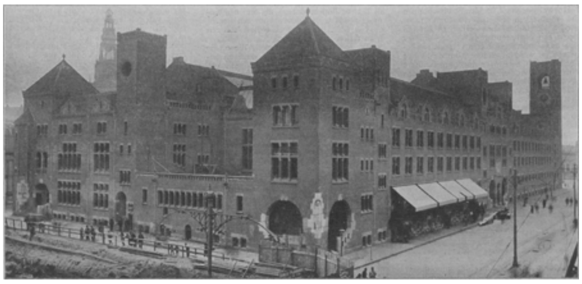

DE NIEUWE BEURS TE AMSTERDAM, GEZIEN VAN HET CENTRAAL-STATION.

de Oude Beurs onder den moker. Een tweede Beurs verrees en werd den 10den September 1845 geopend door Willem II, die niet zal vermoed hebben, dat een kleinkind een goede halve eeuw later de derde - deze van Berlage - inwijden zou.

Een samenstel van vier beurzen: Goederen-, Graan-, Effecten- en Schippersbeurs, waarvan de eerste ver de grootste is, de laatste de kleinste, vormt den hoofdinhoud der Nieuwe Beurs. Aan den ‘Doorgang’, door welken deze hallen met elkaar in verbinding staan, grenzen de verschillende verzendings-inrichtingen en dienstvertrekken: het Telegraafbureau, de postbussen-afdeeling, de Intercommunale en Stedelijke Telefoon, de bodenkamers, enz. Bovendien bevat de Beurs tal van ter verhuring bestemde kantoren en verschillende vergaderlokalen, namelijk: de groote zaal der Kamer van Koophandel, welke van alle kleine zalen in het gebouw de grootste en mooiste is, - de vergaderzaal voor den graanhandel, die voor den effectenhandel, verscheidene bestuurszalen, een veilingzaal, een café en een tijdingzaal.

Door den hoofdingang aan de Dam-gevelzijde treedt men het eerst de Goederenbeurs binnen, een ontzaglijken hal, overwelfd door één overspanning. Door een ijzeren zoogenaamd zadeldak, gedragen door halfcirkelvormige spanten, welke rusten op steunbeeren, oprijzend uit de granieten zuilen op den grond, wordt deze ruimte overkapt. Gelijk de meeste Beurszalen ontvangt zij haar licht van uit de kap: een rustig en klaar licht, dat alleraangenaamst aandoet op de licht zalmkleurige baksteen met draagdeelen van zandsteen en graniet, waaruit het werkelijk grootsch geheel is opgetrokken.

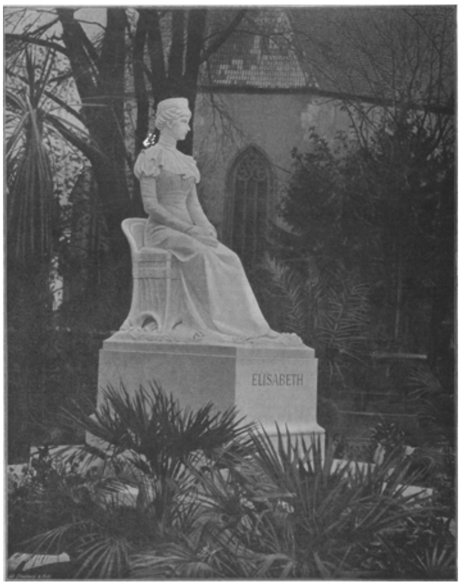

HET GEDENKTEEKEN VOOR KEIZERIN ELISABETH VAN OOSTENRIJK TE MERAN IN TIROL,
gemodelleerd en in wit marmer uitgevoerd door prof. Hermann Klotz.

De Graanbeurs, links van den Doorgang, is een vierkant, welks kap: een zoogenaamd Sted-dak, dat uitsluitend noorderlicht toelaat, door rechte ijzeren binten gedragen wordt. Het zonlicht wordt hier volstrekt geweerd, wijl het zijn gloed meedeelen zou aan het koren, iets, wat hinderen zou bij de beoordeeling. De muren zijn van zeer licht gekleurde baksteen.

De Effectenbeurs, opgetrokken uit dezelfde baksteen als de Goederenbeurs, maakt een wat schrillen indruk, daar het blauw der spanten er minder aangenaam afsteekt bij de strooken paars glas daarboven en de zachte kleur van de steen.

De Schippersbeurs, tusschen de Graanen Goederenbeurs gelegen, is door open ijzeren hekken van deze gescheiden. Hier onderhandelen de kooplieden met de schippers, die nu niet tot de respectieve zalen der handelaars behoeven te worden toegelaten.

Hoe Sint Timotheus in opstand kwam.

Dit is de geschiedenis van een zoeten jongen en een stouten jongen. De zoete jongen heette Timotheus en hij was zoo geweldig zoet, dat niemand er aan dacht om hem Tim te noemen. Wel had hij andere bijnamen: ‘Marietje,’ ‘moeder's jongetje’ en den ergsten van allen ‘Sint Timotheus.’ Waarom die laatste titel hem juist zoo hatelijk klonk, was moeielijk te zeggen, maar hij vond het zoo erg, dat hij wel eens graag iets heel ondeugends had gedaan om hem kwijt te worden. Was hij zeker geweest, dat een enkele afwijking van het pad der deugd het verlangd resultaat had gegeven, zonder twijfel zou hij niet geaarzeld hebben, maar hij had een flauw besef, dat hij zich alleen maar belachelijk zou maken. Daarbij kwam nog zijn moeder! Zij was bijzonder trotsch op het feit, dat haar zoon de zoetste jongen van de stad was. Wanneer hij die onderscheiding verloor, zou haar hart breken.

De stoute jongen was geheel anders. Zoo hij eenige misdaad, die in de annalen der jeugd voorkomt, niet bedreven had, dan kwam dit, omdat hij er nooit van gehoord had. Hij werd als een waarschuwend voorbeeld gesteld aan alle andere jongens, die hem daarom natuurlijk bewonderden. Deze jongen heette Willem, op de zeldzame dagen, dat er in vier en twintig uur geen misdaad van hem aan 't licht was gekomen, noemde zijn moeder hem Willie. De jongens noemden hem Wim.

Het was Zaterdagmiddag, een tijd, waarin schooljongens zich verheugen in hunne tijdelijke vrijheid, maar de jongen was diep gegriefd. Hij had twee keer een pak slaag gehad om dezelfde reden: eens op school en eens thuis. Hij zocht iemand, op wien hij zich wreken kon en het noodlot voerde den zoeten jongen op zijn weg.

‘Hallo, Sint Timotheus!’ riep Wim spottend.

Timotheus bloosde, maar zeide niets. Zijn moeder had hem verboden met Wim te spreken en hij wilde gehoorzamen, wat er ook van kwam.

‘Wel, Sint? kun je geen antwoord geven?’

Nog steeds zweeg Timotheus.

‘Je ben bang om iets tegen me te zeggen,’ tartte Wim, terwijl hij vlak voor den ander ging staan. ‘Kom eens op. Je bent een lafaard!’

‘Dat ben ik niet,’ zeide Timotheus. Een andere jongen had gezegd: ‘'t Is niettis,’ maar Timotheus sprak altijd heel correkt.

‘Vecht dan,’ zei Wim.

‘Neen,’ zei Timotheus standvastig.

‘Ik zal 't je wel leeren, flauwerd,’ en Wim gaf hem een flinken stomp.

Timotheus kon den eersten slag nog afweren, maar de tweede kwam op zijn neus terecht en deed het bloed er uit springen. Zelfs toen sloeg hij niet terug, maar trachtte alleen te ontkomen. Toen het gedaan was - en dit was heel gauw, want Wim vond er niet veel aan om alléén te vechten - ging Timotheus naar huis.

‘O, Timotheus!’ riep zijn moeder, toen zij zijn bebloed en opengekrabd gezicht zag, ‘*wat* hebt gij in 's hemelsnaam gedaan?’

‘Niets,’ zei Timotheus kortaf, want hij was niet in een stemming om uitleg te geven.

‘Niets? Ge hebt gevochten.’

‘Neen, moeder, een andere jongen heeft mij geslagen, maar ik heb hem niet teruggeslagen.’

‘Natuurlijk, die stoute jongen van Van Buuren, maar je zult w el iets gedaan hebben waardoor hij begonnen is.’

‘Neen, dat deed ik niet. Hij zei, dat ik een lafaard was, en ik zei, dat ik het niet was, en toen sloeg hij mij.’

‘Zie je wel! Ik wist wel, dat je iets gezegd had. Heb ik je niet honderdmaal verboden met Willie van Buuren te praten. O, Timotheus, dat je mij ongehoorzaam kunt zijn. Ik zal je streng hiervoor moeten straffen. Je gaat zonder avondeten naar bed en blijft morgen den ganschen dag in huis.’

Die straf scheen Timotheus al vreeselijk onrechtvaardig. Hij had getracht goed te zijn en te doen, wat zijn moeder hem bevolen had, en nu, alleen omdat hij zich een oogenblik vergeten had en iets teruggezegd, toen men hem een lafaard noemde - waar zelfs een engel boos om zou worden, - werd hij hongerig naar bed gezonden en een langen zomerdag van zijn vrijheid beroofd. De onrechtvaardigheid er van verbitterde hem en hij schreide zich in slaap.

Den anderen morgen ontbeet hij zwijgend en trok zich toen in een hoek terug met een boekje uit de schoolbibliotheek. Maar hij had er geen plezier in. Hij had geen medelijden met den zoeten kleinen jongen, die door zijn stiefvader geslagen werd, omdat hij niet wilde stelen. Die jongen was ten minste martelaar voor een goede zaak. Maar hij was gestraft geworden, juist omdat hij goed had willen zijn. De gedachte aan het onrecht, dat men hem aandeed, was te veel voor den jongen en hij wierp zich op de sofa en schreide van woede. Zijn moeder hoorde zijn snikken en schreef dit aan een andere oorzaak toe.

‘Timotheus,’ zei zij, ‘ik ben blijde, dat gij berouw hebt over 't geen ge misdreven hebt. Ik hoop, dat dit een les zal zijn en ge nooit meer ongehoorzaam zult wezen.’

Dat maakte de maat vol! Misdreven! Hij zou haar eens laten zien, wat ondeugend zijn was. Toen zijn moeder de kamer uitging, gooide Timotheus zijn boek in een hoek en sloop het huis uit.

Hij ging dadelijk naar het veld, waar zijn schoolmakkers voetbal speelden. Hij wist, dat hij zijn vijand daar zou vinden. De jongens zagen hem komen en begonnen al te lachen. ‘Daar heb je Sint Timotheus,’ riepen ze, ‘die komt nòg een pak slaag vragen.’

Maar Timotheus lette niet op hen. Hij ging recht op Wim af.

‘Wim van Buuren,’ zei hij, ‘ik kom om je af te ranselen.’

‘Ha, ha,’ lachte Wim. ‘Hoor je dat, jongens? Sint Timotheus wil me afranselen. Weet je niet, dat het heel slecht is om te vechten?’ vroeg hij met spottenden ernst.

‘Jawel, en ik geef er geen bliksem om.’

Timotheus had nog nooit ‘bliksem’ gezegd, maar hij was nu over alles heen.

Ziende, dat het ernst was, trok Wim zijn buis uit en de andere jongens kwamen er omheen staan.

Het was een verwoed gevecht. Wim, door ondervinding en oefening, was de beste vechter, maar Timotheus was zoo woedend, dat zijn slagen flink aankwamen en hij die van zijn tegenstander niet voelde. Eindelijk was Wim genoodzaakt om ‘genade’ te roepen, maar niet voordat beiden de noodige schrammen en builen hadden.

De overwonnene wilde bepaald den overwinnaar de hand drukken. ‘Tim,’ zeide hij, ‘je bent een beste jongen en het spijt mij, dat ik je gisteren sloeg, omdat je niet vechten wilde. Als iemand nog het hart heeft om je Sint Timotheus te noemen, zal *ik* hem afranselen, als jij er ten minste zelf geen zin in hebt.’

Timotheus ging naar huis en vond zijn vader en moeder aan tafel. Hij zag er juist niet voordeelig uit. Zijn linkeroog begon aardig groen en blauw te worden, zijn lip

bloedde en zijn kleeren waren gescheurd en beslijkt. Máar hij keek buitengewoon vroolijk.

‘O, stoute jongen!’ riep zijn moeder. ‘Heb je weer gevochten?’

‘Ja,’ zeide Timotheus kalm. ‘Ik heb Wim van Buuren een pak ransel gegeven en ik ben er blij om.’

Hierop vond de vader van den jongen het noodig om plotseling zijn gezicht in zijn servet te verbergen en hevig te gaan hoesten. Maar de moeder was diep geschokt. Was dit haar kleine Timotheus, die altijd zoo gehoorzaam en lief was geweest? Zou hare zorgvuldige opvoeding dan toch vergeefsch zijn?

‘Ziedaar,’ zei zij tot haar man, ‘wat zegt ge *nu?* Denk je nog, dat ik gisteren te streng voor hem was? Wanneer je hem toen een pak slaag had gegeven, zooals je had moeten doen, zou dit niet gebeurd zijn. Nu zal je hem zwaar moeten straffen.’

En met haar zakdoek voor de oogen, trok de arme vrouw naar haar kamer om de verdorvenheid van haar zoon te beweenen.

‘Timotheus,’ zeide mijnheer Eijkhorst streng, ‘ga mee.’ En hij ging hem voor naar de keuken.

Timotheus ging dadelijk mee. Wat gaf hij er nu om, als hij een pak slaag kreeg! Had hij den sterksten jongen van de school niet afgeranseld? Hij zou zijn vader laten zien, dat hij zijn straf kon dragen als een man.

‘Dus heb je Wim van Buuren afgeranseld, hè?’ zei zijn vader toen hij de keukendeur gesloten had.

‘Ja, dat heb ik gedaan,’ zei Timotheus op uitdagenden toon.

‘Ik hoop, dat je hem niet erger onder de knie hebt gehad, dan hij jou.’

‘Hij heeft mij niet onder de knie gehad,’ riep zijn zoon, ‘ik heb hem genade laten vragen en dat alleen telt, al heeft hij mij ook een blauw oog geslagen.’

‘'t Is nog al aardig blauw ook, is het niet?’ zei zijn vader, met den blik van een kenner. ‘Laat eens zien, wat wij er aan kunnen doen.’ En mijnheer Eijkhorst ging in de provisiekast en kwam spoedig terug met een stuk rauw vleesch en een toegevouwen servet.

‘Tim, mijn jongen,’ zei hij vriendelijk, terwijl hij het verband aanlegde, ‘als het wezenlijk je plan is om je zelf door het leven heen te slaan, dan is het ook tijd voor je om te weten, dat niets zoo goed is voor een blauw oog als rauw vleesch.’

De jongen huilde, maar het was van blijdschap. Het was de tweede maal in zijn leven, dat men hem Tim noemde.

A.S.

Het glazen snuifpotje.

In den omtrek van Passau, daar waar de Donau haar wateren uit het wit-blauwe[1)] land in het zwart-gele[2)] stuwt, ligt een lief kerkdorp. Hoe het heet, dat behoeft niet Jan en alle man te weten, immers in Neurenberg woont iemand, die ook niet alles weet, maar, niettemin, wat ik ga verhalen, is echt waar gebeurd.

Het was Sint Joannes, en ter eere van dien heilige had Onze Lieve Heer daarboven aan den hemel zulk een lekker zonnestilstandvuur ontstoken, dat de boeren van bedoeld kerkdorp van hitte en dorst bij hoopen onder de schaduwrijke kastanje-boomen van den herbergtuin vluchtten. Daar zaten zij op lange houten

1) Beieren voert een wit-blauwe vlag.
2) Oostenrijk voert een zwart-gele vlag.

banken ijverig te drinken, want het bier was goed en koud. Haast elk kwartier wierp de huisknecht er een de deur uit, dat wil zeggen, zoo'n ‘dikbuikje’, dat door de dorstige boeren leeggedronken was.

‘Nou, hoe is het, kerkmeester, krijgen wij gauw een nieuw vaandel?’ riep een welgedaan uitziende, breed geschouderde gast tot een boer, die aan een tafeltje tegenover hem zat en zooeven een flinken plasregen in zijn maag had doen dalen.

De aangesprokene deed het deksel van zijn halve-literglas dicht en gaf alsdan ten antwoord:

‘Wel, kom eens op de proppen met een honderd mark, molenaar, dan zal de nieuwe

vaan er onmiddellijk zijn.' En de kerkmeester vertrok zijn mond tot een breeden glimlach.

'Honderd mark maar, meer niet? Dat is nog zoo kwaad niet,' hernam de andere. 'Een tientje kun je krijgen, doch meer kan 't niet lijden. Waar zou de molenaar uit het dal honderd mark vandaan halen in dezen tijd, waarin de boeren geen geld hebben en de graanprijzen al maar dalen.'

Bij dit gezegde van den molenaar lachten de omzittenden, niet, omdat hij gesproken had van de lage graanprijzen, maar omdat hij zich zoo arm aanstelde. Alsof men niet wist, dat de molenaar uit het dal er warpjes in zat en thuis het geld bij schepels had liggen.

'Ja, ja,' spotte de kerkmeester bedaard, 'je bent inderdaad een arme stakkerd, zoo arm als een kerk....' Doch het 'muis' bleef hem in den hals zitten, want de molenaar viel hem in de rede.

'Als een kerkmeester, wou je zeker zeggen, Hinterrenter?'

Weder lachten de boeren; immers ook de kerkmeester was geen arme bloed, maar zat op een mooie, groote boerderij en had geld als water.

Onder dit heen en weer praten bespeurt Hinterrenter naast het bierglas van den mulder een snuifpotje van blauw glas, keurig fijn geslepen, met goud ingelegd en met een gouden stop er op. (In Beieren wordt sterk gesnoven; men draagt daar de snuif niet bij zich in doozen, maar in glazen potjes, flacons of fleschjes.)

'Hoeveel vraag je voor je snuifglas?' vroeg hij. 'Ik wil het voor vijf mark van je koopen, molenaar.'

'Voor vijf mark kun je mij gestolen worden,' antwoordde de molenaar. 'Dit potje is niet voor honderd mark te koop; 't is nog een oud erfstuk van mijn overgrootvader-zaliger; ik snuif alleen er uit op hooge feestdagen: op Kerstmis, Paschen, Pinksteren, vandaag en eerstdaags op Peter en Paulus en dan nog op mijn naamdag. Als je een snuifje hebben wilt, ga je gang.'

Dit zeggende, reikte hij den kerkmeester het kostbare potje toe. Deze liet het zich geen tweemaal zeggen en schudde een flinke portie, ongeveer een kleinen molshoop, op de linkerhand, daar waar wijsvinger en duim buren zijn. Vervolgens schoof hij de geurige rapé naar den invoer boven zijn mond en laadde zijn neus met het zwarte poeder, als het knoestige worteleinde van een boom, dat men uiteen wil doen springen.

'Hè,' riep hij alsdan met welbehagen, 'waar heb je die snuif vandaan, mulder? Dat is iets fijns!'

'Of ze, hè? Ja, ja,' zei de molenaar en hij klapte met zijn tong, 'zóó snuift de keizer zelfs ze niet. Ze wordt dan ook opzettelijk voor mij ginder in Amerika gemalen. Zie je, ik snuif alleen op de hooge heilige dagen; met Peter en Paulus kun je weer een snuifje krijgen, Hinterrenter.'

'Heel goed,' zei deze en daarbij kreeg zijn gelaat een schelmachtige uitdrukking, welke nochtans vlug weer verdween.

Onder allerlei gepraat en gekheden verliep de tijd, tot dat de westwaarts wandelende zon de boeren er aan herinnerde, dat Onze Lieve Heer van plan was voor heden het groote daglicht langzamerhand uit te dooven en het ook voor hen niet te vroeg was, om aan het naar-huis-gaan te denken.

Eenige dagen later vierde men Sint Péter en Paulus. De parochiekerk was ter eere van de vorsten der apostelen stampvol geloovigen. Heel vooraan, in den eersten stoel

- dat was zijn 'vaste' plaats - knielde de molenaar uit het dal, aan de andere zijde, aan den vrouwenkant, eveneens vooraan, zijn wederhelft, Nanne.

Juist hadden de misdienaars aan het altaar het teeken gegeven, dat de offerande zou beginnen, en op het koor boven zong, blies en fiedelde men er op los, dat het een lust was om te hooren. Om de feestelijke stemming nog een klein weinigje te verhoogen, haalde de molenaar zijn mooi snuiffleschje te voorschijn en schudde daaruit een ferme dosis op zijn rechterduim. Op dat oogenblik klingelde het vóór hem heel zacht en fijn, en daar stond de kerkmeester Hinterrenter met zijn rood-fluweelen armenzakje aan een langen steel, om een klein offertje van den molenaar te vragen. Deze meesmuilde. Opeens hield hij zijn kostbaar snuifpotje in de opening van het armenzakje, als om den kerkmeester te plagen. Degenen, die naast hem knielden en het zagen, konden hun lachen niet bedwingen, ondanks de heiligheid van plaats en handeling. Maar plotseling deed Hinterrenter met het armenzakje een ruk, en het glazen snuifpotje verdween voor de oogen van den gefopten molenaar. 'God loone 't', zei de kerkmeester halfluid, en glimlachend ging hij verder. De molenaar keek wel heel verbluft, maar het fleschje, dat hij niet voor honderd mark wilde missen, was nu eenmaal weg.

Met de devotie aan den 'mannenkant' was het heden zoo goed als uit; de molenaar kon slechts met de uiterste inspanning een Onze Vader zonder verstrooidheid ten einde brengen, zoo dwars zat hem die schelmachtige streek van den kerkmeester in de maag.

De Hoogmis was geëindigd. Natuurlijk richtte de molenaar zijne schreden onmiddellijk naar de boerderij van Hinterrenter, want zonder zijn snuifpotje wilde hij voor geen geld ter wereld thuiskomen. Doch de kerkmeester was nog niet terug; men zei hem, dat Hinterrenter binnen een uur of twee wel niet terug zou zijn, daar heden het kerkbestuur vergaderde. Toen werd de molenaar nog veel giftiger; hij beet op zijn kiezen en schold heimelijk den kerkmeester uit voor 'een spitsboef, een naren vent.'

'Maar mijn potje moet ik terug hebben!' zwoer hij bij zich zelven. Plotseling schiet hem een denkbeeld door het hoofd. Hij zal naar den pastoor gaan, hoogst waarschijnlijk heeft Hinterrenter het glazen vaasje in de pastorie afgegeven. 'Dat is juist zijn manier van doen, zóó iets kan men verwachten van dien...' pruttelde de mulder.

Spoedig daarop stond hij voor de pastorie. Toen hij de steenen stoeptreden opklom, popelde zijn hart een weinig; dat kwam door zijn slecht geweten, wegens dien dwazen streek in de kerk. Uit de kamer van den eerwaarden heer pastoor drongen stemmen, en daartusschen hoorde men den geestelijke hartelijk lachen. Het kerkbestuur was dus werkelijk vergaderd. Schuchter klopte de molenaar aan. 'Binnen!' riep een flinke stem.

'Goeden dag, m'neer pastoor!' zei de binnentredende. Daarbij ontwaarde hij het guitig lachende gezicht van Hinterrenter, die dicht bij den geestelijke zat aan een tafel overdekt met schrifturen.

'Goeden dag, molenaar,' antwoordde de pastoor minzaam. 'Wat is er van uw dienst?'

Eensklaps stiet de molenaar een gesmoorden kreet van verrassing uit.

'Heb ik het niet gedacht,' voegde hij er bij met een blik vol beteekenis op den kerkmeester.

Tegelijkertijd wees hij naar den lessenaar van den pastoor, waarop zijn kostbaar snuifpotje stond.

‘Ah zoo, uw snuifglaasje, mulder,’ merkte de geestelijke bedaard op. ‘Maar dat hebt ge immers den kerkmeester bij de collecte gegeven, als een kleine bijdrage voor de nieuwe kerkvaan?’

‘Wat? Ik zou....?’ stotterde de molenaar verlegen.

‘Is het niet zoo?’ aldus nam de pastoor wederom het woord, en zijn blik vloog even over het gelaat van Hinterrenter, die het wel had willen uitproesten van pret. ‘Ja, maar waarom hebt ge dan het potje, dat ge niet voor honderd mark wilt missen, naar ik gehoord heb, in de kerk onder de godsdienstoefening geofferd? Molenaar, ge zult u toch niet een grap veroorloofd hebben, daarvoor ken ik u te goed als een christelijk man....’

De mulder begreep, dat de geestelijke hem een kleine strafpredikatie wilde toedienen. Thans onderbrak hij hem met de woorden:

‘M'neer pastoor, maak het kort, ik begrijp al waar u heen wilt. Weet u wat? Geef mij m'n potje terug, dan zal.... dan zal ik wat voor het nieuwe vaandel bijdragen.’

Terstond haalde hij zijn lederen portefeuille uit den zak.

‘Daar, m'neer pastoor,’ zeide hij en legde een bankbiljet van honderd mark op diens lessenaar, ‘hiermee los ik mijn potje in en u schaft er een nieuwe vaan voor aan.’

De geestelijke was eerst niet weinig verbaasd over deze onverwachte wending. Toen hij evenwel zag, dat de molenaar het ernstig meende met dat losgeld, zei hij op blijden toon:

‘Nu, dan zal ik maar zeggen: ‘God loone 't u, mulder!’

Deze greep haastig naar zijn dierbaar snuifpotje en stak het met een tevreden gezicht in den zak. Maar den kerkmeester beet hij toe:

‘Vriendlief, jij krijgt heel je leven geen snuifje meer van me. En in de kerk snuif ik ook nooit meer.’

‘'t Komt er niet op aan,’ gaf de kerkmeester vroolijk ten bescheid. ‘Het beste snuifje heb ik in elk geval heden te pakken gekregen, op Peter en Paulus.’

Allen die in de kamer waren, lachten en de molenaar zelf ook, terwijl hij zich verwijderde.

Veertien dagen later prijkte in de parochiekerk een prachtig vaandel ter eere van de apostelvorsten, en het was geplaatst juist dáár, waar de molenaar, als eerste in de kerkstoelen, zijn plaats had. Deze heeft trouw woord gehouden - in de kerk snuift hij niet meer.

Naar het Duitsch.

W.

Bij de Platen.

St. Bavo in rouw. -

Gaven wij in ons vorig nummer de beeltenis van den onvergetelijken Bisschop van Haarlem, Z.D.H. Mgr. Bottemanne, ditmaal bieden wij den lezers een herinnering aan van de plechtige uitvaart voor den doorluchtigen kerkvoogd in de kathedraal van St. Bavo.

De Haarlemsche kathedraal is in rouw. Het priesterkoor prijkt in een groote rouwversiering met zilver. In zilveren letters staat op het zwart als omranding: ‘Het is eene heilige en heilzame gedachte voor de overledenen te bidden, opdat zij van

hunne zonden verlost worden. 2 Math. XII, 46.' Voor het altaar ligt het kleed, dat de overleden kerkvoogd bij zijn gouden priesterjubilé van de Zusters Ursulinen ten geschenke ontving.

Op de katafalk, omgeven door brandende kaarsen, staat de eenvoudige eikenhouten kist, met een lijkkleed bedekt, waarop de teekenen der bisschoppelijke waardigheid.

Het keizerin Elisabeth-monument te Meran. -

Een der meest tragische gebeurtenissen van het einde der vorige eeuw blijft de moord op keizerin Elisabeth van Oostenrijk, den 10den September 1898 te Genève gepleegd, waardoor de op zich zelf reeds tragische figuur der vorstelijke zwerfster ons in een nog tragischer licht verschijnt.

Voor deze koninklijke martelares heeft de koninklijke en keizerlijke voorsnijder en *Kommerzialrat* Dalmata Edler van Hidaghet te Meran in Tirol een door kunstenaarshand ontworpen monument doen oprichten.

Den tweeden Paaschdag werd het gedenkteeken, dat zich in het Maria Valeria-park der bekende badplaats verheft, plechtig onthuld in tegenwoordigheid van aartshertog Eugenius, die keizer Frans Jozef vertegenwoordigde, en van de gewestelijke en stedelijke autoriteiten. Het uit wit marmer gehouwen monument is een schepping van den uit Tirol geboortigen beeldhouwer Hermann Klotz, die een professoraat aan de kunstnijverheidsschool van het Oostenrijksch Museum te Weenen bekleedt.

Op een laag voetstuk, dat als inschrift enkel

den naam 'Elisabeth' draagt, verheft zich het beeld der keizerin, in een eenvoudig, nauwsluitend gewaad op een lichten tuinstoel gezeten, den peinzenden blik op de bergen van het Etsch-dal gericht, waarin zij Verre voettochtjes placht te ondernemen.

En de beschouwer, Oostenrijker of vreemdeling, zal met weemoed denken aan de vorstelijke vrouw, aan wier leven op zoo ontijdige en wreede wijze een einde kwam.

De Russische reus Feodor Machnow. -

Deze Goliath, die, nog maar twee en twintig jaar oud, reeds een lengte van twee meter acht en dertig centimeter heeft bereikt, is op het oogenblik in het Panopticum te Berlijn te zien, waar hij allicht nog meer belangstelling zal wekken dan de wassen beelden van de beroemdste historische persoonlijkheden.

Ook aan het museum voor land- en volkenkunde in de Duitsche hoofdstad heeft de Russische reus een bezoek gebracht en daar kennis gemaakt met den directeur, prof. dr. von Luschan, iemand van middelbare grootte, maar naast Feodor Machnow gezien niet veel meer dan een dwerg.

Deze dr. von Luschan wijst er op, dat er twee hoofdsoorten van reuzen zijn. De eerste en het meest voorkomende soort zijn de zoogenaamd lange menschen, zooals men die bij de lijfgarde van den Duitschen keizer aantreft. Men herinnert zich, dat keizer Wilhelm op zijn reis naar Rome twee zulke exemplaren had meegenomen, van wie de een, de langste soldaat van het Duitsche leger, twee meter en zes centimeter mat. In den regel worden deze soort reuzen niet langer dan omtrent twee meter, en zelfs menschen van één meter vijf en tachtig en daarboven moeten tot deze groep gerekend worden. Zij lijden niet onder hun lengte, komen uit lange familiën voort en hebben in den regel zelf ook lange kinderen. Nauwkeurige metingen hebben aangetoond, dat zij een aanmerkelijk deel van hun lengte te danken hebben om een onevenredigen groei der beenen.

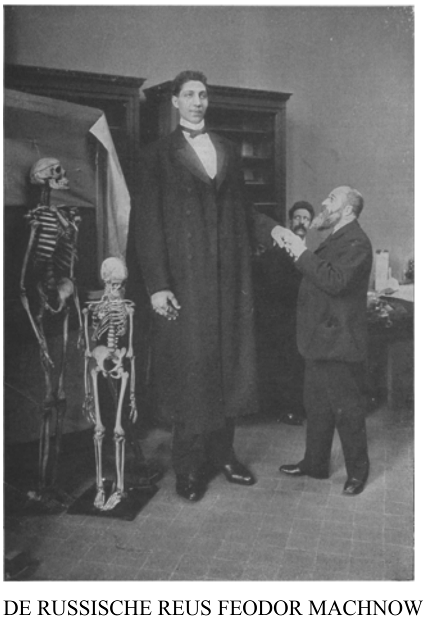

DE RUSSISCHE REUS FEODOR MACHNOW IN HET MUSEUM VOOR LAND- EN VOLKENKUNDE TE BERLIJN.

Anders is het met de soort reuzen, waartoe Machnow behoort. Zulke menschen bereiken een nog grootere lengte, zelfs tot 250 centimeter en daarboven, maar ten koste van hun gezondheid. Zij worden zelden oud, zijn meestal zwak en lijden aan een verkromming der wervelkolom, terwijl zij uit niet lange, eer kleine familiën voortkomen. Daarentegen komen hun proporties meer met die van den normalen mensch overeen. Alleen blijft hun hoofd, vooral de schedel, in groei achter.

Van Machnow vertelt prof. von Luschan, dat hij beter ontwikkeld is dan de groote hoop zijner collega's en ook een betere gezondheid geniet. Hij heeft gezonde longen en een rechten ruggegraat, maar zijn handdruk is niet krachtiger dan die van een gewoon mensch, en ook het trappen klimmen valt hem zeer moeilijk.

[Nummer 26]

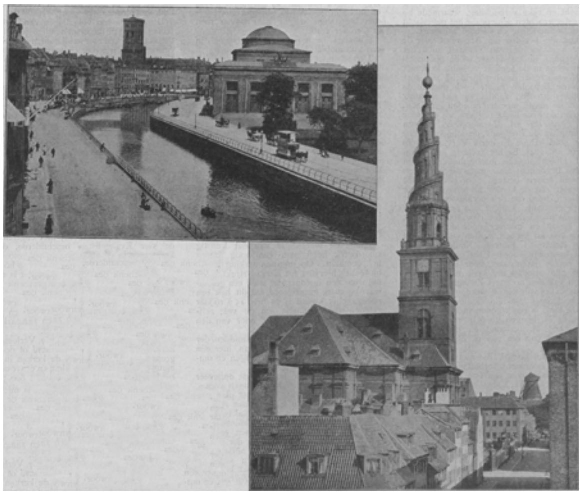

KOPENHAGEN. Op den achtergrond: de Lieve-Vrouwekerk [Frue kirke], op den voorgrond: Museum Thorwaldsen.
KOPENHAGEN. De Verlosserskerk [Frelsers kirke.]

Schetsen uit Kopenhagen, door G.F.J. Douwes.

III. Merkwaardige Gebouwen.

Kerken en bedehuizen bezit Kopenhagen vele, waaronder evenwel maar weinige door schoonheid uitmunten; eeuwenoude kerken echter evenmin als zeer oude gebouwen, daar die alle door verschillende krachten zijn verwoest.

Het bestaan dier vele en velerlei kerken vindt zijn oorsprong hierin: hoewel de Luthersche leerstellingen in Denemarken beter worden gehandhaafd en in praktijk gebracht, dan b.v. in Duitschland en Nederland, breidt het sektewezen zich ook hier ontzaglijk uit en wordt het aantal baptisten, methodisten e.a. steeds grooter; daarenboven hebben de Engelsche, Duitsche en Fransche protestanten en de schismatieken allen hier hun kerken.

Dat die kerken niet in dien staat van verval verkeeren gelijk zoovele hervormde kerken in Nederland, en dat zij bij de godsdienstoefeningen tamelijk druk worden bezocht, is een bewijs van den godsdienstzin des volks, want ondanks veel scheiding en scheuring heeft het alles-ontkennende ongeloof hier niet de schromelijke verwoestingen van zuidelijker landen aangericht.

Veel heeft de Luthersche kerk nog van de oude Moederkerk bewaard: men ziet dat in het kruis, dat op bijna al hun kerken prijkt; - in de beelden, waarmede deze uit- en inwendig zijn versierd, want beeldenaanbiddingsvrees kent men hier niet; - in het luiden der klokken 's middags om twaalf uur en des avonds (hoewel er geen

Angelus meer wordt gebeden), alsmede vóór de godsdienstoefeningen en bij het begraven der dooden; - in het altaar, dat bestaat uit de altaartafel, waarboven een groot kruis, (hier met, daar zonder corpus), oprijst en door twee of vier kandelaars met waskaarsen of electrisch licht wordt geflankeerd, maar dat, helaas! het voornaamste, het tabernakel, mist; - eindelijk in de Luthersche mis, slechts een nabootsing en misvorming van ons hoogheilig Misoffer.

De hoofdkerk des rijks is de *Frue kirke* (O.L. Vrouwekerk), de oudste kerk der stad, wier geschiedenis opklimt tot de dertiende eeuw, dus oorspronkelijk Katholiek, maar nu Luthersch. Hier werden de bisschoppen gewijd en van koningin Margaretha (1375) af de koningen gekroond.

In 1728 brandde de oude kerk af, maar werd weer opgebouwd met een toren, die 120 M. hoog was. Bij het bombardement door de Engelschen in 1807 werd de toren in brand geschoten, ten gevolge waarvan de kerk andermaal een prooi der vlammen werd. In 1811 begon men met den wederopbouw, volgens het ontwerp-Hansens, in Griekschen renaissance-stijl en in 1829 werd zij ingewijd. Het gebouw - 72 M. lang en 34 M. breed, met een 62 M. hoogen vierkanten toren, waarop een groot verguld kruis - heeft uitwendig niets schoons dan het voorportaal met zijn zes Dorische zuilen, die de frontispice ondersteunen, waarop de beroemde marmeren groep van Thorwaldsen: *Joannes de Dooper predikend in de woestijn*. Aan beide zijden van het portaal staat

een kolossaal bronzen beeld: *Mozes,* door Bissen en *David,* door Jerichau ontworpen, terwijl boven den hoofdingang een basrelief in gips wordt gevonden, *Jesus' intocht in Jerusalem* voorstellend.

Maar inwendig[1)] is de kerk merkwaardig om de heerlijke kunstwerken van Thorwaldsen: welk een verheven uitdrukking op dat goddelijk gelaat, welk een edele en indrukwekkende houding van den *Verrezen Christus,* die in de altaarnis staat; welk een rijke verscheidenheid van voorkomen en houding en toch groote regelmaat bij de *Twaalf Apostelen,* in de zijbeuken geplaatst! Zie aan den opgang van het altaar dat heerlijk *Doopbekken:* een knielenden engel, welke die meesterlijk gebeitelde schelp draagt; beelden en doopbekken zijn alle uit edel marmer gehouwen. Hier vertoont zich de geniale meester in zijn volle kracht en rijke verbeelding, waarmede hij kunstgewrochten schiep, die het nageslacht met bewondering en eerbied aanstaart.

Dat de beelden der Apostelen vóór de nissen staan, daarvan verhaalt men het volgende: de kunstenaar wilde zijn meesterwerken in de somber verlichte kerk niet half verbergen; daarom hield hij zich niet aan de bepaalde maat, doch maakte de beelden grooter, zoodat zij niet *in* maar *voor* de nissen moesten worden geplaatst.

Van de Frue Kirke begeven wij ons naar de *Frederiks-* of *Marmorkirke,* op een pleintje in de Bredgade, de schoonste kerk der stad. Door Frederik V (1746-1766) werd in 1748, bij het 300jarig jubilé van het Oldenburgsche koningshuis, met den bouw begonnen; maar nadat twee millioen kronen waren besteed voor het kostbare marmer, dat de koning als bouwstof wilde bezigen, werd om den oorlogstoestand het werk gestaakt. Langer dan een eeuw lagen de marmerblokken daar, totdat in 1875 èn grond èn marmer door de regeering voor 200.000 kronen werden verkocht aan den staatsraad Fietzen. Nadat deze met den koop zijn voordeel had gedaan, begon hij eenige jaren later voor eigen kosten met den opbouw der kerk, naar het ontwerp van den architect Zwingmann, en in 1894 was zij voltooid en werd in tegenwoordigheid der koninklijke familie ingewijd.

De kerk is een rotonde met een schoonen, 84 M. hoogen koepel, wiens middellijn 32.65 M. bedraagt en maar weinig kleiner is dan die van de St.-Pieterskerk te Rome.

Boven den koepel, die met verguld lofwerk rijk is versierd, verheft zich een kleine koepel, waarboven een fraai verguld kruis prijkt. Waar de koepelmuren boven de kerk verrijzen, bevindt zich een vooruitspringende balustrade, waarop achttien beelden van beroemde Kerkvaders en nog anderen in deze volgorde zijn geplaatst: *Joannes de Dooper, Petrus, Paulus, Polycarpus, Ireneus, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Benedictus, Gregorius de Groote, Bernardus, John Wicliff* (!), *Johannes Huss* (!), *Luther* (!), *Mozes* en *Elias*.

(Het gezelschap der drie hervormers bij die H.H. Kerkvaders moet hier niet te zeer verwonderen: meermalen vindt men in de huisgezinnen de afbeeldingen b.v. van den H. Petrus en Luther vreedzaam naast elkander hangen.)

Aan weerszijden van den hoofdingang staan de bronzen beelden: rechts, van den *H. Ansgarius,* links, van *Grundtvig* (een vermaard predikant.) De voornaamste versiering der kerk van binnen zijn de fresco's van Overgaard, die langs de koepelwanden zijn aangebracht.

De *Frelsers Kirke* (Verlosserskerk) in Christianshavn, in 1694 gebouwd, is bezienswaardig om haar altaar van Carrarisch marmer, waarop eenige beelden in welke midden de *Verlosser,* Wien een engel den lijdensbeker overreikt; verder om

1) Eene afbeelding van het inwendige in een volgend nummer.

de beelden, die het koor omgeven en aartsengelen en engelen voorstellen, het albasten doopbekken met basreliefs en het orgel met sculpturen.

Merkwaardig is vooral haar 95 M. hooge toren om het sierlijk verguldsel, de kunstige spiraaltrap, die hem omringt en het vergulde beeld van den verrezen Verlosser met de zegevaan in de hand op zijn spits.

Evenzoo onderscheidt zich door haartoren de *Trinitatis Kirke* (Drievuldigheidskerk), in het midden der stad, naar de teekeningen van Christiaan IV in spitsbogenstijl (1637-1646) gebouwd, wier altaar en preekstoel met fraai beeldhouwwerk zijn versierd, en waarin de schoone graftomben van eenige beroemde mannen.

De toren is de beroemde *Runde Toorn,* 36 M. hoog en 15 M. in doorsnede. Men verhaalt, dat toen czaar Peter de Groote Kopenhagen bezocht, hij herwaarts kwam en met zijn gemalin in een met vier paarden bespannen wagen naar boven reed (2 October 1716).

(Onlangs heeft iemand het gewaagd, in een automobiel den toren te bestijgen.)

Den 'Ronden Toren' te beklimmen, heeft iets eigenaardigs, of liever klimmen is het niet: men loopt door een weinig hellende, ongeveer 3 M. breede wandel*gang* (zou men het kunnen noemen) steeds in de rondte, liefst de buitenste zijde houdende, zooals men doet bij een wenteltrap, en stijgt bijna onmerkbaar. De wandelgang loopt langs de binnenzijde van den buitenmuur, die op verschillende plaatsen kleine vensters heeft, zoodat er voldoende licht is. Heeft men eindelijk een zekere hoogte bereikt, dan moet men nog een veertigtal trappen klimmen, om op het platvorm te komen.

Rondom den torentrans vindt men zeer schoon smeedwerk uit den tijd van Christiaan IV, o.a. meermalen de letters R.F.P., beteekenend 'Regna Firmat Pietas' (Godsvrucht bevestigt het rijk), het devies van Chr. IV.

Langs de buitenzijde van dat kunstig smeedwerk heeft men een hoog ijzeren hek gemaakt. Op mijn aanmerking dat dit buitenhek hier niet tot sieraad strekt, werd mij door een inwoner der stad, een geloofwaardig man, geantwoord, dat dit hek een noodzakelijk kwaad is en hier 15 à 16 jaar geleden werd geplaatst, om de vele zelfmoorden, die geschiedden door van den toren te springen, te beletten.

Daar deze nagenoeg in het midden der oude stad ligt, heeft men van hier een prachtig gezicht over Kopenhagen en omstreken.

Niet ver vandaar hebben de ongeveer 3500 Israëlieten, die in Kopenhagen wonen, hun synagoge, in 1833 naar het plan van professor Hetsch in Egyptischen stijl gebouwd en van binnen zeer smaakvol.

Een der oudste en, na verschillende vernieuwingen ondergaan te hebben, een der schoonst monumentale kerken der stad is de *Heilige-Geestkerk,* met een antiek marmeren altaar, waarboven een schilderij *Christus' Hemelvaart,* en in het koor een schilderstuk *Luther op den Rijksdag te Worms in* 1521.

Aan deze kerk, waarin de Deensche reformator Hans Tausen zijn leerstellingen verdedigde, grenst een mooie, zeer oude grafkapel, die eeuwen vroeger een deel van een klooster uitmaakte.

Tegenover het slot Christiansborg niet ver van de haven is de kerk der Marine, de *Holmens-Kirke,* in Gothischen stijl in den vorm van een kruis gebouwd.

De sieraden der kerk van binnen zijn het kunstig smeedwerk aan het altaar en den preekstoel, eenige schilderstukken en een groote kroonluchter.

In de groote grafkapel het mausoleum der Marine, rusten eenige Deensche zeehelden, waaronder *Niels Juel* († 1697) en *Peter Fordenskjold* († 1720), wier bronzen standbeelden in de nabijheid der kerk worden gevonden.

De Duitsche, Fransche en Engelsche protestanten hebben hier hun bedehuizen in:

de *Petri Kirke,* de *Deutsche Gemeinde-Kirche* genoemd, een Gothische kruiskerk, wier sieraad haar schoone 68 M. hooge toren is; -

de onaanzienlijke *Reform Kirke,* waartoe een Duitsche en een Fransche gemeente behooren, die in 1889 haar 200-jarig jubilé hebben gevierd; -

de kleine, sierlijke, in vuursteen opgetrokken *St. Albans-Kirke,* van welke de prins van Wales (koning Eduard VII) in 1885 den eersten steen legde en wier mooie ligging in een park nabij de haven met haar schoonheid van bouw wedijvert.

In deze kerk wordt het priesterkoor van het schip door een communiebank gescheiden, wat dus meer aan onze katholieke kerken doet denken.

Ook zag ik hier bloemen op het altaar, die ik nog in geen kerk der Lutherschen had aangetroffen.

De *Irvingionen,* volgelingen van Edward Irving († 1834), die in uitwendige gebruiken den Katholieken zeer nabij komen (b.v. door gebruik van wierook en wijwater) en zich Katholisch-Apostolisch noemen, hebben hier ook een kerk, die in 1871 werd ingewijd.

Eindelijk de *Russische Kerk* in de Bredgade, naar de teekeningen van den Russischen architect Grimm in Byzantijnsch-Russischen stijl gebouwd en met drie vergulde koepels, ieder door een sierlijk kruis gekroond. Onder den middelsten koepel bevindt zich de fraai geschilderde afbeelding van den *H. Alexander Newsky,* naar wien de kerk is genoemd.

Van binnen is zij prachtvol, zonder overladen te schijnen, waartoe ook het gedempte licht medewerkt. Onder de schilderstukken munten uit: *Christus aan het meer Genesareth,* de *H. Alexander Newsky, Maria Magdalena,* de *aartsengel Gabriël,* de *H. Maagd met het goddelijk Kind, St. Michaël* e.a. Door een schoone, met engelen en de vier Evangelisten beschilderde, deur komt men in de absis, waarin een kolossaal schilderij: *Christus gebiedt den storm* boven het altaar, waarvan de tafel bezet is met kostbare edelgesteenten, een geschenk des keizers is.

In 1884 werd deze kerk, in tegenwoordigheid van czaar Alexander III en zijn gemalin, prinses Dagmar van Denemarken, en het Deensche hof ingewijd.

Al deze kerken, behalve de Verlosserskerk, worden in de oude stad of op de grens daarvan gevonden; de kerken in de nieuwe wijken zijn alle klein en eenvoudig, bieden maar plaats voor 400 tot 800 personen en zouden meer in een dorp dan in een wereldstad op haar plaats zijn.

Zij onderscheiden zich echter door twee zaken: eerstens door haar gunstige ligging, b.v. op een pleintje tegenover een lange straat, in een klein park, op den hoek van een paar breede straten, enz.; ten andere door de opmerkelijke overeenkomst der torens, waarmede alle voorzien zijn: een forschen, vierkanten, rood-steenen onderbouw, hier en daar zonder eenige versiering, en daarboven de vierkante of ronde spits, met koper gedekt en van een kruis voorzien. Alle hebben ook een uurwerk, bij sommige van slagwerk voorzien. Enkele dier kerken zijn geheel of gedeeltelijk op kosten van particulieren gebouwd.

Zoo b.v. de *Kors-Kirke* (Kruiskerk) tegenover de lange Korsgade, in den volksmond de *koffiemolen* genoemd, omdat een koffiekoopman daarvoor 85.000 kronen heeft bijgedragen; een andere, de *Jesus Kirke,* in de wandeling de *Bierkerk* geheeten, werd gesticht door den heer Karl Jacobsen, een rijken bierbrouwer, die daarvoor een aanzienlijke som gaf.

Deze kerk, in de vroegere voorstad *Valby,* maakt een gunstige uitzondering op de buitenkerken en kan met de schoonste der stad wedijveren. In Italiaanschen stijl

gebouwd met een campanile (vrij staanden toren), onderscheidt zij zich door haar fraaie zuilen en friesen met basreliefs, haar

altaar, preekstoel en orgel, alles getuigend, dat hier met smaak over onbekrompen middelen werd beschikt.

Het pleit zeker zoowel voor den kunstals den godsdienstzin der schenkers, dat zij voor dergelijken kerkbouw hun kapitaal ter beschikking stelden.

****

Aan het hoofd der inrichtingen voor wetenschap te Kopenhagen staat de *Universiteit*, in 1479 door Christiaan I gesticht en in 1788 gereorganiseerd.

Zij vierde in 1879 haar 400-jarig jubilé en heeft, gelijk zoo menige Alma Mater der wetenschap, tal van beroemde mannen, waaronder met Europeeschen naam, opgeleverd. Tot haar beroemdste hoogleeraren behooren: de godgeleerden Clausen en Martensen; de rechtsgeleerden Kolderap-Rosenvinge en Krieger; de geneeskundigen Bang, Eschricht, Otto en Stein; de natuurkundigen Oerstedt en Steenstrup; de geschiedkundigen Werlauff, Allen en Schiern; de wijsgeeren Sibbern en Nielsen; de kruidkundige Schouw; de letterkundige Madvig; de taalkenner Petersen; de sterrenkundige d'Arrest, enz.

Het Universiteitsgebouw, dat van buiten maar vooral van binnen om zijn vele beelden en groepen bezienswaardig is, ligt tegenover de Lieve-Vrouwekerk, in een rustige omgeving en is in Gothischen stijl door professor Malling in 1836 gebouwd.

In de nabijheid der hoogeschool liggen een paar gebouwen, die een deel van haar uitmaken: de *Universiteits-bibliotheek* en het *Zoölogisch Museum*.

De eerste, door professor Herholdt in oud-Gothischen stijl (1857-61) gebouwd, bevat meer dan 200.000 boekdeelen en ruim 4000 handschriften in oud-Perzische, Indische en Noordsche talen.

Het uitgebreid Zoölogisch Museum met zijn ongeschonden geraamten van uitgestorven reusachtige dieren; zijn talrijke opgezette zoogdieren en vogels; zijn verzameling van walvischskeletten, eenig in haar soort; zijn vele, waaronder zeldzame, visschen en andere waterbewoners; zijn honderden insecten en lagere diersoorten; zijn menigte kasten, vitrines en laden, die een wereld van dieren in verschillende toestanden bevatten, is hoogst merkwaardig en een rijke bron van studie, zoowel voor den geleerde en den student als voor den liefhebber.

Van den vrijen toegang 's Zondags en 's Woensdags wordt dan ook een ruim gebruik gemaakt.

Gelegenheden voor de practische studie, en met de Universiteit verbonden, zijn: het *Koning Frederiks-Hospitaal* met de daaraan grenzende *Chirurgische Akademie,* het *Bacteriologische* en het *Chemisch Laboratorium,* het *Observatorium,* de *Botanische tuin* en *boomkweekerij*.

Andere inrichtingen voor hooger onderwijs zijn: de *Polytechnische school,* in 1829 gesticht, waar de jongelieden theoretisch en practisch worden onderwezen in de scheikunde, wiskunde en werktuigkunde; de *Veeartsenijschool,* in 1773 gesticht en later met een *Landbouw-akademie* verbonden. Behalve deze en een *Militaire school,* in 1820 en een *Marineschool,* in 1781 gesticht, zijn er nog tal van scholen voor hooger en middelbaar onderwijs, terwijl jeugdige kunstenaars, voor hun vorming, gelegenheid hebben aan de *Akademie der schoone kunsten* in het slot *Charlottenburg*.

Bij de inrichtingen voor wetenschap vermeld ik ten slotte de *Groote Koninklijke Bibliotheek,* een der aanzienlijkste van Europa.

Deze 'Apotheek der ziel' is door Christiaan III (1533-1559) gesticht en bestaat uit drie afdeelingen: de *Deensch-Noorsch-Zweedsche* afdeeling, de *vreemde* litteratuur, alle talen en wetenschappen omvattend, en de afdeeling *Handschriften* in verschillende talen, waaronder IJslandsch van 't jaar 1300.

Dit oud-IJslandsch manuscript, het *Flötebog* (bog = boek) genoemd en IJslandsche mythen en sagen bevattend, is op de tentoonstelling te Chicago in 1892 geëxposeerd geweest, nadat met veel moeite de toestemming des Konings en der regeering was verleend om dit kostbaar document, haast schreef ik *reliek,* voor dat doel af te staan.

Het aantal boeken der Bibliotheek bedraagt meer dan 700.000 en wordt jaarlijks met 3000 vermeerderd, dat der handschriften 300.000. Zij is dagelijks geopend en heeft een ruime, uitstekend ingerichte leeszaal.

Is er door dit alles in deze stad ruimschoots gelegenheid voor beöefening der wetenschap, zeker niet minder is er te zien, te leeren, te genieten voor de kunst.

Weinig hoofdsteden in Europa bezitten zoovele, zoo onderscheidene en zulke rijke Musea als Kopenhagen. Het zijn ware schatkamers van oude en jongere, de edelste en hoogste, kunsttrezoren, van producten der grootste geestesgaven, der rijkste verbeelding, der hoogste idealen, door kunstlievenden en kunstkennenden te zamen gebracht, leerscholen voor het hoogste aanschouwingsonderwijs, voor ieder open en bijna dagelijks toegankelijk.

Jammer echter dat de lof en de waardeering hier niet onverdeeld kunnen zijn.

De kunst is evenals de wetenschap een goddelijke gave, den mensch alleen als koning der schepping geschonken, en dan slechts voldoet zij aan haar roeping, wanneer zij tracht hét ware, het goede en het schoone in de edelste en verhevenste vormen weer te geven; als zij bij haar pogen om de hoogste idealen te bereiken streeft naar de volmaaktheid, en daarbij zoo dicht mogelijk te naderen poogt den grootsten kunstenaar: God.

Maar er is een andere richting in de kunst en deze wil slechts weergeven de realiteit, de werkelijkheid, hoe ook van vorm of voorstelling, om het even of deze schoon of leelijk, verheven of laag, edel of verachtelijk is. Zij kiest haar onderwerpen waar en welke zij wil en tracht die natuur-getrouw weer te geven, niet lettende op wansmaak of onkieschheid, vaak niet op onkuischheid. De afbeeldingen van personen en voorvallen uit de heidensche godenleer mogen dikwijls uitmunten door schoonheid van vormen, haar vaak zinnelijke voorstelling of haar naaktheid maakt ze voor velen ongenietbaar.

Producten van de realistische richting der kunst worden hier vele in sommige Musea gevonden.

Als voornaamste dezer schatten en kunstverzamelingen wordt gewoonlijk beschouwd het THORWALDSEN-*Museum*, de trots der Denen, in half-Egyptischen, half-Griekschen stijl naar het plan van den architect G. Bindesböll op kosten der stad van 1838-1846 gebouwd. Het heeft meer dan 500.000 kronen gekost, terwijl Thorwaldsen voor onderhoud 50.000 kronen schonk.

Het gebouw vormt een vierhoek, lang 70, breed 40 en hoog 15 M.; het schilderwerk in cement der buitenmuren, dat door weer en wind veel heeft geleden en daarom een geheele restauratie behoeft, stelt voor: aan de eene zijde de plechtige ontvangst door het juichende volk van den kunstenaar te Kopenhagen op 17 September 1838, na een achttienjarig verblijf in het buitenland, met een groot deel zijner voor het Museum

bestemde werken; aan de andere zijde het overbrengen op verschillende vervoermiddelen van al deze kunstgewrochten.

Boven den hoofdingang bevindt zich een *Victoria*, die een vierspan bestuurt, een kunstwerk in brons, waarvan de godin en één paard door Thorwaldsen, de drie andere paarden door den beeldhouwer Bissen zijn gemodelleerd. Vóór we het heiligdom der kunst binnengaan om te zien en te bewonderen, eerst een woord over den grooten meester zelven.

Bertel Thorwaldsen werd den 19den November 1770 op zee tusschen IJsland en Kopenhagen geboren en legde zich aanvankelijk toe op het bedrijf zijns vaders: het snijden van beelden ter versiering van schepen. Maar hij was voor grootscher loopbaan bestemd en zou later in steen en edel marmer kunstgewrochten scheppen.

Op zijn elfde jaar was hij leerling aan de school der Akademie van Schoone Kunsten te Kopenhagen, waar hij verschillende prijzen behaalde en o.a. de buste van den minister Andreas van Bernstorff modelleerde. Dit vestigde de aandacht op hem en bezorgde hem een jaargeld voor een reis naar Rome, waar hij in Maart 1797 aankwam. Hier aanschouwde hij de antieke beelden van goden en helden en andere producten der klassieke kunst en kreeg hij omgang met groote mannen, zooals Canova, Carstens, den geleerden Zoëga e.a. Daardoor maakte het Rome der kunst en wetenschap zich van den zoon van het Noorden meester, gelijk eeuwen vroeger het Rome des gewelds, door de macht der wapenen, de Noordsche barbaren overwonnen en het Rome der liefde, door de prediking van het Christendom, ook ten laatste in het Noorden gezegevierd had.

De bewondering, waarmede hij de kunstwerken der ouden beschouwde, ontvlamde zijn geestdrift en spoorde hem aan tot navolging; een navolging, die echter zijn oorspronkelijkheid niet schaadde.

Talrijk zijn dan ook zijn mythologische beelden en voorstellingen (o.a. *Bacchus en Ariadne* en *Jason, het Gouden Vlies veroverend,* zijn eerste groote werken), waarvan vele hier in het Museum, maar ook verscheidene in buitenlandsche verzamelingen of in bezit van particulieren zijn.

Van de vele opdrachten, hem door vorsten of andere voorname mannen gedaan, vermeld ik die van keizer Napoleon, om voor het zomerpaleis op den Monte-Cavallo een groote fries te bewerken; hij koos daartoe *De Triomftocht van Alexander den Groote in Babylon* en voltooide het kunstwerk in 1812. Later heeft hij dit meermalen gebeiteld, o.a. ook voor het in 1884 verbrande slot Christiansborg.

Van zijn arbeid der volgende jaren zijn vooral vermeldenswaardig: de busten van *Ganymedes,* van *lord Byron,* zijn beroemde *Herdersknaap met den hond, Mercurius als Argusdooder* en de twee bas-reliefs *Christus met Zijn Jongeren aan het meer van Tiberias* en *Christus in Emmaus*.

In 1819 keerde hij naar zijn vaderland terug, waar zijn eerste kunstwerken waren de standbeelden van den Koning en de Koningin, benevens van verscheidene prinsen en prinsessen. Van dien tijd zijn ook eenige der kunstgewrochten voor de Lieve-Vrouwekerk, boven beschreven.

Tot Deensch Staatsraad benoemd, vertrok hij in 1820 over Berlijn, Dresden, Warschau, waar hij de buste van *Czaar Alexander I* modelleerde, Troppau en Weenen naar Italië. Te Rome schiep hij weder verscheidene kunstgewrochten, waaronder: de modellen der overige apostelbeelden en het uit veertien beelden bestaande fronton: *De prediking van Joannes in de woestijn* voor de Lieve-Vrouwekerk; het *Monument van Copernicus* en het *Ruiterstandbeeld van prins Poniatowski,* beide in brons te Warschau; het borstbeeld en een bas-relief voor de sarcophaag van kardinaal *Consalvi*

en een heerlijk monument ter eere van *Paus Pius VII* in de St.-Pieterskerk; verschillende standbeelden, enz.

Toen hij in 1838 voor de tweede maal in zijn vaderland terugkeerde en vele zijner kunstschatten medebracht, had bovengenoemde geestdriftvolle ontvangst door zijn landgenooten plaats.

In de beide volgende jaren modelleerde hij vooral onderwerpen uit het leven des Zaligmakers, alsmede het standbeeld van koning *Christiaan IV,* de busten van *Holberg, Oehlenschläger* en *Steffens* en zijn eigen standbeeld in natuurlijke grootte.

In Mei 1841 vertrok hij voor de derde maal naar Rome, waar hij o.a.: *De zeven*

DE VIER RIJTUIGEN VAN DEN NIEUWEN KONINKLIJKEN TREIN.

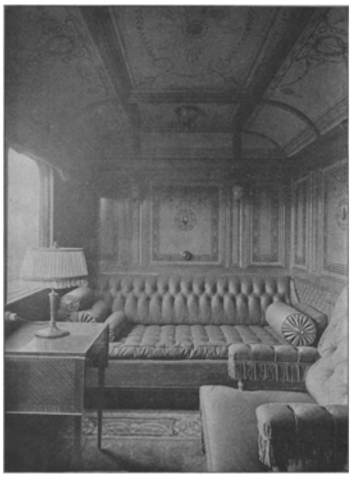

ZIJGANG VAN DEN NIEUWEN KONINKLIJKEN TREIN.

SLAAPKAMER VAN H.M. DE KONINGIN IN DEN NIEUWEN KONINKLIJKEN TREIN.

dagen der week, voorgesteld door engelen, *De vier jaargetijden* en eenige mythologische voorstellingen vervaardigde; reeds het volgende jaar reisde hij naar zijn vaderland terug en overleed te Nysoe in Maart 1844.

Volgens zijn wensch werd hij begraven in het Museum, waar zijn stoffelijk overschot rust op den binnenhof, omgeven door de zalen met zijn kunstgewrochten, als een meester in zijn atelier omringd door zijn werken.

Op twee verdiepingen in 42 grooter en kleiner zalen - behalve de voorhal beneden, de corridors en de Christuszaal - bevinden zich in het Museum 648 kunstwerken, door Thorwaldsen zelven vervaardigd, benevens vele andere, alles door hem bij laatste wilsbeschikking aan zijn vaderland vermaakt, onder voorwaarde dat daarvoor een afzonderlijk gebouw zou worden bestemd.

Een catalogus in drie talen (Deensch, Fransch en Duitsch) wijst den weg in deze kunstwereld, waar men zich verbaast over de groote vruchtbaarheid, de veelzijdige opvatting, de rijke verbeelding, de naïveteit en den humor, en de geoefende meesterhand, die wat de geest schiep zoo juist wist te belichamen.

Het is hier niet mogelijk uit die talrijke kolossale standbeelden en groepen, busten en reliefs, in gips en marmer, van vorsten en groote mannen en mythologische voorstellingen, afzonderlijke op te noemen; van eenige der voornaamste is boven reeds gesproken.

Op de tweede verdieping is Thorwaldsen's schilderijenverzameling geplaatst, over verschillende zalen verdeeld; hieronder bevinden zich eenige meesterstukken van Deensche en andere kunstenaars. In de laatste zaal, No. 42, vindt men - behalve Thorwaldsen's onvoltooiden arbeid, waaronder een buste van Luther, en eenige schilderstukken, onder welke twee portretten van den grooten meester - ook zijn meubelen, en het trof mij, met welke zorg en piëteit deze worden bewaard: niet alleen zijn zij voortreffelijk onderhouden, maar ook zorgvuldig gedekt met helderwitte lakens, die zeker dikwijls worden verwisseld.

(*Wordt vervolgd.*)

Uw rijk kome!

Heilig Hart! Och, kome
Eindelijk de tijd, waarnaar
Haken zooveel vromen,
Als U toegewijden zijn!
Wanneer zal het dagen,
Uw bekoorlijk Harterijk?
Menigmaal zij zagen
Met verlangende oogen wijd,
Of er soms verborgen
In de verte iets duiden mocht
Op Uw komste. ‘Morgen!’
Zeiden zij elkandren toe.
Maar de morgens krieken
De een na d' ander - 't daghet niet,
Wel een wolk van wieken
Komt er soms, ik weet niet hoe,

Zwart en zwaar gedreven.
‘Zuivert, zuivert uwe ziel!’
Hoor ik nu geheven
Hoog en hel een hemelstem,
Eerder zal 't niet dagen,
Het beloofde rijk van Hem,
Dat de vromen vragen.

Feestdag van Petrus en Paulus.

O Roma felix!

O Rome, zalig onder alle steden!
't Is niet de diadeem van kostbaarheden,
Om Uwe zeven toppen weggezet,
Waarop het meest de christen-pelgrim let,
Wanneer hij, eensklaps van eerbiedig schromen
Bevangen, aan Uw voeten is gekomen
En staat onthutst in 't onvermoede licht
Van zooveel marmer. Neen! 't Geloof hem richt
En leidt naar 't graf van de doorluchte Vorsten,
Die fier Uw waanwijsheid weerspreken dorsten
En slaan de tafels van Uw wetten stuk;
Die leggende op Uw schoud'ren 't need'rig juk
Des Kruises U de ware grootheid schonken,
Waar onderdanig and're kerken lonken,
Als dochteren naar hare Moeder, heen.
O Rome, zalig om dàt Licht, 'twelk scheen
En schijnt nog immer en onafgebroken,
Gelijk het op Uw voorhoofd werd ontstoken
Door Petrus en door Paulus!
Dat is het,
Waarop vandaag de Stichtsche Kerke let,
Nu ze in den geest is Stedewaart getogen
En dankend valt op 't graf onder de bogen
Des hoogen tempels bij het Vaticaan.
De Dochter laat haar blauwe blikken gaan
En weiden in Uw Licht, dat, lang voorhenen
Haar aan de Maas- en Waaloevers verschenen,
Een halve eeuw her weer milder tegenloeg,
Toen zij deemoedig om het voorrecht vroeg,
Waarmede Gij haar sinds hebt begenadigd.
De Stichtsche Kerk zich aan Uw Licht verzadigt.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

De koninklijke trein.

Een stuk van weelde, waaraan meester en gezel twee volle jaren lang hun beste kracht besteedden, een pracht-produkt van nagenoeg uitsluitend Hollandsche industrie, kunst en kunstnijverheid, - waarlijk, de hartelijk dankbare vreugde, waarmede Nederlands beminde Koningin dit zóó vorstelijk huwelijksgeschenk van de Staats- en Hollandsche Spoorwegmaatschappijen heeft willen aanvaarden, was gemotiveerd en door de geefsters verdiend.

De heer C.E. Mögle, photograaf te Rotterdam, die de officieele opdracht ontving: van het uit- en inwendig der koninklijke treinrijtuigen opnamen te maken, en met dat werk weer een proeve mocht leveren van zijn zeldzaam artistieke vakbekwaamheid, verkreeg voor ons van zijn lastgever toestemming een keur uit de opnamen in de *Belgische Illustratie* te reproduceeren. Wij kozen: den trein in zijn geheel van buiten, een perspectievischen kijk in de zijgang, de slaapkamer van Hare Majesteit.

Ziet men de vier waggons: voorop het bagage-, achteraan het keuken-, in het midden de beide koninklijke salon-rijtuigen daar alle even lang [18.30 M., de buffers meegerekend] en even breed [2.84 M. buitenwerks] en met hun eenderen bouw, rechte lijnen en regelmatige vlakken, op de strakke rails staan, dan maken ze natuurlijk den nuchteren en kouden indruk, dien alles maakt, wat bestemd is om achter een locomotief aan te vliegen. Maar men bedenke: een spoorwaggon is geen landauer en een weeldetrein geen gouden koets. Doch kijk eens die gang in met haar fijne en overvloedige versiering, werp een blik in dat slaapvertrek met zijn kostelijken luxe, en ge beseft, dat deze pracht er eene is, waaraan een schat van goud is ten koste gelegd evenzeer als er macht van kunst aan is besteed, zij het ook, dat deze pracht niet zoo tot onverzadigens toe in de oogen schittert als die van het gulden kroningsrijtuig.

Van de beide middelste rijtuigen, het verblijf van H.M. de Koningin en Z.K.H. Prins Hendrik der Nederlanden, bevindt zich in het eerste het ontvangsalon, in het andere de eetzaal. De wagen met ontvangsalon heeft tot ingang voor vorstelijke personen een gesloten balcon met dubbele deuren, welke door de firma Beynes, de hoofd-leverancierster, voorzien zijn van een even vernuftige als practische sluiting. Door een halve beweging met den kruk namelijk openen zich alleen de beide bovenhelften der deuren, zoodat de vorstelijke reizigers zonder eenig gevaar tegen de, naar binnen opengaande, onderdeuren kunnen leunen om zich aan de menigte te vertoonen en haar een groet toe te wuiven bij het vertrek.

Het ontvangsalon grenst aan het balcon en heeft een doorgang tot Harer Majesteit slaapvertrek, dat op zijn beurt door een deur met H.M. toiletkamer verbonden is.

Achter de toiletkamer zijn nog in hetzelfde voertuig twee coupés, die tot slaapgelegenheden kunnen ingericht worden, en toilet voor H.M. hofdames. Een overdekte brug voert verder tot een kleine vestibule, welke toegang verschaft tot het voertuig, waarin eetzaal en dienkamer in het eerste, en slaapvertrek, toilet- en rook-salon van Z.K.H. den Prins, benevens coupé voor de heeren van het koninklijk gevolg, in het tweede gedeelte.

'De slaapkamer van Hare Majesteit de Koningin, in den Empire-stijl uitgevoerd in eschdoornhout met gedeeltelijk ingelegde en gebeitste motieven van lichtblauw en geel, heeft een koepelvormig plafond met fijne motieven beschilderd. De vakken zijn bekleed met blauw laken. Een blauw tapijt, uit de fabriek van Stevens te Kralingen, dekt den grond. Een groote divan dient tot zitplaats overdag, en wordt voor slaapvertrek uitgetrokken en vormt een bed; de zijden deken en benoodigdheden worden in een lade onder de bank geborgen. Gemakstoelen en tafeltjes, en kapstokken vormen de verdere meubeleering in dit vertrek. Een draaibare deur waarin spiegelglas, die tegelijk tot kleedspiegel dient, geeft toegang tot de toiletkamer.'[1)]

Van buiten zijn de voertuigen donkerblauw geschilderd, de gekroonde gouden W. en het Rijkswapen in kleuren zijn er de eenige versiering. Op onze groote plaat lijkt

1) Zie het zaakrijke opstel van J.H.R. in 'Eigen Haard', waaraan we bijzonderheden ontleenden.

het door de weerkaatsing van de omgeving op de glanzende wanden der rijtuigen, of deze met figuren en landschappen beschilderd zijn.

Wij hopen gaarne, dat onze lezers met plezier de mooie platen zullen bekijken en durven er op rekenen, dat zij allen instemmen met het volgende toostje-op-rijm, ingesteld op den Koninklijken Trein:

'k Wensch, Snel-paleis
En vliegend Hof,
U elke reis
Der Vorsten lof!

Geen huis, geen veld,
Of 't jubel er,
Waar ge aangesneld
U meldt van ver!

Rol rap van raên
Elf gouwen door, -
Slechts één vermaan:
Blijf binnen spoor;

Sta vast ter reis
Op rollend rond
Als 't Dam-paleis
Op palen-grond!

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

De poorter gaf den verbaasden Schütz geen andere verklaring, dan dat hij hem gelaste snel naar de plaats te gaan, waar hij zijn heer had achtergelaten, en hem zoo spoedig mogelijk tot hem te geleiden. Dienstknechten zouden met hem gaan, opdat hij den weg en het huis zou kunnen wedervinden. Zóóveel begreep de knaap wel, dat de booze dagen voorbij waren en de uitkomst niet verre was. De dienaren konden hem slecht bij houden, zoo snel rende hij de straten langs naar de kerk, waar de ridder hem zou wachten.

De schemering was lang gevallen, de gloeiende kleuren der beschilderde vensters waren dof en verbleekt. De stille duisternis, die den langen dag in de hoeken en gewelven der kerk was gevlucht, kwam langzaam er uit getreden en vulde 't gansche heiligdom. Jan van Arkel zat nog onbeweeglijk in een der hooge gebeeldhouwde banken gedoken; 't was hem of hij reeds lang vergeten had waarop hij wachtte. De rust en de stilte verlichtten wel zijn groote vermoeienis, maar op zijn denken en willen drukten zij als met looden handen. Het dacht hem, dat hij dagen en dagen daar kon blijven zitten zoo stil, zoo onbeweeglijk als een der beelden op de graftombes.

Daar klonken luid driftige voetstappen; fluisterend en toen luider riep men zijn naam. Arkel schoot uit zijn gepeinzen en, terwijl hij zich oprichtte, ontdekte zijn knaap hem door 't gedruisch, dat hij maakte.

‘Heer!’ klonk hem gejaagd en opgewonden tegen, ‘kom, kom snel mede, redding....’

‘Kind, wat is er? Komt waarlijk de engel van priester Andreas ook voor ons aanrijden?’

‘Ja, neen, heer!’ en de knaap lachte en schreide te gelijker tijd. ‘Geen engel, maar uw wapen, de zwaan en de balken, kom toch mede.’

En zijn meester bijna met geweld voortduwende, bracht hij hem buiten het kerkgebouw: daar stonden de knechten met een draagstoel en met flambouwen, en weinig tijds later stonden zij voor de statige, helverlichte poorterswoning.

VII.

Dies ben ik zeker ende vroet:
Weldaet waert niet vergeten.
MAERLANT.

Haastig opende zich de deur der huizinge op 't geklop van de knechten; in 't groote, ruime voorhuis stonden andere dienstknapen met fakkels, die met den uitersten eerbied de arm gekleede reizigers vóórgingen, een deur door, die hen in de badkamer bracht, waar ze, bijgestaan door de vlugge knapen, al spoedig met een zucht van welbehagen hunne bestoven en gerafelde kleederen afwierpen en zich verfrischten naar hartelust. Toen zij gereed waren, reikten de dienaren hun onderkleeden van fijn linnen en brachten dan met een diepe neiging aan Arkel een riddergewaad van zoo kostbare stoffe en maaksel, als de meest prachtlievende edelman zou kunnen dragen. Nooit had hij met zoo fier en zalig gevoel den mantel omgeworpen als thans, nooit vooral zoo vroolijk zwaard en dolk aangegord, hij, de stoute krijger, die al dien tijd geen wapen had omklemd. De Schütz kleedde zich met groote, verbaasde oogen in een korten, veelkleurigen rok, zooals de schildknapen dien te dragen plachten en ook Arkel's verbazing steeg, toen de jongen hem opmerkzaam maakte, hoe die versierd was met de Arkelsche kleuren.

Luttele woorden hadden zij over dit zonderling avontuur gewisseld, toen reeds de buigende dienaren hen weer wegleidden, de trap op, naar een groot en ruim vertrek, met lantarens en hanglampen verlicht, want door de kleine vensters met hun dik, groen glas, drong nu geen enkel lichtstraaltje meer naar binnen. Op sneeuwwit ammelaken stond het avondmaal gereed: gebraden en gezoden vleesch, gevogelte hard gebakken met radijs, en allerlei frissche en geurige vruchten. Hoe de uitgehongerden aten, schoon Arkel den knaap bijna dwingen moest aan dezelfde tafel met hem plaats te nemen! En toen de ridder den beker met malvezije opnam om den heildronk uit te brengen, greep de ontroering der onverhoopte vreugde hen beiden aan en de meester en de knaap schreiden als kinderen.

Nu zij verkwikt en verzadigd waren, konden zij niet rusten voor hunne nieuwsgierigheid bevredigd was, hunne verwondering was altijd grooter geworden en alles wat zij ondervonden geleek op een wonderlijke tooververtelling; heer Jan riep een dienaar nader en verzocht, dat hij hem tot zijnen meester zou geleiden. De man boog zich en zeide, dat hij geen anderen meester had dan den ridder Van Arkel, wiens bevelen hij eerbiedig wachten zou.

‘Maar ik wil den heer van dit huis spreken, ik wil dat mij dit alles duidelijk zal worden!’ zeide Arkel, ‘ik begrijp niet, mijn goede man, hoe ge in mijn dienst kunt zijn, daar ik u nooit te voren gezien heb en nimmer in deze stad vertoefde.’

De man zeide met nog meer eerbied, dat dit huis en alles wat het bevatte toebehoorde aan jonker Jan van Arkel, toekomstig heer van Gorichem, maar, wanneer het dezen mocht believen den huisvoogd, die deze huizinge tot zijn dienst bewaarde, te ontbieden, aan zijn bevel gehoorzaamd zou worden.

In nog grootere verbazing zeide Arkel hem aldus te doen en hij bleef stilzwijgend in zijn zetel zitten, tot de voorhang werd opgelicht en zich op den drempel de jonge poorter vertoonde, die reeds vroeger met den Schütz gesproken had. Hij was van ongeveer dezelfde jaren als Arkel en had een schrander, vriendelijk gelaat. Hij was deftig gekleed in een langen, blauwen overrok, die hem vrij sluitend van de schouderen tot de voeten dekte, terwijl de mouwen, aan de ellebogen uitgesneden, de mouwen van zijn onderkleed deden zien, dat van dezelfde bruine violetkleur was

als zijne hozen en zijn teruggeslagen kap met langen staart. Een oogenblik poosde hij op den drempel en de beide jonge mannen staarden elkaar aan, toen trad hij op Arkel toe en sprak met hoofschen eerbied:

'Welkom in uw huis, ridder Van Arkel! Zoo ik op uw gelaat niet de sporen van vermoeienis en ontbering ontdekte, zou ik het booze lot zegenen, dat u hierheen voerde en mij aldus in staat stelt een schuld af te doen, die mij al te zwaar drukt.'

'Sinds ik deze huizinge ben binnengetreden,' zeide Arkel, 'verkeer ik in steeds stijgende verwondering. Beroofd van alles, als een arm, eenvoudig pelgrim, kom ik in een mij gansch onbekende stad en vind daar eene woning, die mijn wapen draagt, waar men mijne wenschen voorkomt en mij als heer en meester huldigt. Nog vraag ik mij af, of ik niet droom. Ik bid u, dat gij, die hier in waarheid de meester schijnt te zijn, mij uwen naam zegt, en waaraan ik uwe goedheid dank, die zoo koninklijke gastvrijheid schenkt aan een die, bij zijn weten, u nog nimmer mocht ontmoeten.'

'Mijn naam zal u weinig zeggen; ge zult alleen toegeven, dat Maarten Symens goed Dietsch klinkt; van goedheid is geen sprake, want bij alle Heiligen, mijn goede meester, dit huis en al wat er toehoort *is* het uwe, naar waarheid en recht. Herinnert ge u niet meer den armen koomen, wien ge zijn mars afkocht, die u later wat hij won wilde teruggeven? Weet ge niet, hoe ge hem alles liet om er verder handel mede te drijven onder voorwaarde, dat gij deelen zoudt in de winst? Zie, wat ik nu doe, is geene goedheid, zooals ge mij eens beweest; 't is uw rechtmatig deel, dat ik u uitbetaal. Mijn handel is gezegend en ruim gezegend; naar allerlei vreemde steden heb ik Vlaamsche waren - voornamelijk linnens - uitgevoerd. Zoo kwam ik ook hier en huwde er de dochter van een geacht koopman; ik heb de goede stede, wier poort en ingang mij zoo willig openstonden, hou en trouw beloofd en ben poorter van Freyburg geworden. Mijne medeburgers hebben mij schepen gekozen en als men mij den rijksten poorter van Freyburg noemt, dan spreekt men geen leugen.

'Dit alles heb ik u te danken. En God is mijn getuige, dat het mij groote vreugde is, u weder te geven al wat u toekomt.'

Hevig ontroerd reikte Arkel hem de hand. 'Sta op, goede en getrouwe manne,' sprak hij, toen Maarten Symens een knie boog en de aangeboden hand eerbiedig kuste; 'ik kan u niet danken, want woorden kunnen hier te weinig zeggen. Ik heb vele landen gezien en vele menschen, ik was aan 't hof en in de legerplaats, bij weelderige feesten en heete gevechten. Als knaap dacht ik, dat het glinsterend wapenkleed en de met goud bestikte prelatenmantel waarborg gaven voor ridderdeugd en heiligheid, maar ik heb laagheid en snoode list gezien, waar ik ze 't minst vermoedde, en in mijn tegenspoed heb ik ondervonden, hoe de Christenen vaak onbarmhartiger zijn dan de heidenen. Maar gij, die eene luttele weldaad zóó kunt vergelden, doet me weer gelooven in al wat goed en edel is. Wat meer! ge leert me zien hoe goed God moet zijn, die zulke dienaren heeft.'

En, voelende, dat, zwak en uitgeput als hij was, hij zijn aandoening niet langer meester kon blijven, wierp Arkel zich in zijn zetel en zich geweld aandoende:

'Kom, Maarten, daar ge mij hier toch als meester erkent, wil ik als meester hier handelen. Laat uwe huisvrouw binnenkomen en laat uwe knechten wijn brengen. Ik zal u mijne geschiedenis verhalen en 't zal mij zijn als ware ik reeds terug in het vaderland.'

Het lieve, zachte gelaat van Elisabeth bloosde, toen Arkel haar nog eens herhaalde, wat dankbaarheid hij gevoelde, en vooral toen hij zoo hoogelijk prees het trouwe hart, dat zij 't hare mocht noemen. Spoedig verschenen nu de dienaars met zilveren

bekers en kannen vol ypocras en geurigen kruidenwijn; de Schütz, die van vermoeienis op zijn bankje zat te slapen, werd ter ruste gezonden en Arkel deed tot laat in den nacht aan zijn nieuwe vrienden het verhaal zijner avonturen. Maarten, toen hij bespeurde van wat hevig verlangen de ridder brandde om zijn reis voort te zetten, bood zich aan om hem te vergezellen en was van dit voornemen niet meer af te brengen. Zij bespraken dan hoe zij 't beste en spoedigste alles voor de reis in gereedheid zouden brengen, en toen de ridder zich eindelijk tot slapen legde in 't gelukkige vooruitzicht den volgenden morgen de reis te aanvaarden, had hij zich in langen tijd niet zoo rustig en tevreden gevoeld. Dan de vermoeienissen en ontberingen deden zich ook op het ijzeren gestel van Arkel gelden; de gansche week, die op zijn aankomst volgde, was hij te ziek om zijn legerstede te verlaten, maar spoedig keerden zijn krachten terug en op een lichten, vroolijken morgen stonden de paarden, trappelend en brieschend voor des poorters huizinge. Eene gansche schare leegloopers en nietsdoeners had er zich verzameld om den schoonen ridder te zien opstijgen en ook de kleine schildknaap had zijn deel in de bewondering van 't volk. Maarten Symens en twee zijner dienstknechten, allen met zwaarden gewapend, volgden en nu wist men meteen, dat de lange reize, die de poorter ging ondernemen, geen loos gerucht was, want anders dan op reis mag geen poorter wapens dragen, zoo hij niet in dienst der stede is.

KOPENHAGEN. Kjöbmagerkade [Koopmansstraat] en Ronde Toren.

Zoo ging de kleine troep door de nauwe, kronkelende straten met hare overhangende huizen, waarvan de spits toeloopende of getrapte gevels met arkels en soms met gansche torens versierd en versterkt waren. Een schoone stad! mogen die overhangende verdiepingen, op zware balken of gemetselde kariatyden rustende, ook een ietwat somber uitzicht aan de straten geven, wat eigenaardig karakter ligt er toch in ieder huis met de kleine, ranke deuren en hooge vensterramen,

meestal met ijzeren traliën gedekt, en wat schoon geheel vormen al de huisjes weer te zamen; wanneer ge ze ziet in 't bonte gewoel van drukken marktdag, zijn ze zoo gansch in overeenstemming met die veelkleurige menigte en ziet ge de stad nu, in den vroegen lentemorgen, nu de zon pas even lichten gaat op hare tallooze spitsen, dan kunt ge u haar weer niet schooner denken dan in deze volmaakte rust en zonnigen vrede.

Met wat vroolijk hart rijdt thans Arkel de poort uit, die hij zoo mismoedig was ingetreden. Voor weinige dagen kwam hij hier, een arme berooide, kranke pelgrim, en nu draaft hij reeds in volle wapenrusting en de burgers wijken eerbiedig ter zijde voor zijn trappelend ros, zelfs die twee deftige mannen, die ten stadhuize uittreden met hun zwarten tabbert en rooden kovel, waaraan de zilveren bellen klingelen, die

dus door hun gewaad kenbaar zijn als oversten der stad, buigen zich voor den wonderen Ridder. Want zijn roemrijke naam en heldhaftige daden hebben reeds door de gansche stad geklonken.

Aan de poort der stad vinden zij nog een kleinen stoet van wapenknechten, die met hen zullen trekken, want de rijke poorter wil, dat zijn weldoener met alle eer zal wederkeeren, zooals dit een edelman past, en daarbij wil hij zich voor allen mogelijken overval vrijwaren, want niet alleen, dat zij met den uitersten spoed zullen reizen en dus niet van eenig oponthoud gediend zijn, maar ook voeren de dienaren van Symens een schat van fraaie en kostbare zaken mede, alle geschenken voor den heer van Arkel en voor zijne bruid. En de ridder stelt zich reeds voor met wat opgetogenheid Ermgaard dat heerlijk weefsel zal bewonderen van teedere, hoogroode zijde, waarop met de meest volkomen kunstvaardigheid in blanke zijde en glinsterend gouddraad de Engelsche groetenis in beeld is gebracht.

(*Wordt vervolgd.*)

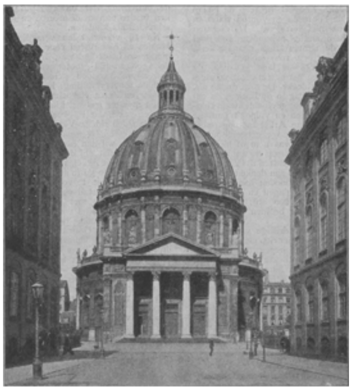

KOPENHAGEN. Marmor- of Frederikskerk.

[Nummer 27]

Jan van Goyen.

Gaven wij in den voor-laatsten jaargang der *Illustratie* eenige beschouwingen over een portretschilder[1)], die, staande aan den ingang der 17de eeuw, als een voorlooper der zoogenaamde groote School mag beschouwd worden, thans wenschen wij, gesteund door reproducties, onzen lezers eenig denkbeeld te geven van de wijze, waarop omstreeks denzelfden tijd het landschap werd beoefend.

Wij kiezen daartoe den landschapschilder Jan van Goyen.

Van tijdgenooten in den eigenlijken zin kan men hier niet spreken: toen Van Goyen in 1596 te Leiden geboren werd was koning Philips' hofschilder reeds twintig jaar dood, maar hierin kwamen zij toch eenigszins overeen, dat beiden het rondomme leven - de portretschilder den mensch, de landschapschilder de natuur - met andere oogen zagen dan hun voorgangers gedaan hadden; dat ze de schoonheid der uiterlijke verschijning - de een met aan Italiaansch voorbeeld en Spaansch hofmilieu zich aanpassenden praal, de ander met aan eigen landaard ontleende soberheid - uit kracht eener zelfstandige kunstovertuiging op hun doeken en paneelen hebben weergegeven.

Wij weten, dat bij de schilderingen der zoogenaamde Primitieven - de gebroeders Van Eyck, Memlinck, Quinten Massys - het landschap meer als stijlvolle omlijsting van het hoofdtafereel wordt opgevat. De godsdienstige idee, waarvan hun werken de getrouwe afspiegeling zijn, wordt gedragen door, vindt haar volkomen uitdrukking in de menschelijke figuur, 't zij deze als deelnemend aan eenige gewijde handeling, 't zij als eenvoudig portret meer om haarzelfs wil is weergegeven, terwijl het daarachter liggende landschap de schoone en beteekenisvolle voorstelling, het gedachtenrijke beeld, op harmonische wijze ondersteunen komt.

Eerst later kwam men er toe, het landschap om en op zich zelf te schilderen, niet als de verzinnelijking in kleur en lijn van ziellooze dingen, maar als de vertolking der in den kunstenaar levende, nu niet meer uitsluitend religieuse ontroering, en grooter noemen wij den kunstenaar, naarmate hij dat menschelijke in zijn kunst dieper, inniger voelen doet.

Hierin nu was Van Goyen verreweg de meerdere zijner onmiddellijke voorgangers en zeker niet de mindere van wie, bestemd glorieuser eernaam bij het nageslacht te dragen, na hem in kleur-en-lijnentaal de schoonheid van Hollands natuur verheerlijkt hebben.

Over Van Goyen's voorgangers, onder wie enkelen gedurende korter of langer tijd zijn meesters waren, willen wij hier niet in bijzonderheden treden; waar zij het landschap schilderden, geschiedde dit voornamelijk om aan de op het voorplan zich bewegende menschenmenigte een passende omgeving te verleenen, om de vele interessante dingen, die ze rond zich zagen - als boomen, huizen, molens, lucht, water, wegen -, af te beelden in hun uiterlijke verschijning naar vorm en kleur. Het harmonisch samenvoegen en tot innige eenheid opvoeren vinden wij eerst bij Van Goyen.

1) Antonis Mor van Dashorst.

Museum München
BOERENHUIZEN, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN JAN VAN GOYEN.

Niettemin vertoonen zijn vroegste werken nog veel van wat de kunst der ouderen karakteriseert; geleidelijk maakt hij zich los van vreemden invloed, om ten laatste

als een zelf weg- en doelwetend meester het oneigene te ontberen en weren kunnen.

Het ware echter niet te verwonderen geweest, als dit hem moeielijker dan anderen beginnelingen gevallen was, en het is dan ook waarschijnlijk toe te schrijven aan den geringen invloed, dien de meesters, wier onderricht hij genoten heeft, op zijn eigenaard vermochten uit te oefenen, dat hij al spoedig blijk geeft van een zeer persoonlijken blik op de natuur.

Zijn vader, die een kunstlievend en welgesteld man was, liet hem achtereenvolgens op vier ateliers werken, om hem ten laatste - wijl wellicht de voorloopige uitkomsten dezer wel van goeden wil en offervaardigheid getuigende, doch niettemin onpractische onderwijs-methode niet genoegzaam aan het doel beantwoordde - bij een glasschrijver in de leer te doen. Wel kwam den jongen Van Goyen daar de accuratesse, waarvan hij reeds bij zijn teekenstudiën had blijk gegeven, zeer te stade, doch de doodsche kunst van den nieuwen meester kon den knaap, die palet en penseelen niet vergeten was, lang niet bekoren, en zeker is het, dat de vader zelf, liever ziende dat zijn zoon de zoo hooggeschatte schilderkunst beoefenen bleef, en steeds hopende dat het andere leiding gelukken zou diens talenten tot de gewenschte ontwikkeling te brengen, bijzonder gaarne aan den wensch van den knaap gehoor gaf om het nogmaals, nu bij een te Hoorn woonachtigen meester, met hem te probeeren.

Ongeveer twee jaren bleef hij daar, en ondernam toen, negentien jaar oud, en waarschijnlijk van zijn meester vergezeld, een kunstreis naar Frankrijk, waarna hij, om zijn studiën te voltooien, een tijdlang te Haarlem in de leer ging. Dan keerde hij naar zijn vaderstad terug, waar hij weldra in het huwelijk trad en voorloopig wonen bleef.

Van Goyen had op dat tijdstip, begrijpelijkerwijs, al heel wat gewerkt; op zijn reizen in den vreemde zoowel als bij zijn tochten door eigen land was hij gewoon een zak-schetsboek bij zich te dragen, waarin hij met de hem eigen nauwkeurigheid en door veel oefening verkregen routine alles teekende, wat hij merkwaardigs zag langs weg en water, in de steden en op het land. Zoo werd hij meer en meer vertrouwd met het wezen der natuur bij de wisseling der seizoenen en het verstrijken der dagstonden, zoo verruimde zich zijn blik in den gestadigen omgang met haar schoonheden, tot voor zijn aandachtig en liefdevol aanschouwen Hollands landschap zich verbreedde tot een geheel van grooteenvoudige klaarheid.

Zoover had de meester het echter nog niet gebracht, toen hij in 1629 zijn *Boerenhuizen* (blz. 213) schilderde, die zich tegenwoordig in het Münchener museum bevinden. Ter linkerzijde zien we een aan een landweg gelegen hofstee: huis, schuren, hooiberg, omgeven van geboomte; rechts strekt zich de weg naar min of meer boschachtige verte. Langs den weg en ter zijde van het huis zijn enkele figuurtjes aangebracht.

Van Goyen heeft hier nog lang niet de transparante fijnheid van toon bereikt, welke zijn latere werken zal kenmerken: het geheel is in wat zwaar-bruine kleuren uitgevoerd, de boomen zijn wat massaal, hebben nog niet die licht-doorzegen, zoelte-ademende luchtheid, die ze later meer natuurwaar zal doen schijnen, doch echt van Van Goyen, die zijn landschappen reeds rustig-ruim zag en de koele openheid van Hollands lucht liefhad, is de verdeeling van het geschilderde: links de meer in schaduw gehouden hoofdmassa: huizen, boomen, enz., rechts de wijde ruimte, de vrije weg met den verren hemel erboven.

Het volgend jaar, 1630, vertrok Van Goyen met zijn gezin naar 's-Gravenhage, waar hij tot zijn dood wonen bleef. In de hofstad kenmerkte hij zich onder zijn gildegenooten door niet minder ijverige productie en onverflauwden werklust dan te Leiden. Hij genoot er de achting en genegenheid zijner confraters in ruime mate, want algemeen was men het in schilderskringen er over eens, dat Jan van Goyen, de stille, nauwgezette arbeider, de onvermoeide zoeker naar volmaakter uitingswijs voor zijn zeer bijzondere gaven, de nimmer naar goedkoope populariteit trachtende of den smaak van een onbevoegd publiek vleiende kunstenaar, lang niet de minste was onder Sint Lucas' broederen; dat hij eenmaal een levenswaarheid en gevoelskracht in zijn werk ontwikkelen zou, welke hem de duurzame bewondering van een zuiverder voelend nageslacht verzekeren zouden.

Want bij al de sympathie der kunstvrienden bleef de voor het materieele leven toch zoo noodzakelijke bijval der menigte uit: de figurenrijke voorstellingen, waarbij een of andere gebeurtenis, liefst van komischen aard, zich voor de oogen van den toeschouwer te voltrekken scheen, de landschappen met aan de werkelijkheid ontleende of van kopergravuren afgekeken, Italiaansche motieven, als bergen, rotsen, watervallen, idyllische herders en herderinnetjes, gelijk zijn tijdgenooten ze schilderden, waren met hun onderhoudenden inhoud en oogbekorende kleuren begeerenswaardiger tooi voor de weelderige woningen der rijke regenten of de fraaie huizinge van den welgestelden handelsman. Voor een vijftal guldens, hoogstens een dertigtal, gingen zijn fijne werkjes van de hand, uitgezonderd een 1.70 M. hoog en 4.38 M. breed doek, dat hij in 1651 schilderde op bestelling der stedelijke overheid, een stadsgezicht van 's-Gravenhage, dat hem de ongehoorde som van *ƒ* 650. - opbracht en thans nog aldaar in het Gemeentemuseum bewaard wordt.

Dit stuk behoort lang niet tot zijn beste, wijl zijn uitvoerige, precieze werkwijze en de daarmee samengaande geestvolle gevoeligheid zijner voordracht vanzelf aangewezen waren op schilderingen van meer bescheiden afmeting en wellicht hadde men zich dan ook tot een anderen meester gewend, ware het niet dat Van Goyen - die, om zijn poover inkomen te vergrooten, in huizen en bouwgrond speculeerde - der stad nog een aanzienlijke som gelds schuldig was, naar blijkt uit een oud register, waarin het volgende genoteerd staat:

‘Opten 2e May 1653 is toegestaen dat Jan van Goyen aen syne achterende cooppenn. van de erven by hem van de Magistraet gecocht ende de verlope interesten ofte renten van dyen, corten sal de somma van ses hondert ende vyftich gulden mette interesten van dyen tsedert den vyffden Augusti 1651, totte effectueele affreeckeninge ofte liquidatie toe overcoop van een schilderie, den Haech in 't groot, hangende in Burgem^{rs} camer, volgens 't accoort by de heeren Johan Doedyns ende Thomas Cletscher als daertoe by Burgem^{rs} gecommitteert, opten voorsz. 5e Augusti gemaeckt.’

Met daarbij vermeld in margine:

‘Alsoo de 650 gld. in desen gevoert opten 7e Augusti 1651 syn voldaen, by ordonnantie als in den Blaffert beginnende Catharina 1650 fol. 84, daervoor alhyer geroyeert dese resolutie.’

Van Goyen, die meermalen in geldverlegenheid verkeerde, heeft dus, blijkens deze aanteekeningen, zijn na aftrek der *ƒ* 650. - nog resteerende schuld aan de magistraat kunnen voldoen; doch al spoedig zat hij weer in zorgen, want zijn speculaties brachten hem niets dan verlies en teleurstelling. Gelijk vele zijner tijdgenooten ging hij het met de bloembollen probeeren, helaas, met weinig profijtelijke uitkomst: we weten uit oude oorkonden, dat hij van burgemeester Allert Claesz. van Ravesteyn in 't jaar 1637 een partij bloembollen kocht, welker waarde

gedeeltelijk in geld, gedeeltelijk in schilderijen zou voldaan worden; elke bol kostte van 9 tot 18 gulden. In hetzelfde jaar verkocht hem de burgemeester nogmaals een partij, nu voor *f* 843. -, waaronder verscheidene bollen waren van *f* 60. - per stuk. Toen Van Goyen kwam te sterven, bleek het, dat hij den burgemeester nog *f* 897. - benevens een schilderij ter waarde van *f* 32. - schuldig was, een bewijs, zoowel voor Van Goyen's onfortuinlijkheid in den handel als voor de wufte oppervlakkigheid van het publiek, dat een onnoozele bloembol met *f* 60. - betaalde, terwijl het voor de beste werken van den meester slechts een dertigtal guldens overhad.

Ondanks deze teleurstellingen bleef Van Goyen met de, den echten kunstenaar kenmerkende, toewijding en onafhankelijkheidszin zijn kunst beoefenen. Zijn werken werden er niet minder om, zijn moed om de heerschende meeningen en misvattingen rustig te negeeren verflauwde niet in den afmattenden kamp om het dagelijksch brood; integendeel werd zijn schildering vlotter en vaardiger, zijn opvatting vrijer, en uit zijn door geen wereldsch leed te verstoren, fraaie zielsgelijkmatigheid en effen gemoedsrust rijpten die in hun soort volmaakte kunstwerken, wier roerlooze kalmte en evenwichtige bouw den eeuwigheidsglans der natuur weerspiegelen.

Hooger worden zijn luchten en leeger van menschengewoel zijn landschappen, stiller dempen zich de kleuren der enkele dingen in den kleurtoon, die het geheel beheerscht; flauwer wordt zijn belangstelling voor het precies-geziene en duidelijk waarneembare, liever wordt hem de machtig-indrukwekkende werking van licht over land en water.

Zijn landschappen liggen in een gelig- of grijsbruin waas, soms ook vloeit een geelgroene klaarheid over weiden en wegen, wazig lost zich de verre kim op in de bleek-blauwe lucht; helder groene kleurtikjes doen bemoste daken en boomkronen tintelen tegen het gedekte zonnelicht.

Een teekenend stuk uit den tijd dezer werkwijze is zijn *Landschap* (blz. 216) uit het Rijksmuseum.[1)]

Op den voorgrond dezer wijde vlakte verheft zich het terrein tot een lichte heuveling, waarop twee knoestige, grillig gegroeide eiken. Aan den voet der boomen twee boeren in gesprek; een derde, met een zak op den rug, stapt langsonder voorbij.

Het stuk is in gelig-bruinen toon geschilderd, de figuurtjes zijn er met vaste hand ingezet en zeer karakteristiek; de hooge, ver-koepelende lucht, de onafzienbare vlakte, de dreigend omhoog wringende en als slangen kronkelende takken der oude eiken geven aan het tafereel iets sombers; er schijnt een vage angststemming te hangen over het wijd-verlaten landschap, waarin de norsche kerels onder het dreigend geboomte hun onheilspellende samenkomst houden.

Als Van Goyen, de blikken afwendend van de druk gestoffeerde landschappen en Italiaansche tafereelen zijner tijdgenooten, zijn oogen weiden liet langs de kalm kabbelende of wilder bewogen wateren van zijn vaderland, als hij den westenwind waaien voelde langs zijn hoofd en de zeilen der visschersvaartuigen bollen zag, dan had zijn ontvankelijke ziel een vreugde aan de schoonheid der natuur, waarvan de argelooze uiting de aantrekkelijkheid is zijner intieme kunst; dan nam hij het hem overal vergezellende potlood of stukje zwart krijt en begon vlug en luchtig te schetsen, nauwkeurig aangevend de verhouding der groote schaduw- en lichtpartijen, waaruit hij later zijn schilderij zou opbouwen.

Zoo hangt in Den Haag een gezicht op Dordrecht, genomen van uit Papendrecht[2)] (blz. 216); het is nog uit zijn vroegeren tijd (1633). Ter linkerzijde van het paneel

1) Catalogusnummer 408.
2) Catalogus Mauritshuis No. 551.

ziet men een boerenwoning, wat verder een aan het uithangbord kenbare herberg, waarvoor verscheidene boeren, te paard, te voet en

op karren. Het is een aanlegveer voor kleine booten, die visch aanbrengen of volk naar den overkant varen, waar de stompe toren van Dordrecht zichtbaar is. Eenige zeilscheepjes deinen op de rivier, vooraan een visschersvaartuig, welks bemanning het net uitwerpt. De lucht is zwaar bewolkt, als dreigend met onweer, het water in hevig golvende beweging. De verdeeling is weer dezelfde als op het Münchener stuk: links huizengroepen enz., rechts de open ruimte. De luchten watermassa is geschilderd met een fijn gevoel voor vlottende en schemerende tinten, voor gesluierde en ineenvloeiende lichten, waarvan wij de blijken in zijn latere werken steeds krachtiger zullen terugvinden.

(*Wordt vervolgd.*)

MARIA VIOLA.

Schetsen uit Kopenhagen,
door
G.F.J. Douwes.
(*Vervolg.*)

Is het Thorwaldser Museum belangrijk voor de beeldende kunst, misschien van nog meer gewicht voor de wetenschap, met name de geschiedenis en de archeologie, is het *Museum van Noordsche Oudheden,* dat gevestigd is in *Prinsens Palais,* de vroegere woonplaats des kroonprinsen.

Dit Museum, in 1807 door professor Nyrop aangelegd en zijn grootste uitbreiding aan C.J. Thomson verschuldigd, is eenig in zijn soort: het is de ongeschreven, maar aanschouwelijke geschiedenis van de levenswijze der oorspronkelijke bewoners van het Noorden, inzonderheid van Denemarken, en van hun overgang uit den staat van barbaarschheid tot de verschillende trappen der beschaving; - het vertoont de opeenvolging van de ontwikkelingstijdperken uit de steen-, brons- en ijzerperioden tot den Christelijken tijd, de Middeleeuwen en de Renaissance, en de latere eeuwen.

Men aanschouwt hoe de tijd der barbaarschheid en ruwheid, van vuursteen en brons, in dien van ijzer overgaat, en hoe bij den vooruitgang der beschaving niet alleen dit, maar ook de edele metalen voor allerlei gebruik bewerkt worden.

In het Museum is alles uitstekend gerangschikt, zoodat men de verschillende zalen volgend, ook met den loop der geschiedenis medegaat.

Ziet in de eerste zalen die steenen bijl en hamer en spijkers, als ge ze zoo wilt noemen en die andere steenen wapenen en gereedschappen. Gaat verder en ge komt in de bronsperiode: daar zijn de vormen al fraaier en is de bewerking meer volkomen; ziet b.v. die haken en miniatuur-standbeelden, welke waarschijnlijk goden moeten voorstellen.

Aanschouwt die lansspitsen, die pijl en boog, die reuzenzwaarden en schilden en die andere oude wapenen; - wat verder dien ijzeren maliënkolder en dien geheel geharnasten ruiter, en uit lateren tijd die oude geweren, waarvan de loop zoo kunstig gesneden of zoo fraai met ivoor of email ingelegd is.

Bemerkt dat oude huisraad, hetwelk langzamerhand doelmatiger en beter wordt; - die oude sleutels, sloten en ander kunstig smeedwerk; - die geëmailleerd koperen schrijnen, kastjes, kruisbeelden en heiligenbeelden.

Bewondert die keurig bewerkte gouden, zilveren en van andere metalen vinger-, arm- en halsringen, die andere sieraden, medailles, zegels en gedenkpenningen; dat zwaar gouden reliquie-kruis met dito ketting, eens het eigendom eener koningin.

Vestigt uw aandacht op dat fijn en kunstig gesneden ivoorwerk van dien bisschopsstaf, die kruisen en heiligenbeeldjes, die bisschops- en andere zegels; - alsmede op die voeten van glazen en bekers en die heften van messen en vorken.

Beziet nog die oude, merkwaardige klokken en uurwerken van verschillenden vorm en grootte, die antieke gebrande glazen met hun voorstellingen van helden en heiligen, die gobelins met hun tafereelen uit de godenleer en de oudheid; - en treedt dan de zalen binnen van den ouden katholieken tijd. Maar we doen niet als de meeste bezoekers, die hier slechts even vertoeven en met een onverschilligen blik rondzien, neen, wij verwijlen hier langer, om belangstellend de oude stemmen van godsdienst en kunst te hooren, die hier zoo luide spreken, om indrukken op te doen en herinneringen te verzamelen, aangename en weemoedige.

Aangename, omdat hier alles getuigt van het innig godsdienstig leven en het hoog ontwikkeld kunstgevoel van het katholieke voorgeslacht; van zijn offers in geld en in arbeid, om het kostbaarste en kunstigste te verkrijgen, waar het gold het Huis Gods en de uitoefening van den godsdienst.

Die door kunstenaarshand gesmede altaren met hun verguldsel, dat u nog tegenglanst; - die prachtig gebeeldhouwde, of fijn geschilderde en rijk vergulde altaren, waarvan kleuren en goud nog zoo frisch zijn; - die verschillende triptieken met haar fraai beeldhouw- en schilderwerk en die metalen triptiek met dat heerlijk drijfwerk, voorstellende, in het midden: boven de Boodschap des Engels aan de H. Maagd, daaronder de Kruisiging des Zaligmakers en beneden het Laatste Avondmaal, en aan de beide vleugels lijdenstafereelen; - die vijf verguld zilveren monstransen, waarvan een 1 M. en twee 3/4 M. hoog zijn, met hun fijne pinakels en heiligenbeeldjes, hun keurig geciseleerde voeten en andere versieringen, schoone producten van hoog opgevoerde goudsmeedkunst; (zouden die vele haakjes ook wijzen op verdwenen kostbare edelgesteenten?) - die onderscheidene cibories, miskelken, reliekhouders en ander altaargerei; - die half-vergane kasuifels en koorkappen, waaraan het te zien is, dat zij eens kunststukken van altaargewaden waren: - zijn dat alle geen welsprekende getuigen van kunst en godsdienst, en verkondigen zij niet luide den vroegeren luister van het Huis des Heeren en de viering der kerkelijke plechtigheden?

En die vele afbeeldingen der H. Moeder Gods, welke haar op zoo onderscheidene wijzen en zoo schoon voorstellen, wijzen zij niet op de groote, kinderlijke liefde en vurige vereering der H. Maagd, gelijk die talrijke beelden der Apostelen en Martelaren, van Pausen en Bisschoppen en andere heilige mannen en vrouwen op de groote vereering dier Heiligen?

Maar daarom juist sprak ik boven ook van weemoedige indrukken en herinneringen, wijl door den verwoestenden storm der Hervorming al deze zaken aan haar hooge, heerlijke, heilige bestemming zijn onttrokken en, min of meer geschonden, vernederd zijn tot antiquiteiten, door de meesten met onverschilligheid aangezien of zelfs geen blik waardig gekeurd.

In een ander deel van hetzelfde groote gebouw bevindt zich het *Ethnographisch Museum,* in 1851 door Thomson gesticht, een hoogst belangrijke en uitgebreide verzameling, die nog steeds wordt vermeerderd.

Het is een aanschouwelijke les in de aardrijkskunde, met name de volkenkunde: men maakt kennis met kleederen en woning, huisraad en wapenen, bezigheden en

godsdienst, kortom met zeden en gebruiken van de volken in het hooge Noorden van Europa en die buiten ons werelddeel.

Achtereenvolgens bezoekt men: Noord-Europa; Noord-, Midden-en Zuid-Amerika; Noord- en West-Afrika en de binnenlanden van het zwarte werelddeel; Noord-Azië, Japan, China, de Oostindische eilanden, Voor- en Achter-Indië en verschillende deelen van Australië. En om den bezoeker juist aan te wijzen, waar hij zich bevindt, hangt in elke afdeeling een kaart van dat werelddeel, waarop het land of de landstreek nauwkeurig is aangegeven.

Eenig in haar soort is de afdeeling *Groenland,* hetgeen niet zal verwonderen, als men denkt aan de verschillende oude Deensche koloniën op dat eiland.

De afdeeling *Oostindische eilanden,* waarop zooveel aan ‘onze Oost’ herinnert, zal ieder Nederlander met jaloersche oogen beschouwen en zou hij gaarne in een Nederlandsch Museum willen overbrengen.

Nog is in hetzelfde gebouw de *Koninklijke Munt- en Medaille-verzameling,* een zeer belangrijke collectie, inzonderheid wat Denemarken betreft; de verzameling van munten uit de middeleeuwen is een der rijkste van Europa.

Thans begeven wij ons naar een groot, statig gebouw, schilderachtig gelegen op halfgesloopte vestingwerken, welks voorgevel is versierd: van boven met beeldhouwwerk en beelden, de godinnen der beeldende kunsten voorstellend, beneden met de bronzen standbeelden van den schilder Wilhelm Marstrand en den beeldhouwer Herman Bissen; en in het voorportaal met de bronzen busten der kunsthistorici N.L. Höyen en Julius Lange. Vanboven leest men in groote gulden letters: *Statens Museum for Kunst.*

Op de ruime grasvlakte voor dit Kunstmuseum verrijst het sierlijk monument *Danmark:* een schoon gelauwerd bronzen vrouwenbeeld op een fraai granieten voetstuk, waarop zich ter halver hoogte drie bronzen leeuwen verheffen; het is een geschenk van het Deensche volk aan koning Christiaan IX en koningin Louise op hun gouden huwelijksfeest, 26 Mei 1892.

In het Kunstmuseum zijn gehuisvest: de *Koninklijke Schilder ijen-galerij,* de *Koninklijke Sculpturen-verzameling* en de *Koninklijke Koperetsen-verzameling.*

De *Schilderijen-galerij* is gedeeltelijk afkomstig van die stukken, welke bij den brand van het slot Christiansborg gered maar beschadigd zijn, benevens vele andere, te zamen 1800, waarvan 800 in twee hoofdafdeelingen zijn tentoongesteld: de afdeeling buitenlandsche meesters, behoorende tot de Nederlandsche, Fransche, Duitsche en Spaansche scholen; en de afdeeling Deensche meesters.

Dezen hebben vooral tot onderwerpen gekozen: portretten van beroemde mannen, Noordsche landschappen (bosch-, weide- en kustgezichten), de zee (bij zonlicht, bij avond, bij storm), de vischvangst en de visschers, enkele huiselijke tafereelen enz.

De *Sculpturen-verzameling* bevat beelden, busten en groepen in marmer, brons, gips en terra-cotta van Bissen, Jerichau, Jacobsen, Schultz en andere Deensche meesters. Benevens veel schoons en edels, dat bewondering en eerbied afdwingt voor den kunstenaar, ziet men hier ook veel leelijks en laags, in den zin van onzedelijk, hoogst onzedelijk. Hier is van volle toepassing wat boven is gezegd van de realistische richting in de kunst; en het is te betreuren, dat men niet heeft kunnen besluiten, die met elk gevoel van betamelijkheid strijdige voorstellingen, waarvan men de oogen moet afwenden, af te zonderen in een bijzondere afdeeling, alleen voor kunstenaars toegankelijk.

Merkwaardig is de *Gipsafgietsels-verzameling,* die naast producten van moderne kunst een voorstelling geeft van oud-Assyrische, -Egyptische, -Grieksche en

-Romeinsche kunst: afbeeldingen, geheel of gedeeltelijk, van versieringen van tempels, paleizen, amphitheaters, triumfbogen, graven enz.

De *Koperetsen-verzameling* wordt in 600 mappen bewaard en is voor den kenner zeer belangrijk.

Langs de wanden der zaal hangen een honderdtal modellen, die een goed overzicht geven van de ontwikkeling der graveerkunst.

Rijksmuseum Amsterdam.
LANDSCHAP, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN JAN VAN GOYEN.

Mauritshuis 's-Gravenhage.
GEZICHT OP DORDRECHT VAN UIT PAPENDRECHT, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN JAN VAN GOYEN.

Van geheel anderen aard is het Museum, dat aanwezig is in het *Slot Rosenborg*, een der schoonste kasteelen des lands, dat in 1604 door Christiaan IV werd gesticht. Het is in Nederlandschen renaissancestijl van roode baksteen met zandsteenen ornamenten gebouwd en heeft vier torens. Oorspronkelijk was het door wallen en grachten omgeven, waarvan nog eenige overblijfselen zichtbaar zijn. Als bouwmeesters worden de Engelschman Inigo Jones en de Fries Hans Steenwinkel genoemd.

Het zich hier bevindende Museum, de *Chronologische verzameling der Deensche Koningen,* is na den dood van Christiaan IV in 1648 gesticht en bevat een interessante collectie geschiedkundige zeldzaamheden: portretten, kleedingstukken, sieraden, wapenen, meubelen en andere zaken, die aan de leden der koninklijke familie hebben toebehoord en een overzicht geven van de ontwikkeling der beschaving des lands sedert 1588. Verder vindt men er: het *Venetiaansche Glaskabinet* en het *Porseleinkabinet*: het eerste een zeldzame en kostbare verzameling van de beroemde oude Venetiaansche glaswerken; het tweede een rijke schat van oud Japansch, Chineesch, Sèvres-, Meissener en Kopenhagener porselein.

KOPENHAGEN. De Lieve-Vrouwekerk [Frue kirke], van binnen.

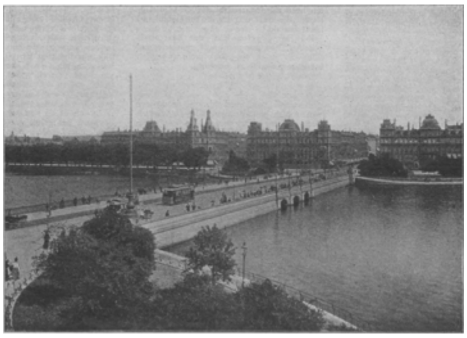

KOPENHAGEN. Koningin-Louisebrug over de ‘soën’ of zeeën.

Nog is er bezienswaardig: de *Ridderzaal,* lang 50, breed 12 en hoog ruim 6 M., met een prachtig gewelfd plafond, een meesterstuk van stucadoorarbeid, dat door levensgroote beelden schijnt gedragen te worden. Langs de wanden hangen twaalf oude Deensche gobelins en in het midden staat de kostbare troon des konings en der koningin van zilver en ivoor van narwals- (zeeëenhoorn-) tanden, rustende op drie

groote zilveren leeuwen. Een geïllustreerde catalogus in het Deensch, Duitsch en Engelsch wijst den bezoeker den weg in deze schat- en oudheidkamers.

De directeur der bovengenoemde Gipsafgietsels-verzameling, de heer Karl Jacobsen, eigenaar der groote bierbrouwerij *Ny-Carlsberg* en stichter der Jesus Kirke in Valby, een Maecenas, richtte voor eenige jaren in zijn vorstelijke woning een *Glyptotheek* (kunstverzameling van beeldhouwwerken) op, die langzamerhand een der grootste en belangrijkste privaat-verzamelingen van Europa werd. Later besloot hij zijn Glyptotheek de stad Kopenhagen aan te bieden, en voegde er twee millioen kronen bij, onder voorwaarde, dat het stadsbestuur ook een aanzienlijke som zou bijdragen, om daarvoor gezamenlijk een kunsttempel te bouwen, welke

voor die schatten van beeldhouwwerk een waardige woning zou zijn. Dit geschiedde en zoo ontstond de imposante *Ny-Carlsberg Glyptotheek* (Ny = nieuw), een groote en kostbare verzameling van oudere Deensche kunst (meesterwerken van Thorwaldsen, Bissen, Jerichau e.a.) en moderne Fransche kunst (producten van Chapy, Dubois, Gautherin e.a.)

Het is niet mogelijk van die uitgebreide collectie een kort overzicht te geven; alleen is het jammer dat ook hier de netheid om de naaktheid veel niet kan genieten. Wanneer later het groote gebouw voltooid is, wordt daarin ook de verzameling oude skulpturen van den heer Jacobsen geplaatst. Hoe uitgebreid ook deze is, blijkt uit het volgende: de afdeeling Egyptische kunst omvat 400 nummers in graniet, bazalt, serpertijn, kalksteen, zandsteen, albast, marmer, terra-cotta, brons en hout; Grieksche kunst 200 nummers; Etrurische kunst 100 nummers; Romeinsche kunst, hoogst belangrijk om de zeldzame portretten en keizersbusten, 125 nummers; Grieksch-Romeinsche kunst 900 nummers, enz.

Het is zeker een eenig verschijnsel, dat in een privaat-verzameling zooveel schoons en zeldzaams wordt aangetroffen.

Dezelfde kunstminnaar is ook de stichter van het *Kunstindustrie-Museum,* een sierlijk gebouw, waarin behalve van decoratieve kunst verschillende tentoonstellingen van volksvlijt worden gehouden. Eenige overeenkomst hiermede heeft het *Deensche Volksmuseum,* dat evenals het Museum in het slot Rosenborg een voorstelling geeft van den vooruitgang der beschaving, doch hier meer van den burger- en den boerenstand. Men ziet er oud-Deensche meubelen, huisraad, gereedschappen, sieraden, eenige typen van oude boerenwoningen, enz.

In het schoon, in renaissance-stijl gebouwde paleis des graven Moltke-Bregentvelts bevindt zich de *Moltkesche Schilderijengalerij,* bestaande uit 156 stukken, grootendeels van de Nederlandsche en Duitsche schildersscholen.

Het is voor den Nederlander een aangename, verheffende gewaarwording, wanneer hij hier in den vreemde zich in een vaderlandsch Museum verplaatst denkt en de meesterstukken ziet onzer groote schilders: Rubens, Rembrandt, Van Dijck, Ruysdael, Hobbema, Teniers, Van der Velde, Potter, Ostade, Wouwerman e.a.

Ten slotte vermeld ik nog, behalve enkele particuliere kunstverzamelingen: de *Historische Wapenverzameling der Artillerie,* waaronder benevens vele wapenen der middeleeuwen een bronzen kanon van 1559, in het koninklijk arsenaal; - het *Koninklijk Munt-en Medaille-kabinet,* het *Mineralogisch Museum,* het *Deensch Schoolmuseum,* enz.

Uit dit alles ziet men, gelijk ik boven zeide, dat Kopenhagen schatten bezit in zijn talrijke Musea en dat de stad niet alleen, volgens haar naam en om haar handel, is *koopstad,* maar om al het bovenvermelde in het bijzonder ook *kunststad.*

(*Wordt vervolgd.*)

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.
(*Vervolg.*)

Maar het allerschoonste der geschenken is toch wel het kleine koffertje, dat Symens, reeds eenige jaren geleden, bij een beroemd beeldenaar liet vervaardigen, om daarin, naar hij hoopte, de som terug te brengen, die hij den ridder schuldig was. Wanneer zij 's avonds in de herberg zijn aangekomen, moet het koffertje ontpakt worden, opdat Van Arkel het nog eens bewonderen kan, want zoo schoon werk had hij nimmer gezien.

't Gansche buitenwerk is met elpenbeenen platen belegd; de scharnieren, de handvatsels, de krammen en sluithengsels, ja zelfs de nageltjes zijn van zuiver zilver. Midden op de voorzijde van het koffertje is de Getrouwheid voorgesteld, een schild houdende, waarin twee in elkaar geklemde handen zijn gegrift; ter rechterzijde vindt ge eenige edele jonkvrouwen, bloemen en kransen vlechtende, ter linker zijde een ridder en eene vrouwe, beiden een luit bespelende. Aan het rechtervlak van 't werkstuk ziet ge eenige koutende ridders, die door twee schalke jonkvrouwen beluisterd worden. De achterzijde heeft in het middenvak de Standvastigheid en aan de beide flanken ziet ge Heeren en Vrouwen zich vermeien in een hof, waar ze drinken gaan aan Cupido's fontein. 't Linkervlak doet in 't midden edelvrouwen zien met elkaar in gesprek en op haar beurt door een ridder beluisterd, die 't rechter ogief siert, in de andere boog onderhoudt zich een jonkvrouw in zoet gekeuvel met haren vriend.

De achtergrond van dit beeldwerk is op uitnemende wijze beschilderd en de kleederen zijn even verguld, zoodat bij de hoofden en handen der figuren 't wit des elpenbeens blijft doorschijnen.

Op het deksel is 't wapen van Arkel aangebracht en 't wapen van Voorne: dàt heeft Symens den meester laten bewerken in de dagen, dat de jonge ridder ziek in zijne huizinge lag.

De eerlijke poorter verheugt zich over de groote vreugde, die Arkel aan dit kunstwerk heeft, te meer nog, wijl het in de stonden, dat zij niet te paard zitten, hem afleiding bezorgt, want hoe korte rusten zij ook houden, wanneer de ridder niet zijn maaltijd neemt of zijne vermoeienis uitslaapt op zoo goede legerstede als men zich kan verschaffen, dan overvalt hem weder zijne onrust. En dat te meer, nu de dagen zoo warm en schoon zijn geworden, nu 't veld groent en iedere zonnedag duizend bloemknoppen doet openspringen, nu, wanneer ze des avonds voor de taveerne het maal gebruiken, de zoete reuk der linde hun tegenwaait. O, de lente, die voorbijspoedt, en de meie, die sinds lang haar blanke bloemblaadjes naar alle kanten heen zag dwarrelen! En de vele dagreizen, die daar nog blijven tot hij Holland heeft bereikt!

Zoo hij geweten had, wat daar ginds voorviel, hoe zou zijn angst zijn gestegen, hoe was ieder oogenblik hem geworden tot eene onduldbare kwelling.

***

Bertraad van Sterkenburg, de vrouwe van Arkel, had Ermgaard bij zich willen doen toeven, totdat jonker Jan van zijnen pelgrimstocht zou zijn teruggekeerd, maar Ermgaard verlangde er naar, haar hart voor vrouwe Katharina uit te storten en de rustige stilte van Voorne's burcht was haar nu vooral dubbel lief. Dáár had zij zoo gedroomd en gepeinsd, dáár zoo heftig verlangd naar een geluk, dat zij zelve niet wist vanwaar te verwachten en dat nu gekomen was, opéens haar bijna verblindend door zijne stralende zaligheid. 't Oude leven leidende, met zwerftochten door het duin, met hare liefdediensten in 't gasthuis, met gebeden voor den verren geliefde, zou het jaar spoedig vervlogen zijn.

Maar op den morgen, toen zij te vertrekken dacht, verzocht een vreemde wapenknecht tot haar te worden toegelaten, die boodschapte, dat zijn meester Pelgrim van der Lee, die in een der tenten van het tournooiveld was binnengedragen en dien men den vorigen avond gestorven waande, uit zijne diepe bedwelming was bijgekomen en nu gesmeekt had, haar nog eenmaal te mogen zien.

't Was de laatste wensch van een stervende, aan wiens dood zij zich eenigszins schuldig voelde, wat kon zij anders doen, dan tot hem gaan. Diep trof het haar, den onstuimigen man terug te vinden, zwak en uitgeput, haar met fluisterende stemme smeekende, hem te vergeven. Hij leek nu zoo gansch een zwakke en misleide knaap, zooals hij daar neerlag, bleek en bloedend, met zijne zachte, blonde haren en dien diepdroevigen blik in de blauwe oogen, dat zij schreiende naast hem knielde en hem van vergiffenis sprak en van Gods oneindige goedheid. Hij dwong haar de belofte af den volgenden dag weder te komen en tot verwondering van den heelmeester was hij niet alleen den volgenden dag nog in leven, maar aanmerkelijk beter, en zoo begon hij langzaam, heel langzaam te genezen. Ermgaard zat aan zijne sponde, sprak met hem, verpleegde hem, denkende hoe het haar lieven vriend zou verlichten, dat hij niet schuldig was aan roekeloozen manslag. En gelijktijdig vleide zij zich, den boozen geest in Van der Lee te hebben overwonnen en zij zag alleen in hem den rouwmoedigen boeteling, die ieder woord van haar aannam als gebod. Tot op een dag, toen zij, hem nu voldoende hersteld wetende, haar vertrek aankondigde en al sprekende over toekomstige plannen en wenschen, Arkel als haar bruidegom noemde.

De vlaag van woeste droefheid, van machtelooze drift, die hem overviel, deed haar weder sidderend voor hem terugwijken als eens in den slottuin. Neen, bij dezen man hadden woestheid en wreedheid slechts gesluimerd; zoo de booze geest al van hem geweken mocht zijn, dan was die nu teruggekeerd met zeven andere geesten, boozer dan hij.

Nu begreep Van der Lee wel, dat geen smeekbeden meer zouden baten, hij trachtte dan ook geen oogenblik zijne woede te beheerschen, maar vervloekte Arkel, zich zelf en ook Ermgaard. Hij zwoer, dat slechts één ding hem weerhield de hand aan zich zelf te slaan: zijne wraakzucht, die hij bot zou vieren ten koste van alles.

Zóó verliet Ermgaard hem en den avond van dienzelfden dag was hij met zijne knechten uit Gorichem vertrokken. Maar ook Ermgaard had geen rust meer op het Hof van Arkel, in heur stillen Burcht dacht zij zich veiliger en wat vrouwe Bertraad ook mocht beproeven om haar terug te houden, zij moest toch eindelijk wel toegeven en het meisje laten gaan. Onder sterk geleide vertrok zij naar Voorne, maar de wegen waren veilig en geen zwervend roover verontrustte hen. Een blij oogenblik was het, toen Ermgaard den binnenhof kwam oprijden en Katharina aan 't venster van haar vertrek verscheen, niet wetende welke gasten de torenwachter had aangekondigd. Voor Katharina van hare blijde verrassing bekomen was, hield zij Ermgaard reeds omvat en niet lang kon ‘haar oudste dochter’ het geluk verzwijgen, dat zij gevonden had. Maar ook alle leed en angst over jonker Jan's verre, gevaarlijke reize, over Van der Lee's toorn en bedreigingen werden dien avond en de volgende dagen telkens weder besproken. Ermgaard was zoozeer van haar eigen vreugde en angst vervuld, dat zij reeds eenigen tijd te huis was vóór zij bemerkte, dat ook Katharina onder zorgen gebukt ging; maar deze scheen er van terug te schrikken, Ermgaard in haar verdriet te doen deelen.

Op een avond eindelijk dat de kamervrouwen reeds ter ruste waren gegaan, zaten de zusters in een vensternis van het vrouwenvertrek en genoten van den zachten zomernacht.

‘Katharina,’ zeide de jongste, ‘ge wordt het nooit moede te luisteren naar al mijn wenschen en vreezen, maar te gelijker tijd sluit ge uw eigen kommernis in uw ziel. Waarom kunt ge mij die niet toevertrouwen? Ik zal u niet zoo goed en wijs kunnen troosten, als ge mij doet, maar 't zal u toch verlichten, er over te spreken. Wat

is er gebeurd, sinds ik hier wegging? Want ge hebt verdriet, dat ik niet weet.'

De vrouwe van Voorne sloeg de oogen neder en over 't zachte, nog altijd zoo schoone gelaat onder de blanke huive schoot een diepe blos. Zóó had zij vaak tegenover haar echtgenoot gezeten, wanneer hare toegeeflijkheid de kinderen iets had laten doen wat zij wist, dat hij misprees.

'Mijn liefste dochter vergist zich toch,' zeide zij heel zachtjes, 'er is niets verdrietelijks gebeurd, niets ten minste, dat ons zorg kan geven. Alleen Geraerdt gaat zich eene huisvrouw kiezen.'

'Geraerdt! Neen, dat is zeker geen droeve tijding; dan is al uwe zorg als voogdesse ten einde en de Burcht zal weer een heer krijgen. Wie is de jonkvrouw, Katharina?'

'Ge kent haar wel,' en Katharina trachtte vergeefs onbekommerd te spreken, 'de erfjonkvrouw van Borselen, heer Wolfaert's eenige dochter.'

'Van Borselen's dochter!' het ontsnapte Ermgaard als een kreet van minachting en toorn. 'O, Katharina!'

'Eene moeder heeft het niet in haar macht de keus van haar zoon te leiden, Ermgaard.'

'Maar deze juist! eene van Borselen! de vijand van graaf Floris en, naar 't gerucht zegt, een van zijn moordenaars. En zijne dochter zal de zoon van Aelbrecht van Voorne trouwen! Katharina, ge hebt mijn broeder toch innig liefgehad; hoe zult ge u zelve over deze toegeeflijkheid kunnen verantwoorden, wanneer ge hem in den hemel terugziet?'

'Ermgaard, ge moest zoo iets niet zeggen; is uwe moeder niet heer Wolfaert's huisvrouw?'

'En zijt gij daarom niet altijd mijn moeder geweest, wijl Aelbrecht dit huwelijk zoo zeer afkeurde, dat hij mij niet mijne eigene moeder wildetoevertrouwen. Wat kon Geraerdt, die zoo goed en edel is, aantrekken in die trotsche, vlasharige jonkvrouw van Borselen; ze is niet schoon en niet lieftallig, zij durft geen deel te nemen aan de jacht en evenmin hoort men hare stem bij de feestmaaltijden. Neen, heer Wolfaert heeft dit huwelijk gewild en gij hebt u niet durven verzetten en misschien Geraerdt's tegenweer nog overwonnen. Waar is er toch waarheid te vinden? Ge zegt altijd heer Aelbrecht zoo bitter te betreuren en ge doet dat, waar hij zich met alle kracht tegen verzet zou hebben.'

'Ermgaard, Ermgaard! ik herken mijn zacht meisje niet meer; heb ik dat aan u verdiend?'

'Ik wilde niet heftig zijn; vergeef me, mijn lief moedertje; ik herken mij zelve soms niet, ik weet niet wat mij veranderd heeft, mijn groot geluk of mijn zorgen en verdriet, maar béter ben ik niet geworden. Weet ge wel, Katharina, dat ik bang ben, wanneer God mij niet gelukkig laat zijn hier op aarde, heel slecht te worden?'

'Moet ge daarmede beginnen, met mij verdriet aan te doen?'

'Neen, neen, Katharina, ik had het u anders moeten zeggen, dat weet ik wel, maar dat ge er niet goed aan deedt, dat blijft toch waar, en waarom zijt ge anders zoo droevig? Maar ik wil u geen leed doen en er niet meer over spreken, wanneer er niets meer aan te doen valt. Laten we hopen, dat ik verkeerd oordeelde en Geraerdt recht gelukkig zal worden.'

Zoo werd tusschen de beide zusters het onderwerp niet meer aangeroerd; Ermgaard was wel overtuigd, dat ook Katharina met schrik deze verbintenis zag, maar begreep

ook, dat heer Wolfaert in de gedweeë en schuchtere vrouwe een al te gewillig werktuig vond.

In het najaar zou het huwelijk te Veere worden gesloten; het was heer Wolfaert's wil, dat alle feestelijkheden op zijn slot zouden gevierd worden. Ermgaard had bedongen, dat zij die feesten niet behoefde bij te wonen, en om zich aan alles te onttrekken had zij besloten den nazomer door te brengen op het kasteel Spreeuwenstein, een heerlijk landgoed, dat aan Voorne's heeren toehoorde en op den heuvel ‘de blauwe Steen’ in Goeree gelegen was. Zij behoefde geen voorwendsel voor deze afzondering te zoeken; behalve toch, dat zij wel kon laten gelden, dat de bruid eens kruisridders geen vermaak in luidruchtige vroolijkheid kan vinden, terwijl haar vriend aan duizenden gevaren blootstond, was er ook nog een andere reden.

't Was niet voegzaam, dat zij, die zich welhaast vrouwe van Arkel hoopte te heeten, feestte, terwijl op het hof te Gorichem alles in rouwe was.

De heirtocht tegen Vronen werd aanvankelijk niet met goeden uitslag bekroond; de stugge West-Friezen weigerden hardnekkig zich aan den graaf te onderwerpen en de stad bood den belegeraars een vinnigen tegenstand. Misschien had de graaf na een langdurig beleg toch moeten eindigen terug te trekken, wanneer een der burgemeesters, Phobus, geen verraad had gepleegd. Hem dacht, dat verscheidene schepenen oneerbiedig en willekeurig waren opgetreden en hem bij het volk gehaat hadden gemaakt. En trotsch, wraakzuchtig man als hij was, besloot hij zich te wreken. Hij deed geheime onderhandelingen met den graaf en bood aan voor een groote som gelds en verschillende eeretitels de stad in zijne handen te leveren. In een donkeren nacht opende hij de poort voor de vijandelijke troepen: vreeselijk woedden de knechten van den graaf in de ongelukkige stad. Wat niet vluchtte, werd neergestooten, de kerk, het stadhuis, de prachtige huizen der rijke kooplieden, alles ging in vlammen op, nadat er zooveel mogelijk geplunderd was. Zwaar wreekte de graaf de tegenweer, die hem geboden was, niet alleen dat alles, wat maar waarde had als krijgsschatting werd meegevoerd, dat van de bloeiende stad slechts een rookende puinhoop overbleef, maar streng trof het bevel des graven, dat niemand het wagen zou ooit Vronen wederom op te bouwen. Het zegel van Vronen - een arend met uitgespreide vlerken en aan de andere zijde een zwaard - hing voor het laatst aan het stuk, waarin de verrader Phobus de belofte aanging de stad te leveren, niemand zou het ooit meer voeren.

Maar Phobus genoot niet lang van de bevrediging zijner wraakzucht; eenige der ontsnapte burgers wisten zich meester van hem te maken en sleepten hem naar Alkmaar. Kort recht werd daar over hem gedaan: hij werd levend begraven vóór de puinhoopen zijner vaderstad nog afgekoeld waren.

Dan, aleer Vronen door de grafelijken genomen was, sneuvelde de heer van Arkel voor hare muren. Wèl was het voor een groot deel rouw en bittere spijt over den dood van den getrouwe, die graaf Jan zoo streng tegen de overwonnen stad deden optreden. Het lijk van den dapperen strijder werd naar het hof van Arkel teruggevoerd, en groot was de droefenis in het slot en in de heerlijkheid, want de jonge heer en erfgenaam dwaalde ver in 't Land van overzee en de jonkers Floris en Herbert waren nog veel te jong om de voogdijzorg hunner moeder eenigszins te verlichten.

Vrouwe Bertraad zond een bode met de tijding naar den burcht van Voorne; een blijde schrik beving Ermgaard, toen haar 't perkament werd overgereikt en zij de Arkelsche zegels zag, schoon zij toch wist, dat van heer Jan nog geen bericht te wachten was, maar toen zij den dood van den ouden ridder, haren vriendelijken gastheer, in het schrijven las, werd zij zeer droevig. Een troost was het, dat zij nu

geheel ontslagen was van de deelname aan al de feestelijkheden en zij geene vreugde behoefde te veinzen bij eene verbintenis, welke haar zoo tegenstond. Zij beklaagde haar neef, die zij hartelijk liefhad en die met zijn zacht, meegaand karakter - eene erfenis zijner moeder - een offer werd der sluwe, staatkundige bedoelingen van heef Wolfaert.

Zoo trok Ermgaard dan met eenige kamervrouwen naar het slot Spreeuwenstein; daar zou zij de lente afwachten en de terugkomst van haar vriend.

Elisabeth, die maar noode de kloosterschool te Loosduinen had vaarwel gezegd, was tot een bevallige jonkvrouw opgewassen en daar het geen geheim meer kon heeten, dat zij welhaast in het haar zoo geliefde convent de wijle aan zou nemen, stond hare moeder gereedelijk toe, dat zij Ermgaard zou vergezellen in haar landelijke schuilplaats.

Zij brachten er den winter door en niets kwam heure kalme eenzaamheid storen, het scheen dat Van der Lee zijn booze plannen had opgegeven, ver in den omtrek was het land rustig en Ermgaard herademde, want als eene vreeselijke nachtmerrie had de bedreiging van den ridder haar benauwd. Nog enkele maanden, dan was het lente, dan zou zij veilig zijn in Jan van Arkel's sterke hoede, dan vreesde zij niet meer, wat de heer van Haestrecht en Leerdam ook mocht ondernemen.

Toen de eerste knoppen begonnen te ontluiken, vertrok Elisabeth naar Loosduinen, hare moeder en Ermgaard gingen met haar mede om een plaats voor haar te bidden; werd het verzoek toegestaan, dan keerden de bloedverwanten terug en de jonkvrouwe bleef als novice achter om aan beproevingen onderworpen te worden, waaruit het zou blijken of zij den kloosterregel in alles zou kunnen volbrengen. Geraerdt en zijne jongere broeders, met een ganschen stoet edelknapen en wapenknechten geleidden de vrouwen, want de laatste wereldlijke tocht van Voorne's erfdochter werd in alle staatsie gehouden. De jonkvrouwe trok over de brug der kloostergracht op hare witte hakkenei, met witzijden dekkleed en zilveren toomen opgetuigd, in een kleed van blauw sameet, terwijl het schoone golvende haar als een gouden mantel over hare schouders viel.

Terwijl Geraerdt van Voorne in de plaats zijns vaders met vrouwe Katharina voor de abdis en daarna voor 't gansche kapittel verscheen om voor Elisabeth plaats te bidden, vermaakte zich 't verdere gezelschap met den grooten hof en kersenboomgaard door te gaan en daarna de abdij in oogenschouw te nemen. En daar er maar zelden gelegenheid bestaat een vrouwen-convent te bezichtigen, werd alles met groote belangstelling bezien; de lange, breede gangen met de groote en kleine kamers voor 't hofgezinde, de vorstelijke eetzaal, waar straks het maal zou worden opgediend en de refter, waar de kloostervrouwe middagmalen, de vertrekken der abdisse, de waarderobe, de librye, waar de boekenschat bewaard wordt, de schoolkamer, waar de jonkvrouwen onderwijs ontvangen, de schepkamer, waar de jonge kloostermaagden de kleederen vervaardigen en herstellen, de gerwekamer, waar de sakristy-vrouwen de heilige gewaden en outerkleederen, de gewijde vaten en sieraden der kerk bewaren.

En in de schoone abdijkerk, met hare fraai beschilderde vensters, waar de muurschildering in een reeks van opeenvolgende tafereelen het leven van den heiligen ridder en martelaar Sint Joris voorstelt, bezochten zij de graftombe van heer Aelbrecht, en, wanneer de anderen reeds zijn heengegaan, wijlt Ermgaard nog bij de zerk, waar de beeltenis van den burchtgraaf is ingegriffeld, niet als ridder in volle wapenrusting, maar in de sierlijke sorcout en mantel, die hij zoo gaarne placht te dragen. Een ranke zuil, die de samenvloeing van twee spitsbogen draagt, verdeelt de zerk in twee deelen,

en wanneer volgens haar verlangen vrouwe Katharina hier zal rusten aan de zijde van haren gemaal, zal hare beeltenis in de rechterboog worden gesneden.

Als Ermgaard bij het graf staat en voor den vroeg ontslapen broeder bidt, die met

vaderlijke zorg en vaderlijke teederheid hare jeugd heeft beschut, bestormen haar ook verre herinneringen, haar droefgeestig en rusteloos verlangen van vroeger jaren lijkt haar zoo ver weg, zoo rustig en blijde kan zij nu de handen vouwen en God danken, van Wien zij nu vol vertrouwen de volmaking van haar geluk wacht.

En zij benijdt niet meer, zooals zij vroeger gedaan zou hebben, het rustige, vredige leven, dat Elisabeth intreedt, hoewel zij instemt met de spreuk, die op de muren van het voorportaal geschilderd staat:

Bonum est hic esse,
nam homo vivit hic purius,
quiescit securius,
cadit rarius,
resurgit facilius,
incedit cautius,
moritur fidentius,
purgatur citius
praemiatur copiosius.[1)]

(*Wordt vervolgd.*)

De strijd van twee vorstenhuizen.

Het ontzettende drama, waarvan in den nacht van 10 op 11 Juni het koninklijk paleis te Belgrado getuige is geweest, heeft den naam der beide Servische vorstenhuizen op ieders lippen gebracht: Obrenowitsj, het thans uitgestorvene; Karageorgewitsj, dat een nieuwen koning aan Servië heeft geschonken.

1) Het is goed hier te zijn,
Want de mensch leeft hier reiner,
Hij rust veiliger,
Hij valt zeldzamer,
Hij staat gemakkelijker weder op,
Hij wandelt voorzichtiger,
Hij sterft met grooter betrouwen
Hij wordt spoediger gereinigd,
Hij verwerft overvloediger loon.

Koningin Draga en koning Alexander van Servië, in den nacht van 10 op 11 Juni jl. lafhartig vermoord.

Wanneer we hier spreken van vorstenhuizen, denke men niet aan eeuwenoude dynastieën, die tot den tijd der Kruistochten en hooger opklimmen, niet aan geslachten van ridderlijke koningen, hoog van moed en groot van daden.

De eerste Obrenowitsj was een zwijnenhoeder, de eerste der Karageorgewitsjen een onderofficier in het Oostenrijksche leger, en heel de Servische geschiedenis der laatste honderd jaar is gevuld met den naijver, den strijd tusschen deze beide geslachten, waarbij moord en verbanning de gebruikelijke middelen zijn geweest.

In de eerste jaren der negentiende eeuw streed Servië voor zijn onafhankelijkheid, en in dien jarenlangen strijd was George Czerny, door de Turken om zijn pikzwarte haren en donker uiterlijk Karageorge (zwarte George) geheeten, de aanvoerder. Bij den vrede van Boekarest in 1812 verkreeg Servië een betrekkelijke onafhankelijkheid, die echter spoedig daarop door Turkije van alle kanten beknibbeld werd. Toen de Serviërs zich hiertegen verzetten, drongen drie Turksche legers het land binnen, waarop Karageorge naar Oostenrijk vlood. Een zijner onderbevelhebbers, Milosj Obrenowitsj, zette den strijd voort en met zoo gunstig gevolg, dat de Turken in 1815 in de vlakte der Matsjwa verslagen werden en de sultan de onafhankelijkheid van Servië moest erkennen.

Wie zou nu het hoofd worden van den jongen staat: Milosj, die de eindoverwinning had behaald, of Karageorge, die de overwinning had voorbereid? De beide pretendenten hadden aanhangers, tweespalt dreigde onder het volk. Toen werd, in 1817, Karageorge, die in Servië was teruggekeerd, door den burgemeester eener kleine plaats, wiens gast hij was, vermoord.

De koningin-weduwe Nathalie van Servië, tegenwoordig verblijf houdende te Parijs.

Geschiedkundig vast staat het niet, maar de aanhangers van den Zwarten George beweerden, dat deze moord op last van Milosj was gepleegd, ten einde van een gevaarlijken mededinger ontslagen te worden.

Peter I Karageorgewitsj, de nieuwe koning van Servië.

Hoe dit zij, de dood van den eersten der Karageorgewitsjen effende voor den eersten Obrenowitsj den weg tot den troon, evenals nu weer de moord op den laatsten Obrenowitsj een Karageorgewitsj op den troon heeft gebracht.

Vorst Milosj was een hardhandig regent, die met de meeste willekeur regeerde en in 1839 tot afstand van den troon gedwongen werd. Hem volgde eerst op zijn oudste

zoon Milan, die na nog geen maand regeerens overleed, daarna zijn tweede zoon, de veertienjarige Michaël, die niet in staat was het bewind te voeren en in 1842 vrijwillig het land verliet.

De Skoepsjtina koos nu den zoon van den Zwarten George, Alexander Karageorgewitsj, die kapitein was in het Russische leger, tot vorst. Maar ook deze zou de wisselvalligheden van het lot leeren kennen. In 1859 werd hij van den troon vervallen verklaard en de tachtigjarige Milosj opnieuw tot vorst uitgeroepen. Deze overleed echter het volgende jaar, waarna weer diens zoon Michaël den troon besteeg.

Deze was een kundig regent, die de laatste Turksche garnizoenen uit de Servische vestingen wist te verwijderen. Alexander Karageorgewitsj gaf intusschen de hoop niet op, nogmaals vorst van Servië te worden, en op zijn last werd den 10den Juni 1868 Michael in het park van Topsjider vermoord.

De Zwarte George was dus gewroken, maar de vurig begeerde kroon bezorgde deze moord niet. Integendeel, Alexander Karageorgewitsj werd bij verstek tot twintig jaar gevengenisstraf veroordeeld. In 1885 overleed hij te Temesvar in Hongarije.

Als opvolger van Michaël werd diens neef Milan, de eenige nog levende Obrenowitsj, tot vorst uitgeroepen. Milan, die veertien jaar oud was en te Parijs zijn opleiding ontving, aanvaardde de regeering met een regentschap, werd in 1872 meerderjarig, huwde in 1875 met de zestienjarige Nathalie, een dochter van den Russischen kolonel Kesjko, nam in 1882 den koningstitel aan, leidde een zeer stormachtig leven en deed, daar zijn onderdanen maar matig ingenomen waren met zijn bewind, in 1889 afstand ter gunste van zijn zoon Alexander.

Op dertienjarigen leeftijd aanvaardde de laatste Obrenowitsj, bijgestaan door een regentschap, de regeering. Op een mooien dag stuurde hij het regentschap naar huis, nam zelf de teugels van het bewind in handen, toonde bitter---------- weinig eerbied voor de constitutie, trad in het huwelijk met een hofdame zijner moeder, de weduwe van den ingenieur Matsjin, en bevorderde zoodoende de plannen zijner politieke tegenstanders.

Maar, al was Alexander geen toonbeeld van een constitutioneel vorst, niets zal ooit den laffen moord kunnen verontschuldigen, op den koning en de koningin gepleegd, een misdaad, met zoo onmenschelijke wreedheid ten uitvoer gebracht, dat haar weerga in de geschiedenis nauwelijks te vinden is.

Of Peter Karageorgewitsj in het beramen van den aanslag al dan niet de hand heeft gehad, - dat hij over het lijk van den laatsten Obrenowitsj het koninklijk paleis te Belgrado is binnengetreden, dat een dubbele moord hem den weg tot den troon heeft gebaand, is van de hoogste tragiek. Geluk spelt het hem niet.

Peter Karageorgewitsj, thans koning Peter I, werd in 1846 te Belgrado geboren, toen zijn vader vorst van Servië was. Door zijn huwelijk met de in 1890 overleden prinses Zorka van Montenegro is hij de schoonzoon van den vorst der Zwarte Bergen en een zwager van koning Victor Emmanuel III van Italië.

[Nummer 28]

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

Als Ermgaard weder naar buiten treedt, vindt zij de jonkers en vrouwen van haar gevolg in den kloosterboomgaard, die liefelijk is om te zien op dezen zonnigen voorjaarsdag; zij omringen een oude vrouw, die tot het hofgezinde van het convent schijnt te behooren en luid gelach toont aan hoe zij vroolijk spel met haar drijven. Ermgaard komt nader om hen te beletten met een onnoozele arme den spot te steken, maar nu de jonkers haar zien, ijlen zij op haar toe.

'Ermgaard! Ermgaard!' roepen Henrik en Aelbert, 'hier is een vrouw, die het lot voorspellen kan, vraag haar eens of jonker Jan spoedig zal terugkeeren.'

Terwijl Ermgaard nog lachend tegenstreeft, heeft de kring zich reeds ontsloten en staat zij voor eene oude, gekromde vrouw, die opeens het gebogen hoofd opheft en haar met de stekende oogen scherp aanziet.

'Een aalmoes, ter liefde der Zoete Vrouwe, schoone jonkvrouw,' murmelen de dorre lippen.

Haastig grijpt het meisje in hare tassche en wil dan snel voortgaan, want zij voelt, dat de oude booze dingen zal zeggen, maar vóór zij zich kan terugtrekken, heeft het wijf haar bij den mantel gegrepen en betast even hare rosse haarvlechten.

'Laat me gaan, goede vrouw,' zegt Ermgaard, 'ik wil liever niet weten, wat gij mij zeggen kunt.'

'Wee, wee!' mompelt de oude, zonder acht te geven, 'wie kan het lot keeren? de nacht is helder en de meie bloeit: Dood en duisternis. Dood en duisternis!'

Wit en verschrikt, heeft Ermgaard zich losgerukt. De anderen lachen en schertsen met haar angst, maar het duurt lang voor zij den somberen indruk kan verdrijven, door de woorden der oude bedelares teweeggebracht.

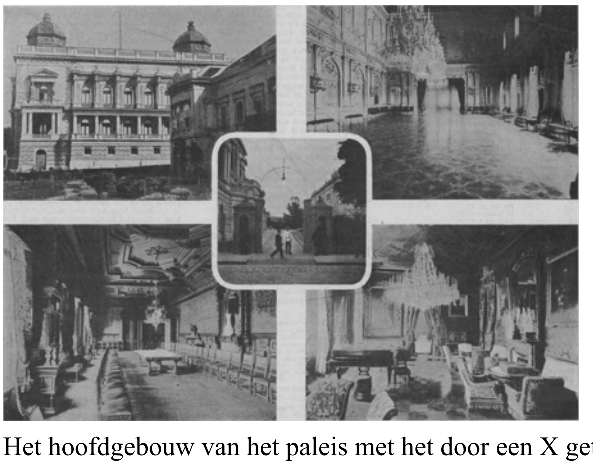

Het hoofdgebouw van het paleis met het door een X geteekende vertrek, waar de moord gepleegd werd.
De eetzaal van het paleis.
De groote poort van het paleis.

De groote balzaal van het paleis.
De werkkamer van koning Alexander.
HET KONINKLIJK PALEIS TE BELGRADO.

Men gebruikte het avondmaal in het convent en men vernachtte er ook. In den vroegen morgen is weer alles voor het vertrek gereed en Elisabeth ligt voor het laatst

in haar moeders armen. Over een jaar keeren de bloedverwanten in nog grootere staatsie terug, en zoo de novice bij haar besluit gebleven is, worden zij in het kapittelhuis met klaroengeschal ontvangen en bieden dan de jonkvrouw opnieuw der abdisse aan. Er wordt een beurs met zilver geofferd, benevens eenige ellen tafellaken, de dienstvrouwen dienen wijn en specerijen rond en de dag wordt besloten met een luisterrijk banket in de hooge zaal; den volgenden morgen gaan de gasten naar de abdijkerk en stellen in het voorportaal voor de derde maal de jonkvrouwe aan de abdisse en kloostervrouwen voor. Nu nemen dezen de novice in haar midden en voeren haar naar het koor, waar zij nederzit tot de praefatie is gezongen. Dan vangt de eigenlijke wijding aan en spreekt de nieuwe nonne hare geloften.

Maar vóor dit alles moet nog een jaar verloopen.

Katharina had gaarne gezien, dat Ermgaard met haar naar Voorne was gekomen, want Spreeuwenstein, om daar alleen met hare kamervrouwen te wonen, was wel een stil en eenzaam verblijf; toch wilde ‘hare stijfhoofdige dochter,’ zooals vrouwe Katharina half schertsend, half weemoedig zeide, van een terugkeer naar den Burcht nog niet weten. De oudere zuster voelde, tot hare smart, dat het huwelijk van Geraerdt aan den vroegeren vertrouwelijken omgang een einde had gemaakt. Bitter moest zij de zwakheid boeten, die haar voor den wil van den heer Van Veere en van hare schoonmoeder had doen buigen; Hildegonde en Costijn van Renesse hadden luid en scherp hunne verontwaardiging geuit, dat de verwante en goede vriendinne van den zoo smadelijk vermoorden graaf Floris eene zoodanige verbintenis had kunnen goedkeuren. Had zij zich nog maar mogen verheugen in het geluk van hare kinderen, maar de trotsche, norsche Machteld had zich nu reeds in den burcht gehaat gemaakt. Daar was niet eens het teedere, scherpziende oog der moeder toe noodig om te zien, dat Voorne's jonge burchtgraaf verre van gelukkig was en behalve onder de booze luimen zijner vrouw, nog gebukt ging onder den dwang van zijn schoonvader in allerlei staatkundige aangelegenheden. En die telkens wederkeerende verdrietelijkheden van haar liefsten zoon te zien, dat was de weduwe van heer Aelbert eene scherpe, grievende smart. Van al de schoone spreuken, die de ontslapen burchtgraaf haar zoo gaarne vóórzeide, kon zij eene enkele nog tot haar lijfspreuk maken:

Op dat ghi zijt
In 't eint verblijt
So hoort ende lijt,
Swijcht ende strijt.

Maar te strijden had zij sinds lang vergeten.

VIII.

Staet op en wil de meie ontfaen,
Hi staet hier al so scone!

Lied.

In de diepe, rondbogige vensternis van het vrouwenvertrek staat Ermgaard; door de kleine in lood gevatte glasschijven der hooge kruisramen werpt de maan een zwak

en schemerig licht. Hoe ruim de zale ook moge zijn, 't is Ermgaard te eng daarbinnen en zij ontsluit het venster. Wat wonderzoete nacht! Hoe helder glijdt het maanlicht naar binnen en hoe klaar is het daarbuiten, hoe stil liggen land en zee, als luisterden zij naar 't komen van Vrouwe Lente. Toen Ermgaard naar Loosduinen trok, waren de boomen van den slottuin nog maar even aan 't groenen en nu is het àl loover en bloemen, 't zilverig geblaart van den abeel glinstert en de berk wiegelt zijne ranke, teedere twijgen. De meie staat in knop!

O! wanneer nu op 't pad, dat den heuvel opslingert, plots helmen glansden en de punten van glavien fonkelden. Zoo nu opeens de horen gestoken werd en Arkel's wapenkreet haar tegenklonk! Maar ver in de verte ligt de weg eenzaam en verlaten; dan - wie weet hoe luttel uren nog; deze lichte, zonnige dagen zullen voorbijglijden vóór ze het weet en dan.... wat doet opeens haar terugschrikken van 't venster en huiveren van angst? wat doet opeens de woorden der oude haar te binnen schieten: ‘De nacht is helder en de meie bloeit. Dood en duisternis!’ - Ach! wat dwaasheid!

Straks is het venster gesloten, Ermgaard heeft de Lieve Vrouwe gebeden haar voor alle leed te bewaren en weldra sluimert zij zacht en rustig onder de half ter zijde geslagen zijden gordijnen der groote gebeeldhouwde legerstede; de lamp, die daarin opgehangen is, toovert in 't ruime vertrek grillige schaduwen en daar buiten suist zachtkens de nachtwind door de duistere boomen.

Toen, in dien nacht, had zij een wonderlijken droom; zij meende, dat zij op de duinen van Voorne stond en de zee zag zilvergrijs en zoo stil en vlak als een uitgespreid kleed. Zoo ver zij kon zien, waren de duinen overdekt met vreemde, witte bloemen, die zij niet kende en die van wonderzoeten geur waren. Zij zelve was in haar linnen huiskleed, zonder mantel of sluier, en in hare armen hield zij een kind. Zij verwonderde zich in haren droom niet over de vreemde omgeving of over 't heel kleine kind, maar vroeg zich voortdurend af, hoe zij hier gekomen was zonder mantel; daar zag zij aan den voet van het duin de oude vrouw uit de Loosduinsche abdij, die haar dreigde; zij klom hooger om haar te ontkomen, maar nu waren plots al de duinhellingen vol volk en overal staken booze handen op. Maar toen zij niet hooger stijgen kon, en het kwaad wijf haar juist aan het kleed zou grijpen, zweefde zij zachtkens de lucht in en zag de duinen en de zee heel ver beneden zich. Nu was al het volk verdwenen en de hellingen weer vol van de witte bloemen. Ze rook den zachten geur, ze hoorde een uitnemend liefelijke muziek en ontwaakte.

Het maanlicht scheen nog door het venster, maar zij wist niet of zij waakte of nog droomde, want heel duidelijk klonk die zachte muziek voort en toen zij zich luisterend oprichtte, onderscheidde zij de woorden van het Meilied:

> Het viel een hemelsdouwe
> Voor mijn liefs vensterkijn;
> Ic en weet geen scoonder vrouwe
> Si staet in 't herte mijn;
> Si hout mijn hert bevanghen,
> Twelc is so seer doorwont;
> Mocht ic haar troost ontvanghen.
> So waer ic gansch ghesont.

Wie was het, die daar zong? Wie anders kon het zijn dan haar ridder, die ter rechter tijd zijn woord gestand deed? Zij liet zich uit de slaapstede glijden en sloeg haar mantel om, toen liep zij voorzichtig, als konden die daar buiten haar hooren, naar de vensternis en luisterde met ingehouden adem. Luider en dringender klonk het uit den slottuin:

Die winter is verganghen
Ic sie des meis virtuit.[1)]
Ic sie die looverkens hanghen,
Die bloemen spruijten uit cruyt.
In ghenen groenen dale,
Daer ist genoechlic sijn;
Daer singet die nachtegale
Ende so menich vogelkijn.

Ja, 'de winter was verganghen'; hier was haar vriend teruggekeerd en alle wachten en lijden vergeten; wijlden thans zijn gedachten niet evenals de hare bij dien nacht in den Arkelschen slottuin, toen boven hunne hoofden het lied van den nachtegaal juichte, was ieder woord van dit wèlgekozen lied geene zoete herinnering of jubelende welkomstgroete. Wat zou zij nog marren om hem te doen zien, dat zij dit uur verlangend had verbeid, dat geen slaap zoo diep was, waaruit ze niet ontwaakte door zijn stem. Ze haakte de grendels op en sloeg het venster los, daar beneden moest men het gerinkel hooren, want als een juichkreet klonk de laatste strofe haar tegen:

Ic wil den Mei gaen houwen
Voor mijn liefs vensterkijn,
Ende schenken mijn lief trouwe
Die alderliefste mijn;
Ende zegghen: 'Lief, wilt comen
Voor uwen clein vensterken staen
Ontfaet den Mei met blomen,
Hi is so scoone ghedaen!'

't Lied verklonk, en verlangend den zanger, die zich nog altijd in de schaduw van den muur hield, te zien, boog Ermgaard zich uit het venster. Op eens voelde zij zich verstrikt in een doek, die over haar heen geworpen werd, twee sterke armen hielden haar omvat en tilden haar zonder veel moeite naar buiten. 'Houd u doodstil,' zeide eene ruwe stem, 'wanneer ge tegenspartelt, vallen we beiden te pletter.' Het angstige gevoel zich zonder vasten steun in de ijle ruimte te bevinden, nog ijselijker wijl ze niets zag en zóó hevig verschrikt was, dat ze niet kon gissen wat haar gebeurde, deed haar geen enkel geluid slaken. Een spottend lachen hoorde zij omlaag; die haar droeg bereikte nu den vasten grond en een stem zeide vroolijk:

'Wèl gedaan, Doedink, die vogel is handig gevangen.'

De welbekende en de zoo gevreesde stem deed haar alles begrijpen, zij ontworstelde zich aan den greep van den ellendigen roover en kreet met alle macht: 'Wapen! wapen! verraad!'

'Bij Sint Joris, de vogel gaat zingen!' riep Doedink, de man, die haar naar beneden had gedragen. 'Snel, heer Van der Lee, vóórdat men hier wakker wordt; ik zal deze intusschen wel tot zwijgen brengen.'

De man rukte het kleed los, waarin hij Ermgaard gewikkeld had, en bond haar snel en handig een doek voor den mond, vóór zij meer geluid kon geven. Zij stond nu aan den voet van den toren, waarin haar vertrek gelegen was, een touwladder slingerde van haar venster naar beneden; zij stond in het witte maanlicht tusschen de gewapende mannen, onbeweeglijk in haar blanken mantel, even dacht zij in de schaduw Pelgrim van der Lee te zien staan, maar 't volgende oogenblik reeds klonk er een kort bevel, het kleed werd weer over haar heengeworpen en ze werd weggedragen zonder den minsten weerstand te kunnen bieden. Na een poos werd zij te paard gezet, de ruiter, die achter haar opsteeg, hield haar vast omkneld, dat zij niet

1) Kracht.

kon vallen, en in vliegenden ren ging het nu voort. Ze hoorde niet anders meer dan het getrappel en gehinnik der paarden een ganschen langen tijd, ze wist niet hoe lang ze hadden gereden, of het nog nacht was of reeds morgen, toen de hijgende rossen langzaam hun draf vertraagden en eindelijk stilhielden.

Zij werd weder op den grond getild, half verdoofd door den snellen rit en door kleed en doek, die haar nog altijd benauwden; maar toen zij daarvan ontdaan werd, bracht de frissche morgenlucht haar weer spoedig tot zich zelve. 't Was al helder licht en de zon begon op te komen, zij zag nu, dat zij zich op een plek bevond, dichtbewassen met laag eikenhout; op een korten afstand stond een rankwielige reiswagen, door vier sterke paarden voortgetrokken en een gansche bende krijgsknechten te voet en te paard omgaven dien. Nu zag zij ook vlak bij zich, met de enkele ruiters, die aan de schaking hadden geholpen, Pelgrim van der Lee; hij was afgestegen en hield zijn paard bij den toom, hij droeg dezelfde zwarte wapenrusting als toen zij hem voor 't eerst ontmoette, maar hij was zonder helm en zijn lang, blond haar viel op zijn wapenrok in dichte, glinsterende krullen. Zij dacht terug aan die

eerste ontmoeting en aan de eerbiedige bewondering van den ouden slotkapelaan, die hem Sint Michaël had genoemd. Ach! een Lucifer was het, Lucifer na zijn val, die een straal der hemelsche schoonheid had behouden; dat de booze meester, aan wien men zeide, dat hij zich geleverd had, hem maar iets van zijn eigene vreeselijke gedaante mocht hebben gegeven, dan zou zij dadelijk schrik en afgrijzen voor hem hebben gevoeld, dan had zij nooit haar hart van medelijden voelen smelten, toen die kinderlijk blauwe oogen hadden geschreid, toen die vleiende stemme van haar redding had afgesmeekt. Nu nog, terwijl zij van verontwaardiging trilde bij den smaad, dien hij haar had doen ondergaan, kon zij geen afkeer voelen, wanneer zij hem aanzag.

Hij deed geen poging om haar te naderen, maar bewoog zich tusschen zijne mannen, bevelen gevende en klaarblijkelijk den stoet richtende om af te trekken. Toen ieder gereed was, geleidde hij haar eerbiedig, zonder een woord te spreken naar den reiswagen, deed haar instijgen, en door het venstertje zag zij hem op een frisch paard gezeten naast den wagen rijden. Zij ook had hem geen woord toegevoegd - beden of tegenstreving zouden toch nutteloos zijn, ze wist het, ze zag dien trek van onverbiddelijke wreedheid op zijn gelaat, dien zij er nog eens gezien had, en zij wist, dat geen zachter gevoel meer bij hem op te wekken was, dat zij van dezen man geen genade kon hopen. De gebeurtenissen van dien vreeselijken nacht hadden haar als verlamd, geen oogenblik had zij hare bezinning verloren, maar zij kon niet schreien, zij kon niet bidden, slechts peinzen op vluchten, wat eene onmogelijkheid scheen. Zij zat bleek met brandende oogen in een hoek van den grooten wagen, maar toen de uren verliepen en zij gansch alleen bleef, bracht dat langzaam voortrollen tusschen de groene weiden en ontkiemende velden haar van zelve tot kalmte. Zij begon den wagen rond te zien en bespeurde, dat die voorzien was als voor een zeer lange reis. Van kussens en tapijten was zoo goed als het ging eene legerstede gemaakt, in een hoek waren spijzen gereed gezet en een kruik wijn, er lagen ook met bont gevoerde vrouwenkleederen, er hing zelfs een kleine metalen spiegel aan den wand. Zij was dit alles nog aan 't bezien, toen het tapijt van den ingang werd weggeschoven en Pelgrim van der Lee den wagen insprong. Onwillekeurig week Ermgaard tot in den versten hoek terug; zijn gelaat versomberde en hij bleef bij den ingang staan.

‘Duid mij niet euvel, dat ik u kom storen,’ zeide hij op koelen toon, ‘maar wij naderen een dorp, en 't dacht mij veiliger dit in den wagen door te trekken. Allereerst, wijl die goede lieden mij juist niet bijster genegen zijn en dan, wijl ge misschien hun hulp zoudt willen inroepen en ik u niet krenken wil door een mijner knechten als wacht over u te stellen.’

‘Gij zijt wel zeer bezorgd om mij niet te krenken, heer ridder,’ en Ermgaard's stem beefde van verontwaardiging, ‘dat heeft deze nacht mij duidelijk getoond.’

‘Had ik een ander middel geweten om u in mijne macht te krijgen, zoo zou ik het beproefd hebben,’ zeide Van der Lee, ‘maar ik had gezworen, dat gij in mijn slot burchtvrouwe zoudt zijn, hoe dan ook.’

‘Gij voert mij dus....’

‘Naar het slot ter Lee, ja; 't is niet mijne schuld, dat ik u als gevangene daar heenvoer. Eén woord slechts en uw tocht zal een zegetocht zijn, als een vorstinne zou mogen verlangen, en ge weet, dat dan niet alleen ik, maar al mijne onderhoorigen in dit gansche land den dag zullen prijzen, dat gij mijn heerlijkheid betreedt, dat ge het gevloekte slot gezegend zult doen zijn.’

Liever zijn toorn, liever zijn koele, spottende toon van daareven dan wederom dit smeeken; zij wendde het gelaat af om niet te zien, hoe hij, de geweldige, zoo deemoedig en angstig vragend haar aanstaarde:

'En gij weet, heer Van der Lee, dat ik dat woord nooit spreken zal; Jan van Arkel, wien ik mijn woord gegeven heb, kan ieder oogenblik wederkeeren, wie weet, of hij nu reeds niet te Spreeuwenstein is gekomen, en wees verzekerd, dat hij den hoon, aan zijn bruid gedaan, niet ongewroken zal laten.'

Hij vloog niet toornend op, maar zij had haar doel bereikt, smeeken zou hij niet meer, hij zette zich op een der kussens en zeide zoo langzaam en duidelijk, alsof hij haar eene sproke vertelde:

'Zoo dadelijk zijn wij het dorp doorgetrokken, dan stijg ik weder te paard. Er is nu nog juist tijd voor luttele woorden; vele vreeselijke en booze dingen heeft men u van mij verteld, jonkvrouwe, en toch ben ik veel wreeder en boozer dan wat men van mij kan denken of zeggen. Zonder twijfel heeft men u verhaald, dat ik manschap met den duivel deed - het is zeer goed mogelijk, dat het waar is, want geen duivel kan boozer zijn dan ik -, men verhaalt ook, dat de satan versprak, alles wat ik ondernam te doen gelukken, zoolang ik niet met eene merrie over een stroomend water reed. Noch ik, noch een mijner manschappen berijdt eene merrie, en zoo denk ik mijne wenschen nog lang vervuld te zien. Gij hebt daar van heer Jan van Arkel gesproken, ik zou niet al te zeer op zijn spoedige terugkomst hopen, mijne boden reizen snel, jonkvrouwe van Voorne.'

En daar men nu weder op den verlaten zandweg was gekomen, stond heer Pelgrim op, boog zich diep en verliet, zonder een enkel woord er bij te voegen, den wagen.

Diep verslagen en ontsteld, bleef Ermgaard; indien de Lieve Vrouwe haar niet uit dezen vreeselijken nood verloste, was alles verloren, in de laatste woorden van den heer Van der Lee giste zij eene bedreiging, eene voorspelling van nog grootere rampen, waaraan zij zelfs niet durfde denken.

Langzaam werd de reis voortgezet, tot nu toe had men de uiterste voorzichtigheid in acht genomen, men overnachtte altijd buiten, ver van eenig dorp, waar dan de wapenknechten zich rond het wachtvuur legerden en voor den ridder en zijne schildknapen een tent werd opgeslagen. Zoo trok men verscheidene dagen voort.

Ermgaard bracht die dagen door in doffe verslagenheid, wel werd geen enkel kwetsend, geen oneerbiedig woord zelfs haar

Consecratie.

En de kaarsen glansen op het altaar;
Goudene stralen
Laat het zonlicht, tintlend en klaar,
Blij door de vensters dalen.

Daar - rinklend klinkt schelleklank door de lucht;
De scharen knielen,
Wierook wolkt òp in blanke vlucht
Met beden uit de zielen.

Zacht fluistrend zegt 's priesters gewijde mond
Heiligste woorden;....
Driemaal, driemaal wordt het verkond,
Dat uit de hemeloorden

God nederdaalt, onder schamelen schijn,
Om voor de zonden
Der Zijnen het Zoenlam te zijn,
Door liefdemacht gebonden.
....
Daar ruischt nu alom een hemelgerucht;
De scharen knielen;
En der gebeden blanke vlucht
Stijgt opwaarts uit de zielen....

E.P.H.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw,
door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.) [Vervolg van p. 223.]

LANDSCHAP (IN DEN POLDER), NAAR EEN SCHILDERIJ VAN P.C. GABRIËL.

toegevoegd, steeds werd zij met groote heuschheid gediend, de ridder trad geen enkele maal meer den wagen binnen en zijne schildknapen voorkwamen hare geringste wenschen. Ermgaard herkende den weg, dien zij nu volgden, en wist, dat die naar Gorichem voerde; weldra trok men dan ook de rivier over en in den nacht langs de stad; duidelijk zag Ermgaard de zware poorten en de torens der kerk van Sint Vincent oprijzen in de heldere sterrenlucht. Met bitterheid dacht zij, dat zoo hare vijand niet overtuigd was van heer Jan's afwezigheid, hij zich niet zoo dicht onder Gorichem's wallen zou wagen, en weer bekroop haar de angst, dat Van der Lee haar bruidegom soms in een hinderlaag mocht hebben neergestooten. Zij sliep dien nacht niet, maar bad zonder ophouden, dat God haar mocht redden, want na een enkele dagreize zou het slot ter Lee zijn bereikt. Maar dien eigen nacht was God haar nabij. Van der Lee ging met zijne bende oostwaarts, langs de Linge; toen men in den grauwen morgen door het dorp Rekum kwam, eischten de wapenknechten van de dorpers levensmiddelen en toen men niet spoedig genoeg aan hun verzoek voldeed, werd geweld gebruikt. De mannen, die geheel tegen hunne gewoonte in den ganschen tocht zoo omzichtig en rustig waren geweest, barsten los, nu zij zich zoo dicht bij hun roofslot en volkomen veilig wisten. Spoedig stegen de vlammen omhoog en was het nederige dorp een schouwspel van plunder en verwoesting. Luid klepperde de stormklok: 't was het teeken voor de omwonende ridders en dorpers, dat de roofridder weer feest hield, en daar men zich reeds lang had bereid gehouden, kwam men van alle kanten toegeschoten om den gehate en gevreesde te tuchtigen. Van der Lee, den reiswagen niet willende achterlaten, werd buiten het dorp omsingeld, er volgde een vreeselijk gevecht, maar zoo de roovers ook geweldig van zich afsloegen, de verbitterde dorpers, door eenige ridders aangevoerd, gaven geen kamp en eindelijk sloegen Van der Lee's mannen in wilde vlucht. Hij zelf, van 't paard geworpen, werd door allen ingesloten, reeds meende men hem te hebben overmand, toen hij met een geweldigen uitval zijn zwaard deed bliksemen, den heer Van Asperen uit den zadel stortte, zich op diens ros wierp en zijne knechten achterna zette, die

LANDSCHAP (ZANDHEUVELS), NAAR EEN SCHILDERIJ VAN ANTON MAUVE.

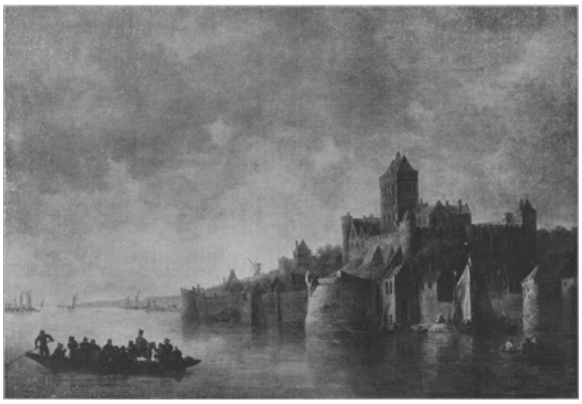

Rijksmuseum Amsterdam.
GEZICHT OP NIJMEGEN, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN JAN VAN GOYEN.

in wilde vaart naar de rivier renden. Aan de overzijde van de Linge stond zijn slot en vandaar had men het gevaar, waarin de slotheer verkeerde, bemerkt en booten uitgezet om hem over te roeien. Spoedig had heer Pelgrim een der booten bereikt, de schipper stiet van wal en weer was de toeleg van ridders en dorpers, om den booze in handen te krijgen, verijdeld. Maar nu gebeurde er iets wonderlijks.

Zij, die hem nazetten, hoorden plotseling van den waterkant een luid gekerm en geschrei, een geplons en gespartel; 't was maar een korten duur, toen zij 't water bereikte, zagen zij dit nog enkel feller bewogen dan anders; zwarte gedaanten dreven met den stroom mede en luid hinnikend klom een paard op den tegenoverliggenden oever. De zwaarbeladen boot was omgeslagen en al de opvarenden verdwenen in de diepte. Enkele dorpers, die 't eerste aan de Linge waren gekomen, verhaalden met ontsteltenis hoe, toen de boot met Van der Lee afvoer, een groot man op een hoog zwart paard was komenaanrijden, met een enkelen sprong hadden zij hem midden op het schip zien neerkomen, dat plotseling in de golven verdween.

Den anderen dag spoelde het lijk van Pelgrim van der Lee, een uur verder, waar de rivier een kromming maakte, op het land. Zijn hand omknelde nog het geweldige zwaard, waarin de woorden gegrift stonden: ‘Hierbi du mi gedenke.’ De merrie van heer Hugo van Asperen kwam ongedeerd voor de kasteelpoort zijns meesters gedraafd, het eenig wezen uit het noodlottig schip, dat den dood ontkwam.

De ridders, die haar ontzet hadden, en de juichende dorpers voerden Ermgaard naar Gorichem; in den reiswagen had zij 't gerucht van den strijd gehoord, maar zij wist niet wat er daar buiten voorviel, tot de verwaarde en onstuimige kreten van haar redders haar deden begrijpen, dat het gansche avontuur als een vreeselijke droom was voorbijgegaan.

(*Wordt vervolgd.*)

Jan van Goyen.

II.

Wij zagen in ons vorig nummer, dat de kunst van Jan van Goyen een door-en-door Hollandsche is, en dit zoowel in de keuze zijner stof: het van alle vreemde bijvoegingen vrije, Hollandsche landschap, als in de wijze, waarop hij deze stof verwerkte, waarop hij ze zag en weergaf in de fijnheid van schemerende, opaalgrijze en parelmoeren tinten, de teerheid van half weggewischte, meer te vermoeden, maar toch fijn en gevoelig verantwoorde ommelijnen.

Vóór hem heeft niemand de onstoffelijke zijde, de ziel van het landschap, zoo argeloos-eenvoudig betracht, zoo eerbiedig benaderd, zoo diep begrepen, met zoo edele toewijding en schoone ingetogenheid vertolkt; kort na hem deed het Aart van der Neer, later Rembrandt, tòch heel anders weer, omdat hij *Rembrandt* was. Eeuwen daarna deden het de modernen, onze tijdgenooten, meest in hun waterverfschilderingen, doch óók op hun doeken.

Doch dit onderscheidt Van Goyen van de school der landschapschilders, aan wier begin hij staat: dat hem was gegeven het meest simpel, de allerteerste en vluchtigste wisselingen in de verschijning van Hollands landschap aanvoelend, vermogen; dat zijn samenleven met da natuur getuigde van een argeloos-directe intimiteit, waarin

zóó zacht geen lach of zóó licht geen rimpeling haar wezen beroeren kon, of zijn aandacht-stille blikken hadden het gespeurd en zijn ontvankelijke ziel had er haar vreugde aan gehad.

Zóó innig als Van Goyen hebben de zeventiend'eeuwsche landschapschilders zelden hun ziel gezegd in hun kunst, de zaligheid van het kunstenaar-zijn uitgedroomd in het werk hunner handen. Dichter dan één hunner - zijn tijdgenoot Aart van der Neer misschien uitgezonderd - raakt hij de helderheid der zielemelodieën, welke modernen als Mauve, Gebriël e.a. uit hun natuurtafereelen zingen deden; als in de landschappen van Gabriël, dien echt-Hollandschen onder onze tijdgenooten, ligt er een glans van kalmbespiegelende vreugde over zijn breede wateren en verre velden; zijn molens en kerktorens reizen even rank en vredig tegen den blonden Hollandschen horizon, zijn wolkige luchten welven hoog en wijd over het lage land, dat hij kent en liefheeft en nimmer moede wordt te bewonderen. Evenals onze Gabriël en zijn gezellen trok Van Goyen het land door, werkend als hij wilde en rustend waar 't hem lustte in dorp of gehucht, in het samenzijn met het vrije, blije buiten een verrukking vindend, waarin al de wederwaardigheden des dagelijkschen levens hem werden als windezuchten, die wel het gemoeds-oppervlak even kunnen rimpelen doen, doch de reine rust van diep-bezonken zielevrede niet te beroeren vermogen.

We geven op blz. 224 uit de ons ten dienste staande reproducties naar Gabriël's werken ter illustratie van het voorgaande een landschap, welks droomerige ingetogenheid en breede kalmte ons nauwer aan Van Goyen verwant lijkt dan aan den moderner denkvoelenden Mauve, (blz 224), in wiens kunst de rankere, meer op gevoels-concentratie toegespitste aandoening van den hoog-bewusten werker voelbaar is.

Terugkeerende tot de beschouwing van zijn hier afgebeelde stukken vinden we op blz. 225 een van 1641 dateerend *Gezicht op Nijmegen* (No. 407 catal. R.M.)

Trotsch en breed strekken zich de geweldige, eeuwenoude gebouwen van het Valkenhof uit langs de zacht-glooiende hoogten, waar de stad tegenaan ligt; ter linkerzij verliest de heuvelige lijn zich in den gezichtseinder, waartegen het zeil van een op de klare Waal wiegelend scheepje even opdoemt, terwijl meer naar voren verschillende vaartuigen met hun geestig geteekende tuigage een fijn lijnen-rag spannen tegen het teer-tonig verschiet van lucht en water. Een overvol vaartuig voert een blijkbaar druk pratend gezelschap stadwaarts, onder de muren merken we nog verscheidene scheepjes.

Van Goyen was, toen hij dit werk schilderde, 45 jaar oud en in de volle kracht zijner begaafdheid; tòch mocht hij blijde zijn, als men hem voor zijn schoone, maar om hun gedempt kleuren-samenstel en eenvoudige onderwerpen weinig geliefde, landschappen een twintigtal guldens betaalde. Zijn finantieele omstandigheden waren op dit tijdstip dan ook verre van schitterend en de gewaagde huizenspeculaties, waarin hij zich stak, niet meer dan wanhoopspogingen om zijn gezin op behoorlijke wijze te onderhouden. Voor enkele jaren hadden zijn confraters hem tot hoofdman van het gilde verkozen, in hun gezelschap is hij steeds een geëerde gast en zijn geestesveerkracht lijdt niet onder de lasten van een door de menigte onbegrepen kunstenaarsleven. Hij maakt een groot aantal fraaie werken, van welke er tot heden verscheidene bewaard worden in de voornaamste musea van Europa en niet weinige de kabinetten van kunstverzamelaars sieren.[1)]

1) Ten bewijze van het zuiverder inzicht in Van Goyen's beteekenis moge dienen, dat op een verleden jaar te Amsterdam gehouden veiling drie zijner schilderijen werden verkocht resp. voor f 1025, (voor Museum Boymans te Rotterdam) f 3750 en f 2250.

In ons volgend nummer geven wij er noveen tweetal uit het Rijksmuseum.

(*Wordt vervolgd.*)
MARIA VIOLA.

Schetsen uit Kopenhagen, door G.F.J. Douwes.

IV.

VARIA: De Haven, de Söen, Bruggen, Amager, Ziekenhuizen, Parken en Tuinen, Kerkhoven, enz.
HET VOLK: Karaktertrekken, Godsdienst, Taal, Onderwijs.

De natuur heeft Kopenhagen een ruime, prachtige haven geschonken, of liever: de mensch heeft, waar de natuur hem zoo den weg wees, dien gevolgd; maar hij deed meer: hij riep de kunst te hulp om aan te vullen, en zoo werden verschillende grootsche werken aangelegd, zooals de omstandigheden of de eischen des tijds dit vorderden.

Wanneer men de stad van de zeezijde nadert, levert zij met haar forten en verdedigingswerken; haar mastbosch van allerlei schepen met hun internationaal vlaggenvertoon; haar dokken en werven vol bedrijvigheid; haar breed aangelegde kaden, waarop menschen en machines rusteloos werkzaam zijn; haar huizenzee met hun roode daken, waartegen hoog geboomte hier en daar scherp afsteekt en waarboven talrijke kerktorens en koepels statig zich verheffen, - een verrassend schoon schouwspel op, dat men met bewondering en welgevallen gadeslaat.

Maar ook omgekeerd biedt de zee van de landzijde een heerlijken aanblik: wanneer men wandelt langs *Toldbod* (de reede, de aanlegplaats der koopvaardijschepen), ziet men eenerzijds een complex van reusachtige in burchtstijl gebouwde pakhuizen en kantoren en andere groote handelsgebouwen en een eind verder het monument van den zeeheld Iver Hvitfeldt, en zeewaarts, behalve het bekende Amager, nog andere eilandjes met dokken, de Oorlogs- en Marinewerf en andere werven en inrichtingen.

Verder gaande komt men aan de door de inwoners zoo geroemde en bezochte *Langelinie,* een prachtigen, breeden wandelweg met rustbanken en restauratie-paviljoen, een hoogen wal langs de zee, die, hier op haar breedst, een steeds afwisselend schoon tafereel te aanschouwen geeft: hetzij goudglansen en purpergloed met rosetinten en kleurgemengel in het oosten de komst der dagvorstin aankondigen; hetzij deze hoog boven de wateren straalt en ze hier doorschijnend blauwt, ginds schitterend verzilvert; hetzij haar laatste stralen in vloeibaar goud en purper in plechtigen schemerschijn verdwijnen.

Steeds vermeit zich hier het oog in de woelige beweging van allerlei komende of vertrekkende stoom- en zeilschepen en der talrijke sloepen, bootjes en jollen, die van en naar de zeekasteelen roeien of stoomen; of als tegen den avond sierlijk verlichte plezierbootjes, electrisch of door stoom bewogen, nu eens met elkander spelevaren, dan weder een onderlingen wedstrijd schijnen aan te gaan.

Eindelijk 's avonds en 's nachts, wanneer, behalve de onderscheidene lichten der vele schepen, de talrijke en verschillende lichten of vuren: helderwitte, blauwe en roode, vaste en draaiende, dichtbij-zijnde en ververwijderde, een eigenaardig, fantastisch licht werpen over den wijden waterplas.

Altijd is een wandeling daar schoon en heeft haar bekoorlijkheden.

Soms is er feest in de haven, zoo b.v. op 1 September ll., toen een onzer grootste oorlogsschepen, het pantserdekschip *Holland,* dat op een oefeningstocht in het Noorden ook Kopenhagen bezocht, den verjaardag onzer Koningin vierde.

Reeds op Zondag 31 Augustus, toen ik het prachtig stoomschip bezocht en door een der officieren werd rondgeleid, zag ik eenige voorbereidende maatregelen, doch volgens den wensch van H.M. ging die

dag in stilte voorbij. Maar 's Maandags was het volop feest. De salvo's van het kanon, die over de ruime haven werden gehoord, gaven daartoe het sein en werden gevolgd door de muziek, die zich meermalen op den dag liet hooren en de feestelijke stemming verhoogde.

Het schip was gepavoiseerd, maar boven alles uit woei de vaderlandsche driekleur, die vooral in den vreemde herinnert aan ‘de dagen van glorie en glans’ van Holland en Zeeland en welke daar te zien steeds het hart warmer doet kloppen.

Ook andere schepen deden door hun salvo's en hun vlagvertoon mede aan de feestviering.

Doch het glanspunt van het feest was de avond, de heerlijke zomeravond, zooals er in het afgeloopen jaar maar weinige waren geweest.

Van het toppunt der masten tot de waterlijn was de *Holland* schitterend geïllumineerd en de *Dannebrog,* het Deensche koningsschip, beantwoordde dit koninklijk door zijn rijke verlichting. Beide vurige middelpunten wierpen hun stralen over de haven en ver over de oppervlakte der kalme zee, terwijl een Amerikaansche boot door haar bundels electrisch licht her- en derwaarts verrassende effecten teweegbracht en soms een tooverachtig schouwspel opleverde.

De Langelinie, steeds een aantrekkingspunt voor de Kopenhagenaars, was het dezen avond meer dan ooit: duizenden waren er heengestroomd, om het eenig schouwspel, dat de verlichte zee en haven aanbood, bewonderend en opgetogen gade te slaan.

Had de koning des morgens zijn belangstelling getoond door den commandant der *Holland,* den kapitein ter zee J. Wertholt, in audiëntie te ontvangen, niet minder sympathiek was 's avonds de houding des volks: wanneer op het feestschip volksliederen werden gezongen, deed het mede, en toen de muziek het Deensche volkslied aanhief, steeg de geestdrift ten top, alles zong mede en na het slot scheen aan het gejuich geen einde te komen; het was of er een nationaal feest werd gevierd.

Zoo werd in het Noorden Koninginnedag en -avond doorgebracht, waarbij de feestelijke stemming zeker met die in het vaderland mocht wedijveren.

Zetten wij op een mooien dag onze wandeling langs de Langelinie voort: zij voert ons voorbij het eenigszins zonderlinge gedenkteeken van den slag op de reede der stad, 2 April 1801 - een vredesengel, staande op een hoog voetstuk - en de sierlijke huisjes der Deensche Yachtclub naar de *Frihavnen,* de vrijhaven.

Deze werd in 1894 geopend en heeft een diepte van 8-10 M., zoodat de diepstgaande schepen haar veilig kunnen invaren en er zonder invoerrechten hun goederen kunnen lossen, die in kolossale stijlvol gebouwde pakhuizen in entrepot worden opgeslagen. De aangevoerde grondstoffen kunnen er tot verschillende doeleinden worden verwerkt, en eerst bij invoer in de stad moeten de inkomende rechten worden betaald.

Merkwaardig is hier het reusachtig graansilo, een pakhuis met negen verdiepingen, waarin 200.000 tonnen koren kunnen geborgen worden.

Nadat we hier de grootsche inrichtingen, waar electriciteit de lichtbron en de beweegkracht is, beschouwd en een laatsten blik op de zee geworpen hebben, gaan we langs een der vele mooie wegen, die van de Langelinie stadwaarts voeren, naar de drie binnenzeeën of ‘soën,’ op een waarvan we reeds een bruggezicht gaven.

Deze binnenwateren tusschen de oude stad en de vroegere voorsteden, verdienen eigenlijk dien weidschen naam niet, maar zijn toch belangrijk, omdat langs twee er

van fraaie wandelwegen, met prachtige boomenrijen waarlangs hooge, moderne huizen, loopen, die een schoon deel der stad uit maken en de derde den bewoners uitstekend drinkwater verschaft.

Het water der söen, dat niet met de zee in gemeenschap staat, is welwater en dat der laatste, met andere buitenwateren onderaardsch in verbinding staande en door een breeden dam van de andere gescheiden, wordt nooit bevaren en streng tegen verontreiniging bewaard. Het water wordt opgepompt en door buizen naar groote bassins geleid, waar het door filters gezuiverd en daarna door afvoerbuizen naar de stad gebracht wordt.

Over de söen loopen twee bruggen, die oud en nieuw Kopenhagen verbinden: de *Fredens Bro,* die naar de vroegere voorstad Osterbro in de *Dronning Louise Bro* (zie vorig nummer), welke naar Nörrebro leidt. Deze schoone, breede brug, met haar dubbele rails voor de electrische tram en aan weerszijden daarvan rijwegen en breede trottoirs, haar granieten borstweringen, waarop in het midden acht monumentale bronzen lantarens en aan wier uiteinden op bronzen voetstukken sierlijke vlaggestokken verrijzen, en die 's avonds door 28 lantarens wordt verlicht - is genoemd naar wijlen koningin Louise, op wier zeventigsten verjaardag, 7 September 1887, zij is ingewijd.

Ter verhooging harer schoonheid loopt zij aan beide oevers aan weerszijden waaiervormig uit, waardoor vier halfcirkelvormige ruimten ontstaan, op welke plantsoen is aangelegd. Twee daarvan zijn met een kolossale beeldengroep, den Nijl- en den Tibergod met attributen voorstellend, versierd.

Van de weinige bruggen in de stad verdienen nog vermelding: die tegenover het afgebrande slot Christiansborg en het Museum Thorwaldsen, korte, breede bruggen, slechts op één gewelfboog rustende; alsmede de twee, die het eiland Amager met de stad verbinden, van welke de vroegere smalle *Langebro* kort geleden door een breede, fraaie brug is vervangen.

Het eiland *Amager* (Amak), al meermalen genoemd, was vroeger een Hollandsche kolonie, waarheen in 1516 op verlangen van Karel V, wiens zuster Margaretha met den Deenschen koning Christiaan II (1513-1523) was gehuwd, 24 Hollandsche boerengezinnen zich begaven, om daar voor het hof boter en kaas te maken en Hollandsche groenten te telen.

De geschiedschrijver Van Goch zegt in zijn *Hedendaagsche Historie van veel Volkeren* hiervan het volgende:

‘Dit eiland is tot een woonplaats aan Noord-Hollanders gegeven, die herwaarts genood zijn om butter en kaas voor het hof te maken, en de nakomelingen, zegt men, houden nog de kleeding, taal en gewoonten hunner voorouderen, met hun zindelijkheid en naarstigheid, weigerende zich met de Denen in het huwelijk te begeven.’

Het eiland heeft echter in de laatste kwarteeuw allengs veel van zijn Hollandsch karakter verloren: eensdeels door het toenemend verkeer, daar het noordelijk deel, dat door den electrischen tram met Kopenhagen is verbonden, geheel stadsch is geworden met dezelfde hooge huizen en breede straten en waar nog voortdurend nieuwe woningen worden gebouwd; andersdeels door den krijgsdienst.

Toen in 1848 Sleeswijk en Holstein tegen Denemarken opstonden, werd alle man te wapen geroepen om te strijden en later werd de algemeene dienstplicht ingevoerd. De jongelingen van Amager leerden in de kazerne en in het leger een andere taal en andere zeden, en na hun thuiskomst behielden zij die veelal en brachten ze vaak aan anderen over.

Zoo verloren de mannen veel van hun oorspronkelijkheid, maar onder de vrouwen is nog hier en daar de oude nationale kleederdracht blijven bestaan. Vooral is dit het geval te *Hollanderby,* waar men nog de oude groentetuinen vindt en op den ouden kerkmuur in West-Friesch kan lezen, wanneer deze kerk is herbouwd.

Behalve deze warmoezerijen wordt op het zuiden des eilands in de nabijheid van schoone dennebosschen de koninklijke fazantentuin gevonden en is nabij het dorp *Dragör* een loodsenstation.

Na onzen tocht naar Amager bezoeken wij een paar beroemde inrichtingen tot herstel en genezing der lijdende menschheid: het *Kommune Hospital* en *Finsens medicinske Lysinstitut,* dat in de laatste jaren een Europeeschen naam heeft verkregen.

Het *Kommune Hospital* of Gemeente-Gasthuis, dat van 1859-1883 op stadskosten voor drie millioen kronen is gebouwd, biedt een plaatsruimte voor duizend bedden aan.

Behalve het sierlijk hoofdgebouw met zijn langen, imposanten voorgevel en zijn koepeltoren, bestaat het uit paviljoens, barakken en andere bijgebouwen, die met den uitgestrekten tuin een grootsch geheel op de grens der oude stad vormen.

In *Finsins medicinske Lysinstitut* wordt de geneeskracht van het licht op lupuslijders toegepast.

Dat het licht een bacteriëndooder is, was reeds vroeger door de genees- en natuurkundigen Büchner en Minck aangetoond; het kwam er slechts op aan, op welke wijze men deze merkwaardige eigenschap van het licht in de geneeskunde zou kunnen toepassen op zekere huidziekten, die door microben ontstaan.

De Deensche professor Finsen, te Kopenhagen in staat gesteld tot vestiging van een laboratorium en een verplegingsinstituut, slaagde, na een reeks van proeven, door aanwending van geconcentreerd zonnelicht, later van geconcentreerd electrisch booglicht van groot vermogen, een geneeswijze van lupus te vinden. Onder inwerking dezer chemische lichtstralen, die den bacil dooden en in het lupusweefsel een genezingbrengende ontsteking wekken, werden verrassende resultaten van genezing verkregen.

In Augustus 1895 begon professor Finsen zijn ‘licht-geneeskunde’ toe te passen.

In een deel van den tuin van het Kommune Hospital werden de patiënten onder de zonnestralen en in een nabijgelegen barak onder het electrisch licht behandeld, totdat in Augustus 1901 een nieuw ‘licht-instituut’, in een nieuwe wijk der stad niet ver van de Sont, met eenige plechtigheid werd in gebruik genomen.

Het gebouw is van de nieuwste toestellen en electrische inrichtingen voorzien en heeft 350.000 kronen gekost.

Op het dak is een inrichting voor ‘zonnebaden’, waarbij de patiënt, met witte doeken omwikkeld en de oogen door watten in boorwater gedrenkt en grauw papier afgesloten, in een stoel of op een bed ligt, het hoofd zoo hoog mogelijk en beschermd tegen de zonnestralen. De verpleegster, die den patiënt behandelt en een bril met groote blauwe glazen draagt, regelt de richting van de zonnelens zoodanig, dat het brandpunt zich altijd zeer dicht bij de behandelde plek bevindt.

Bijgaande plaat op blz. 228 stelt de ‘belichting’ der patiënten voor onder de electrische lampen in de groote zaal: twee in een liggende en één in zittende houding; het brandglas is door slangen met de lens verbonden en wordt door de verpleegster op de zieke plaats stevig gedrukt. Dit duurt ruim een uur, waarna de behandelde plek, van 1 tot 1½ cM. groot en hoogst gevoelig, soms zeer pijnlijk is, onder compres wordt verbonden. De ‘reactie’ vertoont zich na een paar dagen door een grooter of kleiner wond, die dagelijks wordt verbonden en na een week of langer genezen is.

Soms is de aangetaste plek na één behandeling onder de lichtstralen van lupus genezen, meestal echter na meerdere belichtingen.

De resultaten zijn voor professor Finsen zeer gunstig geweest: op 31 December 1899 had hij van de 462 behandelde gevallen van lupus 311 genezingen verkregen.

Ik zeide boven, dat het Instituut - 't welk thans onder de leiding van Dr. Forchhammer staat, daar professor Finsen lijdende is, en waaraan nog drie dokters (Dr. Reyn, Dr. Christiansen en Dr. Winscher), benevens vijftig verpleegsters zijn verbonden - in de laatste jaren een Europeeschen naam heeft gekregen. Dit blijkt uit tweeërlei: eerstens dat patiënten uit verschillende landen er worden behandeld, ik heb er gezien 6 Nederlanders, Franschen, Engelschen, Duitschers, 1 Hongaar, 1 Pool, 1 Rus, 1 uit Finland; tweedens dat geneeskundigen uit verschillende landen het Instituut bezoeken, de behandelingen gadeslaan, inlichtingen verkrijgen, aanteekeningen maken, enz.

Ook vorstelijke personen toonden hun belangstelling: zoo werd in September 1901 door koning Eduard van Engeland met zijn gemalin Alexandra, de keizerin-weduwe van Rusland (beiden dochters van koning Christiaan IX) en den kroonprins van Denemarken een langdurig bezoek gebracht en alles in oogenschouw genomen.

Onder de andere ziekenhuizen verdient nog vermelding het *Blegdams Hospital* aan den Blegdamsweg op de grens der stad. Het is in 1878 volgens het barakkenstelsel gebouwd en bestemd voor behandeling van besmettelijke ziekten, wat eenigszins wordt aangeduid door de in zink gegoten beeldengroep boven den hoofdingang: vier onderscheidene personen, die beschutting zoeken tegen de pijlen van den god der pest.

Niet ver van daar strekt zich een groote grasvlakte uit, die tot verschillende doeleinden wordt gebruikt, als: excercitieveld voor de militairen, die er ook schietoefeningen houden; als weide voor koeien en paarden, die er vreedzaam grazen; als speelplaats voor kinderen en 's Zondags voor volwassenen; als korteren weg voor allen naar de buitenwijken. Die plaats is dus gemeengoed voor allen en het is een eigenaardig schouwspel, dat verschillende groepen van menschen en dieren hier bezig zijn, zonder dat er aan wordt gedacht, elkander het terrein te betwisten.

Na zoolang in en nabij de ziekenhuizen te hebben doorgebracht, gaan we ons vermeien in de heerlijke natuur, die wij in de verschillende parken en tuinen der stad ruimschoots kunnen genieten.

Het eerst begeven wij ons naar *Rosenborg Have* (have = tuin) bij het Rosenborgslot. Het is een heerlijke wandelplaats met zijn breede lanen van hooge, zware woudreuzen, zijn kreupelboschjes met slingerpaden, zijn fraaie bloemperken en fontein, zijn bronzen standbeelden en beeldengroepen, zijn vele en gemakkelijke rustbanken. Hij wordt dan ook druk bezocht, maar het meest door kinderen, zoodat het er vol is van kinderwagens en spelende, stoeiende kinderen; daarom wordt zij meermalen de kindertuin van Kopenhagen genoemd. Is het misschien daarom, dat men er de standbeelden van den kindervriend *Andersen* en der kindervriendin koningin *Karoline Amalie* heeft geplaatst?

KOPENHAGEN. Belichting onder electrische lampen van lupus-lijders in het Licht [Lys]-instituut van Prof. Finsen.

Hans Christian Andersen, de beroemde schrijver en dichter, werd in 1805 te Odensé op Funen geboren en was het eenig kind van arme ouders.

Na een kommervolle jeugd en jongelingsleven geraakte hij allengs door bekendheid van zijn talent en door ondersteuning van kunstvrienden in gunstiger omstandigheden.

Hij bezocht Duitschland en Rome, waar verscheidene gedichten en werken van hem verschenen, en werd bij zijn terugkomst in het vaderland met groote eerbewijzen ontvangen. In Augustus 1875 overleed hij op het prachtig buitenverblijf 'Rolighed' bij Kopenhagen, waar hij meermalen bezoek van den koning en nog vaker van den kroonprins ontving.

Andersen's pen was zeer vruchtbaar: van zijn vele gedichten en werken zijn het meest beroemd zijn reine en gevoelvolle *Sprookjes,* die een schat van wijsheid en poëzie, van menschenmin en menschenkennis bevatten en altijd hun bekoorlijkheden zullen behouden. Zij zijn in verscheidene talen overgebracht, in het Nederlandsch door den bekenden kinderdichter J.J.A. Goeverneur en door Mevr. v. Eden-v. Vloten.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Het koninklijk paleis te Belgrado. -

Wel geen gebouw in Europa heeft wekenlang zoo de aandacht getrokken, van geen enkel heeft men met zooveel weemoedige belangstelling alle bijzonderheden gelezen en herlezen, als van den *konak* te Belgrado, het koninklijk paleis, waar het ontzettende treurspel is afgespeeld, dat een onuitwischbare smet blijft op de reeds niet schitterende Servische geschiedenis.

Dat men het geluk niet juist en niet bij voorkeur in de koninklijke paleizen moet zoeken, wist men; maar wat in het paleis te Belgrado is afgespeeld, de doodsangst en doodstrijd van een koning en een koningin, de onmenschelijke wreedheid, waarmee deze vorstelijke slachtoffers werden ter dood gebracht, - dit alles tart de stoutste verbeelding en teekent het slot, waar nu een nieuwe koning zetelt, tot een huis van vervloeking, waar de schimmen der gevallenen moeten blijven rondwaren, de rust en den slaap van den nieuwen heerscher verstorend.

Den vreemdeling, die dit paleis aanschouwt - want de Serviërs zelf schijnen ongevoelig voor het gruwelijke beulswerk, daar verricht - moet een huivering door de leden varen. En welk een gevoel moet zich van hem meester maken, als hij door die weelderige zalen schrijdt, die, ondanks de aanwezigheid van den nieuwen koning, nog vol zijn van herinneringen aan het ongelukkige koningspaar; - de werkkamer van koning Alexander, de eetzaal, waar, enkele uren slechts voor de noodlottige ontknooping, een vroolijk gezelschap bijeen was, en onder dat gezelschap medeplichtigen aan den aanslag, - de groote balzaal, waar de moordenaars zijn doorgetrokken, zoekende naar hun slachtoffers en in hun blinde, verhitte woede deuren en meubelen kervend met hun wapens; - de groote poort, door ellendige verraders opengelaten.

Men kan zich niet voorstellen, dat iemand den moed heeft, in dit huis des doods nog als koning te tronen. Want al zijn de bloedvlekken weggewischt, de sporen der aangerichte verwoesting zoo goed mogelijk onzichtbaar gemaakt, de herinnering aan het drama sterft nooit.

[Nummer 29]

In memoriam.
Kardinaal Herbert Vaughan,
Aartsbisschop van Westminster,
Stichter en Generaal-Overste
der St. Joseph's Congregatie van Mill Hill.

Reeds lang hebben de dagbladen het overlijden van Kardinaal Vaughan vermeld en met eenige bijzonderheden aangestipt, dat de overledene, den 15den April 1832 geboren, in 1854 priester werd gewijd; hoe Zijne Eminentie verder in September 1872 bisschop van Salford werd gepreconiseerd, na een twintigjarig herderlijk bestuur Kardinaal Manning opvolgde op den Aartsbisschoppelijken zetel van Westminster en eindelijk in 1893 tot Kardinaal verheven werd.

Z. EM. KARDINAAL VAUGHAN.
Naar de laatste photographie, genomen door een student van Mill Hill ongeveer drie weken voor het overlijden van den Kardinaal.

Mgr. Vaughan als man van zijn tijd had ten volle begrepen, dat de bisschoppen buiten hunne zorgen voor het geestelijk heil der zielen, tevens moeten zorgen voor de lichamelijke nooden van het volk en medewerken tot oplossing der sociale quaestie.

Nauwelijks in 1872 bisschop van Salford geworden, begon hij met volle kracht zijn socialen arbeid, zooals nog geen bisschop in het noorden van Engeland het gedaan had. Reeds in 1873 zien wij hem overdag zijn bisschoppelijk paleis verlaten, om in de achterbuurten rond te gaan van deur tot deur en met eigen oogen te zien, hoe het volk daar woonde; des avonds zag men hem dan boven op eene omnibus vermoeid naar huis terugkeeren. En toen hij den ellendigen toestand der arbeiderswoningen in die groote fabrieksstad van nabij aanschouwd had, aarzelde hij niet, met al zijne krachten mee te werken tot verbetering van dien toestand en bood zelfs den gemeenteraad plannen van verbetering aan. Naast het woningvraagstuk trok vooral de drankbestrijding zijne aandacht. Hij begreep, dat de sociale quaestie zonder drankbestrijding onmogelijk opgelost kon worden en om het drankmisbruik tegen te gaan, richtte hij onder de katholieken van zijn diocees een grooten bond op:

‘De diocesane kruistocht van Salford tegen de ondeugd van onmatigheid’, die geheel-onthouders en alle verdere matigheidsgenootschappen omvatte. Ook hij zelf was geheelonthouder van alle alcoholische dranken, doch was niet fanatiek op dit punt. Toen de geneesheeren hem eenige jaren later aanraadden, wat wijn te gebruiken voor zijne gezondheid, gaf hij toe en deed dit van tijd tot tijd, doch steeds zoo weinig mogelijk. In het laatste jaar van zijn verblijf te Salford slaagde hij er in, na verscheidene bijeenkomsten gehouden te hebben, alle drankbestrijders van alle partijen en richtingen bij elkander te brengen en hen te doen overeenstemmen in het gemeenschappelijk toepassen van matigheidsregelen. Het eigenaardige van Mgr. Vaughan's handelwijze was, dat hij steeds met alle gezindten en partijen wist samen te werken in de beste harmonie. Men wist, dat hij streng ultramontaan was in merg en been, dat hij onwrikbaar was in zijne godsdienstige opinies en daarom noemde men hem dikwijls koppig en stijfhoofdig. Doch waar het zuiver maatschappelijke belangen gold, daar zag men hem schouder aan schouder samenwerken met alle edele, weldenkende mannen, onverschillig van welke partij of gezindte. Kort na zijne bisschopswijding gaf hij een diner, waaraan hij - vergeten wij Engelsche toestanden niet - alle voorname mannen van Salford en Manchester uitnoodigde. Soms zag men hem met den protestantschen bisschop van Manchester, den heer Fraser, arm in arm door de stad loopen in druk gesprek over de vraagstukken van den dag, voornamelijk het bijzonder onderwijs, waarover beiden het in beginsel volkomen eens waren. En toen Mgr. Vaughan in 1892 naar Westminster werd overgeplaatst, zegde de gemeenteraad van Manchester hem in het openbaar vaarwel en plaatste zijne buste in de groote zaal van het stadhuis.

Toch vergat hij in zijn socialen arbeid de zuiver katholieke belangen niet. Vele bekeeringen tot de katholieke Kerk hadden in zijn diocees plaats, doch met weemoed zag hij, dat het aantal katholieken niet naar verhouding vermeerderde. Spoedig was de hoofdoorzaak gevonden. Vele katholieke kinderen werden bij den dood hunner ouders in protestantsche wees- en armenhuizen geplaatst; katholieke kinderen, die wegens een of ander klein vergrijp voor de rechtbank waren gedaagd, werden gezonden naar protestantsche werkhuizen. Dit kon niet langer zoo blijven. Met ongeloofelijke snelheid vermenigvuldigde de bisschop het aantal katholieke huizen en gestichten en richtte de zoogenaamde ‘Rescue Society’ op, een vereeniging van dames en heeren, die ten doel had, arme en verlaten kinderen te redden voor het katholiek Geloof. Toen de bisschop Salford verliet, waren er ongeveer 800 kinderen, jongens en meisjes, in de huizen der ‘Rescue Society’, die daar werden opgeleid tot nuttige leden der maatschappij. Tevens hielp de vereeniging duizenden kinderen bij het emigreeren naar Canada, waar zij zich onder de tactvolle leiding van Mgr. Nugent nederzetten als goede, katholieke landbouwers.

Ook in zijn werken voor het katholiek onderwijs toonde Mgr. Vaughan, dat hij een man van zijn tijd was. Degelijk katholiek onderwijs, dezelfde rechten te verkrijgen voor de bijzondere school, welke de openbare school genoot, was het levensdoel van Mgr. Vaughan en hij heeft lang genoeg geleefd, om zijn levensdoel verwezenlijkt te zien door de opname der onderwijswet onder de wetten des lands. ‘Het was voor een groot deel te danken aan het manifest van Kardinaal Vaughan en de overige bisschoppen,’ zegt het groote liberale dagblad *The Manchester Guardian,* ‘dat de tegenwoordige regeeringspartij in 1895 de overwinning behaalde bij de stembus. En dat

werd in Engeland tot stand gebracht door een handvol katholieken, die slechts het twintigste gedeelte der bevolking uitmaakten!

Alles op te sommen, wat de KardinaalAartsbisschop in de reusachtige metropolis verricht heeft, zou ons te ver voeren. Vermelden wij slechts zijne belangrijke stichting der ‘Social Unions’ en de vereeniging der ‘Dames van Liefde’, waardoor hij zijn reuzenplan ‘Oost en West (het arme East End en het rijke West End) te vereenigen’ voor een groot deel ten uitvoer bracht. Slechts de katholieke Kerk heeft in tegenstelling met de protestanten belangrijk werk verricht in het East End van Londen.

In al die werken openbaarde Kardinaal Vaughan de groote deugden, die wij in onze dagen zoo dikwijls te vergeefs zoeken: den geest des gebeds en den geest van nederig geloof, waaraan wij al zijn succes moeten toeschrijven. Opgevoed door eene brave moeder in den schoot van een godvruchtig huisgezin - vijf zijner zeven broeders werden priester, waarvan één Aartsbisschop van Sydney, en zijne vier zusters traden in het klooster - toonde hij zich zijn leven lang eenen man des gebeds. Zelfs te midden zijner drukke werkzaamheden als Kardinaal-aartsbisschop, bracht hij geregeld iederen dag twee uren in het gebed door voor het Allerheiligste. Doch de man des gebeds was tevens de man des geloofs. Kardinaal Vaughan bezat een kinderlijk geloof, dat scherp afstak bij het moderne ongeloof der negentiende eeuw.

Wie de geschiedenis van zijn leven gelezen heeft in verband met de oprichting der St. Joseph's Congregatie te Mill Hill, wordt zonder twijfel getroffen door zijn onbegrensd geloof en vertrouwen op Sint Joseph, die hem soms op bijna wonderbare wijze over onoverkomelijke hinderpalen heen hielp

***

Twee heerlijke monumenten van zijn geloof en werkkracht heeft Kardinaal Vaughan te Londen achtergelaten: de groote kathedraal te Westminster en het St. Joseph's College te Mill Hill. Reeds bij de vestiging der kerkelijke hiërarchie in Engeland was het plan opgekomen, een grootsch monument te stichten, om dit hugelijk feit te vereeuwigen. Kardinaal Manning had een stuk gronds aangekocht te Westminster, doch daar was het bij gebleven. Nauwelijks zetelde echter Kardinaal Vaughan op den zetel van Westminster, of hij besloot het grootsche plan ten uitvoer te brengen. Bijna twee en een half millioen gulden waren noodig voor den ruwen bouw, doch dit was slechts eene kleinigheid voor den man des geloofs, waardoor hij zich niet in het minst liet afschrikken. In 1895 werd de eerste steen gelegd en zonder schuld werd de kerk afgebouwd en thans staat zij daar, 360 voeten lang bij 156 breed, hare 273 voeten hooge campanile verheffend boven de protestantsche wereldstad. De kathedraal was nog niet geopend, toen de Kardinaal ziek werd, en toen een zijner vrienden hem vroeg, of het niet eene zeer groote teleurstelling voor hem zou zijn, indien hij de kathedraal niet openen kon, was een blik van stomme verbazing het eenige antwoord. Daar had hij nooit aan gedacht, en wat kwam het er op aan, wie de kathedraal openen zou? Spoedig zou zij gereed zijn voor den goddelijken eeredienst, spoedig zou het H. Officie er dagelijks worden gezongen, daardoor zou een der sporen, een der smetten der Reformatie worden uitgewischt en dat was hem genoeg.

De reiziger, die van Londen naar Manchester reist langs de ‘Midland Railway’-lijn, wordt even buiten Londen getroffen door het gezicht van een reusachtig gebouw met

zwaren, vierkanten toren, bekroond door het beeld van den H. Joseph. Het is het St. Joseph's College te Mill Hill, het moederhuis der missionarissen van de St. Joseph's Congregatie, waarmede de naam van Kardinaal Herbert Vaughan voor altijd zal verbonden blijven. Het was de eerste rijpe vrucht, die zijn geloof en deugd als priester des Heeren had afgeworpen. Voor dat College had hij als priester alles getrotseerd en eene driejarige reis gemaakt door Amerika.

Vergeten wij nooit, dat Kardinaal Vaughan missionaris was met hart en ziel, en had niet Rome zelf gesproken op aandringen van Kardinaal Wiseman en Dr. Manning, voorzeker had Dr. Vaughan in zijn brandenden geloofsijver den kortsten weg ten hemel gevonden over Japan, toen niet het land der Geisha's en perziken, doch het land van bloedige vervolgingen. De beslissende woorden van Kardinaal Wiseman, toen hij sprak: ‘Uwe Japaneezen zijn in Londen,’ hebben het katholieke Engeland voor altijd tot dankbaarheid verplicht. Zelfs op den laatsten dag zijns levens toonde hij al het vuur en de liefde van een missionaris, toen hij bij het laatste bezoek van een protestantschen vriend te Mill Hill de volgende merkwaardige woorden sprak: ‘Mijn goede vriend, ik zal u niet meer wederzien; sta mij toe, dat ik u van ganscher harte bedank voor al de vriendelijkheid en goedheid, die gij mij betoond hebt; door mijne gebeden tot God hoop ik na mijnen dood de genade van het ware geloof voor u te verkrijgen.’ Tot in het diepst zijner ziel geroerd door deze eenvoudige woorden van den zieke, barstte de man in tranen los en ging snikkend heen. Als Bisschop en Aartsbisschop bleef Mgr. Vaughan steeds generaal-overste van zijne St. Joseph's Congregatie; zijn hart bleef gehecht aan Mill Hill. Daar wilde hij begraven worden, doch niet als Kardinaal met groote pracht en praal; neen, in een eenvoudige doodkist zonder eenige versierselen, als een missionaris, als een der hunnen werd hij uitgedragen op de schouders zijner zonen en begraven in de schaduw van het St. Joseph's College te Mill Hill.

‘In den persoon van Kardinaal Vaughan,’ schrijft de Londensche *Universe,* ‘schijnt de laatste onzer groote, sterke mannen, uit ons midden te zijn heengegaan.’ En toch welk een verschil met zijn eminente voorgangers! Hij was geen Wiseman, de man der wetenschap, de geleerde, de geletterde, de kunstenaar. Hij was geen Manning met zijn koud en snijdend redenaarstalent, de christen democraat, die peinsde over de moeilijkste problemen der sociale quaestie. Hij was geen Newman, de scherpzinnige, diepe theoloog, beschikkend over schitterenden stijl.

Neen, hij was geen Wiseman, geen Manning, geen Newman; schoon hij geleerd was en eene groote theologische kennis aan den dag legde in zijne geschriften en herderlijke brieven, was en bleef hij de Vaughan, de bij uitstek apostolische kardinaal, de man van de daad, die alles tot stand bracht door zijn onverzettelijke wilskracht en onvermoeibaren ijver en ontzettende werkkracht, hij was.... de man van zijn tijd.

Bij de vestiging der kerkelijke hiërarchie in Engeland was een man noodig geweest, die door de schittering van zijne geleerdheid de vooroordeelen van het Engelsche volk overwinnend, hun eerbied en ontzag kon inboezemen, dit was het werk van Kardinaal Wiseman. Dien eerbied te doen overgaan in liefde en vertrouwen jegens de katholieke Kerk en den invloed der Kerk te laten inwerken op de massa van het volk, was de levenstaak van Kardinaal Manning. Doch thans was een man noodig, blakend van apostolischen ijver, die op dien grondslag zou voortbouwen, een herder, die met vaste hand de katholieke Kerk van Engeland organiseeren moest - die man, door de Goddelijke Voorzienigheid opgewekt, was.... Kardinaal Herbert Vaughan.

Rozendaal N.-B.

C. SCHOEMAKER, Pr.

Jan van Arkel. Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.

(*Vervolg.*)

Angst en hoop hadden zich te snel voor Ermgaard afgewisseld, dan dat zij zich rustig over de bevrijding verheugen kon, en als een der dorpers haar door 't venstertje van den reiswagen juichende toeriep, dat de Booze zelf heer Van der Lee was komen halen, brak zij in tranen uit. Wanneer ze veilig in het Arkelsche Hof was aangekomen en vrouwe Bartraad haar met duizend zoete troostwoorden omhelsde, werd alles haar duister, en zij, die alle verschrikkingen zoo moedig had doorstaan, zonk bewusteloos in de armen der burchtvrouwe.

De moeder van heer Jan wilde nu haar niet meer laten vertrekken; zij bleef dus op het Hof, ook nadat zij weer gansch hersteld was van den uitgestanen schrik; iederen nieuwen dag hoopte zij den vroolijken klank van des torenwachters horen te vernemen, die de blijde wederkomste van den jongen burchtheer melden zou, de weken werden tot maanden, 't was volzomer en het koren begon te rijpen - maar nog kwam geen enkele tijding van den afwezige de harten zijner lieven verblijden.

En als eindelijk een reiziger de poort binnentreedt, is het niet de lang verwachte, maar een haar gansch vreemd ridder, die oorlof vraagt, tot de jonkvrouwe van Voorne te worden toegelaten.

Aerdt van Buren was met alle snelheid voortgereisd, hij was juist in Holland aangekomen en op weg naar zijn slot; het vreeselijk uiteinde van zijn vriend had hij nog niet vernomen. Toen hij door Gorichem trok en daar vernam, dat de jonkvrouwe van Voorne zich op het Arkelsche Hof bevond, besloot hij zijn boos opzet nu geheel af te winden, opdat hij Van der Lee het volkomen slagen van hun lang overlegd plan zou kunnen meedeelen. Toen Van der Lee te Gorichem ziek lag en de heer Van Buren een tocht naar Italië ondernam, hadden zij besproken, dat heer Aerdt bij zijn terugkeer alle pogingen in 't werk zou stellen om Arkel op de grenzen van Holland te ontmoeten en hem daar op te houden, zoodat hij niet op den gestelden tijd weder kon komen. Van der Lee zou dan de jonkvrouwe van Voorne kunnen wijzen op de ontrouw van haar bruidegom, om zoodoende haar voor zich te winnen. Maar Van der Lee had heer Aerdt's terugkomst niet afgewacht!

Ermgaard ontving den ridder in het met prachtige Atrechtsche tapijten behangen vertrek van de vrouwe van Arkel. Niemand was daar tegenwoordig dan zij en vrouwe Bartraad. Ridder van Buren bleef aan den ingang staan en uit de wijze waarop hij den voorhang langzaam vallen liet, de vrouwen even treurig aanblikte en toen de oogen naar den grond sloeg, uit die gansche houding sprak, dat hij een ongelukstijding droeg en de beide vrouwen wachtten dan ook met angstig hart op zijne woorden. Hij bleef echter zwijgen en zoo heerschte eenige oogenblikken in de zaal een doodsche stilte. De statige vrouwe in haar weduwkleed was de eerste, die sprak; zij had kortelings de smart zoo van nabij gezien, zij wist dat er niet aan te ontkomen was, al wilde men de oogen ook sluiten bij haar naderen. Zij nam Ermgaard's hand troostend in de hare en den heer Van Buren beziende, zeide zij:

‘Treed nader, heer ridder, en zet u neder; men zeide ons, dat gij de brenger waart van tijding van over zee. Spreek, want wij luisteren verlangend naar uwe woorden.’

Van Buren trad eenige stappen nader, bleef daar weifelend staan en zeide met treurige stem:

'Ach, dat ik u slechts blijder tijding geven kon!'

Vrouwe Bartraad zag wel, dat de ridder deernis huichelde, zij kende heer Aerdt, zij wist in wat slechten reuk zijn slot stond, wat de dorpen in het Sticht steeds van zijne invallen te lijden hadden en wiens vriend hij zich noemde. Zij wantrouwde de tijding, die hij kwam brengen, maar de kwellende onrust over haren zoon werd grooter bij zijne woorden.

'Ik bid u, heer Van Buren, laat ons niet langer in onzekerheid; zorg en smart zijn de laatste maanden hier op het Hof binnengetrokken; God heeft mij geleerd daarvoor te buigen, maar de twijfel doodt. Zeg mij: - gij komt uit Italië, niet waar? gij brengt nieuws van mijn zoon? Wat leed heeft heer Jan bejegend, dat gij aarzelt mij te noemen?'

Haar trotsche, koele toon deed heer Aerdt begrijpen, dat zij hem doorzag; van onder zijn half-gesloten oogleden keek hij met wreed-spottenden blik naar beide vrouwen, naar de oudste, die het bleeke, droeve gelaat tot hem hield opgeheven, naar de jongste, die het hare in de handen verborg, vol vreeze voor hetgeen zij zou hooren.

'Ik wilde u met zachtheid sparen, maar ge wilt onverbloemd de waarheid hooren, vrouwe Van Arkel; denk, dat ik zweeg uit medelijden met u en nog meer met de arme jonkvrouw van Voorne. Gij zult heer Jan nimmer terugzien, hij is een smadelijken dood gestorven.'

Bij die vreeselijke woorden viel vrouwe Bartraad schreiende in haar zetel terug, alsof al haar moed gebroken was, maar Ermgaard vloog op als een gekwetste leeuwinne.

'Dat is een logen, een schandelijke logen,' kreet zij, 'hij kan niet gestorven zijn, zóó wreed wil God mij niet straffen! En zoo hij viel, zou het zijn onder 't zwaard der ongeloovigen, als een held, als een heilige. Niet smadelijk kan een Arkel sterven.'

'Hij viel buiten Genua, bij een dobbelstrijd in een taveerne,' zeide Van Buren langzaam.

'Het is niet waar! Moeder, zeg toch, dat het niet waar is!' riep Ermgaard, bij de schreiende burchtvrouw neerknielende.

'Neen, kind, neen, 't kan niet waar zijn,' snikte de weduwe van den heer van Arkel, 'dien ridder moet ge niet gelooven, hij is een booze mensch, hij was de vriend van Pelgrim van der Lee.'

'Wellicht vertrouwt gij dan de woorden uwer eigen dienstmannen, vrouwe van Arkel,' zeide Van Buren en naar de deur gaande, sloeg hij het tapijt op en deed een man en een jongen binnentreden: - den wapenknecht en den dienstknaap van den jongen burchtheer.

Met ontdekt en gebogen hoofd bleven zij voor hunne meesteresse staan, wachtende om ondervraagd te worden, als schuldigen voor den rechter.

'Maarten, Ewout, wat is er van uw meester geworden?'

Hare bittere tranen, de wanhoop in haar stem maakten diepen indruk; een gloeiend rood overtoog de wangen van den knaap en zijne lippen beefden, - de dienstman plukte verward aan de muts in zijne handen.

'Helaas! edele vrouwe, gevallen, neer-gestooten in een twist....'

'En gij zijt hier, gij hebt uw meester niet met uw leven verdedigd?'

‘Daar viel niet te verdedigen, mijn meester kende geen vriend of vijand meer, hij had gedronken en gedobbeld, hij....’

‘O, zwijg, zwijg!’ - Ermgaard sloeg de armen om haar heen.

‘Geloof hen niet, geloof hen niet, 't is alles logen; hij, Van Buren, heeft die menschen omgekocht. Zoo heer Jan gevallen is - maar het kan niet zijn - dan is hij door hem verraderlijk neergestooten! Ga toch heen!’ riep ze, zich tot den ridder wendende, die verbleekte bij haar uitroep, ‘hoe durft ge hier te komen, wanneer uwe handen bezoedeld zijn met zijn bloed, met het bloed van den vroomsten, stoutsten ridder van Holland. Vreest ge niet, dat God u straffen zal, zooals Hij uw vriend gestraft heeft?’

‘Wat bedoelt gij?’ stamelde heer Aerdt, nu zelf geheel onthutst, ‘over wien spreekt ge?’

‘Weet ge het niet? Weet ge niet, wat er van den heer van Leerdam geworden is? Ga, het kleinste kind in Gorichem zal u zijn vreeselijk einde kunnen verhalen. Ga toch, dat we u niet meer zien.... Zoo Jan van Arkel door uwe handen gevallen is, dat God u dan genadig zij....’

Vrouwe Bartraad legde bedarend hare hand op Ermgaard's arm, maar Aerdt van Buren was reeds vol verwarring teruggeweken en verliet met de beide mannen de zaal. Toen zij alleen gebleven waren, trachtte Ermgaard met denzelfden onstuimigen woordenvloed de vrouwe van Arkel te troosten. 't Was immers niet waar, 't kon niet waar zijn, God kon zoo wreed niet zijn, haar beiden te ontnemen wat haar zoo lief was; de heer Van Buren had haar willen misleiden, en zouden de dienstmannen van Arkel hem misschien niet ontvlucht zijn? 't Kòn immers niet waar zijn, dat heer Jan nimmermeer terug zou keeren! Met zóóveel smart werd toch niemand beproefd. Treurde vrouwe Bartraad nog niet om haar gemaal, en zou haar nu weer haar zoon ontnomen worden. En zij zelve.... hoe weinig zonnige dagen had zij doorleefd,... Zou 't geluk haar dan alleen getoond zijn om weer even snel te verdwijnen.... Met groote moeite bracht vrouwe Bartraud haar tot kalmte en dwong haar met de andere vrouwen en knapen uit te rijden, om door den rit en de frissche lucht van hare ontroering te bekomen; eindelijk gaf Ermgaard toe en onder den blauwen, zonnigen zomerhemel kwam waarlijk haar geschokt gemoed langzaam tot rust, en wanneer zij langs den vroolijken rivierkant van Gorichem terugreden, was zij vol hoop en kalm vertrouwen. 't Begon reeds te schemeren, als zij het Hof binnenreden; toen Ermgaard haar hakkenei aan de knechten had toevertrouwd, dwaalde zij nog even den slottuin in om rozen te plukken, waar zij het altaar in de kapel mee wilde sieren. Plotseling trad uit de schaduw een knaap te voorschijn, die zich voor haar nederwierp, haar mantel kuste en in onsamenhangende woorden hare vergiffenis afsmeekte. Toen zij zich bukte om hem in 't gelaat te zien, was het de wapenknaap van jan van Arkel.

‘Sta op, kind,’ zeide zij haastig, hem bij de hand vattende, ‘ik wist wel, dat ge misleid waart, ik zag dezen morgen uwe schaamte, toen men uw meester lasterde. Het was logentaai, niet waar?’

‘Ja, jonkvrouwe, ja; vergeef mij toch, daar was geen edeler, geen vromer ridder dan mijn meester. Maar zóó alleen konden wij ons leven redden; de heer Van Buren....’

‘Ge zijt met uw meester naar Jerusalem gereisd?’

‘Ja, jonk vrouwe.’

‘En waar hebt gij hem verlaten?’

‘Buiten Verona; heer Aerdt van Buren voerde ons met geweld mede.’

‘En waarom, denkt gij, is heer Jan nog niet wedergekeerd?’

De knaap keek haar met verschrikte oogen aan.

'O, jonkvrouwe, ik meende, dat gij wel wist....'

'Wat dan? Wat zou ik weten?'

'Ach, hoe zal ik het u zeggen. 't Was wel gelogen, dat heer Jan in een taveernetwist viel.... maar toch.... hij viel....'

'Wat zegt ge, kind?'

'O, jonkvrouw Ermgaard,' riep de knaap schreiende, 'het is wèl waar, dat heer Jan nimmer meer terug zal keeren. Aerdt van Buren overviel ons verraderlijk vóór Verona; Maarten en ik werden gekneveld en medegevoerd, maar mijn heer zag ik bloedend van zijn paard tuimelen en op dien eenzamen weg is hij achtergelaten; niemand heeft meer van hem vernomen.'

Star blikte Ermgaard vóór zich uit in de verte. 'Dood,' fluisterde zij toen heel zachtjes, den knaap bij de hand vattende, 'is hij dood?'

'Ja,' snikte de knaap.

Zij staarde even strak hem aan en schudde toen zachtjes het hoofd. 'Neen,' zei ze, lachende den vinger opstekende, 'neen, luister, hij zingt, hoe kunnen de dooden zingen. Hij staat voor mijn venster. Zeg toch den poortwachter, dat hij de poorten opene; hoe kunt gij uw heer laten wachten. Snel knaap, snel dan toch!'

Zij liet den schreienden knaap staan, snelde den tuin uit, den binnenhof door en verschrikte de burchtvrouwe, die hare treurige gedachten poogde te vergeten door zich met haar kunstig naaldwerk bezig te houden. De jonkvrouwen waren zooeven binnengekomen, verhaalden van den rit en bewonderden het keurig werk, uit glaspaarlen van verschillende kleur samengesteld, toen Ermgaard als een stormwind kwam ingestoven, met losgerukten sluier, luid lachende:

'Moeder, moeder,' riep zij de vrouwe van Arkel toe, 'geef uwe bevelen toch. Daar buiten staat uw zoon en mijn vriend, hij blaast den horen en niemand die hem de poort wil openen!'

Een oogwenk dacht de burchtvrouwe, dat zij waarheid sprak en de overgroote vreugde haar in zoo eene opwinding bracht, maar toen zij haar in de verwilderde oogen keek, bevroedde ze welhaast den slag, die het Arkelsche Hof had getroffen.

'Laat mij dan zelve gaan!' riep Ermgaard, 'heb ik er het recht niet toe? Mag ik mijn bruidegom niet tegen gaan na zoo lange scheiding. Geef mij toch mijn feestkleed, mijn rok van blauwe zijde en mijn mantel van vair. Wie durft zeggen dat hij dood is, dat Aerdt van Buren hem nederstak? Kan een doode den horen stooten? Kan een doode dan zingen? Hoort ge hem niet?

De winter is verganghen
Ic sie des Mei's virtuut.

Waarom houdt ge mij tegen? Ik moet gaan! Moeder, waarom foltert gij mij zoo?'

'Ermgaard, mijn arm kind, mijne zoete dochter,' en vrouwe Bartraud sloot haar schreiende in de armen, 'niemand houdt u tegen, kom tot u zelve, zou ik voor mijn eigen lieven zoon de poort sluiten? Maar daar is niemand, helaas! wat droeve tijding hebt ge ontvangen?'

'O, mijn God, mijn God! ik weet niet wat ik zeg! Neen, hij is hier niet. Hij ligt te Verona en wentelt in zijn bloed. O mijn God, is dit nu het loon voor mijne trouwe, voor mijne godsvrucht? Heb ik daarom de feesten der wereld gevlucht en mijn vermaak gevonden in U te dienen? Heb ik U daarom iederen dag gebeden mijn geliefde voor alle kwaad te bewaren? Verhoort Gij zoo mijn gebed, almachtige God?'

‘Zwijg toch, zwijg toch, jonkvrouw van Voorne,’ zeide vader Peter, de oude, slotkapelaan, die op 't verzoek der verschrikte kamervrouwen was toegesneld, ‘laster uwen God niet in uwe droefheid. Wie zijt ge, dat de Heer u geen smart zou mogen overzenden, Hij, Die geen zijner lieven ooit heeft gespaard. Gij gaat groot op uwe deugd, en bij het eerste kruis, dat u opgelegd wordt, komt gij reeds in opstand.’

‘Mijn eerste kruis! Ge kunt mij veilig bestraffen, vader Peter, gij, die niets van mijn leven weet en vermeent, dat ik het doorgedarteld heb, zooals die jonkvrouwen daar, in zang en spel. Dat ik ooit op geluk hoopte, ik, die nooit geluk heb gekend! Eene vreugdelooze jeugd en eene moeder, die mij niet liefhad; mijn broeder

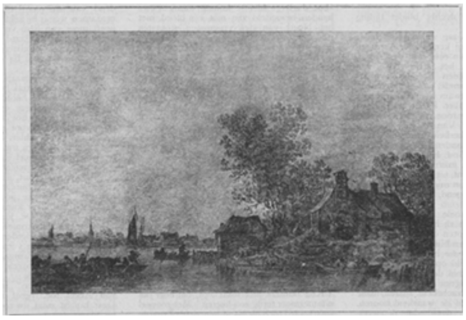

Museum Dresden.
LANDSCHAP I, NAAR EEN TEEKENING VAN JAN VAN GOYEN.

Rijksmuseum Amsterdam.
RIVIERGEZICHT, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN JAN VAN GOYEN.

Museum Dresden.
LANDSCHAP II, NAAR EEN TEEKENING VAN JAN VAN GOYEN.

Rijksmuseum Amsterdam.
GEZICHT OP DE MAAS VÓÓR DORDRECHT, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN JAN VAN GOYEN.

en beste vriend zoo spoedig van mij weggenomen; een rusteloos verlangen naar onbereikbare zaligheid, die alle vreugden bitter deed schijnen. En, o! die vreeselijke gebeurtenissen van den laatsten tijd; mijn liefste, die ik alleen mocht begroeten om hem weer vaarwel te zeggen, en Van der Lee die zijn dood vond door mijne schuld, en zoo rampzaligen dood! Zie ik niet iederen nacht weer het jonge, vriendelijke gelaat in de zwarte wapenrusting, koud en verstijfd. O, mijn God! en nu.... in Verona....'

'Stil, mijn kind, bedaar toch,' zeide de oude monnik,' ge vergeet in uwe zelfzucht, dat ge niet de eenige zijt, die lijdt. Wordt de vrouwe van Arkel niet zwaarder getroffen dan gij, zij, die nog in rouwe over haar gemaal, nu haar oudsten zoon missen moet?'

Als ontwaakte zij nu pas tot den vollen omvang van haar leed, zoo staarde Ermgaard op de burchtvrouwe, die sprakeloos van droefheid terneer zat en nog de handen naar haar uitstrekte om haar te troosten. Zij snelde op haar toe, knielde op de treden van haar zetel en verborg het hoofd in haar schoot.

'O, moeder, moeder, hij zal nooit meer terugkeeren, en ik had hem zoo lief; ik heb hem nooit gezegd, hòe lief ik hem had.'

De oudere vrouw, door 't lijden reeds gelouterd, streelde zacht heur de vlechten en fluisterde haar toe, stikkende in hare tranen. De monnik wenkte de joffers en kamervrouwen, dat zij zich zouden verwijderen. Bartraad en Ermgaard bleven alleen in de groote verlaten zale en als een donkere wolk viel de droeve mare op het Hof van Arkel: dat de jonge burchtheer nimmer bezit zou nemen van zijns vaders heerlijkheid.

(*Wordt vervolgd.*)

Jan van Goyen.

III.
(*Slot.*)

Onze plaat op blz. 232 stelt voor een *Riviergezicht* (catal. R.M. 405), 't welk in het onderwerp veel overeenkomst vertoont met het Maasgezicht uit het Mauritshuis. 't Is alweder een aan breed rivierwater gelegen dorp, welks niet te hooge, eenvoudige kerktoren fraai uitstaat boven de rondom groepende huizen. Eenige deels aan wal, deels in booten bezige menschfiguren op den voorgrond, meer links-af een herberg, een aanlegveer, een boerenkar en een man te paard, in 't verschiet een stad, - gelijk op vele zijner watergezichten.

Van levendiger aansprekend effect lijkt ons het Maastafereel op blz. 233, welks origineel zich eveneens in het Rijksmuseum bevindt, aangeduid als No. 406 van den catalogus en genaamd *Gezicht op de rivier voor Dordrecht*.

Het is een van de schoonste Van-Goyens, welke onze Musea bezitten. Krachtig en toch fijn van opvatting, trekt het levensvolle werk de blikken van den museumbezoeker, die, hoe dikwijls hij er ook vóór moge komen, telkens zich weer verlustigt in den ruimen, prachtig-bewogen wolkenhemel, waar hier en daar blauwe lichtplekken doorheen breken, hoog en majestueus boven het bewegelijke stadsfragment: een wonder van fijne uitvoerigheid met zijn huizen en molens, laag geboomte en statig massalen torenbouw. Luchtig en rank staat alles opgericht tegen de ijl-grijze veste: de eenige molentjes, de rijzige zeilen der vele scheepjes, met de

lustig flapperende vlagjes in top geheschen, en te midden daarvan al-beheerschend, rustig-breed: de kerk, maar o, zoo geacheveerd weergegeven in de even aangeduide bijzonderheden harer edele structuur.

Denk u dit stadsgezicht in koel-grijzigen toon van allerverst gedreven gevoeligheid en ge vergeet, dat ge voor het werk van een zóó lang geleden levende staat; ge ziet het als een in strak zelfbeheer bestreefde, bedachtzame verstilling van het modernheftige gevoel, dat Jaap Maris' gelijkaardige scheppingen doorschokt.

Prachtig is de kalme watervlakte, waarover hel-gouden licht-flitsen schampen, terwijl talrijk bemande visschersscheepjes zachtkens voortglijden, geteekend met een prettig aandoende oplettendheid van het verlevendigd détail - als: vischnetten, die worden uitgeworpen, een schepnet, dat rechtop in de boot is neergezet, een achteraan varend roeibootje, kleine figuurtjes, aan boord bezig - die het tafereel een treffende natuurwaarheid verleent.

Uit dit sober-kleurige stuk leeren we Van Goyen's begaafdheid voluit kennen; het ademt een vreugdige levensliefde, een ingetogen verrukking, een heldere weidschheid en is van een wankellooze gevoelskracht, die den Hollandschen schilder der zeventiende eeuw kenmerkt.

Jan van Goyen is in 1656 te 's-Gravenhage overleden; zijn beide dochters waren reeds gehuwd, beiden met schilders, van wie de eene, Jan Steen, eenigen tijd zijn leerling was. Zijn weduwe bleef in kommervolle omstandigheden achter. In de laatste jaren had Van Goyen kunsthandel gedreven; vier jaren vóór zijn dood had hij te zijnen huize een schilderijenverkooping gehouden, die *f* 2812. - opbracht; niettemin volgde insolvent-verklaring. De verkoop, eenige weken na de begrafenis gehouden, bracht *f* 2415. - op, zoowel aan schilderijen van den meester zelf als aan die van kunstbroeders.

Zijn naam raakte in vergetelheid; eerst in onze dagen is den meester de eereplaats gewezen, welke hem van rechtswege toekomt.

MARIA VIOLA.

Riddermoed en Priesterdeugd. Bij het portret van Deken Lambertus Jongen, † *op St. Ludgerus* 1903.

Het heldhaftige belijdersleven, gedurende twee en dertig jaren door dezen Nederlandschen priester in Noord-Amerika geleid, is in ons vaderland nagenoeg onbekend. Er is op het eenvoudige kloosterkerkhof, waar hij reeds eenige maanden rust, geen andere stem vernomen dan die der nonnen, welke hem bij zijn uitvaart een zaligen intocht toezongen in de zegevierende Kerk, hem, die blijkens 't volgend verhaal zijner lotgevallen, zoo'n echt strijder in de strijdende Kerk geweest was en wiens arbeid in den vreemde een schoon pleidooi voor en een eigenaardige illustratie is geworden van Christus' belijdenis voor den rechter: ‘Mijn Rijk is niet van deze wereld.’ Deken Jongen heeft het eigen recht en het eigen geheim van dat goddelijk Rijk op aarde met woord en daad schitterend verdedigd.

In 1859 verliet hij als vijf-en-twintig-jarig priester zijn geboorteplaats Schijndel en kwam in October in het fortuinzoekende, geldnajagende, van landverhuizers krioelende Amerika. Bestemd voor het bisdom Covington, bleef Jongen een jaar bij zijn bisschop, verbonden aan de kathedraal, zich bekwamende in de Engelsche taal

en oor en oog hebbend voor alles, wat noodig was om het missionaris-leven te beginnen. Dat eerste jaar van voorbereiding is niet aanlokkelijk - de levenswijze wel geregelder - maar welk een getob met de taal! Dat zachtjesaan moeten optreden als woordvoerder voor een cosmopolitisch publiek! Dat zich inwerken in zeden, gewoonten, zienswijzen enz. Deken Jongen kon er later heel wat van vertellen.

In 1860 begon het eigenlijke missionarisleven en wel in Kentucky, een der Zuidstaten, toen in vollen oorlog tegen de Noordelijke Staten. In Asland, eene streek in het noorden van genoemden staat, kreeg hij een viertal kleine missiekerken te bedienen, op afstanden van vier à zes uur van elkander gelegen. Dat was een heen en weer trekken dagen achtereen.

Gezond en sterk, kon Jongen dien vermoeienden arbeid jaren torsen. Zijn vast verblijf heette het middelpunt der Missie, - maar zijn dagelijksch werk was, te paard de streken te doorkruisen, om de arme Iersche mijnwerkers te bezoeken, te versterken in 't geloof, te vermanen, hun het woord Gods te verkondigen en voor die arme zielen het Brood des Levens te breken.

En Father Jongen verwijlde zoo gaarne onder hen, nam deel aan hun sober avondmaal en rustte uit van zijne vermoeienissen in hunne armzalige en maar zelden zindelijke legersteden.

Het ging er ruw en onrustig toe in die grensplaatsen - overal soldaten, dan van 't Zuider-, dan van 't Noorderleger. Meermalen werd hij met zijn paard opgeëischt door soldatenwervers, om in de gelederen te dienen; op zijn vriendelijk bescheid, dat hij 's anderen daags in den vroegen morgen voor 't vaderland gereed zou staan, gingen de wervers heen. En Father Jongen hield woord. In den vroegen morgen reed hij heen naar een verdere missiestatie, om te strijden voor de eer van God en het heil der zielen en het wezenlijk geluk van zijn aangenomen vaderland.

Meermalen ook aangehouden als bespieder, werd hij immer om zijn open rond karakter, zijn gullen lach en opgeruimd gemoed, geloofd en vrijgelaten.

Wat Father Jongen gedurende zes jaren, te midden eener arme en verlaten bevolking voor het heil der zielen gearbeid en gewrocht heeft, is wel op aarde onbekend, maar staat aangeteekend in het Boek des Levens.

In 't jaar 1866 werd de ijverige herder overvallen door een gevaarlijke leverziekte, die van zoo ernstigen aard werd, dat de geneesheer en zijne vrienden - en ook zijn arme parochianen - hem overhaalden, om ter wille zijner gezondheid een reis naar Holland te ondernemen. Den zomer dan van dat jaar bracht hij in zijn geboorteland door te midden zijner familie en vele oude vrienden. Nog niet geheel hersteld, hervatte hij de terugreis, vertrouwend op de gezonde zeelucht, en vooral verlangend naar zijn achtergelaten kudde. Evenwel niet geheel hersteld - en geknakt in zijn vroegere lichaamssterkte, kwam hij bij de zijnen terug, en was niet meer in staat, gelijk weleer, de vermoeienissen te trotseeren, verbonden aan het uitgestrekte hem toevertrouwde Missieveld. Dit begreep dan ook zijn bisschop, en riep hem wederom naar Covington, waar Father Jongen een tijd lang werkzaam was, zijn krachten herkreeg en in Mei 1867 benoemd werd tot pastoor van Frankfort, het residentiestadje van den gouverneur van Kentucky.

In deze plaats met een gemengde bevolking van 5000 inwoners, van welke ruim 1800 katholieke Ieren, zou pastoor Jongen ruim 24 jaren zijn breed opgevatte taak van zielenherder vervullen. Hier toonde hij reeds in 't begin der herderlijke bediening pal te staan voor de belangen der katholieke Kerk, en daarvoor zelfs den kerker te trotseeren.

Het was in Januari 1868. Een katholiek Iersch meisje werd buiten de stad aangevallen en mishandeld door een vrijgelaten negerslaaf, de schuldige werd door de overheid in de gevangenis gebracht, en zou zijn straf niet ontgaan; doch het diep

beleedigd eergevoel en de aangeboren drift en wraakzucht der Ieren eischten den onmiddellijken dood van den kleurling, die zich vergrepen had aan de nationale eer, Er brak een oproer los, men belegerde de gevangenis, en eischte den gevangene op. De burgemeester, hoofd der politie, ten einde raad, begaf zich naar pastoor Jongen, opdat hij verzoenend en kalmeerend zou optreden te midden zijner woedende Ieren. Hij gaat, tracht de woeste menigte te bedaren, redt ten minste het leven van den gevangenbewaarder, maar helaas, hij kan niet verhinderen, dat de kleurling wordt naar buiten gesleept - en opgehangen. De regeering moest zulke eigenmachtige rechtspleging in die dagen vooral streng straffen. Er volgde een rechtsgeding en pastoor Jongen werd als een voornaam getuige opgeroepen. Hij weigerde: hij kon niet als priester tegen zijn volk getuigen, terwijl hij als priester door het hoofd der politie was geroepen om zijn herderlijken invloed te gebruiken. Want welke zouden de gevolgen zijn in de toekomst? Het vertrouwen in, de invloed van den priester zou bij de Ieren geschokt worden, en het algemeen belang der Kerk er onder lijden. Om den hachelijken toestand van pastoor Jongen en het groot gewicht der zaak te begrijpen, laat ik hier eenige officiëele documenten volgen van het gerechtsverhoor:

'Verscheen voor de jury van 24 leden de eerw. heer Lambert Joung, pastoor der katholieke gemeente 'de Goede Herder.' Zijn advocaat-procureur las voor de volgende verdedigingsstukken: 'Lambert Joung, gehoor gevend aan de dagvaarding bij hem ingediend door een beambte van uw achtbaar gerechtshof, werd verzocht onder eede te antwoorden aan de jury van 24 leden, nu in zitting over zaken, waarop hij meent in geweten niet te moeten antwoorden; hij vraagt u, edelachtbaren, te willen luisteren naar zijn reden van weigering, en het kort verhaal der gebeurtenissen:

'Op den bewusten avond van Januari ll. werd een neger, zekere Jim Macklin, opgehangen in of bij Frankfort door eene oproerige menigte. John L. Scott, Esq., procureur van den Staat, hoofd der politie te Frankfort, ontbood mij en verzocht mijn invloed te willen gebruiken, om het gepeupel te doen uiteengaan, dat, zooals hij mij meedeelde, op het punt stond de wetten van den Staat te overtreden. Ik ben een katholiek priester, en toen, zooals nu nog, was ik pastoor van Frankfort, waar ik eerst sedert Mei was gevestigd; dus nog weinig bekend met mijne parochianen en de toestanden der stad. Ik ben geboortig uit Nederland, ongeveer acht jaar in dit land en spreek of versta nog niet in alle volmaaktheid de landstaal. Ik ben nog geen Amerikaansch burger; evenwel kwam ik naar de Vereenigde Staten als het land, dat ik denk voor altijd als het mijne te beschouwen. Met het oprecht verlangen iedereen volgens vermogen te helpen, om een overtreding der wet te voorkomen en vooral allen invloed - dien ik had, of mocht veronderstellen te bezitten - tot handhaving der orde te gebruiken en geweld te beletten, ging ik, toen het mij gevraagd werd, en gebruikte al mijn invloed - die evenwel bleek onvoldoende te zijn - om te voorkomen, dat men in de gevangenis brak, en de gevangen neger op onwettige wijze werd gedood. Ik begreep, dat men mij geroepen had, omdat ik katholiek priester was, en ook de menigte grootendeels bestond uit katholieke Ieren. Het was om deze reden, dat ik hoopte eenigen invloed uit te oefenen. Ik ging als priester: ik was er ten volle van overtuigd, dat het was om mijn priesterlijke bediening - en daarom alleen kon ik dan ook mij bewegen te midden dezer opgewonden menigte, waarvan een groot gedeelte mij persoonlijk onbekend was, en die allen van een heel andere nationaliteit waren dan ik - en anderen, die beter bekend waren met de

menigte, en ook meer invloed hadden dart ik, waagden het niet zich te midden van die razenden te begeven. Toenik - zooals ik stellig geloof - het leven van den gevangenbewaarder had gered, doch daarna in wanhoop heen moest gaan, overtuigd verder geen invloed meer te kunnen uitoefenen, riep de burgemeester van Frankfort mij terug, mij smeekende in de gevangenis te willen terugkeeren en de menigte te verzoeken om te luisteren, wanneer Z. Ed. hen zou toespreken. Dit deed ik, en de toegang werd wij wederom veroorloofd door de menigte, enkel en alleen ter wille van mijne priesterlijke bediening, hiervan ben ik overtuigd.

'En nu, mijne heeren, ben ik ondervraagd door de jury over de namen van de personen, die ik bij deze opgewonden, woedende menigte aan het werk zag. Ik ging er alleen heen om mijne priesterlijke bediening, waardoor het mij was toegestaan hen te vermanen en zonder welke ik mij onmogelijk een weg had kunnen banen. Het was om wille mijner priesterlijke bediening, dat de burgerlijke autoriteiten mij verzochten te gaan; het was om mijn geestelijk karakter, dat ik ongehinderd in en uit kon gaan - en nu vraagt mij de burgerlijke autoriteit te willen meedeelen, wie ik daar gezien heb, en roept mij op als getuige in de strafzaak tegen die menigte. Mij dunkt, dat het getuigenis afleggen in deze zaak, een verlaging zou zijn van mijn bediening en een schandvlek op mijn karakter als priester; het zou den schijn hebben, dat ik, op verzoek van het burgerlijke gezag, mijn priesterlijke bediening misbruikte om op te treden als openbare aanklager. Het zou een inbreuk zijn op het geschonken vertrouwen: het onzekere voordeel, dat de rechtbank zou kunnen trekken uit mijne mededeelingen betreffende deze zaak - zou niet kunnen opwegen tegen het kwaad, dat zou voortspruiten uit mijn oogenschijnlijk verraad tegen degenen, welke vertrouwen in mij stelden alleen om mijne hoedanigheid van priester.

'Ik zeg of beweer niet, dat dit geval moet worden gelijk gesteld met het geheim der Biecht; doch de redenen, ofschoon niet zoo sterk of zoo doorslaande als bij het biechtgeheim, verschillen alleen maar in graad, het beginsel is hetzelfde; het vertrouwen in den priester mag niet beschaamd worden; zij vertrouwden in mij, zij verdroegen mijne tegenwoordigheid, waarom? Niet om mijn nietige persoonlijkheid, maar om mijn heilige bediening. Mijne heeren, hoe zou ik getuigenis kunnen afleggen? Zou dan nog ooit een ander priester zich er aan durven wagen in zulk geval? Zou men hem nog toestaan in zulke omstandigheden zijn stem te verheffen - zou men hem niet beschouwen als een verrader? Is het billijk en rechtvaardig van de burgerlijke overheden aldus mijn ambt te misbruiken?

'Met allen eerbied mij onderwerpende aan de wetten van mijn aangenomen vaderland, ben ik toch verplicht in geweten, als man van karakter en als priester, die gelooft en hoopt op de Kerk van Christus, alle gestelde vragen niet te beantwoorden. Ik weiger te antwoorden niet uit een geest van minachting. Ik neem God tot getuige, dat ik verlang de wetten van dit land, dat ik vrijwillig voor mijn vaderland op aarde gekozen heb, te eerbiedigen en te gehoorzamen. Ik handel niet in overijling, maar na een ernstig onderzoek van mijn eigen hart. Ik ben overtuigd verschoond te moeten blijven, om getuigenis af te leggen van zaken, die ik op zulke wijze ben te weten gekomen.

'Ik weet niet, of mijn getuigenis van veel waarde zijn zou voor de jury. Ik zag de eigenmachtige terechtstelling van den neger niet; van hooren zeggen alleen vernam ik de gepleegde ophanging; doch het is niet het belang der getuigenis, waarom het mij te doen is, maar alleen het beginsel. Het is het beginsel, te moeten getuigen voor zaken, die ik vernam door mijne bediening

als priester - en die ik anders niet zou hebben gezien of gehoord. Het is niet om een overtreder der wetten te beschermen, noch uit sympathie voor het oproerig gepeupel in dit, of welk ander geval ook, dat ik getuigenis weiger, maar om, naar mijn vermogen, het geestelijk karakter onzer bediening zuiver en onbevlekt te bewaren. Om deze redenen, en hierom alleen verzoek ik het gerechtshof nederig en ernstig de zaken, die mij bekend zijn, te beschouwen als vrij van openbaarmaking op de getuigentribune.'

Na dit door Father Jongen zelf gemaakt en geschreven pleidooi, hield Mr. Caldwall een schitterende rede tegen rechter Ballard, en concludeerde, dat Mr. Lambert Joung niet kon of mocht genoodzaakt worden te getuigen. Ten bewijze haalde pleiter aan, o.a. dat:

1°. Father Jongen *niet* was tegenwoordig geweest bij het oproer en in de gevangenis *op zijn eigen verlangen,* maar op *dringend verzoek* der Justitie.

2°. Zijnde een Nederlandsche burger, zou hij nooit om zijn persoon gevraagd zijn een oproerige menigte te bedaren, die bestond uit Ieren en Amerikanen - en niet één Hollander; er kan dus geen twijfel bestaan, of het was als priester en alléén als priester, dat hij door de Justitie gevraagd werd, en dat hij gehoorzaamde. Alle lof voor zulke handelwijze van iemand, die geen Amerikaansch burger is - en toch voor het heil van den Staat zijn leven waagde.

3°. Dat het niet eerlijk is tegenover een priester, hem tusschen een oproerige menigte te zenden, omdat zijn heilige bediening hem zou beschermen, en hem later te dwingen te getuigen, wat hij in zijn zending van vertrouwen zag.

4°. Dat het Gerechtshof zonder twijfel de macht heeft een priester te vrijwaren van te getuigen, wanneer hij voor een netelige zaak door de Justitie wordt geroepen om haar te helpen; anders zou de Justitie zijn - onrechtvaardig.

5°. Dat het Gerechtshof vooral in aanmerking moet nemen, dat zijn geweten verbiedt te getuigen; een priester kan of zal zijn geweten niet bevlekken; straften zal niet baten - en straffen ware onrechtvaardig - want de bezwaren zijn gegrond - geen voorwendsel - zij zijn ingebracht na rijp beraad.

Op dit klemmend betoog antwoordde Col. Brestow, dat de mededeelingen niet geheim waren - dat het plicht was als burger alles te doen, wat de magistraat vorderde om den vrede te herstellen - en dat de inlichtingen, die de getuige geven kon, niet tot het biechtgeheim behoorden. Ook de rechtbank hield vol, dat de mededeelingen niet geheim waren, en dat zij het geweten van den getuige niet zouden bezwaren; dat, terwijl Mr. Lambert Joung meent, dat hij door de vragen te beantwoorden, zich in de achting zijner geestelijke overheid zou verlagen, het belang van den Staat evenwel niet behoort te lijden door de godsdienstige gevoelens van een particulier persoon of stand. De rechtbank beval derhalve Mr. Lambert Joung de vragen te beantwoorden, hem door de jury gesteld.

Father Jongen verklaart te blijven weigeren; hierna wordt hij volgens rechterlijk vonnis veroordeeld tot gevangenisstraf, zoolang tot hij de vragen zou beantwoorden; krachtens dit vonnis nam de commandant der wacht hem gevangen.

Zóó was dan de trouwe herder, de onwankelbare voor de belangen der Kerk, de onverschrokken Father Jongen in den kerker. Zijn verblijf aldaar in de eerste weken was weerzinwekkend en pijnlijk; te midden van liederlijke boosdoeners, te midden van vuige misdadigers at hij het brood, en dronk het vuile water der gevangenis. Naar hij ons meermalen verklaarde, bleef hij echter kalm, overgegeven aan Gods heiligen Wil, wetend zijn plicht gedaan te hebben; en

de vertroostingen bleven niet uit. Zijn eigen bisschop en de bisschoppen der omliggende diocesen keurden zijne handelwijze goed, ja noodzakelijk voor de eer van 't priesterschap, en om den zoo heilzamen invloed te bewaren bij de Ieren; zij prezen zijn moed, en betuigden herhaaldelijk in brieven hunne hartelijke deelneming. Aanzienlijke katholieken uit den staat Covington, voorname parochianen, zonden brieven van deelneming en troost. - Sommigen moedigden hem aan, als vreesden zij dat Father Jongen bezwijken zou door het harde gevangenisleven, doch, geen nood - pal bleef hij in de beproeving.

Ook de Goddelijke Voorzienigheid maakte zijn toestand weldra minder pijnlijk en ondragelijk. Een mistred in zijn donkere, vunzige cel bezorgde hem een kleine beenwond, die na eenige dagen door de onzindelijke omgeving en de ongezonde kerkerlucht een ontsteking veroorzaakte, zoodat de bevriende en medelijdende geneesheer der gevangenis het noodzakelijk oordeelde den gevangene naar het hospitaal te vervoeren.

DEKEN L. JONGEN.

Het gerechtelijk college, dat de buitengewone belangstelling gezien had van duizenden voorname Amerikanen in het lot van den gevangen priester, keurde aanstonds dezen maatregel goed. Nog bleef hij een gevangene, maar de toestand werd toch dragelijk - de vuile cel verwisseld met een ruime, gezonde kamer - in plaats van het brood der gevangenen, een goed versterkend voedsel - in plaats van gevangenbewaarders en een gezelschap van boosdoeners, zag Father Jongen zich bediend en met zorg verpleegd door de eerw. zusters, die als om strijd zijn gevangenisleven deden vergeten en alles deden om hem het leven aangenaam te maken. Hierbij kwam nog de groote gunst, dat hij dagelijks bezoek mocht ontvangen van zijn bisschop, zijn vrienden en parochianen; zóó gingen de laatste dagen zijner gevangenschap voorbij zonder het pijnlijk-drukkende der eerste weken.

Eindelijk brak ook de dag der bevrijding aan: zijn vrienden hadden niet stil gezeten. Gesteund van alle zijden werd een verzoekschrift den gouverneur van den staat Kentucky aangeboden, waarop deze de invrijheidstelling gelastte.

Als in triomf keerde Father Jongen naar zijn parochie, en werd ontvangen onder jubelgezang zijner kudde, de meesten weenden van vreugde bij het weerzien. Geen wonder, dat na dien tijd vooral pastoor Jongen alles doen kon - allen invloed had bij zijn katholieke Ieren, - dat allen, ouden en jongen, hem vereerden als een vader - als een herder, die getoond had zijn leven te willen geven voor zijne schapen.

Nog langer dan 23 jaren zou Frankfort's katholieke gemeente haar herder blijven bezitten. De hoogachting van zijn kerkelijke overheid bleef hem al die jaren bij.

Een bewijs, dat zijn werken en streven en echt priesterlijke levenswandel werden op prijs gesteld, was zijne benoeming tot deken, en zijne opname in den raad des bisschops; meermalen afgevaardigd in de Diocesane Synode en consultor in het Concilie van Baltimore, wist deken Jongen door zijn ijver voor de zaak Gods, zijn rijpe, jarenlange ondervinding, mee te werken tot opbouw en bloei der Kerk en de Vereenigde Staten, en in het voorzien in hare vele nooden. Daarbij was hij een vurig bestrijder van het toen smeulende en later in lichte laaie opvlammende Americanisme.

Bemind en vereerd werd hij door zijne medebroeders in 't heilig ministerie, voor wie hij steeds een gastvrije en trouwe vriend, een welmeenend, oprecht raadsman en helper was. Bemind vooral door zijne parochianen, voor wie hij toonde te zijn een waar zielenherder - een vaderlijke vriend tevens, die ook hunne tijdelijke belangen behartigde. Getuigen hiervan de talrijke brieven en de herhaalde bezoeken, die deken Jongen ontving gedurende de 12 jaren van rust, later in Schijndel doorgebracht.

Want na een arbeid van 32 jaren in het verre Westen, begon hij terug te verlangen naar zijn geboorteland. Ofschoon uiterlijk een sterke en forsche gestalte, waren de laatste jaren zijn lichaamskrachten ondermijnd en zijn geneesheer oordeelde een rustig verblijf in Holland noodzakelijk, om nog jaren te kunnen leven. Na rijp beraad en overleg met zijn bisschop, Mgr. Maes, werd hiertoe besloten. Hoe noode ook, zijn geestelijke kudde moest de redenen billijken, en berustte in dat droevig heengaan voor altijd.

Dat deken Jongen een blijvend monument heeft nagelaten in de harten zijner parochianen, bleek duidelijk uit de brieven - niet van enkelen, maar van velen - niet van 't eerste jaar na zijn heengaan, maar ook in latere jaren - bleek nog duidelijker uit de deelname in de droevige kwaal van zijn laatste levensjaar - bleek vooral na zijn sterven uit brieven van het verre Westen, waarin droefheid werd betoond, en de schoone, voorbeeldige eigenschappen van deken Jongen werden beschreven.

Einde Mei 1891 arriveerde deken Jongen in Holland, verbleef eenigen tijd onder zijn bloedverwanten en vestigde zich toen op de pastorie van zijn vroegeren, zoo hartelijk sympathieken, vriend, den pastoor van de nieuw-opgerichte parochie 't Wijbosch te Schijndel. Gaarne willende verblijven en zich bewegen onder geestelijken-vrienden, en op de allerdringendste uitnoodiging van voornoemden vriend, was deken Jongen tot dien stap overgegaan. Na eenigen tijd werd in 't Wijbosch een afdeeling gesticht van de eerwaarde Zusters van Schijndel. Deken Jongen, nog willende werken en dienstig zijn voor anderen zooveel hij kon, nam het aanbod gaarne aan de eerste rector te zijn van voornoemd Sint-Barbaragesticht.

De werkkring dáár was van dien aard, dat hij voor een priester zeer wel kon samengaan met het *Otium cum dignitate,* na jaren van verdienstelijken en moeilijken arbeid. Deken-rector Jongen zorgde voor het zielenheil der aan zijn zorgen toevertrouwde Zusters zooveel hij kon, door woord en daad.

Dagelijks droeg hij met zeer veel godsvrucht, en met zekere statige en stichtende langzaamheid het H. Misoffer op en gaf des Zondags en op de recollectiedagen een zakelijke onderrichting. Deken Jongen was voor de eerw. Zusters een voorbeeld, als man des gebeds, zoo dikwijls zagen zij hem neergeknield voor het Allerheiligste - en ontmoetten hem in stille godsvrucht biddende den Rozenkrans.

Deken-rector Jongen was een gemoedelijk, deftig priester. De vrienden, met wie hij gestadig omging - de kring, waarin hij zich bewoog - zij allen zagen in hem den statigen, maar toch eenvoudigen priester van 't Bossche Diocees; het was in zijn manier van handelen en van leven niet merkbaar, dat hij meer dan dertig jaren in Amerika was geweest. Reeds twaalf jaren was hij een bekende persoonlijkheid

geworden in Schijndel en omgeving, bekend om zijn joviale goedheid, gullen lach en eenvoud!

Onverwacht - op den avond van 26 Maart jl. - is deken Jongen overleden. Het was geheel onverwacht, want wei was het bekend, dat hij lijdende was aan keelkanker, eene treurige, pijnlijke, ongeneeslijke kwaal, die hem zou ten grave voeren, misschien na veel lijden en ellende, - maar nu ‘al dood.’ Het was maar al te waar - zijn ziektetoestand maakte een kleine operatie noodzakelijk: het aanzetten van een inhalatiebuisje, doch niemand dacht aan gevaar, ook de lijder niet. Zonder merkbaar lijden of benauwdheid, zacht slapend, was zijn sterven.

Alleen voor hem zelven kwam de dood niet onverwacht. Bewust van zijn toestand, den naderenden dood voor oogen, had hij zich voorbereid reeds vóór maanden. Den 26sten Maart, den dag van 't overlijden, had hij nog het geluk gehad het H. Misoffer te kunnen opdragen en vervolgens den heelen vóór- en namiddag doorgebracht in vertrouwelijk gesprek met zijn familieleden, waaronder hij meermalen over het naderende einde sprak - al dacht hij dan ook dat einde een paar maanden in de toekomst. - Zóó wachtte deken Jongen welgemoed de operatie af, die hij zelf noemde als van geen gevaar. Om zes uur, toen de geneesheeren alles in orde brachten op de kamer der operatie, ging rector Jongen naar zijn geliefkoosde plaats in de kapel - den voet des altaars; aldaar in diepen eerbied neergeknield, bereidde hij zich voor. Zonder twijfel gesterkt door dit vurig gebed heeft hij zich geheel en al overgegeven aan den H. Wil des Heeren, want vastberaden staat hij op, bestijgt welgemoed de trap naar boven - en na enkele oogenblikken is zijne ziel reeds heengegaan naar betere oorden - naar de gelukkige eeuwigheid - om de belooning te ontvangen, den trouwen priester toegezegd.

J.P. v/d C.

Vlijmen, 3 Juli 1903.

[Nummer 30]

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.

IX.

> Wees naarstig; minne nie dat gout,
> Wees eerlijk menichfout,
> Wees waarachtig ende stout.
> MAERLANT.

Geraerdt van Voorne zat mismoedig in zijne hooge zale; in een der zetels lag vrouwe Katharina gedoken, die zorgen en verdriet veel ouder hadden gemaakt dan zij jaren telde. Machteld, Geraerdt's gemalin, hield zich in eene der vensternissen met naaldewerk bezig, maar zijde en gouddraad werden zoo driftig dooreengesmeten, dat daar wel geen groot kunstwerk van komen zou. Men kon het haar wel aanzien, dat het weer stormde op den grafelijken Burcht, hare dunne lippen beefden van toorn en zij wierp heel booze blikken op haar jongen echtgenoot, die somber voor zich uitstaarde.

Machteld scheen te wachten, dat Geraerdt spreken zou, maar toen hij in zijn stilzwijgen bleef volharden, zeide ze op scherpen, luiden toon:

‘Ik weet niet, waarom gij nog aarzelt, gij *moet* naar Veere gaan.’

Toornig hief de burchtgraaf het hoofd:

‘*Moet,* dat is een groot woord, Machteld! En wanneer ik nu niet *wil* gaan?’

‘Alsof gij zoudt kunnen willen, wanneer mijn heer vader u beveelt.’

Geraerdt beet zich op de lippen, hij boog het hoofd en zoo een blos hem in 't gelaat schoot, was het niet van toorn, maar van schaamte. 't Was maar al te waar: Wolfaert van Borselen kneedde hem als was en hij vond geen kracht om hem te weerstaan, hij handelde tegen zijne overtuiging, tegen zijn geweten, alleen uit vreeze. Vreeze voor zijn schoonvader en ook vreeze voor zijne huisvrouw, die hem geen rustig uur liet, wanneer hij niet handelde naar haar welgevallen.

In haar rijk, slepend gewaad van goudlaken kwam Machteld voor hem staan:

‘Ik kan mij dus gereed houden om morgen af te reizen?’ vroeg zij, hem spotlachend beziende.

SPELEND LEEUWENPAAR, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN HANS KRAUSE.

‘'t Zal dan wel moeten,’ zeide hij zonder

het hoofd op te heffen, ‘'t is maar om des vredes wille.’

Zij verwijderde zich met een laatdunkend schouderophalen, maar had den voorhang nog niet opgeheven, toen Geraerdt zeide:

‘Herinnert ge u de spreuk van vader nog, moeder, wanneer gij u zoo gereedelijk naar zijn verlangen schiktet? Ik was nog een kleine jongen, maar ik hoor hem nog lachend zeggen:

> Wie vredelic wil leven ende onbescant,
> Die laat zijn wijf niet hebben die overhant.

Wanneer vader nu nog leefde, wat zou hij dit dikwijls kunnen herhalen, en gewis, niet lachende zou hij het nu zeggen.’

Machteld wendde zich om voor een scherp wederwoord, maar bedenkende, dat zij haar zin tòch had doorgedreven en dat zij met hare kamervrouwen nog veel te bespreken had over al wat aan kleedij op reis moest worden medegenomen, vergenoegde zij zich met een spotlach en liet moeder en zoon alleen.

‘Och, Geraerdt, dat moet ge niet doen. Waarom haar tergen?’

‘Men moet een engel als gij zijn, moeder, om altijd alles te verdragen. Als ik haar niet wat vinnige woorden terug kan geven, denk ik te stikken.’

‘Kind, wat geven die woorden, wanneer...’

‘Wanneer er geen daden volgen, niet waar? Wanneer ik toch alles doe om haar en haar vader te believen, ook wat ik slecht en laag vind, wat ik weet, dat mijn vader zou veroordeelen. Och, moeder, het is alles waar, maar ik kan niet handelend optreden. Moet gansch Holland niet tegen wil en dank voor Borselen bukken en zou ik den moed hebben hem te weerstreven?’

‘Borselen is de kwade geest van Holland,’ Geraerdt.’

‘Ja, en hij zal het land ten onder brengen; wat moet er worden van een graafschap, zoo verscheurd door twisten? Heeft hij de Vlamingen niet geholpen Middelburg te benauwen, om, toen Avennes het kwam ontzetten, weer den veinzaard te spelen en den graaf diets te maken, dat hij geen deel had aan den aanslag. Alsof de Henegouwer hem toen niet reeds wantrouwde!’

‘Kind, toen gij schildknaap bij den zaligen graaf Floris waart en de heer van Veere uwe grootmoeder huwde, doorzag uw vader reeds zijn spel.’

‘En toch heb ik zijne dochter gehuwd en hem daardoor nauwer aan ons huis verbonden, wat alleen in zijne bedoeling lag. Moeder, dat God mijn vader toch had gespaard, ik was nog zulk een knaap!’

‘Geraerdt, ik was geene verstandige moeder, maar ge doet mij zoo pijn dit te zeggen.’

‘Liefste moeder, schrei niet; ik dacht er niet aan het u te wijten; hoe hadden wij den heer van Veere kunnen weerstaan, voor wien ieder zich buigen moet, ik was een kind en gij eene vrouw en niet iedere vrouw is eene Baarte van IJselstein.’

‘Neen, waarlijk, zooveel moed zou ik niet bezitten; dat was waarlijk mannenmoed, Geraerdt, met zoo'n kleine bezetting haren burcht te verdedigen, terwijl haar man in 's vijands handen was.’

Ook den wreeden moord dier dappere bezetting verwijt men Van Borselen, al sprak ook Aloud, de baljuw van Holland, recht over hen, maar Aloud is Wolfaert's rechterhand; zoo meester, zoo knecht.’

‘Heb geduld, mijn jongen, Wolfaert is te zeer gehaat, dan dat zijn macht lang kan duren, ook wijl hij zich zijne eigene bondgenooten, de moorders van graaf Floris, tot vijanden maakt. Dat hij Jan van Renesse in verdenking bracht, hem den lande uitbannen deed en het slot Moermont verwoesten liet, zal hem niet licht vergeven worden door Renesse's vrienden.’

‘Wolven verslinden elkander! Ik ben ook van meening, moeder, dat Wolfaert's zonne aan het tanen is. God vergeve het mij! maar het zou mij zoo gelukkig maken. Zag men dan ooit zulk een eerzuchtig man? Wat dreef hem, zich de voogdij over den jongen graaf Jan aan te matigen, wat alleenlijk Avennes toekwam? Slechts haat tegen graaf Floris, die Jan van Avennes uitdrukkelijk als voogd verlangd had, wijl hij in zijn geest het land zou besturen. Wat al bitterheid en twist hebben wij niet gezien, sinds hij Avennes tot vluchten dwong. Nu weer Dordrecht in vollen opstand!’

Hier werd de voorhang met haastige hand weggeslagen en jonker Henrik, Geraerdt's jongere broeder, trad de zaal binnen. Hij was schildknaap op het slot van Dirk van Haerlem en bracht slechts enkele dagen op den Burcht door, waarheen hij door heer Dirk met een schrijven voor zijn broeder gezonden was. Zoo zacht en aarzelend een karakter heer Geraerdt had, zoo vurig en onstuimig was jonker Henrik. Hoe luttel jaren hij nog telde, Borselen had hem niet zoo licht den voet op den nek kunnen zetten. Opgroeiende te Haerlem, waar men op de moorders van graaf Floris fel gebeten en Jan van Avennes hartelijk genegen was, had hij reeds vele malen zijn broeders zwakheid hooren gispen en hij beefde van toorn, zoo dikmaal hij moest zien, hoe heer Wolfaert Geraerdt gebruikte als - zij het dan onwillig - werktuig.

Voorzeker, hij was fierder burchtgraaf geweest dan Geraerdt, hij was grooter en forscher, en al miste hij de schoone, edele trekken van zijn broeder, die ook in het uiterlijk de moeder geleek, zijne helderbruine oogen zagen zoo vrijmoedig en onversaagd, dat ze gansch zijn gelaat verhelderden. Hij droeg een roode, ongegordelde sorkoet met zilveren knoopjes versierd en een mantelkraag van hermelijn; op zijn geschoeide hand droeg hij nog den gekapten jachtvogel, zijn lievelingsvalk, die hij op de wandeling had medegenomen. Vol van 't nieuws, dat hij zooeven vernomen had, trad hij met driftige stappen en gefronst voorhoofd op zijn broeder toe.

‘Men zegt mij daar, dat alles in gereedheid wordt gebracht voor een reis naar Veere, is dat zoo, Geraerdt?’

‘Ja,’ zeide de jonge burchtgraaf, zich onrustig op zijn zetel bewegende, ‘ik moet morgen naar Veere vertrekken.’

‘En waarom dat?’

‘De heer Van Borselen liet mij ontbieden.’

‘Weet ge ook waarom?’

‘Ja, er zijn weder nieuwe onlusten, Wolfaert is verstoord op de schepenen van Dordrecht, die hem geen inzicht wilden geven in een rechtzaak, die, naar hij beweerde, tot 's graven rechtbank behoorde. Hij heeft nu de schepenen, die 't meest de voorrechten hunner stad verdedigden, naar den Haage ontboden. Hiervoor nu vertrekt hij ook naar den Haage en wil, dat ik met hem ga.’

‘En gij gaat? Wanneer ge met hem zijt, zal hij u partij tegen Dordrecht laten kiezen, dat geheel in zijn recht is, en wie weet wat daar nog verder volgt.’

‘Ik moet wel, Henrik.’

‘Moeten? Wie zou den burchtgraaf van Zeeland durven dwingen?’

‘Eén man slechts; een machtig man, een boosaardig man, die weet, dat ik hem niet kan weerstaan, en er zijn voordeel mede doet.’

‘De duivel hale Wolfaert van Borselen!’

‘Henrik, Henrik! wat is dat voor taal! Hij is de man van uw grootmoeder, de schoonvader van uw broeder.’

‘Schande genoeg, moeder. Maar zeg zelve eens, zou hij het niet verdienen voor al zijn euveldaden, hij heeft veel meer kwaad gedaan dan Van der Lee, die zoo vreeselijk gestraft werd; want Borselen is ook een veinzaard, terwijl de rampzalige Pelgrim wel een groot booswicht was, maar uitkwam voor zijne euveldaden.’

‘Henrik ge zijt nog te jong om over dat alles te oordeelen. Laat het aan God over, die ter rechter tijd straffen en loonen zal, naar Zijne groote rechtvaardigheid. Verwijt ook uw broeder niet meer hetgeen hem zelf zwaar genoeg te dragen valt.’

‘Waarom draagt hij het dan?’ mompelde de jongen voor zich heen. ‘Luister, Geraerdt,’ zeide hij toen, ‘ik ben wel jonger dan gij en heb niets te bevelen, maar te Haerlem hoor ik veel en ik zet mijne ooren wijd open. Beloof me, dat wanneer Borselen u iets wil laten verrichten, dat ge waarlijk onrecht weet, ge weigeren zult en hem de vriendschap zult opzeggen. Zie eens of hij niet inbindt, wanneer ge hem de tanden laat zien, hij weet wel, welk hoog spel hij speelt, wanneer hij in openlijke veete zou raken met den burchtgraaf van Zeeland.’

Geraerdt had zich opgericht en zijne oogen glinsterden nu: ‘Gij hebt gelijk, Henrik, duizendmaal gelijk, ik zal een man weten te zijn, vertrouw op mijn woord en zeg dat ook te Haerlem, zoo zij min gunstig over mij mochten denken.’

Hij legde zijn hand in die van zijn broeder, die ze hartelijk drukte.

‘Bij Sint Pancras, dat is goed gesproken!’ riep de knaap.

‘En Henrik,’ ging Geraerdt voort, ‘zoo mij kwaad mocht overkomen, want ik acht heer Wolfaert tot alles in staat, dan zult gij zorgen, dat men geen smet op mijn blazoen werpe, dan weet ge, dat ik het offer geworden ben van den dwingeland.’

‘Dat durft hij niet, Geraerdt! Daar zijn er te veel, die u zouden bijstaan.’

‘Durven, Henrik? Wat heeft men graaf Floris gedaan?’

De beide knapen - want de burchtgraaf zelf was ook nog zoo jong, dat hij onder voogdij zijner moeder stond - verzonken in somber zwijgen. Zij wisten niet, wat de morgen brengen zou en of zij beiden, die, hoe verscheiden van karakter, elkaar toch zoo zeer liefhadden, ooit weer, als in dit uur op hun vaderlijken Burcht vereenigd zouden zijn.

Vrouwe Katharina deed, nu de schemering begon te vallen, de lampen ontsteken en liet schaakspel en drinkbekers brengen, om de droeve gedachten af te leiden. Dat was goed gedaan, want Henrik's beweeglijk gemoed was al weer spoedig gansch en al vuur voor 't edel spel, dat de kansen van den krijg nabootst en hij sleepte zijn broeder weldra mede in zijn ijver.

Machteld zag men dien avond niet meer in de zaal verschijnen.

Den volgenden morgen vertrok Geraerdt met zijne gemalin en zijn gevolg naar Veere, vandaar uit trok men in groote staatsie naar den Haage; ook de vrouwen reisden mede, op allerlei feesten aan 's graven Hof hopende.

Voor de vrouwen, die zich om de beroering der tijden niet veel zorg maakten en gansch niet gisten, dat de zóó hoog gezeten heer van Veere ook wel eens dicht bij zijn val kon zijn, was het verblijf binnen den Haage een ware blijdschap. Het burchtpaleis, des Roomschen konings stichting, was zoo schoon om te zien, met de groote zaal door vier hoektorens omgeven, met verschillende vertrekken er achter, en ernevens de kapelle aan de Lieve Vrouwe toegewijd, met al de voortreffelijke gebouwen, die graaf Floris er aan had toegevoegd. Rond 's graven hof rezen hooge en stoute ridderhuizingen, overal zag men hun versterkte poorten en torens zich

heffen tot tusschen het voorhout van het ondoordringbaar bosch in het noordoosten, waar de eekhoorns spelen in de toppen der reusachtige eiken en beuken.

Voor heer Geraerdt was echter dit gedwongen verblijf in den Haage eene ware marteling.

De afgevaardigden van Dordrecht waren te Delft aangekomen; daar juist die schepenen waren ontboden, die 't meest op hun voorrechten hadden gestaan, oordeelde men

het te Dordrecht niet raadzaam, dat zij onverzeld zouden vertrekken en dus werden hun eenige gematigden uit de regeering toegevoegd, zoodat zij tien of twaalf man sterk waren. Drie van hen, eigenlijk de felste tegenstanders van Borselen - Jacob, Hein en Pauwels - bleven te Delft achter en de anderen begaven zich naar den Haage. Maar 't was Borselen juist te doen geweest om dezen in handen te krijgen en dus trok hij met den graaf naar Delft, maar de schepenen waren gewaarschuwd en reeds naar Dordrecht teruggeweken.

Toornig keerde Wolfaert met den graaf naar den Haage terug; spoedig daarop werd in 's graven naam Dordrecht belegerd en de baljuw Aloud leidde de vijandelijkheden; Geraerdt vermoedde, dat erger dingen zouden volgen, hij overdacht telkens wat hij zijn broeder beloofd had en vreesde, dat de dag spoedig daar zou zijn waarop hij pal zou moeten staan voor zijn recht.

Aan het Hof volgden feesten en jachtpartijen elkander op, maar Geraerdt zag te midden der woelige vreugde Wolfaert somberder en bedrukter en hij zag ook hoe hartgrondig de Hollanders hem haatten.

(*Wordt vervolgd.*)

Aan de H. Anna.

Egredietur virga de radice Jesse et flos de radice ejus ascendet.
Is. XI, 1.

Een wortel, diep verneêrd,
Gestoken in den grond, verteerd
Van ouderdom en even
- Zoo stram en dor en droog lijkt hij -
Slechts ademend het leven.

Hier helpen tranen niet,
Waar moedermin zich meê begiet,
Hier valt er niet te hopen
Op menschelijke zorg en kracht;
De bloeitijd is verloopen.

De hemelsche Tuinier
- En niemand anders - kan den schier
Verganen struik besproeien
Met vruchtb'ren zegen en erop
Een jongen stam doen groeien.

O Wortel van den Stam
Van Jesse, waar de Bloem aan kwam,
Die noch beneên op aarde,
Noch boven in den hemel ooit
Een andere evenaarde!

O heilige Anna, die
Veel nachten op vermoeide knie
Hebt doorgebracht met zuchten,

Geen paradijsstruik heeft als Gij
Gedragen zoete vruchten!

Dr. A. SMOOR.

De legende der Heilige Anna.

Genade is uitgestort op uwe lippen; daarom heeft God u gezegend in eeuwigheid.
Psalm 44, Communie uit de Mis der H. Anna.

Wèl werd zij van God gezegend, de vrome vrouwe, gezegend bóven hopen en bidden, na zóó lange en zóó bittere beproeving, na jaren van vernedering en deemoedig gedragen leed. Want het was een schande voor de gade eens Israëlietischen mans, kinderloos te blijven, hem geen stamhouder te mogen schenken, in wien zijn geslacht zou voortbloeien; 't was de vloek des hemels, de haast niet te dragen ongunst Gods, de verachtelijke verworpenheid in de oogen der menschen.

Nooit hadden zij dit groote leed gevreesd voor hun leven, de godvruchtige jongelieden, toen, op den lang verbeiden huwelijksdag, de hoogepriester Issaschar hun handen had ineengelegd tot een eeuwigheilig verbond voor het aangezicht Gods; 't was alles zoo schoon: Anna, het eenige kind der deugdzame echtelieden Italan en Emerentiana, door de moeders van Bethlehem haar dochters tot een voorbeeld van deugden gesteld, door de jongelieden van Judea vergeefs om liefde gebeden, zou de echtgenoote worden van Joachim, uit den stam Davids. De ouders der bruid hadden uit velen dezen jongen man verkoren en de jonkvrouw, gewillig en nederig, had dagen gevast en nachten gewaakt, biddende, dat God haar leeren mocht den bruidegom te beminnen, wiens deugden het vertrouwen haars vaders en de genegenheid harer goede moeder gewonnen hadden.

Toch scheidde zij slechts noode en uit kinderlijke gehoorzaamheid.

Joachim was vroom en rechtvaardig, een zacht en wijs man, die ijverig de heilige Boeken der profeten las en leefde in de Verwachting Israëls: den Messias, beloofd van God, om Zijn volk te verlossen. Eenzaam leefde hij bij arbeid en gebed, stil en vergeten van de menschen, maar groot voor God, Die zijn eenzaamheid heerlijk maken zou. Waren het de zalige hemelgeesten, die in zijn droomen Joachim fluisterend omzweefden, tot hij, ontwakend in het goudlicht hunner groote vleugelen, den blik van Anna's vrome oogen te voelen meende en het geruisch harer zachte schreden te hooren van heel ver? Was het Gods wil niet, toen hij, ten laatste, stond voor de ouders, zeggend: ‘Zie, hier ben ik, gezonden van God om voortaan uw zoon te zijn?’

En de ouders hebben hem aangenomen; toen hij wederkeerde naar huis en hof, voerde hij de jonkvrouw mee als zijn gade. Maar eer zij huiswaarts gingen, waren ze voor den outaar getreden, en, aan de voeten des priesters neergeknield, had de jonge vrouw een kistje met kleinoodiën geofferd, terwijl Joachim den schenkingsbrief van twee-derden hunner bezittingen aanbood: de helft voor Gods heiligen tempel, evenveel voor Zijn armen (plaat 1). Slechts wat nog restte behielden zij voor eigen onderhoud.

Zoo wijdde het jonge echtpaar in den aanvang zijn samenleven door een daad van offervaardigheid en barmhartige liefde; hier moest Gods zegen mildelijk neerdalen. Maar God komt met Zijn weldaden te Zijner tijd en weerhoudt Zijn genaden naar eigen wijzen wil, beproevend Zijn verkorenen tot hooger heil.

Twintig lange jaren zouden hun deugd en standvastigheid getoetst worden, twintig jaren van God-verlaten lijden voor Gods lieve vrienden-op-aarde. Tevergeefs dat Joachim offers bracht in den tempel, dat hij bad om den zegen van het vaderschap; tevergeefs dat zijn vrome Anna vastte en waakte, den hemel een heilig geweld aandeed met haar geween - God scheen doof te blijven.

En het volk wees op hen, zeggende:

'Ziet, de van God gevloekten, hun offer bleef vruchtenloos en hun gebed onverhoord!' En 't ontweek hen op den weg naar de heilige stad, op het hooggetij. Daar zou nog grievender leed hen wachten, want als Joachim, naar 't gebruik der Joodsche wet, zijn geldoffer den priester bood, klonk het toornig hem tegen:

'Weg met uw offer, onwaardige, wien geen eerstgeborene geschonken werd....' en met een verachtelijke handbeweging vaagde de hooggepriester de goudstukken weg van de outertafel (plaat 2).

Joachim stond verslagen, een vlijmende pijn doorpriemde zijn hart; met van schaamte gebogen hoofd verliet hij, onder 't hoongelach der menigte, den tempel, ontvluchtte de stad en stortte in de eenzaamheid op de knieën. Daar, met wanhopig geheven handen, klaagde hij Jehova zijn leed en weende, acht dagen en nachten. Want met zóó zwaren smaad beladen, wilde hij niet wederkeeren tot Anna, zijn schuldelooze vrouw: weggewezen uit den tempel Gods, als een misdadiger, wiens boosheden Gods vloek verdienen!

Toen geschiedde het, dat God medelijden had met Zijn getrouwen: een engel daalde van den hemel om den smeekeling te troosten (plaat 4), zeggende:

'Hoor, Joachim, de Heer heeft deernis gehad met uw ellende; heden is u barmhartigheid geschied.' En Joachim, op het hooren dier ongelooflijk-heerlijke woorden, hief het moegeweende hoofd en zag den Godsgezant in het stralende gelaat. En wederom hoorde hij:

'Uwe vrouw Anna zal een dochter baren, wier naam gij heeten zult Maria, en wier leven den Heer zal zijn toegewijd; want de H. Geest zal bij haar woning nemen en groote dingen in haar werken.'

En Joachim verliet, luide God lovende, de eenzaamheid en keerde terug naar Jerusalem, waar hij zijn vrouw in vreeze en droefenis had achtergelaten. Gekomen aan de poort, die de Gulden genoemd wordt, zag hij haar naderen, hem tegemoet, het aangezicht lichtend van een wonderbare blijdschap. En zij sprak tot hem:

'Mijn geliefde, laten wij God loven en verheerlijken, Die onze gebeden heeft verhoord. Hedenmorgen, toen ik, moe van weenend doorwaakten nacht, in onzen hof trad en lette op den laurierboom, hoe hij geladen stond met schoone bloesems, die overvloedige vrucht beloofden, zag ik midden in dien bloesembloei eene musschenmoeder haar jongen voederen, en 't geroep der vederlooze vogeltjes deed me tranen storten van verlangen naar de zaligheid van het moeder-zijn. Och, ik arme verworpene, verzuchtte ik, waarbij zal ik mijzelf vergelijken in mijn ellende? Noch de vogelen des hemels, noch de dieren der aarde mag ik mijns gelijken noemen, want zij zijn vruchtbaar voor den Heer; ik gelijk de zee niet, want zij is vol visschen; noch de aarde, want zij brengt hare vruchten voort en is van haren Schepper gezegend... En als ik nog zucht en ween, wiekt een zalige geest omlaag, zeggende:

'Wil niet weenen: God heeft uw gebed verhoord; gij, die de smarten der onvruchtbaren kent, gij zult wezen een blijde moeder van kinderen; want gezegend zal zijn uw geslacht van de volkeren der aarde tot in eeuwigheid.'

‘Toen viel ik neder en loofde God. De vrucht van mijn schoot heb ik den Allerhoogste gewijd tot een dienstmaagd in Zijn tempel. Kom nu, geliefde, laten wij huiswaarts gaan en wachten de weelde, die God ons heeft bereid.’

En als de dagen vervuld waren en het kindje ter wereld kwam, noemden zij het Maria, naar de engel gezegd had en toonden het den priester te Nazereth, die 's hemels zegen afbad over de jonggeborene.

Maria groeide voorspoedig op, en 't was op eenen Sabbathdag, dat de moeder het kleine meisje op den grond zette om te

GROOTE WASCH, NAAR EEN SCHILDERIJ VAN GABRIËL MAX.

De H.H. Anna en Joachim offeren een deel van hun vermogen aan tempel en armen.
St. Joachim's tempeloffer wordt van de hand gewezen.
Museum Brussel.
HET GEHEEL: NAAR SCHILDERIJEN VAN QUINTEN MASSIJS.

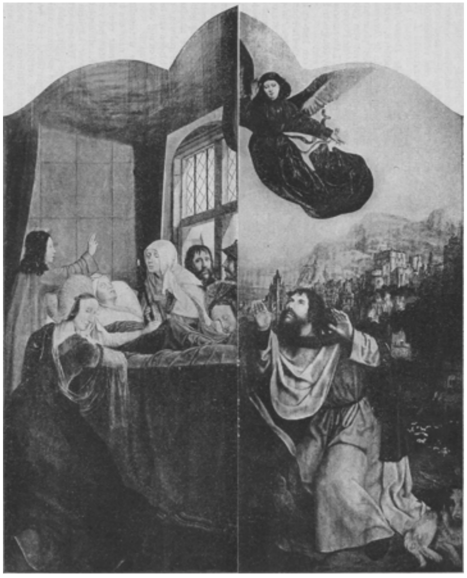

Dood van St. Anna.
Een engel boodschapt den H. Joachim de toekomstige geboorte eener dochter.
Museum Brussel.
HET GEHEEL: NAAR SCHILDERIJEN VAN QUINTEN MASSIJS.

zien, of 't al eenige schreden zonder hulp gaan kon; het verhaal dezer door vrome schrijvers vermelde gebeurtenis vonden wij in een oud boekje gelijk hier volgt:

Als moeder Anna was opgestaan,
Dan kleedde ze zedig Maria aan
In haar mooiste hoogtijkleêren:
Een dochterke des Heeren.

Heur kleed was geweven van morgendauw,
Haar mantel van 't klaarste hemelblauw;
In kindjes gouden haren
Glansende spangen waren.

Een sluier viel, van zijde fijn,
Zilver-gezoomd, langs het hoofdje rein;
De kleine blanke voetjes
Die staken in parelen schoetjes.

Sint Anna zette het op den grond,
Waar het statig als een prinsesje stond;
Toen heeft het voor 't eerst getreden
Zeven voorzichtige schreden.

En bij ied're schrede, die 't kindje trad,
De moeder lachte en weende en bad
Aan haar roôrozenhoedjen
Een haastig weesgegroetjen.

Voor elk der Zeven Weeën één,
Waarheen klein kindje zou moeten treên,
Klein kindjen uitgelezen
Om Messias' Moeder te wezen.

De vrome moeder onderwees zelve haar dochtertje in de waarheden van den godsdienst en leerde haar lezen in de heilige Boeken der profeten Israëls. Toen zij drie jaren oud geworden was, brachten de ouders haar, overeenkomstig hun gelofte, naar den tempel te Jerusalem, opdat ze bij de maagden van haar stam tot tempeljonkvrouwe zou worden opgevoed. 't Was met een bezwaard hart, dat ze de reis naar de heilige stad aanvaardden, want ze beminden hun eenig kind vurig en kònden het haast niet afstaan. Maar het kleine meisje was blij en troostte vader en moeder met den helderen klank van haar zoet stemmetje, en maakte hun den langen, droeven weg licht. Nauwelijks had de priester Gods het kind gezien, of hij riep uit:

‘Wees welkom, Maria, want God maakte uw naam groot onder alle geslachten, wijl gij het zijt, die eenmaal zien zult den Prijs van Israels verlossing.’

Toen danken de bedroefde ouders God, nochtans niet zonder tranen, wijl het oogenblik van scheiden gekomen was, en keerden terug naar Nazereth.

Maria bleef in den tempel, God dienende met gebed en barmhartige werken, tot de dag kwam, waarop zij huiswaarts werd geroepen om den zegen haars stervenden vaders te ontvangen. En als zij trad tot de sponde, waar de doodkranke nederlag, zag deze om het hoofd der jonkvrouw een lichte glorie blinken, en een wolk van witte engelen neerzweven, haar eerbied doend waar ze ging. Toen wist hij, door Goddelijke ingeving, tot wat heil zijn kind verkoren was en lofzingende gaf hij den geest.

Zijn gade overleefde hem; haar doodsuur zou nòg heerlijker zijn. Niet alleen de allerheiligste Maagd, God-Zelf zou haar bijstaan in stervensnood. Zie, daar ligt ze uitgestrekt op het doodsbed (plaat 3), aan 't voeteneind knielen ter weerszijden haar verwanten, Maria van Cleophas en Maria Salome, weenende; de echtgenoot van een der heilige vrouwen staat met den heiligen Jozef buiten en beiden zien door het venster met weemoedigen blik op het plechtig tafereel: een scheidende ziel, die ten hemel opgaat. De rechterhand der stervende omklemt de doodskaars, door Maria haar geboden; ook zij, de sterke Vrouwe, weent, zooals een bedroefde dochter doet, die haar lieve moeder heengaan ziet; nochtans weet ze, dat moeder weldra met vader vereenigd zal zijn in het Huis van God. Nog is Gods gerechtigheid niet volkomen verzoend met den zondigen mensch, nog smachten de zielen der rechtvaardigen in de duisternissen van 't doodenrijk; want Hij, Die den hemel zal weergeven aan de aarde, Die de gelouterde zielen der wachtenden zal meêvoeren in glorierijke hemelvaart, staat aan 't sterfbed: haar Jesus, een jonge knaap; nog luttel jaren, en Hij zal sterven op het kruis voor de Zijnen, voor alle geslachten, die eens komen en gaan zullen op aarde, zoo zal moeder Anna na korten wachttijd genieten mogen de vreugden der rechtvaardigen.

De schilder dezer tafereelen is Quinten Massys; in den vóór-laatsten jaargang der *Illustratie* gaven wij het daarbij behoorend middenpaneel, waar de H. Maagd, het Goddelijk Kindje op den schoot, haar moeder ter zijde zit, omringd van St. Joachim, St. Jozef, de beide Maria's, haar echtgenooten en kinderen. Deze vier tafereelen vormen de binnen- en buitenvleugels van het altaar, dat meester Massys maakte voor de Sint Anna-Broederschap in de Pieterskerk te Leuven, maar dat wij heden ten dage op het Brusselsch museum kunnen bewonderen.

Het indrukwekkendst lijkt ons de schildering der stervende; de heilige Vrouwe met heur reeds brekende oogen en machteloos open mond schijnt zalig in te sluimeren, wijl ze de rustigende hand van haar kleinzoon op 't doodsbezweet voorhoofd voelt; de Goddelijke jongeling heft met plechtig gebaar de voorste vingeren op en zegent haar; de mannen weenen, zielsbedroefd; Jesus blijft onbewogen in Zijn Goddelijke kalmte en hoogpriesterlijke waardigheid, en in de omstanders is geen verwondering over zijn doen; zij gelooven in Maria's jongen Zoon, in Zijn Goddelijk gezag, al heeft Hij het wonder van het water, dat wijn werd op Zijn woord, nog niet voltrokken. Zij zien den eerbied der moeder van dat Kind en gelooven, dat Zijn zegen de lieve overledene veilig leiden zal uit het duister doodenrijk in het licht van Zijn eeuwigen Dag.

Schetsen uit Kopenhagen,
door
G.F.J. Douwes.
(*Slot.*)

Koningin Karoline Amalie, gemalin van Christiaan VIII (1839-1848), was kinderloos maar een groote kindervriendin; in haar langen weduwstaat was het haar een genoegen, voor de verzorging en verpleging van arme kinderen asylen op te richten, die zij zelve hielp besturen.

De parken, die wij thans gaan bezoeken, zijn aangelegd op de gronden, welke men vrij kreeg door het slechten der vestingwerken. Niet geheel werden deze gesloopt, waardoor heuvelachtige terreinen ontstonden, die als hoog en laag de schoonheid

der parken zeer verhoogen. Dit, gevoegd bij het zorgvuldig onderhouden hoog en laag geboomte, de fraaie bloemperken en de mooie waterpartijen, maken ze, thans nagenoeg in het midden der stad gelegen, tot Veelvuldig bezochte wandelwegen en aangename rustplaatsen, waar men het druk gewoel en geraas van menschen en voertuigen en 's zomers de felle zonnestralen kan ontvluchten.

Deze parken zijn drie in getal: het *Jernbane-Park,* het kleinste, met verschillende beelden en groepen (waaronder min kiesche voorstellingen), evenals het *Oersteds-Park,* zoo genoemd naar den beroemden natuurvorscher *H.C. Oersted,* den ontdekker van het electro-magnetisme, wiens standbeeld er is opgericht. Hij is voorgesteld in een eenvoudig huisgewaad, met een telegraafdraad in de hand; aan de drie zijden van het voetstuk zijn de drie Nornen of schikgodinnen in zittende houding afgebeeld.

Van de onderscheidene beelden verdienen nog vermelding: de *Maagd van Orleans* en de buste van een verdienstelijk burger der stad, den staatsraad *L.N. Hvidt* (1777-1856).

Het derde park, de *Oestre-Anläg,* het grootste en zonder beelden, wordt door een straat gescheiden van de *Botanisk-Have,* Kopenhagens beroemden plantentuin, die als een middelpunt vormt van gebouwen, aan de wetenschap gewijd: de Polytechnische school, het chemisch Laboratorium, het Observatorium, het physiologisch Plantenmuseum, Bibliotheek, enz.

Deze plantentuin is een lust- en leeroord voor botanici en plantenliefhebbers, maar vooral ook het sierlijk, hooge *Palmenhuis,* een groote, uitstekend ingerichte oranjerie met tal van vreemde en zeldzame gewassen en een buste van koning Frederik V, den stichter van den ouden botanischen tuin (1752).

Wanneer men de fraaie wenteltrap beklimt, heeft men steeds stijgende een schoon gezicht en boven gekomen, overziet men met bewondering het prachtig geheel.

Vooral trekken hier de aandacht: de verschillende Oostersche palmen, de cactussen, de reusachtige bladen van ongeveer 1 M. lengte der pisangs en nog vele andere vreemdelingen uit de tropen.

Na dit min of meer wetenschappelijk bezoek begeven wij ons naar een tuin van geheel anderen aard, naar een der vele uitspanningsoorden der stad, het vermaarde *Tivoli,* tegenover het Raadhuisplein.

Gesticht in 1843 door kapitein *Georg Carstensen* buiten de Westerpoort, werd het door zijn gunstige ligging nabij en later in de stad, door zijn schoonen aanleg met water- en boschpartijen, zijn prachtige, luchtige en sierlijk verlichte zalen, de veelsoortige vermakelijkheden, de prompte en nette bediening en den billijken entreeprijs tot een lievelingsoord der bewoners en reizigers.

Voor een halve krone (= 33 cents) heeft men toegang en kan daarvoor bijwonen, al naar den tijd des jaars: een prachtig concert, dat voor vele bezoekers als het voornaamste geldt; pantominen, acrobatische toeren, koorddansen, kunstrijden in een open circus, vuurwerk, enz. Geen wonder, dat bij zoo velerlei uitspanning, in een heerlijken tuin of zaal en voor weinig geld aangeboden, het aantal bezoekers verbazend groot is; op sommige feestdagen wordt Tivoli door 25.000 personen bezocht.

Het deel der stad, waarin Tivoli ligt, is geheel nieuw en grenst aan de vroegere voorstad Vesterbro met haar lange en breede hoofdstraat, de *Vesterbrogade,* die wat levendigheid en druk verkeer, mooie hooge huizen en moderne winkels betreft, met haar zusters de Oesterbro- en Nörrebrogade kan wedijveren.

Op een plein aan het begin der straat, verheft zich de *Frihedsstette* (vrijheidszuil), uit vrijwillige bijdragen opgericht, ter herinnering aan de emancipatie der boeren, door koning Christiaan VII in de jaren 1792-1797.

Het is een obelisk van Bornholmer zandsteen, 15 M. hoog, staande op een voetstuk van Noorsch marmer; aan de vier hoeken stellen allegorische beelden voor: de trouw, de dapperheid, de vaderlandsliefde en de boerenvlijt.

De Vesterbrogade voert naar de *breede Frederiksberg Allee* met haar sociëteitsgebouwen, theater en drukbezochten tuin *Sommerlyst* (Zomerlust); zij leidt naar de *Frederiksberg Have,* het prachtig park van het *Frederiksberg Slot,* dat met zijn schoone boomgroepen, zijn kanalen en vijvers, zijn verheven punten, vanwaar men de heerlijkste vergezichten heeft, zijn aangename rustplaatsen en het standbeeld van koning Frederik VI (1808-1839), de andere parken in schoonheid evenaart, zoo niet overtreft. Genoemd slot werd in den aanvang der achttiende eeuw door koning Frederik IV

in Italiaanschen stijl gebouwd, was de residentie van Frederik VI en later het zomerverblijf zijner weduwe; thans dient het tot officiersschool der verschillende wapenen.

Op het trappen-terras van het slot geniet men een heerlijk panorama over Kopenhagen en omstreken, de Sont en de Zweedsche kust.

Als een voortzetting van Frederiks Have kan beschouwd worden het nabijgelegen *Söndermacken* (Zuidveld), met zijn bosschen en bosschages en groot onderaardsch drink-water-reservoir met springbronnen. Flier kan men gedurende den zomer des Zondags het eigenaardig volksleven, vooral in zijn spelen en vermaken, gadeslaan.

Gelijk de meeste hoofdsteden heeft ook Kopenhagen zijn dierentuin, de *Zoölogisk Have,* in de nabijheid der beide voorgaande uitspanningsoorden, gesticht in 1859 door Dr. N. Kjärbölling en in 1872 aan een maatschappij overgegaan.

De stichting is dus nog betrekkelijk jong, maar de verscheidenheid der dieren tamelijk groot, terwijl vooral op de schoonheid der individuen is gelet. De Skandinavische dierenwereld is sterk vertegenwoordigd, maar ook vele geslachten en soorten van vreemdelingen, b.v. der apen (orang-oetang, chimpansé, baviaan), honden, katten, knaagdieren, een- en tweehoevige, der vogelenen visschenwereld, enz. Musea zijn er niet, wel een terrarium en eenige glas-bassins met vreemde visschen of zwemvogels; gedurende het zomer-seizoen is er elken namiddag concert.

Ons laatste bezoek geldt de *Kirkegaards* (kirke = kerk; gaards = gaarde, tuin, hof, dus *kerkhof;* het troostelooze woord *begraafplaats* kent men hier niet), vroeger buiten de stad, thans daarin of op de grens gelegen. Een bezoek zijn zij overwaard, èn om den smaakvollen aanleg, die ze tot fraaie wandelplaatsen maakt, èn om de groote verscheidenheid der monumenten op de graven. Die rechte hoofd- en zijlanen van statig hoog geboomte, ver zijn schaduw werpend; die cypressen en treurwilgen langs de rijen graven met hun granieten zerken, waarop na korter of langer levensduur het doodvonnis staat vermeld, soms met een teeder-roerend woord tot afscheid; die kruisen als spes unica, die geknotte zuilen als afgebroken leven, die gedoofde toortsen als uitgebluschte levensvlam, die engelen op de kindergraven, die medaillons met de buste des ontslapenen, die vazen en urnen, die beelden en groepen; maar vooral die bloemen: hetzij ernstig-eenvoudig of aandoenlijk-verscheiden, maar altijd van liefde en smart getuigend; - dat alles spreekt van hoogen ernst, van geloof en vertrouwen, en ook van groote liefde en ware hoogachting voor de dierbare dooden.

Dit laatste uit zich ook door de piëteit, waarmede de graven onderhouden en vooral de bloemen verzorgd worden.

Meermalen zag ik dames en kinderen, eenmaal zelfs een heer met een gieter in de hand op het kerkhof komen, den gieter vullen onder een pomp en daarna - treffend gezicht! - de bloemen op het graf der geliefden besproeien.

Alle kerkhoven hebben een lijkkapel ter beaarding der dooden, een der gebruiken van de katholieke Kerk nog bewaard.

In de nabijheid dezer laatste rustplaatsen vindt men hier een soort winkels, die in ons vaderland onbekend zijn: lijkkistenmagazijnen, waarin de kisten, groote en kleine, metalen en houten, met zekeren smaak zijn tentoongesteld. Deze zijn niet als bij ons de ‘practische’, smal-toeloopende, eenvoudige, meestal zwarte of ongeverfde, of soms eikenhouten ‘huisjes van zes planken’, - maar mooier van vorm: in de lengte bijna overal even breed, met gebogen zijden en fraaie pooten en sierlijk gebogen deksel, waarop steeds een metalen of geschilderd kruis; van binnen de zijden opgevuld

en bekleed met wit satijn, zijde of andere fijne stof, en van verschillende houtsoorten vervaardigd, waarvan een staalkaart ter keuze in den winkel hangt. Nog vindt men daar lijkwaden met meer of minder tooi, een rijke verscheidenheid van grafkransen, kruisen, enz. uitgestald.

Behalve die lijkkistenmagazijnen vindt men in de buurt der kerkhoven nog winkels met *Gravmonumenter,* waarin een rijke verscheidenheid van zerken, zuilen, obelisken, kruisen, kransen, beelden, enz. van marmer of verschillende soorten van graniet, dat, van het eiland Bornholm ingevoerd, ruw of fraai gepolijst, hier zeer veel ook voor andere doeleinden wordt gebruikt. *Granitindustri* leest men dan ook meermalen voor winkels en werkplaatsen.

Nu wij reeds een enkelen karaktertrek van het volk hebben leeren kennen, willen wij nader er mee kennis maken.

Het karakter van den Deen is zeer oprecht; hij bezit een goede trouw, die hem het hart op de tong legt, maar hij verwacht dan ook wederkeerig, dat ge hem uw vertrouwen schenkt; hij is niet zoo koud als een groot deel des jaars het klimaat, opgewekt, levendig en hoogst beleefd: zoowel de meerderen tegenover de minderen, als dezen laatsten onderling, zelfs de werkman, de dienstjongen, nemen met zekere gratie den hoed of pet af en groeten met een buiging.

In het spreken zijn zij echter niet zoo beleefd: kinderen en minderen antwoorden hun ouders of meerderen nooit met twee woorden, steeds is het: ‘ja’ of ‘neen’, zonder meer. Zij onderscheiden zich door hun goeden smaak in kleeding, versiering der woningen en de etalages der winkels.

Wit en rood zijn geliefde kleuren (misschien omdat zij de Deensche vlag vertegenwoordigen: roode banen, met een wit kruis); men ziet 's zomers vrouwen en meisjes veelal in het wit, en onder de mannen en jongens veel witte petten en pantalons. Met die meestal smaakvolle witte kleeding staan in verband de vele ‘vaskeri's’, waschen strijkinrichtingen, sommige machinaal of door stoom bewogen, waar vrouwen en meisjes in haar lange, witte jassen, vooral in de laatste dagen der week ijverig bezig zijn. Rood dient dikwijls tot opschik der vrouwen; de briefbestellers en ook de koninklijke koetsiers dragen roode jassen met wit-metalen knoopen. (Eens ontmoette ik een briefbesteller, die de Nederlandsche vlag vertegenwoordigde: roode jas, witte pantalon en blauw vest.)

De gewrochten van Thorwaldsen, Jerichau en andere kunstenaars hebben niet alleen grooten invloed uitgeoefend op de industrie, duidelijk merkbaar in de vele nabootsingen hunner sculpturen in gips, biscuit, terracotta, porselein, galvanoplastiek, nieuwzilver, zilver en goud, alsmede in photographische afbeeldingen, die men in vele winkels ziet geëtaleerd, - maar ook op den kunstzin des volks, die zich uit in liefde voor beelden als sieraad in woningen en tuinen, en beeldhouwwerk tot in- en uitwendige versiering der huizen.

Lezen doet de Deen gaarne, vooral de nieuwsbladen: op de rustbanken in de parken en op de pleinen heeft bijna ieder zijn courant; de wachtende koetsier in of op zijn rijtuig leest; zelfs het kindermeisje met het wagentje voldoet aan haar leeslust en slaat soms meer acht op de nieuwtjes dan op de kleinen, aan haar zorgen toevertrouwd.

Of het altijd goede lectuur is, die zoo veelvuldig genoten, vaak verslonden wordt?

Een priester, met wien ik hierover sprak, zeide mij: ‘Het ware te wenschen, dat er wat minder gelezen en door ouders en oversten wat meer op de leesstof gelet werd.’

Jammer dat tegenover die goede eigenschappen ook schaduwzijden worden gevonden: spaarzaamheid is, behoudens loffelijke uitzonderingen, over het algemeen de deugd der Denen niet. ‘De kroon is goed rond, dus kan hij ook rollen,’ luidt zijn

spreekwoord en daarnaar handelende, zal hij, zoolang hij geld op zak heeft, dat uitgeven voor nutte of onnutte zaken of zijn plezier.

De zucht om mooi gekleed te gaan; de lust tot snoepen (duidelijk merkbaar aan de vele winkels voor koek en gebak soms in dezelfde straat); het najagen van allerlei (niet altijd onschuldige) genoegens, waarvoor ruimschoots gelegenheid bestaat in de talrijke theaters, pleziertuinen, gezelschapslokalen' enz., zijn gebreken, die in mindere of meerdere mate velen aankleven.

Hiermede gaat gepaard een overvloedig gebruik en vaak misbruik van sterken drank, een volksondeugd, niet alleen bij de mindere, maar ook bij de hoogere standen; en als rampzalig gevolg van dit alles komt dikwijls zelfmoord voor. De ‘Ronde Toren’ had vroeger (wij zagen het in een voorgaande schets) daardoor een treurige vermaardheid.

Gelukkig staan hier weer betere verschijnselen tegenover; de verschillende spaarkassen en spaarbanken in de stad bewijzen, dat er ook wordt gespaard; en ter bestrijding van het drankmisbruik zijn onderscheidene vereenigingen, van geheelonthouders of als matigheidsgenootschap, opgericht. Van katholieke zijde bestaat als zoodanig de *Johannes-Broederschap* van geheel-onthouders.

Wat den godsdienst betreft, kon men voor een kwarteeuw van de Denen zeggen, dat zij, behalve sommige onverschilligen, in het algemeen godsdienstig waren.

De groote massa in de steden, meer nog die op het platteland, was geloovig en zeer gehecht aan de Luthersche Kerk, hier de *Folke-Kirke* (Volkskerk) genoemd; maar sedert het sektewezen zich steeds uitbreidde en eenige dag- en weekbladen openlijk het ongeloof prediken, is het getal ‘modernen’ (die vroeger in een slechten reuk stonden) vooral in de hoofdstad zeer toegenomen. Werden vroeger allen gedoopt en aangenomen en, op weinig uitzonderingen na, de huwelijken kerkelijk ingezegend, thans is dit, helaas! niet meer het geval.

Toch zijn des Zondags de kerken tamelijk gevuld, daar zeer velen naar de mis, de namiddag- of avondkerk gaan.

Bij de mis draagt de *prest* (priester of dominé) enkele misgewaden, die aan de oude Moederkerk herinneren: over de breed geplooide toga eerst de met wijde mouwen voorziene albe en daarna het roode kasuifel, met rijk geborduurd kruisbeeld aan de achterzijde.

Voor het altaar (dat wij vroeger hebben beschreven) bidt hij staande het *Confiteor,* daarop luide het *Kyrie* (in de landstaal), dat door de geheele gemeente wordt herhaald. Van het *Gloria in excelsis* zingt hij slechts eenige woorden, het overige laat hij weg. Na het *Dominus vobiscum,* dat telkens door allen zingende wordt beantwoord, zingt hij in de landstaal de *Collection,* het *Epistel* en het *Evangelie* en leest daarop luid het geheele *Credo*. Nu ontdoet hij zich van de misgewaden, bestijgt den kansel en houdt een predikatie, die ruim een half uur duurt, waarna hij met gestrekte handen, terwijl de gansche gemeente opstaat, een zegenbede uitspreekt. Na de preek (waarop zeer velen de kerk verlaten) wordt de Mis met zekere snelheid voortgezet: eerst een gebed voor hen, die het avondmaal zullen ontvangen, en onmiddellijk daarop zingend de *Praefatie,* waarna luide de woorden der instelling van het H. Liefdegeheim worden uitgesproken, gevolgd door het zingen van het *Pater noster* en het *Agnus Dei,* waarbij de prest zich nu eens naar het volk dan weder naar het altaar keert. Daarop naderen eenige geloovigen, mannen en vrouwen, tot het avondmaal: eerst reikt de dominé het brood uit, terwijl hij bij eiken communicant een oogenblik blijft staan en met uitgestrekte hand een zegenspreking bidt; vervolgens komt hij met den gevulden wijnkelk en laat ieder daaruit drinken.

Hiermede is de Luthersche mis, gedurende welke een koor van dames of de geheele gemeente met statig psalmge-

zang de voornaamste deelen afwisselt, geeindigd.

Wat ook voor het godsdienstig gevoel der Denen getuigt, is dit. Wanneer hij zijn vaderland verlaat, om zich te vestigen in landen, waar de Luthersche Kerk niet bestaat, b.v. in Frankrijk of Italië, zal hij eer katholiek worden dan tot onverschilligheid vervallen.

De Zondagviering te Kopenhagen is eigenaardig: de dag begint voor velen als gewone werkdag, vrouwen en kinderen met mandjes en taschjes doen hun huishoudelijke boodschappen, mannen en jongens gaan in hun werkpak, wagens met koopwaren of materialen en vuilniswagens als gewoonlijk. Maar na negen uur komt er langzamerhand verandering: de winkels moeten allen sluiten, behalve de herbergen en de brood- en koekbakkers, (bij vele sigarenwinkels worden automatische kastjes buiten geplaatst), de vracht- en andere wagens verdwijnen en de eigenlijke Zondag vangt aan.

PRINSES MAFALDA VAN ITALIË.

Zondags*rust* bestaat hier weinig: wie kan, gaat uit; de trams worden bestormd en de vele uitspanningsgelegenheden, vooral des namiddags, druk bezocht. Of er door velen aan Zondags*heiliging* wordt gedacht, durf ik niet te beslissen.

Van godsdienst tot onderwijs is de afstand niet groot en daartusschen ligt de taal.

Zooals uit eenige aangehaalde woorden blijkt, heeft het Deensch eenige gemeenschap met het Nederlandsch; doch hoewel beide talen tot denzelfden taalstam, den Germaanschen, behooren, klinken de woorden in het Deensch zoo verschillend van de onze (soms bij gelijke spelling), dat men ze niet verstaat, en er wordt veel tijd en inspanning voor gevorderd, eer men de beteekenis der vreemde klanken kan onderscheiden.

Niet gemakkelijk leert men, door de zacht aanruischende uitspraak der klinkers, de taal goed spreken, moeilijker nog haar verstaan; wanneer men reeds gemakkelijke stukken kan lezen, kost het nog veel moeite een gesprek in het Deensch goed te volgen. De kennis van het Duitsch, dat te Kopenhagen en andere havenplaatsen wegens de veelvuldige handelsbetrekkingen met de Oostzeesteden veel wordt gesproken, baat slechts weinig voor het leeren der taal, om de talrijke vreemde elementen, die daarin voorkomen.

Dat de Denen tot de meest ontwikkelde cultuurvolken behooren, is bekend; de algemeene schoolplicht, die reeds door de wet van 1814 is ingevoerd en volgens welke de ouders verplicht zijn hun kinderen van 7 tot 14 jaar naar de school te zenden, heeft zeker daartoe veel bijgedragen.

Daar vele ouders de hulp hunner kinderen voor veldarbeid moeilijk kunnen missen, werd het onderwijs zoo geregeld, dat de kinderen boven de tien jaar 's zomers slechts

enkele dagen naar school gaan, om 's winters door geregeld schoolbezoek hun schade in te halen, terwijl omgekeerd de kleinen 's zomers dagelijks school komen en 's winters om de slechte wegen en het ruwe weer maar enkele dagen in de week onderwijs ontvangen.

Meermalen was er evenwel sprake van in deze bepaling verandering te brengen.

De scholen voor lager onderwijs in Denemarken zijn: òf communale (gemeentelijke of openbare), òf particuliere (bijzondere) scholen.

Op het platteland vindt men alleen de eerste, het onderwijs is er gemengd en kosteloos. In de steden, waar het onderwijs niet geheel gratis is, heeft men afzonderlijke jongens- en meisjesscholen; op de laatste is sedert eenigen tijd ook het koken onder de verplichte vakken, waartoe gymnastiek en handwerken reeds lang behooren, opgenomen en wordt in de twee hoogste klassen onderwezen.

Te Kopenhagen zijn, behalve de kostelooze, ook communale scholen, waar voor ieder kind 1 krone (= 67 ct.) per maand moet betaald worden. In de hoogere klassen zenden de ouders meest hun kinderen naar de bijzondere scholen, die ook onder staatstoezicht staan en waarvan slechts enkele subsidie genieten.

Behalve de gemeentelijke scholen voor lager, en particuliere scholen voor uitgebreid lager onderwijs, vindt men natuurlijk te Kopenhagen burgerscholen en gymnasia en nog tal van inrichtingen van middelbaar en hooger onderwijs.

Bij de Platen.

Spelend leeuwenpaar. -

Geen welluidender liefdesverklaring m de parende dierenwereld dan die van den nachtegaal, - geen dichterlijker minnegekoos dan dat van het paartje, door Vondel geteekend:

> Duif en doffer trekkebekt, -

maar zeker geen ‘pakkender’ genegenheiduitingen dan die, waarmee de koning en de koningin van het woud elkander plegen te amuseeren, wanneer ze elkaar het jawoord hebben toegebruld.

Die liefdesbetuigingen zijn ijzingwekkend om te zien en te hooren.

‘Katjesspel!’ zegt ge, als ge de op den rug liggende leeuwin van onze plaat in kwansuis afwerende houding den muil dreigend ziet sperren en den linkervoorpoot zetten tegen het jukbeen van't smeekend loerende mannetjesgezicht. Heer Liebaart's rechter-voorklauw is wel met ingehouden nagels, maar overigens op z'n leeuwsch, dus lang niet zoetjes, neergekomen op wijfjes onderlijf. Alles bij wijze van lief-zijn.

‘Katjesspel!’ - ge hebt ook wetenschappelijk gelijk: het is werkelijk de stoutste vorm van kattenspel.

Hoe lief en snoezig uw kamerpoes u vleiende kopjes geeft, hoe ze uren lang kan zitten soezen en spinnen, ze is letterlijk familie van panter, tijger en leeuw. Heel het reusachtige heir van breedkaken, waar de natuurlijke historie één soortnaam *Felis* (kat) voor heeft, onderscheidt zich niet alleen door scherpe klauwen en tanden en bloeddorstig karakter, maar zelfs na de temming door die valschaardigheid, welke zich het sprekendst openbaart in worstelpartijen niet-uit-meenens maar uit heusche liefde, als waarvan onze gravure een mooie natuurgetrouwe voorstelling geeft.

Groote wasch. -

De familie Knor-knor is nu eenmaal in veroordeeling. Dames moeten er heelemaal niets van hebben. Met een hond als een kalf ziet ge jonge juffertjes wandelen en ze trekken er een amazonen-gezicht bij. Maar, maak het lodderige zwijntje, dat daar spartelt als een kikvorsch aan zijn stevigen boei, eens los, doe 't een roodzijden lintje om zijn spekkige nekje, vervang het touw door een stevig groen koord en bied het uw wandelend nichtje eens aan, - ge jaagt er haar een sloot mee over, als ze niet tegen een muur opvliegt.

Wat zou Hildebrand een schik gehad hebben in de minder kieskeurige deerne van onze plaat, zooals ze daar die grappige krulstaarten roskamt, tot ze waarlijk heelemaal om te stelen zijn. En wat zou de meid het hebben uitgeschaterd, als hij haar met zijn leuk gezicht gevraagd had: ‘Ah zoo, heeft het vrouwtjesvarken in de kraam gelegen en was u de baker?’

Prinses Mafalda. -

‘Als het kindje binnenkomt’ en het is prinses Mafalda van Italië, wie kijkt dan niet met plezier naar het aardige babykopje, en al hebt ge, als katholiek, een grief tegen haar prinses-zijn, wie wenscht Mafalda geen lang en zonnig leven toe en een gelukkiger lot dan haar grootvader Umberto beschoren was

[Nummer 31]

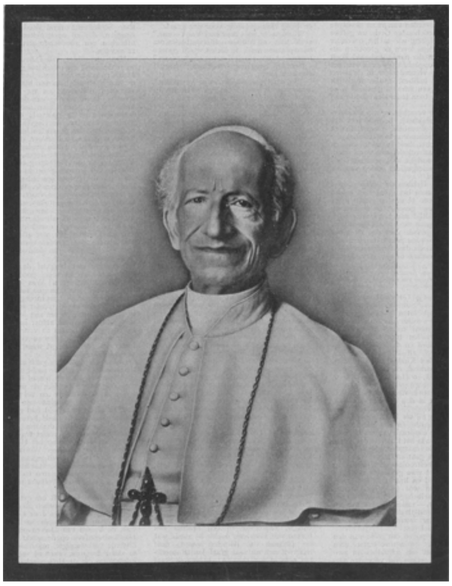

Z.H. PAUS LEO XIII, † 20 Juli 1903.

Leo XIII. †

Zijn eindelijk dan de vonken van uwe zielvolle oogen gebluscht en is de fijne lachplooi om uwe lippen voor altijd vergaan en heffen zich uwe witte handen niet langer, o heiligste Heiligheid, om te zegenen ons, maar ligt gij daar nu stille en wachtende, dat wij met weemoed en vrome ontroering uw doodsbed zullen naderen in den geest en door een kruis, geteekend met bevende hand boven uwe tengere, blank-omhulde gedaante, dood en verstorven, zullen zegenen u, - wij, kinderen, u zegenen, Vader, man van lichtende majesteit en Apostelenliefde, - u, waard menschenlevens lang betreurd te worden, al waren uwe jaren het dubbele geworden van nu en al volgde er na u een Stedehouder Gods, uw gelijke in alles? U gelijken, wie zal het, o wonder begenadigde, wiens leven de grootsten onder de grooten der aarde verbaasd heeft tot het laatste oogenblik, gij, van wien het Christenen niet vreemd meer in de ooren geklonken zou hebben, zoo er werkelijk en waarachtig een mirakel geschied ware op het uiterste, toen ieder den dood nabij wist.

Want was de verschijning van uw doorluchtige persoonlijkheid, bedeeld met zienersgave en profetenblik, toegerust met een allesbeheerschenden karakteradel, die harmonieuze schoonheid maakte en een pracht-geheel van velerlei woord en daad, niet als de natuurlijke stof, waaruit Gods genade het wondergedicht schiep van uw heerlijk bestaan?

Gods genade. Hebben de heiligen Sions aan Rome's vromen het geluk niet benijd van telkens weer te mogen vieren jubel na jubel van uw gezegenden ouderdom, en was er niet altijd aan het laatste feest voor ons verbonden de droeve bijgedachte, dat de hoogste genade voor den Paus der jubileeën eens worden moest de stem van den Engel des doods, die hem zou oproepen tot den laatsten, maar eeuwigen vreugdedag?

‘En zal 't niet dra gebeuren, dat een stem
Uit 't jubileerende Jerusalem
U wekt tot 't laatste van uw blijde feesten
En wij u weenend geven 's Hemels geesten?’

Geloovende, hebt gij Gods heil *aanschouwd* op aarde, o andere Simeon, in vrede heeft de Heer eindelijk laten gaan zijn grijzen dienaar, die de wereldzwaarte voelde van zijn hemellast, maar niettemin met een lach van welgevallen tot zijn laatste uur de poëzie der aard en de schoonheid des levens zien bleef, altijd in den eeuwigen jeugdglans van het Kind, dat den volkeren den weg, de waarheid, en het leven wees.

‘Laat eindelijk, o Heer, uw dienaar in vrede gaan,’ hebt gij gebeden en uw verzuchting is verhoord. *Requiescat in pace* is over u het eerst in den hemel gesproken.

‘Hij ruste in vrede!’ Zullen wij, wier hart u reeds lang bij uw leven vereerde als een heilig-verklaarde en die niet kunnen wachten op eene uitspraak van den H. Stoel om u te gelooven in het Land der levenden, omjuicht van de maagden, die het Lam volgen waar Het gaat en 't pad van Zijn Hoogepriester bestrooien met rozen en leliën, - die tot uwe gezaligde ziel gaan bidden om moed en kracht in het leven, welks weelde en wee gij gelijkelijk met een lach van welbehagen te aanvaarden en te dragen wist, - zullen wij het kunnen bidden zoo klagend als de *Introitus* smeekt en het *Dies irae* weent in de Requiem-Mis, voor *uwe* zielerust?

Wij zullen het pogen om wille van den deemoed, waarmee gij in uwe laatste uren gezucht hebt als een schuldbewust zondaar, die straks staan zal voor den Gerechtige,

maar wij zullen de troostrijke gedachte niet weren, dat God den Engel des doods heeft gezonden met Zijn laatste en grootste genadewoord: ‘Rcquiescat in pace!’ ‘Hij ruste in Mij!’

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw,
door
Albertine Smulders.
(*Vervolg*.)

Op een avond liet Wolfaert Geraerdt bidden in de torenkamer te komen, waar de graaf gewoonlijk toefde, wanneer hij met Borselen de landszaken behandelde. Toen Geraerdt binnentrad, zat de jonge graaf op den hoogen, gebeeldhouwden zetel en de heer van Veere liep met groote stappen het vertrek op en neer. Geraerdt bleef staan en boog zich eerbiedig voor den graaf.

‘Kom nader, mijn lieve heer VanVoorne,’ zeide deze, ‘wij hebben u hier ontboden om onze plannen mede te deelen, opdat gij uwe trouwe medewerking daartoe zoudt geven.’

Geraerdt boog nog eens en zag zwijgend Borselen aan.

‘Wij zullen weinig woorden verspillen,’ zeide zijn schoonvader ruw, ‘Dordrecht blijft zich tegen ons.... tegen den graaf verzetten en moet getuchtigd worden. De burgers hebben de euveldaad gehad mijn baljuw Aloud op zijn huis Kraayenstem te bestoken; de graaf wil nu naar Zeeland vertrekken om alsdan een heirvaart tegen Dordrecht te beschrijven en gij zult ons vergezellen.’

Geraerdt voelde, dat hij thans al zijn moed behoefde, hij wendde zich niet tot Borselen maar tot graaf Jan en zeide:

‘Heer graaf, mijn geëerbiedigde meester, ik ben nog jong en onervaren, maar ik ga groot op den roem van mijn geslacht. En wanneer gij de daden van mijn vaderen beziet, dan hebben zij pal gestaan voor 's graven recht. De burchtgraaf van Zeeland was steeds zoo trouw aan het Hollandsch gravenhuis als hij fier was den Leeuw van Holland; in zijn wapen te voeren. Waar Zeeuwen en Vlamingen Holland bestookten, daar was Voorne altijd aan 's graven zijde. En als ik nu weiger met u naar Zeeland te trekken, dan weiger ik u geen oogenblik mijne trouwe, maar ik weet te handelen in uw belang. De Hollanders zullen u niet gaarne laten gaan om met de Zeeuwen op te trekken tegen een Hollandsche stad. En als ik hier niet wil gehoorzamen, dan geldt mijn wederstreving den heer van Veere, die met u, maar zijn eigen heerschzucht te dienen zoekt.’

't Was gezegd. Bleek en ademloos hield Geraerdt op; graaf Jan was opgesprongen en de jongelieden zagen elkaar strak in de oogen, beiden even verschrikt over de woorden, die daar waren gesproken. Borselen had naar zijn dolk gegrepen en 't scheen een oogenblik alsof hij zich op zijn schoonzoon wilde werpen, maar Geraerdt's kalme houding verbaasde hem te zeer. Hij duchtte, dat daar wel een aanslag achter kon steken en bepaalde zich hem wat beleedigende woorden toe te slingeren. Geraerdt verliet het vertrek, zonder dat de graaf hem een woord toegesproken had; fier dat zijn eerste poging tot verzet zulk een indruk had gemaakt, verliet hij nog dien avond het Hof en nam zijn intrek in de huizinge van een bevriend ridder - zoo ontsnapte hij tevens aan alle verwijtingen zijner gemalin.

Den voornaamsten edelen nu, die toen in den Haage verbleven, die van Duivenvoorde, Zandhorst en een broeder des heeren van Haerlem, deelde hij mede wat de plannen van Borselen waren; deze haastten zich nu naar graaf Jan en smeekten hem in hun midden te blijven, de graaf beloofde het, maar Wolfaert had andere plannen, hij bevroedde wel, dat het voor hem in den Haage niet meer veilig was.

Twee dagen nadat Geraerdt van Voorne het Hof verlaten had, ontving hij een Schrijven van den graaf, die hem bij zich ontbood. Hij deed in zijn brief dóórschemeren, dat hij in 't geheim met den heer van Voorne wilde onderhandelen, zonder Wolfaert er in te kennen. Geraerdt, geen kwaad vermoedende, ging, maar werd, binnen het Hof gekomen, gevangen gezet. Midden in den nacht kwamen wapenknechten, die hem naar buiten brachten. Zij leidden hem den binnenhof door en de valbrug over; alles in het burchtpaleis was rustig en er heerschte diepe stilte, maar op het voorplein vond hij eene kleine ruiterbende, waaronder hij den graaf en Borselen herkende; men deed hem in groote haast opstijgen en Wolfaert fluisterde hem toe, dat zoo hij eenige poging tot vluchten waagde, de knechten last hadden hem neer te stooten. En nu ging het in dollen ren door den duisteren nacht naar Schiedam; overal deed Borselen de bruggen, die zij overtrokken, achter hen afbreken om zoodoende niet achterhaald te worden.

Maar de ridder van Duivenvoorde, bij wien Geraerdt zijn intrek had genomen, zag hem des avonds niet terugkeeren en vreesde, dat Wolfaert hem naar het leven stond. Hij deed onderzoek en nu kwam heel spoedig de ontvoering van den graaf aan het licht. In dienzelfden nacht was heel 's Gravenhaage in opstand; de jonge gemalin ne van Jan, de Engelsche koningsdochter, smeekte de edelen haar den graaf terug te geven en bezwoer, dat Wolfaert hem tegen zijn wil had medegevoerd.

Toen het begon te dagen, zag men te Vlaardingen met verbazing een ganschen stoet edelen, knapen, poorters en knechten, allen in even groote opwinding en als dol om hunnen grave roepende. Men wist daar te vertellen, dat er een vaartuig naar Zeeland van wal was gestoken, maar door de stilte nog niet ver gekomen kon zijn. En nu bracht men in allerijl vaartuigen te water; de Maas was overdekt met booten van allerlei soort, die met alle kracht het vluchtende schip achterna roeiden en de lucht weergalmde van luid en dreigend geschreeuw.

't Duurde niet lang of de graaf was achterhaald en al zeer spoedig overreed om terug te keeren. Was ook hij de heerschzucht van zijn gunsteling moede? Zeker had ook hij hem meer gevreesd dan bemind, want zonder verder naar hem om te zien, zonder zich om zijn lot te bekommeren, liet hij hem achter in de handen zijner ergste vijanden en vertrok zelf met de voornaamste edelen en een groot geleide naar den Haage, waar hij jubelend werd ontvangen.

Geraerdt volgde den graaf naar het Hof; toen hij het dienzelfden nacht verliet, vreesde hij het ergste, nu betrad hij het weer met opgeheven hoofde; de man, die zijn leven verbitterde, was ten val gekomen en hij, die zelf het pijnlijkste zijn eigen zwakheid en kleinmoedigheid had gevoeld, verblijdde zich in de huldebetuigingen der Hollandsche edelen, die om strijd zijne dapperheid en zijn verzet tegen Borselen roemden. Toen zij op het Hof kwamen, was de tijding van heer Wolfaerts gevangenneming hen vooruitgegaan en vrouwe Aleid met hare stiefdochter hadden 's Graven haage reeds verlaten en waren naar Delft gereisd, waar Wolfaert in het Steenhuis gesloten was.

Zij kwamen te Delft om getuige te zijn van een vreeselijk tooneel: als een loopend vuur ging het nieuws door Delft, dat de gehate man als gevangene in hun midden was; de heeren van Duivenvoorde en van Haerlem spraken op de markt tot de

verbitterde volksmenigte, maar niet om haar te doen bedaren, want zij somden al de grieven op, die de Hollandsche gemeenten tegen Wolfaert van Borselen hadden.

In den avond liep men te hoop voor het Steenhuis aan het einde van de Choorstraat op een hoek van de Hegge, fakkels verlichtten de woeste, woelige schare, die

onder akelig gehuil eischte, dat men den heer van Veere hun zou leveren. Daar binnen wist men niet wat te doen; 't bleef een stout stuk een zoo hooggeplaatst edelman over te geven aan de woede van het volk, maar ook - de tierende bende werd steeds dreigender, reeds werden fakkels geworpen om het Steenhuis in brand te steken.... en Wolfaert had daar binnen geen enkelen vriend!

De schepenen besloten dan hem ontharnast ter deure uit te stooten - wat er dan verder met hem gebeurde zou een Godsoordeel zijn. Men bracht den gevangene binnen en deelde hem dit besluit mede.

Had hij, die nooit barmhartigheid kende, zijn lot met trotschen moed gedragen, zoo was daar wellicht nog een stemme voor hem opgegaan. Maar de radelooze wanhoop, de woeste lafheid van den trotschaard sloot de harten voor het medelijden.

Wel vreeselijk was die ure voor hem, toen hij aan 't venster trad, dat opengeslagen was, om het volk toe te spreken, - en die wilde volksmenigte hoorde brullen, zoodra hij zichtbaar werd, die honderden handen uitgestoken zag om hem te verscheuren. Zijn bleek gelaat werd nog bleeker, hij wilde spreken maar kon geen geluid geven; hij stootte woest de knechten weg, die hem aangrepen en intusschen de zware deur openden. Toen... één hartverscheurende gil, door getier en gejoel overstemd; aangegrepen, voortgesleurd, neergeslagen hief hij zich bloedend op, om weer op den grond te worden gestooten tot een hem een dolk in 't lichaam stiet en hij welhaast met wonden overdekt den adem uitblies.

Zijn vrouw en dochter weken diep verslagen naar Veere terug; vrouwe Aleid stierf spoedig daarna en zoo de vreeselijke gebeurtenis goede gevolgen had, dan was ook wel een der beste, dat Geraerdt van Voorne zich voortaan in eene zachte en volgzame gezellinne verheugen mocht.

De edelen intusschen, die graaf Jan nog te jong en onbekwaam achtten om te regeeren, deden Jan van Avennes ten spoedigste uit Henegouwen terugkeeren om de voogdij weder op te nemen. Geraerdt met eenige andere ridders trok hem tegemoet om hem een blijde inkomst te geven en hem naar den Haage te geleiden. De Henegouwer begroette den burchtgraaf van Zeeland met groote hartelijkheid; hij wist reeds hoe deze gestreden had voor het goed recht zijner voogdij, en zulk een bondgenoot was veel waard in de troebele tijden.

Maar ternauwernood had Geraerdt den graaf zijn hulde gebracht of zijne opmerkzaamheid werd getrokken door een kloek ruiter in 's graven gevolg; hij kon de oogen niet van de fiere, slanke gestalte wenden.

Avennes bemerkte het en zeide:

‘Herkent ge soms een oud vriend in gindschen ridder, heer burchtgraaf, dat gij hem zoo opmerkzaam beziet?’

‘Een gelijkenis, heer graaf,’ mompelde Geraerdt met verwondering, die aan ontsteltenis grensde, iedere beweging van den vreemde volgende, ‘ik dacht, ik meende....’

‘Wilt ge hem soms niet wat dichterbij bezien?’ vroeg Avennes vroolijk, ‘misschien wint de gelijkenis nog, wanneer hij zich naar u toewendt,’ en hij riep luid tot den ridder, die in druk gesprek was met die nevens hem stonden: ‘Heer Jan, hier is een goed vriend, wien het vreugde zal doen u te zien.’

De ridder wendde den teugel en kwam nader gereden; een luide kreet ontsnapte Geraerdt van Voorne:

‘Keeren de dooden tot het leven weder? Bij alle Heiligen, gij zijt Jan van Arkel!’

'Geraerdt van Voorne!'
De beide mannen sprongen uit den zadel en vol ontroering omarmde Arkel den jongeren makker.
'Hebt gij mij dood gewaand, Geraerdt?' vroeg hij verbaasd.
'Niet alleen ik. Niemand heeft de tijding van uw dood betwijfeld; zijt gij zoo pas in Holland gekomen, dat gij er niets van vernomen hebt? Ga naar uw Hof en gij vindt er alles in rouwe; uwe vrouw-moeder betreurt haar oudsten zoon en gansch het Land van Arkel zijn heer, van wien het zoovele verwachtingen koesterde, maar... wellicht weet ge ook niet...'
'Graaf Jan verhaalde mij reeds den roemrijken dood mijns vaders,' zeide Arkel ernstig, 'maar niemand heeft mij nog van mijne bruid gesproken. Ben ik ook te Voorne dood... en vergeten misschien?'
''t Ware licht beter, dat Ermgaard u vergeten had,' zeide Geraerdt bitter, want hij wist niet wat Arkel zoo lang had doen toeven, maar toen hij het gebruinde gelaat van den jongen ridder zag verbleeken, vatte hij hem bij de hand en voegde er bij: 'Ik meen alleen voor hare eigene zielsrust, ontstel niet zoo, zij leeft en is wel, maar uw uitblijven en daarop de tijding van uw dood hebben haar zoo diep neerslachtig gemaakt, dat het ons aller deernis wekt. Zij vertoeft bij uwe moeder te Gorichem.'
Arkel was met eene vlugge beweging in het zadel gesprongen, zij stonden op den heirweg van Dordrecht en onwillekeurig wendde hij zijn paard naar den kant, waar Gorichem lag; Geraerdt klopte het dier liefkoozend op den hals en wees gelijktijdig met eene waarschuwende beweging naar graaf Jan.
'Denk, dat ge heer van Arkel zijt en Avennes verwachten zal, dat ge hem geleide zult geven naar den Haage.'
'Graaf Jan zal mij wel verontschuldigen, als ik er hem om bid, wat meer! ik zal hem ook vragen u met mij te laten gaan. Hij zal den uit den dood verrezene niet kunnen weigeren.'
Hij reed naar den graaf, die minzaam naar zijne woorden luisterde en spoedig ook Geraerdt wenkte nader te treden.
'Mijn lieve manne Jan kan zijn verlangen niet meer bedwangen om zijn Hof en zijne lieven weer te zien, wat licht verklaarbaar is na zoo lange afwezigheid. En gij, heer burchtgraaf, zult uw vriend veel te zeggen hebben en nog meer van hem wenschen te vernemen. Daarbij zal de vrouwe van Voorne ook uwe komst verbeiden, na al wat gij te mijner wille hebt doorstaan. Neemt dus oorlof, mijne vrienden, spoedt u zoo snel uwe paarden kunnen gaan!'
Eene dankbetuiging aan den graaf, een haastige groet voor de overige edelen, die ternauwernood van hunne verbazing bekomen zijn, Arkel weder in levenden lijve vóór zich te zien, een snel verzamelen der Arkelsche en Voornsche wapenknechten, en dan vooruit, in dollen ren! Geraerdt zag met verwondering hoe de jonge poorter in zijn rijke, vreemde kleedij, die hij daareven reeds tusschen de ridders had bespeurd, met hen mededraafde, maar Arkel's eerste werk is hem den naam van zijn redder te noemen en te verhalen hoe hij, dank aan hem, zijn zoet Holland mocht terugzien.
En terwijl zij over de slingerende kleien zandwegen rennen, waarlangs het akkerland nog maar alleen zijne stoppels toont en de weivlakten reeds dorren, verhaalt Jan van Arkel in korte woorden zijne avonturen en laat dan Geraerdt weder vertellen al wat Ermgaard wedervaren is en de vreeselijke gebeurtenissen der laatste weken.
En toch, schoon er zooveel te zeggen valt, spreken de ridders slechts in kort afgebroken zinnen en zwijgen spoedig, en vooral Jan van Arkel is te zeer met zijn

eigene gedachten vervuld: onrustige gedachten, die hem nog wilder over den weg doen rennen, die hem beletten te spreken over alles wat hem vreeze geeft.

Een korte rust te Dordrecht, waar ze vernemen, hoe ook de baljuw Aloud in 't lot van zijn meester heeft gedeeld en door 't verbitterde volk is vermoord, - en dan voort naar Gorichem.

En lang vóór 't scherpste oog iets zou kunnen bespeuren, schouwt Arkel reeds in de verte, of hij de torens nog niet ziet oprijzen aan de kimme.

Ermgaard in vertwijfeling.... Ermgaard de wanhoop nabij.... zijne vrome, zachte bruid door het leed verbitterd en ontzind! De rit gaat nog te langzaam, sneller, sneller! In lange heeft Geraerdt het Arkelsche Hof niet bezocht, wanneer zij sinds dien tijd krank was geworden.... wanneer ze gestorven was? Barmhartige Heere God, hij kan de gedachte niet kwijt worden; hij wil aan zijne moeder denken, zij is wel, haar zal hij straks in de armen klemmen, maar wanneer hij zich die ontmoeting voorstelt, hoort hij reeds hoe hare stemme hem troosten zal, hoe zij het zelve zal betreuren, dat haar een zoon is wedergegeven, maar eene dochter ontnomen....

Zal Gorichem dan nooit in 't gezicht komen; sneller dan toch.... sneller!

⁎

Sinds Aerdt van Buren die vreeselijke tijding te Arkel was komen brengen, ging vrouwe Bartraad gebukt onder dubbel leed. Viel de dood van den oudsten en meest geliefden zoon, zóó kort nadat haar gemaal in den strijd gevallen was, reeds zwaar te dragen, 't was haar daarbij nog zoo bitter te zien, hoe Ermgaard door dien zwaren slag gansch verpletterd was. Van de zware ziekte, waarin zij na dien noodlottigen dag stortte, was zij wel hersteld, de sombere dagen en eindelooze nachten, waarin zij, door koortshitte gekweld, allerlei visioenen zag, waren voorbijgegaan. Treurig was het geweest, ook voor de arme moeder, wanneer ze dan weder Jan van Arkel bij zich waande, hem met uitbundige vreugde begroette en hem de zoetste namen gaf, dan weder met onzichtbare vijanden worstelde, die haar beletten tot hem te gaan, en hem in hare ijlhoofdigheid in het vreemde land zag sterven. Eindelijk dan was de koorts geweken en kwamen heel langzaam de krachten terug, maar vrouwe Bartraad zag haar nog liever ziek en hulpeloos ter neder liggen dan haar als nu door de huizinge gaan, stil en somber, tot niemand een vriendelijk woord sprekend.

De heldere oogen zagen thans zoo koud en strak voor zich heen, dat het nog gelukkiger leek ze omfloerst te zien door tranen, en wanneer de burchtvrouwe haar hoofdje vleiend omvatte en zelve in die liefkoozing troost zocht, weerde Ermgaard haar af en koud klonk haar woord: ‘Wat wilt ge toch, moeder, ik klaag immers niet, ik draag mijn leed zooals ik het moet dragen; spoedig zal ik weer geheel gelukkig zijn,’ en een bitter lachje, dat vrouwe Bartraad schreien deed, plooide hare lippen.

Zij zocht pok nooit meer leniging voor hare smart in 't bijstaan van armen en zieken, geen lofzang tot de Zoete Lieve Vrouwe klonk er meer van hare luit; zoo zij al in de slotkapel nog neerzat met de andere vrouwen, dan was het haar wel aan te zien, dat zij geen gemeenschap meer hield met den Goeden Vader in den Hemel, dat zij haren beminden Heiligen, die uit de duisternis tot het glanzende Licht waren gegaan, niets meer te zeggen had.

Mocht de oude slotkapelaan haar dan ernstig berispen of met zachte woorden vermanen, 't baatte niet. ‘God had geen recht mij het allerliefste wat ik bezat te ontnemen,’ zeide zij hem, ‘ik heb Hèm trouw gediend, ik heb Zijn geboden gevolgd en mijn hart rein bewaard - en *dit* zou mijn loon zijn? Aan zoovelen, die ik hare jeugd

alleen zag wijden aan spel en genot, die geen trouwe kenden voor God en voor haren vriend, gaf Hij toch geluk en vreugde. Mij, die Hem teeder beminde en gansch mijn leven had gewijd, heeft Hij nooit iets dan leed en droefheid gegeven. Waarvoor zal ik Hem dan danken? Waarom Hem bidden?'

(*Wordt vervolg*d.)

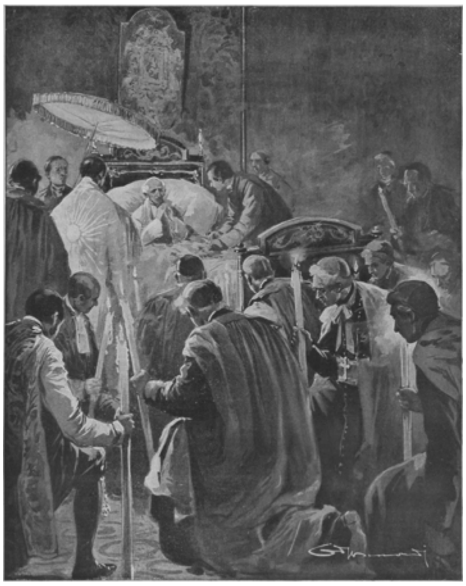

Z.H. ONTVANGT DE H. TEERSPIJZE.

Bij 's Pausen stervenssponde.

Brood der Sterkte, sta onz' grijzen
Vader bij in 't henenreizen,
Hoed zijn hart voor angstgepeizen;

Van Uw manna 't zoet te proeven
Heiligen het meest behoeven
In hun laatsten deemoed droeven.

7 Juli 1903.
Heer, wanneer Gij komt voor 't leste,
Uwe komst zijn hoop beveste:
U te zien in 't blij geweste,

Dat zijn sleutels zooveel werven
Opensloten voor Uwe erven,
Heer, laat Leo zalig sterven!

C.R. DE KLERK.

Leden van het H. College.

In de laatste weken hebben het Vaticaan en zijn bewoners op zeer bijzondere wijze de opmerkzaamheid der geheele wereld getrokken en gaande gehouden. Allereerst en het meest natuurlijk Z.H. Leo XIII, maar ook de naam van meer dan één kardinaal werd, in verband met de ernstige ziekte des H. Vaders, vaak in de dagbladen genoemd.

Van alle leden van het H. College trad uit den aard der zaak het meest op den voorgrond de eerbiedwaardige deken, Z. Em. kardinaal Luigi Oreglia di Santo Stefano, die tevens de waardigheid van camerlengo der Heilige Roomsche Kerk bekleedt.

Kardinaal Oreglia stamt uit een adellijke familie van Piëmont en werd in 1828 geboren. Reeds op jeugdigen leeftijd trad hij in de pauselijke diplomatie, werd eerst internuntius in Den Haag, daarna nuntius te Brussel, vervolgens te Lissabon en, nog maar 45 jaar oud, door Z.H. Paus Pius IX in het consistorie van 22 December 1873 tot kardinaal gecreëerd.

Z. EM. LUIGI OREGLIA DI SANTO STEFANO.
Deken van het H. College en Camerlengo der H. Roomsche Kerk.

Z. EM. GIROLAMO GOTTI.
Prefect van de Congregatie der Propaganda.

Z. EM. DOMENICO FERRATA.
Prefect van de Congregatie der Bisschoppen en Regulieren.
LEDEN VAN HET H. COLLEGE.

Z. EM. DOMENICO SVAMPA.
Aartsbisschop van Bologna.
LEDEN VAN HET H. COLLEGE.

Bij ancienneteit ging kardinaal Oreglia van de orde der priesters in die der bisschoppen over; werd in 1896, bij het overlijden van Z. Em. Monaco la Valletta, deken van het H. College, aan welk ambt de aloude bisschopszetel van Ostia en Velletri verbonden is, en tevens camerlengo van de H. Kerk. Na het overlijden van kardinaal Parocchi in het begin van dit jaar was Z.Em. Oreglia het eenige lid van het H. College, dat nog door Pius IX is gecreëerd.

Een zeer bekende figuur onder de kardinalen is ook Mariano *Marchese* Rampolla del Tindaro, sedert 1887 als opvolger van

kardinaal Jacobini staatssecretaris en vertrouweling des Pausen.

Kardinaal Rampolla werd in 1843 op Sicilië geboren, ontving zijn opleiding aan de academie der adellijke geestelijken te Rome en vergezelde in 1875, na den Monseigneurs-titel te hebben ontvangen, den nuntius Simeoni naar Madrid en bleef daar als zaakgelastigde van den H. Stoel, nadat Simeoni in 1876 tot kardinaal gecreëerd en tot staatssecretaris des Pausen benoemd was.

Na te Rome enkele jaren het secretariaat van een paar belangrijke Congregaties te hebben waargenomen, werd hem in 1882 de nunciatuur te Madrid toevertrouwd, die hij bekleedde tot de H. Vader hem in het consistorie van 14 Maart 1887 tot kardinaal verhief, om hem eenige maanden later met den gewichtigen post van staatssecretaris te belasten.

Eveneens in de school der diplomatie gevormd is kardinaal Serafino Vannutelli, als bisschop van Frascati een der zes suburbicair-bisschoppen van Rome en na den dood van kardinaal Parocchi onderdeken van het H. College.

Kardinaal Serafino Vannutelli - de eenige kardinaal, die een broeder in het H. College heeft - is in 1834 te Genazzano in den Kerkdijken Staat geboren, werd in het consistorie van 14 Maart 1887 tot kardinaal gecreëerd en is prefect der H. Congregatie van de Bisschoppen en Regulieren.

Van ongeveer denzelfden leeftijd als Z. Em. Vannutelli is kardinaal Girolamo Gotti, een Genuees van geboorte en behoorende tot de orde der Ongeschoeide Karmelieten. In 1880 werd hij tot generaal zijner orde benoemd, door den H. Vader tot consultor van het H. Officie en tot lid van verscheiden Congregaties aangesteld. In 1895 belastte de Paus hem met een belangrijke zending naar Brazilië en creëerde hem in het consistorie van 29 November van hetzelfde jaar tot kardinaal. Toen kardinaal Ledochowsky, prefect der Propaganda, overleed, droeg Z.H. Leo XIII kardinaal Gotti dit ambt, een der hoogste waardigheden in de Kerk, op.

Tien jaar ouder dan kardinaal Gotti is kardinaal Alfonso Capecelatro, in 1824 uit Italiaansche ouders te Marseille geboren. Deze kardinaal, aartsbisschop van Capua, is een warm voorstander van kunsten en wetenschappen, aan welke eigenschap hij, na zijn kardinaalsverheffing in het consistorie van 27 Juli 1885, de benoeming tot het gewichtige ambt van bibliothecaris der H. Roomsche Kerk had te danken.

Een der uitstekendste leden van het H. College is eveneens Z. Em. Giuseppe Sarto, patriarch van Venetië. Deze kerkvorst werd in 1835 in de Venetiaansche provincie Treviso geboren, was eerst bisschop van Mantua, werd in het geheim consistorie van 12 Juni 1893 tot kardinaal gecreëerd en in het openbaar consistorie van 15 Juni daaraanvolgende tot patriarch van Venetië benoemd, - een der weinige bisschopszetels in Europa, waaraan van overoude tijden de patriarchale waardigheid is verbonden.

Tot de jongste leden van het H. College behoort Z. Em. Domenico Svampa, in 1851 in het aartsbisdom Fermo geboren, op zes-en-dertigjarigen leeftijd tot bisschop van Forli benoemd, in Mei 1894 te gelijker tijd tot kardinaal verheven en tot aartsbisschop van Bologna bevorderd.

Kardinaal Domenico Ferrata ten slotte behoort weer tot de diplomaten in het H. College. Hij werd in 1847 geboren, doorliep achtereenvolgens de verschillende rangen in de pauselijke diplomatie, werd ten slotte nuntius te Parijs en in het consistorie van 22 Juni 1896 tot kardinaal gecreëerd.

Het jongste gedicht van Z.H. Leo XIII.

De Paus, die de geleerde wereld vaak verbaasd heeft door zijn Latijnsche verzen, fraai-artistiek en zuiver-Horatiaansch, dichtte in een der eerste nachten van zijn ziekte de volgende schoone en treffende regelen op zijn eigen toestand. Wij laten het oorspronkelijke voorafgaan aan een proeve van vertaling in Hollandsche alexandrijnen.

Nocturna Ingemiscentis animae meditatio.

Fatalis ruit hora, Leo; jam tempus abire est,
Pro meritisque viam carpere perpetuam.
Quae te sors maneat? Caelum sperare jubebant
Largus contulerat quae tibi dona Deus,
At summae claves immenso pondere munus
Tot tibi gestum annos: haec meditare gemens.
Qui namque in populis excelso praestat honore,
Hei misero! poenas acrius inde luet.

Haec inter trepido dulcis succurrit imago,
Dulcior atque animo vox sonat alloquii:
‘Quid te tanta premit formido? Aevique peracti
Quid seriem repetens tristia corde foves?
Christus adest miserans: humili veniamque roganti,
Erratum - ah, fidas! - eluet omne tibi.’

Nachtelijke overpeinzing en zieleverzuchting.

't Beslissend uur slaat dra; 't is, Leo, tijd van gaan
Den weg ter eeuwigheid, bepaald door 's levens daên.
Wat zal uw deel zijn ginds? De hemel wis, zoo 't hing
Alléén aan mildheid Gods en begenadiging;
Maar gij, die zelf zoo lang de hemelsleutlen voert
En weegt hun wereldlast - och! laat uw ziel ontroerd
Bedenken, dat wie 't hoogst onder de volken stond
't Strengst boeten zal voor al, wat God hem schuldig vond.

Door deez' benauwende' angst licht plots een lieflijk beeld,
Lieflijker voor de ziel, een stem van troost haar streelt:
‘Wat zijt gij zoo bevreesd en blikt uw hart zoo bang
Op al wat gij betreurt in al uw jaren lang?
De Ontfermer Christus leeft, Die zal - o! vast vertrouwd! -
Kwijtschelden u al 't geen, waarom ge in deemoed rouwt.

Een kinderhand wentelde den steen af.

Sheriff Warren zat in zijn armstoel somber voor zich uit te staren. Zijne vrouw herkende reeds de voorteekenen.

‘Wel, wat schort er aan?’ vroeg zij, terwijl ze bleef stilstaan om hare hand te leggen op zijn hoofd, welks dichte, grijzende lokken, in hun blijvende golving, haar grootste trots waren.

‘'t Is 97. Hij wordt iederen dag halsstarriger en oproeriger. In spijt van zijn fijne gelaatstrekken, glijkt de kerel meer op een beest dan op een mensch. Ik ben bang, dat wij genoodzaakt zullen zijn hem met de zweep kennis te laten maken.’

‘O, ik hoop, dat je dit niet zult behoeven te doen!’ zeide ze. ‘Flossie en ik houden er niet van, is 't wel, Flos?’

Er sprongen tranen in de groote blauwe oogen van het kind, dat naar haar vader sloop en het hoofd op zijn schouder vlijde.

‘Wel, wel, Flossie, meisje,’ haar liefkoozend aan zijne zijde trekkend, ‘maak je daarover niet te vroeg ongerust. Mogelijk komt hij tot inkeer, als ik hem vertel wat hem te wachten staat. En in elk geval zullen wij het zóó doen, dat je er niets van zult komen te weten.’

Maar het kind kon een geeseling, welke eenigen tijd geleden was toegediend aan een onbedwingbaren neger, niet vergeten. Ongelukkig had zij zijn woest vloeken en lasteren gehoord en ten laatste zijn kreten van onderwerping; en dagen en nachten was haar gevoelige, kleine ziel onder den indruk geweest.

Flossie, het eenige kind, bloeide in de sombere omgeving van haars vaders gevangenis als een teergevoelige plant te midden der rotsen. Haar moeder, een vrouw van de daad, had veel moeite haar kind te begrijpen, dat van een ver voorgeslacht een ziel scheen geërfd te hebben, even zacht en rein als het broze lichaam. Maar haar vader zweeg, als hij haar niet begreep, en tusschen hen beiden ontstond een liefde, bijzonder teeder en innig.

Toen zij in de eerste weken van haar schoolleven schrijven kon ‘ik zie’, leerde zij, zooals ze ook naderhand in haar poppenschool onderrichtte, dat ‘je beginnen moet met een hoofdletter en eindigen met een punt.’ In haar eerste leesboek stond ook een in schrijfletters gedrukte brief, zoodat ze wist hoe het er moest uitzien. Alleen in plaats van ‘Lieve vriendin Annie,’ moest ze schrijven ‘Lieve vriend 97.’

Dit was gemakkelijk genoeg, nadat ze Tom, den loopjongen, had verzocht haar de bladzijde te wijzen, welke dit nummer droeg. Daarna vroeg ze hem, hoe te spellen, ‘dragen.’

‘Een emmer dragen?’

‘O, neen, dat niet.’

‘Een jas dragen, dan?’

‘Neen, neen.’ Dan een weinig aarzelend, ‘iets verdragen, iets dragen - zooals tandpijn.’

Zoodoende was het inderdaad niet zoo'n moeilijke taak voor de kleine vingers, het volgende samen te stellen:

‘Lieve vriend 97: Ze zeggen, dat ze u met de zweep zullen geven, als u niet goed wilt zijn. Ik geloof niet, dat ik het zal kunnen dragen. Zoudt u niet goed willen zijn? Het lot wordt lichter als men goed is.

Uw vriendinnetje, FLOSSIE.’

Flossie sloop tot op een behoedzamen afstand voor een zeker schildwacht in de gang, hare handen achter zich, haar bloemachtig gezichtje ernstig en ietwat bleek in zijn zoete vastberadenheid.

‘Reinold, je hebt me twee- of driemaal om een kus gevraagd,’ zei ze met de waardigheid eener kleine prinses.

De man stemde toe door een norsch hoofdknikken.

‘En ik wou je er geen geven, omdat ik zag, dat je dien man voor eenige dagen sloeg, en omdat je zoo verachtend spreekt tegen de menschen.’

Zij zag hem eenige seconden aan met een blik, waarin strenge afkeuring te lezen lag, en de man schoof onrustig heen en weer.

‘Maar ik heb besloten om je er een te geven, als je iets voor me doen wilt.’

Hij wachtte, en een beetje naderbij komend, liet zij hem haar brief zien.

‘Ik zou graag willen, dat je dit aan 97 gaf. Je kunt het lezen, en zooals je zien zult, staat er niets in, wat papa niet zou willen.’

De man doorlas het kinderlijk epistel, en er kwam eene vreemde ontroering in zijn ruwe inborst. Op dat oogenblik schoot er, om zoo te spreken, in vollen wasdom in zijn hart op die bloem der ridderlijkheid, welker knop sluimert in den boezem van elk rechtgeaard mensch, slechts wachtende op de juiste aanraking, om tot het licht te komen. Met zijn oogen onafgewend op den vloer gericht, antwoordde hij:

‘Ik zal dit aan 97 geven, jongejuffrouw Flossie, maar u behoeft mij geen kus te geven. Ik kan niets geven om een kus, dien ik moet koopen.’ En terwijl hij zich

omkeerde om zich te verwijderen, vervolgde hij een weinig heesch, 'maar ik - ik zal niet meer zoo ruw zijn tegen de menschen.'

Hij werd staande gehouden door de zoet-gebiedende stem van het kind:

'Reinold!' Hij bemerkte, dat Flossie hem den weg versperde. 'Buk je eventjes, ik wou je iets vertellen.'

Gehoorzaam boog hij zich op een knie. En dan, voor de eerste maal in zijn hard bestaan, voelde hij zich teeder omhelsd door een paar kinderarmen. De rozenlippen drukten zijn wang, en toen hij de kleine figuur half bevreesd omsloot, strengelden de zachte armpjes zich vast om zijn hals in een innige liefkoozing en het lieve stemmetje fluisterde zoet:

'Nu houd ik van je.'

Reinold overhandigde het briefje aan 97.

'Hier. Ik zal een lucifer aansteken, dan kun je het lezen.'

En toen de gevangene, na het gelezen te hebben, zijn hoofd ophief, ontmoetten de blikken der twee mannen elkander, en wat 97 zag in de oogen van den bewaker, nam zijn schaamte weg voor den nevel, welke zijn eigen oogen verduisterde.

Sheriff Warren was dien namiddag verbaasd, dat 97 hem geheel uit eigen beweging aansprak. Hij keek verrast op, toen hij bemerkte, dat het 'beest' was verdwenen en het gelaat van een mensch, kalm en edel, hem aanzag met een smeekende uitdrukking.

'Ik weet, dat ik het niet verdien, mijnheer, maar zoudt u als een groot voorrecht jongejuffrouw Flossie hier willen brengen om mij een oogenblikje te zien? U zult geen last meer van mij hebben, mijnheer, ik verzeker het u.'

Flossie's oogen schitterden en haar wangen gloeiden, toen haar vader haar op den arm nam. 97 wenschte haar te zien. Als hij haar gezien had, dàn dacht hij 'goed' te kunnen zijn! Hij zou haar niet verlangen te zien, voor en aleer hij het reeds was!

Het was een teer gezichtje, dat, omlijst van een overvloed van gouden lokken, de cel inkeek, en een warm en vriendelijk handje, dat vlug tusschen de tralies doorschoof, waar het gegrepen werd in eene vaste omklemming.

'O, u wilt goed zijn! U zult het, ik wist het!' riep ze in blijden triomf.

97 boog zijne lippen over de blanke vingertjes.

''t Is deze kleine hand, die mij het eerst vriendelijk wordt toegestoken, sinds het noodlot mij veranderde van een mensch in een nummer. God weet, dat ik onschuldig ben - ik heb de gevangenis niet verdiend - maar kleine Flossie, ik geloof met u, "het lot wordt lichter als men goed is," en ik zal niet langer oproerig zijn. God zegene de kleine hand, welke mijn hart beroerde en den duivel der wanhoop daaruit verdreef, die mijn leven verteerde.'

Met den dag steeg 97 in gunst, totdat hij door toedoen van Flossie geplaatst werd onder de zoogenaamde vertrouwelingen, en toen het even kon geschikt worden, werd hij haar geliefde gezel.

Dan, op een donkeren dag, werd Flossie ziek. Scharlakenkoorts hield haar in heure schrikkelijke kluisters, en 97 was een van hare oppassers.

Het was een lange, vreeselijke worsteling met den dood, maar 97 wist als bij ingeving, dat zij niet sterven kon. Hij gaf den moed niet op, toen de getroffen vader en moeder reeds in wanhoop verzonken waren.

Eindelijk, langzaam, langzaam, kwam zij terug tot het leven, en hechtte zich meer dan ooit aan haar gevangene. Als het afgematte lichaam zoo vermoeid werd in bed,

droegen de sterke armen haar uren lang, en haar telkens herhaald verzoek om te ‘spreken’ dwong hem de geschiedenis van zijn ongeluk af.

‘Maar u stal immers het geld niet en u kent den man, die het deed, waarom vertelde u dat niet aan iedereen?’

‘Wel, kleine, men zou mij niet geloofd hebben. Ik had geen bewijs, dat voor de rechtbank gelden zou, en hij was president van de bank, terwijl ik slechts kassier was. Bovendien,’ - hij zweeg, zijn gezicht veranderde plotseling en zijn stem stokte.

‘Ik zou ook zoo graag dat “bovendien” hooren,’ zei het kind zacht, haar vlug begrip giste, dat dáár juist de diepe oorzaak lag verborgen.

‘Ik zal het u vertellen, kleine Flossie. Wellicht zal het mij goed doen over haar te spreken, hoewel ik bid, dat haar oogen nimmermeer op mij mogen rusten.’

‘Deze man had een dochter, Mildred, en zij en ik waren geliefden. Welnu, hoe kon ik het haar vertellen, dat haar vader een dief was? Het zou haar hart gebroken hebben, als hij was weggevoerd naar de plaats, waar ik thans ben. Hij stierf slechts weinige weken daarna, maar ook toen kon ik de wereld niet laten weten, dat zij de dochter was van een dief. Er was niemand, die over mij treuren zou. Zij zou mij spoedig vergeten, en gelukkig zijn.’

Flossie schudde haar hoofdje, twijfelachtig daaromtrent. Ten laatste zei ze:

‘En hield u genoeg van haar om hier te komen en vijf jaar een gevangene te zijn, om haar niet te laten weten, dat haar vader het gedaan had?’

97 bracht de kleine hand, welke zijn wang liefkoozend streelde, aan zijn lippen en knikte zwijgend.

Flossie richtte zich op om hem in het volle gelaat te zien.

‘Als ik dan u was, zou ik mij goedhouden en mijn tijd afwachten, en als ik vrij kwam, zou ik een goed man zijn en zou ik iets doen om haar te toonen, dat ik geen dief kon geweest zijn.’

Haar woorden, eenvoudig en kinderlijk als zij waren, stortten nieuwen moed in het hart van 97 en hij leefde voortaan in hun geest.

Het kind dacht diep na over de treurige zaak van haren vriend. De ontevredenheid, welke zij gevoelde, kon ze niet in woorden brengen, want er was eene leemte in zijn redeneering; zij gevoelde het instinctmatig, en onbewust was haar geest zoekend naar middelen, om die leemte aan te vullen.

Toen Flossie op een keer met haar moeder alleen was, stelde zij haar deze verontrustende vraag:

‘Maatje, zoudt u liever hebben, dat grootpapa een som geld stal, of dat papa het deed?’

‘Lieve hemel, kind! Wat heb je nu in je hoofd gehaald?’

Maar daar Flossie bleef aandringen op een antwoord, begon zij, om haar kind te bevredigen, de zaak te overwegen. Haar eindbeslissing, dat, ‘als een het doen moest, zou ze zeggen, laat het dan grootpapa zijn,’ vervulde het kinderhart met blijdschap en haastig vroeg ze:

‘En vóór u getrouwd was - toen u en papa geliefden waren?’

‘Wel, 't zou mij in elk geval erg geschokt hebben, maar ik geloof niet, dat wij getrouwd zouden zijn, als zoo iets van onzen papa was uitgekomen, toen wij nog verkeerden.’

De leemte was gevonden.

‘En haar vader is dood, zoodat hij niet naar de gevangenis kan gaan,’ mompelde het kind, terwijl zij wegliep om over de zaak na te denken.

‘Ik doe het. Natuurlijk houd ze veel van 97 en ik denk, dat ze erg bedroefd zal zijn. Ik ga haar alles schrijven, en misschien kan zij 97 vrijmaken.’

Mildred West zat onverschillig en treurig in haar prachtige woning. Het ongeluk was over haar gekomen als een stortvloed; de man, dien zij liefhad, naar de gevangenis gezonden als een dief, haar vader veranderd in een norschen, toornigen man, en plotseling door den dood van haar weggerukt.

Zij dacht aan haar moeder, reeds lang in den hemel. ‘Als ook ik slechts gaan kon, het zoude beter zijn,’ dacht ze zwaarmoedig.

‘Maar één brief, Kate?’ vroeg ze de meid, die de post binnenbracht. ‘Leg maar op mijn bureau.’

Een oogenblik tuurde ze onverschillig op den brief, welke zulk eene ontzaglijke verandering in haar leven zou teweegbrengen. Het adres was getypt, zorgvuldig uitgeknipt en op de enveloppe geplakt. Flossie had dit bewerkstelligd door 97 te verzoeken Mildred's naam en adres te typen, toen hij haar op een keer met de schrijfmachine amuseerde.

‘Een circulaire, denk ik,’ en de brief werd langzaam opengescheurd. Wie zal beschrijven, welk een storm van brandende schaamte, van smart, van vreugde, van verdriet, van zegevierend vertrouwen in dat meisjeshart woedde. Tracy was onschuldig! Zijne liefde voor haar was sterk genoeg, om vijf jaren van zijn leven te geven en een geheelen leeftijd van onverdiende schande, ten einde haar voor oneer te behoeden. ‘Grooter liefde heeft nooit een mensch gehad.’ O, en hoeveel te grooter, zijn leven op dèze wijze op te offeren.

En nu ook kon zij de laatste woorden haars vaders begrijpen. Toen een beroerte hem verlamd had, had zij tevergeefs aan zijn ziekbed gewaakt en gewacht op eenig teeken van bewustzijn, totdat, in het allerlaatste oogenblik, voordat hij voor goed heenging, de zwakke vlam aanwakkerde tot een vluchtigen gloed. Zij zat met zijn hand in de hare, toen zijne oogen zich langzaam openden en haar aanstaarden. De trage geest worstelde om zijn oude heerschappij. Het scheen haar, als kon zij den schrikkelijken strijd zien, dien hij streed om het bewustzijn te heroveren, hoewel geen spier zich bewoog.

Langzaam, heel langzaam, drong het geweten de ijzeren hand des doods terug; het oog verhelderde, de lippen ontsloten zich, en met een machtige poging gaf de stervende zijn laatste boodschap:

‘Ik.... deed.... het! Ik.... deed.... het.... voor.... u! De justitie....’ maar de afnemende krachten weigerden; met een laatste inspanning bracht hij den naam ‘Tracy’ uit - en Mildred was vaderloos.

Nu begreep zij het! Met welk een pijnigende schande was thans haar hoofd overladen! Maar met welk een stroom van vreugde als zij overwoog, wat dit alles beteekende voor Tracy! De justitie! Zij mocht geen minuut verliezen!

Binnen een week ging er een brief naar jonge juffrouw Flossie Warren, die haar vader het geheim meedeelde en hem den brief gaf.

Eenige dagen later stonden Tracy en Flossie aan het venster en sloegen de musschen gade, die haar nestjes bouwden.

De lente was in het land en het hart, 't welk voor haren invloed ongevoelig bleef, moest inderdaad verhard zijn. De zoete geuren van eenen nabijstaanden vruchtboom in bloesem stroomden door het geopende raam naar binnen, de vogels kwinkeleerden, de hoenders lieten hun praatjesmakerij hooren, en alles verheugde zich in het verjongde leven der natuur.

Paschen was in aantocht en de gansche aarde scheen bevangen te zijn door den geest van den geheiligden tijd. Tracy gevoelde ook dien invloed. Zijn hart was wonderlijk hoopvol, en zelfs de lange jaren van gevangenschap nog vóór hem, konden de onverklaarbare opgeruimdheid van zijn gemoed niet versmoren. Alleen als zijn oog viel op het gezichtje nevens hem, week zijn opgetogenheid. Hij maakte zich erg ongerust over het kind. Sedert haar ziekte was zij niet meer zoo levendig geweest en nu deden haar veranderlijke tint en koortsachtige gejaagdheid hem vreezen.

De deur ging open en Tracy was verschrikt te zien, hoe een rilling haar door de leden voer. Zij keerde zich zenuwachtig om, en eer hij zich kon bedenken was zij geijld naar een tengere gestalte in 't zwart,

welke haar armen wijd opende en met een innige teederheid uitriep:
'Flossie! lieve, kleine Flossie!'
'Mildred! o, Mildred, is u het?' was het blijde antwoord, en het kind voelde zich hartstochtelijk omhelsd.
Tracy sloeg zich tegen het hoofd. Alles werd duister voor zijn oogen en hij viel terug tegen het venster.
Dan voelde hij een zachte hand de zijne omvatten en een arm sloeg zich beschroomd om zijn hals.
'Neen, neen, Mildred! Niet hier. Niet terwijl ik nog in deze misdadigers-plunje gestoken ben! O, God, wat beteekent dit alles!'
'Het beteekent, dat ik alles weet,' riep Mildred juichend door haar gestadig neervallende tranen heen. 'Dat ik de justitie heb kennis gegeven en dat zij uwe invrijheidstelling geteekend heeft!'

Z. EM. MARIANO RAMPOLLA DEL TINDARO.
Staatssecretaris van wijlen Zijne Heiligheid.
LEDEN VAN HET H. COLLEGE.

Z. EM. GIUSEPPE SARTO.
Patriarch van Venetië.
LEDEN VAN HET H. COLLEGE.

Z. EM. ALFONSO CAPECELATRO.
Bibliothecaris der H. Roomsche Kerk en Aartsbisschop van Capua.
LEDEN VAN HET H. COLLEGE.

Z. EM. SERAFINO VANNUTELLI.
Onder-Deken van het H. College en Groot-Poenitencier.
LEDEN VAN HET H. COLLEGE.

'Maar gij, mijn lieveling! Hebt ge mijn offer dan tevergeefsch gemaakt?'

'Neen, neen, ik wist, dat u het niet langer zoudt kunnen dragen, en de dagbladen zullen morgen eenvoudig berichten, dat uw onschuld is gebleken uit nieuw-ontdekte bewijzen. U hebt mij gered, Tracy, toen ik ziek was, en nu moet u mij helpen dit te vergoeden.' Zij wankelde, maar sterke armen hadden haar opgevangen en haar hoofdje rustte tegen een hart, overvloeiend van innige dankbaarheid.

En als de Paaschklokken uitgalmden hun boodschap van eeuwige hope, dan stond de liefde op uit het graf, waarvan een kinderhand den steen had afgewenteld, ten einde in deze gelukkige harten krachtig en onsterfelijk te regeeren, voor altijd.

[Nummer 32]

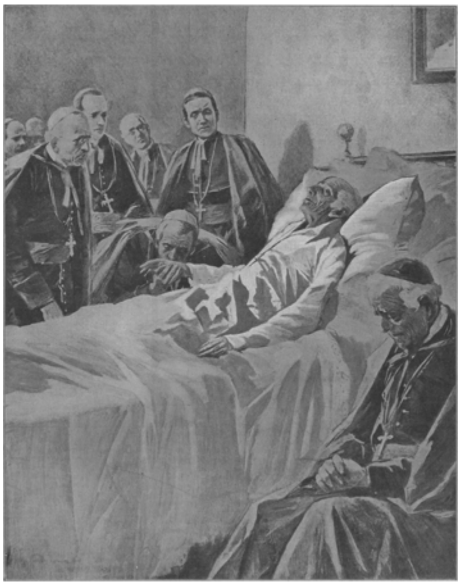

LAATSTE OOGENBLIKKEN VAN Z.H. LEO XIII, z.g.

Bij den dood van Z.H. Paus Leo XIII.
Lumen de Coelo.

Daar stond aan 't firmament een Licht te pralen,
Dat alle andere wijd overscheen,
Niet flauwde bij het ver en verder dalen
Ter kimme, maar toen plotseling verdween,

Licht-lievenden ten rouw, die in zijn stralen
Zich koesterden en stoorloos hunne schreên
Dáár richtten, wáár het blonk, om niet te dwalen
Van d'enge paden der gerechtigheên;

Duisternis-minnenden ten jubilé,
Juichend, dat 't Kerkeschip de wereldzee
Niet zal doorzeilen zonder te vergaan,
Nu 't op zijn nauwe, klippenvolle baan,
Door 't Groote Licht niet langer wordt beschenen.

Zijn duiken wij, licht-lievenden, beweenen.

M.J. DE BIE. O.P.

‘Non omnis moriar.’
Bij onze afbeeldingen van Z.H. Leo XIII, z.g.

‘Non omnis moriar’, ‘niet geheel zal ik sterven’ - met dat fraaie zinrijke woord heeft de onsterfelijke dichter Horatius het eigen muzikale oor gestreeld en zijn peinzend hoofd getroost, als hij nadacht over de vreeselijke vernietiging van lijfs- en zieleleven, die voor hem was de dood. ‘Ik zal niet geheel sterven, want leven zal ik in mijn goddelijke verzen.’ 't Was het woord der zelfaanbidding van den bij zijn leven reeds vergoden heiden. Met dit ‘Non omnis moriar’ tot zelfbenedijding en dat andere ‘*Odi profanum vulgus*’ - ‘ik haat de domme, voor mijn hoogheid niet knielende, menigte’ tot een volksvervloeking, is Horatius den dood ingegaan.

Negentien eeuwen liggen er tusschen het leven van dien fijnen Romeinschen heiden en dat van zijn natuur-verwanten nakomeling den Roomschen Romein Leo XIII.

Horatius was Leo's lievelingsdichter, en het was hem een lief spel om welsprekender dan iemand ter wereld te kunnen bewijzen met Roomsche verzen, geïnspireerd op den Romein, dat er waars was in dat trotsche woord ‘Non omnis moriar.’ Maar het Horatiaansch-Romeinsch, dat Venus vierde, heeft Leo omgezet in Roomsch Latijn, dat verheerlijken ging de Maagd der maagden en Christus' Bruid. Negentien eeuwen tusschen beide Romeinsche grooten is een reusachtige tijdsafstand, maar welk een eeuwige afstand ligt er tusschen beider zelfgevoel en beider levensdoel! De glimlach, die een vaste trek was geworden in Leo's fijn-besneden gelaat, en dien schilderkunst en photographie altijd hadden weer te geven, op welk oogenblik en in welke houding zij den edelen Grijsaard vonden of verrasten, het was een glimlach van Godsvertrouwen en Godsdank om zoo zeldzame genaden en gaven, aan ééne

ziel geschonken, het was een woordenloos maar welsprekend - een in 't levende gebeeldhouwd - ‘Non omnis moriar’ - ‘ook op aarde zal ik niet geheel sterven’, want in God heb ik de menschen bemind, en ik heb het mijnen Meester mogen nazeggen: ‘*Misereor super turbam*’, ‘ik heb medelijden met het volk’ en mijn grootste en schoonste gedicht is mijn ‘Rerum novarum’ geworden....

Een niet-katholiek ooggetuige geeft van 's Heiligen Vaders lijk, gelijk het in den Sint Pieter door duizenden eerbiedig met weemoedigen afscheidsblik begroet werd, de volgende trieste beschrijving:

‘Ongeveer een halven meter achter de breede tralies rijst een purper-rood gevaarte, in den schijn van toortsdikke kaarsen. Hel-roode uniformen en goudgekamde helmen van de twee guardie nobili aan de eene zijde.

.... In eene mengeling van rood en purper en wit - het ornaat van de pontifikale mis -, onder een gouden mijter die diep op het voorhoofd daalt, een gummi-grauw, ingevallen gezicht, het onherkenbaar gelaat van Leo XIII. De oogen, die zoo scherp en flikkerend de fysionomie maakten, voor goed gesloten, de neus ingezakt naar de teruggetrokken bovenlip, het deel naar de ooren toe verfrommeld in huid-vouwen. Een angstwekkend doodenmasker in die pracht van pauskleedij.

De menschen trekken er met wijd-starende oogen langs, verbaasd en verschrikt dat uit het witte visioen van den Paus, dien zoovelen in Sint Pieter triomfant hebben zien verschijnen, dit schrikbeeld van den dood geworden is. Ze gaan, door den benauwenden indruk van dien aanblik, ernstig-zwijgend, verder, om in den lichten dag onder den intens-blauwen hemel weg te vagen het spooksel van den doode, die daar voor duizenden, eenzaam, luguber, te kijk ligt, voortstervend, instortend op de katafalk, verwordend in de plooien van het gewaad der hoogste misse en pontifikale macht.’

Zeker, ook wij zouden huiveren voor den ontzettenden dood, zoo we tusschen de menigte waren, defileerend voor dat zóó zielloos overschot van den Man, die bij zijn leven zóó een en al ziel en geest geleek, maar onze laatste indruk zou een hooger en troostvoller zijn dan die van den aangehaalden schrijver. Thuiskomende en voor de duizendste maal starende op een beeld van den levenden Leo, zouden we - schoon droeve - weer terug moeten glimlachen tegen dien eeuwigen - ja, werkelijk eeuwigen, door alle doodsduister heenlichtenden glimlach: ‘Non omnis moriar,’ ‘Zelfs op aarde ben ik niet geheel gestorven.’

C.R. DE KLERK.

Jan van Arkel.
Historische roman uit het einde der 13de en 't begin der 14de eeuw, door Albertine Smulders.
(*Slot.*)

Geërgerd en verschrikt bij zoodanige woorden, sprak haar de oude kapelaan over het kruis, dat de Heer ook Zijne meest geliefde kinderen doet dragen, over het geluk, dat niet te vinden is in aardschen roem, niet in wetenschap, niet in liefde, maar in het doen van Gods wil, in het alles dragen te Zijner liefde, in het hopen op de vreugde,

die oneindig is en eindeloos. ‘Kind,’ zeide hij, ‘gij, door heer Aelbrecht onderwezen, die vaardig zijt in het lezen

van wijze rijmen en zangen, weet ge niet hoe onze groote vinder[1] schrijft:

Die rechtste weg ter hellewaert
En de allercortste vaert
   Dat 's geluk in sonden.

Hoe kunt ge de boozen benijden, die hier hun straf niet ontvangen?'

Maar zij luisterde verstrooid naar zijne rede en zeide dan weer:

'Wat wilt ge toch, vader? Gij leert mij het lijden met onderwerping te dragen. Ik klaag immers niet, ik schrei niet; ik zou er niet over spreken, zoo vrouwe Bartraad en gij mij niet telkens weer met troostredenen benauwdet. Gij leert mij, dat het aardsche niets is en dat wij het leven moeten verachten. Wat doe ik dan meer? Het leven is mij een zware last geworden, dien ik gaarne af zou werpen.'

En dan ging de goede priester zuchtende heen en bad voor 't arme verdoolde schaap den Herder, die Zijn gansche kudde in de woestijn achterlaat om weder te brengen wat verloren is.

Dien avond zong Ermgaard weder bij haar luit en vrouwe Bartraad luisterde naar de tonen, die als een zacht gefluister, als een huiverend windeke, door de groote zale ruischten.

Te nacht in mijne droomen
Daar zingt er de nachtegaal,
Daar zijt ge weer gekomen,
Daar hoor ik uw zoete taal.
De Meie spreidt aan mijn voeten
Haar loovers, als ze placht. -
U zal ik nimmermeer groeten:
Nacht brengt trooste, leed de dag.

Ze zijn mij zoo zwaar, de dagen,
Ik wacht naar de duisternis,
Dan zal ik liggen en vragen
Of blank weer de Meie is;
En als dan de vogelkens zingen
Hun zoete, klagende klacht,
Dan zal het mijn grafken doordringen:
Nacht brengt trooste, leed de dag.

X.

...... Minne is Kracht, die twee herten samen bint In eene reene wane.'
MAERLANT.

De dagen gingen voorbij. De naherfst kwam met gierende stormvlagen en lage grijze luchten; tegen de hooge kruisramen van het Arkelsche Hof kletterden regen en hagel met eentonige naargeestigheid. De 'felle vijand van den winter' zooals de burchtzaten de koude noemen, deed hen de prettige kleine bijvertrekjes, door de diepe vensternissen gevormd, verlaten en bij de reusachtige schouwe neerzitten.

1) Dichter.

De tijd van jagen en vliegen[2] was heen; ondoenlijk voor de jonkvrouwen om in dien stroomenden regen uit te rijden en traag kruipt de tijd in het Hof, waaruit de vroolijkheid geweken is. Voor wie thans neerzit in naargeestig en somber peinzen vallen de uren wèl zwaar, vrouwe Bartraad's blik hangt dan ook met bekommernis aan Ermgaard's bleeke trekken; zij zelve tracht haar eigen leed te vergeten om werk en vermaak te bedenken, waarmede zij het hofgezinde zal kunnen verstrooien. Wanneer dan ook de jonge kamervrouwen en joffers bi een zijn, klinkt er in het vrouwenvertrek al spoedig vroolijke kout en lach. 't Is nu avond; de tafel, waarop het avondmaal was voorgediend, is weer weggenomen, de burchtvrouwe laat zich door eenige harer joffers helpen aan een groot naaldewerk, dat zij heeft aangevangen: een wandtapijt waarin gansch een krijgsbedrijf moet worden gemaald; Mabelia, de jongste dochter van den huize, zit voor den lezenaar in een boek te turen, dat alleen de aandacht al trekken zou door de wonderschoone versiering van gesneden elpenbeen, door een verguld zilveren rand op den boekband bevestigd.

Tot vermaak der edelvrouwen leest zij overluid, wat het schoone handschrift behelst. 't Is de wonderlijke geschiedenis eener vaderlandsche heilige, die om aan den heidenschen bruidegom te ontkomen God bad, dat Hij haar misvormen mocht, waarop haar een lange baard groeide. Haar vertoornde vader bracht haar ter dood en sinds bidt het volk in allen zwaren nood tot Sinte Ontkommer, die haar voorspraak nooit weigert.

‘Daar was een arm, reizend zanger,’ leest de jonkvrouwe, ‘een goed, vroom jongeling en zijn lied was zijn eenige schat. 't Gebeurde dan, dat hij geen brood had en geen huisvesting en niemand was er, die hem de deure opende. Toen kwam hij buiten de stad, waar een klein kapelleke stond, dat aan Sinte Ontkommer gewijd was en daarin was haar beeltenis met een kleed van heerlijke goudstof en het droeg aan de voeten schoentjes, met paarlen bestikt. De arme zanger knielde devotelijk neer en bad de goede heilige, dat zij hem zoude redden van den hongerdood, en zie, het beeld wierp hem een barer schoentjes toe. Daarmede ging de jonkman naar de stad en wilde het verkoopen, maar al het volk kwam uitgeloopen en hield hem voor een dief; hij werd voor den rechter gebracht en wat hij ook zeide, men geloofde niet aan zijn woorden en men voerde hem ter dood.

Toen hij dan voorbij het klein kapelleke kwam, bezag hij treurig Sinte Ontkommer's beeltenis en hij zeide tot haar: ‘O heilige jonkvrouw, het is wel uw schuld, dat ik in den dood gevoerd word, maar ik wil u er toch geen boosheid om toedragen, en daar ik niets anders bezit, zal ik u mijn laatste liedeke spelen.’ En toen dit hem werd toegestaan, nam hij zijn luit en speelde zoo zoete, liefelijke wijze, dat de rechter en al het volk tot tranen werden bewogen.

Maar toen het liedeke uit was en de arme jonkman tot den dood wilde gaan, daar wierp Sinte Ontkommer hem haar andere schoentje toe en toonde aldus, dat hij niet gelogen had.’

Intusschen, terwijl de anderen vol aandacht waren bij hetgeen Mabelia heur voorzeide, was Ermgaard stil uit het vertrek gegaan. Toen 't verhaal ten einde was, miste men haar.

‘Moeder,’ zeide Mabelia, ‘licht gaat Ermgaard Sinte Ontkommer bidden haar te troosten of ons mijn broeder terug te geven.’

‘Helaas,’ zuchtte een kamervrouwe, ‘de dochter van Voorne bidt niet meer.’

Neen, niet om te bidden was Ermgaard weggeslopen; 't was haar tot een gewoonte geworden - en vrouwe Bartraad maakte zich daar al niet meer bezorgd over - gansch

2) Jagen met valken.

alleen door het slot te dwalen en liefst zocht zij daartoe de avonduren uit. Soms liet zij zich door een schildknaap geleiden, die het licht droeg, soms was zij gansch alleen. Geen wonder, dat wie haar zoo zagen in de duistere gangen, op de kronkelende trappen, boven soms op de gekanteelde versterking, 't gerucht verspreidden, dat de jonkvrouwe van Voorne door haar verdriet ontzind was.

In 't witte kleed met gouden gordel, de witte wijle om 't losgevlochten haar, leek zij zelfs den schildknaap geene aardsche verschijning en soms wanneer zij, eenige treden vooruitgesneld, zich omwendde, zoodat zijn licht viel op de ranke gestalte, op 't witte gezichtje met de heldere, peinzende oogen, dan sloeg de knaap een kruis.

Zoo de jonkvrouwe te sterven kwam, fluisterde het hofgezinde, dan zou haar geest zeker in deze gedaante terugkomen om des nachts hier rond te waren en dan zou ook het Arkelsche Hof zijne spookverschijning hebben, zooals het slot van Leerdam, waar de dorpers vaak te middernacht vreeselijke geluiden vernamen en de gedaante van een geharnast ruiter om torens en wallen zagen rennen.

Ermgaard ging dezen avond gansch alleen door zalen en gangen; het benauwde haar daarbinnen, maar ook de kilte der slotgewelven kon haar voorhoofd niet koelen, dat als van koortshitte gloeide. Zonder mantel trad zij naar buiten in den onstuimigen herfstavond, ging het binnenste hof door en beklom de smalle trappen van den slottoren. De wachten weken ter zijde en lieten haar rustig haar tocht naar boven voortzetten, gewoon als zij reeds waren aan deze nachtelijke omzwervingen. Zij rustte niet voor zij de laatste trede had bestegen en de koude lucht haar tegenwoei. Zoo, zich aan de borstwering vastklemmende, had zij daar gestaan, menigen zomeravond, in de verte starende, over de stad, over het land, of daar van de Dalemsche brug geen ruiterschaar naderde, of er geen helm blonk in 't dalende zonnelicht. Nu was het zwarte, duistere nacht, wild joegen de wolken boven haar hoofd, als schaduwen van reuzen vluchtende voor een geweldig vijand. Soms lichtte de maan met een geel, vreemd schijnsel over de eindelooze vlakte aan hare voeten, een watervogel schreeuwde gillend in de verte.

Hoevele avonden zou zij hier nog komen, dat de duisternis als nu haar belette voor zich uit te zien? Tot het weer lente werd? Om het veld te zien groenen en de wuivende boomen, en de vogels hun avondlied te hooren tjilpen van uit den hof? Om het lichte, vroolijke jaartij te zien aanbreken, dat een tocht van vreugde en verlangen doet gaan over de aarde? Hier zou zij staan, wachtende op iets, dat nimmermeer komen zou, dat de schoonste lente niet weer kon brengen. Zoolang zij leefde, zou zij de handen strekken in de ijle ruimte, zouden haar oogen zoeken naar de gestalte, die reeds lang tot stof was vergaan. Neen, neen! Zij wilde niet leven!

Dagen en nachten had de gedachte haar vervolgd: dat daar geen ruste meer voor haar was, dan de heel diepe rust, die geen menschelijke stemme vermag te storen. Was het niet de Booze, die haar toefluisterde, dat het wèl moest zijn niet meer te wenschen, niet meer te hopen, niet meer te vreezen? Had zij dan niet geleerd de aanvechtingen van den Booze te weerstaan! Ach! zwak en zwakker was die weerstand geworden en luider klonk die bekorende stem, tot gansch haar wezen er van vervuld was als van 't geruisch der machtige winden.

De storm ging haar scheepje verslinden en zij had geen vertrouwen meer in Hem, Wien de winden en de zee gehoorzamen.

Zij boog zich over de borstwering. Beneden, daar in de diepte was het duistere water van de slotgracht; in 't flauwe maanlicht zag zij de dorre biezen wuiven; nu niets meer denken dan dit: dáár was rust en vrede, maar ook die gedachte ging voorbij - een verwarde, duizelende beklemming maakte zich van haar meester, de gracht

scheen zoo dichtbij, dat zij ze met de hand kon bereiken en de slottoren helde langzaam, langzaam voorover. Nu....

Een horenstoot! Als de bazuin van den oordeelsengel klonk het haar in de ooren en deed haar terugtuimelen, bevende van ontsteltenis. Als kon de afgrond haar nog tot zich trekken, zoo knielde zij achter de steenen wallen neer en verborg snikkende het gelaat in de handen. Dichter schalt de horen en van den Dalemschen weg klinkt een dof gedruisch van paardengetrappel en geklink van wapens. Nu strompelt ook de wachter naar boven om het signaal te beantwoorden, de ruiters zijn reeds voor de poort van het buitenhof gekomen en ten derde male galmt het door den stillen nacht, luid en forsch als een zegekreet.

'Dat is een Arkel, die den horen steekt!' roept de oude wapenknecht en tracht vergeefs in de duisternis te zien, wat daar aan de groote poort voorvalt.

Ermgaard heeft die woorden gehoord: een wonderlijke verwarring overvalt haar, een vooruitvoelen van vreugde, waar die lang gestorven en verloren scheen, een verwachten, dat schrijnt als lichaamspijn; zij ook staart naar den duisteren voorhof, waar beweging ontstaat en gedruisch - dan valt rammelend de brug over de slotgracht. Daarboven hoort men het doffe gestamp der paarden over de planken, doffer en holklinkender nu de ruiters de gewelfde gang doortrekken. De oude wachter en de jonkvrouwe houden den adem in over de gekanteelde borstwering heengebogen, hunne oogen hangen aan de poort van den binnenhof. Daar - een geweldige windvlaag scheurt de wolken, 't maanlicht valt op den ruiter, die 't eerste langzaam uit de schaduw der gebouwen naar binnen rijdt....

‘Bij Sint Maarten,’ roept de oude met bevende stem, ‘het is de meester!’ en als op eene spookverschijning blijft hij op de slanke riddergestalte staren, tot nog twee ruiters komen binnengereden, dan denkt hij er pas aan zich tot de jonkvrouwe te wenden, maar de plaats waar zij stond is ledig.

Toen Jan van Arkel midden op het slotplein zijn paard deed stilstaan en, 't gelaat strak van bange ontroering, opzag naar de verlichte vensters der vrouwenvertrekken, hoorde hij ter zijde van den voet des slottorens een licht geruisch en er heen ziende, ontwaarde hij tegen den deurpost geleund een witte tengere gestalte, die de armen naar hem uitstrekte. Met een zachten kreet sprong hij uit den zadel en snelde tot haar: zij ging hem te gemoet, twee wankelende schreden, toen legde zij hare handen en haar hoofdje tegen zijn maliënkolder en schreide [i]n zijne sterke armen.

Luid schalde van den toren een jubelend horenlied, de wachter had zijne bezinning hervonden en kondigde de blijde komste van den burchtheer naar alle windstreken.

Of het feest was op het Hof dien avond en nog vele dagen lang! Wat eer en dankbaarheid ieder den Freiburgschen poorter betoonde, die ook zoo gelukkig was zijn vaderstad weder te zien! Hoe men niet moede werd te verhalen en te luisteren en Gods wonderlijke macht te prijzen, die alle boosheid van de menschen had te niet gedaan. En schoon was het, met wat rouwe Ermgaard aan allen beleed, tot wat groot kwaad de wanhoop haar welhaast had gevoerd, en de innigheid, waarmede zij beloofde den Heer gansch haar leven lang te dienen, Die hare kleinmoedigheid zoo heerlijk had beschaamd.

'Gij, bedorven kind van God,' zeide de oude monnik, terwijl hij met zachte goedheid zijne bevende hand op haar vlechten legde, 'anderen brengt Hij door de smart tot Zich, maar gij zijt door het geluk in Zijne armen teruggevoerd.'

Toen de Meie weer met bloesems hing, wit en rood, huwde Jan de veertiende, heer van Arkel, Ermgaard van Voorne, maar reeds voor dien tijd was een aanvang gemaakt met het bouwen van een gasthuis voor arme mannen en vrouwen, dat Sint Elisabeth gewijd was en dat de jonkvrouwe van Voorne de stad Gorichem schonk als blijvende gedachtenisse harer dankbaarheid.

Dáár, in het lenigen en troosten van allerlei ellende, vergat zij nog dikwijls eigen leed, want, ook na het doorstaan van zooveel gevaar, bracht de heer van Arkel zijn leven niet door in het rustig besturen van zijne heerlijkheid. De moedige, onstuimige aard van heer Jan leende zich daar evenmin toe als de troebele tijden.

Graaf Jan van Holland, Floris' zoon, stierf spoedig na de komst van Avennes, dezen dus als zijn wettigen erfgenaam het graafschap Holland achterlatende. Al dadelijk verwekte Jan van Renesse een opstand en voerde de Zeeuwen, de Vlamingen en de Brabanters aan tegen den Hollandschen graaf. Aan al die krijgsbedrijven, met afwisselend geluk gevoerd, nam Jan van Arkel deel; hij begaf zich ook met zijn neef Hugo Botterman naar Vlaanderen en streed in den slag bij Kortrijk, 'de

Gulden-Sporenslag’, aan de zijde der Vlamingen. Arkel en Botterman wonnen de banier van Frankrijk en ontvingen van Vlaanderen's

graaf behalve de soldij, nog geld, juweelen en vele vrijheden. Botterman stierf in Vlaanderen aan de bekomen verwondingen en Arkel erfde zijne heerlijkheden, die hij zijn broeder Floris van Arkel schonk.

Jan van Renesse werd door de Hollanders, Friezen en Kennemers onder aanvoering van Witte van Haemstede geslagen, maar zijn verzet tegen den graaf duurde voort tot hij in 't Sticht Utrecht sneuvelde, en met hem en vele anderen ook Aert van Bueren, die onder zijn banier gestreden had.

Rumoer van wapenen en geklank van strijdklaroenen verdooft ons, wanneer we den veertienden heer van Arkel volgen op zijn baan. Moedig, eerlijk en vroom, forsch van lichaam en stout in woorden, is hij zijn vaderen waardig en voert zijn wapen in onbevlekte trouwe. Over de grenzen van Holland gaat zijn roem en als hij zijn zoon Jan aan de erfdochter van Cleve uithuwelijkt, is hij nog als in zijnen jongelingstijd de held van feest en tournooi; overste des steekspels, ridder der Ridderschappen wordt hij gevierd en 'Arkel het stoutste!' klinkt ook over de Cleefsche gouwen.

En zijn roem stijgt nog, wanneer hij in 1318 het leger aanvoert van Vrederijk van Zierik, bisschop van Utrecht, denzelfde, die den Domtoren bouwde en de roofzuchtige benden, die het Sticht onveilig maakten, met zijn krachtigen arm tot wijken dwong. Maar toen hij in datzelfde jaar, als overwinnaar door gansch het land toegejuicht, op het Arkelsche Hof wederkeerde, was het om Ermgaard in zijn armen te zien sterven.

Van dien dag af was roem en krijgsmanseer hem bitter geworden en lans en zwaard hing hij op in de hooge zale. Hij regeerde het land van Arkel in rust en vrede, en bracht Gorichem en de omliggende gemeenten tot grooten bloei. Maar zijn lust voor kampspel en strijd was geweken, hij toefde nu liefst in de boekerije zijner gestorvene vrouwe of in de Heilige-Geest-kapelle in de Arkelsche straat, zijn geliefkoosd bedeoord, waaraan hij een schoonen, slanken toren had geschonken.

Zijn forsche gestalte was nog niet gebogen en in zijne bruine lokken glinsterde nog pas een enkel zilverhaar, toen hij reeds op den avond van Kerstmis in het jaar Onzes Heeren 1324 ter eeuwige ruste ging.

In de kerk te Gorichem, waar op de grafzerk de beeltenis gebeiteld is van den geweldigen voorvader, wacht het stof van Jan van Arkel en dat van zijne geliefde vrouwe de verrijzenis des vleesches.

In een verwoeste kapel.

Er staan nog vier kale wanden; op een er van is de Christus geschilderd, Zijn kruis dragende; ook een Jesuskindje, waarvan het gelaat half is uitgewischt; eene Madonna in blauw en rood, Romeinsche soldaten en de lijdende Christus met gebonden handen. Het dak is heel en al weg, de blauwe Italiaansche hemel welft zich er over heen, de regen heeft gaten in de muren gemaakt en het pleisterwerk valt er af.

Eenzaam staat de kapel op den heuvel en beneden ruischt dag en nacht de zee. Sommigen zeggen, dat de monniken van het gindsche eiland haar hebben gebouwd om in tijden van besmetting hunne zieken er heen te brengen.

Sommigen zeggen, dat zij is gesticht, opdat diegenen, die over den grooten weg kwamen, hier hunne gebeden konden zeggen. Nu houdt er niemand meer op om te bidden en geen zieke komt er genezing zoeken.

De oude Romeinsche weg loopt er langs. Als ge den heuvel beklimt en hier zit in den zonneschijn, gaat ge ten laatste den stap der Romeinsche legioenen hooren op den weg en dan 't gedruisch van nog ouder tijden, toen er geen weg was en Hannibal en zijn soldaten zich een doortocht baanden in het kreupelhout.

Nu is het heel stil. Soms rijdt een boerenmeisje tusschen hare manden voorbij en ge hoort het stappen van haar ezel over den geplaveiden weg, soms komt er een oude vrouw langs met een bundel kruiden op het hoofd of een woest uitziende man met een takkenbos; maar ge-

woonlijk ligt de kapel gansch verlaten op den heuvel en de zee ruischt aan haar voet.

Ik kwam hier op een winterdag, toen de middagzon brandde op den steenen weg. Ik was moede en de weg was steil. Ik ging de kapel binnen en zag door het gebroken venster naar de baai. Ver weg, over het blauwe, blauwe water hingen steden en dorpen als witte en roode vlekken aan de berghellingen en de blauwe bergen teekenden zich nu scherp af tegen de lucht en vervaagden dan weer in de verte.

't Was of de bergen mij riepen, maar ik wist wel, dat daar nooit een brug zou gebouwd worden van hen tot mij. Nooit, nooit! Ik bedekte mijn oogen met de hand en wendde mij af. Ik wilde ze niet meer zien.

Ik ging door de kapel en bekeek den Christus, die Zijn kruis droeg, en het half uitgewischte Jesuskindje en de Romeinsche soldaten en toen ging ik naar buiten en zat aan den ingang op een steen. Aan mijne voeten lag de baai met de glinsterende witte huizen, verscholen tusschen de olijfboomen, de golfjes braken in een lange witte lijn van schuim op de kust; en ik leunde met mijn armen op mijn knieën. Ik was moe, heel moe; vermoeid door meer dan de hitte van den dag en den zonneschijn op den steenen weg, en ik legde mijn hoofd in mijn handen. Ik hoorde diep beneden mij het ruischen van het water tegen de rotsen en het zingen van den wind door de olijfboomen en de verwoeste bogen en toen sliep ik in. Ik droomde.

Een man riep tot God en God zond een engel om hem te helpen; maar de engel kwam terug en zeide: ‘Ik kan dien man niet helpen.’

God zeide: ‘Wat heeft hij dan?’

En de engel sprak: ‘Hij zegt voortdurend, dat iemand hem zwaar beleedigd heeft en hij zou hem wel willen vergeven, maar hij kan niet.’

God zeide: ‘Wat hebt gij voor hem gedaan?’

De engel antwoordde: ‘Alles - ik nam hem bij de hand en zeide: “Zie, wanneer andere menschen kwaad van dien man spreken, zeg gij dan goed van hem, behartig zonder dat hij het bemerkt zijne belangen; hebt gij iets dat ge bijzonder op prijs stelt, deel het met hem, dan zult gij eindelijk gaan voelen alsof hij u toebehoorde en gij zult hem kunnen vergeven.” En hij zeide: “Ik zal het doen.” Maar later, toen ik hem voorbijging in de duisternis van den nacht, hoorde ik hem schreien: “Ik heb alles gedaan. Het helpt niets! Het helpt niet of ik goed van hem spreek! Als ik mijn hartebloed voor hem gaf, zou mijn haat dan minder fel branden? Ik kan hem niet vergeven, ik kan niet! O, mijn God, ik kan niet!” Ik zeide tot hem: “Zie, en werp een blik op uw eigen verleden; zie van uwe jeugd af en let op alles wat gij misdreven hebt. Kunt gij dan niet ieder man uw broeder noemen? Zijt gij zoo schuldeloos, dat gij het recht hebt om te haten?” Hij dacht na en zeide: “Ja, gij hebt gelijk, ik ook heb schuld en ik vergeef mijn broeder. Ga, ik ben voldaan, ik heb hem vergiffenis geschonken.” En hij legde zich rustig ter neder en kruiste de handen over zijn borst en ik dacht, dat alles goed was. Maar nauwelijks had ik mijn wieken ontplooid om tot hier te gaan, toen ik weder op aarde hoorde roepen: “Ik kan niet vergeven! Ik kan niet vergeven! O God, God, ik kan het niet. Het is beter te sterven dan zóó te haten! Ik kan niet vergeven!” En ik ging en stond buiten zijn deur in de duisternis en hoorde hem schreien: “Zóó heb ik niet gezondigd, niet zóó! Als ik iemand gekwetst had, ben ik neergeknield en heb de wond weder trachten te helen. Ik wilde niet, dat een ziel zou verloren gaan door mij te haten. Ik heb mij vernederd, opdat zij mij zoude vergeven; maar hij, hij geeft er niet om of mijn ziel verloren gaat, hij wil mij niet redden, hij wil mijne vergiffenis zelfs niet vragen!” Toen zeide ik: “Luister en wees

tevreden; vergeef *niet;* vergeet deze ziel en vergeet de beleediging, ga uw weg. Misschien dat hierna....” Maar hij riep: “Ga heen, gij begrijpt mij niet! Ik wil *nu* vergeven. Ik kan niet leven met dezen haat. Ik kan het zonlicht niet zien schijnen, het stof is in mijn mond, het zand is in mijn oogen. Ga heen! O, nog eens voor mijn dood zien *hoe* schoon de wereld is. O God, mijn God, ik kan niet leven zonder liefde. Ik kan niet leven en haten. O God, mijn God, mijn God!” En zoo verliet ik hem en kwam tot U.’

God sprak: ‘Die man moet gered worden.’

En de engel vroeg: ‘Hoe dan?’

God zeide: ‘Ga heen en reel hem.’

De engel sprak: ‘Wat kan ik nog meer doen?’

Toen boog God zich neder en fluisterde den engel iets toe en de engel spreidde zijn wieken uit en daalde neder op aarde.

En ten halve ontwaakte ik, terwijl ik daar op den steen zat met het hoofd in de handen, maar ik was te moede om op te staan. Ik hoorde den wind zingen door de olijfboomen en de in puin gevallen gangen, en toen sliep ik weder in.

De engel vloog naar beneden, hij kwam bij den man, wiens hart verbitterd was en hij nam hem bij de hand en voerde hem heen.

De man nu wist niet, waarheen de engel hem bracht en wat hij hem wilde toonen. En toen zij daar gekomen waren, bedekte de engel even de oogen van den man met zijn vleugel en toen hij dien wegnam, zag de man iets op aarde vóór hem. Want God had de engel de macht gegeven hem een menschenziel te toonen, die te ontdoen van allen uiterlijken vorm en kleur, en leeftijd en geslacht, waardoor de eene mensch van den anderen is verscheiden en de ziel was daar voor hem, geheel open, zooals een mensch zichzelven zou zien.

Zij zagen het verleden, den kindertijd, het jonge leven waar de dauw nog op glinsterde, zij zagen de jeugd, als de dauw vervliegt en zagen het schepsel den kleinen mond aan een beker zetten, die veel te groot voor hem was en zij zagen hoe het water verspild werd; zij zagen zijne verwachtingen, die nooit verwezenlijkt werden, zijne uren van blindheid, die zonde, en zijn uren van helderziendheid, die deugd worden genoemd; zij zagen zijn uren van sterkte, wanneer hij opsprong en dacht alles te kunnen; zijn uren van zwakheid, als hij nederviel en alleen stof omvatte; zij zagen wat het zou kunnen zijn en niet zou worden.

De man boog zich.

En de engel zeide: ‘Weet gij wat dit is?’ Hij antwoordde: ‘Ik, ik ben hetzelf!’ En hij deed een schrede alsof hij het liefkoozen wilde; maar de engel hield hem terug en bedekte zijn oogen.

Nu had God den engel macht gegeven om die ziel nog beter te doen zien; om het oneindige leven er in te doen aanschouwen, het onstoffelijke, het eeuwige. Wederom ontsluierde de engel de oogen van den man en hij zag voor zich, hoe zich het gansche heelal kan weerspiegelen in één enkelen druppel, hij zag wat de sterren doet voortbewegen op haar baan en de diepte der zeeën beroert, wat het pasgeboren kind zijn armpjes deed uitstrekken en den vogel alléén doet reizen naar zonnige streken.

En de man zag.

De engel raakte hem aan.

Maar de man boog het hoofd en huiverde. Hij fluisterde: ‘Is dit God?’

De engel bedekte weder zijne oogen, en toen hij ze òntdekte, liep er iemand voor hen uit - want de engel had de ziel weder met het lichaam bekleed - en de man wist wie het was.

En de engel zeide: ‘Kent gij hem?’

En de man sprak: ‘Ik ken hem,’ en hij zag de gestalte na.

De engel vroeg verder: ‘Hebt gij hem vergeven?’

Maa de man zeide: ‘*Wat is mijn broeder schoon!*’

En toen de engel in de oogen van den man zag, beschaduwde hij zijn eigen gelaat voor hun licht. Hij lachte zacht en ging opwaarts tot God.

Maar de twee mannen bleven te zamen op aarde.

Ik ontwaakte.

De blauwe, blauwe lucht was boven mijn hoofd en beneden mij ruischten de golven op de kust. Ik liep door de kapel en zag de Madonna in blauw en rood en den Christus, die Zijn kruis droeg, de Romeinsche soldaten en het halfuitgewischte Jesuskind en toen wandelde ik naar beneden langs den steilen weg. De olijfboomen stonden ter weerszijden van het pad; hunne bleekgroene bladeren en zwarte bessen kwamen scherp uit tegen de lucht en de ijsplanten hingen uit de rotsspleten. Het scheen alsof het geregend had, terwijl ik sliep; nooit, dacht mij, had ik aarde en hemel zoo schoon gezien. Ik liep over den weg en de oude vermoeienis was geheel verdwenen.

Er kwam een boerenknaap van het heuvelpad af, die zijn ezel bij den toom leidde; de ézel droeg twee groote manden, en zij gingen mij voorbij.

Ik had hem nooit vroeger gezien, maar ik had gaarne naast hem gegaan en zijn hand gevat - maar hij zou er niets van begrepen hebben.

(*Naar Olive Schreiner*.)

S.

De H. Laurentius.

Lauren tins, de tresorier
Van Xystus, stond voor het bestier
Van 't pauselijk domein te recht.
Men eischte van den trouwen knecht:
Hij zou de kostb're panden van
De Kerke leev'ren den tyran
Van 't heidensch Rome, of in het vuur
Zijn wederspannig weig'ren duur
Beboeten. De Diaken - want
Gewijd was hij door Xystus' hand -
Gedacht bij zich den eed'len geest
Des Vaders, die den armen, 't meest
Van heel zijn dierb're kudde, dag
Aan dag zijn zorg te schenken plag.
Hij draagt in haast den voorraad leêg
Naar de afgelegen armensteeg,
Waar menig nederhangend hoofd
Weer opklaart: ‘Christus zij geloofd!’
Des and'rendaags breekt uit de wijk
Een drom van armen, tegelijk
Met hem, ter vierschaar: ‘Hier,’
Zoo spreekt de Held, ‘werpt mij in 't vier!
‘Maar and're schatten heb ik niet,
‘Dan deze, die gij voor u ziet!’

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Verraad.

Toen de laatste Vendeërs terug begonnen te wijken, beproefde de republikeinengeneraal Huchet hen den terugtocht af te snijden. Alle mogelijke schuilplaatsen weiden doorzocht, het dorp omsingeld, de velden, waar de hoogopschietende brem het verbergen gemakkelijk maakte, tot den grond toe afgemaaid, ja zelfs de voetpaden en de ravijnen, die naar de bosschen of naar de rivier leidden, met soldaten bezet.

Toch had hij pastoor Jabert en de vier of vijf mannen, die mee aan den bloedigen strijd ontsnapt waren, maar niet kunnen vatten. Het stond dus vast, dat ze zich niet in den omtrek ophielden, maar op de een of andere manier het dorp bereikt hadden en zich daar schuil hielden.

De jonge mannen konden hem eigenlijk weinig schelen, maar de pastooi, dien moest hij te pakken krijgen. Hij loofde een flinke som gelds uit voor dengene, die hem Jabert in handen zou leveren; niemand echter scheen op die verlokkende aanbieding in te gaan.

De gedachte, dat Jabert in de een of andere vermomming misschien vrij rondliep, maakte hem razend en hij gebood zijn manschappen, alle straten en stegen, afle hutten en hooibergen nauwkeurig te onderzoeken, alle vrouwen of mannen, die ze maar mochten tegenkomen, op het kerkplein voor hem te brengen. Dat stond dan ook natuurlijk gauw genoeg vol menschen, allemaal eenvoudige lui, haast niets van elkander verschillend.

Hoe zou men onder die groote menigte den jongen geestelijke uitvinden, dien de republikeinsche soldaten alleen maar bij naam kenden?

Een voor een werden de boeren en boerinnen door Huchet en zijn soldaten ondervraagd, scherp gemonsterd of gefouilleerd. Doch elke hand, die de generaal betastte, was een echte, harde werkmanshand, maar alle vragen, die hij stelde, werden op dezelfde eenvoudige, natuurlijke wijze, in een moeilijk verstaanbaar dialect beantwoord. ‘Zij liegen me wat voor! Met hun naïeve manieren denken ze mij voor den gek te houden, maar ik zal zien wie de listigste is,’ toornde de generaal, woedend op zijn snor bijtend. ‘Jabert hoort mij, Jabert ziet mij, Jabert staat daar onder die menschen, hoe kan ik ze toch dwingen om me dien paap uit te leveren of hoe dwing ik hem zichzelf te verraden?’

De generaal liep met groote passen en wilde gebaren op en neer. Hij moest zijn spijt in vloeken lucht geven.

Hij zou het dorp laten plunderen, de huizen in brand steken en de bewoners afranselen, of desnoods doodschieten, als ze niet wilden bekennen. Die uitbarsting van woede had absoluut geen effect op de lui, die zich heel stil en van den domme hielden, alsof ze van de geheele zaak niets begrepen. Bij gebrek aan adem moest Huchet wel uitscheiden; hij vond het ook geraden maar niet verder te gaan, want hij herinnerde zich de aanbevelingen van hooger hand ontvangen om toch vooral te probeeren alles zonder onnoodig geweld te schikken. Hij vergeleek zijn verstrooide, ongeregelde troep met de dicht aaneengesloten rijen der boeren, en doordrongen van eigen onmacht, keerde hij zich driftig om en verliet met een ruwe verwensching het plein.

***

Nog bevend van ingehouden woede, keerde de generaal in de woning, waar hij was ingekwartierd, terug. Daar wachtte hem zijn ordonnans op:

'De gevangen Duitsche deserteur verzoekt om bij u te worden toegelaten,' zeide deze.

'Laten ze hem liever dadelijk fusilleeren,' brulde Huchet in het wilde verlangen om zich op iemand, wien dan ook, te wreken.

'Ja, dat gebeurt aanstonds,' hield de ordonnans aan, 'maar hij wilde u iets zeggen, voordat hij sterven gaat,' en den vertoornden blik van zijn overste opmerkend, voegde hij er haastig aan toe:

'Iets betreffende pastoor Jabert.'

Het gezwollen gezicht van Huchet vertrok zich tot een grijnslach.

'Zoo, betreffende den paap. Breng den gevangene hier.'

Eenige oogenblikken daarna stond de deserteur voor hem.

'Weet gij een middel om dien priester op te sporen?'

'Ja, dat weet ik.'

'Kent ge hem? Hebt ge hem ooit gezien?'

'Ik ken hem niet en ik heb hem nooit gezien. Maar dat komt er niet op aan voor wat ik in 't zin heb. Wanneer moet ik gefusilleerd worden?'

'Je bent vrij, als ge me Jabert in handen levert.'

'Dat zal gebeuren. Maar daartoe moet gij mij helpen, Het moet er net uitzien alsof ze mij werkelijk gaan doodschieten. Zonder vest, met mijn handen op mijn rug, moeten de soldaten me langzaam dooide straten van het dorp voeren. Al het volk zal aan komen loopen om me te zien voorbijgaan. Blijf vlak achter mij en schiet me dood als ik niet, vóór dat wij de strafplaats bereikt hebben, den pastoor ontdekt zal hebben.'

De twee mannen begrepen elkaar: eenzelfde gemeene lach vertoonde zich op hun gelaat.

***

De boeren en boerinnen hadden het kerkplein nog niet verlaten, maar stonden in groepjes bij elkaar te praten. Bij het hooren van een plotseling rumoer achter hen, hielden ze stil en keerden zich in angstige verwachting naar den kant, vanwaar het lawaai kwam. Eenige republikeinsche soldaten kwamen met gevelde bajonet uit het huis van den generaal en dreven met ruw geweld, - harder schreeuwende dan ze wel sloegen - een man voor zich uit, die, de handen op den rug gebonden, er haveloos en ellendig uitzag.

''t Is de deserteur!' - 'De Duitscher,' - 'Zij gaan hem fusilleeren. Hij heeft zijn verdiende loon!'- 'Dien moesten ze alleen maar doodschieten!' Deze en dergelijke uitroepen kruisten elkaar.

Het volk, terugschrikkend en toch verlangend naar het bloedig schouwspel, school samen, in 't midden een ruimte openlatend waardoor de droevige stoet zou henengaan. Men stelde zich op: de gevangene vooraan, door vier mannen, die de blanke sabel getrokken hadden, bewaakt, met Huchet daarachter. De rest van de soldaten volgde.

Niet zoodra had de veroordeelde eenige stappen gedaan of hij begon met erbarmelijk klagende stem, door hevig snikken onderbroken, te smeeken:

‘Ik ga sterven, ik ga sterven.... maar daarvoor ben ik niet bang, ik ben bevreesd voor God, Dien ik zoo dikwijls beleedigd heb.... 't Kan me niet schelen, dat de soldaten mijn lichaam zullen doodschieten, maar wel dat mijn zondige ziel voor God zal verschijnen. Hij zal me vervloeken.... ik zal verworpen worden.... Moet ik dan in wanhoop de eeuwigheid ingaan?.... Moet ik dan sterven zonder te weten of ik vergiffenis voor mijn zonden heb verkregen, zonder dat ik ze vol berouw aan iemand beleden heb? Zonder een woord, een teeken van absolutie?.... Zonder zelfs een kruis, een enkel kruis te hebben gezien, voordat ik sterf?....’

In de laatste rijen der nieuwsgierigen stond een jonge, blonde man, als eenvoudig boer gekleed. Bij die woorden beefde 't van aandoening in zijn ziel, zijn oogen omfloersten zich. Zonder aarzelen maakte hij een beweging alsof hij iets van onder zijn jas te voorschijn wilde halen, en deed een stap voorwaarts, trachtend de boeren op zij te duwen, die hem nauw omsloten hielden en hem toefluisterden:

‘Blijf staan, ga niet verder, ze zullen u in de gaten krijgen, als u doorloopt.’

Maar de jonge man hield aan en sprak zachtjes, maar met dringend smeeken:

‘Laat mij toch voorbijgaan, vrienden, laat mij toch voorbijgaan, ik moet mijn plicht doen.’

De boeren echter weken geen haarbreed en drongen hem achteruit:

‘Neen, neen, 't zal niet gebeuren, geen onvoorzichtigheid. Denkt u nu, dat hij 't met die jeremiades een oogenblik ernstig meent? De ellendeling heeft niet 't minste berouw, 't is een strik, 't is een gemeene leugen.’

De stoet naderde; In de heldere oogen van den jongen priester straalde het van heilige bezieling, van liefde voor die arme ziel, die daar riep om hulp. Fier richtte hij 't hoofd op, als tartte hij 't doodsgevaar, dat hem dreigde, en zijn stem, trillend van ontroering, verhief zich in de stilte rondom hem:

‘'t Kan een leugen zijn, vrienden, maar 't kan ook waarheid zijn. Ik zal een Christen niet naar de eeuwigheid laten vertrekken zonder een woord van absolutie en troost, zonder zijn laatste smeekgebed ingewilligd te hebben. Ik zal niemand uwer in verdenking brengen, spreekt dus niet meer met mij, kijkt mij niet aan, gaat allen weg van mij. Laat mij alleen naar voren gaan, heel alleen, ik vraag 't u niet meer, ik gebied 't u in den naam van onzen Heer Jesus Christus.’

Er lag zoo'n gebiedende kracht in zijn stem en in zijn blik, dat de boeren gehoorzaamden en terugweken. En toen de gevangene naderkwam en droever en droever weeklaagde: ‘Geen woord van vergiffenis, niet eens een kruis, dat mij sterken zal,’ ging de jonge man, zonder dat iemand hem dorst te weerstaan, naar voren, rustig en kalm. En toen de deserteur nu vlak bij hem was, haalde hij een kruis van onder zijn kleed te voorschijn, hief het met beide handen in de hoogte en begon met luide stem de gebeden der stervenden. Een woest gehuil overstemde hem en met de woorden: ‘'t Is Jabert, 't is Jabert,’ lieten de soldaten hun gevangene los om zich op den priester te werpen. Maar Huchet, verlangend eindelijk het voorwerp van zijn haat te kunnen grijpen, duwde hen op zijde en omknelde zelf de keel van den priester. Onderwijl hielden de andere soldaten met hun bajonetten de boeren in bedwang.

Eindelijk lieten de woedende handen hun prooi los; moeizaam richtte de pastoor zich op, afgemat van de stompen en vuistslagen, met verscheurde kleederen, stond hij daar voor den man, die hem verraden had, en die nu kalm de touwen, waarmee hij gebonden was, losmaakte en spottend schreeuwde:

‘Heb ik 't niet gezegd, dat hij er in zou loopen, dat wij hem met die grap gauw genoeg zouden krijgen?’

Treurig zagen de oogen van den priester op naar het gelaat van den verrader en met zachte stem, waarin een oneindig medelijden voor den ongelukkige trilde, zeide hij:

'Als je berouw een leugen is geweest, vriend, dan beklaag ik je, dan beklaag ik je van ganscher harte.'

En gevolgd door de menigte, onder schelden en grove schertswoorden, werd Jabert weggeleid....

***

Nog stond de deserteur daar op dezelfde plaats, zonder zijn oogen op te heffen naar den ruimen horizon, naar de velden, de weilanden en de bosschen, waarheen hij zich nu vrij mocht begeven, zonder de heerlijke

lucht in te ademen, die uit de hooibergen opsteeg, want hij mompelde bij zich zelven: ‘Wat zou hij gemeend hebben, toen hij zeide, dat hij mij beklaagde? Zouden ze me toch weer oppakken?....’

Plotseling klonken heel in de verte, buiten het dorp, geweerschoten. Bij het hooren van dien knal, door de heuvelen weerkaatst, rilde hij en groote zweetdroppelen - als door doodelijken angst te voorschijn geroepen - parelden op zijn voorhoofd, een bloedige mist kwam voor zijn oogen.

En in den ontzettenden schrik, die hem aangreep, rende hij voort.

J.K.

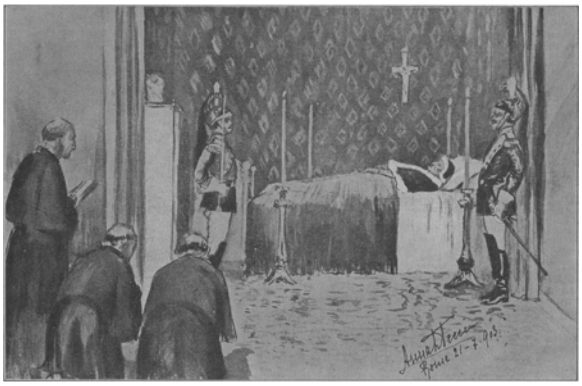

DOODSBED VAN Z.H. LEO XIII, z.g.,
naar de teekening van gravin Anna Pecci, eene achternicht van den Paus.

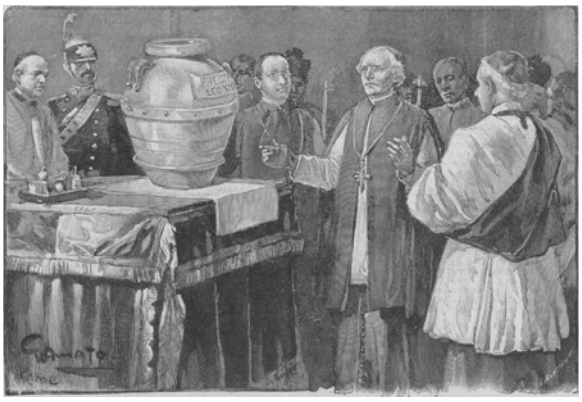

URN, WAARIN BIJ DE BALSEMING DE EDELE DEELEN VAN HET LIJK DES HEILIGEN VADERS GESLOTEN ZIJN; DE KARDINAAL CAMERLENGO OREGLIA SPREEKT ER DE LITURGISCHE GEBEDEN BIJ.

[Nummer 33]

ZIJNE HEILIGHEID PAUS PIUS X, GEKOZEN IN HET CONCLAVE OP *Sint Dominicus* VAN HET JAAR O.H. MCMIII, (Z. EM. GIUSEPPE SARTO, PATRIARCH VAN VENETIË.)

Op Z.H. Pius X, als Venetiaansch Patriarch en Roomsche Paus, Sint Marcus' en Sint Petrus' zoon.

Sint Marcus zag den keurvorst Zijner stede
Zegenend na, als hij ten Rijksdag toog
En, naar Gods raadswil radend, overwoog
Hoe hij straks best zijn heil'gen keurplicht dede.

Sint Petrus noodt Venetie's Heil'ge mede...
Twee Vaad'ren leiden met een lachend oog
Hun zoon gevangen in de Rotsstad hoog,
Waar Pius straks weer Petrus' plaats bekleede.

'Een nieuwe Pius!' - klinkt het de aarde langs,
'Lui uit den rouw!' - juicht 't hart vol danks en zangs;

De naam, die onderging na smart en strijd,
Herleeft en leve een tijd gebenedijd,

Een tijd van hemelsch heil, als Leo's dag,
Hoe glorielicht, op aard nooit scheem'ren zag!

C.R. DE KLERK

Van Sint Valerius en Sinle Caecilia. A°. D^{i}. 230.

'Morgen, Valerius, morgen zijt ge de benijdenswaardigste van Rome's jongelingen; want de edele Caecilia, die gij morgen uwe gade moogt noemen, is, afgezien nog van hooge geboorte en groote rijkdommen, de parel der Romeinsche jonkvrouwen. Wel is zij ernstiger en ingetogener dan sommigen wel wenschen. Doch wie zal het in haar misprijzen? Trouwens gij zelf zijt ook kalm en rustig van aard. Goed zult gij beiden overeenstemmen. Ontvang dus uit de volheid des harten mijn broederlijken gelukwensch!'

'Ach, Tiburtius, als ik naar waarheid moet spreken, ik zie mijn bruiloftsdag niet zonder bezorgdheid te gemoet,' antwoordde Valerius ernstig, 'het is waar, mijne verloofde heeft, zooals gij terecht zegt, onder Rome's jonkvrouwen hare gelijke niet; maar er is, - hoe zal ik het uitdrukken - er is toch, oprecht gesproken, iets eigenaardigs in haar.'

'Buitengewoon begaafd is zij ongetwijfeld,' viel Tiburtius hem in de rede. 'Bij Apollo! Welk eene stem. Als men haar hoort zingen, zou men haar waarlijk voor de Musa tragica houden. - En toch ook weer niet. Er is in Caecilia's wezen en gezangen niets wilds, niets duisters of treurigs, niets, dat aan Orestes, aan Medea of aan de Furiën herinnert.'

'Maar toch ook niets, dat aan de Musa comica herinnert,' zeide Valerius met afwerend gebaar, 'dat zult ge wel toegeven, Tiburtius.'

‘Geheel en al,’ stemde de ander bij, ‘en ik zou denken, hoe minder, hoe beter. Of zou het u wel aangenaam wezen, als uwe bruid, die morgen uwe gade is, u van die erbarmelijke liederen voordroeg, die men bij onze ontaarde schouwspelen van de Grieksche potsenmakers te hooren krijgt?

‘Caecilia's gezang is als muziek, die bij geen schouwspelen, maar onder het blauw der hemelen weerschalt, het klinkt als het blijde lied van den leeuwerik, die op een zonnigen, lichten lentemorgen jubelend uit de velden van Campanië de reine luchten inzweeft. Hebt ge ooit de stem van dien vogel beluisterd, als hij dien wonderstroom van tonen uit zijn klein keeltje laat vlieten, alsof hij dronken ware van overmaat van geluk, dat tegelijk oorzaak en werking van zijn gezang is? Dezelfde zachte, zoete vreugde weerklinkt in Caecilia's gezangen; het is als de uitstorting der onbesmeurde reinheid haars harten.’

‘Wel, broeder,’ riep Valerius half schertsend uit, ook om zijne droevige gedachten te verdrijven, ‘ons geslacht der Valerii is zoo, zonder dat wij het wisten, een dichter rijk! De gedachte, zoo even door u uitgesproken, zou een Horatius niet onwaardig geweest zijn; hij zou ze zeker in een sapphische ode hebben uitgewerkt. Nog beter zou ze Catullus passen, zoo zacht en innig is ze. Herinnert ge u nog de elegie van dien dichter?’

‘Och wat!’ viel Tiburtius hem in de rede, ‘aan zulk een oppervlakkig mensch wil ik niet eens denken. Door het gezang van uwe bruid ruischt een ernst en liefdevol vertrouwen, als ik nog nooit mocht vernemen. Wilt ge niet, dat ik haar met den leeuwerik vergelijk, dan zijn daar nog de allerzoetste klanken van den nachtegaal.’

‘Hare liederen zijn niet aan mij gewijd,’ antwoordde Valerius op smartvollen toon. ‘Als zij die hymnen zingt, schijnt zij aan een wezen te denken, dat in verre verte verwijlt. Een aardsche minnaar is het niet; dat hebben haar ouders mij verzekerd. Van zulk een zou ik mij overigens wel spoedig weten te ontslaan. - Er moet dus ergens een onstoffelijk wezen zijn, een droombeeld misschien, waarvoor zij zich begeestert en waaraan zij hare liederen wijdt.’

‘Gij hebt hare ouders gesproken, - en Caecilia zelve niet?’

‘Neen, want daartoe ontbrak mij de gelegenheid. Ik vroeg haren ouders haar hand; mijn aanzoek werd ingewilligd en tot het huwelijk werd besloten. Maar wat de dochter zelve betreft, zij heeft mij zelfs niet door het geringste bewijs te kennen gegeven, of mijn persoon of mijne verbintenis met haar haar aangenaam is.’

‘Niet?’ riep Tiburtius verrast uit.

‘Het is zooals ik zeg. Van hare ouders vernam ik, dat zij zich door eene gelofte den goden had toegewijd, waarschijnlijk den Vestaalschen maagden, die het heilig vuur onderhouden. Ik geloof, dat het hun veel moeite gekost heeft, Caecilia tot het aanvaarden van mijn aanzoek te bewegen, en dat zij alleen door hun ouderlijk gezag haren tegenstand vermochten te breken, - als het hun nog gelukt is. Het heeft er allen schijn van, dat zij nu een geheim middel heeft weten te vinden om de haar afgedwongen inwilliging met hare vroegere gelofte te kunnen vereenigen. Kortom, het komt mij alles zoo duister en onverklaarbaar voor! Beseft gij nu, waarom ik op den vooravond van mijn bruiloftsdag zoo ernstig gestemd ben?’

Tiburtius dacht eenige oogenblikken na; dan fluisterde hij, de hand op den arm zijns broeders leggende, hem zacht toe:

‘Zou uwe verloofde wellicht tot de verafschuwde secte der Christenen behooren? Dan zou alles duidelijk zijn.’

Valerius ontstelde, nu hij dit vermoeden door een ander hoorde uiten. Want die gedachte was hem niet nieuw. In droeve uren had hem zelven wel eens het duister

vermoeden verrast, dat Caecilia Christin zou kunnen zijn, maar steeds had hij met alle krachten gepoogd het van zich af te zetten.

'Neen, zoo iets kan ik niet gelooven! Zoo jong, zoo schoon, zoo geestvol, - hoe zou zij ooit de domme leer van den gekruisigden Galilaeër kunnen aannemen! Het is onmogelijk, volstrekt onmogelijk!'

Maar hoe meer hij betuigde, dat het onmogelijk was, des te meer drongen vermoedens, dat het toch waarheid was, zich aan zijn geest op. Welk een verschil tusschen Caecilia en andere Romeinsche jonkvrouwen van hare jaren! Zelden verscheen zij op openbare bijeenkomsten; bij schouwspelen of in het amphitheater werd zij nooit gezien. Haar gedrag was steeds ingetogen, haar kleedij was wel in overeenstemming met stand en eisch der heerschende zeden, maar steeds eerbaar en bescheiden; haar geheele wezen met alle bekoring en lieftalligheden der jeugd droeg het stempel van vriendelijken ernst. Haar aanblik alleen was genoeg, om iedere booze gedachte te verdrijven. Haar zelve scheen het kwade geheel en al onbekend. Niet alleen met de stem, maar ook in de gestalte en in den geest van een engel ging zij door het leven, door de boosheden van het zoo diep gezonken heidensche Rome.

Dit alles had Valerius reeds gevoeld, toen hij Caecilia voor de eerste maal aanschouwde. En al vermocht hij als heiden die eigenschappen ook al niet naar volle waarde te waardeeren, zij kwamen hem toch zoo beminnelijk en bewonderenswaardig voor, dat hij besloot, de maagd tot zijne vrouw te verkiezen.

Maar van den anderen kant boezemde hem Caecilia's buitengewoon wezen bezorgdheid in. Soms zou hij bijna wenschen, dat zij ten minste in eenige opzichten anders ware, en dan weder niet. In betere oogenblikken wenschte hij haar toch zooals zij was, want hare zachte blikken voerden zijne gedachten opwaarts. Zoo dikwijls hij haar weer gezien had, gevoelde hij zich een beter mensch.- Zoo dikwijls hij haar gezien had, want eene enkele maal slechts had hij haar bij hare ouders gesproken. Maar bevond hij zich in vroolijken, uitgelaten vriendenkring en werd er geschertst en gespot, dat zijne bruid onder tooverinvloeden stond, ofwel hij zelf, die zulk eene ongelukkige keuze deed, dan wenschte

hij wel, dat zij toch zijn mocht als de anderen.

De beide broeders wandelden verder en gingen langs de vensters van het paleis, dat de edele Caecilia met hare ouders bewoonde.

De avond was gevallen. Aan den wijden Italiaanschen hemel blonken de sterren schitterend met zachten glans. Overal stilte, alleen verbroken door het eentonig klateren van de fontein in het voorhof.

Terwijl de beide jongelingen, in ernstige gedachten verzonken, langs het paleis langzaam voortschrijden, klinkt hun plotseling uit een der hoogere vensters muziek te gemoet, liefelijk als engelenlied. Zacht zet zij in met een voorspel van teere, zachte accoorden, een speeltuig ontlokt, dat Caecilia zelve had uitgevonden. Hemelsche klanken! Het is, of hare accoorden hart en gedachten ten hemel dragen, waaruit zij zelve schijnen neder te dalen. Eerst zachtkens en beschroomd, maar allengs aanzwellend en in stoute vlucht zich verheffend, wekken zij eerst een teere ontroering, om spoedig de zielen machtig aan te grijpen.

Dan, na eenige oogenblikken, begint een zachte, heldere vrouwenstem zachtkens de tonen van het speeltuig te begeleiden en als een gouden draad door zijn wonderbare muziek te weven, waarmede zij schier samenvloeit en zich tot de rijkste en schoonste harmonie vereenigt. En zoo innig is het samensmelten der tonen, zoo volkomen het overeenstemmen van het gezang en de begeleidende klanken der muziek, dat stem en speeltuig schier niet van elkander te onderscheiden zijn. Ja, het schijnt wel, of het speeltuig met gevoel en wil is begaafd en zelve de aandoeningen gevoelt, die het wakker roept. Vol, rein en zeker, als een pijl, die de lucht doorklieft, stijgt die stemme jubelend omhoog; spoedig zweeft zij met de gemakkelijkheid en buigzaamheid van een kunstvol instrument in het rijk der tonen op en neder. Gezang en orgeltoon vormen in wondere klanken eene eenige harmonie....

Dat was echter niet de eenige oorzaak, waarom Valerius en Tiburtius daar schier ademloos en als vastgenageld stonden onder dat venster van het paleis. In de hoofdstad van het Romeinsche wereldrijk, waar Grieksche fluitspelers en Aziatische zangers hunne kunst ten beste gaven, waren zij dikwijls genoeg in staat schoone muziek te hooren. Maar een gezang als dat van Caecilia, begeleid door zulke hemelsche woorden als die, welke op dit oogenblik de jongelingen vastkluisterden, was nooit nog in Rome gehoord. De woorden van het lied, waarmede zij eerst zachtkens en schuchter de tonen begeleidde, die dan sterker en sterker werden en eindelijk met geweldige kracht in de harten van Valerius en Tiburtius weergalmden, luidden:

> Nu is de stonde daar, om uit den slaap te ontwaken,
> Want dichter is ons heil nabij, dan toen wij geloovig werden;
> De nacht is voorbijgegaan en de dag is nabij.
>
> Laat ons dan afleggen de werken der duisternis,
> En aandoen de wapenen des lichts;
> Laat ons eerbaar wandelen, als bij dage.[1)]

Nog eens en nog eens liet zich van uit het geopende venster dit vermanend gezang hooren, en wel in de heerlijke taal van Griekenland, waarvan de Apostel zich bediende, toen hij die door den H. Geest ingegevene woorden nederschreef, in die zoetvloeiende taal, wier bekoring geen beschaafd Romein ontging.

1) ad Rom. XIII, 11, 14.

Dan werd het gezang zachter, zachter... om eindelijk geheel te verstommen. Wellicht had Caecilia deze hymne slechts als inleiding tot haar gebed gezongen. Nu lag zij wellicht in gebed verzonken, naast haar orgel op de knieën, of stond zij in beschouwing van hemelsche dingen verdiept, de armen uitgebreid, zooals de eerste Christenen bij hun gebed plachten te doen. Ongetwijfeld onderhield zij zich met haren hemelschen Bruidegom, aan Wien zij zich vrijwilig als offer had toegewijd. Voor Hem, en voor Hem alleen klonk haar hoogste liefdelied!...

Nog lag Caecilia in gebed verzonken, als daar de voorhang van haar vertrek werd ter zijde geschoven en Valerius binnentrad. Nader tredend, noodigt hij haar hem te volgen... Hij noodigt dringender en smeekend schier zijn zijne woorden... Maar als hij nu gaat spreken van zijn recht, zich beroepend op het gezag harer ouders, aan wier wil zij zich altijd onderwierp, dan rijst Caecilia omhoog en daar voor hem staande, antwoordt zij hem zoo rustig en gerust, dat Valerius aan den ernst harer woorden niet kan twijfelen:

‘Valerius, dien ik eerst in den hemel beminnen zal, - Valerius, dien de Heer mij gebiedt te haten, als ik kiezen moet tusschen Hem en u, gij meent wellicht, dat ik weerloos ben? Weet, dat ik een machtigen beschermer bij mij heb, al ziet gij hem niet, eenen beschermgeest, die mij van den hemel gezonden is. Hij blijft steeds aan mijne zijde en waakt over mij. Wacht u voor zijnen toorn! Want hij is geen mensch en menschelijke moed vermag niets tegen hem. Met vlammend zwaard staat hij tusschen u en mij, en eerder zal dat zwaard u dooden dan dat het gebed, dat ik tot mijnen Schepper omhoog zond, onverhoord blijft. Spaar dus uw leven, Valerius, en wacht u wel mij te naderen!’

Als door den bliksem getroffen, staat daar de jongeling. Nog nooit in zijn leven heeft hem zulk een beklemmend gevoel van vrees en schaamte bevangen. Huiverend staart hij Caecilia aan.

En toch daar ligt in Caecilia's wezen geen hoogmoed of trots. Zacht en rustig als altijd heeft zij gesproken. Ongetwijfeld vervullen hare woorden Valerius' hart met bitteren weemoed, maar zij zijn; - het is allerduidelijkst, - door oprechte welwillendheid ingegeven; in zusterlijke bezorgdheid scheen zij te duchten, dat hij aan hare waarschuwing geen gehoor zou geven en door den voor hem onzichtbaren engel zou worden gedood.

Als de jongeling uit zijne verdooving is ontwaakt, zegt hij met bevende stem: ‘Toon mij dien engel, Caecilia, meer begeer ik niet!’

Zij verklaart hem, dat dit niet geschieden kan, voordat hij door het water van het H. Doopsel een kind Gods geworden is; dan eerst zullen zijne oogen zich openen en de kracht ontvangen, om haren hemelschen beschermer te aanschouwen. Schier ademloos luistert hij toe. Dit alles klinkt hem zoo ongehoord en nieuw toe en maakt zulk een geweldigen indruk op zijn hart, dat het hem te moede is, als staat hij voor de poorten eener nieuwe wereld, en als zal hij gaarne en met vreugde van alles afstand doen om dien engel te kunnen aanschouwen.

Met een gevoel van eerbied, hem tot nu toe vreemd, knielt hij neder voor zijne bruid, die hem op dit oogenblik de belichaming der onzichtbare wereld schijnt...

***

Naar de Catacomben richtte Valerius zijne schreden. De weg daarheen liep langs de Via appia naar eene buiten de stad gelegen zandgroeve en vandaar naar beneden in eene verlaten steengroeve, een doolhof van onderaardsche, in de rotsen uitgehouwen

gangen. Daar hield thans Paus Urbanus, die weldra als martelaar sterven zou, zich schuil. Want die dagen waren dagen van bloedige vervolgingen. Was het volk, nu wegens het uitbreken eener verwoestende pest, tegen de Christenen reeds opgeruid, keizer Marcus Aurelius staakte zijne wijsgeerige bespiegelingen om de weerstrevers zijner stoïcijnsche wijsheid naar hartelust te vervolgen. Trouwens ieder voorwendsel was voldoende. Mislukte de oogst, hadden de legers eene nederlaag geleden, trad de Tiber buiten de oevers, dan daverde het amphitheater telkens en telkens weer van het duizendstemmig moordgeschreeuw: ‘De Christenen voor de leeuwen!’ Zoo ook thans. Marcus Aurelius had zijn besluit gegeven: ‘Wij hebben vernomen, dat door diegenen, die zich Christenen noemen, de staatswetten worden overtreden, men neme ze dus gevangen en bestraffe ze met verschillende folteringen, tenzij zij den goden offeren.’ En met zooveel waakzaamheid loerden de beulen op buit en met zooveel kracht werden de keizerlijke bevelen ten uitvoer gebracht, dat tallooze martelaren en martelaressen door de vreeselijkste pijnigingen den dood ondergingen voor Jesus' Naam.

Ofschoon de eerste Christenen, wanneer de Goddelijke Meester hen opriep om belijdenis te geven, met vreugde den dood begroetten, achtten zij zich toch verplicht, hun leven niet roekeloos op het spel te zetten, voordat de Heer het offer werkelijk van hen verlangde. Dit was dan ook de reden, waarom Paus Urbanus zich in deze onderaardsche gangen aan de nasporingen zijner vijanden onttrok. Hij had plichten te vervullen tegenover zijne kudde, en dus trachtte hij zijn leven nog te behouden, hoewel hij met vreugde den dood reeds was te gemoet gegaan om de martelkroon te winnen.

Deze Catacomben zijn onder den grond naar verschillende kanten uiteenloopende mijngangen, zoo smal, dat men al voortgaande de beide wanden tegelijk met de handen raken kan. Nooit dringt tot deze duistere gangen een zonnestraal door. Hierheen trokken de scharen van Christenen om, verborgen voor het oog hunner vijanden, dagen en weken lang in de onderaardsche crypten en caemeteriën te verblijven. Hier schenen zij wel levend begraven, maar de gebeden en heilige lofliederen, die in deze ruimten weerschalden, als de plechtigheden van het H. Misoffer, dat iederen dag hier werd opgedragen, schonken den vervolgden overvloedig troost en verkwikking. Dag aan dag verzamelde Paus Urbanus hier in crypte of kapel rondom zich zijne kleine kudde, bestaande uit die heldhaftige geloofsbelijders, die eenmaal de trots en glorie van het tot het Christendom bekeerde Rome zouden uitmaken. Maar zelfs in deze onderaardsche toevluchtsoorden waren de geloovigen niet veilig. Ieder oogenblik konden hunne liederen en gebeden onderbroken en overstemd worden door het moordgeschreeuw hunner vijanden, die hen overvielen en ter strafplaats sleepten. Daarom ontvingen zij iederen morgen uit de hand van Urbanus dat hemelsche voedsel, die heilige Teerspijze, die hen reeds te voren voor de smartelijke reis naar de eeuwigheid versterkte.

Valerius richtte dan zijne schreden naar de zandgroeve, die in de nabijheid van den Appischen weg lag. Op eenigen afstand van de Appische poort verliet hij den hoofdweg en sloeg een zijpad in, waar hij spoedig eenige oude bedelaars ontmoette. Dezen namen den jongeling met onderzoekenden blik op, niet wetend, wat zij van hem denken moesten. Valerius droeg het rijke gewaad van den Romeinschen patriciër, terwijl zijne gebiedende houding en trotsche gang den heiden kenmerkten. Zij zelven waren christelijke wachters, hier langs den weg uitgezet, om den ingang der Catacomben te bewaken en de verzamelde broeders door een afgesproken teeken te waarschuwen, zoodra er iemand naderde, die hun verdacht voorkwam. En dit was

niet zonder reden. Afgezien van de Romeinsche soldaten, die de verzamelde gemeente met wapengeweld konden overvallen, waren er nog genoeg belagers, spionnen, valsche broeders en afvalligen, die hun brood verdienden met de Christenen in de handen hunner vijanden over te leveren. Vandaar ook die voorzorgsmaatregel, zich van een herkenningswoord te bedie-

HET LIJK VAN Z.H. LEO XIII, z.g., GEKIST.

VOORLOOPIGE BIJZETTING IN DEN ST. PIETER VAN HET LIJK VAN Z.H. LEO XIII, z.g.

nen, zoodat niemand, dien de wachters konden weerstaan, de catacomben werd binnen gelaten, als hij het herkenningswoord niet wist.

'Ik kom,' zeide Valerius met vriendelijken glimlach tot den grijzen bedelaar, die, als vroeg hij een aalmoes, hem in den weg trad, 'Ik kom in naam van de edele Caecilia, om een tijding van haar aan den eerbiedwaardigen vader Urbanus over te brengen. Breng mij bij hem, goede vriend, of wijs mij ten minste den weg!'

Het was den grijze terstond duidelijk, dat Valerius geen Christen was, want de Christenen dier dagen plachten elkander niet met 'vriend' te groeten: zij waren 'broeders in Christus.'

Caecilia's naam gaf hem echter vrijelijk toegang.

Toen de jongeling in het arenarium of de zandgroeve afdaalde, klonk hem een langzaam, feestelijk gezang van ongekende welluidendheid te gemoet. Dan zachter, dan luider klonk het wondere lied. Valerius werd plotseling door angst en twijfel bevangen. Wat beteekenden die geluiden? Welk doel had eigenlijk die geheimzinnige, onderaardsche vergadering, waarheen hij zich spoedde? Hoe was de gezindheid dier lieden, die zich daar onder de aarde verborgen? Caecilia sprak en zong steeds van den hemel; haar blik was steeds omhoog gericht; hare liederen, haar geheele wezen ademden het hemelsche. Ja, heel juist had zijn broeder haar bij den leeuwerik vergeleken, die door de reine, blauwe luchten het zonnelicht te gemoet vliegt. Wat kon zij gemeen hebben met lieden, die het daglicht schuwden?

Deze sombere vragen bestormden onstuimig Valerius' ziel. Maar telkens weder rees ook Caecilia's beeld voor zijn geest en was het hem, als herhaalden zijne lippen weder die vraag: 'Caecilia! Toon mij dien engel, meer begeer ik niet!' Want daarom toch was hij hierheen getogen, om die kracht te ontvangen, die hem in staat zou stellen, Caecilia's engel te zien. En naar dat oogenblik smachtte zoo vurig zijn hart. Want als die engel haar zoo trouw beschutte, waarom zou hij dan ook hem niet onder zijn trouwe hoede nemen? Als zij zich zalig gevoelde in het bewustzijn, dat een hemelsche beschermgeest steeds aan hare zijde ging, waarom zou ook hij het zelfde geluk niet kunnen verwerven? Hoe dwaas ook hem de gedachte scheen een engel onder de aarde te zoeken, daalde hij vastbesloten toch van de smalle, in de rotsen ruw uitgehouwen trappen af, die van uit de zandgroeve naar de diepte voerden, en stond plotseling voor den ingang der Catacomben.

(*Wordt vervolgd.*)

E.P.H.

O liefdrijk Hart, in liefde hoog verheven!

O liefdrijk Hart, in liefde hoog verheven,
Toen eens Uw volk, wel moede en afgemat
Toch luistrend volgend, U was trouw gebleven,
En al het aardsche om Uwentwil vergat,

Heeft Uwe Liefde 't de Almacht ingegeven
Het wonder heerlijk groot, waarom zij bad; -
O Godlijk Hart, aanschouw 't weer, - in vergeven,
Hoe 't ook op 't aardsche al zin en luste had.

Hel duister daalt,.... reeds hangt het avondrood
Te vlammen tegen 't nevelig verschiet;
O! zie die hongeren met meelij aan;

Wier voeten doodsmoe door 't woestijnzand gaan;
O! dat Uwe Almacht weder hulpe bied'
En breke Uw Liefde hun Uw Levensbrood!

E.P.H.

Een kleindochter van Asschepoester.

Waarom Pierrette niet naar het bal ging.

Pierrette Rémont hield zich bezig met het beschilderen van een waaier. Terwijl zij, geheel verdiept in haar werk, zoo gebogen zat over de keurige en fleurige zijde, waarop haar kunstenaarspenseel de grillige vlucht van een aantal bonte vlinders tooverde, had zij niet gehoord, dat er aan de voordeur gescheld werd. Toen zij weinige oogenblikken daarna de grijze haren onder den hoed met malva-bloemen van mevrouw Charlier aan de deur zag verschijnen, sprong zij levendig op....

‘O, tante Gertrude,’ riep zij, ‘hoe lief van u met zulk akelig weer nog bij ons te komen!’

‘Is mijn broer niet thuis?’ vroeg de oude dame. En terwijl zij rechtop in het midden der kamer bleef staan, geheel omwikkeld door haar waterproof, scheen zij geen acht te slaan op den fauteuil, dien haar nichtje voor haar bij het vuur schoof. Veranderlijk en ongestadig als wind en zee, was mevrouw Charlier een lief vrouwtje, als ze goed in haar humeur was, doch alleronverdraaglijkst in haar dagen van onweer. Dezen Zaterdag keek zij vrij zuur.

‘Een slecht teeken,’ dacht Pierrette, haar heur wang aanbiedende.

Het daglicht, door de mousselinen gordijnen getemperd en van zijn glans beroofd, scheen op te helderen, terwijl het liefkoozend over Pierrette's gouden lokken gleed en in haar blauwe oogen weerspiegelde. Maar het aardige blonde kopje, dat in staat was, zelfs het licht te vervroolijken, bezat niet de macht de physionomie van mevrouw Charlier in haar normalen staat te brengen. Pierrette ontving dan ook slechts welstaanshalve iets, dat op een kus geleek.

‘Mijn vader is naar het lyceum voor zijn cursus,’ hernam het jonge meisje. ‘Het zal hem spijten....’

‘Dat ik in zijn afwezigheid gekomen ben, nietwaar? Ik geloof er niets van! Wat voert hij toch uit? In een gansche maand heb ik hem niet gezien.’

‘Ik zie hem ook bijna niet,’ antwoordde Pierrette. ‘Gij weet, met welke geestdrift papa zich aan de wetenschap wijdt. Tegenwoordig houdt hij zich bezig met fabrieksscheikunde, en daar hij een hoogst belangrijk procédé hoopt gevonden te hebben voor het verven van stoffen, offert hij al zijn tijd aan het nemen van proeven. Dit neemt zijn geest geheel in beslag. Hij zoekt een middel....’

‘Hij zou beter doen, een echtgenoot voor u te zoeken,’ onderbrak haar de oude dame op haar scherpsten toon.

‘Een echtgenoot, tante Gertrude? Maar onze oude vriendin, mevrouw Desmoulins, had een uitstekenden voor mij gevonden!’

Bij deze woorden sprong mevrouw Charlier levendig op.

‘'t Is dan toch waar, wat men zegt? De heer Ferny heeft u gevraagd? Maar, ongelukkig kind, als dat zoo is, hoe hebt ge dan kunnen weigeren!’

Een schalksch lachje verscheen op het gelaat van het jonge meisje.

‘Vraag tegen vraag, tante Gertrude. Hoe zou ik het hebben kunnen aannemen? Bepaald mooi is hij nu juist niet, die mijnheer Ferny.’

‘Mooi, neen, dat nu niet,’ stemde mevrouw Charlier toe met koele waardigheid. ‘Niet mooi en niet leelijk.’

‘Juist,’ verklaarde Pierrette hoog-ernstig. ‘Hij is niet mooi en niet leelijk, maar.... eerder leelijk dan mooi; niet jong en niet oud, maar.... eerder oud dan jong; niet zeer verstandig en ook niet dom, maar.... eerder....’

‘Woorden, mijn beste! mijnheer Ferny is misschien niet de man, om de verbeelding van een romanesk meisje te boeien; maar overigens is hij iemand, op wien niets te zeggen valt; en die boven allen lof verheven is. Zijn inkomen is aardig genoeg, om een verstandig meisje te doen nadenken. Voor u, die geen enkelen stuiver als bruidschat te wachten hebt, was het een onverhoopt geluk. Het verwondert mij, dat uw vader dit niet beter heeft ingezien.’

‘O, mijn vader heeft niet in het minst getracht eenigen invloed op mijn besluit uit te oefenen. Gij weet, hij heeft mij eenigszins op zijn Amerikaansch opgevoed, en de onafhankelijkheid van karakter, die mij van nature eigen is, eerder aangemoedigd dan bestreden. Ik geloof echter, dat papa en ik het dáárover ten volle eens zijn, dat meisjes zonder bruidschat, evengoed als dames, die daarvan ruim voorzien zijn, beiden het recht (en ook den plicht) bezitten, niet lichtvaardig in het huwelijksbootje te stappen. Ik ben nog maar negentien jaar, ik heb dus nog allen tijd; en moet het eenmaal zoo ver met mij komen, dat ik genoodzaakt word de oude-vrijsters-

muts op te zetten, dan zal ik mij door haar linten volstrekt niet onteerd achten. Met mijn bescheiden wenschen en behoeften, met mijn bezigheden ben ik rijk. Reeds nu veroorloven mijn kunstvoorwerpen mij voor een groot deel in mijn behoeften te voorzien. Wezenlijk, tante, niets zou mij verplichten een positie of een fortuin te trouwen. Als ik ooit trouw, mijn beste tante, zal het zijn omdat een gelukkig toeval mij een rechtschapen man doet ontmoeten, die mij kan beminnen, zonder zich te bekommeren om een bruidschat, dien ik niet bezit, en die mij genoeg achting en liefde inboezemt, om hem mijn gansche leven te kunnen geven.... Ziedaar! Nu weet ge, hoe ik er over denk.'

'In elk geval raad ik u, kleintje, niet op *mij* te rekenen, om *dat gelukkig toeval* een beetje te helpen,' verklaarde tante Gertrude nog altijd bitter.

'O, tante! Gij gaat u met een heel wat minder ondankbare taak belasten: mijn nicht uit te huwelijken! Verwacht gij haar weldra? Ik ben zoo verlangend naar die lieve Marcelle!'

JOACHIM PECCI (LATER LEO XIII),
als nuntius-apostolicus te Brussel in 1843.

Bij den naam van haar petekind, de eenige dochter van Etienne Rémont, haar meest geliefden broeder, kwam mevrouw Charlier als door een wonder uit de plooien.

Etienne Rémont had het tamelijk groot fortuin, dat zijn vrouw hem ten huwelijk had meegebracht, door gelukkig geslaagde ondernemingen verdrievoudigd.

Mooi, wel opgevoed en voorzien van een ruimen bruidschat, zou Marcelle weldra haar twee en twintigste jaar in gaan, zonder dat er zich in de kleine stad, in welker landelijke omstreken zij woonde, een partij had voorgedaan, die aannemelijk geoordeeld werd. En de dierste wensch van mevrouw Charlier (zij had dit aan Pierrette toevertrouwd) was, dit welbeminde nichtje onder hare hoede te Parijs uit te huwelijken.

'Marcelle komt binnen drie dagen, mijn kind,' zei de oude dame bijna zachtzinnig. 'Ik zal haar een maand bij mij houden, misschien wel zes weken, als het haar bevalt, en het *zal* haar bevallen. Reeds den derden dag na haar aankomst zal zij als Parisienne debuteeren op de matinée, die de Prével-Desforge's Donderdag geven bij gelegenheid van de mi-carème: een bal van pierrettes en pierrots, het zal verrukkelijk zijn! O, aan uitnoodigingen zal het haar niet ontbreken.... En ik hoop inderdaad, dat, als zij naar Normandië terugkeert, haar toekomst verzekerd zal zijn.'

'Ja, 't is zeker, dat haar toekomst gemakkelijker vast te stellen zal zijn dan de mijne,' zuchtte Pierrette op komische wijze. 'Vooreerst is zij bekoorlijk en bovendien zult ge haar niet kunnen verwijten, dat ze geen duit bezit. Dat zal bij haar nog al schikken.'

Deze opmerking prikkelde mevr. Charlier.

‘Meen je dan, dat ik op het lokaas van een fortuin reken, om haar uit te huwelijken? Neen, neen! Ik sta er op, dat men Marcelle zal trouwen om haar schoonheid en haar verdiensten alleen, en ik zal mij wel wachten haar aan de wereld te presenteeren.... als een erfdochter. Niemand hier zal weten, dat Marcelle rijk is.’

In haar partijdigheid en inconsequentie bespeurde mevrouw Charlier niet, dat zij zooeven verklaard had, dat Pierrette, bij gebrek aan een bruidschat, zich gelukkig moest achten den eerste den beste te kunnen huwen, terwijl ze het nu zeer waarschijnlijk vond, dat haar andere nichtje een schitterend huwelijk zou doen, terwijl ze voor arm doorging. Deze enorme partijdigheid vermaakte Pierrette ten zeerste, en zij vond er een onschuldig genoegen in, haar tante wat te plagen.

‘*Iedereen* zal weten, dat Marcelle rijk is, tante, *iedereen!* dat zeg *ik* u!’ zei ze, het hoofd schuddend. ‘Zulke dingen weet men altijd. En wie weet, of gij zelf niet de eerste zult zijn, om uw geheim te verraden.... misschien hebt ge 't al wel verraden,’ vervolgde Pierrette met een hoogernstig gezicht.

Mevrouw Charlier sprong op.

‘Ik?’

‘Ja, tante, gij! Hebt gij niet reeds over Marcelle gesproken?’

‘Over Marcelle, nu ja, maar niet over haar bruidschat.’

‘Tegen niemand? Zijt gij er wel zeker van, tegen niemand?’

‘Natuurlijk tegen niemand.... of zoo goed als tegen niemand. Ik heb dien ongelukkigen bruidschat slechts *genoemd* in een gesprek met mijn vriendin, mevrouw Saugé, die de bescheidenheid zelve is. Je zult me toestemmen, dat....’

....‘Dat mevrouw zal zwijgen? Als gij het verlangt.... Maar, zij kan er belang bij hebben te zwijgen. Wie bewijst, dat zij er niet aan denkt persoonlijk haar voordeel te doen met die confidentie. Laten wij eens zien, tante; heeft zij geen zoon, die mevrouw Saugé? of een broer, een neef, “een armen jongen”, die wel zou kunnen sterven van liefde, als hij Marcelle eens gezien heeft?’

Mevrouw Charlier haalde de schouders op.

‘Nu ja, wel zeker, zij heeft een neef,’ bekende zij; ‘maar het is net zoo goed of zij er geen had, want zij is een zeer verstandige vrouw en weet zeer goed, dat haar neef geen partij voor Marcelle is. Hij bezit niets anders dan de vijf- à zesduizend franks rente, die zijn ouders hem hebben nagelaten; en ofschoon hij goede studiën gemaakt en een of ander diploma verworven heeft, is er, nadat hij uit den militairen dienst ontslagen is, meer dan een jaar verloopen, zonder dat mijnheer er nog aan schijnt te denken, een nuttig gebruik van zijn kennis te maken. 't Is een dilettant, een van die eeuwige lanterfanten, die zich desnoods het ontbijt zouden ontzeggen, om naar den schouwburg te gaan of een of andere snuisterij te koopen.’

‘En meent ge dan wezenlijk, tante,’ vroeg Pierrette op zachten toon, ‘dat mijnheer het niet aangenamer zou vinden Marcelle te trouwen, dan zijn ontbijt te missen?’

Het rood des toorns bedekte eensklaps de beenderige wangen van tante Gertrude, maar haar boosheid belette haar het gewenschte verpletterende antwoord te vinden.

‘Ik ben zeker, dat mevrouw Saugé Marcelle voor haar neef bestemd heeft,’ zeide Pierrette, van tante's verwarring gebruik makende.

‘Mevrouw Saugé zal haar neef niet eens aan Marcelle kunnen voorstellen,’ verklaarde mevrouw Charlier, een weinig tot haar zelve gekomen, en eensklaps geheel triomfeerende, nu zij een argument gevonden had, dat zij onwederlegbaar geloofde. ‘Zij is zeer ziek geweest en is acht dagen geleden te Cannes gaan wonen. Daags voor haar vertrek heb ik met haar gesproken over Marcelle en mijn plannen.’

‘Als zij haar neef niet kan voorstellen,’ antwoordde het jonge meisje, ‘dan zal hij wel voor een ontmoeting weten te zorgen, natuurlijk een heel toevallige, dat spreekt.’

‘Pierrette!’ riep mevrouw Charlier, nu geheel buiten zich zelve; ‘'t is of gij gezworen hebt, mij uit mijn humeur te brengen.’

Mejuffrouw Rémont scheen zeer ontsteld.

‘Ik?’ zei ze; ‘o, tante!’

En met een snelle beweging sloeg de kleine vleister haar armen om den hals van tante Gertrude.

‘O, beknor mij niet, al verdien ik het wel een beetje,’ smeekte zij. ‘Tante, ik wilde u een verzoek doen, maar als ge mij beknort, durf ik er niet mee voor den dag komen. Donderdag, den dag van het bal bij de Prevel's, ben ik vrij, en.... ik zou Marcelle zoo graag in haar balkostuum zien?’

‘Kom Donderdag bij ons ontbijten, kind. Marcelle zal zich vroeg aankleeden en het zal mij ook genoegen doen, als ge haar ziet, want het baltoilet, dat ik voor haar besteld heb, is een wonder,’ antwoordde mevrouw Charlier vriendelijk. Vervolgens voegde zij er bewogen bij - zij had van die plotselinge wendingen:

‘Arme, kleine Asschepoester! Jij bent nog nooit op een bal geweest!’

‘Ik zou er heel graag ook eens heen gaan, tante, maar.... het kost zooveel geld, en.... mijn waaiers gaan er in mijn plaats heen,’ verklaarde Pierrette philosophisch.

En 't was of zij met haar glimlachende oogen de blanke vlinders liefkoosde, die zoo aardig over het bleeke azuur der zijde fladderden.

‘Arm kind,’ ging tante voort; ‘'t spijt mij, dat ik niet rijker ben. Als ik bedenk, dat gij geen ander genoegen hebt dan schilderen, en dat uw gansche jeugd voorbijsnelt in deze nauwe straat, in dit treurige huis....’

Maar haar nichtje glimlachte nog altijd.

‘Ba!’ zei ze; ‘er zijn geen treurige huizen, maar wel treurige lieden, omdat er menschen zijn, die ongelukkig zijn of zich vervelen. Ik! Ik ben vroolijk, omdat ik gelukkig ben, en mij nooit verveel.’

Na het vertrek van mevrouw Charlier zette de jonge artiste zich weer aan den arbeid. 't Was of onder de zachte trillingen van haar penseel de vlinders leven kregen en vroolijker trilden, als waren ook zij gelukkig te leven.

En toen - toen scheen het Pierrette toe, of met die diertjes, op hun vleugels, teeder als bloemblaadjes, haar eigen droomen wegvlogen; haar schoone jonge-meisjesdroomen, weg, ver weg, omhoog daar in de blauwe ruimte.

Petemoei.

‘Ach, mijn lieve Pierrette, wat ben ik toch bedroefd!’

Met deze woorden werd Pierrette ontvangen, toen zij den volgenden Donderdag het salon harer tante binnentrad.

‘Is Marcelle niet gekomen?’ riep het jonge meisje.

‘Zij is wel gekomen,’ antwoordde mevrouw Charlier, ‘maar zij heeft onderweg kou gevat. En nu ligt zij te bed, koortsig, afgemat, met influenza of iets van dien aard.’

‘Dat is een ramp! Een vreeselijke ramp!’ riep Pierrette, geheel terneergeslagen. ‘Arme Marcelle, en ik kwam u nog wel verzoeken....’

‘Welnu, wat dan, nichtje?’

‘O, nu kan het niet! Nu Marcelle ziek is, zou ik u te veel derangeeren. Papa heeft een uitmuntende gelegenheid gevonden om zijn uitvinding te beproeven in een fabriek in de Vogeezen. Daar hij zich kon doen vervangen, is hij van morgen vertrokken en zal eerst Maandag terugkomen. En aangezien een tête-à-tête met onze oude Thérèse niets aanlokkelijks voor mij heeft, had ik gemeend u te verzoeken....’

‘U gastvrijheid te verleenen,’ vulde tante aan.

‘Ja, tante, dat zou een prachtige manier geweest zijn om Marcelle te zien.’

‘'t Is afgesproken, je blijft hier,’ stemde mevrouw Charlier met groote hartelijkheid toe. ‘Marcelle zal opgetogen zijn, je bij haar te zien. 't Arme kind verveelt zich verschrikkelijk.’

Was Pierrette levendig en een echte spring-in-'t veld, Marcelle was even kalm en bedaard; maar al verschilden haar naturen hemelsbreed, en al was haar vertrouwelijkheid een weinigje kunstmatig en oppervlakkig, toch hielden de nichtjes wel van elkander. De uren, die zij (te zeldzaam naar haar zin) in elkanders gezelschap doorbrachten, schenen haar steeds vroolijk en aangenaam.

Na de eerste warme begroetingen had Pierrette zich aan het bed neergezet, en weldra begonnen het heldere geluid der bezoekster en de kwijnende stem der zieke een levendig duo.

‘En het bal bij de Prével's,’ riep Pierrette eensklaps, ‘dat aardige bal blanc, is vandaag! Wat treft dat ongelukkig, lieve!’

Half verscholen in de kussens, glimlachte Marcelle.

‘Het bal bij de Prével's! Wil ik je eens wat vertellen, mijn beste? Ik betreur dat bal maar half. Ik was er een beetje mee verlegen, zie je? Ik was er genoodigd zonder ouders of verwanten, door den heer en mejuffrouw Prével, den zoon en de dochter des huizes; zeker weer een nieuwe mode! De ouders dier jonge lieden chaperonneeren al de geïnviteerden. Nu begrijp je wel, ik ben niet van de dapperste: ik zou mij daar

hulpeloos gevoeld hebben. Wat ik wel betreur? Mijn kostuum! O, dat kostuum, Pierrette! Kijk maar eens, daar op de sofa, licht dat kleed eens op.'

HET LIJK VAN Z.H. LEO XIII, z.g., OP HET PRAALBED.

Pierrette gehoorzaamde zonder dralen en slaakte een kreet van bewondering.

'O, Marcelle, wat is dat heerlijk wit!'

Pierrette hield hartstochtelijk veel van wit. Zij ware op dat oogenblik niet in staat geweest te zeggen, hoe Marcelle's kleed gemaakt was; want zij was als bedwelmd door al het wit, dat zij daar voor haar oogen had: zijde, mousseline, linten, kwasten, wit, alles wit, in allerlei tinten en schakeeringen van wit! O, wat was dat kostuum wit, ideaal wit! Men zou gemeend hebben, dat dat de hand eener tooverfee dit alles had te voorschijn getooverd, en dat geen menschelijke vinger deze lichte, frissche, teedere, soepele stof had aangeraakt. Pierrette kon er haar oogen niet afwenden; zij bewonderde in stilte, overluid, vroolijk, opgetogen, uit kunstgevoel en - zonder spijt, want geen bittere vergelijking kwam in haar binnenste de vreugd vergallen, die zij gevoelde bij het aanschouwen van zoo iets fijns en elegants.

'O, Marcelle,' riep zij uit; 'van zoo iets uitgezochts heb ik zelfs nooit gedroomd. Kun je dat kostuum niet op een ander bal dragen?'

Marcelle had schik in deze naïeve bewondering.

'Helaas, neen!' zei ze. 'Morgen is het seizoen der gecostumeerde bals voorbij, en dat lieve kostuum zal nooit gedragen worden, mijn lieve Pierrette, ten minste.... maar.... ja.... waarom niet.... welk een gelukkig idee!'

Verwonderd ondervroeg Pierrette haar met de oogen.

'Pierrette,' hernam het meisje vroolijk, 'als jij eens in mijn plaats naar het bal der Prével's ging?'

Wat drukte het gelaat der jonge schilderes op dit oogenblik uit? Ontsteltenis? Verrukking? Met onbeweeglijk gelaat stond zij daar vóór het verleidelijk kostuum.

'Wij zijn van dezelfde gestalte,' vervolgde haar nicht, 'het zal je volkomen passen. Wat zou dat grappig zijn, Pierrette!'

'En tante Gertrude?'

'Tante Gertrude zal een briefje schrijven aan mevrouw Prével, om haar aangaande deze kleine verandering in het program in te lichten, en daarmee zal alles gezegd zijn. Mijn peettante is een lieve vrouw, zij doet alles wat ik verlang. Pierrette, ik bid je er om.'

Pierrette glimlachte. Zij keek een weinig somber naar haar japon, zij keek naar het kostuum, zij keek naar Marcelle.... Eensklaps liep zij naar de zieke en viel haar om den hals.

'Daar je het hebben wilt, zal ik naar het bal gaan,' zei ze. ''t Lijkt wel een sprookje, en ik meen te droomen. Dank je, lieve petemoei!'

(*Wordt vervolgd.*)

K. ONEL.

Z.H. Pius X.
Bericht aan onze lezers.

Het portret van den nieuwen Paus ontvangen onze lezers als losse kunstplaat, zoodra Zijne Heiligheid zich in pauselijk ornaat heeft laten photographeeren.

Geen phantasie-teekening alzoo naar aanleiding van een vroeger (kardinaals-)portret, maar de reproductie van een echte photographie des nieuwen Pausen, op fraai kunstdrukpapier, een afbeelding derhalve, werkelijk een mooie lijst waard.

[Nummer 34]

Stille avond.
Naar de schilderij van H.W. Mesdag.

't Ware toch zonde en jammer geweest als er uit Hendrik Mesdag niet meer dan een handelsman was gegroeid, zooals zijn verwanten dit wenschten, want dan zou Nederland nu niet roemen kunnen op zijn populairsten zeeschilder. Toch hebben zijn heldere oogen, die later niets liever zagen dan de wilde zee, lang genoeg op wissels en cijferrijtjes getuurd: in 1831 geboren en voor den handel opgeleid, zat Mesdag als 35-jarig man nog kalmpjes op zijn kantoor te Groningen. Maar omtrent dien tijd had hij er dan ook meer dan genoeg van; hij deed de zaken aan kant en ging schilderles nemen, een weelde, die hij zich veroorloven kon, daar hij een vermogend man was. Waar andere, minder met fortuin dan met talent gezegende, beginners soms jarenlang woekeren moeten met de spaarzame vrije uurtjes, welke ze aan hun geliefde kunst wijden mogen, teneinde iets te bereiken, daar ging 't onzen Mesdag vrijwel voor den wind. Mocht het kunstleerling-zijn op gevorderden leeftijd ook al bezwaren hebben, hij had den tijd om ze te overwinnen, om te wachten en te zoeken, tot hij de kunstsoort gevonden hebben zou, waarin hij eenmaal roem zou mogen inoogsten.

STILLE AVOND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H.W. MESDAG.

Thans, op ruim 70-jarigen leeftijd, is Mesdag een wereldbekend kunstenaar; natuurlijk is hij ook een zéér vermogend man, want zijn vele werken hebben gretige koopers gevonden en hun waarde is niet gering; maar zoo iemand, dan heeft hij een fraaie en edele bestemming gegeven aan de fortuin, die hem ten deel viel. We willen hier niet spreken van de vele jonge kunstenaars, de hulpbehoevende vakgenooten, de talrijke instellingen van weldadigheid, die door het echtpaar Mesdag - ook mevrouw Mesdag-van Houten is een verdienstelijke schilderes - zijn ter zijde gestaan met raad en daad, gesteund en geholpen, van de talrijke kunst- en andere vereenigingen, door den werkzamen Mesdag gepresideerd of mede-bestuurd; maar van het prachtige *museum*, dat de edelmoedige echtgenooten ons volk ten geschenke

hebben gegeven. Jarenlang hebben zij, de fijnzinnige kunstkenners, schilderijen, aquarellen, teekeningen, oude bronzen en porselein, antieke tapijten, kostbaar oud huisraad, Japansche en Indische kunstvoorwerpen, fraai bewerkte Indische wapens, kortom, een ongeëvenaarde kunstcollectie verzameld, welke zij in de ruime zalen van hun huis aan de Laan van Meerdervoort te 's-Gravenhage voor liefhebbers steeds toegankelijk stelden. Onlangs echter is deze kerncollectie bij milde beschikking der eigenaars overgegaan aan het rijk, zoodat nu ook de hofstad haar Rijksmuseum heeft.

Dat er geen enkel slecht of om curiositeits-redenen opgenomen werk bij is, behoeft eigenlijk niet vermeld te worden; al het tentoongestelde is zonder uitzondering hoogst belangrijk, zoowel de Hollandsche - waaronder, behalve van den heer Mesdag en zijn echtgenoote, van hun broeder Taco Mesdag, de drie gebroeders Maris, Jozef Israëls, Blommers, Mauve en meerdere onzer moderne meesters - als de buitenlandsche, onder welke wij vooral prachtige Franschen en Italianen vinden.

Onze lezers zullen zich de in dezen *Illustratie*-jaargang gereproduceerde *Houtveiling* van Mauve herinneren, die o.m. op het museum Mesdag hangt, een waar juweeltje.

Onlangs noodigde de heer Mesdag, die thans de plaats van museum-directeur bekleedt over wat eerst zijn eigendom was, de redacties van tijdschriften en couranten uit, de collectie te bezichtigen - ook voor ministers, burgemeester en raadsleden van Den Haag en verdere autoriteiten had de directeur-schenker reeds ontvangdag gehouden, waarvan, gelijk van zelfs spreekt, druk en dankbaar gebruik was gemaakt. Op den dag der kunst-critici en journalisten was 't niet minder geanimeerd: men hoorde er 't Fransch en Engelsch van buitenlanders, evenals de landgenooten vergezeld door de welwillende en zaakkundige onderdirectrice, mejuffrouw Van Calcar.

De montere directeur bewoog zich opgewekt en allen opwekkend door zijn jeugdig enthousiasme tusschen zijn invité's, ieder welkom-heetend met een hoffelijk woord, vaarwel-zeggend met een dringende uitnoodiging tot herhaalde bezichtiging zijner kunstschatten.

Gaarne voldoen wij hiermede aan den wensch van den milden gever en ijverigen directeur: onze lezers tot een bezoek aan deze meer dan 300 eminente kunstwerken tellende verzameling aan te sporen, zoo dikwijls zij in de hofstad vertoeven: er valt inderdaad een schat van uitgezocht kunstschoon te bewonderen, te winnen aan inzicht in en ontvankelijkheid voor de schoonheid van veler en velerlei kunst. Hoe algemeener de belangstelling, des te grooter voldoening zal het den schenker zijn, ten algemeenen nutte van zijn eigendom afstand te hebben gedaan.

Maar Mesdag blijft voor ons op de eerste plaats sympathiek kunstenaar: wie toch heeft als hij onze wilde, grillige Noordzee liefgehad en weergegeven? Wie zóó haar dag aan dag geduldig bestudeerd, gelet op haar duizenderlei wisselingen, bij zomeren winterweer, bij dag en avond? Ook Jozef Israëls, Blommers, Jaap Maris hebben de zee geschilderd, maar ze was hun geen hoofdzaak en opperst doel; ze was fond en omgeving hunner figuren, deel van het leven, dat ze afbeeldden, ze was er voor dezen niet om haarzelfs wil alleen.

Voor Mesdag is ze alles, en zijn visschers, zijn bommen en pinken, ze zijn er om háár, ze vergemeenzamen de statigheid harer majestueuze verschijning, ze brengen in hun donkerder tonen schoone kleurencombinaties tot stand met de zilverblankheid van zee en lucht.

Lucht en water - en Mesdag maakt er een schilderij van, zóó levenswaar, zóó boeiend, dat men er niet uitgekeken op komt. Men staat er ineens voor, en men vraagt niet: is dat nu mooi of minder mooi geschilderd, of welk dagmoment is dit, maar plotseling, tegen een wand vol doeken in lijsten: de zee!

Zoo'n zee van Mesdag, die geeft een schrik van verrassing, 't is één stuk werkelijkheid tusschen doode dingen, een brok natuurleven: Hollands lucht en Hollands water, de heerlijke zee, die Hollanders liefhebben. Ge waant haar zilt-prikkelenden adem te ruiken, 't ruischen harer schuimende golven te hooren, en een oogenblik verwondert ge u, dat ge den zeewind niet spelen voelt om uw hoofd.

Zóó den toeschouwer de verbeelding geven der levende werkelijkheid doen alleen groote kunstenaars. Mesdag kan het, - niet altijd, want niet ieder werk, dat uit zijn handen komt, is even diep doorleefd, - maar toch dikwijls genoeg om hem een plaats te verzekeren onder de groote moderne meesters.

Ziet nu eens deze zee, wat een werk, niet waar? Water en wolken, en een paar pinken - hoe echt, hoe heerlijk echt! Denken we ons dit in maanlicht-kleuren: de schemer-blauwen en -grijzen, het lichtdoorvloeide groen, wendend en wisselend elk moment; de maanschijf, wazig-blank uitschuivend tusschen de bewogene wolken. Wie dit kleurenspel vastleggen wil, moet ze kennen, lucht-en-zee, grillig en onstâag, moet ze bestudeerd hebben bij dag en nacht, in licht en duister, moet vooral zich geoefend hebben met taaie volharding en nimmer wankelende wilskracht.

Dit deed Mesdag, een echte Groningenlander, krachtig en stoer en onverzettelijk waar 't zijn liefde geldt, verkeer met de wilde winden bij wintertij, als het vlakke strand weergalmt van 't geweld der elementen, tarter van brandende zomerzon op wit-blakend zand. Want altijd wil hij ze zien, zijn zee, en altijd vindt hij haar schoon en haar beeld te schilderen een heerlijk werk.

Habemus Pontificem.

Terwijl de purperen Senaat
Op 't Hof te Rome zich beraadt
Omtrent het hoogste punt van al:
Wie Petrus' sleutels voeren zal,
Ligt over stad en land verspreid
Geknield de gansche Christenheid:
Noem hem, o Heer, dien Gij verkoort!
Inmiddels gaan de Vaad'ren voort
Met hunne keuze, tot de Geest,
Die van den aanvang is geweest
De ziel der Kerk, op éénen naam
Stuurt de gewenschte stemmen saâm.
't Is Pius! Uit de heil'ge steê
Vliegt over vlakte en berg en zee
De boodschap: Christenvolk, wees blij,
Een Hoogepriester hebben wij!

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

Aan den nieuwen Paus Z.H. Pius X.

Jubellied'ren luide schallen

't Tempelruim door, U ter eer,
En in hutten, als in hallen
Van paleizen, beden vallen
Uit den mond uwer vazallen,
Beden, biedend dank den Heer,
Gever aller liefdegave,
Die Zijn zonen, in conclave
Saamgestroomd van heinde en veer,
Zond Zijn Geest en schonk Zijn Kerke
Eenen Leidsman, in U, weer,
Beden, beedlend kracht, die sterke,
Zegenzon voor 't wereldwerke...
Vader, zóó viert feestgetij
Niet te meten kindrenrij.

M.J. DE BIE, O.P.

Stille avond.
Naar de schilderij van H.W. Mesdag. [Vervolg van p. 270.]

't Is nu avond, en de luister harer kleuren is vervloden aan verre kim. Maar toch - ze is schoon, in haar glinsterend gewaad van maneglans, in den zacht-parelmoeren schijn harer licht-doorschoten baren. Zie, daar liggen de pinken, luchtig en roerloos op haar doorzichtige vlakte, die langzaam deint en deinend al dichter haar witkoppige golfjes aandrijft op 't drassige strand, waar stil ze weer breken in één lange lijn van gelig-bleek schuim. Aan boord, onder de bruin-rossige zeilen zit het scheepsvolk, veilig, want zonder gevaar is 't verraderlijke water, en een zeurige zeemansdeun en gezaag van harmonika-muziek drijven langzaam landwaarts. Zeevogels schieten neer, scheren over de lichtende golven, een visschersman komt aanwaden.

't Is schoon en zeer vredig; 't is de edele ziel van den kunstenaar, die ons in het kunstwerk de diep-ontroerende majesteit der avondstille zee zoo heerlijk gewaarworden doet, en wel dubbele dankbaarheid is ons volk den man verschuldigd, die èn door eigen èn door 't bijeenverzamelen en te-zien-zetten van anderer fraaisten kunstarbeid zóóveel deed voor de ontwikkeling van kunstzin en schoonheidsbegrip.

Een kleindochter van Asschepoester.
(*Vervolg*.)

De koningszoon komt op het bepaalde uur.

Meer dan eens in den loop van den namiddag meende Pierrette de heldin van een tooversprookje te zijn. Asschepoester had op het bal des konings niet meer verblind kunnen zijn dan onze nieuwelinge, toen zij de salons was binnengetreden, rijk met witte leliën versierd, en waar een heele witte wereld, elegant, opgetooid en behangen met allerlei ornamenten, voortschoof, draaide en huppelde onder de gaskronen, op de meesleepende en bedwelmende maat eener wals. Onder al die blankheid zag zij zich zelve geheel wit, en zij glimlachte tegen de spiegels, zich verwonderende, dat zij er zoo lief uitzag. Zij was niet beschroomd en geen verlegenheid kwam haar geluk verstoren. Nu zij het kostuum van Marcelle had aangetrokken, scheen zij een ander wezen te zijn: een levendige, beweeglijke sneeuwvlok, die aan niets scheen te denken, dan aan rond te zweven.

Suzanne Prével had haar terstond in den kring van pierrettes geleid, die haar zusterlijk hadden ontvangen. Daarna had men verschillende dansers aan haar voorgesteld, pierrots zonder tal. Die pierrots waren de aardigste lui, die men zich denken kan; zij geleken allen op elkander, dansten om het best, glimlachten Pierrette toe en zeiden haar de charmantste dingen. In éen woord, 't waren alleraardigste jonge menschen, die niets ernstigs aan de hand schenen te hebben. Enkele zwarte rokken, vier of vijf op zijn hoogst, waren als vlekken in deze breede schare vrienden van maneschijn.

O, dat heerlijke bal blanc! Pierrette amuseerde zich, zij vermaakte zich zoo van harte, er was zooveel ongekunsteldheid in haar genoegen, zooveel frischheid in haar blijdschap, dat ieder om haar heen glimlachte bij haar glimlach, dat allen in haar nabijheid vroolijk waren door haar vroolijkheid.

Op zeker oogenblik had zij zich neergezet naast een groote vaas witte hortensia's, toen een zwarte rok haar naderde, geleid door een der pierrots, met wien zij gedanst had.

‘Sta mij toe, mejuffrouw,’ zei de pierrot, ‘u een mijner vrienden voor te stellen, den heer Roger Marçay.’

De zwarte rok verkreeg een wals. Hij was zeer jong, rijzig en welgemaakt; hij had een blonden knevel en oogen, die minzaam glimlachten; hij danste nog veel beter dan de pierrots. Door hem geleid, vergat Pierrette haar onervarenheid in het dansen, zij, de nieuwelinge, en 't was haar of heur witte voetjes ternauwernood den vloer aanraakten.

Zoo dansten zij eenige oogenblikken, als verwonderd en voldaan, dat hun passen zoo volmaakt met elkander overeenstemden. Pierrette vond het dansen toch een heerlijk vermaak.

Roger Marçay was de eerste, die begon te spreken; hij verontschuldigde zich over zijn onooglijke zwarte kleur. Maar daareven had Pierrette bij het voorbijgaan voor een spiegel bij zich zelve de opmerking gemaakt, dat zijn eenvoudige, correcte rok een wonderschoon contrast vormde met haar grillig, sneeuwwit mousseline. Zij had ook bij zich zelve gezegd, dat een kostuum van pierrot toch altijd een hansworstenpak bleef, hoe elegant het ook mocht zijn, en niet halen kon bij het ik-en-weet-niet-wat fiers en flinks, dat haar in den jongen man bekoorde, die, jong en intelligent, zich zijner waarde bewust scheen. Iets van dien aard deelde zij naïef den heer Marçay mee, die met een tevreden gelaat glimlachte, alsof hij, aanvankelijk een weinig jaloersch op al die sierlijke pierrots, zich eensklaps gerustgesteld gevoelde. Vervolgens sprak hij over het bal.

‘Ik zal u maar niet vragen, of gij u amuseert, mejuffrouw, dat is onnoodig. Uw schitterende oogen en stralend gelaat hebben mij reeds geantwoord. Mijn hemel, wat is het toch genoeglijk te zien, dat er nog jonge dames zijn, in staat zich zoo van harte te vermaken.

‘Als gij eens wist, mijnheer.... 't is mijn eerste bal.’

De zwarte rok haastte zich te antwoorden:

‘Dat weet ik, mejuffrouw!’

Zij hadden opgehouden met dansen, en wandelden in den wintertuin. Met haar glimlachenden blik ondervroeg Pierrette hem.

‘Ja, ik weet het,’ antwoordde de jonge man vroolijk. ‘Zie hier den uitleg van het ràadsel. Ik ken uw naam, al kendet gij den mijnen niet, en ik wist, dat gij dezen namiddag op het bal zoudt zijn bij de Prével's, op uw eerste bal.’

‘Gij wist dat alles vóór gij hier kwaamt?’

‘Ja, mejuffrouw, raad maar niet langer: het mirakel is volstrekt niet mirakuleus. Ik ben de neef van een zeer goede vriendin uwer tante.’

Onwillekeurig slaakte Pierrette een kreet.

‘Van mevrouw Saugé?’

‘Juist, mejuffrouw, van mevrouw Saugé,’ bevestigde de jonge man rustig. ‘Welnu, mevrouw Saugé, die te Cannes woont, had door mevrouw Charlier gehoord, dat u een uitnoodiging had aangenomen van de Prével's, die zij zeer goed kent, en die ik zeer weinig ken; daarop heeft zij mij aanbevolen deze schoone matinée niet te verzuimen en vooral te dansen met haar vriendinnetje, mejuffrouw Rémont. De aansporing was misschien noodig, want ik ben niet zeer wereldsch, maar ik kan u verzekeren, dat de aanbeveling van de danseres geheel overbodig was.’

Terwijl Pierrette naar hem luisterde, was er langzamerhand een spottende trek om den hoek van haar mond gekomen. 'Ha, zoo! de zwarte rok, Roger Marçay, de neef van mevrouw Saugé, door zijn tante behoorlijk afgericht, meende dus met Marcelle Rémont te dansen. Deze ontdekking wekte in niet geringe mate haar verwondering op; nooit had zij kunnen denken zulk een goede profetes te zijn bij het maken van haar ondeugende onderstellingen. Mevrouw Saugé had haar tijd dus niet verloren laten gaan, en haar neef evenmin: zij wilden *eerst* aankomen in de jacht op de erfdochter!'

Een ondeugende vonk schitterde in de blauwe oogen. Na zich eerst veroorloofd te hebben haar tante wat te plagen, gevoelde mejuffrouw Rémont zich thans bekoord, drommels bekoord, ook een beetje den draak te steken met den zwarten-rok met den blonden knevel.

'Pierrette, mijn beste,' dacht zij vroolijk, 'de gelegenheid die zich heden aanbiedt, om den geur te leeren kennen van den wierook, dien men voor een jonge dame met grooten bruidsschat brandt, die gelegenheid, meisje, komt wis nooit weer! Maak er gebruik van.'

Zij hadden den dans hervat.

'Gij woont in Normandië, niet waar?' vroeg Roger.

De vraag was op den man af. Pierrette aarzelde slechts één seconde.

'Ja, mijnheer,' antwoordde zij, 'in Normandië.'

De teerling was geworpen! Het gesprek werd voortgezet tusschen Roger Marçay en Marcelle Rémont. Intusschen bleef Pierrette er bij als de derde streng in den kabel, en er was wel een weinig van het leven, de gedachten, de gevoelens van *Pierrette* in hetgeen *Marcelle* uitdrukte en 't was ontegenzeglijk de heldere lach van *Pierrette*, die van tijd tot tijd weerklonk; kortom het was en bleef het portret van Pierrette, omgeven door de gewenschte, maar toch altijd nagebootste lijst.

Roger Marcay bepaalde zich niet tot die ééne wals; hij vroeg nog andere, en Pierrette stond ze hem alle toe. Om de waarheid te zeggen, zij dacht er niet meer aan, dat zij een rol speelde. Zij vermaakte zich kostelijk, zij was vroolijk, opgewekt en genoot er van bewonderd te worden; want nieuwelinge als zij was, bezat zij toch scherpzinnigheid genoeg, om te bemerken, dat de neef van mevrouw Saugé zich zeer veel met haar bezig hield, ja, bijna uitsluitend met haar alleen: slechts welstaanshalve danste hij van tijd tot tijd ook met de vriendinnen van mejuffrouw Prével.

'Wat is hij plotseling smoorlijk verliefd op Marcelle!' dacht zij. 'Nu met 800.000 frs. als bruidsschat duurt dat niet lang en is het niet moeilijk!'

Maar naarmate de dag verliep, begon dit feit haar toch eenigszins bitter te stemmen. Hij was zoo aardig, die jonge man! Zijn glimlach, zijn oogen waren zoo oprecht, zoo flink. Als men hem maar aanzag, maar hoorde spreken, moest men aanstonds bemerken, hoe goed, hoe verstandig hij was. Toch wist hij zijn jeugd, dien tijd van geestdrift, van edelmoedige gevoelens en gedachten, van groote daden en werken niet beter te gebruiken, dan door zijn leven aan een grooten bruidsschat te schenken. Voor de eerste maal vroeg Pierrette zich af, of niet de wereld inderdaad zoo leelijk, zoo armhartig was, als tante Gertrude haar dikwijls afschilderde.

Toen het oogenblik van vertrekken gekomen was, vroeg de heer Marçay of mevrouw Charlier altijd 's Maandags ontving.

'Ja, mijnheer, 's Maandags,' bevestigde Pierrette.

'De arme jongen, hij wil Marcelle wederzien,' zuchtte zij eenige oogenblikken later, toen het rijtuig haar aan de zijde van tante's kamenier huiswaarts voerde.

Een oogenblik zat zij afgetrokken en mijmerde. Toen schudde zij licht het hoofd met een beslissend gebaar, of zij haar partij gekozen had.

‘Alles wel beschouwd is 't knap gedaan,’ besloot zij. ‘Ik lach er wat om.’

Men ontdekt de identiteit van Asschepoester.

Pierrette had haar tante en Marcelle heel wat te vertellen over het bal, maar sprak zeer weinig over den heer Marçay, slechts als bij toeval zeggende, dat de neef van mevrouw Saugé er ook geweest was. Zonder het zich zelve direct te willen bekennen, gaf zij er de voorkeur aan, dat mevrouw Charlier geen kennis droeg van de kleine mystificatie, waaraan zij zich had schuldig gemaakt.

Maar.... de herinnering aan het spelletje, dat haar in de koortsachtige vreugde van

Prins Mario Chigi, maarschalk van het conclaaf.
Prins Marcantonio Colonna.
Prins Filippo Orsini.
Prins Camillo Massimo.
DE HOOGWAARDIGHEIDSBEKLEEDERS BIJ DEN H. STOEL.

het succes zoozeer vermaakt had, liet niet na het jonge meisje een weinig te verontrusten; want op slot van rekening, bij de eerste woorden, die Roger Marçay met mevrouw Charlier zou wisselen, zou hij ontdekken.... en alles vertellen. En hij had zijn bezoek zoo goed als aangekondigd!

HET KONINKLIJK PAAR TE ST. PIETER IN LIMBURG.

‘Als hij nu maar eenige dagen wacht, en na mijn vertrek komt,’ wenschte Pierrette.

Zij hoopte op dit uitstel, zonder dat zij groote verwachting koesterde, dat het haar verleend zou worden. Reeds daags na het bal, toen zij vergezeld van tante's kamenier uitging, had zij Roger in de nabijheid van de woning van mevrouw Charlier ontmoet; hij had haar toen zeer beleefd gegroet en zijn weg vervolgd. Deze ontmoeting had zich de volgende dagen herhaald, en Pierrette kon dit onmogelijk aan het toeval toeschrijven. Zij had getracht te lachen: die arme Marcelle was zoo lijdend aan haar prozaïsche influenza, terwijl een schoone jonge man heel sentimenteel droomde heur fortuin met haar te deelen. Vervolgens zeide ze tot zich zelve: ‘lk zou wel eens willen weten, of ik hem in mijn gewoon kostuum ook beval.’ En zij had er bijgevoegd: ‘Wat kan het mij schelen, of ik hem behaag of niet? 't Komt er alleen maar op aan te maken, dat ik weg ben, vóór hij komt.’

Maar 's Maandags al vroeg, op een uur, dat mevrouw Charlier nog geen bezoek verwachtte, verscheen Roger.

‘O, dat is lief van u,’ riep de oude dame. ‘Gij komt mij zeker tijding brengen van uw goede tante.’

Mevrouw Charlier was dien dag bijzonder goed in haar humeur; 't was mooi weer op haar gelaat en in haar geest. Roger gaf de verlangde inlichtingen aangaande zijn tante, en sprak daarna over de lente te Cannes en de lente te Parijs. En eensklaps ophoudende, zag hij mevrouw Charlier aan met zijn vrijmoedige oogen, welker glimlach scheen te strijden met zijn verlegenheid.

‘Waarde mevrouw,’ zeide hij, ‘ik wil u iets bekennen: 't is dwaas en brutaal, ik schrik er zelf van, maar het is van zulk een groot belang voor mij, vergeef mij dus vooraf. Ik heb uw nicht lief, sedert ik haar op het bal van de Prével's zag... en aan haar alleen denk ik, terwijl ik met u spreek.’

HET KONINKLIJK PAAR TE MAASTRICHT.
Afrit van het Gouvernementshôtel naar Calvariënberg.

Dit werd zoo ongekunsteld gezegd, dat mevrouw Charlier glimlachte met een glimlach, die op haar lippen verwonderd scheen over zichzelf, die scheen te dateeren uit een vroegeren tijd, evenals de schoone japonnen van tante Gertrude, die zij wel eens te voorschijn haalde, geurend van iris, om haar nichtjes genoegen te doen.

‘Gij bemint Pierrette?’

‘Heet zij Pierrette? Dat wist ik niet eens. Wat past die naam haar goed,’ vervolgde de jonge man. ‘Ja, mevrouw, ik bemin haar en ik ben zoo bang, dat men mij voor zal wezen, zoo bang, dat ik mij liefst dadelijk tot haar vader, den heer Rémont,?ou willen wenden.’

‘Terstond!’ herhaalde mevrouw Charlier lachend. ‘Gij laat er geen gras over groeien. Maar mijnheer Rémont is uit de stad.’

‘Dat weet ik. Ik heb mij dan ook eerst tot u gewend, mevrouw... o, ik zou zooveel wenschen te weten... gelooft gij, dat ik eenige kans heb, dat zij mij zal aannemen? Mijn fortuin is zeer bescheiden en de heer Rémont is....’

HET KONINKLIJK PAAR TE VENLO.
Bij de Keulsche Poort en de Parade.

‘O,’ onderbrak mevrouw Charlier, ‘mijn broeder is een origineel, wien de geldkwestie weinig belang inboezemt, en die slechts

door de oogen zijner dochter ziet. Gij moet Pierrette voor uw zaak winnen... Wat is er, Bertha?' vroeg zij, zich naar de deur wendende, die bescheiden geopend werd.

'De dokter is er.'

'Goed, ik kom.'

Mevrouw Charlier was opgestaan.

'Ik zal mij niet verontschuldigen over de onbeleefdheid u te verlaten,' zeide ze, 'want mijn intentie is goed: ik zal Pierrette verzoeken mij een oogenblik bij u te vervangen. Zij is deze dagen de trouwe ziekenverpleegster van haar nicht Marcelle, de dochter van mijn anderen broeder, Etienne Rémont, die buiten woont. Die arme Marcelle is hier gekomen om te bed te gaan liggen. Gij weet zeker wel, dat zij naar het bal bij de Prével's zou gaan, ik had het uw tante verteld. Op het laatste oogenblik heeft Pierrette kunnen profiteeren van de uitnoodiging zoowel als van het kostuum. Nu, tot straks!'

En Roger achterlatende in zulk een allergrootste verbazing, dat elke vraag op zijn lippen bestierf, ging mevrouw Charlier den dokter ontvangen.

'Marcelle! Marcelle Rémont!' herhaalde de jonge man. ''t Was dus Marcelle, die... en het was Pierrette, die... maar Pierrette heeft mij toch gesproken van haar leven in Normandië, Pierrette, de kleine, naïeve *provinciale*, met wie ik gedanst heb... O, Pierrette! O, Pierrette!'

(*Wordt vervolgd.*)

K. ONEL.

Van Sint Valerius en Sinte Caecilia.
A°. D^{i}. 230.
(*Vervolg.*)

Caecilia's naam gaf den jongeling weder vrijelijk toegang, en zoo trad hij uit de koele, halfdonkere zandgroeve in de zwoele, duistere, onderaardsche ruimte. Overal smalle, dooi dooden bevolkte gangen; eene ware doodenstad, die Valerius doorging. Bij het fakkelschijnsel zag hij, dat de beide wanden met marmerplaten of aan elkander gemetselde steenen bedekt waren, die lange, boven elkander gelegene, grafnissen afsloten. Hij trachtte bij het rossige, weifelende licht de opschriften te lezen. Hier zag hij een palmtak in den steen gebeiteld. Daar las hij als zaligenden groet: 'Vivas in Deo,' 'Moogt gij leven in God.' Ginds een kort gebed: 'Pete pro nobis,' 'Bid voor ons.' Daar verder hing een versche krans rozen tegen een blijkbaar pas gesloten graf. Een wonderbaai gevoel doorstroomde den jongeling. Was het angst? Maar - het was hier zoo liefelijk, zoo rustig, zoo plechtig, als ware de vrede der hemelen neergedaald.

Was het vrees voor die graven? Maar - het was hem, of hier een stemme fluisterde van hoop en van rust.

Terwijl Valerius verder ging, naderde hij een plaats, waar men bezig was het lichaam van eenen jeugdigen martelaar in een der nissen bij te zetten. Bij deze begrafenis was ook dat onderaardsche gezang gezongen, dat Valerius bij het binnentreden zoozeer met verbazing en ontzag had betroffen. Nog verrassender was het schouwspel, dat zich den jongeling thans aanbood. Toen hij den hoek van een

der gangen omsloeg, week plotseling het schier volkomene duister voor het schitterend helle licht van vele fakkels, die acolythen in de handen droegen. De krachtige armen van twee fossores, die in dit onderaardsche doolhof tegelijk de taak van doodgravers en bouwmeesters vervulden, beurden juist het lichaam des martelaars van den grond op en plaatsten het vol eerbied in een der vele, in den rotswand uitgehouwen, grafnissen. Daar de ruimte, waar dit geschiedde, zeer smal was, kon Valerius slechts eenigen van de Christenen zien, die de begrafenis bijwoonden. Toch was de geheele gang, alsook de aangrenzende crypta of onderaardsche kapel met aanwezigen gevuld. Bij den ingang van die kapel stond, het gelaat naar het graf gericht, Paus Urbanus. Hij, die door den Heer reeds was uitverkoren om als martelaar te sterven, bemoedigde daar met vurige woorden zijn kleine kudde, wijzende op den jeugdigen martelaar, die zijn leven zoo glorievol had geeindigd, zoo standvastig alle folteringen had doorstaan. In begeesterende woorden roemde hij de onvergankelijke kroon van hem, die zijne korte loopbaan zoo heerlijk volbracht had.

Terwijl de grijze opperherder zoo sprak, scheen hij Valerius toe, als een, die niet van deze aarde was. Als met bovenaardschen luister omweven, stond hij daar; zijn lange witte haren, door fakkellicht hel beschenen, omkransten zijn eerbiedwaardig gelaat als met glorieglans, als met de stralenkroon van het martelaarschap....

***

Nauwelijks had Paus Urbanus Caecilia's groet ontvangen en vernomen, waarom Valerius hierheen gekomen was, of hij sloot den jongeling met vaderlijke liefde in zijne armen en wenschte hem geluk met zijne roeping tot het Heilig Geloof. Nadat hij zich nog eene wijle met hem had onderhouden, gaf hij hem aan den priester Lucius over, opdat deze den jongeling in de Christelijke leer onderwijzen en tot het ontvangen van het H. Doopsel voorbereiden zou.

Valerius was èn wat verstandigen aanleg èn wat ijver betrof, geen gewoon leerling. Bovendien waren de omstandigheden zijner bekeering zoo wonderbaar, dat men hem als een door God uitverkorene beschouwde, tegenover wien men de gewone voorzorgen veilig kon achterwege laten.

In het algemeen stond men den catechumenen, die het christelijk onderricht bij woonden en zich tot het ontvangen van het H. Doopsel voorbereidden, slechts den toegang toe tot een vertrek, dat zich dicht bij den ingang der catacomben bevond. Het bestond uit vier naakte rotswanden, - geen enkel beeld of christelijk symbool. Hoe had men ook de blikken der heidenen op voorstellingen van den christelijken godsdienst kunnen richten, zonder hun stof tot ergernis en wantrouwen te geven? Het kruis, het voorwerp onzer liefde en vereering, was voor den heiden slechts een schandhout, het werktuig der meest onteerende doodstraf, zooals de galg het was in latere jaren. Van voorstellingen des gekruisigden Verlossers hadden de heidenen zich vol afschuw afgewend, zooals wij ons zouden afwenden van eenen aan den galg hangenden misdadiger. Maria, de liefderijke en smartvolle moeder Gods, zooals zij als koningin der martelaren onder het kruis staat, zou in hunne oogen niet meer geweest zijn dan de moeder van een door het gerecht gestraften boosdoener, en de Apostelen, Heiligen en Martelaren Gods medeschuldigen aan Zijn misdaad, die evenzeer den dood verdiend hadden. Men had dus door deze voorstellingen meer verloren dan gewonnen.

Bovendien viel er genoeg te doen, voordat men den heidenschen catechumeen zoover gebracht had, dat men over het verlossingswerk zijner ziel kon spreken. Het

moest hem eerst begrijpelijk worden gemaakt, dat hij door God was geschapen, en niet maar bestond door louter toeval of door een blinde natuurwet. Hij moest eerst leeren, dat hij eene ziel had, die gered kon worden of verloren gaan, en dat zijn lichaam eenmaal weder zou verrijzen om in het geluk of ongeluk dier ziel te deelen.

Valerius trad met den priester het vertrek binnen, waar juist aan de catechumenen onderricht werd gegeven.

'Eene ziel?' roept een ruwe stem op verbaasden toon. 'Wat bedoelt ge daar mede? Is de ziel als de damp, die van het heete water opstijgt? Of is zij als de blauwe vlam, die 's nachts op de velden voor mijn hut in de Campagna zweeft?'

De zachte, rustige stem van den catecheet Cyrillus geeft het antwoord op de kinderlijke vragen van den eenvoudigen landman.

Valerius luistert met gespannen aandacht toe; want al zou hij de vraag ook anders gesteld hebben, hij zou zich evenmin in staat geacht hebben ze te beantwoorden.

'Onstoffelijk! Onsterfelijk!' valt de landman zijnen leermeester opnieuw in de rede. 'O, dat zijn schoone woorden! Onstoffelijk - beteekent dat niet, den hemel toebehooren, waar de sterren zijn? Ik zou gaarne daarboven willen wezen, vooral als men daar altijd gelukkig is. Maar hoe kom ik daar? Zal ik dan vleugels hebben als de vogels? En onsterfelijk! Dat beteekent toch, dat men niet meer sterft, niet waar? Maar dat kan ik niet gelooven, Cyrillus. Als de Christenen niet sterven, waartoe dienen dan al die graven in de donkere gangen, die gij mij onlangs liet zien? Er gaat geen dag om, of er worden Christenen doodgemarteld. En, zooals ik hoor, hebt gij zooeven nog een der uwen begraven. Onsterfelijk, onsterfelijk!' - Daarop volgden nog meerdere woorden, die het al duidelijker maakten, dat hij het gehoorde sterk betwijfelde.

Cyrillus antwoordt even gelaten en geduldig als te voren.

Kort daarop onderbreekt de catechumeen zijnen leermeester opnieuw: 'Verrijzenis! Opstanding! Ge wilt toch niet zeggen, dat dit lichaam, na eens gestorven te zijn, weer levend zal worden?'

Zoo ging het telkens weer, als Lucius den jongeling bij den arm nam en met zich verder voerde.

Opstanding! Dit woord klonk den fijnbeschaafden patriciër niet minder vreemd in de ooren dan den onontwikkelden bewoner van het land. De Romeinen hadden nog wel een vaag begrip, dat de ziel onsterfelijk was, maar dat het menschelijk lichaam eenmaal uit het graf zou opstaan en eeuwig leven, hiervan hadden zij niet het minste vermoeden.

'Dit lichaam!' prevelde Valerius meer in zichzelven dan tot zijn gezel; 'eerlijk gezegd, aangaande dit punt denk ik juist als die landman. Hoe, dit trage, logge, vergankelijke lichaam zou dan na den dood verrijzen! Welke macht zou daartoe in staat zijn? Met welke nieuwe krachten zou het dan wel begaafd zijn?'

Dit onderwerp vervulde den jongeling zoo en wond hem zoozeer op, dat hij Lucius nauwelijks den tijd gaf om de elkander snel opvolgende vragen te beantwoorden.

'Mijn zoon,' zeide de priester, toen Valerius eindelijk een oogenblik zweeg, 'mijn zoon, dat gij eens zult verrijzen, is even zeker, als dat gij thans in dit sterfelijk lichaam hier voor mij staat. Gij vraagt mij naar de macht, die dit bewerkt, naar het oord, waarheen gij zult gaan. Dit zijn dingen, waarover ik u thans nog niet kan spreken. Het zal u wel duidelijk worden bij het christelijk onderricht. Dit echter kan ik u wel zeggen, dat gij zult verrijzen door de macht van Hem, Die voor u stierf en uit het graf is opgestaan.'

‘Die voor mij stierf?’ vroeg Valerius, terwijl hij den priester met de grootste verbazing aanstaarde. - ‘Gij zegt, hij stierf voor mij! Heeft hij mij dan gekend? Waar heb ik hem dan ooit gezien?’

Lucius zweeg en wees met den vinger naar een muurschildering op den wand eener kapel, voor welker ingang zij zich juist bevonden. ‘Ik wil uwe aandacht niet afleiden van de vraag, die ons bezig houdt. Alles wat ge daar ziet heeft betrekking op u, en deze voorstelling geeft reeds eenigszins antwoord op uwe vraag.’

Nu eerst zag Valerius op en aanschouwde eene schilderij, die eenen jeugdigen herder

voorstclde. In de linkerhand hield hij zijn herdersstaf; met de rechter ondersteunde hij een op zijn schouderen rustend schaapje, dat hij blijkbaar zoo juist uit de doornen of de klauwen van een wolf had bevrijd en nu naar zijne kudde, waar het van was afgedwaald, terugdroeg. Aan den hals des jongelings hing de fluit, door wier tonen hij zijne volgzame schapen bij elkander hield en de zwervende, weder terugriep. Meerdere schapen weidden in het gras aan zijne voeten; andere stonden bij hem en zagen als vragende naar hem op.

Valerius was geheel ontgoocheld, en geheel verward vroeg hij: ‘Maar hoe luidt nu het antwoord op mijne vraag? Gij zelf waart oorzaak, dat ik ze stelde. Eerst spreekt gij mij van een, die voor mij stierf, en dan toont gij mij eenen herder. Geen wonder, dat gij, Christenen, raadselachtige lieden genoemd wordt. Bij de goden! Uwe Catacomben zijn nog geheimzinniger dan de grot van Trophonius en Eleusis' mysteriën.’

‘Voor de ingewijden is het niet moeilijk deze raadselen op te lossen.’

‘Ja, voor de ingewijden, dat kan wel waar wezen,’ antwoordde Valerius snel. ‘Gij spreekt van een, die voor mij stierf, maar zeg mij dan tòch, wanneer gebeurde dit en waarom? Ik weet wel, dat Leonidas voor zijn vaderland stierf; maar hij kende en beminde het. Hij stierf dus niet voor een denkbeeldig begrip. Damon en Phintias wilden voor elkander sterven, maar hen verbond een langdurige vriendschap. Maar hij, die voor mij zou gestorven zijn, kon mij niet kennen, anders had ik hem ook wel gekend... Hoe raadselachtig zijn deze dingen!’

Lucius stond met gevouwen handen bij den ingang der kapel en zijn blik rustte op het beeld van den goeden Herder, terwijl hij zacht prevelde: ‘Wij beminnen Hem, omdat Hij ons het eerst heeft liefgehad.’

‘Hij stierf voor mij!’ begon Valerius opnieuw. ‘O, ik bid en bezweer u, laat al het overige rusten! Wat gaat mij deze herder met zijn schapen aan? Zeg mij, wie voor mij stierf?’

‘Wat zoudt ge denken, als Hij en deze herder dezelfde persoon waren?’

De jongeling trad terug, als had hij een slag ontvangen.

‘Valerius!’ zeide Lucius nu op liefdevollen toon, ‘meent ge dan soms, dat ik met u scherts, of uwe weetgierigheid, waarover ik mij van ganscher harte verblijd, zou misbruiken? Waart ge langer voorbereid, ik zou u thans wel de geheele waarheid openbaren. Geduld, nog slechts eenige schreden; maar deze moeten toch eerst gedaan worden.’

De priester sprak deze woorden op zoo zekeren en beslisten toon, dat Valerius niet verder durfde aandringen. Inderdaad, eerder had Lucius den marteldood ondergaan, dan dat hij eenen catechumeen, zoo pas toegetreden, in deze groote geheimen had ingewijd, wier plotselinge openbaring hem noodzakelijk had overweldigd en terneergedrukt.

‘Luister!’ ging hij voort, de hand op Valerius' arm leggend, ‘zoo even waart ge verbaasd en geloofdet mij niet, toen ik u zeide, dat uw vleesch en uw gebeente een tijdlang maar in de macht des doods blijven en dan weder verrijzen zullen; want gij meent, dat uwe ziel, wanneer uw lichaam, eens gestorven, op den brandstapel zal verbrand zijn, rusteloos zal ronddolen, en dat uw lichaam, in een handvol asch overgegaan, eenigen tijd in eene urn bewaard, eindelijk toch voor altijd op de winden zal verstrooid worden. Is het niet zoo?’

Valerius knikte toestemmend.

'Nu dan,' zeide Lucius, 'de goede Herder, die Zijn leven voor u gaf, stierf zoowel voor uwe ziel als voor uw lichaam; Hij stierf, om lichaam en ziel reeds hier op aarde te heiligen, ze omhoog te beuren en ze eeuwig gelukkig te maken. Opdat gij tot Hem zoudt kunnen opstijgen, is Hij tot u afgedaald. Hij is uw Herder en tegelijk uw Vriend, uw Koning en uw Offer. Hij kwam om u te leiden, en als het noodig mocht zijn, u te dragen, zooals de herder op deze schilderij zijn vermoeid en gewond schaapje op de schouderen draagt. Door de zoete, lieflijke klanken zijner fluit deelt Hij u Zijne leer mede, die nog bekoorlijker is en nog onwederstaanbaarder kracht op de zielen en hare wildste hartstochten uitoefent dan de muziek van Orpheus in uwe fabelen. Van zijnen herdersstaf bedient Hij zich niet om te slaan, te verwonden of te dooden, maar om zijne kudde te leiden, ze op den veiligen weg te houden en ze te verdedigen. Hij is liefderijk als een herder en machtig als een koning; hij wil u onder zijne kudde opnemen en tot zijne goede, volgzame schapen rekenen. Maar eerst moet gij door een water gaan, waarin elk zijner schapen gewasschen wordt, voordat het in den schaapsstal wordt opgenomen en tot die uitverkorene kudde gerekend.'

Valerius hoorde met klimmende verbazing toe.

'De Heer is uw herder en niets zal u ontbreken,' voegde Lucius nog toe aan zijne woorden.

'De Heer!' riep de catechumeen uit. 'Is dan die herder mijn Heer? Ach, nu begin ik te begrijpen. Staat hij wellicht in betrekking tot Caecilia's engel? Zeg mij dit nog, en ik zal u niet meer onderbreken.'

'Hij is verhevener dan alle engelen, want Hij is de Lieer der engelen,' luidde het antwoord des priesters.

'Een herder verhevener dan de engelen? Het zichtbare verhevener dan het onzichtbare? Een herdersstaf machtiger dan het zwaard eens engels?'

Terwijl de jongeling deze vragen stelde, maakte Lucius zich gereed verder te gaan. Maar voordat Valerius deze plaats verliet, trad hij op de beeltenis van den goeden Herder toe, die hij voortdurend beschouwd had, en kuste de voeten vol eerbied.

'Ik onderbrak u zoo juist, eerwaardige Lucius,' zeide hij zacht, 'wilt gij mij niet iets tot lof van dezen geheimzinnigen herder verhalen? Is dat lied, dat gij zooeven begont, van een nog levend dichter?'

'De hemel heeft eens een zanger geschonken, die vele menschen-leeftijden vroeger leefde dan toen Romulus in het bloed zijns broeders de grondslagen legde van onze wereldstad. Gij zult wel niet alles begrijpen en geneigd zijn veel, wat volle waarheid is, voor dichterlijke opvatting te houden. Zeg zelf, of men ooit van een uwer goden heeft durven verhalen, dat in hem in een opwelling van edelmoedigheid de gedachte is opgekomen voor zijne dienaren te doen, wat deze goede Herder in werkelijkheid voor u heeft gedaan.'

'Spreek!' riep Valerius met levendigheid. En terwijl beiden hunne wandeling door de onderaardsche ruimte voortzetten, zeide Lucius langzaam de woorden van den psalm:

'De Heer is mijn herder en niets zal mij ontbreken.

In een weideveld, daar heeft Hij mij gelegerd.

Aan een verkwikkend water voedt Hij mij op.

Mijne ziel doet Hij weder opleven.

Hij geleidt mij langs de paden der gerechtigheid ter wille van Zijn naam.

Want al zou ik ook gaan te midden van doodsschaduwen, ik zou geen onheilen vreezen, wijl Gij met mij zijt.

Uwe roede en Uw herdersstaf, die hebben mij getroost.

Gij hebt voor mijn aanschijn een maaltijd bereid tegenover hen, die mij kwellen.'[1)]

En geheimvol weerklonk de stemme des priesters, vermengd met Valerius' onderdrukte uitroepen van verwondering en vreugde, door de stille gangen der Catacomben....

***

Wie is die man, die daar als uit de aarde omhoog stijgt? - De eerste blik, waarmede hij het daglicht aanschouwt, is niet op het heerlijke landschap rondom hem, maar naar den hemel gericht. Met van dankbaarheid en vreugde lachend gelaat staart hij naar den blauwen hemel omhoog. Herkent gij zijn edele gestalte, zijne schitterende oogen, terwijl hij nu de armen uitbreidt, gelijk de Christenen bij hunne gebeden plegen te doen, en, in hemelsche beschouwing verzonken, daar onbeweeglijk staan blijft?

Het is Valerius, maar hoe veranderd! Hij is een ander, een nieuw mensch geworden, een kind, een leerling van Hem, Die eens gezegd heeft: 'Zie, ik maak alles nieuw.' Zaligende weelde en ongekend genot doorstroomen zijne ziel, nu hij, met het witte doopkleed omhangen, dat hij voor zijne kostbare, patricische kleederen verwisseld heeft, naar Rome terugkeert.

Als het eerste teeken zijner opneming onder de leden van Christus' Kerk, ijlt hij naar den bedelaar, die hem op dien avond met zoo onderzoekende blikken had aangestaard. Hij is ook nu armelijk gekleed, want hij behoort tot diegenen, die God geroepen heeft, in armoede en versterving te leven.

Valerius gaat naar den grijsaard en sluit hem in zijne armen. Dan ijlt hij voort met lichten tred, als iemand, die een zwaren last van zijne schouders heeft geworpen, naar Rome, naar Caecilia, en - naar den marteldood! Caecilia en de marteldood, dat zijn de gedachten, die voortdurend Valerius' geest vervullen. Zijne liefde voor de maagd is niet geweken, maar zij heeft zich vergeestelijkt; zij is bovennatuurlijk, hemelsch geworden, de voorsmaak van die liefde, die de zaligen voor Gods troon vereenigt. Met Caecilia te sterven voor het geloof, dat hij door haar ontving, is de vurigste wensch van den jongeling. Elke gedachte aan aardsch geluk en aardsche liefde is hem thans vreemd. Hij voelt zich vreemdeling en pelgrim, die hier geen blijvende stad meer heeft, maar de toekomstige zoekt.

Terwijl Valerius Caecilia's woning nadert, ligt zij biddend op hare knieën. Hart en oogen ten hemel geheven, bidt zij voor Valerius, dat God hem de genade der bekeering schenke; bidt zij voor zich zelve om moed en kracht in de naderende gevaren.

Valerius is het paleis binnengetreden. Brandend van verlangen om Caecilia zijn gtoot geluk mede te deelen, spoedt hij zich snel de marmeren trappen op en de breede gangen door. Hij schuift den voorhang van haar vertrek ter zijde.... Verblindend-schitterend licht, waarvan het geheele vertrek vervuld is, straalt hem in het gezicht, en doet hem wankelend terugtreden. Als hij zich eenigermate hersteld heeft, waagt hij het binnen te gaan. In het midden van haar verblijf knielt Caecilia, de handen en het engelrein gelaat ten hemel gericht.... Maar wie knielt daar aan hare zijde?

Met diep bewustzijn van eigene nietigheid, maar tevens met eene groote, vertrouwende liefde bezield, werpt Valerius zich aan de andere zijde van den engel

1) Ps. XII, 1, 5.

op de knieën neder. Van stroomen licht omstraald, schijnen die drie gestalten hemelingen, die in vervoering voor het Lam aanbiddend nederliggen.

De engel houdt in zijne uitgestrekte handen twee van rozen en leliën doorvlochten kransen, die de lucht met zoete geuren vervullen. En toch is de herfst reeds daar en de winter nabij. De tijd der leliën en rozen is lang reeds over. Zelfs op de schitterendste feestgelagen verschijnen de gasten thans niet meer met bloemkransen, maar met wijngaardloof en lauriertakjes getooid.

De kransen in de handen des engels komen uit de hoven van het paradijs, die eeuwig groenen en bloeien, waar onder den

zonneschijn der goddelijke liefde niets verwelken of verdorren kan. Nadat de hemelgeest het voorhoofd der verloofden met die wonderbare bloemen heeft omkranst, niet voor een aardsch bruiloftsfeest, maar voor den naderenden marteldood, blijven zij nog lang geknield nederliggen, terwijl de engel in hun midden staat. Wat begeesterende woorden vlieden van hunne lippen. Wat vurige gebeden richten zij tot den engel en door hem tot God in den hemel.

(*Wordt vervolgd.*)

E.P.H.

Photo van Van Veen & Evers, Groningen.
HET KONINKLIJK PAAR OP DE TENTOONSTELLING TE GRONINGEN.
In het theehuis op het Japansche marktplein.

Photo van Van Veen & Evers, Groningen.
HET KONINKLIJK PAAR OP DE TENTOONSTELLING TE GRONINGEN.
Vertrek van het gebouw der afdeeling 'Vervoer.'

Bij de Platen.

De hoogwaardigheidsbekleeders bij den H. Stoel. -

Onder de leeken, die een hooge waardigheid bij den Pauselijken Stoel bekleeden, nemen deze vier een bijzondere plaats in: prins Mario Chigi, de maarschalk van het conclaaf, de prinsen Marcantonio Colonna en Filippo Orsini, assistenten bij den H. Stoel, en Camillo Massimo, eerste der geheim-kamerheeren van kap en degen *partecipanti*.

Het meest genoemd van deze vier is in de laatste weken prins Mario Chigi-Albano della Rovera, maarschalk der H. Kerk en bewaker van het conclaaf. Prins Chigi, wiens portret wij geven in het fraaie costuum van maarschalk van het conclaaf, werd den 1sten November 1832 te Rome geboren en vervulde reeds in Februari 1878,

tijdens het conclaaf, dat Leo XIII tot Paus koos, het hooge ambt, door de Pausen sedert 1712 toegekend aan de eerstgeborenen van het huis Chigi.

De grijze en nobele prins Mario Chigi verloor in 1896 zijn oudsten zoon, don Agostino, prins van Farnese, die als luitenant der cavalerie deelnam aan den slag bij Abbi Garima tegen de Abessiniërs en daar met den bloem van het Italiaansche leger sneuvelde.

De prins-assistenten bij den Pauselijken troon zijn twee in getal en behooren tot de oud-adellijke geslachten der Colonna's en der Orsini's, eeuwenlang doodvijanden, thans sedert bijna tweehonderd jaar door dezelfde trouw aan den Stoel van Petrus verbonden.

De tegenwoordige bekleeders dier hooge waardigheid zijn don Marcantonio Colonna-Doria, in 1844 te Napels geboren, en don Filippo Orsini, die in 1842 te Rome het levenslicht aanschouwde. De laatste, reeds sedert 1874 assistent bij den Pauselijken troon, heeft onlangs van deze waardigheid afstand gedaan ten behoeve van zijn oudsten zoon, don Domenico, prins van Solofra, maar het overlijden van Z.H. Leo XIII heeft de investituur van den nieuwen prins-assistent doen verschuiven

Een ander gewichtig ambt aan het pauselijk hof is dat van prins Camillo Massimo, van wien wij een afbeelding geven in de uniform van zijn hoogen rang. Prins Massimo draagt den voornaam Camillo, omdat het bij het geslacht der Massimo's gewoonte is, dat de oudste zoon bij het overlijden des vaders den naam Camillo aanneemt; zijn eigenlijke naam is Carlo Alberto, naar den koning van Sardinië van dien naam, een neef zijner moeder, een geboren prinses van Savoye-Carignan.

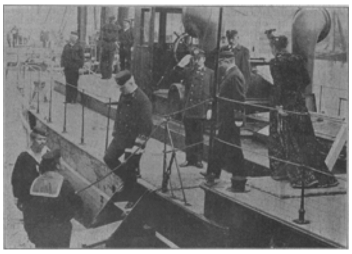

Z.K.H. DE PRINS IN DEN HELDER.
Aan boord van de ‘Mercuur’, waar Z.K.H. de wedstrijden volgde van de Koninklijke Marine-Jachtclub.

[Nummer 35]

Het gastmaal van Herodes.
Naar de schilderij van Quinten Massys.

Museum Antwerpen.
Photo van Braun, Clement & Co., Dornach i/E., Parijs, New-York.
HET GASTMAAL VAN HERODES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN QUINTEN MASSYS.

> Gij, o Heer, zet op zijn hoofd een kroon van edelsteenen.
> (Communie uit de Mis v/d H. Joannes den Dooper.)

Eén laatste hooge bazuinstoot, één hel-kletsende bekkenslag - en in de plots gevallen stilte stond Herodias' dochtertje, de ranke armen, in danshouding nog, hoog boven 't hoofd saâmgebogen, neigend met gracelijk beweeg harer lenige leden voor den troon van Herodes Antipas.

Even bleef het stil, toen brak een geestdriftig luid gejuich de rust der roerlooze aandacht; de viervorst van Galilea rees van zijn zetel, rond hem zijn dischgenooten: Romeinen en landslieden, hovelingen en rijksgrooten, voorname Galileeërs en oversten over duizend, en de rijkdom van 't gewest, die 's vorsten jaardag vierden, allen jubelend den lof der schoone danseres.

Herodes deed een schrede voorwaarts, wierp den hermelijnen, met paarlen bestikten mantel wat terug en wenkte het meisje tot zich. Weer boog zij zich eerbiedig voor den viervorst; het strak gespannen, over de voeten breed uitvallende statiekleed van goudbrokaat liet de teere gratie hare edele gebaren heerlijk uitkomen, haar zacht kindergezicht hield ze opgeheven naar den koning, die hoffelijk sprak:

‘Kind, - of moet ik u jonkvrouw noemen? - vraag van mij wat gij begeert, en 't zal u gegeven worden.’

In spanning wachtte het hofgezin, of 't meisje spreken zoude, maar zwijgend bleef ze met haar droomend opgeheven hoofdje, weg in de weelde van den dans.

En wederom nam de koning het woord, zeggende, en zwerend met strengen eed:

‘Al wat gij van mij eischen zult, zal ik u geven, al ware 't de helft mijns koninkrijks....’

Màar over 't gelaat van het kind trilde geen lach; langzaam sloeg ze de donkere droomoogen wijd-open; er was smeeking in dien blik, vreeze bijna, toen hij gleed over de gasten en de bewondering gewaar werd in hun oogen-glans. Maar aan Herodes' zijde zat haar moeder, en wenkte bijna onmerkbaar met de wimpers, en met één sprong was 't kind bij haar en hoorde een heete fluisterstem, bits gebiedend:

‘Vraag het hoofd van den Dooper....’

En aarzelloos, een zoeten lach om de lippen, trad nu het kind voor den troon en zeide met rustig-heldere stem:

‘Ik wil, dat men mij nu terstond op een schotel geve het hoofd van Joannes den Dooper.’

Een rilling van afgrijzen doorvoer de dischgenooten; de gezichten, van wijn en zinnenweelde gloeiende, werden schrikbleek en strak van ontzetting; woordenloos boog de viervorst het hoofd. Het kind, haar moeder een kieschen oogengroet toestierend, wachtte gelaten; en een stille lach verzoette de zedigheid van haar argeloos wezen. Somwijlen, als ze, het peinshoofdje lichtelijk gebogen, de oogleden neerdeed, lag de blauw-zwarte schaduw harer lange, zij-zachte wimpers trillend op het mat-bleek harer wangen; den kleinen, trotschen mond, vochtig-rood als een vreemde, vol-rijpe vrucht, een weinig open, de fijne neusvleugels bewegend op de rijzing en daling eener diep-uitgeademde verrukking, was zij zóó schoon, dat de opgetogen zonen van Rome kind noch maagd, maar een muze te zien waanden, leidend den Godendans.

De koning zweeg nog steeds. Bij Jupiter! dat nu juist hij 't wezen moest, Joannes: wat was er schooner naast de slaafsche vleizucht zijner Joodsche hovelingen dan zijn trotsche waarheidsliefde? Men heette hem een heilig man, en 't mocht wezen, maar hooger dan heiligheid was heldenmoed en meer dan deugd van leering 't schoon schouwspel van geestesadel en mensch-zijn bóven vreeze.

En als 't niet geweest ware om Herodias' rust, hij had hem nimmer, in boeien geklonken, in den burchttoren werpen doen. Hoe fraai was zijn statige toorn om een liefde, bloedschendig gescholden naar zijn ingetogen geloof en wie sprak als hij, hoog en streng, over 't oordeel Gods, dat de vorsten der aarde niet spaart in den trots huns harten en hunner werken ongerechtigheên.... Zeker, hij was een dwaas, een naargeestige dweper in zijn kemelsharen kleed, een, die 't leven verachtte om een ijdele illusie - maar was de waan van dezen dwaas niet even schoon een droom als die der heidensche wijzen? Zoo er waarheid is, wie zal ze weten onwankelbaar?

En nu zou hij sterven, door een kindergril, neen, door de lage wraakzucht eener eerlooze vrouw....

Herodes zat peinzend in zijn zetel, wijl allen wachtten in angstspanning op 's konings woord; achteloos speelden de blanke vingers der danseres met haar paarlen borstsieraad.

Herodias legde zacht haar hand op den arm des vorsten; de koning huiverde onder de streelend-weeke gewaarwording en wenschte thans zijn broeders gade te hebben weggezonden op 't woord van den boetgezant. Dan hief hij het hoofd, en donker fonkelden zijn oogen onder de gezonken wenkbrauwen, toen hij een page zeide den beul te ontbieden. Hem gelastte Herodes den gevangen Dooper te onthoofden.

Het dochtertje, vol nieuwsgierigheid naar 't gruwzaam-bijzondere, dat gebeuren ging, verliet heimelijk de feestzaal en zag, hoe ruwe wapenknechten den weerloozen profeet buitensleepten tot voor de torenpoort, vanwaar een brug, de diepe gracht over, leidde tot den buitenhof. Daar deden zij den gevangene neerknielen en de beul, nadertredend, greep met één hand het hoofd bij de lange haren, hief in de andere het zwaard en zwaaide het met één slag van den romp, die als een logge massa vooroverzakte. Toen, met eerbiedige neiging, legde hij het, druipende van bloed, op den schotel der jonkvrouw.

Over de gasten was een doodelijke beklemming neergezegen; roerloos zaten zij aan den feestdisch, sommigen een schriklach om de versteven lippen: kon 't niet een ijselijke comedie zijn? Een wreed spel van een wreede vrouw en een onwetend kind?

Van verre naderden de luchtige schreden der jonkvrouw, 't ruischen van haar zijden kleed en 't ritselen der parelsnoeren; daar kwam zij, bleek en schoon, met zachtgecadanseerden gang als omzongen van onzichtbare harpen, en haar cdel-blanke handen droegen, bevallig voor haar uit, op gouden schotel het doode hoofd. Zoo trad ze voor den koning en haar moeder, wier lippen een zedig-dankbaar lachje plooide, en toonde hun het bloedige loon van gratie en schoonheid....

Zóó schilderde Quinten Massys Herodias' dochterke op den linkervleugel van het altaar, dat ter rechterzijde de marteling van Sint Jan Evangelist in de kokende olie vertoont, een tafereel, 't welk reeds in de *Illustratie* gereproduceerd werd. Wij zien geen gasten, alleen Herodes, aan den disch gezeten met Herodias, Philippus' wederrechtelijk geroofde vrouw, aan zijn zijde; een paar mannen rechts op den achtergrond, die zoo kalm toekijken als werd daar in plaats van een in doodstuipen verstijfd menschenhoofd een gebraden hoen aangedragen. Op een tribune zitten vier muzikanten; er is meer onnoozele nieuwsgierigheid dan afgrijzen in hun houding; ook de kleine page, die een windhond in bedwang houdt, blijft merkwaardig bedaard onder het geval.

Herodes zelf beantwoordt al heel weinig aan onze voorstelling van een Romeinschen landvoogd, hoe wonderlijk hij ook is opgetooid met goud en parelen op purper en hermelijn. Massys hield ervan, waar hij kon, goud en edelgesteenten aan te brengen, en heeft het hier dan ook rijkelijk aangewend op kleederen en tapijten, op de boorden der bogen, op de kapiteelen der kolommen, op het kostbare vaatwerk dat den vorstendisch siert. Het is één pracht van rijke kleuren en toonvol geflonker, één schemering van gesteenten op diep-goudig fluweel. En daarin zijn de vrouwen hoofdpersonen: Herodias, de echtbreekster, met haar edel gepenseeld, teeder genegen hoofd, het zijige haar, bevracht met kant en ingevlochten paarlen, de wulpsche wreedheid van haar half verholen lach, terwijl haar fijne vingeren het scherpe lemmet van een tafelmes als spelend priemen in het bleeke voorhoofd van den verslagen vijand. Zie het helsche spel dier goud-omringde vingers, en den heimelijken triomf in den blik dier lust-oogen, waaraan de hooge wenkbrauwen iets naïef-verwonderds geven; haar doodsvijand is weerloos, en 't deert haar niet, dat dit schuldelooze hoofd viel om haar bloedschandig genot.

Het dochterke - ze staat vóór de tafel: de eigenlijke hoofdpersoon. Het is geen stille stand: er is gracie van gebaar, lenigheid van beweging in de slanke leden, smijdig omgolfd van goudbrokaat, dat in zware, breede vouwen rond haar voeten valt. Ze is schoon, maar van een tergendkoel, demonisch mooi, dat wreede begeerten wekt; toch is de wulpschheid der moeder in die dartel-opgetrokken bovenlip, waaronder blinkend-witte tanden lokken, in het teergevleugeld wipneusje en den geheimzinnig-diepen oogenglans, donker in 't bleeke hoofdje, zoo prinselijk getooid met een glinstervracht van paarlen en zilver-doorstikte kant, waar de glanzendzwarte haarvlechten onder schuilgaan, 't Is een kunstwonder, dit meisjesfiguurtje, wijl het gemaakt werd in een tijd, toen het visioen van vrouwengracie, gelijk het in de verbeelding der kunstenaars leefde, van onaardscher verschijning was, wijl het bewust begrijpen van een voor den middeleeuwer noodzakelijk zoo zeldzaam-perverse cultuur, als waarvan Herodias' dochter de afschuwwekkende verpersoonlijking is, wel als een onnaspeurlijk-vreemde schakeering in den kunstenaarsaanleg van den schilder mag beschouwd worden. Merk het naïef-begrepene van 't heele geval: dien boemanachtigen Herodes, de zielloosheid der toezienden, 't doorkijkje met de onthoofding van den martelaar - en daarbij het meisje, Romeinsch patriciërskind in de kleedij van Vlaamsche edelmaagd, reeds naar den Renaissance-tijd heen met die Duitsche motieven; een jonge riddervrouw, statig en koel, maar met de wreedheid eener deerne in de rustig-verlokkende bewegingen, het nog kinderlijke gezichtje geëxalteerd in de weelden van het bloedfestijn.

Quinten Massys heeft meer verrassingen, b.v. de verwonderlijke levensechtheid der beide stokers op het paneel van Sint Jan's martelie; fijn-dieper echter is de gewaarwording van demonische bekoring in de figuur van Herodias' dochtertje, en als we den potsierlijken Herodes met zijn toothoed en den page met zijn hazewind lang vergeten zijn, leeft nog in onze verbeelding het verderfelijke wezen, voor wier ijdel schoon het hoofd viel, dat de eeuwige Wijsheid bepeinsde.

Een kleindochter van Asschepoester.
(*Slot.*)

Het sprookje verandert in een ernstig drama.

Toen mevrouw Charlier op den kalmsten en natuurlijksten toon Pierrette verzocht voor haar een oogenblik den plicht van meesteresse des huizes te willen vervullen, voelde het jonge meisje zich verlicht. Niets had nog het misverstand, dat haar zoo kwelde, opgehelderd, en nu werd haar de schoonste gelegenheid aangeboden er een eind aan te maken. Ja, zij was vast besloten, haar misleiding volmondig te bekennen. Zij zou nederig haar excuus maken, want, alles wel beschouwd, had zij toch slecht, zeer slecht gehandeld. Het kwam *haar* niet toe, den heer Roger Marçay te beoordeelen. Of die vreemdeling zich al dan niet voorgesteld had, een erfgename te huwen, dit stond in elk geval vast: zij had zich den naam van een ander meisje toegeëigend, zij had den heer Marçay belogen en bedrogen.

Toen zij het salon binnentrad, sloeg zij dan ook onwillekeurig de oogen neer, en haar handen beefden. Schroomvallig begon zij:

'Mijnheer, mijn tante....'

Maar plotseling deed een harde stem, een stem, die zij niet kende, haar opschrikken.

'Zult gij thans eindelijk eens de goedheid hebben, mejuffrouw, mij uit te leggen, wat er verleden Donderdag gebeurd is? Uit eenige woorden van mevrouw Charlier, die mij zooeven verlaten heeft om *uw nicht Marcelle*, (hij drukte ironisch op deze woorden) *haar nicht uit Normandië* (nog sterker ironie) te bezoeken, uit die woorden, zeg ik, heb ik begrepen, dat gij mij bij mevrouw Prével tot uw dupe hebt gemaakt, dat gij mij toegelogen hebt....'

Maar hier sneed Pierrette onverwachts deze acte van beschuldiging af.

'Heeft *mevrouw uw tante* u zoo slecht opgevoed, mijnheer?'

Zij had zich geheel hersteld. Ho, ho! Hij was onwellevend! Hij nam het dus op dien toon op! Roger verwachtte zoo stellig een excuus in plaats van een dusdanig verwijt, dat dit laatste hem voor een oogenblik geheel van zijn stuk bracht.

'Ja, mijnheer,' hernam het meisje. 'Mijn tante heeft twee nichten. Ik heet geen Marcelle, maar Pierrette; ik woon niet in Normandië, maar te Batignolles. Daar gij mij voor mijn nicht aanzaagt, heb ik mij vermaakt u in dien waan te laten - ziedaar mijn heele misdaad. Iedereen zal u zeggen, dat op een dag van carnaval of mi-carême zulke dingen niet verboden zijn; en wanneer gij al uw bedaardheid en koelbloedigheid zult teruggekregen hebben, zult ge zelf inzien en erkennen, dat dit zeer groote woorden zijn en een zeer hevige toorn voor een onbeduidende guiterij, waaraan gij een beteekenis toekent, die, veroorloof mij het u te zeggen, eenvoudig.... belachelijk is.'

'Belachelijk?' herhaalde Roger. 'Gij vindt, dat ik een belachelijke beteekenis hecht aan... Welnu, oordeel zelf, mejuffrouw. Toen een toeval mij openbaarde, dat gij met mij gespeeld hadt, kwam ik juist bij uw tante om de hand harer nicht te vragen.'

Dat was nu wel niet precies waar, maar Roger verkeerde niet in een gemoedsstemming om elk woord te wegen.

Wat Pierrette betreft, deze gevoelde zich op haar beurt tamelijk ontwapend; een blos steeg haar naar de wangen, maar zij herstelde zich met alle inspanning, en zonder in het minst den spottend agressieven toon te wijzigen, waarmede zij haar eersten aanval begonnen was, hernam zij:

'Het spijt mij ten hoogste, mijnheer, dat ik de oorzaak geweest ben van zulk een vergissing. Ik moet u bekennen, dat ik niet verdacht was op zulk een - haastig aanzoek. Maar stel u gerust. Er is hier eenvoudig een *erreur de personne*. In deze omstandigheden mag uw aanzoek beschouwd worden als niet gedaan te zijn, en terstond zal mijn tante op de hoogte gebracht worden door.... mij zelve.'

Zij sprak met bestudeerde kalmte. Roger keek haar aan.

‘Wanneer ik bedenk,’ zeide hij, ‘dat ik mij bekoord gevoelde door de naïveteit, de frischheid van uitdrukking, die ik in u meende te ontdekken.... en dat dit alles,

die aardige verwondering, die vertrouwelijke vroolijkheid, die oprechtheid niets anders was dan de kunstgrepen van een coquette....'

'De kunstgrepen eener coquette!' herhaalde Pierrette thans buiten zich zelve.

'Niets dan de kunstgrepen eener coquette, niets dan een onbegrijpelijke comedie!' hield Roger vol. 'Ja, onbegrijpelijk, want zeg mij nu eens, waarom hebt gij er genoegen in gevonden mij aldus te bedriegen? Wat wildet gij dan toch wel?'

'Waarom, mijnheer?' hernam het jonge meisje, door deze woorden juist niet milder gestemd, 'waarom? Ik ben ten volle bereid het u te zeggen. Omdat mijn nicht Marcelle een mooien bruidsschat heeft, en omdat in mij, die zeer arm ben, de begeerte opkwam eens te weten, bij ondervinding te weten, hoe jonge lieden het aanleggen, om verliefd te worden op een mooien bruidsschat. Dat is de reden.'

'Gij hebt dus gedacht, dat ik....'

'Ik heb gedacht, dat mevrouw Saugé, uw tante, die de omstandigheden, waarin Marcelle verkeert, zeer goed kent, voor haar neef een schoonen droom gedroomd heeft, en dat die schoone droom den neef van mevrouw Saugé heeft toegelachen, ja, mijnheer. Maar als ik lichtzinnig, spotziek, ondeugend geweest ben, coquette was ik niet; ik heb, maar het is, dunkt mij, onnoodig dit te zeggen, niets aangenomen voor mij zelve, noch de hulde, noch het aanzoek, die bestemd waren voor.... Marcelle Rémont.'

'Welnu, mejuffrouw,' antwoordde de jonge man met smartelijke verontwaardiging, 'gij hadt ongelijk, en weinige woorden zullen voldoende zijn, om u hiervan te overtuigen. Daareven heb ik aan mevrouw Charlier den wensch te kennen gegeven, het jonge meisje te huwen, met wie ik op het bewuste bal gedanst heb. Mijn voornemens zijn niet veranderd: wilt gij mijn vrouw worden?'

Maar terwijl de arme Roger deze woorden sprak, wist hij ternauwernood meer, of hij Pierrette beminde of verfoeide, en dit huwelijksaanzoek, met een stem, trillend van toorn en droefheid, had eigenlijk meer van een oorlogsverklaring, dan van een liefdesdeclaratie!

'Gij hebt u ten eenenmale vergist, mijnheer,' antwoordde mejuffrouw Rémont, nu zeer koel. 'Ik heb het u reeds gezegd: ik dacht er slechts aan mij te vermaken, wel een beetje dwaas, ik beken het; maar ik deed het, als een slecht opgevoed kind, niet als een jonge dame, die naar een echtgenoot zoekt. En ik heb niet den minsten lust met u te trouwen.'

Hij wilde spreken, maar zij weerhield hem.

'Mijn antwoord is geheel beredeneerd,' zeide zij, 'en geheel en al onafhankelijk van de omstandigheden, die ons zoo jammerlijk te zamen gebracht hebben. Ik heb mijn vader altijd zien werken, ik heb zelve ook steeds gearbeid. Dit zal u doen begrijpen, dat de gewoonten, die men mij heeft doen aannemen, en de voorbeelden, die ik steeds onder de oogen heb gehad, mij er toe geleid hebben hen te versmaden, die niet arbeiden. Nooit zal ik een leeglooper huwen!'

Roger was zeer bleek geworden, maar de uitbarsting, die Pierrette in een soort van oorlogszuchtigen roes uitgelokt en verwacht had, volgde niet.

De heer Marçay boog diep.

'Gij hebt gelijk, mejuffrouw. Maar één ding kan ik u verzekeren: als ik een weinig schuldig geweest ben, een weinig laf, door mij, na drie jaren studie aan de Ecole centrale, en een jaar dienst bij het regiment, eenige maanden toe te eigenen van

vrijheid, van ontspanning, van ongedwongen prettig rondzwalken, dan, mejuffrouw, heb ik die fout thans wel uitgeboet, o volkomen.'

Mevrouw Charlier trad de kamer binnen. Pierrette maakte zich haastig uit de voeten en keerde naar Marcelle terug. Na verloop van eenige oogenblikken hoorde zij schreden in de gang, vervolgens het gedruisch van de voordeur, die gesloten werd, en mevrouw Charlier kwam terug.

'Nu is er een tweede storm in aantocht,' dacht Pierrette.

Maar zij bemerkte weldra, dat Roger niet over hun kibbelarij gesproken had.

'Die arme Marçay, welk een dwaas!' verklaarde de oude dame. 'Begrijp eens, Pierrette, hij is doodelijk verliefd op je, maar hij heeft mij verteld, dat je koelheid hem geheel en al ontmoedigd heeft. Wat heb je nu eigenlijk op hem tegen?'

Het jonge meisje haalde de schouders op.

'Niets.... hij bevalt mij niet,' zeide zij.

En vast besloten dit belachelijk avontuur te vergeten, veinsde zij voor het overige deel van den dag een onbezorgde vroolijkheid.

Maar 's avonds toen zij alleen was, bespeurde zij alras, dat de met geweld verjaagde herinneringen haar ondeugend in heur kamertje zaten te wachten.

'O mijn hemel!' dacht zij, 'te moeten denken, dat *hij* wel moest gelooven, dat ik comedie speelde om getrouwd te raken; te moeten denken, dat hij het misschien een oogenblik geloofd heeft.' En eensklaps begon zij te schreien.

Een bescheiden minnaar.

De proefnemingen in de Vogeezen hadden niet al de gehoopte resultaten opgeleverd, en nauwelijks was de heer Rémont te Parijs teruggekeerd, of hij had zich met nieuwer ijver aan het werk gezet, om de oorzaak van dit gedeeltelijk échec op te sporen. Marcelle, van haar influenza hersteld, maar nog zwak, was met haar peettante, mevrouw Charlier, naar Normandië vertrokken.

Tante Gertrude schreef zoo goed als nooit; de heer Rémont verliet zijn laboratorium slechts om te komen eten, en zoo gevoelde Pierrette zich nu zeer eenzaam en verlaten in het groote huis.

Op zekeren avond was het bijna acht uur, en Thérèse had gemelijk de soep maar weer op het vuur gezet, toen de professor uit zijn laboratorium trad.

'Nu ben ik een gelukkig man, beste!' zeide hij, zich tegenover zijn dochter aan tafel plaatsende. 'Eindelijk heb ik een praeparator gevonden, of liever een medewerker, door middel van de advertentie, die ik, zooals gij weet, in de *Moniteur des Chimistes* geplaatst heb. Deze jonge man, een oud-leerling van de "Ecole centrale," heeft mij openhartig verklaard, dat hij een belangrijker werkkring zoekt, en dus het kleine baantje, dat ik hem aanbied, slechts tijdelijk kan aanvaarden; maar wij hebben den ganschen dag gearbeid en reeds heel wat werk samen afgedaan. Verbeeld u, hij kent mijn zuster, 't is die neef van mevrouw Saugé, die....'

Pierrette was een oogenblik onthutst, maar dapper op de manier van lieden, die zingen, als ze bang zijn, liet zij haar vader den zin zelf niet voltooien.

'O, dat weet ik,' antwoordde zij. 'Mevrouw Saugé is een vriendin van tante Gertrude. Ik heb met dien heer gedanst op het bal bij de Prével-Desforges.'

'Hij heet Roger Marçay,' vervolgde haar vader, rustig. ''t Is een aardige jongen, zeer ontwikkeld, zeer gedistingueerd. Ik was een beetje verlegen, dat ik hem zoo lang gehouden had, en verzocht hem dus ons diner zonder complimenten te willen deelen; maar hij bedankte bescheiden, daar hij vreesde u in ongelegenheid te brengen.'

‘Hij heeft goed gehandeld,’ bevestigde Pierrette.

Na den maaltijd vouwde zij de *Moniteur des Chimistes* open en zocht werktuigelijk naar de annonce, waarvan haar vader gesproken had.

‘Men zou waarlijk zeggen,’ dacht zij, ‘dat die mijnheer voor ernstig man gaat spelen om mij in het ongelijk te stellen, en dat hij er op staat, dat ik zulks wete.’

Toch was in het eerste oogenblik een kleine vreugde haar hartje binnengeslopen.

‘Als hij eens *om mij* zijn leven veranderd had?’

Maar onmiddellijk had hij zich tegen deze zwakheid verstaald.

‘Voor mij? Loop heen! Hij heeft bemerkt, dat zijn leegloopen hem in een valsch en ongunstig licht plaatst, en zijn hoogmoed heeft daaronder geleden. Voor mij? Hij heeft niet eens beproefd mij terug te zien; nu, daarvoor blijf ik hem trouwens dankbaar.’

De heer Rémont scheen zich meer en meer aan zijn medewerker te hechten; althans hij hield niet op diens verdiensten, ontwikkeling, kennis en karakter te roemen - met tergende hardnekkigheid. Toch bleef deze altijd stijgende sympathie vrij van alle egoïsme. Op de warme aanbeveling van den professor werd Roger Marçay op hoogst voordeelige voorwaarden als ingenieur geplaatst aan een fabriek van chemische producten, waarvan de eigenaar, de heer Maille, sedert jaren met Pierrette's vader op zeer vriendschappelijken voet verkeerde.

‘De betrekking is nu reeds prachtig,’ zeide de heer Rémont tot zijn dochter. ‘En daar Maille een goeden kijk op de menschen heeft, kan Marçay groote verwachtingen koesteren van de toekomst, die voor hem open ligt.’

‘'t Is nog zoo kwaad niet, door u geprotegeerd te worden, vadertje!’

‘Misschien. Maar,’ vervolgde de brave man, zonder het ietwat stekelige in Pierrette's toon te bespeuren, ‘welk een dankbaarheid heeft de arme jongen mij daarvoor betoond! Een oogenblik aarzelde hij, en toen.... verbeeld je, heeft hij mij hartelijk omhelsd. Dat is éen van de goede eigenschappen, die mij in hem behagen: die ongekunsteldheid van een loyale en aanhankelijke natuur. Hij is nog zeer jong, die ingenieur van 25 jaar, evengoed als gij, Pierrette!’

Zij omhelsde haar vader; zij vond hem zoo goed, zoo goed.... dat zij er plotseling door bewogen werd.

Eenige dagen later kwam de professor thuis met een arme-zondaarsgezicht.

‘Pierrette,’ zeide hij, ‘ge zult me beknorren. Ik heb Marçay ontmoet, we hebben wat met elkander gebabbeld, en.... ik had hem zooveel zaken uit te leggen, dat ik hem uitgenoodigd heb morgen bij ons te komen eten.’

Een schaduw, maar het geleek wel een blos, gleed over Pierrette's gelaat.

‘Daar gij hem uitgenoodigd hebt, vader, zullen wij hem zoo goed mogelijk ontvangen.’

Geholpen door Thérèse, stelde Pierrette een zeer keurig menu samen. Zij haalde het witte servies met gouden bloempjes voor den dag, zij kocht bloemen om de tafel te sieren, en.... zij besloot haar Zondagsche japon aan te trekken, een eenvoudige sergen japon, die zij tamelijk uit de mode vond.

‘De heer Marçay zal zien, dat wij lieden zijn, die de menschen fatsoenlijk kunnen ontvangen, als wij ze ontvangen willen,’ dacht zij, zich op de lippen bijtende. ‘Maar hij zal ook kunnen merken, dat ik, zie - zóóveel niet om hem geef.’

En zij knipte met haar vinger in de lucht. Maar met haar schoone gouden lokken, die haar met een kapsel van licht sierden, als het petekind eener tooverfee, scheen zij steeds ‘en toilette’ te zijn; en daar zij bovendien de onvoorzichtigheid had een witte aster op haar boezem te hechten, zei Roger tot zichzelf, zoodra hij binnentrad:

‘Kijk, kijk, wat heeft zij zich opgesierd!’

Hij was min of meer bleek, hij scheen gegeneerd of misschien ontroerd. Pierrette bemerkte zulks bij het eerste woord, dat hij sprak, na haar gegroet te hebben.

Dien avond maakte Roger Marçay kennis met een Pierrette, die hij niet kende;

een Pierrette, die hem nu en dan door een vluchtige flikkering der oogen, door een kinderlijken trek om den mond, door een onverwachte hoofdbeweging herinnerde, zoowel aan de bekoorlijke Pierrette van het bal blanc, als aan de ondeugende Pierrette bij mevrouw Charlier; maar in elk geval een zeer waardige, zeer gedistingueerde Pierrette, wie men noch de houding, noch de hoedanigheden van een volmaakte meesteresse des huizes ontzeggen kon.

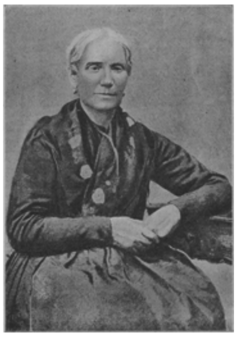

MARGHERITA SARTO-SANSON, DE OVERLEDEN MOEDER VAN Z.H. PIUS X.

't Was Jozef's moeder, die het eerst...
Op de overleden moeder van den Paus.

't Was Jozef's moeder, die het eerst
Naar Jozef's schoone droomen hoorde
En noô zijn vrome jeugd-vreugd stoorde
Met vrome vreeze en glimlach teerst:
‘Zou ooit voor Sarto de uchtend komen,
Die wáár wees Jozef's sterren-droomen?’

't Was Jozef's moeder, die het eerst
Met diepsten deemoed neer ging knielen,
Als telkens aanwies 't heir der zielen,
Door Jozef's welkom licht beheerscht;
Moest moeder haast voor 't kind niet schromen,
Wiens zon zoo hoog rees boven droomen?

't Was Jozef's moeder, die het eerst
In Pius Jozef weer herkende,
Toen, vóór hij zich tot de aarde wendde,
Zijn Petrus-beden eerst en teerst
Een zegen zeiden voor de doode, -
Die juichte om Jozef's blijdschap bloode.

C.R. DE KLERK.

RIESE. GEBOORTEPLAATS VAN PIUS X, MET DE PAROCHIEKERK, WAAR Z.H. ZIJNE EERSTE H. MIS OPDROEG.

Roger had echter niet veel gelegenheid zich met deze nieuwe Pierrette te onderhouden. De avond was gewijd aan de scheikunde en de ontdekkingen van den heer Rémont.

RIESE. DE HERBERG ‘DE TWEE ZWAARDEN’ VAN 'S PAUSEN ZWAGER GIOVANNI PAROLIN.

Volop genoot de professor van het zeldzame en kostelijke genot, na zooveel onderzoekingen in de eenzaamheid van het labo-

ratorium, eens van gedachten te kunnen wisselen met een toehoorder, die in staat was hem te begrijpen en te verstaan; die hem kon antwoorden, anders dan een leek of een onverschillige. Hij sprak dan ook overvloedig, vroolijk en opgeruimd. En daar Pierrette haar vader beminde, al was haar liefde voor de chemie niet bijster groot, zoo toonden ook haar gelaat en haar glimlach, hoezeer zij onder den invloed was van de vroolijkheid en de hartelijkheid, die haar omgaven.

RIESE. GEBOORTEHUIS VAN Z.H. PIUS X.

'Welk een heerlijke avond,' riep de heer Rémont uit, toen de ingenieur afscheid nam. 'Gij zijt een onderhoudend prater, mijn jonge vriend. Kom maar eens spoedig weer! Als wij daartoe eens een dag bepaalden?'

RIESE. EENIGE FAMILIELEDEN VAN Z.H. PIUS X: ZIJN ZUSTER TERESE PAROLIN-SARTO EN ZIJN ZWAGER GIOVANNI PAROLIN MET KINDEREN EN KLEINKINDEREN.

Zij stonden met hun drieën in het werkkabinet van den professor. Onwillekeurig ondervroeg Roger met den blik Pierrette's oogen. Die blik zeide:

'Gij weet wel, mejuffrouw, dat ik gaarne terug zou komen.... maar hoe kan ik dat doen zonder uw verlof?'

De oogen van het jonge meisje, blauw en helder als een rustige waterspiegel, verwaardigden zich niet op deze stomme vraag te antwoorden; maar haar mond was minder wreed.

'Bepaal een dag, mijnheer,' verzocht zij. 'Mijn vader vindt er zooveel genoegen in, u te zien.'

Alles eindigt met een huwelijk.

Sedert het oogenblik, waarop mejuffrouw Rémont hem veroorloofd had 'een dag te bepalen', was Roger Marçay dikwijls teruggekomen in het kleine vertrek der rue des Batignolles. Deels omdat het vervelend wordt altijd te pruilen, deels omdat zij zich half en half verplicht achtte vriendelijk te zijn jegens iemand, die haar vader zulke gelukkige uren bezorgde, had Pierrette ten langenleste haar plechtstatige manieren er aan gegeven.

De conversatie was lang zoo geleerd niet meer, wanneer het drietal om de tafel zat, die door haar zorgvuldig en smaakvol met bloemen versierd was, of als men na een heeten dag, vermoeid en mat op het balkon eenige frischheid zocht. Evenals op het bal moest Pierrette telkens erkennen welk een vreemde, verwonderlijke overeenstemming er bestond tusschen de gedachten en gevoelens van den heer Roger Marçay en die van mejuffrouw Pierrette Rémont. Langzamerhand dan ook en zonder dat zij er zich zelve rekenschap van gaf, was Pierrette weer het eenvoudige, vrijmoedige, ongekunstelde, vroolijke meisje geworden, dat de zwarte rok terstond in haar had opgemerkt, en een soort van zachte kameraadschap had deze twee groote vijanden vereenigd.

Over het verledene kon niet gesproken worden; niets was er dus van gezegd. Het werkzame leven scheen Roger te bevallen. Bij den heer Maille stond hij zoo hoog aangeschreven, dat deze reeds gezinspeeld had op een mogelijke deelgenootschap. Hij ontving den jongen man bij zich aan huis, en had hem aan zijn vrouw en dochter voorgesteld.

En ziedaar hoe de heer Rémont, als een echt geleerde, die door het werkelijke leven gaat zonder iets te zien, op een goeden dag tot zijn dochter zegt:

'Weet je, wat ik geloof, Pierrette, die Marçay zal op slot van rekening nog met mejuffrouw Maille trouwen.'

En Pierrette dacht: Het stond geschreven, dat de heer Marçay een schitterend huwelijk zou doen.

Zeker, zij had zich bedrogen in de ontknooping van 'Asschepoester!' Bekoord door de prinses, met wie hij op een feestavond kennis maakte, had de koningszoon getracht haar terug te zien; maar wat had hjj gevonden? Een slecht gekleed, burgerlijk meisje, dat zich bezig hield met het huishouden en waaiers schilderde om geld te verdienen.... Toen, bedrogen en ontmoedigd, had hij de schoone danseres vergeten, om een zeer rijke jonge dame te huwen.... dat was het banale slot van de geschiedenis, zoo verleidelijk in den beginne.

En meer dan ooit vermeed Pierrette, zich voor hem op te schikken.... Zij scheen verstrooid bij zijn vragen, verwaardigde zich niet hem toe te lachen, en nam in zijn tegenwoordigheid de stem, het gelaat, de houding aan van een persoon, zoo onverschillig mogelijk.

Juffrouw Rémont werkte veel. Meer en meer vloeiden de bestellingen der kooplieden haar toe; ook had zij eenige lessen in het aquarelschilderen aangenomen, verscheidene per week. Menigmaal dus was zij vermoeid. Op een avond, een somberen avond, mistig en koud, kwam zij thuis meer afgemat dan ooit, verdrietig, mistroostig. Het scheen wel of thans dat leven van eentonigen arbeid haar begon tegen te staan; een leven zonder eerzuchtig doel, een leven, alle dagen hetzelfde, en waarin haar hart en verbeelding als begraven waren, zonder hoop op geluk.

Zij wierp hoed en mantel op haar legerstede en ging met vluggen tred naar het kabinet haars vaders; maar op den drempel bleef zij staan: de heer Marçay was daar. Met een tamelijk ontevreden gelaat luisterde hij naar den heer Rémont, die op halfluiden toon sprak. 't Leek wel een geheime vergadering!

‘O, pardon,’ zei het meisje verlegen en wilde zich verwijderen. Maar haar vader hield haar terug.

‘Blijf ik heb u wat te zeggen, mijn lieve. Vooreerst, mijnheer blijft vandaag dineeren.’

‘Goed, papa,’ stemde Pierrette toe op haar koelsten toon.

‘Maar dat is nog niet alles,’ hernam de heer Rémont. ‘Ik ben belast, of ten minste zoo goed als belast, met een allerdelicaatste, diplomatieke zending.... ik moet zeer handig Marçay trachten uit te hooren, zonder dat ik het opzettelijk schijn te doen.... om het maar in weinig woorden te zeggen, 't komt mij voor, dat Maille geheel gedisponeerd is om onzen vriend Roger tot zijn schoonzoon en deelgenoot te maken.... En dat jonge mensch daar toont zich afkeerig en werpt mij tegen, dat hij mejuffrouw Maille niet kent, in plaats van mij om den hals te vliegen. Maak hem eens een beetje beschaamd over zijn onverschilligheid; je hebt toch zoo dikwijls herhaald, dat je zooveel van dat lieve meisje houdt. Komaan, lees hem maar eens goed de les; ik geef hem aan je over, terwijl ik even van kleederen ga verwisselen.’

Pierrette had grooten lust te zeggen, dat de aarzelingen van den heer Marçay haar niet aangingen, maar zij wilde voor geen geld ter wereld, dat men haar verdacht dit huwelijk *persoonlijk* te duchten. Overigens, vóór zij een woord had kunnen zeggen, bevond zij zich met Roger alleen. Dat was de eerste maal sedert hun fameusen twist.

Wat *hem* betrof, hij scheen te wachten tot zij zou spreken. Zij had zich reeds verscheidene dagen zoo koel getoond, dat hij wel eenige fierheid kon toonen, en den schijn vermijden, als bedelde hij heur advies af.

‘Mijn vader heeft gelijk, mijnheer,’ begon zij ten laatste. ‘Mejuffrouw Maille is een der liefste meisjes, die ik ken. Ik heb haar les in het aquarelschilderen gegeven - zij legde bijzonderen nadruk op dezen zin - en onze omgang heeft mij gelegenheid gegeven, haar uitstekend hart te waardeeren, haar kiesche opvattingen, kortom al die hoedanigheden, welke een volmaakte echtgenoote kenschetsen.’

Roger keek haar oplettend, wel een beetje strak aan.

‘En bovendien zou het een prachtig huwelijk zijn, niet waar?’ zoo onderbrak hij haar eensklaps. ‘Een allerprachtigst huwelijk, en *dat* zoek ik. Want, ziet ge, om een mooi huwelijk te sluiten, heb ik mijn leven veranderd, en ben ik de nederige dienaar van den heer Rémont geworden; om een mooi huwelijk te sluiten ben ik bij den heer Maille in betrekking gegaan; om een mooi huwelijk te sluiten heb ik mij met ziel en lichaam aan den arbeid gezet, met het vaste voornemen een positie te verwerven,

een ernstige, zekere, schitterende positie zelfs! En nu ben ik beloond voor mijn inspanning, want....'

Maar plotseling bleef hij steken.

'Pierrette,' riep hij uit, 'mijn lieve, kleine Pierrette, waarom weent ge?'

Terwijl hij sprak, had het meisje haar gelaat met beide handen bedekt en begon eensklaps te snikken als een wanhopige.

'Waarom weent ge?' herhaalde Roger, terwijl hij teeder hare handen nam, nog bevochtigd met haar tranen.

'Omdat ik u gekweld heb, en omdat.... ge vreeselijk ondeugend zijt....'

Het antwoord scheen wel wat onsamenhangend, maar onze Roger was van zoo'n beetje niet vervaard en antwoordde met dezelfde *logica:*

'Als ik ondeugend ben, mijn dierbare, dan komt het, omdat ik u liefheb!'

Pierrette was weer meester van haar handen geworden, en had opnieuw haar gelaat daarin begraven.

'En bovendien,' vervolgde hij, 'zijt gij ook ondeugend geweest, en veel ondeugender dan ik: gij hebt mij miskend, mij beschuldigd, gij hebt mij honderd maal ontmoedigd, gij hebt mij doen lijden.'

Zij antwoordde niet terstond, maar haar oogen begonnen weer te glimlachen. De gedachte, dat zij Roger had doen lijden, scheen haar een waar genot te verschaffen.

'Toch,' lispelde zij ten laatste, 'toch zult gij er niet op kunnen zweren, dat uw tante haar bedoelingen niet had, toen zij u verzocht op het bal bij de Prével's met mejuffrouw Rémont te dansen.'

'Daar zal ik ook volstrekt niet op zweren,' zeide de jonge man, 'want mijn tante heeft het mij onlangs bekend. Maar dit kan ik u verzekeren: de goede vrouw stond te zeer op de gelukkige verwezenlijking harer plannen, dan dat zij haar neef gezegd zou lebben, dat het om een huwelijk ging, en vooral, Pierrette, om een rijk huwelijk.... Zij kende haar neef eenigszins! Nooit zou zij zulk een onvoorzichtigheid begaan hebben.'

Blozend en verward sloeg Pierrette de oogen neder.

'Ik ben dus naar het bal gegaan,' vervolgde hij, 'met de loffelijke bedoeling, meer ten genoege van mijn tante dan van mij zelf, een kleine *provinciale* ten dans te vragen, die, naar het scheen, gevaar liep veronachtzaamd te worden, maar.... Maar ik moet het u bekennen, nauwelijks binnengetreden, vergat ik mijn zending, mejuffrouw Rémont en mijn tante. Het jonge meisje, dat mij aantrok, terstond, mejuffrouw, o, bij den eersten aanblik, dat was evenmin mejuffrouw Rémont, de provinciale, als mejuffrouw Rémont, de parisienne; evenmin mejuffrouw Rémont, zonder bruidsschat, als mejuffrouw Rémont, de erfdochter;.... 't was een kleine, witte Pierrette, die glimlachte, omdat zij zoo mooi gekleed was en zich zoo vermaakte; een lieflijk schepseltje, dat, als in een droom, voor mijn oogen verscheen, te midden van die gansche schare; en die ik langen tijd met de oogen gevolgd heb, zonder iets van haar te weten, zelfs niet haar naam.'

'Ik ben geen schepseltje uit een droom,' zuchtte Pierrette.

'O,' hernam Marçay, 'nu zijt ge voor mij nog meer, nu zijt gij u zelve, en weldra zult ge.... Pierrette, gij veracht mij toch niet, wel?'

Zachtjes meegetrokken, leunde het kopje met de gouden lokken, onderworpen en gedwee op den schouder van Roger.

'Neen,' antwoordde zij zachtjes, 'ik veracht u niet meer, integendeel, ik acht u ten hoogste.'

Maar dezen keer zeiden haar oogen meer dan haar mond.

‘Welnu, Pierrette,’ riep de heer Rémont, die op dit oogenblik rustig en doodbedaard binnenkwam op zijn pantoffels en in een gemakkelijk huisgewaad, ‘ben je welsprekender geweest dan ik? Die jongen valt mij tegen; ik meende, dat hij eerzuchtig was....’

‘Helaas, mijnheer,’ antwoordde Roger voor haar, ‘dat ben ik. Ik ben het nog veel erger, dan gij wel meent.... wilt gij mij de hand schenken van mejuffrouw Pierrette?’

K. ONEL.

Riese,
Geboorteplaats van den Paus, tegenwoordig nog het hoofdkwartier der familie Sarto.

Het wereldfeit der paus-keuze van den vierden Augustus dezes jaars heeft plotseling aan de onaanzienlijke Venetiaansche gemeente Riese een belangrijke historische beteekenis gegeven. Vooral voor ons, katholieken, heeft de naam van het voorheen niet genoemde plaatsje een lieven klank gekregen, het plaatsje is ons dierbaar, alsof we er allen gemeenschappelijk onze heerlijkste en heiligste jeugd- en familieherinneringen hadden.

Riese en Rome - het is voor ons een namenpaar geworden als Nazareth en Jerusalem; Riese en Rome, - die namen zijn voor ons één als Jozef Sarto en Pius de Tiende. We zouden nu vooral wel eens naar Rome willen om neer te knielen aan Pius' voeten en den zegen te ontvangen van Zijne Heiligheid. Maar we zouden op de terugreis Riese willen aandoen om met Sarto's te spreken over hun Jozef, om in het huis te gaan, waar hij geboren werd, om met de familie Parolin-Sarto in de ‘Twee Zwaarden’ te klinken op Pius' lange paus-leven, om oude jeugdmakkers en schoolkameraden van den eenvoudigen en vroolijken jongen Jozef Sarto te ontmoeten te Riese en Castelfranco, het plaatsje in de nabijheid, waar hij les heeft gehaald. Hoe zouden al die nederige, blijhartige landlieden ons bijvallen, als we hunnen Jozef vergeleken met zijn oud-testamentischen naamgenoot, in zijn jeugd een Mesopotamisch herdersknaap, als man een Egyptisch vorst, boven allen gevierd om zijn grootheid en wijsheid! Hoe zouden ze 't ons toejubelen: ‘Ja, maar ónze Jozef wint het toch nog!’

De vader van den Paus, Giovanni Battista Sarto, een man van onaanzienlijke afkomst, die deurwaarder was in Riese, is reeds 20, zijne moeder Margherita Sarto-Sanson, 10 jaar overleden. De laatste heeft haar Jozef [Giuseppe], die zijn moeder zoo aandoenlijk-hartelijk moet hebben liefgehad, nog kardinaal gezien. Met de hoogste priestereer echter, die zij wel evenmin als Jozef zelf voor haar jongen heeft durven droomen, met het Opperpriesterschap bekleed, heeft ze hem op aarde niet mogen aanschouwen. Wel was dit geluk weggelegd voor 's Pausen eenigen broeder, postbode op een plaatsje bij Mantua en zijne zes zusters: Antonia, gehuwd met een kleermaker en Lucia, getrouwd met een koster, beiden wonende op het dorp Salzano, waar Z.H. vroeger pastoor was, - Teresa, gehuwd met Giovanni Parolin [zie de familiegroep-Sarto te Riese] en verder de ongehuwde: Rosa, Anna en Maria, respectievelijk 55, 57 en 58 jaren oud, die samen te Venetië de huishouding waarnamen van hun gepurperden broeder, en die, naar in de bladen verluidt, nu in een klooster te Rome haren intrek hebben genomen.

Van Sint Valerius en Sinte Caecilia.
A^{o}. D^{i}. 230.
(*Slot.*)

Eéne bede wijkt niet uit Valerius' biddend hart. Zijn beminde broeder Tiburtius, de gezel zijner zonnige, blijde jeugd, de vertrouweling zijner knellende zorgen voor Caecilia, die zich thans in niet te droomen geluk en niet in het minst te vermoeden

vreugde hebben opgelost, - Tiburtius is nog een heiden. Toch bezit hij de heerlijkste gaven naar geest en hart. Hoe goed, hoe edelmoedig is hij. Hoe is hij tot ieder offer bereid. O, mocht ook hem de genade des geloofs ten deel vallen. Welk een voortreffelijke Christen zou hij wezen. Vol vuur voert Valerius dit alles ten gunste van zijnen jeugdigen broeder aan, en legt den schoonen engel met dat innig vertrouwen, dat men in eenen ouderen broeder stelt, bloot, wat hem zoozeer ter harte gaat. Weinige uren geleden zou de gedachte, met een hemelgeest van zoo ongekende schoonheid te zullen gaan spreken, hem hebben doen huiveren, en thans onderhoudt hij zich met hem in het vertrouwelijkst verkeer, wordt niet moede de voorspraak van den hemeling in te roepen voor het behoud, voor de redding zijns broeders. En wat vermag niet het gebed van een martelaar?

Terwijl de jongeling tot den engel bad en Caecilia zijne gebeden met hart en mond ondersteunde, overviel Tiburtius, die ver af in zijn paleis vertoefde, plotseling eene jagende onrust, zooals zij alleen kennen, voor wie het licht der genade begint door te schemeren. Daarbij kwam Valerius' tocht naar de Catacomben en de verandering, die in hem was geschied. Het scheen Tiburtius of zijn broeder geheel en al wijsgeer was geworden. Valerius was thans ernstiger, meer in gedachten verzonken, vriendelijker, waakzamer, voorzichtiger in zijn spreken, in één woord - minder heiden dan vroeger. Dit alles maakte op Tiburtius zoo geweldigen indruk en bracht zulk een ommekeer in zijne begrippen te weeg, dat hij, zonder het te vermoeden, den weg ter bekeering al reeds had betreden. Op eens, als roept hem eene bekende stem, overvalt hem onstuimig, onbestemd verlangen naar zijnen broeder. Valerius is ongetwijfeld thans reeds lang uit de Catacomben teruggekeerd. Welk een tijding kon hij vandaar ook voor hem hebben medegebracht? Welke oplossing dier groote vraag, die brandt in Tiburtius' borst? Hoe gloeit zijn hoofd, hoe klopt en bonst zijn hart! O, had hij zekerheid! Misschien is Valerius bij Caecilia, daarheen dan terstond de schreden gericht.

Met haastigen tred ijlt hij voort door Rome's straten, het forum over, onder den triomfboog door. Hij bemerkt geen druk gewoel van menschen, geen lachende of groetende vrienden en bekenden, rusteloos en met jagend hart vervolgt hij zijn weg.

***

‘Verhaal mij nu, hoe alles zich heeft toegedragen en verzwijg mij, bid ik u, niets!’ zeide Caecilia tot haren ouden dienaar Crispus. ‘Hoe verwierven de zalige martelaren hunne hemelkronen? - O, geliefden!’ voegde zij na eenige oogenblikken er aan toe, de blikken ten hemel richtend, als aanschouwde zij Valerius en Tiburtius met hunne onverwelkbare kronen getooid. ‘O, geliefden! waarom liet gij mij hier achter?’

‘Ach, edele meesteresse,’ antwoordde Crispus, ‘het was een glorievol oogenblik, maar bij de gedachte er aan kunnen mijne oude oogen de tranen niet bedwingen. Hoe edel, hoe grootmoedig waren zij! En welk een lang, gelukkig leven wachtte hen nog!’

‘Wij kunnen ons leven, goede Crispus, niet beter besteden, dan door het aan onzen Fleer en God weder terug te schenken, van Wien wij het ontvingen,’ zeide Caecilia.

Ook hare oogen hadden zich met tranen gevuld; maar het waren vreugdetranen en in dien naar den hemel starenden blik lag troost en zalige hoop. Had de engel ook haar niet een bloemenkrans toegereikt? Dat had toch ongetwijfeld een gelukkige beduidenis. Zij mocht dus hopen, als Valerius ook de martelkroon te zullen verwerven.

‘Waar moet dat heen,’ zeide de oude Crispus mistroostig, ‘nu de praefect Almachius zelfs aan het edele geslacht der Valerii de hand durft slaan?’

‘Hij zendt ze slechts naar een beter oord,’ onderbrak hem Caecilia, ‘naar het hemelsche Jerusalem, naar ons aller vaderland. Maar verhaal mij nu van hunnen marteldood!’

‘Gij kent dien trouweloozen Zopyrus,’ begon de oude, ‘ik bedoel dien, welken onze heilige vader Urbanus naar de boetenden verwees, omdat hij zich door allerlei uitvluchten had weten te redden, toen hij was aangeklaagd, Christen te zijn. Die Zopyrus was het, die de beide broeders bij den praefect aanklaagde, dat zij de op het forum verspreid liggende beenderen der martelaren hadden bijeenverzameld en in de Catacomben begraven.’

‘Was dat hunne misdaad?’ vroeg Caecilia met stralend gelaat. ‘God zij geloofd! Dan is ook voor mij het uur des heils niet meer verre; want ook ik heb mij aan die misdaad schuldig gemaakt. Gij weet, Crispus, dat ik hen met den goeden, ouden Timotheus, die ook reeds tot de zaligen behoort, in dit werk van naastenliefde heb bijgestaan. O, mocht het ook mij spoedig vergund zijn, zooals zij te lijden!’

De gedachte aan haren naderenden marteldood vervulde haar met zooveel vreugde, dat zij in verrukking als reeds op weg scheen naar de hemelsche eeuwigheid. Door heilige huivering aangegrepen, stond de oude Crispus voor haar, als aanschouwde hij een engel. Langzaam zette hij zijn verhaal voort.

‘Toen de soldaten hen voor Almachius sleepten, hoorde ik, dat de edele Valerius, zich tot zijnen broeder wendend, uw naam uitsprak.’

‘Mijn naam?’ vroeg Caecilia bezorgd. ‘Liever hoorde ik u zeggen, dat hij Tiburtius bemoedigde voor den Heer te lijden en te sterven.’

‘Vrees niets, edele meesteresse; dat was het juist, wat hij zeide, toen ik met moeite door de menigte toeschouwers tot hen doordrong. ‘Laat ons, mijn broeder,’ zoo hoorde ik hem zeggen, 'het woord indachtig zijn, dat Caecilia, mijn verloofde, bij het afscheid tot ons sprak: ‘Onze tegenwoordige verdrukking, die kortstondig en licht is, bewerkt eene uitnemende, eeuwige heerlijkheid in ons.’

‘Wel hebt gij dit goed in uw geheugen geprent, edele Valerius!’ riep Caecilia uit, terwijl hare betraande oogen schitterden. - ‘En Tiburtius?’

‘Dat willen wij doen,’ gaf Tiburtius lachend ten antwoord, ‘en ook dat andere woord gedenken, dat zij sprak: ‘Die in tranen zaaien, zullen in vreugde oogsten!’

Toen Caecilia dit hoorde, weende zij luid en prees God.

Crispus ging voort te verhalen, hoe de praefect Almachius bij het vernemen, dat zij Christenen en reeds gedoopt waren, in woede was ontstoken; hoe hij, daar zij voor het verzamelde volk verklaard hadden voor het geloof in hunnen gekruisigden Verlosser te willen leven en sterven, daarna bevel had gegeven, hen, zonder op hun hooge geboorte en voorrechten als Romeinsche burgers acht te slaan, allerwreedelijkst te geeselen. ‘Met heldhaftige standvastigheid,’ ging de oude verder, ‘verdroegen zij deze pijnen. Ja, terwijl de beulen met de geeselroeden de lichamen der martelaren vaneenscheurden, verhieven zij luide hunne stemmen om God te prijzen en te danken, dat Hij hen waardig geacht had voor Hem te lijden. Toen de geeseling geschied was, sleepte men hen voor het beeld van Jupiter. Hier werden zij door de heidenen, de smadelijkste woorden tegen hen uitende, tierend en schreeuwend omringd; de Christenen echter, die aanwezig waren, baden in stilte voor hen. In plaats van voor het afgodsbeeld te offeren, zooals de praefect verlangde, keerden de martelaren zich met afschuw af, en begonnen voor het verzamelde volk met zoo grooten ijver het Christelijk geloof te prediken, dat Maximus, de hoofdman, die hen ter strafplaats moest geleiden, met vele anderen zich bekeerde. Hierover ten hoogste ver-

bolgen, beval Almachius de martelaren met het zwaard te onthoofden, wat terstond geschiedde. Hunne bekeerlingen volgden hen in het lijden en besloten tegelijkertijd hunne aardsche loopbaan met den marteldood.'

CASTELFRANCO. Een overblijfsel van het oude kasteel uit de 12de eeuw.

Ademloos schier en met een vurig verlangen naar haren eigen marteldood had Caecilia naar den verhaler geluisterd. Hoe innig verlangde zij naar haar martelkroon. Was haar leven thans niet een leven in den dood? Vielen niet dagelijks de Christenen als martelaren om haar heen?

Eenige dagen later was ook voor haar het uur van het martelaarschap gekomen. Met recht had Caecilia vermoed, dat de naar Christenbloed dorstende vervolgers haar spoor wel spoedig zouden vinden. De soldaten, door Almachius gezonden, deden onverhoeds een inval in haar paleis. Weggevoerd, werd zij in een somberen, huiveringwekkenden kerker gesloten. De zachte, lieftallige gestalte der edele jonkvrouw bood eene zoo schrille tegenstelling met de sombere muren, de rinkelende ketenen en de zware, ijzeren grendels harer gevangenis, dat zelfs de ruwe soldaten, die haar bewaakten een gevoel van medelijden niet konden onderdrukken.

'Red u toch, edele maagd,' zeide een hunner, 'waarlijk wij zijn niet gewoon een wezen als gij in deze sombere plaats te ontmoeten.'

'Wat zou het dan nog zijn, als gij offeren zoudt?' vroeg een ander, 'niemand verlangt immers, dat gij aan de goden gelooft. Aan een paar korreltjes wierook is toch niets gelegen?'

'Aan de goden gelooven!' bromde een derde. 'Ik ben er zeker van, dat Almachius zelf niet aan de goden gelooft. Hij zweert wel bij hun naam, maar dit is ook alles.'

Zacht en liefdevol antwoordde Caecilia op de goed gemeende raadgevingen harer bewakers. Zij verklaarde hun, dat één korrel wierook branden voor Jupiter's beeld reeds afval was van den éénen, waren God, Dien zij aanbad. Vuriger en vuriger werden hare woorden: onder de sombere kerkergewelven hoorden de soldaten de blijde Boodschap des Heils door den mond eener zwakke maagd! Groot was haar loon: toen zij ophield te spreken, knielden hare bewakers neder en bekeerden zich.

Eindelijk werd zij voor Almachius' rechterstoel gesleept. Onbekommerd, als ging zij ten feest, stond zij, met de belijdenis van Christus' geloof op de lippen, tegenover hem. Spoedig begreep de praefect, dat hier geen overredingskracht baatte. Spottend, met geveinsde hoffelijkheid hoorde Caecilia zich door hem toespreken:

'Welnu, edele Caecilia, men heeft mij gezegd, en ik geloof het gaarne, dat uw paleis, naar de regelen der kunst gebouwd, in pracht en schoonheid aan alle eischen voldoet, waartoe wij, gewone stervelingen, niet in staat zijn, hoewel uw secte u anders leert liever over die dingen heen maar naar den hemel te zien. Ofschoon ik nooit uw drempel heb betreden, twijfel ik er niet aan of uwe badovens zullen niets te wenschen overlaten. - Nu dan, naar deze baden zend ik u. Op! wachters, en weg met haar! Bij

de goden! zij zal die plaats niet levend verlaten, tenzij zij aan Jupiter zou willen offeren!'

Door de soldaten weggevoerd, werd de maagd in het calidarium, een voor heete baden bestemd vertrek in haar eigen paleis opgesloten. Hier zou de martelares haren laatsten kamp strijden. De badkamer werd door middel van een zich daaronder gelegen gewelf bovenmate verhit om de maagd in den heeten damp te doen stikken. Zoo had Almachius het den beulen bevolen.

Het eene houtblok na het andere werd op bevel des rechters door de ijverige soldaten aangesleept en tegelijk met groote, in pek en hars gedrenkte, takkenbossen in den vuurgloed geworpen, zoodat de in het badvertrek heerschende hitte zoo fel werd, dat de steenen in de muren stuksprongen. Ieder uur werd de oven opnieuw verhit; want Almachius vreesde zijn aanzien bij het volk, of misschien wel zijn ambt te zullen verliezen, wanneer zijn boos opzet falen zou. Liever stierf hij zelf den dood, dan dat Caecilia levend uit het vertrek zou te voorschijn treden.

Maar telkens en telkens weder schalde uit den verstikkenden gloed van het badvertrek het aangrijpend gezang der martelares, 'als het blijde lied van den leeuwerik, die op een lichten lentemorgen jubelend uit de velden van Campanië de reine luchten inzweeft,' zooals Tiburtius eens gezegd had.

De dag ging eindelijk voorbij en de avond daalde over Rome's heuvelen neder. Aldoor nog knetterde en laaide het vuur in den oven; aldoor nog hoorde men Caecilia's stemme zingen. De avond werd nacht; het paleis met zijn omgeving was door den gloed van den gloeienden oven daghelder verlicht. De sterkste mannen konden geen oogenblik zelfs de, in de nabijheid van het vertrek heerschende, hitte verdragen, en Caecilia zong met heldere, blijde stemme, alsof zij voor haar geliefd speeltuig zat.

Een dag en een nacht waren voorbijgegaan. Dan doofde men het vuur om Caecilia een anderen dood te doen sterven. Toen de gloed in zooverre verminderd was, dat de lictor, ten minste zonder levensgevaar, het calidarium kon binnentreden, trof driemaal zijn zwaard diep den hals der martelares.... Badend in haar bloed, lag zij daar neder, als een engel Gods, in het witte met goud doorweven gewaad, op hare rechterzijde, de armen langs het lichaam neergegleden, het gelaat naar den grond gekeerd en de oogen gesloten als van een sluimerende.

Na driedaagschen doodstrijd wiekte hare blanke, maagdelijke ziel omhoog om het Lam te volgen, waarheen Het gaat!

(*Naar W. Anderson S.J.*)

E.P.H.

CASTELFRANCO, (zeven kilometer van Riese), waar Z.H. Pius X het gymnasium bezocht.

[Nummer 36]

AVONDGEBED, NAAR DE SCHILDERIJ VAN K. STORCH.

Avondgebed.
Bij de gravure naar K. Storch's schilderij.

Hebben de slechte menschen
U boos gemaakt, o Heer,
Dat het zoo vreeslijk onweert,
De zee zóó gaat te keer?

Vergeet dan niet, dat vader,
Die is zoo lief en goed,
Met and're brave visschers
Nu in gevaar zijn moet.

Van middag heeft de Zuster
Zoo mooi verteld van U:
U wou nooit, dat de grooten
Een kind wegduwden ruw;

Héél lieve kleinen zette U
Wel eens op Uwen schoot.
En zei dan: Eert de kinderen,
Gij allen, wijs en groot!

O Lieve Heertje, als 'k morgen
En altijd goed oppas,
Wilt Gij me dan vergeven,
Dat 'k soms ondeugend was.

En ook van mij veel houden
En doen, wat ik U vraag:
Voer vaders schip dan veilig
Door storm en onweersvlaag!

Gij hebt wel eens gevaren
Met visschers in den storm,
Zegt Zuster, en ze waren
Toch bang nog als een worm.

O! God, ik weet wel zeker,
Voer U met vader mee,
Of stuurde U maar een Engel,
Hij zong van vreugde op zee!

Ja, Heer, laat de Eng'len waken,
Dan slaap ik in gerust,
Laat 't morgen vader wezen,
Die blij mij wakker kust!

L.

Prinsesje,
door

Daniella.

Hij zat op z'n achterpooten, de kleine fox-terrier wel te verstaan, en keek z'n baas, die bezig was hem kunstjes te leeren, aandachtig aan, toen het binnenkomen der huisjuffrouw, die een brief bracht, een einde maakte aan het hooger onderwijs van den kleinen viervoeter.

'Hier Fok, bij den baas en meelezen!' en alsof de hond z'n meester begreep, stak hij, na vroolijk op de canapé gesprongen te zijn, z'n kop door zijns meesters arm en begon nieuwsgierig te snuffelen aan het met groote letters dicht-beschreven papier.

Gerard van Drommen lette daar echter niet op. Met belangstelling, op zijn gelaat duidelijk waarneembaar, las hij den met krachtige, duidelijke hand geschreven brief en toen hij hem uitgelezen had, peinsde hij na. 'Dus eindelijk terug uit Rome, m'n zoogenaamde oom. Die beste generaal Wesselhof! Ik verlang er naar hem terug te zien. En 'Prinsesje', wat klinkt dat komiek! Een prinsesje! Onwillekeurig stel je je iets heel moois voor en dat was ze niet. Wel was het een zeldzaam lief, aantrekkelijk kindje, 'n sprookjeskind, maar dan meer iets als het leelijke jonge eendje, dat volgens het sprookje tot een mooie, jonge zwaan opgroeit. Maar, neen, dat is toch niet mogelijk! Hoe herinner ik het mij nog, toen zij met hare jonge, bekoorlijke moeder, toen reeds weduwe, bij ons logeerde. Bettie was toen negen, ik twintig jaar en nog in de ongestoorde illusiën van pas aangesteld luitenant der artillerie. Met bijna jongensachtige vereering dweepte ik met de moeder, en daar het een mijner grootste genoegens was met kleine kinderen om te gaan, was ik de groote vriend van het kleine, guitige, uitbundig vroolijke meisje. Wij speelden en stoeiden samen alsof ik niet ouder was dan zij. Wolf en Roodkapje was een der geliefkoosde spelletjes en ik kon den wolf zoo natuurlijk nabrullen, dat de peuter er akelig van werd-maar dan, op het juiste oogenblik gooide ik mijn vermomming weg en de vreugde van haar goeden vriend en niet een heuschen wolf tegenover zich te hebben was er des te grooter om. Als we dan beiden moe gestoeid en gespeeld waren, gingen we zitten in den grooten, ouderwetschen leunstoel bij den haard, zij op mijn schoot. Dan verdween langzamerhand de luidruchtigheid en het was alsof dat kindergezichtje, dat zooeven nog gloeide en straalde van kindervreugde, nu ernstig ging staan. Er kwam iets nadenkends in hare oogen, een schemering als uit een ander gedachtenwereldje dan dat harer jaren. Zij kon dan verhalen doen vol onschuldige, kinderlijke fantaisie en van zulk een eigenaardige bekoring, dat ik zelf ernstig werd en vol aandacht zat te luisteren.

Mooie, blonde feeën tooverde zij mij met haar zachte kinderstemmetje voor oogen, prachtige kasteelen onder de blauwe golven der zee en reusachtige goudvisschen, die daar als schatbewaarders dienst deden en elkeen met hunne scherpe vinnen staken, die de bekoorlijke schoone wilde naderen - en dat alles vertelde zij zoo natuurlijk en eenvoudig, dat ik mij langzamerhand, als ik in die groote, blauwe kinderoogen staarde, in het land der droomen ging verplaatsen. Nu en dan, als het verhaal een oogenblik stokte, vervolgde ik onbewust hardop. Dat werd dan een enkele maal genadig goedgekeurd, maar meestal wees zij het beslist van de hand met een:

'Nee, dat gaat niet, zoo doen ze niet in de feeënwereld.'

Dan schudde ze zoo overtuigd met het hoofdje van neen, dat het kleine, dunne vlechtje, met het omhooggebogen puntje, heen en weer vloog. Onmogelijkheden bestonden niet in die tooverwereld, alles kón daar. Mij dacht ze ook altijd een rol toe, zoo heel vaak die van betooverden prins, die met de schoone fee trouwde. Eens ben ik echter maar een nijdige goudvisch geweest, omdat ik me ongunstig uitgelaten

had over hare lievelingspop, die m'n nieuwe uniform - ik droeg haar nog pas - vol zemelen morste, terwijl ik nog wel met liefde haar pruik opnieuw vastplakte.

Ze was eigenlijk een potsierlijk klein ding. Alleen de oogen waren overheerlijk mooi. Hoe kwamen toch zulke schitterende, blauwe sterren terecht in zulk een nietig, bleek kopje? En wat hadden die oogen eene schier hemelsche uitdrukking van geluk, als ze over haar mooie, jonge moeder sprak! ‘Mijn mama,’ in die twee woorden lag een rijkdom van bezit zóó groot, een schat zoo onuitsprekelijk, dat alléén het zeggen dier beide woorden reeds verried hoe groot de liefde was, die zij haar afgod toedroeg. Zij was dan bijna mooi, het leelijke, jonge eendje! - Maar, ach Heer! wat had ze haar spoedig moeten verliezen, dat aangebeden moedertje! Arm klein ding, welk een zonderlingen levensloop heb je gehad!’

Toen mevrouw Berning, Prinsesje's moeder, stierf, - heel plotseling, aan eene hartverlamming -, was oom Wesselhof, de gepensionneerde generaal, de naaste bloedverwant van Bettie. Wel had zij nog verre neven en nichten, maar niemand bood zich aan het weesje tot zich te nemen. Bettie's moeder was de lieveling van haar oom geweest en hij had niets vuriger verlangd, dan de jonge weduwe met haar kindje een thuis aan te bieden in zijne oud-jonggezellenwoning. Het eenige, wat zijne nicht daarvan weerhouden had, was het afscheid van het plaatsje, waar zij zulk een gelukkig huwelijksleven gekend had, waar haar kind geboren en haar man begraven was. Oom had gezegd: ‘Neem geen overijld besluit, kind, mijn huis staat altoos voor je open; ik begrijp wat het je kosten moet, afscheid van al die mooie herinneringen te nemen, kom dus, als je zelf voelt, dat het gaan zal. Mijne oude, ongezellige woning zal door jou leven en bezieling krijgen;’ - en zij was ten slotte gekomen, niet denkende, dat het slechts zoo kort zou zijn. Nauwelijks waren drie dagen verloopen, toen zij, door eene hartverlamming getroffen, Lindenhof weer verliet.... voor goed.

Zoo bleef de oude generaal alleen over met het diepbedroefde, negenjarige kind. Van dat troostelooze kleine wezentje, welks eenige steun hij nu voortaan zou zijn, zou hij de leiding op zich moeten nemen. Met de volle zwaarte van de te aanvaarden taak in duidelijke klaarheid voor oogen, aarzelde hij echter niet. Hij had der stervende nog kunnen beloven: ‘De kleine zal mijn kind zijn, ik zal haar liefhebben en met Gods hulp, - bid hierboven, dat die hulp mij geworde -, eene goede vrouw van haar maken.’ Toen hadden die lieve, stervende moederoogen hem aangekeken met een blik, dien hij nimmer vergeten zou....

Doch hoe zou het hem afgaan? Goed zou hij voor de kleine zijn, daar was hij van overtuigd, maar zou hij in staat blijken een zoo fijn aangelegd kinderhartje altijd te begrijpen? Zou hij de vreeselijke smart, waaronder het kind leed, kunnen stillen op den duur? En dan zijne huishouding!

Jan, z'n vroegere oppasser, nu huisknecht en koetsier, was een groote vriend van Prinsesje, zooals hij haar ook noemde, maar Mie, zijne oude, brommige Mie, eerlijk en braaf als goud, maar hard en hoekig als ruwe diamant, hoe zou zij zich tegenover dat jonge, teere wezentje houden? Mie had hem nu reeds veertien jaren trouw en eerlijk gediend, maar een vriendelijk gezicht had ze nog nooit getoond. Hij was er met z'n vriend, den pastoor,

over gaan spreken en die had hem geraden: ‘Stuur de oude niet weg; tegen de aanminnigheid van dat kind zal op den duur Mie's nurkschheid niet bestand wezen.’

Bettie zou trouwens niet veel thuis zijn. Na rijp beraad werd er besloten, dat Bettie als halve pensionaire school zou gaan op een pensionaat der Ursulinen, op een half uur afstand van Lindenhof. Eiken dag bracht Jan de kleine 's morgens met het pony-wagentje er heen en ging haar'savonds halen. Hij leerde haar mennen en wist altoos iets uit te denken om het droomende, stille kind afleiding te bezorgen. Hoe kwam die schijnbaar zoo ruwe oud-soldaat aan die vriendelijke bijna vrouwelijke zachtheid!

De tijd heelt de wonden der smart. En vooral bij kinderen genezen ze spoedig, al waren ze ook nog zoo diep. Langzamerhand begon Bettie zich steeds beter in het gemis harer moeder en in haar nieuw leven te schikken, en nu en dan plooide zich weer een glimlach om hare lippen, als Jan aan het vertellen was, ja, het duurde niet lang of zij begon hem ook hare sprookjes te verhalen. Doch zij kon hem maar niet overplaatsen in hare droomenwereld: hij bleef stevig met z'n twee voeten op vasten bodem staan en schudde nu over haar meening even overtuigd met het hoofd, als zij zelve dat eens deed over Gerard's opinie. Zij zocht dan andere onderwerpen en op een ochtend, dat hij haar weer naar school reed en ze peinzend de teugels op pony's rug liet hangen, terwijl zij het vertrouwde paardje zijn gewoon sukkeldrafje liet gaan, vroeg Jan:

‘Prinsesje, waar zit je op het oogenblik, boven of beneden de aarde?’

Daar lachte ze vriendelijk op: ‘Op de aarde, Jan, en ik dacht over de preek van verleden Zondag. Mijn lieve mama overhoorde ze mij altijd en legde uit wat ik niet begrepen had.... Kun jij mij de preek van verleden Zondag niet eens overhooren?’

‘Wa-blief?’ en Jan schoof zijn pet een beetje op zij, ‘hm! hm! ja, wat zal ik je zeggen.... en als je nu blijft steken?’

‘Ja, juist daarom, dan help jij me voort!’

‘Zóó, ja, ik zal er eens over denken, hoor....’ en Jan zette zulk een bedenkelijk gezicht, dat Prinsesje er schik in kreeg en hem hardop uitlachte.

Toen Jan dien middag de tafel kwam dekken, en de generaal nog steeds in z'n krant verdiept was, kuchte hij eens, en daar dat niet hielp, onderbrak hij zonder veel plichtplegingen zijns meesters lectuur:

‘Kerel, wat bazel je nou?’ vroeg de generaal eenigszins onparlementair, terwijl hij z'n trouwen dienaar over de krant heen verwonderd aanzag.

‘Zoudt u mij de preek van verleden Zondag nog eens willen opzeggen?’ vervolgde Jan, recht op het doel aangaande.

‘De preek van verleden Zondag?’ - de generaal zette een gezicht alsof hij plotseling twijfelde aan Jan's geestvermogens - ‘wat mankeert je toch?’

‘Ik gun u alle goeds, generaal, maar ik wilde wel, dat u in mijn plaats was. Prinsesje wil, dat ik haar de preek overhoor en uitleg wat ze niet begrijpt.’

Daar lachte de generaal hartelijk om: ‘Hoor eens, oude heer, je meent het goed en je bent een brave kerel, maar preeken zou nu niet je fort zijn en je uitleggingen misschien niet naar den nieuwsten Mechelschen katechismus bewerkt. Wees daar zuinig mee! Laat ze dat met de nonnetjes verhandelen, die zullen dat beter kunnen. De preek van Zondag.... ja, ik heb aan jou gedacht, ga je nog altijd zoo te keer tegen het oorlogsschip beneden?’

‘Veel minder, generaal, ik heb ze gisteren zelfs op den rug genomen van den ouden ezel, waarvoor ze mij had uitgemaakt. Wat zette de kleine verschrikte oogen op! Als Mie haar heksentronie aanneemt, begint ze te huilen. Ze zei: “Jan, de verstandige geeft toe.” “Ja, Prinsesje,” zei ik, “dat zegt de os ook tegen den slager, als hij geslacht wordt.” Verwonderlijk, zoo wijs als die peuter uit den hoek kan komen! Zij zal nog heel wat aan ons drieën te schaven hebben, maar gedaan krijgt zij het. Geloof me, generaal, soms denk ik, dat de dubbele driemaster van beneden ook nog naar het Zuiden zal brassen. Weet u nog, generaal, hoe we in onzen goeden tijd afgesproken hadden, dat we niet onder de pantoffel zouden kruipen? En nu zitten u en ik te zamen onder zoo'n klein pantoffeltje en zitten daar warm en zouden er niet vandaan willen. Dat kind kan me soms tot tranen toe roeren. Hoe heeft ze niet onze oude Mie opgepast als een moedertje, toen ze ziek was!’

In het binnenste van ieder menschenhart trilt eene snaar van liefde en teergevoeligheid, die jaren ongeroerd kan blijven. Nooit zou de oud-gediende er naar verlangd hebben in een huis te zijn, waar kinderen waren en nu.... Hij had gedacht, dat hij niemand ter wereld ooit liever zou kunnen hebben dan zijn generaal en nu was Prinsesje nummer één!

Wat kon ze aardig babbelen! Altijd en altijd weer moest hij vertellen over Indië, waar hij met zijn luitenant heen was gegaan. Toen waren ze beiden nog jong en vroolijke snaken. Zijn luitenant was nog een arm tweede-luitenantje en zijn traktement bleek altijd te klein. Want hij was royaal, en zich bekrimpen verveelde hem.

(*Wordt vervolgd.*)

De dochter van den kolenbrander.

I.
Woudbloemen.

Ons verhaal speelt in een der hooggelegen dalen van den Taunus, in de nabijheid der ruïne Falkenstein. Het dorpje, wanneer men de buurtschap met haar verspreid liggende hutten zoo noemen mag, is nauwelijks in de naaste omgeving bekend. Door slechts enkele bebouwde velden omgeven, ligt het midden in de stille eenzaamheid van het woud.

Kolenbranders en houthakkers hebben op deze plek hunne armelijke woningen opgetrokken. Als ijs en sneeuw op de bergen smelten en de eerste bloemen het naderende voorjaar aankondigen, verlaten zij hunne woning en trekken met vrouw en kind naar de bosschen, om hun moeitevollen arbeid aan te vangen.

Het is een vreemd verschijnsel, deze drukte en beweging in het eenzame woud. Als een zacht windje door de bladerrijke kronen van de bemoste stammen suist of wel, wanneer de wolken met onstuimige vaart in velerlei gedaanten door de lucht snellen, als de donder met eene duizendvoudige echo door de dalen en ravijnen rolt, de bliksem door het groene loofwerk flitst en door ouderdom vergrijsde eiken af kraken als riet - dan spreekt deze diepe stilte of de geheimvolle grootheid der verbolgen natuur wonderlijke klanken tot 's menschen ziel, zoodat daarin iets neerdaalt van den stillen ernst en de verhevenheid, welke zij ontplooit.

Zoo was het ook in de ziel van Verena, het dochtertje van den kolenbrander, gegaan, van wie deze bladen iets verhalen.

De maand Februari van het jaar 183... liep ten einde en toch heerschte in het gebergte de winter nog in zijn volle kracht. De boomen waren met een sneeuwkroon versierd en lange ijskegels hingen naar beneden als kristallen aan kroonluchters. Alle holen en diepten waren met sneeuw gevuld, de wegen ondergewaaid en de steile weg naar het dorp onvindbaar geworden.

Twee menschelijke wezens bevonden zich op het eenzame pad: een krachtig gebouwd man en een jong meisje van omstreeks zeventien jaren. Zij liepen zwijgend naast elkander voort en slechts het kraken der bevroren sneeuw of het kletteren der ijskegels, welke een windstoot van de boomen schudde, stoorde de stilte. Hier en daar vloog een goudvink op, welke in het ijzige dek naar een kruimeltje voedsel zocht, en even verder weer op het pad trippelde, tot ook daar de beide personen kwamen. Maar dezen letten niet op de vogeltjes, noch op het wintertafereel der wonderschoone natuur. Een zwaarmoedige trek lag op het voorhoofd des mans; meermalen trokken de oogleden zich samen en uit zijne oogen kwam een onheilspellend vuur.

Als men in de frissche trekken van het meisje blikte, was het, alsof de wangen nog van een ander rood gloeiden dan dat, hetwelk de koude veroorzaakte. Somwijlen rolde zelfs een traan uit de heldere kijkers langs mond en kin.

Dat waren Hans, de kolenbrander en Verena, zijn eenig kind.

Zij kwamen uit het dorp onder aan den voet van het gebergte en hadden een oogslag geworpen in een open graf, dat zich dan voor hen sloot, om niet weer geopend te worden.

Het valt hard eene innig geliefde vrouw en eene goede moeder te verliezen.

De beide wandelaars waren in het gehucht aangekomen. Zij gingen enkele hutten voorbij en beantwoordden den vriendelijken groet, welke hun tot troost geboden werd. Daar verder, op eenigen afstand van de andere houten huisjes, stond de woning van Hans. Voor het huis was een tuintje, thans echter met sneeuw bedekt. Ook om de stammen der vruchtboomen lag de sneeuw opgehoopt en was vastgevroren, zoodat zij als kristal in de zon schitterde.

De vensters der woning stonden wijd open en veroorloofden de koude lucht vrijen toegang. Verena ijlde vooruit, nam den huissleutel, welke op de kroonlijst der deur lag, en sloot haar open. Toen legde zij den zwarten halsdoek af en bracht dien in hare kamer. Bij het terugkeeren maakte zij het vuur aan. Nog altijd sprak het meisje geen enkel woord, en onophoudelijk stroomden de tranen over haar wangen. Het zag er ook zoo eenzaam en treurig in de kamer uit: daar stonden de stoelen nog, waarop de doodskist der lieve moeder gestaan had, daarnaast de tafel met het kruisje en een wijwaterbekken. Haastig ruimde Verena een en ander op om die droeve herinneringen uit de oogen haars vaders te verwijderen, sloot de vensters en hing een ketel water boven het knappende haardvuur. Het was of zij plotseling vele jaren ouder geworden was; zoo flink beredde ze de zaken.

Ondertusschen zat de vader zwijgend in een hoek van het vertrek en hield de oogen strak op het vuur gericht. Hij had inderdaad veel verloren en toch was het goed voor hem, dat alles zoo gekomen was. Achttien jaren had hij met zijne echtgenoote geleefd. Van de eerste oogenblikken, dat zij hem had leeren kennen, was zij zijn beschermengel geweest. Zij gold destijds voor het aardigste meisje der streek; zij was vroom en kuisch als het heldere blauw harer oogen, waaruit geheel hare ziel sprak. Toen de kolenbrander haar ten huwelijk vroeg, stemde zij toe, hoewel zij wist, dat hij een ruw, ja wild karakter bezat. Zij hoopte, dat dit veranderen zou, wijl hij haar waarlijk beminde. En werkelijk - nog vóor Hans Elsa naar het altaar geleidde, was hij veel

veranderd. Het scheen, dat de zachtmoedigheid der bruid zijn hart getroffen had en de ijzige schaal gesmolten, welke het omsloot. Hans schatte zijn vrouw hoog, en wijd en zijd in den omtrek vond men geen vlijtiger man en niemand, die zoo getrouw zijne godsdienstplichten waarnam. Toch kwam

die bekeering en ijver voor den godsdienst niet bepaald uit bovennatuurlijke beweeggronden voort. Hij beheerschte zich, om zijne vrouw niet te bedroeven; want zij was het heiligste, wat hij op aarde bezat.

Elsa gevoelde dit en het deed haar pijn. Dikwijls sprak zij hierover tot haren man; maar hij luisterde niet naar deze woorden. Nog enkele weken voor haren dood had zij tot hem gezegd: 'Vereenig u toch meer met God; Hij kan mij wegnemen en dan staat gij zoo alleen en verlaten; en wie weet, wat dan gebeurt!'

Toen antwoordde hij: 'Dat kan, dat mag God niet doen; het zou wreed van Hem zijn, wijl ik u zoo bemin!'

'En God doet het toch, dikwijls zelfs zeer plotseling.'

Vele dagen lag Elsa op het ziekbed uitgestrekt. Zij voelde den dood komen en zag, hoe vertwijfeld haar man was. Toen riep zij Verena aan haar bed, haar eenigst kind - want twee knapen waren reeds lang gestorven - en zeide op snikkenden toon tot haar:

'Verena! Luister naar mijn laatste woord. Wilt gij een bede uwer stervende moeder vervullen?'

In plaats van een antwoord kuste het meisje weenend de zieke vrouw.

Dan vervolgde Elsa:

'Vader ziet, dat ik sterven moet; hij wilde het vroeger niet gelooven. Maar Gods wil geschiedt en moet geschieden, Zijn Naam zij geprezen! - Maar ach, ik vrees voor uwen vader. Wilt gij bij hem blijven en hem liefdevol ter zijde staan, zooals ik gedaan heb? Gij zult veel moeten verduren. Wilt gij dien zwaren last op u nemen? Spreek, Verena, mijn eenigst, dierbaar kind!'

En Verena aanvaardde de erfenis harer moeder. Zij was nog een kind, maar op dit oogenblik werd zij eene zorgzame vrouw en hier aan het sterfbed ontmoetten elkander dood en leven, en uit den dood bloeide een nieuw, zegenbrengend leven op.

Elsa stierf en de smart des vaders kende geene grenzen, toen zij daar als kille doode lag. Hij was de vertwijfeling nabij en morde tegen God. Maar wat hielp het hem? De teerbeminde vrouw bleef dood en de hoop, het eenige, wat een lijdend harte brood verschaft, bezat hij niet. Zoo morrend en lijdend, zat hij ook thans na afloop van de begrafenis in het vertrek, waar eertijds de brave echtgenoote zoo zegenrijk gewerkt had. Hij sloeg er geen acht op, dat zijn brave dochter de plaats van moeder-zaliger innam.

Verena had intusschen het vertrek opgeruimd. Nu liep zij op haar vader toe, sloeg haar armen om zijn hals en weende, dat de tranen op de eeltige hand van den kolenbrander vloeiden. Hij liet haar rustig begaan en zeide niets.

Eindelijk bedwong het kind hare smart.

'Vader,' sprak zij, 'zie toch niet zoo boos. Moeder is gelukkig van hare smarten bevrijd!'

'En wij zijn ongelukkig en verlaten, zeer ongelukkig,' antwoordde hij met de uitdrukking eener overweldigende smart.

Het doorsneed iemands hart, den sterken man zoo gebroken te zien. Het meisje voelde dit heel diep en zweeg. Eerst na een wijle ging zij voort:

'Neen, vader! Niet ongelukkig! Niet verlaten! Moeder is in den hemel en ziet daar troostend en zegenend op ons neder. - Vader, lieve vader! Wij zullen haar immers eenmaal wederzien. God heeft alles ten beste geschikt!'

Nauwelijks had Verena deze laatste woorden gesproken of het gelaat des kolenbranders kreeg een woeste uitdrukking van wilde smart en in bittere vertwijfeling braakte hij deze lasterlijke woorden uit: 'Ik heb met geen God te maken!'

Hij zweeg verder, maar zag met fonkelende oogen het kind aan, dat sidderend voor hem stond. Daarna verviel hij weer in den vorigen droomerigen, wanhopigen toestand.

Daar buiten werd aan de deur geklopt. Een vriendelijke buurman kwam even aangeloopen om vader en dochter een woord van troost te spreken.

'Ik heb geen troost noodig,' had de vader gezegd en Verena was weder in de kamer teruggekeerd, na eenige vriendelijke woorden met den man gewisseld te hebben.

De zon was bereids achter de bergen verdwenen; nog was de lucht bloedrood gekleurd en wierp een weerschijn op de sneeuw, dat de ijskorrels als louter edelsteenen schitterden. Men verwachtte een fel-kouden nacht.

Verena bracht brood, kaas en 'koffie,' welke in die streek grootendeels uit eikels bereid werd. Maar de vader wilde niet eten. 't Meisje bracht alles weer zwijgend weg; hare smart, groot bij het sterven der teerbeminde moeder, werd van uur tot uur heviger.

Toen zij weder in de kamer kwam, knielde zij voor het kruisbeeld neder, dat bij de doodskist gestaan had en bad luide den rozenkrans voor de afgestorvene moeder. Hierop volgde het avondgebed.

'Goeden nacht, vader,' sprak zij, na het gebed, sloot de huisdeur en zocht hare kamer op.

Zij had de erfenis harer moeder aanvaard en voelde het drukkende van dien last.

Op hare kamer knielde zij nog eenmaal voor het beeld der Moeder Gods en bad vurig voor haar vader, opdat God zijne smart mocht verzachten en hem de woorden, dien avond gesproken, niet zou toerekenen.

'Heilige Maria,' bad zij nog, 'gij, Troosteres der bedroefden, maak, dat ik volharde in het lijden, zooals gij volhard hebt onder het kruis, toen uw lieve Zoon voor 's menschen heil geslachtofferd werd. Bid voor mij om de genade: de belofte, mijne moeder gedaan, te blijven vervullen.'

(*Wordt vervolgd.*)

Maria-Geboorte.

'Et fructus ejus dulcis gutturi meo.'

Aanminnig ooft, op Anna's struik
Gewassen overheerlijk,
Gij trekt ons als der vruchten puik
Voor mond en hart begeerlijk!

Hoevelen, slepend van verdriet,
Naar u de handen staken
Vanuit de verte en mochten niet
Dan in belofte u smaken!

Bedrieg'lijke appel, waar de vrouw
Zich roekeloos aan brandde,
Wat bracht gij over hen een rouw!
Hier wordt uw list te schande!

O Eva's kroost, wees niet bedrukt,

Laat vrij uw hart verrukken!
Want louter zoetheid smaakt de vrucht,
Die Anna geeft te plukken.

St. Charles.
Dr. A. SMOOR.

VAANDEL VAN DE CONGREGATIE DER DERDE ORDE, GEVESTIGD IN DE KERK DER E.E. P.P. CAPUCIJNEN TE 'S-HERTOGENBOSCH.

Vaandel
van de Congregatie der Derde Orde, gevestigd in de kerk der E.E. P.P. Capucijnen te 's-Hertogenbosch.

Op de meest treffende wijze wordt door dit vaandel afgebeeld alles, wat der Derde Orde van den H. Franciscus heilig en dierbaar zijn moet: Maria Onbevlekt Ontvangen, vanaf den beginne door den H. Franciscus uitverkoren als de bijzondere beschermster zijner geheele Orde.

In met schitterend goud geborduurde medaillon prijkt die beeltenis boven in het vaandel. De hoofdgroep, eveneens keurig geborduurd, stelt voor den H. Lodewijk, patroon en de H. Elisabeth, patrones der Derde Orde, die, beiden in koninklijk ornaat, aan de voeten van den armen en nederigen Franciscus nederknielen om door hem onderricht te worden in den regel en de levenswijze der Derde Ordelingen. Gesierd met rijkbewerkten koninklijken mantel en schitterende kroon, hebben beiden den scepter aan de voeten van hun H. Vader neergelegd, ten teeken, dat niet de aardsche grootheid en macht, maar alleen een deugdzaam en godsdienstig leven den mensch gelukkig maakt.

Dit vaandel, hetwelk zoowel wat afmetingen als bewerking betreft, een meesterstuk mag genoemd worden, werd ontworpen door den heer L.C. Hezenmans, architect der kathedrale kerk te 's-Bosch, en vervaardigd door de oudste firma in kerkornamenten in Nederland, den heer D. van Kalken te Oirschot.

Lezen - De bibliothecaris.

Naar schilderingen, respectievelijk van A.H. Bakker Korff en Gerke Henkes.

Het zijn beiden bejaarde lieden, die onze platen op blz. 289 en 292 voorstellen, en behalve deze overeenkomst in leeftijd schijnen ze er nog eene te bezitten in hun kalmen leeslust. Konden we een kijkje nemen in beider lectuur, dan zouden we zeker tot de ontdekking komen, dat die, waarin de oude dame verdiept is, van gansch anderen aard is dan de inhoud der folianten, welke de aandacht van den bibliothecaris bezig houden.

Zij, met haar deftig oud-modische kleedij in de stemmige statie harer stille kamer gezeten, het fluweelen kussen onder de voeten, het porseleinen theeservies op een tafel binnen het bereik harer aristocratische handen, is een echte dame van de wereld, zij 't dan ook van den ouden stem pel. Het is niet onmogelijk, dat ze de legenden der Heiligen leest, want strenggeloovigheid behoort tot de tradities van haar geslacht. Maar als het lijvig boekdeel bij nader inzien bleek een der edel-gestyleerde Fransche klassieken te zijn, zouden we ons geenszins verwonderen. Gaarne leest ze Fransch; de hoofschheid der taal, de verheven geestdrift harer lievelingsschrijvers harmonieert geheel met de heldere kalmte van haar fijn-ontwikkelden geest en is haar een schoone verpoozing in haar eenzaam leven.

LEZEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A.H. BAKKER KORFF.

De schilder heeft ons deze typische figuur in de stijlvolle omlijsting van ouderwetsche statigheid en kiesche weelde beminnelijk weten te maken door den liefdevollen ernst zijner wedergave. Van dit karakter uit verleden dagen voelen we de levensechtheid, wij zien het als een beeld uit voorbijen tijd, waarin de schilder zich wezenlijk heeft ingeleefd met zijn liefde, zijn ontvankelijk gemoed; waar hij al de fraaiheid van begreep, de fijnheden van genoot, waar hij het uiterlijk voorkomen door-en-door van kende, omdat hij het innerlijk meeleefde. Zóó kreeg zijn werk hooger waarde, zóó werd het tot kunst.

Anders is het met dat van Gerke Henkes. De oude, ietwat droogstoppelige boekenliefhebber is wel met veel vaardigheid en toewijding weergegeven; op het lichteffect is gewerkt, de kop terdege bekeken, de omgeving zorgvol geschikt; maar diens arbeid mist het aristocratisch-verfijnde, het geestrijke van Bakker Korff's kunst, welke eigenschappen alleen bij machte zijn onderwerpen als dezen uit de sfeer van nuchtere burgerlijkheid, waarin Henkes ze houdt, een meer belangwekkend cachet te verleenen.

Toch is de plaat als tegenstelling der andere, ook wat het sujet betreft, niet onaardig: de glimlachende wereldwijsheid en rustig gecultiveerde levensliefde der oude dame maken een markant contrast met het ietwat menschenschuwe type van het manneke, wiens herinneringen - kon hij ze ons verhalen - meer aan doode letters dan aan levende menschengezichten zouden te hangen blijken, wier lach en leed hij levenslang ontvluchtte in de stilte zijner stoffige boekerij.

Zoo gezien lijkt de kille, nuchtere schildertrant van Gerke Henkes nog niet zoo ongenietbaar, hoewel menigeen het bezit van een klein maar keurig Bakker Korffje begeerlijker acht dan het vlijtigst gepenseeld doek van zijn collega.

Een dag bij de spinnen.

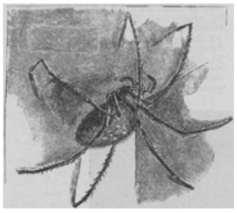

Araneina.

Araneina besloot, na een oogenblik gedacht te hebben, dit ongastvrij huis spoedig te verlaten ofschoon zij denzelfden morgen was gekomen en het nu pas tien uur kon zijn. In het eerste uur van haar bezoek was zij door een afschuwelijk monster aangevallen. Zijn lichaam, veel honderdmaal grooter dan het hare, was met onnatuurlijk stijf, geel haar bezet en zijn harde, dikke staart was zoo lang, dat de verschrikte spin niet eens het einde kon ontdekken. Araneina, die in de wetenschappelijke wereld bekend zou zijn onder den naam van *Epeira diadema*, had sinds haar geboorte vlak bij het huis gewoond, waar deze schandelijke aanslag gebeurde; maar, daar zij een tuinspin was, had zij het huis nog nooit gezien, ofschoon vele van haar zusters, nichtjes en tantes naar binnen waren gegaan, sommige om dien tocht nog dikwijls te wagen, andere om nooit meer terug te komen.

Maar op dezen Meimorgen was Araneina tegen den steenen muur opgeklauterd, die warm van de zon was en veel prettiger voelde dan de vochtige aarde. Toen zij een poosje geklommen had, vond zij het raam van de studeerkamer openstaan en ontdekte daarbinnen een prachtig plaatsje om vliegen te vangen, dus begon zij een web te spinnen, daar zij nog niet ontbeten had.

Een menschelijk wezen, dat zulk een net zou moeten maken, in grootte evenredig naar zijn eigene en van hetzelfde ingewikkelde patroon, zou daartoe verscheidene werklieden noodig hebben en twee of drie dagen tijd, benevens alle mathematische en mechanische hulpmiddelen.

Maar Araneina, ofschoon zij onmogelijk zou kunnen verklaren, welk meetkunstig probleem zij oploste, maakte in minder dan een uur soms haar schoon weefsel, dat ook dienen moest om haar voedsel machtig te worden. Nu zij dus trek kreeg in haar ontbijt, begon zij haar eigenaardig weeftoestel te gebruiken, dat wijze lieden nog meer verwondert dan haar kennis van de meetkunde, sinds de insectenleer een wetenschap is geworden.

Wij weten nu wel, dat de draad, dien zij spint, een kleverige vloeistof is in de spinklieren, die hard wordt zoodra zij in de buitenlucht komt, maar de naturalisten hebben lang getwist of de spin den draad kon vastmaken, waar zij dit wilde, of dat de luchtstrooming den draad naar het gewenschte punt meevoerde, en zij zijn het hierover nog niet eens. Maar Araneina kon hun verschil van meening volstrekt niet schelen.

Zij had zes spinklieren, die ieder wel honderd kleine gaatjes hadden, zoodat meer dan zeshonderd verschillende draadjes dien éénen fijnen draad vormden, dien zij noodig had. Vier spinklieren zorgen nl. voor den langen draad en de andere twee maken tweehonderd korte eindjes, die voortdurend heen en weer wevende, zoodat alle één geheel vormen. Leuwenhoeck, een verbazend knap en geduldig man, die

honderd jaar geleden leefde, rekende uit, dat er vier millioen draden van een kleine spin, die hij waarnam, noodig waren, voor één haar van zijn baard.

Araneina, die nooit van Leuwenhoeck of zijn baard gehoord had, begon haar web samen te stellen door eerst een klein stukje lijm te plakken tegen de sponning van het vensterraam, dat vier voet hoog was en twee voet van de vensterbank was verwijderd. Dit deed zij door die plek even aan te raken met haar spinklieren. Daarop bevestigde zij het einde van haar draad aan die lijm en spon den draad, terwijl zij verder ging - hem vasthoudende met een harer achterpooten, waar kleine haakjes aanzitten tot dat doeleinde - zoo maakte zij een vierkant waarvan drie uiteinden werden gevormd door de vensterbank, de sponning en de vensterlijst, terwijl het vierde was bevestigd door draden, die van boven naar beneden liepen. Toen haar web zoo ver klaar was, liep Araneina er vlug, maar met groote zorgvuldigheid langs, het overal bevoelende en versterkende, want dit spinsel moest de gansche zwaarte van het web dragen.

Araneina liep nu terug naar het punt waar ze was uitgegaan en viel met haar draad naar het tegenovergestelde einde van het vierkant, om dien daar vast te maken. Zij klom langs dienzelfden draad op en zonder te meten maakte zij precies in het midden een anderen vast en bracht dien weer naar boven, hem van den anderen verwijderd houdende door haar achterpoot en vormde zoo de derde spaak van een wiel midden in het vierkant. Snel liep zij langs de laatste spaak terug, om weer een nieuwen draad te beginnen, zoowat een duim verder, totdat zij het gansche vierkant was langs geweest.

Toen zij zoo ver was, ging Araneina, zonder te rusten of haar werk te bewonderen, naar het midden en begon daar een spiraalvormigen draad te weven, rond de spaken van haar wiel; zij klom van den eenen cirkel naar den anderen, voorzichtig haar draad van den vorigen verwijderd houdende, tot de juiste plaats bereikt was. Daarop raakte zij den draad even met haar spinklieren aan en ging weer verder: dit alles in minder tijd, dan ik noodig heb om het te beschrijven.

Araneina begon een spiraalvormigen draad te weven rondom de spaken van haar web.

Toen zij haar spiraal had getrokken tot aan de uiteinden van het web, begon zij van daar uit een dichter te spinnen, die ook van een ander soort draad was, want de vorige was glad en deze was met een dikke vloeistof bedekt, die er in druppeltjes aan bleef hangen en die hem vast deed kleven aan alles wat er aan raakte.

Na eenige malen te zijn rondgegaan, zou deze spiraal de andere, die 't eerst gesponnen was - en eigenlijk maar een grondslag was om de hoofdlijnen aaneen te houden - kruisen, maar Araneina verbrak den ouden draad en liet alleen kleine, haast onzichtbare uiteinden er van aan de spaken hangen.

Nu zij dus aan den buitenkant begon, kon zij het gansche net met haar draden overkruisen, zonder er op te moeten loopen. Na 't voltooide web nog met eenige draden tegen de vensterbank versterkt te hebben, kwam Araneina naar het middelpunt terug en hing daar met haar kop naar beneden, om op haar ontbijt te wachten. Zij bevroedde niet in 't minste, dat, wanneer het raam gesloten werd, zij zelf en haar web vermorzeld zouden worden, evenmin als de bewoners van Helice en Bura wisten, dat zij hun huizen op vulcanischen bodem bouwden. Maar vóórdat het raam gesloten

werd, kwam het gele monster Araneina overvallen en het was alleen de wonderlijke vlugheid, waarmede zij gebruik maakte van haar natuurlijke middelen, die haar redde.

Het monster, dat op zijn staart scheen te bewegen, had met één ruk haar en haar web ter aarde geworpen, zeker om haar onder zich te verpletteren.

Maar de spin had met ongelooflijke snelheid een draad vastgehecht aan de dikke gele haren van haar vijand, en liet zich daaraan, achter hem, zakken; zóó snel maakte zij dien draad langer, dat zij in een ondeelbaar oogenblik door de lucht vloog en zoetjes op den grond viel, zes duim van haar belager verwijderd en gelukkig vlak vóór een groote schrijftafel, die voor het raam stond.

Zij schoot hier onder en vond onder een der pooten een veilige schuilplaats, waar zij zich tot een bal in elkaar rolde, zoodat ze niet veel grooter was dan een maiskorrel. 't Was juist bijtijds, want het gele monster ging woedend voorbij haar schuilplaats en de verschrikte spin voelde zelfs de vreeselijke haren, die haar juist nog even bereikten.

Eenige oogenblikken was Araneina in groot gevaar, want de bezem werd gehanteerd door een bijzonder ijverige dienstbode, en ofschoon die dienstbode een onwetende meid was en de spin zonder twijfel tot de insecten rekende - niet wetende, dat zij verwant was aan de deftige kreeft en den vreeselijken schorpioen - had zij voor, dat zij de grootste en de sterkste was en zij gaf haar bloeddorstig opzet tegenover haar erfvijandin niet op, voordat zij overtuigd was, dat de spin buiten haar bereik scheen te zijn.

Toen besloot Araneina bij de eerste gunstige gelegenheid het huis te verlaten. Zij wachtte even en liet zich toen uit haar schuilplaats zakken aan een draad, dien zij vasthield, om bij het minste teeken van 't naderen des vijands er weer tegen op te kunnen klimmen. Toen zij niets zag, kroop zij onder de schrijftafel uit naar den muur en klom weer naar het open raam.

Droevige ondervinding had haar geleerd, dat dáár vooral gevaar dreigde, en zij wandelde dus over de vensterbank met al haar acht oogen wijd open. Zij was juist halfweg toen het gele monster weer verscheen - want de meid had gewacht tot de spin weer verscheen - en met een vreeselijken bons op de steenen vensterbank neerkwam, juist op het oogenblik, dat Araneina zich over den rand wierp en langs haar draad naar beneden gleed - een sprong, die in vergelijking van haar grootte, tienmaal hooger was dan wanneer een man van den Eiffeltoren zou springen.

Zoetjesaan kreeg Araneina ergen honger, want zij had nog niets gegeten en zij wist ook, dat zij, na zulk een groot web dien morgen te hebben gesponnen, misschien geen materiaal voor een tweede had, wanneer zij eerst niet door een maaltijd zich had versterkt. Araneina zorgde er wel voor, haar spinsel niet te verknoeien. Zij zou liever half verhongeren dan een net

te spinnen, wanneer er regen dreigde, die het vernielen kon, want dan zou zij zelf ook veel kans hebben om te komen.

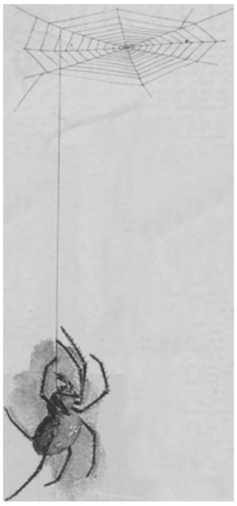

Zij was veel te fijn van smaak om doode beesten te eten, ten minste iets wat zij niet zelf gedood had. Misschien was zij wel in staat geweest om een klein, onvoorzichtig insect aan te grijpen, maar die mogelijkheid zou zoo wat gelijk staan met het streven van een man, die zonder verdere hulpmiddelen een vogel of konijn voor zijn middagmaal wilde bemachtigen.

Een van Araneina's bloedverwanten, de wolfspin, weeft geen web en vangt insecten tusschen gras en bladeren onder de struiken, terwijl zij haar spinklieren uitsluitend gebruikt om zich van een hoogte af te laten of den cocon te spinnen voor haar winterslaap. Een andere bloedverwante, de springspin, behoeft ook geen net te maken, maar kruipt voorzichtig langs den muur, om opeens met een sprong een duttende vlieg te pakken en die naar haar hol te sleepen. Deze jaagsters en springsters konden zich voedsel verschaffen waar dat Araneina onmogelijk was.

Indien Araneina ook met eenige ijverzucht aan haar bloedverwanten mocht hebben gedacht, zij vergat dat spoedig, want zij kwam nu juist op een bekend plekje en zag een schouwspel, dat een moederhart met vreugde moest vervullen.

Het vorig najaar had zij zes- of zevenhonderd eieren gelegd in een sterken cocon van gele zijde, dien zij tot dat doel gesponnen en verborgen had tusschen een spleet in den muur. De eieren waren een maand geleden uitgekomen en de jonge spinnen hadden zichzelf van haar omkleedsel bevrijd; sinds dien tijd waren zij als een bal te zamen gebleven, tot zij sterk genoeg zouden zijn om de wereld in te gaan en haar eigen fortuin te zoeken.

't Was juist op het oogenblik, dat de levende bal uit elkaar ging, dat de moeder, na aan den vreeselijken bezem ontsnapt te zijn, haar kinderen ontmoette.

Dacht Araneina bij deze ontmoeting aan haar verloving en huwelijk, aan haar wittebroodsweken, die eindigden toen zij haar echtgenoot tot ontbijt nam? Denkelijk niet, want zij had niet veel last van teedere gevoelens. Dat zij over de ontmoeting verheugd was en op haar eigen manier van haar kinderen hield, toonde zij door de twee veelbelovendste vast te grijpen en dadelijk te verslinden.

Araneina greep de twee meestbelovende vast en verslond ze dadelijk.

Aldus versterkt, verliet Araneina de overige kinderen en vervolgde haar weg. Misschien wilde zij na haar angst van dien morgen zoo ver mogelijk van die gevaarlijke plek weggaan, want zij wandelde over den tuinmuur tot zij aan een klein beekje kwam, waar de tuin eindigde. Zij vorderde niet heel snel, want telkens als zij maar een schaduw zag bewegen, kroop zij tusschen de steenen, uit angst, dat een vogel haar zou vinden en oppeuzelen, en daarbij was zij nog bevreesd een hagedis te ontmoeten, die haar denzelfden dienst zou bewijzen.

De stroom, die Araneina's voortgang belette, was zoo smal, dat de takken der boomen haar bijna overspanden; maar daar zij niet kon zwemmen, kon Araneina evengoed er aan denken den Atlantischen Oceaan over te steken.

Vlak onder haar in een ondiep plekje, vlak bij den kant, had nog een andere bloedverwante van Araneina, de waterspin, zich een woning gemaakt onder de wateroppervlakte, waaruit zij nu en dan naar boven kwam om een watervlieg of ander insect te grijpen, of om adem te halen, luchtbelletjes medenemende in de haren, die haar lichaam bedekten. Zij had zich een nestje van zijde gesponnen en dit vastgehecht aan de stengels van een waterplant, hierin had zij luchtbellen gebracht, die het water hadden verdrongen. Daar leefde zij dus droog en aangenaam, en maakte alles gereed om een huishouden op te zetten.

Araneina had haar partuur gevonden.

Maar Araneina verloor ook geen tijd om deze bloedverwante te benijden. Zij wist zich altijd te helpen. Zonder zich door de beek te laten afschrikken, liet zij zich zachtjes van den muur vallen en klom op een der boomen langs het water, tot aan het uiterste eind van een tak, die het verste overhing. Het was bijna bladstil, en de kleine spin ging op haar achterste vier pooten zitten en strekte de twee voorste en haar voelsprieten uit, om te voelen van welke zijde een tochtje komen kon.

Nu spon zij een zeer licht draadje, zoowat twee of drie voet lang, dat door een haast onmerkbaar windje werd opgenomen - een der natuurverschijnselen, die sommige naturalisten deed denken, dat de spin haar draden in de lucht afschoot. Dit draadje scheen langzaam naar een rustplaats te zoeken en na verscheidene minuten werd het opgeheven en raakte een hooger tak, die verder over het water hing.

Op het oogenblik, dat het ijle koord vastraakte, trok Araneina er aan om te zien of het houden zou. Daar dit ging, liep zij er over heen en was nu op een gunstiger plaats. Zij wierp een andere lijn uit, die zich weer aan een anderen tak vasthechtte,

zoodat zij eindelijk een lijn kon werpen naar een tak aan de overzijde der beek en zoo weer vasten grond bereikte.

Araneina had tot dusver een zwaren dag achter zich en nu het bijna middag werd besloot zij een nieuw web te maken.

Ditmaal koos zij een plekje uit, tusschen een dooden tak en een bessenboompje juist daaronder, zij begon haar lijnen te spannen en weefde haar net, zooals de eerste maal, behalve dat zij het niet geheel spiraalvormig vulde, bovenaan plaats openlatende, om met meer gemak langs de draden heen en weer te loopen.

Araneina maakte dit web steviger dan het eerste, want zij wist dat het meer te lijden zou hebben van wind en weer. Zij versterkte daarom herhaaldelijk de hoofddraden en probeerde de sterkte der zijdraden door daaraan opeens aan haar eigen draad te gaan hangen.

Toen alles naar haar genoegen gereed was, liep Araneina naar den tak, van waar haar net hing, en kroop in een spleet aan den onderkant, haar poot op een der draden houdende, zoodat zij de minste beweging in het net kon bemerken. Zij ging niet midden in het net zitten, zooals zij dien

morgen had gedaan, omdat haar instinct haar zeide, dat zij aldus te veel in het oog zou vallen van voorbijvliegende vogels.

Araneina had nog niet lang gewacht, toen zij een ruk aan haar draad voelde en snel naar het midden van haar web liep, om te zien waar de prooi zich had genesteld. Zij behoefde niet lang te zoeken, want de worsteling van het gevangen insect deed het gansche net schudden en dreigde het te breken.

Maar de hongerige spin gaf al spoedig de hoop op om zich aan haar gevangene te goed te doen. Araneina had haar partuur gevonden. Een groote wesp, wier angel nog onbeschadigd was, fladderde woest in de kleverige koorden, die haar gevangen hielden en gonsde moord en doodslag.

't Eenig doel van de spin was nu om van haar gevaarlijke gast ontslagen te worden, daar zij voor haar steek, en met reden, doodelijk bevreesd was.

Zij brak haastig de draden boven de gevangene af, zorgende op een behoorlijken afstand van haar te blijven en had spoedig de voldoening haar bevrijd te zien. Toch was zij nog zoo in het net gewikkeld, dat zij op den grond viel en rond rolde in haar pogingen om er zich van te bevrijden, steeds nijdig gonzende en uitdrukkingen bezigende, die niet geschikt zijn om gedrukt te worden, tot dat een winterkoninkje op het geraas afkwam en de levenmaakster ophapte.

Wanneer de arme Araneina een menschelijk wezen geweest ware, zou zij neergezeten hebben om te vloeken of te weenen, al naar haar sekse, want dit ongeval had haar halve web vernield, ofschoon gelukkig de hoofddraden niet gebroken waren. Maar, dezen troost missende en daarbij grooten honger hebbende, was zij het web al aan 't herstellen vóór de wesp den grond bereikt had. Het had haar een uur gekost om haar web gereed te hebben, en daar zij nu een kwartier noodig had om het te herstellen, begon de zon al te dalen, toen zij zich weer in haar hoekje terugtrok.

Toen een volgend signaal haar deed toeschieten, vergat zij alle aardsche zorgen, want zij had een groote, dikke vlieg gevangen. Met den grootsten smaak begon zij die dadelijk op te eten, en de spin heeft dit op den mensch voor, dat zij onder het eten niet behoeft adem te halen.

Toen vergat Araneina alle aardsche zorgen, want zij had een groote, dikke vlieg gevangen.

Voor Araneina haar maal geëindigd had, kwam er weer een signaal van een andere zijde, en opnieuw schudde het net, alsof het scheuren zou. De bezoeker bleek een groote nachtkever te zijn, dien Araneina juist niet gaarne al te dicht naderde, maar dien zij toch wel aan kon.

Zij maakte eenvoudig een steeds nauwer cirkel om het beest, hem steeds vaster met haar draden insluitende. Toen zijn vleugels verward waren, kwam zij nader en wierp draden om zijn pooten en spoedig was de groote kever zóó vast gebonden, dat zij kon naderen en hem den *coup de grâce* geven.

Nauwelijks echter was Araneina na haar maaltijd teruggekeerd of langs haar telegraafstelsel bereikte haar weer een ander signaal - zeer verschillend, van de vorige,

want het was zeer bedeesd. Araneina wist dadelijk, dat dit een mijnheer Spin was, die op bezoek wilde komen, maar niet durfde naderen, voor hij wist in welk humeur zijn schoone vriendin was.

Het gebeurt namelijk zeer dikwijls, dat een mannelijke spin, die al te ijverig zijn hof wil maken er bitter berouw van heeft, want wanneer de dame hongerig is, ziet zij er niets in om haar maal te doen met haar ongelukkigen aanbidder. Araneina's vriend scheen het oogenblik ook met geschikt te achten, want toen zij op zijn derde of vierde signaal boos op hem toeschoot, liet hij zich op den grond vallen en verdween.

Araneina eindigde nu haar maaltijd. Zij sloot den kever in haar voorraadschuur voor den volgenden dag en trok zich in de takspleet, boven haar web, terug om te gaan slapen.

S.

DE BIBLIOTHECARIS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GERKE HENKES.

[Nummer 37]

WEESJE'S A, B, C.-VERDRIET, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. THORNAM.

Weesje's A, B, C.-verdriet. (Bij onze voorplaat.)

Blondkopje zal niet huilen meer,
Ze houdt zich goed;
't Geeft maatje moed;
Die huilt nu ook niet telkens weer.
Maar onder 't spel
Voelt 't kleintje wel:
Ze mist haar makker van weleer...
Verdriet brengt 't leesboek weer in tel.

Nu dient ma's schoot voor lessenaar,
De knie van pa
Wás 't voor en na:
Na 't lezen stoeide pa met haar.
Blondkopje leest
Met droeven geest
Tot aan pa's voornaam-letter daar...
En soest van pret, die is geweest.

Straks neemt ze stil haar eerste lei
En teekent maar
Eénzelfde paar
Uit heel de mooie letter-rij
Met krul en haal
Wel twintigmaal...
Eén ziet het, schreiend, van ter zij;
‘Kijk, ma, mooi he? Pa allemaal!’

C.R. DE KLERK.

Prinsesje, door Daniella. (*Vervolg*.)

Op zekeren morgen zei de luitenant tegen zijn oppasser: ‘Jan, je zult een anderen baas moeten zoeken. Ik ga naar Indië.’

‘Naar Indië, luint, een anderen baas zoeken, nu ik vier jaar uw oppasser ben?.... Ik zou wel met u mee willen, luint. De eenige, voor wie ik het gelaten zou hebben is mijn arme moeder, en die is nu hierboven.... Toe, luint, laat mij meegaan!’

En het was gelukt, Jan was meegegaan, was op zijn 23ste jaar naar Indië vertrokken en op z'n 53ste jaar teruggekomen, met zijn vroegeren luitenant, nu generaal. Tweemaal had hij het leven van z'n heer gered en de verhouding tusschen heer en knecht was eene heel eigenaardige geworden. Die twee mannen, die naast elkaar gestreden hadden, die zoo dikwijls den dood onder de oogen hadden gezien, elkaars dapperheid hadden leeren kennen, waren slechts schijnbaar gescheiden door den afstand van generaal tot soldaat. Werkelijk waren het twee kameraden, die elkaar

hoogachtten en die elkaar niet missen konden. Eens hadden ze het smalletjes gehad en menigmaal in Indië ontbering geleden, maar die tijden waren voorbij en nu stond de generaal er op, dat z'n oppasser het goed had, net als hij en mocht hij vóór z'n knecht den aftocht blazen, dan zou hij voor hem zorgen. Hij kon het nu zoo goed, want een nicht, aan wier bestaan hij nauwelijks gedacht had, was zoo beleefd geweest hem universeel erfgenaam te maken. Waaraan hij dat verdiend had, bleef hem ten eeuwigen dage een raadsel. Hij liet het oude, vervallen kasteeltje, waar zijn ouders gewoond hadden en gestorven waren, weer opknappen en vestigde zich daar met zijn trouwen Jan. Dat alles was wel heel mooi, maar een onontbeerlijk meubel ontbrak toch nog in de oud-jonggezellenwoning: eene vrouwelijke dienstbode.

Om die te krijgen trok Jan er op een morgen met een volmacht van zijn heer op uit.

‘Wel, heb je wat gevonden?’ vroeg zijn overste, toen hij van zijn speurtocht terugkeerde.

‘Dat heb ik,’ antwoordde Jan, blijkbaar tevreden over zijn vondst. ‘Wel oud en leelijk, maar dat is niets, dan zullen we ook geen overlast van de vrijers krijgen, en mooie getuigschriften, kijk maar eens, generaal!’

Eenige gele papieren, die Jan voor den dag haalde, vermeldden vol lof de voortreffelijke eigenschappen van het vrouwelijke wezen, dat weldra op Lindenhof haar intrek zou nemen.

‘Ze komt zich morgen presenteeren en ik zou u vooral aanraden, generaal, stevig in uw stoel te gaan zitten, u mocht eens omvallen van schrik: een echte vogelverschrikster is het. Die hadden we in Atjeh moeten hebben, daar was de vijand van gaan loopen, voor er één schot gelost was!’

Zoo was Mie in dienst gekomen. Zij toonde zich stipt op alles, doch nooit hoorde men een vriendelijk woord van haar. Tegen haren mannelijken collega was ze scherp als glas en bitter als gal, maar het had hem koud gelaten, tot er zoo nu en dan, als ze al te erg te keer ging, een hartelijk woordje door hem gereciproceerd werd.

Eens, toen ze bijzonder hevig bezig waren, was de kleine met een verschrikt gezichtje in de keuken gekomen en had hen angstig met tranen in de oogen aangestaard. ‘Hoe vreeselijk, ik dacht, dat alleen heel slechte menschen zoo deden!’ had ze gezegd, en beiden hadden beschaamd gezwegen.

Toen Bettie er pas was, had Mie meer dan eens het voornemen gemaakt heen te gaan. Wel had ze geen last van het kind, integendeel, het ontweek haar, was bang voor haar, maar juist dat vond ze vreeselijk. Tegen Jan kon ze zoo vriendelijk lachen, als ze hem iets vroeg, maar als ze tegen haar sprak, kwam het schuw over hare lippen. Dan mompelde Mie tusschen de tanden, maar toch duidelijk genoeg, dat het kind het hooren kon: ‘Ik zal je niet opeten, hoor.’

Zoo werd de afstand zelfs steeds grooter tusschen Mie en de kleine. Bange uren bracht Bettie door, als er een scheur in haar japon of een inktvlek in haar schort was.

Toen werd Mie plotseling, het was onder de Paaschvacantie, ziek en moest het bed houden. Eerst had Prinsesje heel schuchter aan de deur geklopt en gevraagd, of ze haar wat mocht brengen. ‘Nee,’ was het barsche antwoord geweest, ‘je zoudt het maar laten vallen en dan kan ik je goed nog uitwasschen.’

Ontmoedigd was ze naar beneden gegaan en stil in een hoekje bij haar poppen gaan zitten met dikke tranen in de groote oogen. Ze zei er niemand iets van, maar later op den dag ging ze nog eens naar boven met een kopje thee en een paar beschuitjes: ‘Zet maar neer, dank je,’ had Mie gezegd, en ze was weer stilletjes heengegaan. Doch toen ze 's avonds voor de derde maal heel zachtjes op Mie's kamer

sloop en met een schuchter stemmetje, vol deelneming vroeg, of Mie iets noodig had, was het antwoord nog even stug als des morgens: ‘Dank je, ik ga slapen, mijn rug is zoo koud,’ klonk het hard als altijd haar tegen. Maar toch was ze een kruik gaan halen en had ze gezegd:

‘Mie, ga nu eens heel gemakkelijk liggen, dan zal ik je instoppen. Zoo, zoo deed mama ook, als ze 's avonds bij mijn bedje kwam. Mag ik morgen terugkomen? Ik zal voor je bidden.... Heb je water in dat glas? Wacht, ik haal wat versch voor je.’

Toen ze terugkwam, had Mie doodstil gelegen, op haar ‘goeden nacht’ en ‘beterschap’ kwam geen antwoord. Maar ze meende, toen ze de deur dichttrok, een snik te hooren. Op de trap luisterde zij nog eens, maar zij hoorde niets meer.... Toch had ze goed gehoord. Het had Mie door de ziel gesneden, toen het kind zei, dat hare moeder haar 's avonds zoo toedekte. Zoolang ze hier was, had de kleine nog geen vriendelijk woord van haar gehoord, altijd had ze haar alleen naar boven laten gaan.

Arme kleine, voortaan zou ze beter voor haar zijn. Door alles heen straalde nog de gedachte aan die moeder, die ze zoo vroeg verloren had en die zoo goed voor haar geweest was. Den volgenden morgen laat ontwaakte Mie. Ze had eerst niet kunnen slapen. Gedachten aan haar eigen kindsheid, aan hare oude moeder, die ze lang had mogen hebben, hadden haar week gestemd. Met vochtige oogen was ze ingeslapen. Toen ze wakker werd, zag ze zoo waar Bettie binnenkomen met een kopje thee en heerlijke dunne boterhammetjes. De kleine vertelde haar, dat zij met Jan voor alles gezorgd had en dat ze maar heel rustig moest zijn, alles zou goed gaan. Mie had gezegd:

‘Dank je mijn hartje, dat je zoo goed en zoo lief bent,’ en van dat oogenblik af was de vrede geteekend. Wel liet Mie het niet zoo erg merken, als Jan er bij was - ze wilde het voor hem nog niet weten - maar het kind kwam nu vroolijk de keuken binnengesprongen en aan Jan vertelde ze, hoe blij zij was, dat Mie zoo goed bleek, als men haar beter kende.

Dat het Mie ernst was met haar voornemen, voortaan lief voor het kind te zijn, bleek eenige dagen later. Jan had z'n oogen en ooren niet kunnen gelooven.

Toen hij op een mooien voorjaarsmorgen met Prinsesje naar school reed, hoorden zij uit de verte het janken van een hond. Naderbij gekomen, zagen zij op een weiland aan den slootkant eenige jongens. Een van hen hield een hondje bij den staart vast, een ander bond een touw om een steen en maakte aanstalten het om den hals van den hond te knoopen.... Opeens, nog voor Jan wist wat er gebeurde, lagen de teugels naast hem en was de kleine het weiland in, bij de jongens.

‘Wat doen jelui daar?’ was haar met trillende stem uitgesproken vraag, ‘wil je dat arme dier verdrinken?’

‘Ja, zeker,’ was het antwoord, ‘hij heeft een lam achterpootje en zal wel nooit genezen.’ - ‘Kijk eens hoe leelijk hij is, de anderen uit het nest zijn veel mooier,’ zei een tweede jongen en deed het touw reeds om den nek van het dier, ‘we moeten naar school, gauw maar!’

‘Ach, verkoop hem mij?’ vroeg Bettie schielijk op smeekenden toon.

‘'t Is het jufferke van Lindenhof,’ zei er een.

‘Wat geef je?’ vroeg een ander.

‘Neen, neen, niet verkoopen, verdrinken!’ riep een derde.

‘Och, alsjeblieft, verkoop hem mij. Ik heb niet veel, maar één dubbeltje, och, doe het, verdrink hem niet, zie je niet, dat hij je handen likt?’ wendde ze zich met tranen in de oogen tot den jongen; die het touw vasthield. ‘Verkoop hem mij.’

'Wat zei het jufferke,' vroeg een uit de bende, 'verkoopen voor één dubbeltje? Neen, jufferke, het is een veel te mooi

hondje, één dubbeltje is veel te weinig!'

'Eén dubbeltje!' schreeuwde het koor, 'neen, veel te weinig voor zoo'n mooi hondje!'

Het kreupele diertje was nu ineens mooi geworden en had waarde in hunne oogen gekregen.

'Twee dubbeltjes en je mag het hebben.'

'Komt dan maar mee,' en ze pakte het hondje voorzichtig op; 'Jan zal me helpen.'

En Jan gaf het ontbrekende dubbeltje en hielp haar met het diertje in het wagentje. Dan liet hij zijn blik kritisch over den toekomstigen huisgenoot gaan: 'Ja, Prinsesje, jij gaat naar school, maar Jan mag de kastanjes uit het vuur halen; daar zal wat opzitten bij Mie!'

Verschrikt keek het kind hem aan, maar toen, den hond streelende: 'Mie, ja, daar had ik niet aan gedacht. Maar ik kon niet anders. Ach, Jan, toe wees goed, wees heel lief tegen Mie, ook als ze je uitscheldt, en zeg haar, dat ik zoo vreeselijk bedroefd zou zijn, als het hondje weg moest, en zoo dankbaar, wanneer het blijven mocht.'

'Nou, en avant deux, ik zal het mormel beschermen als het portret van m'n meisje, als ik er een had, maar 't zal er spannen! Ik zie me daar al met m'n cadeautje op den arm de keuken binnenkomen.'

Bettie was dien dag in het geheel niet 'er bij' op school en steeds dacht ze aan dien goeden Jan, die om harentwil heel wat zou moeten hooren, en aan haar arm hondje, of ze het zou mogen houden. Toen ze 's middags afgehaald werd, was haar eerste vraag: 'Jan, wat zei Mie?'

'Dat viel mee! Jongen, jongen, ik heb zoo dikwijls verlangd een mirakel te zien gebeuren en 't is gebeurd. Ik kwam dan binnen met mijn speenvarkentje onder den arm. Dag Mie, zei ik, wel een beetje benauwd. "Wat mot dat beest?" Mie, ja, wat zal ik je zeggen, wé zullen er te zamen de lasten van dragen. Ik wil het leeuwenaandeel er van nemen, maar ach, onze kleine heeft het dier gered uit de handen van jongens, die het verdrinken wilden. "Onze kleine, heeft die het beestje gered?" en mét was ze op de kast toegetreden en had een schoteltje met melk gevuld op den grond gezet. "Heeft Prinsesje dat gedaan, het lieve, kleine hart? Zeker wil ik het dier houden en last, ouwe sok, last, die mannen hebben ook altijd wat, last, wat zou jij voor last van dien hond hebben? In plaats van eens te bedenken, dat het arme schaap hier toch al niet veel heeft met drie zulke oude pruiken.... die hond blijft hier!" Toen ben ik naar de kamer van den generaal gestormd. Generaal, leg nu uw krant eens weg. 't Oorlogsschip is gestrand en alle duiveltjes aan boord zijn veranderd in kleine, blanke engeltjes. Als dat maar geen teeken van het einde der wereld is!'

'Wat zei oom van het hondje?' onderbrak Bettie Jan's uitvoerig verhaal. 'Ja, oom? Had jij aan oom gedacht?'

'Ik heelemaal niet, alleen aan Mie.'

'Ik ook Jan, alleen aan Mie.'

'En hij is toch zoogenaamd de baas van het spullementje, hè?' voegde Jan er nog eerbiedig aan toe.

Wie schetst er echter Prinsesje's verbazing, toen ze in de keuken eene keurige met rood gevoerde hondenmand vond staan, waarin het kleine grijze dier met een blauwen strik om den hals stil lag te rusten. Bettie sprong de oude om den hals: 'Jan, wat een dot is Mie toch, hè?' en ze streelde Mie's rimpelige wang en toen een dikke traan uit die oude oogen op het kinderhandje viel, wischte zij met haar zakdoekje het betraande

gelaat der dienstbode af. Er waren inktvlekken in het zakdoekje, maar Mie kuste de kleine hand, die over haar gezicht streek. De laatste zonnestralen, die door het keukenraam naar binnen vielen, zeiden fluisterend tegen elkaar:

'Kijk eens naar die oude, vriendelijke menschen met dat kind. Ze zeggen, dat er zoo weinig vrede is op aarde, maar hier heerscht hij. Hier willen we meer komen, waar de harten zich zoo door onzen gloed laten verwarmen.'

In een prachtig huis op de Maliebaan in Utrecht, waar de schatrijke bankier Van Dalum woonde, werd een groot feest gegeven ter viering van den verjaardag van de eenige dochter des huizes. Al wat luxe kon uitdenken was in de schitterende salons te zien. Enkele critici, - nu ja, de menschen hebben altijd wat aan te merken -, vonden al dat goud, al die draperieën, al die spiegels een beetje bombast, de plafonds een beetje te bont geschilderd, het buffet te vol naar hun zin, en den dikken, gouden ketting van den heer des huizes, die, zwaar als tobbende over zijn eigen gewicht en te lui om nu en dan eens tegen de vele breloques te rammelen, zich vergenoegde het witte vest van zijn heer te sieren, was hun vooral een steen des aanstoots. Een vrouw des huizes, wier manier van ontvangen, wier toilet of houding afgekeurd kon worden, was hier niet, want mevrouw Van Dalum rustte al sinds jaren in het graf, en ware dat ook nog niet het geval geweest, zoo zou men toch over haar geen critiek uitgeoefend hebben; dan wellicht ook niet over het huis en de al te mooie meubels. Want het zou dan zeer waarschijnlijk niet zoo geweest zijn als nu. Wie zich harer herinnerde, dacht onwillekeurig aan zachte tinten, aan bloemen, aan een lieve, innemende vrouw, die voor elk harer gasten een vriendelijk woord overhad. Doch slechts weinigen der gasten hadden haar gekend.

Irène van Dalum, de dochter des huizes, miste veel; doch zij had het nooit gemerkt: ze was eerst zes jaar, toen haar moeder stierf. Zij wist niets meer van haar en het deed papa waarschijnlijk aan er over te spreken, hij deed het ten minste nooit, en zij.... ach, zij hield niet van nare dingen, ze zou gaan treuren en wat hielp dat, met de dooden kan men niet leven! Zij had, toen ze klein was, eene Engelsche miss gehad en toen ze goed Engelsch sprak, eene 'demoiselle de la Suisse Française,' zoodat ze bijna in het geheel geen Hollandsch meer sprak en zoo goed Engelsch en Fransch, dat ze haar papa hartelijk uitlachte over zijne 'most horrible' uitspraak. Toen het Fransche tijdperk was ingetreden, leerde de demoiselle haar kristalheldere gichellachjes voortbrengen, zonder den mond ver open te doen: alleen heel even mocht men de parelwitte tanden laten zien. Zij had merkwaardig spoedig en goed alles aangenomen en toen ze dan ook in een Brusselsch pensionaat kwam, van waaruit ze veel in de hooge kringen uitging, vond men haar eene verschijning vol bevalligheid en distinctie. Hare toiletten, die bij de eerste costumières gemaakt waren, gaven den toon aan; de stukken, die zij speelde, werden ook door de andere meisjes besteld; maar met dat al was ze niet bemind. Zij was 'en vogue', zij was rijk en beeldmooi.

Ook op den avond, dat ze naast haar vader de gasten ontvangt, is ze beeldmooi, 'verderfelijk mooi', zou dokter Max Verbrugge gezegd hebben. Want hij hield niet van Irène, en stak dat niet onder stoelen of banken.

(*Wordt vervolgd.*)

Uit de Hofstad,
door
L.J.J. Hageraats, Pr.

I.
De Markt en Omgeving.

Den Haag heeft geen mooie markt. Als men haar vergelijkt met die van Haarlem, Delft, Groningen en zoo menige Nederlandsche stad, dan maakt zij al een zeer poover figuur. De verklaring ligt voor de hand. Onze fraaie marktpleinen liggen in de oude steden. De markt was het middelpunt. Daar stond de kerk en de stad groepte zich daaromheen. Doch Den Haag was geen stad. Haar oorsprong was het grafelijk paleis; de rest was eeuwenlang bijzaak. Vandaar dat wij hier 't harmonische missen van de markt en haar omgeving, dat in vele plaatsen zoo weldadig aandoet. Onze markt werd tot haar waardigheid verheven eerst in 't begin van de zeventiende eeuw. Maar ook vroeger was de oude markt (de dagelijksche groenmarkt) ook als dusdanig zoo karakteristiek niet. We spraken daar van de waardigheid van onze markt, maar die legt het verre af voor haar vroegere grootheid, en in de vroegere grootheid ligt juist het historischbelangrijke van deze plek.

Hier toch stond het *Lysbeth-Convent* of klooster van de H. Elisabeth. In een stuk van Philips van Bourgondië heeten de inwoonsters Zusters van de derde orde van St. Franciscus van Penitentie. Onder de zusters telde men o.a. jonkvrouwen uit het hoogadellijk geslacht van Assendelft, wiens geschiedenis nauw met die van Den Haag vereenigd is, en waarover later meer. In dit klooster predikte o.a. de beroemde Minderbroeder Jan Brugman, zóó welsprekend, dat ‘kallen of praten als Brugman’ spreekwoordelijk gebleven is. Zijn preek, voor de Zusters van St. Elisabeth gehouden, is, althans gedeeltelijk, nog bewaard gebleven. De godsvrucht bloeide zeer binnen deze gewijde muren. Voor gebed en overweging, ook voor recreatie en wandeling hadden zij bij haar klooster een laan aangelegd, *de Zusterlaan* genoemd, welke kortweg nu nog *de Laan* wordt geheeten en tegenwoordig een bod doet naar den Roomsch klinkenden van ‘Papenlaan.’ Ook was er de Zustersloot, de tegenwoordige Luthersche Burgwal. Buiten de kloostermuren had het Lysbeth-Convent bezittingen. De namen van *Zusterpolder* en *Zusterstraat* herinneren nog aan den milden godsdienstzin onzer voorvaderen.

Op dit klooster liepen uit de Vlamingstraat en de Schoolstraat. De Vlamingstraat houdt volgens sommigen de herinnering levendig aan den strijd met Vlaanderen, aan een tijd, toen er helaas! niet zooveel Hollanders-Flaminganten waren als nu en de Hollandsche leeuw den Vlaamschen overwon op het Manpad bij Haarlem en in de Zeeuwsche stroomen bij Zieriksee.

De Schoolstraat, eertijds Kerk- of St.-Jacobstraat genoemd, ontleende haar nieuwen naam aan de Latijnsche school, welke daarheen verhuisde en wel ter plaatse, waar zich de langen tijd reeds gunstig bekende tabakswinkel van Boor bevindt. De eerste rector in de Schoolstraat was Wouter Woutersz. van Wijk. De Latijnsche school of Gymnasium is nog al eens verplaatst, totdat ze straks zich zal openen achter de Laan van Meerdervoort, op grond, door een milden Maecenas de gemeente geschonken.

De hervorming kwam en het Lysbeth-Convent verdween, en de plek, waar veel overwogen en veel gebeden was, werd pasklaar gemaakt voor het marktgewoel.

‘Schout, Burgemeesteren en Regeerders statueren, dat niemand, wie hij zij, op ten ordinaire Marktdagen, zijnde maandags en vrijdags eenige groente, saet, wassende kruiden, bloemen, kool, knollen of peen zal mogen verkoopen of koopen dan op de nieuwe Groen-markt, daar toe geaccommodeert in 't St. Elizabeths Susterhuys of klooster alhier, ter plaatze, daar 't hen aangewezen zal worden.’

Aldus onze vroede vaderen 6 Oct. 1614.

In 1686 werd het *Groot Boterhuis* gesticht op den hoek van de Markt en de Prinsegracht.

Niets nieuws onder de zon. Dat geldt ook van de boterwet. Reeds in de mid-

DEN HAAG. De Markt.

DEN HAAG. De Prinsegracht.

Museum Haarlem.
NICOLAES VAN DER MEER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS HALS.

Museum Haarlem.
CORNELIA VOOGHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRANS HALS.

deleeuwen leest men hier van bepalingen aangaande de *tonnen*. In de zeventiende eeuw gaf de voorzichtigheid vele keuren op het vervalschen van boter. Dat in het Groot Boterhuis streng op de wetten gelet werd, spreekt van zelf. Het gebouw is in den laatsten tijd gerestaureerd. Daar heeft de gemeente eer van. 't Ziet er nu keurig uit, en er wordt gelukkig niet gemopperd, dat 't veel geld heeft gekost.

Van minderen stand was het *Klein*- of Stukken-Boterhuis voor degenen, ‘die met stukken boter ter markt komen.’ 't Werd in de achttiende eeuw gebouwd. In N°. 8 bevindt zich het bureau der dd. Schutterij. Daar vergadert de schuttersraad.

Doch, o wee! die glorie zal vallen met de schutterij. De schutterij heeft traditie, en zelfs heeft ze in roemrijke dagen haar heldentijdvak gehad. Zeker paste de schutter bij het Haagsche leven, ofschoon ik geloof, dat de dienstplichtigen niet zoo sterk waren ingenomen met hun traditioneele marschen. Eenige jaren geleden speelde de klompen-schutter voor dit bureau zijn ondeugende, maar niet ongeestige parodie.

Door het Groenendal-straatje komt men van de markt in de Raamstraat, in 't begin der zeventiende eeuw aangelegd. Zij herinnert aan de bron van veel Haagsche welvaart. Zij toch werd aangelegd op het terrein, waar zich de ramen bevonden, waarop men het laken spande, in Den Haag vervaardigd. Door de Schoolstraat heeft men geen onaardig gezicht op 't rijzende priesterkoor der Groote- of St.-Jacobs-kerk. Ook ziet men van de markt zeer goed den grooten toren; maar dat gezicht is niet aardig, want nu valt tevens in 't oog, hoe ‘de lieve Haagsche toren’ van Huygens omgewerkt is tot een monster-peperbus.

De afbeelding, welke u hier wordt aangeboden, geeft het plein zonder marktgewoel. Maar kom eens 's Maandags. Aan 't eind van School- en Vlamingstraat hoort ge eene vrouw uit Israël stoutweg beweren: ‘Alle dalen bennen geen dalen.’ Met deze verklaring gewapend, kunt ge u verder wel wagen aan de logica van de luidruchtige vereerders van Mercurius. Zoekt ge 't bonte vogelenheir? ge vindt hier een groot gezelschap in al te enge hotels. Het beeld van de trouw? Keffers in overvloed, ongeduldig wachtend tot er een nieuwe meester komt opdagen, die een flink bod doet. Voortbrengselen van moederland en koloniën bieden zich aan in Hollandsche kaas en kruidenierswaren. Voortbrengselen des geestes worden u gewezen door een bekwamen en dikwerf geestigen handelaar, een goeden bekende in de Haagsche wereld.

Van dat Haagsche leven, maar nu juist niet in zijn meest aristocratischen vorm, geeft Johan Gramm een aardig schilderijtje: ‘Hier ziet men wezenlijke dames, die men voor klanten der groote magazijnen zou houden, ter sluiks onder het zeil der kraam schieten, schichtig om zich heen ziende of niemand ze bespeurt, “koopjes” doen en voor een bagatel allerlei dingen, lint, gordijnen-stof, zijde als anderszins koopen. De vlugge, aardige verkoopstertjes doen goede zaken en de dames van het “kaal maar knap” -stelsel eveneens.’

Van Boekhorststraat tot Beestenmarkt lachen de gunstelingen van Flora u toe. Waarlijk eene niet onsierlijke bloemenmarkt. Jammer maar, dat er nu en dan artikelen tusschen schuiven, welke met al de bloemen, niets anders gemeen hebben, dan dat het ook wezens zijn.

Jammer ook, dat de indruk der kleurenpracht al zeer spoedig wijkt voor den minder smakelijken dito van eene uitdragerij op groote schaal. Oud ijzer, schilderijen, ledikanten, gewezen luxe-artikelen, kortom, schier ontelbare voorwerpen, waarvan

velen reeds gehoopt hadden op een welverdiend emeritaat, doch die nu verwezen zijn den een of den ander nog eens te moeten inspannen en opnieuw in functie te treden.

De Prinsegracht is door dat alles en om nog vele andere redenen tot lager wal geraakt. De gracht, die haar naam draagt naar Prins Frederik Hendrik, den Oranje-vorst van Neerlands gouden eeuw, waarvan volgens Jacob van der Does ieder huis een paleis is, veranderde allengs van stand. Wel ziet ge hier nog heerlijke huizen met hun stille en toch majestueuze pracht, maar de deftigheid verplaatst zich hoe langer hoe meer naar andere wijken der hofstad. Bij de Brouwersgracht wijst u de gevelsteen een rooden leeuw, het opschrift der brouwerij, welke aan genoemde gracht den naam schonk en wier eigenaar dit huis bewoonde. Het laatste woonde hier de lijfarts van H.M. de Koningin, Dr. Van Tienhoven; en thans is er eene der vele bureelen van de stad in gevestigd. Zoo ging het met meer treffelijke woningen aan de Prinsegracht. Het gedeelte, dat het laatst de dempingswoede weerstond, ziet ge op de afbeelding. Aan uw rechterhand nog een kwartier van groote beteekenis. Wel is 'Pulchri Studio' met zijn welverdienden wereldnaam verhuisd naar het Voorhout, maar toch vindt ge nog het Israëlietisch ziekenhuis; het permanent hof van arbitrage, dat ingevolge de schenking van een rijken Amerikaan ook wel de Prinsegracht zal verlaten; de woning van den opper-kamerheer en de grootmeesteres der koningin, baron en baronnes Van Hardenbroek van 's-Heeraartsberg en Bergambacht. De recepties van mevrouw de grootmeesteres geven nu en dan aan de oude gracht eene vorstelijke deftigheid, gelijk mannen van vele talen zich verdringen om den vrede te bewaren in het vrede-hof. Verder de woning van Zoutman, den held van Doggersbank en het Hofje van Nieuwkoop. Dit hofje werd gesticht door erfmaking van den heer Johan de Bruin van Buitenwech, heer van Nieuwkoop enz. Het is gebouwd door den beroemden bouwmeester P. Post en werd in 1668 voltooid. De regentenzaal met koepel en allerliefst torentje speelt een groote rol in de Haagsche kunstgeschiedenis, waarover later meer. Niet minder is het bekend in de geschiedenis van het R.K. 's-Gravenhage. Eenigen tijd woonden hier de geestelijken van de Koninklijke Kapel van Spanje, namelijk pastoor Cörvers met zijne kapelaans, van 1822 tot October 1827.

Nu is geheel de Prinsegracht gedempt. Of ze er mooier op zal worden, is te betwijfelen. Eene gracht, die geene gracht meer is, wordt nooit een mooie straat. Maar de gezondheid?.... Wat zullen de Hagenaars gezond worden! De oude Hollandsche grachtgezichten en schilderachtige bruggen zijn verdwenen, en het verzet van een genialen en smaakvollen bouwmeester tegen het dempen is te begrijpen.

Ook de Brouwersgracht bezwijkt, en het sombere gebouw het 'Spinhuis', dat nog weinige maanden geleden tot gevangenis diende, wacht een andere bestemming, en het aloude 'op de Princegracht zitten' zal zijn droevige beteekenis verliezen.

(*Wordt vervolgd.*)

Naar den schilder.

''t Mag wel, vrouw!' zei Mr. Nicolaes van der Meer - die Raad in de vroedschap, schepen en viermaal burgemeester geweest was en in zijn wapen drie nieren van groen voerde op zilver - 'ik ken er wel, die het nog niet tot schepen van Haarlem gebracht hebben en naar meester Hals loopen alsof ze burgemeester van de stad zijn geweest.'

‘Dat moet ieder zelf weten!’ antwoordde Cornelia Vooght Claesd[r], die den hoogen stand harer familie, behalve door haar huwelijk, nog bewijzen kon door vier kwartieren in het ovale wapen (schildvorm voor geestelijken en vrouwen); ‘maar niemand zal 't van óns ijdelheid vinden; verleden week vroeg Willem me nog wanneer wij 't nu lieten doen.’

‘'t Zal er dan eindelijk van komen!’ riep lachende Cornelia, hun eenige dochter en gehuwd met Albrecht Nierop, Raad in den Hove van Holland. - ‘'t Wordt dan ook meer dan tijd, vader is al zes en vijftig, Brecht zei laatst nog, dat u nog dood zoudt gaan, zonder dat wij uw portret zouden hebben.’

‘Doodgaan? - ik?’ - en meester Nicolaes zette de borstkas uit tot de volle breedte van den goedgevormden buik en den bloedgezonden kop met rossige snor en sik achterover in den kraag duwend, ‘maak je niet ongerust, kind, je vader is sterk en jong genoeg om nog jaren burgemeester van....’

‘Laat dat aan den Heer over, man,’ - zei de moeder, wier eenvoudig gelaat meer peinzen over de rustige dingen van Boven dan over aardsche aangelegenheden verried.

‘En als ze af zijn, krijg ik ze zeker in mijn voorsalet, aan weerskanten van den spiegel?’

‘En burgemeesterskamer dan?’ vroeg Mr. Nicolaes; maar een getrouwde dochter kan beter met statievolle familie-conterfeitsels pronken in haar salon dan in een stadhuiszaal, waar hare vriendinnen niet komen.

‘Dan moet u,’ viel Cornelia in, met vrouwelijke behendigheid de eindbeslissing opschortend, ‘een opstaanden kraag nemen, moe.’

‘Gekheid, kind,’ zei de oud-burgemees-tersvrouw lachend, ‘die past immers niet bij mijn mutsje.’

‘Maar dat moet u natuurlijk ook afzetten; wie draagt nu nog zoo'n mutsje? 't Is tegenwoordig allemaal hoog gekapt haar met den Elisabeths-kraag.’

‘Hoor je dat, man, ze bedoelt de vleermuizen van de koningin van Engeland.’

‘Dat doet je moeder toch niet, kind....’

‘En u draagt de Elisabeths-kant wel op de omslagen van uw mouwen.’

‘Dat vind ik ook al pronkerig genoeg,’ gaf moeder te kennen.

‘Weet je wel, kind, dat de kraag van je moeder meer dan dertig el Kamerijksch is?’

‘O, ik zeg niet, dat ze niet duur genoeg zou zijn, ik bedoel alleen, dat de liggende kraag heelemaal uit de mode is.’

‘Mode of geen mode,’ vond moeder, ‘als ik me laat schilderen, moet ik er op staan zooals ik altijd ben.’

‘Maar toch niet,’ merkte de dochter op, ‘in dat vervelende zwart?’

‘Ook al weer niet goed? Je wou me zeker vastborduren in ‘een borst van goud laecken? of wou-je je oude moeder een kou laten vatten’ - en de oude dame wees ondeugend naar de plek van het lichaam, welke de dames bij feesten ontbloot dragen. - 't Werd even stil; daarover waren al zooveel woorden gevallen, dat Mr. Nicolaes, om een pijnlijke discussie te voorkomen, met de afdoendheid van een gewezen voorzitter zeide: ‘Van onzen stand en leeftijd dragen ze allemaal gebloemd satijn, kind, dat weet je wel en zwart bij voorkeur.’

‘Moet mevrouw niet een waaiertje, meester?’ vroeg Adriaen Brouwer aan Hals, toen de burgemeester en zijn vrouw op 't atelier van den beroemden Haarlemmer gezeten waren.

‘Waar is 't?’ was de wedervraag van den schilder.

Van een hooge kast wipte Adriaen een verlepten vederwaaier en, dezen langs zijn mouw afvegend, zeide hij, met een sierlijke buiging naar de rijke Haarlemsche: 'Als u dit in de hand houdt - er is een spiegeltje ook in!' dit laatste met een glimlach en een schalksch oogje van den oolijken leerling.

'Dank je vriendelijk,' zei de kalme dame.

'Maar u moet toch iets in de hand hebben,' hernam Brouwer, als handhaver der atelier-gewoonten.

'Meester Hals kan 't wel zonder die dingen,' zei de andere, zonder dat het effen gelaat den behaagzieken trek had van complimenteus-willen-zijn.

En dat Mr. Hals het ook wel kan zonder waaiers, papegaaien of valken, bewijzen de twee. portretten van Mr. Nicolaes en zijn vrouw, die zich op het stedelijk museum van Haarlem bevinden; mannen van gezag noemen deze twee de mooisten van Hals' portretten-collectie. Nu moge in deze wijze van personen-schildering, in dit apartweergeven van gehuwden, minder dadelijkpoëtische werking liggen dan b.v. in het aantrekkelijk en levensvol dubbelbeeld van Frans Hals en zijn vrouw op het Rijksmuseum te Amsterdam, of in de historischbelangrijker voorstelling van den officierenmaaltijd der Cloveniersdoelen-broeders, bij gelegenheid van den uittocht der Haarlemsche burgerij naar Bergen en Hasselt, den 16^den^ October 1622, onder den kolonel, burgemeester Willem Vooght[1] - den bovengenoemden broeder van vrouwe Van der Meer, - toch spreekt ook uit de reeks van afzonderlijke portretten krachtiger en echter het kunstzinnig zeventiend'eeuwsche leven dan uit onze armzalige photographieën, die onze nakomelingen als levensbeeld dezer tijden bezitten zullen, en wier onderling verschil veelal niet dieper gaat dan dat van album-, kabinet- en salongrootte.

P. RAËSKIN.

De dochter van den kolenbrander.

II.
Leven en lijden in het woud.

Zij heeft volhard. - Een jaar is sedert het sterven harer moeder voorbijgegaan en de belofte drukte gedurende dien tijd somwijlen zwaar op de schouders van het trouwe kind. Langen tijd duurde het, voor de smart van haar vader redelijker werd; en helaas, ook toen werd de toestand niet veel beter.

In plaats van een vertwijfelenden, had het kind een onverschilligen, hart- en moedloozen vader te verzorgen. De kolenbrander oefende nog wel zijn bedrijf uit, maar de echte zin en ijver van vroeger was verdwenen. Soms zat hij dagen lang daar beneden in het dorp bij de bierkan en liet de zorg voor den *meiler*[1] over aan een knecht en zijn kind. 't Was of de man terug wilde naar de ruwe zeden van de primitieve bewoners der oerwouden; het was alsof zijn hart nooit liefde gekend had. Verena bleef altijd dezelfde: een en al liefde, een en al opoffering. De vader zag het en lette er niet op. Aanvankelijk, ja, gelukte het de dochter, hem somwijlen terug te houden, als zij hem aan zijn brave vrouw herinnerde; maar spoedig maakte dit geen indruk meer op hem.

De jaarstond van moeders dood was aangebroken; de sneeuw smolt op de bergen, de boomen kregen knoppen en jonge, teere blaadjes. Houthakkers en kolenbranders hadden wederom den weg naar het woud ingeslagen. Overal heerschte nieuw leven.

1) Eveneens op het Haarlemsch museum.
1) De houtmijt met zand en plaggen toegedekt, die al smeulende langzamerhand de houtskool levert.

Daar boven, waar het gebergte een breeden, effen rug vormt, welke bijna geheel met beuken begroeid is, smeulde een meiler. Menigen boom had men omvergehouwen, zoodat er een vrij groote open plek ontstaan was. Als men vandaar den blik in het rond sloeg, kon men een hut bemerken, half onder boomgewas verscholen, van hout gebouwd en gedekt met dennenstammen en heideplaggen. Rechts daarvan hing aan den stam eener reusachtige beuk een kruisbeeld en daaronder een beeldje van de Moeder van Smarten, beiden door een planken dak tegen den regen beschut.

Op dit oogenblik was niemand bij den meiler werkzaam. De middagzon wierp hare stralen op die plek, zoodat men van zeer ver de rookwolkjes kon zien opstijgen. Daar trad een meisje uit de hut. Het was Verena. Zij liep naar den kant van den bergrug en liet hare oogen over het landschap weiden. Groen en rustig lagen de wouden beneden haar - ontzaglijker dan de zee golfde het land van bergen en heuvels, waartusschen somwijlen dorpen hunne daken en torens omhoog staken; een blauwe nevel hing in de verte, als een sluier aan den horizon en verhulde wat verder lag voor het oog.

De natuur is zoo frisch en heeft zoo'n jeugdig aanzien op die plekken, waar slechts zelden iemand ronddwaalt en die ver verwijderd zijn van alle verkeer. Deze plaatsen wekken vooral in een rein hart zulke zeldzame gevoelens, vroolijken het gemoed op en verzachten de smart.

LORD SALISBURY, † 22 Aug. 1903.

Verena's hart was rein en daarom ondervond zij den weldadigen invloed der haar omringende natuur.

Eenige oogenblikken stond het meisje stil en vestigde hare oogen op de prachtige omgeving. Toen echter snelde zij ijlings en met angstige zorg langs het pad, dat naar de hoogte voerde. Zij scheen iemand te verwachten. Met klimmenden angst keek zij naar den meiler. De wolkjes waren nog lichter en doorzichtiger geworden; in de felle zon waren ze nauwelijks waarneembaar.

Wat mocht op dit oogenblik het hart van 't meisje zoo bezorgd maken? Wat wierp op haar frisch gelaat dat donkere floers van angst en kommer?

Reeds acht dagen had de vader haar verlaten; waarheen hij gegaan was, wist zij niet. En toch moest hij zoo noodig hier zijn, om haar te helpen, want de kolen waren stellig uitgebrand, zooals de lichte wolkjes aanwezen, en niemand stond haar ter zijde om den meiler te dekken. De eenige knecht was door den kolenbrander weggejaagd. Zoo stond Verena verlaten en radeloos bij den meiler.

Haar angst werd nog vermeerderd door de vrees, dat haar vader een ongeluk mocht overkomen zijn. Dikwijls had hij in zijne dronkenschap twist gezocht en was menigmaal gewond in het woud teruggekeerd.

Zij verliet den meiler en begaf zich naar de beuk, waar zij voor het kruisbeeld neerknielde en bad.

Daar klonken plotseling mannenstemmen en daaronder de stem van haar vader duidelijk herkenbaar. Verheugd sprong Verena op en ijlde den kolenbrander tegemoet.

‘'t Is heel goed, mijn kind, dat gij bidt,’ sprak de vader met een vriendelijkheid, die haar oorzaak in den wijn vond. ‘Gij doet het voor ons,’ vervolgde hij lachend, ‘dan behoeven wij het niet meer te doen!’

Het meisje kreeg een kleur, omdat haar vader zóó sprak in tegenwoordigheid van een ander. Zij wendde haar gelaat af; een traan blonk in haar oog. De kolenbrander bemerkte het.

‘Dwaas ding,’ sprak hij toornig, ‘altijd dat gegrim - mag men dan geen enkel woord meer zeggen? Schaam u voor den flinken gezel, dien ik meegebracht heb voor u. Dat is een ander man dan die lompe vlegel, die vroeger met ons arbeidde. Hij heeft geld in den zak en wordt deelgenoot in de zaak, en dan, als gij....’

Hij brak zijne rede af; want hij zag, dat een nog donkerder rood de wangen van het meisje kleurde. Verena trachtte aan dit gesprek een einde te maken, door op een ander onderwerp de aandacht te vestigen.

‘Vader,’ zeide zij, ‘het was hoog tijd dat ge kwaamt! Kijk eens naar den meiler.’

‘Ja, ja, ik zie het. Ge tobt over den meiler,’ antwoordde hij; ‘troost u, wij zullen dadelijk het vuur verstikken. Maar breng ons eerst iets, om den inwendigen mensch te sterken. Wij hebben honger en dorst!’

Het meisje haastte zich, aan het verzoek van den kolenbrander gevolg te geven. Nogmaals nam de vader het woord:

‘Maar zeg, maak je compliment eens voor den nieuwen gezel; kom, geef hem de hand!’

De dochter gaf geen acht op dit verzoek; zij was bereids achter den meiler verdwenen. De kolenbrander bromde enkele woorden en zeide dan tot zijn begeleider:

‘Heb maar een poosje geduld met haar; de schuchterheid zal mettertijd wel verdwijnen.’

De aangesprokene was een flinke jongeman van zes-en-twintig jaren. Hij was veel netter gekleed dan dit bij de lieden dier streek gewoonlijk het geval was. In zijn gebruind gelaat lag echter een afstootende trek van grove zinnelijkheid en ruwheid, waarbij goed paste het stekelige, roode haar, dat onverzorgd over zijn voorhoofd hing. Toen de kolenbrander met zijn dochter sprak, had de vreemde zoo'n beestigbrutalen blik op het meisje geworpen, dat Verena er verlegen en schaamrood van werd.

Het meisje had middelerwijl in de hut een maal bereid en de beide mannen uitgenoodigd binnen te komen. Toen verwijderde zij zich en ging in het woud onder een boom zitten, het gelaat met de handen bedekt. Treurige gedachten stegen in hare ziel op. Zij had de woorden haars vaders duidelijk begrepen, niettegenstaande hij niet alles gezegd had, wat hij wilde. Zij gevoelde, wat haar te wachten stond. Zij bad om troost en bijstand, opdat zij kracht zou vinden haar vader in zijn verlangen te kunnen weerstaan. Den vreemdeling kende zij niet; maar zij gevoelde een afkeer voor hem, wijl zij zijn gemeen karakter doorzag. Die ééne blik zeide haar alles.

De beide mannen verlieten weer de hut. Zij begaven zich naar den meiler en onderzochten hem. Het hout was uitgebrand. Zij begonnen den arbeid, haalden ladders en verstopten luiken en luchtgaten. Verena kwam ook en hielp naar vermogen. En al duidelijker bleek het, dat zij zich in den vreemdeling niet vergist had. Menig dubbelzinnig woord ontviel den jongen man en de kolenbrander viel er hem niet hard over. Toen liep het meisje weg, diep het woud in en weende. Het was zoo stil en

eenzaam om haar heen, maar nog veel stiller en eenzamer was het in haar hart. Het smartte haar diep geen moeder meer

te hebben en alleen een ongelukkigen vader. Zij meende haar leed niet langer te kunnen torsen.

III.
Het afscheid van het woud.

Den volgenden morgen ging de zon heerlijk-schitterend op en wierp hare stralen over woud, weide en veld. De bladeren blonken in den dauw alsof een zilvergaas er over uitgespreid lag en aan elken grashalm en bloemkelk hing een parel, waarin de bonte kleuren der regenboog spiegelden.

Geen mensch was bij den meiler te vinden. Eindelijk ging de deur der hut open; de kolenbrander verliet de woning, keek naar alle windrichtingen en liep dan naar den kant van den bergrug. 'Verena!' riep hij. 'Verena, waar zijt gij?' Maar niemand antwoordde hem. Hij ging terug en dieper het woud in; nogmaals riep hij, luider en luider - maar tevergeefs. - Het meisje was verdwenen om niet terug te keeren.

OPLOSSING VAN DE SOCIALE KWESTIE.
Naar de schilderij van H. Kotschenreiter.

Waar vertoefde zij?

Toen den vorigen dag de werkzaamheden afgeloopen waren, keerde Verena naar den meiler terug. De mannen zaten op een bank voor de hut en telden geld. Zij liep hen voorbij en zette zich neer op de open ruimte, vanwaar men het land overziet. Een poos had zij daar gezeten, toen haar vader kwam aangeloopen. Hij ging naast haar zitten en legde vertrouwelijk hare hand in de zijne.

'Verena,' zeide hij, 'wees niet dwaas. Ik meen het goed met je en je moet mij gehoorzamen. Ik heb vandaag den vreemdeling meegebracht, die later mijn zaak wil overnemen; hij is rijk en kan ons helpen als wij in nood zijn. Daarom stel je niet laf aan en wees vriendelijk voor hem.'

'Dat zou ik gaarne zijn, vader,' antwoordde Verena, 'als hij niet zoo vrij was en zulke slechte woorden in den mond had.'

'Daar zie je weer, hoe kinderachtig ge zijt!' zei de kolenbrander. 'Ge zijt bijna altijd in het woud geweest en kent de jonge knapen niet. Die nemen het met hunne praatjes zoo nauw niet. Gij zult hem daarin iets moeten toegeven.'

Verena sloeg beschaamd de oogen neer bij deze woorden. Zij wist niet, wat zij antwoorden zou. Eerst na eenige oogenblikken wachtens zeide zij:

'Neen, vader, ze spreken niet allemaal zoo. Er zijn ook brave mannen. Maar deze is van een ander soort.'

De kolenbrander trok zijne hand terug en beefde van woede. 'Ge wilt mij ongelukkig maken,' riep hij toornig uit; 'maar dat moogt gij niet. Ik zal u wel weten te dwingen.'

Verena zweeg. Hare lippen bewogen zich, als bad zij. De ramp, die zij vermoed had, scheen spoedig op haar neer te zullen komen.

De vader lette op elke beweging zijner dochter. Toen hij geen antwoord ontving, ging hij voort:

'Ik zie, dat ge mij niet wilt gehoorzamen, maar ge moet. Ik zou weken lang willen wachten, tot gij elkander hadt leeren kennen; nu echter vraag ik niet meer. Luister dan, wat ik je te bevelen heb. Ge moet Frans huwen. Hij heeft je gezien. toen je naar de kerk ging, en houdt van je. Een paar dagen geleden heeft hij mij om je hand gevraagd en ik heb toestemming gegeven, want hij heeft geld. Ge weet, dat wij in de laatste jaren achteruitgegaan zijn en dus moeten zien ons te redden. Daarom zeg: ja, anders gebruik ik geweld!'

Bij deze laatste woorden was de kolenbrander gaan staan en wierp toornige blikken op zijne dochter. Zij zat nog altijd. De mond bewoog zich zenuwachtig en hare wangen waren bleek. Verena zweeg, maar in haar hart kampten onschuld en kinderliefde. Eindelijk sprak zij tot haar vader:

'Ik kan niet, ik mag u niet gehoorzamen. Er is er Eén boven ons, Dien ik meer gehoorzamen moet dan vader of moeder. - Ik bemin u, vader, maar u alleen. Dien vreemdeling kan ik niet liefhebben; - o, doe mij dat toch niet aan!'

Hare oogen schoten vol tranen; en toch, de vader begreep zijn dochter niet.

Hij werd woedend. De tranen van het meisje maakten hem nog driftiger. Hij kon zich niet meer bedwingen en hief de hand op tot een slag.

Verena bleef kalm en zag hem open en smeekend in het gelaat. De kolenbrander liet de hand zinken en zei op doffen toon:

'Ge zult mij niet ongelukkig maken; tot morgen geef ik u bedenktijd, dan zegt ge ja, of....'

Met deze woorden verliet hij zijn arm, ongelukkig kind.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Lord Salisbury. -

In lord Salisbury is Engeland een staatsman ontvallen uit de groote school van Pitt, Peel en Disraeli, maar niet zoo groot en niet zoo begaafd als dezen.

In 1830 geboren, kreeg hij reeds met zijn 23ste jaar zitting in het Lagerhuis, van waar hij in 1865, door het overlijden van zijn oudsten broeder lord geworden, naar het Hoogerhuis overstapte.

Na korten tijd minister voor Indië te zijn geweest, werd hij in 1876 beroepen tot den gewichtigen post van gezant te Constantinopel, waar hij van nabij den geduchten Russisch-Turkschen oorlog volgde; werd in 1878 met de portefeuille van

Buitenlandsche Zaken belast en in hetzelfde jaar met lord Beaconsfield benoemd tot vertegenwoordiger van Engeland op het congres van Berlijn, waar het laatste, diplomatieke, bedrijf van den oorlog in het Oosten werd afgespeeld.

Na den dood van Disraeli werd Salisbury de leider der Tories en trad om beurten met Gladstone, den aanvoerder der Whigs, driemaal als kabinetsformeerder en eerste-minister op, het laatst in 1895. Zeven jaren droeg hij nog den last van het ministerschap, tot hij in Juli van het vorige jaar wegens zijn minder gunstigen gezondheidstoestand zich uit het openbare leven terugtrok.

Eén donkere plek kleeft op de staatmansloopbaan van lord Salisbury: de onrechtvaardige oorlog tegen de Boeren, meer door Chamberlain dan door hem verlangd en uitgelokt, maar waarvoor op hem als eersteminister toch minstens een deel van de verantwoordelijkheid en het odium neerkomt.

Oplossing van de sociale kwestie. -

Aaltje uit 'De groote Pint' heeft het kort gemaakt met den 'Gepensioneerde', even een mooi-weerpraatje en daarmee uit. Zeként 't al: je weet wel wanneer je met sinjeur begint, als ie op z'n praatstoel bij zijn potteke zit, - maar het end?... Komaan! daar heb je baas Pikdraad en den ouwen bakker, laten die; 't maar 'ns van d'r overnemen.

'Pietje Politiek' - de familare naam onder de stamgasten voor den ridder van de leest - is hem al gauw aan boord gekomen met de ondeugende opmerking: 'Wel, ouwe, die spreker van gisteravond met zijn acht-uren-werkdag had het leelijk op je pensioentje gemunt, he? Hoe zei die dat ook weer?... 'Als de ambachtsman tijd te kort kwam voor de uitvoering en aflevering van alle bestellingen, dan moest ie van de regeering eischen, dat ze al die leegloopers, die niets doen dan uit de staatsruif fressen en die soms dertig jaar tijd krijgen om na te denken over de diensten, die ze aan de maatschappij hadden kunnen bewijzen, maar nooit bewezen hebben, - eischen, zei-die, dat de regeering die lui aanstelde tot loopknechts voor den ambachtsman, die het bloed uit zijn nagels moet werken!'

'Praat me niet van die schelmen, die volksbedriegers,' protesteert de 'Gepensioneerde', 'als ik burgemeester was, ik had dien oproerkraaier buiten de gemeente laten brengen, als ik afgevaardigde was, ik zou er den minister over interpelleeren, als ik minister was, ik schafte...'

'een massa pensioenen af of ik verminderde ze' - onderbreekt de ander lachend, en beaamt met een leuk soezerig gezicht - hij stond al zóó vroeg voor den oven - de geslaapmutste derde.

En zoo eerst vriendelijk schermutselend, komen ze ten laatste met hun drieën, (eigenlijk tweeën, want de meelman wordt al langer hoe meer passief, hij wil het wel weten: hij is niet zoo hooggeleerd) tot de groote strijdvragen van den dag.

En met hetzelfde gemak als waarmee het zware gerstennat naar binnen klokt, wordt hier menig Gordiaansche knoop in de sociale kwestie doorgehakt. Natuurlijk scheiden ze straks als gezworen kameraden, maar onderweg moet Pekbroek vrind Meelmuis nog eventjes triomfantelijk toevoegen:

'Die was goed, he? Wat had ik er dien Gepensioneerde lekker tusschen, he?'

En hij elst en pint en hamert er straks weer op los, zonder het besef, dat het bij een socialistischen acht-uren-werkdag er zeker voor Jantje Politiek minder vroolijk uit zou zien. 't Parool zou dan misschien nog meer dan nu wezen: 'Schoenmaker, bij je leest!'

[Nummer 38]

EEN GEVAARLIJKE ONTSNAPTE, NAAR DE TEEKENING VAN TH. KLEEHAAS.

Prinsesje, door Daniella. (*Vervolg*.)

Eens met zijn vriend, Gerard van Drommen, in de veranda der buiten-sociëteit zittende, had hij in een hoek een spinneweb ontdekt, waarin nu en dan een vlieg verward raakte. Dan liet de spin eerst het dier eenigen tijd spartelen, terwijl ze op een afstand zat te loeren, om daarna, als het net dreigde te scheuren, toe te schieten, het weerlooze dier in te wikkelen en te dooden, en vervolgens weer in haar verborgen hoekje op nieuwe prooi te gaan loeren. Om het vorige slachtoffer bekommerde zij zich onderwijl niet meer.

Lang had hij daarnaar zitten kijken, toen zijn vriend hem vroeg: ‘Zeg, heb jij nog nooit een spinneweb gezien?’

‘Nog nooit zoo aandachtig als nu. 't Is bepaald interessant! Zie je die arme vlieg daar? Ik zou in staat zijn haar er uit te halen.... kijk, haar laatste sparteling! Daar komt ze, die duivelsche spin! Ze is mooi in haar soort! Zie zoo, gevangen en vermoord! Een beeld van het maatschappelijke leven, hè?’

‘Hoezoo?’ vroeg Van Drommen, wiens aandacht door het verhaal van Verbrugge was gaande gemaakt, zonder daarbij verder te denken dan wat hij zag.

‘Doet die spin jou niet aan iemand denken?’ hernam Verbrugge.

‘Jij hebt altijd van die rare beschouwingen, neen!’ riep de ander schouderophalend uit.

‘Kijk, Gerard, die vlieg ben jij en de spin is de schoone Irène en daar vliegt weer zoo'n ongelukkig diertje in het web, jij bent al dood!’

‘Schei toch uit, flauwe vent,’ vloog Van Drommen, onaangenaam aangedaan, op, ‘als het een ander was, die zulke aardigheden verkocht, zou ik de grap niet zoo te goeder trouw opnemen! Maar ik ken je bedoelingen, je hebt nu eenmaal op je genomen mij uit het verderf, zooals je het noemt, te redden. Eens zal er echter een tijd komen, dat je Irène naar waarde zult leeren schatten. Je begrijpt haar niet, zij is een beetje coquet, nu ja, ik zou jou wel eens willen zien, als je zoo'n mooi, jong meisje waart.’

‘Dan zou ik gek genoeg zijn om jou mijn hand en hart te schenken,’ viel Verbrugge schertsend in.... ‘en ditmaal geen jacht maken op de dikste vlieg met de zwaarste portemonnaie. Neen, baasje, dat zou ik niet, maar Irène zal met jou dansen en met rijk Gieltje trouwen: 't geld wat stom is. maakt recht wat krom is!’

Gerard van Drommen trok de schouders op en keek op zijn horloge. ‘Neem jij wat zoets in, pil, je hebt een beetje last van gal!’ Kwaad maakte hij zich niet meer op zijn vriend, den dokter; de tijd zou leeren, wie zich vergiste. Toch deed het hem pijn, dat juist zijn beste vriend, de speelmakker uit zijn jeugd, met zijn hart van goud, zoo over Irène dacht. Kon hij hem maar eens vertellen, dat zijn engagement zoo goed als beklonken was, dat het zelfs nu reeds geen geheim meer zou zijn, wanneer zij hem niet gesmeekt had geduld te hebben.

Dien avond op zijn kamer komende, vond Van Drommen een briefje van den heer Van Dalum, waarin deze hem om een onderhoud voor den volgenden middag verzocht. Hij zou daartoe ten één uur bij Van Drommen op de kamer komen.

‘Vertrouwelijk’ stond boven aan den brief. Zenuwachtig, gejaagd had Gerard gelezen. Dappere Irène, ze had dus gesproken! Zij had gezegd, dat zij hem lief had. Wat zou Max groote oogen opzetten, als hij hoorde, dat alles in orde was. Papa zou er misschien wel iets op tegen hebben, maar ten slotte zou hij toch de bede van zijn eenigst kind inwilligen. Heerlijk mooie Irène! Hij kon zich den rijkdom van zulk een bezit bijna niet voorstellen. Op de handen zou hij haar dragen, dat koninklijke, dat lieve, aangebeden meisje, zijn meisje!

Mijnheer Van Dalum was een stipt man. Juist op het bepaalde uur bevond hij zich, lekkertjes in een bonten mantel gewikkeld, op de stoep van Gerards woning. Op diens verzoek was hij gaan zitten en begon nu met een ijzige koelheid, als waren het geldzaken, die hij behandelde:

‘M'n waarde mijnheer Van Drommen, als ik u zeg, dat ik een onderhoud heb gehad met mijn dochter Irène, dan zal de reden van mijne komst ten uwent u bekend zijn. Mijn dochter heeft mij met uw huwelijksaanzoek in kennis gesteld. De groote genegenheid, u toegedragen door uw chefs en kameraden, zou mij een waarborg zijn voor uw karakter en hoewel u in dezen den officiëelen weg niet gevolgd hebt, die u geleid zou hebben eerst uw verzoek tot den vader te richten, vergeef ik u dat gaarne; u bent nog jong en in dien toestand kan ik me verplaatsen. Maar er is een bezwaar, dat Irène volkomen inziet en dan ook doet besluiten voor uw huwelijksaanzoek, hoe vereerend het ook is, onherroepelijk te bedanken. Irène is gewend aan de meest verfijnde weelde en zou zich niet kunnen schikken in bescheidener omstandigheden. Daarom is het, dat ik u, hoewel noode, het door haar onvoorzichtig gegeven jawoord terugvraag.’

Gerard was opgestaan en doodsbleek geworden. Hij drukte de tanden tot bloedens toe in de onderlip. Rechtop, in z'n volle lengte voor den heer Van Dalum staande, zeide hij met een stem, waaraan hij tevergeefs trachtte vastheid te geven:

‘Eén vraag, mijnheer Van Dalum, is het Irène zelf, die dat, zooals u zegt, onvoorzichtig gegeven jawoord terugvraagt, of zijt u het? Is het Irène, dan is ons laatste woord gesproken, maar zijt u het, dan verklaar ik u, dat ik zal wachten. Ik ben niet zoo onbemiddeld als u denkt, ik kan een vrouw, zij het ook op bescheiden wijze, toch een confortabel tehuis aanbieden en ik denk, dat Irène evenals ik dit zal verkiezen boven weelde zonder liefde. U, die zinspeelt op uwe jeugd-herinneringen, zoudt u zoo gehandeld hebben, zooals u wenscht, dat zij doen zal?’

‘Uit naam mijner dochter vraag ik u haar te ontslaan van hare belofte. Het antwoord op uw eerste vraag ontheft mij alzoo van de pijnlijke noodzakelijkheid het gesprek verder door te zetten,’ antwoordde de bankier op ijskouden toon.

‘Wil dan aan mejuffrouw uwe dochter, mededeelen, dat ik haar verlangen respecteer,’ besloot Gerard op een toon, die de hevigste innerlijke gemoedsbeweging verried.

Een wederzijdsche buiging, - de hem toegestoken hand overzag Gerard, - en de heer Van Dalum, den gouden knop van zijn wandelstok iets steviger vasthoudende, stapte wederom terug naar z'n woning.

In haar boudoir gezeten, zag Irène haar vader terugkomen. Eene allesbehalve vriendelijke uitdrukking was op haar gelaat te lezen en de zwarte poes, die kopjes gevende langs het fijn verlakte schoentje streek, moest gewaarworden, dat de vrouw niet in haar humeur was en dat dat mooie voetje zeer onzacht kon trappen. Want ze sprong met den staart recht in de lucht, een langgerekt miauw uitende, boven op Irène's bureautje en in haar schrik, ze brak anders nooit iets, stootte ze een fijn biscuit-beeldje af, dat in scherven op het tapijt viel. Irène lette er niet op. De fijn

batisten zakdoek, die ze in haar handen hield, was tot een miniatuur sneeuwballetje verfrommeld. Plotseling sprong ze op en keek in den spiegel: Goddank! geen spoor van tranen; dom, dat ze zoo huilen kon, daar wordt je zoo leelijk van. En papa had gelijk gehad: van de liefde kon men niet leven en armoede lijden, brrr, dank je, dat nooit. Wie haar dien middag op de pantoffelparade tegengekomen was, frisch als altijd, met den grooten hoed schuin, als uitdagend op het golvende haar, zou niet gedacht hebben, dat datzelfde meisje een paar uren te voren afstand gedaan had van het eenige wezen, dat zij op haar manier in staat was geweest lief te hebben. Want haar vader had zij niet lief; hij bemoeide zich ook nooit met haar. Waar had hij eigenlijk z'n dochter voor dan om de honneurs v an zijn salons waar te nemen en om ten slotte door de een of andere schitterende partij zijn positie nog te verbeteren.

Zijn positie verbeteren! Alsof dat kon! Was hij niet schatrijk en was zij niet zijn eenig kind? Toch was zij eens in doodelijken angst geweest om dat geld. In Amsterdam logeerende, had ze in de tram twee heeren, die van de beurs kwamen, hooren zeggen: ‘Die Utrechtsche geldwolf, die Van Dalum, heeft ook altijd geluk met speculeeren’, waarop de ander wijsgeerig antwoordde: ‘De kruik gaat zoolang te water tot ze zinkt.’ Een koude rilling had haar toen overvallen: speculeerde haar vader, kon hij ooit verliezen? Dat zou vreeselijk zijn.

Een oogenblik later was eene bejaarde dame ingestapt, die haar niet dadelijk herkende.

‘Mevrouw, u herkent mij misschien niet meer, ik ben Irène van Dalum uit Utrecht, de logée van mevrouw Simons,’ begon zij het gesprek, met opzet zoo luid sprekende, dat de twee tegenover haar zittende heeren haar moesten verstaan. Brutaal had zij hen daarbij aangekeken, alsof ze zeggen wilde: ‘Zeg nog eens wat, als je durft!’ En ze had zich verkneukeld in hun beteuterde gezichten. Toen zij het later haar vader verteld had, had deze slechts gezegd: ‘'t Is jaloezie, kind, niets dan jaloezie! We loopen op sterke beenen en dat steekt den lui de oogen uit!’ Op sterke beenen, Goddank! Ze zou niet buiten die weelde kunnen.

Gerard, altijd nog in de meening, dat Irène alleen gehandeld had op vaderlijk gezag, had gezwegen, zelfs tegenover zijn besten vriend. Hij begreep, welk een storm er tegen het meisje zou losbreken, als hij alles vertelde, en ze was hem nog te lief daarvoor. Hij zou het niet hebben kunnen hooren.

Kort na zijn gesprek met den heer Van Dalum was Gerard eenige dagen naar zijn ouders in Breda gegaan. Hun had hij het voorgevallene medegedeeld. Nooit waren zij bijzonder met z'n keuze ingenomen geweest. De schitterende Irène leek, naar hetgeen hun ter oore was gekomen, geen vrouw voor hun jongen. Maar iets, dat bepaald in haar nadeel sprak, wisten ze niet en ze zouden zich, hoewel noode, er in geschikt hebben haar tot schoondochter te krijgen.

Toen Gerard terugkwam in z'n garnizoen, was Irène naar Den Haag vertrokken. Om alle praatjes te vermijden ging hij druk uit, hoeveel moeite hem dat ook kostte. Men vermoedde dan ook niets. Dat ze met hem gecoquetteerd had, ja, dat had iedereen gemerkt, maar dat deed ze met zoovelen! Toch was er één, die nooit iets gevraagd had, maar die begreep, dat het uit was tusschen Gerard en Irène. Verbrugge kwam dan ook meer dan ooit bij hem. Er werd echter nooit over haar gesproken.

Op een avond, dat de twee vrienden weer op Van Drommen's kamer zaten, haalde Verbrugge een paar brieven en kaartjes uit z'n zak. De post had ze hem juist overhandigd, toen hij uitging. Gerard lette niet op hem, tot Verbrugge opeens met z'n vuist op de tafel sloeg, dat de theekoppen er van rinkelden.

‘Wat mankeert jou?’ vroeg Gerard ontsteld.

De ander herstelde zich: ‘Och, een particuliere aangelegenheid van minder prettigen aard.’

‘Vermeld op twee kaartjes, je hebt ze nog in de hand!’ vervolgde Van Drommen, die de kaartjes gezien had.

‘Ik zal het je morgen wel eens vertellen, laten we er onzen avond niet mee bederven.’

Max trachtte tevergeefs te ontkomen.

‘Ik geloof, dat je niet oprecht bent, Max. Een voorgevoel zegt me, dat die tijding meer mij dan jou aangaat. Een engagement?’

‘Mijn God, ja, voor diplomaat deug ik niet. De spin, de leelijke kruisspin, heeft Gieltje, den geldzak, die onnoozele eend, in het net... Succes er mee!’ en hij frommelde de kaartjes tot een vasten prop en smeet ze in een hoek van de kamer. ‘Bah, misselijk! Ze krijgen een bouquet brandnetels van mij. Jongen, het speet mij zoo voor je! Ik heb je voor mijn oogen in den afgrond zien tuimelen en ik kon je niet terughouden. 't Is zoo jammer, jij met je vaste geloof in het goede, jij zoo stipt, zoo streng voor je zelven, jij kon ook niet denken, dat zoo'n prachtig menschenexemplaar zoo slecht kon zijn. Jij moest gelooven, jij met je eerlijk hart. O, die appelenbijtsters, ze zijn allemaal zoo.’

Vol verontwaardiging over die eene vrouw, die hij zoo slecht wist, liet Verbrugge zich door zijn gevoel medesleepen en scherp kwam het onderscheid tusschen de beide karakters uit, toen Van Drommen, die toch alleen de lijdende partij was, sussend daarop liet volgen:

‘Max, wees niet onrechtvaardig. Omdat ééne zoo is, zijn ze daarom allen zoo? Ik had veel te lieve zusters en wij beiden veel te lieve moeders om zoo te redeneeren. En al waren ze allemaal zoo, die ééne meen je toch altoos dat anders is. Haar denk je zoo graag zonder gebreken, je kunt niet gelooven, dat dat rozemondje zich tot eene onoprechtheid zou kunnen plooien, dat die groote oogen, waaruit de belofte van liefde en trouw je zoo heerlijk tegenblonk, dat ook die zouden kunnen bedriegen en na zulk een korten tijd, eenige weken maar, zóó tot een ander zouden kunnen opzien. Wat je daareven zei, Max. het valt me zoo hard m'n geloof in het goede, dat ik altoos als eene gelukkige gave beschouwd heb, te zien wankelen. Als een kwade droom heeft hetgeen nu gebeurd is mij in den laatsten tijd voor oogen gestaan, heel onverwacht komt het niet. Ik zou zoo graag verontschuldigingen zoeken voor haar gedrag, maar kan die niet vinden. Misschien zou zij anders geweest zijn, als zij de leiding eener moeder niet zoo vroeg had moeten missen. Alles heeft die vader daar met goudvernis bestreken, tot het hart van z'n kind toe. Een laag vernis zoo dik, dat alle poriën van dat hart gesloten zijn geworden en het goede er in is verstikt, het kan niet meer naar buiten. Ik weet van haar zelf, dat hij zich nooit met haar bemoeide. Wie weet, hoe vaak zij naar een moeder verlangd heeft, die haar liefderijk zou weten te leiden. Zij was altijd aan vreemde menschen toevertrouwd geweest, was vroeg teruggekomen van de kostschool, moest op bijna kinderschouders de zwaarte van al die weelde dragen, was daarbij bewonderd en gevierd en helaas toegerust met een aangeboren ijdelheid. En ze stak die ijdelheid niet onder stoelen of banken, ze wilde heel graag weten, dat ze mooi was, - dat kan ik mij ook van een mooi, jong meisje heel goed begrijpen, maar zij kon er niet tegen, dat deed de maat overloopen. - Wil je wel gelooven, het klinkt misschien vreemd, dat ik blij ben het te weten? De onzekerheid was erger. Maar het spijt mij vreeselijk voor haar, dat ze haar keuze op

Jhr. Guillaume Philibert van Bergen liet vallen. Verbeeld je, het treurige gezicht, Gieltje naast Irène, de gans naast de zwaan!...'

'Je wordt me te kalm, baasje,' viel nu Max in, die al dien tijd met ongeduld had zitten luisteren, 'je hebt je daar straks ingehouden, dat is verkeerd. Ik moet nog even naar het hospitaal om een ronde te doen, over een uurtje loop ik nog eens op.'

(*Wordt vervolgd.*)

Keizer Rudolf's schepter.
Bij de gravure op blz. 304.

'Naamkeizers zijn wij moede,
Zij brachten naamloos wee;
Rudolf, een Karel waardig,
Herstell' der Staten vreê!

Hij mocht wel Karel heeten,
Deez' keizer hoog en stout;
Door 't schitt'ren zijner daden
Glanst blijer 't krone-goud!'

Zoo juicht in Aken's veste
Germanje's keizersvreugd
En alle Rijnsche klokken
Verkonden Habsburg's deugd.

Daar zwegen Aken's torens,
't Wordt doodstil in den Dom,
Of Karel uit zijn tombe
Daar zelf ten outer klom.

Hoe rijst er Rudolf statig
In 't rijkste Rijksgewaad,
Wat gloed in 't diep der oogen,
Wat glans op 't eêl gelaat!

Een huiv'ring van bewonderen
Gaat door der vorsten rij:
Wat krijgsheld droeg ooit krone
Met majesteit als hij!

Bied, keizer, hun uw schepter,
Zij wachten, blij-gereed
Met hand en hart te zweren
Hun heil'gen leenmanseed!

De keizer om zijn rijksstaf
Strekt vragende de hand...
Geen kan den schepter reiken,
Men staart naa[r] al[l]en kant...

Maar Rudolf grijpt ter stonde
Voor schepter 't altaarkruis, -
Hoe fonk'len fier zijn oogen
Bij 't momp'lend lofgeruisch!
'Zweert bij dit heilig teeken -

Spreekt hij - ik doe het eerst,
Dat gij voor de eer der Kerke
En 't recht der zwakken heërscht!'

Een jubel van bewonderen
Vaart door der vorsten rij:
Wat keizer droeg ooit schepter
Zoo heerelijk als hij!

R.S.

De dochter van den kolenbrander (*Vervolg*.)

De maan goot haar licht over berg er dal en ook over de plaats, waar het weenende meisje zat. Het was de plechtige, ernstige stilte van den nacht, die over de aarde ging en alles ter ruste noodigde Alleen uit de hut klonken nog luide gesprekken. Men kon duidelijk de toornige stem van den kolenbrander herkennen. Eindelijk was ook daar alles rustig geworden.

Verena stond op, liep zachtjes en vol angst naar het kruisbeeld aan den beuk en bad. Eenigen tijd later verliet zij den boom - zij had haar plan gevormd - ging langs het pad, hetwelk naar het dal voerde, en ijlde op de pastorie aan.

Toen zij in het dorp aankwam, begon de morgen te schemeren en de klanken der kerkklok zweefden over het dal en naar de bergen. Verena ging naar de pastorie en schelde aan. De oude dienstmeid opende en toen zij het meisje zag, keek zij zeer verwonderd op, en zei:

'Hoe, Verena, zijt gij daar? Waar komt ge zoo vroeg van daan? Uit het woud?'

'Uit het woud,' antwoordde Verena. 'Ik zou gaarne mijnheer pastoor spreken.'

'Kom maar binnen,' zei de meid; 'ik hoorde den pastoor zooeven op zijn kamer heen en weer loopen.'

Verena ging en de meid zag haar na, toen zij de trap opklom. Toen schudde zij het hoofd en zei binnensmonds: 'Arm kind! Uw vader zal om u wat te boeten hebben.'

Verena stond bij de deur en klopte aan. Toen trad zij binnen. De pastoor lag op de bidbank geknield en verrichtte zijn morgengebed.

'Geloofd zij Jesus Christus!' zei Verena. 'In eeuwigheid! Amen!' antwoordde de priester vriendelijk en keerde zich om. Hij schrok hevig, toen hij Verena bemerkte, die hij anders slechts op Zon- en feestdagen zag.

'Wat mag de reden uwer komst zijn, mijn kind?... En dat in het vroege morgenuur!' zei hij vriendelijk. 'Er is toch geen ongeluk in het woud gebeurd?'

Verena wilde antwoorden, maar tranen verstikten hare stem. Kalmer geworden, verhaalde zij zoo beknopt mogelijk, wat er thuis voorgevallen was.

'En wat wilt gij thans doen?' vroeg de priester, toen Verena haar nood geklaagd had. Vastbesloten antwoordde zij:

'In het woud keer ik niet terug. Maar wat er van mij worden zal en waarheen ik gaan moet in de groote, wijde wereld, weet ik niet. Daarom moet u mij bijstaan, mijnheer pastoor!'

De klok luidde voor de H. Mis. De pastoor nam zijn baret en zeide:

'Wij zullen straks wel eens zien, wat er gedaan moet worden en willen God onze belangen aanbevelen. Bid daarom onder de H. Mis. Ik zal u aan het altaar ook gedenken.'

KEIZER RUDOLF VAN HABSBURG BIJ ZIJN KRONING TE AKEN IN 1273.
Naar de schilderij van A. Zick.

Verena woonde den H. Dienst bij en smeekte den goeden God met een kinderlijk vertrouwen om redding en uitkomst. Zij smeekte om zegen voor haar vader, opdat hij toch tot betere inzichten mocht komen, voor zich zelve, dat zij nimmer iets zou toestemmen wat tegen de onschuld streed en vroeg de Moeder van Smarten hare voorspraak te zijn bij het Goddelijk Kind.

Het Offer was opgedragen en het volk verliet de kerk. Verena bleef nog enkele oogenblikken knielen om door niemand aangesproken te worden. Dan keerde zij naar de pastorie terug.

Toen de priester de deur opende, lachte hij Verena vriendelijk toe, zeggende: ‘Gij hebt goed gebeden, mijn kind! Maar zijt gij nu stellig bereid, om het dorp en uw vader te verlaten, als het moet?’

DE SCHOOL GAAT UIT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JEAN GEOFFROY.

‘Dat ben ik,’ antwoordde het meisje.

Het viel haar zwaar, den geboortegrond te verlaten - van het graf harer moeder, van haar vader, dien zij ook thans nog beminde, van het prachtig groene woud en de blauwe bergen met hun vreugde en leed te scheiden. Maar de liefde voor het kostbaarste, dat zij in haren boezem droeg en boven alle aardsche rijkdommen hoogschatte, maakte de smart der scheiding minder groot.

Nadat Verena dat antwoord gegeven had, deelde de pastoor haar zijne inzichten mede. Hij wilde voor haar zorgen, dat zij een goede plaats bekwam daar buiten in de groote wereld. In een stad aan den

Rijn had hij een nicht; daar zou zij blijven, tot het gevaar voorbij was. Niemand zou hare verblijfplaats te weten komen, zelfs, of liever: vooral haar vader niet.

Dadelijk werden er toebereidselen gemaakt voor 't vertrek en nog eer een uur verstreken was, had de pastoor alles geregeld.

Verena zou de reis aanvaarden en stond in den tuin der pastorie, waar zij afscheid van den priester nam. Zij droeg het eenvoudige gewaad der landelijke bevolking dier streek; een zilveren kruisje, dat haar moeder eens gedragen had, hing op de borst; naast haar lag een bundeltje met de allernoodzakelijkste kleedingstukken. Deze had de pastoor haar bezorgd, wijl zij op hare vlucht uit het ouderlijke huis niets meegenomen had.

Zij gaf den priester de hand.

‘Ga met God, Verena,’ zei de pastoor, ‘blijf braaf en bid veel voor uwen vader. De lieve God beproeft u zwaar; maar Hij zal u ter zijde staan en tot vader zijn en Maria zal uw goede moeder wezen.’

Verena weende. Zij knielde neer en vroeg den zegen. De priester nam het kalotje van het sneeuwwitte hoofd en vouwde de handen. Met aandoening zegende hij het trouwe kind, dat hij eens gedoopt en aangenomen had, niet verwachtende, dat het reeds zoo vroeg zulke smarten moest ondervinden.

‘Amen,’ zeide het meisje, toen de pastoor den zegen uitgesproken had. Zij kuste eerbiedig zijne hand. ‘Dag, Eerwaarde, bid voor mij en voor mijn vader!’ fluisterde zij.

‘Leef gelukkig, mijn kind!’ antwoordde de priester.

Wie den pastoor oplettend in de oogen gezien had, zou daarin groote tranen bemerkt hebben.

Verena vertrok. Zij liep langs het kerkhof en bad daar nog een ‘Onze Vader’ voor de zielerust harer moeder. Toen richtte zij hare schreden naar het naastbijzijnde stadje. Daar zou zij de postkoets nemen, welke haar naar den Rijn bracht, en van daar met het schip stroomafwaarts varen.

Toen zij op een open plek in het woud gekomen was, van waar men het dorp aan zijne voeten ziet liggen, bleef zij staan. Nog eenmaal wendde zij de oogen naar den geboortegrond, naar de hut, den meiler, de kerk en het kerkhof. Lang bleef zij staan. Vele beelden zweefden voorbij haren geest; zij herdacht smartelijke en blijde gebeurtenissen. Helaas! De laatste waren zoo weinig in aantal.

Nog een oogenblik - en zij stapte verder, altijd verder. De zon scheen in haar roodgeweende oogen; bergen en dalen, het onafzienbare woud en de gehuchten en dorpen, welke zij bezocht of bij name gekend had, weken terug; lage vlakten, weiden en korenvelden omgaven haar - een vreemde, onbekende wereld.

IV.
Verlangen naar het woud.

Dagen en dagen verliepen; de dagen werden weken, maanden, jaren; en de menschen veranderden en bemerkten het niet. Alleen het woud trok telken jare na den winter een jeugdig kleed aan en scheen hetzelfde te blijven - altijd hetzelfde.

Twee jaren waren voorbijgegaan sedert Verena's vlucht - en weer brandde een meiler daarboven in het gebergte. Hans, de kolenbrander, zat er naast en beschouwde

de rookwolkjes, welke uit de openingen opstegen. Hij was niet meer de krachtige, sterke man van voor twee jaren. Zijn rug was gekromd; in het voorhoofd zag men diepe groeven en grijze haren kwamen onder den breedgeranden hoed te voorschijn. - Dikwijls loosde hij een diepen zucht. Hij dacht aan het verleden en zei bij zich zelven: ‘Door mijn eigen schuld is alles zoo gekomen!

Daar klonken opeens de vroolijke tonen van een volkslied uit de hut. Het was de kolenbrandersjongen, - niet de sinjeur met de roode haren - die het middagmaal gereed maakte en daarbij het volgende liedje lustig uitschalde:

Er was een kolenbrander
In 't donker groene woud.
Die had twee flinke knapen
Beî met een hart van goud.

Eens sprak er de oude brander:
‘Komt, jongens, heengesneld
Naar verre, vreemde streken,
Wint daar veel goed en geld!’

Zij trokken uit hun dorpje
Door 't groote groene woud.
‘God zegen' u, dag vader!
Wij brengen hoopen goud!’
....
Zij keerden eind'lijk weder
Naar 's vaders huis in 't woud.
En hadden zij gewonnen
Met eere zooveel goud?

Dapper kwinkeleerend, liep de knaap uit de hut op den kolenbrander toe:

‘Het maal staat klaar,’ zeide hij tot den grijsaard. ‘Ik heb honger en dorst,’ voegde hij er schertsend bij, ‘en ben haast heesch geworden van het zingen.’

‘Dan zullen we gaan, Jörg,’ zei de brander. ‘Wij moeten ons haasten, want de kolen zullen zóó uitgebrand zijn. - Maar waar hebt ge toch al die liedjes vandaan? En hoe kom je toch altijd zoo vroolijk en opgeruimd?’

‘O, ik heb altijd veel van muziek gehouden en heel wat liedjes geleerd; ik heb er een massa in een boekje bijeenverzameld. En vroolijk ben ik, omdat ik geen zorgen ken, zooals gij. Neem mij niet kwalijk, dat ik u eens zeg, wat mij op het hart ligt. Gij doet onverstandig, baas, met altijd zoo neerslachtig te zijn. Hebt gij mij niet dikwijls gezegd, dat de goede God u genadig geweest is en alles zoo schikte, dat de vlucht uwer dochter tot uw heil geschiedde?’

‘Gij hebt gelijk,’ antwoordde de kolenbrander. ‘Maar het spijt mij zoozeer, dat Verena niet komt. Soms maak ik mij angstig, dat zij heelemaal wegblijft.’

‘Kom, baas,’ sprak de knaap; ‘denk niet zoo slecht over haar. Verena zal spoedig komen, zooals zij u laatst schreef. - Onze lieve Heer ziet niet gaarne die moedeloosheid. Wees vroolijk; als gij het verlangt, zal ik nog wel een opgewekt lied méer zingen!’

De kolenbrander lachte. ‘Jörg, je bent een brave jongen,’ zei hij vriendelijk. ‘God geve, dat je altijd zoo welgemoed moogt blijven!’

Zij gingen samen naar de hut.

Wat was er in die twee jaren van Verena geworden?

Na het vertrek uit hare geboorteplaats was zij na een voorspoedige reis in de stad aan den Beneden-Rijn aangekomen en had daar een goede betrekking gevonden,

dank zij de zorg van den ouden pastoor. Niemand lette er op, dat zij een arm dagloonersmeisje was, die niets gezien had dan het donkere woud en de bergen. Op éen zaak gaf men acht: op de onschuld des harten en op haar eerlijkheid en trouw.

'Zorg voor het kind, alsof het uw eigen ware. Want het is rein, onschuldig en heeft een gouden hart,' had de pastoor in zijn vaderlijke zorg aan zijn nicht geschreven. En deze zorgde als een moeder voor het vreemde meisje.

Maar Verena wilde haar brood niet in ledigheid eten; zij had thuis door arbeidzaamheid het brood verdiend en verlangde eveneens in haar nieuwe wereld de handen uit de mouw te steken.

Zoo kwam zij in dienst bij een hoogbejaarde vrome dame. Verena diende haar met liefde en trouw en ondervond een uitstekende behandeling. Toch had zij veel verdriet. Altijd dacht zij aan haren vader, die nu verlaten was en niemand had, die hem liefdevol behandelde. Menig vurig gebed steeg uit het hart op, als zij 's avonds voor haar bed neerknielde, of 's morgens de H. Mis bijwoonde. Dikwijls ook dacht zij aan haar dorpje en zocht in den geest die plaatsen op, waar zij gaarne vertoefde: het graf harer moeder, de hut in het gebergte, den meiler met zijn lichtblauwe rookwolkjes.

Verena toefde in den vreemde. En haar vader? De kolenbrander zonk al dieper en dieper. Toen hij begrepen had, dat zijn dochter gevlucht was, en niet te weten kon komen, waarheen zij zich begeven had, geraakte hij buiten zich zelf van woede. Vreeselijke vloeken en verwenschingen braakte hij uit over zijn dochter en den ouden pastoor, die hem hare schuilplaats niet wilde bekend maken. De roode Frans sterkte den brander in zijn haat tegen den priester en zijn eenig kind, en trachtte den ongelukkigen man in het verderf te storten. Hij trok met hem van de eene herberg naar de andere, en leende hem voortdurend geld om den immer keerenden drankdorst te lesschen.

Wie was de roodharige Frans? Hoe kwam de kolenbrander met hem in aanraking?

Velen uit die streek hadden zich deze vragen gesteld. Maar niemand wist ze te beantwoorden. Als vreemdeling was hij in het gebergte gekomen en geen mensch wist van waar. Eerst later hoorde men, dat het Zwarte Woud zijn geboortegrond was, waar zijn vader, een vermogend kolenhandelaar, nog woonde. Hij stond in zijn dorp ongunstig bekend, ja, moest zelfs een jaar in de gevangenis doorgebracht hebben. De overige bewoners van het woud verachtten den roodharigen kerel, wijl hij tot alle slechts in staat scheen. Op den kolenbrander oefende hij een onweerstaanbare macht uit. Met een gloeienden hartstocht voor diens arm kind vervuld, meende hij, dat er vroeg of laat wel een oogenblik zou komen, dat hij Verena dwingen kon zijn vrouw te worden. En hoewel hij niet wist, waar zij vertoefde, gaf hij de hoop niet op, haar tegenwoordige woonplaats te weten te komen. Ondertusschen bleef hij bij den vader van het meisje wonen - weken en maanden.

Eindelijk kwam er bericht van Verena in het woud. De pastoor zond het schrijven naar het gebergte en met sidderende hand ontvouwde de kolenbrander den brief zijner dochter.

De roode gezel was aanwezig, toen een knaap den brief bracht.

'Lees mij den inhoud voor,' sprak Frans, 'wellicht groet de bruid haar bruigom.'

Een gloeiend rood van verontwaardiging trok bij deze woorden over het gelaat des kolenbranders; hij wilde antwoorden, maar... durfde niet. Een oogenblik stond hij daar besluiteloos; toen las hij luid het volgende:

'Lieve, beste vader!

Gij moet niet boos zijn, dat ik u verlaten heb; de lieve God wilde het zoo en daarom ben ik vertrokken. Ik weet, dat gij u thans zoo eenzaam en verlaten gevoelt. Het doet mij leed; maar mijn leven mag ik toch, uit liefde tot u, niet aan een slecht mensch geven.

Ik zal stellig terugkeeren en u de oogen sluiten, als God u vóór mij tot Zich roept. Ook in de verte ben ik dikwijls bij u en denk dagelijks aan mijn lieven vader. Wees niet bekommerd om mij; het gaat best met me; die vreemde menschen behandelen mij beter dan ik zou mogen verlangen. Ik stuur u hierbij een geschenk; het is het loon voor de vier maanden dat ik in dienst ben, sedert ik u verliet. Men wilde het mij thans uitbetalen en ik zend het u, omdat ik tegenwoordig niet meer met u arbeiden en uwe liefde vergelden kan. Neem er een gulden af en laat een heilige Mis voor moeder-zaliger lezen. Ga naar de kerk en woon die H. Mis bij. Ik smeek het u, lieve vader. Ik groet u duizendmaal! God behoede u!

Uw dierbaar kind,

VERENA.'

Zoo schreef het meisje. De roode Frans lachte luid op. De vader echter vouwde het schrijven toe, zette zich neer op een steen en bedekte het gelaat met beide handen. Onder het lezen moest hij nu en dan al eens ophouden, om niet te laten blijken, hoezeer hem de inhoud getroffen had. Thans liet hij zijn tranen den vrijen loop. Nog eenmaal nam hij den brief en las andermaal de woorden van zijn geliefd kind. Nauw hoorbaar murmelde hij: ‘Mijn leven mag ik toch niet, uit liefde tot u, aan een slecht mensch geven.’

Denzelfden dag nog bracht de kolenbrander het geld zijner dochter naar de pastorie, hoe ook de roode Frans hem bespotte en van dien tocht trachtte terug te houden.

De pastoor was verwonderd, den man bij zich te zien - de kolenbrander had sedert jaren zijn dorpel niet overschreden - maar nog meer verbaasd zag hij op, toen de bergbewoner de weinige woorden stamelde:

‘Neem het geld, mijnheer pastoor! Het behoort mijn kind toe. Ik ben een arme, ongelukkige vader.’

Tranen liepen hem langs de wangen; maar de pastoor troostte hem, zeggende:

‘De Heiland is ook voor u aan het kruis gestorven en heeft ook voor u Zijn bloed vergoten. Heb vertrouwen; Hij kan u rein wasschen en zal het doen, ter wille van uw braaf kind.’

Toen smolt de ijskorst, welke het hart des kolenbranders omsloten hield. Lang bleef hij alleen met den grijzen herder, en toen hij eindelijk afscheid nam, ging hij getroost en overgelukkig naar zijn woning. De vrede, dien hij sedert den dood zijner trouwe echtgenoote niet meer gesmaakt had, was in zijn hart teruggekeerd.

Van dezen dag af vervolgde de roode Frans hem als een booze geest; geen oogenblik week hij van zijn zijde en door spot, zelfs door bedreigingen trachtte hij hem op den slechten weg terug te voeren. Maar de kolenbrander bleef standvastig - en in verre streken bad Verena voor hem.

Het tweede voorjaar sedert Verena's afscheid naderde. Zij woonde nog altijd aan den Rijn, want zoolang de roode gezel bij haar vader bleef, durfde zij niet naar het dorp terugkeeren. Frans had den kolenbrander meermalen gezegd, het meisje wel ‘tam’ te zullen maken. De grijsaard begreep de beteekenis van dit woord en vreesde daarom, dat zijn dochter bij een mogelijke komst op allerlei wijze door den roodharige vervolgd en gehinderd zou worden.

Op zekeren dag ontving zij een schrijven van den pastoor. Hij meldde daarin, dat Frans reeds meer dan twee maanden geleden vertrokken was en dat niemand zijne tegenwoordige verblijfplaats kende. Hij zou wel niet meer terugkomen. Verena kon daarom gerust naar haar dorp vertrekken. en hare taak bij den grijzen vader weer opnemen. Vader was oud geworden en verlangde zeer naar haar komst.

Verena's hart klopte van blijdschap, toen zij deze woorden las. Gaarne zou zij dadelijk de stad verlaten hebben om het groene woud en de bergen, maar vooral om haar vader te gemoet te snellen. Maar offervaardige liefde en dankbaarheid hielden haar terug. De oude weduwe, bij wie Verena woonde, was reeds sedert de Kerstdagen bedlegerig en de ziekte nam met den dag toe. Toen dus het meisje den brief ontving, ging zij naar de zieke dame en las haar het schrijven voor. Zij had bovendien geen geheimen voor haar, integendeel, als eene dochter des huizes deelde zij haar al haar vreugde en leed mede.

‘En nu wilt gij mij verlaten, mijn kind!’ vroeg de weduwe, nadat zij het nieuws vernomen had.

‘Neen, ik blijf bij u,’ antwoordde Verena beslist; ‘ten minste zoolang, tot u weelbeter zijt!’

‘Denk daaraan niet,’ sprak de zieke; ‘ik ben oud, en ik verlang niet meer naar beterschap. Gij moet naar uw vader terugkeeren, opdat hij niet langer eenzaam blijve.’

‘Eene zieke gevoelt zich nog eenzamer,’ antwoordde het meisje, ‘en u hebt mijne hulp noodig. Neen, ik blijf bij u. Ik zal vader met mijn besluit in kennis stellen en hij zal het goedvinden.’

De arme zieke weende van vreugde bij deze woorden van het brave kind.

De weduwe was inderdaad ook nog meer verlaten dan de vader van het meisje. Al hare kinderen waren gestorven, naaste bloedverwanten bezat zij niet en daarom deed het haar goed, door iemand bemind te worden, was het dan ook slechts door een eenvoudige, arme kolenbrandersdochter.

Zoo verliepen voorjaar en zomer en Verena volhardde in hare offervaardige trouw.

(*Wordt vervolgd.*)

Paul J.C. Gabriël.

Gabriël, de Haagsche landschapschilder, van wien onze lezers zoo menigmaal een mooie reproductie zagen, is in 't laatst van Augustus op 75jarigen leeftijd overleden. Verleden jaar reeds was hij lijdende, dezen, zijn laatsten zomer, werkte hij nog in de omstreken van zijn geliefd Haarlem, vechtend tegen de kwaal, die zijn leven bedreigde, tot hij toch nog aan een andere, korte ongesteldheid vrij onverwacht overleed. Want een werker was hij, die uit eigen kracht - natuurlijk gesteund door aangeboren gaven - was geworden de bescheiden, maar algemeen gevierde kuntenaar.

PAUL J C. GABRIËL, † 23 Aug. 1903.

't Was een vreemde tijd, toen de jonge Gabriël zijn eerste schilderstudies begon op 't atelier van den te Kleef gevestigden meester Koekkoek; naar de natuur werd weinig of niet gekeken, de kunst was ontaard in gekunsteldheid en knutselarij. Gabriël gevoelde, dat meester Koekkoek's methode hem te eng was en pakte al gauw zijn biezen om naar 't vaderland terug te keeren. Daar stond hij weer in Amsterdam, zijn geboortestad; hij begon nu op eigen gelegenheid wat te werken, en 't lukte; vooral de omstreken van Haarlem lokten hem aan met haar eenigszins romantisch-gekleurde schoonheid; verscheidene schetsen, naar de beroemde ruïne van Brederode gemaakt, getuigen van Gabriël's liefde voor deze soort van onderwerpen, maar evenzeer van zijn nauwgezette werkwijze, die geen kleinigheid onverantwoord en geen kleurschakeering onopgemerkt liet. 't Waren vroolijke dagen, als ze met hun beiden, Gabriël en Mauve, den zolder beklommen van de dorpsherberg, waar ze hun intrek hadden genomen, om 's morgens weer voor dag en dauw, beladen met hun

gereedschap, het pad op te gaan. Van Haarlem trok Gabriël weer naar zijn geboortestad en van daar naar 't schoone Gelderland. Vroolijke dingen wist hij van dien tijd te vertellen en 't moet interessant geweest zijn den levendigen man te hooren schertsen over de gebeurtenissen zijner avontuurlijke jeugd. Een zijner vrienden verhaalt daarvan het volgende:

‘In Amsterdam’ - de schilder zelf is aan 't woord - ‘had ik een paar schilderijtjes gemaakt, en die gaf ik daar aan een kunstkooper; die zou die dingetjes wel voor mij aan den man brengen. Goed, maar toen hij ze een tijdlang had, toen waren de lijsten zóó leelijk geworden, zei hij, er moesten nieuwe lijsten om; best. Ik dacht, ga jij je gang maar, - als ik ze maar verkoop. Maar dat duurde een tijd, daar kwam geen eind aan.

‘Toen schreef hij mij op een goeden morgen, of ik eens kwam afrekenen: hij had ze verkocht - dat trof, want ik had juist een beetje geld noodig, ik zat op zwart zaad, wat bij mij een aangeboren eigenschap schijnt te zijn; ik naar dien vent toe om af te rekenen... nou, toen het op stuk van zaken kwam, moest ik nog vijf gulden bijpassen. Dat gaat mij van tijd tot tijd nog zoo; alleen pas ik niet meer bij.

‘'k Had ze nog goedkooper achter een boom kunnen leggen met een rijksdaalder er bij voor den eerlijken vinder.’

Na nog wat zwervens door eigen land, kwam de schilder te Brussel terecht; eigenlijk toevallig, op uitnoodiging van een kunstvriend, en daar beviel 't hem zoo best, dat hij er bleef. Maar 's zomers, dan kwam de oude lust naar 't vaderland weer boven; met pak en zak trok hij dan noordwaarts om in Brabant, Gelderland of Holland schetsen of studies te maken, die hij thuis tot schilderijen uitwerkte. In België had hij reeds veel roem verworven, voordat men zich in Holland met hem begon te bemoeien; men achtte hem, óók om zijn Fransche afkomst en manieren, een halven Belg en zijn eerste schilderijen, hier tentoongesteld, hadden weinig succes, zoodat ook aan hem weer 't spreekwoord bewaarheid werd, dat een profeet in eigen land zelden geëerd is. Later werd dit beter, en toen hij zich voorgoed te 's-Gravenhage vestigde, werd hij, zoowel om zijn talent als om zijn opgewekten en geestigen omgang, een zeer gezien gast in Haagsche schilderskringen. Men begon zijn groote en buitengemeen dichterlijke gaven naar waarde te schatten, en een tentoonstelling, waarop Gabriël ontbrak, was weldra niet compleet meer.

Toch waren het niet zijn blonde werken, die bij 't binnenkomen in een expositiezaal plotseling opvielen, men moest ze zoeken tusschen 't vele op reclame berekende marktgoed; maar wie er eenmaal vóór stond, bleef er lang naar zien in stille bewondering, zóó zuiver en zóó eenvoudig was daar de natuur weergegeven. Eenvoud, zuiverheid, argeloosheid waren de voornaamste eigenschappen van dezen beminnelijken meester; of hij een teeren, tintellichten morgenstond, een stille, bleeke schemering schilderde, steeds was het de onopgesmukte waarheid der natuur, die hij met vrome liefde weergaf. 't Waren geen monumentale onderwerpen, die hij zocht, geen boeiende en wisselende gezichten, gelijk de stadswandelaar ze buiten wil, maar de simpelste gegevens dienden hem tot een levenswaar werk. Loop eens een half uurtje buiten onze Hollandsche steden en let op 't landschap, waarvoor ge gewoonlijk geen oog hebt: ge vindt het droog, plat, prozaïsch, zonder effect: niets dan lucht, landen en slootjes; wat vee, hoogstens een molen, een hek, een rijtje oude wilgen langs een

smal weggetje; ge haast u verder, waar ge wellicht een lommerrijk plekje weet. Maar Gabriël zette midden in dat eentonige landschap zijn veldezel neer, of pakte zijn boeltje bijeen in een boot, gehuurd van den boer, om op de wijde plassen zijn gading te zoeken. Want hij had het lief, het land, zooals het daar ligt, praalloos en zonder pretentie van buitengewone natuurpracht, hij kende het door en door in de wazige fijnheid van bleek-benevelde morgenluchten, in de tintelschemering, die den avond voorafgaat..

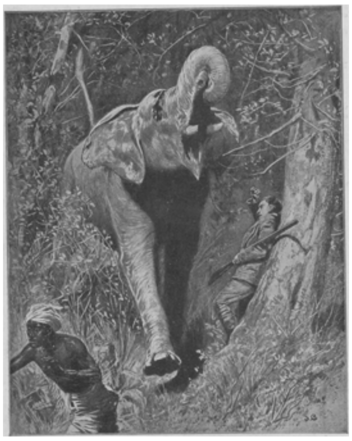

ANGSTIG OOGENBLIK BIJ EEN OLIFANTEN-JACHT OP CEYLON.
Naar de schets van Majoor Edye.

Hij wist zoo goed wat hij wilde, de kleine, bewegelijke man met zijn zuidelijke allures en Hollandsche hart; hij zag om zich heen tijdgenooten met andere idealen, jongeren met nieuwe ideeën; hij waardeerde ze, maar behield, rustig en twijfelloos, de zijne, zonder eerzucht of eigenwaan.

Hij wist wat hij mooi vond en wat hij kon, zooals Jan van Goyen dat wist, echte Hollanders als ze waren tot in de kern hunner eenvoudige zielen; want ondanks zijn Fransche afkomst en manieren was Gabriël door-en-door Hollandsch in zijn kunst, innig verwant aan 't talent van den zeventiend'eeuwer, gelijk bij de laatstgehouden Van Goyen-tentoonstelling van verschillende zijden werd opgemerkt, en al droeg Gabriël het eervol verworven lint van den Nederlandschen Leeuw met den zwier van een echten chevalier, Hollander bleef hij en 't was hier wèl de man, die de orde eer aandeed, gelijk een zijner bewonderaars onlangs schreef.

Prachtig ook, als deze schilder, met zijn fijn en voornaam gevoel voor bloemenkleur en bloemengratie, rozen of violen schilderde. Onlangs nog, de pracht-collectie van 't echtpaar Mesdag bezoekend, zagen we zoo'n subliem doekje, waaruit weer bleek, hoe die liefhebber van bleek-doorregende luchten en nevelig ochtendlicht, soms een verlangen kreeg naar de sappige pracht van warm rozenrood en 't diep-gloeiend, zwaargedragen paars van vol-ontloken violen.

Gabriël was veelzijdiger een kunstenaar dan de groote menigte wel wist en wat den oningewijde eentonig leek in zijn landschappen was fijnzinnige ingetogenheid en hoogste eenvoud.

't Teekent den rouw om zijn heengaan, dat velen zijn lijkbaar volgden naar het kerkhof Oud Eik-en-Duinen, waar men hem ter ruste heeft gelegd. Mesdag, de hartelijke, altijd eerlijk-waardeerende kunstbroeder, als voorzitter van 't schilderkundig genootschap *Pulchri Studio* herdacht zijn schoone daden, en Joseph Israëls, die in

kunst de simpele oprechtheid liefheeft bovenal, prees den eenvoud van zijn streven en de kalme kracht, die uitging van dien wegwetenden en zelfbewusten meester, die was een argeloos en edel mensch, een opgewekt werker tot in de laatste dagen zijns vruchtbaren levens, een trouw vriend en een wijs leider, die roem noch gerucht van lof-zeggende stemmen, slechts de stille zelfvoldoening zocht van 't schoone schoon te hebben weergegeven naar best kunnen.

Bij de Platen.

Een gevaarlijke ontsnapte. -

'Domme eend!' Mietje heeft dat compliment over haar kookkunst al zoo vaak gehoord - en ze zal het nòg wel 'ns hooren! - dat ze werkelijk is gaan gelooven, dat... een eend heel dom moet wezen. Maar toch niet zóó dom, Mietje, of een eend voelt het verschil nog wel, of een potige zoon van Nimrod haar in zijn grijpers heeft of dat Mietje, bang om zeer te doen, haar losjes even vasthoudt om haar 'beeldig' goudgroen kopje te streelen.

'Hemeltje-lief, mijn kristal!' klinkt Mietje's half-gesmoorde kreet.

'Ze zal d'r niet uit drinken, mensch!' troost laconisch de jager, die Mietje blijkbaar veel grappiger vindt dan haar kwakend fladderenden keukenbout.

Allergeestigst heeft de teekenaar het keukenincident in beeld gebracht, hij laat ons zelf het tweede tooneel denken, een zeer treurig: Mietje, schreiend bij de scherven van een kostbare bokaal en den woorden-stortvloed wachtend, waarvan de eerste klanken al komen aankeffen in de gang. Het derde tooneel is ook licht te raden, 't is een komisch: de jagerskwant bij zijn kornuiten: 'Nee maar, nu zal ik jelui een mop vertellen, 'n echte, hoor, en geen jagerslatijn, zooals onze burgemeester dat noemt!'

De school gaat uit. -

> 't Regent, 't zegent,
> De pannen worden nat!

Kijk dien middelsten dreumes daar mét heusch zijn *eigen* schoolparaplu op, zie zijn lieve, vroolijke kijkers en lachende tanden en 't is, of ge hem hoort zingen zijn Mei-blij regenliedje. Het broekje vóór hem houdt zijn waterwapen liever onder den arm: plasje-loopen is wel zoo pleizierig, dat durven ze niet, die anderen! De twee peuters, die daar linksaf gaan, hebben blijkbaar ernstiger levensbeschouwing: de broertjes tellen hun gezamenlijken knikker- of griffelschat. Wat 'n ernst en moedertjeszorg heeft vooral dat grootere meisje: zou ze iets willen kwanselen met het korfdraagstertje tot eigen baat en tot voordeel van het andere kleuterding, dat ze bij zich heeft? Ze schijnt in elk geval te zullen slagen, want zie eens, hoe haar argumenten met aandacht worden aangehoord en hoe gedwee het handje reeds in 't boezelaarszakje glijdt. De dame en de werkvrouw bij de deur, ieder een jeugdigen scholier afwachtend met een regenscherm, hebben geen belangstelling voor het prachtige en levendige tafereel daar vóór haar. Verwijt haar niets: 't is zoo 'gewoon', zoo 'alledaagsch', zouden wij 't in werkelijkheid voortaan opmerken, als niet de schilder er zóó schoon onze opmerkzaamheid op gevestigd had?

Bij een olifantenjacht op Ceylon. -

In Afrika worden olifanten nooit gevangen, men schiet ze daar uitsluitend dood, men temt ze er niet. Op het eiland Ceylon zoekt men hen vaak in kuilen te doen vallen, ook tracht men ze wel in te sluiten als in een fuik van stevige staken; men slaagt hier in met behulp van lokkende tamme olifanten, die voorgaan, en door de dieren van achteren voort te drijven. Onze plaat stelt echter een jacht-voorval op Ceylon voor met een *geschoten* olifant, die vervaarlijk brullend aan komt rennen, maar verblind door het in zijn oogen druipende bloed, den dader, die 't van angst bijna besterft, waar hij zich onbeweeglijk tegen den boom schoort, voorbijsnelt. De inlander, die den jachtlustigen Engelschman op zijn avonturen vergezelt, heeft nauwelijks tijd om weg te vluchten, maar 't van pijn loeiende dier zal hem zeker niet vinden: de neger schiet wel plotseling in een schuilhoek.

[Nummer 39]

Z.D.H. Mgr. Augustinus Josephus Callier, Bisschop van Haarlem.

Haarlem's diocees heeft een nieuwen bisschop, Z.D.H. Mgr. Bottemanne z.g. is opgevolgd door zijn vicaris-generaal Mgr. Callier.

Den nieuwen Kerkvorst onze vrome hulde en bij het heuglijke feest zijner benoeming de blijde instemming van ons hart met den heerlijken lof- en zegengroet der Kerk: '*Ecce sacerdos magnus!*' 'Zie den hoogen priester, die in zijne dagen behagelijk was aan God!'

Z.D.H. werd den 29sten Mei 1849 geboren te Vlissingen.

Den 15^{den} Augustus 1872 ontving Monseigneur de H. Priesterwijding.

Z.D.H. MGR. AUGUSTINUS JOSEPHUS CALLIER, BISSCHOP VAN HAARLEM.

In 1873 tot kapelaan benoemd van de parochie der H. Maria Onbevlekte Ontvangenis te Amsterdam, zag Z.D.H. zich den 13^{den} October 1875 geroepen tot het leeraarschap aan het kleinseminarie Hageveld. Mgr. bekleedde dat ambt tot den 18^{den} Maart 1892, den datum zijner benoeming tot vicaris-generaal van het bisdom.

Van het vicaris-generaalschap, bijna elf en half jaar door Mgr. bekleed, tot den bisschoppelijken zetel is, betrekkelijk gesproken, de stap niet zóó groot als die der promotie in 1892, waardoor Z.D.H. op eens van Hageveldsch leeraar kanunnik en vicaris-generaal werd. Dit is duidelijk, als men bedenkt, dat het professoraat aan een klein-seminarie doorgaans eindigt met een benoeming tot pastoor of rector.

Inderdaad wekte het feit der ongemeene onderscheiding, welke den Hageveldschen leeraar in 1892 van Z.D.H. Mgr. Bottemanne te beurt viel, alom in het diocees eerbiedige verbazing en blijde verrassing.

Verrassend vooral voor mede-professoren en studenten klonk op een goeden morgen de mare van 't bisschoppelijk bezoek, dat Hageveld in de wolken bracht om de hooge eer, 'mijnheer' Callier plotseling ten deel gevallen, èn in zak en asch om het dadelijk verlies van den door allen beminden, neen aanbeden professor.

Mijnheer Callier, - de professor der Rhetorica, die zoo aangenaam en boeiend lesgaf, die, hoe streng en stipt voor zijn leerlingen, zelden strafte: er was ontzag voor zijn helder, doordringend oog, een berisping van hem, gegeven met het vriendelijkst gelaat ter wereld, woog in de waardeering der gezondigd hebbende jonkheid minstens twaalf maal zoo zwaar als 'gewone' standjes - mèt veel *pensa* desnoods.

Mijnheer Callier, de onvergelijkelijke in fijne en keurige manieren, met zijn deftig optreden sierlijk gebaar, veerkrachtigen gang en sympathieken stemklank, dien men zoo gaarne een 'Lauda Sion' cantoreeren of de Passie hoorde meezingen, voor wien men onder de vacantie graag een lange voetreis maakte om hem in een naburige kerk bij te wonen als kanselredenaar, iets wat op het seminarie zelf niet ging, wijl Mgr. er jaren lang niet in de kapel der studenten preekte, belast als hij zich had met de geestelijke zorg over de *familia*, het dienstpersoneel.

Mijnheer Callier, de man eindelijk van het Treurspel op Vastenavond, die zooveel werk maakte van Vondel, die door de opvoering van 'Joseph in Dothan', 'Peter en Pauwels', 'Noach', 'Lucifer' zelfs, er eerstens in slaagde te bereiken wat met jongelui bij jongelui te bereiken viel, maar die bovendien met vreugde overwogen zal hebben, hoe die treurspelen van Vondel hun weldadigen invloed niet konden missen op het groot aantal priester-gasten, die naar de uitvoering kwamen van heinde en verre. - Mijnheer Callier, Hageveld's trots in één woord - waarlijk, men voelde het verlies diep. Maar de blijde verrassing won het ten laatste, en toen ZHE. afscheid nam van de studenten met een vers uit het pas-opgevoerde 'Noach': 'Wat anders is 't van ver, wat anders in het scheiden,' kreeg hij de, op dat oogenblik stilzwijgende, maar later vaak uitgesproken profetie van de jeugd mee: 'Nu vicaris, later bisschop!'

Die profetie is vervuld, en Neerlandia catholica heeft juichensstof om een zoo buitengewoon begaafden en zoo minzamen Kerkvorst, ja, heel het vaderland zal straks de persoonlijkheid van Z.D.H. Mgr. Callier niet minder hoog waardeeren dan die van zijn voorganger gezegender gedachtenis.

In 't gewichtige ambt van vicaris-generaal wist Mgr. steeds met beleid het *fortiter in re* met het *suaviter in modo* te vereenigen. Man van smaak en kunstzin moet Z.D.H. zich op schitterende wijze getoond hebben door zijn voorlichting en schrandere wenken bij het ontwerp van de nieuwe kathedraal.

Bij al de gezette inspanning en taaien arbeid, die de kerkelijke administratie over een zóó parochiën-rijk bisdom van hem eischte, wist Mgr. nog tijd te vinden voor een andere, niet letterkundige, lievelingsstudie: de physica in verband met haar practische uitkomsten, als tramsystemen, draadlooze telegraphie, enz.enz. Waarlijk, zoo universeele mannen zijn zeldzaam, en Haarlem's bisdom mag juichen om de gelukkigst denkbare beslissing van Rome.

'*Ecce sacerdos magnus!*' - waar de Kerk zelve hare Prinsen zóó laat prijzen, daar mochten wij met bovenstaande herinneringen voor onze lezers het '*placuit Deo*' wel aanvullen met een eerbiedigwaardeerend '*et hominibus*' d.i. behagelijk ook aan de menschen.

Prinsesje, door Daniella. (*Vervolg*.)

Juist had Max Verbrugge de woning van zijn vriend verlaten, toen Dirk Meerendael, luitenant der vesting-artillerie, licht ziende op Van Drommen's kamer, besloot wat met hem te gaan praten.

‘Stoor ik? Ik heb behoefte een van de lui te spreken en kan er toch niet toe besluiten naar de soos te gaan. Ik ben er al driemaal voorbij geloopen.’

‘Wat scheelt er dan aan?’

‘Och 'n beroerde geschiedenis. De ouders van m'n meisje willen, nu het er op aankomt, geen toestemming voor Indië geven. Wel is waar hebben ze het plan nooit toegejuicht, maar daar we nu eenmaal hier niet kunnen leven, gaven ze, hoewel noode, hun toestemming. Nu ik goed en wel geteekend heb, komt grootmama, mevrouw Rijger's moeder, uit den hoek en wil ons jaarlijks met zooveel bijspringen, dat we kunnen leven. Waarom, zoo vroeg ik me af, moest kleinzoon-in-spe eerst een gek figuur slaan, aangenomen nog, dat ze aan het Ministerie van Oorlog toestemmen, wat zeer twijfelachtig is. Want ik moet toch besluiten het aan te vragen, we kunnen toch geen vijf jaren wachten, je begrijpt, dat Jeanne me niet alleen wil laten gaan. Papa Rijger loopt als een bromtol rond en mama huilt zoo, dat vandaag of morgen de oogen er uit rollen. Ze hebben geen idee van militaire zaken: alles kan, als je maar wil, beweren ze in koor en m'n arme Jeanne vliegt als een kwikballetje van papa naar mama om te troosten en te sussen. Het kind zit tusschen haar ouders en mij in en al weet ik zeker, dat ik overwinnaar ben, toch kunnen we niets zonder hun toestemming, Jeantje is eerst negentien jaar.’

‘Je hebt voor vijf jaar geteekend? Gesteld nu eens, dat er een vriend van je was, die met je ruilen wilde, die nu eens medelijden had met twee doorboorde menschenharten?’

‘Kun je begrijpen! Een koninkrijk voor zoo'n vriend!’

‘Hoor eens, Meerendael, zonder m'n ouders te raadplegen - ik ben hun eenige zoon - doe ik het niet, maar het lijkt mij wel, die vijf jaren met jou te ruilen, ik wil wel eens wat anders zien. Tot Zondagavond mag je er met niemand over praten, ook niet met je aanstaande, de deceptie zou te groot zijn, als m'n ouders er sterk tegen waren en ik het dus niet doen kon. Maar 't zijn verstandige menschen en het zou mij hard verwonderen, als ze mij tegenwerkten.’

‘Gerard, kerel, wat je me daar voorstelt is iets waartoe jij alleen in staat bent. Maar illusies maak ik me niet, als je ouders zich er tegen verzetten, kan ik dat niet anders dan billijken. Ik weet hoe oprecht jij het meent en of je gaat of niet, ik zal nooit vergeten wat jij voor ons zoudt doen.’

‘Laten we er niet meer over praten en denk er vooral aan, je niets te laten ontvallen, als je straks weggaat. Max Verbrugge is even voor je komst de deur uitgegaan en zou dadelijk terugkomen.’

Eenigen tijd nadat Meerendael heengegaan was, kwam Verbrugge weer terug. Gerard deelde hem zijn voorgenomen bezoek aan zijn ouders te Breda mede.

‘Wat ga jij nu weer in Breda doen?’ vroeg Verbrugge verwonderd.

‘Vin je het geen goede oplossing zoo de receptie van Zondag te ontloopen? Het valt dan niemand op, dat ik er niet heenga.’

‘Ja, dat is een goed idée.... Gerard, heb jij wel eens gehoord, dat de oude Van Dalum speculeerde? Ik herinner me in een der dagbladen op de soos onlangs gelezen te hebben, dat men uit goede bron ten stelligste de lasterlijke praatjes kon tegenspreken, als zou een onzer groote bankiershuizen door mislukte spoorwegspeculaties op springen staan. Ik had het gelezen zooals je zooveel leest. Mijn effecten bezorgen me, Goddank, geen last en al gaan er nog zooveel bankiershuizen op den flacon, mijn tractementje kunnen ze mij niet afnemen. Ik had er dus niet op gelet, doch eenigen tijd later hoorde ik bij m'n oom, dat Van Dalum bedoeld werd.’

‘M'n vader heeft vroeger wel eens hooren zeggen, dat de zaak niet zoo secuur was als de lui meenen; gedurende m'n laatste verlof zeide hij het mij, ze hadden het tot nog toe altijd verzwegen. Vergeet echter niet, dat hoe grooter zoo'n huis is, hoe grooter de afgunst! Ik geloof het niet.’

Hij had ze gekregen, de toestemming zijner ouders. Het had hem moeite gekost hun zijn plan mede te deelen. Toen hij het gezegd had, was er een groote stilte ontstaan. Daarop had z'n vader gezegd: ‘Laat ons een paar uurtjes alleen, jongen,’ en was heengegaan. Nooit heeft hij geweten, welk een bittere smart over die twee gekomen was. Hij was hun trots, hun lieveling, maar vader had gezegd: ‘Marie, ik geloof, als ik jou niet gekregen had, dan was mij het land ook te klein geworden. We mogen hem niet tegenwerken. We zijn beiden nog kras, laten we hopen hem terug te zien, kom, vijf jaren gaan toch gauw voorbij,’ en op zijn kalme manier - moeder moest maar niet binnenkomen - had de oude man hem gezegd, dat ze hem begrepen.

Niemand was gelukkiger dan Meerendael, toen hij hoorde, dat Gerard's ouders toegestemd hadden. Nu was er nog een, die het weten moest en dat hoe eerder hoe beter. Er brandde nog licht bij Max Verbrugge en Gerard nam het besluit het hem dadelijk mee te deelen.

‘Max, ik heb je een mededeeling te doen, die je onaangenaam zal wezen, maar, geloof me, het moet.’

‘O, ik heb het al in de gaten: garnizoensverandering. Ik kan er in komen, dat je haar niet telkens tegen het lijf wilt loopen.’

‘Ja, garnizoensverandering, maar verder dan je denkt, Max.’

‘Als ik je principes niet kende dan zou ik je vragen: er ligt toch geen blauwe boon klaar?’

‘Nu zoek je het weer te ver, neen, ik ga naar Indië, in Meerendael's plaats.’

‘Wat, wat zeg je? Naar Indië? Heb je dat in dat uurtje, dat ik je alleen liet, klaargespeeld? 't Is mooi, 't is meesterlijk! Ik maak je mijn compliment! Je ziet het altijd, als je kleine kinderen zonder toezicht laat, vallen ze in een kuip met water of loopen tegen de gloeiende kachel. Gerard, hoe kun je dat je ouders aandoen, jij, hun eenige zoon? Ik had het nooit van je gedacht, van ieder ander, maar niet van jou, die zooveel voor die twee oude menschjes bent en dat alles om die slang.’

De tijd van Van Drommen's vertrek brak spoedig aan. Hij had afscheid genomen van allen, ook van den ouden vriend zijns vaders, generaal Wesselhof. Prinsesje was op school, hij had haar niet gezien, maar hij had zich toch verheugd over den zonneschijn, dien de kleine klaarblijkelijk om zich heen spreidde en die sprak uit den gelukkigen glimlach van den ouden man, als hij vertelde, welk een kleine tooverfee zij was. Gerard liet zijn kabinetportret achter voor Prinsesje.

‘Och, wat zal ze daar blij mede zijn! Ze praat nog altoos over den tijd, toen ze met haar moeder bij jelui logeerde. Die moeder, zie je, het kind is met hare gedachten altijd bij haar. Bij al wat ze doet is het eerste, waaraan zij denkt, hoe zou mama dat gedaan hebben? Een kind opvoeden, dat zijn moeder verloren heeft, dat leek me iets ontzettend moeielijks, maar zij heeft haar moeder niet verloren, zij leeft nog met die moeder en alles wat ze zich herinnert uit dien tijd staat in heel anderen schijn als wat ze nu ondervindt. Ook jij bent in haar oogen een heel buitengewoon wezen. Ik weet, dat ze voor je bidden zal, als je weg bent, en dat gebed zal, willen we hopen, er toe bijdragen je gezond en flink terug te doen komen.’

Mijnheer Van Dalum zat op zijn bureau. De klerken waren reeds lang vertrokken. Lange kolommen cijfers lagen voor hem. Een pijnlijke uitdrukking was op zijn gelaat te lezen. Het was of de duivel er zich mede bemoeide. Jaren en jaren waren al zijn speculaties gelukt en nu al drie jaren lang waren de klappen aanmerkelijk grooter dan de winsten. Hij had een breeden rug, menigen klap kon hij verdragen, maar nu.... er vielen er een beetje al te veel en die Portugeezen, die maar steeds daalden, daalden, waar moest dat heen? Kort geleden had het gerucht gegaan, dat hij niet meer aan zijn verplichtingen kon voldoen, menschen hadden hun geld teruggehaald, doch hij had juist veel geld ontvangen, hij kon hun allen uitbetalen. Dat pakte, maar meer nog pakte de onbevangen, kalme manier, waarop hij gesproken had. Het waren allemaal nog al mooie sommen geweest, die opgeëischt waren. Met doodsangst in het hart, dat er nu iemand zou komen, tegen wien hij zou moeten zeggen: ‘Ik heb het niet,’ had hij den laatste betaald. Er kwam echter niemand meer om geld te halen. Wel werd er geld, veel geld ingebracht en de zaken rolden weer. Zelfs menschen, die hun geld opgeëischt hadden, brachten het terug, wel een beetje verlegen: de zaken waar ze het voor noodig hadden gehad, bleken toch niet zoo heel goed, zeiden ze.

Geld, geld, veel geld, nog eens speculeeren en het lot moest hem weer gunstig worden, dacht hij. Maar 't rad van fortuin was aan het draaien. Wat boven gezeten had, zou zich weldra beneden bevinden, en de dag kwam, eenige maanden later, waarop de mannen van het gerecht de zegels legden: als geruïneerd man stond hij voor zijn kind. Het eenige wat hun restte was het moeders erfdeel en dat was maar klein, bitter klein. Z'n kind zou hem dat afstaan, als heer alleen zou hij niet zooveel noodig hebben en zij was immers bezorgd, Guillaume was zeer rijk. Hoe verheugde het hem nu, hare hand niet gegeven te hebben aan dien armen drommel.

Met langzame, trage schreden trad hij het boudoir zijner dochter binnen. Zij was er niet. Ontzettend zag hij op tegen dat onderhoud met haar. Zij was nooit een liefhebbende dochter voor hem geweest, zij zou hem met verwijten overladen. Hij herinnerde zich nu hare angstige vraag van eenigen tijd geleden. - Daar trad Irène binnen, doodsbleek, een brief met adellijk wapen in de hand.

‘Vader, ik zocht u, wat beteekent die brief?’

Hij las. De letters duizelden hem voor de oogen. Hij kon het niet gelooven en toch het stond daar duidelijk, dat, hoe pijnlijk het hem ook was, Guillaume zich gedwongen zag, Irène, na de treurige zekerheid, die hij omtrent den financieelen toestand haars vaders gekregen had en die weldra geen geheim meer zou zijn, haar jawoord terug te geven. Twee menschen, aan zulk een weelde gewend, zouden zich niet met minder tevreden kunnen stellen. Koud en vormelijk luidde de brief, geen woord van liefde kwam er in, maar dat merkte de bankier niet. Dat hij met z'n dochter om zoo te zeggen op straat stond, was het eenige, waaraan hij dacht. Het kleine vermogen, dat Irène

restte, een som, waar menig huishouden van bestaan moet, telde hij voor niets. ‘De schurk,’ siste hij tusschen de tanden.

Over haar lippen kwam evenmin een woord van troost als over de zijne. Doodsbleek mompelde zij: ‘De kruik gaat zoo

lang te water tot zij breekt' en snelde de kamer uit.... Een benauwde gil deed haar op de trap stilstaan en haastig terugkeeren. Mijn God, wat was dat! Daar lag haar vader met verwrongen trekken, de oogen star op een punt gericht, languit op den grond. Er moest hem iets vreeselijks overkomen zijn. Een kreet van angst en ontzetting ontsnapte haar. 'Een dokter, een priester, gauw, gauw!' De oude huishoudster was toegesneld, ze ontdeed haar meester van das en boord en wendde alles aan wat in dergelijke gevallen te doen staat.

De knecht was naar priester en huisdokter gesneld. De laatste woonde ver weg en was tot overmaat van ramp uit. Daar stak juist de jonge militaire dokter Verbrugge de straat over. De knecht kende hem, had hem vaak met z'n vriend, den luitenant Van Drommen, opengedaan. Hij snelde nu op hem af: 'Dokter, ga als 't u belieft onmiddellijk mee, mijnheer is misschien stervende!'

Beide mannen hadden hard geloopen. De knecht verzocht Verbrugge binnen te treden. Daar kwam hen reeds een pater Dominicaan tegen. 'Te laat dokter, we komen, helaas! beiden te laat.'

Max kon slechts den dood constateeren. Als uit steen gehouwen stond Irène daar voor hem. Geen woord, geen traan, wezenloos stond zij daar. Had ze hem gezien, hij wist het niet. Hij was alleen met haar in de kamer. Het plotselinge van dat heengaan had ook Max diep getroffen, 'n Oogenblik stond hij, het hoofd diep gebogen, in eerbied voor de majesteit van den dood, die hier op zulk een onverwachte wijze zijn recht had doen gelden. Het verwonderde hem echter niet, dat de volbloedige man, die er altijd naar uit had gezien, nu door een beroerte getroffen was.

Innig medelijden had hij met het meisje, dat, hoewel het nooit zijn sympathie weggedragen had, nu zoo diep te beklagen was.

'Juffrouw Van Dalum,' zeide hij, 'u moet hier niet alleen blijven. Weet mijnheer Van Bergen wat hier is voorgevallen, opdat hij aan uwe zijde kan zijn? Mocht hem geen boodschap gestuurd zijn, dan zal ik zelf de treurige tijding overbrengen.'

Een donkere blos overtoog haar gelaat. 'Mijnheer Van Bergen weet het niet en op zijn steun kan ik niet meer rekenen....'

Max begreep. Een lange stilte volgde. Met innig medelijden - alle haat voor de 'spin' was op dat oogenblik uit zijn hart - staarde hij het meisje aan. Hij nam haar koude hand in de zijne, 't scheen hem zoo onnatuurlijk, die groote kalmte.

(*Wordt vervolgd.*)

De molen.
Naar de schilderij van Bauffe.

Een molen, een weide met vee, een dorpstorentje in 't verschiet - wèl typisch Hollandsch, zoo'n landschap, en schoon genoeg, in zijn eenvoud, om weergegeven te worden zoolang er schilders leven zullen in 't lage land.

Als wij op een mooien zomermiddag wandelen langs een polderweg met links en rechts van ons het verre groen der landen en daarin 't log-luierend vee, een molentje hier, een torentje ginds boven wat geboomte, een sloot met een hek, en wéér een sloot, en nòg een hek, aan het eerste gelijk, - dan gebeurt het wel, dat wij, weidscher natuurweelde ons herinnerend, het landschap eentonig wanen, simpel en zonder

bekoring. Maar 't is verkeerd gezien, en daar zijn onze beste landschapschilders om ons met hun schoonste werken te bewijzen, dat dit eenvoudige voor hen een aantrekkelijkheid van intiem-dichterlijke schoonheid bezit, waaraan zij heel hun leven niet uitgekeken komen.

Daar is onder hen Gabriël, die den besten tijd van zijn schildersleven in de polders tusschen Rotterdam en Den Haag gesleten heeft; de onlangs overleden Geo Poggenbeek, die maar niet moede werd de malsche weiden en 't welige vee onzer Hollandsche boeren te schilderen; Willem Roelofs, wiens melkbochten - den lezers der *Illustratie* uit platen bekend - terecht beroemd zijn; en - om weer tot de levenden terug te keeren: Willem Maris, niet te vergeten, wiens lust en leven 't malsche weiland-met-koeien is.

Deze groote meesters hebben allen min of meer talentvolle navolgers, die den rijkdom onzer luchten en de wijdte onzer weiden liefhebben, en 't karakteristiek wezen van molen en kerktoren tegen lichtend verschiet - en van die velen is Bauffe er een, die door vlijtige studie van 't werk der toonaangevende meesters lang niet onverdienstelijk de traditie der moderne landschapschool voortzettend, zien laat, dat evenals de statig-trotsche weelde van Geldersche wouden de droomige rust onzer waterrijke polderlanden den gevoeligen mensch, die kunstenaar is, aanleiding kan zijn tot het scheppen van schoone werken.

De dochter van den kolenbrander.
(*Slot.*)

V.
De terugkeer naar het woud.

Het was in de maand Augustus. Over de stad, waar Verena woonde, ging de zon aan den onbewolkten hemel op, wierp hare stralen op de daken en blikte nieuwsgierig door vensters en gordijnen, als wilde zij zien, wat de menschen daar binnen verrichtten.

Achte een dier vensters zat Verena, in een rouwkleed. Hare oogen waren rood geweend, want zij had hare tweede moeder verloren. Dankbaar voor hare goedheid, had het meisje de weduwe in hare ziekte trouw ter zijde gestaan en na haar dood den laatsten liefdedienst haar bewezen, toen zij de matte, koude oogleden van de doode sloot.

Toen het testament geopend werd, bleek het, dat Verena de eenige erfgename der overleden dame was. Alleen rustte op haar de plicht enkele legaten voor aangewezen doeleinden aan de betreffende personen ter hand te stellen.

Acht dagen waren verloopen sedert het overlijden der weduwe. Wat Verena had moeten verrichten was geschied en nog heden zou zij de stad verlaten. Sinds een paar dagen had Verena van sommige lieden minder vriendelijke uitdrukkingen gehoord, op de erfenis betrekking hebbende, waarom zij des te meer verlangde haren vader op te zoeken.

Juist vernam het meisje het gelui der klok van de Mariakerk. Het was hare parochiekerk, waar zij zoo menigmaal haar hart voor God uitgestort had. Zij stond op en maakte zich gereed, de H. Mis bij te wonen. Voor de laatste maal wilde zij daar bidden en God danken voor de vele weldaden, in die twee jaar ontvangen.

Toen zij in de kerk kwam, werd de H. Mis voor het altaar der Moeder van Smarten gelezen. Velen knielden daar neer of waren in gebed verzonken. Verena knielde daar

eveneens. Een half uur snelde spoedig voorbij en de priester gaf den zegen. De kaarsen werden gebluscht en het volk verwijderde zich. Hier en daar lag nog een oud moedertje geknield. Verena was ook nog in de kerk. Haar hart was vol - van leed of vreugde, ze wist het zelve niet -, het klopte soms zoo luid, zoo angstig, als moest haar een ongeluk treffen.

Toen zij tot het beeld der smartvolle Moeder opzag, stond achter haar bij een zuil een gestalte op, de man liep onhoor baar naar het middelschip der kerk. Onwillekeurig zag Verena hem aan en schrok hevig; zij had den roodharigen Frans herkend. Het hart klopte nog heviger en het duurde lang, vóór zij tot bezinning kwam. Zij voelde zich gejaagd en besloot, niet langer te wachten en de stad dadelijk te verlaten, daar zij hier nog meer in gevaar verkeerde dan buiten op het dorp. En toen nu meerdere personen de kerk verlieten, sloot Verena zich bij hen aan, om niet alleen te loopen. Nog een vurig, kort gebed - en zij verliet de kerk. Zij bereikte gelukkig hare woning.

Omstreeks het jaar '30 der vorige eeuw ging een reis, zooals Verena ondernam, nog met vele moeilijkheden gepaard en werd eenzelfde afstand lang niet zoo vlug afgelegd als tegenwoordig. Ongeveer acht dagen na haar vertrek uit de stad konden voorbijgegaan zijn, toen zij zich tegen den middag op den heuvel voor haar geboortedorp bevond. Met een blik vol verlangen zag zij naar beneden en naar boven in die welbekende streek. Zij weende niet meer zooals toen bij het afscheid, neen, haar hart jubelde van blijdschap.

Daar lagen die bergen en wouden nog in denzelfden toestand, waarin zij ze verliet; nog altijd stegen rookwolkjes uit de meilers omhoog en wellicht zat bij één er van haar vader. Zou hij ook aan haar denken? O, zeker! Want zijne brieven waren vol van liefde en berouw.

Verena daalde van den heuvel af, liep over de weide en beklom het smalle bergpad, waarnaast de Angel, een helder bergstroompje vloot. Zij ging verder, bereikte het dorp en kwam aan de pastorie. Zij trok aan de bel en even later werd op de bovenkamer een venster geopend. De pastoor keek door het raam, zooals hij meestal deed, voor en aleer hij de deur ontsloot.

‘Hoe? Verena?... Zijt gij het?’ riep de priester.

Hij liet het venster open, ijlde de trap af opende de deur en reikte het meisje de hand.

‘Kom binnen! Kom!’ sprak de pastoor en klopte het brave kind op den schouder.

De eerste vraag van Verena was naar haar vader: waar hij woonde en hoe het met hem ging.

‘Hij heeft zijn meiler daar boven in de Mark,’ antwoordde de pastoor. ‘Deze is niet ver verwijderd van de plaats, waar ge uw vader twee jaren geleden verlaten hebt. Ik wil hem laten roepen, want ge zult al te vermoeid zijn om vandaag nog naar boven te gaan. Vertel maar eens wat ge in dien tijd al zoo beleefd hebt.’

Hij wilde even de kamer verlaten om den knecht te roepen, die den kolenbrander moest waarschuwen. Maar Verena hield hem terug.

‘Ik ga zelf, mijnheer pastoor!’ zeide zij. ‘Ik ben niet vermoeid en den weg weet ik wel te vinden. Ik kan dan tegelijk het woud zien en de vele plaatsen, welke ik vroeger bezocht.

De grijsaard lachte en zette zich andermaal neer. Verena verhaalde nu, wat zij in hare brieven nog niet meegedeeld had. Ook met de zeldzame ontmoeting van den rooden Frans maakte zij den pastoor bekend en eindigde met te zeggen: ‘Als hij nu niet terugkomt, is alles goed.’

‘Vertrouw op God,’ sprak de priester. Hij heeft u tot heden niet vergeten en overvloedig voor u gezorgd. En God doet geen half werk. Hij zal u ook verder beschermen. Er is geen zekerder weg door het leven dan die, waar Gods hand u geleidt.’

De klok wees halfdrie. Het begon hoog tijd te worden, den weg naar het woud in te slaan. Verena greep haar mandje en nam afscheid van den pastoor. Morgen wilde zij met haar vader terugkomen, de H. Mis bij wonen en dan meer nieuws vertellen.

Alvorens het meisje den weg naar het woud insloeg, bezocht zij eerst het kerkhof

en bad op het graf harer moeder. Het was met bloemen versierd; een rozeboompje bloeide op het graf en een eenvoudig kruis stond aan het boveneinde. De kolenbrander had zijn zorgen aan de rustplaats der overledene besteed.

Het meisje volgde het naaste pad; zij ging over een heuvel, die met berken begroeid was. Daarna beklom zij het ‘Glazen Hoofd’, een steile rots aan de andere zijde van het dorp aan den voet van het woudrijke gebergte. Op den top bleef zij een oogenblik staan en keek naar het gehucht, waar zij geboren was. Zij kon het slechts onduidelijk herkennen, want een blauwe nevel was over de streek uitgespreid. Den ganschen dag was het zeer heet geweest en thans waaide haar nog een zoele lucht tegemoet, hoewel de zon reeds achter gindsche bergen verdween. Kleine, donkerblauwe wolken hingen aan den hemel en dreven bijeen. Er scheen een onweer in aantocht te zijn. Verena versnelde haren loop. Zij trad het woud in; daar was het donker en stil; slechts enkele lichte stralen drongen door het loofgewelf en wierpen gulden kringen op den bodem en de boomstammen. Eindelijk verdwenen ook deze lichte plekken. De zon moest ondergegaan zijn. Verena kwam aan een open plek, waar voor jaren een meiler moest gestaan hebben. Zij zag naar de lucht; overal donkergrauwe wolken en in de verte was nu en dan een lichte schemering als een ver verwijderd bliksemen merkbaar.

BABBELAARSTERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN WEISS.

Maar Verena wist van geen vrees. Het was een bekende streek, waar zij zich bevond; de bemoste rotsblokken en de dikke stammen der berken met de geploegde schors, schenen haar als lieve vrienden te begroeten. Vroolijk schreed zij verder; nu eens bemerkte zij een boschbloempje,

dat zij in langen tijd niet meer gezien had, dan weer een plek, waar zij vroeger menigmaal gezeten had, dan weer dacht zij aan haar vader en zijn blijdschap over haar onverwachte komst.

Zoo denkend en droomend, lette zij er niet op, dat de avond reeds gekomen was en het tamelijk donker begon te worden. Een hevige windstoot bewoog de takken der boomen en enkele dikke druppels vielen op de bladeren. - Zij kon niet ver meer van de 'Mark' verwijderd zijn; nog een kleine bocht en zij moest de plaats zien.

Daar knetterde plotseling een hevige donderslag boven haar hoofd; de bliksem slingerde door de twijgen en verlichtte de plek, waar Verena stond. Het meisje maakte een kruis - maar op hetzelfde oogenblik begon zij te sidderen van angst: zij meende iemand te bespeuren, die uit het bosch op den weg sprong en op haar toekwam. Vóor zij zich rekenschap kon geven, wie de persoon was, voelde zij zich door een krachtige vuist in den rug gegrepen. De onbekende wierp haar op den grond en zette haar de knie op de borst.

'Schijnheilig ding! Nu ontloopt ge mij niet meer!' schreeuwde de woesteling, in wien Verena dadelijk den rooden Frans herkende. 'Ik ben landen doorgereisd, heb rotsen en klippen beklommen, alleen om jou op te speuren. Thans ben je in mijn macht en ik laat je niet meer gaan.... Verena, meid! word mijn wijf?'

'Nooit!' stamelde het meisje.

'Maar gij moet!' schreeuwde de kerel woedend, 'ik laat je niet los en je komt niet levend uit mijn handen. - Nog eenmaal: zeg ja!'

'Liever sterven!' kuchte Verena.

De roode Frans zweeg - een felle bliksemstraal doorkliefde de lucht. De regen viel bij stroomen neer; Verena had de oogen gesloten, omklemde het zilveren kruisje en beval hare ziel aan God.

Daar hoorden beiden mannenstemmen in de onmiddellijke nabijheid. Het matte licht eener lantaren drong tusschen de boomstammen door. Het waren Jörg en de kolenbrander. Zij hadden angstige kreten gehoord. In de veronderstelling, dat iemand hulp behoefde, waren beide mannen komen toesnellen, zonder te kunnen denken, dat Verena in nood verkeerde.

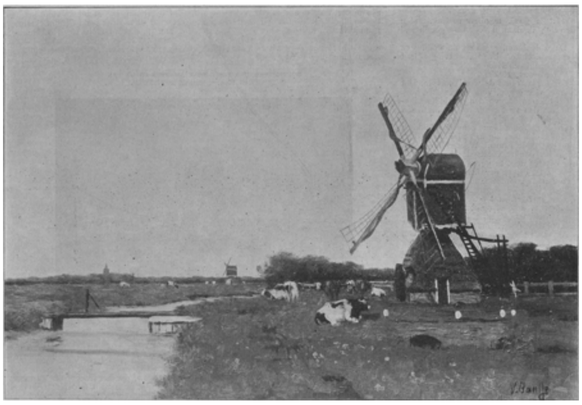

DE MOLEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BAUFFE.

De roode Frans zag hen aankomen - nog slechts enkele schreden waren zij van hem verwijderd. Hij stiet een wilden lach uit en riep:

'Gij zult haar echter niet hebben!'

‘Jesus, Maria!’ steunde Verena - en met de woorden: ‘Zoo, kolenbrander, nu hebben we onze rekening vereffend!’ sprong de roode weg en verdween in het woud.

Dat was een treurig wederzien.

De oude Hans had de laatste woorden van den roodharige gehoord en een angstig voorgevoel beklemde zijn borst. Met den kreet: ‘Verena, mijn kind, mijn innig geliefd kind!’ stortte hij bij het meisje neer. Het bloed vloeide uit hare borst. Hij rukte hare kleeren open en drukte zijn hand op de wonde, waaruit het bloed langs alle kanten stroomde. Hij wist niet, wat hij deed.

Toen hij eenige oogenblikken later het hoofd aan haar hart lei, meende hij het nog zacht te hooren kloppen. ‘Zij leeft! zij leeft!’ riep hij verheugd uit. ‘Om Gods wil, Jörg, mijn beste jongen, haast je, loop wat ge loopen kunt; roep den dokter en den pastoor! Neem de lantaarn mee, opdat je geen ongeluk overkome!’

Maar Jörg was al lang weg. Hij snelde door het woud naar de pastorie met een vaart, zooals hij nog nimmer geloopen had.

Intusschen stelpt de kolenbrander het bloed, zoo goed en zoo kwaad het ging. Toen nam hij zijn dochter op den arm, droeg haar naar de hut en legde ze te bed.

Hij zette zich naast de legerstede neer en keek met angstige blikken naar het bleeke gezicht van zijn kind. Maar geen spier van haar gelaat bewoog. Slechts een enkele maal scheen het, of de borst op en neer ging.

Het eene uur na het andere verliep.... die tijd kwam den vader een eeuwigheid voor. Hij bad....

Daarbuiten had de regen opgehouden, somwijlen nog een enkele bliksemflits en eerst geruimen tijd daarna het gerommel van den donder. Het onweer was overgetrokken en uren ver weggedreven.

Een rustige stille morgen steeg na den stormachtigen, woesten nacht aan de oosterkim omhoog.

Eindelijk naderden pastoor en dokter. De wonde werd onderzocht en opnieuw verbonden.

‘Er is nog hoop,’ sprak de arts. ‘Het mes is op het kruis afgeschampt en de kracht van den stoot daardoor eenigszins gebroken.’

Deze woorden schonken den armen vader troost. De dokter gaf nog enkele voorschriften en vertrok. De pastoor bleef in het huis van den kolenbrander.

Toen de eerste zonnestralen door het raam vielen, bewoog het meisje hare armen. Zij loosde een diepen zucht; hare oogen openden zich en blikten de kamer rond. Verena zag haren vader aan het bed zitten.

‘Vader, lieve vader!’ zeide zij en een vriendelijk lachje speelde om haar mond.

‘Verena, mijn kind!’ riep de kolenbrander verheugd en boog zich over zijne dochter.

‘Verena, wilt gij uwen ongelukkigen va-

der vergeven?' vroeg de zwaarbeproefde man.

'Ach, vader, spreek zoo niet. Ik heb u niets te vergeven. O, wat een pijn! Ik vrees, dat ik sterven zal!' fluisterde het meisje treurig.

'Neen, kind! Gij zult niet sterven! De dokter heeft het gezegd,' sprak de kolenbrander.

'En als ik toch sterven moest?'

De vader weende. Hij kon niets antwoorden. Eindelijk zeide hij: 'Dan geschiede Gods Wil; bid voor mij in den hemel, dat ik u spoedig volge.'

Een blos van vreugde kleurde de wangen van het meisje, toen zij deze woorden uit den mond haars vaders hoorde. Zij zag den kolenbrander met een dankbaren blik aan en richtte toen haar oogen op den priester.

'Het is goed, mijnheer pastoor, dat u hier zijt; ik dank u voor uwe goedheid,' zeide zij.

De kolenbrander verliet de woning en Verena biechtte. Daarna ontving zij het H. Lichaam des Heeren.

Verena was gelukkig.

Een uur later trad de wondkoorts in. Het duurde vier dagen, voor zij geweken was.

Op zekeren dag vonden enkele houthakkers aan den voet eener rots, welke in den mond des volks 'de brug' heette, het verbrijzelde lichaam van een ongelukkige. Een bebloed mes lag aan zijne zijde. Het was de roode Frans. Waarschijnlijk was hij in het donker voortgesneld, zonder op weg of steg acht te geven en zoo onvoorziens in de diepte gevallen.

God had geoordeeld.

Toen die vier dagen om waren, werd Verena rustiger. De arts beval haar naar het dorp te dragen, opdat men haar beter zou kunnen verplegen. Enkele jonge mannen brachten een draagbaar. De zieke werd voorzichtig neergelegd en langzaam daalden de dragers met den dierbaren last langs de steile paden naar beneden. De vader liep naast zijn dochter en wendde den blik niet van haar af. In het dorp waakte hij dag en nacht bij haar ziekbed.

Twee maanden later stond Verena voor de eerste maal op.

Het woud was prachtig gekleurd en de herfstzon goot hare stralen op de gebruinde bladeren.

Verena trad met haren vader aan het venster en keek naar buiten. Zij was zoo bleek - en toch nog schooner dan te voren. Een hemelsche glans lag over haar gelaat; nooit had zij een woord van verbittering tot haren vader, over Frans, of wien ook, gesproken; steeds was zij geduldig, medelijdend en goedhartig geweest.

De kolenbrander was geheel veranderd. Wel had het lijden zijne haren vergrijsd - doch in zijn hart was in volste volheid de vrede gedaald. De smart had hem gelouterd; hij had zich aan God onderworpen en was bereid ook zijn laatsten, kostbaarsten schat te geven, zoo de Heer dit verlangde. Smart, door versterving en liefde gelouterd, straalt helderder dan diamant.

Verena zag nog den winter komen en gaan; maar zij geleek op een schoone woudbloem, die door den ruwen voet des wandelaars geknakt, zich niet meer tot het vroegere frissche, krachtige leven kan opheffen.

Nog eenmaal zag zij, hoe het woud met frisch groen getooid werd en de bloemen hare kelken openden; toen stierf zij, vroom en vol overgeving aan Gods heiligen wil, zooals zij geleefd had, en werd naast hare moeder begraven. Haar vermogen had zij

haar vader vermaakt met de bepaling, den braven Jörg een voorwerp ter gedachtenis te koopen en een gedeelte te besteden voor het onderhoud van arme oude mannen en vrouwen.

De kolenbrander leefde nog vele jaren. Hij was zoo zachtmoedig en milddadig geworden, dat hij door iedereen, in het bijzonder door de kinderen, bemind werd. Dikwijls zat hij op een steen daar buiten het dorp en als de kleinen hem dan opzochten, verhaalde hij hun de geschiedenis van zijn eigen teergeliefd kind.

Zoo eindigde de geschiedenis van het dochtertje van den kolenbrander.

Zij muntte uit door twee deugden; reinheid van zeden en kinderliefde, in Gods oog twee diamanten van onschatbare waarde, welke zij steeds trouw bewaarde tot haren dood.

Rotterdamsche kiekjes.

Even trotsch als de Amsterdammer op zijn mooie Vondelpark is een rechtgeaard bewoner der Rottestad op het schoone plantsoen, dat, kortweg ‘het Park’ geheeten, een heerlijk groen plekje vormt in de drukke havenbedrijvigheid en 't afmattend straatrumoer der bezige stad.

ROTTERDAMSCHE KIEKJES NAAR AMATEUR-FOTO'S VAN DEN HEER P.A.J. BIJL TE ROTTERDAM.
Bij den vijver in het Park.

Rotterdam is, in vergelijking met Hoofden Hofstad, deerlijk misdeeld van stedeschoon; alleen het ongeëvenaard-trotsche schouwspel zijner Maas- en handelshavens is het bezoek van vreemdelingen overwaard en het meerendeel dier tijdelijke bezoekers verwondert zich dan ook in de onmiddellijke nabijheid dier havens over het fraaie oude hout en de heerlijke bloemen, de frissche, groene grasvelden en deftige vijvers, die de voornaamste wandelplaats der Rotterdammers tot zoo'n behagelijk lustoord maken. Vooral op weekdagen kan 't er zoo heerlijk-rustig zijn onder 't hoog geboomte, dat ritselend koelte wuift over de bezonde paden; van verre klinkt het gehamer op de scheepswerven, 't getoet der stoombooten op de rivier, maar rondom de muziek van blije kinderstemmetjes en vroolijk gelach, waar 't kleine goed, gelijk ons kiekje zien laat, bezig is het altijd gulzige vijvervolk met brood en koekjes te voederen. Wat is ze er vlug bij, de wit-en-bonte eendenbende, als er zoo'n lekker hapje neerplonst in 't water of wegschiet onder 't kroos; 't is een gepik en een gekibbel, een kwekken en halsrekken om 't beste brokje, en al grooter wordt de gulzige troep, en al heftiger 't vechten om 't lekkere aas, dat de kinderen aan den vijverkant 't uitschateren van pret om die gekke eenden en moeder ze slechts met moeite, nadat korfjes en mandjes geleegd zijn, meekrijgen kan.

't Is een mooi, zomerzonnig parkgezichtje, dat onze photograaf aardig heeft gesnapt; de lichte kleedjes der kinderen en 't wit der vogelveeren doen zoo vroolijk tegen den boschachtig-donkeren achtergrond en het spiegelt en weerkaatst alles in 't water, waar 't één wit gewarrel is van veeren en blinkend zonnelicht.

Minder rustig is 't op ons tweede prentje: 't is Zondag en er is muziek in de tent, links onder de boomen, voor de leden der daar gelegen officieren-sociëteit, wier parkterrein door een hekje van 't overige is gescheiden. Maar de buitenwandelaars kunnen 't er ook heel best hooren, en 't is te zien, dat het prettig-druk is van luisterende, pratende, kijkende lui, op wie de ernstige politieman - die op dezelfde brug staat, waarbij de eendjes gevoederd werden - een wakend oogje houdt, wat, bij de bekende baldadigheid der Rotterdamsche jeugd, lang niet overbodig is. Menigeen vindt het dan ook wat al te druk rond de muziektent en dwaalt de mooie laantjes in, den 'Heuvel' - een wat hooger gelegen Parkdeel - op, langs ''t Oude Huis', dat schilderachtig gelegen is tusschen hoog hout en vooral bij zon met zijn verweerde witte muren een aardig effect maakt. Wie 't goed bekijkt ziet al gauw, dat het vroeger als koetshuis heeft dienst gedaan; 't is dan ook een deel van 't gebouwencomplex van een oud buitengoed, dat, aan de stad overgegaan, thans bij 't Park getrokken is; wat verder staat nog 't heerenhuis, dat dienst doet als politiepost. Vooral 't hier afgebeelde ziet er, tusschen 't groen, bevallig uit, en is een niet te versmaden stoffeering van 't mooie Park. Verder naar de rivier wandelende beklimt men den onlangs aangelegden, zoogenaamden 'Bult', vanwaar men een heerlijk-ruim watergezicht heeft op de breede Maas. De gemeente heeft deze kade laten ophoogen, beplanten en er een ververschingsgebouw doen zetten, dat ze exploiteert met veel succes, want van af de balkons heeft men 't interessantste kijkje op Rotterdam en geen vreemdeling verzuimt dan ook er heen te klimmen langs het stijgende grintpad, dat, ter weerszijden langs groene hagen en laag hout, voert tot de hoogte. Recht om zich ziet men, omlaag, de aanlegkaden en 't druk bedrijf van laden en lossen, de rivier met haar tallooze groote en kleine schepen, 't kleurig schouwspel van velerlei vanen en wimpels en de prachtige Hollandsche wolkenlucht er boven; aan de andere zijden het groene park met zijn lanen en vijvers en schitterende bloemperken.

Vreemdelingen spreken veelal van het 'Tollenspark', omdat, gelijk in 't Vondel-

park, het standbeeld van Hollands hoofddichter, in 't Rotterdamsche dat van den dichterlijken drogerijen-koopman Tollens gevonden wordt. Een geboren Rotterdammer zegt kortweg ‘'t Park’ en voert, als er sprake is van stedelijke beroemdheden, zijn bezoeker liever naar 't standbeeld van Erasmus op de Groote- of Groenmarkt. Vooreerst is dit een mooi kunstwerk, want door den beroemden beeldhouwer Hendrik de Keyzer, die ook 't Amsterdamsche raadhuis - thans paleis - bouwde, werd het ontworpen, en, wijl zijn dood verhinderde, dat hij de uitvoering leidde, voltooid onder leiding van den niet minder vermaarden schilder Paulus Moreelse; ten tweede was de man, dien 't voorstelt, een waarlijk groot man, groot door veel wijsheid en wetenschap en geleerde werken.

Van ouds bekend ook bij niet-Rotterdammers is de aardigheid: als hij den Grooten Sint-Laurenstoren - in wiens onmiddellijke nabijheid hij staat - zijn eersten slag hoort slaan, slaat Erasmus het blad om, dat hij, bijna afgelezen, tusschen de vingers houdt. Van minder onschuldige aardigheden was het beeld het machtelooze slachtoffer, toen in troebele tijden de persoon des beroemden Rotterdammers het ontgelden moest.

Het was in 1549, toen de magistraat van Rotterdam, willende zijn gehuldigden heer en grave Filips II waardiglijk inhalen, een houten beeld van haar roemruchten, in 1536 overleden, medeburger Desiderius Erasmus oprichten deed. De geleerde, in geestelijk gewaad, hield in de eene hand een pen, in de andere een blad papier, waarop, in 't Latijn, het volgende te lezen stond, alsof Erasmus uit naam der geheele burgerij den grave daarmede het welkom binnen de veste wilde toespreken:

‘Desiderius Erasmus aan Philippus van Bourgondië, prins van Spanje:

‘Rotterdammer zijnde heb ik willen toonen, dat ik mijne medeburgers niet verlaat. Op hun verzoek heet ik u, doorluchtig Prins, welkom binnen onze wallen, en ik beveel dit volk in uwe genegenheid en bescherming.

‘Allen huldigen u, o keizerszoon, als Heer, en kennen geen grooter geluk dan u te eeren.’

Toen het beeld zijn dienst had gedaan, liet men het in wezen, wijl het mooi werk was, maar weer en winden lieten al gauw hun invloed gevoelen, zoodat men besloot het ondoelmatig houten beeld door een steenen te vervangen; want een zoo beroemd stadgenoot als Erasmus mocht wel zijn standbeeld hebben binnen de muren. In 1557 was het gereed en stond het op de plaats van 't oude.

Erasmus' glorie zou echter niet van langen duur zijn. De Spanjaarden kwamen, schrik en ontsteltenis onder de burgers! Niet alleen de levende menschen moesten 't misgelden; ook 't onschuldige beeld van den dooden geleerde werd door Bossu's moedwillige bende met musketten beschoten en eindelijk van de sluis, waarop het stond, in 't Steigerwater geworpen.

Nauwelijks hadden de vreemde gasten hun biezen gepakt of men begon den armen Erasmus op te visschen; maar ach, wat zag hij er gehavend uit! Zijn gelaat was onkenbaar van kogelwonden en zijn toog zoo doorluchtig als de nederige man zelf bij zijn leven nooit geweest was. Het leek meer op een spot- dan op een eerebeeld, vonden burgemeesteren, en daarom moest het maar verdwijnen en een derde, nu van metaal, het verongelukte vervangen.

Dit beeld, van De Keyzer, is thans nog in wezen; echter, 't zou nog onrust genoeg teweegbrengen, want juist omstreeks dien tijd werd de magistraat van Rotterdam in een geschil gewikkeld met den kerkeraad der gereformeerden, die, eenigen onderstand

voor een weduwe en behoeftige predikanten hebbende aangevraagd en ten antwoord bekomen, ‘dat de staat van het land deze uitgave niet lijden konde’, geweldig te keer ging tegen vermeende geldverspilling, door de vroede vaderen zorgeloos gepleegd. Minder dan om 't verspilde geld of de teleurgestelde dominees, was het te doen om het beeld van den Paapschen geleerde, dat geen genade vinden kon in de oogen der gereformeerde heeren; was het geen papenvereering, bedektelijk heulen met den Spanjool, landverraad? Dominee Jacobus Levius zou dat zaakje wel eens opknappen, en lang niet malsch! Zijneerwaarde besteeg, kokend van edele verontwaardiging, den predikstoel en hield voor de verzamelde gemeente - waaronder het schuldig stadsbestuur - een geduchte strafpredikatie, waarin kwam van geldverspilling natuurlijk en van ‘wijnzuipen’ op stads kosten, en ten slotte vroeg de waardige man, nadat hij al zijn haat behoorlijk gelucht had, ‘of de staat van het land het wel lijden konde, dat men statuen en beelden oprichtte die vele duizenden kostten, en dat nog wel van lieden, die zulks niet hebben verdiend. Ik zegge,’ zoo besloot hij, ‘dat om zulke zaken God de Heere dit land zal plagen, den kandelaar van Zijn Woord[1] wegnemen en een honger zal laten komen, niet naar brood, en dorst, niet naar water, maar honger en dorst naar Zijn Woord. Nu is de nood zóó groot, dat men zulks met bazuinen moet uitroepen!’

Dit onwelluidende bazuingeschal wekte weergalm: 't werd krakeelen over en weer om den man, die bij zijn leven niets meer liefhad dan vrede en rust en wijze verdraagzaamheid; die van 't leven niet meer gevraagd had dan wat vrijheid om, ver van de lusten der wereld, te mogen leven met zijn boeken en gebeden.

Erasmus' voorstanders lieten zich niet verslaan; de dominees stonden pal, ruiden het onwetende gemeen op met allerlei leugenachtige verzinsels en looze dreigementen, werkten en weerden zich allergeduchtst; 't gevolg was scheuringen in eigen gemeente; de weldenkenden wendden zich af, verachtten 't rumoer, lieten zich niet bang maken; de predikanten, hierover te heviger gebelgd, lieten een driehonderdtal hunner meest fanatieke volgers zich plechtig verbinden niet ten Avondmale te zullen gaan, voordat de ‘afgod’ ware geweerd.

Verscheidene rekesten verschenen, waaronder één van Erasmus' vereerders, waarin de geleerde zelf zich beklaagde, dat men hem, die zich sinds jaren als een ‘stil’ en gehoorzaam onderdaan gedragen had, den ‘nieuwen rok’ misgunde, welken men hem onlangs, wegens zijn getrouwe diensten, had verleend in plaats van den ouden, die geheel versleten en vergaan was; dat men hem uit zijn plaats wilde stooten, welke hij zoolang in goede, stille, vreedzame en rustige positie gehouden had. Hij vreesde met maar al te veel reden, dat men spoedig tot daden van geweld zou overgaan, m.a.w. het gemeene volk zou ophitsen om hem, gelijk in Alva's dagen, van boven meer in 't Steiger te smijten, 't welk strekken zoude ‘niet alleen tegen des suppliants merckelijcke beswaring en uyterste ruyne, maer oock tot deser Stadt Rotterdam hooghste vercleyninghe, smaetheyt ende schande by alle wtheemsche Coninckrijcken, Natiën ende Volckeren, by dewelcke dese Stadt door des suppliants (sonder roem ghesproken) veelvouwdige en langhduyrighe goede diensten, tot eene groote en uytmuntende renommé is ghecomen.’

Het verweer was geestig en ter snede, 't mocht nochtans niet baten; een tweede verscheen: ‘een ernstige aenspraeck des ouden grijsen Bataviers, Heeren *Desiderii Erasmi* aen Broer *Jacobus Levius*.

Erasmus verzette zich daarin wederom tegen de lasterlijke aantijgingen, beweerde, dat hij om geen nieuwe plunje gevraagd had: hij droeg den ‘ouden versleten rok’ en

1) De H. Schriftuur.

de ‘klapmuts’ met tevredenheid, maar had zich niet ondankbaar willen toonen, toen men hem een nieuwen tabbaard wilde aantrekken.

Nieuw gekrakeel in den lande, nieuwe verwikkelingen; maar Erasmus behield het veld en bleef staan tot - 1672. Nogmaals kerkelijke twisten en alweder Erasmus 't onschuldig slachtoffer. ‘'t Scheen,’ zegt een kroniekschrijver, ‘dat de geest van Dominus Levius in 't volk gevaren was.’ Om het beeld tegen de aanvallen van het aangejaagde grauw te beveiligen, bracht het bestuur der stad het onderdak in 't stadstimmerhuis! Daar stond de lezende geleerde, die meest van rust gehouden had, in 't geklop en gehamer der gezellen; de fanatieken, meenende nu makkelijke kans tot triomfeeren te hebben, kwamen in alle kalmte verzoeken, toch niet alwederom, door 't herplaatsen van 't beeld, den Paapschen misbruiken van ‘beeldendienst’ en ‘heiligenaanbidding’ voet te geven onder 't onnoozele volk, en werkelijk werd dit voorstel in zóó ernstige overweging genomen, dat 't niet veel scheelde of men had het kunstwerk van De Keyzer, 't eerebeeld van Rotterdam's roemrijksten burger, deerlijk en dwaselijk versmolten.

Maar de stad Bazel, gehoord hebbende van 't afschuwelijke plan, in stilte beraamd, redde den Rotterdammer. Erasmus toch had daar verscheidene levensjaren gesleten, vele zijner geschriften uitgegeven, had er vrede en kalmte en eerbiedige bejegening genoten en was er in vriendschap met de goede menschen overleden. Toen men te Bazel vernam, wat zijn stadgenooten van plan waren, besloot men 't beeld van de ondankbare stad te koopen en triomfantelijk op te richten binnen eigen muren. Maar, door een toeval, bleven de onderhandelingen hangende, weldenkende geleerden kwamen achter 't geheim, bemoeiden zich met de zaak en riepen, dat het een schande was en een ergernis voor alle wijze lieden in den lande en daarbuiten. De vreesachtigen gingen weer aan 't overwegen en besloten ten laatste, niet weinig in 't nauw gebracht van weerszijden, met slechts twee stemmen meerderheid, 't in Godsnaam nog maar eens te probeeren met den lastigen metalen burger.

't Werd 1677 eer hij weer stond ter plaatse, waar men hem niet eeren wilde; inmiddels had men een nieuw voetstuk voor hem in gereedheid gebracht, waarop nu maar flinkweg gebeiteld werd wie Erasmus van Rotterdam geweest was. 't Is hetzelfde, waarop hij nu nog staat. De Rotterdamsche dichter Oudaen schreef er de volgende inscriptie voor:

> Hier rees de groote zon en ging te Bazel onder;
> De Rijksstad eer' en vier' dien Heilig[1] in zijn graf,
> Dit tweede leven geeft, die 't eerste leven gaf.
> Maar 't licht der talen, 't zout der zeden, 't heerlijk wonder,
> Waarmede liefde en vrede en Godgeleerdheid praalt,
> Wordt met geen graf geëerd, noch met een beeld betaald;
> Dies moet hier 't luchtgewelf Erasmus overdekken,
> Naardien geen mindre plaats ten tempel kan verstrekken.

Men zou nu toch denken, dat Erasmus' beeld goed en wel gevestigd zou zijn geweest binnen zijn geboortestad; maar er dreigde weer gevaar: Napoleon kwam, hoorde van 't mooie metalen beeld en dacht dadelijk aan kanonnenspecie; doch nu kocht de stad haar ‘Heilig’ af en zoo bleef hij wederom gespaard, zeker tot zijn eigen en veler voldoening, want niet lang daarna hing aan 't beeld dit rijmpje:

> Hier sta ik nog gelijk voor dezen
> Aandachtig in mijn boek te lezen;
> Maar had mij eens Napoleon,

1) ‘Heilig’ steeds te verstaan in den zin van vereerenswaardig.

Zooals hij had gedreigd, gegoten tot kanon,
Dan had ik, hiertoe afgezonderd,
Hem zeker van zijn' troon gedonderd.

En toen 't dan ook glorierijk Oranjeboven werd te Rotterdam, was het Erasmus, die, 't eerst met de vreugdekleur getooid, de opgetogenheid zijns harten aldus lucht gaf:

Durft niemand nog Oranje dragen,
Ik durf mijn ouden kop wel wagen!

Zondagsmuziek in het Park.

De kwade tijden waren nu voor Erasmus over; wel vloog er nu en dan nog eens een steen of een scheldwoord naar zijn bol of lauwerden de groentevrouwen hem met den minder welriekenden afval hunner waren, de rust was ten minste hersteld rondom zijn beeld.

Waren de eerbewijzen karig geweest, ze waren er niet minwaardiger om; 't heugde hem met vreugde, hoe de geleerde Hugo de Groot, eenmaal pensionaris van Rotterdam, toen hij na lange afwezigheid in 't vaderland was weergekeerd, zijn eerste schreden richtte naar 't beeld, dat men in zijn afwezigheid had opgericht, getuigende o.m. van Erasmus:

‘Wij, Hollanders, kunnen dien man niet genoeg bedanken, en ik houde mij gelukkig, dat ik zijne deugden zoo eenigszins van verre kan begrijpen.’

Maar de schoonste hulde, Erasmus gebracht, zal wel blijven die van Joost van den Vondel, waar hij schreef:

Wat wijsheyt Latium en Griecken hiel besloten,
Begreep gansch Christenrijck, zoo ras Erasmus quam,
En schonck met zijnen naem aen 't nedrigh Rotterdam
Een naem, naer dien hij was uit haren schoot ghesproten.
De stadt, verheught om d' eer van zulck een zoon ghenoten,
Zijn rottende ghebeent noch stuivende assche nam,
Maer rechte een steenen beelt. De Nijt spoogh vier en vlam
Om haren[1] zuighelingh van 't hoogh altaer te stooten:
Dan och, die groote keert zich niet aen nijt noch spijt.
Geen graf bestulpt zijn faem. Hij heldert met den tijdt.[2]
Zijn krans groent onverwelkt en bloeit, voor afgunst veiligh.
Die onlanghs was van steen, nu glinstert van metael,
En zoo de nijt zich steurt aen 's Helts verdiende prael:
Wij gieten licht van gout dien Rotterdamschen Heiligh.

M.V.

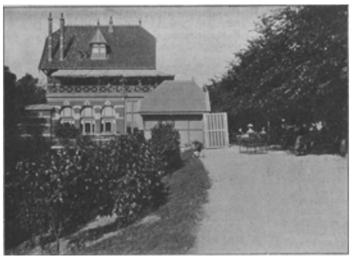

Op den ‘Bult’.

1) Der stad.
2) Men leert hem aldoor meer waardeeren.

Bij de Platen.

Babbelaarsters. -

Wat mag er aan de hand wezen, dat de drie bejaarde vertegenwoordigsters van het schoone geslacht vandaag zóó lang plakken, dat de middelste van het trio, met recht zittend op de plaats der deugd, zóó lang en rap van stof is, dat ze mekaar van den stoel zouden babbelen, als ze niet zoo zitvast waren, de praatgrage ouwetjes? Wat mag er dreigen, dat deze senaat van beschrevene moederen vandaag een buitengewone zitting houdt? Wel, de burgemeester van het dorp, rijk als een baron, gaat trouwen met Antje, ja met Antje, wie heeft het ooit zoo zout gegeten, met Antje, 't jongste meisje van den schoenlapper.

'Ja, verbeeld je, zoo'n groote menheer, z'n familje moet er zoo op tegen wezen, maar hij schijnt er zich niet aan te storen. Wacht maar, 't zal wel anders worden, als de speelman eenmaal van 't dak af is, dan zal 't wel huilen wezen. Je begrijpt eigenlijk niet, dat zoo'n meid zich niet schaamt. Wat er al geen "mevrouw" wil worden! Zooveel als er op mijn hand ligt heeft ze in kas. 't Is een braaf huishouden, daar niet van, maar arm als de mieren.

Oude huis op den 'Heuvel'.

Was ze nou erg knap, maar ze kan d'r mooi ook wel aan...' Enz. enz. enz., want er is geen end aan; zóó vloeit de tong van de deugdin-het-midden, ze kunnen er haast geen woordje tusschen krijgen, de andere bestjes. Maar gelukkig voor Antje, dat zij en haar bruidegom dezen vrouwenraad niet op een avondje hoeven te noodigen, met de vroede leden van den Gemeenteraad kunnen ze volstaan.

Standbeeld van Erasmus.

[Nummer 40]

De Katholiekendag te Eindhoven.

Mag het diocees Den Bosch reeds op drie welgeslaagde Katholiekendagen roem dragen, de vierde wekt de bijzondere belangstelling van ons tijdschrift, daar hij ‘pers en lectuur’ binnen den kring zijner nuttige en heilzame werkzaamheid getrokken heeft.

Waar de Katholiekendagen - zooals in de eerste paragraaf van het Algemeen Reglement gezegd wordt - de ontwikkeling der katholieke actie ten doel hebben, daar kon het geen bevreemding baren, dat ditmaal ook twee zoo machtige beweegkrachten tot ontwikkeling dier actie als pers en lectuur zijn, op de keur van deugdelijkheid worden beproefd; dat het katholieke publiek nog beter worde doordrongen van de beteekenis dezer beide factoren voor het geestelijk en maatschappelijk leven.

Denkt men bij ‘pers’ allereerst en allermeest aan de dagbladpers, het begrip ‘lectuur’ doet - in verband ook met de conclusiën van den geleerden inleider, den zeereerwaarden Pater Nieuwbarn - meer die leesstof op den voorgrond treden, welke zich ten doel stelt, het volk op nuttige en aangename wijze te verpoozen en het, zonder opzettelijke leering te bedoelen, een schat van kennis aan te brengen.

Daar nu de *Belgische Illustrat ie* geen ander doel heeft, verblijdt zij er zich over, dat op den Katholiekendag te Eindhoven de waarde en de beteekenis der katholieke lectuur en de plicht, die te dezen aanzien op de katholieken rust, door een zoo bij uitstek bevoegd spreker zullen worden uiteengezet.

Van den anderen kant begroeten wij in dezen Katholiekendag een welkome gelegenheid, om onze lezers te doen kennis maken met de beeltenis der voortreffelijke mannen, die in de organisatie en het welslagen van dezen dag een zoo belangrijk aandeel hebben, - van wie verscheidenen voor het gelukken van het werk der Katholiekendagen in het diocees 's-Hertogenbosch reeds vroeger zich groote verdiensten hebben verworven.

Naast het portret van den sympathieken kunstkenner Pater Nieuwbarn, gevierd schrijver en gloedvol redenaar, hebben we gemeend ook die te moeten geven van de beide geleerde sprekers in de algemeene vergadering, den conrector van het Bossche gymnasium, dr. L.J. Sicking, en den professor aan het Groot Seminarie te Haaren, den zeereerwaarden hooggeleerden heer Alex. Sweens.

DAGELIJKSCH BESTUUR VAN HET UITVOEREND COMITÉ VAN DEN KATHOLIEKENDAG TE EINDHOVEN.
W. Peeters.
Mr. Th. Smits van Oyen.
J. van Lieshout.
H. Baekers, Penningmeester.
H. Smits.
J.F. Boex, President.
A. Damen, Deken en Pastoor.
Johan de Vlam, Secretaris.
C. van Dijck-Ballings.
Speciale opname voor de 'Katholieke Illustratie' van H.J. Tollens, photograaf te Eindhoven.

Met niet minder waardeering zullen worden ontvangen de beeltenissen van de leden der volijverige Commissie van Advies, de heeren: Jhr. mr. O. van Nispen tot Sevenaer, voorzitter van het Dagelijksch Bestuur van den Nijmeegschen Katholiekendag; Pastoor C.C. Prinsen, den wel-

sprekenden, vurigen redenaar op den eersten Katholiekendag te 's-Hertogenbosch; L. van der Steen, den kundigen secretaris, man van zeldzame toewijding en rusteloozen ijver; J. van Blarkom en Ch. Kieckens, die evenzeer op het gebied der katholieke actie hun sporen verdiend hebben.

Naast dit vijftal, dat voor het bewaren der eerbiedwaardige traditie heeft te zorgen en te waken, dat de opvolgende Katholiekendagen in het goede, veilige spoor blijven, ontmoeten wij eenige andere verdienstelijke mannen, leden van het gewezen Permanente Comité, de heeren: Jhr. Jos. de la Court, den voorzitter van den eersten Bosschen Katholiekendag, door den diepbetreurden Mgr. Dr. Schaepman in een zijner *Chronica* gehuldigd; G.F. van Gerve, man van het wekkende woord, maar meer nog man van de trekkende daad; M.A. de Rooij en Joh. van Riel, beiden eveneens overtuigde voorstanders van een krachtige katholieke actie.

Met niet mindere ingenomenheid ruimt de *Katholieke Illustratie* een plaats in aan de wakkere Eindhovenaars, die, het Dagelijksch Bestuur vormend van dezen Katholiekendag, geen moeite hebben geschroomd, om het welslagen daarvan te verzekeren. Met den waardigen Pastoor-deken, den zeereer-waarden heer A. Damen, den eminenten voorzitter, den heer J. Boex, den onvermoeiden algemeenen secretaris, den heer Joh. de Vlam, aan het hoofd, behooren deze mannen, van wie verscheidenen hun verdiensten door het kerkelijk of wereldlijk gezag in het openbaar zagen gehuldigd, tot de élite van het katholieke Eindhoven niet het minst door hun ijver en toewijding aan de goede zaak.

Onze portrettenreeks besluiten wij met de beeltenissen van de voorzitters der afdeelingen - ieder ten volle berekend voor het gewichtige onderdeel, aan zijn zorgen en leiding toevertrouwd - op waardige wijze zich scharend om den voorzitter der afdeeling ‘Pers en Lectuur’, den heer J.R. van der Lans, die straks een kwarteeuw zijn vruchtbare en welversneden pen in den dienst zal hebben gesteld der katholieke journalistiek en letteren.

Hebben wij in dit nummer een bescheiden hulde gebracht aan de voormannen der katholieke actie in het diocees 's-Hertogenbosch, - wij hopen in staat te zijn, te gelegener tijd ook uit andere streken van ons vaderland de wakkere mannen van het woord en de daad te huldigen, die, naar 's Pausen woord en onder de auspiciën der doorluchtige Bisschoppen, bouwmeesters zijn van den weidschen tempel der katholieke actie.

Prinsesje, door Daniella. (*Vervolg*.)

Max zou zoo graag zien, dat Irène door een stroom van tranen lucht gaf aan haar overvol hart. Wat moest er omgaan in dat gemoed? Met één slag alles verloren! Wie weet of ze niet onder de menschen zou moeten gaan, het kind van weelde.

Gerard had gezegd, dat haar hart met goudvernis bestreken was, dat het geen uiting meer kon geven aan eenig gevoel, en waarlijk het scheen zoo. Het ging hem plotseling door het hoofd, wat Gerard, die nu ver van haar verwijderd, in Indië, zat, voor haar

zou geweest zijn in deze dagen. Hij zou haar een liefelijk thuis bij zijne ouders geboden hebben, tot hij haar een eigen thuis bereid had. En nu? Alleen, moederziel alleen stond ze op de wereld.

Begreep ze zijne gedachten? De oude, trotsche trek verscheen weer op haar gelaat. Ze wendde zich af. Maar, Max, waarlijk diep bewogen als hij was, vervolgde.

'Ik vind het zoo vreeselijk, dat u hier zoo alleen bent, juffrouw Van Dalum.'

'Mijn voorland, mijnheer Verbrugge.'

'Laat mij dan ten minste een uwer vriendinnen vragen hier te komen,' doch terwijl hij het zeide, bedacht hij, dat hij haar eigenlijk nooit met eene bepaalde vriendin gezien had.

Ze schudde het hoofd. 'Dank u, dokter, u bent goed, heel goed, maar laat me alleen, laat me denken.'

De grootste smart, die zij op dat oogenblik gevoelde, was, dat zij dien vader niet beweenen kon. Welk een troost moest er in liggen, juist in dat leed om het heengaan van een geliefd wezen. Zij knielde naast haar vader neder, prevelde eenige woorden en liet zich daarna kalm door de huishoudster naar boven brengen. De oude getrouwe uitte eenige woorden van deelneming. Irène hoorde ze aan als in een droom. Uren vergingen en ze staarde nog altijd voor zich. En het was als een beeld van heel haar vorig leven, dat ze voor zich zag oprijzen.

Het leek haar nog zoo kort, de nacht, die volgde op de begrafenis harer moeder. Zij had lang geschreid in haar bedje en om 'moesje' geroepen en ze was op haar bloote voetjes in haar nachtponnetje naar de aangrenzende kamer geloopen, maar er was niemand. Een nachtlichtje brandde er. Akelige schaduwen van meubels en voorwerpen dansten er in den flikkerenden schijn. Met een gil was ze naar beneden gevlogen en zonder kloppen was ze bij pa binnengedrongen. Hij was geschrokken en had barsch gevraagd:

P. fr. M.C. NIEUWBARN, O.P.,
S. Th. Lector, Spreker over 'Lectuur'.

'Wat kom jij doen?'

'Paatje, ik ben zoo alleen, kom boven, ik verlang zoo naar moesje'! had zij op smeekenden toon gezegd.

Dan had hij haar lang aangestaard en het hoofd geschud. 'Je moet verstandig zijn, papa moet werken, de volgende week komt een Engelsche miss, die zal goed voor je zijn.'

Heel bang, telkens dacht ze zoo'n zwarten man te zien, zooals er zooveel geweest waren om moesje te halen, was ze in haar bedje gekropen, had de lakens hoog over het hoofdje getrokken en toen had ze gehuild, gehuild, dat haar hoofdje pijn deed. Toen was alles stil geworden, ze was ingeslapen. En zoo was ook eenigen tijd later onder den ijskouden invloed harer omgeving de stem haars harten stil geworden, haar gevoel ingeslapen.

De miss was gekomen. Ze was niet slecht voor haar, maar zoo geheel anders dan moesje. Ze kende ook geen Engelsch, kon haar niet vertellen, dat ze steeds aan dat moedertje dacht. Papa sprak ook nooit over haar en zij durfde hem er niet meer over spreken. Toen de miss er pas was, had zij op haar knietjes de gebeden opgezegd, die moesje haar geleerd had, maar heel lang had ze dat niet gedaan, want de miss leerde haar een heel kort Engelsch gebedje en als ze ergen slaap had en moe gespeeld was, vond ze het heel prettig, dat ze maar zoo weinig behoefde te bidden. Langzamerhand was de gedachte aan moesje gesleten. Ze vond het naar, zoo zenuwachtig te zijn en ze kon niet aan haar denken of ze moest huilen. Zij groeide voorspoedig, leerde vlug en geen wensch uitte zij, die niet vervuld werd. Met Sint Nicolaas en met hare verjaardagen kreeg ze vorstelijke geschenken van pa, maar hoe prachtig en kostbaar die ook waren, toch kwamen haar daarbij vaak de tranen in de oogen. Ze zou dan zoo graag hebben willen zeggen: ‘Paatje, geef me een zoen, maar een zooals maatje mij gaf, niet zoo een op m'n voorhoofd, liever dan al dat goud en juweelen, die zoo koud zijn....’ Eens had zij het gewaagd, hare armen om zijn hals te slaan en hartstochtelijk te vragen: ‘Vadertje, hebt u mij dan niet lief?’ Nooit of nimmer zou ze dat een tweeden keer gewaagd hebben. ‘Reine, word nu alsjeblieft niet sentimenteel, daar houd ik niet van,’ had hij afwerend gezegd.

En Reine was geworden precies zooals haar papa haar gewenscht had. Zij was een talentvol, ontwikkeld jong meisje geworden, zij was mooi, kleedde zich uitstekend, nam de honneurs waar zooals het behoorde - en was niet sentimenteel meer. Met te veel gevoel kwam men niet door de wereld, had papa gezegd en langzamerhand had ze dit ten volle beaamd en was de mooie, koude Irène geworden.

Toen kwam de weldadigheidsbazar. - ‘Als er ergens een ongeluk gebeurt of iets naars, dan zien de menschen daar aanleiding in tot het geven van feesten,’ beweerde haar vader, ‘en dan wordt er welgedaan ten koste van eens andermans beurs.’ Zij was ingedeeld bij een groepje jonge dames, toen Gerard van Drommen zich aan haar liet voorstellen. Reeds den eersten avond wist ze, dat zij een bijzonderen indruk op Gerard gemaakt had. Zij van haar kant vond hem knap, amusant, niets meer; maar toen ze hem nader leerde kennen en hoorde spreken over zijn tehuis, zijne levensbeschouwing, zijn eenvoudig kinderlijk geloof, toen was het haar ineens alsof ze alles in een helderder daglicht zag. Het moest heerlijk wezen te zijn als hij, en ze voelde voor hem, wat ze voor geen ander ooit gevoeld had: liefde.... Zij had gedacht, dat zij daarboven verheven was, zij had tot nu toe steeds gecoquetteerd, maar hem had ze lief. Zij wist, dat ze rijk was, papa zou hun veel geld geven en ze zouden gelukkig zijn samen. Maar ze had zich vergist. Papa had gezegd, dat hij niets zou geven en dat het beetje, dat hij bezat, - ze wist zelf niet hoeveel dat was -, lang niet genoeg was om van te leven, zooals zij gewoon was; en hij had haar voorgehouden wat al misères er verbonden waren aan zulk een huwelijk uit liefde en hij had zoo mooi gepraat, dat het hem, ook door haar innigen afkeer van zich bekrimpen - dat woord alleen leek reeds broodsgebrek - slechts weinig moeite kostte haatte doen afzien van hem, wien zij reeds het jawoord gegeven had. Toen papa van Van Drommen terugkeerde, had hij buitendien gezegd, dat het zoo heel diep niet scheen te zitten bij het jonge mensch, want dat hij zeer kalm gezegd had, dat hij haar besluit eerbiedigde. Zij was woedend geweest, dat hij er zoo onverschillig onder was en het had toen ook verder geen moeite gekost, haar over te halen Michiel van Bergen haar hand te schenken, de beste partij uit Utrecht. Gerard kon dan eens zien, dat er buiten hem nog anderen waren, die om hare hand dongen. Maar toen ze zijn overijld besluit

om naar Indië te gaan vernomen had, toen begreep ze, dat zijn liefde grooter was dan zij gedacht had.

Zij was oprecht tegen Gieltje geweest in zooverre, dat zij nooit liefde voor hem gehuicheld had en op zijn vurige betuigingen van liefde had zij hem gevraagd, evenals haar vader eenmaal haar gevraagd had, ‘niet zoo sentimenteel te zijn.’ Gelukkig was ze gedurende den korten tijd van haar engagement niet geweest, maar Gieltje was zeer attent voor haar, altijd ‘aux petits soins’, en ze had in zulk een tourbillon van feesten en uitgaan geleefd, dat ze geen tijd gehad had over de toekomst te denken. En 't verleden, och, dat was immers vergeten!

Doozen en koffers vol goed, haar uitzet, stonden gereed op een kamer boven. Zij had er bijna nog niet naar omgezien. Nog twee maanden en het zou bruiloft zijn. Den ochtend, waarop het bewuste briefje van haar aanstaande gekomen was, lag het al een heele poos op den schoorsteen, en denkende, dat er misschien toch iets van eenig belang instond, waarop antwoord gebracht moest worden, scheurde ze den enveloppe open en las den inhoud. Na het gesprek van die twee heeren in de tram te Amsterdam had zij nooit meer een woord over den financieelen toestand haars vaders gehoord. Wel was hij in den laatsten tijd van een onverdraaglijke prikkelbaarheid. Dagen gingen soms voorbij zonder dat hij een woord met haar spraken als zij hem iets vroeg, was zijn antwoord kort en onaangenaam. Zij had het ten slotte maar opgegeven. Ook haar humeur werd er niet beter op en menigen keer reeds had Gieltje staaltjes van dat humeur ondervonden, die hij met z'n stereotiep glimlachje verdroeg. Dat had haar dan nog veel meer uit haar humeur gebracht, ze was onredelijk, opzettelijk onaangenaam geworden, maar hij bleef altijd even ‘soumis.’ Als hij haar werkelijk lief had gehad, dan zou hij haar toch wel eens gezegd hebben, dat ze hem verdriet deed, maar niets van dat alles. Hij scheen de lastige vrouw als tegenwicht van haar kolossaal vermogen te nemen. Dan had ze menigmaal gedacht hoe geheel anders ze tegenover Gerard zou geweest zijn. Zij zou bij hem troost gevonden hebben, hij zou haar moed ingesproken hebben en tot zachtheid tegenover haar vader aangemaand hebben; en ze zou geluisterd hebben, zich hebben laten leiden.

DR. L.J. SICKING,
Spreker in de Algemeene Vergadering.

Zij was nu vrij! Niemand had iets over haar te zeggen dan haar voogd, een broer van haar moeder, die volgens huwelijkscontract, waar haar grootvader op gestaan had, hare landerijen administreerde. Nooit had haar vader dat kapitaaltje in zaken mogen steken. Oom had eens kwestie met haar vader gehad en was sedert dien nooit meer bij hem geweest.

Een kloppen op de deur deed Irène opschrikken en ze zag den pater van 's morgens binnentreden. Het was een oud man, van kind af kende ze hem en hij had vaak het grijze hoofd geschud, als hij de dochter met de moeder vergeleek.

(*Wordt vervolgd.*)

Amsterdam - Oud en Nieuw,
door
J.W. Helmer.

III.

In een vorig bijschrift ter begeleiding van een paar Amsterdamsche stadsgezichten mocht ik reeds de aandacht vestigen op het groote verschil tusschen de reproductie van een oude ets en van de nieuwere lichtdrukopnamen; de hierbijgaande twee gezichten op den Schreierstoren aan den oostelijken uitloop van Amstel (Geldersche kade) en Oude Zijds Kolk leveren van dit verschil weer een sterk sprekend bewijs. Maar het moet ook gezegd worden, de achtergrond, het fraaie en levendige uitkijkje op het IJ, waarover Henry Havard in 1873 nog geheel in verrukking raakte, met zijn bewegelijk wipbrugje en het dichte mastbosch in het verschiet, geeft den kunstenaar der 17de eeuw een heel wat dankbaarder motief dan de zware vleugel van het Centraal-station. Ook het torentje zelf, waarvan de schietgaten later zijn dichtgemetseld, leverde vroeger met zijn fraai kanteelwerk een heel wat schilderachtiger silhouet dan nu.

De Schreierstoren is bedoeld als verdedigingswerk en vormde op het laatst der 15de eeuw het oostelijke steunpunt der stedelijke vestingmuren. Hij was de waakzame wachter over de groote haven, die aan zijn voet lag uitgespreid, de getuige van Amsterdams glorierijke dagen. Van zijn trans had men het verrukkelijk schouwspel, over de ruime reede met haar honderden aan steigers en ducdalven vastgemeerdeOost indievaarders en Levant-schepen, omringd van een zwerm lichterschuiten en tjalken.

Bij dag gonsde en snorde het hier tusschen al dat levend mastentuig een half uur ver naar links en naar rechts, en was het al maar laden en lossen door zingend volk, dat aan geen eindigen dacht dan als de boomklok ging luiden, ten teeken dat de sluitbalken voor de ingangen der haven geschoven gingen worden. De havenmeesters moesten de vaart stremmen, als het donker werd; want orde en tucht moest er wezen bij avond op de donkere binnenzee en in haar spookachtige kreken.

Hier aan de noordzijde van den toren is een steen gemetseld; daarop is een van wal stekend schip uitgehouwen, waarbij een vrouw staat te weenen. Het opschrift duidt den naam aan van het punt, waarop wij ons bevinden, nl. ‘Scrayer Hovck 1569.’ In dat jaar schijnt de steen te zijn ingemetseld, hoewel reeds in een stedelijke keur 57 jaar vroeger de naam van Schreihoek is vermeld. De overlevering wil, dat die steen een herinnering is aan een treffend voorval, dat aan den Schreihoek heeft plaats gehad. Een Amsterdammer, Jan Braek genaamd, die als hopman bij de Watergeuzen diende, nam daar eens afscheid van zijn vrouw, welke zooveel verdriet had over zijn vertrek, dat zij in tegenwoordigheid van de familieleden en van een groot aantal kijklustigen, bij het vertrek van de Geuzenvloot, in de armen van haar gade doodbleef. Anderen vermelden het gebeurde zóó, dat de vrouw krankzinnig werd en den ganschen omtrek door haar misbaar in ontsteltenis bracht.

In elk geval, er moet, behalve door de vrouw van Jan Braek, aan dien hoek nog door heel wat meer vrouwen en meisjes geschreid en getreurd zijn om haar vertrekkende mannen en verwanten. De volksdichter Loosjes, het tragische geval der bedroefde Watergeuzinne bezingend, besluit zijn dicht aldus:

O, Amstels meisjes, als gij nu
  Bij 't licht der mane wandelt,

En mooglijk met uw minnaar hier
  Van liefde en trouwe handelt;
O, slaat dan in 't voorbijgaan nog
  Een oogwenk op dien toren;
En rijst er dan een zuchtjen op,
  Ai, wilt het niet versmoren.

Antonides van der Goes neemt het nog ernstiger op en zingt in zijn ‘IJstroom’ aan den voet van den Schreierstoren:

Men zagh hier menigten vergaedren aan dees' toren
Om schreien en misbaer der vrouwen aan te hooren,
Die man en bloedverwant geleiden, met een sleep
Vriendinnen, daar ze moê rinkinkens, zich vast scheep
Begeeven, en gesierd met purper en oranje,
Het allerlaetst vaertwel uitroepen van 't kampagne,
En wenden welgemoet den steven van den kant,
Om 't nieu Batavie, op het rijk Javaensche strant
In 's werelts andren dagh te zoeken, en te plukken
De kruyderijen der Oostindische Molukken
En Bantams peperoogst.
  Men zegt, dat hier een vrou
In een onroerlijk beelt verkeerde, uit bittren rou,
Toen zij met de eerste kiel haer man vooruit zagh vaeren.
Waerom haar beeltenis, voor 't slijten van de jaeren
Eerst praelde in wit arduin.
    O naeuwe hulixbant,
Die niet kont rekken van het een in 't andere lant!
Men schrijv' niet meer: de Trou is opgevoert naer boven
Uit 's Werelts ballingschap, of over zee gestoven
Naer zaliger landsdou. - Neen. Zij bleef hier ter steê
Voor eeuwig, want zij kon niet volgen over zee.

Uit deze aanhalingen blijkt wel voldoende, dat men voor den Schreierstoren op een voornaam historisch gedeelte van Amsterdam staat en er is zeker geen Amsterdammer, die de beteekenis van den hoek, ook genoemd het Kamperhoofd, niet kent.

Zóó dramatisch als de bovengenoemde dichters hebben ze het evenwel niet allen opgenomen. Luchthartiger gasten verzekeren zelfs, dat die huilpartijen wel eens plaats hadden bij de ‘wijven, die haar mans hier zien afvaren en dan krijten, na de oude mode, tranen met tuyten’, maar ook wel door de ‘vrijsters, die haar vrijers moeten missen en bevreesd zijn, dat ze geen andere weer zullen krijgen.’

PROF. ALEX. SWEENS,
Spreker in de Algemeene Vergadering.

Fokke Simons geeft van den gevelsteen zelfs deze explicatie: ‘Staet ook noch in een steen uytgehouwen een wijf, die de voorschoot voor de oogen houdt, ziende haar man heenreyzen; doch sommige menen, dat dit na een wijf gedaen is, die achter de schorteldoek lachte, omdat ze haest weer een nieuwe man zou krijgen; doch wij laten dit in zijn weerde.’

In latere tijden was een der lokalen van den Schreierstoren afgestaan aan de broeders van het tinnegieters-gilde, maar overigens bleef het gebouw tot op onze dagen de zetel van de stedelijke havenpolitie. Het vormt een mooi pendant van de Sint Anthoniuswaag aan het andere einde der Geldersche kade, een der meest riante grachten van de oude stad.

Van eenen ridder, die den duivel tot huisvrouw had.
Legende.

Daar leefde eens een ridder, jong van jaren en koen van moed, die de heilige Jonkvrouw diende met vasten en vele gebeden; nochtans waren zijn daden, roekeloos en zondig zeer, haar verre van gevallig; maar

PASTOOR C.C. PRINSEN.
's-Bosch.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR DE KATHOLIEKENDAGEN IN HET BISDOM 's-HERTOGENBOSCH.

J. VAN BLARKOM,
Stratum.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR DE KATHOLIEKENDAGEN IN HET BISDOM 's-HERTOGENBOSCH.

JHR. MR. O. VAN NISPEN TOT SEVENAER,
te Nijmegen, Voorzitter.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR DE KATHOLIEKENDAGEN IN HET BISDOM 's-HERTOGENBOSCH.

L. VAN DER STEEN,
's-Bosch.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR DE KATHOLIEKENDAGEN IN HET BISDOM 's-HERTOGENBOSCH.

CHARLES KIECKENS,
Tilburg.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR DE KATHOLIEKENDAGEN IN HET BISDOM 's-HERTOGENBOSCH.

Gezicht op den Schreierstoren te Amsterdam in de 17de eeuw.

W. PEETERS,
(Werklieden.)
VOORZITTERS DER VIJF AFDEELINGEN.

J.B.C. CARON,
(Werkgevers.)
VOORZITTERS DER VIJF AFDEELINGEN.

J.R. VAN DER LANS,
(Pers en Lectuur.)
VOORZITTERS DER VIJF AFDEELINGEN.

G. COOVELS,
(Belangen van den Boerenstand.)
VOORZITTERS DER VIJF AFDEELINGEN.

M. VAN HOUT,
(Middenstand.)
VOORZITTERS DER VIJF AFDEELINGEN.

Gezicht op den Schreierstoren te Amsterdam van thans.

de ridder was jong en de lankmoedigheid der liefde is eindeloos.

Op zekeren morgen, dat hij met zijn gezellen en dienaren was uitgereden ter jacht, geraakte hij in een donker bosch; omringd van hoogkronige stammen en wazig struikgewas rees daar een berg, en 's ridders dartele jachthonden renden met vroolijke sprongen opwaarts. De ridder, begeerig te weten, wat zich op den berg bevond, gebood zijn gezellen te blijven en reed op zijn trouw paard behoedzaam langs 't pad, dat met vele kronkelingen leidde naar den top. Als hij, na een laatste wending van den weg, eindelijk boven was, zag hij voor zich een groene gaarde. Statige varens, als in de hoven der koningen niet gevonden werden, stonden er te wuiven, gelijk wijd uitgeslagen reuzenwaaiers, naast paffe paddenstoelen, bleek-glimmend uitwoekerend tusschen het welig groen. Ook bloeiden er bloemen, vele en heel vreemde; sommige waren hel-geel, bruin-gestipt, andere lieten hun slappe, bloedroode kelken lusteloos hangen, weder andere waren wonderlijk gevormd als langpootige boschspinnen, maar geen enkele geurde en om hare kelken zweefde geen vlinder. Ook was het stil rondom, als woonden geen vogels in de boomen, en de ridder hoorde, hoe zijn ros onrustig snoof.

JHR. JOS. DE LA COURT,
's-Hertogenbosch.

En als hij zag hoe de honden, heftig keffend, toeschoten op een loofhut, waar zij leven gewaarwerden, steeg hij af van zijn paard, en, met de eene hand het edele dier aan den teugel leidend, met de andere, die 't zwaard hield, de wilde takken wegkappend, die hem in 't aangezicht striemden, trad hij nader en speurde onder het gebladert eene maagd, en 't docht den ridder, dat zij weende.

Toen stak hij 't zwaard in de scheede en groette ze met zachte, hoffelijke woorden. Ook de jonkvrouw rees recht als om hem welkom te heeten; maar haar gelaat bleef verslagen en haar oogen besluierd als van veel weenen.

De jonge ridder was zeer begaan met het leed der jonkvrouwe en zette zich minnelijk aan haar zijde, vragend, hoe zij daar gekomen was op den berg en of ze eenzaam daar woonde, en zij antwoordde:

‘Ik ben eens edelen mans kind en ontvluchtte den burcht mijner ouders, omdat zij mij eenen man geven wilden, wien ik geen oprechte minne toedragen kon. Zoo ben ik hier gekomen en weet niet, waar ik henen zal, want arbeiden kan ik niet, noch eenig werk, waarvan ik zou leven kunnen.’

Als de ridder dit vernam, werd dieper zijn deernis; hij vatte haar hand en zag haar meelijdend in 't gelaat, tot hij een wondere ontroering, als nog nooit hij gewaar werd, woelen voelde in zijn borst; en vaster drukte hij de blanke vingeren der maagd, fluisterend, of zij zijn vrouw worden wilde en heerschen op zijn kasteel.

Van uit het hout, waaraan de ridder 't paard had vastgebonden, klonk een klagelijk hinniken en de twee hazewinden, die aan zijn voeten lagen, richtten zich op en hieven de verstandige oogen vragend naar zijn gelaat.

Maar de ridder zag niets dan de maagd aan zijn zijde en hoorde, huiverend van genot, haar zoete stem hem trouwe beloven voor 't leven.

Toen nam hij haar in zijn sterke armen en droeg ze, weeldedronken, op zijn paard, dat, steigerend en stampend, in razende vaart bergafwaarts draafde, op zijn hielen de grommende honden.

De jonkvrouw had één bede: dat zij haren hofstoet kiezen mocht naar eigen wil en welbehagen.

De ridder beloofde het en gaf haar gebod over heel zijn hofgezin en leidde haar als zijn gade den burcht binnen. Daar leefden zij uitermate verheugd, want hun dagen verstreken in feesten en heerlijkheid der minne.

Op eenen dag, dat de burchtvrouwe met haar kamerjufferen wandelde, zag haar heer, dat van al de vrome edelvrouwen, die de gezellinnen zijner zalige moeder geweest waren, geen eene zijn gade verzelde, doch vreemde jon$_k$vrouwen en die aressen, die hij nimmer op het slot gezien had.

Ook woonde er op zijnen hof een oud man, die trouw en godvreezend zijn jonge jaren gesleten had in den dienst van 's ridders vader en grootvader, om wier liefde hij hem bij zich hield. Deze grijsaard was vroom van leven, God en Zijn heilige Moeder alle dagen biddende om genade voor zijnen heer, en hulpe, mocht hij in nood komen.

G.F. VAN GERVE,
's-Hertogenbosch.

JOH. VAN RIEL,
Waalwijk.

Der jonge burchtvrouw was zijn vroomheid een ergernis en liefst hadde zij den hulpeloozen oude verstooten. Maar als zij haren man berispte, dat hij een zoo ouden en onbekwamen dienaar zijn nooddruft gaf om niets, sprak deze, streng en onverbiddelijk nu voor de eerste maal:

'Van dézen man zal ik niet gedoogen, dat hij worde weggezonden, gelijk ik het deed van zoovelen, want hij is mijn vader en grootvader eenmaal een trouw knecht geweest. Daarom wil ik voor hem zorgen en hem houden op mijnen hof zoolang hij leeft. Dit nu zal mij niemand ontraden, want hij is zéér deugdzaam.'

De burchtvrouwe zweeg hierop, maar van dien dag af leed de grijsaard van haar vele wreedheên. De godvruchtige dienaar verdroeg dien smaad ootmoedig en bleef bidden voor den ridder, zijnen heer.

Op eenen hoogdag, dat de ridder met zijn gezin ter misse ging en allen in de kerk waren, zoo gaf God den grijsaard te zien wat geen der heeren en vrouwen nog bemerkt had: als de priester van den outer kwam om het volk te benedijen met wijwater en hij, uit eerbied, 't eerst tot de burchtvrouw ging, zag de dienaar, dat een grijnslach het trotsche gelaat der vrouwe akelig vertrok en zij haar koele oogen wijd opensperde als in plotselingen angst.

De goede grijsaard was zeer ontsteld om wat hij gezien had en bad God met groote vurigheid, dat Hij hem verlichten zoude en nam zich voor niet meer op te zien.

Maar als de priester het Evangelie begon te zingen, moest hij wederom opzien naar zijn vrouwe, die zich nu de ooren dichthield met de vingeren om niet te hooren. En weer wendde de grijsaard zich af en wilde niet meer zien. Toen luidden de misdienaren 't Sanctus en wederom zag hij, tegen zijnen wil, hoe de burchtvrouw zich onrustig wendde op haar gestoelte en, als de priester Ons-Heer beurde ter aanbidding, over al haar leden bevend het hoofd vallen liet in de machtelooze handen, als ware zij door den vijand geraakt.

Zoo haast de heilige dienst geëindigd was, begaf de oude dienaar zich tot zijnen heer en verhaalde hem met groote vrijmoedigheid des harten wat hij gezien had, zeggende:

‘Genadige heer, gij huist met eenen duivel; zie toe wat gij doet, bewaar ziel en lijf en teeken u met het teeken des heiligen kruises.’

De ridder ontstelde en wist niet wat te doen; maar hij beraadde zich met den grijsaard wat het beste ware en deze zeide hem:

‘Heer, ga tot den priester, die uw biechtvader is, en verhaal hem, wat gij vernomen hebt, en ik, uw dienaar, wil gaarne met u gaan en zeggen wat ik zag.’

De ridder deed alzoo en als de priester het vernomen had, zweeg deze langen tijd, want hij was zeer verschrikt. En nadat hij zich bedacht had in den gebede, troostte hij den ridder, zeggende, dat hij de waarheid wel ontdekken zoude.

Op eenen Zondag, dat allen weder ter kerke waren, trad de priester nogmaals tot de edelvrouw en bejegende haar met het gewijde water en nam zijne stool, en legde die haar om den hals.

En opeens begon zij te beven en te weenen en te klagen met akelig misbaar, dat de heele kerk er van ontstelde; maar de priester Gods vermaande ze bij de Krachten des Hemels, hem te zeggen, wie zij was en waarom zij 's ridders vrouwe was geworden.

Als hij Laar alzoo bezworen had, zoodat zij was in hooger macht, antwoordde zij:

M.A. DE ROOIJ,
Nijmegen.
VIER LEDEN DER VOORMALIGE PERMANENTE COMMISSIE.

‘Ik ben een duivel uit de hel en ik kwam hier om toe te zien, of deze ridder niet éénmaal verzuimen zoude de Koningin des Hemels te groeten, want dan ware hij geweest in mijn geweld. Nochtans konde ik hem daartoe niet bewegen, want altoos deed hij haar hulde en geen morgen verzuimde hij haar Zeven Weeën te overwegen. Zoo was mijn komst ijdel, want hadde hij éénmaal slechts haar vergeten, de ziel ware gevallen in mijne handen, daar zij vol zonden is.’

Als zij dit gezegd had, was zij plotseling verdwenen voor ieders oogen. Maar een luid gehuil weergalmde akelig onder de ge-

welven en een vuile dreklucht mengde zich met den zuiveren wierook der koorknapen.

Toen zeide de priester met zijn dienaren het *Confiteor* en allen bekruisten zich, dankende God en Zijn gezegende Moeder.

De ridder keerde zich tot deugden, gelijk het een dienaar van Maria betaamt, daar toch deze gebenedijde Moeder in godvruchtige daden meer dan in louter lippendienst haar welbehagen heeft; en niet lange leed het of hij regelde zijn aardsche have en begaf zich in een klooster, waar hij O.L. Vrouw al de dagen zijns levens loofde met groote dankbaarheid.

MARIA VIOLA.

Van éen bloed.

I.
De jachtopzichter.

Op den 30sten Mei van het jaar 1649 stapte een krachtige, slanke jongeling door het woud, dat zich toenmaals op de grens van het bisdom Munster tot diep in het Sauerland uitstrekte. Het groene buis, de muts van dezelfde kleur, versierd met een haneveer, en het jachtmes dat ter linkerzijde uit den gordel stak, kenmerkten den jager. Vroolijk en opgewekt schreed hij voorwaarts en neuriede enkele strofen van een jagerslied:

> Ik ben een jager, vrij en vroom!
> Naar 't bosch is 't, dat ik zucht.
> Daar is mijn dak de blauwe lucht
> Mijn nachtkwartier een boom! -

Zoo klonk het onder het loofgewelf en de echo antwoordde uit de verte, zachtkens, nauw hoorbaar, wegstervende onder het gegons der bijen en vliegen.

De jager verliet thans het smalle boschpad en kwam op een effen, breeden weg, waaraan vroeger veel zorg besteed was. Een half vervallen muur aan de rechterzijde omsloot een groote weide. Nog stonden er een paar zware pilaren, het overschot van een poort, waarnaast twee leeuwen, met het gelaat naar het bosch gewend. Een lindenlaan bracht den wandelaar in een rechte richting naar een oud muurwerk, het vroegere jachtslot van den eigenaar, in wiens dienst de jonge jager de betrekking van jachtopzichter bekleedde. Ten jare 1622 werd het door de woeste benden van Christiaan van Brunswijk verbrand en nog altijd verkeerde het in denzelfden toestand. Het was dus een der vele ruïnen, welke de onzalige broederkrijg van 1618-1648 als treurig gedenkteeken achterliet.

DEKEN EN PLEBAAN H.A. BROUWERS,
Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

De tuinbedden waren platgetreden, verwilderd slingerden de sierplanten zich langs vruchtboomen en heggen naar omhoog. Hier en daar bloeide een lelie, welke de stormen doorleefd had, tusschen het hooge gras. Het slot, een beeld des doods, hief zijn half bemosten gevel treurig hemelwaarts. De roodgekleurde avondzon wierp haar stralen door de vensterbogen en scheen nog eenig levend wezen te willen verkwikken en op te vroolijken.

De jachtopzichter bleef staan en wierp een blik over de weide, waar enkele herten graasden. De man lachte en begon andermaal te zingen.

Bij de eerste tonen van het lied beefden de schuwe dieren. Zij staken den kop omhoog, een sprong - en zij waren in het dichte bosch verdwenen.

De opzichter vervolgde zijn weg en enkele minuten later stond hij voor het jachthuis, iets verder van den grooten weg onder de eiken gelegen. Het was van alle kanten met klimop begroeid; alleen het buitengewoon zware gewei aan den gevel stak zijn takken buiten het groen uit en onder blonken de vier heldere vensters met hun sneeuwwitte gordijnen in de avondzon.

Op dat oogenblik trad een grijsaard uit de woning en groette den jager. ‘God zegene u, Hendrik! Is alles goed gegaan?’ vroeg hij. De opzichter knikte bevestigend en drukte hartelijk de toegestoken hand. Toen gingen beiden naar het woonvertrek. Zij zetten zich op een bank neder, en onderwijl een oud moedertje het avondmaal gereed maakte, verhaalde Hendrik zijnen vader het nieuws.

Hij was naar eene boerenhofstede in het Munstersche geweest, vier uren van het jachthuis verwijderd, en had aanzoek gedaan om de hand der oudste dochter. De oude Herman had eenigen tijd geleden met den boer reeds over zijn jongen gesproken, en het bezoek had slechts ten doel een en ander met den vader van het meisje te overleggen.

KAP. DR. A. COUWENBERG,
Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.
NOORDBRABANTSCHE PRIESTERS, OP 31 AUGUSTUS JL. GERIDDERD.

REGENT J.P.M. MICHIELSEN,
Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.
NOORDBRABANTSCHE PRIESTERS, OP 31 AUGUSTUS JL. GERIDDERD.

KAP. A. MUTSAERS,
Ridder in dc Orde van Oranje-Nassau.
NOORDBRABANTSCHE PRIESTERS, OP 31 AUGUSTUS JL. GERIDDERD.

Spoedig was men het eens. De jager scheen een gunstigen indruk op de ouders van het meisje te maken en zij gaven des te liever hun toestemming tot een huwelijk, daar de jachtopzichter in den ganschen omtrek wegens zijn opgeruimd humeur en

vooral om zijn godsdienstzin algemeen geacht werd. Anna had evenmin iets op den jongen man tegen, integendeel.

Nu werden volgens plaatselijk gebruik twee oude munten als pand der trouw gewisseld en besloot men, de bruiloft over enkele weken te vieren.

Zwijgend hoorde de grijsaard het verhaal aan, en eerst toen zijn zoon geëindigd had, zeide hij: ‘Geve God, dat gij gelukkig moogt worden! Hij zij u en mij genadig.’ - Deze woorden sprak hij op zulk een treurigen toon, dat Hendrik zijnen vader vol verwondering aanzag. Maar deze wenkte hem te zwijgen en vervolgde:

‘Gij zijt nu oud genoeg geworden, om het lijden uws vaders te begrijpen, luister dus. Ik zal u alles mededeelen en gij zult dan weten, waarom ik geen reden heb, met uw voornemen zoo ingenomen te zijn.

't Is meer dan vier en dertig jaren geleden dat ik ook zoo gelukkig was als gij, en ik dacht er niet aan, dat dit anders zou kunnen worden. Toenmaals had ik uwe moeder zaliger - God zij hare ziel genadig - plechtig trouw gezworen bij de inzegening van ons huwelijk. Wij leefden tevreden en gelukkig in het woud. Zij was vroom en naarstig, en ik geloofde, dat er op de wereld geen vrouw was als zij. Een jaar na ons huwelijk schonk God ons een zoontje, dat bij den H. Doop den naam Gerhard ontving. Hij groeide voorspoedig op en was in het stille woud onze vreugde en troost. Gij hebt hem nooit gekend, Hendrik, en ik hoop dat ge hem ook nimmer moogt ontmoeten.

Gerhard was zes jaar, gij waart een maand oud, toen de dolle Christiaan plunderend en moordend uit de omstreken van Paderborn naar het Munstersche trok. Gij kent de ruïnen van het jachtslot, waar thans de herten grazen en waar gij als knaap speeldet, vallen voor de marters gesteld en vinken gevangen hebt. Dat was eertijds een der prachtigste sloten van onzen heer. Maar de soldaten van Christiaan hebben het verwoest en de tijden zijn nog te onrustig, dan dat men het wagen zal, andermaal met den bouw aan te vangen.

(*Wordt vervolgd.*)

J. MEIJER.

H. Maria Magdalena.

H. MARIA MAGDALENA, NAAR EEN TEEKENING VAN JAN OOSTERMAN.

'Maria Magdalena en de Kunst'; aldus zou een uitvoerige studie tot naam kunnen dragen, welke dan eigenlijk het geheele, breede veld der kunst-historie zou doorloopen, van de oude, byzantijnsche figuren af, door de gotische en renaissance-perioden tot de uitbeelding in onze dagen. Er is een zeker aantal van Heiligen te noemen, die het onsterfelijk motief der christelijke kunst zijn geworden, welke steeds herhaald, den artist toch immer weer nieuwe vormen ter uitdrukking hebben geschonken. Velen verkregen hierdoor in den loop der tijden een vast, herkenbaar type; niet alzoo evenwel bij de *H. Maria Magdalena*. Zij heeft in de geschiedenis der beeldende kunsten een plaats op zich zelve, wat voorstelling, opvatting, expressie, in één woord wat de geheele, heilige persoonlijkheid betreft. Voor de oorzaak hiervan zouden er vele, te ver wegvoerende redenen bepleit kunnen worden, maar zeker is het, dat de kunstenaars in dit eerbiedwaardig heilige-motief, hun eigen fantasie, buiten invloed der traditie, hebben doen spreken.

Het dubbel karakter, dat Maria Magdalena als gevallen zondaresse en als heilige boetelinge vertoont, liet niet na, de meest verschillende schakeeringen in de biografie der kunst binnen te leiden, religieuze zoowel als mondaine, ingetogen en dramatisch-breede, de meest sobere en die van een ongebonden romantisme en nu vermelden wij nog niet de reeks van werken, die onder den naam der heilige Bekeerlinge zeer onheilige fantasieën hebben afgemaaid, gelijk b.v. Dresden's museum en vele te aanschouwen geeft.

De christelijke kunst heeft in Maria Magdalena, de zuster van Lazarus, en in de Boetvaardige van Magdala steeds één en dezelfde persoonlijkheid beschouwd en steunde in hare uitingen op de volgende, zeer tot uitbeelding geëigende gegevens.

De haat van Israël, die den Zaligmaker ten dood voerde, vervolgde na 's Heeren Hemelvaart ook Diens vrienden. Maria Magdalena ontvluchtte dien, met haren broeder Lazarus en Martha hare zuster, met hare dienstmaagd Marcella en een leerling der apostelen, Maximinus; zij begaven zich naar Marseille. Een leven van

boete-oefening ving hier voor de Heilige aan. In stillen weemoed bleef zij gedenkend aan die dagen vol weelderig zinnengenot van voorheen; een krocht was voortaan hare woning, de meest schamele spijze haar voedsel, een dierenhuid haar kleedij. Stervend ontving zij van den H. Maximinus, den bisschop en apostel van Aix, de laatste H. Sakramenten.

Voeg bij deze hoofdlijnen de overtalrijke legenden, die het volk verhaalt, en gij hebt het overzicht van een leven, dat een ongemeenen rijkdom van afwisselende momenten voor den kunstenaar moest aanbieden. Aan al hare levensdaden, geschiedkundige zoowel als verdichte, heeft de beeldende kunst uitdrukking verleend. De wereldsche vrouwe in haar dansvermaak en jachtbedrijf schildert Lucas van Leyden; Paul Veronese maakt haar in een driemalen herhaalde voorstelling tot het middelpunt van luxueuze feestgelagen; vele anderen geven gelijkaardige voorstellingen, waaronder er niet weinige worden gezien, die noch de karakteristiek eener Heilige, noch den geest der Kerk wisten te vertolken.

Door velen der meest vermaarde kunstenaars is zij in meer rationeele, in zeer gewijde stemming vaak, als ‘Patronesse der rouwmoedige zondaren’ geschilderd; dan aanschouwen wij haar met gelaatstrekken, waarop vasten en lijden hunne merkteekenen hebben ingeprent, gelijk op de figuur die Donatello te Florence in hout heeft gesneden; of wel zij werpt alle sieradiën der wereldsche ijdelheid van zich weg, om haren God in ootmoed en liefde te dienen, zooals Rubens, Gerard Dou, Le Brun en anderen haar hebben voorgesteld. Nederig en vol innigheid mediteerend, brachten haar eenigen der Oud-Hollandsche school in beeld, gelijk Rogier van der Weyden, Quinten Massys, Jan van Scorel. In de nederigste houding, de voeten des Heeren zalvend, dacht haar Raffaël in een zijner teekeningen, Mabuse en Giovanni da Milano in hunne schilderingen; deze laatste béeldde tevens de komst des Zaligmakers in het huis van haar broeder Lazarus af, gelijk ook de Dominikanesse Plantilla, leerlinge uit Bartolommeo's school.

Het is slechts een greep der vele openbaringen van dit vruchtbaar onderwerp voor de christelijke kunst-uitdrukking.

Van een geheel nieuwen - onlangs gevestigden meester - reproduceert de *Katholieke Illustratie* een onder menig opzicht zeer verdienstelijke teekening der H. Boetelinge. Het is inderdaad de rouwmoedige schuldbewuste, die verzoend met haren goddelijken Redder, in weemoed hare afdwalingen en 's Heeren lijdenssmart overweegt; zij plaatst de hand op het hart, als sprak zij nogmaals haar rouwmoedig ‘confiteor’ uit. Staande voor het eenvoudig muurvlak als achtergrond, komt de sobere figuur van zelve in het volle licht en wij worden getroffen door de pieuze expressie der zeer doorteekende voorstelling. 's Meesters arbeid schijnt ons te herinneren aan de studieuze school der prae-raffaëlieten, aan Burne-Jones, Rosetti en dergelijken of aan eenige der rustige komposities, gelijk het Louvre er van Botticelli bewaart. Van den schilder zelven (Jan Oosterman, te Sloten bij Amst.) is er nog weinig werk te vermelden; vergissen wij ons niet, dan is deze Maria Magdalena een der eerste stukken, waarmede hij als zelfstandig meester debuteert. Soortgelijke opvattingen en uitvoeringen geven reden om voor hem aan een vruchtbare toekomst als schilder van heiligen-figuren te gelooven.

Nijmegen.

M.C. NIEUWBARN, O.P.

Kunstplaat: Portret van Z.H. Pius X.
Bericht aan onze lezers.

In no. 33 beloofden wij onzen inteekenaren het portret van den H. Vader als losse kunstplaat, een echte photographie van Z.H. in pauselijk ornaat en geen phantasie-teekening naar aanleiding van een vroeger (kardinaals)-portret. Bij dit No. verzenden wij een fraaie reproductie van de schoonste beeltenis, die er van Paus Pius X bestaat.

Katholieke Illusiratie 1903, No. 40.
Kunstblad No. 18.

[Nummer 41]

Het zilveren feest der Gregorianen.

Haec dies quam fecit Dominus.

Dit is de dag, dien de Heer gemaakt heeft... had Vranken, de talentvolle leider van het vermaarde Utrechtsche kathedraal-koor, wel passender thema vinden kunnen om het klankfeest zijner jubileum-mis uit op te bouwen? Die dag van den 10^{den} September was wèl de dag bij uitnemendheid voor onze wakkere Gregorianen, dag van glorie en triomf, van gerecht vaardigden trots op vijf en twintigjarigen arbeid, dag van dank aan God, zonder Wiens zegen en almachtige hulp menschenwerk ijdel blijft.

't Was een plechtig-feestelijk begin van den grooten dag, toen Utrechts Kerkvorst, Monseigneur Van de Wetering, onder den jubel van het *Ecce Sacerdos* altaarwaarts trad om Gode het heilig Dankoffer op te dragen voor den zegen, die een kwart-eeuw lang op het werken der St.-Gregorius-leden had gerust, om te bidden om voortdurenden bijstand ter bereiking van het schoone doel: in Gods heiligdom heilige zangen.

Moest dan dáárvoor zoo lang en zoo moeizaam gearbeid worden? Moesten dáárvoor mannen van talent en moed, van wilskracht en vurig geloof, van onverzettelijke overtuiging en, iedere teleurstelling tartend, enthousiasme vijf en twintig jaar lang zich weren en werken met woord en pen, met stem en dirigeerstaf? 't Klinkt toch zoo eenvoudig: een vanzelf sprekende noodzakelijkheid: in de kerk *kerk*muziek, edele, verhevene, 't altaar waardige zangen. Maar - de ondervinding dezer 25 jaren heeft het geleerd - ook voor het edelste doel moet tegenwerking overwonnen worden en de heiligste noodzakelijkheid vindt nog haar bestrijders waar onwil en ijdelheid, gemakzucht en sleur, valsch gevoel en valsche smaak in 't spel zijn.

Het spreekwoord zegt: de aanhouder wint, en zoo ging 't ook hier, waar 't getal aanhouders - en welk een geestdriftig en voortvarend! - gedurig toenam, 't getal tegenstrevers slonk, overtuigd als al meerderen werden door macht van voorbeeld, geschreven of gesproken woord. Het *voorbeeld* vooral heeft gewerkt en wonderen gedaan: prachtige, gansche massa's, nieuwe vrienden voor de goede zaak veroverende, voorbeelden zijn er gegeven, zoo dikwijls de St.-Greg. Ver. een dier heerlijke Algemeene Vergaderingen hield, waarop van heinde en verre de luisteraars kwamen toegestroomd, overtuigden en onverschilligen, vijanden niet weinigen, die, als ze heengingen, bekeerlingen, waren, vol van den lof der Vereeniging, die zoo schoon en godvruchtig zingen leerde.

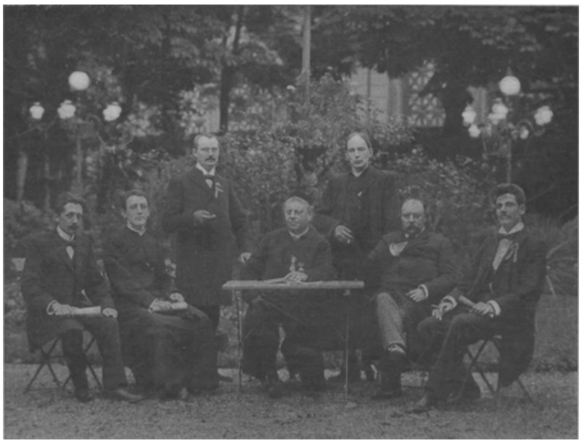

REDENAARS[1], DIRIGENTEN EN ORGANIST VAN DEN ZILVEREN GREGORIUS-DAG.
P.J. Jos. Vranken, dirigent.
J.A.S. van Schaik, pr., dirigent.
Ant. Ponten, dirigent.
Prof. A. Hansen, spreker.
Mgr. M.J.A. Lans, voorzitter, spreker.
W. Oosterbaan, organist.
Alph. Vranken, dirigent.
Speciale opname voor de 'Katholieke Illustratie' van C.J.L, Vermeulen, photograaf Utrecht.

Natuurlijk, er was ook strijd, tegenwerking, misverstand; maar wie thans zulk een Vergadering bij woont, de ontelbare scharen

1) 't Portret van Pastoor Schmeitz (ZEerw. was afwezig bij de groep-opname) afzonderlijk, volgende bladzij.

feestvierders opgaan ziet, wie getuige is van hun geestdrift en hun bewondering, hij komt tot de voor de Vereeniging eervolle conclusie, dat er niet velen meer gevonden worden of ze hebben leeren begrijpen, dat niet alle religieuze muziek *kerk*muziek is; dat er allereerst moet zijn het *liturgische:* de zang als bestanddeel der liturgie, eenheid-vormend met de heilige handeling aan 't altaar, en daarna de kunst met haar eischen, en nimmer de voldoening van menschelijke ijdelheid, waar God te loven hoofdzaak is.

Men is 't gaan inzien, helderder en helderder. Mgr. Lans, de sympathieke president der Vereeniging, roemde er des namiddags op in zijn openingsrede, dat de Gregorianen op den alleen-goeden weg zijn. Wij kunnen hier de heele, door beminnelijken humor en hartelijkheid van toon zoo aantrekkelijke, toespraak niet weergeven, maar bepalen ons bij de hoofdzakelijke bijzonderheden, welke Z.H.E. zoo welwillend was voor de *Illustratie* af te staan.

Nadat Mgr. Lans de aanwezigen had welkom geheeten en voorlezing gedaan van een aan Z.H. den Paus verzonden telegram, inhoudende de hulde- en aanhankelijkheidsbetuigingen der Gregorianen, bracht Zijnhoogeerw. dank aan Z.D.H. den Aartsbisschop, die het streven der Vereeniging had gewijd met het stempelmerk van zijn doorluchtige waardeering; - want met gelijk recht als de Nederlanders 't deden van Alkmaar kunnen de Gregorianen van Utrecht zeggen, dat de victorie er begon die zulke vèrstrekkende gevolgen had. - Onvoorwaardelijke en kinderlijke onderworpenheid beloofde de Voorzitter uit aller naam aan de hooge Dragers van het kerkdijk gezag.

MGR. H. VAN DE WETERING,
die de zilveren-jubilé-mis celebreerde.

De St.-Gregoriusvereeniging - zoo vernamen wij - telt thans 219 afdeelingen met ruim 3500 werkende leden. ‘Is dat veel?’ vroeg Spreker.

't Antwoord luidde: ja, en neen. Ja, wijl één zieltje voor de goede zaak gewonnen veel gewonnen is; neen, wijl er, ondanks den ontzaglijken toeloop ter Algemeene Vergadering, nog velen gevonden worden, die verzuimden of onwillig zijn zich aan te sluiten. De bekeering onzer landgenooten gaat langzaam - máár zeker; geven zij zich eenmaal gewonnen, dan zijn ze er voorgoed. Over 't platteland valt niet te klagen - wat den goeden wil betreft - maar in de steden, daar zijn nog ware broeinesten van kerkelijk-muzikale ongerechtigheid. Uitzonderingen zijn er natuurlijk in menigte, en dan schitterende: daar is Utrecht met de schoone koren der beide Vranken's, de bekende Haagsche koren, 't Amsterdamsche der Maria-Magdalenakerk, Zwolle's keurtroepen en zoo meer - maar Verhuist en Heintze, erger: Fransche en Italiaansche bravoure-muziek wordt nog maar al te vaak met keur van stemmateriaal gevierd in menige stadskerk, waar een, o zoo beroemd koor met zijn welgeschoolde solisten paradeert onder Hoogmis en plechtig Lof.

En dan - niet alle goede wil en verstandig inzicht leiden tot lofwaardige daad: ook in eigen kring is misverstand, zijn tekortkomingen; 't gezonde lichaam der St.-Gregorius-Vereeniging toont ook wel eens een wondeplek; Mgr. Lans wees er op met guitig gebaar en zei daarbij ondeugende dingen, die uitbundig gelach ontlokten. Geen openbare biecht echter, vond de Voorzitter, moest hier gesproken worden; wie toch stelt gaarne zijn tekortkomingen openlijk te kijk? Iedere afdeeling onderzoeke haar geweten, verwekke, zoo zij schuld mocht vinden, een oprecht berouw, make een goed voornemen om zonden voortaan na te laten en gelegenheden te vluchten en dan - met vroolijken moed voorwaarts!

Meer dan tot klagen echter is er reden tot blijde voldoening: er is vooruitgang, aldoor stijgende vooruitgang. Paus Pius X, toen hij nog Patriarch van Venetië was, vaardigde een herderlijken brief over de ware kerkmuziek uit, waarin allerwaardigst den heiligen dienst wordt geheeten het Gregoriaansch, dan het Palestrijnsch en de nieuwe werken, welke met de oude van Palestrina en zijn school wedijveren in religieus karakter. Juist in deze drie soorten kerkmuziek zijn de koren ten onzent buitengewoon vooruitgegaan, niet het minst door den steun van het hoogste Gezag, dat voor het Gregoriaansch officieele koorboeken deed uitgeven, van welke door de Vereeniging een dankbaar en gehoorzaam gebruik wordt gemaakt. Want vóór en bóven al is kerkmuziek *gehoorzame* muziek, de Nederlandsche St.-Gregorius-Vereeniging een *gehoorzame* vereeniging. 't Lag op haar weg heilzaam leven te wekken in het kamp der katholieke kerkcomponisten; zij werden aangevuurd hun krachten te wijden aan de heilige zaak, en zie! een bundel hunner werken verscheen voor rekening der Vereeniging, door de zangers met lust en liefde doorgewerkt en tot lof van God en stichting der geloovigen uitgevoerd. Elf Algemeene Vergaderingen werden gehouden, de laatste cursus met 84 deelnemers, die onder leiding der heeren: Hansen, leeraar te St.-Michiels-Gestel; Maarschalkerweerd, orgelbouwer; Oosterbaan, directeur-organist der St.-Augustinuskerk; Van Schaik, secretaris van 't Aartsbisdom en Vranken, directeur-organist der Metropolitaankerk - de laatsten allen te Utrecht - les namen in liturgie, inrichting en onderhoud van het orgel, orgelspel en begeleiding, Gregoriaansch, Palestrina-stijl répertoire, en directie en zangonderwijs. En - om op dit alles de kroon te zetten, wenscht de St.-Gregorius-Vereeniging een gedenkteeken aan haar zilveren feest te stichten, namelijk een bibliotheek van kerkmuziek en kerkelijk-muzikale litteratuur voor gemeenschappelijk gebruik; zooveel als een gezamenlijke muziekkast, waaruit iedere afdeeling kan leenen wat van haar gading is - een heerlijke inrichting, waarvan het onschatbaar nut in de toekomst blijken zal.

Met een geestige wending - een korte akte van geloof in, hoop op, liefde voor de liturgische kerkmuziek, besloot de geestige Spreker zijn, door krachtige en herhaalde bijvalsbetuigingen meermalen onderbroken, rede: in dàt geloof, die hoop en dìe liefde willen leven en sterven de leden der St.-Gregorius-Vereeniging!...

Het gejuich hield nog aan toen de weleerw. zeergeleerde heer Ant. Hansen van St.-Michiels-Gestel, het woord nam om in een doorwrochte rede den weldadigen geest der liturgie te ontvouwen voor een aandachtig gehoor; leerrijk vooral was de heldere uiteenzetting der kwestie, waarvoor de kerkelijke componist de schoone oplossing te vinden heeft in zijn werk: kerkelijk en kunstrijk beide te zijn; te beantwoorden, door ernstige studie der groote voorbeelden van Gregoriaansch koraal en Palestrijnsche polyfonie zoowel aan liturgische eischen als aan eigen kunstenaarsaandrift; zich als componist kind der Kerk èn kind van zijn tijd te toonen.

Doordringen in den geest der oude meesters en toch eigen geloof, eigen hoop, eigen liefde laten zingen in eigen klanken, dàt is de eisch der moderne kerkmuziek.

Na den onderrichtenden ernst, de ernstinhoudende humor van pastoor Pascal Schmeitz' voordracht. Daaronder heeft menig lach-salvo gedaverd door de ruime zaal om de geestige invallen en levendige gebaren van den uitnemenden Spreker; zijn humor was kostelijk en sprankelend van vurig vernuft, zijn geheele spreekwijze los, vrij en van een gedistingueerde fijnheid; een lichtelijk Fransch-aangetikt accent zette aan 't geheel een ongemeene bekoring bij, die in prettige harmonie was met de fleurige lenigheid der springlevende taal. 't Was zóó boeiend en meesleepend, dat heel den dag door de opgetogenheid nog merkbaar nawerkte en iedereen verrukt was, over den guitigen pastoor.

Voorheen en thans had deze zijn rede gedoopt, uit welke wij, door de welwillendheid van den Spreker, die voor de *Illustratie* zijn handschrift wet tijdelijk wilde afstaan, de pakkendste fragmenten en geestigste grepen hier invoegen, ten einde onzen lezers een zoo zuiver mogelijk beeld te geven van het karakter dezer belangwekkende rede.

PASTOOR PASCAL SCHMEITZ,
Spreker.

Allen kent gij gewis - zoo begon pastoor Schmeitz, - Beethoven's 5de Symfonie en daaruit het korte, praignante motief, waarop de eerste *Satz* gebouwd is, en 't welk met zijn viermaal herhaalde gelijkluidende tonen aan een hamerklop denken doet. Ze wordt dan ook genoemd de *Schicksalsymphonie: So klopft das Schicksal an die Pforte*, - zoo klopt het noodlot aan de poort; - doch als men Beethoven zelf gevraagd had haar een naam te geven, hij zou gezegd hebben: Noem haar *Aus Nacht zum Licht*.

Uit nacht tot licht.... dat is de weg, waarlangs God de St. Gregorius-Vereeniging geleid heeft; uit den nacht der dwalingen tot het licht van den huidigen dag.

Pastoor Schmeitz gaat dan de kerkmuziek beschouwen gelijk ze was vóór 25 jaar; van haar hoogen rang van dienares des Heeren neergedaald, was ze geworden een wufte, lichtzinnige deerne, zij, de eigen dochter der Kerk! Hadden niet de gloriajuichende Engelen de gewijde zangen op aarde gebracht als welluidend wieggeschenk voor 't Kind, dat in Kerstnacht geboren werd? Christus' leerlingen zongen ze en als op den vooravond van Zijn lijden de Heer Zelf de psalmen en het alleluia van Pa-

schen aanhief, was het de zang Zijner Kerk, die opsteeg in de zaal des laatsten Avondmaals.

In de katakomben zongen de vervolgde Christenen, in de basilieken van Rome en Konstantinopel hield men, eeuwen door, den zang der Kerk in eere - wat was er geworden van dezen kostbaren kerkschat in de landen van St Servatius en St. Willibrord en keizer Karel?

Tot vóór 25 jaar: een schande voor Gods huis, een ergernis voor enkele, fijner voelende geloovigen, een uitgelaten kermiscarillon! Men wist van wet noch wijding, men zong er maar op los. Wie dacht er nog aan de heilige liturgie? Wat zongen de priesters aan 't altaar, de zangers op het koor, wat speelde de organist? Geen *Graduale, gee*n *Communie*, geen koorgezang - dat was al te min en te onbeduidend voor heeren zangers, die een paar oude, versleten stemmen van koor-veteranen voor 't Gregoriaansch lieten opdraaien - de meerstemmige muziek was een potpourri. Uit het *Kyrie* trok men, zonder algebra, gewoonweg den wortel en zong het in plaats van negen, drie maal. In het *Gloria* zette men kranig het snoeimes en niet alleen de zangers, maar ook de componisten, de grootste niet uitgezonderd, verkortten, verhaspelden, verchirurgijnden de heilige dikwijls zóó erbarmelijk en deerniswaardig, dat zij onder hun handen uitkwam als een verminkte uit het hospitaal. 't Ging met de misgezangen als met het raadseltje van de musschen en de erwten: komen ze, dan komen ze niet, en komen ze niet, dan komen ze; men gooide eruit wat erin hoorde en wat eruit moest blijven kruide men erin.

Het *Adoro Te* ging op de wijs van *Iris und Osiris*, het *O quam suavis es* op het lied *In diesen heilgen Hallen* van Mozart; een *Tantum ergo* zong men op de melodie van 't Oostenrijksche volkslied of op een straatdeuntje; een *Ave Maria* op een minnelied uit Meyerbeer's *Robert le diable: Robert, Robert, toi que j'aime*, zoo: *Avé - Avé - Ave Má....ri-á!* En dan het beruchte *O Jesu Amor mi* - half-Italiaansch keukenlatijn was ook alswelkom - en van Verhuist *O Hostia vere digna*, allemaal heel lieve, nette kindertjes, maar waarvan onze Moeder de H. Kerk nu eenmaal de moeder niet is.

Geen plechtige trouwmis kon gezongen worden zonder *Ave Maria* - waarschijnlijk ter eere van de bruid -, van Cherubini of Bach-Gounod; *'t Offertorium* was dan: de *Hochzeitsmarche* van Mendelsohn. Bij begrafenissen ging 't al niet veel beter: de *Marche funèbre* van Beethoven of Chopin moest er bij komen op 't programma van den organist. Die uit de steden maakten het nog 't bontst; ze vermeiden zich in vluchtige chromatische stijgingen en dalingen, en met de hoogste registers van fluiten en tongen zaten ze dan aldoor te pijpen en te koeteren als een verliefde tortelduif. Als het noodzakelijk bescheiden begeleidingsspel onder *Praefatie* of *Pater noster* was afgeloopen, werd de schade dubbel ingehaald: alle registers werden opengetrokken; 't was of de klank niet uit de kerk mocht, zoo gingen ze aan 't trompetten en bazuinen en met handen en voeten aan 't bolwerken, dat de arme oude orgeltrapper er zijn klompen bij dreigde te verliezen en een verdwaalde zwaluw zich van louter schrik en angst om eruit te komen de vleugels stukfladderde tegen de ruiten.

Maar 't allerergste: het koraal, het sublieme koraal, dat bij de instelling van het Allerheiligst Sacrament uit den eigen mond des Zaligmakers geklonken had, waarin Paus Gregorius de Groote, reeds krank van leden, nog dagelijks zijn priesters en koorknapen onderrichtte, het koraal, de uitsluitend-eigen zang der Kerk, de eenige,

dien zij door de aanhechting van haar zegel als haar eigen aanmerkte en waarmerkte, dat koraal, die schoone, machtige zang, heerlijk dagelijksch brood der kerkmuziek, drager van alle kunstzangen, zonder maat, zonder eenig teeken van klem of beweging, waarbij de zanger als zelf-schepper heeft op te treden, wijl hij niet als de virtuoos slechts zijn stem, maar als kunstenaar zijn ziel heeft te geven; het koraal, waarvan Mozart zeide, dat hij gaarne zijn heelen muziekschat geven zou om de schepper van één enkele *Praefatie* te zijn - het was miskend, veracht, verguisd.

Slecht stond het ook met de kerk-componisten; geen enkele werkte er liturgisch, al voldeden sommigen als Mozart, Beethoven, Cherubini, Haydn ook aan kunsteischen, al waren hun werken soms wonderen van muzikale schoonheid. Van den naïef-vromen vader Haydn is er een *Agnus Dei* in polka-maat, dat ons den indruk geeft alsof de H. Petrus aan 't hoofd van alle Apostelen, Martelaren en Belijders met de H. Ursula en haar Maagdenstoet uitgelaten, als op de dolste boerenkermis, aan 't springen en dansen was!

Zóó het jammerlijk *Voorheen*. Maar nu het *Thans!*

(*Slot volgt.*)

Prinsesje,
door
Daniella.
(*Vervolg.*)

Prinsesje's opvoeding was voltooid.

Alleen moest ze nog wat teugelvrij worden, zooals de oude generaal het noemde. Zij was nog nooit uit geweest, kende niets van het leven, dan wat zij in den kleinen kring harer omgeving en op kostschool geleerd had. Het zou goed voor haar zijn nu eens een kijkje te nemen van het stadsleven en zoo was er besloten, dat zij een half jaar in Breda zou gaan doorbrengen bij Gerards moeder. Weldra was zij de lieveling van de twee oude menschjes, die voor en na hunne dochters hadden zien heengaan, om aan de zijde van den uitverkorene haar geluk te zoeken. Hoe vroolijk lachte mevrouw Van Drommen, als Bettie vertelde van de gezellige Zondagen bij oompje: het was dan altoos feest, en zij luisterde het op met muziek. Oom kon dan in het schemerdonker zoo heerlijk zitten vertellen van Indië! De pastoor en zij genoten er van, maar de ontvanger, het was nu eenmaal een zwak van hem, kon na een goeden maaltijd zoo moeilijk bij het verhaal blijven, en als oom dan aan het mooiste moment gekomen was, hoorde men in eens een vervaarlijk gesnurk. Eens had oom een vreeselijk verhaal over een tijgerjacht gedaan. De ontvanger, zelf groot liefhebber van jagen, luisterde aandachtig. Mylord, de jachthond, liep statig door den tuin. Toch was des ontvangers aandacht niet op zoo langen duur berekend, ten slotte overviel de slaap hem weer. Tijgers en mylord dwarrelden voor zijn oogen door elkaar. Hij had een benauwden droom, toen de niets kwaads vermoedende mylord kwispelstaartend op de veranda afkwam en de afhangende hand van den ontvanger begon te likken: hij sprong met een vreeselijken gil op en verkeerde in de meening een van de vervaarlijkste dieren op zich te zien afkomen.

Ook omtrent de verhouding tusschen Jan en Mie kon ze kluchtig vertellen; maar ze had hen toch lief, die oudjes, die ze achtergelaten had en allen op hun beurt kregen lange epistels. Nu en dan werd de briefwisseling onderbroken, om de pijp van haren

ouden, goeden gastheer te stoppen - niemand toch, die dat beter kon dan zij. En wat was moedertjes zilverwit haar tegenwoordig sierlijk opgemaakt! Die kleine fee, alles kreeg een ander aanzien, als die rose vingertjes er zich mee bemoeid hadden! Gerard kreeg in Indië zulke enthousiaste brieven over haar, dat hij begon te verlangen zijne kleine vriendin terug te zien. Er kwam geen briéf of het leeuwenaandeel ervan was aan Prinsesje gewijd, 'ons zonnekind', 'ons mooiste meisje', 'ons rozeknopje' en wat al niet meer! Als hij niet voor goed afgerekend had met alle verliefdheid, hij zou verkelijk door die brieven alleen reeds van streek gebracht zijn. De briefwisseling was ook van Gerards kant trouw bijgehouden en op de vele lofliederen op Bettie antwoordde hij altijd vol belangstelling. Hij kon dan zoo hartelijk, zoo lief schrijven over het kleine meisje, dat hij in zoovele jaren niet meer gezien had, doch in wiens hart hij desniettemin zulk een groote plaats bekleedde. Zij had door zijne moeder van de groote teleurstelling gehoord, die hij eens ondervonden had. Een diepe verontwaardiging tegenover het meisje, dat hem zoo behandeld had, had toen uit haar oogen gesproken; bij de gedachte aan zijn leed voelde zij menigen traan tusschen hare wimpers branden. Het was hier in die omgeving, waar ze steeds over hem hoorde, alsof ze opnieuw begon te leven in dat wonderland harer droomen, klein dweepstertje, dat ze was. Als eene lieflijke melodie meende zij nog steeds zijne stem te hooren.... zie, daar in de verte verrijzen ze weer, de torens, de gouden torens van het slot der blonde fee onder de blauwe golven van het wijde meer... zij ziet ze voor zich die fee en ze lacht, lacht met een verlegen lachje, als ze zich zelve daarin herkent - maar ze wil er ook niemand anders in zien, want de prins uit het sprookje is nog altijd Gerard. Als in een mooien droom laat zij het blonde kopje tegen de leuning van haar stoel rusten en vouwt de handen samen.... maar neen, ze wil er niet meer aan toegeven, als hij thuis komt - en dat zal over eenige maanden zijn, - dan is zij weer heen, dan zal hij hier in die kleine woning zóó alles met zijne aanwezigheid vervullen, dat de lieve oudjes haar zelfs zullen vergeten. Dan zal zij uit brieven hooren, dat hij terug is, en nog wat later, misschien, dat hij een meisje heeft gevonden naar zijn hart - en zij? Zij zal eenzaam zitten thuis, op het oude buiten, geheel alleen tusschen die oude menschen.... en langzaam zal zij ook oud worden en dan zal het uit zijn met dat gedroom over haar prins.... en dan, zich dwingende tot lachen over haar eigen dwaasheid zich als schoone fee aan de zijde van haar prins gezien te hebben, neuriet ze zachtjes een vroolijk deuntje:

> Groen, groen gras, wat praal je zoo
> Eens wordt ied're spriet tot stroo.

En ze gaat bij de oudjes zitten babbelen over zoo dood-eenvoudige werkelijke zaken, dat niemand zou denken, dat ze nog zoo kort geleden met den gouden diadeem op de blonde haren in haar tooverpaleis had gezeten, met haar prins.

De briefwisseling tusschen Gerard en Max Verbrugge was ook trouw onderhouden geworden. Max had zich verheugd in de brieven van zijn vriend, waar eerst sombere zwaarmoedigheid uit sprak, weer den ouden, jovialen, vroolijken toon te herkennen, en het was nog niet lang geleden, dat Gerard hem geschreven had als een herboren mensch terug te zullen komen en een nieuw leven te willen beginnen. Alleen één zaak: verliefd worden, dat zou hij niet meer doen. Hij zou trachten bij de oude lui in garnizoen te komen, want die mochten nu wel eens wat aan hem hebben. Dan zou hij zeker geen behoefte gevoelen aan een eigen haard, daar waar moedertje er nog

was om hem te vertroetelen. Na zulk een scheiding wist hij beter dan ooit te voren hoe na het ouderlijk huis hem aan het hart lag.

Max was niet meer in Utrecht. Het was hem, toen Gerard weg was, daar niet meer naar den zin. Hoe vreemd kon het toch loopen in de wereld! Kort na Gerards

VAARWEL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. HAQUETTE.

ONTHULLING VAN HET STANDBEELD VAN VADER KOLPING TE KEULEN.

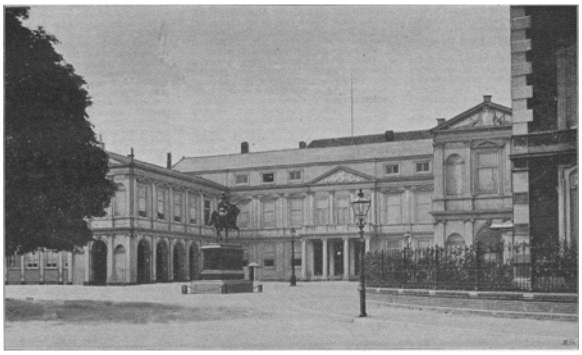

HET KONINKLIJK PALEIS TE 'S-GRAVENHAGE.

vertrek wekte de aanblik van Irène alleen reeds zijn woede op. Woede en minachting streden om het hardst om den voorrang, wanneer hij Irène met haar aanstaande zag. Hij voelde iets als haat tegen het hartelooze meisje. Daarna had hij haar gezien, toen zij zich opeens uit het tooverland van rijkdom en weelde moederziel alléén bevond. Plotseling miste zij alles. Geen traan had er echter in haar oog geblonken. Voelde zij dan niet? En toch er was iets in haar, dat hem zei, dat er in die meisjesziel iets omging, dat er een licht ontstoken was in de duisternis van dat hart en hij dacht, dat er één was, die zich verblijden zou in dat ontwaken, die een juichkreet zou uiten, als hij het wist.... Maar zij was alléén. Niemand was er, die haar zou helpen den weg te vinden in haar eigen binnenste. Zooals het meer gaat, waren de vrienden, die in rijke dagen zoo talrijk waren, nu schaarsch. Max kon als jongmensch niet tot haar gaan en toch voelde hij steeds grootere behoefte haar te spreken. Zijn haat verdween geheel en al, nu hij haar zoo ongelukkig wist. Zoo ooit dan was nu het gunstige oogenblik gekomen haar tot inkeer te brengen. Maar hij was niet in de wieg gelegd om als leidsman op te treden. Alleen wist hij, dat hij welsprekend kon zijn als het Gerard betrof en had hij eens de zekerheid, dat ze hem nog liefhad, dan hoopte hij voor zijn vriend nog op de toekomst. Max had een tante wonen in Utrecht, een lieve, verstandige vrouw. Zij had Irène's moeder gekend, eenigen tijd zelf heel intiem en zij had haar best gedaan, Irène tot zich te trekken. Maar van weerskanten was de sympathie zóó gering gebleken, dat mevrouw Lindhorst al spoedig de hoop opgaf een goeden invloed op het meisje te kunnen uitoefenen. Groot was dan ook haar verbazing, toen Max, de openlijke vijand van Irène, haar smeekte. ‘Toe, tante, ga haar eens opzoeken, zij is zoo moederziel alleen.’ Ze was gegaan. De eerste maal had zij de oude, trotsche Irène gevonden, die haar eer afstiet dan aantrok, maar Max had haar medelijden opgewekt en zij ging nog eens en dikwijls. Tot haar vreugde had

zij ontdekt, dat er toch een hart in dat meisje woonde, want aangedaan en stil had ze zitten luisteren, toen zij haar over hare moeder vertelde. Irène bracht de menigvuldige bezoeken van lieverlede trouwer terug en dáár, met die lieve, beminnelijke vrouw alleen, was het of langzamerhand de ijskorst begon te smelten, die het jonge meisje omgaf. Eens ontmoette zij Max Verbrugge bij zijn tante. Met verbazing hoorde zij het gesprek van hem, dien ze nog steeds haar vijand dacht, aan. Was dat dezelfde Max Verbrugge? Hij zoo stroef, zoo ruw, zoo grof? Was die vriendelijke, hartelijke jongen, dien ze hier aantrof, werkelijk dezelfde, dien zij vroeger zoo vreeselijk vond? Zij had gevoeld, dat hij haar doorgrondde, zij had zijn scherpzienden blik niet kunnen verdragen en nu? Het was alsof hij nog steeds in haar hart las. Zij wist, dat het een donker beschreven blad was, vol fouten, maar zij vreesde zijn blik niet meer - zij wist, en zij merkte het hoe langer hoe meer, haar vijand werd haar vriend, haar vriend, terwijl alle anderen haar verlieten.

(*Wordt vervolgd.*)

De Nederlandsche St.-Jozefsgezellen bij het standbeeld van Vader Kolping.

Op Zondag den 12^en^ Juli van dit jaar is het aloude Keulen getuige geweest van een indrukwekkende betooging. Daar werd toen een standbeeld onthuld voor den nederigen man, wiens naam misschien ternauwernood bekend is bij de heftige woordvoerders van de groote hedendaagsche arbeidersbeweging, maar die toch meer voor den werkman gedaan heeft dan al die luidruchtige werkmansvrienden samen, den bescheiden maar bewonderenswaardigen priester Adolf Kolping, den stichter der R.-K. Gezellen-vereeniging.

Uit alle deelen van het groote Duitsche rijk, uit Oostenrijk-Hongarije, uit België en Frankrijk, van de overzij van het Kanaal, ja uit de Nieuwe Wereld waren zijn trouwe zonen, de St.-Jozefsgezellen, te Keulen samengekomen tot onthulling van het gedenkteeken, uitsluitend uit hun penningen bekostigd.

Niet minder dan vierhonderd deputaties van gezellen-vereenigingen in alle deelen der wereld waren op den morgen van dien gedenkwaardigen dag met hun banieren opgetrokken naar den grijzen grootschen dom, waar de kardinaal-aartsbisschop Mgr. Fischer voor hen het plechtig Misoffer opdroeg.

Zulk een schouwspel had de eerwaardige tempel nog niet gezien. *Es war ein Wald von Fahnen*, merkte een ooggetuige op, het was een woud van vanen, wier levendige kleuren helder afstaken tegen het stemmige grijs van de middeleeuwsche kathedraal. Het deed aan de middeleeuwen denken, die feestelijke ontplooiing van het handwerk in al zijn gilden en corporatiën.

Treffend was het te zien, hoe onder de Elevatie al die vanen ten teeken van hulde aan den God van 't heilig Sacrament, als met één spontane beweging omhoog rezen en zich bogen voor het Allerheiligste.

Indrukwekkend ook de diepe stilte op dat oogenblik, terwijl duizenden en nogmaals duizenden de wijde ruimte van den ontzaglijken dom vulden en men niets vernam dan het getingel der altaarschellen en het zacht gesuis van zijde en fluweel der honderden wuivende banieren.

Na afloop van het *Hochamt* trok alles naar het Kolping-monument op het pleintje vóór de Minorietenkerk. Door de nauwe, lange, bochtige straten van het oude Keulen bereikten de eindelooze rijen van deputaties met hun vanen het nog omhulde gedenkteeken. Daar stond de zangafdeeling der Keulsche gezellenvereeniging opgesteld om haar liederen te doen hooren en verder in het rond, zoover het oog reikte, tot ver in de aangrenzende straten, niets dan vanen en nog eens vanen, boven duizenden hoofden uit, alles beschenen door een feestelijke Junizon.

De twee oudste Kolping-vanen, die van Elberfeld (1846) en die van Keulen (1849) stonden vlak voor het monument.

Tegen elf uur verscheen de kardinaalaartsbisschop en nam plaats op een troongestoelte, gedrapeerd met rood fluweel. De vertegenwoordigers van keizer, rijk en gemeente, een breede schaar van eeregasten omgaf hem. Het was een schitterend gezelschap, het kardinaalsrood en het kerkelijk purper afwisselend met de rijke uniformen der officieren.

Daar klonk de openingszang:

> Ein Gotteshaus seht ihr zu Köllen am Rhein;
> Die wandernden Burschen sie treten dort ein;
> Zu Füssen des Altars am steinernen Grab
> Da knieen sie nieder mit Bündel und Stab.

Het Godshuis, waarvan hier sprake is, is de aangrenzende Minorietenkerk, waar men inderdaad den ganschen dag de gezellen zag neerknielen aan het met bloemen gesierde graf van hun beminden vader.

Na het koorgezang volgde een gloedvolle toespraak van den generaal-praeses Schweitzer, en op een wenk van den aartsbisschop viel eindelijk het omhulsel: onmiddellijk vlogen al de vanen omhoog en bogen zich eerbiedig; de muziek barstte los en een jubelend gejuich ging op uit de dicht opeengepakte menigte.

't Is werkelijk een fraai monument, een goudkleurig bronzen groep op zwaar voetstuk van gepolijst Zweedsch graniet. Het stelt den Gezellenvader voor op het oogenblik, dat hij een jong gezel de hand ten afscheid reikt. De vaderlijke goedheid in Kolping, de gulle, hupsche jonkmansrondheid in den gezel zijn voortreffelijk uitgedrukt.

Na de onthullingsplechtigheid werd in de rijk versierde zaal van het Gürzenich een feestvergadering gehouden, die onvergetelijk zal blijven voor de duizenden gezellen, die ze bijwoonden, en in den namiddag vormden de gezamenlijke deputaties met hun vanen een optocht, als zelfs Keulen maar zelden zal hebben aanschouwd.

De honderden deputaties waren in dertien groepen verdeeld. De eerste werd geopend met twee voorrijders; dan volgde een muziekkorps en daarop een rijtuig met oude veteranen van de Gezellenvereeniging, dragende de oudste Kolping-vaan, die van Élberfeld, gevolgd door een dertigtal deputaties. De derde groep werd geheel gevormd door de Keulsche Gezellenvereeniging met de oude Keulsche Kolpingvaan. De vierde groep omvatte het rijtuig van den generaal-praeses, de rijtuigen der diocesaan-praesides, het rijtuig der eeregasten, waaronder een hoogbejaarde gezel met een gouden krans om den hoed, en verder een heel cosmopolitisch gezelschap, namelijk deputaties van de afdeelingen New-York, Paterson, Londen, Parijs, Brussel, Boedapest (die een reuzenvaan had, aan drie stokken gedragen, alsmede een lauwerkrans), Grosswardein, Pinkafeld, Amsterdam, 's-Gravenhage en Nijmegen.

Al de overige groepen bestonden uit deputaties uit het groote Duitsche rijk, en elke groep werd door een muziekkorps voorafgegaan. Niet alleen in de vormen en

kleuren der vanen heerschte de grootste verscheidenheid, maar ook de vaandragers zelf waren soms schilderachtig uitgemonsterd. Sommigen droegen met hun helpers, die de koorden der banier vasthielden, steken met pluimen of gekleurd passement, andere fluweelen toques met witte veeren; het meest typisch zagen er de Zwitsers uit met hun korte broeken, bloote knieën en kunstig gebreide kuitkousen.

Men kan zich voorstellen, hoe onze kalme Hollandsche gezellen zich gevoelden te midden dier vreemde broeders. Maar de algemeene opgetogenheid sleepte ook hen mee, vooral den volgenden dag, toen de gezamenlijke gezellen op drie groote Rijnbooten onder muziek en gezang een feest-tocht ondernamen naar Königswinter en den Drachenfels. Het was voor de gezellen een ware zegetocht langs den koninklijken stroom, de groote waterstraat van West-Duitschland.

Geen dorpje langs de beide oevers, geen kérk, geen kasteel of villa, waar niet te hunner eer de vlag was ontplooid. Overal stonden dichte rijen menschen langs den wal geschaard, die niet moe werden hun toe te wuiven. Hier en daar stonden de schoolkinderen met vlaggen onder de hoede van hun onderwijzers opgesteld en lieten bij het voorbijvaren der booten hun liederen over het water klinken. Kwam men voorbij een plaats van eenige beteekenis, dan knalden er saluutschoten van den oever, die door het geschut der booten werden beantwoord. En op de booten was het gestadig muziek en gezang; niet alleen de zoo herhaaldelijk gezongen Kolping-liederen, neen heel de Duitsche liederschat werd uitgepakt. Onze Hollandsche gezellen, die zich op de middelste der drie booten hadden samengegroept, zongen op hun beurt uit volle borst hun Hollandsche liederen.

En dan de terugtocht, het was een féerie. Van afstand tot afstand brandden langs de oevers groote vuren, bij wier schijnsel men de menschen zag wuiven en met vlaggen zwaaien. Bengaalsch vuur hulde kasteelen, villa's, kerken, fabrieken in fantastischen gloed; sissende vuurpijlen vlogen van den oever op en lieten een regen van gouden sterren vallen, die in de golven weerspiegelde. Hier en daar scheen het of heele plaatsjes in vuur en vlam stonden.

En ten slotte te Keulen de laatste huldegroet aan vader Kolping! Het standbeeld baadde in den gloed van kleurig Bengaalsch licht; het voetstuk was bedekt met kransen en bloemen. De omringende huizen hadden een feestilluminatie ontstoken en van uit de vensters sisten telkens de vuurpijlen de lucht in.

Is het wonder, dat onze Hollandsche gezellen niet wisten in wat voor wereld zij verkeerden, dat zij opgetogen, verrukt waren over zulk een broederfeest?

Toen dan ook den volgenden morgen het uur van scheiden was aangebroken, konden zij niet nalaten een herinnering mee te nemen aan deze onvergetelijke Kolping-dagen door zich aan den voet van het standbeeld te vereenigen voor een photographische opname. Het denkbeeld daartoe was uitgegaan van den Nijmeegschen patroon, den heer Chr. Kokke, een vaardig amateur-photograaf, die de gezamenlijke Nederlandsche gezellen uitnoodigde in groep voor het beeld te poseeren.

In dit nummer ziet men het welgeslaagde kiekje weergegeven. Op den achtergrond het beeld van vader Kolping, daarvóór de gezellen elkaar verdringende, elk bezorgd dat hij er maar goed op zou komen en bovendien van achteren nog aangedrongen door straatpubliek, tevergeefs door politieagenten teruggehouden.

In hoe moeilijke omstandigheden echter het kiekje genomen werd, toch zijn verscheidene gezellen en patroons er duidelijk op te herkennen. In het midden, vlak voor het beeld, ziet men den Amsterdamschen rector, president en centraal-praeses, den zeereerw. heer Stoffels, wat meer naar den voorgrond den voormaligen praeses, tevens stichter der Nijmeegsche Gezellenvereeniging, den zeereerw. heer L. Hoctin,

die van Kreuznach, waar hij thans werkzaam is, opzettelijk naar Keulen was overgekomen

om nog weer eens met zijn geliefde gezeilen te zijn.

Al de Nederlandsche gezellen zullen zeker met groote belangstelling deze groep beschouwen, die een blijvende herinnering is aan de onvergetelijke Kolpingdagen van 12 en 13 Juli te Keulen.

J.R. VAN DER LANS.

Uit de Hofstad, door L.J.J. Hageraats, Pr

II. *Het Koninklijk Paleis*.

Zeg nu niet, dat dit paleis den vreemdeling tegenvalt, dat het wel een groot huis, maar geen paleis is, want ten eerste zijn die beweringen reeds dikwijls herhaald en vervolgens ligt 't niet in onze bedoeling een pleidooi te leveren voor de schoonheid van het ‘Paleis in het Noordeinde.’ Wel bedoelen we de aandacht te vestigen op de rijke geschiedenis van dit gebouw. De geschiedenis spreekt zeker een woordje mee, wanneer het te doen is aan gebouwen eene andere bestemming te geven, en naar onze bescheiden meening spreekt ze hier een krachtig woord om op te komen tegen het plan dit paleis in stadhuis te veranderen en elders voor H.M. eene andere vorstelijke woning te stichten. Zeker, de velen, die dag aan dag, als de Koningin in de residentie is, H.M. opwachten, eerbiedig groeten en toejuichen, zouden zich met dezelfde geestdrift verplaatsen, en de hooge beteekenis van het huis van Oranje onder ons zou aan de nieuwe woning haar wijding schenken, maar nergens vindt onze Koningin in 's-Gravenhage een huis, waar de herinneringen van eeuwen de kroon der Oranje's glansrijker omstralen.

Op de kaart van 's-Gravenhage anno 1570 staat No. 60 het Huis van Brandwijk, gelegen aan de westzijde van het Noordeinde. Dit gebouw was gesticht in 1533 door Willem Goudt, ontvanger-generaal. Na dezen kwam het in bezit van Mr. Laurens van Bronkhorst, en daarna aan Mr. Quentin Weitsen, heer van Brandwijk, raad in den Hove van Holland. Langen tijd droeg deze aanzienlijke woning zijn naam. In 1566 ging ze over aan Mr. Jacob Weitsen, heer van Brandwijk en zijnen behuwdbroeder Pieter van Persijn.

In 1590 besloten de Staten van Holland ‘gemerkt de Princesse van Oranje langen tijt heeft aangehouden om met het jongen Heerken, haeren zoon, alhier in den Hage te mogen komen resideren, doordien Zijl. in Zeeland niet wel aerden kunnen,’ op verzoek van prins Maurits het huis van Brandwijk te huren. De princesse van Oranje was Louise de Coligny, de weduwe van den Zwijger, en het jongen Heerken Frederik Hendrik, de latere Stedendwinger. Naar Louise de Coligny werd de tuin van het Oude Hof Princesse-tuin genoemd, een benaming, welke, helaas! langzamerhand verdwijnt, nog heet de hooge wal thans Prinsessewal, ofschoon hij, volgens een geestigen schrijver, om de eentonigheid van den muur, die den tuin van de Koningin afsluit, meer verdiende Kerkhoflaan te heeten.

De huur werd aangegaan in 1591, maar vier jaren later kochten de Staten het huis voor *f* 14200. Later werd prins Frederik Hendrik zelf eigenaar. Hij heeft het aanmerkelijk doen verfraaien en het grootendeels in dien vorm gebracht, waarin wij het thans kennen. De prins kocht ook een weiland, toebehoorende aan het Sint-Nicolaas-Gasthuis voor 4800 gulden en legde ten pleiziere van zijne beminde moeder een schoonen tuin aan. Frederik Hendrik was niet alleen oorlogsheld en stedendwinger, maar ook vol van geestdrift voor de werken des vredes, beschermer van kunsten en wetenschappen en te recht draagt ons gouden tijdvak zijn naam. Geen wonder, dat ook het hof in het Noordeinde deelde in zijn roem en luister. Vele vorsten mocht het dan ook binnen zijn muren ontvangen. Daar toefde de koning van Bohemen, de zoogenaamde Winterkoning; daar de koninginnen van Engeland en Frankrijk. Daarin werd in 1646 het huwelijk gesloten van Louisa Henrietta, dochter van Frederik Hendrik, en Frederik Wilhelm, keurvorst van Brandenburg, den grooten keurvorst, die den grondslag legde van Pruisens grootheid en macht. Na den dood van Frederik Hendrik, die gelijk al de stadhouders op het Binnenhof resideerde, vestigde zijne weduwe Amalia van Solms haar woning in het Noordeinde en overleed daar 8 Augustus 1675.

Zij, de dierbare gemalin van Frederik Hendrik, die met haar zorgen den prins volgde op het oorlogsveld; die hem in staatkunde leiden mocht, die hem kon bezielen in zijn rusteloos werken voor de welvaart en den roem van zijn volk; zij, de begaafde vorstin, die haar machtigen invloed aanwendde tot het verkrijgen van den vrede, die met de grootheid van het huis van Oranje tevens het heil zocht van het volk, dient vooral in deze woning, waar ze zoo lang verbleef en waar ze stierf, te blijven in onuitwischbare herinnering.

Karel III, koning van Spanje, tot keizer van Duitschland verheven onder den naam van Karel VI, vertoefde hier in 1703, toen hij bezit van zijn rijk ging nemen. Na den dood van den koning-stadhouder Willem III, viel het hof na lang kibbelen over de erfenis ten deel aan Frederik I, koning van Pruisen. Hij hield aldaar verscheidene malen zijn verblijf, evenals zijn zoon Frederik Wilhelm I. Ook Frederik de Groote heeft, toen hij nog kroonprins was, daar verblijf gehouden. In 1714 vertoefde er George Lodewijk, koning van Groot-Brittannië, met zijn zoon, den prins van Wales. De gouvernante Anna, weduwe van prins Willem IV, kocht het oude Hof met al de bezittingen van het huis van Oranje in de Nederlanden van Pruisen terug voor *f* 705.000.

Nadat in 1813 aan het Scheveningsche strand Nederland met Oranje wederom vereenigd waren, werd het Hof ingericht tot paleis van onzen eersten koning Willem I.

In 1825 werd er aan de zuidzijde het huis aangehecht, waar eenmaal Rombout Hoogerbeets woonde. Willem II woonde in het paleis aan den Kneuterdijk, maar Willem III koos zich het paleis van zijn grootvader tot woning. Daarheen geleidde hem het dankbare en jubelende volk, toen hij in 1861 terugkeerde van de overstroomde deelen van ons land.

Dat paleis deelde in vreugde en rouw van ons vorstenhuis, daarin werd onze geëerbiedigde Koningin geboren 31 Augustus 1880 en daarvóór verdrong zich het volk om haar blonde jeugd té zien en haar te volgen van de wieg tot den troon.

Spreekt de stem der geschiedenis niet krachtig voor dit paleis? En zou 't niet te bejammeren zijn, als de ondoelmatigheid ervan niet bewezen is, dat de Koningin verhuisde naar eene andere plek, hoe schoon dan ook, in de residentie?

Toen Willem III den eersten steen ging leggen voor het monument voor 1813, opende hij de Oranje-straat, 17 November 1863. Later werd de bouw van Willem II aan het Noordeinde gesloopt en de Paleisstraat aangelegd. Zij geeft met haar vollen kastanjeboom en haar uitzicht op de 'gothische zaal' van Willem II en den toren der nieuwe R.K. St.-Jacobskerk in 't verschiet, een van die mooie gezichten, waaraan Den Haag zoo rijk is.

Vóór het paleis staat het ruiterstandbeeld van Willem den Zwijger, het meesterstuk van den Franschen beeldhouwer, graaf De Nieuwerkerke. Volgens een verhaal, dat Johan Gram meedeelt, is het ruiterstandbeeld het gevolg van een droom. Arsène Houssaye, de welbekende Fransche schrijver, vertelt ons in een zijner mémoires, dat op zekeren dag de hertogin De Gramont tot den veelbelovenden jongen beeldhouwer zeide: 'Raad eens van wien ik van nacht gedroomd heb?' - 'Van mij, zou ik haast zeggen, als ik 't durfde gelooven.' - 'Geraden, 't is zoo! Verbeeld u, ik kreeg namelijk gisteren een brief van den koning van Holland, waarin hij over Willem den Zwijger schreef. Van nacht verscheen me deze groote held in een droom; de Zwijger was te paard gezeten, bleef bij mij staan en groette mij. Eensklaps veranderden paard en ruiter in een standbeeld en het was uw werk, waaraan ge de laatste hand legdet.' De Nieuwerkerke dankte de hertogin voor haar vleienden droom, waarop de vertelster met overtuiging zeide: 'Waarom onderneemt u dezen arbeid niet?' - 'Omdat ik geen groot artist ben.' - 'Wie weet: het werk maakt dikwijls den artist.'

In zijn atelier teruggekeerd, maakte De Nieuwerkerke een schets in klei, die zeer goed uitviel en ook door zijn leermeester Marochetti bijzonder geprezen werd. De beeldhouwer ging er mee naar Den Haag, naar onzen kunstlievenden Willem II. Deze was er ontzaglijk mee ingenomen en bestelde den kunstenaar het beeld in brons, dat nu de glorie en den luister van ons Noordeinde uitmaakt.

Volgens een ander verhaal moest het beeld eerst een hertog De Guise, later De Coligny en ten slotte Willem den Zwijger voorstellen. Hoe het ook zij, 'de rustige zit van den ruiter en de zoo hoogst natuurlijke voortschrijdende beweging van het paard kunnen niet genoeg bewonderd worden,' en bevestigen het oordeel van Pitre-Chevalier: 'Cette statue a placé M. le comte De Nieuwerke au premier rang de nos artistes.' Het beeld werd door koning Willem II plechtig onthuld 17 November 1845. Zijn vorstelijke mildheid schonk Den Haag dit sieraad, vóór nog de natie klaar was met haar beeld op het plein.

Van éen bloed.
(*Vervolg*.)

Ook bij de opzichterswoning kwamen de woeste soldaten. Dit gebouw was echter ontruimd. Ik had de naderende troepen bemerkt, en, daar ik alleen hun geen weerstand durfde bieden, vluchtte ik met uw moeder, u en den kleinen Gerhard dieper het bosch in. Ik bracht u naar een veilige schuilplaats, zooals ik geloofde; naar het dennenbosch, dicht bij den zoom van het woud. Toen ijlde ik langs nauw merkbare paden, mij alleen bekend, naar onze woning terug om te zien, wat dat gespuis daar uitrichtte. Het slot was verbrand, ons huis verwoest. De dierbaarste gedachtenissen van vader en moeder, grootouders, ja nog van onze overgrootouders - alles was verdwenen of lag in stukken en brokken op den grond.'

Na deze woorden stond de grijsaard op en nam een beschadigde leeren schee van den wand: 'Ziet ge,' zei hij, 'dat is het eenige wat ons overbleef. Het is de schee van een jachtmes, dat mijn grootvader eenmaal met eere droeg. Hij had het van den

zaligen bisschop Erich van Munster ten geschenke gekregen, toen hij den geestelijken heer bij gelegenheid eener jachtpartij het leven redde. Het mes hebben de spitsboeven meegenomen, want het was van kostbaar staal en de spits zoo fijn als een naald.

Ook haalden zij het zilver van de schee; slechts het leder wierpen zij in het bosch, waar ik het later terugvond en dat ik bewaar tot een eeuwig aandenken.

Dat was niet alles; het zou nog erger worden. In een droevige stemming keerde ik naar de schuilplaats terug, bij al het leed nog blijde, dat het dierbaarste, wat ik bezat, nog gespaard bleef - uwe moeder en de kinderen. Maar ik zag mij bitter bedrogen. Dichterbij gekomen, bemerkte ik, dat de boomen in het rond door sabelhouwen getroffen waren en hier en daar zag ik de sporen van rossen. Deze voerden tot mijn grooten schrik naar den schuilhoek. Ik sidderde van angst en kon bijna geen voet verzetten. Toch kwam ik eindelijk op de plek. Daar lag mijn vrouw. Zij had de oogleden gesloten en was blauw-bleek als een lijk; aan haar zijde laagt gij, een klein knaapje, van koude schreiende, maar springlevend. Ik sloeg geen acht op u en dacht slechts aan uw moeder. Ik greep haar hand, riep haar bij den naam, maar kreeg geen antwoord. Toen riep ik om uw broeder, Helaas! tevergeefs. In namelooze smart wierp ik mij op den grond, legde het oor op de borst mijner vrouw en luisterde, of ik het kloppen van het hart nog kon vernemen. Ja, zij leefde nog. ‘Goddank’ riep ik vol blijdschap uit, ‘mijne vrouw toch in leven!’ Haastig wendde ik alle middelen aan, om het vonkje leven, dat ik bespeurde, te behouden. - Zij sloeg de oogen op en vroeg mij op fluisterenden toon: ‘Zijt ge daar eindelijk? Waar is Gerhard?’

MUSICEERENDE POESEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. REICHERT.

‘Waar is Gerhard?’ Ik beefde bij die vraag, want ik kon denken, dat hem iets slechts overkomen was; maar God stond mij bij, dat ik mijne opgewondenheid onderdrukte. Anders ware uwe moeder op hetzelfde oogenblik gestorven. ‘De jager ontmoette mij in het bosch,’ zeide ik, ‘en is met mij hierheen gegaan. Wijl ik u in dezen toestand zag, heb ik hem met het knaapje naar het naastbijzijnde huis gezonden. Ik moest al mijn zorgen aan u besteden.’

Ik haalde iets ruimer adem, ziende dat deze woorden de zwakke vrouw geruststelden. Zij verhaalde mij thans, dat tijdens mijne afwezigheid de horden gekomen waren en haar mishandelden. Wat er verder gebeurde, wist zij niet.

‘O, Hendrik! Wat heb ik toen veel geleden! Haat en wraakzucht, smart en vertwijfeling woedden in mijn binnenste. En toch moest ik mijne smart bekampen ter wille uwer moeder. - Ik zocht, maar vond Gerhard niet, de knaap was voor altijd verdwenen. Mijne vrouw beterde, maar toen Willibald, de jager, zonder uw broer terugkeerde en ik gedwongen was uw moeder alles te zeggen, viel zij in onmacht en werd van dag tot dag zieker. Toen wij wederom de opzichterswoning betrokken hadden, stierf zij.

‘Zoo bleeft ge mij alleen over. Ik verzorgde u naar mijn beste vermogen en gij werdt een flinke knaap. O, indien gij wist, hoe lief ik u heb,’ riep de grijsaard

plotseling uit en' omarmde den jongen man. ‘O, als je het kon weten en och, of ik niet een nog zwaarder kruis om u, mijn kind, te dragen had!’

De vader zweeg een oogenblik, in diep nadenken verzonken. Dan sprak hij:

‘Hendrik, de menschen zeggen dat, als onze lieve Heer ons eenig leed overzendt, dit nooit alleen komt. Ik geloof, dat zij gelijk hebben. - Hebt gij zoo voor en na al gehoord, wat zij ginds in het dorp omtrent uw vader weten te vertellen?’

De jonge jachtopziener bedekte zijn gelaat met beide handen: ‘Laat dat, vader,’ zei hij, ‘zij meenen het zoo boos niet.’

‘Dat weet ik,’ antwoordde de oude; ‘zij mogen zoo spreken, want zij liegen niet. Na het afsterven uwer moeder-zaliger, kwamen die vlagen van zielelijden over mij.’

Het was een vreemdsoortig verschijnsel, dat men bij den grijsaard waargenomen had. Dikwijls zag men hem op klaarlichten dag eenzaam in het woud of bij een kruisweg staan of met ontsteld gelaat in de verte staren. Nog vaker gebeurde het, dat hij bij maanlicht door het bosch dwaalde zelfs in koude winternachten. Hij liep dan als iemand, die achtervolgd wordt, onrustig, dan hier, dan daar het pad verlatende, om in het kreupelhout een schuilplaats te zoeken. Wie hem bij dergelijke gelegenheden ontmoette, sloeg een kruis, hoezeer men anders ook den man eerde en hoogachtte. Overal heette het, dat de oude Herman de gave bezat, toekomstige dingen te kunnen vooruitzien. Wat hij echter meende te zien, openbaarde de grijsaard nimmer. Toch moesten het schrikkelijke dingen zijn. Want zoo vaak hij in dien toestand verkeerde, sidderde de oude van angst en ontsteltenis en er verliepen soms dagen en weken, vóór hij weer tot kalmte gekomen was.

Heden was het de eerste maal, dat hij over dit lijden sprak. Maar alsof het hem rouwde, daarvan gesproken te hebben, zeide hij: ‘Hendrik, ik wil je niet angstig maken. Wellicht is het een vergissing. Neen, doe wat uw voornemen was; Anna is godsdienstig en vlijtig. Bid veel, vervul uwen plicht en God zal met u zijn.’

De grijsaard weende; hij liep op de deur toe, doopte de hand in het wij waterbakje en drukte het teeken des kruises op het hoofd zijns zoons.

Hendrik liet zijn vader begaan; maar zijn vroolijkheid was voor dezen avond verdwenen.

Het eten was opgedragen; de jager en het oude moedertje kwamen binnen. Zij vroegen den jongen opzichter naar zijn reis en - heelemaal in strijd met zijn gewoonte - gaf hij slechts een kort antwoord.

Na den maaltijd, toen het vrouwtje en de jager in de keuken zaten, en de laatste het geweer poetste om het bosch in te gaan, sprak het moedertje: ‘Ik heb Hendrik al gekend, toen hij nog geen half jaar oud was, en nooit is hij zoo barsch geweest als dezen avond. Er moet hem een zware steen op het hart liggen. Laten wij een Onze Vader voor hem bidden.’

Zij knielden neder en baden; toen begaf de huishoudster zich ter ruste en Hubert, met het geweer op den schouder, stapte het bosch in.

(*Wordt vervolgd.*)
J. MEIJER.

Bij de Platen.

Vaarwel. -

Zoo menige zeemansvrouw en zoo menig zeemanskind waren weduwe en wees bij de terugkomst der vloot, welker afvaart zij vroolijk hadden nagestaard en nagewuifd. Bij even kalme zee en heldere lucht met even sterk schip en kloeke bemanning als nu haar man, zijn er zoovelen onder zeil gegaan, die bleven in de zee. Die ernstige bijgedachte, een gedachte, die zonder geloof, zonder Godsvertrouwen en zonder berusting in de goddelijke Voorzienigheid soms een wanhopende wezen zou voor de kustbewoners, kunt ge lezen op het ernstige gezicht der wuivende zeemansvrouw op onze plaat. Wat is de houding treffend van die liefdevolle echtgenoot en moeder! ‘Adieu!’ roept haar mond, en bidt haar hart. ‘Heer, wees hem nabij!’ smeekt zij stil met wuivend armgebaar. De kleine baas met zijn klompscheepje maakt intusschen zijn eerste vergelijkende zeemansstudie; o! als hij groot is, dan gaat hij ook zóó hard met zoo'n groot schip!

Musiceerende poesen. -

't Is vast aardiger er eens naar te kijken dan om er naar te luisteren, dat zang-kwartet, begeleid door de pianiste, die met haar zachte pootjes de toetsen drukt en aait. Maar om het zoo geestig afgebeeld te zien, dat is dan ook alleraardigst. Wat 'n guitige verbazing in die ondeugende oogjes om het muzikale wonderstuk!

Komt de vrouw des huizes niet als spelbreekster tusschenbeide, dan is het wis en zeker, dat de toetsen een beurt krijgen van elk der virtuozen.

[Nummer 42]

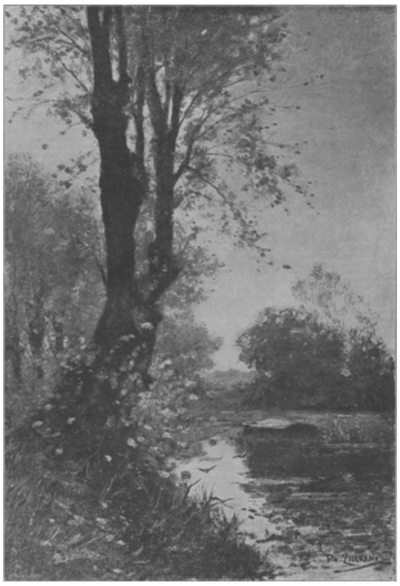

OCTOBER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PH. ZILCKEN.

October.
Naar de schilderij van Ph. Zilcken.

In 't liedje van 'Saartje, onze oude, goede baker' - uit het bundeltje thans verouderde kinderdichtjes van Hieronymus van Alphen - komt een klein jongetje voor, dat, als baker hem vraagt welk jaargetij hem 't liefst is, antwoordt: 'de herfst, want dan zijn de vruchten rijp: appels, peren, pruimen!'

Philip Zilcken, de schilder naar wiens werk vóórstaande herfstplaat genomen is, zou wellicht hetzelfde antwoord gegeven hebben, indien men hem er naar gevraagd hadde, minder om 't rijpe ooft dan wel om den prachtigen gloed, die in dat jaargetij als een verheerlijking hangt over de stervensstille natuur. Er is niets schooner dan een boschachtig landschap in herfsttinten, als beuken en eiken, iepen en linden te pronk staan in hun rijken dos van groen- en bruin-bronzig lommer, tegen welks donker fond een weelde van goud-geel welkende loovers een sprankeling als van zonnevonken strooit, en heel 't bosch een licht-feest viert tot laatst vaarwel aan het scheidend getij.

Dan is 't verkwikkend te wandelen langs mossige paden, waar 't kraakt en knapt onder de voeten van afgevallen blaren, die ritselend dwarrelen langs 't pad; dan is de lucht licht en aromatisch, de zonneglans kleurt zoo schoon het schittergroen kroos op den vijver en geluidloos door de dampige lucht scheert een vogel, wiens veeren blinken gelijk schemerend zilver.

Hagenaars als Zilcken kunnen van deze natuurpracht genieten in 't 'Bosch' of de Scheveningsche 'Boschjes'; den schilder trof de fraaiheid dezer Octoberboomen in de 'Loolaan' - het zoogenaamde 'Kleine Loo', waar hij zijn woning had. Hij maakte er behalve deze schilderij ook etsen naar; de eerste exposeerde hij te Chicago in 1893, waar ze verkocht werd. In Amerika wordt de Hollandsche kunst buitengewoon gewaardeerd en er is ook een koopkrachtig publiek, dat zich de warm-tonige schilderijen der moderne Nederlandsche school kan aanschaffen ter versiering zijner somptueuze salons. Er gaat een vreemdeling over 't algemeen weinig boven Hollandsche kunst en er wordt door onze in 't buitenland exposeerende meesters dan ook meestal aardig verkocht.

Natuurlijk kunnen bij-omstandigheden den verkoop bevorderen en dat gebeurt als onze schilders een flinken, goed-geöriënteerden collega tot vertegenwoordiger hebben. Zilcken werd menigmaal tot deze lang niet gemakkelijke taak geroepen en met zijn ervaringrijke menschen- en vlotte talenkennis, met routine en handigheid, slaagde hij steeds bovenmate. Want hij is niet alleen een knap schilder en talentvol etser - dat is vervaardiger van in koper gereproduceerde schilderwerken van oude of moderne meesters, - maar ook een intelligent kunst-criticus, een boeiend en levendig causeur over schilders en schilderwerk, oud porselein en antiek koper, kortom over die velerlei fraaie en merkwaardige zaken van oude handwerkskunst, waarmee rijke liefhebbers hun salons en liefhebberende artisten hun atelier plegen te verlevendigen.

Zilcken-zelf is een hartstochtelijk en delicaat verzamelaar, een cosmopolitisch man, fijn van geest en gevoelig van ziel, gelijk zijn etsen naar beroemde meesterstukken bevestigen; vaardig met penseel en etsnaald, welke eigenschap hem te pas kwam op zijn vele buitenlandsche reizen, waar hij, wat hem om schilderachtigheid trof, vlug en levendig in plaat bracht; en bovenal begaafd met een

aanvoelingsvermogen, welks eenige subtiliteit hem in staat stelt de rake reproducties te maken waarin het karakter der oorspronkelijke werken zoo helder weerspiegelt.

Aan dezen arbeid, en dien zijner oorspronkelijke etsen, dankt Zilcken zijn goeden naam als zwart-en-wit-kunstenaar; onze plaat doet ons, zij 't ook zonder den luister der kleur, die het origineel vertoont, Zilcken als Hollandsch schilder kennen.

Prinsesje,
door
Daniella.
(*Vervolg*.)

Eens op een avond dat Irène Max weer ontmoette bij mevrouw Lindhorst en deze een oogenblik de kamer verlaten had, zei ze: ‘Hoe meer ik uwe tante leer kennen, hoe liever ze mij wordt. Zou haar voet altoos over rozen gegaan zijn? Mij dunkt van wel, telkens die teleurstellingen, al die kleine plagerijen van het noodlot, ze verbitteren zoo: de engelen zijn goed, omdat ze gelukkig zijn. Men kan niet goed blijven zonder een beetje zonneschijn en vreugde.’

‘Maar de engelen zouden nooit engel gebleven zijn, als ze niet tegen den opstand waren geweest.... En zou er werkelijk wel één menschenleven zijn, waarin nooit het gelukzonnetje scheen? Ik geloof het niet. Zeker, dat zonnetje gaat nu en dan eens schuil achter een donkere wolk, die het geheel aan het gezicht onttrekt, maar wie steeds het oog omhoog weet te houden, ziet het weder verschijnen en dan verwarmen de stralen eens zoo heerlijk, schijnt het dubbel zoo liefelijk, omdat men het gemist heeft. Ik voor mij geloof, dat verdriet de ziel loutert, wanneer men er slechts aan denkt een blik in zich zelven te slaan en zich af te vragen: heb ik dat zonnetje niet zelf verdreven? In vreugde zou men misschien nooit tot die zelfkennis komen, zich nooit zelf eens aan de ooren trekken, en toch hebben de meesten van ons dat wel eens noodig.’

Irène had stil zitten luisteren en staarde nadenkend voor zich. Hoe trof haar de waarheid en de nobele zin uit deze eenvoudig uitgesproken woorden. Naast eerbied voor dat edele, dat ware in hem, bloeide er langzamerhand eene sympathie voor hem in haar op, die steeds zou toenemen. Zij spraken nooit over Gerard en toch - hoe dikwijls had die naam hun op de lippen gezweefd!

Het bleek, dat de zaken van den bankier Van Dalum nog erger in de war waren dan menigeen aanvankelijk gedacht had. Irène was meerderjarig verklaard op haar uitdrukkelijk verlangen en haar moeders erfdeel had zij opgeofferd, om den naam van haar vader te redden. Zij had dit niet gedaan zonder bitterheid. Nog steeds stond als een dreigend spook voor haar dat eene woord: ‘Armoede.’ Wat moest er van haar worden, waar was ze goed voor? Uitgaan, ontvangen en toiletmaken was, met een beetje pianospelen, het eenige wat zij kon. Zij had steeds bevolen, nooit gehoorzaamd. Nooit had zij haar best gedaan haar luimen en grillen te bedwingen en nu zou zij zich onvoorwaardelijk moeten schikken naar eene misschien lastige gebiedster. De overplaatsing van Max was afgekomen. Het had hem moeite gekost dit aan Irène te zeggen: hij wist, dat ze hem missen zou. En hij? O, hij bewonderde haar reeds zoo, dat meisje met al haar fouten, dat nooit trachtte zich zelve in een beter licht te stellen en dat nooit onvriendelijk was, als men haar op haar feilen attent maakte. Zij kon

zich zelf nu en dan kinderlijk verheugen over hare vorderingen in geduld en zuinigheid - en vooral die zuinigheid was eene kunst, wier beoefening veel inspanning vorderde.

Mevrouw Lindhorst, kalmer en niet zoo jeugdig opgewonden als Max, moest ook bekennen, dat het onkruid wel welig getierd had, maar dat het goede koren toch nog op vele plaatsen niet verstikt was. Geheel alleen zijnde, had zij dikwijls gewenscht iemand bij zich te hebben, maar er was niemand in hare naaste omgeving, die zij had durven vragen haar eenzaam en stil leven te deelen. Het kwam nu meer dan eens bij haar op, Irène bij haar een thuis aan te bieden, tot zij iets anders zou vinden, een vroolijker omgeving. En eens, dat het jonge meisje haar hielp met het vervaardigen van kleertjes voor arme kinderen, nam tante de gelegenheid waar er over te spreken met Irène.

‘Wat zou ik je missen, als je wegging, liefje! Ik ben er zoo aan gewend geraakt, je jong, frisch gezichtje voor me te zien en nu we elkaar gevonden hebben, zou ik je zoo graag willen houden. Ik heb soms zulk een verlangen naar wat jongs om mij heen, het doet mij zoo weldadig aan - zou jij, althans tot je wat beters vindt, mijn dochtertje willen zijn? Je voor goed te vragen, dat durf ik niet.’

Een blos van vreugde was op Irène's wangen verschenen. Eerst kon zij niet antwoorden. Toen, als in een losbarsting van het overvolle gemoed, sloeg zij de armen om mevrouw Lindhorst's hals en tusschen een vloed van heerlijke tranen, zooals zij misschien nooit geschreid had, stamelde zij:

‘Wat bent u goed! O, zeg nog eens, dat u me missen zoudt! Zijn er dan toch menschen, die me liefhebben? Dat, dat is het waaraan ik behoefte heb, waar ik niet buiten kan, maar ik heb het nooit geweten in mijn marmeren paleis, dáár was alles koud en hard,’ en mevrouw Lindhorst tot zich trekkende op de canapé: ‘U zoudt mij niet durven vragen bij u te blijven? U vindt het te eenzaam, te stil voor mij? Maar gelooft u dan niet, kunt u niet begrijpen, dat ik u beschouw als een schutsengel, die de zilverwitte vleugelen heeft uitgebreid over mij, arm menschenkind? Wat schijnt me die levensweg aan uwe zijde heerlijk, ik de lichamelijke kracht om u te steunen, en u mijn goede geest, mijn leidster. Maar voor u is de taak het zwaarste, want ik voel het maar al te goed, hoe mijn luimen en grillen mij nog beheerschen: er dansen nog zooveel zwarte duiveltjes om mij heen, die mij telkens bij den neus hebben.’

Zoo werd er besloten, dat Irène voortaan de huisgenoote zou zijn van mevrouw Lindhorst. De oude dame had niet met Max over haar verlangen Irène bij zich te nemen willen spreken, voor zij haar zelf gepolst had. Zij wilde niet, dat er invloed op het jonge meisje uitgeoefend werd. Nu kon zij het hem vertellen en met een blosje van blijde opwinding op het gelaat, keek zij, in de veranda gezeten, verlangend uit of de vierkante figuur met het energieke, eerlijke gezicht van haar neef zich nog niet vertoonde. Hij kwam laat vandaag. Wat zou het toch stil worden, als zijn vroolijke lach niet meer zou klinken in haar woning! Gisterenavond had hij haar verteld, dat zijn overplaatsing afgekomen was. Tante had zoo gehoopt, dat er voorloopig niets van zou komen. Eindelijk kwam hij, het hek knarste, zij hoorde het kraken der kiezelsteentjes, daar knikte hij haar toe. Wat keek hij ernstig en, nog eens kijkende of die stoel zoo ook gemakkelijk voor hem stond, dicht bij den haren, als uitlokkende tot een vertrouwelijk gesprek, riep ze, vol innige genegenheid uit: ‘Zoo, mijn jongen, je bent laat!’

‘Verlangde u naar mij, tantetje? Dat mag ik hooren, dat zeggen de menschen niet alle dagen tegen mij. Wat zit u hier toch gezellig en mijn stoel zoo dicht bij den uwen, mijn sigaartje al gereed - 't is jammer, dat ik geen geheimen te verhandelen heb; ik

geloof in zulk een omgeving, vol van dien heerlijken bloemengeur, met dat lekkere glaasje port voor me en dat lieve menschje naast me, zou ik mede-

deelzaam worden. Ik vrees dat, als ik goed en wel zit, ik hier niet meer wegga. Kan ik blijven eten?'

'Die vraag heb ik voorzien! Heerlijk, dat de rat zoo gemakkelijk in de val loopt. Ik vind het erg gezellig je hier te hebben en al tracht ik mij zelve nog zoo dikwijls voor te zingen, dat je eigenlijk een heele nare jongen bent, die moedwillig hier vandaan gaat, toch gelukt het mij niet boos te worden op mijn bolsterige kastanje. Maar weet je, je plaats dáár leeg te zien, dat zou mij erg zijn. Ik vind mij zelve nu niet zóó amusant, om graag altijd alleen te willen zijn. Raad eens, wie dat plaatsje in zal nemen?'

'Tante, ik zie het aan uw neus, u hebt weer iets heel goeds gedaan. Ik wist, dat het komen zou: dat plaatsje zal voortaan ingenomen worden door Irène.'

En opstaande boog hij over 't kleine vrouwtje en gaf haar een hartelijken kus.

'Dáár, dat is mijn dank. Waarom ben u toch zoovéél vóór mij op de wereld gekomen? Wist ge dan niet, dat er eens een Max Verbrugge zou komen die zoo'n vrouw moest hebben?'

***

'De engeltjes schudden hun bedjes op, ziet u dat wel, juffrouw Bettie? Dat treft onze gast niet!'

'Wie weet of morgen niet alles vastgevroren is, Jan, en wat is het huis dan mooi en vriendelijk, als de lieve zon alles met diamantpoeder bestrooid heeft.'

'En al was het nu eens heel regenachtig, koud en mistig, Prinsesje, - juffrouw Bettie ging de ouden nog niet heel best af - dan zou je het nog mooi vinden, geloof ik, is 't niet?'

'Zoolang het zonnetje van binnen schijnt, wel, Jan,' antwoordde Bettie lachend. Zij kon het zich best voorstellen, dat de oude, trouwe oppasser van den generaal wel eens vergat, dat zij niet meer het kleine Prinsesje was en verre, van er zich over te ergeren, luisterde ze graag naar dien naam.

De gast, die op Lindenhof verwacht werd, was niemand anders dan Gerard van Drommen. De kennismaking tusschen hen was sedert zes weken hernieuwd en ook niet hernieuwd, zooals men het nemen wil: zij had hem teruggezien en gesproken, hij had ook met haar gesproken, maar haar niet gezien - dat klinkt vreemd en toch is het waar, zooals weldra duidelijk blijken zal.

Gerard was uit Indië teruggekeerd en werd in Breda met open armen overal ontvangen, gezellig, aardig als hij was, 'n knappe jongen. Menig jong meisjeshart klopte sneller, wanneer de flinke, door de Indische zon bruin verbrande zoon van Mars in de nabijheid was. Dat scheen hem echter koud te laten, want blonde of bruine, groote of kleine meisjes, hij was tegen allen even lief en vriendelijk, galant en ridderlijk.

Moedertje Van Drommen was niet blind, zij keek integendeel erg goed uit de vroolijke, kleine oogjes en zij vond het aardig, dat haar eenige zoon succes had. Welke moeder zou dat niet? Maar zij werd oud en ze zou heel graag zien, dat Gerard vóór haar dood een lief meisje vond. Zij wist er wel een, maar koppelen, neen, dat zou ze niet doen; als de slimme vos zoo iets merkte, dan zou er niets van komen en toch.... maar, neen, ze wist iets beters. Over veertien dagen zou er een bal masqué

plaats hebben. Daar zou hij heengaan. Dan zou zij als tooverfee daar met Prinsesje als Asschepoester ook verschijnen en om twaalf uur, geen bidden of smeeken zou helpen, zou ze verdwijnen met haar petekind. Ze zag zich reeds gekleed als de tante van het blonde kind uit de tooverwereld. Een groote, wijde, groene mantel zou haar kleine, dikke persoonlijkheid omhullen, een verlakt punthoedje haar hoofdtooi zijn en in de hand zou zij houden haar tooverstaf. Wat zou Prinsesje er heerlijk uitzien in witte zijde, met den gouden diadeem op de blonde haren. O, dat zou verrukkelijk zijn!

En het scheen alles goed te zullen treffen, want Gerard ging eenige dagen naar zijn getrouwde zuster in Den Haag, waar nu ook zijn vriend Max in garnizoen was, en zou eerst laat thuis zijn den avond van het bal, zou zich dan nog moeten kleeden.... ééne zaak was nog moeilijk en daar had ze niet aan gedacht, wat zou pa wel zeggen? Dat Prinsesje kwam, nu ja, dat zou voor hem ook eene vreugde zijn, maar dat geheimzinnige dier komst, hoe zou hij dat vinden en zou hij niet aan haar verstand gaan twijfelen, als zij hem vertelde, dat zij, zijne eerzame, oude huisvrouw, nog verkleed naar een bal masqué wilde gaan en dat nog wel zonder hem? Want o, ze kon hem niet gebruiken, in het geheel niet, hij zou in staat zijn haar te verraden, dan zou hij alles in de war kunnen sturen door zoo heel glunder tegen zijn zoon te zeggen: ‘Ken je dat dikke oudje niet?’ Neen, dat mocht niet! Maar er van weten moest hij toch wel: zij kon Prinsesje niet binnensmokkelen en 's avonds niet uitgaan zonder hem in 't geheim te nemen.

Eerst had papa Van Drommen het hoofd geschud en een ‘maar, moeder,’ laten hooren, maar ze had blijkbaar zoo'n pret in de grap en stelde hem Prinsesje's rose gezichtje, schitterend van vreugde, zoo duidelijk voor oogen, dat ook hij niet kon nalaten te lachen en toen, ja, toen was hij verloren: hij werd bondgenoot.

En als een paar oude samenzweerders zaten ze het plannetje te bepraten, nu en dan klonk er een lach zoo vroolijk door de kamer, dat ze elkaar als verbaasd over dat plotseling opflikkerende jeugdige vuur, half verwonderd, half kinderlijk-verheugd aanstaarden.

Moeder Van Drommen schreef er zelf den generaal over, die eerst groote oogen opzette, maar het plan erg aardig vond. Zeker, Prinsesje moest dat pretje hebben. Hij zelf, zoo schreef hij, zou met haar naar de stad rijden en dan mocht ze het sprookjespakje bestellen, zoo mooi als zij het maar hebben wilde - en zoo was het geschied.

Zij was 's middags aangekomen. Vadertje had haar in een zorgvuldig gesloten vigilante thuis gebracht, alsof hij een gevangene van den trein haalde en zij had dol, dol-gezellig met de oudjes zitten praten, van opwinding had ze bijna niet kunnen eten en daarna had moedertje haar naar boven gebracht en met haar alle pracht voor dien avond op haar bed uitgespreid. Daar waren ze, de kleine, witsatijnen muiltjes; ze zouden best voor de voetjes van de tooverprinses hebben kunnen dienen. Nog nooit had Bettie een werkelijk bal meegemaakt. Als verrukt staarden de groote, blauwe kijkers op die heerlijkheden en liefkoozend streek ze met de hand over de zachte, witte zijde van haar met-zilver-geborduurd feeënkleed.

Nog stond zij met moedertje Van Drommen in bewondering voor al het schoons, toen ze de voordeur hoorde opengaan. Als een, die zich van niets kwaads bewust is, was de moeder haar zoon te gemoet gesneld en Bettie hoorde zijn vroohjke stem in de gang, ze meende zelfs een hartelijken kus te hooren klinken. Was dat nu zijn stem? Die zou ze niet meer herkend hebben. Hoe vol, hoe mooi klonk ze!

Zij was reeds lang gekleed. Het lange haar golfde tot op haar heupen, de zijden sleep ruischte over den grond en nog hoorde zij op de kamer naast de hare, waar Gerard zich gereed maakte voor het bal, het eene vroolijke deuntje na het andere fluiten.... Eindelijk daar ging hij. Zij hoorde zijn sabel nog even kletteren tegen de leuning van de trap, dan nog eens op de steenen van de gang, dan hoorde zij hem beneden nog praten en eindelijk ‘dag, moedertje, tot morgen!...’ het ratelen van een rijtuig, en weg was hij

(*Wordt vervolgd*.)

Het zilveren feest der Gregorianen.
(*Slot*.)

‘Maar nu het *Heden*. - Uit nacht werd het allengs licht; na eindelooze moeite en fellen strijd, na velerlei onspoed en tegenwerking werd het licht, gestegen tot de glorierijke namiddaghoogte van den heuglijken feestdag! En zoo staat daar nu onze jubileerende *St.-Gregorius- Vereeniging* met haar bloeiende afdeelingen, haar onvermoeide arbeidskracht en -lust!

Zie de afleveringen van haar orgaan, het *St.-Gregorius-blad;* welk een schat van nuttige wenken en practische wetenschap, wat een rijkdom van repertoire in de bijlagen! Hoe is het koraal verrezen in nieuwen luister, de liturgische geest wakker geworden, het eenheids-gevoel met den heiligen ritus der Kerk verdiept en verinnigd! Daar zijn een rij van schitterend geslaagde Algemeene Vergaderingen: weelde- en gloriedagen, echte wapenschouwingen - gelijk Windthorst zei van de Katholiekendagen, - groote paraden met haar keurbenden; onschatbare cursussen, waar schatten van wetenschap worden weggeschonken en dankbaar ontvangen; universiteiten van kerkelijk-muzikale wetenschap zijn ze, Nederlandsche conservatoria voor liturgische muziek! Daar staan rijen van mannen, geschoold door de Alma Mater, de goede *St.-Gregorius- Vereeniging:* zangers, dirigenten, organisten, componisten; ze brachten hun gaven velerlei aan de moeder, die hen kweekte; zij juichen, danken God op haar feest, zij brengen hulde en dank aan onze doorluchtige kerkvorsten, die hen aanmoedigden en steunden.

Dank komt ook toe aan de strijders zelven, en dan - hier wendde de spreker zich tot den voorzitter - vóór en bóven allen aan *den* strijder, den strijder der eerste ure, ja, den heros van dit feest, aan *Monseigneur Lans!* Eere wien eere toekomt: de *St.-Gregorius- Vereeniging* is onze voedstermoeder, maar ze is *uw* kind. *Gij* hebt ze ten doop geheven, beschermd, grootgebracht met teere liefde, maar ook met mannelijke kracht; gestreden hebt Gij voor haar, u bewust van uw roeping, met vasten moed, met beleid en klem van grondige wetenschap, met altijd-vaardige strijdvaardigheid. Vóór en boven en onder ons allen waart *Gij* het hoofd en het hart: Gij joegt ons het warme bloed uwer geestdrift en bezieling door de aderen, aan u... wat zeg ik - neen, verre boven onzen armen dank - voor uw heilig werken het loon van Boven!’

't Behoeft niet vermeld te worden, dat op het hooren dezer welverdiende en met gloed uitgesproken huldigingswoorden een applaus uit de vergadering opsteeg, dat de wanden daveren deed, ter eere van den algemeen beminden en diepgewaardeerden President.

‘Dank - zoo ging de Spreker voort - dank aan de eerste medemannen, vóórmannen, pioniers: pastoor *Leblanc*, de paters *v.d. Heuvel* en *De Sonnaville;* dank aan de koordirecteuren: aan *Ponten* te Zwolle en *Brugman* te Amsterdam, Pater *Bogaerts*

en zoovelen, tè velen om allen te noemen; aan de componisten: Pastoor *Jansen* te Beemster, *Vranken, Besouwen, v.d. Elsen*, Pater *Haagh*, dé beide *Pontens*, den jongen *Franssen*, den ouden *Beltjens;* aan de leeraren der cursussen; gansch bijzonder dank aan den *man onder duizend*, dien ik bij geen categorie mocht beperken, omdat hij in iedere thuis behoort; aan den universeele; den leeraar, director, schrijver, componist, wiens rijke Godsgave even helder parelt in het simpele lied als ze daarheen bruist in het oratorium of machtig ten hemel bazuint in de majesteit van het *Te Deunt;* aan den nederige, die onder bedreiging met zijn ongenade mij verbo-

HAROEN AL RASCHID'S GEZANTSCHAP VOOR KAREL DEN GROOTE TE AKEN.

den heeft zijn naam te noemen en wiens naam noch hooge qualiteit ik hier noemen zal, doch wien te danken ik u allen verzoek met een zijner waardige ovatie...' De laatste zin was begonnen, toen een spontaan gejubel door de zaal klonk en aller oogen zich vestigden op den jeugdigen priestercomponist, wiens naam te zeggen hier noch verboden is, noch onbescheidenheid heeten kan, op den eerw. heer *J.A.S. van Schaik*, secretaris van het Aartsbisdom. Wat deze priester deed voor de goede zaak der kerkmuziek, weten in vollen omvang slechts weinigen; God spare hem voor de glorie van den Nederlandschen kerkzang!

't Gejubel kwam langzaam tot stilte; dan sprak Pastoor Schmeitz ten slotte een opwekking tot alle Gregorianen om moedig en standvastig te volharden, propaganda te maken voor de goede beginselen; tot de priesters om te zorgen voor waardige muziek in hun kerken; wat wordt er niet een geld besteed aan schoone polychromeering, waarom niet wat moeite gedaan voor een behoorlijk koor? De kerkmuziek der toekomst zij heilig, kunstschoon, algemeen; laten wij den gouden tijd van *Ockeghem* en *Lassus* gedachtig, naar het woord onzer geliefde Koningin-Moeder, waarlijke grootheid toonen in de dingen, waarin ook een klein volk groot kan zijn. Laten wij niet werkeloos blijven nederzitten, zelfgenoegzaam en trotsch op behaalden triomf, maar strijden blijven, want strijd is leven; strijden met het woord van den strijder, den zanger, die zich 't *Credo-Pugno* tot strijdleus koos:

Wie slaaf is blijv' slafelijk slapen,
De vrijen van Christus gaan uit!'

Is het wonder dat Pastoor Schmeitz met zijn geestige, gloedvolle woorden aller harten in vuur en vlam zette voor de goede zaak?

***

's Avonds kwamen we weer in de kathedraal bijeen voor uitvoering en Lof; daar werden door een klein koor onder leiding van den eerw. heer Van Schaik strofen uit de *Veni Creator* voorgedragen en uit de votiefmis van den H. Geest de wisselende gezangen, alles met een klaarheid van klank en perfectie van voordracht als we slechts zelden hooren mochten; daar werden door 't kathedrale koor, onder P.J. Jos. Vranken's leiding motetten van oude meesters uitgevoerd: het *Alma Redemptoris* van Anerio, het *Ave Regina* en *Salve Regina* van Lassus, het *Regina coeli* en *Ave Regina* van Palestrina, - 't laatste acht-stemmig - zóó subliem, dat het de bewondering van vele, ook niet-katholieke, muziekkenners hoog gespannen hield.

En daarna kregen we werken van levende meesters, allen Nederlanders, als: *Sacerdotes Domini* van Antoon Ponten, *Kyri*ë uit *Missa in hon. S. Silvestri* van J.S. Ponten, *O quam suavis est* van Pater Van den Elsen, (Ord. Praem.), *Joseph fili David* van Franssen, *Homo quidam* van Pater Haagh, (C. SS. R.), *Qui manducat* van Bots, terwijl onder het Lof Mgr. Lans' *O Salutaris Hostia*, Prof. Van Besouwen's *Magnificat,* Van Schaik's *Te Deum* en Past. Jansen's *Tantum Ergo* en ten slotte een Gregoriaansch *Laudate Dominum* werden ten gehoore gebracht.

Was 's morgens Vranken met zijn, door den bekwamen organist der kathedraal W.P.G. Oosterbaan, smaakvol begeleide, Mis, 's avonds was Van Schaik de held;

niet alleen door het meer omvangrijke zijner compositie, maar bovenal door kracht van machtige inspiratie, van echt kunstenaarstemperament, dat de aanwezigen onweerstaanbaar boeide.

't Is met geen woorden weer te geven hoe overweldigend grootsch de heerlijke hymne klonk onder de gewelven; hoe geestdriftig de jubel schalde van dit Hooglied der triomfeerende ziel. En wat was de uitvoering schoon! Heel den dag hadden die oudere en jonge zangers gezongen, en hun krachten niet gespaard voor dit imposante slot, en toch - hoe voelden wij den gloed der bezieling in hun zingen, de liefde voor dit werk van den geëerbiedigden priester, den ijver om zoo volmaakt mogelijk zijn intenties te vertolken! Hulde aan het koor, dat zóó zijn componist waardig bleek.... den toondichter zelven te huldigen voegt niet onze leekenbewondering.

We herinneren ons dat *Sanctus* voor drie solostemmen - sopraan, alt, tenor - glasteer als van Serafijnen; dat *Te ergo quaesumus* als van in deemoed neergezegen hemelingen.... waar zulke componisten opstaan is de toekomst onzer kerkmuziek in veilige handen.

Maar Van Schaik heeft medestanders, die, ieder naar den aard en de mate zijner gaven, medewerken om het repertoire van Nederlandsche kerk-toonwerken te verrijken, en zij allen geven recht op goede verwachtingen.

Met een Gregoriaansch ‘Laudate Dominum’ werd de feestdag passend besloten, maar tot het uur van scheiden sloeg waren de feestende Gregorianen bijeen in prettig en ongedwongen samenzijn, geestelijken en leeken, onder muziek en zang en vroolijken kout. En menige hulde werd ingezet en hartelijk toegejuicht, menige goede wensch gesproken voor de toekomst der *Nederlandsche St.-Gregorius- Vereeniging*, opdat zij onder Gods zegen groeien en bloeien moge naar de glorie van de gouden jubelkroon.

MARIA VIOLA.

Haroen al Raschid's gezantschap voor Karel den Groote.

Er zijn weinig groote historische namen, waaraan de verbeelding en romantische verdichting van latere tijden zoo'n stralenden luister heeft verleend als de namen van Karel den Groote en zijn tijdgenoot Haroen al Raschid, kalief van Bagdad.

Evenals Karel de Groote, de majestueuze beheerscher van het Westen bij 't nageslacht gevierd werd als het ideaal van ridderlijkheid en vorstenfierheid, en gelijk om hem en zijn Paladijnen zich al spoedig een gansche sagen-kring vormde, - zoo verhaalden in het Morgenland de latere geslachten met grenzenlooze bewondering van de pracht en heerlijkheid der kaliefstad Bagdad, van den rijkdom, luister en weelde aan het hof en van de wijsheid en rechtschapenheid van Haroen den Rechtvaardige. Laat het nu waar zijn, dat de vierschaar der geschiedenis voor een goed deel die opgesmukte overdrijvingen en loftuitingen van dichters en sprookvertellers onverbiddelijk naar het gebied der fabelen verwijst, dit staat vast, dat Karel de Groote en Haroen al Raschid de machtigste en roemruchtigste heerschers van hun tijd waren, deze in het Oosten, gene in het Westen.

Ook houden alle geschiedschrijvers het boven twijfel verheven, dat beiden van elkaar afwisten en in goede verstandhouding met elkander stonden. Oude kronyken verhalen, dat zij over en weer gezantschappen en geschenken zonden. Karel de Groote vaardigde namelijk in het jaar 797 een gezantschap van drie vorstelijke personen af met groote geschenken voor Haroen al Raschid met de bede, dat de pelgrimstochten

der Christenen naar het Heilige Land geen stoornis zouden ondervinden. Twee dezer gezondenen stierven onderweg, de derde bereikte het doel van zijn tocht en werd door den kalief zeer hoffelijk ontvangen. Haroen al Raschid willigde niet alleen de bede zonder eenig voorbehoud in, hij wilde ook een bewijs leveren van zijn hoogachting en vriendelijke gezindheid en gaf den gezant op de terugreis een Turksch gezantschap tot geleide met keur van geschenken voor den keizer: apen, balsemolie, specerijen, velerlei zalven, verven, reukwerken en kruiderijen, veelkleurige zijden gewaden en prachtige tapijten van zeldzame grootte en kostbaarheid. Ook was er een wonderlijk kunstig samengesteld metalen uurwerk bij.

Deze urenmeter bestond uit een wateruurwerk, dat een wijzer, twaalf koperen kogeltjes bevattend, langs de cijfers der ronde plaat bewoog, zóó, dat naar gelang het één, twee of drie, enz. uur was, een, twee of drie enz. kogeltjes met een helderen klank op een marmeren bekken rinkelden, aldus den dienst doend van een slaguurwerk. Ook waren er onder de geschenken, naar Aken vervoerd, twee koperen kandelaars, uitmuntend door zeldzame grootte en zeer kunstig drijfwerk.

In 801 bereikten de gezanten het doel van hun tocht. Treffend schoon stelt onze plaat op blz. 336 het oogenblik der ontvangst door keizer Karel voor. In de rijke troonzaal van het keizerlijk paleis zit Karel, aan zijn linker zijn lievelingsdochter Gisel, terwijl ter rechterzijde zijn dochter Rothrude zich over zijn schouders neigt. 's Jaars te voren was zijn vierde gemalin Luitgardis gestorven. Daarnaast staat zijn oudste zoon Karel, reeds in 811 overleden, verder groepeeren zich rondom den troonzetel de Rijksgrooten. Op de treden van het hooge gestoelte zien wij de Muzelmannen de kostbare gaven des kaliefs uitstallen voor de blikken des keizers, die met echt majestueuze houding en kalm-fier gelaat al de weelde dankbaar aanvaardt.

Natuurlijk waren de tijden nog niet rijp voor een nauwere verbinding van Morgenen Avondland, en had dit gezantschap geen staatkundige beteekenis.

Jammer dat Haroen al Raschid, de man, die zich den afgod van zijn volk had weten te maken en daardoor den fabelachtigen held van menig verhaal uit de ‘Duizend en een nacht’, twee jaren later, in 803, zulk een smet op eigen glorie wierp, door zijn hartstochtelijk wantrouwen en wreedaardig vermoorden van zijn vroegere vrienden, de Barmeciden, het aanzienlijke Perzische geslacht, waaruit Haroen's vizieren stamden. Later trok hij zelf te velde tegen oproerlingen in Khorassan, maar hij bezweek tengevolge eener beroerte in de stad Tus in het jaar 809.

Van éen bloed.

II.
De bruiloft.

Drie weken waren voorbijgegaan, toen een eigenaardige processie naar het dorp toog, waar, in de parochiekerk de jachtopzichter en zijn bruid door den priester in den echt zouden worden verbonden.

Voorop zag men een met tallooze bloemen versierden wagen, beladen met een menigte huisbenoodigdheden. Hoog boven al deze schatten fladderde eene witte, met gouddraad doorstikte, vaan vroolijk in de frissche morgenlucht. Op dezen wagen zat Anna, de bruid van den jachtopzichter. Zij pronkte in haar beste kleederen, uit een zware stof geweven; over de borst hing het groote zilveren kruis aan een fluweelen band en uit de stijve huif kwam haar jeugdig gelaat met de lichtblauwe oogen en het

vlaskleurige haar weemoedig uitkijken. Zij weende, trots het zwaaien van hoeden en het gejuich der knapen, die ter zijde van den wagen op zwaargebouwde ploegpaarden reden. Dat zij weende, bracht het landelijk gebruik mede. Wellicht, dat het haar ook ernstig gemeend was; want menig meisje valt het zwaar de blijde jeugd vaarwel te zeggen en de plichten en zorgen der huisvrouw tegemoet te treden. - Nog volgde een wagen, waar-

op de bruidsjuffers en buurmeisjes gezeten waren.

Het was nog vroeg in den morgen, hoogstens zes uur. De zon scheen over de heide en spiegelde zich in de dauwdroppels, welke aan de hazelaars hingen en in de braamstruiken, hier en daar boven het heidekruid uitstekende.

Thans sloeg het gezelschap den weg naar het bosch in. Het duurde niet lang of deze werd zoo smal, dat er nauwelijks voor de wielen plaats overschoot. Aan weerszijden stonden forsche eiken, die hun knoestige takken tot een donkere gang vereenigden. Nu hier, dan daar kwam een der takken met den wagen in aanraking en de bladeren veroorloofden zich zelfs de vrijheid de huif der bruid te beroeren.

Eindelijk werd het lichter; de weg verdeelde zich in twee armen, welke een kamp omsloten. Op den driehoek stond een groot kruis, dat in den Zweedschen oorlog moedwillig beschadigd was, en nog altijd in denzelfden toestand verkeerde. Of de vrome spreuk op het voetstuk de krijgsknechten geprikkeld had?

Het luidde:

> ‘God kent u; huichel daarom niet!
> Hij weet wat in uw hart geschiedt,
> Wie hier niet bidt met vromen zin,
> Hij oogst geen weldâan voor zich in!’

Bij dit kruis stegen de knapen van het paard en baden aandachtig een ‘Onze Vader’ voor de bruid en haren bruidegom. Daarna bestegen zij hun ros weer; een hunner nam de paarden bij den toom en voerde ze den linkerkant uit; een andere ruiter, een flink opgeschoten jongen, maar met weekelijke trekken en een kleinen mond, den Munsterlanders eigen, reed naar de bruid. Het was Anna's broeder Bernard.

‘Hierlangs komen wij bij de kerk,’ sprak hij tot zijne zuster. ‘Maar kijk dien kant even uit - ziet ge in de verte die hooge eiken? - Daar ligt uwe toekomstige woning.’

Na deze woorden drukte hij het paard de sporen in de zij en reed vooraan. De bruid zag nog langen tijd naar de eiken, waar zij het huis van den jachtopzichter poogde te ontdekken.

Intusschen naderde men akkers en weiden, en op het oogenblik, dat het slagwerk van den toren het zevende uur aankondigde, trok de stoet het dorp binnen. De knapen stegen af en schikten de kleeren goed; Bernard naderde zijn zuster en hielp haar van den wagen. Zij knoopte de banden der huif opnieuw, nam den rozenkrans in de hand en nadat de bruidsjuffers zich aan haar zijde geschaard hadden, begaf zij zich met haar gevolg ter kerke.

Voor het portaal wachtte de bruidegom, eveneens omringd door zijn volgelingen, haar op. Hij droeg een groen jachtkostuum met vergulde knoopen, van boven zoover open, dat de sneeuwwitte halskraag goed in het oog viel. Maar meer dan door de kleeding onderscheidde de statige man zich van de jeugdige gezichten der andere jongelieden door zijn gebruinde wangen en donkerrooden baard.

Het huwelijk was voltrokken; Anna en de vrouwelijke gasten bestegen den wagen, onderwijl de jongelui te paard sprongen. De bruidegom bleef alleen bij den ingang der kerk staan en wachtte op zijn vader en den eerwaarden heer pastoor. Nadat dezen de kerk verlaten hadden, geleidde hij hen naar een der rijtuigen en keerde dan naar den wagen der bruid terug. Hij alleen moest den weg naar het jachthuis te voet afleggen - zoo was het de gewoonte in die streek.

Onderweg richtte Hendrik dikwijls het oog op zijn vader. De grijsaard zat rustig en ernstig naast den geestelijke en was met hem in gesprek. Somwijlen echter zweefden zijn blikken over de landerijen. Dan straalde er een eigenaardig licht uit zijn oogen en bedekte een donker rood zijn wangen; doch spoedig sloten zich de oogleden en de oude zat weder even rustig naast den priester.

Nog twee mannen uit het gevolg hadden den ouden jachtopzichter met opmerkzaamheid gadegelagen, Hubert en Bernard. Als de laatsten in den stoet, konden zij ongestoord met elkander spreken.

'Hij zegt er dus niets van, als hij iets “gezien” heeft?' vroeg Bernard.

'Eenmaal heeft hij mij iets gezegd. Ook heb ik hem een keer bespied,' antwoordde de jager.

'Vertel mij, wat gij van hem weet,' zei Bernard.

'Waarachtig niet! Dat zou mij slecht kunnen opbreken. Kijk eens, hoe hij weer in het rond ziet; wellicht ziet hij, wat wij met elkander bespreken.'

'Dat kan hij immers niet zien; hij moet het hooren. Kom, wees niet zoo geheimzinnig. Vertel op. Gij kunt er op rekenen, dat ik zwijg als het graf.'

'Ja, als ge het mij stellig belooft,' zei Hubert.

'Dat doe ik en je zult een jachtmes op den hoop toehebben!'

'Nu goed dan; maar pas op, dat ge het niemand zegt en voor alles mijn nieuwe meesteres niet! Luister dan. Het vorige jaar om dezen tijd ging ik met den ouden Hermann het bosch in. Wij spraken over den oorlog; want ik was te Arnsberg geweest en had daar gehoord, dat de heeren te Munster het niet eens konden worden en dat er van vrede geen sprake was. Dat verhaalde ik den ouden man en hij hoorde mij tot het einde stilzwijgend aan. Toen ging hij opeens vlak voor mij staan en sprak beslist: 'Neen, Hubert! Ge hebt het mis. Het zal vrede worden. Voor nog de sneeuw valt is de vrede geteekend. - Ik heb het gezien, en dat is waar.' - Ik schrok. 'Waar hebt gij dat gezien?' vroeg ik. - 'Dezen nacht,' antwoordde hij, 'kom, ik zal u aantoonen, wat ik gezien heb.' Hij nam zijn mes uit den zak en sneed in de bast van een boom enkele lijnen, welke de wanden der zaal moesten voorstellen, de plaats, waar de heeren van Munster zaten. 'Ziet ge,' vervolgde hij, 'hier boven zag ik een zeer leelijk persoon, die als een poedel onder de zware wenkbrauwen en het lange hoofdhaar rondblikte. Toch is hij de beste van allen en meent het goed met den keizer en het rijk. Aan zijne rechterzijde zitten twee anderen, die hem altijd tegenspreken. De eene is van uiterlijk een heel net mensch, maar glad als een aal; hij heeft een spitsen neus, net als een vos en is ook even slim. De tweede is de valsche duivel, die hem het een of het ander toefluistert om hem op te hitsen.

'Tegenover hem zitten twee spitsboeven, die geen haar beter zijn: een zwaar gebouwd man met rood haar en zijn secretaris, een mager kereltje met een kolossale snor. Die twee schijnen het meeste belang bij den oorlog te hebben. Voortdurend zijn zij in twist nut de keizerlijken en ook met den fijnen spitsneus, wiens bedrieglijke listen zij vreezen.

Zoo maakte hij mij met nog vele huizen bekend. Maar ik heb naam en uiterlijk niet kunnen onthouden. Die vijf zijn mij in het geheugen gebleven.'

(*Wordt vervolgd.*)

Een dag bij de mieren,
door Alb. S.

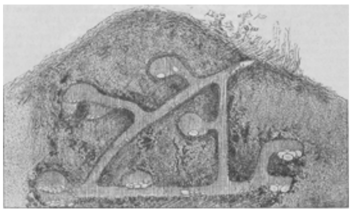
Mierennest in doorsnee.

Ofschoon de grootste natuurkundigen van alle beschaafde naties jaren van studie hebben besteed om de gewoonten en gebruiken van de mier na te gaan; ofschoon de Wijze Man haar als een voorbeeld stelde voor alle eeuwen wegens haar nijverheid en wijsheid, en een verlicht denker van den tegenwoordigen tijd beweert, dat zij in verstandelijke ontwikkeling den mensch nabij komt, - verspilde de kleine Formica, toen zij op een zonnigen zomermorgen ontwaakte, geen tijd, om zich met dit alles geluk te wenschen.

Formica was een lid van het mierenras, dat in de wetenschappelijke wereld als *Lasius flavus* en in het gewone leven als veldmier bekend is, en 't was een van haar drukke dagen. Behalve dat er wegen en tunnels moesten worden aangelegd voor de steeds grooter wordende familie, moest de oogst binnengehaald, de kinderen bewaakt en de ‘koeien’ gemolken worden; ook moest er in den omtrek op proviand worden uitgegaan en nog vele kleine huishoudelijke zorgen worden verricht, die zij met enkele duizenden van haar zusters deelde.

Wanneer Formica's woning doorgesneden zou zijn, had men kunnen zien, dat deze zich zoowat een voet diep onder den grond uitstrekte en overal een net van smalle gangen bevatte, die in gewelfde kamers uitkwamen. In de benedenste en ruimste kamer woont de koningin, omgeven door honderden onderdanen, die haar gebiedster verzorgen en zoo eerbiedig zijn, dat zij haar nooit den rug toekeeren.

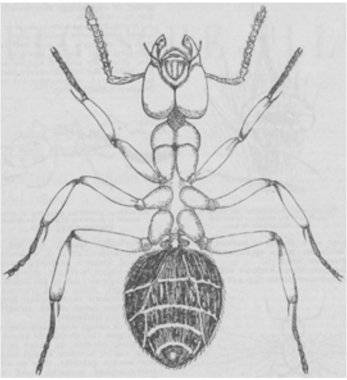
Een gewone werkmier van de familie ‘Lasius Flavus’, sterk vergroot.

De hoogere vertrekken zijn bestemd tot voorraadschuren en kinderkamers, waar de jongen in hun drie tijdperken van ontwikkeling worden opgepast - in éen kamer de eieren, in een ander de larven en in een derde de poppen, waar iederen dag volwassen mieren uit voortkomen, want de mier groeit niet meer, wanneer zij eens uit haar cocon is gekomen.

Binnen en ook buiten op verschillende zijwegen, maar altijd in de nabijheid, zijn de aphides of ‘koeien’ der mieren ‘op stal’ of ‘in de wei’, (de laatste bestaat uit wortels en bladeren van planten.) Zij worden tegen schadelijke insecten beschermd, zooals de mensch zijn vee tegen de roofdieren beveiligt, opdat hij zelf er het nut van moge hebben. In het nest wandelen naar welgevallen eenige kevers en bladluizen, die zoowat de plaats vervullen van onze honden en katten en de restjes van hun meerderen opeten. Maar de mieren dulden deze indringers slechts en hebben geen tijd, wanneer zij er ook lust toe hadden om haar te streelen en met haar te spelen.

't Is eeuwen geleden, dat koning Salomon zijn verwondering uitsprak over het feit, dat de mier ‘zonder gids, zonder meester of wetgever haar voedsel vindt in den zomer en voorraad verzamelt in den herfst;’ en, ofschoon, gelijk ik reeds zeide, de grootste natuurkundigen door alle eeuwen heen dit wonderlijk insect hebben bestudeerd, is het nog een diep raadsel gebleven, hoe honderdduizenden te zamen werken in de grootste orde en eensgezindheid tot het welzijn van allen, ofschoon ieder in het bijzonder oogenschijnlijk handelt naar haar eigen goedvinden en vrij is om te bouwen, te jagen, te vechten of te eten, en te gaan waar zij wil.

Zooals miss Buckley zegt: ‘In al het veelzijdige werk, dat gedaan moet worden, - het voeden van de koningin, het beschermen, dragen en voeden der jongen, het bouwen der kamers, het hoeden der kudden, de verdediging van het nest, of het aanleggen van nieuwe kolonies, - werken alle vriendschappelijk te zamen, zonder dat men iets van een regeering bemerkt en toch zonder eenige verwarring of weifeling.’

Dit is een raadsel waarvoor wij blijven stilstaan. Denk u een boerderij of een fabriek, waar duizenden menschen bezig zijn, die beginnen zoodra het dag wordt en doorwerken tot de duisternis valt, waar ieder niet alleen zijn eigen deel van den arbeid kiest en dat zonder zich met de anderen te bemoeien ten uitvoer brengt, maar ook ieder oogenblik van zijn tijd besteedt, om zich aan zijn plicht te wijden - en daarbij geen meester of opzichter, die hen tot werken aanspoort.

De kleine Formica was 's ochtends om zes uur ontwaakt, zonder geroepen te worden. Na haar toilet te hebben gemaakt met den kam en den borstel, die de natuur

aan haar voorpootjes heeft bevestigd, reinigde zij die ook zeer zorgvuldig in haar mond. Dan haastte zij zich met honderden van haar zusters door de gangen, honderd anderen tegenkomende, die naar de kamer van de koningin en de kinderkamers snelden, want haar plicht riep haar in den ochtend naar buiten om iets eetbaars te zoeken in de nabuurschap.

Terwijl de mieren elkaar in de nauwe gangen voorbijgingen, hield de een de ander soms tegen om even een stofje van haar glad lijfje te vegen, zooals iemand wel een draadje van de jas van zijn vriend wegneemt. Formica duwde het blad op zijde, dat een andere mier den vorigen avond voor een der uitgangen had gelegd en liep door het gras, naar een ontbijt zoekende voor zichzelf en voor zooveel van de familie als zij kon helpen, want er waren geen vaste uren voor de maaltijden in hun huishouding; men at, wanneer men voedsel en gelegenheid had.

Formica was gelukkig, want zij was nog geen half uur buiten, toen zij een bij vond, die zeker den dag te voren aan het een of ander ongeval bezweken was. Dit was een bijzonder lekkerbeetje, want de bij had nog honing in haar honingzak en mieren houden van honing aan het ontbijt evenals de schooljongens.

Het bijen-lijk, door Formica gedragen.

Formica deed zich dus aan den honing te goed en liet het minder fijne gedeelte van den maaltijd voor de anderen over - een mensch zou dit natuurlijk nooit hebben gedaan, - daarop, schoon de bij veel, veel zwaarder was dan zij zelf, kroop zij er onder om haar buit naar huis te sliepen. De mier droeg nu, in evenredigheid tot haar grootte, zooveel, als wanneer een klein hondje een paard op zijn schouder zou nemen.

Maar ofschoon dit maar een kleinigheid voor Formica was, vond zij het toch lastig om de bij door het gras te dragen, daar het doode beest telkens vastraakte in dit struikgewas. Zij legde haar last daarom neer en trok de bij toen aan een poot naar den ingang van het nest. Daar het lichaam te groot was om het door deze deur naar binnen te dragen, kwamen er wel honderden familieleden naar buiten en genoten hun maaltijd in de open lucht.

Nu waren ook de meeste openingen van het nest ontsloten en velen van de huishouding waren buiten bezig. Sommigen brachten stukjes bladeren en stroo aan om het nest van binnen te bekleeden, anderen beten grassprieten af, die tot steun in de gangen moesten dienen, terwijl anderen, evenals Formica, haar jachtbuit binnenbrachten - doode sprinkhanen en rupsen, en andere zaken, goed voor de provisiekamer of om gedurende den dag te worden opgegeten.

Een mier, vastgehouden bij één poot, draagt 3000 maal haar eigen gewicht.

Formica wachtte niet, tot de anderen het ontbijt, dat zij verschaft had, geëindigd hadden, maar zij haastte zich naar het vertrek der koningin, waar honderden werkmieren zich met de eieren bezighielden, die de koningin moet leggen. Want in een mierennest legt de koningin de eieren en de anderen doen de rest. Zij loopt rond waar zij wil en legt overal haar eieren, zonder

er verder naar om te zien, terwijl haar onderdanen haar volgen om ze op te rapen. In sommige nesten zijn twee, drie, ja soms meer koninginnen, maar in dit nest was er slechts één, die genoeg eieren legde, om de gansche huishouding bezig te houden.

Formica en andere mieren droegen eenige uren de eieren van de kamer der koningin naar de andere vertrekken, tot andere werkers haar kwamen aflossen, waarop Formica met honderden van haar zusters naar de kinderkamers gingen, waar de larven, kleine witte wormpjes zonder pooten, zich bevonden. De mieren droegen deze kinderen naar kamers, die in het bovenste gedeelte van het nest lagen, waar de warme zonnestralen begonnen door te dringen en daar werden zij in groepen neergelegd, naar hun grootte.

Zij waren zoo zindelijk mogelijk, want zij werden door hun verpleegsters zorgvuldig schoongelikt, vóór zij te slapen werden gelegd. Ook werden allen, vóór men hen dien morgen verliet, gevoed en daartoe persten de mieren een druppeltje voedsel uit haar eigen keel in de kleine, puntige mondjes van de hulpelooze kleintjes.

Daarop hielden de werkmieren zich met de poppen bezig, die ook in de warme kamers werden gebracht, waar velen haar omhulsel afwierpen en volwassen insecten werden. De poppen werden ook zooals de larven zorgvuldig schoongelikt en de werkmieren waren haar ook behulpzaam, wanneer zij uit haar omhulsel kwamen en trokken zeer teeder en voorzichtig de zachte huid af, ontrolden de pooten en streken de vleugels glad. De jonge prinsessen werden dadelijk in aparte kamers gebracht, waar zij bleven tot den dag van haar huwelijk.

De koningin-moeder vóór zij haar vleugels verliest.

Maar de meeste onder de nieuwaangekomenen waren eenvoudig werkmieren. Zoo sterk is de aangeboren drift tot werken in haar, dat men een mier, die nog geen twee minuten oud is, en wier lichaam nog niet eens hard is geworden, een pop ziet beetpakken en in haar poging om die weg te dragen er mede omvallen.

Daar het nu reeds middag was en Formica naar een verfrissching verlangde, ging zij naar buiten, waar boven op het nest, de koeien der familie weidden. Deze koeien of ‘aphides’ vinden haar voedsel op de madeliefjes, waaruit zij den ganschen dag een zoet sap zuigen. De mier ging naar een koe en streek die zacht met haar voelspriet, waarop het kleine diertje een druppel zoete vloeistof liet vallen, die Formica gretig opdronk. Duizenden van deze ‘aphides’ vonden haar voedsel op de madeliefjes, en duizenden mieren waren bezig haar te melken.

De meeste mieren namen meer van de vloeistof dan zij noodig hadden, en gaven dit op den terugweg aan vriendinnen, die zij ontmoetten op weg naar de koeien. Dus spaarden zij aan de anderen tijd en deze konden weer spoediger haar werk hervatten. In de warme zomerdagen maken de mieren druk gebruik van de vloeistof der aphides want zij weten, dat die later ophoudt, wanneer de aphides haar eieren gaan leggen.

Deze eieren worden door de mieren zorgvuldig bewaard gedurende den winter, tot in de lente de jonge aphides uitkomen, die weer op de madeliefjes worden gebracht om daar voedsel te vinden en in de warme dagen ook de mieren van voedsel te voorzien. Dit vooruit-zien is eenig in het dierenrijk; er zijn meer dieren die voor wintervoorraad zorgen, maar de mier is de eenige, die haar eigen voedsel fokt.

Toen Formica haar voedsel genomen had, bemerkte zij, dat de koe, die zij gemolken had, groot gevaar liep, door een roofzuchtig insect te worden opgemerkt. Daarom klom zij spoedig naar den grond, haalde een mondvol aarde en begon een klein afdakje over de koe te bouwen, waartoe zij herhaalde malen op en neer ging om materiaal te halen.

Formica neemt herhaaldelijk een mondvol aarde van den grond en bouwt een klein afdakje over de koe.

Toen de kleine werkster naar het nest terugsnelde, ontmoette zij een bruiloftspartij, die juist uittrok, verscheidene prinsessen en haar echtgenooten, die te zamen uitvlogen - de prinsessen om spoedig als koninginnen terug te komen en eieren te leggen, of diezelfde plichten in een ander nest te verrichten, de echtgenooten, om na een kortstondige ‘lune de miel’ hun vleugels te verliezen en een prooi der vogels te worden.

De kaken van een werkmier sterk vergroot.

Maar Formica bleef niet stilstaan om de vroolijke reizigers na te oogen, of om te wenschen, dat ook zij een prinses met vleugels mocht zijn, of om een moraal te trekken uit het lot der mannetjes. Zonder een oogenblik te verliezen begon zij met vele anderen een nieuwe provisiekamer te bouwen in het hoogste gedeelte van het nest en terwijl zij zoo bezig waren, gebeurde er iets vreeseijks.

Een schaap, dom beest, dat geen huis voor zichzelf had kunnen bouwen, al was zijn leven er mede gemoeid geweest en dat niet eens slim genoeg was om de wol op zijn eigen huid te houden, stapte bij ongeluk juist ter zijde in het mierennest en legde aldus een der kinderkamers bloot, waar duizenden larven waren neergelegd; in een oogenblik was er een vogel bij, die gretig de ongelukkige mierenkinderen begon te verslinden.

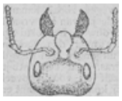

De kop van een werkmier, met graszagen.

De paar honderd mieren, die in de kinderkamer bezig waren, pakten ieder een kind beet en ofschoon de helft mèt haar last opgepikt werd, kon dit vreeselijk noodlot den moed der anderen niet verminderen. De mieren die konden ontvluchten, ieder met een larve, verspreidden het alarm en kwamen dadelijk terug.

Bij sommige miersoorten verschillen de werkers zoozeer in grootte van de andere, dat zij deze transporteeren bij massa's.

Ongelooflijk spoedig was het treurig nieuws verspreid en al de werkmieren van het nest kwamen heldhaftig aangesneld om de jongen te redden, niettegenstaande het doodsgevaar, dat zij zelf liepen. Meerdere vogels waren er bij gekomen en de mieren konden slechts enkele honderden der kostbare larven redden, terwijl duizenden redders omkwamen.

Maar in deze drukke huishouding was tot klagen geen tijd, en daar de avond begon te vallen, moesten de larven en poppen weer van de bovenste kamers naar beneden worden gebracht, daar de eerste na zonsondergang gevaarlijk koud werden. Terwijl zij daarmede bezig waren, kwam een mier, die buiten het nest aan 't jagen was geweest, haastig inloopen, haar voelsprieten wuivende, ten teeken, dat zij een belangrijke ontdekking had gedaan, die de moeite waard was onderzocht te worden.

De meeste mieren maakten er zich niet erg druk over en bleven kalm doorwerken, maar een half dozijn gingen als ‘comité’ met de opgewonden mier mee; zij bleven spoedig achter, want de andere had machtig veel haast. 't Konden wel menschen zijn geweest, zoo onwillig waren zij om àl te vroeg enthousiasme te toonen over de ontdekking van een ander.

Tweemaal kwam de geleidster terug om zich te overtuigen, dat zij nog volgden, en eindelijk bracht zij hen bij een jonge, doode veldmuis, die bepaald door hetzelfde schaap, dat kort te voren hun nest vernield had, doodgetrapt was. Met veel tegenwoordigheid van geest soupeerde het comité eerst van den buit vóór zij het nieuws aan de verdere familie bracht. Vóór de zon onder was glinsterden de beentjes van de kleine muis in het gras, alsof zij gepolijst waren.

En nu, daar de meeste mieren zich reeds in de woning hadden teruggetrokken ging Formica met enkele van haar zusters rond, om de deuren te sluiten, door over de verschillende ingangen dorre bladeren en stukjes hout te leggen. Spoedig was de gansche huishouding in de diepste rust.

(Vrij naar Frank Marshall White.)

Kop van een vechtmier, gepantserd met beenen platen en voorzien van scherpe grijp-wapenen.

[Nummer 43]

Het 'Sacro Convento' en de Basiliek van Sint Franciscus te Assisië.[1)]

Onder de vele kunstjuweelen van Italië is het 'Sacro Convento' of 'Heilig Klooster' te Assisië zonder twijfel een der voornaamste. Men noemt het '*heilig* klooster', omdat het op dezelfde wijze als een kerk door Paus Innocentius IV is geconsacreerd. Het werd gebouwd met de aangrenzende driedubbele basiliek, waarin zich het graf van den H. Vader Franciscus bevindt, ten jare 1228 onder het pausschap van Gregorius IX. De talentvolle architect van dit reuzenwerk was Jacob da Lapo, een Duitscher, de bouwmeester en gunsteling van keizer Frederik. Twee eeuwen later werd op kosten van Sixtus IV, die behoorde tot dé Orde der Minderbroeders-Conventueelen, aan wier zorgen klooster en kerk ten eeuwigen dage zijn toevertrouwd, de rechtervleugel er bijgevoegd, waarin zich de pauselijke en bisschoppelijke vertrekken bevinden. Het geheele klooster bevat ongeveer 500 vertrekken, terwijl in de eetzaal meer dan 1000 personen plaats vinden. Overal, zoowel in de verschillende zalen, als in de onmetelijke gangen, ontwaart men de heerlijke fresco's van de grootste Italiaansche meesters der kunst, zooals Cimabuë en Giotto, terwijl men hier en daar de beeltenis van een heiligen of zaligen kloosterling ontmoet, die het grootste deel zijns levens hier doorbracht, gelijk o.a. van den H. Joseph van Cupertino, wiens kamer nog in denzelfden staat is als toen de heilige er vertoefde.

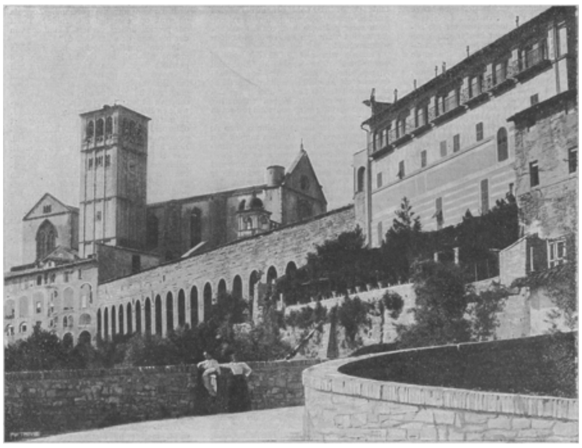

HET 'SACRO CONVENTO' EN DE BASILIEK VAN SINT FRANCISCUS TE ASSISIË.

Droevig is het echter, dat dit majestueuze klooster op zoo'n roofzuchtige wijze aan zijn eigenlijk bestaan werd ontrukt. Immers sinds 1870 zijn de Minderbroeders-Conventueelen, die reeds gedurende bijna zeven eeuwen dit klooster, dat het hoofd- en moederklooster is der gansche Orde, bewoonden, gedwongen geweest meer dan de helft van het reusachtige gebouw af te staan aan den staat, die na dien tijd dit deel gebruikt tot College van studenten, die voor onderwijzers worden opgeleid. De religieuzen zelf moesten zich terugtrekken in het gedeelte, dat weleer

1) Met nog meer belangstelling zullen onze lezers kennis nemen van de hoogst merkwaardige aanteekeningen, welke de zeereerw. Pater Cajetanus v. Poppel, Minderbroeder-Conventueel te Leuven, zoo welwillend was ons te verstrekken, als wij één zinnetje uit zijn vriendelijken brief aan de redactie aanhalen, nl.: 'Zelf heb ik drie jaar in het "Sacro Convento" te Assisië vertoefd.' RED.

voor de gasten bestemd was, en waar zij ook thans nog verblijf houden, overtuigd dat, op voorbede

huns serafijnschen Vaders, bij Wiens geheiligd lichaam zij zoo getrouw de wacht houden, de tijd niet ver meer verwijderd is, waarop het ‘Sacro Convento’ wederom in den waren zin des woords het ‘Heilig Klooster’ kan genoemd worden.

De bovenkerk der driedubbele Basiliek stelt de verheerlijking van den H. Franciscus voor, terwijl de benedenkerk het boetvaardige leven des Heiligen verbeeldt. De decoratie der wanden, zoowel als het verwulf dezer bovenkerk, bestaat uit wereldberoemde fresco's. De voornaamste zijn 28 tafereelen uit het leven van den serafijnschen Vader, alle van de hand van Giotto; de overige stellen verschillende gebeurtenissen uit het Oude en Nieuwe Testament voor.

Het hoogaltaar, waarvan de zijden uit mozaïek zijn samengesteld, is een dubbel altaar, zoodat aan beide kanten de H. Mis kan gelezen worden. Aan de zijde echter, die naar het koor is gekeerd, mag alleen Z.H. de Paus de heilige diensten verrichten, omdat daar de *pauselijke kapel* begint.

Het hooge voorrecht van het bezit eener pauselijke kapel erlangde de basiliek van Z.H. Paus Benedictus XIV. Deze is de eenige pauselijke kapel ter wereld, behalve de vier, welke zich te Rome zelf bevinden, nl. de Sint-Pieter, Sint-Jan-van-Lateranen, Sant-Maria-de-Meerdere en de Sint-Paulus-buiten-de-muren. In de tegenwoordige tijdsomstandigheden, waarin Christus' Stedehouder het Vaticaan niet kan verlaten, is den overste van het ‘Sacro Convento’ der Minderbroeders-Conventueelen het voorrecht geschonken om op de hoogste feestdagen des jaars, gelijk op den dag van den H. Franciscus, de Hoogmis in de pauselijke kapel op te dragen. In diezelfde kapel bevindt zich het prachtige koor, waar in het midden de pauselijke troon staat. Hier bidden de kloosterlingen hunne getijden vanaf Pinksteren tot 4 October.

Het geheele gestoelte, dat uit 102 zitplaatsen bestaat, is met hout ingelegd, zoo ook de afbeeldingen der heiligen en zaligen van de Franciscus' Orde, die in de rugleuningen zijn aangebracht. Het is vervaardigd in het begin der zestiende eeuw, en voor eenige jaren geheel opnieuw gerestaureerd, daar het grootste gedeelte er van in het klooster was verplaatst in het jaar 1870, toen die heerlijke bovenkerk door den Italiaanschen staat aan de goddelijke diensten werd ontnomen om er een soort museum in te richten, terwijl de midden- en onderkerk mochten geopend blijven. Deze heiligschennis was niet van langen duur. In 1898 is de bovenkerk wederom den religieuzen teruggeschonken, die ze met onbegrijpelijk veel moeite weder in zooverre hersteld hebben, dat de plechtigheden gelijk voorheen kunnen plaats hebben.

Een der platen stelt het innerlijke der drie kerken voor.

De eerste is de bovenkerk, zooeven beschreven.

De tweede is de midden- of benedenkerk, die terzelfder tijd gebouwd is als de bovenkerk, nl. in 1228. Ook deze is met hare verschillende kapellen eene verzamelplaats van kunstwerken der grootste Italiaansche meesters, zoowel op het gebied der schilder- als der beeldhouwkunst. De vermaardste onder de schilderingen zijn wel de vier fresco's boven het hoogaltaar, waarin de drie beloften der Franciscaansche Orde door de verhevenste zinnebeelden worden weergegeven. Wat vooral deze tweede kerk kenmerkt, zijn de talrijke grafmonumenten, die men op elke plaats ontmoet, en die tegelijkertijd getuigenis geven, dat de arme van Assisië ook bij de rijken en grooten der wereld geëerd en gekend was, zoo zelfs dat zij in zijne nabijheid hunne laatste rustplaats zochten. Zoo vindt men er o.a. de grootsche tomben der koningin van Cyprus uit het einde der dertiende eeuw, der graven van Spoleto, en van verscheidene adellijke personen; verder de graven van ontelbare kardinalen,

bisschoppen en generaals der Orde. Eveneens is hier de pauselijke kapel, met dit verschil echter, dat zij zich hier bevindt aan die zijde van het hoogaltaar, die naar den ingang der kerk is gekeerd. In deze kerk worden des winters de plechtigheden verricht, namelijk van 4 October tot het feest van O.L.H. Hemelvaart.

De derde kerk is de onderkerk of crypte, waar in het midden zich het graf des H. Franciscus' van Assisië bevindt. Deze kerk is geheel en al in de rotsen uitgehouwen in het jaar 1820 op bevel van Pius VII. Later werden de muren op kosten van Paus Pius IX, die als een groot weldoener der basiliek van Assisië bekend stond, met wit marmer bekleed. Uit dankbaarheid jegens deze twee Pausen hebben de Minderbroeders-Conventueelen aan den ingang der crypte twee marmeren standbeelden doen oprichten, die deze Pausen, bekleed met de hooge priesterlijke gewaden, in levensgrootte voorstellen.

P. CAJETANUS V. POPPEL,
Minderbr. Conv.

Prinsesje,
door
Daniella.
(*Vervolg*.)

Wat was de tooverfee gauw gekleed geweest! O, vermakelijk! Zij hadden zoo met z'n drietjes zitten lachen. In 't rijtuig was moeder Van Drommen ernstig geworden, zij voelde het heele gewicht van peettante en of haar dàt benauwde of het masker, dat ze zeker in geen vijf en dertig jaren meer gedragen had, een feit was het, dat ze het warmpjes had op dien kouden winteravond!

Prinsesje wist niet, of ze het koud of warm had, of ze waakte of droomde! Angstig klopte haar hartje, zou ze wel dansen? Zij kende niemand en dan dacht ze verschrikt, dat ze toch niet graag den geheelen avond zou blijven zitten: het moest zoo prettig zijn, zoo rond te zweven op de maat der muziek.

Daar trad ze de zaal binnen, aan de hand der tooverfee.... O, dien aanblik zou ze nooit vergeten: de mooie, groote danszaal, zoo schitterend verlicht en zoo kwistig versierd, en al die mooie kostuums met hier en daar eenige keurige uniformen er tusschen, de eenige niet-gemaskerden. Anders overal meest zwarte maskers, die niets van het gezicht lieten zien dan de oogen. Zij had zoo'n beetje het gevoel gekregen of ze zich aan tantes rokken wilde vasthouden, maar ook maar een oogenblikje, want toen was er een prins met een baret met witte veeren gekomen en had haar meegenomen op de maat van een heerlijken wals. Moedertje, met een fiche onder de tong, om de stem te veranderen - zoo echt! - had nog even gezegd:

‘Verraad je niet, je bent prinses Ilse en je woont op Ilsenstein, zullen we met Heine zeggen.’

Het had maar een oogenblikje geduurd, dat ze zich vreemd gevoelde, toen was ze thuis. Wat ging dat gemakkelijk! Haar balboekje was al zwart van alle namen! Daar ineens stond petemoei naast haar en hoorde zij haar zeggen: ‘Neen, neen, om twaalf uur vertrekt asschepoester.’ Tante had dit gezegd tegen een als Mephisto gekleed heer, die een van de laatste dansen vroeg. ‘Als dat waar is,’ zei een haar welbekende stem, ‘dan zal ik den duivel te slim af zijn en den souper-dans vragen,’ en zich tot haar overbuigend: ‘Schoone prinses, u ziet, gemaskerd ben ik niet, mag ik mij dus

voorstellen en den souper-dans van u hebben? Die duivel hier naast u heeft misschien dezelfde bedoeling, maar doe het niet, prinses, vertrouw hem niet!' En zij had hem haar balboekje toegestoken, lachend tegen den Mephisto zeggende: 'Ik durf niet.' 'Kom, een klein dansje dan, heb medelijden met zoo'n armen duivel!' En hij had zijn naam nog ergens tusschen gezet. 'Nou, petemoei,' zei de zwarte bewoner der onderwereld, 'ik draai Lafontaine's versje om en zeg: Als je petekind haar veertjes even mooi zijn als haar stem.... de rest weet je.' Moedertjes antwoord ging verloren, gelukkig voor den brutalen zwarte.

Geen oogenblik had Prinsesje meer vrij voor haar geleidster. Maar telkens als ze opkeek, zag ze de kleine, ronde figuur van haar gastvrouw omgeven door nieuwsgierigen, die allen graag wat van de tooverfee wilden weten en zij, op de hoogte van alle toestanden, stond iedereen te woord, geestig, pittig, zonder iemand te kwetsen of leed te doen. Men giste en giste, maar kwam niet achter de waarheid. Niemand kon zeggen of het burgerlijke menschje oud of jong was, want haar witte haren waren zorgvuldig verborgen. Ook kon niemand haar bewegen, al was het dan ook maar één toertje, te dansen. Gerard had zijn best gedaan een dansje van haar te krijgen, maar eveneens nul op het rekest gekregen.

'Neen, jungske, maar ik ken oe eel goed,' had ze op plat Noordbrabantsch, dat ze nooit sprak, tegen hem gezegd en verschillende guitenstreken uit zijn jongensjaren had ze hem in herinnering gebracht. 'Itte gij nog wel eens de confituren van de taart as oe moeder visite krijgt?' vroeg ze hem en verkneukelde zich er in, dat hij iedereen opnoemde uit zijn intieme omgeving, maar geen oogenblik aan zijn oude moedertje dacht. 'Goa de gai nou maor weg, jungske, want ik zie oe af dà ge zegge wilt, da ge gaot dansen mit me petekind. Zorg da ge strak op oewe tijd zijt, zulde? Twelf our precies, anders verliest 't kind een van der muilkes, da witte wel, é?'

In een gezellig hoekje, heel tusschen groene planten, had Gerard Prinsesje een heerlijke lage sopha aangewezen en had tegenover haar plaats genomen. Op een lief Roodkapje wijzend, dat juist voorbijging, zei hij schertsend: 'Een van uwe collega's uit het sprookjesrijk. Ook Sneeuwwitje en Blauwbaard zijn vertegenwoordigd. Ik merk, dat ik die tooverwereld nog niet ontgroeid ben en verheug mij daar buitengewoon over. 't Is een heerlijke wereld. Eens heb ik me veel daarin bewogen. Ik was zelfs heel goed thuis in het tooverpaleis eener schoone prinses onder de golven der zee. Alles schitterde daar van goud en edelgesteenten, maar de schoonheid van de prinses, die het kasteel bewoonde, was natuurlijk zoo groot, dat èn goud èn edelgesteenten haast niet meer geteld werden en alleen dienden als een fraaie omlijsting der vorstelijke gebiedster. Dáár hield geen ondoordringbaar masker....'

'Mogelijk was u daar dan nooit op een bal masqué? Maar ik stel belang in uw tooverpaleis, als ik straks weer teruggekeerd zal zijn als nederige asschepoester, dan wil ik mijn zusters verhalen van die wonderbare dingen. Ik ben éen en al oor, toe, vertelt u mij, hoe kwam u daar zoo beneden, was er een vriendelijke dolfijn, die u, op zijn rug gezeten, daar bracht?'

'Een dolfijn! Neen, prinses, met die lui heb ik, voor zoover ik weet, nooit kennis gemaakt. Wie mij daar bracht? Ik daalde naar dat tooverpaleis aan de hand van een heel klein meisje en, het mag u vreemd voorkomen, geen vertelling, geen boek heeft me ooit zóó geboeid en doen medeleven als de sprookjes-verhalen van die lieve kleine. Het was een sprookjes-kind, mijn kleine Bettie.'

Als in gedachten aan het verledene verdiept, merkte hij niet, dat er een glans van vreugde in de blauwe kijkers van Prinsesje verscheen. Hoe rustig voelde

deze zich, nu het masker den blos verborg, dien ze haar wangen voelde kleuren.

‘En leeft uw vriendinnetje nog altoos in die sprookjeswereld of heeft ze de blauwe golven verlaten voor het meer grijsachtige, stoffige pad hier beneden?’

‘Ik zag haar in geen tien jaar terug. Er waren tijden, dat ik haar geheel vergeten was, dat het krijgsmansleven mij andere dingen vertelde dan sprookjes, maar van avond voel ik mij weer in de stemming komen en als straf voor mijn vergetelheid heb ik mij voorgenomen mijn feeënkind op te zoeken, al moest ik haar ook in de blauwe diepte gaan zoeken. De herinnering aan gelukkige, zorgelooze tijden is machtiger dan men denkt, geesten, die zich niet laten verdrijven, maar telkens terugkeeren, dan langer, dan korter, dan duidelijker, dan minder duidelijk....’

‘Wel, mijn jongen, hoe was het bal, heb je pret gehad? Werd er aardig geïntrigeerd?’

‘Ze hebben me leelijk te pakken gehad, moeder, je hebt zeker op het een of andere koffiekransje - of doe je daar niet aan? - mijn doopceel gelicht en, ik moet zeggen, met succes. Alles wat ik alzoo uitgevoerd heb is mij gisteren haarfijn terugverteld!’

‘Door wie?’ vroeg moeder Van Drommen, die zich uitstekend voor de domme hield.

‘Ja, door wie? Als ik dat eens wist! Stel je voor, moeder, een klein, dik tonnetje, of ze oud of jong was, weet ik niet, maar rap was ze zeker, vooral met den mond. Jammer genoeg waren geen van beiden te bewegen zich te demaskeeren. Petemoei at niet en de bekoorlijke prinses wist op een allerliefste manier eenige Sandwiches naar binnen te smokkelen, zonder meer te laten zien dan een mooi gevormd rose kinnetje. Iedereen brandt natuurlijk van nieuwsgierigheid om te weten wie ze waren.’

Nog nooit was mevrouw Van Drommen zoo aandachtig bezig geweest met het tellen van de naden van haar kous. Nu en dan liet ze een: ‘Ach, dat zal mevrouw zoo en zoo geweest zijn’ hooren. Maar de eene was te groot, de andere te slank en die, o, lang niet zoo aardig!

‘Dat meisje zal wel niet mooi geweest zijn, anders zou ze zich wel gedemaskeerd hebben!’

‘Niet mooi, moeder, nou ja, u hebt ze niet gezien. Ze moet mooi zijn: oogen als vergeet-mij-nieten, dik blond haar, eene lange, buigzame en toch niet te slanke gestalte; en oortjes, moeder, neen, rose schelpjes om op een étagère te leggen en dan dat sierlijke kopje, dat zoo fier op het zwanenhalsje gedragen werd, eenig, eenig! Jongen, tegen zoo iets ben ik niet bestand. Toe, moeder, geef me nog zoo'n lekker kopje thee.... U mag wel eens op de logeerkamer laten kijken, het krioelt er van de muizen. De sleutel was niet op de deur, anders had ik er Fok even ingestuurd. Ik hoorde ze ritselen.’

‘O, was de sleutel niet op de deur; ja, die springt telkens open, zoodat ik ze sluiten moet. Ik zal er naar laten kijken.... Wanneer komt Max logeeren en blijft hij een poosje?’ vroeg mevrouw Van Drommen, om Gerard van het onderwerp logeerkamer af te leiden.

‘Max komt Zondag, moeder; of hij minder aangename dingen in dienst heeft, of dat het wat anders is, weet ik niet, maar het is niet meer dezelfde vroolijke kerel van vroeger. Daarbij werkt hij als een paard. Hij blijft ook maar vier dagen, langer kan hij niet. Hij zit in Joost mag weten hoeveel “Pro Deo”-commissaris-schappen. 't Is of hij opzettelijk zijn tijd zoo bezet wil hebben, dat er niets overschiet.’

Nu hebt ge gehoord hoe het mogelijk was, dat Prinsesje Gerard gezien en gesproken had, en deze Prinsesje ook gesproken, maar niet gezien had.

'Door storm en regen is hij gekomen,' heet het in het oude liedje, zoo ook Gerard van Drommen op Lindenhof. Maar die domme jongen heeft zich met den datum vergist, en in plaats van het coupeetje aan den trein te vinden kan hij den weg te voet afleggen. Hij heeft wel een beetje spijt zijn plan ten uitvoer gebracht te hebben, want die weg door de vette Limburgsche klei, nu nat en kleverig, is niet alles. Daar begint hem zelfs ook nog een koude, ijzige sneeuw in het gezicht te jagen.... maar de tocht is eenmaal ondernomen en dus maar dapper voorwaarts.

Na een uur loopen ziet hij het oude buitengoed vóór zich, nu niet op zijn voordeeligst. Een roode schijn van het groote haardvuur valt door de vensters naar buiten en kleurt de sneeuw voor het huis met een rozige tint. 'Ik heb zeker een verkeerden datum opgegeven,' denkt hij, 'maar ik zal het er toch maar op wagen,' en hij gaat verder. Vuriger wordt de gloed daarbuiten. Dan opeens staat hij stil: wat hij daarbinnen ziet boeit zijn blik onweerstaanbaar! Naast den haard, in een grooten stoel, zit de oude generaal; wit als de sneeuw zijn zijn hoofdhaar en snor. De oude man is ingedommeld. Duidelijk kan Gerard door den helderen, rooden schijn alles onderscheiden, maar wat hem het meeste boeit is de heerlijke verschijning voor den haard. Voor een grooten, grijzen hond, die lang-uit op het haardkleed ligt, knielt op een voetkussen een slanke meisjesgestalte. Met de punt van haar lange vlecht gaat ze als plagend-liefkoozend langs het oor van den grooten viervoeter, die, telkens het oor bewegende, te lui is om op te kijken. Dan in eens, alsof ook hij heeft willen spelen en zich maar slapende hield, staat hij op en geeft het vrouwtje de twee groote voorpooten, haar schier omverwerpende. Want hij wil zijn lieve gebiedster óp de rose wang likken, zoodat zij het hoofdje terugtrekt en al spelende met hem worstelt. Eindelijk heeft de hond overwonnen en staat zegevierend voor haar, zich schuddende en met den halsband rammelend. Maar zij legt haar vingertje op den mond en wijst hem te gaan liggen: 'Oom slaapt,' schijnt ze te zeggen.

Buiten staat steeds nog Gerard bewegingloos te kijken naar dat wonderlieve tafereel daarbinnen. Behalve het uiterlijk aantrekkelijke van dat schilderijtje, dat elks aandacht zou trekken, is er voor hem iets meer in dien aanblik, die hem zoo onweerstaanbaar boeit, iets, dat komt uit zijn herinnering en uit zijn ziel. Hoe lang is het reeds geleden, dat hij voor eenzelfden haard met Prinsesje zat, terwijl ze hem sprookjesverhalen deed met haar lief, onschuldig kinderstemmetje.... en toch, het is hem als ware het niet zoo lang geleden, als ware het kort geleden nog gebeurd. Dat komt zeker, omdat het samenzijn met kleine Bettie een dieper indruk in hem achtergelaten heeft, dan hij zich bewust is geweest. Want luid spreekt nu de herinnering van vroeger.... Welk een bekoring gaat er van het tafereeltje daarbinnen voor hem uit.... maar is dat kleine Bettie wel, die mooie, lieve meisjesgestalte, kan dat het leelijke, jonge eendje van vroeger zijn? Hij ziet haar slank figuurtje, hij ziet haar goudblond haar.... precies zooals hij zich vroeger de blonde fee uit Bettie's eigen verhalen had voorgesteld.... zoo moet asschepoester er uit zien.... als ze geen masker draagt.... en plotseling gaat er een licht voor hem op, plotseling wordt het hem klaar en duidelijk: diezelfde gestalte, datzelfde haar zag hij kort geleden op het bal... dat was de asschepoester van het bal masqué! 'Zij is het, ja, zij is het,' klinkt het luid en zonder eenigen twijfel meer in zijn binnenste....

(*Wordt vervolgd.*)

Van een koning, die geen koning was. Historische schets door Béha.

Het was op een November-avond van het jaar 1732, dat twee ruiters in den omtrek van St. Malo in Frankrijk, klaarblijkelijk met angstige voorzichtigheid doch in de grootste haast, langs den grooten weg voortreden.

De wind blies hevig, en de maan, die tusschenbeide door de donkere wolken brak, bescheen hun vreesachtige gelaatstrekken. Reeds kon men in de verte de torens der stad onderscheiden. Deze aanblik en de daarmee gepaard gaande hoop, dat zij ginds veiliger zouden zijn, - en misschien ook de gedachte, dat zij er een goed avondmaal en een warm vuur zouden vinden - maakten, dat zij hun snelheid verdubbelden.

'Waarlijk, genadige heer, het is zeer koud,' zei de jongste der beide ruiters, 'en zonder mijn onderdanigheid aan Uwe Majes....'

'Stil, ridder, moet het dan altijd uw onbedachtzaamheid zijn, die ons in gevaar brengt? Wij zijn van spionnen omgeven; achter elken struik hier aan den weg kan een verrader verborgen zijn; een enkel woord is voldoende, om onze onderneming schipbreuk te doen lijden, en dan zijn wij verloren.'

'Zeker, heer; vergeef mij, maar de eerbied....'

'Onzin! Er is mij meer aan mijn hoofd, dan aan den eerbied der geheele wereld gelegen. Ik wil leven, al ware het slechts om mijn nieuwsgierigheid te bevredigen. Ik wil weten, hoe de roman eindigen zal, dien men eens mijn geschiedenis zal noemen.'

'Die kan niet anders dan goed eindigen. Hoe zou het ook mogelijk zijn, dat....'

'Stil, ik hoor links schreden, ginds steekt een hoofd boven de haag uit. Wees op uw hoede, dat men ons niet overvalt.'

Het was een man, die naderde en die evenals de beide ruiters weinig lust scheen te hebben zich te vertoonen en herkend te worden. Hij sloop in gebukte houding langs de haag heen, maar bleef telkens weer staan; eindelijk slaakte hij een vreugdekreet en ging met vasten tred op de beide ruiters toe.

'God zij dank,' riep hij uit, 'dat gij er eindelijk zijt! Gelukkigenwijze kom ik nog vroeg genoeg. - Gij moet onvoorwaardelijk van richting veranderen; ge zijt reeds in Cherbourg verklapt; twee schepen, een Engelsch en een Russisch, zijn de haven binnengeloopen. Ge moet er niet over denken, daar te verschijnen.'

'Maar wat moeten wij dan doen?'

'Mij volgen, als ge het goed vindt. Gij zult er niets bij verliezen en toch in veiligheid zijn.'

'Goed,' antwoordde de vreemdeling, 'maar ik zou eigenlijk veel meer lust hebben mijn vroegere bezigheid weer op te nemen.'

'En wat moesten wij dan beginnen, wij, die alles op het spel gezet hebben en bij de geheele zaak niets kunnen winnen dan de gevangenis en langdurige ellende?'

'Twijfelt gij dan aan mijn dankbaarheid, mijnheer?'

'*Passato il pericolo, gabbato il santo,* zegt het Italiaansche spreekwoord,'[1] bromde de andere.

'Tusschenbeide, maar niet altijd,' hernam de vreemdeling. 'Waar gaan wij dan nu heen?'

'Hier in de nabijheid loopt een smalle weg, die bijna geheel tusschen de struiken verborgen ligt; dien zullen wij volgen, maar eerst een kleine

1) Als het gevaar voorbij is, wordt de heilige, dien men aangeroepen heeft, vergeten.

voorzichtigheidsmaatregel!' Dit zeggende, haalde hij eenige doeken te voorschijn, wikkelde ze om de hoeven der

paarden, om hun voetstappen onhoorbaar te maken, en bracht vervolgens de dieren op den bedoelden weg.

‘Nu geen woord meer,’ ging hij voort; ‘wij gaan nu dicht langs bewoonde huizen voorbij; als wij voorzichtig zijn, zullen de boeren ons hoogstens voor spoken houden en wijzelven slechts door de kruisen vervolgd worden, die zij achter ons maken, wanneer zij ons zien. Over een half uur hebben wij niets meer te vreezen; dus tot zoo lang geduld!’

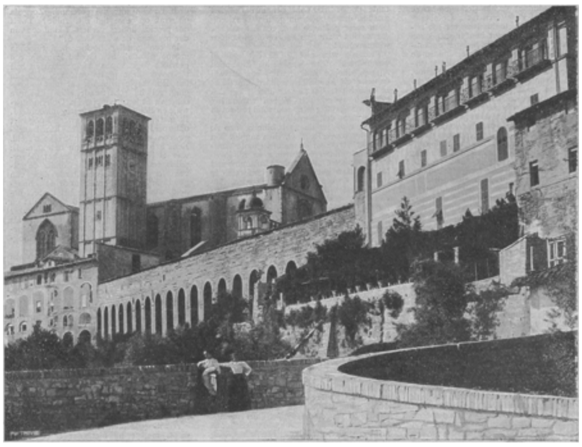

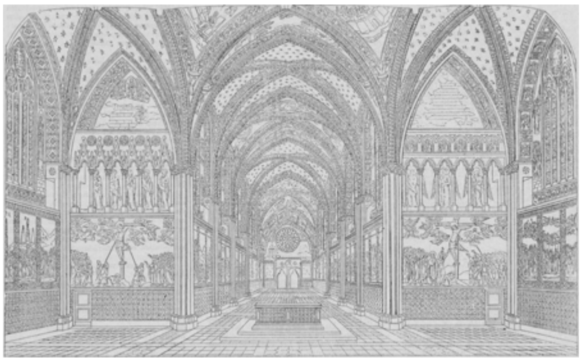

DE DRIE BOVEN ELKANDER GELEGEN KERKEN DER ASSISISCHE BASILIEK VAN BINNEN.

De rit werd een weinig langer dan men dacht, ten gevolge van eenige ontmoetingen, die hen echter zonder reden verontrustten. Niemand lette op hen dan een oude vrouw, die uit de stad terugkeerde en snel een kruisteeken maakte.

Het doel van hun tocht was een niet al te groot landgoed, dat niet ver van de zee op een rots gebouwd en zeer afgelegen was. Met één blik overzag de voornaamste der drie mannen dit alles: ‘goed gekozen,’ dacht hij.

Een dienaar wachtte hen aan den ingang van een tuin op en verzocht hen af te stappen. Zij lieten zich dit niet tweemaal

zeggen en begaven zich met rassche schreden in de richting van een licht, dat hun door de boomen tegenblonk. Zij waren hongerig en koud.

Aan den ingang der woning kwamen hun de heer en de vrouw des huizen te gemoet en bogen bijna tot op den grond.

'Sire,' sprak de man, 'Uwe Majesteit zij welkom in mijn bescheiden woning!'

De koning antwoordde met eenige dankende woorden en trad het huis binnen, waar in een ruime zaal een knappend vuur en een overvloedig gedekte tafel hem toelachten. De man, die zoo raadselachtig hem den weg had gewezen, was intusschen ongemerkt verdwenen.

'Mijnheer,' sprak de koning, 'ik bid u mij te zeggen, wiens gastvrijheid ik de eer en het geluk heb te genieten; mijn reisplan werd door toevallige omstandigheden gewijzigd, zoodat ik thans in dit opzicht geheel onwetend ben.'

'Sire, Uwe Majesteit bevindt zich bij een harer trouwste dienaren, bij graaf Barnisky, die bereid is Uwe Majesteit zijn hulp aan te bieden....'

Koning Stanislaus zag den spreker wantrouwend aan; hij scheen met dien blik in zijn ziel te willen lezen.

'Ik heb uw vader gekend, die mij naar Bassarabië gevolgd was,' sprak hij eindelijk.

NAAILES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DAVID ARTZ.

'Ja, Sire.'

'En gij zijt met gravin Radzywil gehuwd?'

'Ja, Sire.'

''t Is goed,' zeide hij, als of hij tot zich zelven sprak. Ofschoon Stanislaus Leszczinsky er nog tamelijk jong uitzag, was hij toch reeds meer dan vijftig jaar oud. Niet dat zijn levensweg steeds met rozen was bestrooid geweest! O neen. Weinig vorsten hebben met zooveel wederwaardigheden te kampen gehad als hij. Toen de oorlog tusschen koning August II van Polen en Karel XIII, koning van Zweden, uitbrak, was hij opperschenker aan het Poolsche hof. Hij koos de partij van laatstgenoemde en werd door hem op den troon van Polen verheven. Zijn regeering duurde niet lang: reeds na den slag bij Pultawa (1709), waarin Karel XII door Peter den Groote van Rusland overwonnen werd, moest hij de vlucht nemen. In Turkije gevangen genomen en eerst na vijf jaren weer in vrijheid gesteld, zag hij zich door het Fransche hof het stadje Weissenburg in den Elzas tot verblijfplaats aangewezen. Zijn dochter huwde in het jaar 1725 met den Franschen koning Lodewijk XV.

Toen August II van Polen stierf, werd Stanislaus door den invloed van zijn schoonzoon wederom tot koning uitgeroepen; doch Rusland en een gedeelte van Duitschland, die de troonsbestijging van August III van Saksen begunstigden, verzetten zich tegen deze keus en trachtten hem tot iederen prijs te beletten het Fransche grondgebied te verlaten. Toen ried koning Lodewijk hem aan tot list zijn toevlucht te nemen, daar hij zich om een familieaangelegenheid niet gaarne geheel Europa tot vijand wilde maken, vooral nu hij reeds met Oostenrijk in een oorlog gewikkeld was.

Daar het nu eenmaal een besloten zaak was, dat Stanislaus in 't geheim Frankrijk verlaten zou, moest er ook voor gezorgd worden, dat Frankrijk niet in deze zaak kon worden betrokken.

De Fransche politie speelde een dubbele rol; van den eenen kant moest zij onderhands de vlucht des konings begunstigen, van den anderen kant maakte zij de agenten van August III van Saksen, Stanislaus' mededinger naar den troon van Polen, schijnbaar oprecht met iederen stap, dien Stanislaus ondernam, bekend. Ze gaf zelfs dezen agenten de vrijheid, de dorpen aan de zeekust te bewaken, en, zoo de troonpretendent aldaar verschijnen mocht, hem gevangen te nemen en aan de Fransche overheden uit te leveren.

Zoo had de held van ons verhaal, klaarblijkelijk steeds in angst en vrees verkeerend, den afstand tusschen Weissenburg en St.-Malo afgelegd. Overal was de politie hem op het spoor, en geregeld verschafte zij den Saksischen agenten de noodige inlichtingen om den mededinger huns vorsten, op wien geen onderdaan van den Franschen koning de hand durfde leggen wegens zijn aanverwantschap met dezen vorst, gevangen te nemen, zoodra zij hem in handen konden krijgen. Een aanhanger van koning Stanislaus, graaf Barnisky, had in de nabijheid der stad een landgoed gehuurd, en daarheen had de geheimzinnige persoon, die de beide ruiters te gemoet was gegaan, den koning gevoerd. Van daar kon een sloep den vorst op een Hollandsch schip, dat op eenigen afstand voor anker lag, in veiligheid brengen.

‘Sire,’ sprak de graaf, ‘Uwe Majesteit is zeker zeer vermoeid, maar ik geloof, dat het niettemin noodzakelijk is ons dezen nacht nog in te schepen. Wanneer men ons dan nog te St.-Malo zoeken zal, zijn wij reeds ver van hier.’

‘Ik ben u dankbaar,’ antwoordde de vorst, ‘voor uw ijver, doch uw raad is, helaas! onuitvoerbaar: ik moet hier eerst een koerier van den Franschen koning afwachten, die mij gewichtige tijdingen en het noodige geld zal overbrengen; zonder deze is het mij onmogelijk mij in te schepen.’

‘Maar, sire,’ meende de gravin, ‘Uwe Majesteit is hier bij een uwer trouwste onderdanen; alles wat wij bezitten, staat te uwer beschikking, en wij hebben vrij hooge sommen geld in huis.’

‘Ik ben u zeer verplicht voor uw aanbod, mevrouw de gravin, ik twijfel geenszins aan uw trouw en offervaardigheid en ben u daarvoor zeer erkentelijk; maar ik kan en mag ze niet aannemen. Zaken van het hoogste gewicht noodzaken mij mijn vertrek nog uit te stellen. Laten we nu het avondmaal gebruiken en de ernstige bezigheden tot morgen opschorten.’

Juist wilde de graaf het nog wagen een woord tegen het besluit des konings in 't midden te brengen, toen deze voortging: ‘Maar, wat zie ik? Slechts voor één persoon gedekt? Behandelt mij niet als vorst; ik twijfel er bijna aan, of ik het ooit geweest ben, en ben volstrekt niet zonder vrees, of ik het nog ooit worden zal; ziet in mij

slechts den Poolschen edelman, dien gij zeer zoudt beleedigen, zoo ge op een etikette wildet aandringen, die hem lastig is en die hij veracht.'

Men moest aan den wensch des konings gevolg geven en zette zich aan tafel. De stemming was allesbehalve opgewekt, ofschoon de koning herhaaldelijk pogingen deed om door grappige zetten zijn dischgenooten op te vroolijken. Allen waren blijkbaar gedrukt en bezorgd, want er rustte een groote verantwoordelijkheid op den graaf en zijn gemalin.

Eensklaps vernam men een verward gedruisch van stemmen, die om hulp schenen te roepen tegen een overmachtigen aanval; graaf Barnisky sprong op en greep zijn pistolen; toen snelde hij naar de deur, die op hetzelfde oogenblik geopend werd; verscheidene mannen trachtten de kamer binnen te dringen.

De graaf en de ridder De Sezannes - zoo was de naam van 's konings metgezel - plaatsten zich tusschen den vorst en de indringers. Dezen, ongeveer tien man sterk, waren als landlieden en schippers uit Bretagne gekleed, maar men kon aan hun krijgsmansachtig uiterlijk maar al te goed zien, dat men soldaten voor zich had. Dit vermoeden werd nog versterkt door de wapenen, die onder hun kleederen hier en daar zichtbaar waren; zij droegen allen zwarte baarden, en hun oogen fonkelden onder den breeden rand hunner hoeden.

'Wie zijt gij en wat wilt ge, gij, die hier onze woning zijt binnengedrongen?' vroeg de graaf.

'Wie wij zijn, dat is onze zaak, maar wat wij willen, zult gij weldra zien,' was het korte antwoord.

De spreker gaf hierop aan zijn mannen eenige bevelen. Toen de graaf zag, dat zij zich gereed maakten den koning gevangen te nemen, wilde hij hem verdedigen en riep zijn dienaren tot hulp bij zich, maar geen hunner liet zich zien.

'Bespaar u de moeite hun te roepen!' hoonde de aanvoerder der bende; 'zij liggen allen geboeid in het voorhuis. Onze zaak was goed overlegd en is zonder bloedvergieten ten uitvoer gebracht.'

Inmiddels was de koning, zonder de minste vrees of verrassing te toonen, bij het vuur gaan zitten; onverschillig beschouwde hij de vreemde mannen, die toch zijn vijanden waren, en gedroeg zich alsof de heele zaak hem persoonlijk niets aanging.

De graaf en de ridder hadden zich vóór hem geplaatst.

'Maakt toch een weinig ruimte, mijne heeren, ik ben het, dien men spreken wil; laat mij de zaak eens met de heeren bepraten.'

De beide edellieden traden eenige schreden terug; de koning stond op. Zijn waardige houding dwong allen aanwezigen eerbied af.

'Gij wilt mij zeker wel rekenschap geven van dit onverhoedsch binnendringen in een huis, welks gasten door de gunst van Z.M. Lodewijk XV beschermd worden. Uw verkleeding boezemt mij geen schrik in; gij zijt hier in Frankrijk en moet u hier naar de Fransche wetten voegen.'

De aanvoerder der bende kwam eenige schreden nader, hij maakte een hoffelijke buiging en zei met een sterk Duitsch accent: 'Gij zijt graaf Stanislaus Leszczinsky, Excellentie?'

De koning draalde een oogenblik, doch hij vermande zich snel en antwoordde op flinken toon: 'Ik ben graaf Stanislaus Leszczinsky, maar men was gewoon mij koning van Polen te noemen.'

'Om Godswil, sire,' viel de graaf hem in de rede, 'wees toch voorzichtig!'

'Ik heb mijn redenen,' hernam de koning.

'Excellentie,' ging de aanvoerder voort, 'gij moet mij volgen.'

‘Onbeschaamde,’ riep graaf Barnisky, ‘buig uw knieën voor Zijne Majesteit!’
‘Ieder buigt de knieën voor zijn koning,’ antwoordde de aanvoerder; ‘voor mij echter is er slechts één koning, en die heet August van Saksen.’
‘Goed, ik begrijp u,’ sprak Stanislaus; ‘men wil mij beletten naar Polen te gaan en vindt het beter mij hier reeds gevangen te nemen. Uw spel is goed gespeeld, mijnheer, maar gij kent slechts *uw* kaarten; ik daarentegen doorzie beide spellen, en het is hoogstwaarschijnlijk, dat ik winnen zal.’
De kalmte van den vorst en zijn glimlachend gelaat maakte de woede van den Saksischen agent gaande; doch hij beheerschte zich en toonde zich uiterlijk kalm.
‘Ik geloof het niet, monseigneur,’ sprak hij.
‘Gij hebt mij naar mijn naam gevraagd; welnu, mag ik ook den uwen weten?’
‘Ik ben baron Von Liberstein.’
‘Zeer goed, maar, heer baron, gij zult mij toch in geen geval hier willen laten; waar wilt ge mij dus heen brengen?’
‘Naar Dresden, Excellentie, waar men u goed bewaken zal.’
‘En gij wilt hedenavond nog vertrekken?’
‘Op dit oogenblik nog!’
‘Het spijt mij zeer, heer baron; maar ik geloof niet, dat het gaan zal.’
‘O, uwe Excellentie kan het veilig gelooven; mijn maatregelen zijn veel te goed getroffen.’
‘Laat ons dan gaan! Maar zend eerst eenige manschappen vooruit, om te zien, of de wegen wel veilig zijn!’
‘En wie zou ze onveilig maken?’
‘Lieden, die gij misschien niet verwachten zult; maar ga uw gang, beproef uw geluk!’
De toon, waarop de Poolsche koning sprak, klonk zoo zeker en zoo kalm, dat de Sakser zelf onzeker werd.
‘Zijt gij gereed, monseigneur?’ vroeg hij.
‘Daar gij nu eenmaal zoo vast besloten zijt, ja; mijne heeren, laat ons gaan! Maak u niet ongerust, mevrouw de gravin; wij komen spoedig terug.’
Hij nam zijn pistolen, stak ze bij zich, en de gravin ten afscheid groetend, sprak hij tot haar in 't Poolsch: ‘Over een half uur zijn wij terug.’
Barnisky en de ridder begrepen niets van zoo'n snelle onderwerping.
‘Maar, sire, Uwe Majesteit geeft zich reeds gevangen, en wij kunnen u nog verdedigen.’
‘Waarvoor toch, mijne heeren? De baron is zeker van zijn zaak.’
Hij ging naar de deur en werd terstond door de manschappen van baron Von Liberstein omringd, die zelf hem aan de hand vasthield.
‘Met uw verlof, Excellentie, ik moet nog een kleine formaliteit vervullen.’
‘En welke?’
‘Wees zoo goed, mij uw degen te geven!’
‘Wat dat betreft, heer baron, weet ik niet, of men in Saksen de koningen ontwapent; hier in Frankrijk echter niet, en wij zijn nog in Frankrijk, heer baron!’
Op dit oogenblik trad een Sakser binnen en meldde den baron, dat er een koerier was aangekomen.
De baron beval diens kleederen te doorzoeken en de depêches binnen te brengen.
‘Heer baron,’ zei de koning opeens, ‘ik verzoek u om een gunst.’
‘Welke, Excellentie?’

'Deze koerier brengt tijdingen mee, die in cijferschrift gesteld en voor u onleesbaar zijn; laat ze mij lezen, en ik geef u mijn eerewoord, dat ik u den inhoud er van getrouw overeenkomstig de waarheid zal meedeelen.'

'Onmogelijk, Excellentie.'

De depêches werden binnengebracht en door den baron geopend; hij vond echter slechts twee bladen van een Franschen roman. Hoe de baron de bladen ook wendde en keerde, hij kon er niet uit wijs worden. Ongeduldig maakte hij een beweging, alsof hij ze in 't vuur wilde werpen.

'Ik bid u, doe dat niet!' verzocht de koning; 'gij zult alles weten; waarvoor vreest gij? Ben ik niet uw gevangene?'

De baron was in groote verlegenheid;

het was zeker, dat de beide bladen een gewichtige tijding bevatten, die voor zijn vijand van het grootste belang was en misschien ook voor hem zelven, maar hij had den sleutel niet. Na eenige minuten verfrommelde hij de beide bladen driftig in zijn vuist en wierp ze in het vuur.

'Gij zult het niet weten, Excellentie. Het nieuws is voor u en voor mij verloren....'

'Gelukkigerwijze nog niet!' riep ridder De Sezannes, en met groote vlugheid haalde hij het reeds brandende papier uit het vuur en overhandigde het den koning.

'Heer baron,' sprak nu Stanislaus met groote waardigheid tot den Saksischen aanvoerder, 'gij zult mij toch wel zooveel achten, dat ge mij niet aanraakt om het mij te ontrukken?'

Zijn handen trilden van opgewondenheid, hij haalde een ijzeren, met verscheidene gaten doorboord, plaatje uit zijn zak, legde het op de bladen en las duidelijk de woorden: 'Laat ons God danken, ik ben gered!'

Een vreugdekreet steeg uit de borst des konings op, en eenige oogenblikken bleef hij met ten hemel geslagen oogen staan, alsof hij bad. Allen zagen hem verbaasd aan, zelfs zijn vijanden.

Toen trad hij op de gravin toe, die naast haar gemaal stond.

'Mevrouw de gravin.' sprak hij, 'nu is het tijd mijn titels en mijn vermomming af te leggen; ik mag u en den heer graaf niet langer misleiden, want gij zult u beiden verheugen over de goede tijding, die ik zooeven vernomen heb. Koning Stanislaus Leszczinsky is op dit uur reeds als overwinnaar Dantzig binnengetrokken en zal weldra in de kathedraal te Warschau als koning gekroond worden.'

'Koning Stanislaus te Dantzig?.... En gij?.... Zijt gij dan niet koning Stanislaus?'

'Ik ben slechts zijn onderdanige plaatsvervanger. De komedie was goed gespeeld, niet waar, heer von Liberstein? Koning Lodewijk, die niet anders handelen kon, heeft tot list zijn toevlucht moeten nemen; doch gij, mijne heeren Saksers, hebt u al te licht laten misleiden. Gelooft gij dan, dat hij zijn schoonvader in zijn eigen land zou kunnen laten gevangen nemen?'

'En wij, ook wij zijn misleid geworden,' zei de graaf.

'Zeg lieve, dat gij mijn helpers geweest zijt, heer graaf; thans is de weg vrij, en wij kunnen ons tot onzen koning begeven.'

'En ik?' vroeg de ridder de Sezannes.

'U, heer ridder, zullen zeker eenige kleine schermutselingen met de Saksers niet onwelkom zijn. Gij zult ons toch vergezellen, niet waar?'

'Gij vergeet, mijne heeren, dat gij in onze macht zijt,' riep de baron, die zich langzaam van zijn woede en zijn verbazing hersteld had, 'en *gij* ten minste zult ons volgen.'

'Dat geloof ik niet, mijnheer,' en op zijn horloge ziende, voegde de pseudo-koning erbij: 'Het is elf uur, het regiment der Koninklijke Marine te St. Malo zal weldra dit huis bezetten, en het zal slechts van ons afhangen, u gevangen te nemen, maar ik zal u vrij laten aftrekken.'

En inderdaad, weldra werden de Duitsche spionnen door de marinesoldaten aangegrepen en de gevangenen bevrijd.

De baron en de Saksers werden, zonder dat hun een haar gekrenkt werd, weder op hun schip gebracht.

Den volgenden dag reisde de pseudo-Stanislaus naar Polen, alwaar hij zich bij het leger des konings voegde.

(Naar het Fransch.)

Naailes.
Naar de schilderij van David Artz.

David Artz was, gelijk zijn hem overlevende meester Israëls, een schilder van zee en duin en visscherslui. We gaven al eens een zeestukje van hem: een visschersvrouw, uitkijkende over 't wijde water of nog de buis niet in zicht is, die haar man thuisbrengen zal. Thans is het een binnenhuis, maar vroolijker van toon dan *Bij het doodsbed,* dat we omstreeks Allerzielen in de *Illustratie* opnamen - niet alleen door het licht, dat onder het opgeslagen luik vrijelijk invalt, maar ook door de figuren. We zien de antiek gemeubelde naaikamer van een liefdegesticht; dat het protestantsch is, behoeft de stemmige ‘naaimoeder’, die met critisch oog, door haar brilleglazen heen, het werk van de bedeesd afwachtende beginnelinge naziet, niet te vertellen: we merken het aan den lezenaar, waarop de met koperen sloten en hoeken versierde bijbel ligt, met het portret van den gestaartpruikten stichter erboven, wiens wapen wellicht onder het viertal is te vinden, dat de ruiten versiert.

't Heeft alles een stijf-deftig karakter: de zeventiend'eeuwsche eiken meubelen, de ijverig naaiende meisjes in haar eenvoudige gestichtsdracht, de ernstig, doch goedaardig uitziende ‘moeder’.

Laten we eens rondkijken: hoe sober alles, en toch, hoe degelijk, en van een rustige, opsmuk-missende soliditeit, die bij onzen ‘revolutiebouw’ en nieuw-modisch huisraad veelal ver te zoeken zijn. De rood-steenen vloer is onder de tafel met gevlochten matten bedekt, de muren zijn smetteloos gewitkalkt en langs den onderkant versierd met een rand blauw-beschilderde, glanzende tegels, gelijk in de schouw - ter linkerzijde nog even zichtbaar - zijn aangebracht. Op den rand daarvan en op de eenvoudig gebeeldhouwde, eiken kast - waarin de naaimoeder haar voorraad nieuw linnen bewaart - borden en kommen van dat fraaie porselein, dat nog in vele boeren-huisgezinnen aanwezig is, en waarvoor opkoopers graag een mooi stuk geld neertellen. Onder de schouw, van wier lijst een gebloemd plooikleed afhangt, een doofpot, zooals onze grootmoeders ze nog hadden, met bruin-gewreven kanten en blinkend koperen deksel. Dan is er, behalve de eenvoudige stoelen en het meer sierlijke zitje, waarvan het jongste meisje zooeven is opgestaan, de hangklok met koperen gewichten, en de groen-saaien schuifgordijnen voor de vensters, de vierkante tafel, waaraan de weesjes gezeten zijn met haar naaiwerk, haar garenklossen, naaldenkokers en verder gerief. 't Is goed, dat het zoo helder licht is in de naaikamer, want het ‘naaien op den draad’, dat hier beoefend wordt, is een oogenbedervend werkje, vooral, als het goed fijn van weefsel is. 't Zou dan ook niet te verwonderen zijn als de kleine naaister eens niet al te accuraat ware te werk gegaan bij het vouwen van den zoom. De ‘moeder’ kijkt ten minste bedenkelijk; in de voorraadkasten van het huis mag alleen onberispelijk genaaid linnen liggen, opdat de scherpziende regentes of ‘buitenmoeder’, als ze inspecteeren komt, geen reden tot berispen zal vinden.

David Artz hield van zulke tafereeltjes: alles zoo licht, zoo blank en glanzend van helderheid, en daarin de mooie, warme kleuren van het oude eikenhout, het frissche blauw van het vaatwerk. Maar meer nog de intimiteit der rustige werk-aandacht was den man, die vóór alles het fijne en zedig-levende af te beelden zocht, een welkom gegeven om met liefdevolle zorgvuldigheid om te zetten in een fraai schilderij.

Van éen bloed.
(*Vervolg*.)

Nu sprak de grijsaard verder: 'Ik heb gezien, dat al deze heeren, trots hunne verschillende belangen het eindelijk eens wer den en tot den vrede besloten. Dat moet stellig tegen den herft geschieden, want het was koud en onder de schouw brand de een groot vuur.'

Dat verhaalde de oude man mij en het is net zoo uitgekomen ook.'

'En zagen die heeren er zoo uit, als hij ze u voorstelde?' vroeg Bernard.

'Zeker,' antwoordde Hubert, 'toen ik in de winterdagen te Munster was, wees een bediende van den bisschop mij de vreemdelingen aan, die grootendeels nog in de stad vertoefden. Ik herkende hen oogenblikkelijk; de leelijke, maar goede man was graaf Traubmannsdorf, de beide aan zijn rechterzijde Franschen, die aan de linkerhand Zweden, wier namen mij ontgaan zijn.'

'Vreemd,' zei Bernard. 'Gij liegt toch niet?'

'Ik heb nog nooit gelogen,' sprak Hubert. 'En nu het andere; wat zag hij, toen ge hem nageslopen waart?' vroeg Bernard nieuwsgierig.

'Wat hij gezien heeft, weet ik niet,' antwoordde de jager. 'Ik hoorde hem alleen maar praten. 'O God! O God!' zuchtte hij, en staarde het woud in, 'o God! - twee lijken - Gerhard! Hendrik!'

'Dat is verschrikkelijk,' meende Bernard. 'Hoor eens, Hubert! Het doet mij leed, dat Anna met den jachtopzichter getrouwd is; ik zou niet gaarne met den oude in hetzelfde huis wonen.'

'Wees niet zoo kinderachtig,' bromde Hubert, 'de oude Herman is vroom en goed, en een beter man dan Hendrik zou uw zuster wellicht nimmer vinden.'

Hier werd het gesprek onderbroken, want de stoet was het huis van den jachtopzichter genaderd. Hendrik hielp zijn bruid van den wagen afklimmen. De pastoor geleidde haar over den drempel der woning met de woorden: 'God zegene uwen in- en uitgang.' Anna trad de woning binnen, waar haar de sneeuwwitte dennenhouten tafels tegenblonken en de kransen, uit eikenloof gewonden, aan de wanden hingen. Zij werd naar de eereplaats geleid en de gasten zetten zich volgens den ouderdom aan weerszijden van den disch. Alleen de jonge opzichter ontbrak; hij was naar een ander vertrek gegaan en keerde eerst terug, toen het bruiloftsmaal zou beginnen. De jagersman was in een kok veranderd. Hij was getooid met een pluimmuts en had een witte keukenschort voorgebonden. In dit kostuum moest hij op de bruiloft de gasten bedienen, zonder aan den maaltijd te mogen deelnemen. Zoo wilde het de oude zede.

Lachend stond Hendrik achter den stoel zijner bruid, die harerzijds geen vinger mocht roeren, maar zich als een prinses moest laten bedienen.

Na het maal ving men aan op de groote weide te dansen, waarbij Hubert op zijn jachthoren de schoonste melodiën speelde. De tonen oefenden een eigenaardige macht uit en in bont gewemel zwierden de vroolijke gasten over de geïmproviseerde dansbaan. Gedurende den dans verdween Anna nu en dan en keerde telkens in een ander gewaad terug, van het trouwkleed tot haar gewone Zondagsche pak: de damasten kap met gouden tressen, het zijden halsdoekje en de zware wollen rok.

De zon begon ten ondergang te neigen en nog altijd dansten en juichten de gasten en vonden de klanken van den jachthoorn hun echo in het woud. Nu verscheen de bruid voor de laatste maal in een eenvoudige zindelijke huisjurk met een band om

het voorhoofd. Snel greep zij den hoed haars mans en zette dien op haar hoofd; de andere vrouwen volgden dit voorbeeld, zoodra zij maar ergens een hoed bemerkten en een vroolijk menuet van de gehoede dames besloot de feestelijkheid. Dit laatste gebruik was het voorteeken van een eerbaar, vredig huwelijk, waarin de vrouw nimmer mocht vergeten, dat zij op den trouw-

dag den hoed van haar echtgenoot gedragen had.

De laatste groeten en de laatste handdruk werden gewisseld en in de schemering van het verbleekende avondrood rolden de wagens en draafden de paarden huiswaarts.

Alleen Anna's moeder en haar broeder Bernard bleven in de opzichterswoning.

Het jonge echtpaar zou thans den ouderlijken zegen ontvangen. Hendrik zag naar zijn vader om; de grijsaard was niet in de woning en men had hem ook niet zien heengaan. Men zocht in en om het huis, maar vond hem niet. Toen liep Hendrik het bosch in en riep den ouden jachtopzichter bij den naam; alleen de echo antwoordde. Steeds verder drong hij het woud in, tot hij eindelijk den grijsaard vond, zittende op een boomtronk, de handen gevouwen en de oogen strak naar boven gericht. ‘Vader,’ zei Hendrik, ‘kom en geef ons uw zegen.’ Bij deze woorden begon de oude man te sidderen. Hij blikte weemoedig op zijn kind; tranen schitterden in zijn oogen. ‘Ik zal het niet kunnen dragen,’ zuchtte hij. Toen stond hij op en volgde den jongen man zwijgend naar de woning.

‘Anna,’ sprak Hendrik, toen zij in de kamer kwamen, ‘vader wil ons zijn zegen geven.’

Anna stond op en knielde naast haren echtgenoot neer. Voor het jonge paar stond de oude, zwaarbeproefde man. Hij breidde zijn armen over hun hoofd uit, maar sprak geen enkel woord. Zoo stond hij daar een wijle.... Of hij aan zijn brave vrouw dacht? - Of waren het andere gedachten, welke zijn ziel treurig stemden? - Niemand wist het, niemand behalve de ongelukkige vader. Eindelijk vermande hij zich: ‘God zegene u! Dat alles goed ga en de smart uw woning vermijde!’ Meer kon hij niet zeggen. Hij maakte het kruisteeken over hen en zette zich neer op den stoel, die in een donkeren hoek der kamer stond.

Anna weende en Bernard dacht aan hetgeen hij van den jager gehoord had.

Nu zegende ook de moeder haar schoonzoon en haar dierbaar kind.

‘Goeden nacht, vader! Goeden nacht, moeder!’ zeiden Hendrik en Anna. ‘Goeden nacht!’ antwoordden de moeder en Bernard. De oude jachtopzichter had den nachtgroet niet gehoord.

En het was stil in het huis en in het woud. Alleen de nacht in zijn lichtenden sterrenmantel wandelde zachtkens daarheen en zond den sluimer op de onschuldige oogen.

Zoo eindigde de dag van de bruiloft in het eenzame jachthuis.

III.
In het woud.

Wederom was het voorjaar gekomen en gevolgd door een heeten zomer. De schoone Juli-zon bescheen de opzichterswoning en de prachtige bosschen. Hubert, de jager, trok het woud in. Van tijd tot tijd bukte hij zich, als zocht hij een spoor te ontdekken. En het was werkelijk een spoor, dat hij volgde. Maar aan hert, beer of wolf dacht hij niet. Hij had de voetstappen van een menschelijk wezen gemerkt.

Plotseling bleef hij staan. ‘Nog altijd dezelfde voet,’ bromde hij. ‘De sporen zijn nog versch, 't is of ze enkele oogenblikken geleden in den bodem gedrukt zijn.’ Bij deze woorden haalde hij een zilveren kruisje uit den zak en beschouwde het opmerkzaam. ‘Zoo waar ik lezen kan,’ riep hij uit, ‘daar staat bepaald den naam van

den ouden jachtopzichter in gegraveerd.... Maar het is toch niet zijn voet.' En andermaal onderzocht hij nauwkeurig de sporen op den bodem. 'Neen, iemand anders moet het ding verloren hebben. Ik ben toch nieuwsgierig wie het is. - Hm! Men zegt, dat de oude man nog een zoon gehad heeft.'

Weer trok hij verder; het spoor voerde hem dieper en dieper het woud in; nu eens was het zeer duidelijk waar te nemen, dan verdween het weer, al naar de grond geeigend was de ontvangen indrukken te behouden.

Zoo was Hubert eindelijk bij een vrije weide gekomen, welke men de 'halle' noemde, toen hij nog een tweede voetspoor onderscheidde, hetwelk van rechts op de weide toeliep en zich hier met het eerste vereenigde. Een tijdlang gingen beide sporen vlak naast elkander langs den rand der weide; toen liepen zij uiteen; het eerste voerde naar het hooge gras; het andere liep meer zijwaarts naar enkele rotsblokken, welke in een niet al te groote ruimte hier en daar in het woud verspreid lagen. Zij werden in den volksmond de 'reuzenkogels' genoemd. Hierheen richtte Hubert zijn schreden. Langzaam en voorzichtig overal rondziende, liep hij voorwaarts; want hij kon bezijden op enkele open plekken tusschen de boomen sommige rotsen bemerken. Overal in het rond heerschte diepe stilte. Geen mensch te bespeuren. Thans naderde hij de grens van het jachtgebied en verborg zich achter een eik om op zijn gemak de streek te overzien, voor hij zich in het vrije waagde. Sedert enkele maanden huisden namelijk ontslagen lansknechten in het woud, die met de jacht op het wild zich zoo goed en zoo kwaad het ging een onderhoud verschaften. Wee den jager, die hun ongewapend in den weg liep! Hubert wist het, en dit maande hem uiterst voorzichtig te zijn. Terwijl hij zoo overal rondblikte, bemerkte hij een krachtig gebouwd man, die aan den voet eener rots lag te slapen. De vreemdeling droeg een vreemdsoortig pak, half krijgsmansgewaad, half Spaansche ridderdracht. In den gordel stak een blanke dolk, terwijl de buks tegen de rots leunde.

'Dat is zeker een der vrijbuiters!' meende de jager. 'Opgepast!'

Met deze woorden ging hij meer zijwaarts, om zich van het wapen des slapenden krijgsmans meester te maken. Tot zijn eigen ongeluk sloeg zijn geweer tegen een boom. De klank, hierdoor veroorzaakt, wekte den slaper, die bliksemsnel opsprong, naar zijn buks greep en het wapen op den jager aanlegde. Hubert bedacht zich niet lang en deed insgelijks zoo. Enkele minuten stonden beiden dreigend tegenover elkaar.

(*Wordt vervolgd.*)

J. MEIJER.

UIT BIJ GROOTMOEDER, NAAR G. JAKOBIDES.

Bij de Platen.

Uit bij grootmoeder. -

Grootmoeder is in goeden doen en zij kan wel een paar stuivers missen, maar ze zou er anders een kopje koffie minder om drinken en er een lekker hapje minder om eten, om den lieven kleuter van haar dochter een versnapering voor te zetten. Kijk dien kleine eens met een begeerigheid grijpen in dat heerlijke ooft: appelen, peren, kersen, 't kan niet op. Kijk dat mollige rechterpootje stevig en triomfantelijk die mooie peer vasthouden, terwijl het linksche - de rand van de schaal maakt een kneepje in het malsche vleeschrolletje - te gast gaat alvast in het betasten van die prachtige roode bolletjes. 't Is als het spelen van poes met de muis. Wat zal kleinkind er dadelijk grappig van muizen; grootmoeder kan haar pleizier niet op. Is er op heel de wereld wel een zoo'n alleraardigste, snoezige peuter als haar pupil? Immers neen.

[Nummer 44]

Prinsesje,
door
Daniella.
(*Vervolg*.)

Een wondere bekoring gaat er door Gerards ziel, daar grijpt iets grootsch plaats: daar ontluikt heel plotseling weer het gevoel van liefde, waarmee hij afgerekend meende te hebben. Hij voelt weer, dat het daarbinnen harder klopt, dat het bloed sneller door de aderen stroomt, dat 't er warmer, lichter, zonniger wordt dan in jaren het geval was: met blanken, onhoorbaren wiekslag was de engel der liefde in zijn ziel nedergedaald en toog daar nu aan het werk om de groote, reine liefde, die er weldra haar intocht zou doen, waardig te ontvangen....

BIJ GOUDA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. VAN BORSELEN.

Nog altijd staat Gerard, als bewegingloos, met de oogen strak door de vensters starend, in de sneeuw. Met moeite zich losrukkende uit de bekoring, die zich van hem meester gemaakt heeft, richt hij ten slotte zijne schreden langzaam naar de deur....

De sneeuw kraakt en Mylord, die reeds eerder teekenen van onrust gegeven heeft, vliegt blaffend naar de deur. Hij moet immers Prinsesje bewaken. Met heel zijn trouw, oud hondenhart heeft hij haar lief. Hij laat een vervaarlijk geblaf hooren en gaat vlak naast zijn gebiedster staan als om haar te beschermen, dwars voor haar, niemand zal haar naderen zoolang hij er is.

Gerard heeft een gevoel als een schooljongen, die betrapt wordt, en is ijlings op het huis toegetreden. Weldra weerklinkt het zware geluid der groote huisbel door de gang.

‘Wel heeren-mijn-tijd, meneer Gerard, nou, dat zal een verrassing zijn.... en dat door zoo'n weer.... maar we wisten er niks van, u hebt ons niks geschreven. We wachtten u morgen.’

‘Ja, Jan, dat dacht ik wel, ik heb me vergist met den datum. Hoe gaat het je, ik zie, je bent niets veranderd, eén klein beetje witter geworden, maar gezond en frisch. Daar heb je mijn overjas. Zóó nat als een kat, mijn paraplu.’

De generaal was ineens klaar wakker geweest, daar had Mylord voor gezorgd, die met den baas kwam kijken, wie die rustverstoorder was. Doch hij scheen te ruiken, dat het goed volk was, want vriendelijk kwispelstaartend ging hij weer naar binnen, als om verslag uit te brengen over den bezoeker.

Als een kindergezichtje, nog zoo juist diep treurig, nat beschreid, nu door den liefderijken moederkus getroost, weer lacht en glinstert van de pret, zoo vroolijkte ook het droeve uitzicht van Lindenhof op door den warmen voorjaarskus der vriendelijke zonnestralen.

De generaal was nu, zelfs op zijn ouden dag, nog vroeg uit de veeren en toen

Prinsesje zich naar beneden spoedde, was hij al bezig in de vestibule de klok op te trekken, zijn geregeld ochtendwerk.

‘Dag mijn klein, lief slaapstertje! Daar is de oude man je voor, hè? Maar mij houden ook niet meer zulke heerlijke droomen bezig! 'n Kleurtje als appelbloesem in April!’ en ondeugend tikte hij haar op de wang en trok haar met vaderlijke teederheid tot zich. Eén oogenblik kwam er als een duistere nevel over zijn gelaat. Een treurige trek om zijn mond verried even de weemoedige aandoening, die zich van hem meester maakte en hij hield de kleine hand van zijn pleegkind wat steviger omklemd dan gewoonlijk. Maar, die treurige gedachten weder op zij zettende, vroeg hij opgewekt en blijde: ‘En waar is onze gast? Slaapt hij nog?’

‘Neen, oompje,’ zeide zij lachend, ‘hij maakt zijn hof aan Mie. Ik zag hen van uit het raam als twee oude vrienden druk pratende naar het kippenhok gaan....’

Als een bekwaam veldheer had Gerard de vesting van oude harten, die zijn Prinsesje omgaven, weten te veroveren, of liever, om de waarheid getrouw te blijven, hij had ze onbewust veroverd: de oudjes zagen het komen, voelden, dat de kaper op de kust was gekomen, maar ze zagen nog meer het van geluk stralend gezichtje van hun aller lieveling, en ze zwegen, ze durfden er niet meer over spreken. Doodsch en stil zou het zijn, als dat vriendelijklachende kind heen zou gaan, dan zouden de bloemetjes buiten bloeien als ieder jaar en de vogels zingen, maar daarbinnen in het oude huis zou het bloempje niet meer te vinden zijn, zou het zangvogeltje, naar wier stem ze zoo graag luisterden, niet meer voor hen zingen. Ze waren niet blind, die oude menschen, geen van drieën, ze wisten het maar al te goed hoe, Gerards oog blonk van liefde en hoe teeder zijn stem klonk, als Prinsesje verscheen, en ze begrepen het goed, die oudjes, al hoorden ze nog niet eens al die kleinigheden, die, zorgvuldig in Prinsesje's hart bijeengegaard, langzamerhand een wereld vormden van liefde....

‘Prinsesje, ik ben nu al acht dagen hier en je vertelde me nog geeneen sprookje,’ zei op een avond, dat de generaal ingedut was, Gerard, die op een laag stoeltje vlak naast Prinsesje bij het gezellige haardvuur gezeten was, ‘ken je er geen meer?’

‘Misschien wel,’ antwoordde Prinsesje, zonder op te zien en met een voorgevoel, dat nu het oogenblik gekomen was, waarnaar ze zoo verlangde, ‘maar ik luister nog liever,’ en lachende op den generaal wijzende, ‘drie kwartier heb je tijd, oompje droomt rustig door, alleen als je van die nare zwarten vertelt, wordt hij wakker, maar dat zul je niet doen, hè?’

‘Neen,’ zegt Gerard, terwijl een glimlach een oogenblik zijn gelaat, waarop diepe ernst te lezen is, verheldert, ‘maar of ik het erg goed kan, weet ik niet.... Hoe begon ze ook alweer: zekere kleine dreumes, een goed vriendinnetje van mij....’ Eerst een zware zucht en dan verbeterende: ‘Er was eens een....’

‘Ja, ja, zoo begon het!’

‘Nu dan: Er was eens een heel klein Prinsesje, een echt kind uit het tooverland. Zij had een trouwen vriend, die kleine, die heel veel van haar hield en haar volgde overal, waar haar fantasie haar heenvoerde. Dan zaten ze boven op een ster en keken naar de aarde en zagen er het kasteel van Blauwbaard, de hut van Roodkapje, Sneeuwwitje met al die aardige dwergjes en de nijdige koningin. - Het liefst echter gingen ze samen naar de blauwe golven van de zee. Daar woonde een schoone prinses en daar vooral was de kleine in haar element. Daar dichtte zij zelve sprookjes en die waren haar liever, want daarin kwamen slechts *goede* menschen voor, zij hield niet

van slechte wezens. Het kostte haar altoos moeite te bekennen, dat een van de helden van het verhaal heel slecht was. Zij droomde slechts van het goede en lieve, en hoe kon het ook anders? Haar geheele zieltje was liefde en liefde genoot ze in ruime mate en al wat ze dacht en deed was lief en goed en edel. Als ze dien vriend dan binnenleidde in dat heerlijke tooverland, dan vond hij die wereld zoo rein en zoo mooi, dat hij nimmer moe werd, met haar daarin rond te dwalen. Maar, zooals het altijd in de wereld geweest is, er kwam voor het kleine prinsesje en haar vriend een tijd van scheiding en in lange, lange jaren zag hij haar niet terug. Zij groeide intusschen op als een liefelijk bloempje, rein en mooi, en hij, wat kwam er van hem terecht? Ach, zooals het gedichtje zegt: “In een brouwketel mengden de goden vreugde en smart en ze brouwden en maakten een arm menschenhart.” Hij leerde lief en leed kennen. Eens zelfs dreigde een heel groot verdriet hem te zullen verpletteren. In dien tijd dacht hij niet meer aan het prinsesje. Mogelijk had zij hem met haar reinen, klaren kinderblik het leven minder zwart doen inzien, maar hij vergat haar. Wel verscheen soms, vaak op het onverwachtst, haar lieve beeld met de groote, mooie sterrenoogen voor zijn geest - en die verschijning lachte hem toe als van uit een nu voor goed afgesloten wondere wereld, zoo onbereikbaar, dat hij telkens dat beeld weer uit zijn gedachten zette. Bovendien, al had hij gewild, hij had in werkelijkheid niet in die oogen kunnen blikken, want hij was ver, heel ver van zijn vriendinnetje verwijderd. Maar hij hoorde veel van haar en langzamerhand, heel langzamerhand, als van zelf begon zij hem steeds meer in de gedachten te komen, tot hij, toen hij weer teruggekeerd was uit het verre land, op een bal een feeënkind ontmoette, zóó lief en zóó betooverend, dat hij geen rust meer kende, vóór hij haar terugvond. Maar waar te zoeken? Hij kende haar niet: een nijdig masker had haar gelaat verborgen voor zijn oog - maar ondanks dat zou hij haar herkennen, wanneer hij haar slechts mocht ontmoeten. Vreemd, dat hij in zijne verbeelding die mooie prinses bijna nooit kon zien zonder aan het kleine meisje, zijn vriendinnetje te denken.... Op zekeren dag kwam hij op een ver afgelegen buitentje. Daar zou hij dat vriendinnetje terugzien. Wie beschrijft zijne vreugde, toen hij in haar herkende de schoone prinses van dat bal, de schoone prinses zijner droomen, de prinses met de reine kinderziel, met het gouden hart, kortom, het feeënkind, zooals hij het zich in zijn stoutste droomen nog niet voorgesteld had.... Bettie, lieveling, weet je wie ik bedoel? Wil jij de heldere ster zijn, die mijn leven verlichten zal? Stuur me niet heen, lieveling, jou zou ik niet kunnen vergeten. Leer me weer leven in die tooverwereld en wees daar mijn prinsesje. Een gouden kroon kan ik je niet geven, maar wel een hart, rijk aan liefde en trouw....’

Toen de generaal wakker werd, begreep hij, dat daar een jonge man zat, die geen blauwtje had geloopen. Want een lief, klein handje rustte er in zijn hand en een blond kopje zag vol vertrouwen, als eens in haar kindertijd, tot hem op....

Even sloot de oude man de oogen weer en hield zich slapende, want er pinkerde iets vochtigs in die oogen en dat moest eerst opdrogen: anders zou hij niet met vaste stem kunnen vragen, of hij niet te lang geslapen had en of ze den tijd nog al aangenaam door hadden kunnen brengen.

Oom had het zelf aan de oudjes willen vertellen. Hij was zoo bang, dat zij zich niet goed zouden kunnen houden. Maar het hoefde niet, want Jan was ongemerkt met het theegoed binnengekomen en was er juist getuige van, dat Gerard aan Mylord vertelde, dat ze nu voortaan samen het vrouwtje bewaken zouden. Met den zilveren trekpot

vast tegen het lichaam gedrukt, zag de oude, trouwe dienaar toe. Prinsesje bemerkte het en kinderlijk-lief en eenvoudig nam zij de oude, gerimpelde hand in de hare.

‘Jan,’ vroeg ze lachend, ‘vindt je het goed, mag Prinsesje hem tot prins?’

‘Ik dacht wel, dat het ons zou gaan als allen ouders vroeg of laat, ik zag het wel, jullie keken me de laatste dagen te veel naar de blauwe lucht en hadden geen geduld tot de bloempjes vanzelf naar buiten kwamen. Het was of jullie ze uit den grond wilden kijken, dat doen ze allemaal, als ze verliefd zijn. Nieuws is het voor ons, oudjes, niet en we wisten wel, dat ons vogeltje ook uit het nestje zou vliegen, als z'n vleugeltjes sterk genoeg waren.’

‘Jan, ik zal haar heel dikwijls terugbrengen in het nestje,’ en ziende, dat de oude met zijn mouw langs de oogen streek: ‘Nu heb je mij nog niet eens gefeliciteerd, Jan,’ en Gerard stak hem de hand toe. Hij begreep en vergaf. ‘Kom, Prinsesje, nu naar moeder Mie.’

Daar merkten ze ook al, dat ze in het geheel geen nieuws kwamen vertellen en dat Mie met echt-vrouwelijken tact de dingen, die komen zouden, vooruit had gezien. Want zonder iets te zeggen, deed ze de keukenkast open en vertoonde een prachtkoek, waarop in witte suikerletters prijkte: ‘Ik veliseteer. Mie.’

‘Zie je, zoo vast wist ik, dat het komen moest. Twee dagen had ik hem kunnen bewaren, maar ik dacht wel, dat het niet hoefde: van morgen versch uit den oven, voor m'n schatje,’ en ze deed haar woorden vergezeld gaan van een klinkenden zoen. ‘Ach, Heere, waarom worden kleine kinderkens zou gauw groot? Maar begrijpen doe ik het, dat ze zin in je heeft, meneer Gerard, je bent toch ook een knappe kerel, als ik het zoo eens zeggen mag.’

‘Wel, Mie, dat heeft Prinsesje nou nog niet eens tegen mij gezegd. Daar moet ik m'n snor eens voor opdraaien.... Ik vind, dat je koek heerlijk ruikt, mogen we hem meenemen en er aan de thee dadelijk van proeven? Ik kan bijna niet van die mooie, dikke, groene pruim daar middenin afblijven,’ - en lachende verlieten zij de keuken.

‘Daar gaan ze nou,’ mompelde Mie, terwijl ze nu haar tranen niet langer trachtte terug te houden. ‘Jan zegt wel, dat wij het kind hebben opgevoed, maar dat is niet zoo, zij heeft ons opgevoed! Zij leerde ons elkaar liefhebben; sedert zij bij ons is, weet ik eerst, hoe heerlijk God de bloemen laat bloeien, begrijp ik, dat de vogels mooi zingen. Zij leerde mij op alles letten en dankbaar zijn voor het goede, dat wij hebben. Als ik niet zooveel beter was geworden, zou ik het nooit gekend hebben: een blij gezicht te toonen, terwijl alles in me schreit van verdriet, omdat ik haar voortaan zal moeten missen....’

In een brief aan Max gaf Gerard uiting aan zijn overvol gemoed. Maar hij schreef hem niet alles, hij wilde hem verrassen. Max nu wist ternauwernood iets van het bestaan van Prinsesje; wel had Gerard wel eens over een klein, lief vriendinnetje gesproken, dat zulke aardige sprookjesverhalen kon doen, maar dat was Max ontgaan. Gerards brief was hem daardoor ook zóó onduidelijk, hing voor hem hier en daar zóó als droog zand aan elkaar, dat Max niet begreep, wat hij er van denken moest. Hij schreef over oude herinneringen, die lang geslapen hadden, over zijn hart, dat ook ingedommeld, maar nu weer ontwaakt was en over oude liefde, die niet roest, maar dat hij de rest zelf zou komen vertellen, want hij vreesde anders een cahier vol te schrijven in plaats van een brief. ‘Een dezer dagen kom ik,’ waren de laatste woorden.

(*Slot volgt.*)

Begraaf uw smart.
(Vrij naar het Engelsch.)

Begraaf, bedroefde, uw smart
En houd haar wél verborgen, -
Begraaf haar stil en diep,
- Wat aardsch is, leeft in zorgen, -
Denk, arme, slechts er aan
In nacht'lijke eenzaamheid,
Toon vrij uw Jesus dan,
Hoe droef uw ziele schreit.
Hij brengt het al terecht,
Vertel Hem slechts uw leed,
Ofschoon Hij lengte en breedte
En diepte er wèl van weet;
Klaag telkens als een kind
Uw nood den Lieven-Heer,
Hij stort, eer gij 't vermoedt,
Vrede in uw harte neer....
Zie, hoe in zonde-nacht,
Met zwaarder leed belaân,
Zoo talloos velen, ach,
Voor goed ten gronde gaan!
Spoed, arme, spoed u voort,
Naar hen zendt God u heen,
Spreid zegen waar gij gaat,
Gij, - steun op God alleen!
Begraaf uw eigen smart,
Breng and'ren zonneschijn,
Laat Jesus, Hij alleen,
Het licht *uws* harten zijn!

ELISE VAN ESCH.

Bij Gouda.
Naar de schilderij van J. van Borselen.

De landschapsschilder Van Borselen is een Gouwenaar van geboorte en heeft er tot zijn dertigste jaar gewoond en gewerkt in de mooie omstreken, zoodat het niet te verwonderen is, dat hij den omtrek zijner vaderstad door en door kent.

Mooi Hollandsch, zoo'n weelde van groen, hangend over stil water, met die mooie, koel-groene schaduwhoekjes en licht-glin-sterende vlakken, waarop zonneglans valt, en overal wuivende rietpluimen en heele slierten hel-groene waterplanten, plompen en kroos en gele leliën - een prachtig land, daar rond Gouda, een paradijs voor landschapschilders! 't Is er dan ook een van het echte Hollandsche ras, die Van Borselen, dat, we zeiden 't vroeger reeds, langzamerhand uit den tijd begint te raken: van die lustige, goed-ronde gezellen, die, met een mooie, enthousiaste liefde voor 't waterige land in hun ziel en zoo weinig mogelijk gepeinzen in hun zorgelooze hoofd, van den vroegen morgen tot den laten avond rondslenterden, nu eens hier, dan daar hun spullen neerplantend op een schilderachtig plekje, om vlug en raak een studie aan te smeren. 't Was een heerlijk leven, en een heerlijk werk om al zijn levensdagen

mee vol te maken van leedlooze bevrediging: den zomerwind door je haren en den geur van groen in je neus, en dan maar schilderen, met lachende oogen en lenige hand, om de weelde van 't heerlijke werken!

Maar 't ging over reeds, en jonge geslachten zochten naar dieper bezonnen schoonheden - maar 't wàs mooi, dat spel van zon en wolken en de blijdschap om het schoone licht van Hollands luchten en 't teere beven van Hollands nevelen over wei en water, en wèl-benijdbaar het leven dier velen, vreugde-bevangenen van zoo milde macht!

Heldinnenmoed.
Een verhaal uit den tijd der Girondijnen,
door
Jenny.

Toen ik op de wereld kwam, was zij reeds zeer oud, maar zij was eigenlijk nooit echt jong geweest, tante Ninie. Laatste afstammeling van een talrijk geslacht, gesproten uit zwakke ouders, had men haar slechts met de grootste moeite kunnen grootbrengen. Heel haar leven door was zij teer geweest en broos als een plant, vermoeid bij de minste aandoening, afgemat bij de geringste inspanning.

Zoover mijn herinnering als kind reikt, stel ik mij haar voor in haar klein vertrek, boulevard Bonne-Nouvelle tegenover het Gymnasium. Nog zie ik haar voor mij, het tengere, uitgeteerde vrouwtje met het wasbleeke gelaat, omlijst door dunne, sneeuwwitte lokken, die even te voorschijn kwamen van onder het zwart kanten mutsje; ik zie haar zitten voor het venster, dat altijd zorgvuldig gesloten en van zware tochtlatten voorzien was, de voeten winter en zomer op een warme stoof. Klein en mager als zij was, steeds in het zwart gekleed, scheen die teedere gestalte als weg te zinken in den grooten fauteuil. Zij sprak weinig en dan nog met een zwakke, doffe stem; haar magere, bleeke handen lagen stil in den schoot. Slechts de enkele maal, dat zij vertellen ging, kwam er een ongekende tinteling in de oogen en de handen bewogen zich in de lucht, als om visioenen, die daar voor haar geest opdoemden, weg te jagen. - Overigens was zij zeer stil en in zich zelve gekeerd. En wie haar zóó zag, zoo krachteloos en uitgeput, vroeg zichzelf af, door welk wonder dit wezen, geboren naar het scheen tot een vroegtijdigen dood, tachtig jaren oud had kunnen worden.

Aanhoudende, nauwlettende zorgen hadden dit wonder gewrocht. Geheel haar bestaan kenmerkte zich door een aaneenschakeling van voorzorgen en overdreven vrees: een diner in de stad, een wandeling, een rijtoertje, het een of ander uitstapje schrikten haar af. Zij ging dan ook bijna nooit uit en de enkele malen, dat zij Corbeil, haar geboorteplaats, verliet voor een kort bezoek aan Parijs, waar zij overleden is, had zij telkens van vermoeienis en aandoening meenen te bezwijken.

De zorg voor haar gezondheid was haar grootste bezigheid. Geboren op een tijdstip, waarop de huiselijke gezondheidsleer nog weinig was bekend, hield zij, zoodra ze zich maar eenigszins onwel gevoelde, haar kamer, in plaats van eens flink beweging te nemen en de versterkende, frissche buitenlucht in te ademen. Dan wikkelde zij zich in wollen doeken of een warmen pels en scheen gelijk aan een kasplantje. dat sterven zal bij de minste ruwe aanraking.

Gedurende de laatste jaren van haar leven ging tante Ninie in 't geheel niet meer uit. Onder haar bereik lag een schildpadden bonbondoos, vol stukjes jujubes, waarvan zij er nu en dan een nam. Dit was ook het eenige, wat zij haar bezoekers aanbood,

met de woorden: ‘Uitstekend tegen verkoudheid.’ Voor mij alleen maakte tante Ninie een uitzondering. Niet zoodra had ik den voet gezet in haar kamer, of, alvorens mij te omhelzen, nam zij haar blauwzijden beurs, haalde er een geldstuk uit en gaf dit zonder een woord te zeggen aan de oude Agathe. De getrouwe dienstbode ging dan uit, om even spoedig terug te keeren met een sneetje warme vla in een geboterd papier. ‘O! die heerlijke vla! Tante Ninie!... Wat is dat lang geleden!’ - Dan ging ik bij haar zitten en zij nam mijn hoofd in haar witte handen, streelde liefkoozend mijn blonde lokken en keek mij vol liefde aan.

Maar dit broze lichaam, dit uiterst teergevoelige gestel bevatte een edelmoedige ziel, in staat tot de zeldzaamste opoffering, tot de grootste zelfverloochening en toewijding. Dat verried de levendige blik der kleine, blauwe oogen, die ondanks den hoogen ouderdom nog tintelen konden met jeugdigen gloed.

Niet dat het verstand van tante Ninie zoo'n hooge vlucht nam! Verre van daar. Evenals bij de meeste jonge meisjes van haren tijd, was aan de verstandelijke ontwikkeling weinig ten koste gelegd; doch zij was fijngevoelig, zij bezat een vurige geestdrift voor al wat edel was en schoon, een rechtvaardig oordeel en een zeer levendig gevoel van plicht. In de meest kritieke oogenblikken van haar leven had zij weten te handelen, had zij bewijs gegeven van een ware koelbloedigheid. Zij behoorde tot die wezens, lijdend naar het lichaam, doch krachtig naar de ziel, wier leven hand aan hand gaat met den dood, die langzamerhand zich met den dood vertrouwd maken, en, als éénmaal het oogenblik dáár is, hem ontvangen zonder tegenstand, zonder zwakheid, bijna zonder verrassing, als een goeden vriend, wiens bezoek reeds lang te voren is aangekondigd.

***

Maar weinig had het gescheeld, of de arme tante Ninie had reeds op nauwelijks twintigjarigen leeftijd dat bezoek ontvangen, en haar kleine, dappere ziel Gode overgegeven. Doch haar moed, haar geestkracht hadden haar gered, en niet alleen haar zelf, doch met haar tien mannen. Tien mannen gered door dit zwakke vrouwelijke wezen!

Het was tijdens het Schrikbewind. Tante Ninie, die toen reeds ouderloos was, bewoonde, dicht bij Corbeil, de abdij van Mauvoisin, die in onbruik geraakt en tot nationaal eigendom verklaard was. Zij was daar met twee oude dames: mevrouw Maréchal en mevrouw Badouillet; de eerste was groot en mager, mevrouw Badouillet klein en gezet en blind aan één oog. Op een avond... Maar het is beter, dat ik het woord aan tante Ninie laat. Het zal mij dan wezen, of ik haar weer die geschiedenis hoor vertellen, die mij zoo hartstochtelijk boeide, die ik haar liet herhalen, telkens en telkens weer. O, nu ik er aan denk, hoor ik haar met heur zwakke, zachte stem, vaak zoekende naar haar woorden, zich verwarrende in haar herinneringen en het verhaal nu en dan afbrekende om een stukje jujubes te nemen uit haar schildpadden doosje....

‘De geschiedenis? Wilt gij, dat ik u nog eens de geschiedenis vertel, mijn jongen? Welnu, het was in den tijd.... Wij zaten dien avond dicht bij den haard. Mevrouw Maréchal en ik keuvelden samen, mevrouw Badouillet was zachtjes ingedommeld. Het zal zoo ongeveer tien uur geweest zijn. Buiten woei het hevig, doch de maan scheen daghelder.... O! ik herinner het mij zoo goed. Plotseling klopte men aan de deur....

Ik moet u eerst zeggen, dat in den loop van den dag hier een troep soldaten was aangekomen, ongeveer honderd in getal. Hun aanvoerder, een groote, roodharige man, had ons een papier getoond

VISSCHERSWEDUWE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. GRANCHI-TAYLOR.

NAPOLEON EN DE OUDE GARDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. CROFTS.

een bewijs van inkwartiering. Zij hadden zich in de kapel gehuisvest en hadden er den dag doorgebracht met drinken, zingen en kaartspelen: een helsch leven! 's Avonds waren zij kalmer geworden en nu sliepen zij in het verlaten heiligdom, de een hier, de ander daar.

Gij begrijpt, mijn kind, dat hun nabijheid niet geruststellend was voor ons, drie vrouwen. Mijnheer Maréchal was afwezig, mevrouw Badouillet was weduwe en ik wees. Wij hadden ons dan ook opgesloten in de kleine zaal op de eerste verdieping, welke lag tusschen den weg en de kapel. Dáár waren wij, toen men buiten aanklopte, zooals ik u reeds zei.

Mevrouw Badouillet werd met een schrik wakker, alle drie keken we elkaar angstig aan. Na enkele seconden klopte men weer, ditmaal heviger. Wij hadden ons het liefst doof gehouden, doch in die dagen schertste men niet. Als men den patriotten gastvrijheid weigerde, ging men voor verdacht door en het gevolg was.... de guillotine.

Mevrouw Maréchal begon te bidden, mevrouw Badouillet beefde over al haar leden; ik was de jongste, ik moest dus opendoen.

Daarbuiten stonden mannen, met groote hoeden op; zij vormden een zwarte groep op den verlichten weg. Zij schenen afgemat, hun schoenen waren met stof bedekt.

Mijn eerste aanstalte was, hun de deur voor den neus dicht te werpen, doch één hunner deed een stap voorwaarts, strekte de hand uit en zei met een zachte, bevende stem:

‘Een schuilplaats, burgeres, geef ons een schuilplaats voor den nacht. Wij sterven van vermoeidheid.... heb medelijden!’

En als één kreet klonk het dof van uit de groep:

‘Medelijden! heb medelijden!’

‘Wie zijt gij?’ vroeg ik.

‘Vluchtelingen!.... Afgevaardigden van de Gironde.... Men vervolgt ons, red ons!’

Girondijnen! Later, mijn kind, zult gij vernemen, wat men verstond door dat woord. Weet nu slechts, dat het arme lieden waren, die van Parijs vluchtten, vervolgd door hun vijanden.

‘Ongelukkigen!’ antwoordde ik hun, ‘treedt niet binnen. De kapel is vol soldaten. Als gij u niet verwijdert, is het met u gedaan!’

Zij aarzelden een oogenblik. Maar een jonge, bleeke man, met nog kinderlijke trekken, die leunde op den arm van twee zijner makkers, mompelde zwakjes:

‘Nog verder loopen!... ik kan niet meer.... Gaat, vrienden, redt u en laat mij hier. Ik wil liever sterven!....’

Het waren moedige lieden, die Girondijnen! Het denkbeeld, den armen jongeling te verlaten, kwam geen oogenblik in hen op.

‘Is er geen andere plaats dan die kapel, waar wij eenige uren zouden kunnen rusten?’ vroeg mij de man, die mij 't eerst had toegesproken.

‘Niets dan deze zaal,’ antwoordde ik hem, terwijl ik een beetje op zij ging. ‘Maar de kapel heeft geen anderen ingang dan deze deur (ik wees hem de deur achter in het vertrek) en hierdoor moeten de soldaten in- en uitgaan. Als zij u bemerken, zijt gij verloren!....’

Een groote ontmoediging teekende zich af op de trekken van den armen man. - Ik heb u reeds gezegd, dat de nacht helder was en men zien kon als overdag.

‘Vaarwel, burgeres,’ zei hij eenvoudig. ‘Daarbuiten is het vol lieden, die ons vervolgen. Bid, dat wij hun ontsnappen mogen!’ En toen, zich naar zijn gezellen keerend, zei hij zacht: ‘Komt!’

Wat zal ik u zeggen, kindlief? Ik was ontsteld. Die wanhoop beangstigde mij het hart. Ik begreep alwat zij geleden hadden, alles wat zij nog lijden moesten. Ik keek naar hun gebogen schouders, hun gewonde voeten. Voorzeker, als ik hen vertrekken liet, nam ik alle gevaar voor ons weg; hield ik hen hier, dan maakte ik mij tot hun medeplichtige, dan stelde ik mij zelf bloot en mijn twee gezellinnen. Ja, dat alles begreep ik en toch.... het medelijden zegevierde over de voorzichtigheid, een soort van koorts beving mij en op het oogenblik, dat zij zouden heengaan, zei ik hun:

‘Luistert, er is misschien een middel, maar vermetel, maar roekeloos....’

‘Zij waren angstig naderbij gekomen. Achter mij hoorde ik de bevende stemmen van mevrouw Badouillet en mevrouw Maréchal, die fluisterden: ‘Wat zegt ze, wat zegt ze?....’ Maar dat kon mij niet schelen, ik vervolgde:

‘Achter in de kapel, boven het altaar, is een voorraadzolder... Eenmaal dáár, zoudt gij veilig zijn.... Maar, om er te komen....’

‘Spreek.... spreek....’

‘Moet gij, langs den muur, een smallen weg volgen, over een soort van kroonlijst, die overhelt.... en dat juist boven de slapende soldaten. Indien zij het minste gerucht hooren, als één hunner ontwaakt gedurende uw tocht....’

‘En wie zal ons geleiden?’

‘Ik!’

Ik heb het u gezegd, mijn kind, ik had de koorts, ik was mij zelve niet meer. Ik handelde als in een droom. Hun heil was mijn eenig doel.

Zij beraadslaagden een oogenblik, een kort oogenblik, gedurende hetwelk mevrouw Maréchal niet ophield mij bij den rok te trekken en te mompelen: ‘Maar gij zijt krankzinnig! krankzinnig!’

‘Dank voor uw toewijding, burgeres, wij nemen uw voorstel aan!’

Ik liet hun den doortocht vrij, en zij traden stilzwijgend, op de teenen, binnen. Zij waren met hun tienen. Hun vermoeidheid was schrikkelijk om aan te zien.

Ik beval mijn gezellinnen, de wacht bij de kapeldeur te houden, en zonder een minuut te verliezen, zei ik tot de vluchtelingen: ‘Gij ziet die trappen, welke naar de kroonlijst leiden, ik zal ze beklimmen. Boven gekomen, zal ik de deur, die toegang geeft tot de kapel, openen, en ik zal in de kapel kijken. Als alles mij rustig toeschijnt, zal ik u een teeken geven. Gij moet dan op uw beurt opklimmen en mij volgen langs de kroonlijst, tot aan den voorraadzolder. Eenmaal daar gekomen - indien God het wil - kunt gij uitrusten. Ik zal u komen halen, als de soldaten vertrokken zijn. Bij den eersten dageraad moeten zij heengaan.... Dat is goed begrepen, niet waar?’

Dit werd zacht en snel gezegd, in minder tijd dan ik het u nu zou kunnen vertellen. En toen voelde ik mij als opgeheven van de aarde, als voortgedreven door een hoogeren wil. Ik gevoelde voor die mannen, tot voor enkele oogenblikken nog onbekend, een diep mededoogen; het was mij of *ik* hen moest beschermen. Om hen te redden, zou ik in staat geweest zijn mij voor den mond van een kanon te werpen of recht op de bajonetten in te loopen.... Ik voelde mijn lichaam niet meer. Mijn ziel alleen handelde, sprak. En het scheen mij, klein en nietig schepsel, toe, ineens een ongekende kracht, een energie te bezitten, in staat om het uiterste te wagen. Mevrouw Maréchal had wèl gelijk: ik was bepaald krankzinnig.

Ik klom de trappen op, opende de deur half en keek rond.

De soldaten sliepen, dicht naast elkaar, met het hoofd op hun ransels. Hun donkere lichamen staken schril af bij de witmarmeren steenen van de kapel. Somtijds bewoog een hunner zich en keerde zich snorkend om. In de hoeken stonden de geweren in rotten. Buiten woei het hevig en de wind gierde huilend om het gewelf. Het zachte schijnsel der maan drong door een zijvenster en verlichtte de eene helft der kapel, terwijl de andere in het donker bleef. Gelukkig bevond zich aan deze zijde de kroonlijst; zij strekte zich smal langs den muur uit, ongeveer een twintig voet boven de slapenden; aan het eind vertoonde zich de zolderdeur als een sombere vlek. Eenige seconden slechts waren voldoende, om ze te bereiken, doch die schenen mij lang, eindeloos lang toe.

Op dit oogenblik overviel mij een vreeselijke angst. De overspanning van het eerste oogenblik was geweken: ik keerde tot de werkelijkheid terug. Thans begreep ik ten volle de vermetelheid van het opgevatte plan en een dwaze lust bekroop mij den Girondijnen te zeggen, dat de doortocht onmogelijk was, dat de soldaten wakker werden, dat zij beter zouden doen zoo spoedig mogelijk te vluchten.... doch reeds het volgend oogenblik schaamde ik mij over mijn lafheid en mij, tot de mannen wendende, die daar beneden angstig en smeekend tot mij opzagen, gaf ik hun een teeken naar boven te komen.

Zij gehoorzaamden mij terstond. Met een gebaar gebood ik hun stilte.... alsof zij die waarschuwing noodig hadden!.... Toen zette ik den voet op de kroonlijst. Welk een tocht! Nooit zal ik dien vergeten. Nog voel ik, hoe ik op de teenen voortsloop, de linkerhand langs den killen muur strijkende, de rechter in de lucht zwaaiende, elk oogenblik vreezende, het evenwicht te zullen verliezen of tegen een steen te stooten, welks val de soldaten zou wakker maken, die daar beneden, zoo dicht bij ons, sliepen.... en achter mij de stomme tegenwoordigheid van die wezens, die mij steeds volgden, hun leven waagden met het mijne.... die met ingehouden adem den geringsten verkeerden stap vermeden, elk de oogen gevestigd op dengene, die hem voorafging, geheel hun wil gericht op die kleine deur, die grooter werd, naarmate wij ze naderden....

En *ik, ik* geleidde hen!'

***

Op dit gedeelte van haar verhaal gekomen, hield tante Ninie op, om te zien, welke uitwerking het op mij teweegbracht. Nu, zij kon tevreden zijn over haar succes, want zij zag, hoe ik haar aanstaarde met groote oogen en open mond, terwijl ik met een belangstelling, die nimmer verflauwde, luisterde naar het verhaal, dat ik reeds zoo vaak gehoord had.

'En toen?' vroeg ik haar.

Zij rakelde het kooltje vuur in haar stoof wat op, zette die voorzichtig onder de voeten, nam nog een stukje jujubes en hernam:

'Eindelijk, na eenige doodelijk lange minuten, kwam ik aan het doel; ik greep den sleutel, die in het slot stak, draaide dien om, stiet de deur open.... op dit oogenblik waande ik alles verloren.

'In langen tijd was men niet op den zolder geweest; de scharnieren der deur schenen geroest, want, toen ik haar opendeed, gaf zij een scherp piepend geluid, dat door de geheele kapel weerklonk en mij het bloed in de aderen deed stollen.

'Wat gebeurt daarboven, sakkerloot?' bromde een soldaat.

Ik stond bevende overeind en bemerkte de doodsbleeke vluchtelingen, die onbewegelijk tegen den muur gedrukt stonden.

Ons laatste uur scheen geslagen.

Gelukkig, zooals ik u reeds gezegd heb, woei het hevig en op hetzelfde oogenblik gierde een felle windvlaag om het gebouw en deed het dak der kapel schudden en kraken. Een andere stem riep dan ook:

'Slaap toch door, ezel, het is de wind!'

De eerste soldaat luisterde nog een poosje, strekte zich toen weer uit en sliep in....

Wij waren gered, ten minste voor het oogenblik. De deur was slechts half open, echter wijd genoeg om er door te gaan. Dit deed ik niet zonder gewacht te hebben, tot de stilte beneden volkomen hersteld was. De Girondijnen volgden mij één voor één, zich wel wachtend, de deur verder open te duwen, hetgeen van groot

belang was, want een nieuw krassend geluid zou ons stellig verraden hebben.

Gij kunt u de vreugde, de dankbaarheid dier lieden niet voorstellen, toen zij allen op den zolder waren. Zij weenden, zij wierpen zich op de knieën en kusten den zoom van mijn kleed. Men zou gemeend hebben, dat ik ze bepaald had gered. Helaas! het gevaar was nog altijd dáár, dreigend, verschrikkelijk!....

'Rust uit,' zei ik hun, 'legt u neer op het stroo. Hier zijt ge bijna in veiligheid. Zoodra de soldaten vertrokken zijn, hebt gij niets meer te vreezen en kunt gij op uw beurt heengaan. Rust, gaat slapen en rekent op mij, zoo een nieuw gevaar u mocht bedreigen....'

Ik verliet hen en ging door de halfgeopende deur, zorg dragende, haar zóó te laten. Beter ware het ongetwijfeld geweest, ze geheel te sluiten, maar ik durfde dat niet doen, uit vrees leven te maken....

Ongehinderd ging ik langs de kroonlijst terug. Echter voelde ik mij lichter, vlugger; als een muis sloop ik naar beneden. Na eenige seconden stond ik in ons woonvertrek, waar de beide dames mij in doodsangst afwachtten.

Zij ontvingen mij op verschillende wijze. Mevrouw Maréchal, streng en koel als zij was, deed mij wreede verwijtingen: 'Dàt was geen doen.... Het was mijn leven en het hare wagen.... Ik had ze buiten moeten laten.... Ik was een dwaas,' enz. enz.

Mevrouw Badouillet evenwel keurde mijn gedrag goed, verdedigde mij: 'Men kon de smeekbeden dier ongelukkige vluchtelingen niet onverhoord laten.... Dat ware schande geweest....' En die goede vrouw drukte mij aan haar hart, omhelsde mij, gelukkig mij weer te zien, en maande mij, op God te vertrouwen, Die zeker alles ten beste zou keeren.

En wij gingen dicht bij elkaar zitten om met fluisterende stem nog eens de gebeurtenissen op te sommen, die zoo ineens in ons leven hadden ingegrepen, dat tot heden zoo rustig en vreedzaam was geweest. Welk een toestand, niet waar, mijn kind! Al die vijandige mannen zoo dicht bij elkander te weten; te denken, wat er kon gebeuren, indien de Girondijnen werden ontdekt! Het was verschrikkelijk, zoo verschrikkelijk zelfs, dat mevrouw Maréchal voorstelde te vluchten, in den nacht weg te loopen over de akkers tot aan Corbeil, en de vluchtelingen aan hun lot over te laten. 'Ze zouden het onder elkaar wel uitvechten,' voegde zij er bij. Mevrouw Badouillet en ik verwierpen met verontwaardiging dit voorstel, en wij bleven nog lang, heel lang zachtjes praten, met onuitsprekelijk verlangen het einde van dezen bangen, eindeloozen nacht afwachtende.

(*Wordt vervolgd.*)

Van éen bloed.
(*Vervolg.*)

De vreemde soldaat liet zijn wapen langzaam zakken, en vroeg Hubert:

'Wie ben je - vriend of vijand?'

'Wat je wilt,' antwoordde deze barsch.

'Wat zoek je in het woud?' vroeg de andere.

'Ik zou jou hetzelfde kunnen vragen,' antwoordde de jager.

Zonder een woord te zeggen, plaatste de soldaat het geweer andermaal tegen de rots, legde den dolk naast de buks en schreed op den jager toe.

‘Top,’ sprak hij. ‘Geef mij de hand! Je bent een kapitale kerel, als er in elk jachtbuis zooveel moed stak als in het jouwe, zag het er voor de wilddieven slecht uit!’

Bij deze woorden flikkerden de oogen van den grijnslachenden vreemdeling.

Hubert wierp een scherpen blik op den spreker. De aangeboden hand weigerde hij. ‘Ik sluit geen vriendschap met den eersten den besten vreemdeling,’ zei hij trots.

Het gelaat van den lansknecht werd rood van toorn, maar hij bedwong zich. ‘Ik ben een eerlijk man,’ antwoordde hij, ‘en heb dapper voor het heilige Duitsche rijk gevochten. Thans werpt men den degen weg, dien men niet meer behoeft. Ik zoek een redelijk handwerk; kunt gij mij soms gebruiken als speurhond tegen de wilddieven?’

Hubert zweeg; hij wist niet of het ernst was dan wel bittere hoon, welke uit deze woorden sprak.

‘Nu,’ vroeg de andere, ‘hoe staat het? Zult ge spoedig het woud schoonvegen?’

‘Dat gaat een jager niet aan!’ antwoordde de gevraagde. ‘Zoo iets laat ik aan den jachtopzichter over. - Het zou echter heel wel kunnen gebeuren, als gij, heeren, geen andere manieren aanneemt. En dan helpe u God!’ voegde hij er beteekenisvol bij.

‘Ik ben geen wilddief,’ was het antwoord van den soldaat.

‘Des te beter voor je,’ gaf Hubert te kennen. - ‘Zijt gij soms door het woud getrokken, dat daar ginder aan het oude slot grenst?’

‘Gij hoort, dat ik hier vreemd ben; het slot is mij onbekend. Ik ben op weg naar Friesland, de streek, waar ik vandaan kom,’ zei de vreemdeling.

‘Voorwaar, dan zocht ge zeldzame paden,’ gaf de jager lachend ten antwoord.

Nogmaals fronste de lansknecht de wenkbrauwen en blikte naar zijn wapens, als wilde hij daarmee te kennen geven, dat hij verkeerd gehandeld had, door ze af te leggen. Hubert bemerkte het; het stond bij hem vast, dat hij een wildstrooper voor zich had; maar hij wilde dit niet laten blijken, om hem des te eerder zekere bescheiden omtrent de schuilplaats der bende te ontlokken. Daarom trachtte hij het gesprek op een ander onderwerp te brengen. Hij herinnerde zich het kruis, dat tot deze ontmoeting aanleiding gegeven had.

‘Heb je in het bosch iets verloren?’ vroeg hij.

De vreemde tastte naar zijn hals. - ‘Een zilveren kruis, dat ik tot mijn spijt nergens kan vinden,’ antwoordde hij. ‘Zoo gij 't gevonden hebt, zult gij mij zeer verplichten.’

‘Is dit het soms?’ vroeg de jager en reikte hem het gevondene over. ‘Ik vond het bij de ruïne van het slot.’

De wilddief sloeg geen acht op de laatste woorden des jongelings; verheugd nam hij het kruisje in ontvangst en drukte een kus daarop. ‘Dat is het,’ zei hij. ‘Ik heb er langen tijd vergeefs naar gezocht.’

Hubert volgde met verwondering het gedrag van den vreemde, waardoor hij in zijn eerst opgevatte gedachten omtrent den man tot wankelen gebracht werd. ‘De naam Hermann staat in het kruisje gegraveerd,’ sprak hij. ‘Is dat uw naam ook?’

‘Neen,’ zei de lansknecht; ‘maar waarom vraagt ge dat zoo?’

‘Wijl het de naam van den jachtopzichter is.’

‘Van uw meester? - Dus dan houdt ge mij wellicht voor een spitsboef?’

‘Daar heb ik nog altijd geen reden voor.’

‘En zult het ook nier hebben, zei de vreemdeling trots. ‘Dat kruisje, jongeman, is mij dierbaar geworden sinds in den Zweedschen oorlog een kogel op het kleinood afschampte, die anders wellicht mijn dood veroorzaakt had. Ik heb het van kindsbeen

af gedragen, hoewel ik niet weet, op welke wijze ik er aan gekomen ben. Van uw meester is het niet afkomstig; wees daaromtrent gerust. In het Duitsche rijk wonen vele lieden, die eenzelfde geslachtsnaam dragen. Ik ben op het slagveld geboren en mijn moeder was een Zweedsche marketentster, die al vroeg aan den zwarten dood stierf, of, zooals anderen zeiden, tengevolge van het overmatige gebruik van brandewijn. Ik werd soldaat en trok aanvankelijk met de Zweden mee, maar toen Wallenstein voor de tweede maal de trommel roerde, om soldaten onder zijn vanen op te roepen, ging ik met hem en heb den keizer gediend, tot die vermaledijde vrede ons tot werkeloosheid doemde. Nu weet je alles. Zie hier de deuk, welke de musketkogel veroorzaakte.'

Hubert wierp een blik op het kruisje en bevond, dat de vreemdeling de waarheid gesproken had.

'Ik ben u zeer dankbaar,' vervolgde de krijgsman; 'wellicht komt er een tijd, dat ik u eveneens een dienst bewijzen kan. En nu, ga gij uwen weg, ik volg den mijnen. Leef gelukkig!'

Op hetzelfde oogenblik ruischten de twijgen en verscheen een roodharige gezel, met een hert beladen, aan den zoom van het woud. Gelijktijdig wendden vreemdeling en jager hun blikken naar de plaats vanwaar het gedruisch kwam. Maar reeds had de wilddief het hert neergeworpen en den loop van zijn geweer op den jager gericht.

'Terug, kapitein, ik schiet den groenrok neer,' schreeuwde hij en een schot weerklonk door de lucht. Hubert viel en de vreemdeling struikelde eveneens.

De aanvoerder der wildstroopers, met wien de jager, zonder het te weten, gesproken had, was gevallen, toen hij den jongeling omverwierp, en de kogel drong in een naastbijzijnden boom. IJlings ontwrong de kapitein hem geweer en jachtmes, zoodat hij ongewapend tegenover zijn vijanden stond.

'Roover,' schreeuwde de jager woedend en trachtte zijn geweer terug te bekomen. Maar tevergeefs! De hoofdman sloeg het tegen een boom stuk en stak het jachtmes in den gordel.

Hubert was bleek van toorn; in minder dan geen tijd pakte hij den roodharige bij den hals en wierp hem tegen den grond, doch de wilddief hield den jongeling vast en zoo rolden zij beiden in de struiken.

'Laat los!' riep de kapitein; Hubert luisterde niet en dreigde den tegenstander te worgen. Daar fonkelde plotseling een mes onder hem en reeds stak de roode de punt zijwaarts om den jager een stoot te geven, toen de hoofdman zich op de vechtenden wierp en met een geweldigen ruk beiden van elkander trok. Voor Hubert het wist, waren zijn handen gekneveld.

De hoofdman lachte.

'Bedaard, jongeman,' zei hij spottend, 'gij hebt mij een dienst bewezen, daarom heb ik u het leven gered; maar verlang niet meer van mij. Toen keerde hij zich tot den roodharige, die den jager met woedende blikken aanzag, niet wetend, wat hij van de handelwijze des aanvoerders denken moest.

'Word niet boos, Berthold,' zei hij. 'De knaap behoort mij, en ik schenk hem de vrijheid.'

'Doe, wat gij wilt,' was het korte antwoord van den aangesprokene.

Tandenknarsend, stond Hubert daar. Hij zag, dat zijn tegenstander kalm het hert op de schouders legde en aanstalten maakte, met den hoofdman verder te trekken. En voor zijn voeten lag het verbrijzelde wapen.

'Groet uw meester van ons,' zei de hoofdman. 'Ik heb respect voor je en zoo ik je mishandelde, zijt ge zelf daarvan de oorzaak. Zeg in het huis van den jachtopzichter

tot allen, die het willen aanhooren, dat wij uw heer afwachten, als het hem belieft te komen.'

Zonder eenig antwoord te geven, sloeg Hubert den weg in naar de woning.

IV.
Op weg naar de roovers.

Het was op den avond van den dag, dat Hubert dat lang niet prettige avontuur had gehad. Voor de opzichterswoning zat Anna, met een lief knaapje van ongeveer drie maanden op de armen. Naast haar zat de grijsaard. Hij speelde met den kleine, die somwijlen zijn mondje in de onmogelijkste plooien trok, die een lach moesten beteekenen.

Moeder en grootvader waren echter niet zoo vroolijk gestemd, want het verhaal van den jager had bij de echtgenoote angstige bezorgdheid voor haar man en bij den grootvader een storm van tegenstrijdige gevoelens wakker geroepen. Hij wist alles, ja, nog meer, dan hij kon zeggen. - Een paar schreden verder stond Hubert. Hij keek naar het woud en dacht aan de verbrijzelde musket en den smaad, dat een wilddief hem zijn wapens ontnomen had.

Het avondwindje waaide zachtkens en bewoog de bladeren. Anna stond net op om het kind te verzorgen, toen de jonge opzichter thuis kwam. Hubert hoorde hem het eerst aankomen en reeds uit de verte riep hij hem driftig toe: ‘Die spitsboeven, zij zullen er voor boeten, zij hebben mij danig te pakken gehad!’

DR. H.A. POELS,
Kapelaan te Venray, Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

‘Nu, nu! Wat is er dan weer?’ vroeg Hendrik. ‘Hebben ze een hert geschoten?’

In enkele woorden verhaalde de jager zijn ontmoeting met de lansknechten en sloeg met armen en beenen, om zijn woede te luchten. Het gelaat van den jachtopzichter teekende beurtelings verbazing en toorn.

‘Het zal spoedig anders worden,’ sprak hij. ‘De roovers hebben ons lang genoeg gehinderd. Morgen komt de graaf en dan zullen we een drijfjacht houden. Ik denk, dat hun dan de lust om nog langer hier te blijven wel ontgaan zal. Ik heb hun schuilplaats ontdekt en al het mogelijke gedaan, dat zij ons ditmaal niet zullen ontsnappen.’

Na deze woorden trad hij op zijn vrouw toe. Hij drukte haar een kus op het voorhoofd en reikte den grijsaard de hand. Met angstige blikken zag Anna haar man in de oogen, als wilde zij daarin zijn gedachten lezen of wel hoop putten voor de toekomst.

‘God zij gedankt, dat je thuis bent,’ zei zij, ‘o! als je wist, wat een angst ik voor je heb uitgestaan!’

Hendrik lachtte trouwhartig. ‘Ik vrees die schurken niet,’ gaf hij ten antwoord. ‘En mij hebben ze ook nog volstrekt geen leed gedaan!’

‘Ja, omdat je nog niet tegenover hen gestaan hebt,’ meende Anna. ‘Hebben zij vandaag niet op Hubert geschoten en hem mishandeld?’

De jachtopziener zweeg; hij zag naar den kleine, die de handjes naar hem uitstak.

‘Wilt gij morgen werkelijk jacht op die lieden maken?’ vroeg de moeder met een angstig hart.

‘Morgen,’ sprak Hendrik.

‘Morgen!’ zei de grijsaard. ‘Morgen!... Morgen!.... Neen.... niet morgen!’ vervolgde hij. ‘Er zou een ongeluk kunnen gebeuren. Wacht nog drie dagen, Hendrik, nog slechts drie dagen!’

‘Het kan niet, vader! Morgen komt de graaf over, en wie weet, of de spitsboeven niet weer van kamp veranderen! Dan zouden wij dubbel moeite hebben!’

DR. H.J. TH. BROUWER,
Vicaris-Generaal van het Aartsbisdom, Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw.

MGR. G.W. KONINGS,
Algemeen Adviseur van den R.K. Volksbond en Pastoor te Amsterdam, Officier in de Orde van Oranje Nassau.
PRIESTERS, OP 31 AUGUSTUS JL GERIDDERD.

‘Zij veranderen van kamp,’ antwoordde de oude Hermann; ‘zij veranderen voor altijd.... Blijf, blijf!’

De laatste woorden sprak hij op zulk een smeekenden toon, dat Hendrik en Anna hem vol verbazing aanzagen.

‘Blijf! blijf!’ vervolgde hij en greep hartstochtelijk de hand van den opzichter, als wilde hij hem met geweld terughouden.

Maar deze bleef bij het eens genomen besluit.

‘Ik kan niet, vader; het is mijn plicht en gij hebt mij van jongs af aan geleerd, vóór alles mijn plicht te vervullen.’

‘Ik heb het gedaan - God bescherme u!’ sprak de grijsaard en zweeg.

(*Wordt vervolgd.*)

J. MEIJER.

Bij de Platen.

Visscherswedüwe. -

Zoo'n treur-tooneel aan 't strand, - de grootste dichter geeft het niet met woorden weer, althans niet zoo roerend tragisch als een meester met het penseel.

Neen, dát is een droefheid, zoo wijd als de zee zelve, en diep als haar verraderlijke afgrond.

Hoe ligt ze daar weer rustig te ruischen de wijde watervlakte, maar welk een smart bruist in het hart van die lieve weduwe-moeder!

Grootvader helpt haar oudste - hij moet nu wat verdienen, de arme wees, en 't is zelf nog zoo'n dreumes! - bij het boeten der netten. Zie hoe die droeve moederoogen rusten op dat hulpelooze en van niets wetende wicht: 't is de laatste schat, dien zij van den dierbaren verdronkene heeft. Zie die smart op dat verweerde, oude zeemansgezicht bij den aanblik er van, zie den armen jongen, hoe hij zijn moeder aan staat te kijken!

Napoleon en de oude garde. -

Een aangrijpend historisch oogenblik: 7 uur namiddag, 18 Juni 1815! Op het slagveld te Waterloo, dat straks zal bezaaid liggen met vijftig duizend lijken, waarvan meer dan drie vijfden Franschen, is Napoleon, wanhopend maar niet radeloos, gedwongen zijn beroemde oude garde in het vuur te jagen, zijn oude garde, het keurkorps van beproefden, dat hij altijd tot het laatst in reserve hield.

Van halfvier af hebben de Pruisen wel den rechtervleugel van het Fransche leger bevochten, maar Napoleon kan niet gelooven. dat Blücher's troepen al weer slagvaardig zijn. Doch als het gevecht aan dien kant voortdurend heeter wordt, stuurt Napoleon er zijn jonge garde heen. Door de Franschen zoowel als door de verbondenen wordt allerwegen gestreden met moed en doodsverachting. 't Is zeven uur geworden. Nu komt het er op aan de Britsche troepen te vernietigen, vóór de Pruisen zich bij Wellington aansluiten. Napoleon zal zelf den hoofdslag aanvoeren, zijn beste helden moeten mee. Al zouden al zijn troepen gesneuveld zijn, zoolang Napoleon's Oude Garde niet is slaags geweest, kan er geen triomf geroepen zelfs niet door de ontzettendste overmacht. ‘De oude garde sterft, maar geeft zich niet over’, davert haar parool in een storm van strijdlustige kreten en ze gaan, ter zege of ter dood! Zie ze marcheeren, de prachtige, stoere kerels in hun fraaie uitrusting! Wellington's manschappen bieden weerstand aan den eersten aanval, maar bezwijken zullen ze, als de Pruisen niet komen; ze houden het alléén niet uit tegen den Franschen leeuwenmoed, die vreeselijk hun rijen dunt. Maar de Pruisen zijn op het wanhopendste oogenblik daar, eenige minuten later, en 't was onherroepelijk te laat geweest. De Pruisen en de Britten, wier moed herleeft, brengen een bloedige paniek onder het Fransche leger, dat op de vlucht slaat in stormende vaart naar Belle-Alliance. Slechts vier garde-bataillons houden nog stand. Napoleon rent op zijn trouwen aan, hij wil met hen sneuvelen, - doch maarschalk Soult grijpt zijn paard bij den teugel en dwingt met geweld Napoleon den wissen dood te ontrennen. Om 9 uur 's avonds is de laatste tegenstand der Franschen gebroken, en gaat Napoleon's gloriezon onder in 't bloedigst avondrood, dat Europa ooit aan de kimmen gezien heeft.

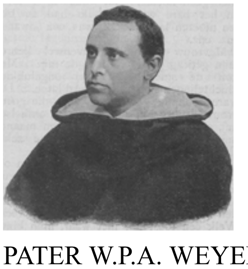

PATER W.P.A. WEYERS,
Dominicaan te Utrecht, Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

[Nummer 45]

Prinsesje,
door
Daniella.
(*Slot.*)

Het toeval wilde, dat Max ook eenige dagen met verlof was geweest en den brief las eenige uren voor Gerard zelf aankwam. Z'n kamer werd Max te nauw: ‘Oude liefde roest niet,’ had Gerard geschreven en hij had hem toch zoo verzekerd, dat hij Irène totaal vergeten was, ja zelfs, dat hij alle liefde uit zijn hart had gerukt. Steeds had hij Gerard bewonderd. Hoe hoog moest hij staan om het grievende leed, hem aangedaan, nog te kunnen verontschuldigen en de goedheid van zijn hart straalde door alles heen: hij had het meisje beklaagd, dat zoo slecht geleid was geworden, want daardoor alleen, zoo meende hij, kon het vele goede niet opschieten boven het onkruid, dat het verstikte. Dat alles was meermalen behandeld geworden tusschen hen. Maar Gerard had hem toch ook zoo duidelijk en zoo dikwijls geschreven, dat hij er geheel over heen was: de plant was te zeer met wortel en al uitgerukt om nog te kunnen opschieten. Max had zelfs tusschen de regels door meenen te lezen, dat Gerard zinspeelde op een verbintenis tusschen hem, Max, en Irène en hij was daarover gaan denken. Hij was haar langzamerhand gaan beschouwen als hem toebehoorende, en tante, die wist, dat Gerard alle verdere huwelijksplannen uit het hoofd had gezet, had hem aangemoedigd. En nu, nu hij meende, dat tusschen Irène en hem, langzaam maar zeker, een sterke band gevormd was van innige vriendschap, ja, hij moest het zichzelven bekennen, van *liefde,* zou nu.... maar het kon niet mogelijk zijn. En toch kon hij geen andere verklaring aan Gerards brief geven.

Max Verbrugge en Gerard van Drommen, de twee onafscheidelijke jeugdvrienden loopen te zamen aan het Scheveningsche strand. Zoo had Gerard zich hun weerzien niet voorgesteld. Max heeft iets over zich, dat den ander doet zwijgen. Niettegenstaande den kouden zeewind loopt Max met den hoed in de hand. Eerst let Gerard daar niet op, dan het belachelijke er van inziende, roept hij uit: ‘Maar, kerel, wat is er toch met je? Heb je het nu zoo warm? Zet toch je hoed op het hoofd in plaats van er mee in de hand te loopen!’

ALLERHEILIGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRIANT.

‘Als je jaren lang zonder kop rondloopt, dan heb je eigenlijk ook geen hoed noodig,’ antwoordt Max, met een droeven glimlach op het strakke gelaat.

‘Maar, Max, ik begrijp je niet. Ik kom hier naar Den Haag om, zooals we dat altoos als jongens deden, mijn hart eens voor je uit te storten en telkens schrik ik terug, als ik je aanzie. Een scheiding van vijf jaren kan je toch niet zoo veranderd hebben? Onze oude vriendschap is toch nog wel zoo sterk, dat ze daartegen bestand is, hoop ik? Je weet, het devies onzer vriendschap was altoos: “vóór alles oprecht tegen elkaar,” zou er dan nu wel iets zoo vreeselijks kunnen bestaan, dat jij mij of ik jou niet kon mededeelen? We hebben als broers ons lief en leed altijd gedeeld...’

‘Je hebt recht op m'n volste openhartigheid,’ valt nu Max plotseling in, ‘maar met onze oude vriendschap zal het gedaan zijn, als ik je alles zeg. Veroordeel me echter niet te scherp, jij zelf bracht me op het dwaalspoor.

‘Toen een groot verdriet je als het ware van hier joeg en noch de liefde van je ouders, noch onze vriendschap sterk genoeg waren je hier te houden, omdat je bedrogen was in je liefste wenschen en het meisje, dat je boven alles liefhad, met je hart had gespeeld, toen was ik bijna even ongelukkig als jijzelf. Hoe ik haar toen haatte, dat meisje, je weet het. Hoe spoedig echter volgde de dood van haar vader, haar alleen-staan in de wereld, nadat Giel van den Berg zich had teruggetrokken. Toen merkte ik aan alles, dat ze nu eerst leerde inzien, wat ze aan jou verloren had. We noemden nooit je naam en toch, hij stond tusschen ons als een magneet en hij danste ons voor oogen met groote letters; we spelden hem ieder voor zich, maar we spraken hem niet uit. Ik wist, ik voelde toen, dat die naam eens tusschen ons zou genoemd worden en het was mij als iemand, die een kostbaren edelsteen ter bewaring kreeg van een vriend, een edelsteen, ruw en ongeslepen nog, maar die, als de vriend terugkwam en zijn kleinood opeischte, moest geworden zijn tot een heerlijk kleinood vol schitterenden glans.... De diamant liet zich slijpen, heel fijn slijpen, langzaam, langzaam aan, maar hij, die hem eens zou opeischen, deed er voorgoed afstand van. Eerst leed de ander daaronder, te meer daar hij vreesde, dat ook haar dat vreeselijk zou treffen. Maar jaren gingen voorbij en hij merkte, dat de liefde tusschen zijn vriend en dat meisje, dat hij zelf langzamerhand zoo onuitsprekelijk lief had gekregen, een voorbijgaande genegenheid geweest was, van beide kanten. Nu voelde hij dag aan dag zijn liefde sterker worden en hij onderdrukte haar niet meer, toen hij merkte, dat zij van haar kant hem blijkbaar dezelfde gevoelens toedroeg. Zijn vreugde steeg ten top, toen hij in éen brief van zijn vriend een zinspeling meende te vinden op een verbintenis tusschen hem en dat meisje. Er kwam nog meer bij. Het meisje woonde bij een heel lieve vrouw, die ontzaglijk veel gedaan had om haar karakter te verbeteren, vooral door haar weder te brengen op het pad van den Godsdienst, haar daarin de grootste kracht tot zelfverbetering en troost leerende vinden. Evenals het goud gelouterd werd door het vuur, had zij gezegd, zoo komt de mensch door de beproeving nader tot God, leert hij het oog omhoog slaan in leed en verdriet: waar die goede Vaderhand het noodig oordeelt te kastijden, geeft zij ook balsem voor de wonden.... Die dame, die zooveel van haar had leeren houden, zou hèm zoo gaarne haar pleegkind toevertrouwen, om haar te weten onder de hoede van een sterken arm, aan de zijde van een trouwen echtgenoot, wanneer zij voorgoèd zou moeten heengaan. Zij zag dan ook met innige vreugde de liefde tusschen hem en haar pleegkind ontluiken en ze wakkerde die liefde aan, die onzegbaar heerlijk opbloeide in hun beider harten....’

‘Maar, waarom nog al die geheimzinnigheden, Gerard,’ barstte nu plotseling Max los, die het geheele verhaal door zich had weten te beheerschen, doch nu, bij de gedachte aan het groote leed, dat hem te wachten stond, zijne zelfbeheersching verloor, ‘begrijp je nu, waarom het met onze vriendschap gedaan zal zijn, begrijp je nu waarom al het blijde, dat in mij gekomen was, nu plotseling weggerukt is geworden, nu ik weet, dat je oude liefde weer ontwaakt is? O, had ik het kunnen voorzien, dat ik zoo zou veranderen! Je hebt haar dus nooit kunnen vergeten.... Ja, wie zou dat ook kunnen!....’

Meer dan eens had Gerard de hand op den arm van zijn vriend gelegd, als om aan dien stortvloed van woorden een einde te maken. Dan, zich niet langer kunnende bedwingen, roept, schreeuwt hij het uit: ‘Maar, Max, ouwe jongen, neen, duizendmaal neen, onze oude vriendschap zal niet uit zijn, nu ik alles weet. Zeker, mijn hart heeft geslapen en is ontwaakt en ik ben smoorlijk verliefd op mijn eerste liefde, maar dat was Irène niet, dat was Bettie, kleine Bettie, m'n feeënkind.... Maar daar begrijp je nu toch niets van, stoom jij maar dadelijk naar Utrecht, beste kerel, met den eersten, den besten trein en telegraaf me, dat je als gelukkig sterveling je verheugt in het bezit van den kostbaren diamant, dien je zelf geslepen hebt. Zie je nu, dat ik gelijk had, toen ik jaren geleden beweerde, dat Irène een juweel was. Ga en bewonder mijn menschenkennis.’

Max liep als een dronken man. Hij kon zijn plotseling weer herwonnen geluk niet dadelijk vatten, niet gelooven. Gerard bracht hem naar het station en toen hij hem goed en wel in den coupé gestopt had, wist hij nog niet, of het wel tot Max was doorgedrongen, wat hij hem van zijn Prinsesje verteld had en daarvoor was hij toch naar Den Haag gegaan. Hoofdschuddend mompelde hij:

‘Wat kan het toch vreemd gaan in de wereld! Die goede Max, van harte geluk er mee! Onder zijn leiding moet Irène werkelijk een juweel worden.... maar mijn kleine parel zou ik toch niet willen ruilen....’

Nog was Gerard niet uit Den Haag vertrokken, toen hij het telegram ontving, dat hij verwachtte: ‘Alles rozengeur en maneschijn,’ telegrapheerde Max, zoo uiting gevende aan het groote geluk, dat over hem gekomen was.

Een glimlach van innige tevredenheid krult Gerards lippen: zoo was alles weer ten goede geschikt, wat eerst zoo droef leek.

En vier gelukkige stervelingen dankten dagelijks God voor al Zijn groote goedheid.

Graaf Arthur.
Door Alb. S.

‘Nu heb ik alles, geloof ik, - eieren, ham en de jam heeft hij al boven.’

Zij keek nog eens in den keukenspiegel. Haar broers papieren halsboord, dien zij geleend had, mocht wel wat schooner geweest zijn, maar het was toch een boord; het rood sigarenlintje, dat haar stijfgevlochten haar sierde, was nu juist niet wat zij wenschte, maar met haar vijftiende jaar was zij reeds wijsgeerig.

‘Je schijnt dien zieken landlooper goed te verzorgen,’ zei haar vader, terwijl hij bij de kachel zijn schoenen aantrok.

‘Hij betaalt toch alles wat hij krijgt,’ zei Suze en schuifelde de kamer uit, voorzichtig het tinnen blad dragende. ‘Zieke landlooper,’ mompelde zij verontwaardigd bij zich zelf; ‘wat zouden ze wel zeggen, indien ze wisten, wat ik weet. Graaf Arthur Blenmore! O, 't is heerlijk!’

De kamer, waar zij aanklopte, zag op de binnenplaats uit en bij het venster, door een straaltje van de lentezon verlicht, zat een jonge man; hij was slank en blauw van oogen, een knap man, ware hij gezond geweest; maar de doffe, ingezonken oogen spraken van een zware ziekte, die nog maar pas geweken was.

Een magere hond kroop tegen hem aan en likte zijn handen.

‘Goeden morgen, graaf Arthur,’ zei Suze op zachten, vertrouwelijken toon.

‘Goeden morgen, beste kind. Dank je wel, beste. Wat heb je weer goed gezorgd. Chocolade ook al!’

Suze ging bij den hond zitten; beiden keken met evenveel eerbied en bewondering naar hem op, terwijl hij ontbeet.

Hij barstte plotseling in lachen uit.

‘O, als m'n vrienden mij nu eens konden zien!’

‘Ze zouden verwonderd zijn,’ zei Suze; ‘dat kan ik wel denken. Zeg, was er een Italiaansche tuin op uw landgoed, graaf Arthur?’

‘O hemel, ja; allerlei soort van tuinen.’

‘Juist als in ‘de Zwarte Prins’, zei Suze vol vuur. ‘En luidden de klokken ook, toen u meerderjarig werd?’

‘Ja, Suze, ik hoor ze nog!’ en graaf Arthur lachte tot de tranen over zijn magere wangen liepen.

‘Zult ge nooit teruggaan om die rijke gravin Angelina te trouwen en uw wreeden oom om vergiffenis te smeeken?’ vroeg zij met een droevigen blik.

‘Ik zal nooit iemand trouwen, die ik niet lief heb; nooit, Suze, nooit!’

‘'t Is niet prettig arm te zijn,’ raadde zij hem.

‘Dat is waar, beste, maar ik wil toch mijn eigen meester blijven en mij niet verkoopen.’ Zijn oogen glinsterden en zij zag hem vol eerbied aan.

‘Hoe maakt het jonkvrouw Ysolde,’ vroeg graaf Arthur, terwijl hij ontbeet. ‘Is zij nog altijd opgesloten?’

‘Ik heb weer vier kranten bij elkaar,’ zei Suze en trok een smoezelig papier uit haar zak, ‘haar neef, ridder Lionel....’

‘Verloste haar natuurlijk, hij zou anders geen cent waard zijn.’

Zij sloeg de bladen om, terwijl zij telkens aan haar vinger likte.

‘Toen de vlammen omhoog stegen,’ las zij hardop, ‘nam hij haar in zijn armen en omvatte een grooten boom....’

‘Zeker met zijn voeten?’

‘“....Kus mij,” zei hij, “dit oogenblik kan ons laatste zijn.”’

‘Suze, geef mij dat papier,’ zei graaf Arthur en hij scheurde het in kleine stukjes. ‘Kijk niet zoo ongelukkig, kind; ik zal je vertellen, waarom ik dat doe. Je moet niet meer zulke verhalen lezen. 't Is verkeerd en 't is onzin. Kijk dit boek eens. Lees den naam.’

‘Da-vid Cop-per-field,’ stamelde zij gehoorzaam.

‘Wel, je zult het eerst misschien vervelend vinden, na al die vreeselijke verhalen, die je verslindt, maar, Suze, eens zal je heel veel van dit boek gaan houden.’

Hij legde zijn hand vaderlijk op de hare. ‘Je moet met den herfst weer naar de avondschool gaan, hoor, dan zal je spoedig zien hoe mooi deze soort boeken zijn. Zal je het doen, Suze, om mij genoegen te doen?’

Hij zag haar vriendelijk aan.

‘Ik was hier gestorven, zonder jou, meisje. Je bent verpleegster en moeder voor me geweest. Ik zal het nooit vergeten!’ zei hij opeens met bewogen stem, en voegde toen bedaarder er bij: ‘Nu, is nu het weer goed, Suze? Zal je morgen bijtijds klaar

zijn? O, ik hoop zoo, dat het een mooie Zondag zal zijn en dat je zult genieten van je eersten dag buiten.'

'O, graaf Arthur!' riep Suze juichend, 'ik geloof, dat ik dood ga van plezier. Ge zult eens zien, wat een mooie nieuwe jurk ik heb,' en de fletse oogen in haar bleek, oudachtig gezichtje straalden zoo van vreugde, dat het zijn hart goed deed.

'Gaan wij vroeg? Dadelijk na het ontbijt?'

'Ja, heel vroeg. Je zult in de zon liggen in een veld vol boterbloemen; je zult je nieuwen hoed kunnen bewonderen in zilveren beekjes en melk en koek eten zooveel je lust. Zeg, Suze, wat zullen we vroolijk zijn! Ik voel me als een jongen; ik geloof waarlijk, dat ik óók dood ga van plezier.'

'Tot morgen!' juichte zij en nam het theeblad weder op; 'ik zal vandaag voor twee werken om op tijd klaar te zijn; tot morgen, graaf Arthur!'

Toen de schemering begon te vallen, leunde graaf Arthur uit zijn raam en voelde zelfs hier, in het donkere steegje van New-York, den wonderen invloed van de lente. Maar toen hij ter zijde keek, werd zijn gelaat plotseling strak, zijn tanden drukten diep in zijn onderlip en hij greep de vensterbank vast als dreigde hij te vallen. Hij had twee mannen op de binnenplaats gezien. Beiden keken naar hem.

Hij trok zich terug van het venster, de oogen vast op de deur gevestigd, en 't was of er iets in de stilte zich tusschen hem en de gansche wereld stelde.

Er klonk een stap in de gang. De twee mannen, die op de binnenplaats stonden, kwamen binnen. Duister als het nu was, kon graaf Arthur toch hun revolvers zien glinsteren.

'Goeden avond, Hobbs. Goeden avond Ross. Hoe gaat het?' - hij stond glimlachende voor hen, de handen in de zakken.

'Goeden avond,' zei een van hen op langzamen, gewichtigen toon, 'we hebben heel lang naar je moeten zoeken, Corker.'

'Ik ken dien naam haast niet meer, heeren. Ik ben vooruit gegaan in de wereld. Mijne goede vrienden noemen me nu graaf Arthur Blenmore,' zeide hij luchtig. 'Wanneer ik de lamp aansteek, zult ge mij wel niet in den rug schieten, nietwaar?'

Hij stak de lamp aan en zeide toen opeens heftig:

'In Gods naam, steek je revolver weg. Je hebt mij nu en ik zou niet weten waarheen te vluchten. Hoe hebt ge mijn spoor gevonden? Ik dacht zeer voorzichtig te zijn geweest.'

'Dat zijt ge ook, maar de Engelsche wet is machtig, Corker; je portret is overal verspreid en zestien van onze beste lui zaten je op de hielen. 't Is nog een wonder, dat je ons zoo lang ontsnapt ben.'

'En dit alles voor Willem Corker; jullie stellen mij op hoogen prijs!'

'Dat doen wij ook, je bent een moordenaar.'

Hij huiverde en zijn lippen trilden.

'Waarlijk, ik wilde hem niet dooden, het kwam....'

'Zeg niets, Corker, wij moeten getuigen, dat weet je.'

'Och, 't is toch gedaan. Daarginds zal men het gauw met mij klaarspelen.'

'Ik zou nog maar het beste hopen. Maar toch, Corker, 't is treurig, dat je zóó diep gezonken ben. Je hadt zoo veel voor: de zoon van een predikant, gestudeerd, en al dat....'

'Ja, ik weet het wel,' zei hij dof; 'maar we kunnen niet overnieuw beginnen, niet waar? Wat wilt ge met mij doen?'

'We zullen je op een veilige plaats brengen, tot de *Teutonic* afvaart.'

Voor het eerst zag Ross op het gelaat van den man die uitdrukking, waaraan hij bij de gevangenen gewoon was: het gerimpelde voorhoofd, de verwilderde oogen.

'Luister,' zei hij, zijn hand op Ross arm leggende. 'Ik zal naar Engeland gaan en veroordeeld worden. Ge moet mij één gunst bewijzen - de allerlaatste.'

‘Goed, als we het doen kunnen.’

‘'t Is niet voor mijzelf. Maar er is hier in dit menschenpakhuis een klein meisje, dat me als een moeder verzorgd heeft, toen ik bijna dood was. Ze is nog nooit buiten geweest en ik beloofde, haar morgen bosch en veld te laten zien. Om Gods wil, laat mij die belofte houden.’

‘Je houdt ons zeker voor erg dom.’

‘Je gelooft me niet; blijf van nacht hier en los elkaar af, terwijl ik slaap. Morgen kun je me overal volgen.’

‘Neen, 't gebeurt niet,’ zei Hobbs verontwaardigd, ‘'t is dwaasheid.’

Er gebeurde iets onverwachts. Corker bedekte het gelaat met de handen en snikte luid. ‘Mijn God, als ge wist, wat dit voor mij beteekent. Luister! Ik heb altijd van kinderen en van honden gehouden en ze hielden altijd van mij. Nu, dit meisje, dit kind uit de achterbuurt heeft mij ernstiger gemaakt dan al de vermaningen mijns vaders. Zij is de eerste geweest, op wie Willem Corker een goeden invloed heeft gehad. Ik, leeglooper, speler, ja, moordenaar, ik ben voor haar een edelman van onbevlekt leven geweest. Laat mij mijn woord aan haar houden. Zij denkt mij, wat ik zelf vurig wenschte geweest te zijn, laat ze dat blijven denken tot het laatste toe!’

‘Wie zou denken, dat Billy Corker zoo teer kan zijn?’ zei Hobbs.

De detectives keken elkaar aan; zij zagen tegen de proef op, maar hadden medelijden met Corker, en de schaduw van den dood hing reeds over hem.

‘Nu, goed dan,’ zei Ross, en toen hij het lachje op Corker's gelaat zag, begreep hij, hoe die zondaar er in zijn kinderjaren had uitgezien.

Dien Zondagavond kwam Suze na haar dagje buiten thuis met verbrand gezicht, verwarde haren, dronken van zonlicht en versche lucht, doodmoe, maar zoo gelukkig als ze nog nooit was geweest.

Den volgenden morgen, vol ongeduld om al het genotene nog eens te bespreken, bracht zij graaf Arthurs ontbijt naar boven. Tot haar verwondering was de kamer leeg, en Spot, de hond, keek haar treurig aan. Het bed was niet beslapen en op het kussen lag ‘David Copperfield’ en een brief aan haar adres.

‘O,’ ze snikte, toen ze het theeblad neerzette, ‘hij is weg.’

Spot kwam op haar toegeloopen en drong zich tegen haar aan, terwijl zij de enveloppe openscheurde. Er vielen twee banknoten uit, maar voor het eerst in haar leven stelde zij geen belang in geld.

‘Lieve, beste Suze,’ las zij met moeite. ‘Je moet niet boos zijn, omdat ik met mijn twee neven naar Engeland vertrokken ben zonder vaarwel te zeggen. Ik zag tegen het afscheid op. Mijn rijke oom heeft mij vergeven en ik hoef Angeline niet te trouwen. Ga naar de avondschool, Suze, en naar de kerk, vergeet niet ‘David Copperfield’ te lezen en pas goed op Spot, want hij hield van me. Beste Suze, blijf een goed, braaf meisje. Koop voor het geld ıets wat je noodig hebt.

‘Als ik Engeland bereik, zal mijn toekomst bepaald zijn. Misschien ga ik naar een ver land, waarvan nog niemand, zoo ver ik weet, ooit terugkwam, - misschien zal ik jaren lang een zeer eenzaam leven leiden. Maar, in alle geval, ik zal altijd blij zijn, dat ik Suze Flijne heb leeren kennen en als we elkaar weer ontmoeten, moet ik trotsch op haar kunnen zijn. Zij moet nooit, nooit vergeten

Haar trouwen, dankbaren vriend,

GRAAF ARTHUR.’

Suze zat lang over den brief gebukt en er drupten tranen langs haar leelijk neusje. Toen streelde zij Spot en daarop telde zij het geld.

‘Veertig dollars! O, graaf Arthur!’ snikte zij en stopte het zenuwachtig weg.

Hij was weg, maar hij had haar een fortuin nagelaten, een brief om heel haar leven te bewaren, een boek om te zijnentwille te lezen en een hond om van te houden.

‘Wel!’ zei zij, het geval met haar aangeboren philosophische kalmte beschouwende, ‘eens moest hij toch weggaan. Ik dacht wel eens - maar koningen en zoo mogen toch geen gewone meisjes trouwen. Dat stond ook in dat verhaal. Kom, Spot, nu zijn we met ons beiden, je mag vandaag zijn ontbijt hebben en als iemand je maar met een vinger durft aanraken - nu, dan krijgt hij met mij te doen.’

Naar Kate Jorkau.

Heldinnenmoed.
Een verhaal uit den tijd der Girondijnen,
door
Jenny.
(*Vervolg en slot.*)

‘Het eerste morgenlicht begon te gloren en wij voorzagen het oogenblik, waarop onze angst een einde zou nemen.... Maar, jawel!.... Eensklaps op den weg paardengetrappel, dat naderbij komt, steeds nader.... Wat zou het nu weer zijn?.... Wij luisteren.... De paarden staan stil.... Een geruisch van stemmen.... 't Was of heel de wereld ons dezen nacht bezoeken moest.

Zooals de eerste maal, klopte men ook nu weer aan; evenals de eerste maal ging *ik* opendoen.

Daar stond een man voor mij, omringd door huzaren, die van het paard waren gestegen.

‘Zij zijn hier, nietwaar, burgeres?’ vroeg mij de man, die geen militair was, maar ongetwijfeld de een of andere gevolmachtigde van het gouvernement. Hij was zwaarlijvig en scheen vermoeid van den verren tocht.

Ik beefde, doch herkreeg weldra mijn koelbloedigheid.

‘Hier?.... Wie?...’

‘Ge weet het wel. Die schelmen van Girondijnen!’

‘Er zijn hier slechts soldaten, die gisteren aankwamen, zooals u wellicht weet....’

‘Dat zullen we gaan onderzoeken.’

Hij gaf een der ruiters een teeken zijn paard vast te houden en met moeite steeg hij af, een zucht van verlichting slakende, toen hij grond voelde. Zeker was hij dit soort van oefening niet gewoon! Hij was in het zwart gekleed, droeg groote schoenen en had veeren op den hoed. Zijn rond en blank gelaat toonde, op het eerste gezicht, goedheid, doch de blik der kleine, diepliggende oogen was valsch, wreed.

Hij trad binnen, gevolgd door twee huzaren, en ging rechtstreeks op de kapel af. Zoodra men hem bemerkte, ontstond er groote beweging. De zwarte massa richtte zich op; men hoorde een gegons van stemmen, een gekletter van sabels en geweren en in minder dan geen tijd was ieder op de been. De aanvoerder der soldaten ging den nieuwaangekomene tegemoet en groette hem eerbiedig.

Wij begrepen, dat deze zwaarlijvige man een voornaam persoon was.

Zij spraken zacht met elkaar. Wij waren dicht bij de deur gebleven en luisterden zoo goed we konden, doch verstonden geen enkel woord. Te oordeelen naar enkele bewegingen, konden wij echter raden, dat de gevolmachtigde den kapitein ondervroeg en dat deze ontkennend antwoordde. Wij meenden, dat zij het hoofd ophieven en

naar de zolderdeur keken, die zich daar, half geopend, op den grijzen muur afteekende. Wat scheen zij mij thans verbazend groot toe, die kleine deur; het was of zij aller blikken tot zich moest trekken....

Wij hadden ons vergist, want de gevolmachtigde, die zijn onderhoud met den kapitein geëindigd had, kwam naar mij toe en, mij met zijn valschen blik, die niets goeds voorspelde, scherp aankijkend, vroeg hij:

'Gij zijt er dus zeker van, burgeres, dat hier niemand is buiten deze soldaten?'

(Hij wees naar de soldaten, die bezig waren zich af te borstelen en zich wat te verfrisschen.)

Ik keek hem recht in 't gezicht en antwoordde met vaste stem:

‘Niemand!’

Hij stelde dezelfde vraag aan mevrouw Badouillet, die dapper hetzelfde antwoord gaf; vervolgens aan mevrouw Maréchal. Ik voorzag, dat zij bekennen, ons verraden zou, daarom wierp ik haar een blik toe, waarin ik heel mijn ziel legde.

Zij aarzelde een oogenblik; toen zei zij met neergeslagen oogen:

‘Ik weet het niet.... ik heb geslapen.... ik heb niets gezien, niets gehoord.’

GANZENHOEDSTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. MONTEMEZZO.

‘Welnu dan, ik weet het zooveel te beter,’ wierp de gevolmachtigde tegen. ‘Boeren hebben mij bevestigd, dat de Girondijnen hier zijn binnengetreden, dat zij hier den nacht hebben doorgebracht, dat zij hier nog zijn. Is dat waar?’

Wij zwegen alle drie.

‘Bedenkt u wel, burgeressen. Te goed weet gij, waaraan gij u blootstelt, indien ge verraders, vijanden van het volk, bij u verborgen houdt. Bekent, wijst hun

Oud-Tante.

Die lieve, goede tante toch,
Wat was zij ons een engel!
Haar oog kon meer dan meesters stok,
Het kon mij baas, mij, bengel.
Vertellen dat het oudje kon,
Een fee kon niet zóó boeien;
Op 't Zaterdagnamiddaguur
Dacht geen van ons aan stoeien.
Was er op straat een relletje,
- Waar we eigenlijk bij hoorden! -
'k Zat op den vloer als vastgeschroefd
Door tante's tooverwoorden.
Geloof me: ik denk met weemoed nog,
Nu de allerkleinste al groot is,
Aan tante-lief - soms met een traan,
Of zij nog pas maar dood is.

R.S.

BIJ OUD-TANTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. VOLZ.

schuilplaats aan, dan hebt gij niets te vreezen.'

Het was verschrikkelijk, kindlief, dat verhoor te midden dier mannen, wier doorborende blikken tot in het diepst onzer ziel schenen te willen lezen.

Ik begreep, ik voelde, dat mevrouw Maréchal den moed liet zinken, dat alles verloren was. Reeds bewoog zij de lippen.... zij wilde spreken.... ik liet er haar den tijd niet voor, en, alles op het spel zettende, riep ik den gezagvoerder toe:

'Daar gij aan onze woorden geen geloof slaat, burger, zoo laat alles onderzoeken; ik zal u geleiden, waarheen ge slechts wilt.'

Voor mijn verzekering aarzelde hij, en reeds hoopte ik, dat hij terugkwam van elk denkbeeld van vervolging, toen een zware stem weerklonk:

'Als er iets niet in orde is, me dunkt, dan is het dáár ginds!'

En een soldaat, stellig degene, die's nachts was wakker geworden, wees met de hand naar boven, naar de zolderdeur. Ik beefde over al mijn leden, nauwelijks kon ik blijven staan.

Ik dacht aan de arme vluchtelingen, die daar waren, achter die kleine deur, ongewapend, misschien te afgemat om zich te kunnen verdedigen. Ik vervloekte het oogenblik, waarop ik gezwicht was voor hun beden en hen had binnengelaten.

Buiten zouden zij wellicht even groote gevaren geloopen hebben, doch dan kon ik er niets aan doen.... Zij hadden kunnen strijden, ontvluchten, wat dan ook, maar hier, hier vlak bij mij, door mijn schuld.... Het was ellendig; ik voelde, dat ik krankzinnig zou worden.

Na den soldaat vluchtig ondervraagd te hebben - o! ik had den ellendeling wel willen dooden! - wendde de gevolmachtigde zich tot mij met de woorden:

'Welnu, burgeres, daar gij het hebt voorgesteld, wees onze gids. Breng ons naar boven, daar, naar die deur.... Een zolder ongetwijfeld?....'

Ik knikte van ja. Onmogelijk ware het mij geweest te spreken, mijn keel was als dichtgeschroefd.

'Kapitein, volg mij met eenige mannen! En nu, vooruit!'

***

Dit was het verschrikkelijkste oogenblik, mijn kind. Om niet te bezwijken, had ik een kracht noodig, waartoe ik mij niet in staat meende. Mij zelve geweld aandoende, richtte ik mij naar de trap, die tot de kroonlijst leidde, de trap, welke ik eenige uren geleden was opgeklommen met de vluchtelingen! De gezagvoerder volgde mij onmiddellijk, na hem de kapitein en verscheidene soldaten.

Wat kon ik nog hopen? Om de Girondijnen te redden moest er een wonder gebeuren. Maar ik had tot op dit oogenblik gestreden, ik wilde volhouden tot het einde. En toen wist ik niet meer, wat ik deed; ik handelde als een willoos werktuig. Men had mij bevolen dáár heen te gaan, welnu, ik gehoorzaamde eenvoudig, ziedaar alles.

Weldra bereikte ik de kroonlijst. De gezagvoerder volgde mij met moeite. Toen hij boven aan de trap stond en het smalle, hellende pad zag, waarop ik slechts enkele schreden had gezet, mompelde hij:

'O, o! dat is erg nauw!'

Hij aarzelde. Maar hij zag, dat van beneden aller blikken op hem gevestigd waren. Hij mocht zich toch niet bang toonen voor al die soldaten? Geprikkeld door eigenliefde, volgde hij mij dus langzaam. Met beide handen steunde hij zich tegen den muur en ging met de grootste bezorgdheid voetje voor voetje vooruit.

Als de toestand niet zoo ernstig was geweest, dan, ik verzeker het u, had men dien belachelijk gevonden. Doch ik had geen lust tot lachen, dat begrijpt ge!

Twee denkbeelden verdrongen zich opeens in mijn geest. Wat moest ik doen?.... Of wel vlug vooruitloopen en mij met de ongelukkigen vereenigen, om met hen te sterven, of mij te pletter gooien op de marmeren steenen der kapel?

En toch ging ik vooruit, steeds vooruit, elk oogenblik verwachtende, dat de zolderdeur zich sloot, instinctmatig toegeduwd door de arme lieden als een zwakke, nuttelooze verwering tegen een zekere gevangenschap, en ik stelde dermate belang in hun lot, dat ik mijn eigen gevaar geheel vergat.

Wij waren reeds op het midden van de kroonlijst, toen plotseling de gevolmachtigde stilhield en tot zijn volgers zei:

'Een spinneweb!'

En hij wees met de hand naar den ingang van den zolder.

Inderdaad was, door een allerwonderlijkst toeval, een spinneweb, verscheurd op het oogenblik, dat ik de deur geopend had, blijven hangen aan het lijstwerk en gedurende die enkele uren van den nacht had het insect nieuwe draden gespannen en het verscheurde gedeelte hersteld. Die nieuwe draden overdekten in geheel haar breedte de ruimte, welke door de halfgeopende deur was ontstaan en in niemands brein kon het opkomen, dat er nog dezen nacht mannen doorheen waren gegaan, zonder het net te verbreken. Ja, mijn kind, een spin, een eenvoudige spin had dat gedaan.... Maar ik voor mij geloof, dat het de goede God geweest is, dat Zijn goedertierenheid ons redde.

Toen allen het ongeschonden web zagen, zei de hoofdman:

'Het is nutteloos verder te gaan.'

Onder ons gezegd, geloof ik, dat hij er in zijn hart geen spijt van had, want hij was verschrikkelijk bang naar beneden te rollen en zijn eigenliefde alleen had hem staande gehouden.

Wat zal ik u verder nog vertellen?

De Girondijnen waren gered, en ik met hen. De commissaris vertrok met zijn huzaren en kort daarna begaven ook de andere soldaten zich op marsch.

Niet zoodra was de kapel ledig, of ik vloog naar den zolder. Ik behoef u niet te zeggen, met welke bewijzen van dankbaarheid de thans geredden mij ontvingen. Nog een seconde later, en zij zouden de deur gesloten hebben, juist zooals ik dacht. Dat ware hun verderf geweest.

Wij gaven hun een goed maal en zij bleven den heelen dag bij ons, daar het niet raadzaam was voor den nacht te vertrekken. - Toen verlieten zij ons, na mij honderdmaal meer bedankt te hebben, dan ik het verdiende. Ik had mijn plicht gedaan, niets meer.

Wij oogden hen na, zoover we konden; toen verdwenen zij in de duisternis.

Kwamen zij in behouden haven aan? Werden zij ontdekt, onderweg gedood? Ik heb het nooit geweten. Doch heel mijn verder leven heeft het mij verheugd, dat ik, zwak en nietig schepseltje, zonder te bezwijken, dergelijke emoties heb kunnen verdragen. Mevrouw Badouillet is er veertien dagen van ongesteld geweest; wat mevrouw Maréchal aangaat, zij kwam er met een booze bui af.

Mijn verhaal is uit. Wilt gij een jujubes, mijn jongen?'

Van éen bloed.
(*Vervolg.*)

Anna was naar binnen gegaan en de oude Hermann en zijn zoon volgden haar. Maar bij de deur bleef de oude plotseling staan en fluisterde: ‘Hendrik! Het is uw broeder.’

‘Wie?’ vroeg de zoon.

‘De hoofdman, wien Hubert het kruisje teruggaf. - O Hendrik, Hendrik! - Dat kruisje is van uw moeder afkomstig - neen, ga morgen niet in het woud - er gebeurt stellig een ongeluk.’

Hendrik wist niet, wat te zeggen of wat te doen. Gaarne zou hij 's vaders raad gevolgd hebben en toch!

‘Neen,’ sprak hij, ‘ik kan niet, vader. Ik mag niet thuis blijven.’ Toen riep hij vol smart uit: ‘Schrikkelijk! schrikkelijk! Mijn eigen broeder een roover. Ach, God, wellicht een moordenaar!’

Niemand sprak meer een woord; stil en treurig kroop de avond voorbij. Maar toen allen reeds te bed lagen, knielde de jonge jachtopzichter in de woonkamer voor het kruisbeeld neer en bad: ‘O, Gij, gekruiste Heiland! Als deze mijn broeder is, dan wil ik mij opofferen voor het heil zijner ziel. Zorg slechts voor mijn arme vrouw, voor mijn kind en voor mijn ongelukkigen vader.’

Langen tijd lag hij daar geknield - daar boven aan den blauwen hemel glansden vredig en troostend millioenen sterren.

Den volgenden morgen verscheen de oude jachtopzichter niet onder de zijnen en toen men hem eindelijk, na geruimen tijd overal rondgezocht te hebben, vond, lag hij met gebonden handen en voeten in het bosch. Naast hem lag een musket en Huberts jachtmes, alsmede een strook papier, waarop de woorden stonden: ‘De hoofdman der wilddieven zendt den jager deze wapens, ter vergoeding van het verlies, gisteren geleden.’ - Hendrik wilde iets naders omtrent de gebeurtenissen van dien nacht van zijn vader vernemen, maar kreeg geen antwoord op zijn vragen. Hoogstwaarschijnlijk was de grijsaard het woud ingegaan om den vermeenden zoon te zoeken en had toen de wilddieven getroffen, die de wapens naar de opzichterswoning zouden brengen, en hem mishandelden.

De graaf was ondertusschen aangekomen en zag met welgevallen, dat reeds maatregelen getroffen waren om de roovers met gunstig gevolg na te zetten. Alle houtvesters en jagers waren opgeroepen, en bovendien hadden vele gewapende boeren zich bij de opzichterswoning verzameld. Tegen het invallen der duisternis zouden allen van verschillende kanten naar de legerplaats der wildstroopers oprukken, de plek omsingelen en dan op een gegeven teeken den aanval wagen.

In de woning zelf heerschte den geheelen dag een zwaarmoedigheid, alsof een groot ongeluk dreigde. In Anna's oogen zag men voortdurend tranen en somwijlen, als zij alleen was of in de onschuldige oogen der kleinen blikte, kon zij zich niet meer bedwingen. Zij snikte dan hoorbaar en liet haar tranen den vrijen loop. De grootvader sprak dien dag geen woord, maar liep onder de eiken, welke het huis omringden, op en neer, meestal den rozenkrans biddende. Alleen Hendrik was vol moed; de gedachte aan zijn offer van den voorgaanden nacht troostte hem en God verleende hem sterkte en wilskracht.

De zon was gaan dalen en zond haar stralen meer uit de diepte en met telkens rooder tint door de groene bladeren van het groote woud. Hubert had de woning

verlaten en zich langs geheime paden naar de legerplaats der lansknechten begeven, want hij brandde van begeerte, zijn schande uit te wisschen. De opzichter was tegen den namiddag met den graaf naar het dorp vertrokken om de laatste beschikkingen voor de overrompeling te treffen. Zij keerden thans terug en haalden de wapens. Voor het huis troffen zij den ouden jachtopzichter en de graaf wisselde enkele vriendelijke woorden met den grijsaard. Toen traden zij de woning binnen, waar Anna naast de wieg van het sluimerende kind lag.

'Leef gelukkig, Anna,' zei Hubert en ging naar zijn vrouw, die bij deze woorden begon te sidderen en hevig snikte.

'Kom, ween niet,' sprak de opzichter, 'verkeer ik dan heden in grooter gevaar dan vroeger? De wilddieven zijn immers al een tijdlang in het woud! - Ik kom weer terug; bid voor mij en maak mij het afscheid niet moeilijk; het is immers zoo erg niet!'

Bij deze woorden omarmde hij haar teeder en drukte haar aan zijn borst. Maar de vrouw bleef weenen. Haar tranen vloeiden maar aldoor en vielen op de hand van den krachtigen man.

Het werd den graaf bij dit tooneel vreemd te moede. 'Ik breng u den opzichter terug,' zei hij, 'en sta met mijn leven voor hem in.'

'Beloof niets, edele heer!' antwoordde Anna.

'Wees getroost,' zei de graaf. 'Doe, zooals uw man gezegd heeft, en bid voor ons allen!'

De opzichter maakte zich uit de omarming los en ging naar de wieg van het slapend kindje. Een innige, warme kus, een kruisteeken met wijwater; nog eenmaal blikte hij naar de dierbare kleine, en dan liep hij op de deur toe. De graaf en de oude Hermann volgden hem en Anna wilde eveneens haar man begeleiden. Maar zonder zich om te keeren, zei hij tot haar:

'Blijf bij het kind! Ik geloof, dat het wakker geworden is, toen ik het kuste.'

Zij gehoorzaamde.

Daarbuiten reikte de opzichter zijn vader de hand én zei: 'Vader, troost Anna!' - De grijsaard antwoordde: 'God zal troosten,' en keerde in de woning terug.

Het was een treurig afscheid....

Zoo stapten dan die beide mannen, de graaf en zijn jachtopzichter het woud in; zij droegen de buks in den arm en aan de zijde den jachthoorn en het blanke jachtmes.

Zwijgend liepen zij langs het smalle woudpad, dat tusschen de hooge eiken door, al dieper en dieper het bosch invoerde. Slechts hier en daar bemerkten zij tusschen het loof een kleine opening, waardoor de lucht zichtbaar werd; zij was donkerblauw met een rozeroode schemering, van de ondergaande zon. - Allengs werd het donkerder in het woud en toen de wandelaars bij de weide kwamen, waar Hubert den vorigen dag den hoofdman getroffen had, was het volkomen duister geworden. Alvorens het bosch te verlaten, bleef de jachtopzichter staan en zei op fluisterenden toon tot den graaf:

'Thans moeten wij voorzichtig zijn. Wacht een oogenblik, heer graaf; ik sluip langs den rand tusschen de boomstammen door; iets verder is laag kreupelhout, daar ga ik onhoorbaar naar de andere zijde en wil zien of wij op de juiste plek aangekomen zijn - daarna kunt u mij volgen.'

Hendrik ging en de graaf bleef alleen wachten. Alles in het rond lag in diepe rust. De dennen ruischten eentonig en toch zoo ernstig en plechtig als de kerkmuziek bij een begrafenis.

De natuur is schoon en heerlijk in haar duizendvoudige, eeuwige wisseling; als slechts de menschen in hun borst niet altijd booze hartstochten koesterden!....

Een kwartier uurs was voorbijgegaan, toen de jachtopzichter haastig over de weide kwam aanzetten.

'Hebt gij niets ontdekt?' vroeg de graaf hem.

'Geen wilddief,' was het antwoord. 'En toch is er iemand in de nabijheid, dien ik niet ken. Het is een lange, magere man, met een slappen hoed op het hoofd. Ik zag hem eerst in het kreupelhout en vandaar vergezelde hij mij en hief telkens dreigend de hand in de hoogte. Ik vroeg hem, wat hij verlangde, maar kreeg geen antwoord....

Kijk, daar is hij weer,' riep de jachtopzichter plotseling opgewonden uit, terwijl hij met den vinger naar de andere zijde wees.

'Ik zie niets,' zei de graaf. 'Gij zijt overspannen. Het is bepaald verbeelding!'

'Neen, neen! Het is een man met een slappen hoed! Het is net of hij een ongeluk wil verhoeden,' antwoordde Hendrik.

'Zullen wij verder gaan?' vroeg de graaf.

'Wij moeten; de anderen wachten op ons,' zei de jachtopzichter. 'Vooruit, in Gods Naam, vooruit!'

'Kom, laten wij den rozenkrans voor de geloovige zielen bidden!' sprak de graaf.

Beide mannen namen den rozenkrans, maakten een kruis en liepen biddend verder.

V.
Woud en woudbewoners.

Er brandde een vuur in het bosch. Het brandde op de plaats, waar het vlakke terrein ophield en de heuvels begonnen. De vlammen werden door een hooge rots als met een dak gedekt, die verhinderde, dat het licht naar alle zijden zichtbaar werd; zware, knoestige eiken omgaven in een engen kring de open plek en verhinderden tevens de doorstraling van het licht. Wilde, gebaarde mannen zaten om het vuur en waren druk met elkander in gesprek. Aan twee zijden van het vuur waren schragen geplaatst, waarover een der gezellen een machtig groot stuk wildbraad roosterde. Op den bodem lag een vaatje wijn, een dienstmaagd schonk daaruit de kannen vol en reikte ze in het rond.

Het was een zeldzame groep: enkelen droegen een boerenkiel, anderen hadden gescheurde Spaansche mantels over den schouder hangen weer anderen droegen een lederen wambuis.

Samen schatte de jager hun aantal op twintig man, van wie wij bereids twee hebben leeren kennen. De hoofdman zat in het midden en leunde met den arm op een verroest pantser, dat aan zijn zijde lag. De roodharige zat iets verderaf onder een eik en terwijl de wapens van de anderen aan de boomen hingen of in rotten stonden, hield hij alleen het geweer in den arm.

'Is het hert nog niet geroosterd, Pancraas?' riep een hunner tot den kok.

'Geduld, geduld! Lesch intusschen uw dorst,' antwoordde de gevraagde.

'Hij heeft gelijk,' sprak een derde. 'Jammer van de prachtige dieren, welke wij hier achterlaten. Nu kunnen de papen en hoogedele heeren de maag daarmee overladen!'

'En dubbel jammer, omdat het geschiedt uit angst voor een onnoozelen jager - of wel wijl men kruit en lood nutteloos verbruikt,' viel een ander in.

Barthold wierp een woedenden blik op den spreker en het gesprek was een oogenblik gestoord.

'Is het dan stellig waar, dat wij morgen het woud verlaten?' begon een hunner opnieuw, terwijl hij zijn luitenant den beker overreikte.

'Morgen!' luidde het korte antwoord.

'Ik ben het hier ook hartelijk moe,' sprak een der gezellen; 'ik zou mij liever laten aanwerven. Dat er toch eens een oorlog uitbrak! Soldatenbrood is eerlijk brood!'

'En hertenvleesch goed vleesch,' schreeuwde de kok van over het vuur. 'Wie arbeidt mag eten; wij hebben gewerkt voor het heilige Roomsche rijk en daar zij ons dezen arbeid verbieden, moeten ze ons ten minste voedsel gunnen.'

‘Daridarom daridarom;
   Wij kennen geene zorgen
Voor 't heilig Duitsche rijk!
   En vallen wij ook morgen,
Dat is ons al gelijk!’

zong de roodharige en de anderen zongen mee, dat het wild door de nachtelijke stilte weerklonk. Alleen de kapitein zweeg. Eerst toen de gezellen geëindigd hadden, riep hij toornig uit: ‘Dat lied hebt ge ook niet bij Pappenheim geleerd, Barthold!’

‘Maar gij bij den Oxenstiern,’ gaf de soldaat brutaal ten antwoord.

Een gloeiend rood bedekte het gelaat van den hoofdman. ‘Dan zou ik mogen zingen,’ schreeuwde hij heftig. ‘Ik brak mijn eed niet en streed destijds tegen mijn vaderland, omdat ik van kindsbeen af bij de Zweden was.’

Barthold wilde antwoorden, maar een der wilddieven was opgesprongen en stiet hem tegen den rug, zeggende: ‘Heda! roode vos! Heb respect voor je luitenant.’ De stoot was zoo heftig geweest, dat Barthold achterover van zijn zitplaats in het gras viel.

Het hert was geroosterd en Pancraas lei het op een steen te midden der groep. De soldeniers grepen naar hun mes en sneden stukken van het vleesch af. Barthold had zich opgericht en volgde het voorbeeld der anderen; toen verwijderde hij zich brommend naar zijn vorige plaats.

(*Slot volgt.*)
J. MEIJER.

Eenzaam.

Zij was zoo lang; zoo mager en... leelijk; wanneer zij door de straten ging, zagen de kinderen haar met een glimlach, verstandige menschen met een medelijdenden blik na.

Zij had ook geen smaak zich netjes te kleeden, zich wat op te knappen door een japon, of door een hoed, die haar flatteerde, en was de mode altijd eenige jaren ten achter geweest.

Vroeger liep zij altijd met haar oude moeder, en al het warme gevoel, dat zoo diep in haar hart verborgen was - daar niemand haar ooit liefde of vriendschap vroeg - wijdde zij aan die moeder, die altijd zoo lief en teeder voor haar was en daardoor getracht had aan te vullen, wat haar gedurende geheel het leven had ontbroken: vriendschap en genegenheid.

Zij ook was jong geweest, zij ook had de handen hunkerend uitgestrekt naar wat geluk, naar een weinig vreugde, al waren hare verwachtingen nog zoo bescheiden, zoo gering geweest.

Met door tranen benevelde oogen had zij in een hoekje van de kerk gezeten en God gevraagd: waarom Hij haar zóó leelijk ter wereld liet komen en haar toch een hart vol liefde en toewijding schonk, door niemand ooit begeerd.

Zij had andere meisjes gezien in danstoilet gekleed, met van vreugde stralende gezichtjes; door het venster had zij haar begluurd, want... in een balzaal was voor haar geen plaats.

Zij was gaan kijken, als er een mooi bruidje naar het altaar werd geleid, en had dan stil gebeden voor het geluk van 't mooie kind. Ach! zij wist maar al te goed, wat

het was, leelijk te zijn; dat bracht alle verdere teleurstellingen: bittere ironie, eenzaamheid, verlatenheid en het neerdrukkend gevoel van miskenning, dat loodzwaar drukt zoolang men jong, vol verwachting, en het hart niet tot 'rust' gekomen is.

Eerst op lateren leeftijd, toen de eerste rimpels zich op het voorhoofd vertoonden, en de grijze haren dor als grafbloempjes, kwamen, had zij leeren berusten in haar lot en het leven anders ingezien.

De illusies waren ingesluimerd, maar zij had leeren begrijpen, dat er nog andere vrienden op de wereld waren: de armen - de vrienden van God, die tevreden zijn met een woord van deelneming en niet naar het uiterlijk vragen van hen, die komen uit Zijn naam - Hem ter eer.

Droef en stil was het om haar henen - de lieve, zorgende moeder was gegaan naar het rijk van eeuwig-licht; eenzaam was het in haar huis.

Maar in haar hart?

Neen!

Wanneer zij nu geheel alleen door de straten ging, zagen de kinderen haar nog altijd glimlachend aan, de oudere menschen met medelijden, maar niemand, oud noch jong, zag de verandering in de grijze oogen, vroeger stug en trotsch, nu zoo zonnig, zoo warm.

Haar huisje was stil en eenzaam, maar de haar thans bezielende liefde liet geen ruimte over voor wereldsche beslommeringen.

'Gods vrienden' vervulden haar geheel; en al wat zij te geven had, schonk zij in toewijding en zorgen, in woorden van deelneming en troost, die den arme zoo weldoen.

En de blinde vrouw, die zij dagelijks bezoekt, zegt met eerbiedige bewondering: 'Wat moet zij schoon zijn, zij, die zoo lief is, en zacht, en goed!....'

B.A.
v. v.t. V.

Aan de deur des hemels.
(Legende.)

Twee mannen, een rijke heer en een arme boer, kwamen te zamen aan de deur van het paradijs.

Zij hadden heilig geleefd. De heer had zijn gansche leven de armen in zijn omgeving getroost en ondersteund, hij had zich zelf slechts beschouwd als den uitdeeler der goederen, die de goddelijke Voorzienigheid hem had toevertrouwd. De boer had steeds met christelijke gelatenheid de beproevingen des levens verduurd.

Ongeduldig, den hemel binnen te treden, klopten zij beiden te gelijk en vrij hard aan de deur.

De H. Petrus haastte zich, de sleutels te nemen en open te doen.

Hij bemerkte zeker den armen boer niet, want hij liet hem buiten en sloot de deur weer.

De goede man begon opnieuw en luider te kloppen, toen harmonische gezangen zijn oor troffen en zijn aandacht in beslag namen. De engelen en heiligen vierden den intocht van den rijken heer in het rijk der gelukzaligen.

Eindelijk hield het gezang op en de boer begon opnieuw te kloppen. De H. Petrus deed open en liet hem op zijn beurt bintreden.

De Engelen gingen hem te gemoet en geleidden hem vriendelijk naar den troon des Allerhoogsten, maar geen hunner hief een loflied aan.

De goede boer, verbaasd over dit zwijgen, zei tot den H. Petrus:

'Waarom zingt men niet voor mij zooals men het gedaan heeft voor den rijken heer?

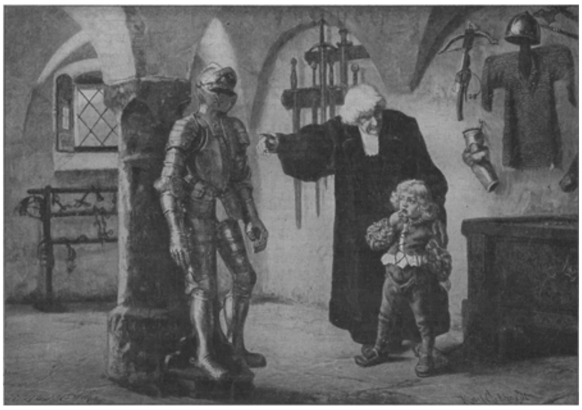

IN DE WAPENZAAL, NAAR KARL GEBHARDT.

Zou ook hier nog onderscheid en partijdigheid bestaan, zooals men zooveel ziet op de aarde?'

'Neen,' antwoordde de Prins der Apostelen, 'hier zijt gij ons even dierbaar als een ander, en gij zult met ons alle vreugden van het paradijs deelen; maar, weet ge, armen als gij komen hier elken dag, terwijl van de rijken er zoo weinig worden binnengelaten.'

Bij de Platen.

Allerheiligen. -

Ge hebt nog niet op den naam van den schilder gelet, of op het eerste gezicht verplaatst gij u, bij de treffende voorstelling van dit kerkhof-bezoek, naar Frankrijk, met zijn - hoezeer vaak ontaarde - in den grond zeer vrome gebruiken op den feestdag van Allerheiligen, de eerste vespers van Allerzielen. De schilder wil uwe aandacht niet vragen voor den wansmaak en het rouwvertoon, op dezen dag de gewijde rust op menig Fransch kerkhof schendend, hij laat u den schoonen kant zien van het oude Fransche gebruik, hij toont u, hoe treffend schoon de echte vromen dien namiddag aan de beoefening van goede werken wijden tot intentie hunner dierbare overledenen.

Wat een aangrijpend schouwspel! Op het pad naar het kerkhof zit een arme blinde, zelf een levend beeld des doods, - 't is of de schilder dat heeft willen uitdrukken, door hem zóó in 't somber donker te houden, - die hard-op biddend de kralen van den rozenkrans door de magere vingers laat gaan, en na elk tientje klinkt het met een verheffing van zijn bevende stem: 'Heer, geef hun de eeuwige rust!' Zichtbaar aangedaan nadert hem de vrome familie, de kleine meid mag een aalmoes geven en zij doet het met een zekeren schroom en eerbied voor den blinden grijsaard.

Wij denken hier aan een schoon gezegde van Dr. Schaepman, z.g.

In het opstel 'Moeder en zoon' prijst hij de edele moeder van den Franschen dichter Lamartine, omdat zij haar kinderen leerde den armen een gebed te vragen voor een aalmoes. Zoo leerde zij hun - zegt Dr. Schaepman ongeveer - dat er iets was, wat de arme in zijn ellende geven kon aan den rijke in zijn overvloed.

Dezelfde lof komt de famiiie van het meisje toe op onze plaat.

Ganzenhoedster. -

De gans heeft met recht de reputatie zeer dom te zijn. Ze te hoeden schijnt dan ook geen zware kunst; kinderen, die, grappig genoeg, nauwlijks grooter dan een gans zijn, ziet men het doen met succes. Het kleintje van onze plaat echter lijkt niet zoo heelemaal zeker van de voortdurende gedweeheid harer onderdanen; er is duidelijk een zekere gespannenheid, een ietwatje angst op haar gezichtje te lezen; 't is al eens meer gebeurd, dat zoo'n domme waggelaar zich plotseling omkeerde en haar uit boosheid bij haar jurkje pakte. Wel een leuk kijkje in het landelijkste dorpsleven, deze vriendelijke gravure!

In de wapenzaal. -

Volwassenen ziet men in de beroemde ‘Gevangen Poort’ te 's-Gravenhage verbleeken bij het bezichtigen der ijzeren folter-voorwerpen, welke tijdgenooten waren van de metalen uitrustingen, waarvan de geestige schilder ons een pracht-exemplaar voorstelt. Geen wonder, dat een kind, hoe ondeugend misschien ook, bedremmeld staat voor zoo'n vervaarlijken ijzeren kerel.

[Nummer 46]

Het doode land.
Door
Pastoor Kaag.
(*Vervolg*.)
Van Jerusalem naar Jericho.

Oprecht moet ik u verklaren, dat ik blij ben de beschrijving van den berg Moriah achter den rug te hebben en dat ik volstrekt niet boos op u ben, lieve lezer, indien gij die beschrijving niet hebt uitgelezen, omdat gij ze vervelend vondt. 't Is zoo, ze was vervelend; maar ik moest ze geven ter wille van de plaatjes, niet zonder praatjes verklaarbaar voor u.

Ik beloof u, nooit meer zoo vervelend te zullen zijn. En daarom beginnen wij in deze aflevering u te vertellen, hoe onze eerste reis te paard in het H. Land begon, voortging en tot haar einde kwam.

Onze reis te paard.... dus niet op een kameel. Wij voegen deze woorden er bij, omdat vele Hollanders bij eene reis door het H. Land gewoon zijn te denken, dat de kameel het lastdier bij uitstek is voor deze reis, en vooral omdat zij gewoon zijn het grootste gedeelte van het H. Land als een woestijn zich voor te stellen, die dan wederom naar hunne opvatting van zand moet zijn. Noch het een, noch het andere is waar. Het grootste gedeelte van het H. Land is geen woestijn en waar in den Bijbel van een woestijn gesproken wordt, moet u niet denken aan zand, maar aan een woestenij, waar de grond is van steen.

Onze eerste reis te paard. Het zou een proeftocht wezen, die ons allen zeggen moest of wij later den veel langeren en moeilijker tocht door Samarië en Galilea volbrengen konden. Hij zou slechts drie dagen duren, en over Jericho ons brengen naar den Jordaan en de Doode-Zee om ons vandaar over het klooster Mar-Saba naar Bethlehem te voeren.

LANGS DEN WEG NAAR JERICHO.
De waterval Karith der H. Schrift, heden Ouadi-Kelt geheeten.

Tien paarden voor de reizigers en drie ezels met bedienden er op, elf moekers - Arabische jongens, die voor de beesten zorgen moesten - en zestien muilezels, die de tenten en de bagage droegen, stonden om elf uur in den morgen klaar voor ons Pilger-hospiz te Jerusalem. Het was een vroolijk begin van dezen ernstigen tocht; want heel wat kwinkslagen vlogen door de lucht aleer alle min- of meergeoefende ruiters in het zadel gezeten waren en de eerste zweepslagen weerklonken uit de lange karavaan. Een Arabische dragoman, die vlot Duitsch sprak, aan wien de heele tocht was uitbesteed, was de aanvoerder van den troep. Langs de noordzijde van Jerusalem's muren rijdend, kwamen wij spoedig in het Cedron-dal, ten oosten van Jerusalem gelegen, om langs den Olijfberg voortgaande, om dezen berg heen te trekken en in Bethanië te komen, waar eenmaal Lazarus met Maria en Martha woonde. Het was voor de meesten van ons genoeg het gehucht te zien, want velen, die een half uur in het zadel zittende, zich wat meer op hun gemak gevoelden, waren bevreesd af te stappen, nog denkend aan de moeite waarmee zij in het begin van den tocht zich hadden vastgeplakt op hun paard. Nog zwakker werd de lust om af te stappen, toen aan de pelgrims werd meege-

deeld, dat het dorp el-Azariyéh, nu voor ons liggend, wel gewoonlijk wordt aangezien als de plaats waar eertijds Bethanië lag, maar dat door latere onderzoekingen gebleken was, zooals de Dominicaan Zanecchia getuigt, waarom Bethanië met het huis van Simon, den melaatsche, en met Lazarus' graf, noodzakelijk een weinig hooger, op de oostelijke helling van den Olijfberg, moet gelegen hebben. De gedachte, dat toch in deze omgeving en in deze onmiddellijke nabijheid het dorpje lag, waar Jesus, vooral in de laatste dagen van Zijn sterfelijk leven, telkens overnachten wilde, en waar dat groote wonder: de verrijzenis van Lazarus, voorviel, is alleen reeds genoeg om aan den vromen pelgrim een genot te geven waarin heel zijn ziele deelt. Om dat genot te smaken is het niet noodig, dat hij het gat in den grond ziet, waarvan men zegt, dat daar eenmaal Lazarus begraven lag.

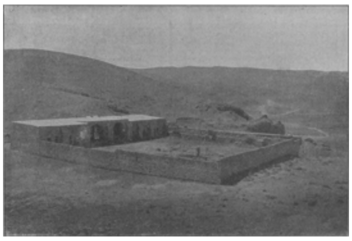

DE HERBERG KHAN-HADROUR,
gebouwd op den heuvel ‘van den barmhartigen Samaritaan’, lang den weg naar Jericho.

Laat ik u nog even de gebeurtenis van Lazarus' verrijzenis vertellen. 't Is altijd een lust ze te herdenken, hetzij men hoorder of verteller is.

In een der laatste weken voor Christus' dood verbleef Hij in Perea. Aan de oostzijde van het H. Land lag deze streek. Daar werd Hem uit naam van Martha en Maria geboodschapt, dat hun broeder, Lazarus, ziek was, op deze wijze: ‘Heer, zie, dien Gij liefhebt is krank.’

Toch bleef Hij nog twee dagen op de plaats, waar Hij was, en na deze dagen zei Hij tot Zijne leerlingen: ‘Lazarus is dood. Doch laat ons tot hem gaan.’

Na twee dagreizen naderde Hij Bethanië, waar Lazarus reeds vier dagen geleden begraven was in den avond van zijn dood, zooals te doen in die heete landen gebruikelijk is.

't Was het midden van den rouwtijd. Vele Joden uit Jerusalem, van wie enkelen geen vrienden van Christus waren, hadden de twee zusters opgezocht om haar te troosten. Zoodra had men niet Martha bericht, dat de Meester naderde, of zij gaat in weerwil harer droefheid Hem te gemoet, terwijl Maria in huis achterbleef.

Zoodra zij Christus zag, riep zij uit: ‘Heer, waart Gij hier geweest, mijn broeder zou niet gestorven zijn; maar ook nu weet ik, dat al wat Gij van God zult vragen, God het U geven zal.’

Christus geeft haar antwoord met een belofte, die al haar. verwachtingen verre overtreft en haar geloof van streek maakt:

‘Uw broeder zal verrijzen.’

‘Ik weet,’ zei Martha, ‘dat hij zal verrijzen bij de verrijzenis in den jongsten dag.’

Velen in Israël en vooral de partijgenooten der Farizeeën geloofden, dat de Godvreezende Joden zouden verrijzen, wanneer het Rijk van den Messias begon.

Martha zag in de belofte van Christus slechts een toespeling op dit geloof, en men zou zeggen, dat zij niet meer durfde hopen.

Om haar moed in te spreken, trekt Christus haren geest op tot Hem; - ‘Ik ben de verrijzenis en het leven,’ zei Hij, ‘die in Mij gelooft, al is hij ook gestorven, zal leven, en een elk die leeft en in Mij gelooft zal niet sterven in eeuwigheid.’

Tegen het schrikwekkende geheim des grafs ook is er geen bemoedigender woord dan dit. Onze Meester is sterker dan de dood, Zijn naam is Verrijzenis en Leven. Het is het beginsel en de kracht onzer onsterfelijkheid.

‘Gelooft gij dit?’ vroeg Christus aan Martha.

‘Ja, Heer, ik geloof, dat Gij de Christus zijt, de Zoon van den levenden God, Die in deze wereld moest komen.’

Het geloof van Martha is nu volmaakt.

Terwijl Christus op diezelfde plaats bleef aan het begin van het dorp, ging Martha tot haar zuster Maria en zei in stilte tot haar: ‘De Meester is daar en roept u.’

Oogenblikkelijk stond zij op om tot Hem te gaan.

De Joden, die met haar in huis waren, volgden haar, zoodra zij haar zagen opstaan en uitgaan, in de vaste meening, dat zij naar het graf ging om daar te weenen.

Toen Maria kwam waar Christus was, viel zij aan zijne voeten neder en riep evenals haar zuster uit: ‘Heer, waart Gij hier geweest, mijn broeder zou niet gestorven zijn.’

Door droefheid overstelpt, kon zij geen woord meer zeggen.

Bij het zien van Maria's tranen, in de tegenwoordigheid der Joden, die haar al weenend gevolgd waren, kon men zien, dat ook Christus ontroerd was.

‘Waar hebt gij hem gelegd?’ vroeg Hij, en men antwoordde: ‘Heer, kom en zie.’

En Christus weende.

‘Ziet, hoe lief Hij hem had,’ zeiden de Joden. Eenigen echter, zeker niet de vrienden van Christus, konden een afkeurend woord niet weerhouden en zeiden: ‘Kon Hij, Die de oogen van den blindgeborene heeft geopend, niet maken, dat deze niet stierf?’

Toen Christus bij het graf kwam, dat in den rotsgrond was en waarover een steen lag in horizontale lijn, was Christus nogmaals ontroerd.

‘Neemt den steen weg,’ zei Hij.

Martha schrikte en riep uit: ‘Heer! hij riekt al, want reeds vóór vier dagen is hij begraven.’

Christus stelde haar gerust.

‘Heb Ik u niet gezegd, dat, zoo gij gelooft, gij Gods heerlijkheid zien zult?’

Zij namen dan den steen weg. Christus sloeg Zijn oogen ten hemel en zeide:

‘Vader! ik dank U, dat Gij Mij verhoord hebt. Ik wist wel, dat Gij Mij altijd verhoort, maar om het volk, dat hieromheen staat, heb Ik dit gezegd, opdat zij gelooven zouden, dat Gij Mij gezonden hebt.’

Alle menschelijke droefheid maakte Hij in zijn oneindig medelijden tot de Zijne. Nu is de vriend om den vriend bedroefd.

Na dit gebed riep Hij hardop: ‘Lazarus, kom uit!’ En de doode kwam terstond uit, handen en voeten met grafdoeken omzwachteld en met een zweetdoek om het gelaat.

‘Maak hem los,’ zeide Christus, ‘en laat hem gaan.’

Wij begrijpen, dat na dit wonder, waarbij zoovele eerbiedwaardige getuigen waren, in de onmiddellijke nabijheid der groote stad, het Sanhedrin bijeenkwam om te besluiten tot Christus' dood; want zij voelden, dat het volk bij het zien van dergelijke wonderen aan hunnen invloed ontsnappen zou.

Wij hadden bijna een uur lang te paard gezeten, toen wij in de laagte, bij een kromming van den weg den met een spitsboog overwelfden put zagen, die de fontein der Apostelen genoemd wordt.

Tusschen Jericho en Jerusalem is slechts één plaats waar drinkwater is, en die plaats is deze. 't Is dus zeker, dat de Zaligmaker met Zijne Apostelen, meermalen dezen weg afleggende, ook meermalen gerust heeft bij dezen put, zooals de reizigers nog plegen te doen tot dezen tijd. Bij alle verandering is hier in het H. Land nog zoo weinig veranderd.

Deze weg van Jerusalem naar Jericho is echter wel veranderd; want sedert 1894 is deze weg een breede, goed berijdbare weg geworden, gelijk aan de wegen, die men b.v. in Zwitserland zien kan. Men kan dus van Jerusalem naar Jericho per rijtuig komen, gelijk men van Jerusalem naar Hebron en naar Jaffa komen kan.

Hier zijn wij ook midden in het hooge bergland, dat Jerusalem van Jericho scheidt en tot de woestijn van Judea behoort.

Reeds van Bethanië af overziet men deze geheele woestenij van grijze bergen, blauwachtige dalen, tot Jericho toe, met het daarachter liggend breede Jordaandal en de Doode-Zee, die meer dan zes uren verwijderd, toch aan uwe voeten schijnt te liggen, zoo doorzichtig en ijl is hier de lucht.

Die ijle en doorzichtige lucht is dan ook oorzaak, dat wij, Hollanders, ons altijd vergissen in het bepalen van den afstand, waarop een water, een berg of een dorp gelegen is in het H. Land; en als men op den Olijfberg staat, wil men bijna den inwoner van het H. Land niet gelooven, als hij u, met den vinger wijzend, zoowel de Middellandsche als de Doode-Zee en de bergen van Galilea zien laat. In dit land heb ik dertien uren ver gezien.

Somber en woest is dit bergland en in

zijn somberheid overtreft het, naar mijne overtuiging, alle berglanden van Europa, alleen de landen van den Balkan uitgezonderd.

Ruim anderhalf uur reden wij langzaam voort langs dezen breeden bergweg, die beurtelings klimt en daalt in deze sombere woestenij van naakte rotswanden, waar planten noch boomen eenige afwisseling of vroolijkheid brengen, toen wij aan onzen linkerkant, op den weg, een groote, vierkante Khan zagen, die oud en vuil den naam draagt van dieven-herberg.

Naar de overlevering wil, speelde hier de gebeurtenis af door Lucas in zijn Evangelie op deze wijze verhaald:

Een mensch kwam af van Jerusalem naar Jericho en viel in handen van moordenaars, die hem beroofden en verscheidene wonden toebrachten, en hem halfdood latende liggen, heengingen.

Het gebeurde nu, dat een priester denzelfden weg afkwam: en als hij hem zag, ging hij voorbij.

Op dezelfde wijze ook een Leviet, als hij omstreeks deze plaats was en hem zag, ging voorbij.

Maar een Samaritaan, die een reis deed, kwam nabij hem; en als hij hem zag, werd hij door barmhartigheid bewogen.

En hij naderde en verbond zijne wonden, goot er olie en wijn in, zette hem op zijn eigen lastdier, bracht hem naar de herberg en droeg zorg voor hem.

Des anderen daags nam hij twee tienlingen, gaf ze aan den waard en zeide: ‘Draag zorg voor hem! En al wat gij aan hem meer ten koste legt, zal ik, als ik terugkom, u wedergeven.’

Inderdaad, de somberheid, de eenzaamheid van deze plaats, is wel de kleur waarop deze parabel het sterkste uitkomt.

Hier ook zijn de bergen van roode steen, die reeds daarom alleen den naam van het *bloed-veld* rechtvaardigen, zooals deze hoogvlakte genoemd wordt.

Van deze plaats af begint de weg langzamerhand in vele krommingen te dalen, tusschen rotsgevaarten, die horizontale lagen van roode steen laten zien, tot dat wij plotseling - het begin van den vallenden dag had het licht reeds veel zwakker gemaakt - aan onze linkerhand, diep in de laagte, bij een bergstroom, een oud Grieksch klooster zagen liggen, zoo samengegroeid met de rotsen, zoo één van kleur met deze, zoo onbereikbaar voor de menschen, zoo wild en zoo woest, zoo klooster en vesting tevens, dat wij den indruk er van in heel ons leven nooit vergeten zullen. Wanneer wij in Italië waren geweest, zouden wij gezegd hebben: daar moet de hellevaart van Dante begonnen zijn.

Wat een heerlijkheid, welk genot, bij zoodanig licht, in die diepte, in die omgeving zoo'n structuur te zien! Daar was de hoogste eenheid van plaats en bouw bereikt. En hoe wordt men bij den aanblik er van vermorzeld tot gruis!

Daar hadden wij weer een van die kostbare oogenblikken, waarmee de vermoeienissen, lasten en kosten van een reis naar het H. Land zoo gulweg betaald worden.

Nu mag het waar zijn, dat hier de plaats niet is waar de profeet Elias door raven gespijzigd werd, gelijk de latere geschiedschrijvers met Hieronymus verhalen, in tegenspraak met de plaatsbeschrijvers uit de middeleeuwen, het is toch hoogstwaarschijnlijk de streek waarin Josue Achan en heel zijn familie liet steenigen,

omdat hij tegen Gods bevel in bij Jericho's val zich van den buit iets had toegeëigend, en waar dit toegeëigende en alles wat Achan bezat, verbrand werd.

Wel is ze gemaakt, deze plaats om de straf te voltrekken aan hem, die naar het oordeel Gods als de sta-in-den-weg van Gods gerechtigheid was aangewezen. De vloek des Heeren ligt hier.

Van hier af begint de bergweg voorgoed te dalen naar de vlakte van Jericho, door middel van zig-zagwegen, waarvan het allerlaatste gedeelte in 1895, toen wij daar waren, nog niet volkomen voltooid was. Toen een paar jaren later de keizer van Duitschland langs denzelfden weg naar Jericho afkwam, was de weg voor hem geheel afgewerkt.

De avond was gevallen toen wij in de vlakte kwamen en de Bedouïenensjeik - een hoofdman onder dezen nomadischen menschenstam - die bij Bethanië voor onze veiligheid het commando van den stoet op zich genomen had, was gedurende dit laatste gedeelte van de reìs voort-durend in beweging langs den weg. Nu eens reed hij vooraan, dan weer liet hij een gedeelte voorbijtrekken, om dan weer bij de laatsten te rijden tot dekking van de karavaan, terwijl hij ons aanmaande zooveel mogelijk bij elkaar te blijven. Dat dit een gevaarlijk gedeelte was van den weg en vooral in den avond, daar Bedouïenen voortdurend hier op de loer liggen om onachtzame en verstrooide reizigers te dooden en te plunderen, werd ons, gelukkig, eerst in onze tenten medegedeeld.

Nog meer dan een half uur trokken wij in het duister door de vlakte langs hooge hagen van cactussen, die, als gedrochten langs den weg, niet dienstig waren om de beangstigden onder ons vroolijk en moedig te stemmen.

DR. A.C.M. SCHAEPMAN,
President van het Groot-Seminarie Rijsenburg.

Eindelijk zagen wij lichtjes voor ons uit, die moed en vroolijkheid brachten, omdat, naar het woord van onzen hoofdman, daar onze tenten waren opgeslagen, waar wij eten en slapen konden.

De blauwe hemel van het H. Land was in den avond nog helder genoeg om ons, in de onmiddellijke nabijheid van ons kamp, te laten zien hoe onze Hollandsche vlag van drie tenten woei.

Weer is dat dundoek, gelijk op Jaffa's ree, voor ons niet alleen als een welkomstgroet uit het verre en dierbare Holland, maar ook als een juichende zegekreet: ‘Hier, Hollanders, zijn wij!’

Het was laat, zeer laat geworden, veel later dan wij verwacht en gehoopt hadden, want het was 7.15 toen wij afstapten van onze paarden, en toch - ongeveer zes uren slechts, staat in alle boeken te lezen, heeft men noodig om te paard van Jerusalem naar Jericho te gaan. En wij, wij hadden ruim acht uren over dien weg gedaan. Wat was hiervan de reden?

Wij hadden onder onze reismakkers er een, die zelf met vrees voor het paardrijden was op weg gegaan, maar dien wij, grootere gedachten van zijn sterkte hebbende, dan later bleek geoorloofd te zijn, toch moed inspraken en door onze redeneeringen van allerlei aard deden gelooven, dat hij het te paard beter zou uithouden dan hij dacht. Helaas wij hadden ons misrekend! Hij alleen had goed gecijferd. Hij zou op

den langen weg bezweken zijn; dat werd ons duidelijk bij dezen proefrit van den eersten dag.

Men kan begrijpen, dat in de tenten met angst over deze ontdekking gesproken werd, terwijl wij ons te goed deden aan den maaltijd, door den Arabischen kok ons in de gemeenschappelijke tent opgedischt. Na die lange reis smaakte het maai ons dubbel goed en waren wij met goedgevulde magen spoedig in diepe rust, terwijl daarbuiten onder de Oostersche sterrenlucht ons Hollandsch dundoek vroolijk stoeide met den nachtelijken wind.

(*Wordt vervolgd.*)

Hector.
Naar de waterverftekening van Otto Eerelman.

Hector is een mooie hond, en een goedaardig dier ook; dat is wei te zien aan de zachte uitdrukking van zijn donkere oogen, die zoo trouwhartig en verstandig den baas kunnen aankijken. Hij zal zeker niet zonder noodzaak zijn stevige pooten uitslaan of zijn scherpe tanden toonen en allerminst zijn meesters kinderen, die zoo vertrouwelijk met den lobbes dollen kunnen, ook maar door een onvoorzichtige pootbeweging of bruusk-gulzig toehappen het geringste letsel toebrengen. Wee den boosdoener, die het zou wagen durven ze ook maar even te dreigen of bij nacht of ontij het hem ter bewaking toevertrouwde erf te betreden: hij zou op lang niet malsche wijze met de kracht van Hectors tanden en pooten kennis maken.

Zooals hij daar aan den ingang van zijn hok rustig neerligt op zijn strooien legerstee, ziet hij er alles behalve gevaarlijk uit, en kostte het den bekenden schilder Eerelman weinig moeite met eenige vlugge penseelstreken zijn portret te maken, te meer, daar deze dierenkenner met onze harige huisvrienden weet om te springen als een ervaren sergeant met zijn recruten. Het moet al een heel kwade rakker wezen, waarmee Eerelman het niet kan klaarspelen; daarbij komt zijn handige rapheid, zijn door jarenlange oefening en studie van dier-modellen verkregen gemak van werken, die hem in staat stellen binnen den kortst mogelijken tijd met weinig middelen een resultaat te bereiken, waarover de respectieve eigenaars der geportretteerden terecht opgetogen staan. We kunnen dan ook zeker zijn, dat er aan de gelijkenis van Hectors conterfeitsel niets ontbreekt; zijn mooie, heldere kijkers, die als groote, donkere koralen te glinsteren liggen in zijn gelijkmatig wit- en zwart-geteekenden kop, zijn vochtig zwart-glanzende neus, het donkere plekje tusschen de oogen, zelfs de lederen halsband, die zoo fraai uitkomt tegen het heldere wit van zijn haar - alles is sprekend en met groote nauwkeurigheid naar de natuur weergegeven.

Het is daarom niet te verwonderen, dat Hectors meester prijs stelt op het welgelijkend beeld van het trouwe dier, en Eerelman's talenten als kranig honden- en paardenportretteur hem onder dierenliefhebbers een welverdiende vermaardheid bezorgd hebben.

Williams kostgangers.

William Young stond een blok hout klein te hakken. Hij neuriede geen vroolijk wijsje zooals anders, want zooeven had hij een gesprek tusschen vader en moeder afgeluisterd en daaruit was duidelijk gebleken, dat de zaken slecht stonden. De oogst

was jammerlijk mislukt, de hypotheekrente zou binnen twee maanden vervallen en zelfs met het geld, wat Mary in de zijdefabriek verdiende, zouden zij niet gebaat zijn. Maar wat William het ergste bedroefd had, was zijn moeders laatste opmerking; meer nog wellicht de toon, waarop het gezegd was,

dan wel de woorden zelf, had op hem zulk een indruk gemaakt.

''t Is hier zoo'n lief plekje,' had zij gezegd, zich haastig omkeerend. En William wist, dat dit beteekende, dat zij de boerderij, zoo schilderachtig aan de oude, rotsachtige bergzij gelegen en welke zij zoo liefhadden, zouden moeten verlaten.

Hij werd geroepen om, zooals iederen dag, een vaatje melk naar zijn tante te brengen en na zijn juk te hebben omgehangen, vertrok hij, nog altijd het gezicht in een ernstigen plooi.

Tante Nancy woonde een halve mijl ver, midden in het dorp Pembridge. Voor William, wiens eigen woning aan den voet van een berg tusschen het groen verscholen lag, was het dorp zeer belangrijk en des zomers was zijn tante's huis er het belangrijkste, want dan 'hield zij kostgangers'. Wanneer William 's namiddags met zijn melk ter plaatse kwam, zaten deze deftig gekleede stedelingen meestal op het balkon of onder de boomen, of zij speelden croquet op het grasveld van juffrouw Boarders.

Dezen avond keek William met bijzondere oplettendheid naar hen. Zij geleken hem zoo on natuurlijk vrij van alle aardsche zorgen en kommernissen.

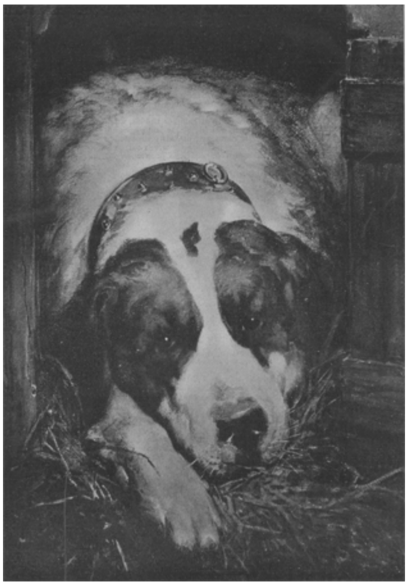

HECTOR, NAAR DE WATERVERFTEEKENING VAN OTTO EERELMAN.

Hij bracht de melk in de keuken, waar zijn tante bezig was den zwengel van een ijsmachine te draaien.

'William,' zei ze, 'heb je vijf minuten tijd? Draai hier dan een poosje aan, dan krijg je ook 'n portie ijs.'

William nam de plaats van zijn tante in, opmerkende, dat zijn tijd niet veel waarde had.

'Ze hebben van avond een partijtje,' lichtte tante Nancy toe, terwijl ze de melk in haar pannen overgoot. 'Dat geeft natuurlijk extra werk, maar ze betalen ook! Daarover heb ik geen klagen.'

'Hoe bent u aan die kostgangers gekomen, tante?' vroeg William met een vermoeide stem.

'Geadverteerd. Je kunt tegenwoordig niets meer krijgen zonder adverteeren.'

'Zulke kostgangers moeten een grasperk voor croquet en hangmatten en room-ijs hebben, is 't niet, tante?'

‘De mijnen hebben 't. 't Is wel waar, dat er veel verlangd wordt, maar als je

HET KENSINGTON-PALEIS IN ZIJN BESTEN TIJD: Koning George II en koningin Carolina in de Oranjerie.

Naar een teekening van BREWER.

de zaken goed bestuurt, is er altijd nog een aardig winstje op te maken,' voegde zij er vergenoegd aan toe.

Op den terugweg waren William's gedachten geheel gewijd aan zomergasten. Als er maar een weg te vinden was om ze over te halen in zijn moeders huis te komen! Er waren twee passend gemeubelde kamers over en iedereen zei, dat zijn moeder een 'eerste kok' was. Maar welke aantrekkelijkheden kon hij aanbieden ter vervanging van zulke in zijn oogen ongehoorde weelde, als zijn tante in staat was ten toon te spreiden? Niets, uitgezonderd den hoogen berg met zijn forellenbeekjes en zijn eenen, traditioneelen beer - welken menigeen verklaarde gezien te hebben, doch waarop nimmer iemand geschoten had.

Toen William thuis kwam, vroeg hij aan zijn moeder:

'Moeder, als u kostgangers hadt, hoeveel zoudt u ze dan berekenen?'

'Dat hangt er van af,' antwoordde ze, weinig belang stellend in de vraag van haar zoon. 'Tante Nancy ontvangt van zeven tot tien dollars per week. Als de gasten zich tevreden zouden willen stellen met hetgeen wij hun kunnen aanbieden, zou ik blij zijn met vijf dollars. Met hetgeen wij van onzen moestuin hebben, zou ik de helft er van kunnen besparen.'

'Zoudt u wel kostgangers willen nemen, moeder?' De jongen trachtte deze vraag zoo toevallig mogelijk te doen voorkomen.

'Zou ik wel rijk willen wezen?' antwoordde ze lakoniek.

William wilde zijn moeder niet gaarne veel hoop geven, maar hij besloot voor eigen rekening te werk te gaan. Door zwarte bessen te plukken, welke hij aan zijn tante verkocht, verdiende hij geld genoeg om een advertentie in een der Bostonsche dagbladen te plaatsen. Zoo had hij dan zijn lokaas in de groote, rijke wereld uitgeworpen en wachtte met spanning op beet.

Den tweeden dag, nadat William dit bewerkstelligd had, zaten twee bankiersbedienden te Boston aan hun ontbijt en zagen onderwijl de krant in.

'Kijk hier eens, Dalton!' riep een van hen, met den vinger een advertentie van den volgenden inhoud aanwijzend:

> 'KOSTGANGERS GEVRAAGD in een boerderij, gelegen bij Little Hawk Mountain. Prachtige omgeving, forellenbeekjes, gelegenheid tot zwemmen in het meer, en mogelijk valt er nog een beer te schieten. Geen hangmatten of croquet, alleen echt buitenleven, maar moeder is een eerste-klas kok.
> $ 5. - per week.
> W. YOUNG, Pembridge, Maine.'

Dalton begon hartelijk te lachen. 'Is dàt niet kostelijk? Hij noemt zijn vrouw: "moeder!" Ik zou er wel voor zijn, dáár eens heen te gaan.'

''t Schijnt juist te wezen, wat wij zochten,' zei Cornish, 'en wijl onze vacantie over tien dagen begint, wordt het tijd te beraadslagen wáár ze door te brengen. Deze W. Young is blijkbaar een eerbare en rechtschapen oude man, die ons goed zal behandelen.'

'We moeten ook dien beer op het spoor zien te komen en niet verzuimen onze geweren mee te nemen,' merkte Dalton lachend aan.

Toen William eenige dagen later een brief opende en las, dat de heeren Thomas Dalton en Edward Cornish gedurende veertien dagen twee kamers wenschten te

betrekken en dat zij op den 31sten Augustus zouden arriveeren, danste hij van pret over zijn succes. Zonder een woord te spreken reikte hij zijn moeder den brief over en toen hij zag, hoe haar gezicht opklaarde van hoop op de toekomst, ging hij naar buiten en hakte van louter pleizier wel een uur achtereen hout.

In de week vóór den 31sten scheen er een nieuwe geest van bedrijvigheid in de familie Young te zijn gevaren. William's moeder sierde de logeerkamers op met stoelen en platen uit haar eigen vertrek en ontdeed haar en William's bed van de beste lakens en dekens.

‘Ik zal trachten onze gasten zoo goed mogelijk te bedienen, zoodat zij na hun vertrek genegen zullen zijn ons te recommandeeren, al moeten wij ons zelven ook al iets ontzeggen,’ zei ze.

Haar man toonde een vernieuwden ijver in het verzorgen van den tuin, welke ten slotte nog niet zoo heel veel van het slechte weer geleden had. En William ging naar buiten, oplappend en herstellend alles wat daarvoor naar zijne meening maar eenigszins in aanmerking kwam en hij wiedde het gras op de paden; het deed wel niet veel goed, maar hij toonde er toch zijn goeden wil mee. Ook schreef hij een deftigen brief aan den heer Dalton, waarin hij meedeelde, dat hij twee kamers voor hem en zijn vriend gereserveerd had.

In den namiddag van den laatsten dag van Augustus was hij met den wagen en het oude paard aan het station om de gasten af te halen.

Toen de trein stilhield en de twee heeren uitgestapt waren, kwam William met een verlegen lachje op zijn blozend gelaat naar voren.

‘Heidaar, vriend!’ riep een der heeren, ‘kun je ons ook de woning wijzen van den heer W. Young?’

‘Ik ben W. Young, meneer,’ zei William, ‘laat mij uw koffers dragen.’

Dalton zag den jongen aan, die trachtte zijn valies van hem over te nemen.

‘Wel, wel!’ riep hij verwonderd uit, ‘en ben jij de meneer, met wien ik gecorrespondeerd heb?’

‘Ja, meneer,’ zei William, nog steeds aan zijn valies trekkend, ‘wil u mij dit niet laten dragen?’

‘Ik geloof, dat wij dat beter zelf kunnen doen,’ merkte Cornish vriendelijk aan, terwijl hij naar de kleine, magere gestalte keek, ‘jij wijst ons den weg en wij zullen volgen.’

En dat deed William twee weken onvermoeid. De heeren kregen schik in den jongen en stonden er op, dat hij hen op al hun uitstapjes zou vergezellen. Hij bracht hen naar alle forellenbeekjes, waar hun vangst steeds boven verwachting was, en zij namen hem met zich mee naar het meer om te zwemmen. Twee dagen zwierven zij langs de berghellingen ter opsporing van den beer, maar een traditioneele beer is altijd moeilijk te schieten en 't is tevens twijfelachtig, of dat ééne exemplaar nog altijd in de bosschen van Little Hawk omdoolde. De heeren plaagden William om het hardst met den beer, maar op den laatsten dag van hun vacantie, toen zij den bergtop hadden beklommen om nog eens een blik te werpen op de schilderachtige omgeving, zei Cornish:

‘De kleine man moest een geweer hebben. Heb je wel gezien, hoe Degeerig hij naar de onze heeft gekeken? Mogelijk zou hij den beer nog kunnen schieten.’

‘Mijn geweer is niet meer van 't nieuwste model, mij dunkt, ik moest het hem maar geven,’ antwoordde Dalton lachend.

Juist even voordat de trein vertrok, gaf Dalton zijn geweer onder een passend toespraakje aan William.

‘O, meneer, is dit voor mij!’ riep de jongen in verrukking. ‘Ik heb niets voor u gedaan, 'k heb eigenlijk zelf twee weken plezier gehad.’

‘Des te beter,’ zei Dalton, ‘'t eenigste wat we van je vragen is, dat, als wij den volgenden zomer terugkomen, je ons dan een berenhuid kunt toonen.’

Het ‘zomerseizoen’ van de familie Young eindigde niet eerder dan drie weken daarna. Bij hun terugkeer in de stad hadden Cornish en Dalton een van hun vrienden met zijn beide zoons aangeraden Little Hawk te bezoeken. En zoo geschiedde het.

En het gevolg van dit alles was, dat, met de ontvangsten van William's kostgangers en het geld, wat Mary in de zijdefabriek verdiende, de Youngs hun moeilijke dagen te boven kwamen. En op 't oogenblik is zelfs tante Nancy's kosthuis niet bloeiender en niet beter voorzien van croquet en hangmatten, en biedt zijn gasten niet veelvuldiger room-ijs, dan de instelling, welke adverteert onder den naam van W. Young.

Br. F.

Van één bloed.
(*Slot.*)

Terwijl zij aten, vroeg een hunner aan den hoofdman:

‘Waarheen trekken wij morgen, luitenant?’

‘Waarheen elk uwer verkiest,’ antwoordde hij. ‘Wij wachten tevergeefs op het geluid van de werftrommel. De vorsten schijnen het met den vrede ernstig gemeend te hebben en verlangen dus geen soldeniers meer. De keizer heeft evenwel thans een staand leger net als de koning van Frankrijk; daarom trek ik naar Oostenrijk en laat mij aanwerven tegen de Turken. - Wie gaat mee?’

‘Wij niet, wij niet!’ riepen meerdere stemmen. Slechts weinige mannen besloten met hun hoofdman naar het land der Moslems te trekken.

‘Zooals jelui verkiest,’ sprak deze misnoegd, ‘ziet maar dat je het goed met de groenrokken stelt, als je verblijf hier dien heeren lastig valt.’

‘Dan jagen wij hun den rooden haan op het dak, en een geweer hebben wij ook - niet om het anderen te schenken,’ schreeuwde Barthold.

‘Dus ook nog moord en brand bij diefstal en roof,’ sprak de hoofdman op ernstigen toon.

‘Net wat Mansfeld ook deed, toen hij de arme boeren bij hoopen in de brandende huizen liet werpen en hen, die zich wilden redden, neerschoot,’ gaf Barthold te kennen. ‘Maar sedert wanneer hebt gij dan zoo'n nauwgezet geweten, heer luitenant?’ vervolgde hij spottend. ‘De papen hebben dit spiegelgevecht verzonnen. Loop maar naar de Turken; die zullen uwe conscientie wel verruimen. Wij echter blijven hier en zullen doen wat ons behaagt!’

Daar klonk plotseling een schril geluid, als het gelok van een vrouwelijk hert.

De wilddieven schrokken.

‘Als het goed gaat, loopen de herten ons nog tegemoet,’ zei Pancraas lachende.

Barthold greep echter het geweer, deed wat kruit op de pan en spande den haan. In de onmiddellijke nabijheid kraakten enkele dorre takjes; de wilddief mikte naar die plek en schoot.

‘Jesus, Maria!’ riep een stem, en op hetzelfde oogenblik vielen meerdere schoten uit het woud in de legerplaats. Enkele soldeniers zonken neer; daaronder ook de hoofdman.

Nu sprongen de wilddieven op en grepen naar de wapenen - te laat! Zij zagen zich door een overgroot aantal vijanden omringd. Zij grepen naar het mes, maar houtvesters, jagers en boeren sloegen hun met de kolf van het geweer de wapens uit de hand. In een oogenblik was het grootste gedeelte der wilddieven gekneveld, terwijl anderen dood of gewond neergevallen waren. Alleen Barthold verweerde zich met razende woede. Hij worstelde met den jager, die den wilddief

dadelijk herkend had, en dien hij als den eenigen vijand beschouwde. Geen hunner bezat meer eenig wapen; met de vuist trachtte de een den ander meester te worden. Nu eens lagen beiden in het gras; dan weer stonden zij en sloegen met hun vuisten op elkander los. Zonder dat iemand acht op hen gegeven had, waren zij in hun worsteling tamelijk ver van de legerplaats verwijderd. Hubert spande al zijn krachten in en toch had hij veel kans den strijd te verliezen. Daar struikelde de wilddief over een boomstam en stortte achterwaarts op den bodem met het hoofd op een scherpen steen. Zijn armen zonken omlaag en toen de jager zich oprichtte, zag hij het bloed met geweld uit de wonde vloeien. De wilddief sloot de oogen - hij was dood. De spitse steen was in de rechterslaap gedrongen.

Aan den rand van het woud lag onder een eik het offer van den roodharige - de jachtopzichter. Aan zijn zijde knielde de graaf en verbond de wonde van den trouwen dienaar.

‘Mijn God! Mijn arme vrouw en kind! Mijn oude vader!’ fluisterde Hendrik. - ‘Het is tevergeefsch. Het schot zit in de borst.’ Hij vouwde de handen en bad.

Eenige jagers verbonden den hoofdman, die insgelijks zwaar gewond was. Hij sprak geen woord, noch tegen de jagers, noch tegen eenig lid der benden.

Intusschen gaf de graaf bevel, twee baren te maken, om den jachtopzichter en den aanvoerder der wilddieven naar de opzichterswoning te vervoeren. Hendrik had het verlangen te kennen gegeven, dat men den wilddief met de uiterste zorg zou behandelen.

De graaf kwam andermaal bij den jachtopzichter en beschouwde met een angstig hart den gewonde. ‘Ik draag de schuld van uw ongeluk,’ zei hij. ‘Kunt gij mij vergeven?’

‘Ik deed mijn plicht,’ fluisterde Hendrik; ‘God heeft het zoo gewild; Hij heeft mijn offer aangenomen!’

De baren stonden gereed. Men sneed takken van de boomen en legde ze over de dwarshouten. Daarover werden plaggen mos gelegd en eindelijk mantels en andere kleedingstukken, die gemist konden worden.

Nadat deze werkzaamheden afgeloopen waren, legden de jagers de gewonden behoedzaam op de baren, vier krachtige jongelingen grepen toe en de stoet zette zich in beweging. Enkele bleven achter om de gevangenen te bewaken en de dooden te begraven.

De graaf en Hubert liepen achter de baar, waarop de jachtopzichter rustte. Van tijd tot tijd hielden de dragers stil. Dan trad de graaf op de gewonden toe en druppelde hun een weinig wijn in den mond. Hendrik bedankte den graaf telkens; ook de wilddief deed desgelijks, maar liet anders geen geluid hooren.

De sterren waren verdwenen en een koele morgenlucht woei door het woud. Men kon slechts langzaam vorderen, wijl de schemering tusschen de stammen hen meermalen misleidde. Ook veroorloofde de toestand der gewonden geen snellen loop.

Eindelijk kwam men op een breeden weg; reeds vertoonden zich witgrauwe wolkjes aan den hemel, die de komst van den naderenden dag aankondigden. De opzichterswoning kon hoogstens nog een kwartier verwijderd zijn.

Aan den rand van het woud bemerkte Hubert een menschelijke gestalte. Hij riep, maar kreeg geen antwoord. Nu liep hij verder en herkende den ouden Hermann, die in het vochtige gras geknield lag en den rozenkrans bad.

De grijsaard sloeg zijn oogen op; hij zag, dat men de baar met den gewonden zoon voorbij droeg, en toch bleef hij zitten. Op eenigen afstand volgden de dragers met den gewonden hoofdman. Eerst toen deze naderde, stond hij op, wierp zich op de baar en onder het geroep: 'Gerhard, mijn zoon, mijn zoon!' streelde hij den gewonde de haren en kuste hem innig op het voorhoofd.

De graaf liep op den grijsaard toe. 'Kom, vader!' zei hij, 'dit is uw zoon niet. Uw zoon ligt daar; zwaar gewond, maar ik hoop, dat wij hem nog zullen redden.'

'Gij kunt hen niet redden,' zuchtte de oude, 'Hendrik evenmin als dezen gewonde, die ook mijn zoon is.' Toen voegde hij er smartelijk bij: 'Twee zonen verloren op eenen dag!'

'De smart heeft hem waanzinnig gemaakt,' zei de graaf fluisterend tot den jager, 'Kom, laat ons voortgaan! De koele morgenwind kan den gewonden nadeelig zijn.

De dragers hieven opnieuw de baren omhoog en liepen verder; Hermann volgde en bad nog altijd den rozenkrans.

Daar zagen zij de opzichterswoning.

'Wacht even,' zei de graaf. 'Ik zal de arme vrouw voorbereiden, opdat de smart haar niet overweldige.'

Maar Anna kwam hen reeds tegemoet. Haar oogen waren nat geweend en toen zij haar echtgenoot zag, wierp zij zich met een hartverscheurenden kreet op de baar.

'Hendrik! Lieve man! Leeft ge nog?' snikte zij.

'Anna, lieve, dierbare vrouw,' fluisterde Hendrik, 'zooals God wil! Wat Hij doet is welgedaan!'

'Zooals God wil,' herhaalde de ongelukkige vrouw en stond op.

De morgen was in het woud merkbaar geworden. De zon scheen vroolijk door de ruiten van de opzichterswoning en teekende witte rozen op den muur. Maar geen enkele der bewoners had daarop de oogen gevestigd.

Twee bedden stonden in de voorkamer, in de bedden lagen de beide mannen. Zij ijlden: de eene over vrouw en kind, de andere over veldslagen, overwinnaars en gevallenen. Aan het bed des jachtopzichters zat Anna, aan dat van den wilddief de grijsaard. Hendrik was eerst in huis beginnen te ijlen, de andere reeds in den nacht op den weg door het eenzame woud. Wat de grijsaard gedaan had, daarvan wist de hoofdman niets. Zoo verliepen drie dagen; toen ontwaakte de wilddief als uit een benauwden droom.

'Waar ben ik?' vroeg hij en blikte de kamer rond en zag de menschen aan, die zich daarin bevonden.

Anna kwam naderbij; zij leed onbeschrijflijk veel; maar zij droeg haar leed geduldig. Een hart kan veel verdragen, als het onschuldig en godvreezend is.

'Wees bedaard, mijnheer!' zei zij. 'Opwinding zou u kunnen schaden; men zal u hier geen leed doen.'

'Neen, men zal u geen leed doen, mijn kind!' zei de grijsaard en boog zich over den gewonde heen. 'Gerhard, kent gij dan uw ouden vader niet meer?'

'Ik heb geen vader,' antwoordde de kranke, 'ik heb mijn vader nimmer gekend.'

'Het is waar,' zuchtte Hermann, 'gij hebt hem nimmer gekend en mijn haren zijn wit geworden sedert den nacht, toen ik u verloor. - Kent gij uw kruis nog? Uw moeder hing het om uw hals, toen gij geboren werdt.'

Zij spraken een wijle met elkander, maar de gewonde schudde maar aldoor ongeloovig het hoofd.

Anna was naar de legerstede van haar man geijld en blikte in zijn koortsachtige oogen, als wilde zij de smarten wegnemen om ze in eigen boezem te begraven.

Tegen den avond zei de hoofdman:

'Breng mij een katholieken geestelijke, indien gij kunt!' - Anna ging even de kamer uit en beval den jager, naar het dorp te gaan om een priester te halen.

De pastoor kwam. Hij was reeds meermalen bij de zieken geweest, toen zij nog lagen te ijlen.

'Laat mij alleen,' zei hij tot de aanwezigen; 'ik zal op Hendrik acht geven.'

Ruim een uur later trad de pastoor naar buiten en sprak: 'Kom, Hermann, de wilddief is uw zoon.'

'Ik wist het,' antwoordde de grijsaard.

Het was een smartvol-blij herkennen.

Tengevolge van het onderhoud met den ouden jachtopzichter was de hoofdman nadenkend geworden en had den pastoor na de biecht zijn levensloop verhaald, zooveel hij er zich van herinneren kon.

Als kleine knaap had hij een marketentster uit den legertros van den dollen Christiaan voor zijn moeder gehouden en was na haar dood op tienjarigen leeftijd bij het leger van Mansfeld gekomen. Met dezen legeraanvoerder trok hij het land door, zelfs tot in Bosnië, waar Mansfeld stierf. Nu zwierf hij een tijd lang in Zevenburgen rond, toen Wallenstein de werftrommel liet roeren en hem onder de keizerlijke vanen lokte. Na den dood van den Friedlander vocht hij weder met de Zweden onder Horn en ten laatste in de ruiterscharen onder Jan van Werth voor het Duitsche rijk. Toen de vrede gesloten werd, had hij gedaan als de anderen en op eigen gelegenheid getracht zijn levensonderhoud te vinden, tot den onheilvollen nacht.

Uit zijn jeugd wist hij zich nog een donker woud te herinneren, waar hij geleefd had, en een vrouw en een man, die veel van hem hielden. Zoo doken langzamerhand telkens meer bekende beelden op; het kwam hem voor, alsof hij reeds eerder in dit huis gewoond had, daarbij kwam nog het huis, waarop de naam van den ouden jachtopzichter stond.... en eindelijk was er geen twijfel meer aan, of de grijsaard was zijn vader en de gewonde zoon zijn broeder.

Toen Hendrik uit zijn wondkoorts ontwaakte en deze dingen vernam, zei hij: 'God heeft mijn offer aangenomen en mijn gebed verhoord. - Nu is alles goed.'

Daarna biechtte hij en beiden ontvingen het H. Sacrament des Altaars, als teerspijs op de reis naar de eeuwigheid. - Hendrik liet zijn bed naast dat van zijn broeder plaatsen en met een innigen handdruk begroetten de beide mannen elkander. Tijdens hun leven had de een den ander niet gekend; in den dood elkander ontmoetende, zouden zij daarboven samen eeuwig gelukkig zijn.

Nog enkele dagen gingen voorbij. Zij maakten het afscheid minder zwaar en den dood troostvoller.

Acht dagen daarna waren beide broeders gestorven. Met een rein hart waren zij tot een ander, beter leven overgegaan om altijd vereenigd te zijn. *Een* graf nam hen op, en dikwijls knielden daar de grijze vader en de jonge moeder met haar kind.

De oude Hermann wilde niet van de opzichterswoning scheiden, waar hij zooveel leed ondervonden en geduldig verdragen had; daarom werd voor Hubert, den nieuwen jachtopzichter, een andere woning gebouwd.

De grijsaard bereikte een hoogen ouderdom. En toen hij eindelijk gestorven was en naast zijn zonen op het kerkhof rustte, nam de graaf de weduwe op in zijn slot, waar zij in een wit huisje aan het eind van het park woonde. Haar zoon werd later

een ijverig priester, die zegenrijk werkte en jaren na zijn dood nog bij het volk in aandenken bleef. -

En de zon scheen op de opzichterswoning en scheen op het woud, die niet veranderden, en scheen op de vreemde gestalten, welke onder de boomen wandelden....

De tijd gaat voorbij en de geslachten komen en verdwijnen. Niemand denkt aan de smart en het lijden, hetwelk voor jaren andere menschen ondergingen, wijl het lijden blijft en ons moet louteren, zooals het hen gelouterd heeft.

Vrij naar het Duitsch.

J. MEIJER.

De vierde arme. Legende, door J.K.

Op den drempel van een boerenhoeve zat een jonge vrouw, zachtjes zingend, om haar kindje, dat zich dicht tegen haar had aangevlijd, te doen inslapen. Langzaam wiegde zij zich heen en weer, op de maat van de droeve melodie, die zij telkens herhaalde. Droomend tuurde zij naar buiten. Voor haar strekte zich een weiland uit, waarvan het gras door de schapen was afgeknabbeld en waarop nu wat bont waschgoed en eenige kleine, witte kinderhemdjes en -rokjes op touwen te drogen hingen. Wat verder verhieven de duinen hunne kale, eenzame toppen, zonder afwisseling, zonder plantengroei om hun onvruchtbaarheid te bedekken.

Alleen kroop hier en daar tegen een zandheuvel een trage bremstruik op, welks zwarte, uitgebloeide dopjes droefgeestig tegen elkaar schudden, als de wind er doorheen woei.

VERSTOPPERTJE, NAAR N. GYSIS.

Soms kon ze bij zeer helder, zonnig weer, in de verte, in een opening tusschen de duinen, de zee zien glinsteren, maar een zee zonder zeilen, zonder rookpluimen, want de kust aan dien kant was vol kleine, puntige rotsen.

Het was geen vroolijke of welvarende streek, waarop de vrouw het oog liet rusten, maar zij hield er van, omdat zij er uit geboortig was en nooit iets anders gezien had.

Toch zou haar man op deze plek niet zijn gaan wonen, als er achter de hoeve niet een paar velden waren geweest, die bij goede zorg wel wat beloofden. Door taaie volharding en onverdroten ijver haalden zij er dan ook elk jaar een genoegzamen voorraad aardappelen, groenten en koren uit om zonder gebrek te leven. En was er voor hen wel meer noodig om gelukkig te zijn? De vrouw dacht van neen of liever, had 't zich nooit afgevraagd. Zij hield van de hoeve met het lage dak, waaronder in de lente de vogels kwamen nestelen, van haar vier kinderen, waarvan er twee op zee waren, van haar man, dien zij in liefde en arbeid getrouwd had en die hard werkte om in hun onderhoud te voorzien, door het land te bespitten of zeegras langs het strand te verzamelen of met zijn oudsten zoon ter vischvangst uit te gaan, al naar gelang de omstandigheden en den tijd van het jaar.

Daarenboven had ze een welwillend hart voor de arme zwervers, die voorbijtrokken en een nachtverblijf of wat eten vroegen en nooit ongetroost haar woning verlieten,

En zóó was haar hart van liefde en medelijden vervuld, dat ze niemand benijdde en zich gelukkig in haar eenzaamheid voelde.

Dien avond zonk een grauwe nevel al lager en lager en doezelde de lijnen van den horizon weg. Een bleeke lichtstreep, vaag door de donkere wolken heenschemerend, deed slechts gissen, dat de zon nog niet geheel was ondergegaan.

De vrouw had haar kind in de wieg gelegd en liep heen en weer om alles voor het avondeten in orde te maken. Nu en dan vielen fijne regendruppels door den schoorsteen en rolden van den gloeienden soepketel in het vuur.

Het geluid van het opengaan van 't hek, dat hun tuintje van den weg afsloot, deed haar plotseling stilstaan en luisteren. Dof klonken de voetstappen op den doorweekten grond.

‘Zij zijn 't niet,’ zuchtte ze.

Een man, die een bundeltje aan een stok droeg, verscheen als een donkere schaduw in de opening van de deur. Een oogenblik schrikte zij voor de twee kleine flikkeroogjes, die zoo onderzoekend van onder de rosachtige wenkbrauwen rondkeken en voor den ongekamden baard en 't slordig lang haar, dat zijn ongunstig gelaat bijna geheel verborg.

Maar ze herstelde zich en vroeg vriendelijk: ‘Wat wilt ge hebben? Een onderkomen voor den nacht?’

De man knikte een paar maal toestemmend, als eenig antwoord.

Zij dacht, dat zij hem herkende, want hun woning - ver van het dorp en het laatste huis van het gehucht - had meer dan eens onderdak verschaft aan zwervers en bedelaars van dien aard. En nu zij den man thuis kon brengen, voelde zij zich wat meer gerust.

‘Ga maar in de schuur, daar is stroo in overvloed. Als mijn man - dien ik elk oogenblik verwacht - thuis komt, zal ik je wat eten komen brengen.’

Hij gromde wat en ging.

Zij haalde ruimer adem, toen hij weg was, en om de gedachte aan dat onaangename gezicht van zich af te zetten, begon ze zachtjes weer te zingen, knielde bij haar kindje neer en begon 't te wiegen. Toen ze zag, dat 't eindelijk in slaap was, trok ze haar hand langzaam terug van het teenen mandje, dat nog even zuchtte in een laatste schommeling, richtte zich voorzichtig op en hernam haar onderbroken huishoudelijke bezigheden.

Haar donker gelaat, nu door een blos van spanning en verwachting wat hooger gekleurd, werd door een breed uitstaande kap omsloten, die slechts ten deele de glanzende bruine krulletjes konden verbergen, die van onder de witte huive te voorschijn drongen. De bruine oogen, waaraan de voortdurende bezorgdheid voor het leven van man en kinderen iets onrustigs gaven, waren zacht en vriendelijk. De mond scheen te ernstig om dikwijls te lachen. De eenzaamheid van het land, had haar eenvoudige, moederlijke natuur, in al haar ongereptheid bewaard. Als zij iets wilde, kon de man - ruwer en onbeschaafder dan zij - moeilijk weigeren. Hij, altijd in de open lucht, blootgesteld aan elke weersgesteldheid, onderging onbewust den invloed van haar zachte vriendelijkheid. Hij had een gevoel van veilige rust, als hij 's avonds terugkwam in de woning, die zij, zonder drukte en veel omhaal van woorden, in orde hield. Dan lachte hij van behaaglijkheid.

Een half uur ging voorbij. 't Werd donker. De wind huilde om de hoeve en rammeide aan de luiken: zij verlangde naar hun thuiskomst.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

Het Kensington-paleis in zijn besten tijd. -

Een der beroemdste gebouwen van Engeland is het koninklijke lustslot te Kensington, vroeger een zelfstandig marktvlek in 't Engelsche graafschap Middlesex. Het is een aantrekkingspunt voor de Londenaars, ook voor hen, die in de geschiedenis van het paleis niet verder doordringen dan tot den dag, dat koningin Victoria er het levenslicht aanschouwde; geen wonder, het heeft een rijk park van drie Engelsche mijlen gaans. Den aanleg van dat park danken de Engelschen voornamelijk aan koningin Carolina, de gemalin van George II (1683-1760), welke onze plaat voorstelt, aan den arm van haar koninklijken gemaal de genoodigden op haar tuin-partij den zeldzame bloemenen planten-keur toonende, welke zij, hartstochtelijk liefhebster van tuinbouw-kunde als zij was, kweekte in een zeldzaam fraai en doelmatig ingerichte oranjerie. Wat een zonnig zuiderlicht valt er door de groote, bijna geheel glazen wanden der oranjerie, en wat een prachtig effect maakt het op al de koninklijke schitterende weelde van die tusschen zeldzame bloemen ruischend-slepende feest-gewaden en kleurige kostuums. 't Was waarlijk het Kensington-paleis op zijn schitterendst.

Verstoppertje. -

Aardig, dat huiselijk tooneeltje: dat spel van drie leeftijden, van drie generaties: kind, moeder en grootmoeder.

Moedertje kan het niet laten, wel honderdmaal per dag moet ze met 't kleintje verstoppertje spelen achter grootmoeders rug en elken keer weer vindt ze de lachgilletjes van het zoekstertje haar liefste muziek, het vogellied van haar tweede lente. Grootmoeder kent het al zoo lang, dat blijde moeder-gevoel, en 't is ook al betrekkelijk lang geleden, dat het als 't ware weer vol jeugd herleefde bij de geboorte van haar eerste kleinkind, maar toch.... na lente en zomer komt onverbiddelijk herfst met zijn gedachten aan den toekomstigen winter en met zijn ernstig herinneren aan wel en wee van het verleden. Grootmoeder kan wel eens soezerig kijken: geen wonder, je verliest je zelve in het bepeinzen van zóó lang een tijd; van toen zij zelve met de jonge moeder op onze plaat, toen kind, verstoppertje speelde tot nu.... maar toch, haar ernst is óók vreugde, dankbare vreugde en erkentelijkheid jegens Hem, Die, bij alle lief en leed, het leven toch zoo heerlijk doet zijn: van alle leeftijden en generaties, naar ieders aard en lust.

[Nummer 47]

Het doode land.
Door
Pastoor Kaag.
(*Vervolg.*)
Jordaan en Doode-Zee.

Onze eerste nacht in tenten was voorbij. Hoe ons die nacht bevallen is?

DE DOODE-ZEE.

Vooreerst een tent is een tent en geen huis. Van den dikken paal, die in het midden van de tent in den grond is vastgezet, loopen van boven in verscheidene hoeken de koorden, aan lage paaltjes in den grond vastgemaakt, waarover het zeildoek gespannen is. Geloof echter niet, dat het zeildoek van deze tenten, zooals bij onze legertenten, grijswit van kleur is. Daarvoor houden de Oosterlingen veel te veel van kleur. Neen, uit lange, breede, roode, gek, blauwe strepen of banen, die van het hoogste punt der tent af naar beneden dalen, zijn deze zeildoeken bijeen genaaid, terwijl op eenige tenten de Muzelmansche halve-maan, op den dikken middenpaal gestoken, het Turksche uiterlijk van deze tenten voltooide; maar de wapperende kleuren van Nederlands vlag overschaduwden toch het heele Turksche gedoe.

Vijf tenten bevatten elk twee ijzeren kribben met bedden en een ijzer tafeltje voor het toilet. Eén grootere tent heeft een lange tafel, waaraan gegeten wordt, en is voor gemeenschappelijk gebruik bestemd, terwijl in een andere tent de Arabische kok zijn Arabische kunst in koken en braden vertoont. Denk echter niet, dat hij geen kunstenaar is; want met zoo weinig middelen op zoodanige vuurtjes goed eten te koken voor tien heeren, aan wie de kookkunst in velerlei landen haar heerlijkheden heeft vertoond, is een arbeid, dien onze keukenprinsessen in haar blanke keukens, met koper- en nikkel-versierde wanden, eerbiedig zouden laten liggen. Het middagmaal was toch goed en smakelijk klaar gemaakt. Wij hadden altijd soep, twee vleeschsoorten, een toespijs en fruit voor nagerecht. Dat het vleesch vooral lams- en geitenvleesch was, is de schuld van het land, waar rund- en varkensvleesch wel verlangd wordt, maar niet te krijgen is.

Om halfzes in den morgen luidde de bel in het kamp, om ons te zeggen, dat wij weer leven moesten. Ik geloof echter, dat voor de meesten die bel niet noodig was om hun te doen weten, dat zij nog levend waren, want in den nacht was de wind met kracht beginnen te spelen, niet alleen met het dundoek onzer vlaggen maar ook met het zeildoek onzer tenten, terwijl de honden daarbuiten op zoo luidruchtige wijze hunne gedachten hadden uitgesproken, dat de paarden, die in onze onmiddellijke nabijheid aan korte palen waren vast-

gebonden, trappelden van pret of stampten van boosheid op den harden vloer, naarmate die hondentaal door hen werd toegejuicht of verfoeid. Die in een zoodanig luidruchtige vergadering nog slapen kan, moet wel slapen kunnen in een vergadering van socialisten, die bewijzen willen, dat de wereld stil zal worden, wanneer zij niet meer knechten maar meesters zullen zijn.

Het was dan halfzes uur en door het zeildoek drong licht genoeg om de twee geherbergden van elke tent te vrijwaren voor dwaling bij de keuze hunner kleederen, die van alles wat in den nacht gefladderd had, alleen rustig gebleven waren op het vouwstoeltje, waarop ze in den vorigen avond waren neergelegd.

Om halfzeven uur zaten we allen weer te paard, terwijl de zon in het oosten, bij den Jordaan, nog achter de Moabietische bergen was. Ze was koel, maar levenwekkend, de lucht, die wij door onze longen voelden gaan. Zonder spijs of drank genoten te hebben begonnen onze priesters den tocht, want zij zouden de Mis lezen aan een draagbaar altaar, wat wij medevoerden, bij den Jordaan, op de plaats, waar de overlevering zegt, dat Christus gedoopt werd door den leeuw, die met zijn gebrul van boetvaardigheid de eenmaal heele Jordaan-vlakte vulde.

DE JORDAAN: H. Mis ter plaatse waar Christus gedoopt werd.

De hemel was helder en helderder werd hij, terwijl wij voortreden door de vlakte, achter de hooge Moabietische bergen, die in het oosten voor ons lagen, totdat de zon, eerst de hoogste toppen der bergen van Judea achter ons verlichtend, eindelijk ons allen heel den gloed harer stralen zond en wij voor al dien glans onze oogen nedersloegen met ontzag.

Anderhalf uur reden wij in dien zonnegloed, aleer wij waren bij den Jordaan. Rappe handen, aan dat werk gewend, hadden spoedig de tent opgeslagen, waarin het draagbaar altaar werd neergezet.

Met groote devotie werden de Missen gelezen en gehoord op deze plek, waar eenmaal op waarneembare wijze de Drie Personen der H. Drieëenheid te zamen waren geweest, toen Christus door Zijn Doopsel het water heiligde en door Hem die lange rij van Doopsels begon, die de schakels van den keten zouden wezen, waarmee de aarde aan den Hemel verbonden werd.

De Jordaan!.... Welk een lange en oude geschiedenis is opgegroeid bij dien snelvlietenden stroom, waarbij wij peinzend stonden in dien heerlijken morgen met de vroolijke, ons bloed dunner- en vluggermakende warmte van een Hollandschen, wazigen Mei-dag in en om ons heen, terwijl de wateren van dezen stroom, geel-achtig-grijs van kleur, aan het water van onze rivier de Lek gelijk, vette slib van dezelfde kleur met zich voortjoeg naar de dichtbijgelegen lage, blauwe Doode-Zee.

De jordaan is de eenige rivier van het heele land en loopt er door van noord tot zuid. Ze ontspringt uit drie bronnen bij den berg, den grooten *Hermon* - den witten

berg - met zijn eeuwige kruin van sneeuw, aan den zuidkant van het Libanon-gebergte gelegen. Bijna 1000 meter lager valt ze in de Doode-Zee.

In rechte lijn is tusschen het begin en het einde slechts een afstand van 194 kilometers, overeenkomende ongeveer met tweemaal den afstand, die Amsterdam van Arnhem scheidt.

Geweldig zou dus, met dit groot verval op zoodanigen korten afstand, de stroom van dit water zijn, indien dit water niet tevens het meer van Tiberias of Galilea vullen moest en, wat nog van grooter invloed is, de lengte der bedding niet driemaal grooter ware dan de rechte lijn. Want menigvuldig zijn de kronkels in de bedding van deze rivier.

Toch is de stroom van het water krachtig genoeg om zelfs voor een goed en krachtig zwemmer het oversteken gevaarlijk te maken.

Toen wij na de Mis bij den Jordaan stonden, was juist een familie, die tot de niet-geünieerde Grieksche Kerk behoorde, bezig de kinderen in het water van den Jordaan te dompelen, terwijl in de onmiddellijke nabijheid een armzalig schuitje, door een Griekschen priester bestuurd, gereed lag om met allen, die wilden, een kort tochtje te maken op de rivier.

Schuitje varen op den Jordaan moest den Hollandschen pelgrim wel zoo toelachen, dat hij geen weerstand aan de bekoring bieden kon.

Zonder vrees, al was de schuit slecht, voeren wij dan ook de rivier op, die vlakbij weer een kromming maakte en na die kromming voortschuurde langs den hoogen, rooden rotswand van de Moabietische bergen. Maar de tijd was kort, veel te kort voor den rijkdom van gedachten, die met ons voeren op deze heilige plaats, en met weemoed moesten wij terugkeeren naar de plek vanwaar wij gekomen waren.

Heilige Jordaan! waardoor de Israëlieten trokken op deze zelfde plaats, toen zij na veertig jaren van afzondering, waarin alle Israëlieten, die de vleeschpotten van Egypte gekend hadden, gestorven waren, onder de leiding van Josuë binnengingen het Beloofde Land.

Zij hadden schuiten noch bruggen noodig, want toen de priesters, die de Ark des Verbonds droegen, bij de rivier kwamen, bleef het water aan den noordkant staan als een muur, terwijl van den zuidkant ai het water wegliep naar de Doode-Zee en over de drooggeworden bedding, terwijl de priesters met de Ark op de bedding bleven staan, alle krijgsmannen, ongeveer 40.000, met vrouwen en kinderen, droogvoets aan de andere zijde kwamen. Toen ten laatste ook de priesters met de Ark aan den overkant stonden, kwam het water los en stroomde het voort als weleer.

Ruim duizend jaren later gehoorzaamde nog eens, tweemaal op denzelfden dag, het water van den Jordaan aan den wil van God. Eerst om een weg te banen voor de beide profeten Eliseüs en Elias, op den dag waarop de laatste in een vurigen wagen ten hemel reed; en voor de tweede maal, toen Eliseüs terugkeerde, nadat hij de hemelvaart van Elias gezien had. Dit alles geschiedde omtrent dezelfde plaats waar wij dien dag waren bij den Jordaan.

Helaas! niet langer dan anderhalf uur konden wij daar vertoeven, wilden wij, zooals besloten was, in den middag weer te Jericho in onze tenten zijn. Om 9.45 zaten wij weer in het zadel en voort ging het door de vlakte, waar het lente was en veldbloemen in jonge frischheid kleurden en geurden, naar de zware, dikke, blauwe wateren van de Doode-Zee.

Maar de geheimzinnige, die de wulpschheid van vijf steden voor eeuwen en eeuwen in hare kolken begraven heeft en geen levend wezen in of bij hare wateren duldt, schijnt ook vrees te hebben voor ons; want dachten wij, toen wij den Jordaan verlieten,

binnen een kwartier uurs bij hare wateren te staan, wij schijnen nu al voortrijdend nog altijd even ver van haar verwijderd te blijven. Eerst een uur later, en toen wilden wij eerst nog onze oogen niet Vertrouwen, zagen wij toch met zekerheid, dat hare wateren, daar vlak bij ons, aan doode takken en stokken likten op haar strand van grijzig gruis.

Daar ligt ze, bijna vierhonderd meters lager dan de Middellandsche Zee, in het oosten door de bergen van Moab en in het westen door Judea's bergen als tusschen hooge dijken vastgelegd, die in het westen blinkend wit en in het oosten vuil-rood zijn van kleur. In het zuiden ligt de hemel in een wazigen sluier op haar wateren neer, die een breedte van achttien kilometer en een lengte van acht-en-zeventig dekken.

Bij die blauwe lucht, bij die heldere zon, bij al dien voorjaarsgloed, voelt gij toch, dat gij hier zijt in het rijk van den kouden, onbarmhartigen Dood.

Dat hare wateren zwaar zijn en dik, wist keizer Titus reeds in de dagen van Jerusalems ondergang, toen hij een tal van slaven, met ijzeren ketens aan elkander gebonden, daarin neer liet werpen en zien moest hoe zij niet zonken en op de watervlakte drijven bleven.

Meer dan een half uur verwijlden wij daar niet en zonder spijt over dat kort verwijl zaten wij weer te paard om den dood te ontvlieden en terug te keeren tot het leven, in onze tenten te Jericho.

Somber en doodsch bleef de vlakte waarover wij voortreden nog langen tijd, terwijl hier en daar groote, breede hoogten van steen als verouderde forten van vorige eeuwen zooveel indruk op ons maakten, dat wij onwillekeurig met vreeze naar haar omzagen, alsof ieder oogenblik van achter die hoogten een verraderlijk geweerschot ons treffen kon.

Dat inderdaad die streek gevaarlijk was, werd ons door onzen Bedouïenen-sjeik duidelijk gemaakt, toen hij vertelde, hoe in een vorig jaar nog een achterblijvende te paard doodelijk getroffen werd door een verscholen Bedouïen.

Na anderhalf uur zagen wij, Goddank! onze tenten en onze vlaggen te Jericho

weer. Wij hadden het eten en rusten na dezen morgentocht wel verdiend. Ruim anderhalf uur later zaten wij wederom in het zadel om te gaan naar de plaats waar eenmaal het oude Jericho stond, waar de bronnen van den Profeet Eliseüs zijn en waar Christus veertig dagen en nachten in vasten en bidden heeft doorgebracht.

Maar ik zou bijna vergeten u te vertellen, hoe wij in den middag, bij onze terugkomst te Jericho, onzen Sjeik, onzen hoofdman der Bedouïenen, zijn gebed zagen doen.

Wij stonden om onze tenten. De Bedouïen nam in plechtig gebaar zijn grooten, breeden, donkeren mantel van zijn schouders, toen hij zich met zijn gelaat naar Mekka gekeerd had, en dien mantel spreidde hij voor zich uit op den grond; diep boog hij met de armen kruiselings op de borst geslagen, stak toen zijn armen recht voor zich uit, terwijl hij zich op zijn uitgespreiden mantel liet vallen om, steunende op die uitgestrekte armen, diep gebogen neer te liggen voor een wijl. Daarna trok hij het bovenlijf naar boven op, terwijl hij op beide knieën liggen bleef, maakte telkens kleine buigingen, terwijl hij zijn formulen of gebeden lispelde.

Een heerlijke verschijning was hij daar, onze Sjeik, in al zijn bewegingen waardig als een vorst, die zonder vrees voor het oordeel der, naar zijne opvatting, groote vreemdelingen, op zijne wijze bad tot den Heer der Heeren, Die altijd en overal onze aanbidding waardig is! Welk een les voor allen, die wel eens denken, dat bidden alleen binnenskamers geschieden moet!

Maar aanstonds komen wij op de plaats waar de Christus een voorbeeld van bidden aan alle Christenen geven zou.

Vóor dien tijd moesten wij nog naar de bron van den Profeet Eliseüs, die door ons, na een half uur gereden te hebben, werd bereikt.

Een overvloed van water ontspringt aan deze bron nog altijd. Waarom aan deze bron de naam van den profeet verbonden is? Toen Eliseüs gezien had hoe Elias ten hemel gereden was, keerde hij naar Jericho terug, waarvan de inwoners tot hem zeiden: ‘Heer, het verblijf in deze stad is, gelijk gij-zelf ziet, zeer aangenaam. Maar het water is hier zeer slecht en de grond onvruchtbaar.’ Eliseüs zeide hun: ‘Brengt mij een nieuwe vaas met zout.’ Toen zij hem die gebracht hadden, ging hij naar de waterbron, wierp er het zout in en zeide: ‘Hoort, wat de Heer zegt: Ik heb dit water gezond gemaakt en voortaan zal het noch den dood, noch onvruchtbaarheid brengen.’ Het water werd gezond, zooals het nu nog is, naar het woord dat door Eliseüs gesproken werd.

Dat het oude Jericho van Josuë bij deze bron gelegen heeft, wordt algemeen als bewezen beschouwd; maar tevens komt men meer en meer tot de overtuiging, dat het Jericho van Christus' tijd meer naar het zuiden was gelegen, dichter bij de plaats waar onze tenten stonden.

Hier bij de bron van Eliseüs zag het er uit, alsof wij bij een moderne prise d'eau stonden, die verlaten en vervallen was. Een nieuwe watermolen alleen bracht leven en beweging in die doodsche eenzaamheid.

Maar zoo eenzaam was het hier niet, toen Christus leefde en in de onmiddellijke nabijheid hiervan Zich terugtrok op den berg om daar te bidden en te vasten. Toen lag een halfuur verder de stad Jericho in die vruchtbare vlakte, waar wilde rozenstruiken groeiden in grooten overvloed en van eene grootte, die nergens te vinden was. De verdroogde, zoogenaamde roos van Jericho, die men u thans in handen tracht te stoppen, is niets anders dan de *anastatica hierochuntica,* die tot de

familie der kruisvormige planten behoort en haar blaadjes naar binnen slaat; doch daar ze van natuur alle vocht opneemt, laat ze haar blaadjes opengaan, wanneer men ze in het water zet. Neen, de ware rozenstruik van Jericho, waarvan Christus spreekt, groeit daar niet meer.

Van de Eliseüs-bron weggaande, keerden wij ons naar het noorden, naar Judea's laatste hooge bergen, die daar onmiddellijk voor ons, met hunne rood-bruine kleur, in heel hunne naaktheid, plotseling uit het dal oprijzend, voor ons stonden.

Wat altijd geschiedt, wanneer een steile hoogte voor u staat, geschiedde ook hier. Langer dan wij dachten, moesten wij rijden, aleer wij aan den voet van den berg stonden, die den naam van Quarentania draagt, ter gedachtenis der veertig dagen en nachten, die Christus op dezen berg wilde doorbrengen, aleer Hij Zijn openbaar leven begon.

Een wel steile, maar toch goed bewerkte weg voert in zig-zagkronkels binnen twintig minuten ter halve hoogte van den berg, waar nu een klooster met Grieksche monniken gelegen is en waar vroeger Christus veertig dagen en nachten in afzondering heeft doorgebracht.

Welk een verrukkelijk ver-gezicht heeft men van deze plek over de heele Jordaanvlakte en de Doode-Zee! Hoe is hier bijeen het leven en de dood! Dat Christus deze plek gronds voor Zijn afzondering heeft uitgekozen, is begrijpelijk genoeg. Op ongeveer honderd meter van den beganen grond, in den wand van een ruwe, kale rots met horizontale, rood-bruine lagen, had Hij een spelonk, die niet dan met inspanning van alle krachten te bereiken was. Geen spruitje, geen grashalm groeide daar; steen en nog eens steen was alles rondom Hem. En voor Hem uit, naar het oosten, de heerlijke, bloeiende vlakte in het volle, jonge leven der lente, met haar palmen en oostersche gewassen, die in grooten overvloed tusschen de landhuizen stonden van vermogende eigenaars, ontloopend den regen en den wind van Jerusalem in den winter. Daar lag ook het Jericho, door koning Herodes tot een lusthof omschapen, waar oostersche weelde met vorstelijken rijkdom te zamen leefden. En in de onmiddellijke nabijheid van al die weelde en al dien rijkdom lag de Heer en Meester der wereld, van Wien alle rijkdom voortkomt, op Zijn knieën in het stof in de donkere eenzaamheid van een hooggelegen grot van steen. Maar als de avond over die vlakte was gedaald en voor het oog des menschen al die menschelijke grootheid en rijkdom verdween in het duister, kwamen de sterren aan den diepblauwen oosterschen hemel met fonkelend licht, alsof de oogen der Engelen uit den hemel nederzagen op den biddenden Koning van het heelal. Hoe ver blijft de grootheid en rijkdom van oostersche palmen en marmeren paleizen beneden den armen, biddenden Christus, terwijl de sterren in fonkelenden gloed bidden met Hem.

Na veertig dagen van vasten en bidden had Christus eindelijk honger. - En de bekoorder naderde en zeide tot Hem: ‘Indien Gij Gods Zoon zijt, zeg, dat deze steenen brood worden.’

Maar Hij antwoordde en sprak: ‘Er staat geschreven: De mensch leeft niet van brood alleen, maar van alle woord, hetwelk uit den mond Gods voortkomt.’

Toen nam Hem de duivel op naar de Heilige Stad, en zette Hem op de tinne des tempels.

En hij zeide tot Hem: ‘Indien Gij Gods Zoon zijt, werp U van boven neder; want er staat geschreven: dat Hij Zijnen Engelen wegens U bevolen heeft, en zij zullen U op de handen dragen, opdat Gij Uwen voet aan geenen steen zoudt stooten.’

Jesus sprak tot hem: ‘Er staat ook geschreven: ‘Gij zult den Heer uwen God niet tergen.’

De duivel nam Hem wederom op naar een zeer hoogen berg en toonde Hem alle de koninkrijken der wereld en derzelver heerlijkheid.

En hij zeide tot Hem: ‘Dit alles wil ik U geven, indien Gij nedervalt en mij aanbidt.’

Toen sprak Jesus tot hem: ‘Ga henen, Satan! want er staat geschreven: Gij moet den Heer uwen God aanbidden, en Hem alleen dienen!’

Toen verliet Hem de duivel, en ziet, Engelen naderden en dienden Hem.

Hier, op dezen berg van steen, waar alles steen is, kan men gemakkelijk begrijpen, dat de duivel ter beproeving aan Christus vroeg, van steenen brood te maken, toen Christus honger had. Was hier geen brood, steenen waren er zooveel te meer.

Dat sedert de eerste Christentijden kluizenaars hier in afzondering leven wilden, waar hun Meester in afzondering veertig dagen had doorgebracht, kan niemand verwonderen, en in den tijd der kruisvaarders was hier een klooster, welks bewoners ‘Broeders van de Veertigdaagsche’ genoemd werden.

De cellen en grotten worden nu betrokken door Grieksche monniken, die u, trap op, trap af, in een menigte van cellen voeren, die lucht en licht alleen ontvangen door een gat in de deur. In de kleine kapel, die georiënteerd is en geheel uitgehouwen in de rots, ziet men nog zwakke overblijfselen van oude schilderingen.

Daar is niet veel te zien op deze plaats, en met gesloten oogen zien wij hier meer: wij zien Christus bidden voor ons.

De terugtocht naar beneden, naar den voet van den berg, kon niet geschieden te paard: daarvoor was dé weg te steil. Wij moesten dus voorzichtig en langzaam langs den iet-of-wat glibberigen weg naar beneden loopen, bij de teugels onze paarden leidende, die ons een voorbeeld van voorzichtigheid gaven en in wilde sprongen hun blijdschap betuigden, toen zij weer stonden op den vlakken grond.

Om 5.30 waren wij weer in onze tenten te Jericho terug, waar het avondmaal gevolgd werd door een kleine wandeling naar het Jordan-hôtel, in de nabijheid onzer tenten gelegen, waar weinig vreemdelingen waren en de heele inrichting ons overtuigde, dat wij beter dan hier in onze tenten gelegerd waren, om daar te slapen en te genieten van een welverdiende rust, nadat eenige Bedouïenen bij de eentonige muziek van rietfluiten en tamboerijns hunnen nationalen dans hadden uitgevoerd voor ons.

(*Wordt vervolgd.*)

Sprookjeskinderen.
(Bij de plaat op bladzij 377.)

Sproke-knaapje en -maagdelijn,
Zijt ge in 't Paradijs geboren,
Zal u glans van Eng'len gloren
Daar de diepten donker zijn?
Zusje is heel niet bang voor beesten?
Broertje's stok tart booze geesten?...

Och! gij weet niet, dat aleer
Ge uit het diepe woud zult raken,
Ge uit uw jeugddroom zult ontwaken
Door veel pijn en hartezeer...
Maar, richt onschuld uwe schreden,
Bóven wacht u wis Gods Eden.

R.S.

Aan den arbeid.
Naar de schilderij van A. Bohnhorst.

't Is maar een armoedig kamertje, eigenlijk het inwendige van een visschershut, waar de jonge moeder haar aardappels te schillen zit voor het sober middagmaal van zichzelf en 't kindje. Ze is arm, de man verdient op zee een karig stuk brood, zij boet netten in de lange uren, dat ze alleen zit met het kind, en verzorgt haar eenvoudige huishouding. Dit laatste is gauw genoeg gedaan, want een gescheurde tafel en een paar matten stoelen, wat grof aardewerk en dergelijke zijn gauw geboend en gepoetst. De kleine klok aan den muur is nog het mooiste stuk, dat we te zien krijgen in het smoezelig gedoetje, waar alles het kenteeken van ontbering vertoont.

Klein meiske is er niet minder vroolijk om: vlak in den glans der binnenglippende zonnestralen staat ze aan tafel, het zonnetje van moeders eenzaamheid. Het licht omhult haar blonde kopje met het witte mutsje; in haar mollig knuistje houdt ze een griffel, die heel vreemde figuren op de lei teekent, waar zeker geen mensch, en zusje zelf 't allerminst, uit wijs-worden kan. Maar ze is niettemin heel ernstig en ijverig in de weer, en ze kijkt daarbij zoo wijsgeerig, als gold het een arbeid van het hoogste gewicht.

AAN DEN ARBEID, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. BOHNHORST.

Wie weet, wat wonderlijke gedachten en fantasieën er omgaan in dat argelooze hoofdje; ze schrijft een langen brief aan vader op zee, ze teekent de schuit, waarop hij is uitgevaren, de poes, die ergens in 't zonnetje te soezen ligt. Moeder laat haar maar begaan, zoolang als 't duurt; want straks liggen lei en griffel vergeten op den grond en zusje zelf in het warme duinzand, rollend en buitelend, dat het een lust is om te zien.

Naar het buitenland,
door V.S.

Dat was een evenement in het dorp, toen baas Peters ging rentenieren. Men wist wel, dat hij veel geld had verdiend met de slachterij. Niet in den eersten tijd, toen

SPROOKJESKINDEREN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN OTTO LINGNER.

hij met zijn leeren koker vol spitse priemen en lange messen den boer opging om de varkens tot eetwaar te promoveeren tegen een loon, dat uit evenveel borrels als stuivers bestond. Toen was 't een sober bestaantje, maar later, toen de Engelsche heer er was geweest, een gewoon Amsterdammer, maar die als agent van een Engelsche firma optrad, toen was baas Peters plotseling met een zak vol geld bij de boeren gekomen, had hun de varkens afgekocht en ze geslacht en weggebracht. Van dien dag af was 't royaal gegaan in 't huis van den slachter, die de beste klanten, den notaris en den pastoor, als bagatellen beschouwde, daar die paar pond niets beteekenden bij de groote zendingen - naar over zee.

Niet lang nadat deze zaak zoo was omhooggeschoten, hadden de dorpelingen weer met verbazing elkaar verteld, geheimzinnig, even aan de deur of in de herberg, dat hij ging trouwen, die slachter, met Pietje, dat trotsche ding, dat de rijkste boerenzoons al afgewezen had. En zoo waar, 't gebeurde. En nu weer dit, dat hij ging rentenieren, nog in de kracht van zijn leven, nauwelijks vijftig jaar oud.

‘Kinderen heb ik niet,’ zei de baas tegen de buren, die er bedekt op zinspeelden, dat hij nog zoo jong was; ‘en daarom wil ik er zelf maar van genieten.’

En hij genoot er van.

Hij abonneerde zich op twee kranten; een Roomsche om de katholieke pers te steunen, zooals hij plichtmatig meende te moeten doen, en een der groote liberale bladen, om 's morgens vroeg al onder de marktberichten van Chicago den koers van het spek te kunnen zien, want dat bleef hem toch interesseeren, al was hij uit het vak, en zoo kreeg hij meteen een goed voorwendsel om zijn dorpsgenooten te blijven overbluffen met het nieuws, dat elken dag tweemaal ‘de groote krant’ bracht.

Dan liep hij door het dorp met denzelfden eleganten gang, dien eertijds zijn knorrende varkens gingen, en knorde hij, al trekkend aan zijn eindje sigaar in beenen pijpje met goudbeslag, knorde en bromde hij tegen ieder die 't hooren wou over al wat er in het dorp, in de provincie, in het heele land niet deugde.

Neen, dan was het in Amerika wat anders, dan moest je in Zwitserland komen, dan moest je de Engelsche inrichting eens zien. Ja, hij moest maar eens een paar weken naar 't buitenland, om eens op te frisschen, want in die doffe atmosfeer van ons kleine landje - de woorden hadden dezer dagen in een buitenlandsche correspondentie van ‘de groote krant’ gestaan - daarin was 't toch geen uithouden.

Maar naar welk buitenland?

België was zoo dichtbij en daar waren meer personen uit het dorp ook wel eens geweest; Duitschland was zoo aardig niet, want in de krant stond altijd, dat je daar dadelijk werd opgepakt; dus maar naar Engeland.

Zijn vrouw was daarmee ook erg ingenomen, en zat zich al het hoofd te breken over de vraag, welke japon ze zou aantrekken, die van 33 stuivers de el, of die van 42 stuivers, toen opeens in den loop van de vele reisplanbesprekingen ter sprake kwam, dat ze op een boot en over de zee zou moeten.

‘Dat kun je begrijpen,’ beweerde ze angstig en verontwaardigd tegelijk, ‘dat is goed voor menschen, die geen trein kunnen betalen, maar ik ga niet op de boot, al moet ik er ook nog zoo ver voor omreizen.’

Nu had de echtgenoot der aldus sprekende dame wel een vaag vermoeden, dat Engeland moeilijk te bereiken zou zijn zonder de zee over te steken, maar heel sterk stond hij in zijn geographische kennis niet en dus besloot hij, er ‘den meester’ eens over te raadplegen.

Daar hij, Peters, wel en de meester geen geld had, vond hij het niet noodig, zich voor zijn bezoek te kleeden, noch om zijn handen te wasschen, en ging hij zoo maar *à bout portant,* ‘wat zooveel zeggen wil als zonder complimenten’, gelijk hij tegen zijn vrouw commentarieerde, op 's meesters woning af.

Deze ontving hem met de innerlijke gevoelens, die een beschaafd man tegenover een rijkgeworden slager heeft, en de uiterlijke wijze, waarop zich een dorpsonderwijzer tegenover de dorpsautoriteiten behoort te gedragen, wil hij den lieven vrede bewaren.

Spoedig had hij voor zijn bezoeker een paar kaarten uitgespreid, waarop deze zelf kon zien, wat hij eerst nog niet graag wilde gelooven, dat Engeland nu eenmaal niet anders dan over zee te bereiken was, maar tevens zag hij, dat via Calais-Dover de afstand toch al heel kort was en den naam van zeereis niet verdiende, zoodat hij met eenige gewetensdrukking zijn vrouw wel kon wijsmaken, dat ze niet over zee, alleen maar over een ‘kanaal’ moest met een boot.

Maar nu had meester ook een verzoek, hij was groot liefhebber en kenner van planten en wou graag, dat de heer Peters, als hij in 't wild soms een heel bijzondere plant zag, daarvan een blaadje en een bloempje plukte, in een boek legde en meebracht.

Dat werd beloofd en slechts weinige dagen later waren alle schoolkinderen, buren en honden er getuigen van, dat het echtpaar de woning verliet, het hek sloot, de beide sleutels aan den meester gaf en op een kar steeg, die hen naar 't station brengen zou.

***

Dat gaf me een vertellen, toen ze daar weer zaten in hun eigen huis met een kopje koffie, door 's meesters vrouw gezet ter verwelkoming van het bereisde paar, de meester pratend met den slager, de meestersvrouw met de wereldreizigster, of liever het eene paar luisterend, het andere vertellend en ook weer luisterend naar elkaar, controleerend en aanvullend het beiderzijdsch verhaal, soms even ruzie hebbend over een verschillende lezing van een gebeurtenis.

Zoo zei de slager, dat ze bij Dover een toren hadden gezien uit den tijd van den zondvloed, terwijl de vrouw beweerde, dat hij uit den tijd van Napoleon was, maar beiden werden toch weer eenstemmig daarin, dat 't een oude antiquiteit mocht heeten, heelemaal van vuursteenen, net als hier de jongens zoeken.

De kathedraal van Canterberg was volgens den een juist een Roomsche kerk, volgens de andere lezing echt protestantsch, maar dat zij groot was, vond weer wederzijdsche instemming.

En dit stond vast: alles was er mooi en prachtig.

‘En de flora?’ vroeg meester.

‘Flora?’ herhaalde de gastvrouw, ‘was dat niet het hôtel in Sjattam?’

‘Och neen, mensch, dat is zooveel als een wetenschappelijke naam van het onkruid,’ verbeterde met een zekere minachtende verontwaardiging haar echtgenoot, ‘en ik heb wat gevonden, dat prachtig is, daar zal de meester van opkijken: 't stond, zoo waar, aan den weg daar ergens bij Ramsgat of hoe heette die plaats ook weer.’

Met gewichtig gebaar werd een tasch losgemaakt, daaruit een zakboekje genomen, voorzichtig opengeslagen en een paar blaadjes op tafel geschud.

‘Kijk nou eens wat prachtig: hier zijn de bladen groen, daar zijn ze van zilver, heelemaal zilver en dan fijn uitgesneden of de goudsmid 't heeft gemaakt: maar, meester, kijk, dezen kant moet je bekijken. Nou, wat zeg je er van? Daar moet je in

ons land maar om komen, neen, ik zeg, het buitenland, dat is heel wat anders. Wacht, ik zal den naam ook zeggen, we waren op de boot en daar praatte ik zoo, terwijl we op het promenade-dek liepen en mijn vrouw een beetje akelig was, met een Duitscher; ieder in zijn taal, maar we begrepen elkaar toch en hij was plantkundige, toen heb ik hem die blaadjes laten zien en heeft hij den naam voor me opgeschreven; 't is Latijnsch,... waar heb ik het nou?....'

'O, kijk, daar is het: poten.... wat staat daar ook weer, o, ja, po-ten-til-la-au-se-ri-na.'

'Wacht even,' zei meester, en verliet het vertrek en blijkens 't deurgeluid, ook het huis.

Terwijl allen even zwegen, elkaar afvragend waar hij heenging, schonk de gastvrouw de kopjes nog eens vol.

'Ja, daar moest de meester ook eens wezen, wat een vreemde planten, maar dit is toch wel 't mooiste, ik wed, dat je ér geld voor maken kon....'

De deur ging weer open, de meester kwam binnen en lei een handvol blaadjes op tafel, precies gelijk aan de uit Engeland meegebrachte.

'Hoe kom je daaraan?' vroegen drie stemmen tegelijk. Het laconieke antwoord was: 'Geplukt, hier voor aan den weg.'

Toen voor 't eerst begon een vaag idée in des slagers brein door te dringen, dat ook het eigen land zijn schoonheden heeft, die men niet kent, al loopt men er dagelijks voorbij....

De vierde arme.
Legende, door J.K.
(*Slot.*)

De vrouw vernam nu de welbekende voetstappen en de stemmen, die haar toeriepen:

'Wij zijn er, moeder. Slechte vangst gehad.'

Haar man kwam binnen, groot, breed geschouderd, half als boer, half als visscher gekleed, met een blauw boezeroen en een geoliede pet. Hij boog zich voorover om in het duister vertrek zijn vrouw te ontdekken, die vlak bij den haard in de soep roerde en hem toeknikte. 'Blij dat je thuis bent, man, 't is leelijk weer buiten.'

Haar oogen zochten den zoon, die achter zijn vader binnentrad. 'Dag, moeder.' Zij kuste haar grooten jongen op zijn bruine wangen, vochtig van zeewater en nevel.

Fluks werd nu de lamp aangestoken, die ze zoo lang had bespaard. De vlam verlichtte met onzeker schijnsel een diepen, rieten korf, waarin op den bodem zich wat bewoog. Bovenop lagen drie groote, gespikkelde visschen, ruw van vel, met glinsterende vinnen, daaronder eenige donkerroode krabben, die nu en dan nog de pooten uitstrekten, maar door het gewicht boven hen, niet verder konden kruipen.

'Dat is goed voor morgen,' zei de man. 'De zee stond te hoog om langer uit te blijven.... Laten wij gauw gaan eten.'

Hij ging aan tafel zitten en de zoon wilde juist de deur sluiten, toen die van den buitenkant ruw opengeduwd werd.

'Mogen wij binnenkomen?' vroeg een stem.

'Waar kunnen wij hier slapen?' vroeg een ander.

'In de sloot achter het huis,' riep de boer toornig uit. 'Is me dat een manier van vragen voor bedelaars. Waar kunnen wij slapen? Denken jullie soms, dat 't hier een herberg is?'

De twee donkere gestalten, die in de schaduw van de halfgeopende deur stonden en daardoor niet te herkennen waren, gingen een paar stappen achteruit, toen zij den boer naar zich toe zagen komen. Hij leek hun te groot en te flink om 't veilig te achten op dien toon door te gaan, want vrij wat deemoediger vroegen ze thans:

'Gij zult ons toch met dat noodweer niet wegsturen?'

‘En waarom niet, leegloopers? Tegenwoordig komt men onderweg niemand anders meer tegen dan menschen van jullie slag, alsof er geen arbeid genoeg is om aan te pakken en zoodoende fatsoenlijk zijn brood te verdienen. En wij, die hard werken, zouden op den koop toe jullie nog moeten onderhouden. Neen, daar heb ik geen trek in. Het weer is goed genoeg voor julie om buiten te slapen, niemand hindert je daar....’

‘Ik heb er al een in de schuur gelaten,’ zei de vrouw zachtjes. ‘Ik geloof, dat die twee er nog wel bij kunnen.’

De man was weer aan tafel gaan zitten, waar hij stilzwijgend verder at.

De wind verhief zich. Men hoorde de mantels van de twee bedelaars met een flappend geluid tegen den muur waaien.

‘Doe't, ter liefde Gods,’ hernam de vrouw.

‘Maar er komen er veel te veel. Elken dag kan ik voor hen klaar staan, hen in huis laten, hun warm eten en goed hooi geven bovendien, dat de beesten naderhand niet meer lusten. Neen, 't gebeurt te dikwijls.’

Maar daar hij 't zeide zonder met eten op te houden en eerder uit behoefte om zijn eigen hardheid te verontschuldigen en als spijtig over een zwakheid, die hij reeds van te voren overwonnen wist, begreep de vrouw, dat ze de zaak gewonnen had en zeide ze tot de twee armen, die nog steeds buiten stonden:

‘Gaat achter het huis om, daar is de schuur. Er is genoeg hooi om in te slapen. Strakjes zal ik je eten brengen.’

Toen zij klaar waren met eten en nog wat om de tafel bleven zitten, sprak de boer van de vischvangst, die dit jaar slecht was en van den oogst, die gedeeltelijk was mislukt.

Al de maanden, sinds het koren binnengehaald was, waren de twee mannen vaak met ledige manden huiswaarts gekeerd. 't Leek wel of de visch zeldzamer werd en steeds verder de zee introk.

De netten, die ze uitwierpen om groote zeevisschen te vangen, vulden zich slechts met kleine krabben of nietsbeduidende vischjes, waarvan de kleuren wel prachtig waren, maar die een bitter beetje bij den verkoop opbrachten. 't Loonde den arbeid en de moeite niet.

‘Hoor eens, vrouw, als 't zoo doorgaat, kan ik de pacht ook niet betalen en ik moet ook noodig een paar nieuwe netten hebben. Je bent veel te goed voor die bedelaars; van morgen af aan komt er geen een meer in de schuur en als ze niet goedschiks willen, dan gaan ze maar kwaadschiks. Wij jagen ze er wel uit.’

De zoon balde zijn vuisten, waarvan de beenderen onder het bruine vel uitstonden. De moeder keek de twee mannen verwijtend aan, vulde stilzwijgend een kom met wat overbleef van de soep en het brood en ging naar buiten. In de andere hand hield ze een lantaarn.

Toen zij langs den muur liep, zag zij in den straal, die voor haar uit de donkerte verlichtte, de gedaante van een man. Zij hield stil en bedwong den kreet, die haar keel dreigde te ontsnappen. Zij dacht, dat 't alweer een arme zou zijn, die een schuilplaats voor den nacht kwam vragen, en lichtte de lantaarn hoogop om beter te zien.

En waarlijk, een oude man met een langen, witten baard stond daar, in een versleten mantel gehuld en met een grooten, donkeren hoed op, door lang gebruik geheel kaal geworden.

‘Vrouw, laat mij toch niet buiten slapen. Neem mij op, ter liefde Gods,’ sprak hij.

‘Zoo spreken de andere armen niet, die hier aankloppen,’ antwoordde ze. ‘Ik zal je hier in de schuur een goede plaats aanwijzen. Maar 't is dezen keer voor 't laatst. Mijn man wil 't niet langer hebben. Hoe heet je?’

‘Ellende is mijn naam.’

Zij keek hem oplettend aan en verwonderde zich over zijn oogen, die zacht en blauw waren, als van een kind. En hoewel de wind om 't huis huilde en de regen haar in het aangezicht sloeg, had ze geen haast om naar binnen te gaan, want zij scheen er niets van te hooren of te voelen. 't Leek haar of de weldoende warmte van een helderen, zonnigen dag haar omstraalde.

‘Ik weet niet, of 't wel uw echte naam is. Maar vanwaar komt ge?’ vroeg ze eindelijk.

‘Van overal.’

‘En zijn de menschen goed voor u?’

‘Hoe langer hoe minder.’

‘Maar hebt ge dan den moed om verder te gaan, als ge dat van te voren weet? Waarom doet ge dat?’

‘Om te beletten, dat de harten der menschen zich geheel en al voor de ellende zullen sluiten. Als ik kom, hebben zij niets dan mij. Ben ik voorbij, dan laat God Zijn zegen achter.’

De vrouw vond, dat die arme op een der apostelen leek, die rondom het altaar in de dorpskerk geschilderd waren, zoo waardig stond hij daar, en geloovend, dat de nacht vol geheimzinnigheid is, dat er dan dikwijls menschen voorbijtrekken, die niemand kent en nimmer terugkeeren, menschen, waarvan niemand weet vanwaar zij komen, noch waarheen zij gaan, zeide zij vol eerbied:

‘Wilt gij met mij meekomen, dan zal ik u het beste hoekje van de schuur wijzen. Als er geen versch hooi meer is, neem 't dan maar uit de ruif, op mijn verantwoording.’

Toen zij de vier mannen om den dampenden schotel zag zitten, toefde zij nog een oogenblik om hen te zien eten. Toen zij klaar waren, nam zij de lantaarn en trad naar buiten. De wind loeide om het huis, alsof hij 't vernietigen wilde, en vermengde zijn machtig geluid met 't loeien der zee, die haar golven tegen het strand zweepte. Maar in haar hart was een blijde tevredenheid. Voldaan keerde zij naar haar man terug en zeide:

‘Nu zijn ze met hun vieren, net zooveel als wij kinderen hebben.’

***

Vóór het opgaan der zon gingen vader en zoon naar buiten om te zien of het weer goed genoeg was om de vischvangst te wagen, maar ze waren nauwelijks daar, of zij hoorden de vrouw roepen:

‘Help, help! wij zijn bestolen!’

In een oogwenk waren zij bij haar en zagen hoe de kast, waarin de spaarpenningen van het heele jaar geborgen zaten, opengebroken en de inhoud van de lade op den grond dooreengegooid was.

De man werd woedend. Zóó zijn geld te verliezen, nu zij 't juist zoo hoog noodig hadden en dat nog wel door bedelaars, die zij bij zich hadden laten slapen! Want dat die 't gedaan hadden, stond bij hem vast.

In zijn drift gaf hij zijn vrouw van het ongeluk de schuld, want zij moest altijd alle vagebonden opnemen en verzorgen, dat was hun dank.

Zij weende stil voor zich uit en antwoordde niets, zelf te veel verbijsterd door het voorgevallene om veel op de woorden van haar man te letten.

‘Nu hebben wij niets meer. Ga ze maar achterna. Een heel jaar gespaard en uitgezuinigd, en die ellendelingen nemen 't mee en verdrinken 't!’

De zoon stond tusschen hen, als wilde hij zijn moeder beschermen. Nooit had hij vader zoo driftig gezien.

Eindelijk besloot deze een onderzoek in te stellen, om te beproeven of hij de dieven niet achterhalen kon. Hij nam een hooivork en ging de schuur in. De vrouw volgde hem.

Er was niemand daar dan de laatste arme, die gerust sliep.

‘Allo! sta op, jou, bedelaar. Waar zijn de anderen?’ riep de boer, terwijl hij hem ruw aanstiet.

De oude man opende de oogen, maar verroerde zich niet. Zijn gelaat, even bleek als de stroohalmen, die 't bedekten, bleef onbeweeglijk.

‘Je schijnt mij niet te begrijpen,’ zei de boer opnieuw, ‘waar zijn de anderen, zeg ik je.’

Maar de oogen van den grijsaard waren zóó helder, zóó diep, dat de boer onwillekeurig aan de zee moest denken, zooals hij die soms gezien had, als geen rimpeling de oppervlakte bewoog en het blauwe water in de zon glinsterde. En 't scheen hem alsof zijn woede heenging, alleen door het staren in die wondervolle oogen. Hij durfde hem niet meer aanraken en zeide slechts op veel zachter toon, dan daareven:

‘Ik beschuldig je niet, ik zal je geen kwaad doen. Zeg mij alleen, waar de anderen zijn, die mij bestolen hebben.’

‘'t Is al een kwartier geleden, dat ik hard voorbij het huis heb hooren loopen. Je zult ze dus moeilijk meer kunnen inhalen.’ En nog altijd niet opstaand, sprak hij met zooveel kalme waardigheid, dat 't leek alsof hij de vragen mocht stellen, alsof hij de rechter en de man vóor hem de beschuldigde was. ‘Wat hebben ze je dan ontstolen? Je geluk?’

‘Neen.’

‘Een van je kinderen?’

‘Neen.’

‘Je gewetensrust soms? je kracht om goed te werken en je plicht te doen?’

‘Neen. Zij hebben mijn geld gestolen, dat ik weg had geborgen en waarvoor ik nieuwe netten zou koopen, omdat de oude versleten zijn.’

‘Dan hebt ge alleen verloren wat hersteld kan worden. Wat zult ge mij schenken, als ik je teruggeef wat ze je ontnamen?’

‘Kies zelf maar,’ zei de boer.

‘Dan vraag ik als belooning den sleutel van de schuur.’

De boer keek naar het lange, verroeste stuk ijzer en haalde de schouders op.

‘Vraagt gij dit, om er weer mee terug te komen?’

‘Ik of anderen, want je zult meer verliezen door je hart en je schuur te sluiten voor de behoeftigen en de armen, dan door ze beide wijd open te zetten. Haal je netten en volg mij.’

Hij stond op en de boer, die lang van gestalte was, bemerkte met verbazing, dat de arme een hoofd grooter dan hij was. Hij gehoorzaamde er des te gauwer om en kwam spoedig weer bij hem, met zijn zoon het net dragend.

Alle vier gingen nu over de duinen, langs de struiken nat van den dauw.

De zee lag nu kalm en onbewogen in het opkomend morgenlicht. Hier en daar verhief zich een enkel golfje, krulde zijn schuimig zilveren kuif en vloeide uit op het strand.

Langzaam liepen zij voort langs het water, voorafgegaan door den grijsaard, die strak voor zich uittuurde als zocht hij de plek uit, waar de vangst 't beste zou zijn. Plotseling stond hij stil en gebood:

'Werpt dáár het net uit!'

Vader en zoon gingen in het water, deden zooals hun bevolen werd en zagen het net naar de diepte getrokken worden. Terwijl zij 't moeltevol vasthielden en er behendig mee manoeuvreerden, besteeg de arme een duintop en bleef daar naar hun arbeid staan kijken.

De stokken, waaraan de netten bevestigd waren, stevig omkneld, het lichaam naar voren gebogen, de spieren strak gespannen, gingen de tweemannen langzaam en moeilijk voorwaarts, als trok een ongewoon zwaar gewicht hen terug. Vóor hen bleef het water kalm, doorschijnend en als zonder beweging. Maar de visschers liepen door, wel voelend dat het net zich achter hen vulde, totdat de last hun te zwaar werd en ze terug moesten keeren. Vlug namen ze 't van boven en onder bij elkaar en stieten een kreet van verrassing uit: één wierelende massa van visch spartelde daar door elkaar. Heen- en weerslaand met hun staarten, wipten ze in lenige, golvende bewegingen op en neer en raakten in de mazen verward, totdat ze op een hoop op het strand uitgestort, voor een oogenblik verschrikt en versuft stil bleven liggen.

'Loop naar huis, vrouw, en span 't paard in en kom dan hier terug, want er is veel te veel om te dragen. Wat is dat een goede ochtend!' riep de boer opgetogen.

Hij liep heen en weer langs den berg van glinsterende, witte en gespikkelde visschen, om te beletten, dat ze op het vochtige strand ontsnapten.

Toen ze opstonden en alles ingepakt op de kar stond, herinnerden zij zich den grijsaard, aan wien zij die wondervolle vangst te danken hadden. Niemand zagen zij echter meer op de duinen, waar de bloemen zich openden in het zonlicht. Langs het pad, dat naar het dorp voerde, bogen zich de halmen en richtten zich weder op, alsof er iemand voorbijging, die ze met zijn mantel aanraakte, maar zij zagen niemand.

***

Sinds dien tijd is de schuur van de hoeve altijd opengebleven. De sleutel is nooit teruggebracht, noch vervangen geworden. Nooit telt de boer meer de bedelaars, dien zijn vrouw te eten geeft, en ze zijn talrijk, want de plek is eenzaam en de winter streng.

DRIE LESSEN VAN DEN PARIJSCHEN HONDENPROFESSOR TAFFARY.

Als zij de geschiedenis aan haar kinderen vertelt, vergeet zij er nooit bij het einde er aan toe te voegen:

'Kinderen, wijst nooit een arme van de deur en maakt je niet ongerust, als er veel zijn; want de keus ligt niet aan ons. De eerste kan slecht wezen, de tweede en de derde soms ook, maar de vierde kan goed zijn en zegen aanbrengen.'

[*Naar het Fransch.*]

Bij de Planten.

Drie lessen van den Parijschen honden-professor Taffary. -

Een wiskunstige, een muzikale en een gymnastiek les, 't is knap van den meester, maar 't is nog knapper van 't hondje. Het lieve dier keft niet enkel de getallen tot 20, het blaft ook de uitkomst van eenvoudige sommetjes met plus, min en maal. In het aanslaan der toetsen voor een gemakkelijke melodie is het beest even correct als in het 'hooghouden' van zijn kostuum. Na de inspannende reken- en piano-lessen is dat equilibreeren op de hand van zijn meester feitelijk een ontspanning.

Als u uw hond kunstjes wilt leeren, moet u beginnen, volgens onzen professor, met hem te leeren loopen niet op zijn achter- maar op zijn voorpooten alleen, dat gelukt veel gauwer, omdat het dier dan naar den grond blijft zien.

[Nummer 48]

Kardinaal Merry del Val, Staatssecretaris van zijne heiligheid.

In het Consistorie van den 22sten Juni jl., weinige dagen slechts voordat Z.H. Paus Leo XIII door de verraderlijke ziekte werd overvallen, die hem ten grave sleepte, verhief Z.H. tot de waardigheid van kardinaal den secretaris der Consistoriale Congregatie, Mgr. Nocella.

Dit secretariaat is vooral van beteekenis gedurende het ledig staan van den H. Stoel, daar zijn bekleeder dan secretaris van het Conclaaf en tevens prostaatssecretaris wordt, aangezien het gebruik meebrengt, dat de staatssecretaris bij het overlijden des Pausen zijn gewichtig ambt neerlegt.

Tot opvolger van Mgr. Nocella benoemde Z.H. Leo XIII in de eerste dagen zijner ziekte Mgr. Volpini, die reeds twee dagen daarna plotseling overleed. Daar de H. Vader geen nieuwen opvolger meer kon benoemen, wees het H. College in zijn tweede bijeenkomst Mgr. Merry del Val als zoodanig aan.

Na zijn verkiezing tot Paus handhaafde Z.H. Pius X den jeugdigen prelaat voorloopig in diens ambt, tot hij hem den 18den October definitief tot staatssecretaris benoemde en in het Consistorie van den 9den November tot kardinaal creëerde.

Z. Em. kardinaal Raphaël Merry del Val, de opvolger van kardinaal Rampolla del Tindaro, die zestien jaren met zooveel kunde, tact en scherpzinnigheid het gewichtige ambt van staatssecretaris heeft bekleed, werd den 10den October 1865 te Londen uit een Spaanschen vader en een Engelsche moeder geboren.

Zijn vader, attaché aan het Spaansche gezantschap te Londen, werd door zijn huwelijk vermaagschapt met een der eerste families van de Britsche aristocratie. De toekomstige staatssecretaris had als het ware een dubbele moedertaal en leerde al spelende twee zoo verschillende samenlevingen, de Spaansche en de Engelsche wereld, kennen.

Nadat zijn opvoeding in het college Saint-Michel te Brussel voltooid was, kwam hij met zijn twintigste jaar te Rome, waar zijn vader tot gezant van Spanje bij den H. Stoel was benoemd. In de Eeuwige Stad bekroonde de jonge Merry del Val zijn studiën met het drievoudig doctoraat in de wijsbegeerte, de godgeleerdheid en het kanonniek recht.

Z. EM. KARDINAAL MERRY DEL VAL, STAATSSECRETARIS VAN Z.H. PIUS X.

Nog was zijn voorbereiding tot het priesterschap niet ten einde, of reeds begon de reeks van reizen door de wereld en zendingen aan Europeesche hoven in den dienst van den H. Stoel.

Hij had de wijding van het H. Diaconaat nog niet ontvangen, toen de H. Vader hem tot geheim kamerheer *sopranumerario* benoemde en als secretaris toevoegde aan Mgr. Ruffo Scilla, die belast was den H. Stoel te vertegenwoordigen bij het gouden regeeringsjubilé van koningin Victoria. Mgr. Merry del Val was toen twee en twintig jaar oud.

Op het einde van het volgende jaar, in December 1888, ontving hij de H. Priesterwijding uit handen van Z. Em. kardinaal Parocchi. Eenige maanden later vergezelde hij Mgr. Galimberti bij de begrafenis van keizer Wilhelm I van Duitschland. Kort daarop was hij zelf 's Pausen vertegenwoordiger bij het veertigjarig regeeringsjubilé van keizer Frans Jozef van Oostenrijk.

Nog inniger waren zijn betrekkingen met de koninklijke familie van Spanje. Tot tweemaal toe verkreeg de koningin-regentes, dat de jeugdige prelaat gedurende de zomermaanden naar San Sebastian kwam, om haar dochtertjes, de prinses van Asturië en de infante Maria Teresa, den catechismus te onderwijzen.

In 1892 nam Z.H. Leo XIII hem in zijn onmiddellijke omgeving op, door hem tot de waardigheid van geheim kamerheer *partecipante* te verheffen. In 1893 ondernam Mgr. Merry del Val een nieuwe reis naar Oostenrijk, waar hij als pauselijk ablegaat de kardinaalsbaret ging overhandigen aan Mgr. Schlauch, bisschop van Grootwardein.

Het vertrouwen des Pausen en van kardinaal Rampolla, een persoonlijk vriend van den Spaanschen gezant, nam toe met de ervaring, die zij opdeden van. Mgr. Merry del Val's priesterlijken geest, schranderheid, bescheidenheid en tact.

In 1895 rees een moeilijke kwestie, die

evenveel wetenschap als ijver vereischte. Het vraagstuk der geldigheid van de Anglicaansche wijdingen werd den H. Stoel gesteld. Leo XIII benoemde een bijzondere commissie, waarvan Mgr. Merry del Val als secretaris werd aangewezen. De nauwkeurigheid en klaarheid, waarmee hij de debatten samenvatte en over de conclusies rapport uitbracht, vergemakkelijkte de netelige taak der commissieleden.

Geheel natuurlijk was het, dat de H. Stoel hem het volgend jaar met een nog kiescher zending belastte, waarbij voor het eerst de persoonlijke hoedanigheden van Mgr. Merry del Val schitterend uitkwamen. De schoolkwestie had Canada in rep en roer gebracht. De even dertigjarige prelaat werd er als buitengewoon delegaat heen gezonden en kweet zich op uitnemende wijze van zijn opdracht. De regeering van het Dominion ontving hem als den vertegenwoordiger der eerste mogendheid ter wereld, en gedurende vijf maanden vervulde hij die rol met zoo goed gevolg, dat de moeilijkheden geëffend werden en de vestiging van een blijvende apostolische delegatie in Canada mogelijk werd gemaakt.

Bij zijn terugkeer te Rome werd Mgr. Merry del Val tot consultor der Congregatie van den Index, spoedig daarna tot president der Academie van adellijke geestelijken benoemd en in deze waardigheid tot titulair-aartsbisschop van Nicea bevorderd.

Kardinaal Rampolla zelf diende hem den 6den Mei 1900 de H. Bisschopswijding toe in de nationale kerk der Spanjaarden, Santa Maria de Montserret. De andere wijbisschoppen waren Mgr. Stonor, titulair-bisschop van Trebisonde, behoorende tot de Engelsche aristocratie, en Mgr. Pifferi, biechtvader des Pausen.

De Academie van adellijke geestelijken ontvangt en vormt de jonge priesters, op wie de H. Stoel bijzondere verwachtingen bouwt, hetzij voor de pauselijke diplomatie, hetzij voor de herderlijke bediening. Indien Mgr. Merry del Val ondanks zijn jeugd en vreemde nationaliteit tot dezen post van vertrouwen werd geroepen, was het om zijn echt priesterlijken geest, die hem ook een Vereeniging van het H. Hart van Jesus deed oprichten voor jongelieden.

Zijn liefdadigheid blijkt uit het feit, dat op den dag zijner Bisschopswijding de gewone *rinfresco* vervangen werd door een maaltijd voor tweehonderd armen, voorgezeten door kardinaal Rampolla, den nieuwen aartsbisschop en de wijbisschoppen.

Uit den laatsten tijd dient nog vermeld te worden, dat Mgr. Merry del Val het vorig jaar door Leo XIII naar Londen werd gezonden, om den H. Stoel bij de kroning van koning Eduard VII te vertegenwoordigen, en dat voor den aartsbisschoppelijken zetel van Westminster, als opvolger van kardinaal Vaughan, door de bisschoppen en kanunniken op de voordracht van drieën ook gebracht werd Mgr. Merry del Val.

***

In de zestiende eeuw leeren wij het eerst den titel van staatssecretaris kennen, en honderd vijftig jaar lang was het gebruik, dat een neef des Pausen met deze waardigheid werd bekleed. De eerste was de H. Carolus Borromeüs, door zijn oom, Pius IV, tot het kardinalaat verheven en tevens tot staatssecretaris benoemd. Paus Innocentius XII schafte in 1692 de waardigheid van *cardinale nepote,* ook wel *cardinale padrone* geheeten, af.

De staatssecretaris is de minister van Buitenlandsche Zaken des Pausen. Tweemaal per week, Dinsdags en Vrijdags, ontvangt hij de bij den H. Stoel geaccrediteerde gezanten. Verder correspondeert hij met de nuntii, ontvangt hun rapporten en zendt hun de noodige instructiën. Dan geeft hij op gezette tijden diplomatieke diners, die tegenwoordig zeldzaam zijn, daar ze enkel bij gelegenheid van Consistories worden gehouden.

Iederen morgen wordt de staatssecretaris door den Paus ontvangen, die met hem alle zaken bespreekt, welke op het bestuur der Kerk betrekking hebben. Na deze audiëntie wijdt hij zich aan de zeer omvangrijke briefwisseling, die door hem en de aan de staatssecretarie verbonden prelaten gevoerd wordt. Bij den avond-Angelus ontvangt hij alle dagen bezoekers, die hem over de meest uiteenloopende kwesties komen spreken, want hij is de eerste minister des Pausen, wien niets vreemd mag blijven van al wat de belangen der Kerk betreft.

De staatssecretaris heeft twee bureau's onder zich: dat der staatssecretarie en dat der buitengewone geestelijke zaken. Deze beide bureau's zijn zooveel als een diplomatieke opleidingsschool: de prelaten doen er een stage, om daarna tot de een of andere nunciatuur te worden benoemd.

De tegenwoordige staatssecretaris zelf is een der weinigen, die, zonder deze leerschool te hebben doorgemaakt en zonder een nunciatuur te hebben bekleed - al is hij verscheidene malen met diplomatieke zendingen belast geweest - tot de hoogste waardigheid in de Kerk naast den Paus is verheven.

Dit juist bewijst, indien niet reeds zijn verleden daarvoor getuigde, dat hij een buitengewoon schrander man moet zijn met ongemeene kennis en tact, die hierdoor aanvult wat hij in jaren en ervaring te kort komt.

Per viam crucis gaudens,
door G. Bruna.

Het Heilig Land, het land door God den Israëlieten geschonken, opdat ze er zouden wonen en wachten op den Zaligmaker, was geworden als de woestijn, die het eertijds omgaf. Het uitverkoren volk was een verworpen volk geworden, het land van melk en honig bracht doornen voort en distelen, de steden waren ontvolkt, het land onveilig en slechts hier en daar woonde in eenzame vlakte onder een palmboom of olijf een kluizenaar, die boete deed voor 't geen het volk had misdreven.

Zoo stonden aan den rotsigen weg van Jerusalem naar Jericho, den weg, waar eertijds de prediking van Christus den reiziger en den Samaritaan deed zien, zoo stonden daar, een half uur van elkander, twee hutten, tegen den bergwand aangebouwd, met het levend groen van den wijnstok als eenigen tooi.

In de eene woonde een grijsaard van gebogene gestalte, maar nog krachtig toch van lijf, zijn hoofd was kaal, zijn baard was wit, en als een reiziger, die bevend langs den weg trok, hem ontwaarde, dan meende hij een der oude profeten te zien, alsof Elias uit den hemel weder afgevaren ware.

De ander, die daar ginds voorbij de kromming sinds weinig weken zich gevestigd had, was jong en schoon, een edelman van hoog geslacht en hoog van hart, en nog geadeld door de gave des geloofs, die hem geschonken was en hem gedreven had naar de eenzaamheid, om hier te bidden en te vasten, totdat de nauwe poort van 't eeuwig leven hem ontsloten worden zou. nadat hij eens den smallen weg zou hebben afgelegd.

Maar deze weg begon hem nu nog rotsiger, nog moeilijker te blijken, dan hij te voren had gemeend. Toen hij hier kwam en naar den raad des ouden kluizenaars zijn hut ging bouwen, kwam de weelde van den zomer zelfs nog hier in 't rotsgebergte haar bloemen en haar vlinders brengen en was de ochtend met zijn purperen oosten even schoon als de avond met de maan, die opklom uit de neevlen en zwarte schaduwen als wondre teekeningen over 't landschap legde.

Maar nu was de zomer voorbij, nu was de ruwe herfst gekomen, den hemel met zijn regenwolken zwaar bedekkend en met zijn stormwind 't koude water jagend door de wanden van de hut. Of als hij 's nachts te slapen lag, werd plotsling hij gewekt door 't felle bliksemlicht of 't kraken van den donder, den eenen slag na den anderen, totdat de bui naar 't oosten wegdreef. En als dan nog de tijd niet was gekomen voor zijn eerste gebed en hij nog weer de oogen sloot, dan huilde de hyena of brulde met ijzig geluid de leeuw en weer omknelde groote, onuitsprekelijke angst zijn hart.

Reeds kwam het zoover dat hij overdag, wanneer de zon nog aan den hemel stond, al vreesde voor het vallen van den avond, het naadren van den nacht. Zijn levenslust week weg en eindelijk besloot hij tot den grijzen vader te gaan, die ginds de kluis bewoonde, om te klagen hem zijn leed en raad te vragen voor zijn zielekwaal.

De oude hoorde onbewegelijk hem aan: toen was het of hij staarde in een verre verte: hij zag 't verleden van voor vijftig jaren en een lichte glimlach kwam er om zijn mond bij de gedachte, hoe dit nieuw geslacht weer was als 't oude en hoe deze man weer met dezelfde vijanden te kampen had als hij eertijds.

Toen zei hij ernstig: ‘Jonge man, gij hebt de gave des geloofs ontvangen, dank God, maar laat die gave niet zijn als een verborgen schat, begraven in uw hart, laat zij uw heele verstand doorstralen, laat zij u doen bedenken, dat niets geschiedt zonder God. Wanneer de zware wolken winden medesleepen en regen nederstorten en met bliksempijlen de aarde treffen, dan zijn het niet de wolken, die dat doen, die wolken kunnen niets, dan is het God, Gij zijt, wanneer ge 's nachts op uw legerstede ligt, niet in de macht der elementen of der dieren van het veld overgeleverd, ge zijt alleenlijk in de hand van God, Die 't al beschikt naar Zijne wijsheid, Die de haren op uw hoofd, de blaadjes van uw wijnstok heeft geteld.’

Zoo sprak de grijsaard en getroost ging heen de jonge man, maar de oude kluizenaar zei zachtkens tot zich zelven: dat was de eerste les; wanneer hij wederkeert, de tweede.

En wederkeeren deed hij.

't Was reeds den tweeden dag daarna, dat weder in den schemeravond zijn stap op 't rotspad werd gehoord, het slepen zijner sandalen over den gesleten steengrond.

Hij trad gebogen binnen onder door het bladgordijn, dat half verwelkt den ingang overhing en wachtte stemmig zwijgend af, totdat de grijsaard opstond van zijn knielende gebeden en hem verzocht te zitten.

‘Vader,’ sprak hij, ‘ik heb uw raad gevolgd: toen gisterenavond weer de wolken zwarte vlekken om de maan begonnen te vertoonen en aan den horizon zich 't onweer samenpakte, toen dacht ik steeds maar door: het is God, Die dit doet, er zal mij niets geschieden dan Gods wil. En zeker, ik was getroost bij die gedachte, maar toen zwiepend de wind kwam en de bliksem neerviel op de rots, waartegen aan mijn hut gebouwd staat, stukken steen naar binnen slingerend, toen ja, geloofde ik nog, dat God het was, Die dit bewerkte, maar ik dacht ook tevens, dat Hij toornig op mij was en mij wou treffen. En nu, vader, vrees ik, dat Hij mij heden heeft gewaarschuwd, wijl Hij eerstdaags mij wil treffen in Zijn toorn, mij zondaar die ik ben.’

‘Mijn zoon,’ zoo was het vriendelijk antwoord van den oude, ‘gij hebt zeer zeker goed gedaan, maar niet voldoende, gij hebt wel het geloof beoefend, maar

vergeten, dat God niet enkel is de Almachtige, doch ook de Algoede, dat, gelijk eens de profeet, die hier de schapen hoedde van zijn vader, heeft gezongen: nooit een vader op zijn kroost meer teedere oogen sloeg dan Israëls God op wie Hem vreest. God is wel waarlijk goed, ook voor u, en Hij kent uw angsten, als gij in uw smart daar neerligt; en Hij wil niet, dat gij zoo zult vreezen. Ga dus heen, en wil niet enkel meer in Hem gelooven, maar vertrouw nu ook op Hem.'

Lange dagen gingen nu voorbij en reeds begon de oude kluizenaar te denken, dat zijn onderstelling niet bewaarheid worden zou, zijn meening, dat ook deze tweede les niet afdoende zou baten tot genezing dezer ziel van haren angst. Maar zie, daar kwam op zekeren vroegen morgen, 't was nog donker van den nacht, ten tijde van het eerste ontwaken, de jonge man de hut des grijsaards ingesneld.

'O, vader, goed was zeker wel de raad, dien gij mij gaaft, en vele dagen heb ik groote rust genoten en diepen vrede in het denken aan de goedheid van den Schepper, Die aan ons gelijk werd in Zijn liefde en op dezen zelfden weg, dien ik hierheen ging, Zijne heilige voeten plaatste.

'Maar wat ik heb misdaan, ik weet het niet, doch elken dag en eiken nacht vooral werd minder weer mijn vrede, mijn rust, totdat ik dezen nacht, hoewel het stil was aan den wolkenloozen hemel en geen leeuw ook rondzwierf om mijn tent, mijn hart van zoo verschrikkelijken angst omkneld voelde, dat ik eindelijk moest vluchten en niet stil kon staan, voordat ik hier was. Vader, zeg mij, wat heb ik gedaan?'

'Wat gij gedaan hebt? niets of ja, gij hebt alleen het kruis van u verwerpen willen, wat God u op te leggen wenscht. Maar wees gerust, zoo zijn wij allen ook geweest, en ik was zeker, dat ge wederkomen zoudt. Want steeds gaat onze weg ten hemel langs dezelfde wegen: eerst den weg van het geloof, dan dien der hoop en nu ook komt de lange, steile weg voor u, dien ik reeds veertig jaren ga en waarvan ik nog het eind niet zie.

'Nu moet gij uwen angst, uw vrees niet meer verdrijven door gedachten aan wat God voor u is; thans is 't oogenblik gekomen, dat gij denkt aan 't geen gij wezen moet voor Hem. Thans zijt ge man geworden in de vreeze Gods en moet uit liefde tot den Christus, Die het kruis der bittere angsten droeg, dat kruis Hem helpen dragen, niet beproevend het van u te werpen, niet beproevend ook te denken of dat kruis er niet zou zijn.

'Wanneer nu weer de vrees u overvalt, dan strekt ge uw armen uit, en gaat de vrees omhelzen, want het is uw Heer, Die u den beker drinken doet. Dat zijn de schatten, die wij hebben: het geloof, het klare licht der waarheid, en de hoop, die 't eeuwig leven schouwen doet, maar boven dezen is de liefde, die ons God tot schuldenaar maakt.'

De gelijkenis der blinden.
Naar de schilderij van Pieter Breughel, d. O.

Als tot den Zaligmaker Zijn discipelen kwamen, zeggende: 'Weet Gij wel, Heer, dat de Phariseeën, Uw rede hoorende, geergerd zijn geweest?' - antwoordde hun onze Heer:

‘Alle plant, die Mijn hemelsche Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden. Laat ze varen: zij zijn blinde leidslieden der blinden. Indien nu de blinde den blinde leidt, zullen zij te zamen in de gracht vallen.’[1)]

Deze gelijkenis werd, zooals de plaat ons te zien geeft, in beeld gebracht door Pieter Breughel den Oude: een wonderbaar man, levend in een belangwekkenden tijd.

Het is omstreeks 1568.

Jarenlang, sinds Rogier van der Weyden zijn leerlingen den rechten stijl der edele schilderkunst onderrichtte, hadden de schilders - eerbiedig opziend naar de ingetogen Madonna's, de heiligen in goudbrocaat, met meditatieve oogen en vroombiddende handen, waarmee hun meesters de kathedralen en kerken des lands verrijkt hadden - hun voorbeeld gevolgd, hun beproefde manier nagebootst met het rustige geduld van den middeleeuwschen kunstenaar. Deemoedig en tevreden werkten zij voort: Hans Memlinck, Hugo van der Goes en zoovele anderen, wier namen, geeerd in hun tijd, thans vergeten zijn en onbekend; en zoo er al eenig verschil was in de wijze, waarop zij de gebeurtenissen der Schrift en gewijde overlevering afbeeldden, zoo in de vrome droomen van enkelen de stille heiligenhoofden wat milder zich negen naar der menschen doen, hun geloof aan de onovertrefbare schoonheid der traditie bleef ongeschokt, en geen verlangen naar de pracht van vreemde werelden bewoog hun argelooze zielen.

Toen kwam Quinten Massys, en met hem de aandacht voor, het welgevallen in de dingen der aarde, om hun zelfs wil, niet als sieraad van het idiëele.

De schilders begonnen het leven rondom mooi te zien, wijl zij het liever hadden dan hun voorgangers, wier overweging meer uitsluitend het boven-aardsche gold. Meester Massys schilderde zijn goudwegers en wisselaars, en in de hoofden zijner zonen en leerlingen werd het vol en woelig van nieuwe gedachten en vage verlangens. De hiërarchische rust der ouden werd ziellooze starheid gescholden, de trek naar het Zuiden, naar 't land van licht en weliger leven werd machtiger en velen vatten den reisstaf en trokken de bergen over, om, weêrgekeerd in eigen land, dingen te maken, wier onvoldragenheid latere geslachten op rekening van verstoord geestelijk evenwicht zetten zouden, - schoonheidsdronken als ze waren van een kunst, wier onbegrepen grandioosheid de meesten hunner met levenslange verbijstering geslagen had. Maar de smaak dier dagen bewonderde het nieuwe, want het was de kunst van eigen tijd, en vereerde haar beoefenaars de vleiendste eerenamen.

Onder de velen, die, op leering belust, de Alpen overtrokken, behoorde Pieter Breughel; maar zijn zuiver op het innerlijke en ras-eigene gerichte kunstenaarsnatuur nam niets mee van het monumentale, dat in den vreemde zijn oogen trok, en de edele levensverheerlijking der Italiaansche kunst liet hem koud.

Toch had ook hij het leven lief, maar op zijn wijs: als een Vlaming, een zoon van het genotzieke, grove boerenvolk, máár met de ziel van een kunstenaar; bij al zijn spotgrage grappigheid was hij een Christen, die de heilige wijsheden bepeinsde, maar ze belichaamde in gestalten van gelijke beweging als het leven hem dag aan dag aanschouwen deed.

De oude Breughel was een realist, een kunstenaar, die, wat zijn oogen mooi-vonden, met zijn handen afbeeldde, en niet anders wenschte dan dat het leven zou in zijn werk, gelijk het reilde en zeilde in de heerlijke wereld, die zijn land was, dat wijd-om voor hem openlag. Zóó staat hij aangesloten bij de realisten aller tijden, maar wat hem maakte tot den wonderen man, op wien onze moderne oogen met heller

1) Luc. VI, 39.

belangstelling rusten blijven, dat is niet de humor zijner voorstellingen, dien hij met gelijktijdigen en lateren gemeen had - ook Hals, Steen, Ostade, hadden dien ieder naar hun eigen aard - noch zijn moraliseerende rechtzinnigheid - ook deze wordt elders gevonden - evenmin zijn liefde voor de natuur in haar klare kleuren, maar het zielsgevoel, dat in zijn werk leeft, en heel innig verwant is aan de prachtigste gevoelsdiepten, die wij, na Rembrandt, in tijdgenooten vurigst bewonderden.

Eerst Breughel's mooie natuurliefde: let eens op dat landschap; de kleuren laten zich natuurlijk niet reproduceeren, maar gij moogt gelooven, dat de hemel licht en helder zich boven de bruin-groene aarde spant; alles is groen, diep en krachtig groen in schaduw, schakeerend naar 't bruine: de boomen, de weiden, het wilde gewas; licht en helder in zon. Links ligt een hooiberg, staan boerenhuizen; op den achtergrond de dorpskerk, en weer boomen, wier loover we wuivend wanen in den lekker luchtigen lentewind, die over Vlaanderen's weiden waait. Er is ook een vriendelijke beek, waarlangs koeien grazen, en een kalme ganzenhoeder in 't rood zijn kwakkenden troep hoedt.

Dit is het welvarende land van Vlaanderen, zooals het groeit en gedijt in zelfvoldanen overvloed, en geen namaak van Italiaansche campagna's, waar romantische herders hun kudden weiden. Maar Breughel's tijdgenooten hielden meer van het vreemde moois, dat de mode-schilders ter kunstmarkt brachten, en vonden zijn keus al heel nuchter-alledaagsch. Toch hielden ze wel van den kwant, die op boerenkermissen en bij drinkgelagen rondslenterde en grappen verkocht en nooit een schilderij maakte, waarbij je van lachen niet haast omviel, en bij dit alles toch vroom Christen bleef, die de waarheden des geloofs beleed in zijn kunst. Zij noemden hem den viezen (kluchtigen) ook wel boeren-Breughel.

Er is dan ook wel een zeer kluchtige kant aan het tafereel der zot-uitgedoste blinde stumpers, een voor een tuimelend in een droge sloot langs den weg; maar dieper gewaarwording dan die der oppervlakkige vroolijkheid zal het in Breughel's tijd wel niet gegeven hebben, en 't valt zeer te betwijfelen, of de maker zelf zich de fel in de ziel des toeschouwers priemende bitterheid, die van zijn werk uitgaat, wel bewust was.

Want de stumperige hulpeloosheid der blinde landloopers, die den oppervlakkige lachen doet, is slechts van den buitenkant van dit kunstwerk afgekeken; maar de tot schrijnende felheid opgevoerde tragiek is het innerlijke, dat zich slechts voor den gevoeligen toeschouwer ontsluit.

Denkt gij, dat de discipelen ook maar even geglimlacht hebben, toen de Zaligmaker hun het jammertafereel der verongelukkende blinden voor oogen stelde? Indien het Breughel, behalve om zedelijke leering, om een lachsucces te doen was, toen hij het afbeeldde, dan heeft toch, ondanks de banaliteit dezer intentie, en zonder dat hij zelf 't wist waarschijnlijk, zijn wonderbare begaafdheid in hooger sfeer van betrachting hem de schoonheid doen bereiken, die te allen tijde de diepste verlangens der menschenziel bevredigen zal.

Er is in dit werk, dat een in beeld gebrachte, bijbelsche gelijkenis wil zijn, een meegevoel met het leed dier van alle levensvreugde verlatenen, dat ons schokt en van ontzetting huiveren doet. Dit gevoel, in kunst gebracht, is iets heel moois, wanneer dit zonder valsch gevoel of aanstellerige opzettelijkheid geschiedt. Wie wei eens een binnenhuis van Jozef Israëls zag, heeft het ondervonden: zijn werken zijn als gedrenkt in deernis, er ligt gelijk een atmosfeer van meewarigheid omheen, waarin de kunst-gevoelige beschouwer, hoe langer hij ziet, des te inniger wordt opgenomen en

steeds dieper meeleeft. Bij Breughel is het anders, niet de klachtlooze verduldigdheid van den modernen meester, het stil meetreurend leedgevoel: maar een heftigheid van tragiek, een heften van het leed in de sfeer van het tragi-comische, waar de deernis tot wrange bitterheid vergrimt.

Najaar.

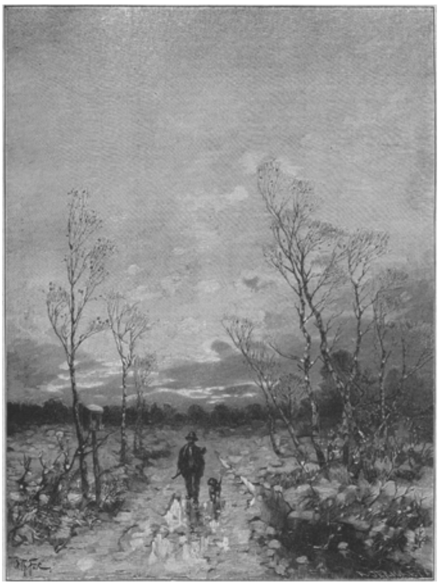

NA DE JACHT HUISWAARTS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. FOX.

’t Is prachtig, overprachtig,
Om staan te zien, hoe machtig
   In 't middaguur
   Het zonnevuur
De huizen en de daken lekt
   Met vlammen,
Met vloeiend goud de blaren dekt
   En stammen, -
Doch mij treft meer het avondrood
Aan 't weenen om den zonnedood.
Te wand'len onder 't groene dak
Van eikenloof en beukentak
   Is lijfgeneugt
   En zielevreugd;
't Is heerlijk als, van zonnewijn,
   De boomen
Van eeuwig groen en zomer zijn
   Te droomen
Staan, - mij treft meer het najaarsbont,
Als 't gelend blad den dood verkondt.

ADR. C. VAN BEEK, Pr.

DE GELIJKENIS DER BLINDEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PIETER BREUGHEL, d. O.

Sla een blik op dien grotesken stoet; het is de wanhoop der helsche ellende, doorproefd in één moment van ontstellende zinnen-helheid; de eindelooze bitterheid van den doemeling, die den hemel van wreedheid aanklaagt. Breughel was geen man van den gulden geprezen middenweg; hij hield niet van behoorlijk gekleede menschen, bezig met behoorlijke dingen, die noch belachelijk, noch indrukwekkend zijn, en het wel-geordende en rustig beheerschte was hem antipathiek. Hij zag liever een luien schavuit, verschrompeld in zijn lompen, een bedelaar, log en gedrochtelijk van mismaaktheid en armoe; een bende boerenkinkels, die zat-gedronken neerlag in de gloeiende zon; want hij leefde nu eenmaal op het land, en niet als een hoveling tusschen praalgewaden van prelaten in purper en keizers in hermelijn. Lichtelijk dat hij, anders levende, dáár de pracht van doorproefd had met gelijken hartstocht.

Maar zoo als hij was en wilde zijn schilderde hij zijn blinden: schamele, hulpelooze schooiers. Ze hebben nergens onderkomen; dag aan dag, van dat de zon rijst over de groene vlakte totdat de avond valt, wiens duisternis ze niet gewaarworden, gaan ze den boer op, elkaêr leidend aan stokken, strompelend en struikelend, den bedelzak aan den gordel. Wonderlijk zien ze er uit in hun wijde witte of licht-grijze mantels, met vormlooze mutsen boven de door weer en wind ontredderde gezichten. De stramme, gezwollen voeten in uitgeloopen schoenen, vallend en weer opstaand, bonkend tegen elkander, gaan ze langs de kronkelende wegen, meelij inroepend met hun miserie-gezichten, vormeloos opgezet of ruw verhard in starre wanhoop; de neuzen grof-stompig of bits-gebogen als van roofvogels, de monden klaaglijk open of saâmgeperst de lippen in woordenlooze ellende. Gezichten, afzichtelijk als van verdierlijkte idioten, waaruit, met het licht der oogen, het laatste levensglimpje geweken is; en dan hun deerniswekkende blindheid, waarin zij zich overgeven aan een leider, blind als zijzelf, tot hij valt in den kuil, en de eerstkomende hem achterna tuimelt, en nog een, en wéér een, tot de laatste met zijn plompe zwaarte weerloos neerploffen zal op den reutelenden menschenklomp.

Rondom de lachende natuur, meedoogloos in haar glunderheid, en het ganzenhoedertje in zijn hel-rood jasje, die het aanziet, onverschillig als het redelooze vee, en geen hand ter redding uitsteekt, waar de ongelukkigen een voor een, onontkombaar, zullen storten in het vunzig graf. Ziet, 't is of hun blinde oogen ten hemel schreien, ten lichten hemel, die hen in helleduister liet.

Hier staat het leed weergegeven en de deernis, maar zóó schrijnend schril van wezenlijkheid, met zóó ontstellende heftigheid van zeggingskracht, dat de kunstgevoeligen aller tijden dit werk aanwijzen zullen als de beeld-geworden verschrikking aller menschelijke ellende.

Trekvogels.

Het trekkend volk op vlugge pen,
Beducht voor 's winters buien,
Gevlogen komt in snellen ren
Op weg naar 't zonnig Zuien

De vinken met een slingerbocht
Gaan vallen op den akker;
Weg vogels, op, weer in de locht!
De vinkenman is wakker.

Gij, lijsters, die de bessen ziet
In 't bosch bloedroode hangen,
Och, stilt er uwen honger niet,
Ge bijt en zijt gevangen.

De winterkoude alleen niet is 't,
Die staat u naar het leven,
Het veld en bosch zijn vol van list
En zullen u doen sneven.

Hoog als de kraan in vrije lucht!
Daar kunt ge veilig vliegen,
Daar zal u, die den dood ontvlucht,
Geen een, geen mensch bedriegen.

God geve u veilig komen aan
De Zonnedagsche stranden
En doe ook mij behouden gaan
En even veilig landen.

Groesbeek.
ADR. C. VAN BEEK, Pr.

Hoe mijnheer Governor bekeerd werd, door Nurbo.

Joe Governor was knap, dat viel niet te ontkennen. En vóór zijn huwelijk was hij op bijna elk feest, soirée, garden-party of bal onmisbaar. Inderdaad maakte men van Joe een soort afgod en na verloop van tijd begon hij zichzelf ook als zoodanig te beschouwen. Nu, dat was erg jammer, want hij was een goeie kerel; veel te goed om door zijn vrienden zóó te worden bedorven.

Hoe hij ontkwam aan de voetangels en klemmen, hem gelegd door verschillende mama's met huwbare dochters, en hoe hij het klaarspeelde het meisje te trouwen, dat hij beminde, is een geheel andere geschiedenis, welke ik echter niet voornemens was te verhalen. Onze kennismaking met Joe had plaats, nadat hij reeds eenige maanden getrouwd was.

De Governor's bewoonden een verdieping in het noordelijk gedeelte van Londen. Deze bevatte een woonkamer, een eetkamer, een ontvangkamer, twee slaapkamers en een keuken. Inderdaad, het was een der laatst behaalde overwinningen op het gebied van bouwkunst, jonggehuwden lieden gerieflijkheid aan te bieden zonder hen te noodzaken groote kosten te maken. Ook de ligging van het huis aan den veldweg was zeer vriendelijk en toch in de onmiddellijke nabijheid der stad.

Het salaris van den heer Governor, hoewel niet buitengewoon groot, was ruim voldoende en deed daarenboven maandelijks zijn deposito-rekening bij een der Londensche banken niet onbelangrijk stijgen. Bij al deze voorrechten kwam nog, dat Joe en Ethel zielsveel van elkaar hielden, en in zulk een geval zegt men allicht: wat kun je meer wenschen?

Er was evenwel een donker wolkje, hetwelk niet eerder aan den zonnigen hemel verscheen dan ongeveer op het tijdstip, waarop wij met de Governor's in kennis kwamen.

De oorzaak van dat donkere wolkje lag natuurlijk in de fout van Joe Governor, welke ik zooeven reeds beschreven heb. Hij had zichzelf op een verhevenheid

geplaatst of liever, het was het werk van andere lieden en, hoewel hij zijn vrouw oprecht liefhad, begon hij haar langzamerhand te beschouwen als - ja, juist als zijn eigendom, als iemand, die alles moest doen wat hij begeerde en het zich ten slotte nog als een eer mocht rekenen. Ik geloof nu niet, dat hij werkelijk zoo verwaand was, maar de hulde en attenties, welke hem voor zijn huwelijk bewezen waren, hadden hem een buitengewoon goeden dunk van zich zelf gegeven.

Het begon Ethel dus toe te schijnen, dat zijn behandeling jegens haar niet geheel was wat het eigenlijk wezen moest. Hij had alles wat hij wenschte en zou zich verwonderd hebben, wanneer zij niet inzag, dat het zoo behoorde, ware het dan ook ten koste zijner vrouw. En daarin lag het geheim van het regenwolkje. Ethel Governor hield te veel van haar echtgenoot dan dat zij hem iets zou kunnen weigeren en tengevolge daarvan ontstond bij hem een niet geringe baatzuchtigheid.

'Mijn waarde Ethel,' zei mevrouw Council, toen zij op een namiddag bij haar vriendin op de thee was, 'je vleit je man veel te veel. Je geeft hem zooveel van het vette der aarde, dat hij ten laatste zijn woning gaat beschouwen als een restaurant en zich bestelt wat hem goeddunkt, zonder acht te slaan op de moeiten, die het je veroorzaakt. Je onderwerpt je aan al zijn grillen, je staat eerbiedig zijn orders af te wachten en doet al hetgeen hij je beveelt. En wat is het gevolg van dat alles, welke zijn de voordeelen, die je er van hebt? Wel, eenvoudig, dat het zijne hoogheid genadiglijk behaagt je te veroorloven voor hem te werken, totdat ongeregeldheden in de huishouding gewoonte, ja, zelfs noodzaak worden en de werkelijke plichten er onder lijden. Nu, lieve, kun je kwaad worden als je wilt, maar ik heb het al zoolang op mijn lippen gehad, dat het er eindelijk af moest.'

Ethel Governor bleef met een peinzende uitdrukking op haar innemend gelaat eenige oogenblikken voor zich uitkijken. Eindelijk zei ze:

'Ik ben bang, dat je gelijk hebt. Ik heb bemerkt, dat Joe erg veeleischend wordt en zich er nooit over bekommert of het mij veel of weinig last veroorzaakt. Maar, zie je, ik ben zoo gek op hem, dat ik daarover niet nadenk.'

'Hm,' liet mevrouw Council spottend op dat betoog hooren, 'weet dan wel, dat je, door hem zóó te verwennen, juist op weg bent zijn genegenheid heelemaal te verliezen.'

Het eenige antwoord van Ethel was een zeer verwonderde blik.

'Luister nu eens naar mij, lieve,' ging mevrouw Council voort, en gedurende het volgend half uur gaf zij Ethel Governor een belangrijke dosis raadgevingen, waardoor zij blijk gaf veel tact in zulke aangelegenheden te bezitten. En toen zij om ongeveer zes uur vertrok, zou men haar de volgende raadselachtige bemerkingen hebben kunnen hooren doen:

'Nu, je zult alles doen wat ik je geraden heb, zul je, Ethel?'

'Ja, lieve!'

'Dan zal zijne keizerlijke hoogheid weer spoedig prins Voorkomendheid worden. Bonsoir, Ethel.'

'Wel thuis, Maud.'

En dàt was de zendelinge, die het initiatief tot het bekeeringswerk genomen had.

Den volgenden avond tegen halfzeven kwam mijnheer Governor thuis; hij moest zich daarbij voor het eerst van zijn huissleutel bedienen. Hij liep de eetkamer binnen, maar vond haar tot zijn verwondering ledig. Ik zeg, hij was verwonderd, want mevrouw Governor had er een gewoonte van gemaakt haar echtgenoot te gemoet te snellen en hem te ontdoen van jas, hoed en wandelstok, om deze op hun respectieve plaatsen te brengen.

Mijnheer Governor bleef een paar minuten wachten en begon toen, met een beweging van gekrenkte eer, zich de moeite te geven, zijn uitgangskleederen op te bergen. Daarna bezag hij zich in den spiegel, trok zijn das recht, streek zijn haar glad, draaide zijn knevel op en met een zelfvoldaan lachje ging hij heen om zijn vrouw op te zoeken. Hij vond haar op de slaapkamer in een gemakkelijken stoel, met groote belangstelling een boek lezend. Hij bleef in de deuropening staan wachten, totdat zij hem te gemoet zou snellen, maar zij snelde noch keek naar hem, doch sloeg bedaard een blad van haar boek om. Op een toon, waaruit duidelijk was op te maken, dat hij zich grootelijks verongelijkt gevoelde, riep hij:

'Ethel!'

'Wel, Joe!' zei ze, 'weer terug?'

Hij was te verwonderd om te antwoorden.

MGR. B. DANKELMAN,
Vicaris-Generaal *ad interim* van het Bisdom Haarlem, Protonotarius Apostolicus ad instar participantium, die het Bisdom Haarlem, *sede vacante,* bestuurde.

'Wel, krijg 'k geen zoen van je?' ging ze voort.

Werktuigelijk liep hij op haar toe om haar een kus te geven. 'Er is hier iets niet in den haak,' dacht hij, terwijl hij met een bezorgd gezicht aan zijn knevel trok.

''k Denk, dat je nu zeker wel graag wat zoudt willen eten?' was de eerstvolgende vraag, die zijn verbaasde ooren trof.

'Ja,...ja, natuurlijk,' stamelde hij, waarop mevrouw Governor langzaam van haar stoel opstond en, opgeruimd een deuntje neuriënd, de kamer uitzeilde.

Joe Governor stond met verbaasde blikken de zich verwijderende gedaante zijner vrouw na te staren. Alleen gelaten, liet hij zich in een stoel vallen en begon te peinzen, tot hij er groen in het gezicht van geworden was en zijn knevel groot gevaar liep door al het trekken los te raken.

''t Eten is klaar, Joe!'

''t Eten kan wachten!' bromde Joe bij zichzelf en hij bleef nog maar steeds zitten peinzen. 'n Poosje daarna riep zijn vrouw hem weer.

'Je eten wordt koud, Joe.'

Thans sprong Joe overeind en haastte zich naar de eetkamer, waar hij zijn vrouw aan tafel vond, reeds half gevorderd met het diner.

'Je hadt ook wel even op mij kunnen wachten,' waren zijn eerste woorden.

‘M'n beste jongen,’ hernam Ethel, ‘ik heb je tien minuten geleden reeds gezegd, dat het eten klaar was.’

‘Maar toen ik niet kwam, hadt je gemakkelijk even kunnen wachten. Wat hebben we vandaag?’

‘Kalfsvleesch, lieve.’

‘Kalfsvleesch!’ schreeuwde Joe letterlijk.

‘Ja, Joe, werkelijk een heerlijk stuk.’

‘Maar, Ethel,’ riep hij op sterk verwijtenden toon, ‘je weet toch, dat ik niets om kalfsvleesch geef.’

‘Maar ik geef er des te meer om, Joe, en 't is de eerste keer, dat we het eten, sinds wij getrouwd zijn.’

Mijnheer Governor at zijn middagmaal in boosaardige stilzwijgendheid.

Na 't diner, toen alles weggeruimd was, nam hij een boek en begon te lezen. Hij stopte zijn pijp, stak ze aan en begon zich juist heel behaaglijk te gevoelen, toen hij opeens de stem van zijn vrouw hoorde.

‘Joe!’

‘Hallo!’ was zijn niet zeer galant antwoord.

‘Zou je wat steenkool voor mij willen halen, asjeblieft?’

Had zij hem gevraagd de maan binnen te halen, dan betwijfel ik of hij verbaasder gekeken had. Nooit sedert hun huwelijk had hij iets van dien aard gedaan. Waarlijk, zoo iets was voor hèm ondoenlijk. Evenwel deed hij met een onwillig gebaar langzaam zijn boek dicht en verzamelde nog juist genoegzame kracht om den steenkolenemmer te vullen en in de eetkamer te dragen, maar hij deed het met een erg zuinig gezicht. Daarna zette hij zich weer bij de kachel met het bewustzijn van iemand, die een edele daad verricht heeft.

‘Joe!’

't Was weer de stem van zijn vrouw. Zou hij nooit een oogenblik rust krijgen.

‘Wat is er?’ riep hij.

‘Zou je even hier kunnen komen om een inmaakpot naar beneden te halen?’

‘Donders! Kan 'n man dan nooit een oogenblikje rust hebben?’ mopperde Joe, maar hij ging toch naar de keuken.

‘Wat wil je nu eigenlijk?’ vroeg hij 'n beetje ongeduldig.

‘Zie je dien inmaakpot boven op de plank? Nu, dien zou ik graag omlaag willen hebben.’

‘Hemel! Kon je dien nu niet evengoed zelf afgenomen hebben, zonder mij daarvoor lastig te vallen?’

‘O, Joe, ik vraag je toch bijna nooit, iets voor mij te willen doen. Zie je, je zult de trap noodig hebben en die staat in het sous-terrain. Als je die nu even zoudt willen halen, dan kunnen wij er gemakkelijk bijkomen.’

Langzaam zakte Joe de trap af en in ongeveer tien minuten kwam hij terug, blazend en knorrend, met de trap op zijn rug.

‘Nu dan,’ zei hij nog hijgend, ‘ik zal den pot er afnemen.’

‘'t Is al gedaan, Joe. Ik haalde 'm er zelf af door de tafel tegen den muur aan te schuiven en er een stoel op te zetten. Je bleef ook zoo lang weg. Wil je nu zoo goed zijn de trap weer even weg te brengen?’

's Heeren Governor's gedachten zouden nu wel gewedijverd kunnen hebben met die van een dokter, die, na een vermoeiende dagtaak, 's nachts voor een drietal zijner patiënten om beuzelingen zou worden geroepen. Maar met een machtige zelf

beheersching bedwong hij zich, zijn boosaardige gedachten in woorden lucht te geven en vertrok uit de keuken om, beladen onder zijn last, de terugreis te aanvaarden.

Niet zoo spoedig was hij uit het gezicht verdwenen of mevrouw Governor begon onderdrukt te lachen, terwijl ze zachtjes bij zichzelf zei:

'Arme, beste jongen, hij doet het niet erg handig.'

Toen mijnheer Governor weer in de eetkamer terugkwam, zat zijn vrouw zoo gemakkelijk mogelijk in den armstoel, welken hij zooeven verlaten had. Opnieuw had hij een onderwerp om zich moe over te denken.

Even later moest hij er op uit om zijn pantoffels van de slaapkamer te halen; iets wat zijn vrouw tot dusverre altijd voor hem gedaan had. En toen hij zich dien avond ter ruste begaf, was hij in een allesbehalve plezierige stemming.

Vele dergelijke voorvalletjes hadden de volgende avonden plaats, hoewel mevrouw Governor naderhand getuigde, dat zij alles in het werk had moeten stellen niet uit haar rol te vallen en weer zooals voorheen haar man te vertroetelen. Maar gelukkig hield zij vol. Donderdagavond evenwel kwam het mooiste.

Toen mijnheer Governor thuis kwam, vond hij een briefje, waarin zijn vrouw hem meedeelde, dat zij met mevrouw Council was uitgegaan om inkoopen te doen en niet vóór acht uur terug zou zijn.

Verder schreef zij, dat er een stuk vleesch in de provisiekast stond en de aardappelen en groenten alreeds op de gaskachel gereed stonden om gekookt te worden.

Mijnheer Governor was sprakeloos; zoo iets was nog nimmer te voren geschied. Maar er stond hem slechts één weg open en hij zette zich 'in vredesnaam' aan het werk.

'Hoe kun je als getrouwd man nog gelukkig zijn,' zuchtte Joe, op één voet door de keuken hinkend - de andere was ongelukkig in aanraking gekomen met de braadpan, welke hij een beetje onhandig had opgezet en in zijn heldhaftige poging om haar te redden, had hij ook nog zijn vingers gebrand. Maar bij al die gebeurtenissen kwam ten slotte het vleesch in de pan en hij stak er het gas onder aan.

Toen viel hem in, dat hij wel eens gezien had, dat zijn vrouw boter in de braadpan deed. Waarna hij op een boter-expeditie uitging. Boter kon hij niet op het spoor komen, maar na eenige moeite vond hij een kop met vet en deed den inhoud met een zelfvoldaan lachje over zijn vindingrijkheid in de braadpan.

Opeens viel zijn oog op een groot stuk reuzel.

'Ha! Dat is juist wat 'k moest hebben!' riep hij opgetogen. ''k Weet zeker, dat je met reuzel ook kunt braden,' en meteen sneed hij er een flink stuk af, om

het denzelfden weg van het vet te doen opgaan. Toen draaide hij het gas onder de braadpan zoo hoog mogelijk op.

Het vleesch begon erg eigenaardig te rieken en, terwijl mijnheer Governor, nu getooid met een groot keukenschort van zijn vrouw - hij had het inderhaast niet eens bemerkt - naar de deur hinkte om een koopman te woord te staan, werd het vleesch prachtig zwart. Evenwel zette hij het op een heete plaat in het fornuis om warm te houden, onderwijl hij de groenten en aardappelen eetbaar maakte.

Eindelijk kwam hij tot de conclusie, dat het nu lang genoeg gekookt had en zette beide kastrols in den gootsteen.

Hier beproefde hij het water af te gieten, met het noodlottig gevolg, dat de helft over zijn mouw liep en op zijn hand terechtkwam en, met een pijnlijken gil, liet hij de heele geschiedenis vallen.

IN GELDVERLEGENHEID, NAAR H. KAULBACH.

De aardappelen vlogen overal heen; mijnheer Governor werd welsprekender dan ooit. Hij hield een zeer vloeiende redevoering en 't was een geluk, dat zijn vrouw er geen getuige van was.

Hij verzamelde zooveel hij kon de aardappelen en deed ze bij het vleesch en de groenten op een bord.

‘'k Geloof haast, dat het riool niet in orde is,’ bromde Joe in zichzelven, toen hij zijn diner in de eetkamer bracht.

Hij zette zich aan tafel en begon zijn maaltijd met veel smaak. Eensklaps gaf hij lucht aan een uitroep van walging, toen begon hij te kermen en wenschte te sterven.

Wankelend liep hij naar een armstoel, waarin hij zich vallen liet, aldoor weeklagend op een smartelijke wijze.

Te midden van dat alles kwam zijn vrouw binnen en zag hem verschrikt aan. Oogenblikkelijk liep zij naar hem toe.

‘Joe! wat is 'r gebeurd?’

Zwakjes wees hij naar de spijzen op tafel en begon weer te kermen.

‘Ik ben vergiftigd, Ethel, o, laat me in vrede sterven.’

‘Wat bedoel je, Joe?’ vroeg ze op deelnemenden toon. En sterk opsnuivend, riep ze:

‘Om 's hemels wil, Joe, wat heb je met wrijfwas uitgevoerd?’

‘Wrijfwas?’ zuchtte Joe, ‘wanneer?’

Meteen keek zij naar zijn bord en zag, dat de jus, welke nu nagenoeg geheel koud geworden was, zich tot een vaste, witte massa had gezet. Daarna boog ze zich er over heen om te ruiken.

‘Wat is dat!’ riep ze, ‘je hebt was gebruikt.’

‘Dat is vet,’ wierp hij nauw hoorbaar tegen. ‘Ik nam het uit de kast.’
‘Wat, in een kop?’ vroeg ze verder.
‘Ja.’
‘Wel, dat was witte was,’ riep ze een beetje ontsteld.
‘O!’
Met een kreet van ontzetting stormde Joe de kamer uit en kwam na een half uur doodsbleek, maar weer geheel opgeknapt, terug. Zijn verschijning schokte Ethel dermate, dat de raadgevingen harer vriendin geheel werden vergeten, maar natuurlijk, Joe was dan ook ziek dien avond.
Evenwel was ik onlangs bij de Governor's en vond Joe bezig met het vullen van den kolenemmer, en hij floot er nog een deuntje bij ook.
En Ethel is niet langer eenvoudig mijnheer Governor's vrouw, en evenmin verbeeldt mijnheer Governor zich nog een soort afgod te zijn, maar Joe en Ethel zijn de gelukkigste echtelieden, die ik ken.

[*Naar het Engelsch.*]

Geen antwoord, door Alb. S.

Een man maakte eens een voetreis.
Hij wilde de oude kathedralen in het zuiden en oosten van Engeland bezoeken en eens terdege uitrusten en alle Londensche zorgen en gedachten vergeten in de weiden van Canterbury.
In een klein, wit, met rozen begroeid landhuis, dicht bij Salisbury, dat hij toevallig bezocht en in welks nabijheid hij een week logeerde, liet hij iets liggen. 't Was niet zijn zilveren veldflesch, noch zijn geliefkoosde pijp: het was zijn hart.
Hij bleef zwerven om zijn rozen-paradijsje tot hij geen reden kon opgeven voor zijn talmen en ging toen heen; maar voor hij heenging, vertelde hij haar, dat hij over een week terug zou komen, want dat hij absoluut Salisbury moest passeeren om naar Ezeten te komen. Zij dacht niet over geographische bezwaren of dat hij een vreemden weg nam, maar vreezende het vermoeden op zich te laden, dat zij hem wilde inpalmen, vroeg zij hem *niet* over Salisbury terug te keeren. Zij gaf hem dus kortaf zijn congé, en toen hij goed en wel weg was, begon zij, op vrouwenmanier, na te denken.
Eerst ontdekte zij het feit, dat zij hem verbazend miste; toen dat hij bij het ontvangen van haar congé kieschheidshalve zijn adres niet had kunnen opgeven, dan dat zij onmogelijk zonder hem kon leven; eindelijk, dat de rozen, waarvan zij altijd zooveel gehouden had, alle bekoring voor haar misten.
Den volgenden dag kwam er een telegram. Kort maar afdoende. Dit stond er in:
‘Mag ik terugkomen? Zoo ja, sein mij dan.’
Den heelen dag keek zij naar de lichtkleurige enveloppe. Toen het avond werd, maakte zij een wanhopig gebaar en verscheurde het telegram. Dien nacht was haar kussen nat van tranen, maar zij zond geen antwoord.
Zij haatte op dat oogenblik de rozen.
Den volgenden dag wandelde zij bleek en verslagen door het tuintje. Drie dagen gingen voorbij en zij hoorde niets. Op den vierden kwam er een brief.
‘Lieveling, waarom schrijft ge mij niet? Waarom hebt ge mij niet geantwoord op mijn telegram? Ben ik zoo verachtelijk in je oogen, dat gij mij niet meer zien wilt? Zeg maar een woord: Kom!’

Zij las en herlas den brief, tot ieder woord haar brandde als vuur. Zij schreide er over en legde haar gezichtje er tegen aan. Zij vouwde hem telkens weer op, dat het wel een antieke curiositeit geleek! maar 's avonds verscheurde zij hem en verbrandde de stukjes boven haar nachtlampje.

Dien nacht sliep zij in 't geheel niet, maar liep op en neer in haar klein, wit kamertje tot de zon hoog aan den hemel stond en beneden in de seringen de vogels hun morgengebedje zongen.

Twee dagen later kwam er weer een brief en met zenuwachtige haast scheurde zij dien open:

‘Gij hebt mijn lot in handen. Wanneer ik Dinsdag niets van je hoor, zult ge me nooit meer zien.’

Die brief deelde het lot van de vorigen.

Een week later kwam een bleeke gedaante aan het kleine landhuis. Het was de man. Toen hij naderkwam, stond zij in den tuin en zag hem reeds in de verte, zij plukte een roode roos en wachtte met stralende oogen.

De zijne keken verwijtend, maar toen hij in haar gelaat zag, werden zij zachter.

‘Ik ben teruggekomen, maar waarom heb je mij niet geschreven?’ stamelde hij.

‘Waarom?’ zeide zij, ‘omdat, omdat...’

‘Welnu?’

‘Omdat je mij geen adres hadt opgegeven!’

‘Maar kind, er bestaat toch een posterestante!’

Tableau.

[Nummer 49]

St.-Elisabethsgasthuis te Arnhem.

Arnhem is een fraaie stad. Tot de fraaiste punten behoort de weg naar Oosterbeek, waaraan het Sint-Elisabethsgasthuis gebouwd is. 't Is een kunststuk, dat door de geneesheeren het sieraad der Nederlandsche gasthuizen genoemd wordt, en een voorbeeld, dat door de bouwmeesters bezocht wordt, wanneer zij een goed ziekenhuis willen bouwen.

Op een open terrein, 20000 M^2 groot, door prachtig geboomte van nabij en verre omgeven, rijst op een majestueus gebouw van 96 meter front. In het midden ligt het hoofdgebouw met zijn portaal en beroemd trappenhuis. In het portaal bevinden zich spreekkamer, bureau, portiersterkamer; in het trappenhuis de breede gemakkelijke steenen trap, die door breedheid allen angst en beklemdheid doet wijken, als gij soms met een kloppend hart het gasthuis zijt binnengekomen. Het ruime trappenhuis met zijne breede gangen dient tot wandelplaats en tot licht en luchtkoker, want het is gedekt met een lantaren met 43 ramen.

Rondom de trap in de onmiddellijke nabijheid der hoofddeur liggen de polykliniek, de operatie-afdeeling en de electriseer-afdeeling. Deze afdeelingen zijn zoodanig in den bouw uitgebouwd, dat zij den huisgenooten geen last veroorzaken, terwijl zij geneesheeren en zieken alles aanbieden wat nuttig en aangenaam is. Men vindt b.v. in de operatie-afdeeling een groote ruime wachtkamer voor de zieken, alle haastige gejaagdheid voor of na de operatie wordt daardoor vermeden; twee prachtige operatiezalen, een voor septische en een voor aseptische behandeling. Met 5 groote breede ramen en glazen dak laten zij slechts het noorderlicht binnen en sluiten de hinderlijke zonnestralen buiten. Iedere operatiezaal heeft haar eigen instrumentenkamer en verbandkamer, ook vindt men er een kamer voor sterelisatie van instrumenten en verbandstoffen. Een hydraulische lift naast de operatie-afdeeling maakt het den zieken mogelijk, gemakkelijk de operatiekamer te bereiken.

SINT-ELISABETHSGASTHUIS TE ARNHEM.

Naast het hoofdgebouw zijn twee vleu-

gels, boven voor de vrouwelijke patiënten 1ste, 2de en 3de klas, beneden voor de mannelijke patiënten. Alle ziekenkamers zijn op het zuiden gelegen, hebben een of twee groote openslaande ramen en een bovenlicht, dat gemakkelijk geopend kan worden, terwijl 's winters breede doorloopende luchtkanalen overvloedig versche lucht aanvoeren. Groote gemeenschappelijke zalen vindt men in dit gasthuis niet; hoogstens 5 zieken vindt men op één zaal. Zoo is het mogelijk, iederen zieke te plaatsen in een omgeving, waarin hij zich door ziekte, leeftijd, levensgewoonten het meest op zijn plaats gevoelt. Ernstige zieken, die volkomen rust noodig hebben, zijn bijeen; terwijl op een andere zaal de patiënten liggen, voor wie een praatje geen kwaad kan. De oude ernstige lui zijn bijeen, de jongeren zijn weer afzonderlijk, zelfs de kinderen met hun poppen en speelgoed hebben afzonderlijke zalen. Vindt men dan zooveel kinderen in het gasthuis, dat er meer dan één zaal is voor de kinderen? Het aantal kinderen is in het gasthuis gewoonlijk zeer groot, zij zijn echter niet allen ziek, maar sommigen volgen een kuur. Gedachtig aan het spreekwoord, dat men een jongen boom kan leiden, heeft de wetenschap allerlei hulpmiddelen uitgevonden om een ruggegraat, die neiging tot krom groeien vertoont, in het rechte spoor te houden, om een arm of been, hand of voet, die niet regelmatig groeit, den gewonen vorm te geven, om een heup of heupgewricht, dat onvolmaakt gevormd is, zoo te vervormen en te versterken, dat het loopen mogelijk wordt zonder naar de een of andere zijde over te hellen: alle middelen om het aantal mismaakte kinderen tot een minimum te brengen.

Alle meubels op de ziekenkamers zijn zoo eenvoudig mogelijk en kunnen worden schoongemaakt tot in de kleinste onderdeden. In iederen vleugel vindt men een theekeuken, die door een lift met de hoofdkeuken verbonden is. Op een theekeuken wordt het servies, dat in die afdeeling noodig is, bewaard; er is een gaskomfoor om het eten warm te houden, of om thee en melk gereed te maken en een medicijnenkast.

Ook is er in iedere afdeeling een badkamer met douches voor koud en warm water en een linnenkast, die iedere week door de linnenkamer van nieuwen voorraad wordt voorzien.

In het sous-terrain vindt men de geheele huishouding. Een pracht van een keuken, zoodanig uitgebouwd, dat de etenslucht niet in huis komt; een fornuis met 4 vuren in een groot frisch vertrek, waarin men zich roeren kan, volop licht, met alle mogelijke kasten en bergplaatsen. Rechts van de keuken ligt de groentekeuken, waar de groenten worden schoongemaakt, links de spoelkeuken en pottenkeuken. Verder een bakkerij waar gebak, brood en beschuit wordt gebakken; een slagerij waar runderen kalfsbouten worden gereed gemaakt voor de keuken en verschillende provisiekamers voor ingemaakte groenten, eieren, boter, vleesch, brood, ijs, bier en wijn. Ook vindt men er de machines voor de centrale verwarming. Deze verwarmen het gansche gebouw: operatiekamer, badkamer, privaat, ziekenkamer en kapel. Bovendien leveren zij heet water voor het geheele huis, overal waar men een kraan vindt voor koud water, is er ook een voor warm water.

In het sousterrain zijn ook de refter en de kamers der zusters en de eetzaal voor het dienstpersoneel. Onder het dienstpersoneel zijn verschillende Duitsche meisjes, die hier in het gasthuis de oefenschool doormaken, die vele Duitsche meisjes in hotels doorloopen, om zich voor de taak van huisvrouw te bekwamen. Anderhalf jaar werken zij hier in keuken, bakkerij, waschhuis en linnenkamer onder het toezicht der zusters

en eerst na alle werk geleerd en zelfstandig verricht te hebben, wordt haar het diploma uitgereikt.

Het gasthuis is niet het eigendom der zusters, maar behoort aan een corporatie, wier president de pastoor der Eusebiusparochie is. Deken Van Basten Batenburg z.g. pastoor der Eusebiusparochie riep in Mei 1878 de zusters naar Arnhem: aan hem heeft Arnhem zijn ziekenverpleegsters te danken. Pastoor Schoemaker, zijn opvolger, maakte bij zijn komst in Arnhem in 1889 terstond het plan, om een groot nieuw gasthuis te bouwen, zoodanig als de geneesheeren het wenschen en dat alle verlangens der patiënten zou vervullen. Een prachtig terrein werd aangekocht, hoog boven de stad gelegen, aan den Rijn, met een heerlijk vergezicht. Aan Boerbooms, den bekwamen leerling van Cuypers, werd last gegeven een groot gedetailleerd plan te maken, niet alleen van hetgeen nu gebouwd is, maar ook voor dat gedeelte, dat later nog gebouwd zal worden.

De zusters, die het gasthuis besturen, 54 in getal, zijn ziekenzusters van den H. Franciscus, een congregatie in 1850 te Munster door Mgr. Johan Georg Muller gesticht, die thans reeds 122 huizen telt en verspreid is over Duitschland, Amerika en Nederland. Het doel dezer congregatie is de verpleging van arme zieken. Ook in Arnhem hebben de zusters zich gewijd aan de verpleging van arme zieken zoo wel in eigen woning als in het gasthuis.

In eigen woning werden van 1878 af 8172 patiënten verpleegd gedurende 50410 dagen en 303058 nachten. Van 1880 af tot 1903 werden in het gasthuis verpleegd 10202 patiënten gedurende 456164 dagen, terwijl bij die patiënten 33237 nachten gewaakt werd. Van 1892 tot 1903 werden 1569 personen gratis verpleegd, wat op een som te staan kwam van 110053 gulden. Van 1895 tot 1903 werden er 710 personen gedeeltelijk gratis verpleegd, wat een som kostte van 44411 gulden. Op de polykliniek werd van 1894 tot 1903 gratis hulp verleend in 23742 gevallen.

Nog een andere bijzonderheid maakt het Elisabethsgasthuis zoo aantrekkelijk voor de patiënten. Omdat aan het gasthuis geen vaste geneesheer verbonden is, kan iedere zieke dien geneesheer, chirurg of specialist kiezen, in wien hij het meest vertrouwen heeft.

Met de grootste gerustheid kan men zich aan de verzorging in het Elisabethsgasthuis toevertrouwen, want, om een voorbeeld te noemen, van de 389 buikoperaties, die er in de jaren 1882 tot 1903 plaats hadden, zijn er 357 gunstig afgeloopen.

Moge de zegen Gods op dit gasthuis blijven rusten.

S.

Mijn eerste betrekking.
Een stukje autobiographie,
door Anna.

‘Mama, ik zou u na de thee eens graag even spreken, maar heel alleen.’

‘Zoo, Suze, met genoegen, kind. Je ziet zoo ernstig, moet ik me prepareeren op iets naars?’

‘O neen, ma, zóó erg is 't niet.’

Deze woorden moesten tot inleiding dienen van een gewichtig besluit, dat ik weldra mijn ouders zou meedeelen. Reeds lang had ik gemerkt, wat een overleg en beleid

mama moest gebruiken om uitsluitend van pa's pensioen rond te komen en hoe de zorgen van het talrijk gezin haar voor den tijd vergrijsden.

Het bracht mij tot deze, naar ik vertrouw, geoorloofde zelfbespiegeling:

Ik ben wel de dochter van een gepensioneerd kolonel en kinderjuffrouw is geen hooge betrekking, doch 't is maar juist zooals verstandige menschen het opvatten, Iets onteerends is 't toch niet, de zorgen van mijn ouders te helpen verminderen. Ik blijf dus bij mijn besluit. Alles heb ik overwogen. Hoe pa en ma 't zullen opnemen, en al onze kennissen en mijn vriendinnen. Zouden ze 't niet erg mal vinden? Ik, Suze K.... in betrekking! Doch ik zal mogelijke afkeuring van vriendinnen of kennissen wel trotseeren, en wat mijn werkkring betreft, ik zal mijn best doen; mijn eigen broers en kleine zus heb ik, als 't ware, mee opgevoed. De moderne talen ken ik. Nu ja, mijn Engelsch gaat niet zoo vlot en van muziek weet ik weinig of niets, maar dit is voor een kinderjuffrouw ook geen vereischte. En wat 'n lieve advertentie en dan door tusschenkomst van de vereeniging Tesselschade, waaraan niets dan beschaafde dames verbonden zijn! Neen, beter zal ik het nooit kunnen treffen. Ik neem 't blaadje mee en lees het ma meteen voor. Ik weet zeker, dat moedertje wel zoo verstandig is, om dadelijk toe te stemmen en met pa zal ma het dan wel verder opknappen.

***

‘Is u klaar, ma? Gaat u dan even mee in 't salon?.... Ziezoo, u in den fauteuil en ik in mijn eigen stoeltje.’ (Jongens! als het mij gelukt, dan neem ik dat heerlijk, onmisbaar meubelstukje mee en zet het op mijn kamer in mijn aanstaand nieuwe verblijf.)

‘Wel, kind, wat heb je?’

‘Niets meer of minder, ma, dan dat ik plan heb in betrekking te gaan. Ik zie dagelijks uw zorgen vermeerderen. Anny is getrouwd en Betsy geëngageerd, dit verlicht u wel iets, maar dat merkt u pas over jaren, als u al die groote kosten van uitzet trouwplechtigheid met noodige festiviteiten enz. te boven bent, maar nu drukt u dat alles nog. Ik zie heel goed, dat er weer rimpeltjes op uw voorhoofd bijgekomen zijn, en die wil ik nu weg hebben. En mijn middeltje is: ‘in betrekking gaan.’ Marie is nu bijna zeventien; zij wordt dan uw rechterhand in mijn plaats. U ziet wel, dat ik mijn plan zoo niet in een half uurtje overlegd heb. Hoor eens, ma, wat een eenige advertentie: ‘Bij een deftige familie wordt gevraagd een beschaafde juffrouw om de zorg voor hun eenigst meisje op zich te nemen, en eenige lichte huiselijke bezigheden te verrichten. Een uitstekende behandeling wordt verzekerd. Liefst persoonlijke kennismaking. Lett. L.J., bureau Tesselschade.’

‘Nou, Suus, ik zal er met pa over spreken; 't zal me wel hard vallen. Misschien zou Anny ook wel als onderwijzeres in betrekking zijn gegaan, maar gelukkig trouwde ze.’

‘Nu, ma, ik kan 't toch niet helpen, dat ik niet ten huwelijk word gevraagd; bovendien ik bekommer er me niets om. Wie weet, in wat al soesa Anny nu al zit. Ik behoef ten minste nog maar voor me zelf te zorgen, en die Anny lijkt me net een persoontje om moeder van een dozijntje te worden.... Neen, hoor, ik benijd het haar niet en u behoeft ook geen meelij met mij te hebben, als u mijn vraag maar toestaat, dan ben ik al dolblij!’

‘Morgen voor twaalven zal ik 't je zeggen, Suze.’

‘Heel goed, moedertje. Ik ga maar vast naar mijn kamer en wensch u goeden nacht.’

***

Hè, hoe vervelend dat ik niet slapen kan. Hoe zot ook, dan zie ik een heel lieve dame mij toeknikken en dan weer een bits, nijdig gezicht. Neen, die gemoedelijke ietwat dikke gestalte met dat zachte gelaat, ze lijkt me 't beste. Pa zegt altijd: dikke menschen hebben meestal een goed hart, of zou pa 't maar zeggen, omdat hij zelf zoo'n tonnetje rond wordt! Neen, zoo kinderachtig is hij niet, dat is goed voor

een bakvisch, die 't land heeft aan haar dikke middel. - Mijn hemel!.... al twee uur.... ft.... mijn kaars uit en nu slapen. Ik sta laat op, dan is 't gauw bij twaalven.

'Suze, kom je dadelijk even in de huiskamer? Pa is er al. Marie is nog niet thuis uit school. Ga maar vast, ik kom aanstonds ook,' riep ma om den hoek van de slaapkamerdeur mij toe. Ik spoedde mij naar beneden.

'Goemorgen, pa, hebt u goed geslapen?'

'Jawel, kind, maar ik geloof, dat 't badwater te koud was, ik ben zoo rillerig. Heb jij wel een bad genomen, Suze? Je ziet niet zoo opgewekt als gewoonlijk. Nooit vergeten, kind. Hè, dat was in Indië toch heerlijk, zoo'n keer of twee, drie per dag.'

'Ha, daar is mama.'

'Nou, Suze, pa en ik hebben er samen wijd en breed over gesproken en daardoor vannacht niet veel kunnen slapen, maar als 't heusch je wensch is, dan willen wij je niet tegenwerken. Heel aangenaam vinden wij 't niet, maar het kan zijn, dat je een allerliefste famil̈ie treft, een aardig, gemakkelijk kind, en dan zal je, hoop ik, niet zoo voelen, dat je eigenlijk onder vreemden bent. Enfin, probeer het maar. Wanneer zou je kennis gaan maken?'

''t Is vandaag Maandag. Als ik overmorgen eens ging? Wat dunkt u, Woensdag?'

''t Is ons goed, Suze.'

'Ik vind het heerlijk, dat u mijn plan hebt goedgekeurd, ik dank er u beiden hartelijk voor!' -

Nu is mijn eerste werk een briefkaart te schrijven, dan weet mevrouw precies, wanneer ik kom. Mogelijk is er iemand aan den trein, want ik ben nooit in L. geweest en weet er hoegenaamd geen weg.

***

Eindelijk kwam de dag van vertrek, en mij werd uitgeleide gedaan door pa zelf. Pa gaf mij nog eenige wenken omtrent mijn kennismaking met mevrouw, een hartelijken zoen, een adieu en goed succes en - dicht ging het portier.

Eindelijk L: 'uitstappen dames!...' Niemand, die me vraagt: is u juffrouw K.? Nu, dan neem ik een omnibus of een vigelante, loopen is geen doen.

'Koetsier, wil je mij eens brengen bij mevrouw B. in het Plantsoen 45?'

'Jawel, juffrouw.' -

En zoo kwam ik juist te twee uur op de bestemde plaats. Vol verwachting was ik. - Wat een prachtig huis, heel hardsteenen gevel, van buiten al vast heel chique. - Tingeling!

'Meisje, er is zeker geen belet, wil je even mijn kaartje aan mevrouw laten zien?'

'O, komt u hier, dame.' En 't meisje bracht mij in een élégant gemeubeld vertrekje, waaraan ik niet dadelijk kon zien tot welk doel 't gebruikt werd. Vijl minuten moest ik wachten.

'Wilt u mij maar volgen, juffrouw? Mevrouw wacht u in 't salon.'

In een oogenblik stond ik voor mijn toekomstige superieure. Laat ik u eerst zeggen, hoe mevrouw er uit ziet. Eer klein dan middelmatig, kort, donkerblond haar, een beetje scherp uiterlijk, prachtvol toilet, echt élégant, maar te veel ringen aan haar vingers, met te veel diamanten. Mevrouw spreekt heel minzaam en correct. Opvallend

is het, dat mevrouw vraagt en meteen zelf antwoordt. Wel gemakkelijk, ik behoef dan niet veel te zeggen. Maar natuurlijk zal ik in de condities een woordje meepraten.

‘Dus mevrouw, ik heb u goed begrepen: *ƒ* 150 salaris en over eenigen tijd *ƒ* 200. Voor uw dochtertje zorgen, dat rust dus enkel op mij?’

‘Dat wil zeggen, ik geef u de noodige wenken, en controleer, hoe u zich van w taak kwijt. Als u zich niet met Nini bezighoudt, doet u eenige lichte bezigheden en als 't voorkomt, moet u 't een en ander verstellen. U kunt immers goed stoppen en mazen?

‘O ja, mevrouw!’

‘Daar is menheer en Nini. Kijk eens Karel, dat is onze juffrouw.’ Menheer neemt me even op van top tot teen en Nini kijkt me eerst heel verwonderd aan en komt me dan heel vriendelijk een handje geven. Menheer met zijn zwemmerige oogen en puntsnor bevalt me 't minst van het drietal. Maar wat geeft dat? Ik heb alleen met mevrouw te maken en al is deze nu ook juist niet de gemoedelijke, dikke blondine, die ik in mijne visioenen zag, een bepaald onaangenamen indruk maakt ze niet. Wel een beetje scherp maar.... geknipt kan het ook niet zijn. Ik nam afscheid en in gepeins verzonken aanvaardde ik mijn terugreis.

Wat een echt rijke omgeving; ik hoop, dat ik in dat mooie salon maar nooit de stof behoef af te nemen. Dat zal mevrouw zelf wel doen, 't is alles zoo vreeselijk kostbaar. Deze en dergelijke gedachten hielden mij bezig, totdat ik op een gegeven oogenbllk alweer thuis aan tafel zat. Nu, ik moest veel vertellen van mevrouw, mijnheer, Nini en dat ik over veertien dagen reeds verwacht werd.

Pa en ma vonden alles best, een drukke twee weekjes volgden met werk van allerlei aard, visites maken enz. Ma gaf een afscheidspartijtje, dat ik toch zoo aardig van mijn moedertje vond, maar dat me toch ook even weemoedig stemde, want ik ging nu toch voor een heel langen tijd, misschien wel voor goed van al die lieve, goede menschen weg. Doch ik wilde niet zwak zijn, 't was mijn eigen wensch en niemand had er mij toe aangespoord. Ik moet nu alles maar dragen, dacht ik. Nooit had ik vermoed, dat het afscheid mij zoo pijnlijk zou zijn. Het was heel anders dan toen Annie afscheid nam, voor haar huwelijksreis, en die ging toch ook de deur uit en wel voor goed, maar.... met een lieven, dapperen geleider op haar levenspad. Nu vond ik, die Anny was toch wèl gelukkig. Met net zoo weinig fortuin als ik, is ze toch wel getrouwd. Maar wie weet wat mij in mijn nieuwe omgeving nog te wachten staat, zóó oud vind ik zes en twintig niet en kwaad zie ik er toch niet uit. - Verbeeld je, dat ik over eenigen tijd eens naar huis kon schrijven: ‘Mama ik ben haast verloofd!’

Doch voor het oogenblik gaat plicht boven mijne fantasieën. Ik ga me weer eens indenken, hoe alles daar ook weer was, want ik ben bijna weer te L. en wil nu bij mijn entrée niet weer zoo verrast kijken als de eerste maal.

Ik had me ook zóó'n rijke omgeving niet voorgesteld, het was feeëriek. Ik wou, dat ma het eens zien kon, wat 'n verschil bij onze afgesleten meubels! Je hoort er niemand loopen, zoo zacht en dik liggen overal de tapijten.

***

Al bijna in het Plantsoen, nog een paar minuutjes. Dezen keer deed een miniatuurdienstmeisje mij open, wees mij mijn kamer en zei: ‘Mevrouw wacht u over tien minuten in deze kamer.’ Tegelijk werd mij aangeduid de eerste deur links in de gang. Het bleek mij later, dat dit de huiskamer van de familie was. Veel tijd om me te verkleeden en me op mijn kamer te oriënteeren had ik dus niet. Om mij op

de hoogte te stellen van mijn apartement, daarvoor was niet veel tijd noodig. Hoe smaakvol 't overal ook was, op mijn kamer zou geen blind paard schade gedaan hebben. Een bed, een stoel, een waschtafeltje en een nachtkastje, een kleerkast in den muur, een klein spiegeltje, ziedaar het meubilair. Een emmer voor het waschwater had ik in dien korten tijd niet opgemerkt, het bleek mij, dat ik dit noodige meubel op mijn slaapkamer miste. 't Viel me tegen en en ik had al vast geen spijt, dat ik mijn eigen stoeltje uit ma's salon met had meegenomen. Toen de tien minuten verstreken waren, daalde ik de mooie marmeren trappen af, om mijn opwachting bij mevrouw te maken.

'Dag, mevrouw!'

'Zoo, juffrouw, bent u daar, ik wachtte u al. Ga even zitten, dan kan ik u eens vertellen, wat uw werkkring is, en u kunt hier deze lijst eens inzien, daaraan moet u zich stipt houden en vooral niet later met alles klaar zijn. Enkele bijzonderheden staan niet op de lijst vermeld; zoo b.v. moet u bij het eerste en tweede ontbijt mijnheer zijn boterhammen beleggen, voorkomende boodschappen doen en voor het souper zorgen, als ik dat wensch. Dat moet u echter vragen aan mij, daar wij niet geregeld elken avond soupeeren. Ü staat om halfzeven op. U bent om zeven uur gekleed en gaat Nini wekken. U geeft haàr onmiddellijk uit bed een koud bad. U wrijft haar zeer hard zeven maal. U moet dat nauwkeurig doen. Nini en u zijn te acht uur in de huiskamer om te ontbijten. U moogt Ninitje niet meer boterhammen of melk opdringen dan zij belieft. Te halfnegen neemt u het stof af in 't salon, dan brengt u Nini naar school en u bent daarvan binnen het kwartier terug. - Gaat u nu eens 't huis met me zien, dan weet u ineens alles.'

Bij het zien van al dat moois dwarrelde het mij voor de oogen, deels om 't vele prachtige, dat ik te zien kreeg, deels om den onaangenamen, snibbigen toon, dien ik nu bij mevrouw opmerkte.

'En hier, juffrouw, is de kinderkamer; hier moet u zitten met Nini, als u beneden niet noodig bent. Kijk, dit is de verstelkast. De gordijnen aan de ramen mag u 's avonds niet dicht doen. Ziet u de werklijst nu maar in en kom om halfzes aan tafel.'

Nu 't was halfvijf, ik had dus bijna nog een vol uur daarvoor over. Deze kamer was niet ongezellig, maar die werklijst, neen maar! Daar stond bepaald tweemaal te veel op. Alle kwartiertjes, neen minuten, sloten in elkaar. 't Was alsof er een studie van gemaakt was, daaraan had menheer zeker meegeholpen; althans 't was niet de hand van mevrouw. En wat een verstelgoed! Zeker wel van een half jaar. Gelukkig, dat ik nogal bedreven ben in het edele naaivak.

'Zoo, Nini, je komt me zeker roepen voor het diner. Ik ga met je mee, hoor, kindje.'

'Hm, kindje,' zegt Nini bijna onhoorbaar na. 'Hebt u de bel niet gehoord, juffrouw?'

'Neen, Nini.'

'Ma zei ook al, ze is zeker doof, ga haar maar eens roepen.'

'Zeg, Nini, is de andere juffrouw gisteren pas vertrokken?'

'Andere juffrouw? U bedoelt de tweede meid? Ja, die ging gisteren weg en nu heeft ma dat kleine meisje genomen. Ma zei tegen pa: 'Nu wij een juffrouw hebben, moet die ook maar voor binnenmeid spelen, anders heb ik niet genoeg werk voor haar.'

Zoo bracht de kleine me al pratende op de hoogte van een en ander, dat me allesbehalve prettig stemde. Ik werd dus half als meid beschouwd; 't hinderde me erg. Maar toch, een meid eet niet met de familie aan tafel, dat was dus een voorrecht.

Daar zit ik aan de keurig gedekte tafel. ‘Bent u gewoon aan tafel wijn te drinken, juf?’ vraagt menheer. ‘O, neen, menheer.’ - ‘Houdt u er van? U kunt ook met Nini water drinken.’

‘Drinkt u thuis geen wijn aan tafel?’ vraagt mevrouw weer.

‘Neen, mevrouw; maar ik houd er wel van.’

Eerst wordt mevrouws glas gevuld, toen

dat van menheer, toen Nini een glas water, en 't laatste mijn wijnglas.

'Wijn drinken, juffrouw, is een luxe, dien iedereen zich maar niet permitteeren kan,' zegt mevrouw, waartegen niets was in te brengen.

'Spreekt u Fransch, Duitsch en Engelsch?'

'Ja, mevrouw.'

Van dien middag hoorde ik door menheer en mevrouw niets dan Italiaansch spreken. Tegen Nini werd niets gezegd en tegen mij niets dan wat aan- en opmerkingen in 't Hollandsch.

De maaltijd was heel eenvoudig, zooals ik in die omgeving niet verwacht had: vleesch, groenten, aardappelen, voilà tout. 't Kon al niet minder. Mij werden de schaaltjes telkens 't allerlaatste gepresenteerd en dan was er, jammer voor mij, al niet veel meer te bedienen. 't Was mondjesmaat; ik vond het allerzotst.

Na tafel was mijn taak: mee afnemen, wijnglazen wasschen en opbergen en voor de thee zorgen. Voorts Nini naar bed brengen, die er te acht uur in moest liggen, en dan kon ik naar de kinderkamer gaan om daar tot tien uur alleenspraak met de verstelkast en haren teederen inhoud te hebben.

Nauwelijks ben ik goed gezeten en ijverig bezig met menheers sokken te mazen, of daar komt zonder te kloppen de keukenprinses binnen.

MGR. A.J. BROUWER,
Vicaris-Generaal van het Bisdom Haarlem.

'Juf, mag ik 'n klosje garen?' Een kwartier later 't miniatuurdienstmeisje: 'Juf, mijn naald is gebroken, hebt u geen andere voor me?' Ik dacht: 't is nieuwsgierigheid van die meisjes, maar ze kwamen elken avond; ik vond het vreeselijk onvrij. Mevrouw had mij toch gezegd: 'Op deze kamer kunt u elken avond zitten, niemand stoort u, u bent geheel vrij!'

(*Slot volgt.*)

De hertog d'Ursel, Voorzitter van den Belgischen Senaat.

Op Zondag den 8sten November werd te Stroombeek een gedenkteeken onthuld voor Mgr. Van Aertselaar, deken van Brussel. De hertog d'Ürsel, voorzitter van den Belgischen Senaat, die bij deze gelegenheid een redevoering had gehouden, werd bij het verlaten van het kerkhof door een beroerte getroffen. Acht dagen duurde de strijd tusschen het sterke gestel van den zieke en den onverbiddelijken vijand. Toen rustte het hoofd van een van België's oudste en edelste geslachten op het doodsbed.

EETZAAL VOOR HET DIENSTPERSONEEL IN HET SINT-ELISABETHSGASTHUIS TE ARNHEM.

Marie-Charles-Joseph hertog d'Ursel en van Hoboken, graaf van het H. Roomsche Rijk en van Grobbendonck, prins van Arche en van Charleville, werd den 3[den] Juli 1848 te Brussel geboren. Na zijn rechtsgeleerde studiën aan de katholieke universiteit te Leuven te hebben voltooid, betrad hij de diplomatieke loopbaan, werd aan de Belgische legatie te Rome verbonden en later secretaris der legatie te Parijs. In 1874 maakte hij deel uit van het buitengewone gezantschap naar Den Haag bij gelegenheid van het zilveren regeeringsjubilé van koning Willem III.

In 1878 verliet hij de diplomatie, werd burgemeester en lid van de Provinciale Staten van Antwerpen, en zag zich in 1885 benoemd tot den moeilijken post van gouverneur van Henegouwen, waar het volgende jaar de geweldige werkstakingen uitbraken, die een oogenblik België tot revolutie en anarchie dreigden te voeren.

Gedurende de vier jaren, die hij aan het hoofd der provincie Henegouwen doorbracht, werd hij met twee buitengewone zendingen belast: in 1885 naar Madrid bij de begrafenis van koning Alfons XII en in 1888 naar Rome bij gelegenheid van het gouden priesterjubilé van Paus Leo XIII.

In 1889 werd de hertog d'Ursel, bij de schepping van dat lichaam, tot voorzitter van den Oppersten Arbeidsraad en tevens tot senator benoemd, in welke laatste hoedanigheid hij een levendig aandeel nam aan de Grondwetsherziening.

DE HERTOG D'URSEL,
Voorzitter van den Belgischen Senaat, † 15 November 1903.

Bij het aftreden van baron 't Kint de Roodenbeke in 1899 volgde hij dezen als voorzitter van den Senaat op en zag zich ieder jaar in dit hooge ambt bevestigd, het laatst enkele dagen voor zijn dood.

De hertog d'Ursel was grootofficier van de Leopoldsorde, grootkruis der orde van Karel III van Spanje, van de Piusorde, van de St.-Gregoriusorde, van het Legioen van Eer, ridder van den Nederlandschen Leeuw.

De hertogstitel, die in België zeer zeldzaam is, werd in 1716 aan het hoofd van het geslacht verleend. Te voren, in 1638, had dit geslacht reeds den titel van graaf van het H. Roomsche Rijk ontvangen van keizer Ferdinand III van Oostenrijk.

De hertog d'Ursel, die gehuwd was met een zuster van graaf De Mun, den beroemden katholieken Franschen afgevaardigde en *Académicien*, laat vier kinderen na, van welke een dochter, gravin Pauline, het religieuze kleed heeft aangenomen.

ONTMOETING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. PRIEM.

De groote Frans.

Aan de Pruisisch-Saksische grens ligt een vriendelijk dal, waar sedert onheuglijke tijden een molen staat. Het oude gebouw, met het met mos begroeide strooien dak, verheft zich te midden van een opening in het woud, door honderdjarige, knoestige eiken overschaduwd. Dat is de grensmolen, het laatste huis op Saksisch grondgebied - geen duizend schreden verder stroomt de Molenbeek over de Pruisische grens - en in dit eenzame woudhuis woonden sedert onheuglijke tijden de 'grensmolenaars'. Daar leefde en werkte in het midden der vorige eeuw ook de beroemdste van zijn geslacht, de groote Frans.

Uren ver in den omtrek strekten zich groote wouden uit, waarin men slechts hier en daar eenige hofsteden en een paar kasteeltjes vond. Ook een oud jachtslot, dat den keurvorsten van Brandenburg toebehoorde, stond geen uur van de grens. Van tijd tot tijd kwamen dezen eenige weken daar doorbrengen, om zich in het jachtvermaak te vermeien. Maar sinds zij de Pruisische koningskroon droegen, kwam niemand het eenzame slot bezoeken. Opeens verbreidde zich echter de tijding onder de woudbewoners, dat koning Frederik Wilhelm I binnenkort uit zijn residentie zou komen, om in zijn bosschen een drijfjacht te houden. Dit was iets ongewoons voor de eenvoudige menschen, die jarenlang niets hoorden en zagen dan het eentonige der wouden en velden. Alleen heel oude menschen wisten nog te verhalen, hoe schitterend het vroeger bij dergelijke bezoeken op het kasteel toeging.

Intusschen vertelden de bewoners van het gehucht, waarin het kasteel lag, die veel in den grensmolen kwamen, hoe men in het jachtslot alles schoonmaakte en opsierde en hoe de oude kasteelbewaker een nieuwen rok met gouden en zilveren tressen in de stad besteld had, en op zekeren dag kwam de tijding, dat overmorgen de koning met zijn gevolg zijn intrede zou doen en dat reeds eenige dienaren en jagers waren aangekomen. Dien dag werd de groote Frans, de flinkste jongen wijd en zijd, bij zijn vader in de kamer geroepen. De oude man zat in den gemakkelijken leunstoel en sprak den jongen als volgt aan:

'Zooals ik hoor, is het thans zeker, dat de koning van Pruisen overmorgen op zijn jachtslot komt. Nu wilde ik je zeggen, Frans, dat gij, zoolang de koning daar vertoeft, het huis niet verlaat, laat staan op Pruisisch grondgebied komt. En ik wil je de reden van dit verbod noemen. Gij weet, hoe dol de koning op "groote kerels" is, die hij allen bij zijn lijfwacht inlijft. Indien nu hij of een van zijn gevolg jou in het oog krijgt, zoudt gij zeker naar Berlijn moeten, of je wilde of niet. Dus, gij blijft zoo lang thuis - hebt gij mij begrepen?'

'Maar, vader, ik ben geen Pruis, ik ben een Sakser, en de koning heeft dus geen recht op mij! Het zou toch....'

'Sakser of Pruis is den koning hetzelfde. Ik zeg je, gij blijft thuis. De koning maakt formeel jacht op zulke groote kerels als gij zijt en zelfs niet eens in het buitenland zijn zij voor hem veilig. Onlangs moet hij zelfs uit Holland en Engeland zulke groote kerels gehaald hebben. Gij houdt je den ganschen tijd verborgen, indien gij niet je zelf, je bruid en je ouden vader in het ongeluk wilt storten. Ga thans naar je werk, ik hoor den molen klapperen.'

Dat was een bondig bescheid, welks opvolging echter onzen Frans zeer hard viel. Dagelijks kwamen menschen in den molen en vertelden wonderlijke dingen van de rijke kamerheeren, van de edele dames in fijne kostuums, van de reusachtige huzaren

en rijknechten, jagers, soldaten, paarden met zilveren gebit en mooie pluimveeren, rijtuigen - allemaal heerlijkheden, die de arme Frans alleen van hooren-zeggen kende en niet mocht zien - hij alleen in de geheele streek!

Gelukkig liep eindelijk de jachttijd ten einde. ‘Den volgenden morgen,’ zoo vertelde men, ‘zal de laatste groote drijfjacht worden gehouden en dan keert de koning in den loop der volgende week weer naar de residentie terug.’

‘Goddank!’ zuchtte Frans bij deze tijding, ‘dan zal ik toch eindelijk uit mijn gevangenschap verlost worden!’

De Maandag kwam! Het was de mooiste herfstdag, dien men zich denken kan. Weldra was de zon door den dichten nevel gebroken en nu speelden haar stralen over de wouden en velden. Op dien morgen stond Frans voor den molen en staarde verdrietig voor zich uit. Hij hoorde in de verte het gejoel der drijfjacht: het geschreeuw der drijvers, de vroolijke tonen der jachthorens en nu en dan het losbranden der buksen.

‘Ik moet mij mijn heele leven schamen,’ zei hij kwaad bij zich zelf, ‘indien ik alleen in de geheele streek den koning en zijn lijfwacht niet zie. En wat zij van zijn werven zeggen, is ook overdreven. Ik zou hem wel eens willen zien, die mij van Saksisch grondgebied naar de residentie zou sleepen. Bovendien kan ik het zoo aanleggen, dat zij mij niet zien.... Ja, vader heeft het wel verboden,’ voegde hij er na een poos bij, ‘maar men blijft toch niet z'n leven lang een kind. Ben ik niet twee en twintig jaar en ga ik niet in de week vóór Allerheiligen trouwen? Ben ik niet groot genoeg, om mijn eigen baas te zijn? Ja, te groot, dat is mijn ongeluk!’

Het klokje riep hem in den molen; daar was werk genoeg en onder den arbeid had Frans zijn bekoring vergeten en was zijn kwade luim gezakt. Een paar uren had Frans hard gewerkt, toen er op de deur geklopt werd. Hij deed open en zag een vrouw voor zich staan, die een groote kist op een wagentje vervoerde.

‘Zijt gij daar, Kunigunde? Er zijn nog geen meelzakken te naaien!’

‘Zoo, houden zij nog? Dat doet me plezier! Ik heb de laatste maal bijzonder goed genaaid. Ja, ja, als ik er niet meer zal zijn, wie zal dan de zakken voor je naaien? - Zes mijlen ver kan niemand zoo naaien als ik! Maar,’ voegde zij er vertrouwelijk bij, ‘ik zal het Anna van den “Sleutelwaard” leeren, als zij eenmaal hier in den molen je vrouw is. He, ge hoeft niet rood te worden, Frans, ge hadt geen braver meisje kunnen vinden! - Ik ben eigenlijk niet gekomen, om zakken te halen, ik wilde je iets laten zien. Kijk!’ Zij opende haar kist en nam er een krans van klatergoud uit, die in de zon prachtig fonkelde.

De molenaar zette groote oogen op en keek den krans verbaasd aan.

‘Nu, wat zou dat?’ vroeg hij eindelijk. ‘Moet ik dat ding koopen?’

‘Niet voor je zelf!’ antwoordde Kunigunde lachend, ‘maar voor Anna! Zie je, vanavond na de drijfjacht worden de boeren op het plein voor het kasteel onthaald en dan zal de schout van het gehucht een afscheidsrede houden.’

‘Die oude gek; ik wed, dat hij blijft steken!’ riep Frans.

‘Dat denken de meeste menschen, maar hij wil met alle geweld voor de hooge heeren het woord voeren en hoopt heimelijk zelfs nog drost te worden. En bij die gelegenheid [z]a[l] het mooiste meisje der streek, - en dat is je bruid - den koning een bouquet overhandigen. Natuurlijk wordt ze als een engel gekleed, heelemaal in het wit, - en hoe prachtig zal dan deze gouden kroon haar staan!’

‘Top!’ liep Frans, ‘ik koop den krans en gij moet hem dadelijk naar Anna brengen.’

‘Ei, wilt ge hem niet liever zelf het goede kind brengen? Zij zal er dan dubbel blij mee zijn.’

De molenaar schoof verlegen zijn muts door de met meelstof bepoederde haren en vertelde eindelijk de reden, die hem sedert weken in den eenzamen molen gevangen hield. De koopvrouw hoorde hem met veel meelijden aan en zei toen:

‘Mijn lieve deugd! Mijnheerenmijntijd! en gij hebt van al het heerlijke niets gezien? De koning is maar een gewoon mensch, maar die dames! Ik had niet kunnen denken, dat de Engelen in den hemel zoo gekleed waren. Ik heb zoo lang ik leef nog nooit zoo iets gezien!’

‘Wat gaan mij die dametjes aan, als ik de lijfwacht en die “groote kerels” maar eens kon zien. Zijn ze werkelijk zoo groot, als men zegt? Zijn ze zoo groot als ik, bij voorbeeld?’

‘Zij zijn werkelijk groot, echte reuzen en men wordt al bang, als men hen maar aankijkt. Gij moet komen en zelf de zaken eens bekijken. Vandaag is het avond, vóor de heeren op het kasteel komen, dan kunt gij in de duisternis zonder gevaar den stoet opnemen, en als gij niet al te vooraan gaat staan, kunt gij ook getuige zijn, hoe je bruid met den gouden krans den koning den bouquet aanbiedt.’

Frans had nu te veel aanlokkends gehoord en bezweek voor de bekoring. Kunigunde kreeg den gevraagden prijs en te gelijk de opdracht, Anna te groeten en haar te zeggen, dat hij tegen den avond bij haar zou komen, daar hij haar iets te vertellen had. Verheugd over het goede zaakje, dat zij gedaan had, ging Kunigunde door het woud naar de Pruisische grens.

Na verloop van eenigen tijd trad de vader van Frans in den molen en sloeg glimlachend zijn wakkeren zoon gade, die weer ijverig aan het werk was. Onderzoekend keek hij in de zakken met meel. Hij vond de zemelen een weinig te grof en maande zijn zoon aan, de steenen te scherpen.

‘Ja, vader,’ zei Frans, ‘ik zal ze morgen scherpen.’

‘Dan moet gij vannacht doormalen, want overmorgen wil de Hazelboer zijn meel hebben!’

‘Die kan ook nog wel een dag langer wachten, maar het is goed, alles zal op tijd klaar zijn.’

‘Gij zijt een beetje slecht geluimd wegens het lange huisarrest, hè? - Daar denk ik juist aan, span na het eten het wagentje in, ik wil eens naar het kasteel rijden en den koning van Pruisen van nabij zien. Ik zal ook de oude Martha meenemen! Gij zijt oud genoeg, om alleen op den molen te passen; misschien keer ik terug, misschien overnacht ik in den ‘Sleutel.’

Met deze woorden verliet de oude vader zijn zoon. Hij had wel bemerkt, hoe hevig de nieuwsgierigheid bij den jongen ontbrand was; door hem alleen achter te laten, wilde hij hem dwingen, den laatsten nacht nog in den molen te blijven. Maar Frans moest en zou den koning zien, daar was nu niets meer aan te veranderen.

‘Men zal in die twee uurtjes den molen niet wegdragen,’ zei hij kwaad bij zichzelf, ‘en lang vóor vader thuiskomt, ben ik terug en laat den molen weer klapperen.’

***

Langzaam zonk de zon naar het Westen en verguldde met haar laatste stralen de torens en vensters van het koninklijk jachtslot. Op dezen dag prijkten kasteel en gehucht in feestdos. Van de transen der torens waaiden bonte vlaggen en aan den voet van den heuvel hadden de bewoners onder leiding van hun schout een soort triomfboog opgericht.

Op de aangrenzende weide had men een paar dozijn lange tafels gezet, waar den boeren en boerinnen door den slotbewaarder een feestmaal werd gegeven. Thans naderde ook de schout in vol ornaat; de

lange slippen van den nieuwen, groenen jas sleepten bijna over den grond en de lange pruik gaf hem een eerbiedwaardig voorkomen - zoo was ten minste zijn meening, de boeren echter konden nauwelijks hun lach houden en achter zijn rug werd menige opmerking gemaakt, die, indien hij ze gehoord had, hem in geen goede luim zou hebben gebracht. Zich van zijn waardigheid bewust, ging hij de boeren voorbij zonder hen aan te kijken, en schreed nu op den slotvoogd toe, voor wien hij een diepe buiging maakte.

'Ah, daar is de dorpsschout!' zei deze. 'Ben je wel vast in je rede? Zult gij voor Zijne Majesteit niet blijven steken?'

'Wij hopen van niet. Wij hebben ze goed van buiten geleerd en als wij de oogen sluiten, dat ons de aanblik des konings niet verwart, dan zullen we het er goed afbrengen.'

Zoo sprak de schout, maar in zijn binnenste was hij toch niet zoo gerust. De redevoering lag hem als een steen op de borst en zich het gewichtige moment wel bewust, bekroop hem dat gevoel van onrust, dat gewoonlijk groote oogenblikken voorafgaat. In zijn opgewondenheid had hij duizenden dingen te schikken en te bevelen; hij liep heen en weer, dat de haarbos op zijn hoofd danste. Plotseling viel hem in, dat de overhandiging van den bouquet nog eenmaal moest geprobeerd worden en toen hij tot de ontdekking kwam, dat Anna van den 'Sleutelwaard' nog niet present was, verloor hij er bijna zijn hoofd onder. Aanstonds moest een boer naar de een kwartier verwijderd gelegen herberg loopen, om het meisje te gaan halen.

De bruid van Frans zou reeds lang op het feestterrein verschenen zijn, indien zij niet, tengevolge van de boodschap van Kunigunde, op haar verloofde gewacht had. Eindelijk, toen de schemering was ingevallen en het meisje, het lange wachten moede, juist naar het kasteel wilde gaan, kwam Frans. Hij werd niet erg vriendelijk ontvangen.

'Gij daar! Je vader, die in de andere kamer zit, zei, dat gij niet zoudt komen, want als de Pruisen je zien, zijt gij verloren!'

'Maar die zullen mij niet zien! Wees stil, pas op, dat vader niet merkt, dat ik hier ben, hij zou maar opspelen, als hij het wist!'

'Hij heeft je dus verboden, hier te komen! En gij hebt het toch gedaan! Dat is nog al mooi van jou!'

Verbluft keek de groote Frans zijn bruid in de heldere oogen.

'Nou, wees niet boos op mij, Anna; om jou ben ik hier gekomen!'

'Dan kunt gij weer terstond rechtsomkeert maken; gij hebt me nu gezien!'

'Ik moet je echter zien, als gij den koning den bouquet overreikt, en ook de groote kerels der lijfwacht wil ik zien!'

'Daar hebben wij het! Dit is de reden, die je hier doet komen! Gij moet naast die berenmutsen gaan staan en laten zien, dat gij nog een hand grooter zijt dan zij, - zelfs op het gevaar af, onder hen ingelijfd te worden.'

'Wees geen kind, Anna! Ik zal mij niet laten zien. Kijk eens, wat ik voor je heb meegebracht. Zie eens hoe het fonkelt en schittert!'

Dit zeggende, haalde Frans den gouden krans te voorschijn, dien hij in een papier onder zijn jas verborgen had.

'Hebt gij dat voor mij gekocht, Frans!' riep het meisje uit, door den glans verblind. 'Gij zijt toch een goede jongen; maar, ik smeek je, ga toch liever naar huis! - Moeder!' riep zij in de keuken 'moeder, kom toch eens kijken!'

De dikke waardin kwam aangewaggeld, en nu was het één roep van bewondering. Frans ging nu heen. Zijn bruid riep hem nog na: ‘Frans, niet waar, gij gaat naar huis?’

‘Zeker, vanavond nog.’

‘Neen, dadelijk!’

‘Wees maar niet bang, Anna, geen mensch zal mij zien!’

De jongeman liep onbemerkt door de achterdeur naar het nabijzijnd woud.

Weinige minuten later kwam de bode van den schout en alles trok nu op naar het jachtslot. De oude molenaar reed in zijn open wagentje en hield bij den heuvel dicht bij het kasteel stil. De avond was ingevallen, maar groote vuren van rijshout verlichtten het terrein en de bonte groepen van menschen. Thans kwamen karren vol geschoten wild: herten, reeën en tallooze hazen. Tromgeroffel weerklonk en aanstonds daarop kwamen de grenadiers, gevolgd door de livrei-bedienden. En plotseling weerklonk de roep: ‘Zij komen, zij komen!’

Inderdaad naderde de stoet. Spoedig zag men hen tusschen de boomen te voorschijn treden, de bonte jagers, die vroolijk op hun horens bliezen, achter hen reed de koning, omringd door cavaleristen, en het slot vormde een bonte menigte jagers, huzaren en bedienden. Zoo naderde de stoet den triomfboog, waaronder de schout met het in het wit gekleede meisje stond. Het angstzweet parelde den man op het voorhoofd, toen hij al die hooge heeren zag aankomen.

De slotvoogd had den koning meegedeeld, dat de woudbewoners hem wenschten te begroeten, en, goed geluimd als hij dien avond was, had hij lachend de toestemming gegeven, den komisch toegetakelden schout aan te hooren. ‘Alleen moet de man het niet wagen, een al te lang sermoen te houden,’ had de koning er lachend bijgevoegd. De stoet hield dus halt en het gevolg ruiterij vormde een kring om den koning. Met deftigen stap en onder tallooze buigingen en strijkages naderde de schout met het in het wit gekleede meisje den koning. Hij ging vlak voor den kop van het paard staan, maar nauwelijks had hij de eerste woorden der toespraak met bevende lippen en knikkende knieën uitgesproken, of de koning onderbrak hem reeds met de bemerking:

‘Wil hij een toespraak tot het paard houden? Kan hij niet rechts van ons gaan staan, als de rede ons geldt?’

Na deze woorden was waarlijk het gegichel der omstanders niet noodig geweest, om den schout geheel de kluts te doen kwijt raken, toch maakte hij vlak voor het paard een zeer diepe buiging, dat het dier er van verschrikte, en trad aan de zijde des konings - maar aan de linker.

‘Is dat onze rechterzijde? Weet de mensch niet wat rechts en links is, en die is hier schout in het dorp?’ riep hem lachend de koning toe.

Thans was de arme man geheel en al de kluts kwijt. Driemaal begon hij, toen hij eindelijk rechts van den koning stond, zijn toespraak en driemaal bleef hij in den eersten zin steken. De pauze werd steeds pijnlijker en reeds stond de koning op het punt, op zijn gewone grove wijze tegen den schout uit te vallen - toen de waard uit den ‘Sleutel’, die vlak in de nabijheid stond, de eer van het dorp redde en met weinige woorden den koning welkom heette en een ‘hoch’ op hem uitbracht. Met luid gejubel stemden de boeren hiermee in, en alles scheen goed te zullen afloopen, toen een onvoorzien geval het feest op ernstige wijze stoorde.

De schout had in de nabijheid van den heuvel eenige kleine mortieren opgesteld en zijn knechten bevolen, die los te branden, als zijn rede ten einde zou zijn. Vlak bij de mortieren stond de molenaar met zijn wagentje, en men had vergeten, den ouden man te waarschuwen. Reeds te voren was zijn paard onrustig geworden door het horengeschal en de roode fakkels; hij had daarom een jongen verzocht, het dier

bij den toom vast te houden. Nauwelijks was de toespraak ten einde, toen het eerste schot losbrandde, op een afstand van tien schreden, en toen de plotselinge vuurstraal het paard de oogen verblindde, sloeg het met de voorpooten in de lucht, rukte zich van den wagen los en stormde op de dichte menigte in. Schreeuwend weken de menschen voor het wilde dier terug, dat in weinige sprongen de plaats bereikte, waar zoo juist Anna den koning den bouquet aanbood. Het paard van dezen steigerde en wilde eveneens een zijsprong maken. Dat alles had veel sneller plaats dan men het kan vertellen, en het volgend oogenblik moest getuige van een ongeluk zijn, indien de schuwe dieren niet werden tegengehouden.

Maar op het hachelijke oogenblik, waarop het paard van den koning den gevaarlijken zijsprong wilde doen, verscheen een reusachtige gestalte tusschen beide dieren en bracht met zekeren greep en ijzeren vuist deze tot staan. Eenige minuten later was de koning ook door zijn dienaren omringd, aan wie de onbekende paardentemmer het ros des konings overgaf. Hij zelf wilde het andere paard snel wegvoeren, toen de koning, die intusschen weer zijn tegenwoordigheid van geest had teruggekregen, den man een luid ‘halt’ toeriep.

Het was niemand anders dan de groote Frans. Ondanks het verzoek van zijn bruid was hij in de nabijheid geslopen, beschouwde met hartelust den koning, zijn reusachtige berenmutsen en zijn bont gevolg, en wilde nu onbemerkt het feestterein verlaten, toen hij plotseling zag, dat het paard van zijn vader schuw werd en juist op zijn bruid en den koning losstormde. Toen sprong hij, aan niets meer denkend, uit zijn schuilplaats te voorschijn en kwam nog juist op tijd, om een ongeluk te voorkomen.

(*Slot volgt.*)

Het huisgezin van Jan Steen.
(Soo de ouden songen, soo pypen de jonghen.)
Naar de schilderij van Jan Steen.

Het is nu juist geen lofspraak, wanneer het over een huishouden luidt, dat het er ‘het huishouden van Jan Steen’ lijkt. Men denkt daarbij aan een bandeloos gezin in wanordelijke omgeving.

Of 't er zóó bij den schilder Jan Steen zal hebben uitgezien? De volksoverlevering zegt ja; ze noemt onzen Jan een onverbeterlijken lichtmis, een uienbaas, een doeniet en een doorbrenger, een plaag voor zijn vrouw en een schande voor zijn kinderen. Zijn guitenstreken zijn beroemd, of berucht, zoo men wil, en nog heden ten dage wordt een welgeslaagde grap als ‘een stukje van Jan Steen’ gequalificeerd.

Wat er waars, wat overdrevens is van de traditioneele Steen-histories valt niet met zekerheid uit te maken; wel, dat sommige levensbeschrijvers al te gul zijn geweest met het boekstaven van staaltjes van Steen's lichtmisserij en met de waarheid, ten koste van goedkoope populariteit, wel wat luchtig de hand hebben gelicht. Want hoe zou een man, in toestand van bijna doorloopende dronkenschap, de juistgeteekende en harmonisch gekleurde dingen hebben kunnen maken, de geestige satyren op het leven van zijn dag hebben kunnen bedenken, die zijn plaats rechtvaardigen zoowel onder de prachtigste kleurenzieners als onder de echtste en welsprekendste humoristen der wereld?

Steen was geen druiloor, die het hoofd hangen liet als materieele onspoed hem trof; hij nam het leven van den vroolijken kant, als de meesten zijner kunstgezellen; hij vond het heerlijk en interessant, en 't aankijken waard, hoe het zich ook vertoonde.

Zeker, 't was óók en vooral om veel en hartelijk mee te lachen, den spot te steken, en Steen deed het; zijn altoosgulle, echt-Hollandsche, gezonde lach werkt opwekkend, zijn spot is geestig steeds;

maar zijn geestigheden hebben onze oude Hollanders vermaakt, en passen niet in het geparfumeerd salonnetje eener hedendaagsche nuf. Zijn gezin was nu juist geen type van Calvijnsche stijfheid, maar vader Vondel had zich niet misplaatst gevoeld, als hij zich bijwijlen eens in den goedlachschen familiekring ware komen verpoozen van zijn ernstigen arbeid en ongetwijfeld in den geletterden schilder een oprecht bewonderaar zijner verzen gevonden.

Daar zit onze Jan aan tafel, vroolijk en welgedaan, den roemer Rijnschen wijn voor zich, de Gouwenaar in den mond. De slappe hoed hangt hem achter op 't hoofd, de haren zwieren langs 't gelaat: een kerngezonde zeventiend'eeuwer; en aan zijn linkerzij zit z'n Grietje, de mooie dochter van meester Jan van Goyen, op wie Steen verliefde, toen hij leerling bij haar vader was; grootvader en grootmoeder Steen, een drietal kinderen en nog een paar huisgenooten volmaken het gezelschap. 't Gaat er lustigjes toe bij wijn, muziek en gezang; maar 't is een goed-rond Hollandsche vroolijkheid, die past bij een feestelijken dronk, geen uitgelatenheid of ongeoorloofde losbandigheid. Moge onze Jan buiten de deur, waar hij in de taveernen en op de markten zijn typen zoekt, al eens een pintje te veel drinken en wat al te luidruchtig worden, thuis is hij huisvader, die zijn vreugde in zijn gezin vindt.

TRAP IN HET SINT-ELISABETHSGASTHUIS TE ARNHEM.

Vader en moeder - maar neen, kijk nu eerst nog eens even dat vrouwtje aan, wier montere, edel-besneden kopje met de zachtkrullende, blonde haren om 't voorhoofd zoo vroolijk uit den witten hoofddoek komt uitkijken; men zou 't haar niet aanzeggen, dat ze de moeder is van den kloekgebouwden fluitblazer, die tot groot genoegen van het gezelschap, zijn kunst ververtoont. Wat zijn de handjes, die de pijp stoppen, fijn-gevormd en blank, wat kleuren bij haar helder gezichtje en blauwe oogen het blauw-fluweelen met wit bont omzette jak en de lichten blauw-zijden rok eronder, uitstekend; wat straalt dat gansche wezen van zachtzinnig welbehagen in de kunst van den knaap! De jongen gelijkt zijn vader als twee druppels water, fiksch uit de kluiten voor zijn twaalf jaren; vader zal van zijn Thaddeüs een schilder maken, dàt heeft hij zichzelf vast beloofd; en Betje, 't tweejarig meisje, dat op grootmoeders knie lustig op de maat van het fluitliedeke danst, is de lieveling van grootje, wier naamgenoot ze is en van wie ze zeker de zilveren rinkelbel gekregen heeft, die ze in 't handje houdt, want grootvader Steen, die bij den schoorsteen, met z'n bril op den neus, te zingen staat, zit er warmpjes in; 't oude paar is dikwijls te gast bij den

getrouwden zoon, gelijk valt op te maken uit de vele schilderijen, waarop het, te midden van Jan's huisgezin, is afgebeeld.

Op 't oogenblik zijn er een elftal menschen bij elkaar; een jolige tante zit aan Jan's rechterzij, een paar staat, meer naar achter, in gesprek, waar een doedelzakblazer de tonen van gezang en fluit op zijn instrument begeleidt, een zusje houdt achter broers rug poesje gevangen, wier goedige speelkameraad, de wit-en-bruin gevlekte huishond, aandachtig schijnt toe te luisteren of 't moment haast komt, waarop hij zijn stemgeluid gevoeglijk aan dat der musiceerenden paren kan.

Velen onzer lezers zullen deze fraaie schilderij op het Mauritshuis gezien hebben en zich herinneren, hoe karakteristiek van stand en gelaatsuitdrukking de figuren zijn, hoe harmonisch en voornaam het gedempte kleur-geheel van dit werk is.

Daar is de grootmoeder in haar geligrooden rok, met het dof-bleeke blauw van het voorschoot en het jak van zijdig olijfgroen, witte muts en halskraag; de fluitist in zijn grijs fluweelen gewaad met witschemerend linnen even ertusschendoor; dan de prachtig blauw-zijden rok van de vrouw des huizes, met het dieper fluweelblauw van 't jak er overheen, den weekwitten boord tegen de fijne huidkleur; de mooi harmonieerende donkere kleedij der mannen en het dof-groen plooiend bedsteegordijn; en heel vooraan het kindje in zacht-geel brokaat, met teer licht-blauw en helder-groen gegarneerd; daar is vooral het magnifieke stilleven uit groenige en mat-zilveren tinten opgebouwd; groene druiven, donkerder groene wijnbokaal, tinnen bord op wit tafellaken, een kunststukje apart, en toch onafscheidelijk van en heerlijk meekleurend in het geheel. Let nu nog op de koperen pannen, de vijzel en de vuurtest op den grond en bedenk dan, met diepe bewondering, wat onverbeterlijke stillevenschilders die oude Hollanders, óók als ze figuurschilder heetten, toch waren; hoe ze aan de eenvoudige gebruiksdingen uit hun dagen een oogenlust hadden, welks innigheid ons nu nog verblijdt in hun voortreffelijke werken.

Liever dan den losbandigen dronkaard, welken eenzijdige levensbeschrijvingen ons verachten leeren, zien we in Jan Steen den onvermoeiden werker, wiens ongeveer vijfhonderd schilderijen verspreid zijn over de verschillende Europeesche verzamelingen; den geestigen humorist, den altijd goedgeluimden huisvader, die het leven liefhad met, als àllerliefst daarin, zijn eigen gezin, te midden waarvan hij, na het werk, zijn vreugde vond.

‘Soo de ouden songen, soo pypen de jonghen’ heeft de humoristische man zijn werk genoemd, (de oude grootvader zingt, de kleinzoon pypt); dezen titel zette hij op een aan den schoorsteenrand bevestigd papier; gewoonlijk noemt men het met den naam, die hierboven staat.

Bij de Platen.

Een ontmoeting. -

‘Dag, mijnheer pastoor!’ roepen al de heldere keeltjes te gelijk en het is een wedstrijd onder 't lieve volkje, wie den eerwaardigen kindervriend het eerst een hand geven en een paar beleefde blije woordjes met hem babbelen zal. Voor den priester is de ontmoeting een bijna dagelijksch feest: hij noemt zijn kleintjes allen bij hun voornaam, hij weet, wie de knapste, wie de ondeugendste, wie de grappigste is; zij vertellen hem alles, voor hem hebben zij geen geheim, zij zien hem zoo graag in zijn eenvoudig, vaderlijk gelaat met die oogen zonnig en blij als van kinderen. O! als hij er een even apart nam om een goedmoedig bestraffend woord te spreken, zoo het noodig was, -

ze zou opbiechten, zoo eerlijk en oprecht, alsof ze in den biechtstoel zat. 't Is of de kinderen zich bewust zijn, dat, zóó als mijnheer pastoor hen doet, de Goddelijke Kindervriend de kleinen moet hebben aangezien, zóó zacht en liefdevol, toen Hij tot de leerlingen zei: ‘Laat de kleinen tot Mij komen.’

HET HUISGEZIN VAN JAN STEEN.
Mauritshuis Den Haag.
Katholieke Illustratie 1903. No. 49.
Kunstblad No. 19.
(Soo de ouden songen, soo pypen de jonghen.)
Naar de schilderij van JAN STEEN.

[Nummer 50]

Het prinsje.
Naar de schilderij van Velasquez.

Zoo ooit een koningskind koninklijk geconterfeit werd, dan zeker don Balthazar Carlos, infant van Spanje. Want vorstelijker portretten dan die van koning Philips IV's hofschilder en gunsteling don Diëgo Rodriguez de Silva Velasquez weet de kunsthistoricus niet te wijzen, en trotscher dan dat der Habsburgers heerschte er geen vorstengeslacht.

Mauritshuis, Den Haag.
HET PRINSJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN VELASQUEZ.

Maar in de kinderlijke majesteit van dezen elfjarigen koningsknaap is niets terugstootends, al duidt de fiere kalmte van zijn houding op bewustheid van hoogen rang en

roeping. Wel weten de groote, donkere kinderoogen onder 't effen voorhoofd reeds van bevelen en ligt er beslistheid in de strakgesloten lippen, die, met de bovenmatig ontwikkelde kin het familietype van zijn geslacht vertoonen, wel houdt de gepantserde rechter streng den commandeursstaf en steunt de linker, los en gracelijk, zooals een volmaakt cavalier voegt, op het degengevest, maar de zacht glanzende lokken omgeven zoo mild dat bleeke kindergezicht, er is zooveel argelooze openheid in den blik dier blijdschaplooze oogen, zoo sierlijk heft de welgemaakte knaap den blanken hals met het prinselijke hoofdje uit den wit-kanten kraag, dat de eerbied voor zijn jeugdige majesteit tot deernis verteedert bij 't herdenken van zijn vroegen dood.

Want was hij niet de hoop zijns vaders en de trots van zijn volk, Philips' eenige zoon? Riep niet de koninklijke vader telkenmale zijn geliefden hofschilder tot zich om dat kind zijner vreugde door diens genie te vereeuwigen?

Drie jaren telt het blonde prinsje, als Velasquez voor de eerste maal de opdracht ontvangt het te conterfeiten, een vorstelijk kind reeds in zijn zilverglanzend zijden jurkje, den degen opzijde, den bevelhebbersstaf in 't kleine vuistje geklemd. En wederom schildert hij het knaapje, nu met een hofnar naast zich, die 't met zijn rinkelend schelletje bezighoudt.

Nogmaals drie jaren later - en de wereld bezit het onvergelijkelijke ruiterbeeld van den jongen prins, 't schoonste, dat Velasquez schilderde: den zevenjarige op zijn Andalusische ponny, hoog en koninklijk beheerschend het steigerende dier, de vreezelooze oogen trotsch en donker blikkend uit het strakke gezichtje; weer draagt hij de rozeroode veldheerssjerp, den staf in de hand: een kleine heerscher, ernstig en fier.

Voor de eerste maal is de jonge prins ter jacht geweest; Velasquez portretteert hem met de jachthonden aan zijn voeten, 't geweer in de hand. Elf jaren - 't portret uit het Mauritshuis. Weer de rood-zijden, rijkbewerkte sjerp, den heerschersstaf, het zwaard aan de heup. 't Is nog het zachte, matte kindergezicht, bleek en kwijnend, kwaadsappige vrucht van een gedegenereerd geslacht, van roemruchte tradities de weerloos-stervende grandézza, laatste bleek-pralende bloem eener reeds welkende plant; maar hoe edel in haar broosheid, hoe teer in haar schoonen dood!

Nog éénmaal zal Velasquez den infant afbeelden: in zwart gewaad een ernstigen, slanken koningszoon, Spanje's prachtigen prins van vijftien jaren. Een jaar later neemt zijn vader, de koning, hem mee naar Saragossa, om er de hulde der rijksgrooten te ontvangen; ter herinnering aan dit feit laat hij Velasquez' schoonzoon een gezicht op de stad schilderen en de erfprins zelf wijst het punt aan, vanwaaruit hij zal worden afgebeeld.

Weer een jaar is voorbij - verloren de hoop van een vorstenhuis, de vreugde van een volk! Op zijn praalleger ligt de schoone prins, roerloos, dood. Zijn Duitsche bruid, blond kind van twaalf jaren, wordt zes maanden later de verloofde des vaders; nog drie jaar, en Maria Anna is Spanje's jonge koningin.

Mijn eerste betrekking.
Een stukje autobiographie,
door Anna.
(*Slot.*)

Den tweeden avond kwam het keukenmeisje weêr. ‘Juf, hebt u geen velletje postpapier? Ik mag 't niet gaan halen van mevrouw.’ Dan het miniatuurmeisje. ‘Juf, mijn zwarte wol is op en wilt u dien steek eens voor me oprapen, als mevrouw 't ziet, trekt ze de heele kous uit. O! 't is zoo'n spook!’

Ik deed het voor 't meisje, maar dat Juf zeggen vond ik verschrikkelijk van die twee. Enfin, ik vergaf 't haar, zij voelden ook niet, dat ik er iets minachtends in vond, bovendien, ze hadden 't van mijnheer gehoord. Eindelijk komt ook mevrouw bij me, maar niet om een draadje of naald of zoo iets.

‘Gut, juffrouw, de gordijnen dicht? Dat wil ik niet, ze gaan heelemaal uit de plooien!’

‘Maar van den overkant zien ze hier in, mevrouw.’

‘Doet u dan iets, dat niet gezien mag worden?’

‘Ik wil vrij zijn op deze kamer, mevrouw.’

‘U moogt die gordijnen voortaan niet meer dichtdoen, juffrouw, hoort u 't?’

‘Laat eens zien, hoe maast u? Hm, ik kan 't beter.’

Maar toen ineens heel vriendelijk, als had ze eenigen spijt van haar bittere gezegden: ‘Zeg, juffrouw, u hebt mooi haar en mooie oogen, daar moet u mee werken.’

Ik begreep niet duidelijk, wat mevrouw hier nu wel precies meê bedoelde, maar 't gezegde vond ik stuitend en ik geloof hardop ‘bah’ gezegd te hebben.

***

Daar kwam een dag, dat ik met Nini een paar boodschappen moest doen. Ik was er toen bijna een week. Vlug deed ik mijn commissies om zooveel tijd er af te nemen, dat ik twee bezoeken kon afleggen bij kennissen van mijn ouders. Dezen ontvingen mij vriendelijk en boden aan, zooveel ik kon, bij hen te komen. Heerlijke uitkomst! Ik kon dus gezellig op mijn uitgaansavond bij die familie thee gaan drinken. Maar - wat schrikbeeld, over uitgaan had ik in 't geheel niet gesproken en één enkel avondje moest ik toch met iemand anders kunnen praten dan met Nini.

Thuis komend, vertelde Nini dadelijk waar we geweest waren.

‘Juffrouw,’ hoorde ik al van mevrouws lippen, ‘juffrouw, ik duld niet, dat u Ninietje meeneemt naar die menschen, en als dat meisje, (hiermee bedoelde mevrouw de dochter van mevrouw Van der Aa, leerares in de wiskunde aan de H.B.S. voor meisjes) u spreken wil, kan ze na achten op de kinderkamer komen. Zij is de grootste antipathie van mijn man.’

't Kookte in me en ik had moeite om te zeggen: ‘Best, mevrouw.’ Juist had ik heel onderworpen willen vragen om een uitgaansavondje en nu viel het zoo tegen, dat ik er den moed niet toe had. Ik was heusch bang voor haar. Hoe klein ze ook was, ze heerschte zoodanig op haar eigen erf, dat ieder haar ontzag en gehoorzaamde. Zelfs haar Karel zag ik wel eens op zijn lippen bijten en nerveus aan zijn snor draaien. Ik wachtte dus, totdat mevrouw in een betere stemming was, hoewel ik vreesde of ze wel ooit in een goede stemming zou komen. Het kwam dikwijls in mijn gedachten op: mevrouw haat mij inwendig, maar wil 't zoo min mogelijk toonen; doch helaas de vlammen van den haat sloegen toch naar buiten uit en likten en verzengden mijn ziel, mijn karakter. Ik begon al iets van mevrouw over te nemen, althans ik werd jegens haar vijandig gezind, maar ik betoomde mij evenals zij zelf. Op zekeren morgen, dat ik Nini naar school wilde brengen, stond mevrouw in de gang in den meest chiquen peignoir. Met haar fijne vingertjes hield zij een paar bottines vast en

gaf ze mij met het verzoek deze, als Ninietje op school was, even bij den schoenmaker te brengen, die op de markt woonde.

‘Zoo zonder papier er om, mevrouw?’ vroeg ik. - ‘Ja, wat zou dat? U brengt ze maar en vraagt of ze morgen klaar kunnen zijn.’

‘Mevrouw ik ben geen loopmeisje,’ zei ik, ‘ik doe het niet.’ - Mevrouws woede steeg ten top; zij noemde mij brutaal, waarop ik kalm antwoordde: ‘U vergist zich, mevrouw, daarvoor ben ik te goed opgevoed.’

Thuis komend van school, ging ik weer aan mijn gewone drukke bezigheden, ik kon geen minuut verzuimen.

't Is tijd voor de koffie.

‘Juffrouw, de boter is op. Hier hebt u den pot, ga eens even vier pond daarin halen,’ roept mevrouw door het huis.

Wat te doen? Boos opzet van mevrouw, dacht ik, ik zal het nu maar niet weigeren; doch, daar wilde ik mij even kleeden.

‘Toe, juffrouw, gaat u nu gauw, dadelijk is mijnheer thuis. Gaat u maar blootshoofds.’

En daar ging Suze K: een paar straten ver met een grooten boterpot in de hand. Ik had het wel kunnen uithuilen en dacht telkens aan mijn goede mama, die nog zoo zei: ‘Misschien tref je een heel lieve familie, probeer het, Suus.’ Nu Suze was aan het probeeren, maar het vlotte haar slecht. Verbeeld je, dat ik een kennis tegenkom, en, of 't ongeluk het zoo wilde, dicht bij den winkel waar ik moest zijn, komt luitenant Wakkers aan, met wien ik bij mevrouw Van der Aa nog pas zoo gezellig kennis gemaakt had.

Ik had me wel in dien boterpot willen verstoppen.

Ellendig vond ik het. Een heel beleefd saluut kreeg ik van hem. Het pleit, dacht ik, voor zijn karakter, en ik groette ook precies zoo hoffelijk, alsof ik keurig getoiletteerd door L's straten liep, dien boterpot geheel negeerende.

Toen ik thuiskwam, lag mijnheer in een fauteuil en zei:

‘Juf, beleg eens mijn boterhammetjes, ik ben zoo gewend bediend te worden.’

Hè, hoe fatterig, dacht ik, maar ik belegde menheers boterhammetjes zoo smakelijk mogelijk, en verrichtte mijn werk volgens mijn beste weten. Ik moest altijd nog om een uitgaansavondje vragen en vond daar 't oogenblik wel geschikt voor.

Ik vroeg dus aan mevrouw, wanneer ik uit mocht.

‘Wat een vraag, juffrouw! U gaat viermaal per dag uit om het kind naar school te brengen en te halen. U gaat genoeg uit, een avondje hebt u niet noodig.’

‘Maar, mevrouw, de meid heeft nog wel een avondje,’ opperde ik.

‘O, wilt u zich met de meid gelijk stellen?’

Ik antwoordde maar niet daarop, ik vond het te hatelijk. Vreemd: mijnheer trad tusschenbeide en nam tot ergernis van mevrouw, voor mij den handschoen op. Er werd besloten, dat ik elken Donderdagavond van 8-10 uur uit mocht. Lang vond ik 't niet, maar mevrouw betoogde, dat ik, om een goed voorbeeld te geven aan de keukenmeid, nà haar moest uitgaan en vóór haar weer thuis moest zijn.

Op die avonden moest dan het miniatuurtje thuis blijven. Wat een zaligheid! Ik mocht uit, en ik genoot er ook van. De families, waar ik kwam, waren zoo allerliefst, dat die uurtjes mij maar minuten toeschenen. Telkens als ik echter thuis kwam, vroeg mevrouw mij:

‘Wat heb je gehad? Wie waren er? Waarover heb je gesproken?’

Ik vond het onbescheiden en moest meestal maar wat verzinnen. Dikwijls toch hadden we pret, als ik alle dwaze dingen van mevrouw vertelde. Wij gierden 't soms

uit, want als ik bij anderen was en mijn ondergeschiktheid niet voelde, vond ik alles zelf heel grappig en was al nieuwsgierig, wat al raars de volgende dag weer brengen zou. 't Stond al bij mij vast: òf mevrouw was niet normaal, òf ze had geen nobel karakter, 't Laatste geloofde ik het liefst.

Den dag na de schoenenkwestie deed

zich alweer iets merkwaardigs voor. Ik vroeg of ik eens een bad kon nemen.

'Een bad nemen, juffrouw? een bad nemen?'

'Ja, mevrouw.'

'Mijn hemel, wie neemt er een bad?'

'Wel, mevrouw, u, mijnheer, Nini!....'

'O, natuurlijk, dat is waar ook; maar u kunt geen bad nemen. Ik neem het 's Maandags, mijnheer Dinsdags, Nini 's Woensdags en ik weer Donderdags en zoo gaat het door, alleen Zondags niet.'

'Dan wil ik Zondags wel een bad nemen.'

'U Zondags? Neen, u neemt het voetenkuipje, zoo dikwijls u wilt. Een bad, een bad,' zegt mevrouw nog binnensmonds. Opeens draait mevrouw zich echter om. 'Hebt u thuis een badkamer?'

'Ja, mevrouw.'

'Mét verwarmingstoestel?'

'Ja, mevrouw.'

'Net als wij hebben?'

'Ja, mevrouw.'

'U kunt 's Zondagsmorgens om zes uur een bad nemen.'

'Best, mevrouw.'

Ik kon nu dus uitgaan en mocht me baden. Groote vorderingen begon ik te maken.

Op een morgen zie ik de bottines weer in de gang staan, doch nu met een courant om elken schoen, en zoodanig ingepakt, dat de neuzen er heel brutaal uitstaken, als wilden zij zeggen, wij moeten zien wat er met ons gebeurt.

Daar komt mevrouw aantrippelen. Karel achter haar aan. Vriendelijk ziet hij er niet uit. 't Schijnt, dat mevrouw hem iets onprettigs heeft verzocht; ik hoorde ten minste zoo iets van 'dank je wel, ik doe 't niet.'

'Kom, Nini, zeg pa en ma goeden dag, 't is tijd voor school,' zei ik.

'O! juffrouw, kijkt u eens, hier zijn de bottines, er zit nu een courant om.'

Mevrouw geeft ze echter niet beide aan mij, maar duwt er eerst een in Karels arm en daarna krijg ik er een.

'Ziezoo, u weet de boodschap, juffrouw, zoo gauw mogelijk moeten ze klaar zijn.... Menheer draagt er ook een, ziet u wel?'

Ik zag het, en ook hoe woedend mijnheer keek, tot dat eensklaps de bottine met haar brutalen neus kennis maakte met de mooi geverfde deur, waardoor mevrouw verdwenen was, en mijnheer in een oogwenk de straat opvloog. Ik nam 't voorwerp van mijnheers boosheid op en bracht ze bij den schoenmaker.

Mevrouw wilde mij bepaald een lesje geven, dacht ik, in nederig zijn; heel handig vond ik het echter niet. Eenige dagen later ving ik aan tafel zóóveel van het Italiaansch gesprek op, dat ik begreep, dat er een logé verwacht werd en wel een neef van mevrouw.

Mijnheer kwam, een echte dandy. Voorstellen van mij was niet noodig. Maar wat was me dat een tijd; ik werd als het ware gesard en geplaagd op alle mogelijke manieren. Het leek mij toe of 't afspraak was van mevrouw en den neef, dat ze zich met mij eens wilden amuseeren dien tijd.

De onmogelijkste dingen werden mij opgedragen, dan was het: 'Juffie, trek mijn laarzen eens uit. Toe, borstel mijn jas eens af. Haal mijn demi eens van boven. Knoop mijn schoenen eens dicht.' Toen ik dat niet zoo heel vlug deed, was het: 'Kom,

schatje, ik vind het zoo'n heerlijk gezicht, een vrouw geknield voor me te zien, want je knietje zal je er voor moeten buigen.'

Zoo commandeerde mij de neef, en daar mevrouw altijd als een verliefd meisje met hem uitging, was het met haar hetzelfde. Drie-, viermaal trap op, trap af om alles voor de promenade te halen. Ik was dood op, als ze de deur uit waren, en ik werd zoo zenuwachtig, dat het me verkwikte nu en dan eens flink te huilen, maar ik liet niets merken. Ik vond er nu mijn grootheid in niet veel tegen te zeggen; ik achtte mij in mijn nederigen staat veel hooger dan die vrouw, die zich in haar mooie advertentie onder deftige lui rekende. 't Eenige voordeel, dat mij door den neef te beurt viel, was, dat ik weer aan tafel één glaasje wijn kreeg. Het had in het begin maar een week geduurd, nu en dan vergat mijnheer mij in te schenken en eindelijk was mijn glas geheel van tafel verdwenen, totdat met neefs komst ik drie weken lang weer het voorrecht genoot.

Maar nu het kind. - 's Morgens kwam Nini altijd precies te acht uur aan 't ontbijt. Na de gewone morgenbegroeting, vroeg mevrouw dan met haar liefste stem:

'Nientje, je bent zeker wel zeven keer gewreven?'

'Neen, ma, precies tien keer.'

Ik deed 't somwijlen wel een keer of twaalf; ik wist, dat het kind 't oververtelde en ook, dat ze niet loog. Maar wat een werk, 't wasschen en aankleeden van Nini: knijpen, trappen, tong uitsteken en al zulke onhebbelijkheden werden door haar verricht. Wat moest ik doen? Maar verdragen, dacht ik, doch wanhopig was ik soms wel, als ik zóó getergd werd. Ik verbeeldde mij dikwijls, dat zij uit zichzelf niet zoo kon zijn. Het kind moest opzettelijk opgestookt wezen, maar door wien? De meiden deden 't niet, die waren heel aardig voor me. Haar eigen moeder dan? Ik vond mij zelf slecht bij die gedachte. Na zoo'n waschscène riep mevrouw mij eens, met een hooge, nijdige stem bij zich:

'Juffrouw, u deugt niet voor kinderjuffrouw, u voedt 't kind niet op. Zij is niets verbeterd sedert uw komst; neen, meer nog, zij is brutaal geworden. Dat zijn de vruchten van uwen arbeid.'

'Hebt u nog iets, mevrouw?'

'Neen.'

'Nu, dan wil ik u zeggen, dat ik over veertien dagen vertrek.'

Wat een tijd brak toen aan! Nog eens zoo hard werken en tweemaal zooveel geplaagd worden door het lieve drietal; het was ontzettend. Ik redeneerde maar met mezelve en overlegde, mij maar kalm te houden. Ma schreef ook zoo dikwijls: 'Word niet heftig, toorn verlaagt den mensch zoo.' Het was waar, maar ik offerde er als 't ware mijn gezondheid aan op.

Mijn lieve ouders wisten van mijn thuiskomst, en eindelijk was 't de dag vóór mijn vertrek. 's Morgens waschte en wreef ik Nini weer en zij zag, dat ik roode oogen had.

'Zeg, juffrouw,' zei 't kind opeens, 'huilt u soms om mij? Ik kan het heusch niet helpen, maar vertelt u 't niet aan ma? Toen u hier twee dagen was, zei ma tegen me, ik moest u maar goed plagen, zooveel ik kon, en nu heb ik dat ook gedaan, want ik moet pa en ma gehoorzamen. Maar, juffrouw, ik heb er zoo'n spijt van. Toe, zegt u maar, dat u niet om mij huilt. Ik zal vandaag heel lief voor u zijn.' En 't kind gaf mij een hartelijken zoen, die me weldadig aandeed.

Arm kind, dat zoo'n vrouw tot moeder heeft! Ik verzocht Nini voor een andere juffrouw wat liever te zijn, want anders, als ze groot was, zou ze voor haar straf wel eens net zoo geplaagd kunnen worden. Nini hield woord. Dien laatsten dag was 't

een heel ander kind; ik kon toen van haar houden en later aangenaam aan haar denken. 't Afscheid van mevrouw en menheer was natuurlijk zoo koel mogelijk. Met een beleefden groet verliet ik het echtpaar, alsof ik niets met hen te maken had gehad.

Eenige uren later lag ik in ma's armen, veilig in die heerlijke, lieve, eenvoudige omgeving met dierbare verwanten en edele zielen. 't Duurde geruimen tijd eer ik mijn gezondheid terughad, zoo was mijn zenuwgestel in de war geraakt. Dat had ik te danken aan de vier maanden, die ik slechts in mijn onvergetelijke eerste betrekking doorbracht.

De merel.

Gij hooggepoote merel man,
Gegeelbekt en blauw-glimmend van
Den glans van uw pekzwarte kleed,
Ge zwijgt nu. Is 't het droeve leed

Van 's zomers heengaan, dat u doet
Vergeten hoe uw stemme zoet
Kan deunen. Juist des winters is
Me uw stemgefluit een lafenis.

Als gij nu toch in blaren krabt
En zwijgend in den modder dabt,
Geef glans en stem uw bruine vrouw,
'k Wed, dat zij pronkend zingen zou.

Regendagen.

Het regent elken dag;
Het klettert alle dagen,
Geen uurke zelfs ik mag
Een druppel vreugde vragen

Aan 't zonnelicht. Door 't raam
Naar 't regenweefsel turen,
Hoelange nog dat mist
En regenweer zal duren....

'k Ben lam naar lijf en ziel,
'k Zal stikken nog hierbinnen!
Wie zal verlossen mij?
O, had ik visschenvinnen,

Dan zou ik in dat nat
Mij vrij en vlug bewegen
En zwemmend mijne vreugd
Hebben teruggekregen.

Winterboomen.

Gij boomen staat te wintertijd
Zoo stil; of gij gestorven zijt,
Zoo roereloos en zonder klacht
Verdraagt gij 't slaan der wintermacht.

Mijn beukeboom, zoo heerlijk schoon
Voordezen toen uw groene kroon
Daar pralend in de zonne stond
En elk den beuk den schoonste vond.

Gij eik zoo sterk, die alles scheen
Te wederstaan, uw kleed verdween
Als 't ander al en afgestropt
Heeft wind het weg en weer geschopt.

O denneboom, waar 't oog u ziet,
Mijn hart u àltijd 't welkom biedt,
Maar dubbel welkom zijt ge mij
In 't doodenland te wintertij;

Gij staat nog groene, gij, gíj leeft,
Gij zijt het, die de hoop mij geeft
Dat, wat gestorven schijnt, nog zal
Herleven na des winters val.

Groesbeek, Nov. 1903.
ADR. C. VAN BEEK, Pr.

De groote Frans.
(*Slot.*)

Dat Frans zich door zijn moedige daad, zijn grootte en kracht, en wel in het gunstigste licht, voor den grooten liefhebber van reusachtige soldaten verraden had, begreep hij eerst, toen hij het gebiedende ‘halt’ des konings vernam. Frans bleef staan en draaide zich om naar den koning toe; den angstkreet zijner bruid hoorde hij nauwelijks en wist ook niet, wie hem zijn paard afgenomen had, zoozeer had die eene gedachte zich van hem meester gemaakt: ‘Gij zijt verloren!’

‘Hij trede nader!’ riep de koning hem toe, ‘ik moet hem beter zien! Drommels, wat een pracht van een kerel! Sergeant Langbein, ga naast den kerel staan! Soldaat Schmitz, zet hem je berenmuts op- zoo! prachtig! Kapitein Röderer - wat dunkt je van den jongen?’

De aangesprokene kwam naderbij en bekeek den grooten Frans met kennersblik; daarna zei hij: ‘Majesteit, de kerel is een goede halve duim grooter dan sergeant Langbein, de langste man in het leger. Het ware de grootste zonde, die deze jongen begaan kon, indien hij niet grenadier werd!’

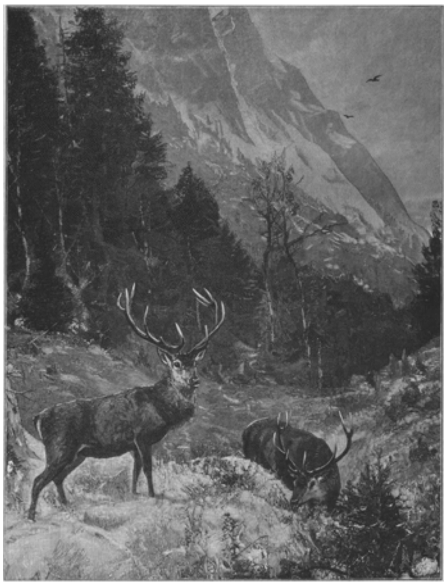

NAHERFST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. THIELE.

‘Ja, onvergeeflijk zou het zijn,’ bevestigde de koning. Daarna vroeg hij aan den ongelukkigen Frans: ‘Hoe heet gij?’

‘Frans Weidbach, Majesteit.’

‘Wat zijt gij van beroep?’

‘Molenaar.’

‘Luister, Frans Weidbach, stof slikken kunnen ook andere menschen - gij moet bij mijn lijfwacht komen, zoo waar ik Friedrich Wilhelm heet.’

‘Ik wil geen soldaat worden.’

‘Ei, waarom niet? Men zal je zeker niet naar je wil vragen, waar het toch zoo voor de hand ligt, dat Onze Lieve Heer je voor grenadier geschapen heeft!’

‘Ik ben echter geen Pruis, maar een Sakser!’

‘Of dat een moeilijkheid ware! In ons leger dienen menschen uit alle landen. Daar, dezen Louis d'or krijgt gij als belooning voor de moedige houding, die gij

zoo juist aan den dag gelegd hebt. - Wachtmeester Kluge staat er voor in, dat de jongen nog voor ons vertrek geworven wordt; hij moet mee naar mijn residentie.'

De koning gaf zijn paard de sporen en reed onder luid hoerageroep van het volk naar het slot, gevolgd door zijn soldaten en dienaren. Wachtmeester Kluge, een man met een geweldige snor, was op Frans toegetreden. De molenaar had intu schen zijn tegenwoordigheid van geest weer teruggekregen; met geweld, dat zag hij wel in, was niets te beginnen; hij was dus vast besloten, zijn oogen open te houden en de eerste gelegenheid tot vluchten te gebruiken

'EN HET WERD STIL,' NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. GIRARDOT.

'Indien het toch zoo zijn moet,' zei hij tot de soldaten, 'komt dan mee en laten we met het goudstuk van den koning op goede kameraadschap drinken.'

Dit lieten de grenadiers zich geen tweemaal zeggen; arm in arm met den 'grooten Sakser', zooals zij hem noemden, gingen zij naar de herberg den 'Sleutei', hem de heerlijkheden der residentie en de genoegens van het soldatenleven vertellend.

Diep in den nacht nog was de 'Sleutel' met gasten gevuld, die de gebeurtenissen van den avond bij hun groote bierpotten bespraken. Aan een afzonderlijke tafel zat Frans met de soldaten. Anna, die met

roodgeweende oogen op en neer liep en de leege kroesen vulde, kon niet begrijpen, hoe haar ongelukkige verloofde zoo vroolijk kon zijn, toen een blik van den jongeman haar te kennen gaf, dat hij de soldaten om den tuin wilde leiden, en thans merkte zij ook, hoe hij dezen onophoudelijk inschonk, terwijl hij zelf slechts weinig dronk.

Aan de lange tafel zat de waard van den 'Sleutel' zelf op de eere-plaats. Hij had dien avond de eer van het dorp gered en de boeren juichten hem luide toe, terwijl zij met den schout den spot dreven.

Op een gegeven oogenblik stond Frans op en riep: 'He, waard, een woordje!'

Hij trad op den herbergier toe en deed, alsof hij niet vast meer op zijn beenen stond. De wachtmeester volgde hem, de twee andere grenadieren hadden het glas reeds te veel aangesproken. Frans vroeg naar zijn vader en hoorde tot zijn blijdschap, dat deze geen ernstige verwonding had opgeloopen. Daarna deelde hij den vader zijner bruid met twee woorden zijn plan mee, en verzocht hem, Anna te groeten. Thans was de wachtmeester dicht bij hem en Frans zei hardop tot den herbergier: 'Zeg dus tegen mijn vader, dat ik zoo gauw niet meer naar den grensmolen kom!.... Wat zegt gij van het vocht, dat onze waard ons tapt, wachtmeester? Drinkt men in de residentie een beter biertje? We zullen er nog ééntje opzetten, ouwe jongen, dan ga ik mee - leve de koning!'

Zij lieten nogmaals hun glazen vullen en dronken. Een uurtje later - middernacht was al voorbij - zwaaiden de grenadieren met hun recruut zingend en joelend over den woudweg. Dat zij een geheel verkeerde richting insloegen, bemerkte niet eens wachtmeester Kluge, die in het laatste uurtje de flesch ook geducht had aangesproken. Eerst toen zij midden in het struikgewas aan een pad kwamen, waarlangs een beek stroomde, viel het hun op, dat die weg hun onbekend was. Maar Frans wist hen gerust te stellen. 'Ik zal toch hier den weg wel vinden!' zei hij, 'vooruit maar, wij moeten er over.'

'Het ellendige ding van een brug heeft niet eens een leuning,' zei een der soldaten.

'Ei wat,' schertste Frans, 'een eerlijke grenadier kan ook na een paar glaasjes nog wel recht loopen.'

De twee grenadiers trachtten nu hun evenwicht op de smalle plank te houden; of het nu werkelijk ten gevolge van hun abnormalen toestand geschiedde, of wel dat Frans, zooals zij later beweerden, met een stootje hielp - de tweede tuimelde op den eersten en beiden plonsten onder luid geschreeuw in de overigens niet gevaarlijke beek.

'Daar hebben wij het!' riep Frans. 'Wachtmeester, blijft gij hier aan dezen kant, ik zal aan den ànderen oever gaan, dan kunnen wij hen gemakkelijker op het droge trekken.'

Maar nauwelijks was Frans aan den anderen oever, of hij vatte de plank, rukte ze met kracht los en slingerde ze in het water bij de twee grenadieren, die klappertandend in het koude water plasten.

'Wat vangt gij daar aan? Hoe wilt gij weer bij ons komen?' riep de wachtmeester.

'Ik wil in het geheel niet meer bij jou komen!' lachte Frans. 'De beek is de grens; ik sta hier op Saksischen grond en zeg aan je Friedrich: de lange kerel had te lange beenen.'

Wat ging de wachtmeester te keer! Nog lang kon de molenaar op zijn vlucht door het woud zijn 'donderen' hooren. Een vervolging had hij niet te vreezen. Kluge moest eerst zijn kameraden uit het water helpen en toen zij druipend en sidderend onder de

boomen stonden, duurde het nog een heelen tijd, alvorens zij de verloren berenmutsen weer opgevischt hadden. Het koude bad had hen nuchter gemaakt, maar aan een nazetten op hét onbekende terrein was niet meer te denken. Zij besloten dus terug te keeren, de wachtmeester met een zwaar hart, want hij dacht aan het woord des konings: ‘Gij staat er borg voor, dat de jongen voor ons vertrek geworven wordt.’

Kapitein Röderer, wien Kluge rapport moest maken, schrok niet weinig bij het vernemen van de ontvluchting van Frans.

‘De koning heeft den heelen avond over den grooten Sakser gesproken,’ zei hij. ‘Wee, als de kerel morgen niet hier is! Neem dus een list te baat om den Sakser te vangen, anders zullen we iets beleven, dat ons nog lang zal heugen.’

Wachtmeester Kluge had deze toespraak niet noodig; hij kende den koning te goed, ook zette de wraak hem aan, den jongen gevangen te nemen, die hem zoo'n leelijke poets gespeeld had. Maar hoe hij ook peinsde, hij vond geen middel, om den Sakser weer in handen te krijgen.

Zoo slenterde hij over een eenzamen weg, toen hij plotseling tegenover den schout stond. Toen viel hem ineens een plan in, - de schout moest hem helpen, om den vluchteling weer te pakken te krijgen.

Hij groette vriendelijk en spoedig was een gesprek met den man aangeknoopt.

‘Het spijt mij werkelijk,’ zei de soldaat, ‘gij waart gisterenavond met zoo'n mooie redevoering begonnen, - men zag duidelijk, dat ze goed werd! Maar die lompe boeren brachten u in de war.’

‘Zoo, hebt gij dat ook bemerkt? Dat doet mij plezier! Ja, die hooge heeren, men is dat zoo niet gewoon, en die lompe boeren....’

‘Ja, gij hebt gelijk, maar Zijne Majesteit schijnt die oorzaken niet te hebben bemerkt. Ik heb hooren fluisteren, dat men den waard uit den “Sleutel”, - die onder ons gezegd, een zeer boersche toespraak hield, in het geheel niet met de uwe te vergelijken - schout wil maken in uw plaats!’

‘Heeft men zoo iets gezegd?’ riep de schout, ‘'t zou mijn dood zijn!’

‘Gij moet daarom uw best doen, Zijne Majesteit te bewijzen, dat gij hem zeer zijt toegedaan. En daarvoor is juist een mooie gelegenheid. - Gij kent immers den langen Sakser van gisterenavond?’

‘Frans, den molenaar? Nou, de jongen is mij sinds jaren een doorn in het oog en nu vooral, daar hij de schoonzoon van den waard uit den “Sleutel” zal worden.’

‘Dan hebt gij de beste gelegenheid u te wreken en te gelijk de gunst van Zijne Majesteit terug te winnen. De jongen is er namelijk vandoor getrokken en zoo gij mij nog heden kunt zeggen, waar hij zich ophoudt, zal ik voor u bij den koning een goed woord doen.’

Verheugd ging de schout op den voorslag van den wachtmeester in en sprak de hoop uit, dat alles naar wensch zou slagen, daar hij van de gewoonten van den jongen geheel op de hoogte was. Zij spraken nog af, tegen den avond elkaar in een verlaten kolenbrandershut, wier ligging de schout nauwkeurig opgaf, te zullen ontmoeten, en gingen daarna neen.

Zij vermoedden niet, dat hun gesprek door de oude Kunigonde, die, vermoeid van haar tocht, zich achter een struik had neergelegd, was afgeluisterd. Nu eens wilde zij naar den waard uit den ‘Sleutel’, dan weer naar den molen loopen, om de menschen daar voor den schout te waarschuwen, maar zij vreesde daardoor het hoofddoel te missen en besloot eindelijk, naar de haar welbekende kolenbrandershut te snellen en zich daar te verbergen. Alleen als zij het eigenlijke plan kende, kon zij iets doen, om het verijdelen.

De schout ging intusschen op verkenning uit. Na een bezoek in den molen, die stilstond, en na een kort gesprek met de oude, praatzieke Martha, vond hij zijn eerste vermoeden bevestigd. Frans hield zich bij zijn neef Martin op den Dennenhof op. Daarheen richtte de schout zijn schreden. De Dennenhof lag wel twee uren aan de andere zijde der grens; het gebeurde zelden, dat een vreemdeling het afgelegen huis bezocht. Voor men de boerderij bereikte, vond men in het woud eenige weide- en korenvelden, die tot den Dennenhof behoorden. Na een lange marsch kwam de schout bij een dier weiden aan en zag voor zich een groote kudde schapen, en tot zijn groote blijdschap was de schaapherder niemand anders dan de lange Frans van den grensmolen.

Nauwelijks had namelijk onze vriend dien morgen de boerderij van zijn neef bereikt, of men verzocht hem, de plaats van den ouden schaapherder in te nemen, die ziek was geworden, en gewillig had Frans dit werk op zich genomen. Op de eenzame weide had hij tijds genoeg, over zijn lichtzinnigen streek en de gevolgen daarvan na te denken.

‘Ik zal den molen moeten verlaten en een nieuw tehuis moeten stichten honderd uren ver weg van deze Pruisen! Of Anna mij zoo ver in den vreemde zal volgen? En mijn oude vader?’

De eenzaamheid van het schaapherdersleven kwam hem ondraaglijk voor; de jongen was daarom blij, eindelijk een mensch te zien. 't Was de schout en ofschoon Frans hem niet erg lijden mocht, groette hij hem toch vriendelijk. Daarna vertelde hij hem argeloos, waarom hij zich hier bevond, want de gedachte aan verraad kwam bij den eerlijken jongen niet op.

De schout hoorde alles aan en zei eindelijk, dat hij zich moest haasten, om nog vóór den avond een verre hofstede te bereiken. Bij het heengaan vroeg hij nog:

‘Gij gaat vanavond toch zeker naar den Dennenhof terug?’

‘Neen, ik blijf met de kudde hier!’

‘Nou, dat zult ge niet treffen, het zal een regenachtige nacht worden!’

‘Dat geeft niet; ik kruip in mijn hok ginds en zal lekker slapen, want den vorigen nacht heb ik geen oog dicht gedaan. Spits moet maar in mijn plaats de wacht houden.’

Men zei goeden avond en scheidde Zoodra de schout bij den eersten draai van den weg kwam, veranderde hij zijn richting en liep wat hij kon naar de aangewezen kolenbrandershut, waar de wachtmeester hem verbeidde.

‘Victorie!’ riep hij, ‘wij zullen den grooten kerel fijntjes knippen en hem bij den koning brengen!’

Hij had echter buiten den waard gerekend.

Voor Frans neeg intusschen de vervelendste dag zijns levens ten ondergang Vroegtijdig sloot hij de schutskooi, legde Spits vast en kroop zelf in het schaapherdershok. De regen viel in stroomen, maar Frans lag droog in een oude wollen deken gehuld en het duurde niet lang, of hij sliep in.

Hoe lang hij geslapen had, wist hij niet, toen een hevig geblaf van den hond hem wekte. In het eerste oogenblik wist hij niet juist, waar hij zich bevond, hij wilde opstaan, maar stiet daarbij hevig met het hoofd tegen het lage houten dak van zijn huisje. Dit bracht hem tot bezinning. Thans hoorde hij ook in het struikgewas een geritsel, aanstonds daarop werd er op de deur van het schildwachthuisje geklopt en een vrouwenstem vroeg: ‘Zijt gij daar, Frans?’

‘Ja, wat is er en wie zijt gij?’

‘Ik ben de oude Kunigonde. Ach, lieve deugd, hoe zal dat alles nog afloopen!.... Laat mij eerst een beetje tot adem komen, ik heb me bijna doodgeloopen, ik kom

rechtstreeks van de kolenbrandershut in Rotholy en heb daarbij nog mijn voet verstuikt....'

'Maar wat is er dan gaande?.... Zitten je roovers op de hielen? Ik zal de lantaarn aansteken....'

'Neen, geen licht! Ja, zij zitten me op

de hielen, de schout en de Pruisische soldaten....'

'O, o,' riep Frans, wien bij het noemen van den schout en de soldaten een licht opging. Snel sprong hij nu uit zijn huisje en zei: 'En nu zijt gij hier gekomen, om mij op tijd te waarschuwen. Dat vind ik mooi van je en zal dat nooit vergeten.'

'Wel, het was mijn plicht, ik heb je ook met dien gouden krans in het ongeluk gestort. Wij hebben bovendien nog tijd; zij zullen vóór drie uur niet hier zijn en thans is het pas één uur.' En nu vertelde zij uitvoerig, wat er tusschen den schout en den wachtmeester was afgesproken.

'Zóó, denken de slimmerds mij te vangen en voor den koning te voeren,' riep Frans lachend.

'Ja, juist zooals ik het je vertel, en zij hebben er nu al veel plezier in - zij wilden, terwijl gij sliept, de deur van het wachthokje sluiten en u met hok en al naar het slot brengen.'

'Kostelijk! prachtig! En bijna was de geschiedenis ook gelukt! Lacht maar, wie het laatst lacht, lacht het best! Thans opgepast, Kunigonde, we zullen hun een poets bakken! De slimme wachtmeester zal het kippevel krijgen en de gekke schout, die door het verraad van een eerlijken man bij den koning een wit voetje wil krijgen, niet minder! Wij zullen beleven, dat hij straf krijgt in plaats van belooning!'

'Wat wilt gij doen? Ik dacht, zoo snel mogelijk vluchten.'

'Neen, het begin van de komedie wil ik zien, en gij, Kunigonde, zult ze tot het einde meespelen en mij later het verloop vertellen. De zaak is zeer eenvoudig: gij kruipt in mijn plaats in het hok en laat je door de Pruisische schelmen naar het slot rijden. Daar gij je voet verstuikt hebt, komt gij op die manier goedkoop en gemakkelijk thuis.'

'Om 's hemels wil, Frans, wat wilt gij van mij? En ik zal voor den koning en al die heeren en dames uit het hok kruipen in deze kleeding? Bovendien - ze zouden mij ophangen!'

'Ze zullen je geen haar op je hoofd krenken. Gij hoeft niet te zeggen, dat gij mij gewaarschuwd hebt! Bovendien beleeft gij de mooiste grap, die zich laat denken - ik zou ten minste tien rijksdaalders willen geven, als ik de gezichten van den schout en den wachtmeester op het slotplein kon zien.'

'Maar zij zullen het te voren merken!'

'Dan zullen zij je laten loopen en wij hebben niets verloren! Probeeren moesten wij de poets!'

Kunigonde stemde er eindelijk in toe en kroop in het hokje, terwijl Frans tegen den grooten den daarnaast ging staan, gereed bij het eerste gedruisch er in te klimmen.

Het was nu weer stil op de heide. De regen had opgehouden. Frans wachtte en wachtte, reeds begon hij te vreezen, dat de soldaten verdwaald waren, en hem zoodoende het grappige tooneel zou ontgaan. Daar sloeg de hond aan en hij meende in de verte een gedruisch te hooren. Het volgend oogenblik zat hij reeds boven in den boom en wachtte nu de dingen af, die komen zouden. Bijna een kwartier hoorde hij niets meer; hij meende reeds, dat hij zich vergist had en wilde weer naar beneden komen, toen hij achter zijn rug voetstappen hoorde. Weer blafte Spits en trok woedend aan den ketting. Thans hoorde Frans vlak onder zich de stem van den wachtmeester.

'De hond bederft ons het heele spel,' fluisterde hij zacht, 'wij moeten snel handelen, anders wordt hij wakker en ik zou niet graag opnieuw met zijn vuisten kennis maken!'

Onmiddellijk daarop hoorde Frans de deur van het hokje dichtslaan en grendelen, en het volgend oogenblik hoorde hij een luid gelach.

'Zoo, vogel,' hoorde hij den wachtmeester roepen, 'nu zijt gij gevangen. Thans wordt hem de poets van gisteren betaald! Ja, klop maar, men zal je niet eerder opendoen voor de kast op het slotplein voor Zijne Majesteit staat. Wij zullen nog een touw om het hok binden! Zoo, en nu mooi braaf zijn, hoor! Voorwaarts!'

Het wachthokje werd op een wagen geladen en onder zweepgeknal reed men naar de Pruisische grens.

Frans lachte zich bijna dood en wenschte alleen, dat hij de mooie scène in het slot kon zien. Maar hij overwon ditmaal wijselijk zijn nieuwsgierigheid. Bij het aanbreken van den dag dreef hij de kudde naar den Dennenhof en bekende zijn neef Martin, waarom hij het voor geraden hield eenigen tijd buitenslands te gaan.

Bijna terzelfdertijd dat Frans den Dennenhof verliet, bereikte het span het slot. De wachtmeester rapporteerde aanstonds den kapitein het gelukkig gevolg van de geniale krijgslist. Röderer meldde dadelijk Zijne Majesteit het grappige geval. Friedrich zat juist met eenige heeren en dames aan het ontbijt en hoorde met groot genoegen, hoe men zoo juist den 'groo-Sakser' slapende gevangen had en in zijn schaapherdershok over de grens gebracht had.

'Laat aanstonds het hokje voor ons venster rijden,' beval de koning. 'En laat de wacht in het geweer treden. Wij willen dit schouwspel zien. - En de wachtmeester Kluge wordt bevorderd en den schout, die wel een slecht redenaar, maar toch een slimme vogel schijnt te zijn, zullen wij persoonlijk beloonen.'

Weinige minuten later stond het herdershutje voor het venster des konings. Aller oogen waren op de deur gericht. Maar toen in plaats van den 'grooten kerel' de oude, gebochelde Kunigonde te voorschijn kwam en voor Zijne Majesteit een buiging maakte - sloeg het venster van den koning met geweld toe, dat de ruiten rinkelden.

Wat volgde, kan men zich ge makkelijk denken. In plaats van de gehoopte bevordering en belooning kregen zij strafarrest. Den volgenden morgen reisde de koning met zijn gevolg naar de residentie terug; hij kwam niet meer op het jachtslot op de Saksische grens. De schout moest de streek verlaten, want de boeren maakten hem het leven zuur; in zijn plaats werd werkelijk de waard uit den 'Sleutel' benoemd. De groote Frans reisde intusschen als molenaarsknecht door Zuid-Duitschland. Toen echter binnen het jaar de tijding kwam, dat de oude Frits gestorven was en dat zijn zoon en troonopvolger wel veel op soldaten gesteld was, maar toch niet, zooals de overleden koning, jacht op 'groote kerels' maakte, keerde hij naar den grensmolen terug, waar spoedig vroolijk bruiloft gevierd werd. En het ging er vroolijk toe! Onder de oude eiken werd het feestmaal gehouden en toen de wijn de gasten vroolijk gemaakt had, naderde opeens van uit het woud een vreemdsoortig voertuig met bloemen versierd. Een aantal jongelui, die zich als Pruisische grenadiers hadden verkleed, zaten op den wagen. 't Was het bekende schaapherdershutje. Er kwam geen einde aan het gejuich, toen uit de deur de oude Kunigonde kroop met den noodlottigen gouden krans op het hoofd.

Het schaapherdershutje bleef als een familiestuk in den grensmolen.

Het oude kleed.

Boven in den toren hielden de klokken met elkander een gesprek. De beide jongste waren uit haar humeur en zeiden: 'Is het nu nog geen tijd om te gaan slapen? Het is weldra middernacht en men heeft ons al tweemaal wakker geschud, men heeft ons

gedwongen om te spreken te midden van de duisternis, alsof het morgen was en wij de Zondagsmis moesten inluiden. Er loopen menschen heen en weer door de kerk, zou men ons nog meer gaan plagen, kan men ons dan nooit met rust laten?'

De oudste deed een nijdig gebrom hooren, en zei met een ernstige stem: 'Zwijgt toch, kinderen, je spreekt wartaal. Toen je de reis naar Rome gemaakt hebt om daar gezegend te worden, heb je gezworen je plicht te vervullen; weet je dan niet, dat de eerste Kerstdag weldra zal aanbreken en dat je de geboorte moet vieren van Hem, van Wien je de opstanding gevierd hebt?' Een jonge klok sprak: 'Het is zoo koud.' De oude zei op strengen toon: 'Geloof je dan, dat Hij het niet koud had, toen Hij op de wereld kwam, naakt en teer en schreiende? Zou Hij niet geleden hebben van 't winterweer op de hoogten van Bethlehem, toen de os en de ezel Hem moesten verwarmen met hun adem? Kiest liever in plaats van te brommen en je te beklagen, je zachtste stemmen, ter herinnering aan het gezang, dat Zijn Moeder aanhief om Hem in slaap te zingen. Maakt je gereed. Ik zie, dat men de kaarsen aansteekt; bij het altaar van de Heilige Maagd heeft men een kribbe geplaatst; de banier is ontrold, de suisse loopt op en neer. De geestelijke heeft zijn geborduurd koorhemd aangetrokken; ik hoor een geschuifel van klompen, dat nadert; dat zijn de boeren die komen bidden; de ketting van het uurwerk rolt af, de klok gaat slaan. Kerstmis! Kerstmis! Luidt, luidt alle zoo hard als ge maar kunt, opdat niemand zal kunnen zeggen, dat ge hem niet geroepen hebt tot de middernachtmis.

***

Sedert drie dagen sneeuwde het; de lucht zag zwart, de grond was wit, de noordenwind huilde door de boomen, de vijver was bevroren, en de kleine vogeltjes hadden honger. De vrouwen, gedoken in hare lange bruine mantels, de mannen in dikke jassen, ze waren allen in grooten getale opgekomen in de kerk. Geknield, met gebogen hoofden, luisterden ze naar een priester, die hun toevoegde: 'De Heer heeft mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon. Ik heb U heden voortgebracht.' Iedereen antwoordde fluisterend. De wierook brandde, eenige bloemen, levende rozen, waren tot een Kerstrozen, neergelegd voor het altaar, dat door waskaarsen verlicht werd.

Bij den ingang der kerk achter een pilaar, waaraan 't wijwatervat bevestigd was, lag een kind geknield met bloote voetjes, het had zijn klompjes uitgetrokken om geen leven te maken. Niettegenstaande het koude winterweder, had hij niets aan dan een katoenen kieltje en met gevouwen handen bad hij: 'O, Heer God, ik roep U aan, voor de ziel van mijn vader, die niet meer in leven is, voor mijn moeder, die ziek ligt, en ook voor mij zelf.' Hij weende, hij scheen uitgeput door het vuur van zijn smeekbede; zoolang de Mis duurde, bleef hij geknield liggen, en stond niet op voor de priester zei: *Ite missa est!*

Men verzamelde zich weer bij de buitendeur; iedereen stak zijn lantaren aan, de vrouwen deden haar mantels stevig vast, de mannen zetten hun kragen op. Brr, wat is het koud! Een jongen zei tegen Kobus: 'Ga je met ons mee?' Hij antwoordde: 'Ik heb geen tijd,' en begon te loopen. In de verte hoorde hij de dorpsbewoners, die thuiskomende het geliefkoosde Fransche Kerstmislied aanhieven.

***

Kobus kwam in zijn hutje, dat verborgen was achter een groote rots, aan den voet van een heuvel, aan het einde van het

gehucht. Hij deed zachtjes de deur open en liep op zijn teenen de kamer in, waar geen vuur of licht was.

‘Ben jij daar, ventje?’ - ‘Ja, moeder.’ - ‘Ik heb gebeden, terwijl gij badt, omdat ik niet naar de Mis kon gaan. Je zult wel slaap hebben: ga nog wat naar bed toe, mijn jongen. Weest niet bezorgd voor mij, ik heb niets noodig, en als ik dorst krijg, staat het kopje water binnen mijn bereik.’

In een hoek van het vertrek, bij het bed van Margaretha, zocht Kobus een hoop varens en gedroogd gras op, hij ging er op liggen, haalde een hoop oude lompen over zich heen, legde zijn hoofd op zijn arm en viel zoo in slaap. Maar Margaretha sliep niet. Zij dacht en zij weende zacht om haar jongen niet te wekken, zij wrong de handen in wanhoop en fluisterde in zichzelven:

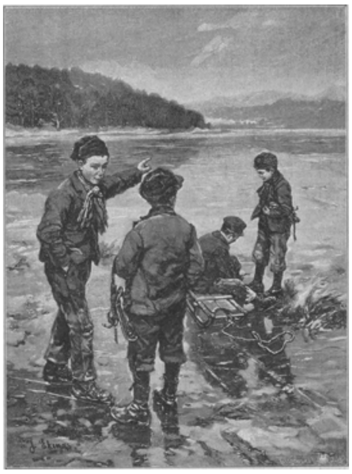

IJSVERMAAK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. EKINÄS.

‘Wat zal er toch van ons worden? Ik lig op het ziekbed gekluisterd, ik kan niet rondgaan om enkele stuivers op te loopen, ik heb geen aardappelen meer, bij den bakker staat de kerfstok geheel vol en niemand borgt mij. Kobus is een brave jongen, maar hij is pas twaalf jaar en hij is nog te zwak om wat te verdienen. Wat zal er toch van ons worden? Ach, als mijn arme man nog maar leefde. Toen hij stierf nam hij mijn geluk mee in het graf.’

En toen, met haar hoofd op het kussen, terwijl de tranen haar over de wangen liepen en zij haar handen drukte op haar borst, die brandde van koorts, dacht ze voortdurend aan haar vervlogen geluk en begon steeds droeviger te weenen.

Haar man was een brave kerel geweest. Knap werkman en deugdzaam mensch, had hij de achting verworven van allen, behalve van de kasteleins, die hem nooit bij zich in huis zagen. Toen hij soldaat moest worden, werd hij ingelijfd bij den militairen trein, omdat hij gewoon was met paarden om te gaan, goed met karren kon rijden, zacht was tegen beesten, ze verzorgde, vóór dat hij aan zich zelf dacht, en zich nooit ter ruste legde vóór dat hun versch stroo was gespreid. Hij sprak gaarne over den tijd, toen hij in het leger diende en zei somtijds lachende: ‘Ik heb deel uitgemaakt van den roemrijken artillerie-trein in de Krim en in Italië.’

Toen hij in het dorp terugkwam, bereidde men hem een feest. Hij had Margaretha als kind gekend en vond haar nu als een jong meisje terug; hij trouwde met haar. Zij waren beiden arm; hun bruidsschat was hun moed en haar uitzet bestond alleen uit een muts van drie franken, die zij gekocht had voor de trouwplechtigheid. Zij hadden

een klein, bouwvallig, armoedig huisje, maar zij gevoelden zich gelukkig, omdat zij eerlijk en arbeidzaam waren en omdat zij elkander liefhadden. De buren zeiden: ‘Margaretha is zoo dwaas nog niet, dat ze met Piet getrouwd is, want 't is een flinke, stevige werkman en daarbij drinken doet hij nooit.’

Ja zeker, Piet was een goed werkman, vlijtig, nauwgezet, die weinig sprak, maar flink aanpakte. Hij had zijn oud ambacht weer ter hand genomen en voerde karren voor een steengraver, die de graniet-groeve exploiteerde. Terwijl hij met den wagen, die bespannen was met vier stevige paarden, voortreed, deed Piet al zijn best om de groote steenblokken in evenwicht te houden, opdat ze niet van de helling zouden afrollen en zoodoende in de vlakte terechtkomen. Wanneer hij, na volbrachte dagtaak, thuiskwam, vond hij de warme soep op tafel gereedstaan en daarnaast een pint cider. Hij hing zijn jas aan een spijker, zette zijn zweep in een hoek, nam zijn wollen muts af en zei tegen Margaretha:

‘Ziezoo, vrouw, ga zitten, dan kunnen wij beginnen, want ik verga van den honger.’

Alles lachtte hun toein deze armoedige woning, alwaar men weldra ook een teenen wiegje kon vinden, dat Piet in zijn vrije avonduren gevlochten had. De kleine Jacques was geboren.

Het geluk is nooit duu rzaam hier op aarde. Een Arabisch spreekwoord zegt: ‘Zoodra ge uw woning rozerood hebt geverfd, komt het noodlot en bestrijkt haar met zwarte steengruis.’ Elf jaren achtereen leefden Margaretha en Piet gelukkig en maakten plannen zonder zich om de toekomst te bekommeren, toen het ongeluk zijn intrek bij hen nam, zich daar nestelde en er bleef hangen. Op een kouden, guren winterdag was Piet 's morgens al vroeg de bergen ingegaan; nadat hij zijn kar volgeladen had en zijn paarden langs het moeilijke pad had geleid, gevoelde hij zich vermoeid en ging op de kar zitten met zijn rug leunende tegen een groot granietblok. Onwillekeurig sloot hij de oogen en door de regelmatige beweging in slaap gewiegd, was hij weldra in diepe rust gedompeld, waaruit hij, op deze aarde, niet meer zou ontwaken.... Een der wielen ging over een grooten tak, die op den weg lag, de schok was zoo hevig, dat Piet er af viel, en voor hij tijd had om zich op te richten, was een der wielen over hem heen gegaan en had hem de borst verpletterd. De paarden vervolgden hun weg, zonder dat zij er eenig vermoeden van hadden, dat hun voerman, hun trouwe vriend, achter hen dood op den weg lag. Zij kwamen bij den baas-steengraver en hielden vlak voor diens deur stil. ‘Waar is Piet?’ Men informeerde overal, men ging naar zijn huis, hij was nergens te vinden en Margaretha was ongerust. Het was inmiddels donker geworden.

(*Slot volgt.*)

(Naar MAXIME DU CAMP,
Couronné par l'Académie Française.)

Bij de Platen.

Naherfst. -

Naherfst noemde de Duitsche schilder zijn woudtafereel waar wij, laaglanders, van zuidwinter spreken zouden: stil en blank liggen mastbosch en bergen onder 't witte winterkleed en statig staat het eeuwig-groene loover tegen de blinkende bergwanden. Een trotsch gezicht! Wat is het stil rondom; verlaten ligt het glinsterende boschpad; een dood blad warrelt omhoog, een dood takje knapt ritselend af, en in de vallende

schemering zoeken de vogels 't veilige nest. Hoor, was dat uiet de roep van het koningshert? Twee edele dieren springen uit het geboomte, en luisteren, want heel van verre galmt het antwoord. Was het de echo? De slimme jager is 't, die, 't geroep nabootsend, het argelooze wild in hinderlaag lokt, om het des te gemakkelijker te krijgen binnen 't bereik van zijn nimmer falend schot.

‘En het werd stil.’ -

Als de Heer predikend rondging door het land van Galilea geschiedde het, dat Hij, verzeld van eenige apostelen, het meer overstak naar het land van Genesareth. Toen zij afvoeren, was het water stil en de winden matig; de Zaligmaker, afgemat van den langen tocht en 't vele spreken, viel in slaap. Maar de wind stak op, de golven werden al woeliger en 't ranke vaartuig schepte gevaarlijk veel water. Toen kon de bemanning, die al haar krachten vergeefs inspande, het niet langer uithouden van angst, en eenigen wekten den Heer: ‘Meester, Meester, wij vergaan!’ ‘En Hij, opgestaan zijnde,’ - zegt de H. Schrift - ‘bestrafte den wind en de watergolven, en 't werd stil.’

Onze plaat stelt het oogenblik voor, waarop de Goddelijke Meester het gevaar bezweert: duidelijk is de doodsangst der deels met roer en zeilen zich nog wanhopig werende leerlingen, deels in spanning en eerbied het wonder der bedarende wateren gadeslaand; enkelen, tè diep verslagen, dùrven niet opzien, tot zij de stem des Heeren, Goddelijkkalm, vernemen zullen: ‘Waar is uw geloof?’

Wien onzer is het niet gebeurd, als angst en lijden in vertwijfeling ons deed neerzitten, wijl wij den Heer slapende waanden, diep in de ziel de zacht-verwijtende woorden te hooren: ‘Waar is uw geloof?’

IJsvermaak. -

Vreedzamer wintervermaak dan het trotsche, doch altijd wreede jachtvermaak zoekende knapen op ons vriendelijk plaatje: 't bergmeer ligt lekker-stijf bevroren: een breed en verlokkend terrein voor het gezonde ijsvermaak. Onze jonge Oosterburen - want 't lijkt in Duitschland te zijn - geven hun Hollandschen kameraden al heel weinig toe, als 't om winterpret gaat; een stevige bouffante om den hals, en 't gaat er op los! Die lange vooraan schijnt groote plannen te hebben: ‘Wedden, wie 't eerst aan den boschrand is?’ vraagt hij. Als de ander zich nog lang bedenkt, zullen de makkers met slee en al hem een aardig eindje vooruit zijn, terwijl hij nog peutert aan zijn schaatsenbanden. Wie op 't ijs is, moet van geen treuzelen weten: den gang erin houden, anders haal je 'n kouden neus, en kleumers zitten veiliger achter moeders gloeiende kacheltje!

[Nummer 51]

Tranen.

Straalt meest, als van zon overtogen,
't Gelaat van lief dochterke mijn,
Toch kunnen bijwijlen haar oogen
Beneveld van tranen zijn.

Eerst waren 't de traantjes bij 't wichtje
Van werkelijk leed onbewust,
Die heb ik van 't eng'lengezichtje
Bij wiegezang weggesust.

Dan tranen, - ach, nu reeds! - bij 't stormen
Van 't booze in mijn kindjes gemoed,
Dat noode zich buigt en laat vormen,
En poging ten opstand doet.

Dan immer, - neen, 'k mag toch niet klagen, -
Die traantjes van 't innigst berouw
Bij 't snikkend liefkoozende vragen:
‘Of moeder 't vergeven wou?’

Of wel in mijn armen was 't weenen,
Deed wildzang bij 't spelen zich zeer...
- ‘Kom, kom, door de traan-wolkjes henen
Lach-zonnetje schijnt alweer!’

Maar nu.... 'k liet mijn dochterke hooren
't Verhaal van den liefd'rijken God,
Voor ons eens in armoe geboren
In Bethlehem's kille grot.

Ik sprak van het Kindje zoo teeder,
In schamele doekjes gehuld,
Hoe 't lag in een beestenkrib neder,
Alleen met wat stroo gevuld;

En hoe, om Het beter te warmen,
Te schutten voor snerpenden wind,
Maria dan klemt in heur armen
Haar schreiend zoet Jesuskind. -

Stil stond daar mijn Kindje te luisteren,
't Al-vragende mondje nu stom, -
Of scheen het vol spanning te fluisteren:
‘Waarom zooveel leed, waarom?....’

Daar ging er heur lipje aan het beven,
Een blos kleurde purper haar koon...
- O Kindje, in geheel uw jong leven
Zag 'k nooit u zóó lief'lijk schoon? -

Toen plotseling schoten vol tranen

Haar heldere kijkertjes blauw,
- Blauw bloemekens zou ik haast wanen
Bepareld met hemeldauw! -

Dié tranen, - neen, - wilde ik niet drogen,
Ik heb ze met eerbied gekust,
Ik heb ze op haar glinsterende oogen
Gedronken met heiligen lust!

Want zalig, wie weent om Gods smarte,
Hij zelf zal vertroosting hem biên, -
En zalig de reinen van harte,
Die God reeds op aarde zien!

***

Nooit worde, mijn kind, aan uw oogen
Hun zonnig zoet stralen ontzeid...
'k Bid ook, dat zij schreien vaak mogen
Deez' tranen van zaligheid!

ELISE VAN ESCH.

KERSTDAG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. HOFFMANN-FALLERSLEBEN.

De schaduw van het Leven. Kerstgedachte, door Albertine Smulders.

In den tuin van het Paradijs stond het Leven.

Hij stond in het licht van den jongen dag oneindig schoon, van Gods hand gevormd, door Gods oog goed bevonden. Zijne donkere oogen, alles vragend, alles belovend, zagen op naar den zonneschijn en hij lachte, bewust van zijne vreugde en zijne schoonheid. Waar hij ging door den hof daar ontsproot nieuw kruid en bloemen, daar schoten de struiken jonge, frischriekende loten, daar bogen zich de takken zwaar van vruchten. De vogel bij zijn nest begon klapwiekend te zingen, de groote dieren snoven de morgenlucht op en loeiden van blijdschap.

Als hij den mensch naderde, boog zich de man tot de vrouw, die hem gegeven was, en zij zag tot hem op en legde hare handen in de zijne.

En over àl glansde de dag, de blanke, koele, schaduwlooze dag.

Tot de zonde kwam.

Toen stond het Leven buiten de Paradijspoort en ging, waar het vlammend zwaard van Uriel hem heenwees - de wereld in.

Nog was hij blijde, want waar het Leven is daar zijn hoop en vreugde en schoonheid, - maar zijne blijdschap was niet meer zoo licht en zonnig; nog hoorde hij het lied, dat in den hof hem had omzongen, maar er klonken tonen in, die hij niet kende.

Doch hij leerde de vreeze kennen, hij wist nu wat smart was.

Want voorheen was de nacht een dag met stiller licht, die den slaap uitzond en den dauw, en als het purper zijner mantelzoomen in het westen begon te verbleeken, fonkelde in het oosten de morgenster weer op zijn haarband. Het Leven had den nacht zoo lief als den dag, want beiden waren zijne kinderen.

Maar als nù de dag heenging, zat hij neder en schreide, want hij wist niet of hij een anderen dag zou kunnen wekken uit de duisternis, en of die even schoon zou zijn als de vervlogene. Waar hij nu ging, daar zag hij de rozen nog in knop gebroken en het loover dorren en niets wat door hem ontstond bleef er schoon of onbedorven. In den morgen had hij zijn vreugde aan het warme, veilige nestje, waarin de kleine vogels sjilpten, in den avond vond hij het ledig en vaneengereten.

En hij, de groote meester, voelde, dat zijn macht gebroken was, de macht tot scheppen, de macht om vreugde te geven en schoonheid. Eén, grooter dan hij, vernielde zijn werk. Toen ging hij uit om dien te zoeken. Hij zocht de eeuwen door, strijdende met den onzichtbaren vijand, dien hij nabij wist en toch niet naderen kon, - en de vale handen van den nacht strekten zich altijd weer uit naar rozekleurige dagen, de dorre winter deed den zomer verstijven in zijne omhelzingen.

En als hij, de heerlijke, in zijne stralende eeuwige jeugd den mensch naderde, dan zag hij vaak, hoe die huiverend terugweek.

Hij begreep het niet.

Hij ging tot de Waarheid en vroeg, waar hij zijn vijand vinden kon, en de Waarheid wees niet haar vinger op den weg, die achter het Leven lag.

'Ik zie niets,' zeide het Leven, 'niets dan mijn schaduw.'

'De schaduw van het Leven is de Dood,' zeide de Waarheid.

Toen ging het Leven verder en zijne schaduw volgde hem; maar hij bleef strijden, onversaagd, onvermoeid, hij ging en schiep, hij gaf liefde, schoonheid en vreugde, maar eer hij was voorbijgegaan, viel daar reeds de donkere schaduw over wat hij voortbracht, en wat onvergankelijk moest zijn duurde kort. Zijn weg ging langs het verloren Paradijs, waar de engel met vlammend zwaard den toegang bewaakte en het Leven zeide:

'Ik kàn niet verder gaan. Mij gedenkt hoe ik hier stond in den zonneschijn en hoe alles zich verheugde in mijn blik. God schiep mij tot vreugde en ik breng smart voort. Verlos mij van mijne schaduw! Stel ons tegenover elkander, dat ik hem bekampe in eerlijken strijd.'

Maar de Engel zeide: 'De tijden zijn nog niet vervuld.'

En het Leven hernam: 'Ik wìl niet verder gaan. Gansch de wereld is een graf en overal klinkt geschrei. Ga ïk uit om te zaaien, het is alleen om den oogst te bereiden voor mijn somberen gezel. Ik wìl niet verder gaan! hoort ge niet hoe men mij lastert, *mij* haat en *hem* begeert?'

De Dood lachte.

Maar de Engel zeide: 'Stil! gij beiden zijt Gods dienstknechten, maar het Leven is eeuwig en de Dood zal vergaan! Eens zult gij tegenover elkander staan, dan zal het Leven verwinnen en daar zal geen Dood meer zijn. Dan zal mijn zwaard uitgedoofd worden en de Poort van het Paradijs zich ontsluiten. En het Leven zal staan in het licht van den éeuwigen dag, oneindig schoon en géén die daar de vreugde rooft.'

Toen ging het Leven verder - en de Dood volgde hem.

In hooge hemelverten ruischte 't van Glorie en Vrede....

Dankbaarheid.

'MIJN NOTE ROLT TE LAAG.'
(VONDEL: Brieven der HH. Maagden-Martelaressen. Opdracht aan de H. Maagd.)

Hoe zal ik U mijn dankbaarheid bewijzen
Voor al het goede, dat Ge mij gejond
Hebt, hooge Vrouw, sinds dat mijn stamelmond
Uw milde moederminne leerde prijzen?
Wat al een schatten zijn tot mij gekomen
Van zielevrede en blijheid van gemoed!
Gedoog, dat ik U nogmaals vall' te voet
En, schoon onwaardig, kus Uw kleederzoomen.
Maria, zoeter is Uw naam dan honing
Voor hem, die, dorst verduurt in ballingschap;
Hoe zalig moeten zijn, die op de trap
Van Uwen troon U dienen in Uw woning!
Wanneer ik aan U denk, verduistert de aarde
En hare weelde slinkt, te bleek en hol;
Dan loopt en stroomt mijn ziel tot boven vol
Van reine vreugde. Niemand kent de waarde
Van Uwe liefde, dan die ze gevonden
En genoten heeft en immer door geniet
En ook de zegkracht zijner tonge schiet
Te kort. O, dat de Seraphijnen konden
Mij leenen eens de taal, U toegezongen,

Toen zij U zagen, schooner dan den schijn
Der maan, opvaren uit de zandwoestijn
Ten Oosten en verwonderd zich verdrongen
Op 't lichtend pad van Uwe gloriesporen,
Terwijl Gij hooger, hooger steegt tot bij den troon
Van God en zeteldet naast Uwen Zoon
En ver beneden U liet hunne koren!
O Koningin, mijn zwakke stem blijft steken;
Te hoog zit Gij getroond in 't licht en ik
Te diep in 't donker! Uw gelaat verkwikk'
Mij met zijn stralen, vóór ik val bezweken
Van onmacht! Uw genade mij slechts gunne
Volledig uit te zeggen mijn gevoel
Van dankbaarheid! Mijn lippen zijn te koel,
Helaas! mijn toon te laag om het te kunnen.

Dr. A. SMOOR.

De aanbidding der koningen.
Naar Bernaerd van Orley.

Bij de plaat naar Breughel's *Gelijkenis der Blinden* verhaalden wij, hoe onder de schilders van zijn tijd de trek naar het Zuiden begon, hoe nieuwe verlangens en droomen harten en hoofden vervulden en de eenvoud van meester Massys en zijn trouw aan de oude tradities bij de jongeren voor bekrompen kleingeestigheid gold. Nieuwe wegen werden gezocht met een ongeduld, dat verblindde en het spoor bijster worden deed.

Wanneer een eenvoudig landman het op een goeden dag in zijn hoofd krijgt de goede, deugdelijke, dorpsche plunje, die hem wèl kleedde en waarin hij zich met een zekere natuurlijke waardigheid bewoog, af te leggen voor statievoller stadsdracht, dan kàn het bijna niet anders, of hij moet zich er vreemd en ongemakkelijk in voelen, dwaas en onbeholpen, ja, belachelijk er uit zien. Een dergelijk min wijs figuur maakten onze schilders, toen ze de eigen, met hun natuur saêmgegroeide, vaderlandsche stijl of kunst-dracht er aan gaven om een potsierlijk vertoon te gaan maken met wat ze van de zoo heel anders levende Italianen afzagen. Hun werk miste den Vlaamschen eenvoud en de innigheid, die er de schoonste kenmerken van waren; 't was weidscher van houding, maar hoe potsierlijk soms, een onhandige parodie op de groote voorbeelden.

Sommigen, thuis gekomen en weer levend met het oude Vlaamsche werk in de oude, vertrouwde omgeving en 't ingetogen bestaan, maakten zich gedeeltelijk los van den Italiaanschen invloed en slaagden er ten laatste in het vreemde zoodanig met het eigene te verwerken, dat een harmonisch resultaat ontstond; maar zonder schade voor eigen kunstenaarspersoonlijkheid doorstond één slechts den schok van het nieuwe, vond er baat bij voor eigen kunst, 't was de Utrechtenaar Antonis Mor, over wien de *Illustratie* vroeger een stuk bevatte.

Onder hen, wier kunstenaarshouding, na de Italiaansche reis, niet alle waardigheid ontbeerde, behoort Bernaerd van Orley. Niet alle Neêrlandsche schildersdeugden waren in hem verloren gegaan en menigmaal wist hij het in den vreemde geleerde met goeden uitslag op eigen kunst toe te passen.

Van Brussel was hij geboortig, uit een geslacht van kunst-werklieden; zijn vader gaf hem het eerste onderricht en de talentvolle knaap bracht het al gauw tot een aanzienlijke hoogte in de schilderkunst. De Zuidelijke Nederlanden bloeiden in die dagen door handel en nijverheid; Antwerpen was de eerste hoofdstad, stapelplaats van den Europeeschen handel en het brandpunt van kunst en wetenschap. Te Brussel hield vrouwe Margaretha, de landvoogdesse, haar luisterrijk verblijf; daar resideerden de zaakgelastigden van bevriende hoven, schitterde de adel in al de statie van een prachtlievenden tijd. Vol liep het er van vreemdelingen: reizende kunstenaars, die de beroemde Nederlandsche werken kwamen bewonderen, kooplieden, bankiers uit Italië, die relaties kwamen aanknoopen, hooge heeren en aanzienlijke personen van geestelijken stand, geleerden en handwerkslieden.

't Was een mooie tijd voor de jonge schilders, die van hun kunstreis in het vaderland terugkeerden, om fortuin te maken. De besten kwamen dan ook in dienst bij vorsten, edellieden of prelaten; meester Bernaerd werd vrouwe Margaretha's hofschilder en

kwam in hooge gunst bij den keizer; en geen wonder: hij bracht de nieuwe mode, hij was jong en talentvol, van goede familie en aangename manieren.

Men zegt, dat hij in Italië door den grooten Rafaël zelf onderricht werd; zeker is, dat hij den meester gekend heeft, die de beschermeling was van den kunstlievenden Paus Leo X. De Paus, vernemende dat de jonge Nederlander wederom huiswaarts ging, droeg hem het toezicht op bij de vervaardiging van eenige wandtapijten, welke, naar cartons van Rafaël, den Brusselschen tapijtwever Pieter van Aelst besteld waren. De werkplaats van dezen meester genoot terecht een Europeesche beroemdheid; maar ook de drijvers en graveurs, en niet het minst de glasschilders van Brussel golden als de bekwaamste en kunstrijkste werklieden van hun tijd.

De jonge Orley legde zich met grooten ijver toe op het ontwerpen van tapijten en het vervaardigen van teekeningen voor kerkramen, en vond voor zijn kunst gereede koopers in het rijke land. De keizer bestelde hem de ontwerpen voor wandtapijten ter versiering van het paleis en liet in de Sacramentskapel van de St.-Gudulekerk gebrandschilderde ramen met de beeltenissen van zichzelf en van zijn zuster Maria aanbrengen.

Ook het hofschilderschap bij Margaretha was geen bloote eeretitel: er moest gewerkt worden, nu eens een altaarstuk of een voorstelling aan de gewijde Schriften ontleend, tot geschenk aan een harer gunstelingen bestemd; dan weer portretten van vorsten en hofgrooten; maar Bernaerd van Orley was een ijverig man, die zijn kunst liefhad en de gunst zijner hooge gebiedster te waardeeren wist.

Ons, menschen van zoo gansch anderen tijd, lijkt het vreemd, een kunstenaar te zien in vorstendienst, volvoerend met eerbiedige nauwgezetheid de opdrachten van koningen en hovelingen, en zéér zijn wij geneigd de kunstenaars van heden in betere conditie te achten. Maar in die dagen was het niets ongewoons: we zagen reeds Jan van Eyck in den dienst des hertogen van Bourgondië, den latere Antonis Mor aan 't hof van koning Philips II, Velasquez Philips IV dienende, en als we alle kunstenaars opnoemen wilden, die tot wereldlijke of geestelijke heeren in dienstbetrekking stonden, zouden we zeker een tè lange namenlijst krijgen om hier te vermelden. Denken we ons wat dieper in in het leven dier oude tijden, dan voelen we bewondering voor een vorstelijkheid, die aan de kunst haar hoogsten luister ontleende, ze onmisbaar achtte voor een waardige ontplooiing der koninklijke majesteit. Hiermede is natuurlijk niet gezegd, dat de vorsten en hovelingen van voorheen de kunstkenners bij uitnemendheid waren, dat onder de in purper en hermelijn geborenen het verlangen naar schoonheid-in-kunst het levendigst was; meer dan heden immers waren keizers en koningen, edelen en grooten *persoonlijk* gemoeid bij staatsverwikkeling en krijgsbedrijf; - denk aan de vele tochten van Karel V - zij waren mannen van de daad, die geen rust kenden waar het zwaard in de vorstelijke vuist eigen macht en rechten te verdedigen had, en wel andere ontspanning wisten zij voor ziel en zinnen, zoo 't verpoozing lijden kon, dan de kalme betrachting der kunst. Maar helderder dan thans doorlichtte alle lagen der samenleving het inzicht, dat voor de verfraaiing van het aardsch bestaan de kunst de edelste elementen in zich bevat. Het gewaad der koningen moest van *kunst*pracht vorstelijk zijn, hun feestzalen stralend van kunstvol geweven tapijtentooi; kunstenaarshanden moesten de kleuren geschakeerd hebben met goud en fonkeling van edele gesteenten en de beker, waaruit de vorst zijn getrouwen het welkom toedronk, moest een kunststuk zijn, vorstenhand waardig.

Een vorst bewoog zich te midden van zijn volk, en 't was al pracht en statie en kunstrijk vertoon: als hij, vergezeld van een stoet van glinsterende ridders en rijkgetooide hovelingen door de steden reed, was er gejuich en gejubel om zóó

schoonen koning; voorname poorters en eerzame handwerksgezellen hadden zich beijverd om de gansche omgeving van straten en pleinen te tooien en te sieren, ze in overeenstemming te brengen met het schouwspel, dat ze voor een wijle omlijsten zou; dan trokken de gilden op in feestkleedij met muziek en banieren, dan kroonden de jonge dochters zich het hoofd met rozen, de priesterschap, schoonst van allen, schreed zingend en wierookend met vanen en kruisstandaarden den landsheer tegen om plechtstatig hem in te halen.

't Was een schoone tijd, en de liefde tot schoone dingen had, van boven af, alle lagen der samenleving doortrokken; de grooten gaven het voorbeeld, door wijs inzicht geleid, de minderen leerden eerbiedigen ook waar volledig begrijpen uitteraard onmogelijk bleef.

De beroemde Duitsche meester-schilder en plaatsnijder Albrecht Dürer, die te dier tijde een kunstreis door de Nederlanden deed, verhaalt er van in zijn dagboek:

‘Op 't raadhuis te Brussel heb ik in de gulden kamer de vier stukken gezien, welke de groote meester Rogier geschilderd heeft. Achter het koningshuis heb ik de fonteinen, het doolhof, de diergaarde gezien, zoodat ik vroolijker dingen, die mij meer behaagden dan deze, die gelijk een paradijs waren, nooit gezien heb. Te Brussel is een zeer prachtig raadhuis, groot, en van fraai gehouwen steen gebouwd, met een heerlijken, doorluchtigen toren. Ook heb ik de zeldzaamheden gezien, welke men den koning uit het nieuwe goudland[1] gebracht heeft: een geheel gouden zon, die een heele vadem breed is. Desgelijks een geheel zilveren maan, van dezelfde grootte. Voorts twee kamers vol van allerhande merkwaardigheden uit dat land, als krijgstuig, wapenen, harnassen, geschut, ongemeen zeldzame kleederen, beddegoed en allerlei dingen tot 's menschen gebruik, welke daar veel schooner dan wonderdingen te zien zijn. Al deze zaken zijn zóó kostbaar, dat men ze honderdduizend guldens waardig schat. Ook heb ik in mijn gansche leven niets gezien, waarover mijn hart zoo verblijd is geweest als over deze dingen. Want ik heb er wonderkunstige zaken in gezien en mij over het schrandere vernuft der menschen in vreemde landen verwonderd.

‘Voorts heb ik te Brussel nog vele andere schoone dingen gezien, en bijzonder een groot vischbeen, alsof het van gehouwen steen ware; het was een vadem en meer dik, weegt omtrent vijftien centenaars en heeft achter 't hoofd van een visch gestaan. Ik ben ook in het huis van Nassau geweest, hetwelk zeer kostbaar gebouwd en ook zoo heerlijk versierd is en heb daar in een kapel het goede stuk schilderij gezien, hetwelk meester Hugo[2] gemaakt heeft; ook heb ik gezien de twee groote, fraaie zalen, en al de kostbaarheden door het geheele huis, benevens de groote bedstede, daar vijftig menschen in liggen kunnen; ik heb ook den grooten steen, welken het onweer naast den heer van Nassau in het veld heeft neergeslagen, nauwkeurig bezien. Dit huis ligt hoog. Daaruit heeft men het vermaaklijkste uitzicht, daar men zich over verwonderen moet, en ik geloof niet, dat in heel Duitschland een dergelijk te vinden is.

‘Meester Bernaerd, de schilder, heeft mij genood, en heeft een zoo kostbaren maaltijd aangericht, dat hij, gelijk ik geloof, de kosten daarvan met geen tien guldens goedgemaakt heeft.’

We zien uit dit vrij nuchter relaas van den blijkbaar meer door het merkwaardige, 't vernuftige en zeldzame dan door het kunst-schoone getroffen schilder, die, gelijk elders blijkt, een practisch en 't aardsche slijk lang niet versmadend man was, dat het

1) Mexico.
2) Hugo van der Goes.

leven in de Brabantsche hoofdstad in voornamen toon stond, het hof er den grooten stijl inhield en de burgerij maar

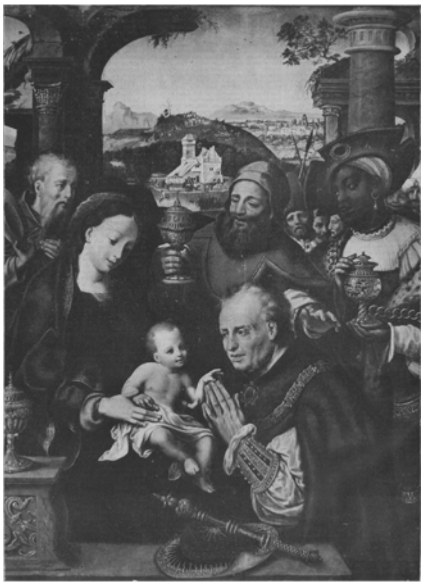

Photo van Braun, Clement & Co., Dornach i/E., Parijs, New-York.
DE AANBIDDING DER KONINGEN, NAAR BERNAERD VAN ORLEY.

al te gaarne volgde. De kunstenaars wisten mede van goeden sier maken, getuige de maaltijd bij meester Bernaerd, die, naar schatting van Dürer, wel meer dan tien guldens gekost moet hebben. Hierbij moeten we bedenken, dat het geld in die dagen meer waarde vertegenwoordigde, dat een 'passie in hout' van den Duitschen meester twaalf stuivers deed, een 'Adam en Eva' van denzelfde voor vier stuivers verkocht werd, daarentegen een paar schoenen zes stuivers kostte, alles volgens nauwgezette opgaven in het reisrelaas, dat haast meer op 't huishoudboek eener pinnige tante dan op het journaal van een kunstenaar lijkt.

Kon het anders of de prachtlievende en hoog opgevoerde levenswijze moest van invloed zijn op de kunstwerken, zich daar omzetten in rijkdom van versiersel en weidschheid van voordracht?

Men bezie Orley's *Aanbidding der koningen:* een prachtig onderwerp. Ze is er verre van af een Italiaansch werk te zijn; zijn Nederlandschen aard heeft de maker slechts ten deele verloochend en 't stuk is er niet minder om. Hij maakte er wel andere - ongetwijfeld schooner in de oogen zijner tijdgenooten - maar waarin een oordeelkundig nageslacht de wargeestige verbeeldingen van een verdwaald talent in erkende.

DE ZOETE LIEVE VROUW VAN DEN BOSCH.

Hier zijn nog de eenvoud en de ingetogen devotie van den zoon van het Noorden, de vurige liefde, de vrome verteedering voor de heilige waarheid, de wereldvergeten ontroering, die in de betrachting van de stof der dingen diepste innigheid vindt. Wel is de Moeder Gods niet meer gezeten onder het verweerde stroodak van den beestenstal, 'die osse ende oec dat ezelkijn' ontbreken, en de kribbe is verdwenen. Maria is geen simpel maagdeken, deemoedig en naïef, verzonken in aanbidding als bij meester Rogier en later bij Memlinc, noch de stille gebiedster der hemelsche geesten van Jan van Eyck, maar een schoone, lieftallige vrouwe, een minzame moeder van haar mooie Kind. Orley beeldde de weelde van het moederschap en de schoonheid van den Schoonste der menschenkinderen. En lijkt het niet een aanvallig prinsje, dat Kindje Jesus op Moeders schoot, Dat Zijn handje legt op de groote handen van Zijn hoveling? Weg is het tragisch mysterie van den Kind-God met Zijn smartelijk

doorrimpelde voorhoofd, Die zoo wijs en plechtig zegenend troonde op de knieën der hemelkoningin of, Goddelijk gelaten, Zich de kleine voeten kus-

sen liet. Het Kind Jesus heeft Zich opgericht en glimlachend, met stralende oogjes, ontvangt Het de hulde van den knielenden koning en beroert met lieve vertrouwelijkheid de biddende vingeren. Het is zoo minzaam genaakbaar en lieftallig-blij als een zachtzinnig menschenkind, en toch ligt er op dat gezichtje de vreugde, geboren te zijn tot der menschen eindelijk heil. Zie, hoe de mildheid van dien oogenglans en de warmte van dat handje tranen dringen doet naar de oogen van den Wijze, die Zijn ster zag in haren opgang en gekomen is om het Kind te aanbidden. Hoe ontroert hem de teederheid dier Godmenschelijke jeugd, de onschuld van dat blonde hoofdje, dat eens buigen zal onder bloedige kroon. Is het niet, of de kunstenaar in dien biddende zijn eigen ziel gezegd heeft? Een vurig Credo, met bevende lippen en betraande oogen gestameld in den hervonden vrede eener vrome kunst-traditie?

Mooi van bedoeling is ook de houding van den heiligen Jozef, die, den stroogevlochten hoed in de hand, zich eerbiedig op den achtergrond houdt als hij het hooge gezelschap naderen ziet met geschenken en schitterend gevolg. Prachtig fantastisch de kleedij der koningen, goud- en paarlen-bestikt en versierd met ketenen van edel metaal, met borstsieraad en hoedjuweel. Zie eens den Moor: de wijd-geopende bewondering van mond en oogen, en zijn kostbaren opschik van paarlen oorhangers; en de derde koning, wat kijkt hij vergenoegd, nu hij eindelijk den Koning der koningen zijn hulde mag bieden en zijn geschenk!

Op den achtergrond fragmenten van een tempelbouw in den stijl des tijds, een schoon landschap met bergen en geboomte, een sprookjesachtig wit kasteel, van een gracht omringd, ruiters en voetvolk langs de bergpaden, heele scharen, die afdalen om het Kind te zien en te aanbidden, en, blank tegen groen, de witte kudde, rustig gespreid onder 't oog van den herder.

Is dat niet een geheel van edele en plechtige feestelijkheid, van heilige blijdschap? En is 't wonder, dat de man, die in glanzende kleuren dit schilderde, hoog in aanzien stond bij vorsten en edelen, geroemd werd onder zijn gildegenooten als een ijverig en bekwaam kunstenaar? Dat het zijn werkplaats niet aan leerlingen, noch zijn beurs aan geld ontbrak? Zijn portret liet Albrecht Durer ons na: een ernstig en deftig man, wien het is aan te zien, dat zijn levensbezigheid hem met verhevene en schoone dingen in durende geestesgemeenschap hield.

De Zoete Lieve Vrouw van Den Bosch.

Op Haar Gouden Jubilé.

In zijn *Brabantia Mariana* besluit Aug. Wichmans het hoofdstuk over ‘De Zoete Lieve Vrouwe van 's Hertoghen-bossche’ in deze termen: ‘Ten slotte werd, onlangs in 1630, voornoemd miraculeus beeld der Bossche Moedermaagd in plechtige processie, waaraan ook de Spaansche infante Isabella Clara Eugenia deelnam met geheel haar hof, naar den tempel van St. Gery te Brussel overgebracht, in welken tempel het heden nog met de meeste godsvrucht wordt vereerd en wáár het blijft tot het Hem behage, die, de Allerhoogste, Zijn rijk bestiert op aarde, die geeft aan Wien Hij wil, Die tijd en stond verandert, koninkrijken overdraagt en deze grondvest,[1] *Gods Moeder te doen wederkeeren om haren dierbaren erfzetel te hernemen*.’

1) Dan. II, 11.

Deze laatste, voor Den Bosch zoo merkwaardige gebeurtenis had plaats in het gezegend jaar O.H. 1853.

Het is thans 50 jaar geleden dat, op St.-Jansdag, het veelgeliefd Mariabeeld, na een afwezigheid van 223 jaren, den voormaligen grond weer heiligen kwam met zijne zegenende tegenwoordigheid. Gelijk er droefheid heerschte en diepe verslagenheid toen ‘de Zoete Moeder’ haren eeuwenouden zetel moest ontvluchten; uit hare stede zich verdreven zag door fanatiek geweld; zoo gaf geestelijkheid en leek zich aan de meest opgewekte feestvreugde over, zoodra de roep ging door de Hertogstede, dat de grijze St. Jan haar kostbaarst pronkjuweel weer welkom heeten mocht binnen hare eerbiedwaardige muren. Al wat liefde koesterde voor Maria, in stad en omtrek, was toen geestdriftig samengestroomd onder de gewelven van dezen grootschen tempel, om getuigen te wezen van den luisterrijken triomphtocht, dien Mgr. Joannes Zwijsen, roemrijker gedachtenisse, zijner Lieve Vrouwe had bereid.

Dank diens ijzeren wilskracht en stoere volharding had Brussel, ná jarenlangen tegenstand, ten laatste zich genoopt gezien, het goed recht der van God begunstigde stede te erkennen, en het edelst voorwerp aller gehechtheid en vereering weer daaraan af te staan.

Het was dan ook voor Kerkvoogd en gansch Den Bosch een heerlijke dag, die 27ste van Wintermaand. Zegepralend trok toen de Moeder Gods, door priesterschouderen gedragen, de breede rijen langs eener jubelende schare, die zich in het tempelruim verdrong; zegenend nederblikkend op het haar begroetend geslacht, wier voorzaten eens aan hare heilrijke tusschenkomst den roem en voorspoed dankten hunner wijdvermaarde veste, den overvloed tevens aan 's Hemels zegeningen, eigen aangelegenheden toebedeeld. Weldra troonde de ‘Zoete Moeder’ weer in hare aloude, inmiddels sierlijk gerestaureerde kapel, als de goede Beschermvrouwe van stad en lande, terwijl door jong en oud eenzelfde kinderlijke trouwe haar gezworen werd, die zij ook voor eeuwen van hare beschermelingen mocht eischen.

De 50ste jaarstond nu dezer blijde feestelijkheid zal op 27 December e.k. in de Bossche kathedraal met buitengewonen luister worden herdacht.

Indrukwekkende plechtigheden zijn in voorbereiding: Kunst en wetenschap zullen eendrachtig samenwerken, in edele harmonie, om hare schoonste gaven der ‘Zoete Moeder’ aan te bieden, om de heerlijkste uitingen van onverflauwde minne eener gansche bevolking haar troonaltaar te doen omstuwen. Maar wat haar meest dien dag behagen zal, moet wel het dankbaar harte wezen, door elk afzonderlijk zijner Hemelsche Moeder opgedragen, de vele genadegaven indachtig, in vervlogen eeuwen den vaderen geschonken; waarmede ook thans hare dierbare stedelingen zoo ruimschoots worden gezegend.

Van onzen kant meenden ook wij tot dit gouden jubilé een zeer bescheiden bijdrage te leveren, door den lezers der *Katholieke Illustratie* een paar treffende bladzijden voor te leggen uit het heerlijk verleden van dit Wonderbeeld. Wij willen verhalen van Maria's wonderdaden in haar genadeoord te 's-Hertogenbosch en verre daarbuiten te land en ter zee gewrocht, hierbij een zwakke poging wagend om, door de herinnering aan voormalige weldaden, een hartelijke liefde te doen ontwaken tot de ‘Zoete Moeder’; den lezer aan te sporen, hij zij Bosschenaar of landgenoot, ten minsten in den geest, zoo niet daadwerkelijk, met de grootsche hulde in te stemmen, die thans aanstaande is.

Van deze miraculeuze beeltenisse geeft de bekende kunst-criticus J.C. Hezenmans,[1] archivaris te 's-Bosch, de volgende beschrijving:

Het beeld is ongeveer 1.15 M. lang, van gewoon inlandsch eikenhout gesneden. In staande houding is de H. Maagd voorgesteld; over de tuniek, die in diepe plooien op de geschoeide voeten valt, is een mantel geslagen, die de borst bedekt en waarvan de voorste panden over de armen hangen. In de rechterhand draagt zij den symbolischen appel, den appel des lijdens, welken zij, de tweede Eva, den tweeden Adam, Christus aanbiedt, als de vrucht, waardoor hersteld moest worden, wat de appel des paradijzes voor het menschdom had doen verloren gaan.

Het behoort tot de eerste voortbrengselen der Gothische kunst; het hoofd is merkwaardig, maar overigens is de bewerking middelmatig en zelfs gebrekkig; eene nog niet ontwikkelde kunst spreekt er uit. Dit alles en voornamelijk de staande houding, alsmede de plooien der tuniek, bewijzen onbetwistbaar, dat het kort na het jaar 1200 moet gemaakt zijn. Het kind Jesus, dat zich tegenwoordig op den linkerarm van het beeld bevindt, is niet zoo oud; het behoort tot een ander tijdperk, ongeveer tot de eerste jaren van 1400.'

Dit Moedergodsbeeld dan, oorspronkelijk een voorwerp van vereering in de oude, ten jare 1280 gesloopte St.-Janskerk, bevond zich nog een eeuw nadien, met tal van andere beelden in een werkloods, die nabij den nieuwen, sierlijker tempel was opgericht. Dagelijks werd in die loods met ijver gearbeid, want ofschoon het bouwwerk reeds eenige geslachten had zien voorbijgaan, nog immer bleef zijn voltooiing tot de toekomst behooren.

Op zekeren guren voorjaarsdag nu, wilde een der werkgezellen niet ver van deze loods een vuur ontsteken: de koude belette hem een gestadigen arbeid. Wel was zijn werkplaats rijk aan blokken steen, maar naar brandstof zocht hij dáár tevergeefs, als zijn oog in een hoek een vormeloos stuk hout meent te ontwaren, uitnemend voor zijn oogmerk geschikt. Het was - het oud Mariabeeld, maar als begraven onder stof en vuilnis. Talrijke kerksieraden vonden wel een behoorlijke berging in die bouwloods, doch voor het Lieve-Vrouwenbeeld had men een hoek voldoende geacht, waar het sinds gebleven was. Dit beeld aan stukken te hakken, was, zoo meende hij, dra geschied en reeds wilde hij zijn plan ten uitvoer brengen, toen de bouwmeester des tempels, onderwijl toegesneld, den jeugdigen gezel op strengen toon verweet, dat hij een schennende hand aan de beeltenisse der schoone Moedermaagd dorst slaan. Dit woord klinkt als een donderslag in 's jonkmans ooren; dan valt hij weenend op de knieën, den Goddelijken Zaligmaker en Diens geliefde Moeder om erbarming smeekend. Was het zijns meesters strenge blik of een oprecht schuldbesef, dat den jongen borst dus handelen deed? De bouwheer scheen van het laatste overtuigd, want zijn gestrengheid verkeerde ras in teederheid, toen hij den gezel toevoegde: 'Welaan, tracht het oud Mariabeeld in eere te herstellen, dan moogt gij ook de vergiffenis der Hemelkoninginne u verhopen!' Die woorden bleken als balsem te druppelen in zijn geschokt gemoed: getroost staat hij op en slaat aanstonds de handen aan het werk, met het gevolg dat Maria's beeld, van stof gereinigd, weldra op zijn schamele werkbank prijkt, als op een tijdelijken troon.

Doch toen op Woensdag in de Goede Week de koster der kathedraal deze werkplaats binnentrad, om vandaar eenige ornamenten naar het bedehuis te doen overbrengen, ter opluistering van het H. Graf, meende de knaap, dat het H. Graf-altaar een waardiger troon zou wezen voor de Lieve Vrouwe, en besloot derhalve ook zijne beeltenis daarheen te dragen. Blijmoedig treedt hij reeds met zijn zoeten last den

1) Maria's Heiligdommen, pag. 9-11.

tempel binnen, maar hoe ontstelt hij, als de koster, de vervelooze voorstelling aanschouwend, opeens hem toeroept: ‘Weg daarmee, dat stuk is te oud en te leelijk!’ Dit was te veel voor het minnend hart van den gezel. ‘Wat,’ voer hij verontwaardigd uit, ‘dat beeld te leelijk? Eerder zijt

ge zelf te oud en te leelijk!' En haastig zijn geliefd Mariabeeld bezijden het altaar in een hoek plaatsend, verlaat hij, den koster nog menig hartelijk woord toevoegend, met gebalde vuist het kerkgebouw. Niets natuurlijker scheen het, dan dat de Lieve Vrouw, toen het H. Graf op Goeden Vrijdag van beeld en sieraad werd ontdaan, met de andere ornamenten wederom naar de bouwloods ware verhuisd. Maar in Gods raadsbesluiten was het vastgesteld, dit Mariabeeld weldra met eer en luister te omgeven, zoodat de nieuwe St.-Jan eerlang een schier Europeesche vermaardheid zou verwerven om deze beeltenisse, waarboven zij zich zoo sierlijk welfde. Nog een tijd lang werd het beeld nu naar dezen, dan naar genen hoek der kerk verwezen; - doch geen menschelijke macht scheen in staat, dit uit het Godshuis te verbannen. Een half jaar nadien vroeg een zekere, ons verder onbekende Broeder Wouter het Moedergodsbeeld aan den koster ten geschenke. Reeds lang was het den goeden man een ergernis, dat Maria, als eene door allen verstootene, zich met het meest bescheiden plekje van den weidschen tempel moest tevreden stellen. Zijn nederig woonvertrek ware dan nog een haar waardiger verblijf. Het verzoek werd gaarne ingewilligd: 'waartoe besloeg dat onbehaaglijk beeld nog ruimte, en Broeder Wouter's hulp was onwaardeerbaar bij het sieren der altaren.' Omtrent Lichtmis, in het jaar 1381 wilde deze, daartoe door den koster herhaaldelijk aangespoord, zijn geschenk huiswaarts dragen; maar als hij beproeft het van den grond te beuren, schieten zijn krachten te kort. Het gewicht van het beeld scheen als verduizendvoud, eens menschen vermogen hiertegen niet opgewassen. Vreemde vermoedens bestormden dien oogenblik zijn geest: 'Was de koster tot deze gave wellicht niet gerechtigd? Zou het der H. Jonkvrouwe niet gevallen bij haren zondigen dienaar te huizen? Had zij dezen tempel misschien tot blijvende woontente verkoren?' Hoe het zij, de vrome man deed geen verdere poging, in dit wonderbaar feit den vinger Gods erkennend.

Maar dan wilde hij ook geen middel onbeproefd laten, om het nog onooglijk Mariabeeld meer aandacht te doen schenken. Verheugd van harte zag hij daarom, kort ná Pinksteren, een kerkschilder aan den arbeid in het Onze-Lieve-Vrouwenkoor, waar ook aan het beeld een duister plekje was afgestaan. Na met voldoening aanschouwd te hebben, hoe dit heiligdom door meester Jan van Vlijmen met veelkleurige pracht bemaald werd, bad hij den sierkunstenaar, dat deze ook het hem dierbaar geworden Mariabeeld niet zou vergeten. Dit wat op te kleuren kostte den meester voorwaar slechts luttele oogenblikken en geringe moeite.

Maar de schilder was van oordeel, dat hij arbeid en tijd, aan dit beeld besteed, niet in rekening kon brengen, als vallend buiten de opdracht; dies klonk het bits den broeder tegen: 'Zult gij dit werk mij vergoeden? - Niet? Begunstig dan een ander met die aantrekkelijke karwei!'

Beschaamd over deze weigering, richtte Wouter nu zijn bede tot des schilders zoon; deze scheen aanstonds hiertoe bereid, doch bestreek de beide wangen der Moedermaagd met een hard-gele verf. Een poging van den goeden Wouter om zelf zijn vernuft hieromtrent te beproeven, faalde eveneens, zoodat de voorstelling, nu nog onooglijker dan voorheen, den spotlust wekte van een ieder die haar aanschouwde. Doch de liefde is vindingrijk in hare werking. 'Als eerst de Lieve Vrouwe maar eens sierlijk ware uitgedost,' peinsde onze Wouter, 'zou men gewis meer eerbied voor haar koesteren.' Hij was in het bezit gekomen van eenig wit lijnwaad, een uitnemende stof, om hieruit een kostbaren staatsiemantel te vervaardigen. Een edele jonkvrouw, Oda genaamd, had haren gereeden bijstand hem dienaangaande toegezegd, maar

eenig dralen hiermede verdroot den ietwat voortvarenden man, zoodat hij, wachtens moe, ten slotte het besluit nam, zelf de handen aan het werk te slaan. Weldra prijkte nu het Mariabeeld, omhangen met een witgebloemden mantel - een kunstproduct, zegt Otto Zylius, met meer spoed dan vaardigheid bewerkt - in een der kapellen van St. Jan. Het door een ieder verstooten Mariabeeld zijn voormaligen luister weer te geven, daarover mijmerde hij bij dag, daar droomde hij van des nachts. Hoe verheugd was hij daarom ook het ‘Soete Jesuskindeke’ op den arm der Moeder te kunnen bevestigen. Want eens door de Orthenstraat gaande, werd zijn aandacht getroffen door het luid gejuich van kinderstemmen. Naderbij gekomen, ontwaarde hij met niet geringe verbazing en de hoogste zielevreugde, dat dit joelend troepje zich met een Christusbeeldje vermaakte, in vorm met zijn geschenk overeenkomend. Dit den kleinen, zonder dralen, te ontrukken en zich ijlings uit de voeten te maken, scheen hem voor het bezit hiervan het eenvoudigst toe. Vandaar kon hij kort daarop het volledig beeld ten troon verheffen. Was het echter wonder, dat thans de Lieve-Vrouw, naar vreemden trant getooid, geen eerbied wekken kon? Maar de ure was ook nu geslagen, waarin de Hemelkoninginne door deze beeltenis de wonderbare macht wilde openbaren, door God Haar geschonken in de uitdeeling Zijner genadegaven. Die macht zou blijken heerschappij te voeren zoowel over den wrekenden arm van Gods gerechtigheid, als over de liefdevolle erbarming van Zijn teederminnend Vaderhart.

Nauw had omtrent dezen tijd een burgeres de oogen op dit beeld geslagen, of spottend klonk haar woord: ‘Jesus! wat een akelig vergeelde en misvormde gedaante!’ Maar in het nachtelijk uur aanschouwde zij Maria, stralend in een zee van licht, en 't werd haar bang te moede, toen het op droeven toon haar tegenklonk: ‘Waarom zegt gij, dat ik misvormd ben; ik, de volmaakt Schoone in het Hemelsch Sion? Tot straf uwer spotternij overkwam u de ziekte, die u thans zoo pijnigt. Wilt gij genezing verwerven van uw lijden, neem tot Mij uwe toevlucht en het eeuwig leven is u bovendien verzekerd.’

Sidderend van ontsteltenis over dit bestraffend woord der Moeder Gods, is haar eerste werk, den volgenden dag, rouwmoedig voor Maria's beeltenis neer te knielen, om genade smeekend en ontferming. Maar ziet, eensklaps springt zij op van vreugde; alle smart is geweken, zij gevoelt zich gansch hersteld. Op dit oogenblik echter treedt een andere poorteres het Moeder-Godsbeeld nader, die, in schaterlach uitbarstend, zich niet ontziet te spreken: ‘O.L. Vrouw staat daar, als had zij de geelzucht; laten wij haar wat zout ingeven!’

Deze oneer, hare beeltenisse aangedaan, bleef niet onvergolden door Maria: een akelige gil weerklonk het bedehuis door: de vermetele zakte ineen, getroffen door een doodelijke krankheid. Huiswaarts gedragen, kermde zij verscheidene dagen op een smartelijke lijdenssponde tot zij, op aansporing harer huisgenooten, een bijdrage offerde ter opluistering van het miraculeus Mariabeeld. Want toen herkreeg ook zij dra hare volkomene gezondheid.

‘Hoevele rampen heeft Maria niet gekeerd,’ zoo leidt Zylius zijne *Historia Miraculorum* in, ‘hoeveel moordend staal niet van hare vereerders afgewend, hoeveel oorlogstoortsen niet gebluscht! Door hare macht verwierven blinden het gezicht, dooven het gehoor, stommen hunne spraak weerom. Hoe vaak herkregen onschuldig gekerkerden de vrijheid, stilde hare tusschenkomst de geeselen van woedende elementen, wat meer zegt, de nog schrikbarender woede der hel.’

Schijnt het niet als zweefden hier den vromen schrijver de onderscheidene zegeningen voor oogen, waarin de Lieve-Vrouwe van Den Bosch hare alvermogende hulpe den volken wilde openbaren?

Die bijstand ging zich toonen in treffende wonderdaden.

Een zekere Hedwigis van Vichten, huisvrouw van Jan Timmermans, lag jaren lang reeds aan haar ziekbed gekluisterd, door God met lamheid bezocht. In den nacht van 29 September scheen het haar toe, als vertoonde de Goddelijke Zaligmaker zich voor heur oogen en zacht en teeder klonk Diens stem: 'Hedwig, wilt gij gezond worden?' - 'Gaarne, Heer,' aldus haar antwoord. 'Begeef u dan,' hernam de Godmensch, 'naar de St.-Janskerk, neem uw toevlucht tot de verworpen Lieve-Vrouw, offer haar een wassen beeld, en gij zult genezen zijn.' Zoo verzwakt echter waren hare leden, dat zij, ter plaatse aangekomen, haar wassen offergave aan den wand der kapel niet kon bevestigen. Doch niet zoodra had een harer vrienden dit ex-voto Maria aangeboden, of, uitgelaten van vreugde, richt zij zich eensklaps op, geheel hersteld en doet het tempelruim weerklinken van haar luide zegeningen.

Dit wonderbaar feit miste zijn uitwerking niet op veler godsdienstig gemoed. Beschaamd over de liefdelooze bejegening, waaraan het beeld zoo lang reeds was blootgesteld geweest, besloten eenige Bosschenaren de Lieve-Vrouwe met alle sierlijkheid te tooien, harer koninklijke grootheid betamend. Wat een vreugdedag voor den goeden Wouter, toen zijn zoetste hartewensch in vervulling ging! Vele ingezetenen der veste wilden gaarne de geldinzameling, door jonkvrouw Oda ondernomen, met edelmoedige liefdegaven steunen; zoodat het beeld, door kunstenaarshand met smaak beschilderd en rijkelijk gedrapeerd, weldra een sieraad werd der Lieve-Vrouwenkapel, waar het thans nog wordt vereerd.

's-B., Nov. 1903.
E.J., Pr.

(*Slot volgt.*)

Ismeria.
Kerstlegende, door Henri.

Den ganschen avond had de H. Jozef de straten van Bethlehem doorkruist, kloppend van deur tot deur, om gastvrijheid voor den guren nacht te vragen. Maar overal was hij met ruwheid afgewezen.

Zoo kwam hij aan het laatste huis van Davids stad. Indien men ook daar geen medelijden met hen had, zouden zij - Jozef en zijne maagdelijke moeder - den nacht onder den blooten hemel moeten doorbrengen....

Hij klopte aan en trad binnen, terwijl hij den toom van zijn lastdier in de hand hield.

Een bleeke vrouw lag op een rustbed uitgestrekt; naast haar zat een meisje van omstreeks twaalf jaar.

Zij was een godvreezende vrouw, die sedert jaren aan het ziekbed gekluisterd lag. Maar zij was geduldig in haar lijden en vertrouwde op den Heer.

Nauwelijks had zij de stem van Jozef vernomen, toen zij haar dochter bevel gaf, vader te roepen en hem te verzoeken, den reizigers nachtverblijf te verleenen.

Het kind sprong op en verdween door de achterdeur. Spoedig kwam zij terug, vergezeld van een man, die er norsch uitzag. Jozef begreep, dat deze de vader des

huizes was en herhaalde zijn verzoek en de zieke vrouw voegde er nog een goed woordje bij. Maar ruw wees de man de reizigers af.

Troosteloos wilde Jozef weer verder gaan, toen opeens het kleine meisje, dat door de achterdeur het huis verlaten had, op hem toetrad.

DE ZOETE LIEVE VROUW VAN DEN BOSCH Vier geschiedenis-tafereelen op het raam harer genadekapel in den Sint Jan.

'Vergeef de hardheid mijns vaders, goede man,' zei zij smeekend tot Jozef. 'Hij is boos, wijl moeder sedert jaren ziek is en de Heer zijn gebed niet verhoort.... Maar zoo ik u helpen kan....'

Jozef keek het kind verbaasd aan.

'Ik zoek een schuilplaats voor den nacht, mijn kind,' zei hij. 'Wij zijn hongerig en verkleumd en kunnen bijna niet verder....'

Het kind wees in oostelijke richting en hernam: 'Ginds op de vlakte staat een grot, die ledig is, daar zult gij ten minste beschut zijn tegen den wind.... Doch wacht even....'

DE SINT JAN VAN BINNEN.

Het meisje snelde heen en keerde spoedig terug. Voorzichtig droeg zij een groote kom in beide handen.

Zij trad op Jozef toe, die vermoeid op zijn reisstok leunde, en zei eenvoudig: 'Dit is versche geitenmelk, ze is nog warm. Laat uw goede vrouw hiervan drinken.'

Jozef bood de kom Maria aan. Deze dronk en glimlachte toen het meisje vriendelijk tegen.

Daarna zetten zij hunne reis voort naar de vlakte, waar de eenzame grot stond.

Het meisje keerde bij haar moeder weer en, haar streelend, riep zij uit:

'O, moeder, wat was zij schoon! Zij was als een engel uit den hemel en zij lachte mij, o zoo vriendelijk! toe.... Och arme, nu moeten zij den nacht in de koude, eenzame herdershut doorbrengen.... Mag ik hun morgenvroeg warme melk brengen, moeder?'

'Ja, Ismeria,' antwoordde de vrouw, 'doe dat, maar zeg niets tegen vader. Ga nu slapen, kind.'

'En mag ik ook dezen warmen doek voor de arme vrouw meenemen, moeder? Zij was, o zoo dun! gekleed.'

De moeder glimlachte en knikte. Het was de mooiste doek, dien zij bezat, maar zij wist, dat zij hem niet meer zou noodig hebben.

***

Het was middernacht. De kleine Ismeria sliep en droomde van de wonder-schoone vrouw, die haar zoo lieftallig had toegelachen....

Plotseling werd zij wakker: een heldere lichtglans vervulde haar kamer en verblindde haar oogen - zij stond op en keek naar buiten. De hemel was geopend en Ismeria zag talrijke hemelsche scharen op de aarde neerdalen - ginds op de vlakte, boven de eenzame grot, die zij den vorigen avond den vermoeiden reizigers als schuilplaats had aangewezen.... En uit de verte hoorde zij zoete melodieën als zij nog nimmer te voren vernomen had.

Vol verbazing en vreeze zag Ismeria dit schouwspel aan.... En zie, plotseling werd het nog lichter in het kamertje, - een Engel des Heeren stond voor haar....

En de kleine Ismeria viel sidderend op haar knieën. Maar de Engel zeide tot haar:

‘Vrees niet, want den reinen en zuiveren des harten behoort het Rijk Gods en God heeft Zijn welbehagen in de kleinen en nederigen... Kom en volg mij!’

Dit zeggende, ging de Engel haar voor en Ismeria, den mooien doek harer moeder nemend, dien zij om haar schouders sloeg, volgde den hemelbode als in een droom....

Bij de grot gekomen, steeg de Engel omhoog en voegde zich bij een groote menigte anderen van het Hemelsche heir, die in de lucht zweefden, God lovende en zingende:

‘Eere in de hoogste hemelen aan God, en op aarde vrede aan de menschen van goeden wil....’

Ismeria stond aan den ingang der open grot; zij waagde het niet, nader te treden... Zij sloeg bevend de oogen op en zag in de grot dezelfde wonder-schoone vrouw van den vorigen avond, maar thans was zij nog oneindig schooner en een lichtglans omstraalde haar hoofd.... En op haar schoot hield zij een wonder-liefelijk Kindeke, Dat een glans in het rond verspreidde, die alle licht overstraalde. En naast het aanminnig Kindje stond een man, de handen gevouwen, als in verrukking. Het was de reiziger, die haar vader om nachtverblijf gevraagd had.

En voor het Kindeke lagen drie mannen, drie herders, in diepen ootmoed neergezonken.... Eindelijk stonden zij op en namen hun herdersfluiten en schalmeien en speelden de heerlijkste liederen, dat wonder-schoone Kindje ter eere.

Ismeria was op de knieën gezonken. Maar niemand had haar aanwezigheid opgemerkt. Doch toen de herders onder lof- en dankgebeden heengingen, knikte de heilige Vrouwe haar glimlachend toe, nader te treden.

En Ismeria stond op, trad nader en viel in de diepste aanbidding voor het liefelijke Kindeke neer, dat haar o zoo wondervol toelachte.... En de kleine Ismeria kon zich niet genoeg verzadigen in den aanblik van het Goddelijk Kind.

Eindelijk stond zij op en bood bedeesd de heilige Maagd den mooien doek aan.

Glimlachend nam deze hem aan en wikkelde daarin haar Kind....

Daarop verscheen de Engel weer en geleidde Ismeria naar huis....

Thuis komende, vond zij haar vader en moeder gezamenlijk God lovende en dankende.

De moeder was plotseling van haar ziekte genezen.

Ismeria vertelde hun opgetogen wat zij gezien en gehoord had.

En toen de dag aanbrak, begaven zij zich alle drie naar de grot, meenemende het beste, wat in hun arm huisje te vinden was, om dit het Kindje aan te bieden....

[Nummer 52]

Winterweer.
Naar de schilderij van Jan van de Capelle.

't Is volop winter; eerst heeft het gesneeuwd, en toen is het lekkertjes gaan opvriezen, zoodat de lage dorpshuisjes, kasteel en kerk wel lijken versteven te liggen in langen winterslaap. De kale boomen steken hun besneeuwde takken naar den bleeken hemel en 't riet langs den kant staat stijf bevroren. 't Zou er al heel akelig-verlaten uitzien, als daar geen rook uit den schoorsteen op leven wees: binnen zitten de dorpelingen rond het knappende vuurtje, en, rookt het al wat onder den wijden schouw, ‘waar 't rookt is 't warm’ zeggen de boeren.

Buiten zijn er toch ook op de been; daar zit er een zijn schaatsen onder te binden voor een fikschen tocht; een ander huisman vervoert per slee zijn vaatje, het kan niet anders, nu er geen vaart is; het trouwe keffertje loopt mee, vergeefs teruggeroepen door moeder de vrouw, die, aan den vlonder, bibberend staat te kijken; als de baas uit het gezicht is, gaat ze gauw haar warme stoof opzoeken; misschien maakt de kouwelijke jongen op het bankje dan mee rechtsomkeert. Onder de brug door zien we nog twee rijders, en één op den weg, maar die doet het te paard.

WINTERWEER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JAN VAN DE CAPELLE.

Wie deze plaat even beziet, merkt al dadelijk aan het voorkomen der figuurtjes met oud-Hollandsch schilderwerk te doen te hebben; de kunstervaren kijker heeft het kenmerk der kleederdracht niet noodig om te zien, dat hier de natuur met geen modern oog werd waargenomen, hier is b.v. de liefhebberij in het verlevendigend détail: wat heeft de schilder een schik gehad in het gaan en staan van zijn menschjes, in de kleuring hunner kleedij, te midden van het wintersche wit rondom,

in die blinkend-fijne takjes en 't bleek-versteven riet; de ijskegels aan de brug zijn te onderscheiden zelfs, maar, en dìt is het mooie van al die precieze secuurheid, het landschap is grootsch, breed gebleven, en de weidsche roerloosheid van zoo'n witte wereld heel duidelijk voelbaar gemaakt. Eerst na lang en aandachtig bekijken komt men ertoe de innerlijke deugd te bespeuren van deze, naast de gemakkelijker aansprekende bekoring van modern werk stijf lijkende, kunst. We worden er niet zoo gauw vertrouwelijk mee als met een wintertje van Apol of Du Chattel: de taal, waarin de kunstenaar zijn natuurindruk zegt, is een andere, kernachtiger en beslister dan die van de meeste hedendagers, maar voor wie ze verstaan leerde, voor wie ernstig en toewijdend bekijkend dit oude werk liefkreeg, is het een eigenaardig genot onze musea te bezoeken en daar telkens als van aangezicht tot aangezicht te staan tegenover de schoone liefde van een kunstenaar uit zoo lang verleden geslacht; 't is haast een gemeenplaats te zeggen, dat de kunstenaar voortleeft in zijn werk, maar wézenlijk is het zoo, immers het *leven*, dat is de zielsaard, de hem eigene begaafdheid, ligt voor eeuwig waarneembaar en open voor den gevoeligen kijker in het werk van 's kunstenaars handen.

Déze heette Jan van de Capelle en leefde te Amsterdam omtrent het midden der 17de eeuw. Van geen heeft hij onderricht gehad, en toch wordt hij onder de edelste meesters der Nederlandsche kunst gerekend. Hij was een rijk man, zijdeverver van beroep en schilderde voor eigen genoegen, meest zeegezichten, enkele sneeuwlandschappen, fijn van toon. Hij hield er een aanzienlijke verzameling teekeningen, schilderijen en studies op na, waaronder menige van Jan van Goyen, wiens zilverachtige verschieten hem wel zeer lief moeten geweest zijn, hoe weinig ook tijdgenooten ze te waardeeren wisten. Ook van den beroemden marineschilder Simon de Vlieger hield hij veel, zeker niet denkend, dat eenmaal een schiftend en rangschikkend nageslacht zijn liefhebberij-werk om fijnheid van bedoeling en diepte van natuurgevoel stellen zou bóven dat van den bewonderden meester.

Het fraaie wintertje, dat we hier geven, hangt op het Mauritshuis.

De Zoele Lieve Vrouw van Den Bosch.
(*Slot.*)

De gansche stede kreeg haar Moeder-Godsbeeld lief als een onwaardeerbaren schat, door God haar toevertrouwd; een onderpand van 's Hemels rijken zegen, rustend op de veste; de kracht Gods, alle ramp en verderf werend van Godfrieds grond, vrede zaaiend en welvaart op den Bosschen bodem. Niet dan met heiligen schroom werd thans over de eens verstooten Lieve-Vrouw gesproken. Lang peinsde men hoe haar een naam te geven, alle liefdevolle eigenschappen in zich bevattend, welke zij reeds den stedelingen had geopenbaard, en - heerlijke uiting van middeleeuwsche piëteit - men begroette haar met den naam van ‘Soete of Soetste Moeder van 's Hertoghen-bossche.’

Wel mocht dit een schaars gebruikte term heeten ook in die dagen, maar geen benaming scheen der burgerij meer geschikt, de teedere liefde, den weldadigen invloed uit te drukken, van het Mariabeeld reeds uitgegaan; een invloed, in een breede reeks van zegeningen Maria's gezindheid kenschetsend, als die der Beste aller

Moeders; zoeter, welgevalliger voor het menschelijk hart dan het sap is van het suikerriet voor 's menschen smaak. En door deze benaming als overwonnen en beheerscht door een dierbaar kroost - zegt Wichmans - wilde Maria dezen liefelijken naam niet in ijdelen klank verkeeren maar streefde meer om ‘soet’ te zijn dan aldus genaamd te worden.

Talrijke personen zouden dra op onderscheiden wijzen ondervinden, welk een zegen, als een weldadigen hemeldauw, deze het Moederharte zoo streelende benaming, allerwege verspreidde.

De aanroeping van dit lieflijk woord scheen de kracht te evenaren, aan Jesus' zoeten naam verbonden, die de Apostelen wonderwerken deed verrichten, zonder tal.

Een rijke keuze van de treffendste verhalen bieden ons hieromtrent de meest betrouwbare bescheiden aan.

Dezelfde dienaresse van Maria, de meergemelde Hedwig van Vicht leed na eenigen tijd aan een hevige ontsteking, die haar nacht en dag deed kermen van de ondragelijkste smarten. Wederom echter werd zij bevoorrecht met een hemelsche verschijning. Thans openbaarde Maria zich aan haar in een droomgezicht, terwijl zij sprak: ‘Sta op, mijn dochter, begeef u naar mijne kapel, tot mijne beeltenis, bid dáár en gij zult genezen zijn. Blijf in mij vertrouwen stellen en wier welwillendheid gij thans aanschouwt, hare kracht zult gij dra in u ontwaren.’ Wederom ondervond de huisvrouw, met dankend hart, Maria's zegenende hulpe.

Niet slechts ziekten weken voor de Lieve-Vrouw van Den Bosch, ook de schadelijke elementen toonden, vaak den machtigen invloed te eerbiedigen, aan den naam van ‘Zoete Moeder’ verbonden.

Een knaap, die te paard een stroom doorwaadde, viel van zijn onstuimig ros en waande reeds zijn laatste uur geslagen, toen hij, in het uiterst gevaar, den bijstand inriep der Zoete Lieve-Vrouwe, haar een beêvaart belovend naar het heiligdom in de St. Jan. En ziet, op hetzelfde oogenblik schenen de golven hem als te dragen, zoodat hij in een oogwenk behouden den overkant bereikte.

Ook het vuur werd menigmaal in zijn vernielenden aard gestuit bij de aanroeping van dit lieflijk woord.

Een burgerwoning, geheel uit hout vervaardigd, geraakte in brand. Weldra hadden de verslindende vlammen het gansche perceel bemeesterd en deelden zich reeds aan de belendende panden mede. In dezen hachelijken oogenblik hief de vrouw des huizes de handen smeekend ten hemel en op de knieën nedervallend, riep zij met luider stem: ‘Zoete Vrouwe, liefste Moeder, een huis van was breng ik u ten offer, zoo gij ons en de buren redt uit deze ramp.’ Zij had nog niet gesproken of, als kwam een stortvloed uit 's hemels sluizen neer, de vlammen waren opeens gebluscht, ja zelfs de woning had niet het minste letsel bekomen. Haar beloftewoord getrouw, bood nu de verheugde poorteres der Zoete Moeder een huisvormig ex-voto ten dankoffer aan.

Was een dergelijk feit niet uitermate dienstig, om de gansche burgerij tot warme godsvrucht op te wekken jegens hare hemelsche Beschermster? De genadekapel bood vaak geen ruimte om allen te bevatten, die hun dankbaar gemoed kwamen luchten in hartelijke zegeningen. Men verdrong zich voor hare beeltenis, bracht bloemen aan en licht, gouden en zilveren kunstschatten, die den luister moesten verhoogen van haar troon. Ja, de geestdrift om de Lieve-Vrouw te eeren was zoo groot, dat, na elke godsdienstoefening in de St. Jan, geen Bosschenaar het kerkgebouw verlaten wilde zonder eerst zijner ‘Zoete Moeder’ een korte groetenis te hebben toegestierd - een vroom gebruik waarin de nazaat zijne vaderen niet beschaamt.

Plechtige processies werden in de meest godvruchtige stemming te harer eere gehouden; vooral de luisterrijke ommegang, telken jare, door de straten der stad, kende haar weêrga niet in het rijk der Nederlanden. Dan uitte kunst en vroomheid zich in het heerlijkste praalvertoon, dat denken deed aan Oostersche weelde, maar in het oog der stedelingen niets anders heeten mocht dan de nederigste blijken eener dankbare kinderminne.

En voorzeker, meer dan moederlijk was Maria's bescherming waarin de bevoorrechte stede en derzelver burgerij zoo gaarne zich verheugde. Hiervan vinden wij bij Zylius het volgend verrassend bewijs geboekt. In zekeren nacht had een dief zich toegang verschaft tot de woning eens poorters. Door sloten te verbreken verlustigde hij zich reeds in een rijken buit en niets restte hem nog, dan weer behoedzaam den vreemden bodem te ontvluchten. De bewoners lagen onderwijl in diepe ruste, onbewust van het gevaar, waarin dien oogenblik hun have en geld verkeerde. Doch Maria waakte over den eigendom harer gunstelingen. Want in den slaap scheen het der huisvrouw toe als beduidde haar de Lieve-Vrouwe, dat er onraad heerschte in haar huis.

‘Sta haastig op,’ zoo meende zij te vernemen, ‘ontsteek licht en spoed u naar het hier aangrenzend vertrek: een booswicht eigent zich dáár uwe kostbaarheden toe; weersta hem kloekmoedig, ik zal u bijstaan.’

De vrouw, met bovenaardsche kracht bezield, staat plotseling tegenover den niets kwaads vermoedenden inbreker en de natuurlijke beschroomdheid harer sekse vergetend, overstelpt zij den ellendeling, gloeiend van verontwaardiging, met een stroom van verwijten.

Deze staat als aan den grond genageld, verbijsterd van ontzetting; 't is als voelt hij alle krachten hem begeven en sidderend over alle leden, zinkt hij aan de voeten der vrouw neder, haar om vergeving smeekend en genade. Van alle kostbaarheden werd hij hardhandig thans beroofd en op nederigen toon bad de dief, eenigermate tot zichzelf gekomen: ‘de goede huisvrouw zou de deur harer woning hem ontsluiten, want een langer toeven ware zijn dood!’ Een weigerend antwoord hieromtrent deed den nachtelijken bezoeker ten laatste besluiten door het venster te ontkomen, waarlangs hij deze huizing was binnengedrongen.

Evenwel niet 's-Hertogenbosch alleen, werd aan den heilzamen invloed deelachtig, die van het veelgeliefd Mariabeeld uitging.

De mare van zielroerende wonderfeiten had zich dra verspreid tot verre buiten de grenzen des lands, overal de teederste gevoelens van godsvrucht verwekkend en vertrouwen in haar moederlijken bijstand.

Ook den vreemden bleek het, dat de inroeping harer hulpe, onder de lieflijke benaming van ‘Zoete Moeder van den Bosch’ in 's levens nooden en gevaren, het vaste anker was der hope, een ondoordringbaar schild van Godsvertrouwen, een hemelsche artsenij in allerhande kwalen, een machtsopenbaring, sterker dan die des doods.

Stilzwijgend gaan wij de genezing voorbij van onderscheidene personen uit den lande, die, na toezegging eener bedevaart naar hare stede, op één oogenblik, het vrij gebruik herkregen hunner leden; hunne boeien geslaakt, hunne kerkers geopend zagen; of reeds in het aanschijn des doods verkeerend, nieuwe levenskracht in zich gevoelden. Deze allen knielden dankend neer voor hare beeltenis, offers brengend van wijn en koren of onderscheiden exvoto's bevestigend aan den wand des heiligdoms.

Een enkel feit uit deze verbazingwekkende wonderenreeks zij hier vermeld.

Den 14den Februari 1383 brachten Nicolaas Henricus en diens zoon aan de Lieve-Vrouwe hunne dankbare hulde, voor de redding uit een tweevoudig gevaar.

Met een lading koren door de bekende zeeëngte van Denemarken stevenend, om koers te zetten naar hun vaderstad, Schiedam, liep het schip met volle zeilen op een zandbank en raakte dusdanig daarop

vast, dat het met geen menschelijke krachtsinspanning weer was vlot te krijgen. Een schipbreuk, gepaard met een wissen dood in de golven, stond allen voor oogen. Reeds was alle hoop op behoud door de bemanning opgegeven, als vader en zoon den bijstand inriepen van de machtige ‘Sterre der Zee’, de Zoete Lieve-Vrouwe, zetelend in Den Bosch: een schip uit was vervaardigd zouden zij blijmoedig neerleggen voor hare beeltenis. In dien eigen stond geraakt het schip in beweging en luistert weer naar roer en zeil.

Maar zelden duurt eens menschen leven lang - vervolgt Zylius. Nauw zijn zij aan den ondergang ontkomen, of een kaperschip scheert met de vlugheid van een zeemeeuw over de wateren, vlak op hen aan. Aan ontkomen is geen denken; zich op genade of ongenade den vrijbuiter overleveren, hun eenig behoud. Hoe immers kon een vreedzaam koopman der steeds slagvaardige rooverbende weerstand bieden! Zonder slag of stoot was ras het korenschip bemeesterd en stond deszelfs bemanning in doodsangst voor den barschen hoofdman; beroofd van alles, zelfs van hun kleederen. Toen werd de keuze hun gelaten: zich aan te sluiten bij de bent, of den dood te vinden in de golven! In die hachelijke ure dacht Nicolaas weer aan de ‘Zoete Moeder’ in de hertogstad. Bemanning en vaartuig waren eens door haar gered uit de woede der baren, zou zij ook thans hare dienaren niet beveiligen tegen de woede van menschen? ‘Een beeld in menschengedaante brengen wij u tevens ten offer op uwen erfgrond,’ aldus de ontstelde man, ‘zoo Gij allen behouden de vaderstad doet wederzien.’

O wonder, Hij, Die 's menschen sterksten lust en drift beheerscht naar welbehagen, verkeerde de moordlustige razernij der kapers in louter goedertierenheid. Eerst schonk men hun de vrijheid, toen schip en lading weer. Ja, men zegde hun bescherming toe en trouw geleide tot de vaderlandsche kust, die zij dan ook onder gunstigen wind en veilige schutse der beproefde zeevaarders, na weinige dagen, uitgelaten van vreugd, begroetten.

Ook dood en vernieling gaven zich gewonnen voor de wonderkracht, die de aanroeping van Maria ten gevolge had. Een honderdtal gevallen staan vermeld, waarin op een vurige bede tot de Zoete Moeder-Maagd, gepaard met de belofte van een pelgrimstocht, een juichend ouderenpaar, broeder of zuster, een hunner dierste panden in het leven zag teruggeroepen door de tusschenkomst van haar, die heerschappij verwierf ook over het breidelloos geweld des doods.

Hier denken wij inzonderheid aan het godvreezend echtpaar uit Waalwijk, Joannes Meyer en huisvrouw, die met hun zoontje Nicolaas aan de hand, en omringd door een schaar geburen, ter beêvaart togen naar de Diezestad; Maria's wondermacht verheerlijkend, die zoo schoon had uitgeschitterd in den kleinen knaap. Want deze was voor een aantal dagen nabij het ouderlijk huis in een poel om het leven gekomen, zoodat het lijkje geheel verstijfd uit het water werd opgehaald. Maar eenparig hieven zij met gansch de buurtschap smeekend het betraande oog ten hemel - de ‘Zoete Moeder’ bezwerend het dierbaar kind hun weer te geven; - blijmoedig zouden allen haar in de St. Jan gaan danken! En ziet, het kind opent de oogen, het spreekt, het leeft; dien stond waren Joannes en zijn gade de gelukkigste menschen der wereld.

Wij besluiten deze schets met het laatste opzienbarend feit door Zylius verhaald, een voorval rijk aan treffende omstandigheden, als zijnde geboekt door onderscheiden tijdgenooten.

In wijnmaand van het jaar 1603, toen Prins Maurits Den Bosch hield ingesloten, begaf zich een Italiaansch soldaat, tot het regiment van Laelio Brancaccio behoorend, voor het betrekken van zijn wachtpost naar het heiligdom der kathedraal, om, naar gewoonte, lijf en ziele der hemelsche Moeder te betrouwen. In vurige bede poost hij daar een wijle, als zijn plicht hem naar de verschansing roept. Doch even buiten de Vuchterpoort gekomen, vliegt een ijzeren kogel op hem af, uit zwaar geschut geworpen. Hij wordt getroffen, maar zóó dat het projectiel, met zijn gewicht van 23 pond, vlak onder den hals zijn pantser even aanraakt, dit een weinig indrukt en daarop, in kracht gebroken, voor 's krijgsmans voeten nedervalt. Een lichte schok slechts werd hem aangedaan. Van den schrik bekomen, keert de vrome krijger, onder vreugdetranen, aanstonds op zijn schreden terug, den zwaren kogel in de hand. Dezen legt hij dankend neder voor de beeltenis zijner ‘Zoete Moeder’, als een heerlijk zegeteeken, dat aan komende geslachten van de macht en glorie spreken moest der over dood en krijgsgeweld triompheerende Hemelkoninginne.

De Zoete Lieve-Vrouwe troont thans vijftig jaar weer in ons midden, als de trots der hertogstad, de roem der Kerk van Nederland. Als in dagen van voorheen knielt jong en oud uit elken stand weer voor haar beeltenisse, met een bede op de lippen, tot het Moederhart gericht. En Gode slechts is het bekend, hoevelen in dit tijdsgewricht, die hulpeloos, radeloos of moedeloos tot haren glorietroon het bloedend harte wendden, in zich een nieuwe kracht ontwaarden, om 's levens kamp te strijden, ten einde toe.

Zoo blijft Haar naam in zegening van geslacht tot geslacht; zoo blijft gansch Nederland zich verkwikken aan de heilrijke genadestroomen, ontspringend op Haar troon-altaar.

Dat geve God!

's-B., Nov. 1903.

E.J., Pr.

Als maar eens...

Wat zou dat een mooie tijd wezen, wat zou de wereld er dan heerlijk gaan uitzien, als maar eens de toekomststaat was gevestigd, als maar eens de ware vrienden des volks zouden leiden en besturen in plaats van de egoïstische tyrannen, die de proletariërs uitzuigen en verdrukken.

Hij was zelfs al gewoon geworden, te denken in de taal, die hij op volksvergaderingen en meetings hoorde. Want als spoorwegconducteur had hij meer dan vele anderen gelegenheid, het gehoorde in zijn geest nog eens te kneden en te kauwen en zich geheel eigen te maken.

Zoo zat hij ook nu in den rollenden wagen, die brommend tikte over de rails, zoo zat hij te staren naar de telegraafdraden, die op en neer golfden van af en tot aan de voorbijflikkerende palen. En in het eentonig gedreun hoorde hij stemmen, hooge holle woorden van volksredenaars, de proletariërs opwekkend om het juk af te schudden, door de kapitalistische maatschappij op hen gelegd...

Ja, 't was een slavenjuk, nu weer die bepaling van dat rooken; hij haalde een blad bedrukt papier uit den zak, waarop hij ging zitten turen. Toen stak hij het nijdig weer weg: 't is mooi, als een reiziger in een niet-rook-coupé zit te rooken, moet proces-verbaal worden opgemaakt na een waarschuwing, en als je geen procesverbaal opmaakt, dan krijgt de conducteur boete.

In de derde klas, dat was zoo erg niet, daar doen de menschen nog al wat de conducteur zegt, maar de deftige heeren in de eerste, en vooral de half-deftige heeren, die in de tweede zitten, als ze geld op zak hebben, wat je die ook zegt van niet rooken, ze lachen je uit. Nu, proces-verbaal daar komt gewoonlijk niets van, en dan hoeft maar zoo'n boerenchef een wolkje rook te zien, en je bent beboet.

Knerpend en klemmend kraakte de rem tegen de wentelende wielen - nog even reed de trein zachtjes door, toen stond hij stil onder de groote overkapping.

'Utrecht, Den Haag en Rotterdam overstappen'; plichtmatig-nijdig deed onze vriend zijn voorgeschreven roep. Velen stapten uit, haastig wegrennend of uitkijkend naar handen-uitstekende familie; anderen zochten een coupé, waar niet veel menschen inzaten, loopend van coupé tot coupé. 'Tweede klas, mijnheer?' - 'Ja, hou je maar kalm, ik kan 't zelf wel vinden.'

De dikke heer met zwarte snor en sik stapt in een coupé-niet-rooken, gaat zitten en doet een flinken trek aan zijn sigaar.

'Mijnheer, als ik u mag verzoeken, hier is het niet-rooken.'

'Zoo, dat kan wel,' klonk 't nijdig terug en een rij witte tanden grijnslachte minachtend tegen den man, die zijn plicht deed.

De conducteur liep brommend door, keerde na een minuut terug en zei afgemeten, met ingehouden drift: 'Mijnheer, ik verzoek u, hier niet te rooken.'

'En ik verzoek jou, je mond te houden.'

Een paar seconden keken twee paar oogen elkaar vijandig aan; toen nam de reiziger zijn sigaar uit den mond en de conducteur, tevreden, dat hij zichzelf gerust kon stellen met dit gedeeltelijk succes, liep door. Hij hielp een oude dame bij de blijkbaar zeer lastige keuze uit twee damescoupé's eerste, hij maakte een aparten coupé open voor een heer, wiens vriendelijkheid en sigaren hem bekend waren, en was zijn lastigen rooker al haast vergeten, toen plotseling een nijdige stem achter hem klonk:

'Waarom waarschuw je dien zwarten heer niet, dat hij daar niet rooken mag. Aanstonds krijg je boete.'

Toen hij voor de derde maal zijn plicht vervulde, ontving hij een grooten vloek tot antwoord, maar de reiziger gooide toch nijdig zijn sigaar weg.

***

In den bagagewagen was spoedig een druk gesprek tusschen de beide conducteurs, toen de trein het station was uitgestoomd en de helling beklom naar de brug over het kanaal, waarover hij spoedig heenrammelde.

'Die lammelingen zouden je liever boete bezorgen, dan in een rookcoupé gaan zitten,' was 't refrein van de klacht.

En 't antwoord was: 'Ja, ik heb 't je altijd wel gezeid, het wordt niet beter voor we die kapitalisten klein hebben. En dat kan gauw genoeg gebeuren, als we ons allemaal aaneensluiten; toe kerel, word nou lid van de S.D.A.P. Weet je wat, kom vanavond nou eens op onze vergadering, daar zul je wat hooren en dan sluit je je aan en doe je mee aan de vrijmaking van het proletariaat.'

Hij had er wel ooren naar. Al lang was hij 't van plan geweest, wanneer hij onder den indruk of liever de opwinding was gekomen van een socialistische vergadering, maar telkens was er iets, dat hem terughield: of het de verstandige woorden van zijn vrouw waren, die hem vroeg, of de socialisten ook wel eens iets voor de armen deden zooals de geestelijken, dan wel of het uit zijn kennis van vele socialistische personen voortkwam, die hem niet de menschen leken, geschikt om een nieuwe en betere

maatschappij te vormen, hij wist het niet. Maar nu was zijn besluit genomen, hij ging vanavond naar de vergadering, waar partijgenoot A. zou spreken, en dan gaf hij zich op.

*
*
*

Hij vond het laf van zichzelf, dat hij het niet aan zijn vrouw had durven zeggen, wat hij van plan was te doen. Zou

het toch niet goed wezen, het voornemen, dat hij had opgevat? Maar daar stond hem weer voor den geest het spottendminachtend gezicht met de grijnzende tanden van den mijnheer, die hem haast een boete op zijn weekloon had gekost, omdat hij niet in den rook-coupé wou gaan zitten. Als hij aan dien kerel dacht, kookte hij... maar daar was de vergaderzaal al.

In 't portaal al kon men 't gegons hooren: 't was er vol en de spreker was nog niet aan 't woord.

Maar nauwelijks was onze vriend, die een gewoon pakje aan had en niet als spoorambtenaar was te kennen, binnen, of daar kwam 't bestuur op de verhevenheid en ging in hun midden de redenaar van den avond zitten...

GEVANGENNEMING VAN FRANS I IN DEN SLAG BIJ PAVIA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. KLEIN.

Wat was dat? Hij kon niet goed zien; 't was zoo rookerig, maar neen, hij vergiste zich niet; daar was de kerel: dezelfde snor, dezelfde witte tanden.

De voorzitter stond op: ‘Vergadering, ik stel jullie voor den vriend der proletariërs, onzen partijgenoot A., hij zal jullie uitleggen, hoe 't worden zal, als maar eens...’

Meer hoorde onze conducteur niet, hij liep al weer buiten in de frissche lucht.

G. BRUNA.

EDELHERT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C.G. RÖTIG.

Het oude kleed.
(*Slot.*)

Men stak lantarens en toortsen aan en volgde het bergpad, voortdurend roepende: ‘Piet, Piet!’ Geen enkele stem antwoordde. Eindelijk vond men den armen man op zij van den weg liggen met verbrijzelde borst. Het wiel had zijn voermanskiel gescheurd en deze was met bloed bevlekt.

Al de inwoners van het dorp vergezelden het lijk naar de kerk en naar het kerkhof en daarna gingen ze allen Margaretha even de hand drukken. Zij zag zoo bleek als een wassen beeld en alleen haar lippen bewogen zich - zij bad. Maar zij kon niets anders lispelen dan: ‘Mijn God, ontferm u mijner.’

Kobus was pas tien jaar oud; hij begreep dus niet, hij kon nog niet begrijpen, welk een zware slag hem getroffen had, maar hij huilde, als hij zijn moeder zag huilen en daarom huilde hij veel en dikwijls. Sedert den dag, waarop Piet haar zoo plotseling door den dood weid ontnomen, rustte er ongeluk op deze woning, waar men vroeger zoo gelukkig was geweest; het was erger dan armoede, het was ellende. Daarom snikte Margaretha onophoudelijk dien heelen, langen Kerstnacht.

***

Bij het aanbreken van den dag stond Kobus op; hij niesde meermalen, schudde de gedroogde grasssprieten uit zijn haren en keek zijn moeder aan. Zij lag nog te bed, met rood geweende oogleden; de oogen half gesloten en met bleeke lippen. Toen zij haar zoon zag, wenkte ze hem om bij haar te komen.

‘Hebt u goed geslapen, moeder?’

‘Ja, mijn jongen, heel goed, ik gevoel mij veel beter, maar ik heb het koud. Wil je het vuur wat aanleggen?’

Kobus keek in de kamer rond, deed de kast open, kroop in een klein keldertje, waar men de brandstoffen in bewaarde, en zei toen: ‘Er is geen hout of geen plaggen meer.’ Margaretha sloeg haar oogen op naar den hemel. ‘Wat nu te beginnen?’ En terwijl zij poogde te glimlachen, voegde zij er aan toe: ‘Ik geloof, dat het toch niet zoo koud is, als ik zooeven dacht.’

Kobus was op een grooten steen gaan zitten, die hem als stoel dienst deed; met behulp van een hout, dat als hamer gebruikt werd, sloeg hij een spijker in het riempje van zijn klomp. Poen zette hij zijn pet op en zei tegen zijn moeder: ‘Ik ga den berg op, om dood hout te zoeken.’

‘Maar 't is Kerstmis, jongen.’ ‘Mijnheer de pastoor zal het mij vergeven.’ ‘Het is verboden op feestdagen, mijn ventje, dat weet je wel.’ ‘Het geeft niets, moeder, de veldwachter zal me niet zien. Ik kom dadelijk terug. Trek terwijl de dekens over u heen, dan is het niet zoo koud voor u.’

Margaretha aarzelde nog, toen zei ze: ‘Ga, mijn jongen. God zal je zegenen, omdat je goed voor je moeder ben.’

De kleine Kobus stak zijn kapmes in zijn zak, nam een touw in zijn hand, om de doode takken bij elkaar te binden, en deed de deur open. Een rukwind met een vlaag sneeuw duwde hem weer in de kamer terug. ‘Wat een weêr!’ zei Kobus.

'Goede God,' riep Margaretha uit, 'het is de witte zondvloed. Luister eens, mijn jongen, je bent niet voldoende gekleed om door dezen kouden wind te gaan. Maak den koffer open, waarin ik de kleeren van je vader geborgen heb, totdat je groot genoeg zoudt zijn om ze te dragen; neem zijn overjas, het oude kleed, waarin men hem gewikkeld had, toen dat ongeluk hem overkomen was, doe die om, dan zal de wind je geen kwaad doen. Eén zieke in huis is al genoeg.'

Kobus nam de jas, die in den koffer lag, of beter gezegd de voermanskiel, althans zoo noemde men ze in deze landstreek. Er was een scheur in en men zag er donkere vlekken op. Kobus trok het kleedingstuk aan, maar 't was veel te groot voor hem, en Margaretha moest hem wat omslaan. Zij zocht naar spelden, maar zij had er geen in huis. Kobus die heel slim was, raapte van den grond eenige dorens van wilde pruimenboomen op, die uit de takken gevallen waren, en daarmee stak hij de punten vast. Toen hij de deur uitging, riep Margaretha hem nog na. 'Als je de kapel passeert, vergeet dan niet te bidden.'

***

Kobus liep stevig door; hij zag geen sterveling op den weg, alles was even eenzaam en verlaten. De sneeuw viel zonder ophouden neer, voortgejaagd door den ijzigen noordenwind; op den hoogsten top van een populier, die met ijzel bedekt was, zat een raaf te krassen. Af en toe moest Kobus stilstaan om de sneeuw van zijn klompen af te schudden. Hij had het niet koud, maar het kleed woog hem zoo zwaar; toch liep hij stevig door, want hij was een flinke jongen met een goed hart en een ijzeren wil. Hij had al een heel eind weegs afgelegd en was bijna genaderd aan de eerste heuvels, daar waar het bosch begint, toen hij eensklaps als versteend bleef staan, omdat hij den veldwachter bespeurde, die met zijn pijp in den mond en zijn insigne op de borst eensklaps den bocht van het bergpad atkwam.

Men was over 't algemeen zeer bang voor vader Monhache, die voor dat hij veldwachter werd, sapeur was geweest bij een regiment mineurs, en die dikwijls zulke verhalen had gedaan over zijn 'bijl', dat men er van rilde en beefde. Hij was de schrik van de straatjongens, als hij hen betrapte, terwijl ze appelen stalen of pruimmen afschudden, omdat hij hen dan steeds bij de ooren pakte en meenam naar den burgemeester, die de misdadigers dan ernstig bestrafte. Daarom was Kobus doodelijk geschrikt, toen hij dien geduchten man vlak vóór zich zag. 'Waar ga je heen, kleine Kobus, door dit hondenweêr?' Kobus trachtte een of andere leugen te verzinnen om zijn wandeling door de sneeuw te verklaren, maar eensklaps herinnerde hij zich, dat zijn vader hem gezegd had: 'je moet nooit jokken', en hoewel zijn hart zeer angstig klopte, zei hij dus: 'Ik ga naar het bosch, Monhache, om hout te sprokkelen, omdat we tehuis niets meer hebben en moeder, die ziek is, het zoo koud heeft.'

De veldwachter stiet een vloek uit, dien hij liever had moeten inhouden, zijn knevel trilde en hij zei, terwijl hij in zijn oogen wreef: ''t Is vreemd zooals de wind je oogen pijn doet.' En toen, terwijl hij Kobus met een medelijdenden blik aanzag: 'Kom, Kobusje, ga jij den berg op, dan zullen we niet samen gaan, want ik moet den anderen kant uit. Maar als ik je straks op je terugtocht soms mocht tegenkomen, wees er dan gerust op, dat ik mijn oogen dicht zal knijpen. Piet was eens mijn vriend, want het was een brave kerel, en het grieft me, dat zijn weduwe armoe leidt. Bij mij thuis hebben ze vandaag ter eere van het Kerstfeest een stukje vleesch op tafel; ik zal zorgen, dat Margaretha er haar deel van krijgt. Het zijn slechte tijden, mijn jongen,

maar houd moed. Vertel aan niemand, wat ik tegen je gezegd heb, of ik zal je aan de ooren trekken.' De brave man vervolgde, terwijl hij zijn schouders optrok, met een gebaar van berusting en gelatenheid. Hij was nog geen tien passen verder of hij bleef stilstaan en riep: 'Weet je wat je doet, Kobus, ga daar in dat beukenboschje, rechts van den weg, daar zul je 't meeste dorre hout vinden.'

***

'Vader Monhache is toch nog zoo kwaad niet, als men wel zeggen zou,' dacht Kobus bij zich zelf. Hij klom den berg op, hetgeen hem zeer moeielijk viel met zijn korte beentjes. Af en toe stond hij stil om adem te scheppen en niettegenstaande de koude en den ijzigen wind, veegde hij zijn voorhoofd telkens af, vóór dat hij weer verder ging. Somtijds hoorde men in de verte een geluid als van diep zuchten, het was de tak van een of anderen boom, die brak ten gevolge van het gewicht van de sneeuw. Geen enkele merel, geen enkele meerkol vloog door de boomen, geen enkel muisje liep over den besneeuwden grond, alleen zag men hier en daar een enkel vermetel muschje, dat poogde nog eenig voedsel te vinden.

Kobus zong half luid als om zijn tocht wat minder zwaar te doen schijnen.

''t Kind Jesus is geboren...'

Hij liep voorover gebogen, met groote moeite, telkens struikelende, terwijl hij tot zijn knieën in de sneeuw zakte, maar gevoelde zich toch niet ontmoedigd, zelfs niet toen hij met zijn voet tegen een boomwortel aanstiet en bijna gevallen was. 'Kom,' zei hij, 'nog een klein stukje maar en dan ben ik bij het beukenboschje, waar volgens vader Monhache zooveel dor hout is.'

En waarlijk, er stond daar genoeg ook! Boven de besneeuwde heidestruiken en boven de doornen en de gevallen bladeren zag men een menigte dorre takken uitsteken. Kleine Kobus ging aan 't werk, maar het ging niet gemakkelijk. Hij had zijn jas uitgedaan, om zich vrijer te kunnen bewegen: zijn beentjes verdwenen in de sneeuw, zijn handen en armen waren verstijfd van koude, terwijl het zweet van zijn gezicht af stroomde. Hij richtte zich op, keek naar het bundeltje dor hout, dat hij al bij elkaar had en gevoelde zich vroolijk gestemd, wanneer hij dacht aan al de mooie vlammen, die hij zou zien opflikkeren. Hij had ook nog wel hier en daar eenige varens willen plukken om zijn bed, dat zoo slap gevuld was, wat stijver te maken, maar hij durfde niet en daarenboven had hij geen tijd, want moeder lag onder de dekens te rillen en te beven en zou zeker zeer naar wat vuur verlangen.

Kobus had al het dorre hout, dat hij vinden kon, bijeen geraapt, en bond toen met zijn touw alles bij elkander, opdat hij onderweg niets verliezen zou; hij hangt vaders kleed om zijn schouders, neemt den bundel hout op zijn rug en steunende op een stok, dien hij gesneden heeft, neemt hij den terugweg aan. Zijn beenen beven, want de vracht is zwaar en de sneeuw ligt hoog, zoodat hij telkens even moet stilhouden en tegen een boom aanleunen, om even uit te rusten.

***

Langzaam voortsukkelende, kwam hij eindelijk aan den kruisweg; daar stond de kapel. Vroeger, ten tijde der Romeinen, noemde men deze plek Trivium, omdat er drie wegen op uitliepen; er stond destijds een altaar, dat aan Mercurius was toegewijd, die de beschermgod der wegen en der kooplieden was en die ook de dieven onder zijn hoede nam. Het christendom vernietigde dit altaar en plaatste er een kapel met

een kruisbeeld er voor, waarop men nog het jaartal 1314 in graniet uitgehouwen kon ontcijferen.

Boven op het voetstuk verheft zich het beeld van Christus met de handen aan het kruis genageld, het hoofd bedekt met de doornenkroon en met de openen wonden in de zijden; het schijnt de arme zondaars uit te noodigen om daar hun toevlucht te zoeken. In de plooien van de sjerp, die om zijn middel geknoopt is, hebben winterkoninkjes hun nestjes gemaakt en men heeft ze daar nooit uit verjaagd. Het gezicht is naar 't Oosten gekeerd; de oogen, die door het lijden vergroot zijn, zijn naar den hemel gericht, alsof zij de ster zochten, die den Wijzen den weg wees en aan de her-

ders verscheen, boven den stal van Bethlehem. Aan weerskanten heeft men lijsterbesboomen geplant, waarvan de roode bessen herinneren aan de bloeddroppels, die van het Goddelijke voorhoofd afvielen.

Margaretha had een bijzondere vereering voor dit Christusbeeld, omdat de mannen, die het lijk van Piet naar huis hadden gebracht, op deze plaats hadden stil gehouden en daar gebeden hadden voor de zielerust van hem, dien de dood zoo plotseling had overvallen. Daarom had zij aan haar jongen gezegd: ‘Als je langs de kapel komt, blijf er dan even bidden.’

***

Kobus had de raadgeving zijner moeder niet vergeten; hij legde zijn vrachtje neer, nam zijn pet af, knielde en begon zijn gebeden op te zeggen, terwijl de wind hem met een sombere stem accompagneerde. Hij herhaalde de gebeden, die hij op den catechismus geleerd had en andere woorden, die in zijn hart opkwamen. En aldoor maar keek hij naar het gelaat van den Christus, dat door de sneeuw gezweept werd; twee kleine ijskegeltjes bleven, als bevroren tranen, aan de oogleden hangen; het gemartelde lichaam hing aan het kruis, alsof de doodstrijd pas zoo juist volstreden was. Kleine Kobus leed door het lijden van Hem, Dien hij aanriep, hij had Hem zoo gaarne willen troosten.

Toen zijn gebeden opgezegd waren, nam hij zijn vrachtje weer op de schouders en ging verder. Voordat hij den hoek omsloeg, keerde hij zich om, ten einde het Christusbeeld nog eens aan te zien, daar hij zich verbeeldde, dat de oogen daarvan hem volgden. Het zag er nu niet zoo somber meer uit; het was of een uitdrukking van zachtheid daarop uitgestrekt lag. Een rukwind deed de sneeuw er van afstuiven; 't was juist alsof het beeld bibberde. Kobus bleef even stilstaan: ‘O mijn arme lieve Heer,’ zei hij ‘wat hebt Ge het koud.’ En hij ging weer naar het kruis terug, waaronder men voorheen het lijk van zijn vader had gelegd.

Hij deed zijn mantel af; door op het voetstuk te klauteren kon hij de schouders van het Christusbeeld aanraken en hij wikkelde ze in zijn overjas, hij nam de dorens van de pruimenboomtakken er uit en daardoor vielen de plooien glad en bedekte het kleed het geheele kruisbeeld. Hij ging een paar passen terug om er eens goed naar te kijken en was toen zeer in zijn schik: ‘Nu zult Ge het ten minste niet meer zoo koud hebben,’ zei hij. De ijskegels, die aan de ooghaartjes hingen, smolten langzaam en liepen als tranen van dankbaarheid over het gelaat van graniet.

Kobus snelde, hard loopende, weg. De kille noordenwind woei door zijn katoenen kieltje heen. Eindelijk kwam hij buiten adem bij de bergkloof, die met sneeuw bedekt was en waar de zware pijnboomen hem voor den wind beschutten. Wat was hij moede! Hij ging zitten om even uit te rusten, één minuutje maar, voordat hij den weg naar huis vervolgde. Hij liet zijn hoofd op zijn bundeltje hout rusten. ‘Ik mag niet in slaap vallen,’ zei hij, ‘ik mag niet in slaap vallen.’ En terwijl hij die woorden uitsprak, viel hij in slaap.

***

Toen kleine Kobus wakker werd, keek hij rond en was zeer verwonderd. De bergkloof, de sneeuw, het bosch en de bergen, de lucht, de koude wind en de sneeuw, alles was verdwenen; hij zocht zijn bundeltje hout en kon het niet vinden. Hij dacht, dat hij droomde en wreef zijn oogen uit. Hij had dit land nooit gezien, en er nooit over hooren spreken; hoe meer hij er naar keek des te minder kon hij er de pracht van begrijpen of de onmetelijkheid daarvan omvatten. De lucht was zoel, gedrenkt met een heerlijken geur en hij ademde een gevoel van reinheid en zaligheid in, die zijn hart in verrukking bracht.

Kobus stond op; zijn voeten liepen op een doorschijnenden en elastischen bodem, die met elken stap mee omhoog ging, als om hem vermoeienis te besparen. Een lichtende stralenkrans omgaf hem aan alle kanten. In plaats van den gescheurden mantel, dien hij om de schouders van het beeld gehangen had, had hij nu een prachtigen mantel om, die bezaaid was met sterren.... Zijn handen, zijn arme kleine handen, die gezwollen waren door den winter, gesprongen door de koude en grof en ruw door het werken, waren nu zoo zacht en wit geworden als die van een pasgeboren kind. Kobus was een en al verbazing, maar hij gevoelde geen angst; hij kende geen vrees, hij was zelfs als van een zwaren last ontheven.

‘Waar ben ik toch?’ vroeg hij. Een stem nog welluidender dan het zachte koeltje van den zuidenwind antwoordde hem:

‘In het huis uws Vaders, in het huis alwaar de rechtvaardigen zullen leven.’

Toen zag Kobus eensklaps voor zich, als door een sluier van licht en azuur, het kruisbeeld van de kapel in het bosch. Het kleed van Piet hing nog om de schouders van den Christus; aan zijn voeten lagen de dorens, die Margaretha bij wijze van spelden gebruikt had, en deze schitterden nu als karbonkelsteenen. Ja dat was de Christus, Wien Kobus hulp verleend had, maar een bovenaardsche schoonheid verlichtte Zijn geláat en de steenen ledematen schenen een eeuwigdurende kracht uit te drukken. In de rondte, van uit plaatsen, die men met het oog niet ontdekken kon, hoorde men hemelsche gezangen weerklinken. Kobus viel op de knieën en maakte het teeken des kruises.

Christus zei tot hem: ‘Sta op, lieve kleine. Ge hebt medelijden gehad met uw God, Die lijdende was, je hebt je mantel aan Hem gegeven; ge hebt het gedaan in den eenvoud van uw hart, omdat ge goed zijt, en daarom heb ik u mijn mantel gegeven in ruil voor den uwen, want van alle deugden is de goedheid de zeldzaamste en de grootste, zij is meer dan wijsheid, verstand en weten. Ge zijt van nu af aan en voor eeuwig de vriend en de gast van uw God.’

Kobus deed een stap voorwaarts in de richting van deze schitterende verschijning en strekte zijn armen uit met een smeekend gebaar. ‘Wat wilt ge?’ zei de stem. En heel zacht, alsof hij zijn gebed niet had durven uitspreken, mompelde Kobus ‘moeder.’

‘Wie voor Mij lijdt,’ gaf de Christus ten antwoord, ‘heeft zich zelf vrijgekocht, benevens degenen, die hij liefheeft. Kobus, uw gebed is verhoord. Dat men de Engelen roepe, die Margaretha overgebracht hebben.’

Men vernam een geklapwiek van vleugelen en een zalige glimlach verhelderde het gelaat van den Christus.

Kobus bad; maar zijn gebed geleek in geenen deele op een zooals hij te voren bad, het was een spontane lofzang met zulke mooie woorden, als hij nog nooit gehoord had. Genade en zaligheid ontvloden aan zijn lippen en hij gevoelde een oneindig geluk, terwijl hij bad. Men bespeurde thans Margaretha, die van uit de verte nader kwam, te midden van een wervelwind van witte vleugels. Zij was nu niet bleek, noch mager, noch droefgeestig; zij was schitterend van een inwendig licht, dat voortkomt

uit een edele ziel, die alleen onsterfelijke schoonheid te weeg brengt. De engelen brachten haar tot bij den Christus, en daar knielde ze neer, met haar voorhoofd op de handen voor Hem, in Wien ze had geloofd, voor Hem, aan Wien ze nooit gewanhoopd had, en Die haar om haar geloof en haar vertrouwen beloonde. Toen zij het hoofd weer oprichtte, zag ze twee schaduwen, twee zielen, die naast haar neerknielden. De een was kleine Kobus, de andere Piet. En alle drie vereenigden zich in één lof- en danklied. De oogen van den Christus werden vochtig, omdat hij gelukkig was.

****

En boven in de lucht spraken de klokken nog samen. De twee jongste waren slecht gehumeurd en zeiden: ‘De menschen van dit dorp zijn dwaas, ze kunnen niet rustig zijn; begrijpen ze dan niet, dat we nog moede zijn van den dag van gisteren? De middernachtmis - de morgenmis, de hoogmis en het lof, er kwam geen einde aan. En nu vandaag weer, men trekt, men beweegt, men schudt ons, dan weer de uitvaart, de lijkdienst, de begrafenis. Het is te veel, zal men ons dan nooit met rust laten. Waarom haasten die boeren zich zoo, in hun Zondagsche kleederen kerkwaarts te gaan? Vader Monhache ziet er weer zoo somber uit, zijn oogen staan zelfs vol tranen, en de kinderen snikken het uit. Daar bespeurt men eensklaps twee doodkisten, een groote en een kleine; men plaatst ze op den wagen, wat gaat ons dat aan, waarom moeten wij zoo hard luiden ter eere van die menschen?

De oude klok die wijs en vol ondervinding was, sprak aldus: ‘Zwijg, toch jelui onwetenden, je begrijpt zelfs niet eens je roeping. Ge zijt gewijde klokken, ge zijt kerkklokken; uw stem klinkt over de velden en verheft zich naar den hemel. Tot de menschen zegt ge: ‘Waakt over uw onsterfelijke ziel,’ en tot God: ‘O Vader, ontferm u over de menschelijke zwakheid.’ In plaats van trotsch te zijn op uwe roeping, van eerbiedig en plechtig u te gedragen, babbelt ge als gewone klokken. Ik ben vroeger geweest juist zooals ge nu zijt, en later zult ge worden zooals ik nu ben; de leeftijd zal uw tint bronzen en de vermoeienissen van den plicht zullen uw stem hol doen klinken, Wanneer ge gedurende een lange reeks van jaren voor de kerkelijke feesten geluid zult hebben, voor huwelijken, voor doopplechtigheden, voor begrafenissen; wanneer ge de brandwacht zult hebben gealarmeerd, wanneer ge het volk bijeen hebt geroepen bij het naderen van den vijand, zult ge de dingen der aarde begrijpen en de geheimen van den hemel raden; je zult ten slotte leeren inzien, dat de tranen van hier beneden, dikwijls daarboven in glimlachen zullen veranderen...

Laat uw gelui zacht weerklinken, zonder droefheid en zonder vrees; dat de klank uwer stemmen op het gekir der duiven gelijke; dat men te midden van uwe klaagliederen een lofzang van hoop en vertrouwen verneeme, want een gescheurde voermanskiel kan veranderen in den mantel der eeuwige gelukzaligheid.

(Naar MAXIME DU CAMP, Couronné par l'Académie Française.)

Bij de Platen.

Gevangenneming van Frans I in den slag bij Pavia. -

De ridderlijke, galante, hupsche en praallievende Frans I, een koning naar het hart der Franschen, zal andermaal straks zijn hoofd hebben te buigen voor den gehaten Habsburger, zijn meerdere, Karel V.

De 24ste Februari 1525 is reeds de sterfdag geworden van de bloem zijner mannen; opperstalmeester St. Severin, die zijn vorst dekte tegen de felste aanvallen, is door een kogel getroffen; ‘laat mij sterven, beschermt den koning’, roept hij, als men hem ter hulpe snelt. Frans met zijn zilveren rusting en stralenden vederbos trekt de bliksemende zwaarden aan als platina het weerlicht. 't Gedrang om hem heen van Franschen, Duitschers en Spanjaarden is zoo dicht, dat er geen geweer meer gehanteerd kan worden, men vecht met vuist en zwaard. Het paard des konings valt, de vijand stort zich op den vorstelijken ruiter, maar deze, hevig bloedend aan hoofd en beenen, worstelt zich los en houwt te voet nog twee manschappen neer; ‘geeft u over, of gij sterft!’ dondert het en Frans I bezwijkt voor de overmacht. De koninklijke gevangene laat zich in de kerk brengen om te bidden. Zijn oog valt

op een psalmvers aan den wand: 'Goed zijt Gij, Heer, wijl Gij mij vernederd hebt.' Frans I, leest het met een glimlach en buigt zijn hoofd...

Het edelhert. -

Een prachtexemplaar, het edelhert, zooals 't daar staat met gestrekte pooten en open bek aan den kant der schuimende boschbeek en 't gansche woud weergalmen doet van zijn schallenden schreeuw. Wat 'n trotsch gewei, in twaalven zich vertakkend uit den stoeren kop - 't zal geld waard zijn! Maar den vorstelijken en anderen hooggeboren jagers, die in 't neerleggen van deze fiere dieren een gezonde herfstontspanning vinden, is 't minder om het stoffelijk gewin dan om de eer te doen van 't welgerichte schot. 't Zware gewei zal, bij andere jachttrofeeën, een plaatsje vinden in vestibule of heerenkamer als een herinnering aan de triomfen eener even edele als roemrijke sport.

Warme maronen. -

'Heet en warm...'

Als het kleine, verkleumde schoolkind op onze prent een Hollandsch kindje was, en de jongen, die in zijn fantastische armoedige plunje wel een vagebondeerende Savoyaard lijkt, haar met bovenstaanden straatroep, in plaats van met welsprekend handgebaar en verlokkenden oogenlach zijn warme waar had aangeboden, zou hij allicht beter zaken gemaakt hebben dan thans het geval schijnt. Of 't komt doordat het kleine Zuid-Duitschertje, verbaasd van zoo vreemd klinkende taal, een oogenblik besluiteloos staat, ofwel doordat de koop*kracht* het op 't oogenblik tegen den koop*lust* moet afleggen - hoe 't ook zij, 't laat zich niet aanzien, dat de jongen vooreerst zaken zal maken.

WARME MARONEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. GEDAN.

Geroosterde kastanjes, een lekkernij voor een Hollandschen schooljongen, in onze groote steden ten minste: daar staan ze, de oude, in doeken gemoffelde, moedertjes op buurthoeken als van de Rotterdamsche Raamstraat of den Amsterdamschen Jordaan, bibberend en trappelend achter haar handwagentje met het komfoor er boven op. Onder den rooster een paar gloeiende briketten, - bovenop de rookende tractatie; de verkleumde vingers houden ze kouwelijk uitgestrekt en met haar schrille, verweerde stemmen lokken ze de klanten: 'Ze piepen nog, heet en warm en lekker gebraaaaie... ze piepen nog...'

Nu, dat piepen, dat is 't ware, 't is een bewijs, dat van de hitte de schillen openbersten, en de waar dus voor consumptie gereed is. Gepiepte, gepofte of gebraden kastanjes met gesmolten boter smaken niet kwaad en zijn een gezond voedsel, vooral als men er een goed glas warmen wijn bij heeft en er niet te veel ineens van eet, want ze liggen vrij zwaar in Hollandsche magen. Wie er z'n handen niet aan branden wil, moet zorgen, 'een ander de kastanjes uit het vuur (te) laten halen.'